3 1761 08116960 9

MÁJ

ROČNÍK VIII. 1910.
REDIGOVALI: FRANTIŠEK HERITES, ODP. REDAKTOR, JUDR. R. J. KRONBAUER.
VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

AP
52
M3
v.8
yoc.

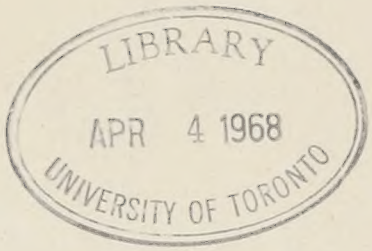

OBSAH.

BÁSNĚ.

Borecký Jaromír: Neplodnost 340. Vánoční píseň dětí 156.
Brabec Adolf: Na Krumlově 303.
Brejcha Ant.: Kraj 113.
Dostal Ad. Boh.: Z nových veršů 109.
Fučík Milan: Zákeřná jeseň 183.
Grünwald Beneš: Moře v bouři 541. O cizím jásotu 33. Své hvězdě východní 313.
Heyduk Adolf: Jak ve Vinetě 385. Jaroslavu Vrchlickému pozdravem vánočním 157. Neslyšíš! 5. Osamělá pěnice 385.
Hrbek Doležal Jefrem: Český hřbitov 609.
Jahn M.: Den v září 17. Na zápraží 493. Pod hvězdami 17. Prach 229. První láska, Stezka 349.
Jonáš K.: Láska 577.
Kálal Josef: Co všechno může v lomu štítu být 565.
Klášterský Ant.: Adolfu Heydukovi 433. Antonínu Pikhartovi 175. Čistá radost 49. Jarním krajem 410. Lesy přišly ... 165. Opuštěný hřbitov 278. Píseň 49. Píseň 277. Podzimní den 50. Stará chůva 409. Týnské zvony 409. Vítr 277. Z českých žalmů 325.
Knittl Zdeněk: Rondeau štědrovečerní 173.
Linhart K.: Píseň všední 532.
Macek Antonín: Píseň smutného císaře 361.
Mach Jos.: Noc na Letné 293.
Matoušková Marie: Z přírody 517.
Mužík Aug. Eug.: Mrtvému příteli 601. Sestře Anně 301. Večer 97. Žlutý domek 503.
Novák Kajetán: Na palubě Lincolna 205. Zimní motiv 121.
Pasovský Jar.: Kathedrála 498. Rafael před skončeným portrétem Fornariny 498.
Pauer Emil: K stěžni přivázaný 481.
Polom J. B.: 1830! 469. Duch němoty 469. Kováč Pál 553. Výmol 553.
Rostand Edmond: Hymna slunci 265.
Semonická Květ.: Moři 99.
Sládek Jos. V.: Bolest 61. Večer přede žněmi 337.
Šimánek Josef: Béltis 220. Božstva a kulty 589.
Tajer Prokop: Svítilny 365.
Tejřov Xaver: Čápi letí 421. In memoriam 289. Má píseň 614. Novoroční modlitba 193. Pozlě 613. Rozčarování 614 Sonet štědrovečerní 170. V podzimních mlhách 613. Vzpomínka 170. Za májového jitra 421.
Tůmová Marie: Co jest jaká naděj v žití, Jsou srdce lidská drahé kameny, Kvést věčně růže budou, Mám ráda červen 445
Urban Oldřich: Moudré rady. Pán a sluha. Na jevišti života. 574.
Vika Jan: Kapky deště 532.
Vrchlický Jaroslav: Haria 397. Hvězdné sny 153. U moře 1.
De Wetter Karel: Poesie 137.
Zavřel Frant.: J. Vrchlickému 625.
Žemla Josef: Smrt a život. 532.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY, ČRTY.

Baar Jindřich Š.: Ze zajetí 157.
Borecký Jaromír: Zlomený štěp 18.
Brodský Bohumil: Rodné lány 34.
Čechová Růžena: Bílý plášť 614.
Černý Jaroslav: Kterak do Vlastějova vojáci přišli 386.
Černý J. Dr.: Štědrý den dětí chirurgových 171.
Havlasa Jan: Česká osada 314.
Havlík Jos.: Po prvním věnečku 361.
Herites Fr.: Jak si usteleš, tak si lehneš 181.
Holeček F. S.: Chyba lávky 589.
Jarkovský Stanislav: Drobnost 166.
Jeřábek Viktor Kamil: Masopust 505.
Klecanda Jan: Pan Komárek v hospodě 110.
Kovanda St.: Ve věži 289.
Kronbauer R. J. Dr.: Naftář 217. Noc v katedrále 457.
Květ Jar. Dr.: Gramofon 627.
Pikhart A.: Na palubě Ichtyosaurově 173.
Preissová Gabriela: Spolu 1.
Pšenka Jaromír: Krouží supové 24.
Rowalski Jean: Životní tragika 267.
Rydvan Jakub: Rebelie 601.
Turnerová Tereza: Láska 565.
Vyskočil Quido M.: Zákon slunce 374.

ČLÁNKY CESTOPISNÉ, POUČNÉ, VZPOMÍNKOVÉ, STUDIE.

Bauše Boh.: Vánoční zeleň 154.
Guth Jiří dr.: Château de Lancy 301.
Kronbauer R. J. JUDr.: Jiskry z Riegrova perliku 6. Staropražské obrázky I. »Herzor von Rossmarkt« 85. II. Jiří Braithut — kavárník 193.

Mauder Josef: Z krajů révy 133.
Panýrek D. Doc. Dr.: Nemocní v divadle 470.
Štech Václav: V zatopené Paříži 253.

FEUILLETONY.

B. B.: Duše velkého žvonu 283. Dušičky dětí v Japonsku 77.
Dolores: Trouville-Deauville 127.
Dvorský V.: Slovinské Alpy 475.
Harlas F. X.: Bývalá sbírka bar. Vojtěcha Lanny 144.
Hearna Lafcadia: Či-niu 548.
Herites Fr.: Domove, domove — — 8.
ites: Ukřižování Ježíše Nazaretského 329.
Jarník J. U. Prof. Dr.: Můj přítel Pierson 558.
Kronbauer R. J. JUDr.: Čechova velká starost 427. Daleko, hodně daleko od kulturní Evropy 451. Idylka z čelakovického děkanství 512. Můj Pámbíček 487. Pan Mikuláš Dačický z Heslova — jiný člověk 607.
Kus barokové Prahy 331.
Orlík Blažej: Oběšený vrabec 103.
Panýrek D. Dr., Choroby literatury 306.
Reims M.: Obrázky z Londýna 596, 629.
Ský: Vzpomínky starého studenta 353.
Svítil J. Dr.: Martin Kukučin 535.

LITERATURA.

Aforism pofouchlý 468. — Almanach praktického člověka 227. — Alpy Slovinské 333, 456, 528. — Bauše Boh.: Říše věčného ledu 152. — Blasco Ibáñez: Nahota 203. — Coppée François: Mládí 551. — Dvořák Xaver: Kontemplace 360. — Dyrynk Karel: Krásná kniha a její úprava 304. — Ex oriente lux 599. — Firdúsi: Kniha králů 599. — Herites Fr.: Sebrané spisy 192. — Hrbek Jefrem D. 609. — Iz Slavenskih lugova 201. — Jahn M.: Polní růže 275. — Jarkovský Stanislav: Cesta ještě nezarostla 275. — Jeřábek V. K.: Dílo saně a jiná prósa 276. — Kálal Jos.: Hřbitovní cestou 324. — Karafiát Ferd.: Studie o Jaroslavu Vrchlickém 46. — Klášterský Antonín: Z čarovné studánky 180. — Kniha memoirová spolku českých žurnalistů 344. — »Krakov-Lvov-Varšava-Vělička-Zakopané-Čenstochová« 372, 456, 480, 492. — Lancy Gazette 564. — Lublaňský denník »Slovenec« 515. — Mach Josef: Robinson Krusoe 599. — Mácha K. H.: Korrespondence 490. — Máchovi bílí ptáci 526. — Máj, Jarní almanach na r. 1858. 44. — Müller V. Zdeněk: Akáty 32. — Mutherovy Dějiny malířství 552. — Naše novinky 492. — Na uváženou 576. — Několik poznámek ke článku A. Klášterského »Pofouchlý aforism« 491. — Otazník 418. — Pávek Hugo: Národní hospodářství 396. — Poesie americká moderní 564. — Příručky bibliografické 204. — Projev český v německé knize 576. — de Ségur Žofie: Nehody malé Žofie 180. — Schiller Friedrich: Vybrané básně 600. — Sládek Jos. V.: Dvě knihy veršů 212. — Slavíček Antonín 503. — Slovensku 419. — Svátek Jos. Jan: V zemi půlměsíce 191. — Šubert Fr. Ad.: Dějiny Národního divadla v Praze 216. — Téver Felix: Pan básník 444. — Vrchlický Jar.: Strom života 322. — Zlatá kniha české ženy 228. — Zlatoroh 240. — Zpráva literární 191.

DIVADLO.

Auerhaimer Raoul: Nejkrásnější chvíle 132. — Bahr H.: Koncert 297. — Bernard Tristan: Co si malíř naporoučí 623. — Bisson: Bezejmenná 32. — Björnson B.: Když réva znovu kvete . . . 443. — Brodský Boh.: Nápadníci 276. — Cain H.: Quo vadis 358, 368. — Capuse Alfr.: Anděl 630. Chvíle slabosti 393. — Croisset Fr. de a M. Leblanc: Arsen Lupin 32. — Dorost činohry Národního divadla 239. — Dyk V.: Smuteční hostina 308. — Esmann Gustav: Rozmilá rodina 119. — Freksa-Holländer: Sumurûn 467. — Fyfe H. Hamilton: Moderní Aspasie 214. — Gavault P.: Čokoládová princezna 394. — Goerner C. A.: Sněženka 202. — Goethe: Faust 346, 383. — Hejda F. K.: Jižní krev 407. — Hra divadelní česká v Berlíně 308. — Christmas: Peněžní automat 491. — Ibsen Henrik: Opory společnosti 237. — Jesenská Růžena: Estera 107, 214. — Jiný vítr 467. — Jirásek A.: Pan Johanes 287. — Kadlburg a Blumenthal: Dvéře dokořán 336. — Kadelburg G. a R. Presber: Kaňka 239. — Kleist: Rozbitý džbán 359. — Klier Čeněk: Živá reklama 288. — Kvapil J.: Pampeliška 504. — Larsen a Rostrup: Bunkovy předhistorie 420. — Lehár: Hrabě z Luxemburka 334. — Lemaitre a Donnay: Námluvy Telemachovy 443. — Leon a Feld: Slavné jméno 455. — Leoncavallo R.: Zaza 108. — Magnussen J. a P. Sarauw: Mrtvý velikán 587. — Mariotte A.: Salomé 479. — Massenet: Manon 334. — Molier: Tartuffe 623. — Nanceve a Armont: Theodor a spol. 551. — Nelson R.: Miss Dudy-Dudy 310. — Nedbal: Čudná Barbora 609, 620. — Nestroy: Lumpacivagabundus 120. — Novák L.: Paní moda 444, 454. — Osten Jan: Paní Klára 276. — Paston George: Šaty dělají ženskou 563. — Piskáček A.: Divá Bára 324. — Plumlovská V. B.: Krakonoš 202. — Presber Rudolf: Slavnost smíření 528. — Prokop: Otázka 250. — Prokop Kar. V.: Janošík 624. — Racine: Sudilkové 359. — Roessler K. a L. Heller: V klubovní lenošce 60. — Salomé ve Vinohradském divadle 479. — Sardou V.: Bodří venkované 72. — Semerádová Kar.: Zlatý pták 393. — Shakespeare: Kupec benátský 46. — Schiller Fr.: Valdštejn 84, 104, 131. — Schnitzler Arthur: Závoj Pierotčin 586. — Schumann: Carneval 467. — Slowacki Jul.: Beatrix Cenci 383. — Somerset-Maugham W.: Královská výsost 359. — Straussova Elektra 384. — Štolba Josef dr.: 1744. 149. Na letním bytě 264. — Thoma: Lokálka 515. — Trilogie česká 191. — Úvod k opeře »Quo vadis« 358. — Večer literární na scéně vinohradského divadla 359. — Viscusi Achille: Na záletech 72. — Vrchlická Eva v Goethově Faustu 383. — Wied Gustav: Její milost stará paní 311. — Zapolská G.: Morálka paní Dulské 479. — Zich O. V.: Malířský nápad 324.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ, PAMÁTKY, TEXTY K VYOBRAZENÍM.

Aleš Mikoláš: Vojenský štědrý večer 177. Zvolení pana Jiříka z Poděbrad za krále 216. — Alt Rudolf: Ze staré Prahy 228. — Architektura střech doby barokové v Praze 405. — Balzer

Ant.: Na pastvě 396. — Bezděz, kaple hradní 28. — Bílek Fr.: Náhrobek V. Beneše Třebízského 71. — Bílkovy práce na Karlův most 72. — Brána do nové Prahy 92. — Brandl Petr 287. — Braunův dům 588. — Bubák Al.: Les 396. — Divadlo v Pardubicích 148. — Do Prahy se nedostal 251. — Drda Josef Alois 240. — Epitaf Griespeků v nebezpečí 70. — Havránkovy kresby 408. — Hilšer Theodor 132. — Hold literatuře a umění v umělecké výzdobě Národního domu pražského 405. — Huga Victora poprsí 94. — Jelení příkop ohrožen, ale zachráněn 30. — Jícha Václav v Topičově saloně 480. — Jiránek Miloš 381. — Jósza Karel 586. — Knüpfer Beneš 621. — Kolárovy figuriny 48. — Kubeš Karel 586. — Lannova sbírka 60, 108, 118. — Malíři čeští v Mnichově 612, 622. — Mánes Jos.: Jesličky 47. Kresby 456. Letní byt 16. Malby neznámé 80. Skizza 204. — Mánes Quido 32. — Mařák Julius 249. — Mařákovy »Lesní karaktery« v komnatách anglického krále 11. — Mucha Alfons u Mikoláše Alše 60. — Museum staré Prahy 95. — Na chodbě před radničním archivem. 623. — Objev kníž. paláce Boleslava I. 629. — Obnova radnice v Plzni 70. — Obrazárna praž. Rudolfina 384. — Piepenhagen 347. — Pohled na Prahu s korunovačního pahorku 420. — Pomník Dvořákův 420, 578. Máchův 348. Kosmákův 575. Rajské B. 598. Slukovův 575. Smetanův v N. Yorku 212. Světlé K. 440. Žižkův 300. — Pomníky dva nové 46. — Portál kostela sv. Jana na Hradčanech 324. — Praha ohrožená 312. — Pražské otázky 562. — Rainerovy fresky v kostele svatého Jana na Hradčanech 405. — Reliquiář románský z XII. stol. 82, 92. — Sgraffitta na Rohanském paláci 528. — Sgraffitta na Ungeltě 456. — Simonetta krásná 370. — Sladkovský Karel 432. — Slavíček Antonín 261, 273, 381, 503. — Slavíčkova korrespondence 404. — Stavba měst 598. — Šaloun L.: Plastiky 203. Ze dne na den 71. — Škréta K.: Narození Jana Křtitele 47. — Vácha Rudolf 384. — Váchův dětský portrét 30. — Ve vile Tomance 16. — Vrchlického Jaroslava podobizna 177. — Výstava: berlínská, úpravy měst 467, Jíchova 480, Jiránkova 381, Jószova 586, Knüpferova 621, Kubešova 586, Slavíčkova 381, slovenských malířů 408, Škrétova 621, uměl. všeslovanská 94. — Výstavy umělecké pražské 372. — Výzdoba umělecká Národního domu pražského 527. — Zahrada Fürstenberská 322, 360. — Zahrada nad Prahou 504. — Zahrady pražské 11. — Zenger Václav Karel Emanuel 226. — Zlatá Koruna 552. — Z Prahy našich dědů 408.

VZPOMÍNKY.

Arena ve Pštrosce. Z její minulosti 150. — Bendl Václav Čeněk 490. — Bitva u Kolína r. 1757. Události před ní 274, 285. — Čech Svatopluk děkuje za blahopřání ke svojí šedesátce 431. — Čecha Svatopluka památce 188. — Forgácz, hrabě místodržitel u Zeyerů 45. — Chitussi Antonín. Vzpomínka na něj 128. — Jezovitské melodie 515. — Kaška Jan 297. — Manon před 25 lety a Manon dnes 334. — »Nevěsta věčná« Nerudova, sl. Anna Holinova zemřela 308. — Orzeszková Eliza v Praze 431. — Palacký František. Z jeho života 10. — »Paní Kalinka« 515. — Pikhartovo vidění 190. — Reminiscence z divadelních cedulí Schillerova »Valdštýna« 84. — Slavíčkovy poslední hodiny 262. — Šmilovského A. V.: »Krupař Kleofáš.« Model k němu 26. — Za ranních červánků 44. — Vandalismus potomků — poražených 286. — Večírek slovanský v Paříži. Vzpomínka 58. — Vzpomínka na V. A. Horáka 356. — Vzpomínka na zapomenutého literáta 490.

OSOBNÍ, JUBILEA, ÚMRTÍ.

Adámek Karel 296. — Aleš Mikoláš dědečkem 84. — Arbesa Jakuba sedmdesát let 453. — Björnstjerne Björnson 373. — Bródy Alexander 252. — Čejnek Raymund 575. — Dědina Jan mistr a jeho rodina 177. Deklarant 586. — Domalip Karel dr. 118. — Förster Josef Bohuslav 177. — † Gajsler Justin Felix 539. — Harrach Jan hrabě 174. — Heyduk Adolf 439. — Holinová Anna 308. — Hostinský Otakar 236. — Jansa Václav 56. — Jireček Hermenegild 201. — Jubileum českého redaktora a spisovatele 80. — Jungmannová Flora 551. — Kádner Karel 80. — Kinská Nora 191. — Kohn E. Josef 561. — Kolář Josef 381. — Kolman Karel dr. 120. — Kubelík mistr doma. 14. — Kuffner Hanuš 151, 178. — Lambl Jan B. 92. — Lier Karel 28. — Marchant Fr. P. 347. — Masaryk Garrigue Tomáš 308. — Milakovič Josip 228. — Mošna Jindřich 56. — Neseme vám novinu 176. — Novinář český self made man 151. — Orzeszková Eliza 431. — Pikhart Antonín 175. — Pospíšil Jaroslav JUDr. 225. — Rayman, Prof. Dr. Boh. 630. — Schermaulová Jenny 79. — Slavíček Antonín 248. — Strobach Zdeněk JUDr. 381. — Svátek Vavřinec JUDr. 586. — Šebor Čeněk 336. — Šťastný Vladimír 575. — Štolba František 343. — Šumavský V. B. 273. — Tadra Ferdinand 333. — Tylová Eliška 128. — Tůma Jan V. 466. — Upson Arthur 251. — Veselský František 538. — Viktorin jako operní paedagog 370. — Vlček Jaroslav 236. — Vráz padesátníkem 346. — Vrchlický Jaroslav 10, 116, 176, 321, 344, 356. — Vrchlického maminka 584. — Zola maďarský 252.

SMĚS.

Anketa o tělesné výchově 226. — Anketa o výstavě slovanské v Praze 550. — Archivy českých měst 120. — Brněnská Vesna 562. — Dražby uměleckých předmětů 68. — Heydukova báseň »Neslyšíš« 60. — Hold Mussettistů v Paříži české poesii 68. — Hory 298. — Humor divadelního zákulisí 624. — Královská obora. Nový pohled 334. — Krychle korunková 48. — Kus české minulosti 120. — Léto a archeologie 539. — Matice Ústřední divadelního ochotnictva československého 611. — Million druhý 418. — Museum české v Americe 599. — Nad hrobem české Rachel Ruyschové 440. — Nakladatelské Družstvo Máje 444, 465, 476, 513, 588. — Nevkus 552. — Oslava básníka 48. — Památce Jenny Schermaulové 416. — Panorama bitvy u Kolína r. 1757. 274. — Pohár Olympijský Českému Sokolstvu 478. — Pohlednice 456. — Pošta královská česká 152. — Praha Paříži 248. — Pro českou knihu 119. — Sbírka májová 396. — Sjezd mezinárodní pro školní hygienu 562. — Sjezd slovanský v Sofii 393, 574. — Slova italská v jižních Čechách 600. — Slovanský jih 372. — Slov cizích přizpůsobení české mluvě 600. — Souvislost lidové kultury s dějinnými událostmi 417. — Stanice nová slovanská na jihu 324. — Starý obraz 466. — Svatobor 396. — Svaz osvětový 333. — Sven Hedin v Praze 263. — Světlo . . . 537. — Šáreckým údolím — dráha 180. — Tempora mutantur 96. — Tyršova Tryzna 132. — Valdštejnky 192. — Vídeň česká 48, 60. — Vlčka Václava hrob 586. — Výstava slovanská 477, 550. — Výstava zahradnická 575, 610. — Výstava ženy srbské 406,

417. — Výstavka divadelního ochotnictva československého 611. — Vzpomínka na tragickou událost 420. — Zájezd archeologický na Moravu 12. — Ze Šamberkova humoru 540. — Žena srbská 406, 417.

ILLUSTRACE.

Aleš M.: Jakub Arbes 453. — Červen 337. — Jiří z Poděbrad zvolen za krále v Praze 213. — Prosté motivy 311. — Vojanský štědrý večer 153. — Alt Rudolf: Ze staré Prahy 225. — D'Angers David: Poprsí Viktora Huga 95. — Balšánek Ant.: Hradní kaple na Bezdězi 29. — Balzer Antonín: Na pastvě 394. — Bled 478. — Brandl Petr: Putti 287. — Studie 285. — Bubák Alois: Les 395. — Býchory, zámek 16. — Drda Jos. Al.: Tobiáš Gruber 237. Vlastní podobizna 238. — Džbánek se šlikovským znakem 107. — Elektry dekorace v Nár. divadle v Praze 383. — De Gelder Aart: Vertumnus a Pomona 382. — Javůrek Karel: Schermaulová Jenny 83. — Jelení příkop ohrožen, ale zachráněn 31. — Harrachův palác ve Vídni 164. — Havránek Bedřich: Most ve Vršovicích 407. Prodavačka v Podole 407. Votivní oltář u sv. Štěpána v Praze 406. — Chata česká pod Grintavcem 478. — Chata Koritnická pod Mangartem 477. — Cheb dle staré rytiny 117. — Chitussi Ant.: Krajina z okolí Třeboně 131. Plovárna v Saint Denis 130. — Illustrace k povídce: Noc v katedrále 460, 461. — Kafka Bohumil: Socha génia na hlavním průčelí divadla v Pardubicích 149. — Kolár Fr.: Figurina 47. — Lionardo da Vinci: Krásná Simonetta 371. — Maixner J.: J. Kaška 299. — Mánes Josef: Jesličky 45. Kresby 454, 455. Letní byt 13. Náčrt podobizny 202. — Mánes Quido: Akvarel 12. Kresby 28. — Mařák Julius: Čapí sněm 249. Ledovce 15. Ve starém parku 14. — Mucha Alfons: Gazdina roba 57. — Náhrobek Jenny Schermaulové 419. — Obrazy nástropní v sále hlavní pokladny zemské v Praze 330, 331, 332. — Piepenhagen: Kresby 344, 347. — Piepenhagenová Charlotta: Kresba 345. — Pohled na Prahu s korunovačního pahorku 417. — Povodeň v Paříži 262, 263, 264. — Reliquiář románský 93. — Sál hlavní zemské pokladny v Praze před úpravou a po úpravě 335. — Slavíček Antonín: Lesní intérieur 257. Ovocný trh 273. Polní cesta 259. — Stupčice 359. — Šaloun Lad.: Karel Sladkovský 429. Pan 201. Svatý Mikuláš 203. Ze dne na den 69. — Škréta Karel Šotnovský ze Závořic: Narození Jana Křtitele 43. — Špik nad Policami 476. — Ulice v Bovci 479. — Urban František: Opona nového městského divadla v Pardubicích 145. Vlysy nad tympanonem Měst. divadla v Pardubicích: Rokycana před Žižkou, Soud Libušin 141. — Vacátko Ludvík: Vlastní portrét 275. — Váhadlo ze XVII. stol. 106. — Vácha Rud.: Portrét dcerušek barona Ervína Nádherného 27. — Zahrada Fürstenberská 323, 357. — Zahrada na střeše domu na Ovocném trhu v Praze 500, 501.

PODOBIZNY, AUTOGRAFY.

Adámek Karel 297. — Aleš Mikoláš s Marií Alšovou a vnučkou Eliškou 81. — Aleš Mikoláš s Alfonsem Muchou 59. — Arbes Jakub 453. — Baldová B. 215. — Björnstjerne Björnson 373. — Bródy Alexander 251. — Cízlerová-Hlavová Marie 191. — Dědina Jan a rodina jeho 167. — Dědina Jan s chotí v Krkonoších 298. — Drda Josef Alois 238. — Dubos Maurice 71. — Förster Boh. Jos. 178. — Gruber Tobiáš 237. — Harrach Jan hrabě 161. — Heyduk Adolf s chotí 441. — Hilšer Theodor 131. — Holinová Anna a Jan Neruda 311. — Horák A. V. s chotí 358. — Jesenská Růžena 105. — Kádner Karel 82. — Kaška J. 299. — Kinská Nora 190. — Kohn Jos. E. 563. — Kolman Karel JUDr. 117. — Kuffner Hanuš 179. — Mucha Alfons a Aleš Mikoláš 59. — Milakovič Josip 226. — Neruda Jan a Holinová Anna 311. — Novák Láďa — Rašek Karel 179. — Odstrčilová Liběna 239. — Orzeszková Eliza 431. — Piccolomini Octavio 119. — Pierson Paul 573. — Pikhart Antonín 160. — Pospíšil Jaroslav JUDr. 227. — Rašek Karel — Láďa Novák 179. — Schermaulová Jenny 83. — Sladkovský Karel 429. — Slavíček Antonín 262. — Strobach Zdeněk JUDr. 383. — Tylová Eliška 129. — Upson Arthur 250. — Vacátko Ludvík 275. — Valdštejn Albrecht 118. — Veselský František 538. — Vrchlický Jaroslav 157, 359. — Vrchlického maminka 585. — Zenger Karel 226.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

U MOŘE.

Kalné vlny, valné vlny,
co vše jste mi vyprávěly,
když mé touhy bouřeplny
poprve nad vámi spěly.

Zřím ten den a chvíli onu
paměti své ve zrcadle,
zřím ta mračna v prudkém honu,
proč dnes vše mi shaslé, svadlé?

Neviděl jsem ještě moře,
z dálky jen jsem hukot slyšel
narážeti jako oře
vlny — příval právě přišel.

Slavně vlna valila se
s bílou třásní na vrcholu,
jasná pěna zkalila se,
vlna přehoupla se dolů.

Za ní druhá spěla, hřměla,
tříštila se o balvany,
symfonie zvuků celá
a vše zvuky z živlů stkány..!

I to racka křídlo čilé
sotva do vln vnořilo se,
plálo jasem nad sníh bílé,
zahořelo v žhavé rose.

Jedna zdraná plachta sama
jak má touha tkvěla v dálce
a já řek si: Jaké drama
prožili v té živlů válce?

Všecko v mysl vrací se mi
velkých vln i mračen rysy...
jen ta plachta nechce k zemi
v dálce sama tkví a visí.

GABRIELA PREISSOVÁ:

SPOLU.

Z povídek Černých lesů.

Petroně zabodalo ve spáncích a dech se jí tak zadrhl, že se musela ve svém šíleném běhu zastavit. A za tou překážkou jakoby se byl i její rozum vzepřel úsměškem:

»Co blázníš? Nikam přece nedoběhneš...«

Rozutíkala se od domácích humen před východem slunce nejprve ze studu. Bylo jí úzko a stydno, aby ji nikdo známý z vesnice nepotkal a nezastavil. Mohl se jí zeptati, kam to již podruhé tento týden s ranečkem jde . . .

Když šla poprvé, ani by byla nezapírala. Tenkráte mohla pověděti snadněji: »Naši mne vypravili, abych si šla do Prahy nalézti nějakou službu.« Pověděla to toho rána v pondělí také tak•kmotře hajné, kterou na cestě potkala.

Však mnoho děvčat odtamtud z pískového neúrodného kraje odešlo do Prahy na službu; nebylo to zrovna žádnou hanbou. Ale Petrona v Praze žádnou službu nedostala. Utratila nadarmo veškeré své peníze — tři zlatníky —

1

zkusila při tom ještě dost hladu, po dvě noci spala na zemi v předsíňce kanceláře ústavu pro služebné, kde ji poslužovačka z milosti nechala a musela na konec odejeti s nepořízenou zase domů. Ale doma se na ni všecko slétlo jako sršně, a jen už ji zase vystrkovali ze dveří.

Zatapala ve své paměti po příčině, proč ji tak nemilosrdně vyháněli z domu? Asi před třemi týdny smyslila si najednou její matka, kovářka, že Petronu vypraví do Prahy na službu. Povídala: »Jsi vyrostlá a silná jako mlatec, doma neděláš dobrotu, tak sama si již musíš svůj krajíc zasloužiti; já musila sloužit od desíti let, žádný nade mnou neměl slitování. Tady se nemůžete jeden pro druhého hnout.« Bylo dětí osm — sedmnáctiletá Petrona byla nejstarší. Bratr Lojzek, který byl po ní, pomáhal v kovárně, ten mladší, Jozífek, kulhal a mohl míti jen na starosti husy a slepice — potom bylo ještě pět dětí do prody — samých holek.

Jedenáctiletou Barušku by byla matka také ráda dala kmotřence starostové za chuvu, ale starosta tomu nepřivolil, že děvče patří ještě do školy. Tak se jich hrnulo již dost k poledni a večerní míse. Otec rád vydal desítník za pivo a tabák; matka mívala už svůj kříž, aby s dostatek uvařila a v zimě opatřila všem obuv, ale proto nebyla nikdy tak tvrdá, jako toho léta ke všem starším dětem a nejvíce k Petroně. Silná, zdravím kypící Petrona mívala ovšem ze všech největší chuť k jídlu a s rozkoší dovedla zaspati bílý den. Kovářka se své nejstarší nemohla dobudit, už po ránu býval z toho rámus. K tomu kolikráte poslala matka Petronu do kolny pro roští na zatápění; Petrona tam pod krůvkem uviděla vosí hnízdo nebo hvězdicovou pavučinu, zadívala se na ně ze všetečnosti a oči se nemohly od toho malého divu odtrhnouti. Posadila se jako pěnka, obejmula kolena rukama a dívala se na vosí hnízdo, na pavučinu i na sluneční šípek, který se do kolny vedral skulinou a hrál si po zčernalých stěnách duhovými barvami. Matka odjakživa nedočkavá, přišla za Petronou a bylo zle. Největší bratr neměl pro Petronu nikdy slůvka zastání, přidával ještě výsměšná polínka, a otec děvče vůbec necenil ani za dýmku tabáku.

Přes to všechno zabolelo Petronu srdce hrůzou, když ji matka tak z nenadání počala vyhánět do světa na službu. Neměla hladkou výřečnost, nedovedla se lítostivými ani vzpíravými slovy bránit, pokusila se doma udržeti větší pílí, časnějším vstáváním; tvrdé její sny byly teď úzkostí potrhané, pořáde se bála, že zaspí rozednívání, snažila se ke všem domácím býti pokornější, a ubírala zúmyslně maloučko z mísy — ale všechny její oběti byly marné, matka už se svého úmyslu nespustila.

Zaobroubila ji dvě kanafasové zástěry, vymandlovala ji pečlivě několik kousků prádla a už ji to všechno počala svazovat do vlňáku. Také od starosty čelední knížku opatřila a pořád napomínala: »Jenom tam v Praze hezky poslouchej a peníze, které si vysloužíš, pěkně si budeš ukládat.«

Vyprovodila konečně v pondělí přede dnem dceru až k císařské silnici a ukázala jí rukou směr cesty, že za malé tři hodiny dojde ke dráze, kde si koupí lístek do Prahy. Tam pak se hned nějakého dobrého člověka zeptá na ústav, který zaopatřuje venkovským děvčatám služby. A pak ať píše.

Na cestě k nádraží setkala se Petrona s tetkou hajnou a ta, sama nějaká namrzená na častou kmotrovskou povinnost u kovářů, se zmínila, že kovářka zase už musí beztoho brzy stěhovat kolébku do světnice a proto asi že velkou dceru vystrnadila z domu. Petronu ta zpráva zahryzla; vešla jí do srdce nějaká nenávist k tomu dítěti pro které byla vyštvána z domu. Vzpomněla si s trpkostí, co vždycky pro ty nejmladší přírustky rodiny zkusila. Musila v noci obyčejně druhou sestřičku z nejmladších u sebe v komoře kolébávat, neboť matka si ponechávala u sebe ve světnici jen nejmenší, kojenku. Jednou přivolána stálým pláčem, vešla matka po půlnoci do komory, a shledala, že rozespalá Petrona, houpajíc nohou kolébku, měla dítě na zemi v nebezpečí života. Přivolala k tomu muže a Petrona byla od otce zbita. Už pro tyto vzpomínky si dívka na cestě umínila, že k hlídání dětí nikam do služby nepůjde.

Doptavši se šťastně na ústav pro zaopatřování služeb, posadila se Petrona poslušně na lavici vedle dvou starších děvčat, které pro ní nejevily pražádného zájmu. Paní, která si ji zapsala do knihy, pověděla, že dovede zatápět, dříví štípat, trávu žít — ale panské prádlo že ještě nikdy neprala, a děti že k smrti nerada chová. Za ty dva dny, jež smutně na lavičce proseděla, povšimly si jí tři paničky, které hledaly holku k dětem, ale ona všem upřímně odpověděla, že děti chovat nebude. Poslední z paniček na ní za to zakřikla: »K fortepiánu by jste se raději neposadila?«

Majitelka ústavu se usmála, služky na lavici se rozesmály, a Petroně bylo úzko studem a lítostí. Nadzvedla se trapně z lavice, nesmělou otázkou, že snad by bylo lépe, kdyby jela domů, a všechny jí poradily, aby jen jela, že nyní letního času je beztoho veškeré panstvo z Prahy pryč, že teď se těžko služba dostane.

Na to se počala Petrona také doma vymlouvat, ale neuvěřili jí, zasypali ji výčitkami. Otec na matčinu prosbu vyhodil z měchuřiny ještě jednu zlatku, ale rozkřikl se, že musí holka jít na službu, ať už se obrátí kam chce, domů se jim na krk vrátit nesmí, jinak že bude po čertech přivítána.

Petrona marně přemýšlela v bezesné noci kam by se měla obrátit, neboť Prahy se nějak bála, i na ulici jí tam posedala úzkost a strach. Kdyby ji tam býval někdo strčil nebo uhodil, nevrylo by se jí to takovým studem do paměti, jako ten posměch, který tam zažila.

Pronásledovaná její hlava chytala se nějaké útěchy, kde by se mohla opřít o radu nebo pomoc dobrého člověka, a vzpomněla si na krejčova synka Vášu, s kterým chodívala ze školy a pásávala husy. Odejel loni s otcem do Ameriky, a psal do vesnice, že se tam mají dobře, že by každému známému přál, aby se do té Ameriky dostal. A kovářovou Petronu dal pěkně pozdravovat, nezapomněl na ni.

Petrona měla jeho adresu uschovánu, poslala mu o svatodušních svátcích pohlednici. Věděla také, že Váša s otcem jeli přes město Hamburk a odtud po moři — to jakoby měla předepsanou cestu.

Do Prahy už nepojede, ale půjde nějak k Hamburku a kdyby měla trním cestu prošlapat a za kousek chleba a přístřeší u cizích lidí vždy těžkou práci vykonat — dostane se tam. Zatím Váša jí nějakou službu v Americe najde — neopustí jí.

To všechno si smyslila v noci a odplašila se z domova ještě před rozedněním; políbila jenom ve spěchu spící Barušku a zašeptala k ní neprobuzené: »Tak už jdu — a teď už se nevrátím. Mějte se tu dobře.«

Šla prudce bez vědomého směru, tiskouc ten tuchou za vidinou neznámého města, odkud pak již jenom od břehu k břehu bylo možno dostihnouti přátelskou duši Vášovu. Musela někomu důvěřovat, tato důvěra byla celou její hybnou silou. A všechno její dřívější zaryté snění v osamělých chvílích, v kolně, na mezích a v kostele jakoby se prudce vyhranilo v jedinou touhu po družném pohledu kamaráda, jehož soucitem a porozuměním si byla jista. Pobledlo jí již v paměti, jak Váša vyhlíží; jeho tvář a nynější postava znejistila se před ní v osluněném vzduchu, v kterém se jen mihotaly samé mušky, ale kdyby ho mohla ještě dnes dohonit, vrhla by se mu kolem šíje a zalomcovala by jím šílenou radostí . . .

Vřelé slunce vystupovalo na obloze, roztavilo šedou silnici i obrubu starých jeřábů a třešní do horkého dechu a rudého svitu, uřícené Petroně zabolelo na spáncích a počala jí zároveň tuhnout pravá ruka s uzlíkem — i nohy jakoby se podtínaly. Od včerejšího odpoledne, kdy se navrátila domů, nepožila z lítosti ničeho, teď tělesné síly nepostačily rozlétnuté duši.

Odtáhla se v pokraj lesů, které se před ní s levé strany táhly nepřehlednou hradbou, ale zde se jen očím trochu ulevilo, na spáncích bolest hlodala dále a dech v prsou se také zarážel.

Neznala nemoci — nechápala nevolnosti únavy, ale ta náhlá mdloba přešlehla její rozlétnutou touhu jako mráz a tu si řekla v tupém rozumování: »Co blázníš? Nikam nedoběhneš . . .«

Táhla se ještě sklesle svahem kousek cesty; před ní odlétal poplašený mladý pták, nedovedl se ještě snadno nadzvedat, narážel spodním tílkem o křoviny i zemi. Petrona jeho úzkost pochopila a zastavila se. A tu shlédla o kousek dále na pěšině útlou ženskou postavu, také nějak unaveně a mdle se táhnoucí. Měla na sobě modré barešové šaty, které svítily jako hedbávím, v ruce malou kabelku, rudý slunečník a na hlavě klobouk s ovínkou planých růží. Patrně byla panského rodu.

Petroně se zaražením zatočila soužená hlava jako by byla nahlédla v nějakou hlubokou studni, pak postřehla, že panská poutnice na ni zvolna promluvila: »Prosím vás, nemohla byste mi říci, jak se jmenuje ta vesnice pod námi?«

Petrona k ní teď, zcela blízké, shlédla. Těžko by byla mohla povědíti, je-li cizinka mladou nebo starší ženou. Měla pod hezkým zvlněným účesem uzoučkou požloutlou tvář, se suchými, oprýskanými a namáhavým dechem nedovřenými rty, a pod velkými, tvrdě smutnými zraky takové zelenavé obloučky; jak živa Petrona takových očí neviděla. Překvapením dovedla sotva odpovědět.

»Která vesnice?, je jich tady pod Černým Kostelcem mnoho.«

»Zde, před těmi hezkými rybníky,« ukázala cizinka malou rukou dozadu; měla svléknutou rukavičku, a její ruka vyhlížela nepatrně, jako drápek, třeba že se na ní blýštil nápadný prstýnek.

»To budou Jevany — byli isme tam jednou s tatínkem na pile pro šindel.«

»Hezký kraj, připomíná mi Šumavu« — rozkládala dále panská poutnice řeč — a v hovoru jejím zdál se tajiti stálý povzdech. »Snad jí někdo umřel,« napadlo Petroně, ale protože nevěděla o neznámé Šumavě co povědít, obrátila řeč. »To je dnes horko, a mne pořád pobolívá nějak hlava.«

»Kam pak jdete?« zahovořila zase cizinka.

»A ani nevím, myslela jsem si z rána něco hloupého. Chtěla jsem jít pořád, až bych došla do Hamburku.«

»Pěšky?« žasla cizinka.

»Jak pak jinak, však mám jenom zlatku,« děla Petrona jednotvárně, jako by se to samo sebou rozumělo.

»Snad bychom se mohly trochu posadit, to horko tak malátní,« řekla panská poutnice a sama již se svezla k zemi nedbajíc, že si pomačká své jemné šaty. Vytáhla z kapsy kornoutek a podávala jej Petronč. »Vezměte si trochu bonbonků, jsou nakyslé, citronové, dobré pro žízeň i pro bolení hlavy.«

Petrona si vděčně sebrala z kornoutku dva kousky, ale divná známá nechtěla už dárek zpátky; donutila ji, aby si nechala všechno.

»Já jsem od včerejška ani k jídlu nepřišla,« přiznala se Petrona, sedajíc si již v troše důvěry také.

»Chudáčku!« steplil se teď v cizince hlas, »a já zrovna nemám ničeho u sebe, ale alespoň jahod byste si měla natrhat.« Vzchopila se a počala se rozhlížet po jahodách. Žádných tu v jehličí nebylo. Vzdychla si...

Petrona chápala, že má dobré srdce, a aby ji utišila, prohodila: »Však já nemám na jídlo ani pomyšlení.«

»Proč se vydáváte takový kraj světa,« sedala si zase cizinka vedle Petrony s novou otázkou. »Koho tam v Hamburku máte, a umíte německy?«

»Německy neumím, a v Hamburku nikoho nemám,« zadívala se teď Petrona do vršku blízké borovice, jako by odtamtud mohla lépe vybavit svůj nápad. »Ale v Americe mám jednoho hodného kamaráda.«

»Milého?« vyslovila cizinka zase svou dřívější unavenou výřečností.

»Ne,« pozvedla Petrona neklamně své čisté kaštanové oči k panské známé. »Je to dobrý známý — jeden krejčovský. Obrátila bych se na něho, aby mi zaopatřil nějakou službu.«

»Hm, ti dobří známí, kamarádi právě tak jako milenci nás obyčejně opustí, když je nejvíce potřebujeme,« děla cizinka s tvrdou určitostí. Petroně se zúžilo nad tou jistotou její poznámky srdce, teď už jasně chápala, že doopravdy se svou nadějí bláznila. Byla tak nestálá a nevěrná — jak ten aksamitový motýl, který na okamžik spočinul před nimi na odnožce borovice. Uletí . . .

»Jste sirotek?« napadla zase cizinku nová otázka.

»Ne — mám oba rodiče — ale oni jinak nedají, než že si musím teď po žních nalézt nějakou službu. A teď nevím, kam bych se obrátila, do Prahy bych nerada, byla jsem tam už tenhle týden, a nadarmo. Už je mi z toho všeho, že mně naši tak memomocí vyhánějí, těžko...« Rozeštkala se najednou přívalem slzí a zanaříkala. »Já bych se na světě radši neviděla. Kdybych tak raději mohla umřít, ach, kdybych umřela.«

Panská poutnice se na ni zadívala, nejprve jaksi uleknutě, pak dlouhým pátravým pohledem.

Vypráhlá její tvář se vzrušila, na žlutých tvářích jí vyskočilo několik rudých lupínků.

»Neplačte,« děla konečně konejšivým hlasem, jako matka k dítěti — »pláč tak málo člověku pomůže, a když vás bolí hlava, položte si ji na chvíli na můj klín, aby vám do ní nevstupovala krev.«

Petrona bezděčně poslechla, a cizinka ji počala zvolna hladit po čele a spáncích. Ruka její byla taková vlhká a lehoučká, dotýkala se jemně a příjemně oboleného čela.

Petrona se stišila a přivřela oči.

Její těšitelce napadlo broukat nějakou tichounkou písničku. Byl to otřepaný operetní popěvek, bzučený zastřeným, krátkodechým hlasem, ale Petroně se zdál nejsladší ukolébavkou. Všechna bolest hlavy i duše ji opouštěla a nejraději by byla líbě usnula; taková milá dřímota ji zmáhala, ale zatušila, že by se to neslušelo, a pak také nemohla dlouho slaboučký klín té dobré paní tížit. Nadzvedla hlavu a otevřela utišené oči plné nové důvěry; ve své tesknotě chtěla mít tak oddaně někoho ráda.

Cizinka jako by jí to vyčetla z očí, ozvala se ztichoučka: »Pohovte si jen — mám dost času. Jsme obě chuďata, však já také nemám domova.«

»Napadlo mne, že nejste zdejší — jste asi z daleka« — srovnala si Petrona v mysli nějakou rozumnou otázku.

»Jela jsem z Prahy do Říčan,« odpovídala panská poutnice, mížejíc dětsky oddaný rozsvětlený Petronin zrak — »a odtud poštou chtěla jsem do Kostelce — možná, že tam žije ještě jedna moje příbuzná. Ale ta poštovní archa tak hrozně drkotala, že jsem raději vystoupila a šla pěšky. A také bych se zde ráda rozhlédla. Byla jsem jednou před lety v tomto kraji a tehdy se mi zdál takový krásný — ty tiché lesy, osamělé ztezky a veliké hluboké rybníky. Člověku se zdá, že je v jiném světě...«

»Prosím vás, jak se jmenujete?« napadlo Petroně se živým zájmem. »Mně říkají Petrona Votavova; můj tatínek je v Lysinkách kovářem.«

»Jmenujte mne Žanetou,« odvětila zvolna panská poutnice rychleji dodávajíc: »Když nás tak osud svedl, mohly bychom si tykat. Říkej mi tedy, Petronko, Žanetko a ty...«

»Vy jste ale panského rodu —« namítla rozpačitě kovářova dcerka.

»Mýlíš se, má milá; zrovna si myslím, že málo kdy stál člověk tak vysoko nad druhým jako ty nade mnou.«

»Ale je to přece rozdíl v našich šatech —« pousmála se Petrona, jakoby ta druhá byla promluvila dětinsky. »Já bych se byla ani nemohla nikdy k žádné muzice podívat, maminka by mi nebyla mohla ani koupit batistovau blůzu, pas a bílou zástěrku, jako se nosí jiné holky; tatínek v Lysinkách málo ková, je tam málo sedláků, písečná pole a my už patřili jako do těch posledních podruhů...«

»A vidíš — přece se ti nechtělo z domova jít —« připomněla jí Žaneta.

(Dokončení.)

ADOLF HEYDUK:

NESLYŠÍŠ!

(Čechům vídeňským)

Co, věčný Bože, jsme Ti udělali,
že přes ty rodné země strmé valy
a přes ta ňadra skalin žulovitá
i snivá jezera v jich klíně skrytá
i přes ty ověnčené hlavy hor
k nám vkrádati se dáváš zlý ten mor,
jenž v srdcích našich nepřátel se hostí
a vše nám otravuje bez milosti?
Proč nikdy nemá dravé choutky dost,
ta krví stylá vlčí zběsilost,
jež z doupat svých se lstivě na nás vrhá
a, běsy štvaná, kouše nás a trhá?
Proč oko Tvé se věčně chladně dívá,
když lid náš ruce vzpíná do nebes
a hlasem třesoucím své žalmy zpívá
a prosí Tě, bys Svou nám pomoc snes'
a zachránil nám srdce, řeč i duši,
než podloudnická zášť a vzdorný hněv,
jenž na co padne, otročí a ruší,
nám jak sup lačný všecku schlopce krev,
až prsa rozsápe i klenbu lebky,
by uloupil ten poklad veškeren,
jejž milostivě dals nám do kolébky?
Proč cit i jazyk má mu padnout v plen?
Proč věčná slza má nám tkvíti v zraku?
Proč láskou máme děti odkájet,
by za potravu rostly zloby draku,
jenž z kořisti té drahně tyje let?
Proč po otcích nám bráti dáváš pole
a vichrem hněvu dusiti náš vzdech?
Proč loupit necháváš nám ze svévole
i řeč, pel duše, dítka na ústech,
již rodná matka v srdce líbala mu?
Proč bleskem nespálíš ta pásma klamů,
v něž jako pavouci vždy víc a směle
nás zavinuli práva nepřátelé?

Ty neslyšíš! My strádáme a hynem
jak drahně chorý mezi mátohami;
což jenom silných chceš být Hospodinem,
a slabí mají ubránit se sami? —
Jak bránit se, když nikdo nepomáhá
a za právo jít v boj Tvá síla váhá!
A ti, kdo měli pomoci by meči,
spíš nepřátelům za zlo naše vděčí
a rádi jsou, kdy lstí i pěstí hrubou
nám jazyky i srdce z ňader škubou.
Jak bránit se, kdy záštity nám není
v tom rozkacených škůdců nevražení,
již krtčím zvykem stále k nám se derou
a vše a vše a vše — i děti berou,
jimž tajno být má za výchovy svodné,
že pány jsou, ne raby pudy rodné,
jíž otci hájili, jak duše velí,
svou krví rekovnou a svými těly!
Jim tajný má být českých myslí vzlet
i činu zdar i všechen český svět,
v němž vroucí písní mile z duše zvoní
ret pěvcův, pohádek a zkazek pln
o slavných dnech, kdy pod kopyty koní,
jak pod přívalem rozpoutaných vln
v prach kácela se říšských vrahů těla;
ten svět jim zavřen zůstati má zcela
ten svět má zapadnout jim cizí řečí
a křivdami, jež do nebe se věčí!

Má pravda tajna být těch mladých duší,
by nevznítila mužný hněv a vzdor
na věčné útrapy a ducha mor,
jenž roste, vstoupá v zpupnosti vždy tužší,
by pod rozkošným drahé země stanem
stal nájezdník se vladařem a pánem.

Jak bránit se? — Jen bdělostí a prací,
jež nepřátelské valy mužně kácí
a podloudnické cesty zasekává;
jen vědomím a svatým mečem práva! —

Hor hradby nám už nepomohou v strasti,
jen silné hradby srdcí po vší vlasti;
jen jasnost duší všech a bystrost v líci,

jen vroucí lásky žár a citu žeh,
jenž bratru dává duše polovici
i na žití co chová pokladech! —
Což z takých darů rozkoš nevyrůstá
nám v ňadrech snad? Či nemá láska květu?
Či dík, jejž chudých šepotají ústa,
nás nepovznáší v oblast lepších světu:
v kraj nadzemský, jenž hvězdným zdoben
kvítím,
k těm drahým všem, již před námi šli žitím?

Žel, stále sami jsme v běd různých zmatku
jak vetchý koráb v spoustách běsných vod,
jen duchem, lásky obětmi i statků
svůj strádající zachráníme rod;
svou krev: své děti, nepřítel jež cizí —
svou rodnou prsť, jež pod nohou nám mizí;
jen láskou obětnou, jen ducha pílí
zas k srdci bratra přivine se brat,
by jako ondy družně vítězili
neb za práv odkazy šli umírat! —

Nuž, duchem bdi a zabrané hor kraje
vždy nadšen láskou oviječ, kdos Čech;
květ lásky divem v zlaté klasy zraje
a jejím kouzlem v jas se mění vzdech.
Pak hrdě vypnou se ty dumné hlavy,
jež běsně štvou a honí vrahů davy
a, osvěženy z naší lásky zřídla,
jich duše v budoucnost svá rozpnou křídla,
by vzlétly s námi k všeho lidstva cíli:
v říš svobody a bratrství a síly! —

JUDr. R. J. KRONBAUER:

JISKRY Z RIEGROVA PERLÍKU.

Ze vzpomínek jeho pamětníka.

Vědění jest jako světlo a oheň — každý může u světla svůj kahanec rozsvítiti, aniž by světla pro o u ylo, každý může u ohně svoje zkřehlé údy ohřáti, aniž by proto tepla bylo méně — a každý může z vědy prospěch míti, a proto přece nebude vědy méně, naopak více.

Dr. Fr. Lad. Rieger.

Vypravuji řediteli p. JUC. Janu Sedlákovi, s nímž jsem se setkal na noc v rychlíku, o drobných episodách ze života Františka Palackého,*) jak jsem je slyšel od přítele děkana Augustina Turka. Byl jsem tomu povděčen, že mi náhoda přivála v cestu oddaného a věrného přítele rodiny Riegrovy, jehož vřelý zájem na reprodukovaných zprávičkách mohl jsem vším právem považovati za sankci i za imprimatur pro tisk.

Přidal jsem ihned intimní historku z mladých let záhy zesnulého syna Riegrova, univ. professora JUDra barona Bohuše Riegra, s níž jsem si nevěděl rady.

Zdála se mi pro veřejnost příliš delikátní, tím ,spíše, poněvadž mi byla panem děkanem Turkem sdělena s výhradou, že ji uveřejním jenom se souhlasem rodiny.

Je to něžná a krásná zkazka o první a také poslední lásce mladého Riegra — jsou tam už oba, on, i jeho zbožňovaná.

Na Maleč zavítala o prázdninách k svému bratru Červinkovi, jenž byl správcem Riegrova dvora, jeho sestra, mladinká, intelligentní učitelka, bytost spanilá duší i tělem. Rieger, jenž byl tehdy mladým juristou, zamiloval se do slečny učitelky na první setkání.

*) Viz rubriku: Z českého života.

Kdo znal Bohuše Riegra, ví, že to byl muž, jenž dovedl se jenom jednou zamilovat. Šuškalo se tehdy o tom, že je třeba, aby mladý Rieger přivedl do domu nevěstu bohatou.

Je přece známo, že doktor Rieger po celý svůj život nenašel tolik času, aby se mohl věnovati zachování, neřku rozmnožení svého majetku.

Je vyloučeno, že by byl na mladého Riegra v tom směru někdo naléhal, ale bylo, abych tak řekl, veřejným tajemstvím, že by bylo záhodno výhodným sňatkem rodinné finance podepříti. O tom dobře věděl »zámecký kaplan« na Malči, pan Štěpán Sova, jenž první... k nemalému svému překvapení — byl zasvěcen do tajemství Riegrova syna.

Mladí lidé potřebovali prostředníka lásky, věrnou, spolehlivou duši, která by je nejen neprozradila, ale i podporovala, aby si mohli dopisovati, aby se mohli občas sejíti a žíznivou duši po lásce ovlažiti setkáním, povzbuzením, naději do budoucnosti.

Co měl dělat, co si měl počít pan zámecký kaplan?

Těm mladým lidem, které z duše měl rád, nemohl toho odepříti.

Stal se jejich důvěrníkem, přijímal zamilovaná psaníčka od obou, a po mši svaté jim je doručoval.

Ještě dnes, po tolika letech, kdy z dětí Riegrových jediná dcera, paní Libuše Bráfová, je na živu, vyslovil obavu před prozrazením tajemství, jež velké stáří uzmulo ve sdílné chvíli z tabernákula jeho duše, kde leta letoucí bylo zavřeno.

»Proč byste toho nemohl uveřejniti?« mínil pan ředitel Sedlák... »pan zámecký kaplan má velikou zásluhu, že ti dva lidé, jimž souzen byl tak krátký život, dostali se za sebe a že prožili několik roků v čistém, krásném štěstí. Zůstalo aspoň při rodinné tradici... štěstí v manželství souzeno bylo starému pánu, a je spravédlivo, že potkalo i mladého Riegra.

Kdo ví, jak by to bylo všechno dopadalo, kdyby byl starý pán neměl tak milujícího, tak věrně oddaného strážce svého rodinného krbu, do kterého bylo navrháno tolik kamenů.

Jak ti dva lidé se měli rádi, jak k sobě lnuli, to se nedá ani vypovědět.

Rieger, jak víte, mnoho jezdil. Když do Vídně přijel, už tam měl dlouhé psaní od své ženy. To bylo jeho první, že se pídil po dopisu z domova. Zastavil se u vrátného pro dopis, hned jej otevřel a už cestou, po schodech a po chodbách ho dychtivě četl. Pak sedl a psal, stránku za stránkou popsal, všechny strany po délce a šířce na okrajích vyplnil... a často jsem viděl, že i na obálce ještě doušku připisoval.

Mohlo se dít nevím co, doktor Rieger vzpomínku ženě dopsal, s psaním sám běžel a do poštovní schránky je vhodil. Teprve potom se umyl, převlékl a nasnídal. A to byly jistě jeho nejšťastnější chvíle... jeho obličej zářil, oči svítily.

Pak přišly zodpovědné starosti, shon od rána do noci...

Rychlík uháněl tichou, hvězdnatou nocí. Na obloze objevila se nádherně planoucí hvězda, záhadný Mars, jejž nezbádatelné výpočty vesmíru přitulily na nejbližší distanci k naší zemi. Můj soused dívá se na planetu, a tak se mně zdálo, jakoby cosi z této vzácné hvězdné výmínečnosti naplnilo jeho nitro a dalo popud k reminiscencím, jež jsem poslouchal se zatajeným dechem.

»Doktor Rieger... to byl velký, zlatý člověk,« promluvil Sedlák svým sympatickým, zaníceným hlasem... »myslím, že nikomu neublížím, řeknu-li, že po celých Čechách nechodí ani jeden člověk, jenž by mu byl i prací i povahou roveň.

Mám doma, nad psacím stolem, krásnou, zdařilou podobiznu Riegrovu. Nemohu si pomoci, ale musím to říci... Kdykoliv se na ten obraz podívám, vždy se mi vynoří z duše vzpomínka na obraz, jejž jsem kdesi viděl a jenž se mi nevyhladitelně zapsal v duši — je to »Proměnění Krista Pána!«

Leta jsem měl čest pracovati po jeho boku. Na leccos jsem si vzpomněl, co by se mělo o Riegrovi zaznamenati. Bylo už mnoho napsáno, ale mnoho ušlo, bohužel, pozornosti. Mám na něho několik vzpomínek z dob největší vřavy politické, kdy se takovým drobnostem nepřikládá váhy. Viděl jste? Támhle přeletěla hvězdička. Jsou to takové blýskavice... ale i ty jsou čehosi znamením.

Svého času bylo všeobecným mínění, že doktor Rieger má osobní averse ke svým politickým odpůrcům. Mělo se na příklad za to, že není nakloněn mladočeskému předáku, doktoru Eduardu Grégrovi. A to není správné... jsou zaručeny některé jeho výroky, jež dokazují, že právě Grégra spravedlivě oceňoval.

»Já mám Eduarda rád,« řekl jednou, »on výborně bičuje svým břitkým sarkasmem naše společné nepřátely.«

Že ho dovedl v pravou chvíli vyhledati a svěřiti mu důležitý úkol, toho nejlepším dokladem je tato episoda ze sněmu království Českého.

Byla rozpočtová debata, ve které mluvil neurvalý německý nacionál, českolipský advokát doktor Knotz, jemuž zejména naše humoristické časopisy zjednaly po vlastech českých tak nezaslouženou popularitu, že po dnešní den jméno toto z paměti lidu nevymizelo, ač už dávno a dávno tento parlamentární cadaver v prach a popel se obrátil.

Dr. Knotz řekl tehdy, že Němci pocifují ošklivost nad českým idiomem.

Výpad způsobil v řadách českých poslanců pochopitelný hněv, nesmírné vzrušení.

Doktor Rieger vyskočil se svého sedadla, přiběhl ke mně a v krajním rozechvění zvolal:

»Tohle přestává všechno!... To nemůže a nesmí zůstat bez odvety! Vyberte laskavě některého z ostrých mladočeských řečníků a požádejte ho, aby mne vyhledal.«

»Kterého, spectabilis?«

»Doktora Herolda... nebo doktora Grégra.«

Byl jsem tehdy jednatelem Českého Klubu, a funkce takového rázu spadaly do mého parlamentárního poslání.

Potkám Grégra a povídám mu, že by s ním Rieger rád mluvil.

»Co pak chce zas?«, zabručel po svém zvyku Eduard.

»Nevím... on vám to poví.«

Za chvíli jsem viděl Riegra s Grégrem temperamentně konferovat. Rieger mne zavolal a povídá:

»Ďáček musí mluvit hned po Knotzovi. Prosím vás, zařiďte to, aby dostal slovo. Promluvte s maršálkem a řekněte, že to musí být.«

Odebral jsem se ihned ke knížeti Jiřímu Lobkowiczovi, náležitě jsem ho informoval, maršálek jenom hlavou pokynul a dodal, abych zařídil, čeho třeba. Teď už to šlo hravě. Zjednal jsem doktoru Grégrovi řečnické pořadí hned po Knotzovi tím, že jsem vysunul jednoho z řečníků národní strany a přihlásil za něho Grégra.

Ve mžiku vešlo ve všeobecnou známost, co se chystá. Čeští poslanci obklopili doktora Grégra, jenž hněvem a rozechvěním pobledlý, stál mezi nimi jako přízrak.

Doktor Rieger s professorem geologem Janem Krejčím posadili se do lavice bezprostředně před ním.

»Slovo má pan doktor Eduard Grégr,« hlásil svým rachotivým hlasem maršálek.

»Tak... tu ho máte, toho Knotze!«, začal svou pamětihodnou řeč Grégr, jenž za bouřlivé veselosti sněmovny sžíravým svým sarkasmem Knotze nadobro popravil.

Doktor Rieger pořád hlavou přikyvoval, ke Grégrovi hlavu obracel a občas nejpádnější obraty řečnické pochvaloval voláním: dobře! výborně! Professor Krejčí smál se tak upřímně, že mu slzy jak hrách veliké kanuly po tvářích.

Grégr skončil za hromového potlesku sněmovny i galerie. Rieger byl první, jenž mu k slavnému úspěchu blahopřál srdečným, pohnutým potřásáním obou rukou.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

DOMOVE, DOMOVE — —

Žádný národ na světě as tolik necestuje, jako Čechové. Kam se jen vrtneš za červenobílé mezníky, s Čechy se tam potkáš jistě. Slovanský jih v létě zrovna se hemží našimi krajany, a vlny severních moří neoplachují dnes už jenom nožky slečinek a paniček z těch hořejších tisíc, kde kdo aspoň jednou vyjede si, místo do Chuchle na letní byt, do Swineminde nebo na Rujanu.

Jest v této snaze po seznání jiného kraje, jiného lidu mnoho potěšitelného pro vývin národního našeho života, ale je tu úskalí. Nemluvím o stránce národohospodářské, kde přítok od nás do ciziny znamená odtok, úbytek doma, a nastává-li jistý nepoměr, dlužno na každý způsob o věci aspoň začít uvažovati. Mám na zřeteli toliko účinek jaksi duševní, jaký cestování u lidí ne dosti svých vyvolává, povahy, jež ve svých nevyspělých pěstitelích tvoří.

A tu nikterak nelze zatajiti, že povstává ve společnosti české znenáhla typ, jehož ošklivost nebude na škodu přibíti v čas za ucho, jako se kdysi na vrata přibíjeli netopýři.

V jedné ze svých starých a dnes už hodně zapadlých satirických črt posmíval jsem se nepěkně krejčímu, který byl půl roku ve Vídni a vrátiv se v cylindru a lakýrkách do rodné vsi v jižních Čechách, na ničem tu již nenalézal zalíbení. Od luk a polí odvracel se bez účastenství a jako by se divil, co že se dosud v Čechách tady děje za předpotopnosti. »To byste měli vidět Stadtpark,« ušklíbl se, když ho za humna vedli sadem, který se úsměvně skvěl v kráse jabloňových květů. Nad chalupou svých rodičů div neodplivl. Co je taková bouda proti těm domům a palácům na Ringstrasse! — — A nelíbil se mu kroj, jímž strojily se dívky vesnické, a který jim slušel tak hezky, a ovšem se mu nemohly líbiti ani ty tváře baculaté a zdravě růžové, jako mu nechutnaly vdolky, jež stará máma upekla, aby syna pohostila, rozradostněna návratem velikého pána, který se z něho stal tam ve Vídni — —

Na toho svého krejčího vzpomínal jsem živě, když se mně dostalo cti, abych mladého českého člověka, který procestoval už celou Evropu a zjezdil i jinde kde co, všecko všude, po všech peklích na jihu i severu, východu i západu zeměkoule, provázel po Praze. Mohl se jmenovat také Všudybyl, kdyby se nejmenoval Hucek, po svém otci, který za mládí byl mně blízkým.

Vyšli jsme hned ráno, abychom po těch kamenech putovali, z nichž každý za sebe mluví — —

Znám dosti slušně Prahu a tak jsem chtěl přihlížeti k tomu, aby nic se nevynechalo, nic památného a pozoruhodného. Lidem, kteří tak mnoho světa viděli, dlužno přece jinak podati věc, nežli dobrým strýcům a tetám z venkova přijíždějícím na svatojanskou pout a všemu spravedlivě se divícím.

Radnicí památnou jsem nejdříve hosta provedl.

Obhlédli jsme všecko, prošli všecko, všecko důkladně obkoukali.

»No, dost ještě místy poněkud skoro jaksi až i trochu zajímavé,« shrnul milý host svou kritiku v projev dosti blahosklonný. »Ale měl byste vidět radnici v Brusselu,« připojil však hned. »To je něco jiného, než tohle tady!« — —

Postáli jsme chvíli proti starému orloji. Způsobně se poklonilo dvanáct apoštolů, Kristus požehnal, Jidáš zatřepal stříbrnými, smrt mávla kosou a pokývala hlavou, kohout zakokrhal — —

Útrpný pohled na zevlující tu mládež i starobu. Jiskra z toho pohledu též na mne, který jsem napjatě se dovedl dívati, ačkoli jsem ten orloj viděl

jistě už stokrát. »Prosím tě, co za hračky mně to ukazuješ,« jako by němě, ale výmluvně pravil ten pohled.

Skorem jsem zastyděl se za svou naivnost, která u člověka blízkého šedesátce svého života v očích mládeže může vypadati prostě jako hloupost.

Musíme napravit honem chybu . . .

»Zde náměstí staroměstské! Zde v těchto místech stálo lešení, na němž vykrvácelo« — —

Nic, docela nic, žádný effekt.

»Nemiluji příliš historických reminiscencí, zejména ne domácích« — —

»Nehledíc ani k dějinnému významu« — pokouším se vzbudit tedy zájem jinou cestou. »Neníliž obraz staroměstského rynku i dnes ještě, jak se uchoval na naše časy, při nejmenším aspoň« — —

Nedořekl jsem. »To nic není,« vyrušil mne mladý muž s úsměvem v celku shovívavým. »Ovšem — pro toho, kdo neviděl proslulá náměstí« — —

Nyní jsem nedoslechl. Bylo mně, jako když mě poleje vodou, a hukot v uších stopil jména všech těch měst, jež honosí se jistě krásnými rynky. »Ale naše náměstí staroměstské, příteli, přece« — zvolal jsem, chtěje připojiti jakousi obranu vlasteneckou ve světové soutěži.

»Inu — kdo nic jiného neviděl!« spražil mne host jak náleží. »Jak jsem už řekl« — —

Vstoupili jsme do týnského kostela, chrám sv. Jakuba jsme navštívili a dále všecky kostely pražské jsme prolezli nádherných staveb, plné vzácných památek — —

Jako na těch kamenných dlažbách chladno a studeno, chladno a studeno také v duši lhostejného diváka . . .

Vedl jsem hosta na starý Židovský hřbitov, toto unikum, jež každý cizinec, který navštíví Prahu (neříkám každý Pražan), musí viděti.

»Inu — několik kamenů náhrobních« — —

»A jako výplň mezi nimi ten bez,« zahoroval jsem si — »který právě kvete a vzduch plní omamnou vůní, kolem vše halící jako kouzlem dávných vzkazů« . . .

Přestal jsem ovšem, jako by utal, ve svém pošetilém horování.

»Kdybyste viděl hřbitovy italské!« zavznělo totiž případné poučení muže zkušeného. »A což teprve cařihradský hřbitov turecký!« — —

Rozhodl jsem se rázem už pro druhý břeh Vltavy. Vykročili jsme přes most.

»Proslulý Karlův most« — —

»Což je to proti ohromnému mostu Brooklynskému! Ten měří« — —

Jmenoval povýšeným hlasem úctyhodnou číslici.

»Inu — o metrech jsem nemluvil,« vyhrknu poněkud podrážděně

»Také co se vzhledu týče« — pravil pán, nemile dotčen. »Patrně jste nikdy neviděl,« jme se mne jaksi omlouvati — »neviděl jste mosty vedoucí přes Seinu, přes Tiberu, přes Něvu« — —

»Neviděl — neviděl« — vyznávám se kajícně, ubohý tvor boží.

»A přes Tajo a Quadalquivir« — doplňuje host výpočet nevědomostí mých.

Svatý Mikuláš s pyšnou kopulí Dinzenhofferovou neobstál ani z venčí ani z vnitř.

Jako také ne nahoře na Hradčanech Svatý Vít.

»Co je to proti dómu ve Štrassburku, nebo v Kolíně nad Rýnem nebo v Miláně! Nebo proti kathedrále v Avignonu!« — —

»A královský náš hrad? Symbol naší minulosti a prapor naší budoucnosti!« — —

»Jediná vaše lyrika z toho všeho dělá něco« — —

»Ale aspoň ten pohled s královských Hradčan! — Hle! Celá Praha rozkládá se pod námi — — Malá Strana se svými lomenicemi a štíty« — —

»Co je to na příklad proti maurským stavbám ve Španělích!« — —

»V pozadí ty dvě věže« — pokračuji nedávaje se vyrušiti — »to je Strahov a v předu Petřín — — Tam za řekou, jež vine se středem« — —

»Dosti podobné pohledu s královského hradu Budínského. Jenom že tam modrý Dunaj« — —

»A tady jenom Vltava, ubohá, ani v literatuře už teď ne stříbropěnná« — —

Rozladění bylo hodně značné.

Vraceli jsme se po novém mostě přes ostrov Střelecký.

»Tam to je Žofín — — Co by za to dalo některé město,« vsunul jsem — »kdyby ve své špinavé řece mělo takový zelený drahokam — — Na příklad Chicago!« — —

»Ach, za to by Chicago jistě nedalo své proslavené jatky« — —

»V nichž zabije se denně deset tisíc kusů hovězího dobytka a snad padesát tisíc prasat — — S tím se naše Praha ovšem nemůže měřit!« — — Stával jsem se jízlivým, zlým.

Jenom jsme ještě stanuli na Františkově nábřeží.

Učinil jsem poslední pokus za čest Prahy. »Ten prospekt nemá sobě rovna! Každý cizinec bývá jím unesen, uchvácen« — —

Nepomohl ani Alexander Humboldt, jehož výrok o Praze, jímž položil ji co do krásy na třetí místo v Evropě, jsem přivolal za svědka.

»Chauvinismus!« odbyl mě pán stručně. »Vlastenecké povídání! — — Ostatně Humboldt, celkem vzato, mnoho toho neviděl! To jsem já na příklad procestoval už a znám daleko více« — —

Stejně uboze dopadl rozhled s Petřína.

Vystoupili jsme tam před samým večerem, když se začalo stmívat, a v setmělém městě pod námi pak začala vyskakovat světýlka, jako když ohnivé dušky začnou bloudit na spáleném papíru . . .

Byla právě sobota. Pojednou do nálady vpadne hlahol zvonu. K němu hned připojí se druhý a třetí a další . . . A již všechny chrámy pražské vysílají zvuky svých zvonů do toho velebného chorálu . . .

Každé slovo obdivu, úžasu vázne na rtech. Srdce se zastavuje v těle —

Byl jsem s cizinci v takový letní sobotní večer na Petříně a viděl jsem slzy v očích jejich hlubokým dojmem toho slavnostního Ave.

Můj host začal vypravovat o Kahlenbergu a jiných kopcích, s nichž je — není pochyby — jistě pěkná vyhlídka. Pro hlubokou mystiku petřínskou neměl nejmenšího porozumění . . .

Pro Čechy své tento světově zcestovaný český mladík svými cestami ztratil vůbec všechny smysly.

Nic mu tu nebylo vhod. Nic ho nebavilo, nic nezajímalo. Ničemu se nepodivil, ničím se nepotěšil, z ničeho se nezaradoval.

Ptáci mu nezpívali u nás jako jinde. Květiny tak nekvetly jako v jiných zemích. Ovoce našich stromů shledával ubohým proti cizozemským oranžům a banánům. I české švestky výrokem tohoto znalce světa sraženy se slávy své do propasti. Ve státech Oregonu, Idaho a Wyoming v severní Americe prý totiž podařilo se vypěstovati druh švestkový, který všechny ostatní ze světového trhu jistě brzo vítězně vytlačí.

Tak těžce zkoušené vlasti tento vlasti syn nenechal ani čáslavská povidla, jimiž i nepřátelé naši zdobí ji aspoň v karikaturách svých humoristických časopisů . . .

Byl jsem všecek otráven.

Ale z toho cizozemského parfumu, jímž mně celý den zalívána duše — —

Ej! Bylo mně, jako bych tu krásnou, drahou naši Prahu, ty drahé krásné naše Čechy musil obejmout, k srdci přivinout a přitulit, jako chudou matičku, vonící jen čistotou svého počestného těla — —

Domove, domove! Na světě nejdražší . . .

Fr. Herites.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ. Když tu byli nedávno hosté z Francie, velmi živě zajímali se o mistra Vrchlického a byli by se zejména rádi dopátrali, jak je s jeho zdravím. Interpellovaný literát, jenž vrátil se právě z dovolené, nedovedl o Vrchlickém nic určitého povědětí. »Vím jen tolik,« řekl, »že časopisy — jako právě vydané první číslo »Zlaté Prahy« — tisknou jeho básně, a že nové ročníky časopisů, Máje a jiných, ohlašují básnické příspěvky od Jaroslava Vrchlického.« — »To je dobré znamení,« soudili Francouzi, jimž zdála se býti činnost básníkova nejpádnějším dokumentem vracejícího se zdraví poetova. — »Nevím ovšem,« dodal spisovatel, »z které doby básně jsou — ale faktum je, že jsou to básně nové a že objevují se v časopisech v době, kdy uplynul více než rok od onemocnění Vrchlického.« Hosté pozastavili se nad tím, že se v Čechách tak málo o mistrovi píše. »Jaroslav Vrchlický je největší váš muž,« nadhodili s nádechem výčitky, »a vy ani svému lidu nesdělujete, co se děje a jak se daří slavnému vašemu básníku. To by se u nás nemohlo přihoditi — každý týden aspoň by se o něm čtenář něčeho dočetl, o každém takřka jeho hnutí by byla veřejnost zpravována. Co pak vám lidé napíší, nechvějí se strachem o jeho zdraví, nehoří touhou zvědět, co básník chystá, nebo kdy možno očekávati velkou a radostnou zvěst o jeho úplném uzdravení?«

Spisovatel si přišel k nám pro informaci, aby ji mohl poslat za Francouzi, kteří Prahou takřka jenom proletěli. Řekli jsme mu, že básně, v časopisech se objevující, jsou — jak správně tušil — staršího původu, napsané ještě před ochuravěním básníkovým. Nějakou dobu byl na venkově, ve Slatiňanech, v zamilovaném svém zátiší, kam se odebral se svou rodinou. Dnes je již zase v Praze, a my, a s námi jistě celý národ, nemá horoucnějšího přání, než aby ho co nejdříve uvítal na osiřelém Parnassu s pérem, třímaným pevnou, neochvějnou rukou, s duší osvěženou a posílenou!

ZE ŽIVOTA FRANTIŠKA PALACKÉHO. Pan Aug. Turek, děkan v Golčově Jeníkově, nám oznamuje: V našem městě žije na pensi farář pan Štěpán Sova, bývalý kaplan v Heřmani, kam byla Maleč, sídlo Riegrovo, přifařena. V zámecké kapli četl pan kaplan rodině Riegrově dvakráte týdně mši svatou. Starý pán má vzácné vzpomínky, z nichž vybírám některé, o nichž mám za to, že budou veřejnost zajímati. V Malči delší dobu trávíval tchán dr. Františka Ladislava Riegra, historiograf království Českého František Palacký, s nímž pan Štěpán Sova často se stýkal a leccos pěkného dovede vypravovat, co povahu otce národa znamenitě charakterisuje. Jsou to vesměs jenom drobné vzpomínky a příhody nikterak zvlášť pamětihodné, ale právě z těchto nepatrných epizodek možno nejlíp posouditi, jak měkkou a dobrou duši Palacký měl. Stalo se na příklad, že Palacký přestal se holiti. Tvář jeho obrůstala plnovousem, což vyvolalo v bezprostředním okolí nemalou pozornost. Do Malče dojížděli vynikající hosté, spisovatelé, umělci, politikové a všichni pozastavovali se nad nápadnou změnou Palackého fysiognomie. Dokonce se usuzovalo, že je plnovous viditelným znamením obratu — v politických názorech jeho! Bylo to v dobách, kdy příslušníci radikální strany jaksi i tímto způsobem lišili se od svých konservativních odpůrců, a plnovous Palackého — horribile dictu — zdál se býti prvním signálem dozajista senzačního politického přerodu. Na Maleč zavítal častý a milý host rodiny Riegrovy, professor dogmatiky Náhlovský z Prahy,

jemuž už byla historie s plnovousem Palackého a povážlivé jeho pozadí známa. »Spectabilis,« interpeloval Palackého hned při prvním setkání, »co vidím? Vy se necháváte zarůstat — ani snad netušíte, jaké kombinace už tato změna vyvolala?« »To je náramně jednoduchá příčina,« usmál se Palacký, »můj holič, jenž ke mně dochází z Chotěboře, se roznemohl, a psal mi, abych se tak dlouho neholil, dokud se neuzdraví — aby prý nepřišel o zákazníka. Tomu dobrému člověku může býti vyhověno, řekl jsem si, sám se holit nedovedu, a proto nezbývá, než počkat, až se uzdraví. Jak vidět na mém vousu, čekám už hezky dlouho . . .«

Na Maleč přijela za doktorem Riegrem deputace z Golčova Jeníkova, vedená panem Janem Jindřichovským, otcem nynějšího starosty města. Pánové pozapomněli se pozeptat, zastihnou-li Riegra na Malči, a proto ihned po příjezdu na Maleč pátrali, zda nejeli nadarmo. Před zámkem spatřili nějakého muže v hnědé haleně. »Pantáto,« volají na něho, »je-li pak pan doktor Rieger doma?« Tázaný se obrátí a povídá: »Jen vejděte — můj zeť je doma.« Pánové zůstali jako opaření: »Pro Pána boha — to jsme to pěkně provedli,« šeptají si v rozpacích... »vždyť on je to sám František Palacký, a my na něho jdeme s pantátou.« Přistupují k němu a omlouvají se, že neměli tušení, že pospíchají, že se pořádně nepodívali a že to zvolali ze zvyku . . .»Nevadí, pánové, nevadí.. jaké pak omluvy! Vždyť já jsem do opravdy Riegrovým pantátou . . .«

Palacký byl štědrý pán — kde se jen udála k tomu příležitost, ulehčil důkladně svojí tobolce. Lidé, muži i ženy, na potkání mu ruku líbali, a to by byl rád Palacký zamezil. »Poslouchejte,« říkával, »ruku mně nelíbejte, ale za to mi pravici po přátelsku podejte.« »Milostpane,« bránil se kočí, jenž Palackého vozíval, »jak pak by to bylo možné? — Já takový sprostý člověk, a mám podávat ruku takovému pánovi!« »I — jen podejte . . .,« domlouval Palacký, »já bych mohl zapomenout a nerad bych vás zkrátil . . .« Milý kočí už ani nemukl a Františku Palackému od té doby bodře ruku podával. A vyplatilo se mu to — po každé dostal od něho pětku.

»Palackého jsem viděl,« vypravoval mně ředitel JUC. Jan Sedlák, »poprvé v Klatovech. Bylo mně teprve deset roků, ale podnes ho živě vidím před sebou. Palacký jezdíval na velkostatek Votín, jenž patříval Měchurovům; odtud zajížděl do Klatov, jejichž bohatý archiv podrobil důkladnému studiu. Na počest historiografovu uspořádán byl v hotelu »U slunce« slavnostní oběd, k němuž pozváni byli vynikající muži z města a okolí. Té cti dostalo se i mému otci jako starostovi obce Ostředic, a já jsem tenkráte tak dlouho škemral, až povolil mým prosbám a vzal mne s sebou. Palacký seděl v čele, a tu se pamatuji, že ho obsluhovali Sokolové v krojích. Jeden z těchto četných komorníků Palackého dosud žije kdesi na Král. Vinohradech — je to učitel na pensi pan Pavlík. K.

MAŘÁKOVY »LESNÍ KARAKTERY« V KOMNATÁCH ANGLICKÉHO KRÁLE. Když se letos anglický král rozhodl, že zavítá zase do Mariánských Lázní, byly ihned činěny přípravy k výzdobě hotelu Weimar, v němž vzácný host měl bydliti. Dekoratéři královských komnat připadli na myšlenku ozdobiti stěny příbytku Jeho Veličenstva reprodukcemi známého cyklu Mařákova »Rakouské lesní karaktery«, dílo to, jež mistr považoval za svůj nejlepší výkon. Cyklus, jak známo, dostal se nejprve do obrazárny belvederské, pak do dvorní obrazárny v umělecko-historickém museu vídeňském a nyní jest umístěn v nově adaptovaných místnostech královského hradu ve Vídni. Pražský jeden sběratel, jemuž bylo z Mariánských Lázní dopsáno, heliogravury ihned opatřil a do lázní poslal. Anglický král podrobil výzdobu svých komnat důkladné prohlídce a s velikým zájmem prohlížel si Mařákovy »Lesní karaktery«. Vyslovil pak přání, že by rád obrazy získal, a když mu bylo oznámeno, že cyklus je majetkem Jeho Veličenstva rakouského císaře, požádal, aby mu byly zakoupeny heliogravury, jimiž vyzdobeny komnaty jeho lázeňského sídla. Projevenému přání bylo ovšem ihned vyhověno a Mařákovy heliogravury pro anglického krále zakoupeny. K.

PRAŽSKÉ ZAHRADY. Praesidium pražského magistrátu chystá zajímavou publikaci. Už její vznik stojí za zmínku. Praha mívá často vzácné a milé hosty, jimž dává na památku různé umělecké pozornosti. Hosté bývají ovšem nadšeni Starou Prahou, zejména zahradními zákoutími, jichž máme, chvála Bohu, ještě tolik a tak originálních, že se s nimi můžeme před celým světem pochlubiti. A tu připadl pan dr. Luboš Jeřábek na výborný nápad — Praha by si měla opatřiti umělecké dílko, album s pohledy na svérázné, staropražské zahrady, a věnovati je hostům na památku. Myšlenky se s vervou ujala obec a svěřila její provedení svému praesidialistovi panu Josefu Grohovi, jenž sestavil z nádherných pohledů na nejlepší pražské partie, jež za různých příležitostí vznikly a byly k disposici, krásné album, jež bude doplněno celou serií Kašparových pohledů z pražských zahrad, jež umělec na žádost obce pražské zhotovil. Album bude obsahovati především partii ze známé, pohádkově krásné »Zlaté studně« pod královským hradem, skvost, jenž cizince uvádí v nadšení, zahrádky u domků nad Hradčany (kreslena se svahu Strahovské zahrady), ovocný sad v Jelením příkopě, tak zvanou »Odkolkovnu«, a celou skupinu kavalírských a klášterních zahrad, z nichž voleny pro cizinecké album nejkrásnější a nejpoetičtější. Jsou to zahrady: Waldštejnská, Fürstenberská, Pallfyivská, Nostická, Schünbornská (prospekt ke hradu), zahrady klášterů rytířů Maltánských, Karmelitská a j. Slovní doprovod napíše známý pracovník z tohoto ovzduší, pan Zdeněk Wirth. K.

QUIDO MÁNES, AKVAREL.

Z ARCHAEOLOGICKÉHO ZÁJEZDU NA MORAVU. Moravský archaeologický klub v Brně uspořádal letos III. svůj sjezd v Boskovicích, k němuž pozval vynikající české archaeology, kteří v hojném počtu se dostavili a odbornými přednáškami program sjezdový vydatně obohatili. Byly to zejména přednášky prof. dr. Lubora Niederleho (O středouherské keramice), univ. prof. dr. J. Matiegky (O vzrůstu a proporcích předlitavského obyvatelstva v zemích českých) a MUDr. J. Babora (O diluviu), které vzbudily všeobecný zájem a naše předhistorické vědomosti prohloubily. Čestnými předsedy sjezdu byli univ. prof. dr. J. Falko-Hryncewicz z Krakova a konservator v. fin. rada Karel Buchtela z Prahy. Hlavní přitažlivostí sjezdu bylo ovšem Hradiště nad Okluky u Boskovic, kde pan F. Lipka nalezl a částečně také již probádal praehistorické naleziště ohromné důležitosti, svým celkovým rázem odpovídající našemu českému Hradišti u Stradonic, tak zvanému historickému Marobudu. Příbuznost těchto dvou Hradišť, jež obě honosí se přečetnými nálezy z doby římsko-gallské z rozhraní našeho letopočtu, překvapila všechny znalce tím více, jelikož až dosud Marobudum považováno bylo za středoevropské unikum, kterému nebylo možno nic podobného postaviti po bok. Souvislost Stradonic s nájezdem onoho lidu, který své nebožtíky do hrobův ukládal s milodary rázu těneského*) a jehož příslušníci téměř všemi moderními badateli prohlašováni byli za přistěhovalce, kteří částečně ještě pod knížetem Marobudem Čechy ovládali, byla nejnovějším bádáním zjištěna, zároveň pak mělo se za nesporné, že naše Stradonice zaujímají výlučné postavení nesmírného významu.

Tento náhled ovšem vyvrácen, resp. doplněn byl nálezem moravského Hradiště, čímž se stala aktuelní otázka, jak povstání tohoto naleziště si vysvětlíme. Klíč k rozuzlení této záhady podává objevení se těneské kultury na Moravě, jež až dosud byla velmi nedostatečně prostudována. Důsledným studiem moravského tènu ukázalo se, že tato kultura z Čech vnikla na Moravu asi v té době, kdy v Čechách kultura těneská zmizela a nejvyššího vývinu jak v keramice tak i v ostatním inventáři doznala. Můžeme tudíž tvrditi, že lid těneský v době svého největšího kulturního rozkvětu alespoň s části na Moravu přesídlil a zde trvalé bydliště založil. Ve středu tohoto národa usadili se cizí kupci tak, jako dříve v Čechách, a založili tu nové Stradonice, Hradiště nad Okluky. Nebyla to však jediná záhada, kterou čeští archaeologové v Boskovicích řešili. Viděli zde ve sbírkách praehistorických, umístěných v budově gymnasia, množství předmětů, které vzbudily proto jejich zvláštní zájem, že vykazovaly jisté odchylky od analogických jinak kultur, v Čechách se vyskytujících. Tyto zjevy přiměly několik českých archaeologů k výzkumné cestě po největších sbírkách a museích na Moravě.

Jednalo se tu hlavně o veřejná musea v Olomouci a Brně, pak o proslulé soukromé sbírky říd. učitele Teličky, notáře Palliardiho v Mor. Budějovicích, učitele Gottwalda v Prostějově a říd. učitele Kniese ve Sloupě. Návštěva těchto sbírek vyžadovala sice okružní cestu po celé Moravě, ale výsledky námahu a obět na čase hojně odměnily. Tak

*) Kulturou těneskou zveme kulturu, která vyskytuje se hlavně v Gallii, ve Švýcarsku, v Porýní a Pomohani od IV. století před Kristem až do 1. století po Kr. Jméno obdržela po hlavním nalezišti La Tène (mělčina) na pobřeží jezera Neuchâtelského.

JOSEF MÁNES, LETNÍ BYT

JULIUS MAŘÁK, VE STARÉM PARKU.

vzorně uspořádané, přehojným materiálem vynikající a tak moderně sestavené sbírky nemá hned tak druhá země, a svědčí to nejen o všeobecné vyspělosti bádání praehistorického na Moravě, nýbrž i o žhavé a obětavé lásce jednotlivců. Tyto skvělé výsledky privátního bádání povzbudily také již veřejná musea (na př. museum v Brně), aby ve svých sbírkách, pokud možno, soustředila obsah největších sbírek soukromých. Podařilo se to brněnskému museu již se sbírkou Maškovou, která obsahuje pravé poklady předmětů diluviálních, pak se sbírkou Červinkovou, nejbohatší a nejsystematičtěji získanou kollekcí věcí ze všech kulturních období praehistorických. Přejeme sesterské Moravě, aby sjezd Boskovický archaeologickému bádání přinesl hojně ovoce, aby zejména staré pracovníky v osvědčené jich píli a ideální snaze utužila a řady těchto průkopníků novými, nadšenými badateli a svědomitými sběrateli rozmnožila. Výsledky vzpruženého úsilí na Moravě neprospějí pouze vědě moravské, nýbrž budou také platným a velice cenným doplňkem současného bádání na poli archaeologickém v Čechách, a to tím spíše, ježto obě země nejsou spojeny pouze pouty pokrevními v době nynější — vždyť již v dobách předvěkých, kdy ještě nebylo psaných zpráv historických, království i markrabství vykazují obdobné kulturní poměry, a zajisté ovládány byly povždy příbuznými osudy i kmeny. —or.

MISTR KUBELÍK DOMA. Slavní virtuosové jsou jako tažní ptáci. Stále na cestách, stále hnáni touhou nových krajů, přitahováni sluncem nové slávy. Doma bývají vzácnými hosty. Nejdéle v létě, mezi dvěma saisonami. Měli jsme na čase, chtíce ještě zastihnouti mladého mistra v jeho polabském zákoutí. Za nedlouho začne koncertní saisona a odvede jej zase daleko, daleko. Jan Kubelík zahájí svou tournée létos v Praze, asi 10. října, ale pak rozlítne se křížem krážem Evropou, od severu až do tropů, a cesta bude prý jedna z jeho nejdelších. Představte si vzdálenosti, jako Petrohrad a Brasilie, po jižní Americe, jih Afriky, Kapsko. Zatím jakoby se mu o takové namahavé pouti ani nezdálo. Připomínáte si vlaštovic, které ještě před odletem krouží bezstarostně kolem svého hnízdečka, radujíce se z každého zbývajícího okamžiku klidu. Je ten klid ovšem relativní. Kdo přivykl ustavičné změně, stálé činnosti, nemůže býti bez ruchu kolem sebe, nevydrží v nečinnosti. Kubelík nepřestává ani o prázdninách pracovati na svém umění. Studuje nový repertoar (m. j. bravurní valčík Čajkovského), seznamuje se s novou literaturou hudební. Chvil siesty vykořisťuje, aby se svými přáteli, primariem Ševčíkova kvartetta B. Lhotským, Oskarem Nedbalem (jenž sem zavítal s temperamentní svou chotí, výbornou Nimrodkou, na hony) a s Bedř. Váškou zasvěcoval se do zvláštností komorního slohu. Zajímavo pozorovati, jak dokonale čte z listu, a co

ryzí hudebnosti jest v jeho přednesu kvartetních klassiků, z nichž obzvláštní pochopení přináší Schubertovi. S Nedbalem připravuje pro Vídeň Mozartův koncert pro housle a violu. Jinak hledí však žíti též svému oddechu v přírodě. Jest vytrvalým lovcem, jemuž hodiny ztráviti v úpalu a namáhavém terrénu polních brázd není ničím. Dítě Štěstěny, má štěstí ve všem, v lovu i ve hře, a vracívá se s vydatným úlovkem zajíců, koroptví, bažantů. Ani vysoká mu neodolá. Nehoní-li, hraje v rozkošném parku, obklopujícím jeho zámeček, bílý jako z dragantu, tennis, kuželky, nebo nejraději na zeleném pažitu croquet. Tu zaměňuje myslivecký úbor bílým dressem, který neobyčejně mu sluší, kontrastuje s havraní jeho kšticí. Při tom dlužno podotknouti, že představují-li jej portréty podobným Beethovenovi, ve skutečnosti jest to spíše graciosní Mozart, na nějž rozmilostí svou připomíná. Kubelík jest dokonalým gentlemanem, chování jeho má mnoho půvabu. Jistota spojuje se v něm s neličenou skromností, skromností pravého umělce, vědomého své hodnoty, ale nikomu ji nevtírajícího. Nepotřebuje toho: vyzařuje důstojně z jeho zvláštní bytosti, jež zůstala svou, uprostřed veškery té nádhery kolem něho. I té dovedl vtisknouti svou uměleckou duši. Nevládne v těch skvostně zařízených komnatách jeho zámku žádný hluchý přepych; ze všeho zračí se vkus, delikátní cítění. Neposledni místo zaujímá bohatá knihovna, jež vedle české literatury a moderní anglické chová mnohý vzácný starý tisk, jmenovitě uherský, jejž sbírá proň učený tchán jeho, president šl. Széll. Spatřili jsme tu m. j. unikát latinské básně Komenského.

Mistr Kubelík jest roztomilým hostitelem. Na Býchorech shromažďuje se zvláště v čas honů společnost živá a vybraná. Tu spatříte u tabule, exoticky obsluhované Indem Dásenem (statným to chlapíkem, který přiučil se již něco česky, a na něhož žárlí všichni okolní chlapci, když zajde k posvícenské muzice), mnohého šlechtice ze sousedství, uhlazené světáctví s intelligencí spojující tváři virtuosova právního zástupce, energické, bodrým humorem sladěné rysy jeho impresaria, kterýž je přímo typem self-made-mana, bohatého zkušeností; kytice krásných dam korunuje společnost, jejíž jádro — a to vás těší nejvíce — tvoří umělci. Na Býchorech má hudebník, malíř, literát přednost před erbem.

Ale nejrozkošnější jest pohled na mladistvého mistra uprostřed jeho rodinného štěstí. Ke čtyřem holčičkám přibyla mu před třemi měsíci pátá, všechny bíle ustrojeny jako holubičky. První dvě, dvojčátka, jsou k nerozeznání. Rozmile zpívají české písně a říkají deklamovánky. Čtvrtá je nejhudebnější: solfedžuje skály, pamatuje si, kde kterou arii slyší, drobeček malinký. Žvatlají už nyní čtyřmi jazyky zcela obratně. Nejlépe česky, pak anglicky, německy, poměrně nejméně maďarsky. Chof mistrova vychází ze zásady: »Kde jest vlast mého muže, kde narodily se mé děti, tam jest i můj domov.« Paní Marianna Kubelíková jest dáma stejně duchaplná jako krásná. Nevíte, máte-li se dříve obdivovati jejímu výraznému černému oku, celému zvláštnímu typu její nevšední krásy, rythmickým pohybům, jimiž tančí ke zvukům nejnovějšího valčíku Nedbalova z jeho chystané »Cudné Barbory«, na těžkém perském koberci hudebního salonu, či oduševnělému její hovoru. Naučila se již

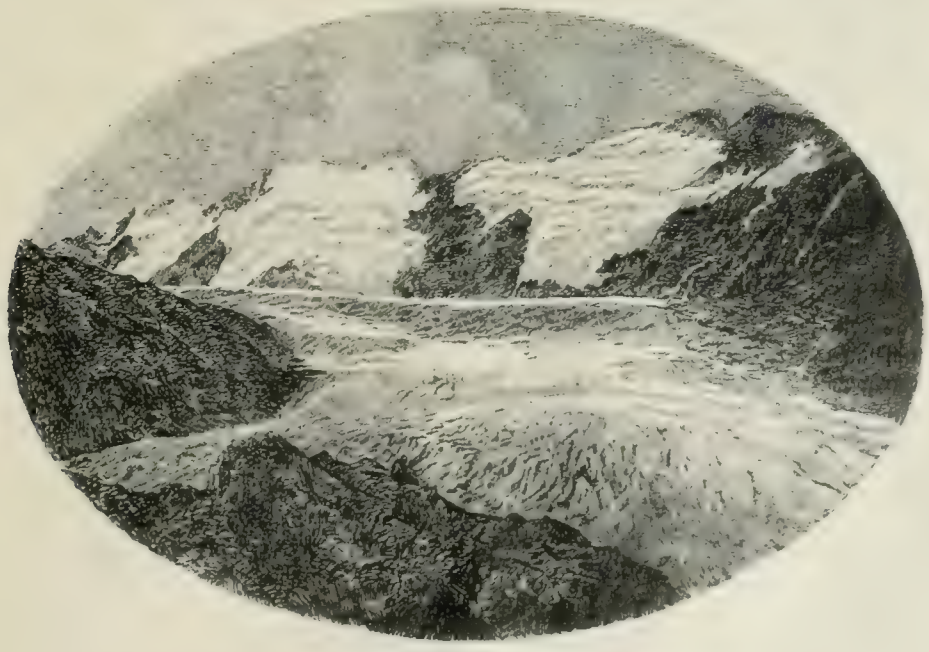

JULIUS MAŘÁK, LEDOVCE

velmi pěkně česky; co řekne, vysloví správně, hláskově i přízvukem. Miluje velice Prahu. Zná dějiny své i naší vlasti a uvažujíc o svém šťastném manželském spojení, dovede si i zapolitisovati: jako že vznikla říše rakouská spojením koruny české s uherskou, měli by oba národové ji utvořivší hledati v spojenectví svém sílu. Důvěřivý idealismus!

ZÁMEK BÝCHORY.

To i jiné promlouvá lahodným hlasem, kráčejíc po »své« stezce lesem, vroubené břízami uprostřed zasmušilých borovic. Stezka stoupá od pěti rybníčků, z nichž každý věnován jedné dcerušce, a kde prohánějí se mrštní pstruzi. Náš slavný virtuos je k pomilování, když zvedá na kolena své dítky. Přiběhly za ním, když ukazoval nám ve skleníku sbírku svých papoušků nejzářivějších barev, které však hned zdály se blednouti vedle těch sněžných holubiček. Cítíte, že takové rodinné štěstí, taková pochopující žena a to požehnání na živoucích důkazech její lásky jest nejkrásnější odměnou života, vyčerpávaného nezkojitelnou žízní umění.... C.

VE VILE TOMANCE. Asi před dvaceti šesti či osmi roky prošel jsem sbírkou obrazů pražského advokáta Dra Hugona Tomana, uveden jeho synem Prokopem, svým spolužákem. Sbírka byla v domě Svatováclavské záložny v Řetězové ulici na Starém městě pražském. Z té návštěvy zbyla mi jen vzpomínka na dřevěné stěny, rozdělující místnost na malé koje, ověšené temnými obrazy, které místy leskem svého laku odrážely slabé světlo neširoké ulice. Od té doby jsem galerie Tomanovy nespatřil — až nyní, po tolika letech, použiv vlídného pozvání nynějšího majitele sbírky, c. k. soudce Dra Prokopa Tomana, strávil jsem spolu s Drem Rud. Kronbauerem několik příjemných chvil znovu mezi těmito obrazy — pokud z původní galerie Tomanovy zbyly. Dána totiž před lety zajímavá a cenná ta sbírka zesnulým majitelem z rodinných příčin do aukce v Kolíně, neboť snaha, prodati ji v Praze, neměla výsledku. Přes to však asi třetina vydražených obrazů zachráněna samotným Drem Hugonem Tomanem, jenž odvezl zbytky galerie, kterou po léta s láskou rozmnožoval a chránil, na vilu Tomanku v Podhoří u Prahy. Po létech pak jeho syn Dr. Prokop Toman dědictví otcovo doplnil asi třiceti obrazy starých mistrů a pozoruhodnou sbírkou kreseb. V roztomilém domku, pod příkrou strání, porostlou ovocnými stromy, révou, ba i kouskem lesa, uvítal nás Dr. Toman velmi srdečně; ochotně snímal obrazy se stěn a jmenoval staré mistry, málo známé, vzácné, i umělce jmen mnoho platících a drahé placených: Brandla, Škrétu, Adriaena van Ostade, Brueghela, dokonce jméno Murillovo jsme zaslechli, ač nelze zajímavou skizzu »Narození Panny Marie« určiti bezpečně. Z mistrů mladších viděli jsme dva výborné Navrátily, z těch, jimiž nedávno výstava Navrátilova tak příjemně překvapila, ukázavši modního krajinkáře jako umělce vzácného cítění malířského. Jsou tu i práce Josefa i Quidona Mánesa, Pippenhagenovy i jeho deery Charlotty, Bubákovy, vzácné prvotisky leptů Maříkových, jichž reprodukce dáváme do čísla, a množství jiných. Sbírka skla, porcelánu a řezeb vedle obrazů naplňuje komnaty útulného sídla horlivého sběratele. Pozornost budí zvláště dřevěný model Braunovy slavné Svaté Luitgardy, dle domnění některých znalců řezaný Brandlem a provedený potom Braunem. Neradi opouštěli jsme arkýř, v němž prohlíželi jsme zažloutlé listy kreseb a z něhož viděti lze do rozkošného koutku přírody, do bujné zahrady, honosící se právě nejnádhernějšími barvami počínajícího podzimu, a skoro se stínem závisti, provázeni milým hostitelem, kráčeli jsme k Troji a kolem zasněného trojského zámku pod vinicí, vzdělávanou, žel bohu, v rozsahu vždy menším, k vltavskému přívozu. Dnešní naše obrázky jsou vesměs reprodukcemi kreseb a leptů ze sbírky Dra Prokopa Tomana, který s ochotou skutečně výjimečnou nabídl našemu listu právo reprodukční. Časem přineseme ukázky další. Š.

MÁNESŮV LETNÍ BYT, vlastně »Laciný letní byt«, jak obrázek svůj autor sám nazval, je žertovnou kresbou, doplněnou textem, ironickou nabídkou letního bytu ve »Flétnově u Skřivánčího údolí«. Je to vlastně roztomilá idylla s ovzduším současné doby a byla asi Mánesem kreslena pro určitou osobu. Dá se tak alespoň souditi z poznámky na rubu obrázku napsané: »Upomínka na pana Josefa Mánesa v roce 1857.« Děvče, kreslící na obrázku podle přírody, jest prý portrétem umělcovy sestry Amalie.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 1.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

M. JAHN:

DEN V ZÁŘÍ.

Tak vlídný, sladký je ten den,
jak hrozen v dozrávání.
Svit jeho stopek v mráčku pýří
už výhní léta nezahýří,
leč mírné pršky plnou dlaní
v luh smetá, včera pokosen.

Ni mrak, ni větrů lkavý sten
mír jeho neporuší.
Jen vlídné teplo v srdce dýchá
ta jeho zář tak jemná, tichá,
jak setkal bych se s milou duší
a v mžiku byl jí okouzlen.

POD HVĚZDAMI.

Ty v milliony světel rozjiskřena,
dej na chvíli jen srdci spočinouti,
jak tomu, v stesku, samotách kdo sténá,
mdlý dalnou poutí!

Dej duším svoje velké utišení,
svou rosu, která po dni horkém padá,
svůj mír, jenž nikdy hostem země není,
leč boj a váda!

K těm schyl se, luzná, vřelým políbením
se dotkni jejich skloněného čela,
byť srdce jejich po zápase denním
i mříti měla.

Af z pramene tvých zdroju úkoj pijí,
kdož nenašli jej nikdy mezi námi.
Ten tryskni jim tou smírnou harmonií
vždy pod hvězdami!

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

V nepoklizené mansardě Latinské čtvrti stahovalo se k bouři. Dusný mrak, ač bylo sotva po květné neděli a venku ještě citelně ostro, choulil se u stropu, zalehl jediné okno, spíše vikýř, spouštěl se po roztrhané záclonce, zdál se kolem hrdla zařezávati smyčku. Bylo k zalknutí. Oba obyvatelé pošmourného podkroví, jemuž boční zeď převyšujícího sousedního domu, špinavá mourem a k smrti jednotvárná v své holosti, nepřidávala světla, cítili tíhu okamžiku.

Ona, subtilní, ne právě hezká, ale také ne ošklivá, tváře požívačně v svět hledící, kterou drobné tečky pih činily ještě bledší a znavenější, s pikantním nosíkem, s bystře se zabodávajícíma očima, temným pruhem podmodřenýma, jakoby vyprávěti chtěly probděné noci, nedobouřené vášně, válela se kočičím půvabem po rozedrané pohovce. Souzeno z lhostejně mdlého výrazu, zvykla již takovým výstupům. Očekávala nový odevzdaně, tupě.

On, kostnatý, vytáhlý jinoch, nohy a ruce klátící se nemotorností mladého medvěda, přešlapoval zimničně po těch několika pídích společné domácnosti, od krbu, kde neděle již nic nehořelo, k psacímu stolku ve výstupku okna, kde z rozházených, zaprášených knih měsíce se již nestudovalo.

Chvílemi zastavil se uprostřed pokojíku, nachýlil páteř, jakoby ji z pánve chtěl vykroutiti, směrem k hříšnému klubku, svinutému a svíjejícímu se při veškeré napiaté atmosféře zcela zálibně na dokonávajícím, kdysi křiklavě strakatém a bezpochyby též pružném divanu, Intelligentní tváří, černavým chmýřím zarůstající, škubalo zimničné rozčilení; křivila se vnitřní, špatně ukrývanou bolestí. Sivé oko, zvyklé pohledům bez falše, přemýšlivým a mírným, sršelo blesky.

Mocné pohnutí bylo příčinou změny, kterouž u povahy tak bodře a klidně založené, na jakou celý rozvážný, ba spíše těžkopádný habitus mladíkův ukazoval, mohlo způsobiti jen krajní vydráždění. I nejvláčnější struna, přepiata, praská. A v koutě, na odhozených houslích popraskaly již všechny. Dávno si nevšiml nástroje, soudruha teskných a roztoužených chvil, jemuž druhdy rád se svěřoval. Ale duše jeho byla skvostnějším, citlivějším nástrojem a trpěla již dlouho. Nikdo nedovedl ji sladiti, jen dissonance hrála na ní ruka Osudu, přijavší tvar malé, skoro dětské ručky, s drápky kočkovitě dravými.

Lstivá ručka zabrala se do strun, zprvu melodiemi, plnými lásky a slasti. Byly to nové tóny jinochu, jenž od knih a ze starostlivé náruče matčiny, v hlavě maje ideály tísnící se k rychlému rozpuku v život, přišel do Bábelu nad Seinou, jako kdysi mladý barbar, zdráv a neporušen, chodíval do přejemnělého Říma. V opojení volnosti, v opojení silných dojmů z kultury věkovité a svérázné v jejíž oslnivé zralosti skrývá se již jed rozkladu, ty tóny jevily se ještě jásavějšími, ještě svůdnějšími.

Ručka rozbouřila je ve vášeň, stupňovala v požár smyslnosti.

Hořely krvavým, vše spalujícím plamenem.

Ale hrající ručce ty divoké melodie nestačily. Přimíchala do nich žárlivosti. Bujný plápol podmalovala chorobnou žlutí, zavalila umrtvujícím čoudem. Vilně změkčilou chromatiku zostřila v trpké, skřípavé zlozvuky zoufalství. Při tom natahovala struny dále a stále, výše a výše, nedbajíc, že musí prasknouti.

Hrála teď vlastně již jen na jednu, nejpevnější, na strunu povinnosti.

Skřípala i ta, jsouc krajně napiata na kolíku mravního závazku. Ale hrající, v její bezděčné plemenné lehkovážnosti, v jejím neuvědomělém, naivním a lhostejném ukrutenství, zdálo se býti vše jedno. Ať praskne třeba i struna poslední a s ní celý nástroj, jehož ceny neznala. Ať třeba praskne ta jemně každým záchvěvem vibrující ozvučná deska! Jest jejím osudem trpěti pod prsty neumělými, hrubými...

A duše mladíkova trpí, trpí velice. Trpí láskou a výčitkami svědomí. Láskou, jaké jen schopno srdce, jež otevřelo se poprvé. Výčitkami nepochybně zbytečnými; ale může-li za to, že vypiplalo je v něm vychování, rodinná tradice, školské i literární vzdělání, četba?

— Marion! Pamatuj, že tě učinit chci svojí ženou! — zaúpěl s širokým kazatelským gestem, nadkláněje se nad divan. Hlas škrtil se mu v hrdle, a pohnutí činilo jeho francinu ještě méně francouzskou, nežli jindy. Mluvil trhaně, se špatnou výslovností posluchače romanského semináře, jenž za svých osm semestrů naposlouchá se sice dost a dost srovnávací mluvnice a narozebírá starofrancouzských textů, ale pro praktické ovládání jazyka, jemuž za nedlouho jiné má učiti, mohl by jíti do školy k první grisettě, kterou v Paříži, kam ho vyšle stipendium, potká, byť byla sebe více »illetrée«.

— Znám svou povinnost. Byl jsem si jí vědom od okamžiku, kdy z Café Lorraine, od opálové číšky absinthu, odváděl jsem si tě pod tento společný krov. Dala jsi mi své mládí, prožil jsem s tebou chvíle nejkrásnější, nezapomenutelné. Vím, co jsem ti dlužen. Ale chci, abys i ty znala povinnost svoji!...

V zápalu řečnickém poněkud přecenil svou energii. Neboť, pravdě dán budiž průchod, byla to spíše ona, co si ho odvedla oné středy, kdy poprvé objevil se v studentské kavárně, zaujata exotickým zjevem nesmělého cizince, snivě se dívajícího do světa, s kšticí básnicky do čela spadající, zdravého, pevných svalů a široké šíje, hlasu melodického, výslovnosti dětsky klopýtavé a měkké.

— Odpustil jsem ti několikrát, omlouvaje tě mládím, vrozenou lehkomyslností, prostředím, v kterém jsi vyrostla. Kdybych byl jako jiní, rozešli bychom se prostě. Každý by šel za svým požitkem dále. Já snad v novou liaison, na několik těch měsíců, co tu ještě pobudu; ty v náruč těch chlapců, s nimiž poutá tě rod a jazyk, stejně pálavá krev v žilách. Nedivím se ti, přesytil jsem se ti. Jsem ti příliš vážný. Filosofický mrzout. Mravokárce, který ti vytýká chyby, drží tě na uzdě, kazí ti volnost. Ale jsem člověk jiné rasy. Můj svět jest jiný než tvůj. Miluji tě svou láskou. A miluji tě, že všechny rozdíly mezi náma mizejí v mých očích, že přehlížím tvé slabosti, vidím tě lepší, než sama tušíš. Ano, snad bylo by pro nás oba nejlépe, rozejíti se, kdyby to bylo možno... Kdyby to bylo možno pro mou lásku a pro mé přesvědčení. Žila jsi se mnou, a toho nelze odežíti. Třeba svět, který nás tady obklopuje, dívá se na věc lehkovážně, v mých očích, před mým svědomím jest tomu jinak. Vzal jsem ti před svým světem čest, musím ti ji vrátiti. Ty musíš se státi mou ženou, a kdybys byla sebe hlouběji padla, když jsem spoluvinen... Pomyšlení, že scházíš, mnou opuštěna, od stupně k stupni, že živoříš, neznámo kde, hyneš v kališti mravní bídy, bylo by mi výčitkou svědomí nejkrutější, nesnesitelnou. Dlužno tě pozvednouti. Dlužno tě vrátit samu tobě, tvé ženské důstojnosti. Kdybych si měl tím i život zkazit v očích světa. Můj svět jest v mém mravním přesvědčení. Zhřešil jsem, ať nesu toho trest. Můj trest bude sladký, bude-li odměnou jeho nás obou mravní vzkříšení.. K tomu dlužno pracovat... Nikdy nelze dost brzo začít. A proto, máš-li se napravit, musíš dojíti poznání nejdříve svých povinností, zanechat nestoudného života, který vedeš...

Mladý karatel, přicházeje do ohně, ani nepozoroval, že umravňující jeho sermon zůstavuje polorozhalenou jeho družku na zleňujícím sofa úplně lhostejnou. Zvykla již takovým kázáním, kdykoli vrátila se z noční toulky, nebo, byvši jím přistižena, donucena byla se vrátiti.

Slyšela příval slov a smyslu nenacházela. Byl naprosto cizí té malé Marion s koketním nosíkem a rozpukávajícími ňadry.

(Pokračování.)

JUDr. R. J. KRONBAUER:

JISKRY Z RIEGROVA PERLÍKU.

Ze vzpomínek jeho pamětníka.

(Pokračování.)

Ještě malý dodatek k tomu, co bylo řečeno o Riegrově politické konciliantnosti, o vážnosti, kterou měl ke svým politickým odpůrcům. Dra Josefa Herolda správně ocenil ihned, když se objevil na parlamentním kolbišti.

»Je to velice nadaný, bystrý muž,« řekl o něm... »až se k jeho temperamentu přidruží také vytrvalost, mnohou dobrou službu naší věci tento muž prokáže.« O dr. Jaromíru Čelakovském a dr. Emanueli Englovi vůči svým stoupencům často se vyjadřoval, že jsou to vážní, důkladní pracovníci.

Tato Riegrova objektivnost zjednala si průchodu i ve chvílích, kdy temperamentnějším našincům zdála se býti na úkor našemu politickému programu.

Roku 1889 radili jsme se ve výkonném výboru strany národní o některých kandidaturách pro volby na sněm království Českého. Bylo vysloveno jméno vážného kandidáta, jehož politické credo způsobilo nevoli jednoho z účastníků porady, tak, že zvolal na předsedajícího Riegra:

»Ale, spectabilis, vždyť je to Mladočech!«

Rieger se usmál a řekl:

»Ale, ale... vždyť jsme všichni bývali Mladočechy!«

Kandidát byl na to jednohlasným votem přijat a jako staročeský kandidát za poslance do sněmu zvolen. — — —

Často zavdaly podnět k debatě známé, před lety již zaniklé »Šípy«, satyrický obrázkový

týdenník politický, v němž bývalo osobně útočeno na příslušníky strany, především ovšem na samého Riegra, jenž neušel zakalenému šípu snad ani v jediném čísle.

Bojovnější členové strany národní s vervou přimlouvali se za to, aby se strana bránila, aby vystoupila z reservy a odpovídala stejnou zbraní.

»Nic naplat,« horlívalo se, »všechno si přece nedáme líbit! Poslední číslo obsahuje útoky, že se v člověku krev bouří. Budeme-li to pořád ignorovat, dočkáme se ještě horších věcí! Je už snad svrchovaně na čase, aby si strana národní založila list podobného kalibru, jenž by šípy odrážel a ulamoval.«

Doktor Rieger tomu vždycky odporoval.

»Pánové,« říkával, »nemohu s vámi souhlasiti, třeba bych chápal vaše rozhořčení. Jenom uvažte, kam by to vedlo? Nesmíme zapomenouti na jednu důležitou věc. Já mám za to, že by to nebylo loyální, kdybychom posici Mladočechů stěžovali. Vymohou-li něco, bude vymoženo pro celý národ... a úspěchu je zapotřebí jako soli, a musí býti přijat, vítán a uznán, ať přijde odkudkoli...«

Ještě na něco si vzpomínám. Mnozí pokládali Riegra za umíněného politika, jenž si nedal svůj náhled vymluviti a jenž se vždy snažil prosaditi svou. Pravda, důležitější projevy strany stylisoval a také svůj názor dovedl hájit a obhájit — ale nestalo se nikdy, aby si doktor Rieger, jak se říká, postavil hlavu a trval na svém jenom z toho důvodu, že on byl autorem návrhu. Naopak — Rieger velice rád slyšel námitky, pozorně všechno vyslechl, a nebyla-li věc podle jeho soudu ještě dostatečně protřibena, sám účastníky porady vybízel, aby vyslovili svoje mínění.

»Tak teda, pánové,« ptával se... »jak to udělat, aby to bylo bezvadné a prospěšné?«.. Nepamatuji se vůbec ani na jediný případ, že by se byla u doktora Riegra projevila umíněnost.

Jeho všestranný rozhled, jeho bystrost a prozíravost byla tak zralá a spolehlivá, že, pokud já vím, nikdy neselhala.

Povím příklad ze své vlastní zkušenosti.

Byl jsem zvolen starostou Ústřední jednoty českých hospodářských společenstev. Byla to organisace mladoučká a slaboučká. Měl jsem tenkráte plnou hlavu zodpovědných starostí, radil jsem se s vynikajícími pražskými finančníky, hledal jsem u nich pomoc hmotnou i morální — ale špatně jsem pochodil.

Vyslechli mne, ramenoma pokrčovali, dělali mi zkrátka těžkou hlavu.

»Nevím... nevím,« říkal ten a onen na vlas stejně, jenom že ve variacích, »zdali s těmi svými ideály o osobním krátkodobém provozovacím úvěru, zdali se správou peněžních ústavů, svěřenou venkovanům, žalostně nepohoříte — tady je nezdar v zárodku... a těžko se angažovat...«

Přišel jsem do Českého klubu. Seděl jsem tam sám a sám, a přemýšlel o tom, co jsem slyšel od lidí, kteří měli pověst rozvážných a odborně vyškolených mužů. Úsudek jejich mne ovšem velice zarazil, ba polekal.

V tom se za mnou ozve známý, milý hlas: »Co tu sedíte, jakobyste kalendáře skládal?«

Projela mně hlavou myšlenka... postěžuj si Riegrovi, vylož mu všechno a popros ho o radu.

Rieger se posadil a pozorně, se zájmem stále rostoucím poslouchal. Když jsem domluvil, pronesl tato památná slova:

»Ovšem, ovšem — opatrně, prozíravě, moudře a pevně musíte jednat. Když už jste se do toho dal, nesmíte ustoupit.. za žádných podmínek! Bude-li fiasko... nesmí se říci, že bylo vaší vinou. Ale, — jsem o tom přesvědčen, — fiasko nebude... ta věc má rozhodně budoucnost... nikoho a ničeho se nebojte a dejte se do toho!«

Jak jsem mu tehdá za tu posilu vroucně děkoval.

Rieger měl pravdu... Podnik měl budoucnost v klíně.

Za rok jsme měli obratu 50.000 zl. — dnes obnáší roční obrat 196 millionů korun.

Nikdy jsme nezapomněli na toto Riegrovo požehnání, jež dal naší organisaci do kolébky.

Když zavřel oči, bylo ve slavnostní schůzi představenstva konstatováno, že nás v nejhorší době posílil a nadchl jediný doktor Fr. Lad. Rieger!

Takovou vzácnou, prozíravou duchapřítomnost projevoval Rieger i v jiných oborech, důkaz to nejlepší, jak do všech záhybů naší kulturní činnosti pronikl. O všem byl vždy informován, měl znamenitou paměť, o všechno se zajímal, co nevěděl a neznal, tomu šel na kořen, a protože měl zvláštní dar, takřka bleskem vše pochopiti a obsáhnouti, nezmýlil se takřka nikdy ve svém úsudku.

V době, kdy v národě osiřel, když přišel o svou nesmírnou popularitu, nezmalomyslněl.

Byl pevný, silný muž, zůstal kovářem, i když mu perlík z ruky násilím vyrvali. O tom mohu vypravovati zajímavou vzpomínku.

Přijel do Prahy vynikající učenec, státní rada ruský Bogičič, tvůrce černohorského občanského zákonníka. Bylo to v létě, kdy do Klubu málokdo přicházel.

Bogičič projevil přání, že by rád poznal vynikající naše právníky.

Poslal jsem ihned k Riegrovům, k Randovi, Mattušovi, Ottovi, Bráfovi, Šolcovi, Trakalovi a jiným. Za hodinu byla pohromadě vzácná společnost

Pánové se hezky dlouho bavili právnickými otázkami, a pak došlo na společenský hovor.

Bogičič dívá se na Riegra s obdivem a zalíbením, a překvapí ho najednou otázkou:

»Povězte mi, pane doktore, jak to přišlo, že se celý národ tak najednou od vás odvrátil?«

Rieger ani brvou nehnul. Všichni jsme byli zvědavi, co na to řekne.

»A co by to bylo za národ,« řekl hned na to Rieger, »aby každý jeho příslušník, vidí-li čtyřicet roků pořád a pořád jednoho člověka u kapelnického pultu, si o sobě nemyslil, že to také dovede?«

»Vy to podivuhodně klidně snášíte,« poznamenal Bogičič.

Neztratil pevnosti ani v nejhorších dobách. Sedíme jednou v klubu... doktor Mattuš, Zeithammer, doktor Steidl a já.

Vejde Rieger a mezi dveřmi zvolá:

»Teď jsem dostal co proto...!«

»Co pak se stalo?«

»Jdu do Klubu a proti mně sype se umouněné ševčisko, kluk jako šídlo. Hvízdá, obskakuje mne se všech stran, postaví se proti mně a vchrstne mi do tváře:

»Hanba... to jste to dopracoval!...«

Zdálo se, že čím starší, tím že je silnější, vytrvalejší a neoblomnější. Budíval úžas svou nepodajnou náturou. Bývaly doby, kdy se Rieger od rána do večera nezastavil. Před sněmem schůze, ve sněmu mluvil velkou řeč, konferoval s poslanci, po sněmu řídil důležité jednání v komisích, večer byla porada v Klubu, která se zpravidla protáhla dlouho do noci.

V deset, v jedenáct hodin dostavovoly se účinky únavy. Často a často byl jsem tak zemdlen, že mi div tužka nepadala z ruky. Pánové, sedící na konci stolu, učinili pokus nenápadně se vytratiti ze zasedací síně.

Najednou jsem sebou trhl.

Rieger uhodil pěstí do stolu a silným hlasem zvolal:

»Pánové... co pak to má znamenat?... Snad byste se nestyděli utíkat, když jsou na programu tak dalekosáhlé věci? Jen si laskavě sedněte... mladí pánové...! Jsem proti vám stařec, první jsem přišel, poslední odejdu, dnes, včera, zítra... sedím, zůstanu sedět, a nenapadne mne dívat se na hodinky, respektovat žaludek nebo myslit na postel. Tak prosím, pánové... musíme to stůj co stůj dojednat... Nebylo času včera, musí býti dnes. Kdo má nějaký návrh... nikdo, pánové...?«

»Také jsem o tom poněkud přemýšlel,« ozval se doktor Karel Mattuš, »a načrtl jsem si několik myšlenek.«

Vytáhl z náprsní kapsy proužek papíru a přečetl svůj návrh.

Řekl to tak, jakoby to za zmínku nestálo... a koncept byl jako z litiny, myšlenka, jádro věci, ukuta v návrh zcelený, jako kmen, jímž nejsilnější vichry debaty nedovedly zalomcovat.

To byl ovšem nejznamenitější prostředek — schůzi zkrátit.

Tak a podobně chodívalo to v našich schůzích. Jednou to byl Mattuš, jednou Bráf, jindy Šolc... vždycky byl tu někdo, kdo přišel s vybroušenou, hotovou věcí — — —

Do poslední takřka chvíle byl Rieger svěží, do západu slunce svého života jevil o vše, co s kulturou souviselo, ideální zájem.

Bylo v době poslední pařížské výstavy. Sedíme v klubu a divíme se, že nepřichází doktor Rieger.

V tom se objevil ve dveřích. Překvapil nás rozjařeným vzezřením i nezvyklým úborem. Na sobě měl nové šaty, na hlavě slaměný klobouk, na nohou žluté boty.

»Jedu do Paříže na výstavu!« zvolá doktor Rieger.

Bylo mu tehdy již osmdesát roků, a není divu, že jsme se nad jeho odhodláním pozastavili.

»Snad ne sám, spectabilis?«, zvolám.

»Snad nemyslíte, že tam nedojedu nebo že se tam ztratím?«, ozval se Rieger, jenž ihned ovšem vycítil osten otázky... »ostatně, abych vás upokojil, připomínám, že nejedu sám... Ale na cestu se těším nesmírně.«

»Měli jste ho vidět, starého pána,« vypravovalo se nám, »v jaké náladě jel na nádraží a jak statečně si vedl!«

Sensaci budil svým klidem... jel do Paříže, jako na malý výlet.

Prve jste poznamenal docela případné slovo: Jiskry z Riegrova perlíku. To, co vám chci ještě říci, nehodí se ovšem pod takové záhlaví, ale, konečně, dalo by se svézti pod jedním titulkem. Každé jádro má a musí míti nějakou slupku, že ano? Chci jen charakterisovati skálopevné zdraví Riegrovo, jenž nedělal svému vysokému věku pražádných koncesí.

Osiřeli jsme v Praze jako studenti — já měl rodinu na venku, doktor Rieger byl doma docela sám. Potkáme se k polednímu, a starý pán povídá, abych ho vzal na oběd.

»Spectabilis,« omlouvám se, »chodím na oběd do Měšťanské besedy za padesát krejcarů.«

»Dobrá, půjdu s vámi — jen když člověk dostane něco pořádného do žaludku.«

(Dokončení.)

GABRIELLA PREISSOVÁ:

SPOLU.

Z povídek Černých lesů.

(Dokončení.)

Měli jsme kuřátka — byla na mne i s kvočnou zvyklá — potom mám kulhavého bratra a ta jedna malá holka, Tonička — byla na mne také navyklá—« hladila Petrona suché jehličí po zemi a zase se jí znejistila řeč. »A kde vy jste vzala ty vaše hezké šaty? Máte tři šňůrky perel na krku a krásný prstýnek . . .« obracela čistě ženským zájmem deroucí se k ní lítost.

»Ty perle nejsou pravé — ty hadry a prstýnek jsem si vyzpívala...« odvětila Žaneta zase svou volnější výřečností a napadla ji divná věc. Sňala perle s krku i prstýnek s prstu a položila to na hromádku na zem. V Petroně se překvapením zadrhla řeč.

»Podívej se, jak se k tomu mravenci slézají« — zahovořila zase Žaneta — »tamhle mají celý kopeček... Počkejme, zahrábnu jim tam ty poklady... Četla jsem jednou pohádku, jak mravenci měli ve svém kopečku celé království a perly a zlato...«

Vyhublé drápky jejích rukou počaly se hrabati v mravenčím kopečku, ukryly tam perly i prstýnek, přidaly ještě nějakou granátovou jehlici z účesu a zakryly zase vše prstí a mechem. V tuto chvíli jí Petrona rozuměla. Přečetla několik knížek pohádek, jež si krejčův Váša odněkud vypůjčil a s kamarádkou sdílel na pastvě; tam se dály podobné divy... Nebyla naposledy Žaneta nějakou princeznou?

Teď si, po hrabání unavena, sejmula klobouk s planými růžičkami s hlavy a odhodila jej na zem jako skořápku. Zvlněný vysoký její účes zahrál do zlatova jako koruna. Pravda — obličej její byl hrozně tesklivý, ustaraný — a ty zelené obloučky pod očima — jako by jí tam byl někdo na obě strany uhodil... Byla snad zakletá a hrozně zkoušená?...

Žaneta se teď vrhla celou délkou na zem, na lokte. Pod jejími odšvihnutými sukněmi zjevily se hnědé střevíčky s ošlapanými, pokřivenými kramflíčky, a černé rozmarynkové punčochy byly nad patami rozedrány. »Prošla asi už hezký kus světa —« pomyslila si Petrona a nevýslovný soucit vábil ji k podivné té bytosti, tak ráda by jí byla alespoň ty suché ručky pohladila — jak ona dovedla jí pohladiti čelo...

»Kolik je vám, prosím vás, let?« osmělila se zase Petrona promluviti, aby se nezdálo kolem tak tesklivo, neboť Žaneta zakrývala si obličej před vtíravým slunečním paprskem celými dlaněmi a mlčela. »Mně bylo na svatého Petra a Pavla sedmnáct.«

»Je mi šestadvacet — ale vyhlížím o hodně starší, viď? Opravdu mi není víc — nestojím zrovna dnes o žádnou lež.«

Žaneta mluvila teď jaksi úsečně, Petroně napadlo, že má pokaždé jinou výřečnost.

»Prosím vás — neumřel vám někdo?« pokusila se zase Petrona přerušit novou pomlčku upřímným zájmem.

»Myslíš z příbuzných — ne...« Ozvala se ta starší, aniž by odkryla svou zastřenou tvář. »Ale umřelo mi více — ani bys to nepochopila... Umřela mi naděje a chuť života... Udělali nade mnou kříž a dali mne stranou jako nahnilé jablko. Nic nedělá — nevím, čeho by bylo škoda. Řekněme adié...«

»A kam půjdete?« zahlesla rozechvěně Petrona.

»Kam — k vykoupení,« ozvala se odpověď beze stesku. »Čekám jen ještě chvilenku co slunce ještě vodu více ohřeje, aby byla postýlka příjemnější. Bude to přece jen nejhezčí ze všeho. Kolem tichoučko, jenom voda se začeří a nějaký poplašený ptáček zatikne. A když zase vypluji, mají tady k věčnému míru nachystaný takový krásný hřbitov u kostela v lese — šla jsem kolem a dobře si ho prohlédla. Kvetou tam růžové akáty. Těším se na to — proč bych ti to, bílá dušičko, zapírala?

»Ježíši, co to chcete udělat —« zděsila se pobledlá Petrona. »Já vás nepustím — nedělejte to — pojďte raději se mnou! Mohly bychom jít spolu do toho Hamburku.«

»Byla jsem tam —« usmála se hořce Žaneta a teď vyhlížela ještě smutnější, už jako schoulený, povadlý lístek; »jsou tam stejní bídáci jako v jiných městech — ba, zdá se mi, ještě větší. A do Ameriky, kam ty se chceš dostat, teď už nikoho nepustí, kdo neukáže peníze, bez peněz ho zrovna od břehu odstrkují na moře zpátky...«

Petroně jakoby odletla z prsou také všechna síla k životu. Kam se mohla obrátit, kdyby ji v dálce i ten kamarád Váša zklamal? Žaneta to musela vědět — byla tak jemná a hovořila jako učitelka...

»Ostatně tě nechci přemlouvat — jdi si jen k tomu svému Hamburku —« mluvila zase jednotvárně ta starší, dívajíc se upřeně dolů na osluněný rybník. »Mne také jednou kdosi dobrou vůlí přemlouval a nebylo to nic platné — šla jsem přece jen rovnou ke zkáze... Kdybys chtěla poslechnouti mne, řekla bych ti — Vrať se nejkratší cestou domů a řekni svojí

matce: Hloupá mámo, najděte mi sama službu a hodně blízko domova, ať mne máte na dohledu, neboť já nejsem z těch pálených, abych sama bez opory ve světě obstála...«

»Domů nepůjdu, kdybych měla po žebrotě chodit —« zavrtěla hlavou Petrona. »Ale proč toho nedbáte, že nejraději bych šla někam s vámi?«

»Se mnou nemůžeš jít — nedošla jsi ještě na konec jako já —« zahovořila zase ta druhá a nyní když slunce nejvýše na obloze stálo, ztichli všichni ptáci i mušky, a lístek se nepohnul, že jasně a zřetelně se rozkládal v Petronině sluchu její mírný, rozumný hlas.

»Kdybys z toho měla rozum, odběhla bys teď ode mne daleko a dopřála mi mého cíle bez námitek... Běž, holka, a nestarej se. Nahnilé jablíčko zapadlo do vody než by ho byli hodili na smetiště. Umíš-li se modlit, pomodli se za mne — k vůli sobě, abych ti nezděsila sen. Mysli si jen, že mně tady ti vesničtí lidé hezky pohřeb vystrojí...«

Petrona přimkla oči jako před uhozením prudkého slunečního svitu, v tom okamžiku mihl se před ní pohřeb známé sedlákovy dcerky uhynulé na souchotě. Bíle oděné družičky a mládenci, muzika hezky hrála, zpěváci s panem učitelem zpívali: »Zvadlo poupě v jarním květu —« a každý zaplakal... Plakali by nad ní maminka i tatínek a řekli by: Neměli jsme ji přece vyhánět...«

A jakoby na tom jejím světě již ničeho jiného nezbývalo kromě toho nadšení, vrhla se Petrona Žanetě kolem krku s takovou vášnivou vroucností, jak si to z rána představovala, že by udělala Vášovi. Přitiskla své žhoucí rty na zbledlé rty té, která tak rozumně hovořila o kráse konce a zašeptala k ní pokorně již, sestersky jí tykajíc. »Já bych šla s tebou — já tě mám tolik ráda jako jsem ještě nikoho na světě neměla.«

Ta druhá se zadívala vyjeveně na silné opálené Petronino zápěstí, pak se chvatně vzepjala a řekla rozhodným, téměř rozkazujícím hlasem: »Tedy bez meškání — tamhle z toho stavidla... Vezmeš mne okolo krku a skočíme tam spolu... Anebo — nemáš nějakou silnou tkanici nebo provázek — svázaly bychom se spolu v pasu...«

»Ano — svázaly — jako bychom byly sestry,« opakovala Petrona jako ve snu. »Mám kalouny u zástěr,« okazovala na svůj uzlík.

Žaneta se shýbla, rozhodila raneček a vytáhla obě nové kanafasové zástěry. Petrona po ní obracela hlavu, zardělá blouznivým vzrušením, ta druhá byla zbledlá jako konopné plátno, zelenavé obloučky pod suchými zraky rozestřely se jí přes celé vršky tváří jako perutě.

Sebrala Petronu za ruku a svedla ji dolů k rybníku bez hlesu.

Petrona zahlédla na břehu houštku pomněnek a jakoby jen ještě pro ty měla smysl, zahlesla prosbu:

»Prosím tě — ještě jen malinkou kytičku si natrhám za pas...«

»Ale rychle — zkraf ta muka... Odlehčila jsi mi — připadáš mi jako svatá. — Když jdeme spolu, ničeho se nebojím —« pravila trhaně Žaneta, zadržujíc Petronu za loket a zase za faldy sukně, jakoby se chvěla, že ji v posledním okamžiku ještě opustí.

Petrona natrhala obratně hrstku pomněnek a dva blatouchy, spravedlivou polovici vstrčila si za pas své zástěry, druhou polovinu vetknula Žanětě na živůtek mezi dvě knoflíkové dírky.

Žaneta ji pak už zcela krotkou a nijak nezděšenou zavedla na stavidlo, potom ovázala široké opínky a tkalouny všechněch tří zástěr kolem sebe a Petrony v pasech, tak že byly sloučeny.

»Polož si mně, Petroničko, hlavu na rameno a zavři oči —« promluvila teď starší poutnice posledně měkce mírným hlasem.

S Jevanského vršku zaznělo k nim poslání poledního zvonku — rybník byl oblitý sluncem, na břehu vydychovaly balšámové listy a mateřídouška omamnou vůni.

»Ne — já jsem větší a silnější — polož si ty, sestřičko, hlavu na mé rameno —« zašeptla Petrona. »A počkej ještě — křížek...«

Poznamenala dosněnou tvář nalezeného přátelství a lásky i svou, sůžila ramena a svalená jakoby tou silou jevanského zvonku, který se jí ve sluchu mocně rozhlušil, zapadla i s tou druhou...

— — — — — — —

Polední zvonění sem ještě jasně doznívalo z jevanské návsi... Tam někde na druhé straně rybníka rubačův hoch zavýskl na tátu veselým znamením, že přináší oběd. Potom se počali ozývat odpočinutí ptáci, temněhnědá veverka se zahoupala na modřínu, užovka si vylezla na omšený pařez a dívala se s nadšením na mouchy, které se před ní honily jako v kolotoči — ale nikdy se neshouply k ní dost nízko.

Pod stavidlem tančilo na vodě několik halúzek pomněnek a žlutý blatouch, duhovitá vážka kroužila nad nimi jako předtanečnice a nové a nové životy se draly z každého podrostu, prášku a koutečku kolem...

JAROMÍR PŠENKA:

KROUŽÍ SUPOVÉ.

Legionářská reminiscence.

Když došlo i na Van Ostada, proběhl celou posádkou povzdech. Jak bude dále?

Van Ostad byl dvaadvacetiletý Holanďan, mající ve svém jako platan urostlém těle pozoruhodnou sílu. Byl vzorem otužilého vojáka, nedbal žádné námahy ani strádání.

A také toho donesli jednoho dne do nemocnice, kdy obloha lila na zemi bílý žár své saharské výhně. Lékař, medicin-major, byl s diagnosou brzo hotov: Fièvre typhoide.

Silní lidé podléhají této nemoci mírných pásem a moru polotropů mnohdy snáze nežli slabí. Za tři dny vynesli Van Ostada nejenom z nemocnice, ale i z reduty. Jeho čtvrtsetnina ho doprovodila, tam kde u paty hory Džebel-Aissy, nedaleko za vesnicí se bělaly a černaly kříže hřbitova.

Dostal také černý křížek, a na něm s plným jeho jménem a stářím označeno datum, kdy se přestěhoval z pekla do hrobu.

Ze začátku našeho pobytu v Ain Sefře šla na pohřeb, když někdo z posádky zemřel, celá setnina zesnulého. Ale když přišlo májové sluníčko, jinde tak vítané a opěvované a začalo konati svoji nebeskou povinnost vůči zemi a pozemšťanům tak upřímně, že sáhnutí na hlaveň pušky nebo jiný kovový předmět bylo provázeno bolestným pocitem palčivosti, se na pohřby chodilo již jen v sekcích, čtvrtsetninách. Mužstvo by se bylo málokdy dostalo k jiné práci, kdyby bylo mělo choditi na pohřby v celých setninách.

Když jsme dopravili Van Ostada do písku za vyschlým lůžkem Žlutého Potoka, obávali jsme se, že dojde i na to, že budou naši mrtví doprovázeni na své poslední cestě pouze svými čtvrtsekcemi.

Bahenní zimnice — divný host v této vyprahlé krajině, kde není bahnišť na sta kilometrů kolem kol — střevní tyfus, úplavice a jiné nemoci nás decimovaly.

Krásná Ain Sefra, oisa v táhlém údolí pod úbočím mohutného Džebel Amouru, součásti Středního Atlasu, oddělená je od tohoto pouze neširokým pásmem živých pískových kopců, dun. Ohromná reduta vklíněna jest mezi vesnicí domorodců a smíšenou osadou francouzsko-španělsko-židovskou, kde na jedné straně za terasovitými zahradami s houštinami věčně zelených fíkovníků a kývavými hlavicemi chvostnatých palem, bylo lze nalézti v malých, čtyřhranných, hlíněných domcích ve stínu bílých mešit a štíhlých minaretů i krytých, špínou páchnoucích uliček, všechny odstíny lidských pletí, od skoro bílé do nejtemnější nubické černě, a na druhé straně kol nádraží, jež přijímalo a vypravovalo jeden vlak denně, seskupena byla osada evropských přistěhovalců, žijících z úřadů a obchodů.

Ain Sefra, tehdáž nejjižnější silná pevnost francouzské državy v Oranské provincii, jež nám byla milým útulkem od listopadu do dubna, začala nám býti v květnu nepohodlnou, v červnu protivnou, v červenci osudnou.

Do dne, kdy odnesli Van Ostada do nemocnice, těšil se téměř každý ze členů posádky tichým povzdechem: Já to vydržím, jsem ještě silný, a k žádné nemoci náchylný. Ale když došlo i na toho, jenž byl síly a otužilosti řídkým vzorem, tu se rozplynula i ta útěcha, a nejeden legionář, stoje podvečer na verandě kasární budovy, a rozhlížeje se po širošíré krajině, od příkré hory Raz Chergui, na jejímž vrcholu plála v paprscích dole již zapadlého slunce pevnůstka optické telegrafní stanice, k táhlým hřebenům Džebel Aissy, od plání tiondských, otevírajících se v bezmeznou poušť na východě, k západu, kde mezi mírnými, ve stínech podvečera zatemnělými vršky mizela k Sfissifě a solným jezerům Šot Tigri, zabloudil zrakem k hřbitůvku za smíšenou vesnicí a tázal se v duchu sám sebe, zdali i jemu kamarádi jednoho dne neustelou lůžko v té zdejší lehké, pískové půdě.

V červenci minulo málo dní, aby se neotevřela široká vrata nemocničního oddělení reduty před smutným průvodem prostičkého pohřbu legionářova. Některý den dva i tři z našich přestěhování z reduty za onu nevysokou zděnou ohradu, kolem níž každé noci provozovali šakalové a hyeny, s úbočí Džebel Aissy sestoupivší, svoje nesymfonické koncerty.

»Přečkáme-li srpen, máme vyhráno,« říkával přítel a krajan Brach, jenž projevoval svoji lásku k mladému životu častým zlořečením na nebezpečí a záludy proklatého toho kouta země.

»Kdo z nás si odtud odnese svou hromádku kostí v pořádku, bude moci poděkovati Allahovi, Osirisovi a všem ostatním afrických božstvům,« prohodil jednou v »besedě«. Každý mu přisvědčil.

Naše »beseda« zasedávala na nejvyšší verandě severní kasární budovy. Měla pět členů.

Obcovací řeč byla česká. Zpívati se smělo i po francouzsku, ale nadávati jenom po německu. Předsedy, stanov, příspěvků a podobných zbytečností nebylo. Schůze se konaly, kdykoli se sešel dostatečný počet členů. Na schůzích se pilo jen, když bylo co. Snad to byla jediná »česká beseda« na světě, jejíž členove již ani dobře nevěděli, jak chutná chmelovina. V této zeměpisné šířce začíná totiž pivní pásmo teprve o nějakých patnáct stupňů severněji.

Pilo-li se kdy něco v naší »besedě«, bylo to červené alžírské víno, jež mělo s nápojem Čechů tu společnou vlastnost, že hýbalo srdcem a rozvazovalo jazyk. Pro Bracha bylo víno zbytečností. Byl Eman Brach dobrý hoch se zlatým srdcem, jak se říká, ale měl chybu, že velice rád, a mnoho, a dlouho mluvil. On jediný z celé »besedy« byl Pražákem a to byla jeho pýcha. Navypravoval nám ostatním, ubohým maloměšťákum a vesničanům tolik o své nevyrovnatelné a nezapomenutelné Praze a o jejích děvčatech a o jejích procházkách a zábavách, že jsme stěží rozdělovali ve své soudnosti, co je asi pravda a co je ve svatém patriotickém nadšení přibásněno.

Ale za zlé mu to nikdo z nás neměl. Eman uměl baviti, a takového kamaráda jsme měli v tom pendantu Sibiře zapotřebí. Ať se mluvilo o čemkoli, vždy měl nějaké přirovnání na Prahu pohotově. Když jsme se dívali na pískové duny, jež měnily tvary při každém silnějším zavanutí větru, prohodil: »Vidím Nebozízek, Letnou, tamhle naproti Žižkov; Vinohrady se odstěhovaly za Pankrác a celá Vltava sklouzla do Žlutého Potoka.« Když jsme obdivovali beduinské jezdce, pádící na svých štíhlonohých jízdních velbloudech po širošíré pustině, připomněl nám hned jízdu stokráte nádhernější, kavalkádu pražských granátníků. A na pochodu nebo potulce krajinou nepotkali jsme snad jedinou Arabku nebo Kabylku, aby v bohaté fantasii kamarádově nevyvolala svou podobou, pohledem, chůzí neb formami těla, některou z jeho bývalých známostí z pražského korsa . . .

Ale Brach nebyl jediným Pražanem v naší garnisoně. Bylo nás v praporu celkem šest Čechů, jenom že ten šestý se mezi nás nemíchal. Byl samotář. Pravý opak Bracha. A přece byl Vazík také Pražan. Mnohdy jsme jej zahlédli, jak z povzdálí pozoruje naši zábavu a prohlíží si nás teskným zrakem. Jakmile však poznal, že byl zpozorován, odcházel jako zahanben.

Nebyl jsem svědkem, že by byli bývali oba rodáci, Brach a Vazík, kdy spolu mluvili. Ale byl jsem přesvědčen, že se znali již z vlasti, z rodného města. Bylo něco mezi nimi, něco těžkého, trapného.

Byl jsem při tom, když se poprvé na africké půdě setkali. Bylo to v Saidě, kde se naše setnina na pochodu do saharských garnison spojila s ostatními setninami praporu.

Jakmile jsme se utábořili ve společném bivuaku, šli jsme uvítati se s krajany z ostatních setnin, od nichž jsme byli po celý rok, jsouce posádkou v Dayských horách, odloučeni. Staří nás seznámili s novými, za dobu naší nepřítomnosti do pluku přibyvšími.

»Brachu, zde máš rodáka, Pražáka!« řekl sergent Stárek, přitahuje za rukáv vojáčka, z něhož zíral rekrut každým cípem blůzy a každým knoflíkem kamaší.

Brach se napřed rozehnal k přivítání, pak se podíval upřeně na nového krajana a zrudnul ve tváři. Jeho ruka se nezdvihla, aby se setkala s nastavenou rukou příchozího. Bylo to poprvé, co nepřivítal Brach nového člena naší českoafrické rodiny žertem a šprýmem.

Nováček naproti tomu při spatření Bracha pobledl v obličeji. Jeho rty se chvěly viditelně a oči se zdály násilím zdržovati slzy. Nastavená k přivítání pravice jeho sklesla.

Podívav se zase na Bracha, zpozoroval jsem na svém příteli známku špatně utajeného vnitřního zápasu. Jeho rty se pohnuly, jakoby mocí zadržovaly nějaká slova z hrdla, snad od srdce se deroucí. Pak ale následovalo pohození hlavou, jako v náhlém rozhodnutí, a starší voják, obrátiv se k nováčkovi zády, dal se do řeči s jiným krajanem.

Byl jsem jediným ze skupiny, jenž němou tu scénu pozoroval. Sergent Stárek, představiv nám nováčka Vazíka, spěchal vstříc premier-classovi Wolfovi, jehož zřel směřujícího od tábořiště k dostaveníčku krajanů.

Když se obrátil Brach k Vazíkovi, zády, zahořela tvář nováčkova ruměncem hanby. V očích uraženého zaleskly se slzy. Ukončil jsem jeho rozpaky podáním ruky a obvyklou otázkou, jak dlouho je u pluku; ale dříve než jsem se dočkal odpovědi, zahlédl jsem jak se ret jeho stiskl mezi zuby, a jak mírný jeho zrak pojednou ztvrdnul, zaletěv hněvivým pohledem k širokým zádům Brachovým.

Ale hned na to vrátil se vynucený úsměv na tu zajímavou tvář, a moje otázka zodpovědena:

»Teprve čtyři měsíce.«

Za chvíli, když jsme byli všichni vespolek ve stínu několika korkovníků v nejlepší krajanské zábavě, zpozorovali jsme, že Vazíka mezi námi není. Vytratil se.

Po celé další cestě, třináct dní pustinami Vysokých Plání kol horkých vřídel El Kreideru, mnohdy několik dní nekonečnou halfovou stepí, jindy po kraji solných jezer nebo podél pásma Kulatých Kopců d u n vedoucí, a pak i v naší nové garnisoně Ain Sefře, stýkal se Vazík s ostatními krajany velmi zřídka. Proto jsme ho ani za člena naší »besedy« nepočítali. Byl nezábavným samotářem, a nikdo ve společnosti ho nepostrádal. Jmenovitě ne Brach, jemuž vždy nějak podezřele docházel humor, kdykoli se octl Vazíkovi nebo Vazík jemu na blízku.

»Jednou přišla v »besedě« řeč na nepřítomného krajana, jehož kdosi zahlédnul za pilířem protější verandy, naši skupinu z úkrytu pozorujícího.

»Odkud vlastně je?« zeptal se někdo.

»Je Pražák,« řekl jsem schvalně, podívav se na Bracha.

»Tedy jej Brach zná z civilu,« ozval se čiperný krajan Drchal. »Vždyť se chlubí, že zná v Praze každý kámen a každou tvář!«

»A každou sukni,« dodal Wolf.

Brach mlčel, jakoby neslyšel.

»Neznáš jej blíže, Brášo?« zaptal se jiný krajan přímo.

»Neznám,« odvětil tázaný hlasem, jemuž se snažil dáti přízvuk lhostejnosti.

Po schůzi, když jsme se ubírali do svých světnic, podržel jsem si Bracha a řekl jsem mu mezi čtyřma očima:

»Proč zapíráš, že znáš Vazíka? Já vím, že jej znáš.«

»Protože o něm nechci mluviti. Rozuměj mi. Nechci o něm mluviti.«

Takhle příkře mi Brach ještě nikdy neodpověděl. Býval zvyklým prozrazovati ze své minulosti vše, ba, jak jsme byli přesvědčeni, ještě více než vše, co bylo pravda. A tu pojednou se mi objevuje temný, tajemný, zapíraný bod jeho minulosti. Tu jsem si vzpomněl, že jsem ho nikdy neslyšel mluviti o rodině.

Ale nenaléhal jsem. Očekával jsem, že mi náhoda sama prozradí to, co ti dva hoši v sobě tajili. Byl jsem nyní více než kdy před tím přesvědčen, že je něco těžkého, trapného mezi nimi.

*

Zatím přišel srpen, ze všech měsíců nejobávanější. Naší posádce ubývalo průměrně každý týden patnáct mužů. Asi polovice z tohoto počtu dopravozena k věčné siestě pod Džebel Aissu, několik bylo pozdravených nemocných, kteří posíláni do zdravějších poloh na rekonvalescenci, zbytek připadal na desertéry a kandidáty válečného soudu. A mělo býti ještě hůře. Oisa stala se peklem.

Saharské slunce bilo každodenně od deváté hodiny ranní do čtvrté odpolední v zemi neumdlévajícími proudy rozžhaveného ovzduší. Vyjíti v poledních hodinách z pod přístřeší znamenalo octnouti se v roztopené peci, kde se předměty na tři metry od oka vzdálené chvěly ve vlnách vedrem rozředěného vzduchu. Od desáté hodiny ranní do druhé a v srpnu až do třetí odpoledne nebylo žádné práce, žádné činnosti. V ulicích a nádvořích reduty panovalo mrtvé ticho, přerušené pouze v poledne líným krokem střídajících se stráží. Pět hodin trvala »bílá noc«, vyhražená siestě. Je-li však slovo siesta určeno pro pojem odpočinku, pak se naprosto nehodilo k onomu stavu, v němž byly hodiny ty obyvately reduty tráveny.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

MODEL KE »KRUPAŘI KLEOFÁŠI« OD A. V. ŠMILOVSKÉHO. Znáte přece tohoto hrdinu kapitoly z maloměstské kroniky? Praví o něm Šmilovský, že nebyl člověkem, jenž hodí se dobře k živnosti. Již za chlapeckých let míval zalíbení v knihách a odcizoval se tak praktickému životu. Když dověděl se o nějaké staré kronice, jistě si ji některak zaopatřil a nahoře na půdě u vikýře, kde byl jist před výtržkami, pohružoval se nanejvýše potěšen do dějů skutečných nebo vymyšlených. Když dospíval na rozumu, přistoupila u něho ke čtení knih ještě nová soukromá záliba. Kochaje se upřímně, jako dítě, v české minulosti, zahořel pan Kleofáš vroucí láskou k svému lidu a ctil a vážil si každého sebe nepatrnějšího zbytku, jenž pocházel ze starých časův. Nebylo v celém městě starožitnosti, jíž by nebyl znal.

»Všechno jsem prosmejčil, co tu je«, říkával. »Žádná stará malba, žádná řezba, žádný starý peníz nebo staré stavení, žádná stará šarapatka mně neušla. Míti jen peníze, podívali byste se, co bych dovedl. Ale ‚mango denáry', v tom je klička. O ženu bych nebyl dbal. Což ženská pochopí, co je starožitnost!« Když se oženil a svým pánem stal, nezapomněl nikdy přes všecky každodenní starosti na knihy a starožitnosti. Naopak: láska k nim rostla přibývajícím věkem, a kdykoli všední lopoty a trampoty nejděsněji mu duši skličovaly, utíkal se povždy ke knihám a starožitnostem, hledaje v nich posily a potěchy, a nalézaje povždy to, čeho hledal.

RUD. VÁCHA: PORTRÉT DCERUŠEK BARONA ERVÍNA NÁDHERNÉHO.

QUIDO MÁNES, KRESBA.

Šmilovského Krupař Kleofáš, vypravoval mně jeho žák, ředitel pan JUC. Jan Sedlák, »není figura vymyšlená. Šmilovský měl k ní znamenitý model — starý, klatovský obchodník Jung, to je náš milý, čtenářům dobře známý Krupař Kleofáš. Co nám to hlavy nalámalo, co táhne Šmilovského k starému Jungovi, na němž, podle našeho chlapeckého rozumu, nebylo pranic zajímavého. Měl sice obchod, ale ten za mnoho nestál, poněvadž si Jung všeho jiného všímal, jenom ne svého obchodu. Toho nejlepším svědectvím je, že si musil k živobytí napomáhati tím, že bral na stravu a na byt studenty. Dlouho nám nešlo na rozum, co to má náš professor se starým Jungem za spolky. Inu — tenkráte jsme leccos nechápali, a teprve později se nám otevřely oči. Když jsme dorostli, a když se nám dostaly jeho knihy do rukou, pochopili jsme, proč Šmilovský po vesničkách chodil, do chaloupek zacházel, s vesničany rozmlouval, na starý nábytek se vyptával, po vzácných, vetchých knihách se pídil. Ze sedláka Mazance ze Štěpánovic, náruživého čtenáře a vesnického Šalamouna, vyloupl se kmotr Rozumec, ze starého Junga Krupař Kleofáš. Na vlas tak, jak to dělal Kleofáš, počínal si Jung — kde co starého viděl a našel, vyměnil za něco jiného nebo koupil. Řadu let sbíral všelijaké »šarapatky«, až toho měl plničký byt. Věděl, že má pan professor na podobných věcech zálibu, a často si ho k sobě volával, aby se přišel pan Šmilauer podívat, že má zase něco nového, tuze zajímavého. Lidé se té jeho prapodivné libůstce smáli — ale Junga nezmátli. Byl nejšťastnější, když se mu podařilo něco starožitného ulovit.

A vidíte — jeho záliba, jeho sbírky položily základ k znamenitému klatovskému museu. Když starý Jung odešel na věčnost, koupila jeho sbírky přičiněním zasloužilého musejního pracovníka dra Hostaše klatovská obec asi za 600 zlatých. To byl základ musea, jež právem považuje se za jedno z nejzajímavějších a nejbohatších na našem venkově. Takový prostinký, neznámý, a zapomenutý muž — a jak krásné monumenty má! »Krupař Kleofáš« je jeden, museum v Klatovech druhý. Mám za to, že by se taková věc měla zaznamenat, aby neupadla v zapomenutí.

Dr. R. J. K.

HRADNÍ KAPLE NA BEZDĚZI. Je poloviční zříceninou a ještě ve svém umírání daleko široko kraji vévodí. Škoda, věčná škoda, že nemáme potuchy, že se nedochovalo ani jediného pohledu, jenž by nám grandiosnost hradu v celé jeho velebnosti předvedl! Něco však na Bezděz je, co docela zkáze nepropadlo. Je to hradní kaple, kterou počítáme vedle kaple Zvíkovské k nejzajímavějším památkám z doby ranní gothiky. Zachovány jsou z velké části klenby, ochoz v prvním patře i kružby okenní, a bylo by dosti snadno, s poměrně malým nákladem kapli upraviti tak, aby zastkvěla se v celé své architektonické dokonalosti. Bylo nám na hradě vypravováno, že ještě před půl stoletím slouženy byly v hradní kapli mše svaté. Památka je, bohužel, vydána na pospas dravým živlům — okna jsou otevřená, a nedojde-li ani na jich zasklení, vykoná tu zub času pomalu sice, ale s neúprosnou bezohledností svoje zhoubné dílo. Zdálo se již svého času, že nastanou pro památnou tuto stavbu lepší dny, je známo, že patron na přímluvu paní hraběnky Waldšteinové obíral se krásnou myšlenkou, kapli zrestaurovati a postarati se o služby boží u opuštěného oltáře. Škoda, že krásný záměr zůstal pouhým plánem. Právě letos slitoval se kavalír nad zpustošenou kaplí v čarokrásném lesním zátiší Klokočce u Bakova nad Jiz., která munificencí patronovou důstojně obnovena zvenčí i uvnitř. Byl by to jeden z nejušlechtilejších činů, jenž by byl uvítán všude s povděkem, kdyby hrabě Waldštein splnil dávný svůj úmysl a hradní kapli na Bezdězi aspoň zabezpečiti dal proti zhoubě živlů. -r.

KAREL LIER. Bylo mu souzeno, aby zůstal prvním, králem předměstského jeviště. Po posled-

QUIDO MÁNES, KRESBA.

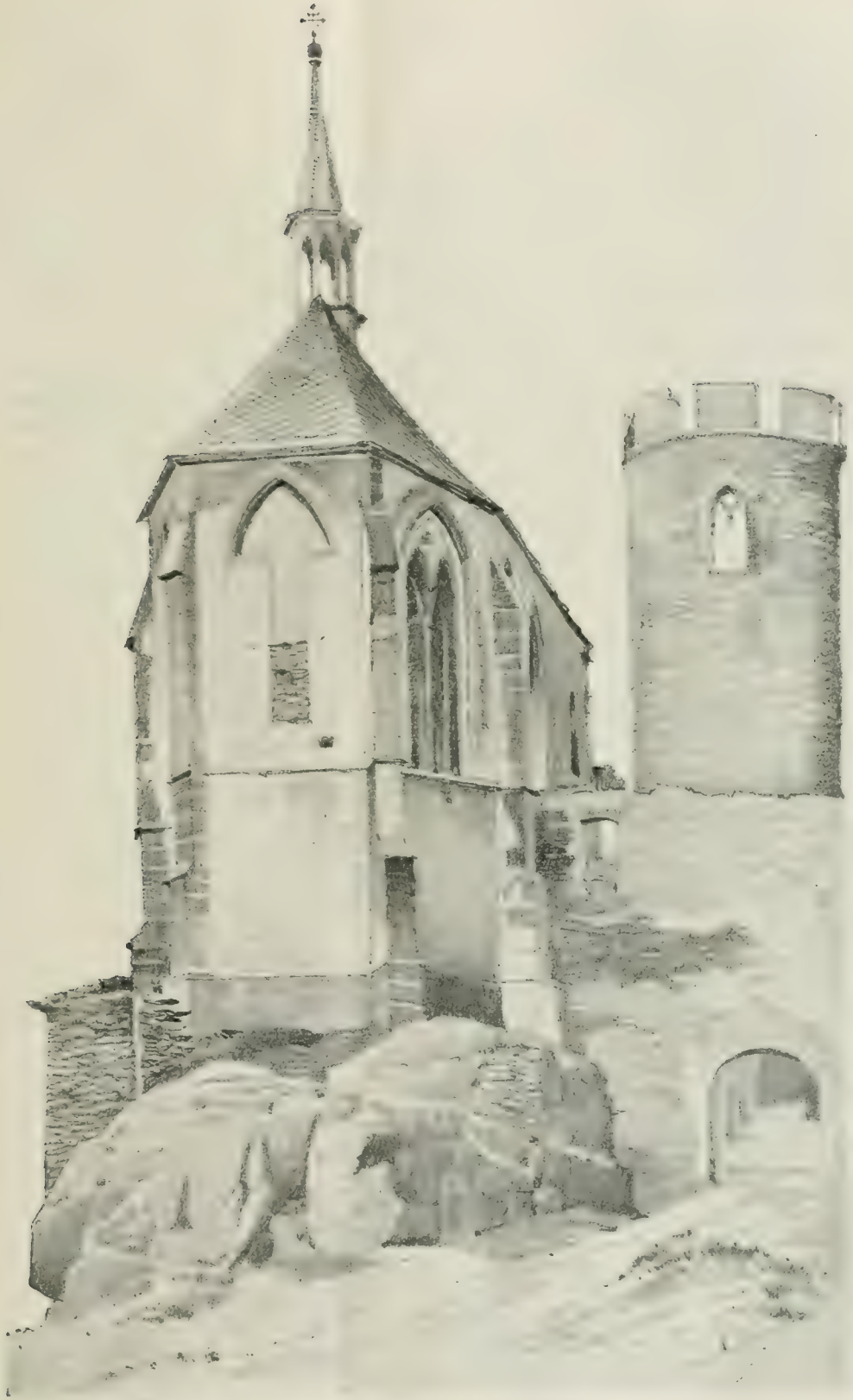

ANT. BALŠÁNEK: HRADNÍ KAPLE NA BEZDĚZI.

ním nezdaru na Národním divadle řekl resignovaně: »Jsem z těch herců, kteří se nemohou vypoutati z periferie Malvazinek.« Pousmál se při tom, hlavu při tom nakrčil, celým tělem zavlnil charakteristický pohyb, jímž nenapodobitelně dovedl doprovázeti významnější obrat, ale posluchači při tom proběhlo tělem zamrazení. Tři lidé působili na Smíchově, znamenití, výborní herci, celá Praha se za nimi táhla; nebylo a nemohlo býti sporu o tom, že by i na druhém břehu vynikli — a všichni tři propadli prapodivné, takřka záhadné tragice. Měli slávu, těšili se všeobecné oblibě, byli populární po vlastech českých, ale příliš se zakořenili do prostředí, jež kategoricky žádalo zcela odlišné herecké výkony. Příliš mnoho popustili se svého uměleckého fondu, ani se toho nenadáli a srostli se scénou a publikem, jemuž učinili koncese, nad jejichž dosahem samo jejich umělecké svědomí se pozastavilo.

Vaier — Wilhelm — Lier!

Zvláštní, prapodivná kletba stihla i posledního ze slavného kdysi trojlístku smíchovské scény. Chodili jsme za ním na druhý břeh, tam nás rozesmál, tam nás i rozlítostnil, byli jsme jím nadšeni, a když konečně nadešel rozhodný moment, když se na Národním divadle objevil, aby prokázal svou způsobilost — hvězda ztratila lesk, Lier cestou ze Smíchova do Prahy přišel o všechno kouzlo. Říkalo se, že by byl musil vzíti s sebou publikum, scénu, repertoir, především však to, co ho s prostředím svázalo — styk s obecenstvem, jež toužilo po jeho nevyslovitelných nenaznačitelných intimnostech, jimiž přiváděl v nadšení a svoji popularitu utvrzoval a zvětšoval.

Leta ubíhala, stáří ho zaskočilo, a když nadcházela dvanáctá hodina, kdy se mohl ještě uchytiti na jiné, velké scéně, vzaty v úvahu důsledky pokročilejšího věku, a Lier nedostal se na listinu vyvolených: »Je jenom jeden Simeon hereckého stavu, jenž dočkal se spasení, svého Mesiáše,« pozasteskl si Lier — »je to milá naše kolegyně, paní Marie Ryšavá, která s kočovné káry přesedla na triumfální vůz Národního divadla. Vendelín Budil je ředitelem divadla a při tom velikým, dosud aktivním hercem — jenom mně se nepodařilo dotlouci se, jenom přede mnou zůstaly všechny brány zavřeny.«

Zemřel mimo nadání, shasl, aniž by na sebe v posledních měsících významněji upozornil. Byl milý člověk, sympathický zevnějškem i svým hereckým naturelem, svým žhavým temperamentem, vzácný charakterní herec i komik srdečného, neselhávajícího humoru. V tom připomínal by našeho Mošnu, u něhož právě tyto dvě struny nejzvučněji zní. Prožil všechny křižové stanice kočujícího herce, nedočkal se zavčas vykoupení z trampot a strádání, ubíjejícího organismus, a tím snad možno si vysvětliti, že ho Morana tak neočekávaně sklála, ač činil dojem muže robustního, člověka skálopevného zdraví.

R. I. Kronbauer.

VÁCHŮV DĚTSKÝ PORTRÉT zaujal mne zvláštním kouzlem. Je něžný v kresbě i v barvě jako ty dvě rozkošné hlavinky, zírající s něho s takovou milou dětskou, čtveračivou nevinností. Ale nezkoumal jsem malířských předností obrazu, podlehl jsem půvabu silnějšímu. »Maloval jste tento portrét jistě rád,« pravil jsem k mistrovi. »Ano, velmi rád. Splnil jsem přání barona Ervína Nádherného, abych portrétoval jeho dcerušky s radostí zcela neobyčejnou. Již od časného mládí toužil jsem poznati Chotoviny, sídlo baronovo, ale nikdy jsem se tam nedostal. Znal jsem je toliko z vypravování svého otce, jenž se v Chotovinách narodil jako syn panského zahradníka a jenž tu prožil v rodinném domě kus svého života. Bylo mi tak zvláště milo v této idyllické, typické jihočeské obci, rozložené na vršku jako ještěrky, s řadou barokových světců před kostelíkem, s krásným pohledem na Tábor a s nádherným zámkem, v němž jsem byl ihned jako doma. A jako domácí, ba skoro jako člen rodiny byl jsem i přijat. Hodiny práce střídaly se s vyjížďkami, hony a s družnou, srdečnou zábavou ve společnosti ušlechtilého pána zámku i jeho půvabné choti. Dcerušky jsem si vskutku zamiloval přese všechny trampoty, které mi působily svou roztomilou neposedností. Nebylo mi to ostatně nevhod. V tom příjemném, vybraném, ba nádherném, a přece tak prostém a milém okolí, v kruhu rodiny, žijící v harmonii opravdu vzácné, zabral jsem se do práce s takovou chutí, že jsem zapomněl času i domova a překvapen hleděl jsem jednoho rána na park i krajinu, pokrytou přes noc oslňujícím sněhovým hávem. Jak rád bych byl právě nyní ještě zustal, ale nic naplat — vánoce byly přede dveřmi a vlastní rodina čekala. — Nerad jsem se loučil, a z rychliku, který mne unášel do Bábelu nad Seinou, vzpomínky zalétaly v ta nezapomenutelná místa a k těm smavým dětem, které jsem právě opustil. Dojel jsem do Paříže na Štědrý den. Na cestě z nádraží do bytu koupil jsem vánoční stromek svým capartům, kterým jsem tam za horami, v rodné zemi tak dlouho prodléval — —.«

-i-

JELENÍ PŘÍKOP OHROŽEN, ALE ZACHRÁNĚN! Učinili do něho zářez, ale stalo se to v míře nejmenší, aby celkový jeho ráz nebyl porušen. Co nevidět bude projížděti Chotkovou silnicí elektrická dráha — dávná tužba malostranských a hradčanských obyvatelů, marné volání občanstva za bývalou strahovskou branou bude splněno, vzdálené tyto končiny budou komunikačně přičleněny k rozvětvené síti elektrických drah. Kdo sem náhodou zabloudí, je překvapen zajímavým pohledem na toto stavební mraveniště. Chotkova silnice je sice uzavřena, ale redakční legitimace otevírá na štěstí všechny brány. Vstupujeme do zakázaného území a žasneme nad změnou, jež tiché, od nepaměti chráněné a neporušené zákoutí docela jinak utvářilo. Znalci nás ubezpečují, že ráz historické této zátoky nebude porušen — tu a tam padne

JELENÍ PŘÍKOP OHROŽEN, ALE ZACHRÁNĚN.
Z komunikačních projektů král. hlav. města Prahy.

nějaký strom nebo keř, zeď se posune, násep podklene, ochranná zeď zvýší, silniční terrain bude — mimochodem řečeno, hodně důkladně — prohlouben, ale celek, ba i jeho charakteristické podrobnosti, budou zachovány.

Bylo nevyhnutelno, zaříznout do Jeleního příkopu, obětovat komunikačnímu molochu pořádný skrojek. Litujeme i toho kousku a neradi se dáváme znalcem přesvědčiti, že nebylo vyhnutí, že tu je terrain tak nepříznivý, že musilo se sáhnouti i na tuto památnou, historií i dvorním erárem chráněnou parcelu. Zahrada je, jak známo, uzavřena, lidská noha do ní nepáchne, známe příkop jako drahocennou reliquii, uloženou ve vitrině a přístupnou jenom jako vzácná, museální rarita, ale přece jenom ji chráníme jako oko v hlavě a jsme povděčni i tomu, že stal se řízením osudu jejím ochráncem vlastník, s nímž jednání o postup nebo koupi bývá spojeno s velikými obtížemi. Kdyby tu nebylo těchto závor, kdo ví, jak by to zde a jinde neblaze dopadlo! A tu jsme se k svému ustrnutí dověděli, že nad Jelením příkopem visel už Damoklův meč.

Je tomu asi deset let. Stavební rada Lindley vypracoval projekt, jenž technicky byl sice zcela správný, ale měl osudnou temnou stránku — byl by zničil čarokrásný, krajinářský ráz Jeleního příkopu! Lindley upozorňoval na to, že Jelení příkop má dvojí přehradu, a že by v případě průtrže — něco podobného událo se v Záhřebě — mohlo dojíti ke katastrofě netušených rozměrů. Navrhoval proto vedení silnice Jelením příkopem, projekt odevzdán stavebnímu úřadu, a tu se objevilo, že je sice komunikačně velice výhodný, ale že bude třeba vybudovat v Jelením příkopě kyklopské, pětimetrové opěrní zdi a učinit veliké zářezy do náspů. To znamenalo naprosté zničení jedné z nejkrásnějších partií v poblíží královského hradu pražského!

Lindley, hlava jistě bystrá, odborník na slovo braný, pracoval jenom mozkem, ale ne srdcem. Byl cizinec a pro naše nejkrásnější partie neměl pravého porozumění. Znalci vezmou tužku do ruky a dokazují, jak výhodný a praktický byl jeho projekt — ale představte si jenom zoufale řádní, kvádrové boky tam, kde je nyní pohádkově krásná, snivá zahrada! O pohromě neměl nikdo ani tušení. Příšera na štěstí obcházela jenom kancelářemi a zavčas byla i z nich vypuzena. Když architekt Balšánek pracoval na svém regulačním plánu Malé Strany, vyslovil se proti projektu Lindleyovu a navrhl řešení jiné, jež sice o Jelení příkop zavadí, ale celkový jeho ráz zachrání. Projekt Balšánkův doporučoval totiž elektrickou trať po Chotkově silnici jako jedině možnou, v dozírné době proveditelnou. Elektrické podniky s návrhem souhlasily a dnes jej skutečně také provádějí. Aby měl čtenář aspoň přibližnou představu o tom, co se tu nyní děje, přinášíme ze stavebního ruchu zdejšího fotografický snímek. K.

BEZEJMENNÁ. Vzpomínáš na Bissonova »Kontrolora spacích vagonů« a jiné toho druhu zboží, a žasneš, nechápeš, kde se vzalo v autorovi tak rozrušující, tak tklivé drama. Člověk, jenž dovedl rozesmáti, dovede najednou celé divadlo rozplakati! Jsou prý takoví lidé, kteří mají smích i pláč v jednom bytíčku. Pan Bisson jako dramatický autor není nepodoben některým komikům, kteří mají vzácný dar, zahráti na obě struny. Nemusíme jíti daleko pro pádný doklad. To bylo nějakého divení, když Mošna hrál na Národním divadle v Lakomci Harpagona! A jak skvěle to dopadlo! Pan Bisson je takový dramatický Mošna. Drama, zejména poslední jednání, divadelně nejúčinnější, vzbuzuje v tobě dojem nepravděpodobnosti. Všechno by ušlo, nad lecčíms možno zamhouřiti oko — ale to, co se děje v posledním jednání, je sice bravurně vykonstruováno, ale naprosto nemožné, nemyslitelné. Jen považte! Žena, která před dvaceti lety uteče svému muži, pařížskému státnímu zástupci, zabije člověka, jenž chystal se na jejího bývalého muže s vyděračným atentátem a přijde před porotu. Jako posluchač usedne v soudní síni její muž, jenž se stal zatím presidentem soudu, matku hájí vlastní její syn. Je možno, aby manžel okamžitě nepoznal své ženy, nemluvíme-li už o všem ostatním, co rovněž nesnese bližší analysy? Špatně jsme pochodili s námitkami. Proč by to nebylo možné? Staly se už příhody mnohem nepravděpodobnější. Právě v tom zračí se báječná obratnost autorova, že zdánlivě nemožné věci zavinul v dramatickou pilulku, kterou posluchač zažije s nejpříjemnějším pocitem. Vypravuješ dětem pohádku a rozpláčeš je. A zrovna tak je tomu s velkými — dívají se autorovi do karet, vědí ihned, jaký je pan Bisson eskamotér, ale cit, pohnutí nepídí se z pravidla po motivech, střízlivý rozumář ve chvíli rozechvění je nejprotivnějším člověkem. Hra měla po této stránce skutečně neslýchaný úspěch. Co se toho večera prolilo v hledišti slzí! Vtipkář hodil do světa ne právě špatnou hyperbolu, že prý v den představení Bezejmenné i pokladník Národního divadla — roní slzy při prodeji lístků! Hlavní role, titulní, presidenta a obhájce nešťastné ženy, výborně provedli: paní Laudová, jež měla snad svůj nejlepší divadelní večer, pp. Seifert a Schlaghamer.

—or.

QUIDO MÁNES obdařen byl neobyčejným darem pozorovacím. Umění jeho, jinak v celku nesené duchem doby, která vedle malby historické cenila si tak zv. vtipných genrů, vynikalo právě realistickou správností postřehu a dokonalou technikou. Již za svého dětství Quido horlivě kreslil vojáky a koně a láska k přírodě provázela jej celým životem. Výborný akvarel v prvém čísle letošního ročníku byl ukázkou jeho studií zvířat; dnes přinášíme dvě svěže kreslené hlavy psů s listu, který Máneš se zřejmou rozkoší rozeného kreslíře ozdobil řadou zvířecích hlav.

ARSENE LUPIN ve Vinohradském divadle. Fr. de Croisset a M. Leblanc znají dobře své obecenstvo a proto mu předložili svrchovaně napínavou historii, jejíž vážný počátek a milostná fabule spíše prospívá účinnosti kusu nežli škodí, příběh však smírně rozuzlili a bohatě okořenili vtipnými episodami a obraty (místy až trochu hrubozrnými). Dobře přeložený kus ovšem musil baviti i obecenstvo pražské, jež za méně vlídných dnů zajisté pohrne se na představení toto, až tradice od úst k ústům o přednostech jeho se vysloví (to platí pro návštěvu víc, než kritika sebe seriosnější), zajisté hromadně. Kus má i jakous takous morálku (zloděj a zlodějka naleznou ve vzájemné lásce pohnutku k zahájení života spravedlivého), třebas nedůvěřivému nepostačující. Ale to při detektivních hrách nepadá na váhu — zde vždy rozhoduje zápas dvou intellektů, intellektu práva a moci, a intellektu zločinectva, pobloudilého sic, ale mnohdy podivuhodně stavěného, čelnitého a hlubokého. I tu je spor podobný — neuškodí kusu v obecenstvu, že podléhá v něm, poražen vtipem, znamenitý důmysl detektiva. Budiž nám odpuštěno vyprávěti děj, upomíná trochu na »Masku lásky« od D. Lesueura a na jednu práci Verneovu. Jen slůvko o tom, jak se zhostili herci svých úloh. Vévoda-zloděj byl dobře zastoupen; zprvu elegantní šlechtic badatel, po té vtipný, rázně rozhodný Lupin byl p. Zakopalův zločinec. Jeho partner, polic. inspektor Guerchard, mohl býti vychytralejší a podivínštější (aspoň jej tak kus líčí), i tak byl však rázovitý a strhující. Slč. Veverková podala vévodovu snoubenku v tradici tohoto typu liniemi vysokomyslné noblesy důsledně a svěže. Pro Soňu Kričnovu nalezla sl. Štěpničková přesvědčivý ton milující dívky, kterou láska vymaňuje ze zločinu. I pan Jiříkovský (okradený šlechtic) byl vystřižen z knihy života (týž i těžkou režii zastal zkušeně). Menší úlohy, jako obou přítelkyň Germaininých (sl. Bártová a sl. Machová), Viktory (pí Jiříkovská), soudce (p. Švarc), ba možno říci, že všechny ostatní, byly dobře obstarány. Komplikovaná mašinerie scény správně fungovala.

a — e.

Zdeněk V. Müller: AKÁTY. Verše. (V Strakonicích — nákladem vlastním.) Myslím, že se nemýlím, tuším-li za knihou tou autora ještě velmi mladistvého. Jsou to verše z doby, kdy opíjí nás první pohled do dívčích očí, kdy tak z hloubi jde nám modlitba: »Ó Pane, dopřej mi, bych mohl věčně zříť v ty velké oči krásné!«, kdy chvíme se bezmezným blahem nad prvním psaníčkem (Milenka píše) a kdy každý z nás je tak trochu poeta. Zapsány do pěkně vázaných dívčích alb, mohly by verše ty povážlivě otřásti klidem dívčích srdíček, ale literatura vychází tu prozatím ještě na prázdno.

—a—

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BENEŠ GRÜNWALD:

O CIZÍM JÁSOTU.

Chci vděčně slavit náhodu,
kdy v zář tu, v pravou svobodu,
jsem ze stínů se postavil
a mladým vznětem pozdravil
čest zachovanou národu.

To kvasem vína perlila
kol davů hrdost spanilá
ze vlasti silné proti všem:
sám zbožně klek jsem na tu zem,
ač mou vlast ona nebyla.

Tam prapor kynul družný tak
mi rudě, bíle, modře v zrak,
a také v štítě jako krev
se stříbrný stkvěl pyšný lev,
leč — lyonský, víc šťastný znak.

Po stopách slavných pamětí
za předky zpátky v zásvětí
zval čtrnáctý zas červenec,
a večer jásal mořem svěc
do hloubky v nebes klenutí.

Jen krásou citů rozčilen
jsem spolu snil tam cizí sen
a cizí hrdost v skráních svých,
až prostřed lidí svobodných
sám jsem se mnil být svoboden.

Zrak překypoval zrosený
před pravým darem štěstěny,
co jásot hřměl dál k obzoru,
jsa žehnán kyvem praporů,
jež musí zůstat uctěny.

Ó, srdcí hrdých čistý plam!
Já dvakrát šťasten byl jsem tam,
kde znali krom své hrdosti
též v srdci zákmit něžnosti
ku vlasti, z níž jsem přišel sám.

Bá rozhodla tak malá věc,
že šťastný kdesi cizinec
mou netupil, ni nessál zem,
že byla mu i vládným snem,
ač lichotil tím pouze přec.

Za plevu musí zavděk vzít
lid porobený, nesvůj lid,
za úsměv, jenž nic nestojí
a jenž jej nechá v pokoji,
za útrpnost, za vlídný cit.

A co do takých přízně pout
před silou tou svět k úctě lnout
a ku mocnému bratru zas
též mocný sám si stoupnout v ráz
a takto ruce v stisku spnout?

Jak dravec, jenž krev lidskou zřel,
tu cizí čest jsem okoušel
tak, jak je k jiným pravdiva,
jak nepoznám ji za živa
zde, kde mi svět ji odepřel.

A křik svůj mezi davem tam
teď nemocný v svém srdci mám,
a slast, jež čivy prošla mi,
je jeho přelud neznámý,
za nímž teď doma lkám a lkám.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

I.

Šly zvolna po mezi mezi sytě zeleným obilím, vyskakujícím prvními klásky. Obilí se slabě vlnilo, jakoby se houpalo v tiché rozkoši. Máteřídouška na mezi silně voněla a vzduch naplněn byl hukotem a bzukotem hmyzu. Bílá oblaka tiše plula po obloze a chvílemi žhavé paprsky slunce proskočily, zapálily celý kraj oslňujícím světlem a zase se skryly za clonu oblak. Pronikavý crkot cvrčků ozýval se jako jednotvárná hudba a kdesi na nedalekém poli smály se dělnice, vykřikujíce chvílemi vysokými hlasy úryvky svého veselého hovoru. Pole byla opuštěna. Nepřišla ještě senoseč, ačkoliv luka se již pestřila květy a na dolinách polehávala bujná tráva. Tu a tam ukázal se oráč, zorávající brambory a jeho pokřikování na koně neslo se vzduchem jako disharmonické tóny. Od dolenního rybníka občas zaječely husy, rozlehlo se volání na rozběhlá housata a svižní roháči vyráželi v rákosí své nepříjemné, bojovné zvuky.

»Sedněme si, Heleno,« prosila Ludva, když došly k plané hrušni, která zašelestila svým mladým, sametově lesklým lupením. Sama tu stála na mezi u pole Prchalových, těšíc se zvláštní výsadě, přes to, že svým stínem a svými kořeny škodila poli a lákajíc děti svými plody, byla na podzim bezděčnou příčinou škod, jež kolem ní v osení byly natropeny. Zemřelý majitel dvorce, Prchal, pod ní v letě sedával, když kolem svých pozemků chodil a z piety k památce otcově ušetřena i po jeho smrti hrušeň. Cosi je sem táhlo, kdykoliv v tuto stranu zašly a zvláštní pohnutí se jich zmocnilo, když usednuvše na mez naslouchaly šelestu koruny. Jakoby otcův duch k nim se skláněl, a láskal je šepotem. Milovaly ho obě, ocenily jeho hluboké, nezištné srdce a poznaly, jak otec přes skrovné předběžné vzdělání dovedl daleko se dívat, dovedl chápat jejich skrytá hnutí a s radostí přinášel dětem oběti, i když jeho vrozená venkovská houževnatost se tomu vzpírala. Byl opravdu člověk pokrokový, třeba toho názvu si nedával a jeho smrt znamenala pro dcery ohromnou ztrátu.

Snad v tu chvíli, kdy se posadily a bezděčně se zamlčely, právě o tom přemýšlely. Jakoby chtěla každá z nich být sama se svým myšlenkovým světem, zadívaly se dolů k městečku, od něhož sem vystoupily. Malebný obrázek ležel před nimi jak na dlani. Srdcem kraje běžela bílá silnice lemovaná stromořadím. Na sever i na jih křivila se a ztrácela za kopcovitými vyběžky a jen u městečka Bříz jakoby se vzpřímila a po rovině s chutí se rozběhla. Neladně sestavená stavení vroubila silnici. Došková i taškové střechy v přepodivné směsi nakupily se kolem středu a k oběma koncům prořídla stavení, zahrady určitě se rýsovaly tvořice přehrady mezi statky a baráky. Šindelová střecha kostelíka nedávno opravená svítila záplatami nových šindelů a nedaleko něho nemotorná budova školy hranatě čněla nad ostatní budovy svými rozložitými boky. K severnímu cípu městečka, — Bůh ví jakou náhodou na městečko povýšeného, — přiléhal lesklý cíp dolenního rybníka, který se dral až mezi stavení širokou zátokou. Potok dotýkající se na východě městečka napájel rybník, který za městečkem roztékal se v širokou hladinu. Silnice běžící středem městečka vinula se vedle jeho západního břehu a dosáhnuvši hráze, otočila se ostře k východu, aby po rybniční hrázi přeskočila ku druhému břehu, odkud potom k severu chvátala mezi stoupající, rozvlněnou krajinu. Veliké koruny dubů na hrázi rybníka rostoucích odrážely se od obzoru jako obrovské zelené koule, za kterými dole pod hrází bělely se štíty polou ukrytého dolanského mlýna. Na jih od městečka krajina nabývala horského rázu. Hřebeny pokryté lesy ostře se zvedaly, úžily a silnice mezi ně zapadala. Jen malý lesklý proužek prozrazoval, že tam je skryta hladina dlouhého, úzkého hořenního rybníka. Na východ i na západ od městečka nenápadně zvedala se role. Vysoké meze tvořily hranice dlouhých pruhů, osetých jaří i ozimem. Šípky a trnky rozstříknuty byly po mezích, na několika srázných stráních stály šedavě modré skupiny borových lesíků. A tam kde na východ jakoby náhle kopec vyrůstal, leskly se střechy břidlicí kryté, mezi nimiž štíhlá vížka ladně se rýsovala ve vzduchu. Pohodlná cesta od městečka utíkala ke skupinám střech zámku a dvora Koruně, vzdáleného asi čtvrt hodiny od městečka. Za zámkem v nevelké vzdálenosti začínal už lesnatý hřeben, tvořící jako stráž kotliny.

Teď, kdy jaro už sebevědomně pozvedlo svou mladou, květy ozdobenou hlavu, celý kraj byl zastoupen zelení a květy, luka střídala se s rolemi, to tvrdě tmavá zeleň s jemnou zelení a nade vším tím bohatstvím přírody jásal hlučný život neviditelných tvorů, hlučících a zpívajících, naplňujících vzduch tisícerými zvuky, které se pojily v jediný šum a hluk. Ně-

kolik vesnic po obzoru roztroušených prokukovalo bílými štíty z ohrad stromu a omládlé lesy tvořily malebnou stafáž k celkové náladě kraje

Ludva jaksi snivě těkala pohledem, utkvívajíc na některých zvlášť zajímavých průhledech. Její podlouhlá, bledá tvář nejevila žádného vzrušení. Tiše hořely její jasně modré oči a bezbarvé rty byly pootevřeny, jakoby plnými doušky pila kořenný vzduch. Jednoduchý, široký, slaměnný klobouk vedle sebe položila a její bohaté světle kaštanové vlasy chvěly se v tichém větérku. Ruce měla volně položeny na klíně a její úzká, téměř dětsky nevyvinutá hruď sotva znatelně se zvédala. Nebýti otevřených jejich očí, byla by se zdála dřímati. Cosi znaveného, tajně trpícího bylo vtisknuto do neurčitých tahů. Jako dítě vypadala, třeba že už byla dvacet čtyři roky stará. Její vzdušná bílá halenka a černě lesklá sukně ladně kryly její útlé tělo, a bílý slunečník s krajkami, jejž za sebe položila jakoby tvořil světlé pozadí k jejímu čistému zjevu.

Pohledem vnímavého znalce utkvívala Helena na kraji. Nesčíslněkráte dívala se odtud na kraj, znala každou linii a každé zákoutí a přece vždy se vzrušila, když v tichém zadumání přelétávala pohledem krajinu. Složivši ruce na prsou, poněkud se ku předu nahnula a pátrala po obzoru. Šedivé její oči sklouzaly z předmětu na předmět a jakási tichá radost osvětlila její tvář. Hrubší pleť a drobné vrásky kolem rtů i pod očima prozrazovaly, že už překročila třicátý rok. Šedá, u krku pohodlně vykrojena blúza prozrazovala plná, sličně skrojená ramena. Krátká, šedá sukně nezakrývala nohou. Měla prostý zahradní klobouk a jednoduchý černý slunečník. Vše na ní bylo jednoduché, prosté a nenápadné. Její prostředně vysoká postava byla půvabná, plná, její pleť zdravá a opálená. Nenosila rukavic ani prstenů. Jedinou ozdobou byl medalion na úzkém, zlatém řetízku s podobiznou staršího muže, otce jejího.

Helena Prchalová byla zvláštní bytost. Od malička prozrazovala samostatnost a usilovnou vůli vymanit se z běžných životních kolejí a jít za vyššími víly. Zámožnost rodičů popřála jí splnění mnohých tužeb a otcova láska nebránila jí jíti, kam ji srdce táhlo. Chovajíc v skrytu své jemně cítící duše zálibu k malířství, oddala se tomuto umění z počátku jako sportu, kterým by vyplnila svůj život. Neměla žádných marnivých tužeb, její srdce zdálo se být nepřístupné citovým zážehům a chodila-li do zábav, vracela se z nich právě tak klidná, jak se k nim ubírala. Bavila se ráda, ráda se zasmála, ale prázdné horování pánů, kteří se k ní blížili s úmyslem začít nějaký flirt, nemělo účinku. Už od dívčích let nazývali ji mužatkou. Věděla o té přezdívce a nerozčilovalo ji to. Opravdu necítila potřeby přilnout k muži, láska její spala a nic ji neznepokojovalo, když v náručí tanečníka nesla se sálem. Přátelsky a skoro kamarádsky dívala se na mladé pány a když jednou dostala od studenta horujícího pro ni, milostnou báseň, přečetla ji klidně, podškrtala chyby, nadělala vykřičníků při jeho bombastických výlevech a vrátila mu ji osobně, laskavě mu domlouvajíc, aby se zřekl myšlének na ni.

Po dvacátém roku odjela do Prahy a potom do Mnichova, navštěvujíc různé školy malířské. Měla pochopení pro harmonii barev, dovedla zachycovat duši předmětu malovaného a její obrázky se dosti líbily. Ale k nějakému velkému dílu jakoby jí scházel potřebný oheň, smělost a schopnost. Na výstavách účastnila se malými obrázky, kolem nichž kritikové i obecenstvo přešli s úsměvem prozrazujícím, že se jim obrázek líbil, ale neupoutal. Tušila, že její nadání není veliké a pronikne-li jednou, že musí mnoho ještě pracovati a že i potom úspěch nebude naprostý. Dostačovalo jí však, že měla zaměstnání, které vyhovovalo její duši a uklidňovalo její nitro. Domů přijížděla osvěžit se a obnovit představy teplého a drahého domova a zase se vracela do své malé dílny.

Tehdy, když ji domů otec zavolal, cítě, že rakovina, která se u něho vyskytla, je nezhojitelná, bez velikého sklamání složila své věci a stala se otci něžnou ošetřovatelkou. Věděla příliš dobře, že matka, dobrá a milá, nemá žádné osobní statečnosti, že ji neštěstí otupuje o klid a že by bez pomoci byla ztracena. Sestra Ludva, která byla o osm roků mladší než ona, byla květem, který se nehodil pro drsný životní zápas. Jakoby přišla pouhou náhodou na svět, od malička byla chudokrevná, slabá, bojácná a nervosní. Nedostalo se jí sil, které by byly vzpružily její mladý život a marně činila pokusy, aby její život byl světlejší a výraznější. V osmnáctém roku rozpoznal u ní lékař srdeční vadu a nařídiv největší šetrnost, spoutal poslední její životní energii. Rodiče lekali se o její život a Ludva sama zachvácena zděšením před smrtí stále ji ohrožující, upadala v chorobnou hypochondrii, zveličujíc mimoděk své utrpení a stávajíc se břemenem sobě i svým domácím.

V takové domácnosti bylo potřebí silné ruky, která by nepropadla všeobecné ochablosti a zoufalé nečinnosti. Dvorec, jenž byl majetkem Prchalovým, vyžadoval stálý dozor a když majitel ochuravěl, měl větší starost o svůj majetek než o svou nemoc. Nerad jen

psal pro Helenu. Bylo mu líto jejího života, který měla vést v městečku svými poměry a rozlohou vsi se rovnajícímu. Ale jeho houževnatá láska k rodné půdě nedala mu pokoje. Když Helena domů přijela, bázlivě se prvé dny vyhýbal důvěrnému hovoru s dcerou. Vyčetla však sama z jeho polekaných očí úzkost, kterou tajil a přála si s ním upřímně a otevřeně hovořit. Ale napřed chtěla sama se sebou odbýt soud. Usuzovala, bude-li moci zvyknout doma, bude-li moci odložit své malířství a stát se správkyní hospodářství, které dříve ji bylo dost lhostejné. Znala těžké venkovské poměry, znala tvrdý zápas zemědělce a bylo s povážením, aby se bez předběžných vědomostí uvázala ve vedení statku, který potřeboval zkušenou a pevnou ruku. Otcův majetek byl podoben panskému dvoru, čtyři sta měr patřilo ke dvorci a k vedení čeládky bylo často třeba hrubé a bezohledné síly. Prosvitalo jí hlavou, že by mohl dvorec být pronajat a z výtěžku že by mohla rodina pohodlně žít. Ale třeba že o tom přemýšlela, nikdy tento návrh nepronesla.

To k vůli otci. Prchal byl rázovitá postava česká. Ke své půdě lnul s vášnivou láskou. Sice velmi často huboval na trampoty zemědělce a tvrdil, že je to nevděčné řemeslo, že by bylo lépe prodat vše a koupit činžák, který by nesl úroky a nepůsobil trampot. Ale při tom byl žárlivým na každou píď země, s horečnou přičinlivostí zveleboval svá role a stáje, přikupoval, co se přikoupit dalo a jako dítě se těšil, mohl-li někomu ukázat nový druh obilí, pěkný kus dobytka, zdravě rostoucí vysázená stromořadí. Nepatrný zevnějškem dovedl se nadchnouti, hovořilo-li se o selském stavu a všecek se rozčilil, slyšel-li menší hospodáře proklínat své statky.

»Starou robotu na vás,« volal, šermuje rukama. »Pohrdáte svým, protože se o to neumíte starat. Na cizím byste pracovali a mlčeli. Kdo se vám vyrovná? Kdo je takovým pánem jako vy? Na vlastním hospodaříte a nezaviníte-li toho sami, nikdo vás z chleba nevyžene. Dokud nám patří půda, dotud jsme pány. Ať se nám smějí a nás odstrkují, nic to neznamená. Zůstane ten pánem, kdo bude na svém hospodařit. Zločinem je zbavovat se půdy, která nás živí a kterou naši předci vzdělávali. Jsme proti nim jako v ráji živi, stroje za nás pracují a nikdo nás na robotu nevyhání. Běda, vyženeme-li se sami. Jděte a zkuste to na cizím. Co vyděláte? Co se stane z vašich dětí? Co z národa? Chcete do panských dvorů za čeledíny?«

Býval všecek nešťasten, když některý statek byl ve dražbě prodán. Mohl-li, sám pomohl, jen aby hospodáře udržel. A nemohl-li, trápil se tím, jakoby jeho samého potkalo neštěstí. Snad ani si neuvědomoval slova vlastenectví, ale v jeho bytosti tkvělo přesvědčení, že udržení půdy je tolik jako udržení práva a že národ bez pozemků ztrácí právo na výsady a ochranu. Vlastnictví půdy bylo mu jakýmsi druhem šlechtictví, povýšenosti a moci a čím lepší byla tato půda, čím více rodila, tím milejší a dražší mu byla. S bezděčnou závistí díval se na panská pole, kde bývalo obilí krásné a bohaté, měřil jejich rozsah a úrodnost a ve svém vnitru byl přesvědčen, že panské statky jsou nepřátelskými pevnostmi, které překonat se malému člověku nepodaří. Kdyby všechny velkostatky octly se v českých rukou, jaké moci by na ráz národ nabyl. Všudy by byl pánem a kdo by přišel národ utiskovat, nenašel by opory, neměl by kde se zachytit a podlamovat síly lidu. Nevěřil v průmysl. Co průmysl znamená pro národní bytí? Dnes továrna pracuje, zítra ji zavrou. Dnes patří jednomu a zítra druhému. Dnes majitel zaměstná domácí lid, ale zítra přivede si dělníky z daleka a ti musí tancovat, jak majitel poroučí, právě jako čeládka ve dvořích musí mlčet, nechce-li putovat z místa na místo. Půda, vlastní role, které živí, aniž by bylo dožadovat se něčí milosti, ta činí samostatnou, nebojácnou a hrdou.

A jak tyto myšlenky ve svém srdci nosil, s nimi se bavil a o nich snil, často doma se rozpovídal a zapomínaje, že ani žena ani dcery nechápou jejich význam, horoval, usuzoval a toužil, aby jeho zásady přešly v tuk a mork všech, kteří jsou vlastníky půdy. Žena mu přikyvovala, zvyklá všechno schvalovat, co dělal muž. Ludva bez zájmu myslila na něco jiného, ale Heleně nebyla otcova slova prázdným zvukem. Vycítovala z jeho nadšení, že celou duší lpí na těchto zásadách a že se mu staly jeho vyznáním víry, že k nim upjal celý svůj duševní život. Sice také nedovedla se pro jeho zásady nadchnout, znajíc však otcův čistý, přičinlivý a poctivý život, doznala, že jeho zásady nemohou být malicherné, že chovají v sobě nějaké drahocenné jádro, které otci dostačovalo, aby svůj celý život jim obětoval.

Proto také dříve než s churavým otcem důvěrně hovořila, přemítala, má-li mu dáti závazný slib, že dědictví po něm převezme. Její přímá, bezelstná povaha nesnesla, aby jinak otci do očí hovořila a slibovala a jinak svůj život chtěla uspořádat. Zaváže-li se otci tím či oním, poctivě toho dodrží. Sama sebou nespokojená a zneklidněná procházela hospodářstvím. Ruch a zdánlivý zmatek v hospodářství ji v prvých dnech rozčiloval. Nechá-

pala, proč musí steré, na pohled zbytečné práce býti konány, zarážel ji povrchní nepořádek, protivilo se zaměstnání, jež spojeno bylo s jakousi drsností, nedostatkem čistoty a ladnosti. Ale zvyklá přemahat své choutky, šla dál, pozorovala klidně a účelně konané práce a seznamujíc se s přírodou, jakoby v ní nacházela cosi příbuzného, jakoby chápala stezky, po kterých chodila duše otcova.

Otec ji nevyrušoval. Pouze jeho těkavé, nedočkavé pohledy jakoby na její tváři pátraly, našla-li už, co si přál a očekával. A když potom Helena dojata jeho úzkostí, která převyšovala jeho tělesné utrpení, začala sama hovořit o budoucnosti statku, jasně si uvědomila, že nemůže se jinak rozhodnouti, že musí vstoupiti ve šlépěje otcovy.

»Pan doktor mi hádá půl roku,« začal tehdy otec. Seděl doma v lenošce s tváří popelavě žlutou, vpadlýma očima, nápadně sestaralý a usoužený. Řídkými vlasy probleskovala lebka a jeho žilnaté ruce pevně držely opěradla. Žena i Ludva byly kdesi v kuchyni a proto tak bez úvodu začal, přeje si, aby je nikdo nevyrušoval.

»Lékař se může mýlit, tatíčku,« povídala dojatě a přistoupivši k němu, pohladila ho po hlavě.

»Může, může,« přitakal a usmál se podivně. »Náhoda je všelijaká, ale já na náhody nedržím. Není nad jistotu. Kdybych dal špatně orat, mohlo by náhodou přijít příznivé počasí a obilí by bylo pěkné. Ale což když bude sucho? Nebo chladna? Nu tak vidíš, ta náhoda by se špatně vyplatila. Nejlépe se držet jistoty. Co konečně na tom, že pan doktor mluvil pravdu? Ve smrti přestává, co lidé nadělali. Žádné rozdíly, ohrady, úplatky. Pojď, řekne a člověk jde. A má jít rád, zbytečně si mařím takovou velikou chvíli. Taky půjdu bez nářku. Jen kdybych starostí neměl.«

A stajil vzdech. Oči mu zatěkaly a bolest se mu ukázala na tváři.

»Máš starost o nás?«, ptala se pohnutě.

»Jak bych neměl! Ženská si nedovede poradit. Ty arci se neztratíš, ale ty dvě, matka a Ludva! Však to znáš. A potom hospodářství! Tak pěkně jsem to zařídil, srdce jsem k tomu přiložil a co si s tím počnete? Abyste to prodaly. Nikdo to dobře nezaplatí, leda snad velkostatek a to by mě země v hrobě tlačila. Zase by se o kus roztáhli, zase by měli nový majetek a po mém statku koupili by druhý, třetí, půl městečka by schvátili a co by bylo z těch druhých? Otroci, nuzáci, čeledínové a podruhové. To je kříž, to je kříž!«

A bolestně zanařikal, hlavou potřásl a ruce sepjal.

»Ne, tatíčku, nic neprodáme. Zůstanu doma a povedu to. Poučíš mě co a jak mám dělat, a hospodářství zůstane v naší rodině.«

»Opravdu bys se do toho pustila?«, ptal se oživeně a sáhnuv rukou vzal ji za ruku a jemně přitáhl k sobě. »Nebudeš na mě naříkat, že jsem tě strhl z lepšího života? Pan doktor říkal, že jednou budeš mít jméno, že z tebe bude umělkyně.«

»Pan doktor tomu nerozumí,« zasmála se vesele. »Věř mi, zbytečně bych se namahala. My ženské nemáme ducha jako mužové a nepronikneme jako oni. Nuzovala bych se, život by mi utíkal a nic bych neznamenala. Budu větší paní v našem hospodářství než při svých obrazech. Snad to nejsou žádné divy, pochopím brzy, jak mám všechno vést a budu mít větší štěstí jako selka než jako malířka.«

»Nu, větší paní budeš,« povídal s jakousi hrdostí. »Na svém budeš pracovat, žádných milostí se nebudeš dožebrávat a budeš-li mít k hospodářství lásku, ono tě potěší, oh, ani nevíš, jak těší a jak se odměňuje. Nebojíš se, že budeš k takové práci slabá?«

»Ale tatíčku, což jsem snad churavá? Podívej se, je mi až hanba jak jsem silná. Nevím často co počít. Stále abych šaty přešívala. Vyběhám se a budu zdravá a svěží. Jen se už proto netrap. Po chvilkách mi poradíš, co a jak se má dělat. Objednám si nějaké pomůcky, projdu se poli a za několik měsíců bude ze mně hospodyně, která se ničeho nelekne.«

»Zaplať Pán Bůh, to jsem tomu rád,« oddechl si ulehčeně a celá jeho tvář se všecka rozjasnila. »Ani, dítě, nevíš jak jsem se trápil myšlenkou, že všecko to, na čem jsem pracoval, jednou ničím bude a ještě přispěje našim nepřátelům. Já vím, že jsi statečná, že se nelekáš. Dlouho jsem váhal, než jsem ti psal. Nebylo jiné pomoci, sama to uznáš.«

»Vím, vím a zbytečně už o tom nepřemýšlej. Přinesu si papír a budeš mi povídat, co na kterém poli mám dát osít, co v kterou dobu poručit dělat, jak platit, zkrátka půjdu k tobě do učení.« A rozjařena zvláštní radostí, že se odhodlala a že otcův život rozsvětlila, přinesla si papír, usedla proti němu a poučování začalo.

Prchal se už nerozptyloval úvahami, přináší-li dcera oběti, bude-li spokojena, zastane-li vše. Všechnu svou pozornost soustředil, aby na nic nezapomněl a aby Helena měla určitý plán, dle kterého by mohla bezpečně si počínat nejen teď, ale léta po jeho smrti. V prvé chvíli byl by rád vše najednou jí pověděl, potom však sám sebou nespokojen od počátku začal, každý jednotlivý díl polností probíral a každé možnosti se dotkl. (Pokračování.)

JUDr. R. J. KRONBAUER:

JISKRY Z RIEGROVA PERLÍKU.

Ze vzpomínek jeho pamětníka.

(Dokončení.)

Seděli jsme si pod verandu a obědváme. Přijde sklepník, hlásí řadu jídel a končí uzeným s hrachem.

»Tak mi dejte to uzené s hrachem,« objednává si Rieger.

Považoval jsem za svou povinnost, starého pána upozornit, že je to těžký pokrm a že by mu mohl uškodit.

»A co vy si o mně myslíte?«, rozdurdil se... »já jsem, chvála Bohu, zdravý člověk.«

Dal se s úžasnou chutí do jídla a hrách sešupal do posledního zrníčka.

Ještě vám povím, kdy jsem byl s Riegrem naposledy večer v hostinci. To ovšem není nic pamětihodného, ale není konečně bez zajímavosti, jak k tomu došlo. Byla to myslím Riegrova poslední cesta do veřejného lokálu. Bylo to v létě, o parném večeru. Byl jsem v Národním divadle a v přestávce jsem si vyšel do foyeru. V tom spatřím v zákoutí tři vzácné hlavy naše — Riegra, Mattuše a Hlávku.

Pozdravím uctivě... a v tom už slyším, jak doktor Rieger volá: »Sláva... Sedlák nám to poví!«

»Račte si přáti, spectabilis?«, táži se, jsa toho přesvědčení, že se jedná o nějakou politickou nebo kulturní informaci.

Rieger mne vezme pod paží a povídá:

»Máme, příteli, náramně důležitou poradu a nemůžeme se shodnout. Doma je smutno a prázdno, jsme tu sami, máme hlad a žízeň, a nevíme, kam jít na večeři. Vy přece v tomhle směru Prahu trochu znáte, že ano?... Poraďte nám.«

»Ráčíte-li mi, pánové, prokázati čest a jíti se mnou,« řekl jsem, »věděl bych o útulné hospůdce.«

»Kde to je?«, ptal se živě Rieger.

»U Kalusa, spectabilis, naproti policejnímu ředitelství.«

»Výborně... po divadle dole u hodin na shledanou!«, vesele zvolal Rieger.

Když jsme vstoupili do hostince, vyvolalo — jak se rozumí — objevení vzácných hostů poplach. Rieger — Mattuš — Hlávka...! Ty tři jistě ještě nikdo neviděl večer v hostinci. Pánové objednali si večeři, a došlo na nápoje.

»Co si bude přáti pan stavební rada Hlávka?«, ptá se Kalus, jenž hosty sám obsluhoval.

»Třetinku plzeňského.«

»Pan generální ředitel?« —

»Také třetinku!«

»A pan baron Rieger?«..

»Mně dejte celou — půl litru!«, s jakýmsi sebevědomím objednává senior společnosti. Najedli se, rozprávěli...

Mattuš kouřil svoje obvyklé párátko do zubů, Hlávka asi za půl hodiny vzpomněl si na svou třetinku.

»Zdá se mi být jaksi teplé,« postěžoval si pan president Akademie.

»Bodejť by nebylo,« rozesmál se doktor Rieger, jenž s chutí dopíjel svou holbu... »však tenhle poslední doušek také už za mnoho nestojí — ale já jsem si znamenitě pochutnal.«

Zaplatili jsme a šli.

Všichni hosté vstávali se sedadel a vzdávali slavné trojici němou poklonou úctu.

»Velká čest,« libuje si pan Kalus ke mně mezi dveřmi, »znamenití lidé... ale, tihle tři,« dodal s bodrým smíchem šenkýř, »by hospodu nevytrhli!«..

Tuhle nedávno měli jsme v klubu černou hodinku. Sešlo se několik starých pamětníků. Jeden z nich, jenž v Praze dávno a dávno nebyl, vešel do místnosti jako do kaple.

»Tady jsem ho vídal, tady sedával pan doktor Rieger!«

Vzpomínali jsme a vypravovali si, co kdo věděl. Tak nám bylo v tu chvíli, jakoby nás starý pán poslouchal. A tu jsme přišli na jednu znamenitou přednost Riegrovu... na jeho markantní, obsažná, výstižná srovnání. Jedno je všeobecně známo — bylo promluveno v řeči na sněmu v Kroměříži. Rieger srovnal tehdy církev s obrazem Bohorodičky, na němž navěšeno poutníky tolik cetek, že vlastní obraz zmizel.

Druhé, lapidární srovnání pronesl Rieger o moskevské pouti. Zvony moskevské učinily na něho hluboký dojem. Každý z těch zvonů má svůj hlas, ale souzvuk všech zní jako velebný chorál. A už tu byla krásná, památná myšlenka... Ty zvony, ten harmonický soulad tolika různých srdcí! A zrovna tak tomu se slovanskými národy, jejichž různost nevadí, aby sloučeny byly v jeden kulturní celek.

Málo známé jest asi srovnání, jež doktor Rieger učinil v zahajovací řeči na valné hromadě Ústřední Matice Školské.

»Vědění jest jako světlo a oheň,« řekl tehdy Rieger, — »každý může u světla svůj kahanec rozsvítiti, aniž by světla proto ubylo, každý může u ohně svoje údy ohřáti, aniž by proto tepla bylo méně — a každý může z vědy prospěch míti, a proto přece nebude vědy méně, naopak více!«

* * *

Vlak ujížděl temnou nocí. Projeli jsme velký počet stanic, polovinu království měli jsme za sebou. Na zemi několik světýlek, nad hlavami jediná slitina hvězd a hvězdiček.

»Vida... Mars už zmizel!«

Tolik hvězd na nebi, myriady je jich... a jedna odešla, a už jsme ji pohřešili!

A člověk si v tichu duše posteskl:

»Hvězdy přijdou, zmizí, ale zase se objeví... hvězdy lidského pokolení shasnou a nikdy už se nenavrátí!«...

V září roku 1909.

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Co jí tu povídá o povinnosti? Co o mravním vzkříšení? povznesení? manželství?

Bah! to nejsou věci pro děvče její ráže. Jest jen ze sprosté mědi, odsouzena kolovati z dlaně do dlaně, jako otřelý suvák.

Manželství . . .? Napadlo ji někdy, na něco takového mysliti . . . ? Nehodila by se pro ně. Nudila by se v něm, utloukala, jako línající veverka v otáčecím bubínku úzké, úmorné kleci.

Chtěla kdy od něho takovou pošetilost? Šla za ním, poněvadž se jí líbil. Líbil se jí ten mladý zanícenec, poněvadž měl půvab cizí, nevyžilé rasy, slibující sílu. Bylo mnoho lákavého v zasvěcování toho velkého dítěte. Kliden zdravím, zaujat pouze svou prací, neznal ještě znepokojení rozkoše. Žije svým ideálům, spěl za myšlenkou, hlavu v oblacích. Nemělo vábit, strhnouti jej na zem? polibky probuditi světu skutečna, hmoty, tvarů a smyslů, ty oči otevřené dovnitř? Něco z touhy děv kananejských po obětí andělů křižilo se v její vášni s voláním úpadkového, překulturnělého plemene po svěžesti, svalech a nervech. Snivý filosof sliboval obé. Tělo po česku »jako lípa zdravé« a duši jemnou, jako v červenci vůně lipového květu.

Ale potom, když nastalo vystřízlivění, když rozum přemohl smysly . . .! Znudil se jí. Jeho stálé přehrabování svědomí, jeho napomínání a kázání, žárlivost, rostoucí den ke dni s ochablostí, ach, to nebylo pro ni. Děcko lehkokrevné Paříže, opojené jejím vírem, prosycené od mládí šumem rozkoše, stoupajícím ve směsici jejího hluku, snila o něčem docela jiném. Chtěla život radostný a plný. Lokat jej mocnými doušky. Převrátit číši na ráz. Rozjiskřit se jejími plameny. Jen vyžíti jej silně!

On jí zatím deklamoval o manželství. Zpíval o rodinné posadě slípce, jež neměla nadání, býti kvočnou v kukani. Byla spíše tou »škratou«, zmetkem slovenské bajky, s čímsi démonickým ve své nezřízenosti. Zrodila se pro svobodu, volný let a běh. Raději nepohodu, plískanici a déšť na svobodě, než teplé bydlo v poutech. A manželství zdálo se jí čímsi jako okovy.

Proč klade na ně takový důraz ten protivný hoch, jenž mohl by býti tak milým, jen kdyby chtěl? Však se mu pomstí za jeho zatvrzelost . . . Ví, jak na něho . . . Začne se s ním hádat. Vmetne mu do tváře pár sottis. Bude hrubou, břitkou. Poštěká se s ním. Zatne se do jeho srdce. Rozerve mu je. A jest si jista, ten úskok dosud ji nezklamal. Až vydráždí ho nejvíce, až vrhne se na ni, aby ji sbil nebo rozdrtil, strhne ho do své vítězné náruče, rány promění v polibky, rozkaceného tura zkolébá na svém klínu.

I jme se ohánět ostrým jazykem. Stále vilnější v pose, mrštnější ve svém argotu, páchnoucím krčmou, kroutí se na pohovce jako syčící had. Chrlí nadávky, podezření, výčitky, lži. Překrucuje slova, ve svůj prospěch obrací útok i obranu, zaplítá filosofa v labyrint své nelogičnosti. Vztek její, zprvu předstíraný, stupňuje se v hysterický záchvat zloby. A když šplíchne slinou i po tom, co jest mladému muži nejsvětější, po jeho matce, vidí konečně zvedati se jeho žilnaté paže.

Již, již se blíží s hrozivým rozmachem. Sesinav v líci, jako uštknutý, který již horšího nemá se báti, vrhá se na posměšně vztyčující se zmiji. Prsa se mu rozhalila prudkým pohybem. Táhlé, rozechvěné prsty křečovitě zabořují se do bílého hrdla.

Před chvílí ještě nudný, jest opět krásný ve svém hněvu. Plamenný a mohutný . . . Ale co to? Prsty se zabořují dále, pevněji . . . Neomamuje ho, jako jindy, blízkost jejího dechu, teplo vonného těla, nezaráží líčená mdloba, z níž

tak sladko bývalo se jí probouzeti pod přívalem polibků, nových ujišťování a přísah . . . Prsty boří se hluboko, svírají hrdlo jako kleště . . .

Marně se vzpouzí. Opouštějí ji k obraně síly. Obličej zelená, pihy na něm mění se v černé skvrny. Z úst prýští pěna. Hruď ještě mechanicky se zvedá, jakoby načerpati chtěla záchranu poslední. Okamžik, a přestane pracovati na vždy.

Před očima zakalenýma zběsilostí — jež roste dokonávaným zločinem, jako krvelačnost výparem čerstvé krve — rdousícímu mihl se obraz matčin. Nedívala se naň s pýchou za smytou pohanu. Dívala se s výčitkou a lítostí.

Rychle odsunuly se prsty, nechávajíce bezvládnou hlavu sklesnouti po podušce, na níž do ruda svítil rzivý vlas bledé Marion.

A nevěda, zda ještě doutná v ní jiskra života, jako šílený vyřítil se z chmurné mansardy.

* * *

S Olšem Bezdružem zblížilo mne obapolné nadšení pro Spinozu. Přišel na Karlo-Ferdinandeu asi o dvě léta později než já, avšak studuje moderní literatury a filosofii, chodil většinou do týchž přednášek. Nebyl jsem navštěvovatelem nejpořádnějším; vábily mne více předměty dle chlebových pojmů vedlejší, orientalistika i jiné exotičnosti, jež jsem si vybíral i z fakult ostatních (jako přednášky o psychiatrii a demonstrace hypnotické na klinice nemocí duševních), nežli hlavní obor. Ale snad právě proto stal jsem se přehorlivým posluchačem dějin filosofie, jakmile zvěděl jsem, že látka dospěla k Spinozovi.

Po jedné takové přednášce, jíž cítili jsme se fascinováni, — těžko mi po letech rozhodnout, zda věcí samou či jejím podáním, přesvědčivě jasným výkladem, suggescí měkkého hlasu, hlubokých myslivých černých očí, jimiž přednášející takořka ukládal idey své mládeži, — sedíce vedle sebe, pustili jsme se do diskusse. Pokračovali jsme v ní pak dále cestou, až na roh jedné dlouhé a tehdy ještě zamlklé, akáty vroubené ulice hořejšího Nového města, kde jsme oba, jak se ukázalo, téměř naproti sobě bydlili. Od té doby doprovázeli jsme se častěji, vždy znovu k oblíbenému thematu se vracejíce. Mne lákal Spinoza svým pantheismem, a pojímal jsem spíše jen s poetické stránky jeho učení, že člověk jest člověku Bohem, že splývá s Ním svou kontemplací. Bezdruž znal svého Spinozu důkladněji. Luštil pracně geometrické formulace jeho Ethiky, do níž ponořil se úplně.

Rozumí se, že hovory neobmezily se toliko na filosofii. Přešly záhy na vše, co tehdy, počátkem let devadesátých, hýbalo myslí mládeže, a především na literaturu. Poznal jsem záhy všestrannost svého nového druha, jeho zápal pro vše ušlechtilé, povznášející, osvobozující, a čeho jsem si vážil nejvíce, krásnou jeho duši. Byla čistá jako křišťál.

Bezdruž přišel do Prahy z malého moravského města. Byv tam svědkem urputného národního boje, v jehož popředí, na vůdčím místě, otec jeho stál, přinesl si živý smysl pro otázky dne a bolesti utlačovaného kmene. Jakkoli matka byla Němkyně, která snad nikdy dokonale česky se nenaučila, a Oleš jejím miláčkem, nerozpakoval se postaviti na tu stranu ve velkém dějinném zápase, kam volala ho krev otcova, právo utištěných. Ba nelze pochybovati, že právě zkřížení ono dalo povaze jeho tu pevnost a přímost, jíž se ve všem konání svém vyznačoval. Rozvažoval dlouho než vyslovil úsudek, zkoumal bedlivě, než nabyl přesvědčení; ale pak nemohla jej odvrátiti žádná překážka. Měřil na svůj cíl vždy rovnou!

Že byl tak vážně, až přísně založen, že měl již od dětství náchylnost k přemítání a hloubání, jež později vyvinulo se v talent specificky filosofický, děkoval jistě tomuto původu. Naopak jeho citovost byla čistě slovanská. Nestyděl se za soucit ani nadšení. Dovedl se rozhorliti. Znal lásku i hněv. Hořel pro umění. Zvláště miloval hudbu. Jeho hra na housle nepovznesla se sice mnoho nad šumaření, klavír ovládal lépe, ale byly podivuhodny vytrvalost a zápal, s nimiž vrhal se na skladby, a jež stupňovaly se až v jistou zuřivost, r a b i e s m u s i c a l i s d i l e t t a n t i c a.

Ještě když chodil do gymnasia, zemřel mu otec. Potkala to prvá velká bolest Olše v životě. Stala se mu pobídkou k práci jenom tím úsilnější. Viděl stále příklad otcův před očima, jeho píli, houževnatost a nadšení ve všem, co počínal. Zbyly sice z otcovy advokacie nějaké úspory, ale poněvadž zanikl důchod a žíti se musilo z renty, nastalo matce, jíž starati se bylo ještě o druhého syna a dvě dcery, vésti skromnou domácnost. Pieta k památce otcově sílila všechny v změněných poměrech. Semkli se láskou tím vroucnější, a byl to zvláště Oleš, jenž udržoval v rodině teplo, plašil vrásky matčiny, něhou zahrnoval sestřičky. Tu přinášel jim květiny, motýle, košíček ovoce, na něž sám si ušetřil, tu četl jim z nových knížek, vykládal, poučoval. Jindy a nejraději zasedal s nimi k hudbě.

Když čekala syny universita, matka rozhodla se přestěhovati do Prahy. Najala dva nepříliš prostranné pokoje ve druhém poschodí starého domu, v opuštěné ulici proti klášteru, jehož

zvony elegicky je osiřelé mezi cizími naladovaly. Bylo jim v Praze zprvu teskno. Nutnost kázala zbaviti se většiny starožitného patricijského nábytku, s pohodlnou důkladností ve slohu biedermayerském provedeného, se kterým již od mládí srostli. Musili se tísniti, odbývati, aby v Praze vyšli. Nikoho tu neznali. Byli tak zcela, zcela opuštěni, ode všech svých odtržení.. A největší rozdíl pociťovali, když vyhlédli z oken, na spálené zaprášené akáty, do jednotvárných střech. Stýskalo se jim po modrém nebi, po lukách a lesích. (Pokrač.)

JAROMÍR PŠENKA:

KROUŽÍ SUPOVÉ.

Legionářská reminiscence.

(Pokračování.)

Pod plátny, zavěšenými střechovitě nad postelemi na obranu proti mouchám a moskytům, převalovali se vojáci, pařící se v potu svých těl, zbaveni všeho tížícího šatstva, toužící po chvilce spánku, a nemohoucí usnouti pod nesnesitelnou tíhou pocitu pekelného vedra. Reptajíce a zlořečíce čekali na odpolední a večerní hodiny, jež přinesou úlevu. Mezi dnem nebylo na úlevu naděje.

Venku, za redutou, na prostranství před karavanseraiem arabské vesnice, leželi v té záplavě příkrého, oslňujícího světla, v koupeli žhavého vzduchu, mozolovitými břichy položeni na písku a s uzlovitými nohami, složenými pod sebou, velcí velbloudi, nepřestávající ani v dřímotě přežvykovati. Jen supové, vznášející se krouživým letem nad dunami, jakoby neměli zapotřebí odpočinku, siesty, a chvílemi ozval se skřek některého z nich i přímo nad redutou, spící, zdánlivě mrtvou.

Nebylo úlevy ani naděje na úlevu. Skutečný déšť jsme viděli naposled v březnu, a od té doby nepadla na žíznivou zemi krůpěj vláhy. Bylo nám řečeno, že první mračna, oživení přírody od severu nesoucí, ukáží se teprve někdy v říjnu, v případě výjimečně příznivém již v druhé polovici září.

Ale často přece přišla chvilková změna. Dostavil se déšť — písku a bouře — simunu. Uprostřed jasného dne zatemnil se pojednou obzor buď na jihovýchodu, kde Gazelím sedlem se otvírala brána sousední Sahary nebo od Sfisify na marockých hranicích, od západu. Hnědý, u spodu černý mrak rostl do výše, sápal se po celé obloze, blížil se rychlostí závrátnou. A za několik vteřin zašuměl a zahučel oslepující sirokko nebo vlny písku vzdouvající simun. Ovzduší naplnilo se mračny prachu, písku a zemi. Místo prudkého světla nastoupila noc, naplněná divnými, šumivými a sténavými zvuky. S výšin zdál se pršeti písek, točící se, šlehající, poháněný žhavým dechem orkánu, pronikající vše a všady, usedající na spocená těla i pod šatem, naplňující zavřená ústa, zalepující oči, zaletující každou nepatrnou skulinkou zavřených dveří a oken do kasárních světnic, kde mohli vojáci po návštěvě sirokka smetávati se všech předmětů tlustou vrstvu prachu.

Dleli-li jsme právě v redutě, vycházeli jsme, když se cyklon vybouřil na verandy, ony stinné, pohodlné kamenné verandy, obklíčující budovy našich kasáren se tří stran. Vycházeli jsme podívati se na duny, mohutné pískové kopce, jichž na západě v dáli se ztrácející pásmo nás oddělovalo od pohoří Džebel Amouru. Duny byly po každé takové bouři k nepoznání změněny. Vrcholky vystřídaly svá místa s údolími, někde se rozlily pískové vlny dále do krajiny, jinde se utvořila nová planina na místě odvátých kopců.

V dáli bylo ještě viděti po zemi se válející beztvárný temný mrak vzdalujícího se cyklonu s nebetyčnými pohybujícími se sloupy zdviženého písku, a nad našimi hlavami již zase plálo slunce a pražilo do uklidněných, žlutavými boky svítících dun. Na těle člověka tvrdla kůra z prachu a potu.

Úleva nepřicházela ve dne nikdy, ale za to večer pravidelně a každodenně. Večery přicházely po západu slunce rychle, tma nastávala tak najednou, jako když se v pokoji opatřeném těžkými okenicemi, tyto jedna po druhé zavrou. A hned na to, jako na povel, vyrojí se na nebi hvězdy, po úbočích hor zavane studený noční větřík, a přinese k uchu člověka první kvílivý pozdrav čtyrnohých lupičů, šakalů.

Ty náhlé změny z denního vedra do nočního chladu byly dle prohlášení lékařova hlavními původci četných nemocí, jmenovitě horeček a gastrických nesnází, z nichž se vyvinovala úplavice.

Nemocných v hôpitálu i infermerii stále přibývalo, počet služby schopných vojáků se scvrknul na poloviču.

Naši krajané vzdorovali všem nemocem statečně. Počátkem srpna odešel sice napřed do infermerie a pak do nemocnice Drchal, jehož jednoho odpoledne přepadla střídavá zimnice;

ale za týden zasedal již zase v »besedě«, a škádlil Bracha jako kdy před tím.

Pak přišel na řadu samotář Vazík. S tím bylo huře. Měl dysenterii, úplavici. Ten do nemocnice sám nedošel. Měl již nohy podťaty hroznou nemocí.

Jeden z večerů, v tom saharském předpeklí prožitých, vryl se mi zvláště hluboko v paměť.

Procházel jsem se za nastalého přítmí sám po hlavním dvoře reduty. Můj obvyklý podílník na těch večerních, dumám a vzpomínkami zasvěcených procházkách, Brach, byl toho dne na stráži. »Beseda« se nesešla, byl jsem tedy sám. . . . . .

Pojednou jsem zpozoroval, že někdo, nějaký voják se ke mně blíží nejistým, vrávoravým krokem. Můj první dojem byl, že to některý z mužů mé sekce, jenž v kantině nebo dole ve vesnici trochu přebral, jde si mně postěžovati na nějaký šprým kamarádů.

Ale muž došel ke mně, a jakoby slabostí stižen, zachytil se mne za loket. V žlutavém svitu petrolejové svítilny zahlédl jsem hubenou, bledou tvář s temnými kruhy kolem zapadlých očí. Nepoznával jsem tu tvář.

»To jsem já.« promluvil neznámý česky, »já, Vazík.«

Byl by upadl na zemi po těch slovech, kdybych jej nebyl zachytil.

»Co je ti?« ptal jsem se, cítě v srdci náhle hlubokou soustrast. Dovedl jsem ho k lavičce před úřadovnu praporového adjutanta.

»Chytla se mne dyssenterie. Zítra půjdu do nemocnice,« pravil, lapaje po dechu téměř každým slovem. »Mám na vás prosbu.«

»Rád ji vyhovím, bude-li možno.«

»Vy jste přítelem Brachovým,« pokračoval, nedbaje připomenutí, aby mi beze všeho po krajansku a po vojensku tykal.

»Jste s Brachem důvěrnými kamarády. Možná, že vám řekl, kdo jsem, kým si navzájem jsme — s ním, s Brachem.«

Nemocný se na mne zadíval, jakoby očekával odpověď na otázku, již mi nepoložil. Zavrtěl jsem mimoděk hlavou.

»To je jedno. Brach vám to jednou řekne. Vy jste přáteli. Ale my jsme nepřáteli... Býti nepřáteli při tom, čím si navzájem jsme! Ale nenávidíme se. Vlastně on mne, ne já jeho...«

Nemocný zaťal zuby do bledých rtů a zavřel oči.

Zahlédl jsem ubohého hocha přede dvěma, třemi dny, v řadě vojáků ubírajících se na cvičební pochod. Od té nedávné chvíle změnila se jeho tvář k nepoznání.

»Možná, že z hospitalu živ nevyjdu,« pokračoval nebožák slabým hlasem. »Mám zde přichystaný dopis Brachovi. Napsal jsem jej již v květnu. Zde člověk nikdy neví, kde budou jeho kosti složeny příštího dne. Dopoledne pracuješ, pochoduješ, cvičíš, a odpoledne tě nesou jako sříceninu z řady... Byl bych šel již dnes dopoledne do nemocnice, ale chtěl jsem s vámi mluviti. Dáti vám ten dopis s prosbou, abyste mi jej uschoval. Vyjdu-li z toho, požádám vás o jeho vrácení. Vynesou-li mne zadními vraty, jako tolik kamarádů přede mnou, budete věděti, jak se zachová Brach. Půjde-li mne vyprovodit, a zatruchlí nade mnou, pak mu dejte ten dopis. Je to můj odkaz. Zůstane-li i po mé smrti zatvrzelým, spalte psaní, neposloužilo by k ničemu, nečetl by je.«

Zamlčel se a znovu zaťal zuby do rtů. Zákeřná nemoc vedla nový útok na jeho útroby. Nedbal jsem.

Buďte i mně trochu přítelem,« zašeptal Vazík, »slibte mi, že splníte moje přání, které... možná... je posledním...«

Oči se mu zavřely slabostí a mdlobou.

Zaklepal jsem na okno adjutantovy kanceláře. S rozkazem okamžitého připuštění do nemocnice v kapse, za pomoci písaře dopravil jsem ubožáka ke dveřím nemocniční úřadovny. Tam se trochu vzpamatoval, tak že mohl vyslechnouti můj slib, že bude jeho přání vyplněno.

Ústa jeho se pohnula, ale nepromluvila. Za to mi řekly jeho zapadlé oči jedním vděčným pohledem, co přes rty nepřešlo...

* * *

Ráno po tomto večeru setkal jsem se s Brachem před strážnicí.

»Víš, že je Vazík v hotelu »U malé porce?« zeptal jsem se jej. Tak jsme časem říkali nemocnici.

»Co je mu?« prohodil nedbale.

»Dyssenterie. Asi nevydrží.«

»Kdo ti to řekl?«

»Viděl jsem včera večer, když ho nesli do nemocnice. Byl tam dopraven s adjutantovým rozkazem d'urgence.«

Brach se zamyslil.

»Jak vypadal?« zeptal se pak.

»Příšerně. Měl smrt na jazyku.«

Brach se na mne podíval zkoumavě, jakoby mi chtěl z tváře vyčísti, mluvím-li skutečně pravdu. Na to zabručel: »Uvidíme!« A odešel na hlavní dvůr.

Šel jsem za ním, abych viděl, kam jde. Spěchal do adjutantovy úřadovny k nemocniční čtvrti reduty.

Asi za půl hodiny se vrátil. Byl rozmrzelý, zaražený, jako ustaraný. (Pokračování.)

KAREL ŠKRÉTA ŠOTNOVSKÝ ZE ZÁVOŘIC: NAROZENÍ JANA KŘTITELE.
Z obrazárny v pražském Rudolfíně.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ZA RANNÍCH ČERVÁNKŮ. Sloupem tohoto románu A. V. Šmilovského je, jak zajisté čtenářům známo, patriarcha nové naší literatury, Josef Dobrovský. »Národní vděčnosti svou«, praví autor v předmluvě, »jež u jiných národů téměř již do přísloví vchází, zapomněli jsme a zapomínáme i na tohoto bohatýra duchem, jako jsme již v rum nepaměti pochovali mnohé jiné dobrodince své. A přece bez jeho práce a píle nebylo by novověké naší mluvy a literatury a národnost naše tlela by snad dosud v prachu.«

Hlásí se z románu, na každé takřka stránce to, co praví Šmilovský v předmluvě k tomuto románu. Leccos zajímavého o Dobrovském vypravoval mu kollega, jenž za chlapeckých let Dobrovskému při oltáři ministroval. »Později seznal jsem,« uvádí autor další pramen, »starce starosvětského a hovorného, jenž snad posud na živě a již za dob Dobrovského kaplanem byl v Poleni u Chuděnic a patriarchovi našemu obcoval. Dotýkáli se jeho Dobrovský i v korrespondenci své k Hankovi. Z hovorných jeho úst slyšel jsem více a ještě zajímavějších věcí.«

»Jisto je,« upozorňuje mne ředitel p. JUC. Jan Sedlák, »že nejvydatnějším pramenem Šmilovského byl bývalý pan páter, jehož jméno asi na jeho vlastní přání zatajil. To, co je, abych tak řekl, nejjadrnější předností románu, styky Dobrovského s lidem chuděnického panství, jeho zápal pro »tajného českého bratra«, hajného Mrštinu, pobertu Hukala, historie Madlenčiny lásky a jejího nápadníka, synka obročního Konipasa, abbéova tichá, ale úporná válka s farářem a obročním, všechny roztomilé episody, jež jsou hlavním kouzlem originálního románku, nemohl ovšem Šmilovskému vypravovati pamětník, jenž přišel do styku s Dobrovským jako ministrant. Z úst obyvatelů panského územíčka, na němž Dobrovský mnohé měsíce v první čtvrtině minulého století trávil, nasbíral spisovatel, jak praví v předmluvě, jenom jiných dobrých zrnek.

Šmilovský vydatného svého informátora v předmluvě neuvádí jménem. Stalo se náhodou, že jsem muže tohoto poznal. Roku 1865 vydal se s námi, studentíky klatovského gymnasia, náš professor na výlet do Chuděnic. Cesta vedla městysem Polení, kde zastavili jsme se v kostele. Na kazatelnu vystoupil stařičký, typický český kněz, poleňský pan farář, staroušek více než osmdesátiletý, bělounký jako pampeliška. Vzpomínám si, jak nám pan farář, pánům terciánům, zalichotil, když nás s kazatelny oslovil: domini auditores! Ještě více nám ovšem lichotilo, že celé kázání bylo latinské. Měl asi v naší latinu stařičký kazatel daleko větší důvěru, než náš pan třídní. Stařičký kněz — jako dnes ho vidím v tom jeho dlouhém kabátě, s těmi jeho vysokými botami, ty jeho milé, pečlivě oholené, třesoucí se tváře — vryl se nevyhladitelně v naši paměť. Domini auditores! Můj Bože, co jsme si všechno tenkrát o sobě myslili! Později jsem se dověděl, že poleňský pan farář Livora často a často stýkal se s abbém Dobrovským, že se navštěvovali, že Dobrovský často vyhledal pana kaplana na faře, a že valnou část toho, co uloženo v románu »Za ranních červánků«, pověděl Šmilovskému pan farář Livora, za nímž pan professor mnoho a mnoho cest z Klatov vážil. Dr. R. J. K.

MÁJ. Jarní almanach na rok 1858. Ve věrném, i úpravou původnímu vydání pietně přizpůsobem otisku vydal Spolek českých spisovatelů belletristů Máj svým členům a příznivcům významnou tuto publikaci mladé literární generace dobřeznové. Vzpomenuto tak padesátiletí Máje a současné literatury české vůbec. Hodnota almanachu je dnes víc historická. Z přispívatelů jeho Neruda a Hálek nalézali se tehdy na samém počátku literární dráhy, Heyduk a Karolina Světlá vystupovali v Máji vůbec poprvé. Byl to však přece opravdový, ideální, jarní almanach. Bouře, kterou způsobil, vyčistila vzduch, ohněm mladistvého nadšení roztaveny sněhy starovlasteneckých předsudků, a svěží pupence na mladém stromě nového sdružení dávaly tušiti nádheru příštího léta. Máj byl činem mladé, silné odvahy, slibem, který byl splněn. Proto je nám skromná ta knížečka tak drahá. Májisté lišili se od starých ve dvojím směru: chtěli čerpati z hloubi lidských citů i vášní a chtěli rozšířiti úzký okruh českého obzoru daleko za hranice vlasti, v širý, velký svět. V ten svět, v němž viděli zvedati se do mraků postavy Byronovu, Heineovu i Lenauovu. Jimi octla se česká literatura ve víru evropských idejí. Přišel Čech, Zeyer, Vrchlický. Májisté sami netušili, jakého významu jich almanach nabude, ale věděli, že vydávají se v boj. Jasně vyjadřují toto vědomí hned první verše, věnované »nesmrtelné památce pěvce Máje, Karlu Hynku Máchovi«:

»Opustil's ty naše širé kraje,
aby's v jiných světech vyhledával
svatý ohlas velké lásky své;
hrdě opustil's ten kraj, kde laje
hrubý hlas Tvé snahy zažehnával,
nerozumě tonům lásky Tvé.
Vyhnalo Tě od nás lůzy proklínání,
dalekáť je, mistře, cesta Tvá —«

— — — — — — — — — — — —

To byl rozhodný a prudký útok, útok i program, který obrodil, ba stvořil novou českou literaturu. A po něm musil nastati boj, který skončil vítězstvím mladých.

JOSEF MÁNES, JESLIČKY.

Jich zápas nebyl a nebude posledním, ale přese všechny proudy, směry a mody literární jádro programu Máje zůstává pevné a zdravé, neboť spočívá na hlubokých základech ryzího lidství. — Publikaci uvítají bibliofilové jako knižní vzácnost, která se na knihkupeckém trhu ani neobjeví. Ozdobena je faksimilem domnělé Máchovy podobizny jako vydání původní a doplněna srdečně napsaným doslovem Dra Ladislava Quise. —l—

MÍSTODRŽITEL HRABĚ FORGÁCZ U ZEYERŮ. V těch místech Městského parku pražského, kde je nyní fontánka z Betlémského náměstí, stával pod hradbami druhý domov Julia Zeyera, ohrada s domkem a parní pila. Rodný dům básníkův zatulen byl v zahradách na okraji Prahy, asi v těch místech, kde jsou prostory nynějšího státního nádraží, jehož stavba pohltila tehdy asi deset starých domů i s ohradou, pilou a domem Zeyerovým.

Zde v tomto svém novém útulku pod hradbami, dostali Zeyerovi vzácnou návštěvu, která je v mnohém směru zajímavá — pro rodinu Zeyerovu i pro návštěvníka samotného. Episodku vypravoval básníkův bratr, architekt Jan Zeyer, panu Vilému Haunerovi, hotelierovi »U arcivévody Štěpána«. Je nutno, připomenouti něco z rodinného života Zeyerova. (Voborník: Sebrané spisy Zeyerovy: svaz. XXXV.) Matka básníkova, Eleonora (pocházela ze staré rodiny židovské v Praze) upřímně lnula k svému katolictví mariánskému, jehož poesií naplňovala ovzduší svých milovaných dítek. Byla vůbec paní výtečná, synem Juliem zbožňovaná, a jejímu vychování dlužno přípsati mnoho v povaze básníkově. Dala choti svému v šťastném manželství sedm dítek, čtyři syny a tři dcery. Zůstala mu po smrti (1851) věrna, ač byly poměry, za jakých zůstala vdovou, takové, že by druhá žena tíži jejich sama snášeti se neodvážila, ba snad ani nedovedla; sedm dítek a rozsáhlý obchod, který vyžadoval zkušenou a pevnou ruku mužskou! Sama byla velikým příkladem neunavné dělnosti a hospodárnosti. Na pořádek a způsobné mravy dbala velmi přísně. Synové zřídka směli večer opouštěti dům, ale za to směli tím častěji voditi k sobě kollegy a známé, kterým se dostávalo vlídného pohostění od domácí paní.

Julius Zeyer v té době, do které spadá tato drobná příhoda, přidržován byl pilně k účetnictví v písárně a v ohradě k tesařství. Toho času, v zimě roku 1860, nedlouho před tím, než Julius Zeyer odešel za účelem praktického výcviku k velkoobchodníku Fellenerovi do Vídně, byl místodržitelem království Českého Antonín hrabě Forgácz. Miloval procházky, a chodíval nejčastěji a nejraději na pražské hradby, patrně z toho důvodu, že tu nebyl nikým vyrušován. A tu vídal s hradeb krásný, šťastný, intimní rodinný život. Nezastřenými okny díval se do veliké, osvětlené komnaty, kde večer co večer sedávala rodina kolem velikého stolu. Nikomu z rodinného kruhu ovšem ani ve snách nenapadlo, zatahovati záclony — zde byl tehdá ztracený kout, a na hradby, zejména za zimních večerů, málokdo zabloudil. Místodržitel stával prý na své pozorovací stanici dlouhou chvíli, a se zalíbením pozoroval roztomilý, vzácný, radostný obraz rodinného štěstí. Snadno si můžeme představiti, co pan hrabě viděl — v čele stolu seděla paní Eleonora, ve věnci její dcery a synové. Julius Zeyer (bylo mu v tom čase devatenáct roků) jistě něco četl — však se mu ustaraná matka něco nadomlouvala, že se celý den jen v knihách hrabe a všecko jen na knihy vydá.

Hrabě zatoužil, dověděti se jméno rodiny, poznati ji osobně, vstoupiti pod její krov, několik okamžiků ohřáti se u tohoto převzácného krbu. Táhlo ho k němu kouzlo lampy, kouzlo, linoucí z bytosti, z patricijského ovzduší neznámé, vzorné rodiny. Prošel branou, tichou a pustou ulicí podél hradeb, a zazvonil u ohrady. Přišel mu otevřít starý člověk, prostý muž, kterého hrabě požádal, aby ho uvedl dále, že by rád promluvil s rodinou. Tajemný návštěvník asi strážci domu Zeyerových imponoval — ani se ho nezeptal, kdo je a proč přichází a doprovodil ho ke dveřím. Hrabě zaklepal a vstoupil.

Několik udivených pohledů spočinulo na neznámém, záhadném příchozím.

Jsem místodržitel hrabě Forgácz,« řekl prý kavalír, ukláněje se paní domů, dcerám i synům — »a promiňte, že přicházím v tuto dobu, neznám a neohlášen. Znám vás všechny již delší dobu, s hradeb jsem vás po mnoho večerů a se zalíbením sledoval, jak milounky si tu vedete, a pojala mne touha, viděti vás s blízka, poznat vás, pohovořiti si s vámi.«

Pozvali ho, aby se posadil. Hrabě tak učinil beze všech okolků, a hezky dlouho si pobyl na táči v milém kroužku. Na všechno se vyptával, o vše se zajímal, a když odcházel, se všemi členy rodiny podáním ruky srdečně se rozloučil. Svou přízeň dal i jinak na jevo — na závod paní Eleonory Zeyerové pamatoval totiž vydatnými erárními dodávkami.

Když jsem hledal podrobnosti ze života tohoto místodržitele, viděl jeho podobiznu ušlechtilých rysů a četl o něm, že za dobu krátkého svého úřadování v Čechách získal si pro svůj politický takt všestranných sympatií, živě jsem si ho v duchu představil, jak stojí za zimního večera na hradbách a dívá se do osvětlených oken, pochopil jsem, co tají se v tradici lidu, jenž o něm praví, že to byl velice jemný a ušlechtilý pán!

Dr. R. J. Kronbauer.

DVA NOVÉ POMNÍKY. Dne 3. října 1909 konána prostá, však tklivá slavnost na hřbitově v Choltících, kde hrob Bohdana Jelínka označen byl pomníkem. Slavnostním řečníkem byl spisovatel F. S. Procházka. Bohdan Jelínek zemřel teprve třiadvacetiletý r. 1874. Milý a ušlechtilý zjev jeho osobní zůstal v paměti druhů jeho tak, jak byl odešel. Oni sami postárli za ta léta, ale on v myslích jejich a srdcích zachoval se mlád. Jako na symbol vlastní mladosti se na něho díváme. Žeň, kterou Bohdan Jelínek zanechal literatuře, není veliká, ale mluví k nám zvláštním, hřejivým kouzlem. Pomník na hřbitově choltickém je od sochaře Šajnosta a postaven byl uznání hodnou péčí Vzdělávacího odboru pro Choltice a okolí, jemuž za pietní a krásnou snahu musíme býti vděčni.

Dne 10. října 1909 posvěcen byl na Vyšehradě na hrobě Václava Beneše Třebízského pomník, který je dílem Františka Bílka, jednou z jeho uměleckých visí. Církevní obřad vykonal druh a přítel zesnulého vynikajícího povídkáře a vzorného kněze královéhradecký biskup Th. Dr. Josef Doubrava, který promluvil k shromáždění též srdečnou řeč, navazuje na slova pronesená umírajícím Benešem: Nenechte mne umříti, je tolik krásy ještě v mé duši . . .! A věru, mnoho krásy jest již v tom, co nám Václav Beneš Třebízský po sobě zůstavil třináctiletou tolikо, ale neunavnou spisovatelskou činností (nar. r. 1851, zemř. r. 1884). Dílo jeho žije a jistě dlouho ještě žíti bude v lásce českého lidu. F. H.

STUDIE O JAROSLAVU VRCHLICKÉM. Moravské »Hlasy z Hané« tisknou již od února podrobnou, svědomitou studii o poesii Jaroslava Vrchlického z péra pana MUDra Ferdinanda Karafiáta z Konice u Prostějova. První období díla mistrova (1875 až 1884) blíží se již ke konci. Studie vzbudila zaslouženou pozornost a objeví se, jak se dovídáme, co nevidět na knižním trhu jako vítaný doplněk studií Jensenovy a Boreckého. Bylo by to skutkem tím záslužnějším, poněvadž už je svrchovaně na čase, aby spatřila světlo světa takováto populární, pro lid napsaná Čítanka o Vrchlickém.

BENÁTSKÝ KUPEC A KUPEC BENÁTSKÝ. Veselohra poskytla první příležitost k scénickému závodění. První šly na zápasiště Kr. Vinohrady, a víme, že jejich Kupec benátský byl podroben důkladné, tu a tam hodně za nehty zabíhající kritice. Přišlo na řadu Národní divadlo. Vyrazilo do arény da-

leko líp obrněno. Vytasilo se především s novým, modernějším překladem J. V. Sládkovým, s bohatším scénickým aparátem a, co hlavní, s panem Vojanem v roli Shyloka. Představitel role na scéně Vinohradské, pan Hlavatý, je proti panu Vojanovi v značné nevýhodě — je sloupem lehčího genru, a tyto reminiscence mívají svůj dozvuk, někdy tak silný, že kalí dojem i posudek. Toho ovšem u pana Vojana není — je jako dáma, o níž se ví, že nikdy nenosí falešných šperků. — Ale pan Hlavatý svým výkonem Vinohradské scéně nepřitížil — naopak — jeho Shylok shledán způsobilým, aby postaven byl do galerie, ve které byl zastoupen v té době ještě Karel Lier.

Možno říci, že uvedení Benátského kupce na scéně Národního divadla má rys klassičnosti, Kupec benátský druhé naší scény byl vypraven a hrán v tradici populárnější. Žid pana Hlavatého jakoby se více zamlouval našim názorům, a bylo nám příjemno, že dostal pořádně za vyučenou. Tomu ovšem vydatně napomáhal dav, v soudní síni té doby snad tíže myslitelný, než za dnešních našich časů — ale tato regisseurská licencia mnoho znamená a mnoho vydá. Škodolibá cháska vrhne se na žida jako smečka chrtů na štvaného jelena, a lidské nátuře jde takové čtvrcení za živa náramně k duhu. Porcie Kupce benátského nerozdrtila Shyloka svou právnickou eskamotáží tak nemilosrdně, jako se to podařilo Porcii v Benátském kupci — a přec jenom jsme jí v duchu tleskali a měli jsme nesmírný požitek z tohoto úspěchu, tím pádnějšího, protože tu žid stojí sám, bez ochrany, neschopen ovšem důkladné repliky. Když odcházel, dav za ním házel pumy svojí jizlivosti a škodolibé radosti, a není ovšem pochyby, a jinak ani býti nemůže, že hlediště dává tomu plně svoje placet.

Pan Vojan provedl bez odporu mistrovský kousek — vzbudil totiž v hledišti náladu zcela opáčnou! Vida, co dokáže herec! Šelma krvelačná, po lidském mase bažící, neúprosná, nepodajná jako živel sám, zapřísáhlý nepřítel, otec, jenž by svoji Jessiku raději viděl v náručí někoho z pokolení Barnabášova, než křesťana, — a hle, když Shylok Benátského kupce vrávoral se scény, vzbudil v nás svou hrou pocit — ž e t o m u t o č l o v ě k u b y l o u k ř i v d ě n o!

Malá záměna v jedné roli, v jednom slovíčku, a co to hned znamená! Benátský kupec! Kupec Benátský! -ar.

ŠKRÉTOVO NAROZENÍ JANA KŘTITELE v obrazárně Společnosti vlasteneckých přátel umění v Rudolfíně je neveliký obraz příjemného kolloritu, pevné a lehké kresby. Vliv pobytu Škrétova v Italii jasně je na něm patrný. Eklekticismus Škrétův pomáhal mistrovi k hojným objednávkám a k obecnému uznání a slávě, která sáhala daleko za hranice vlasti. Vypravovány o něm anekdoty, kterak dovedl napodobiti proslulé mistry italské k nerozeznání. Jisto je, že byl Škréta z těch umělců, kteří z umění svého vytěžili za života čest i hmotné prospěchy. Jeho proslulost ze života byla veliká, a přirozeno, že bylo třeba přepjaté úsudky o ceně jeho děl po letech korrigovati. O Škrétovi je slušná literatura — cizojazyčná, česká je velmi chuda, ač bychom potřebovali kritického ocenění starých českých mistrů jako soli. Škréta maloval ohromné plachty pro barokové oltáře, odvažuje se na práce, před nimiž jiní couvali. Ale mistrem byl přece jen v obrazech menších rozměrů a v portrétu. »Narození Jana Křtitele« je z těch šťastných jeho prací, na nichž není znáti ani námahu řemesla ani spěch práce. — i —

MÁNESOVY JESLIČKY. Zesnulý K a r e l V o i t l měl ve svých sbírkách Mánesovu pausu rozkošné této kresby, pouhého náčrtu vlastně, z něhož dýše tolik prostého, teplého kouzla, tolik dětinské radosti. Je to nepatrná tříska Mánesova díla, ale je nám tak nějak zvláště milá, protože je tak prostá, tak naivní, beze všech pretensí z duše vytrysklá. Reprodukujeme ji, jako jsme reprodukovali rozkošný Mánesův Letní byt v prvém čísle, přesvědčeni, že nemůžeme stranu Máje lépe ozdobiti.

FR. KOLÁR: FIGURINA.

KOLÁROVY FIGURINY. Takový malý, drobný kousek, obrázeček jako dlaň, a co všechno z něho mluví! Je to ždibec z regisseurského skizzáře nezapomenutelného herce Národního divadla, Kolára, mladším zvaného až do poslední chvíle života na rozdíl od Josefa Jiřího Kolára, slavného jeho jmenovce. Dostalo se nám náhodou do rukou několik lístků z regisseurské mapy Kolárovy, kterou duchapřítomná ostražitost zachránila před zničením. Celý skizzář zašustil se do bezcenných papírů, a již již měl se státi obětí plamenů. Kolár dovedl figury tvořiti na jevišti i na papíře. To, co bylo tak výstižně charakteristickým vzácného jeho hereckého nadání, které povahu té které osoby znamenitě vystihlo, jeví se i v těchto jeho náčrtcích. Několik zběžných rysů, tu a tam nějaká barvička, a figurka měla život, mluvila, měla, jak se říkávalo, svůj charakter. Herec si ji odnesl zároveň s rolí, a už měl spolehlivou direktivu, jak roli studovat i jak ji pro jeviště vybavit, aby měla neomylný úspěch i po této stránce. Ženiálnost Kolárova jevila se i v tomto umění — často se stávalo, že si herci na skizzu počkali, František Kolár se posadil někam do kouta, a než si herci pověděli nejnovější anekdotu nebo před divadlem vykouřili cigaretku — pan regisseur přišel s hotovou věcí J. H.

KORUNKOVÁ KRYCHLE! Vytkli jsme si čestnou, důstojnou metu, sebrat po národě a Matici odevzdat million. Úctyhodná, skoro závratná starost! Napsána v cifrách odhaluje celou svou váhu. 1,000.000! Víme, jak vypadá krychle, napěchovaná millionem dvouhaléřů. Viděli jsme ji na výstavě a byli jsme svědky, jak hravě se plnila. Chceme-li si učiniti hodně názornou představu o dosahu úkolu, postavme vedle sebe padesát takových dvouhaléřových krychlí, a starost, million, už nevyhlíží tak strašidelně. Millionový sloupek stoupá — pravda — ale jeho rtuť neskáče — postupuje, bohužel — příšerně pomalu. Víc nadšení, víc ruchu je třeba! Není tomu dávno, co ulice byla posedlá praexotickou sběratelskou horečkou. Cílem závodů byl také million — ale jenom tramwayových lístků! To byl shon, to byla agitace, to bylo čistého zápalu v honbě za nečitými, pošlapanými, zmoklými papírky! Ani se, tuším nezjistilo, byl-li to pouze špatný vtip nebo opravdová sázka — ale na tom nezáleží. Jisto je, že Praha několik neděl uklízela tramwayové lístky s ulice, brala, rvala je lidem z rukou, kupovala je, sok z druhého tábora, jenž měl prý na tom zájem, aby million lístků v určitý čas sebrán nebyl, soka oslaboval tím, že je přeplácel a ničil. Byla to ovšem hračka, ale motiv její byl zdravý. Je třeba, aby toto nadšení pro million se obrodilo, aby se vrhlo s celou vervou na million opravdový, na million matiční. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku žije million českých rodin. Podle Adama Riese je to korunka na rodinu. Měděnou krychli jsme napěchovali v náladě takřka s nádechem sportovním — krychli stříbrnou, korunkovou, musíme co nejrychleji dorovnat se zápalem a u vědomí své čestné, národní povinnosti! —slav.

OSLAVA BÁSNÍKA. Dne 8. října t. r. bylo tomu 35 let, co zemřel Vítězslav Hálek. V předvečer výročí toho dne shromáždil se spolek, nesoucí básníkovo jméno, u pomníku Hálkova na Karlově náměstí a zapěl tu několik písní. Nahodilí chodci rychle rozmnožili počet účastníků, a tak celé dolejší náměstí Karlovo proměnilo se v tábor ctitelů básníkových, skládajících způsobem tak nehledaně prostým, ale mile srdečným hold svůj pěvci »Večerních písní« a »Pohádek z naší vesnice«. s.

ČESKÁ VÍDEŇ. Ve Vídni žije na půl milionu českých lidí. Je to největší česká menšina, o níž v posledních měsících zásluhou vídeňské ulice, sněmovny i radnice mnoho se mluví a píše. Čechové vídeňští zápasí o své školy, brání se útokům. Je to kulturní skandál, ale ptejme se, kdo jej zavinil? Národní nesnášelivost? Také, ale větší vina je jinde. Pul milionu hlav, to je massa, která by vynutiti si mohla netoliko nějakou soukromou obecnou školu. Co znamenají tyto statisíce společensky, hospodářsky, kulturně? Ve svých jednotlivcích zajisté mnoho, v celku skoro tolik jako nic. Čechové vídeňští v ohromné převaze, pravda, jsou dělníky a drobnými živnostníky, žijí těžký život práce a boje o denní chléb v prostředí cizím, národnostně nepřátelském. Než, to by nemohlo překážeti silnějšímu životu hospodářskému a kulturnímu, kdyby tu jen byla organisace, která by massy, roztříštěné v bezpočet spolků a společků dovedla spojit ke společné práci, jejíž výsledky postavily by českou věc ve Vídni rázem na zcela jinou základnu. Vzpomeňme posice, jakou zaujímají pražští Němci se svými třiceti nebo čtyřiceti tisíci hlav! Nemyslím posici politickou. Jen společenskou, hospodářskou a kulturní. Jich bohatství Čechům vídeňským nahraditi musí desaterónásobně větší počet, privileje zvýšená obětavost, láska k věci a cit povinnosti k národu. Zdá se mi, že přehlížíme věc základní důležitosti: Čechové vídeňští postrádají vedení, jednotného, silného, cíle vědomého. Jed velkoměsta působí na českou menšinu rozkladně. Jen dělnické strany ve svých organisacích něco znamenají. Ejhle příklad! Kdo sjednotí a slije v tvrdou ocel ostatní vrstvy českého lidu vídeňského? Vůdčí úloha slušela by ovšem intelligenci. Snaží se ji konati? To je otázka, na niž se nedostává odpovědi. Úkol je lákavý a nanejvýš čestný. Bylo by třeba, pracovati především kulturně, poněvadž hospodářské práce ujímají se filiálky pražských bank a časem přijdou jistě i silní jednotlivci. A význam společenský se dostaví se vzrůstem hospodářské síly a kulturní ceny. Bude s tohoto úkolu národní rada Čechů dolnorakouských? Š.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 3.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

PÍSEŇ.

»Ó, vlaštovko, jež letíš v dál,
svůj zastav let a spěch
a odnes mi můj trud a žel
svých lehkých na křídlech!«

— Já nemohu, pod tiží tou
do moře padla bych,
ať orel ti jej odnese
na silných perutích. —

»Ó, orle, trud můj odnes mi
na skal svých pustý tes!«
— Já nemohu, svých křídel bych
již k slunci nepovznes. —

Zlomenou peruť, musil bych
zřít k nebi s bolestí,
dej mocným větrem západním
si trud svůj odnésti. —

»Ó, větře, který duješ kol
přes celou širou zem
a vše, co schvátíš, neseš v dál,
i starost moji vem!«

— Já nemohu, hleď! chvátám již
dalekých do krajin. —
»Ó, kdo mou tedy vezme tíž
a trud můj ve svůj klín?«

— Já na pouti své vezmu jej.
»Jak, slabá ženo, ty?
Což nemáš vlastní žel a trud
a vlastní trampoty?«

— Mám vlastní trud, však i tvůj žel
snad ještě unesu,
a pod oběma padnu-li,
já padnu bez hlesu.

ČISTÁ RADOST.

Čistá radost! Kde ji jen najdem v žití?
Čistou jako studánka skrytá v lese,
jak list jarní, který se dneska rozvil,
pokropen rosou!

Stokrát již se zdálo mi, že ji držím,
ale plesu zklamání šlo jen v patách;
s květem vonným utrh' jsem vždycky trochu
divého býlí.

Na dně číše seděla kapka rmutu,
vosa vzlétla z kalichu bílé lilje,
motýl, jejž jsem polapil, měl vždy jedno
zlomené křídlo.

Ve smích štěstí cizí se mísily stony,
bázeň s vášní vyštvaly radost lásky,
na všem zbylo posléze trochu zemské
hlíny a prachu.

A přec věřím v radosti čisté štěstí,
jako poutník chtěl bych ji hledat, volat:
Kde jsi, kde jsi, kde sé mi tajíš, skrýváš,
Radosti čistá?

A co volám, hledám ji, touže marně,
možná, kdesi — blízko snad — na mě čeká,
na pobřeží neznámém stojíc, v prázdno
rozpíná náruč . . .

PODZIMNÍ DEN.

Teplý a slunečný
podzimní den,
jakoby zemi táh
o jaru sen.

Tichý a jímavý
jas kol a svit,
jak by se usmíval,
kdo už má jít

pryč od nás daleko
za žití práh,
kam vede cesta jen
ve vzpomínkách.

Jak by kdo po bouřích
po mukách zlých
klidně se usmíval,
smířen a tich.

Teplý a slunečný
podzimní den —
nech mě se dívati
do záře ven.

A nech, by úsměv též
na rtech mi plál —
neptej se, neptej se,
co as mě stál.

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Tam »doma« zdálo se jim teď ve vzpomínkách vše krásnější. Vzduch vonnější, lehčí, život družnější.

Když doma z oken na náměstí vyhlídli, viděli obrázek roztomilý krotkého vlnobití malého města. Stará Janáčková běžela do apatyky pro rebarboru. Před masným krámem dřímal obligátní Sultán. Od kupce vyrazily se smíchem dvě děvečky, celé rozškádlené a líce zardělá od notného štípnutí. Na chodníku mezi farou a radnicí procházel se přitloustlý »panáček«, po pravici s neméně pohodlným obecním starším, krupařem Korýzkem, snažícím se ho přesvědčiti, že špatné sny pochodí od falšované mouky, a že se to s tím paličatým češstvím, do věcí obecních zatahovaným (tam přece chtí tloustnout jen lidé jeho rázu), nikam nedotáhne. Po levici šoural se hejtman pensista, neustále kroutě olysalou hlavou nad tím, jak se teď ten svět divně točí. V pozadí za nimi zdržoval opatrně kroky gymnasijní studentík, kroužící kolem cukrárny, kam před chvílí zapadla paní sudí, provázena svou nejmladší zlatovláskou. Uprostřed náměstí kupilo se kolem košů se zeleninou několik venkovanek v prosté, ale svěčné úpravě, v šátcích na věnec vázaných, v živůtcích bez rukávů, posledních to zbytcích starého horáckého kroje. Pod okny zastavují se kamarádky sestřiny, volajíce vesele nahoru, nešla-li by Anče nebo Pavla s nimi do parku na promenádu. Z pošty vyjíždí Anton, který si rád občas nahne, s drkotavou svojí koléskou k předpolednímu vlaku. Z formanky bývalého nákladního domu ozývají se zvuky rozkvičeného kolovrátku, jehož klikou ztěžka otáčí vetchý jednonohý invalida, co pan starý, dýmku v ú-

stech, pro sádlo nemoha horkem vydržeti v kabátu, jen tak ve vestě polorozpiaté vykládá se z patra.

Všechny znali, každému viděli do ledví, s přednostmi jeho i chybami. Proto mohli odpouštěti jejich malichernostem a slabůstkám, pokud je tehdy rozuměli již posouditi; proto i s těmi mohli je míti teď ve vzpomínce rádi.

Sami ještě polou děti, cítili se ovšem nejvolnější v přírodě. Nelezli sice již na stromy, nehoupali se na větvích, nehonili přes trávníky, neskrývali v šparglovně jako v džunglích, což vše ještě před nemnohými lety chutě v sousedovic zahradě činili, ale brouzdati se lukami, broditi potoky, prodírati křovím, toulati se osením vlajícími poli zůstalo jim potřebou... A jaké slasti zakoušeli, když vystoupivše na nejvyšší kopec okolí, pozírali do modravých dálek, přes černé pásy lesů a stříbrné žíly řek, k hrotícím se a krabatícím hřbetům hraničních hor! Tam zaklety byly jejich touhy. Tam vesnívali si nové světy, v neuvědomění mládí jen jako závojem těch par, jež mezi ně se kladou, tušené.

A teď byli sevřeni mezi čtyři stěny, do hluku špinavých ulic, proplíchaných proudy neznámých davů. Připadali si jako z kořene vyrvaní. Ujmou se znovu? Kde a jak?...

Nejdříve se přizpůsobil Oleš. Začal zapouštěti záhy. Studium, ruch universitní, nové známosti daly mu snáze zapomenouti. Přinášel si z venkova lačnost vědění, a myšlenkové ovzduší vysokých škol zajalo jej úplně do svého kruhu. Rukopisný boj, který rozčísl náš vědecký svět na dva tábory a rozbouřil i širší veřejnost, zdvižen za heslo svobody vědeckého bádání vůbec a vystoupiv z užších hranic čistě filologického sporu, přesunul se i na jiná kulturní pole. V literatuře stal se bojem o volnost kritiky, v politice vytyčil zásady věcného nazírání na přítomnost, opřeného o hlubší pronikání spletitých sociálních otázek moderního vývoje, oproti pouhé citovosti národní a historismu. Zvláště prvá, často povrchní a zneužívaná (šibolet: fangličkářství), skýtala rodícímu se směru snadnou zbraň, svedla jej však i k největší mu z jeho omylů: k víře v existenci českého chauvinismu. U národa tak trpného a trpělivého jemuž naopak prudčí krev v žilách, více hrdosti a tvrdosti křemene bylo by přáti . . .! Vznikala zvláštní směs vědecké seriosnosti, kriticismu nejpříkřejšího (pokud netýkal se osob vlastní strany), nejen v literatuře a umění, nýbrž i ve všech důležitějších otázkách veřejného života, s demokratismem spíše hospodářsky a osvětově, než politicky a národně zdůrazněným, směs antiklerikalismu a volné, proti všem tradicím revoltující myšlenky s jistou dávkou mravního puritánství. A ku podivu, tento směr střízlivé reality chytil právě mládež za citovou stránku. Pojat jako boj za pravdu, duševní svobodu a pokrok, především působě pak svojí novostí a zásadou, vše říci, do všeho zařízknouti, zjednával si mezi studentstvem přívržence až fanatické. Svezl se s moderními proudy, se všech stran tehdy, od západu, východu i severu k nám se hrnoucími; rozuměl si je sehnati na svůj mlýn, v mnohých případech obrátit je i proti těm, kteří jim první v literatuře razili k nám cestu. Hesla vypiatého já, »nadčlověctví«, individuality svézákonné, o sobě rozhodující a mající právo úplně se vyžíti, pád autorit před vítězným mládím, právo vysloviti sama sebe kritikou jiného, bez ohledu třeba i na bolestnost vivisekce, nebyloli to vše schopno opíti mladé hlavy?

Více méně každý, kdož v oněch letech jsme byli na fakultě, prodělali jsme ty krize. Bezdruž ocitl se brzy v plném víru. Ale jako povaha hlubší, nechtěl být jen tím, co utkvívá na šumném povrchu, na prázdno kypící pěnou, nýbrž usiloval, pokud mladé síly stačily, sejíti ke zdrojům hnutí, vysvětliti si jeho původ, uvědomiti si jeho cíle, osvojiti si jeho prostředky a methodu. Pojal je se stránky nejlepší, cestou opravdového studia. Veliký jazykozpytec, jenž nepřímo dal ku krystalisaci směru náraz rozhodný, stal se mu vzorem píle a vědecké akribie. Oleš věnoval se hlavně filosofii a moderním řečem, ale tyto měly mu sloužiti pouze za prostředek, za portál, kterým by vešel do jich literatur, do jich myšlenkového světa. Zabořil se do studia s takovou energií, že brzy platil v seminářích, jež navštěvoval, ve filosofickém, paedagogickém, slovanském i románském, za pracovníka nejnadanějšího, vykladače nejbystřejšího.

Literární ruch let devadesátých, tvářící se slibněji, než za deset let skončil, utonuv v negaci a nepřirozených spojeních, jen a d h o c, ode dne ke dni na odboj a výboj pod širokou střechou Herm. Bahrova vagního pojmu »moderny« uzavíraných, nemohl nepřivábiti ducha tak čilého. Bezdruž začal skromně překlady essayí z polštiny. Pokračoval rozbory ze současného písemnictví, v nichž rozvinouti dychtil postup psychologický, tu složitou a delikátní raffinovanost Bourgetovu, kterou si zalíbil pro to, co se v ní zachvívá z bolesti jemného, bídou a zmatky přítomna ochořelého srdce, i z mužné síly pochybovačného mozku. Ale když mu dilettující ten kosmopolita, stendhalovský analytik sáhl ve svém »Žáku« na Spinozu, probouzí se v Bezdružovi kritik obrněný vědomostmi a krok za krokem, žádnou planou dialektikou ani přeceňováním vlastního subjektivismu, ni dubnovým střídáním nálad, klidně

a věcně staví důvod proti důvodu a posléze jest vítězem v obraně svého filosofa. Pak zahloubává se do Komenského a jme se zabývati problémy výchovnými. Tu přichází Tolstoj se svým: »Neodporuj zlu!« — a můj filosof pantheista podléhá záři nového křesťanství, linoucí z Jasné Poljany. —

Když jsme se jednou po prázdninách, asi v polovině září, potkali večer na Karlově náměstí, tehdy ještě podobnějším zarostlé kotlině nebo rozházenému povalu v srovnání s dnešní jeho úpravností, a opět podle zvyku doprovázeli se navzájem od lucerny k lucerně, nemohouce se odtrhnouti od nakousnuté debatty, sdělil mi náhle, prudkým obratem hovoru, že rozhodl se poslední dva semestry dostudovati v Paříži. Sliboval si mnoho od nového prostředí. Těšil se, že lépe vnikne do francouzského ducha, jehož smysl pro přesnost formy a jasnost výrazu se mu zamlouval. Čekal neznámé, silné dojmy, svěží podněty. Ještě vidím plamen v jeho oku, an sděluje mi výmluvně své záměry.

A když jsme si tiskli ruku na rozloučenou, nemohl jsem tušiti, že mu ji tisknu naposled...

* * *

Paříž ho zprvu omámila. Bylo mu až teskno v jejím shonu a nádheře. Dělo se mu skoro obdobně, jako když ze svého moravského zákoutí přijel do Prahy. Jenom že teď měl již větší rozhled a rozuměl si hned na počátku, ještě dříve, než se s kým seznámil, teplo rodinného kruhu nahradit jednak krásami města, jednak uměleckými dojmy, tu zas ostrým postřehem života.

Tak na př. Louvre! Dovedl v něm ztráviti hodiny, dny, koře se geniům Tiziana, Rubense, Leonarda da Vinci, opojné symfonii stříbřitě plavých barev Veronesových. To bylo proň úplně nové! (Pokrač.)

JAROMÍR PŠENKA:

KROUŽÍ SUPOVÉ.

Legionářská reminiscence.

(Pokračování.)

Nedostal jsem se tam,« řekl, aniž bych se ho byl na něco tázal. »Sběhal jsem všechno až k medicin-majorovi, ale dovolení jsem nedostal. K dyssenterákům prý mimo ošetřovatele nikdo nesmí.«

»Cože, ty že jsi chtěl navštívit Vazíka?« zeptal jsem se udiveně.

Brach se na mne podíval ještě udiveněji. Pak ale, jako by se pojednou rozpomenul, že vlastně mám proč býti překvapen, řekl:

»Nu ano, přece krajan, rodák...«

»Hm, rodák!... On se k vůli tobě krajanů stranil, a ty jsi ani o něm nechtěl mluvit...«

Brach pokyvoval hlavou a zarazil mne odmítavým posunkem.

»Co pak ty víš, co se v člověku vzdor všemu děje, když mu umírá...« Ale nedopověděl. Jakoby z prsou do hrdla stoupající vzlyk jeho hlas zadusil, anebo jakoby si byl náhle vzpomněl, že by mohl prozraditi více nežli bylo jeho úmyslem, odvrátil se rychle ode mne.

Odpoledne jsem se šel sám zeptati sergenta-infermiera, jak se daří Vazíkovi.

»Je to ten, co byl připuštěn včera večer »d'urgence?«

»Ano, tentýž.«

»Stane-li se zázrak, vydrží do rána. Již dvě hodiny nepřišel k vědomí.«

Po večeři, jíž jsem se sotva dotknul, vyhledal jsem Bracha.

»Vypadáš, jakobys chtěl se přestěhovat za Vazíkem!« řekl jsem, vida jeho přepadlou, zachmuřenou tvář.

Podíval se na mne vyčítavě.

Řekl jsem mu, co jsem se od sergenta-infermiera odpoledne dověděl.

Vytřeštil na mne zrak a pak se pojednou rozběhl k úřadovně adjutantově. Zaslechl jsem ještě, jak zvolal:

»A já se tam přece dostanu!«

A dostal se tam.

Asi za hodinu se přiloudal ke mně na verandu.

»Viděl jsem jej,« řekl se smutným zadostiučiněním v hlase.

»Koho?«, zeptal jsem se, jakobych nevěděl.

»Bratra.«

Slovo padlo.

Před mým zrakem se vyjasnilo. Což jsem byl slepým, že jsem toho dříve neviděl? Podoba obou Pražanů nebyla sice do oka bijící, ale přece dosti znatelná. Pohlédl jsem do tváře Brachovy a nebylo mi nesnadno vyvolati si v duchu podobu Vazíkovu. Brach byl silnější, i ve tvářích plnější nežli Vazík, a kolem úst, kde se v rysech obrazí srdečnost, tak jako kolem očí usedá myslivost, měl Brach vepsány známky otevřené, veselé povahy, jež by bylo bývalo zbytečno hledati kolem rtů vážného a zasmušilého Vazíka. Někde jinde sídlila je-

jich podobnost, v nějakém tahu neb útvaru, jejž jsem svým zrakem nenalézal, a jenž mi přece dotvrzoval, co mi jediné slovo přítelovo prozradilo.

»Tedy bratr!« řekl jsem, usedaje na lavici vedle skleslého Bracha.

»Ano, bratr. Rozhodl jsem se, říci ti dnes vše.«

Čekal jsem na začátek zpovědi, ale Brach nezačínal. Jakoby byl v tomtéž okamžiku, kdy projevil úmysl mne do svého tajemství zasvětiti, buď na svůj slib zapomněl, nebo se ustanovil na opaku.

Po chvíli marného čekání, začal jsem sám.

»Jste tedy bratři! Vlastní bratři?«

»Tázaný přisvědčil mlčky.

»Který z vás je tu pod falešným jménem?«

»Oba.«

Podivil jsem se, ač mne to nepřekvapovalo. Legionáře, kteří vstupují pod francouzský vojenský prapor s nepravým jménem, netřeba počítati na sta, ale na tisíce.

»Tedy jsi s ním mluvil?« otázal jsem se po chvíli mlčení.

»Nemohl jsem s ním mluviti. Je braním hypeky, jíž mu dal medicin-major velké dávky, tak vysílen, že jen blábolí nesrozumitelná slova.« Ale z očí jsem mu viděl radost, že jsem ho přišel navštívit. Pohnul rukou, chtěl mi ji podati. Vzal jsem tedy jeho ruku do své. Usmál se na mne. Chudák!«

»Snad vyvázne,« řekl jsem nesměle.

Brach zavrtěl smutně hlavou.

Bylo zase ticho mezi námi. Z dáli, od dun, zapadnuvších do nočního temna, zavzněly první noty každovečerního koncertu šakalů.

»A teď, když jsi mi prozradil půl svého tajemství, řekl jsem, odhal mi i druhou jeho půli. Proč vy dva, bratři, jste byli zarputilými nepřáteli?«

»Ženská!« prohodil.

»To jsem věděl. Je to vše?«

»Co jsi věděl?« zeptal se hartusivě.

»Věděl, či správně tušil jsem, že vás znepřátelila žena.«

»Ano,« přisvědčil; po malém odmlčení pak doložil: »A byla to naše macecha.«

»Tedy nevlastní matka vás znesvářila!«

Brach pokrčil rameny a trpce se usmál.

»Vypravuj mi to, prosím tě, trochu souvisle,« požádal jsem jej, zmaten jeho skoupými odpověďmi na mé otázky.

A Brach vypravoval:

»Osiřeli jsme, když bylo mně devatenáct a Karlovi necelých jedenáct roků. Otec nás miloval a vychovával jak dovedl. Karel šel na obchodní školu a já jsem se učil sochařství. Bylo mi dvacet let, když jsem se chystal na zkušební cestu do Paříže. Karel měl tenkráte již zaopatřené místo ve Vídni. Bylo nám líto otce, jenž měl nyní, v padesáti letech věku osaměti. Ale on nám chystal překvapení. Ještě nežli jsme se rozejeli, představil nás naší nové mamince.

Cítil jsem, že jsem se začervenal, když jsem ji poprvé spatřil. Pohlédl jsem na bratra. Ten klopil zrak jako studentík při prvním dostaveníčku.

Naše macecha byla jako cukrová panenka. Takové krásné měla oči!

Měli jsme se rozejeti týden po svatbě otcově s ní.

Čtyři dny přede dnem odjezdu však oznámil Karel, že se mu naskytlo lepší místo v Praze nežli mohl míti ve Vídni, a že zůstane. Macecha zvolala: »To je od vás hezké.« Otec se trochu zakabonil.

Dva dny na to jsem oznámil já při obědě, že jsem se rozmyslil, a vezmu před odjezdem do Paříže roční nebo dvouroční kurs u známého českého mistra a že tedy zůstanu v Praze.

»Oh, to bude výborné!« zvolala macecha, vychvalujíc útulnost četného rodinného kruhu.

Zůstali jsme tedy oba. Otec naši novou macechu miloval, ale ona ho nemilovala. Vdala se za něho jako jiná chudá děvčata přijímají místa a služby.

Dopovím to zkrátka: Otec byl trápen nedůvěrou proti oběma svým synům. Asi po šesti měsících takového života utkal se jednou s Karlem v prudkém výstupu a vypověděl nás oba z domu.

Odstěhovali jsme se, každý ovšem jinam, neboť bylo mezi námi po bratrské lásce veta. Vždyť oba jsme milovali jednu ženu...

Za nedlouho jsem dostal zprávu, že otce ranila mrtvice. Sousedé v otcově domě mi řekli, že se tak stalo po hlučném výstupu mezi ním a jeho ženou. Karla zastihl jsem v důvěrném šeptu s ní — —

Naplněn hořkostí a žalem, odešel, odejel jsem z vlasti.

Čtyři měsíce v Paříži ztrávily to, co jsem si s sebou přivezl. Pak jsem uvázl zde, v cizinecké legii, kde jsem chtěl zkusit svoje štěstí.

Moje povaha není stvořena k tomu, aby nosila zármutek a těžkomyslnost dlouho. Oželel jsem snadno vše, co jsem doma zanechal a vpravil se do toho života tady. Jen nenávist k tomu, jenž býval mým bratrem, nechtěla zmizeti z mého srdce. Bylo mně vždy hrozně, kdykoliv jsem si představil naši svůdnou macechu a Karla vedle sebe.

A tu přišlo v Saidě moje setkání s bratrem, jehož jsi byl svědkem. Neptal jsem se, který

vítr ho sem do Afriky za mnou zavál. Ale vzpomněl jsem si, že není již ve společnosti oné Sirény, a skoro jsem jej politoval. Již jsem chtěl nastaviti pravici na usmířenou. V tom se mi však zjevila v tajemném obzoru vnitřního zraku nehybná, mrtvá tvář otcova...

Byl jsem trápen zvědavostí vyslechnouti, jak se Karel se svojí milovanou macechou rozešel, ale potlačoval jsem svou zvědavost.

Měl jsem několikráte od té doby příležitost s bratrem se usmířiti, pozoroval jsem že mi mnohdy, když jsem byl o samotě, nadbíhal, že čekal pouze na jeden měkčí pohled, aby se vrhl po mé ruce. Ale studená tvář otcova se ztrnulým zrakem stála mezi mnou a ním.

Až dnes ráno, když jsem se z tvých úst dozvěděl, že jest můj bratr na smrt nemocen hnulo se něco jiného v mém nitru.

Přišel jsem pozdě. Nedověděl jsem se ničeho, neboť hodiny jeho jsou sečteny.«

Brach se odmlčel.

Chladný vítr vál od Ain Aissy, a přinášel k nám z dálných pustin, oasu obklíčujících, různé divné zvuky, jichž původ by bylo těžko uhodnouti.

Tak mnohdy v pustině lidského srdce vzklíčí city a vášně, jež jsou neprozkoumanými zvuky té tajemné džungle, již každý nosí s sebou.

Na nebi plály milliony velkých, tropickým leskem zářících hvězd. Mezi nimi jedna žlutá, větší než ty ostatní, shasínala a proskakovala tmou, jakoby před ní nějaký černý stín přecházel a chvilkami ji zacloňoval. Věděli jsme, co je to za podivnou hvězdu. Každý muž posádky znal ono mizící a zase proskakující světlo optitické telegrafní stanice na vrcholu nebetyčného Raz-Chergui-a, světlo, hovořící svými stříbrnými paprsky se stanicí naší reduty, s redutou Mecherie, El Kreideru od pevnosti k pevnosti, dále a dále až k moři.

Tam za horou, jež se zdá v křišťálovém vzduchu jasných dní blízko na dosah ruky a večer se svým světlem mezi hvězdy se přimíchavším vzdálena v nedozírnu, tam na druhé straně Raz-Chergui-a, pouhých deset hodin pochodu od nás je Sahara.

Tam začíná geograficky Sahara. Jinak není na dvanáct dní pochodu kol kolem nás krajiny, jež by se od Sahary valně lišila...

Pustiny kolem, pustiny v nitru.

Pojednou splynul do těch různých tajemných zvuků z pustin tiše hlas Brachův:

»Snad již je tam — v tom neznámu, v té tmě, kde není ani hvězd ani zvuků...«

»Bylo by mu lépe... Bude mu lépe než nám všem ostatním,« řekl jsem s přesvědčením. Vzpomněl jsem si na to, co nás obklopuje, co jsme prožili a co nás čeká, a věřil jsem svým slovům, ač tomu, co říkáme jiným na útěchu, zpravidla nevěříme.

Z dáli, z druhé části reduty, kde měli svoje kasárna rudí spahisové, ozval se zvuk jezdecké polnice, odtrubující táhlý signál večerního appelu, a mřel mezi zdmi kasáren a boky neviditelných dun.

»Snad právě nyní,« opakoval si Brach potichu, chystaje se k odchodu do své světnice.

Stiskl jsem mu ruku. Nikdy před tím jsem si tak vřele nepřál, aby mohl všechen cit srdce býti tlumočen stiskem ruky.

Došel jsem v čas k odevzdání appelu adjutantovi, jenž procházel světnice jednu za druhou, zjišťuje, zda jsou všichni obyvatelé budovy na svých místech.

Z venku zalehaly žalostivé zvuky polnice, odtrubující odevzdání appelu. Slyšel jsem v těch zvucích zmírající noty nějakého fantastického smutečního pochodu, zaznívajícího ze studené tmy, bezměsíčné saharské noci. A pojednou mi vyskočila před duševním zrakem strhaná tvář mladého vojáka, tvář, ozářená žlutavým světlem nestálé lampy, hubená tvář, s velkými, temnými kruhy kolem zapadlých očí, tvář jednoho z bratří, onoho, jehož jsem sám na svých rukou dopravil do nemocnice.

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Teď jasně viděla, s jakou láskou objímal svůj majetek. Jeho pamět byla úžasná, znal povahu půdy, o každém výhoru a mokřině věděl a důtklivě jí kladl na srdce, jak půdu ošetřovat, aby necítila, že po dobrém otci přišel snad otčím. Trpělivě poznamenávala vše a neprojevovala únavu, když podobné porady se protahovaly po několik týdnů. Bolest oslabovala jeho síly, mátl se, vracel se k předmětům, o kterých už dříve uvažoval. Helena nahrazovala svým mládím, co se jemu nedostávalo. S chutí a odhodlaností chápala se vedení hospodářství. Svou toaletu přizpůsobila novému zaměstnání, svazku klíčů se

zmocnila, ve stájích dohlížela, na pole vycházela. Když po prvé v krátkých sukních, pod nimiž bylo viděti, že nosí vysoké boty, vyšla na pole k čeledínum orajícím za smutného a vlhkého podzimu, neušly jí překvapené a posměšné pohledy lidí, nemohla neviděti zvláštních úsměvů čeledínů. Horko jí bylo, vrozená ženská ješitnost se odbojně v ní zvedala, ale přece neustoupila. Zvyknou si, utěšovala se. Však se o své starám a majetek otcův není tak směšný, abych se ho pro pošetilý stud zříkala.

Zvykali si dlouho sice, ale přece. Prorokovali, že ji to omrzí, že ji práce a starosti unaví, že až shledá škody z její nezkušenosti povstalé, vším uhodí a vrátí se ke svým obrazům. Vycítovala škodolibou jejich radost a vzdor její se zdvojnásobil. Což nevyrostla na venkově? Není v jejích žilách selská krev, která tíhne k polím a pro níž je vůně zkypřené země nejvzácnější voňavkou? Náhradou jí byla spokojenost otcova. Ten snad jediný důvěřoval v její budoucnost a zdatnost a když Helena se zapracovala, jakoby ztratil zájem pro hospodářství. Všecek se sám v sebe pohroužil, dívaje se nebojácným zrakem v záhady budoucnosti, která proň chystala svůj veliký úděl. Sice, když Helena mu přišla zvěstovat, co toho dne se v hospodářství konalo, oživeně zvedal k ní kalící se pohled, usmíval se, hlavou přikyvoval, ale ani nechválil ani nehaněl.

»Jsi svou paní a pro sebe pracuješ. Zem tě neošidí, neošidíš-li ty ji. Poctivě vrátí pot a přičinění,« říkával a v nejbližší chvíli už jakoby jí nepozoroval.

Když potom zemřel, Helena ještě více zvážněla. Viděla jeho dlouhý, smrtelný zápas, tušila, že hrozně trpí, ale jeho pevnost a trpělivost ji téměř ohromila. Nebránil se, nevolal zoufale po životě, netýral domácí svými rozmary. Musí tak být, zdál se povídat jeho bolestí zkřivený výraz. Zbytečné je se bránit, zbytečně týrat jiné, když nedovedou pomoci. Klidně odcházel jako oráč, kterého bouřka zahnala z nedoorané role a jeho tvář nesla pečeť pokojného svědomí.

Tehdy na několik dní starosti na ni dolehly celou tíží. Dokud byl otec živ, zdálo se jí stále, že jaksi za otce pracuje a hospodaří. Teď však jasně se jí ukázalo, že se stala středem toho malého světa, soustředícího se ve dvorci a že nesmí kolísat. Její pevností a jejím přičiněním bude poháněn všecek život a běda, kdyby chtěla odpočívat, povrchně něco odbývat, spoléhat se na jiné! Až jí úzko bylo a zármutek ze smrti otcovy jenom ještě víc ji zneklidňoval. Potom však se vracela chladná úvaha. Ani si toho nejsouc vědoma, nabývala zásad venkovského člověka, který se svým rozechvěním nemazlí. Zatrne bolestí, ale už zase se vrací k práci, která nečeká a chce být v čas hotova. Jako starý hospodář chopila se otěží a život ve dvorci rozběhl se pravidelným chodem, čeledínové orali, ve stodolách se mlátilo.

Zůstala jí neuklidněná starost o matku a o Ludvu. A ani o matku se tolik nelekala jako o sestru. Matka arci naříkala. Najednou sestarala, zdětiněla, ztratila pro vše zájem a stále na nebožtíka myslíc, plakala a přála si, aby s ní o mrtvém hovořily a aby poslouchaly její se opakující vypravování o těch, kterých vlastnostech jeho. Vyslechla ji trpělivě, pronesla několik chlácholivých slov a věděla, že to matce stačí. Ale Ludva byla všecka jako podrážděna. Záchvaty bolestí staly se častější a úpornější a po nich dostavovala se ochablost spojená se zlou náladou. Děsíc se smrti, kterou jakoby úmrtí otcovo na blízko přivolalo, lačněla se jí zbaviti. Každý nedosti veselý a jasný pohled Helenin považovala za tajenou starost, že v ní sestra vidí nemocnou a vyhýbala-li se Helena pohledům na ni, obviňovala ji, že s ní nemá soucitu, že jí nevěří. Mnoho sebezapření vyžadovalo počínání si Helenino a často když večer ulehala unavena starostmi a vysílena společností matky a sestry, jen s těží potlačila slze a utajila výčitku, proč se zbytečně doma trápí.

Brávala sestru sebou ven na procházku, aby otužila, aby se venkovským vzduchem osvěžila. Zimomřivá šestra zvykala těm procházkám a jevila zájem o zábavy na ledě, na kterém se scházely paničky a dcery úředníků panství a několik slečen z místní honorace. Byla by ráda také na bruslích jezdila a protože toho lékař nedovolil, Helena na saňkách ji po ledu vozila, smála se a rozveselovala ji, třeba že v nitru jejím trnula starost, co dělá za její nepřítomnosti čeládka doma.

Veselá společnost na ledu zdála se býti pro Ludvu nejlepším lékem. Zrůžověla ve tváři, chutnalo jí jísti, spala dobře a záchvaty byly řidšími a slabšími. Protože majetek slečen Prchalových byl dosti značný a umělecká minulost Helenina činila ji jaksi povýšenější, přátelily se dámy úředníků se sestrami a zvaly je do svých kroužků. Helena by našla cestu, kterou by se byla všemu tomu vyhnula. V ní se probouzel nedůvěřivý duch venkovana, který se bojí důvěrného sblížení s pány a vidí v nich svého nepřítele. A znechucoval se jí také prázdný hovor s paními a slečnami, z nichž jedny nedovedly o ničem jiném hovořit, leč o služkách a intimnostech svých přítelkyň, a

druhé odekrývat záhyby svých milostných tužeb a přání. Tím horoucněji připínala se k nim Ludva. V dřívějších letech, protože nebyla Helena doma a otec si přátelství s úřednickými rodinami nepřál, neměla s nimi bližších styků. Teď však o překot uzavírala přátelství, horovala pro tu či onu a nedovedla zatajit, že také společnost pánů ji vábí. Mezi úředníky bylo několik svobodných pánů. Účetní Chudoba, lesník Valoušek byli sice již starší asi pětatřicetiletí páni, ale svobodní, uhlazení a vzdělaní lidé. Chudoba byl společensky velmi zajímavý, hovorný a dvorný, někdy až dotěrný, a našel-li příležitost, dovedl být ve svých řečech až neslušný. Některé paničky pro něj horovaly a všecky hořely, když svými dvojsmyslnými narážkami a svými anekdotami vyvolával jejich bouřlivý smích. Lesní Valoušek byl hubený, vysoký muž, se sympatickou tváří. Byl málomluvný a jakoby ani lesníkem nebyl, zachovával vždy až úzkostlivě společenský takt, vyhýbaje se všemu všednímu hovoru. Nebylo tajemstvím, že doma stále studuje, že není prázdná hlava a že je povahou sice uzavřenou, těžko ke spřátelení nakloněnou, ale naprosto čestnou. Vedle těchto dvou dva adjunkti a mladý dolanský mlynář účastnili se pravidelně zábav na ledu. Mlynář Sladovník tuze rád se mezi úředníky přimíchal a bylo o něm známo, že si na svém zevnějšku i na své zámožnosti zakládá. Úředníci trpěli ho mezi sebou z jakéhos starého zvyku, podle něhož dolanský mlynář, jako za panského téměř služebníka byl považován. (Pokrač.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VÁCLAV JANSA. Říkává se, že je vidět na dětech, jak stárneme. Dnes už i to přísloví je zastaralé. Ne na dětech, bezpečněji vidíme to v novinách, konstatujících s dojemnou přesností a skoro se zdá, že i se škodolibým potěšením, kdož už zase dosáhl význačné mety svého pokračujícího věku. V pěkné, okrouhlé cifře rozhlaholí ne právě radostnou zvěst do všech světa koutů. Tentokráte vedle nové padesátky uvidíme jméno V á c l a v a J a n s y. Jak obyčejně zprvu nechce se věřit. Ale na konec nezbude nic jiného. A zatím nedobrovolný jubilant snad sám ani by nevzpomněl! Šťastný Jansa! Dýše se mu tak lehce pod širokou nebeskou bání, rozklenutou v nesmírném oblouku nad usměvavou českou krajinou, kde nachem hoří mák, nebo modrají se kosatce a třpytí se voda rybníků, v té prosté nádheře české přírody, kterou tak miluje a co hlavního — dobře maluje. Po letech tak těžkého probíjení od pultu až k malířskému stojanu a odtud zase ledem neuznání ke šťastným chvílím harmonického klidu, duševní rovnováhy, kterou dáti může jenom oprávněné sebevědomí, je to Jansovi zajisté nejcennějším úspěchem, odměnou, kterou vzal za velikou svou práci. Přejeme mu ještě mnoho let té velké, šťastné a stále mladicky vroucí lásky k přírodě, která dává duši mír a nikdy nezklame. — g —

JINDŘICH MOŠNA. Ještě nějaký měsíc — a Mošna dožije se vzácného jubilea. Bude tomu na jaře p a d e s á t r o k ů, co je hercem. Pětačtyřicet roků působí už na přední scéně pražské. Bylo to 28. března r. 1864, kdy v Prozatímním divadle poprvé vystoupil v Juliu Caesarovi (posel Pindarus). Nebožtík Švanda ze Semčic ho angažoval z Plzně a dal mu hned pětatřicet zlatých měsíčně. »Nebylo to mnoho,« vypravoval nám stařičký umělec — »ale na tehdejší dobu to bylo slušné. Brzo na to přišel Barák — víme, on byl tehdá divadelním sekretářem — a přidal mně desítku měsíčně. Pan notář Strakatý, dej mu Pánbůh věčnou slávu — byl roztomilý pán, ale ten byl už v přidávání opatrnější. Panečku, já už těch divadelních velmožů a direktorů pamatuji hezkou hromádku. Hrála se tenkrát na hradbách »Trebizondská«, já v ní aspoň dvěstěkrát účinkoval, a tu jsem si myslil, že by byla vhodná doba, ucházet se o přilepšení. Pan notář byl jako milius, hladil mne na levé, hladil mne na pravé tváři — ale nepřidal! Slávu máte, Mošničko, slávu, oblibu, jaké se hned tak někdo netěší — a to také něco vydá. Mluvil, pravda, tuze krásně, dělali jsme si komplimenty až na chodbu — o ty jsem byl bohatší, když jsem s prázdnou dlaní opustil kancelář. Konečně — také to něco znamenalo. Já byl tenkrát, jak mně pan notář zalichotil, »jugendlicher Gesangskomiker«, a to byly, na mou duši, ještě doby, kdy byl člověk rád, když mohl aspoň z té slávy ukusovat.

V neděli zase hraji Pecku v »Jedenáctém přikázání«. Když jsem se vrátil z dovolené do Prahy, měl jsem před sebou dvě důležité cesty. Napřed jsem šel k panu professorovi Deylovi a povídám, že nějak chybně vidím — přímo, prostředkem, že špatně koukám. Prohlédl mne, koukl do mne jak do almárky, usměje se a řekne: spravíme to. Napsal cedulíčku a poslal mne k optikovi. Člověče — nasadil jsem si okuláry a teď vidím sakramentsky dobře. Mám brejle dvoje — jedny pro chůzi, jedny pro čtení. Jedno oko je v pořádku, druhé ještě není zralé pro operaci. Povídám panu professorovi: »Nic bych si z toho nedělal... ale to ležení v tom špitálu, toho se hrozně bojím. Pan professore, já myslím, že mně jedno oko postačí, že ano?« Pan professor se usmál. »Bodejť by nestačilo — vy svedete pořád ještě s jedním víc, než jiný se dvěma.«

ALFONS MUCHA: GAZDINA ROBA.

Druhou cestu jsem konal do Národního divadla, k panu řediteli. Povídám, že bych už nejraději šel do pense. Mám už klidu, odpočinku zapotřebí. Ředitel nechtěl o tom ani mluvit. »Stýskalo by se v á m,« povídá, »stýskalo by se n á m. Zahrajete si, v čem a kdy budete chtít — zahrajete-li si jednou do roka, také nám to postačí!« Tak tedy s Pánembohem znovu do toho — v neděli zase hraji. Rozumí se samo sebou, že bez brejlí — ale mohu vystoupiti docela dobře také s brejlemi. Nebožtík Kulas nosil také brejle a jaké, takové velké, kulaté okuláry, že v nich vypadal jako sůva. Proč bych nemohl ředitele Kostečku v »Tažných ptácích« hráti s brejlemi?

Byl jsem u Jindřicha Mosny v neděli, před desátou hodinou dopolední. Byl už oblečen a chystal se k odchodu. »Musím do »Akademie« - víme: Sulc víno—Praha — tam je milé posezeníčko! Přijde tam Jakub Arbes, bude tam Láďa Novák, Adolf (Krössing), jsou tam ti doktoři, veselí hoši — a člověk v takové společnosti pookřeje, omládne, vypiji si svou mírečku — burgundské, za šestnáct krejcárků — a v poledne bude chutnat, co maminka uvaří.«

Nasadil brejle, před domem se se mnou loučil a udělal při tom několik gest, těch známých svých sviháckých pohybů, v nichž je tolik neodolatelné komiky. Najednou se otočí, a se smíchem zvolá: »Nevypadám-li pak v těch brejlích jako nějaký — — professor astronomie«? ar.

VZPOMÍNKA NA SLOVANSKÝ VEČÍREK V PAŘÍŽI. Jsou dvě krásné, nevadnoucí pomněnky na krásný, vskutku nezapomenutelný tento večer — báseň a obraz. Tvůrcem básně je Marc L e g r a n d, obraz vytvořil pod dojmem silných reminiscencí mistr Alfons M u c h a, jenž ve dnech právě minulých za krátkého svého pobytu v Praze zvýšenou měrou na sebe upozornil. Básník Marc Legrand není už mezi živými — zhaslo zářivé světlo duše a zůstalo jenom tělo, jež duši na krátkou dobu přežilo, suchý kmen, oloupený o listy, poupata, květy, ovoce, pohled tím žalostnější, čím nádhernější míval tento strom jaro, léto i podzim.

Večírek má svůj kulturní zápis v časopisech z té doby. V »Listech z Paříže« zaznamenáno o něm v Národních Listech (v srpnu 1897): »Věren svému původu jest pan Alf. Mucha předsedou B e s e d y, českého spolku pařížského, a v této své vlastnosti neopomine vynikající malíř žádné příležitosti, aby neozářil novým leskem české umění neb jeho representanty. A jelikož paní S l a v í k o v á - W e l s o v a, dramatická umělkyně od Národního divadla pražského, nachází se v tuto chvíli v Paříži, nechtěl p. Mucha nás připraviti o potěšení, poslechnouti a potleskem odměniti roztomilou umělkyni, jeho krajanku, a za účelem tím sezval sympatický malíř český vybranou společnost, kterou hostil ve svém prostranném a nádherném atelieru v ulici Valde-Grâce s dvornosti opravdu vybroušenou, ba přímo francouzskou. Paní Slavíková-Welsova dovedla nás rozechvěti svým úchvatným podáním dramatických výstupů z českého repertoiru, hlavním však bodem, ba zářivým bodem krásného večírku, byly národní písně české, přednešené vynikající touto umělkyní. »Nic není tak podivného,« napsal francouzský žurnalista, »tak nyjícího, tak úchvatného, jako tyto zpěvy, díla neznámých skladatelů, složené většinou ze čtyř, pěti not, nic více, ale jaké to noty! Jaké to malebné intervally, jaké to podivné a zářivé tonality, jaké to rozkošné barvy v patriarchální jednoduchosti, která nám připomíná naivní melopey, jichž drahocenné dědictví Východ ode dávných věků věrně zachoval povstávajícímu křesťanství. Veškerou svou uměleckou víru, svou vřelost a horoucnost vložila pí. Slavíková-Welsova do krásné, ale nesnadné jejich interpretace; není to, chcete-li, velká pěvkyně, ale jest to něco lepšího, jest to pějící duše, duše zanícená... zanícena láskou ke své krásné Čechii a ke vznešené kráse písní, které kolébaly její dětství.«

Umělkyně přednesla také tklivý, dojímavý výjev z dramatu paní G a b r i e l y P r e i s s o v é, jehož titulní role, Gazdina roba, znamenala úhelný kámen umělecké její tvořivosti. Lkající matka nad prázdnou kolébkou nadchla dva umělce k improvisaci — Mucha vytvořil mistrovský kousek, jejž věnoval umělkyni na památku. V řadách posluchačů stál tenkrát básník Marc Legrand, jenž ještě téhož večera improvisoval báseň, která jakoby orosena byla slzami nešťastné Gazdiny roby. Je věru s podivením, jak poeta vystihl, ač řeči nerozuměl, co bylo v pláči zlomené ženy a jak i další děj postihl. Vzpomněli jsme si, že svého času uveřejnil v Lumíru (1900) a Legrandovi dedikoval básník E m a n u e l r y t í ř z Č e n k o v a dvě básně pod názvem »Muj přítel ze čtvrti latinské« a požádali jsme ho, aby nám Legrandovu poetickou improvisaci přeložil.

Báseň v překladu pana z Čenkova zní:

Spi, dítě, spi, mé dítě milené, jež
lůno moje chovalo a smrt mně loupí teď . . . .
Na prahu života, ty krásný anděle, zas vrácený,
buď s Bohem! Dlouhým spánkem spi,
jenž dnes neb zítra každý zamkne zrak.
Ah! teplé tílko dnes již zchladlé! Drahé zraky
zamklé!
Ty sladká bytosti, jež dnes již vzlyků mojich
neslyšíš, buď s Bohem! Osud zlý tě rve
již ode mne, buď s Bohem! Bůh tě volá... A já
v mraku šílenství
se ptám, zdaž jsi to ty, mé dítě nevinné?
Jsi to ty, jehož dech na věky odvanul?
Zde sama zbývám, abych slzou smáčela
tvůj rubáš... bez odvahy, beze zbraně
jsouc proti zlobám osudu, jež cestu tarasí,
když v ruce své tvé ručky nemám víc...!

Hs.

ALFONS MUCHA. MIKOLÁŠ ALEŠ.

Fotografoval J. Schumpeter na Král. Vinohradech

LANNOVA SBÍRKA prodávána bude ode dne 9. do 16. listopadu v Berlíně ve veřejné dražbě. Rudolf Lepke, v jehož domě aukce bude konána, vydal k tomuto prodeji nádherně vypravený katalog se 110 světlotiskovými tabulemi, který se nám laskavostí pana cís. rady Nováka dostal do ruky. Sbírka, po celá desítiletí s vybroušeným vkusem a s odbornickou znalostí rozmnožována, obsahující systematicky spořádané kollekce umělecko-průmyslových výrobků ve vzácné úplnosti, bohatá předměty ze dřeva, kosti, kovu, porcelánu i hlíny, rozváta bude po světě a zůstane po ní jen objemný katalog. Zástupci pražských musejí aukce asi se súčastní, ale prostředky, jimiž vládnou, sotva jim dovolí, získati Praze pozoruhodnější část cenných a pro Čechy významných předmětů.

ALFONS MUCHA U MIKOLÁŠE ALŠE. Zajímavý obrázek, jímž dnes ozdobujeme list, vznikl náhodou, a proto je tím vzácnější. Mucha navštívil dávného svého přítele, mistra Alše, vyšli si na procházku, a tu si Mucha vzpomněl, že by se mohl přeptat v atelieru pana Schumpetra, jsou-li hotovy fotografie jeho rodinného kroužku. Aleš přítele doprovodil, aby se podíval na jeho ženu a na jeho jedináčka, a tak mimo nadání octl se milý Aleš, jak se smíchem poznamenal, před jícnem — fotografického aparátu. »A což, mistře,« prohodil Mucha, »když už tu jsme — dejme se spolu fotografovat!« Za pět minut bylo po té tortuře — ale dobře to dopadlo, pochvaloval si Aleš, když mu pozorný pan Schumpetr poslal zdařilý, bezvadně provedený exemplář na ukázku. Mucha dostal na cestu za oceán také jednu — fotografie se mu tak líbila, že poslal do atelieru lístek s lichotivou poznámkou.

HEYDUKOVA BÁSEŇ »NESLYŠÍŠ«, uveřejněná v 1. čísle Máje, recitována byla o přátelském večírku Slovanské Besedy ve Vídni, o němž pak vybrán líned značný peníz na »Komenského«. — Báseň vystihla trefně zdejší naše poměry,« píše se nám z Vídně — »a bude se také v jiných spolcích zdejších přednášeti za každé vhodné příležitosti.« s.

ČLÁNEK »ČESKÁ VÍDEŇ« od Š. v č. 3. Máje vzbudil též v národní společnosti vídeňské nemalou pozornost. »Jest v článku tom mnoho pravdy,« píše nám vynikající tamní předák. »Poslední dobou přetřásá se zde pilně pro nás velice důležitá otázka organisace. Dnes jsme tady opravdu — membra disjecta. Rozházeni po celé té velikánské oblasti nepřátelské nám residence. A přece je jisto, že v takovémto roztříštěném stavu pranic neznamenáme. Něco jiného, kdybychom tvořili těleso jediné! Ostatně není to v korunách zemích lepší a zejména Praha dává nám málo povzbuzující příklad . . .«

Vrátíme se k této otázce a budeme si vůbec v Máji též aktualit vídeňského života českého pilně všímati. Žádáme tamní representanty různých stran a směrů o přispění v této naší snaze podáváním zpráv, posudků, návrhů atd. s.

V KLUBOVNÍ LENOŠCE sluje čiperná veselohra tříaktová od K. Roesslera a L. Hellera, jež 16. října poprvé předvedena na Vinohradském jevišti. Jedna z her, jakých není málo v nové produkci velkých literatur, ale v záplavě produkce té je uměním vyloviti podobný kus a dobře jej sehrát. Děj není složitý, také neřeší hra nijakých problemů, je spíše satirou současné společnosti a chce snad jen dráždit šosáky, legitimujíc život požívavý a ironisujíc manželství, jež má být dle slov hrdiny (lze-li mluvit o hrdinovi) hraběte Tety-Lannatsche, pohodlné jako »klubovní lenoška«. Naslouchajíce břitkým vtipům konversačního šermu, kde jiskra za jiskrou z čepelů druha vylétá, takřka ani neznamenáme, quod erat demonstrandum. V rámec hry dobře se hodila výborná satira na přírodní léčení, jemuž už dávno patřilo toto jízlivé, ale spravedlivé ocenění na půdě školy života, kterou má býti divadlo (mát léčba ta v Německu mnohem více půdy než u nás). V čele souboru hrajícího všecko diváctvo zaujal p. Zakopal svým promyšleným hraběcím, jenž měl eleganci stárnoucího šlechtice, zachovavšího si radost ze života a břitký humor. Dědic jeho jména a naturelu, přiměřeně mladší, ale tomu odpovídaje vyžilejší, byl p. Tesař. Mladý dustojník (p. Pražský) byl svižný a přiměřeně povrchní. Nedoslýchavá jeho teta byla dobře charakterisována dodrženou shrbeností i maskou (pí. Ptákovou). Představitelce nejtěžší v kuse úlohy, Sary (sl. Baldové) přáli bychom více vřelosti a přirozeného humoru v druhé fázi, méně strnulosti v první fázi — i z anglického naučeného držení musí probleskovati vrozená jarost — jinak změna není přesvědčiva. Její vychovatelka (pí. A. Zelenková), nadšená stoupenkyně přírodního léčení, kreslena byla massivně v tradici anglických suffragetek. Přítelkyně hraběte (sl. Štěpničková) byla ladná úborem a svěže švitořiva. Velmi dobrý byl, ač nepřehánět (kdo by nevzpomněl na Janatsche, jenž před lety Pražské ulice v úžas uváděl), přírodní léčitel Columbus Vogelsang p. Havlův. Dost věrně sestárlou kurtisanu, »kořátko«, jež si na stará kolena zřídilo školu dobrých mravů, kterou navštěvují děti z nejlepších šlechtických rodin, hrála pí. Somrova. Sl. Bártova svou drobnou úložku manikuristky chutě sehrála tlumeným tonem zdvořilé podřízenosti. Z ostatních menších úloh až tuze cholerický kuchař-Ital p. Zelenkův a p. Zatírandův hřmotný pan z Leutzu zasluhují zmínky. Režii nelze vskutku nic vytknouti — i přírodoléčebný interieur byl dobře vystižen, a souhra svižna, neobyčejně pečliva. Z překladu nic sluch český neuráželo.

—a —e —

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. V. SLÁDEK:

BOLEST.

Na šerém tesu, kol jak vichry dují,
seděla Bolest, líce zvětrány,
a metala dunící balvany
z do nitra země vylámaných slují.

A v rachot skřek zraněných oběti
zněl roklemi a přes divoké svahy.
A náhle stichlo vše, a Člověk nahý,
se vztyčiv ze spousty, vzkřik': »Prokletí!«

A Bolest hnula kamennýma rtoma:
»Co jsem, to jsem; tak Osud učinil;
v mé důlky pohlédni, jsem nevidomá.
Hleď, ty čím's na bratřích se provinil
a na všem tvorstvu!« — Člověk padl němý,
a »běda! běda!« znělo širou zemí.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Smlouvy o vodní právo — rybník byl majetkem velkostatku — poutaly mlýn k panství, ačkoliv při obapolném dodržování zákonitých předpisů byl majitel mlýna od velkostatku naprosto nezávislý. Přátelský poměr přinášel mlynáři málo užitku. Sice o lovech rybníka dostal výlovné, ale za to hostil myslivce, kteří byli přítomni. Úředníci s povolením mlynáře zřídili si na mlynářově pozemku pod rybníkem sádky, ve kterých měli své ryby zvouce za to mlynáře na lesní hony.

Dokud byl starý mlynář živ, byl jeho poměr k panské kanceláři dost prostý a chladný. Mlynář byl starosvětský člověk, držel houževnatě peníze a nevyhazoval jich nadarmo při zábavách úředníky pořádaných. Nic od úředníků nechtěl a nic jim nedával. Byla-li nějaká rozepře, obracel se přímo na majitele panství barona B., který z nevysvětlitelného rozmaru byl nakloněn vysokému, hranatému mlynáři a povoloval mu, oč žádal. Pro pánovu přízeň také úředníci vyhýbali se různicím s mlýnem a chovali se k mlynáři se šetrnou vážností. Když potom starý zemřel a mlýna se ujal syn, snažil se tento poměr učinit vřelejším. Otec ho dal několik let studovat a snad by byl synek vystudoval celou střední školou, kdyby byla matka resolutně syna doma nezadržela. Nepřála si míti ze syna pána, netajíc se svou nechutí k panskému stavu, o němž posměšně říkávala, že je to lesklá bída. Byla to nevlídná, zamračená, lakotivá žena, shánějící každý groš a do

úpadu pracující jako děvečka, Nikomu nic nepřála, čeládka naříkala si u ní na hlad a domácí žebráci nikdy nepřekročili prahu mlýnice, Jedinou slabost měla a tou byl její syn Toníček. V něm se shlížela, v něm viděla soustředěnu svou pýchu a chválu. Jemu popřála, aby nešetřil, ano sama ho nutila, aby chodil do společností, domlouvajíc mu, aby se nezahazoval a nešetřil. Mladý mlynář byl příjemné tváře, kulatý a červený. Stále se usmíval, kníry si kroutil, ukazuje při tom své velké zlaté prsteny, jichž měl na ruce několik. Rád vybraně hovořil, užíval cizích slov mnohdy na nepravém místě a jeho hluboké úklony byly hranaté. Před cizími vždy zatočil řeč na své známosti s úředníky a neopomenul vypočítat, na kolika honech byl a jak svým střeleckým uměním zastínil myslivce ze řemesla. Dcerám úředníků se klaněl, snažil se je pobavit a pochválila-li ho některá, všecek zářil. Se ženěním nechvátal. Matka stála na svém, že musí vyženit hodně peněz a že musí dostat dobrou hospodyni a on v skrytu svého srdce toužil, aby se mohl pochlubit ženou, která by se hodila mezi úřednice. Kdyby byl do opravdy v některé úřednické rodině zaklepal; kdo ví, nebyl-li by vyslyšen, ale až tam se pustit, přesahovalo jeho svobodnou vuli, závislou na rozhodném slově matčině.

Třeba že mlynářka nerada viděla syna na led odcházet v době, kdy byla mlýnice do vrchu narovnána mletím, nezdržovala ho. Sama někdy vyběhla ve svých ušpiněných šatech na hráz a dívajíc se k druhému konci rybníka, kde se pestřila společnost, s jakousi dětinnou radostí pátrala pohledem, dokud nepostřehla postavu synovu v chomáči projíždějících se pánů a dám. Letos zvláště ochotně syna na led propouštěla a když po návratu domů vypravoval, kdo tam byl, neopomenula se vždy zeptati, byla-li tam Prchalova děvčata.

»Byla. Je to s nimi těžké, ani jedna ani druhá nebruslí a jaká tedy zábava. Divím se, že se nenaučí. O mladší říkají, že není dobře zdráva, ale starší byla přece ve světě. To slečny ředitelovy, nadlesňovic a sládkovic jsou docela jinak vychovány.«

»Dej pokoj s vychováním, když jsou živy z ruky do úst. Ještě sládkovic něco mají, ale ti druzí? U Prchalů je majetek a jaký krásný majetek! Jen se s nimi bav, jsou domácí a nehoní takovou parádu jako ostatní.«

Proč syna k tomu nutí, neprozradila. Byla chytrá, nenutila nápadně, aby snad syna neodradila. Mlynář snažil se matce učinit po vůli, přiblížil se několikrát k Heleně a zapřádal ho vor. Nebylo mu však v její společnosti volno. Připadala mu přísná, chladná a ani jednou mu nezalichotila. Vzdorovitě obracel se tedy k těm, kdož ho lépe ocenili. Heleně byl protivný svou domýšlivostí a svým tatrmanstvím, které nechápal a které vzbuzovalo u všech tajemný posměch. Zlobila se v duchu, že člověk nezávislý, zámožný, pro zevnější nátěr a pro několik vlídných slov činí se směšným a jako slepý dere se do společnosti, ve které je terčem špat ných vtipů, na nichž si ke všemu ještě zakládá. Mívala v duchu zlost na dvorské panstvo, které ve své pýše snižuje člověka rovného jím postavením a vynikajícího nad ně svou chlebovou samostatností.

Leccos jí uráželo a když častějšími styky poodhrnula masky z těch tváří na prvý pohled nevinných a upřímných, seznala jak mnoho pokrytectví, nesnášelivosti, závisti a intrik se za nimi skrývá. Ráda by byla předešla stykům s nimi, ale pro Ludvu musila se přemoci a také hrát neupřímnou úlohu na milost přijaté společnice. Zneklidněna změnou v citech sestřiných byla na stráži, aby snad se nedala Ludva uchvátit pro toho či onoho, či aby některý z pánů nevyužitkoval nezkušeností sestřiných a nezatáhl ji ve vír rozpálených citů.

Uspokojovalo ji, že se páni k Ludvě blížili sice se vší společenskou zdvořilostí, ale že žádný z nich neprojevoval nějak vroucnější zájem pro ni, byť Ludva by jim toho byla nezazlívala. Helena s údivem sledovala její rozhořené pohledy, kterými brzy toho, brzy onoho sledovala, pozorovala jak všecka oživuje a plane, když se k ní některý přiblížil a poněkud déle s ní hovořil. Nechtělo se jí z ledu, byť promodralá pleť svědčila, že je jí zima a nebýti rozvahy Heleniny, bylo by mnohdy došlo k příkrým výstupům mezi sestrami. Ještě v čas upamatovala se však Helena, že vedle ní je churavá, trpící bytost, která vlastně nikdy nezažila pravé rozkoše mládí a veselí a že nesmí ji oloupovat o světlé chvíle, ve kterých ji bolest opouští a svět se před ní jasní. Když však led roztál, oddechla si upřímně. Žádala-li Ludva, aby s ní šla na procházku, buď ji vybídla, aby s ní šla do polí, nebo, přála-li si jít cestou ke Koruni, mírně jí vyložila, aby se prošla sama, jelikož hospodářství potřebuje nutně jejího dohledu.

»Bylo by nejlépe, kdybychom hospodářství pronajali nebo prodali,« vybuchla jednou Ludva rozhořčeně. Byla na návštěvě u slečen nadlesňovic v Koruni a nebavila se. Scházela jí Helena, která se vždy starala, aby sestra se stala smělejší a aby nebyla přehlížena. »Beztoho je to k smíchu, když sedlačíme. Pro nás to není, rozhodně není.«

»Kdo ti to poradil?« usmívala se Helena.

»Všichni, každý to říká, pan ředitel, pan nadlesní, pan účetní, každý. Pan účetní mne do-

provázel a divil se, že ti není úzko v takovém ovzduší. Promluvím s matinkou, musí to vzíti konec.«

»Ale, dítě, nejednej tak nerozvážně,« chlácholila ji, potlačujíc zlost. »Co je komu po tom, jak žijeme? Matinku bys darmo znepokojovala. Víš přece, že se do takových věcí nemíchá. Tatínek odkázal hospodářství mně a ani matinka a ani ty nemáte s tím co činiti. Koho by kdo mohl litovati, jsem pouze já a já jsem spokojena a šťastna.«

»Ano, ty a co já? Musím žít jako klášternice, nikoho k nám nemůžeme zvát, stydět se musím, když si lidé povídají, že sedlačíme, s čeládkou se hádáme, po trzích chodíme.«

»Ludvo, neubližuj mi,« řekla Helena vážně a vyčítavě se na ni podívala. »Na sebe myslíš a o mně se nestaráš?«

»Jak bych se nestarala! Komu bude pomoženo, ne-li tobě. Jsi majitelkou, pronajmi hospodářství.«

»Slíbila jsem tatínkovi že jeho majetek nesvěřím cizím rukoum. Obětoval mu celý svůj život a než umřel o nic jiného se nestaral. Nezapřu jeho práci a čest. Nepovažuji za hanbu pracovat na svém. Proč ti koruňští páni neopustí svá místa, proč pan ředitel neodejde z panství, na němž se stará ne o své ale cizí pozemky?«

»To je něco jiného, to je hloupé přirovnání,« odbyla ji podrážděně.

»Snad. Nesmí mezi námi býti těchhle třenic. Chtějí-li tě mezi sebe přijímat, budu jim za to vděčna. Ale mně ať dají pokoj. A kdyby se mi sebe více smáli a tebe dráždili, náš statek zůstane v našich rukou a nikdo cizí na něm nebude hospodařit.«

»Jsi jako tatínek, vidíš jen hroudu a o nic vyššího se nestaráš.«

»Bezděky pronášíš chválu. Ano, jsem ráda, že jsem jako tatínek a že se starám o hroudu, na které jsme obě vyrostly.«

»Nebéřu ti tvou radost a kdybych se mohla vdát, ráda bych ti ponechala tvé zvláštní potěšení.«

»Vdát? Ty se chceš vdát?« zadivila se upřímně, zapomínajíc na svou opatrnost.

»Což se nemohu vdát?« křikla Ludva zlostně. »Myslíš, že jsem nějaký mrzák, že nemám věna? Sama mne za nemocnou vyhlašuješ a mně nic není, já jsem zdravější než ty.«

Ale už náhle zbledla, bezděčně ruce k srdci přitiskla a chvatně usedala. Helena nečekala na její volání po pomoci. Chvatně podala jí léku, uložila, nohy třela a při tom ji hladíc laskavě se na ni usmívala. Od té doby Ludva svůj návrh na pronájem neopakovala. Obě se tvářily, jakby nikdy o tom byly nehovořily. Ale ze zamýšlení a roztržitosti sestřiny vycítila Helena, že na dně jejího srdce zachytila se horoucí tužba po manželství a že v skrytu své duše tají plamen náruživého zatoužení po náručí mužově. To jí působilo velikou starost a zároveň jí bylo vzpruhou, aby svou něžnost k sestře zdvojnásobila. Nebohá duše! Jistě že ve svých představách nechává se okouzlovat svůdnými obrazy rozkošného života vlastní domácnosti, kde ji vábí pocely mužovy a slast rodinného štěstí a není si vědoma, že je předem odsouzena odříci si toho, co jiným ženám je pramenem slasti a za čím jdou s hořícími pohledy. Ať jakkoliv o tom přemýšlela, docházela vždy k závěru, že Ludva pro manželství nevyrostla a že svůj život prodlouží naprostým odříkáním a nejpřísnějším zpusobem života. Oddalovala její myšlenky od toho předmětu, vyhledávala pro ni klidnou četbu a vodila ven do přírody, která uklidňuje a povznáší. Sama také pozorovala, že Ludviny styky s koruňskou honorací jaksi ochladly a že to byla Ludva sama, jež styků těch nevyhledávala.

Léto minulo dosti klidně. Na podzim za nevlídných sychravých dnů nachladila se Ludva a musila většinu dní stráviti v klidu na loži. Její utrpení bylo bolestné a podlomilo na čas všechny výstřelky podrážděné fantasie. Až zase v zimě vrátily se staré vzpomínky. Bránila se jim, jakoby přestálá nemoc zanechala v její mysli stopy vědomí, že je opravdu vážně churavá. Sotva však několikráte zašuměla kolem ní společnost, ztrácela rozvahu. Přes bránění Helenino začala se učit jezdit na bruslích. Marně také lékař varoval. Slibovala, že bude rozumná, že bude velmi zvolna jezditi. Ve společnosti se pochlubila, co zamýšlí a ti jí jednohlasně schválili její úmysl. A hned se páni nabízeli, že ji budou vodit, že ji naučí. Na ráz byla obklopena dvornými kavalíry. Všecka se rozhořela novotou, zachvívala se v rukou pánů, kteří ji pevně drželi, aby nepadla a rozčileně se namáhala, aby mohla brzy jako ostatní slečny rozjeti se po hladké hladině rybníka. Při tom násilím potlačovala zneklidněný tlukot svého srdce a podařilo se jí, že přemohla záchvaty mdloby, kterým několikráte byla blízká.

Helena ve svém nitru hořela roztrpčeností proti sestře a ještě více proti společnosti. Všichni dobře vědí, čím sestra churaví, vědí, že ji rozčilení ubíjí, že si zbytečně zkracuje svůj mladý život. A jako naschvál lichotí její ješitnosti a tvrdí opak toho, co zkušený lékař. Nebýti sestry, nebyla by se rozpakovala říci pravdu, ale k vůli té mlčky přihlížela, jak ji mezi sebe vlekou a jak se její neobratnosti posmívají.

Měla-li dříve k úřednictvu panství nechuť, nyní ji měla dvojnásob a staré nepřátelství otcovo přelévalo se do jejich žil. Zvlášť účetní Chudoba stal se jí odporným, protože věděl o jejích zásadách a ze všech nejvíce Ludvu nutil a ze všech nejvíce s ní žertoval. Nemohla se zdržeti a vzkázala mu po lesním Valouškovi, že se chová jako nerozumný hoch. K tomu jedinému měla důvěru, že ji pochopí a že pozná její odůvodněnou starost. Nechodíval na led každodenně, protože jeho myslivna byla asi půl hodiny vzdálena, stojíc na počátku lesů, které pokrývaly hřeben za Koruní.

»Domnívá se snad pan účetní, že je moje sestra, protože není úřednickou dcerou, dobrá ku špatným vtipům a nešetrnému jednání? Každé chvíle může se mu v náručí skáceti,« povídala hlasem plným hněvu.

»Pan účetní má výsadu na bavení dam,« pronesl Valoušek s jemnou ironií. »Dámy samy si ho tak vychovaly.«

»Já snad ne,« řekla úsečně.

»Promiňte, míním naše dámy. A myslím, že ani mé domluvy mnoho nepomohou. Bude snad uražen.«

»Jen když o tom bude věděti. Budu vám velmi vděčná za přátelskou službu. Chápete přece, že nemohu před sestrou mu objasniti, jak bezohledně si počíná.«

»Velmi dobře vše chápu a učiním, jak si přejete. Pro slečnu sestru by bylo nejlépe, kdyby si našla jinou zábavu.«

»Poraďte, jakou. Žijeme stále pohromadě a ona je ještě mladá, ráda by byla veselá a kde zde nalézt někoho, ke komu bychom se s důvěrou mohlo přiblížit? Snad by, kdyby se našel citlivý muž, rozjasnil se její život. Ale to by nesměl být pan účetní.«

»Myslíte to, slečno, do opravdy?« ptal se překvapeně.

»Ano, do opravdy,« přisvědčila a zadívala se mu přímo do tváře. Kdybys ty byl hotov stát se jejím mužem, všechna starost by mne opustila, šlehlo jí hlavou a lačně čekala, co odpoví. Zavrtěl hlavou a zamýšleně si pohladil bradu.

»Ta domněnka by vás přivedla na scestí,« řekl po chvíli. »Jak je možno oddávat se nadějím, kde předem vyloučeny jsou podmínky štěstí. Byly by to pouhé okamžiky, prchavé představy blaha a zanechaly by v obou srdcích trpké a nezhojitelné stopy nenávisti. Jeden by druhého obviňoval ze zmařeného života a až by přišla katastrofa, nenašlo by se nic, čím by se hořké stíny omluvily a zmírnily. Odpusťte, to je můj osobní náhled, který nevnucuji,« dodával chvatně.

»Prosím, jsem za to vděčna,« řekla zmateně a cítila, jak se jí krev hrne do tváří. »Hledám východ ze situace, která je pro mne tím palčivější, čím více mám svých osobních starostí.«

»Slečna je velmi pilná, snad až mnoho pilná,« povídal klidně, jakoby jejího zmatku nepozoroval.

»Musím. Chci-li uhájit majetek, nesmím se spokojit nářkem.«

»Neomrzí vás vedení hospodářství?«

»Ne. Nacházím v něm účel života a vyplnění osobních povinností. Dovede-li tisíce mužů hospodařit, proč by toho nedokázala žena?«

Valoušek chtěl cosi říci, ale z chomáče zavzněl veselý pokřik, který upoutal jejich pozornost. Ludva upadla a protože leknutím se tlukot srdce na okamžik zastavil, nemohla hned povstat. Ostatní se smáli, patříce na její vyděšený výraz a účetní pronášel jakýsi ošumělý vtip o pádu a povstání. Valoušek rozjel se k chomáči a skloniv se, zvedal Ludvu. Otočila po něm polekané oči, náhle z hluboka vydechla a počala se chvěti. A už také Helena přichvátala. Poznala na prvý pohled, co se stalo a úzkostlivě vzala sestru za ruku.

»Půjdeme domů, viď,« povídala něžně.

»Ano, půjdeme,« řekla Ludva namáhavě a snažila se usmáti. »Uhodila jsem se hodně.«

»To se. slečno, všechno zahojí,« volal za ní Chudoba rozpustile. Helena však oň nedbala. Na břehu posadila sestru, sejmula brusle a kynuvší společnosti rukou odváděla Ludvu domů. Nevytýkala jí nic, nehrozila, nezlobila se. Jen bolest cítila a hněv, že musí mlčky přihlížet, kterak je sestra terčem zábavy. Kéž by ji mohla přemluvit, aby už po bruslení netoužila. Ludva jakoby vyciťovala myšlenky sestřiny, sama se k tomu doma vrátila. Když si odpočinula a nabyla klidu, zavolala na Helenu a šeptala jí:

»Už tam vícekráte nepůjdeme...«

»Nechceš snad k vůli mně?«

»Ne, sama tam nechci. Oni se nám smějí.« A zbledla prudkým výbuchem zlosti.

»To se ti zdá, upokoj se.«

»Nic se mi nezdá, vím už to sama. Tys to věděla dřív než já. Ale ať, nic nám po nich není. My jíme svůj chléb a nikdo nás nemůže vyhnat jako je.«

»Moje dobrá dušičko, Bohu díky, že jsi k tomu náhledu přišla. Ano, nás nikdo nevyžene, ve svém žijeme a ze svého jíme. Počkej, samy si dostačíme, pobavíme se a nebudeme poslouchat vtipy na účet naší cti.« Rázem zapomněla na svou roztrpčenost. Byla ráda, že konečně bude zbavena nemilé povinnosti doprovázet sestru a že bude ušetřena nepříjemné společnosti. (Pokrač.)

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Byl by od rána do večera prohlížel sbírky, pachtil se s Baedekrem pod paždí od věže k věži, z paláce do paláce, po massivních mostech a těžce v zem zapuštěných pomnících.

Když první žízeň ukojena, když po způsobě kvapných turistů, chtějících zhltnout vše za několik týdnů, znavil oči, duši i napínaný vaz neztravitelným množstvím kulturní látky, jíž od podlahy k stropům obrazárny a musea vykládaly jeho lačnosti, když vyčerpal se obdivem monumentálních staveb, Oleš uvolnil znenáhla tempo svého vnímání a začal intimněji vnikati do půvabů té úsměvné svůdnice, rozložené v hýřivé kráse po březích křivolaké Seiny.

Odvrátil se od pláten a rytin, barev, úhlův a křídy, od keramik, smaltů, sáder i antických bronzů, starožitnin římských i gothských, od miniatur, gobelinů, nápisů, zbytků zbořených architektur, od drobných chinoserií, jako od assyrských monolithů, od zbroje i anatomik, jako od hlatí a zkamenělin a vycpanin, ať skrývá ty poklady, z celého světa snesené, ohromný břich Louvru, Musée Carnavalet, de Cluny, Orfila, Khmer nebo Luxembourg. Nasytil se brzo veškery té chladně elegantní renaissance, jejíž ladnou prostotu, koncipovanou architekty jako Pigeory, Rouhault de Fleury, Lenoir, Davioud, v prvních dnech obdivoval na některých domech hlavních boulevardů, náměstí de l'Etoile, či na Rond-Point Polí Elysejských. Zlhostejněly mu imposantní rozměry radnice, justičního paláce, nemocnic, korynthský peristyl sněmovny, pseudoantika Madeleiny nebo bursy, zlaté kupole chrámů, Institutu, lucerna Pantheonu, hořící v záplavě slunce. Netrvalo dlouho a po prvém úžasu nevšímavě míjel Vítěznou bránu i obelisk, jako ty davy, denně tudy za prací nebo šedým lenošením procházející. Spěchal, hlavy neotoče, kol nádherných portálů a širokých křídel hôtelů, ať byl to nesmírný komplex Invalidů, nebo trosky hôtelu de Rieux s Regnardinovou vlčicí ve dvoře; leda že historické a literární reminiscence někde ozvaly se mu v paměti: zabočil-li s Voltairova nábřeží do rue du Bac a šel kol míst, kde bydlíval Lanjuinais a Chateaubriand, nebo namanul-li se před hôtelem Pimodan, jehož bohatě pažené stěny vídaly červenou vestu Gautierovu, melancholicky hořké rysy Baudelairovy, romantického bouřliváka Beauvoira, který psal satiru na vlastní rozvod.

Ale co se Olšovi neznudilo nikdy, byla kamenná báseň Notre-Damu. Věky ji budovaly a věky třísnily ji krví. Se svými vížkami, růžicemi, galeriemi, sty štíhlých sloupků ve svazcích, sty lomených oblouků, zdobených kříži tvaru jetelových listů, se svými ballustrádami, střeženými fantastickým zvířectvem, hyenami, pardaly, slony, kozly a opicemi, orly, sovami a havrany, se svými chrliči, rozšklebenými do podob chrtích, babích, supích i jiných potvor, velebný dóm vnukal mu vždy nové sny o kráse bizarní, složité, ale čistě a ostře nad všednost se vznášející. Nejraději měl pohled z arcibiskupského squaru, od sochy marianské. Špičaté oblouky a hrotité pilíře tvoří tu nejhustší spleť a chrám vystupuje nad koruny stromů jako hrdinná píseň epopeje křesťanské.

Oleš miloval gothiku pro smělost a určitost jejích linií, pro energii jejích věží a špicí, probodávajících se v nebe. Tu zálibu pojal již v Praze, před sv. Vítem. Snad v tom bylo něco z atavismu matčina rodu. Tak se vznésti, tak trčeti nad všednost, v nitru spoutánu v jediný nosný svor a svaz veškeru spleť nejrůznějších hlasů, bizarrerii myšlenek! Do sebe zaokrouhlená, měkce sladěná renaissance stále více se mu protivila. Chtěl vzlet, tvrdost a sílu. Proto kořil se Notre-Damu, v nadšení tonul před dvojitou Sainte Chapelle s její smělou hořejší klenbou a nekonečnými, nádherně malovanými okny, proto vyhledával massivní apsidu sv. Juliana Žebráka ve zpustlém dvoře, zarostlém býlím, kde zjevovala se mu záhadná postava scholastika Jehana Buridana, spoluvinníka královen; proto uchyloval se do stínu obou Saint-Germainů, starobylého de Prés, úzkého na svou délku, ogivu jehož oken zastíraly usýchající větve, uvnitř vypestřeného zlatem a křiklavými barvami, a auxerrského, jehož spanilé vstupní arkády uváděly ho u vytržení, a jehož shozené zvoničky a hroty naplňovaly ho nenávistí proti pustošivým choutkám parukového století.

Bylo dosti kuriosní, viděti skeptického filosofa pantheismu dumati zbožně před kamennou krásou věky omšelých gothik.

Ale jako zákonem kontrastu, Oleš, kdy nejvíce byl naplněn velebou a samotou těch dómů, jediných již jen ze své věřivé, naivně silné doby vtínajících se do změtených snah moderních, hluše a bolestně řítících se k neznámému cíli, vrhal se v hluk proudícího života. Rád mísil se v davy ve čtvrti Gobelinů, kdy dělnictvo vrací se z práce, razíc si lokty — při veškeré uhlazenosti, vyznačující francouzského dělní-

ka, který má své zvýšené potřeby, v jídle i ve vkusu, — cestu zahálčivými zevlouny. Miloval nábřeží, zvlášť na horním toku, s jejich ustavičným ruchem, s prací zdvihacích jeřábů a dýmem parníků, šplouchánim vesel, s rameny Seiny, zatarasené těžkými břichy nákladních lodí, z jejichž kajut, od března do konce listopadu jediných to příbytků plavčích rodin, ozývala se nářečí jižní, zvučná, širokých hlásek.

Přítažlivost měly naň i trhy. Domníval se tu studovat lid a výživu velkého města. Promluvil v něm sociolog, který musí vše znáti, do všeho vniknouti. Ale dlužno doznati, že přes veškeru zvídavost střízlivého statistika, daleko více, nežli všechny ty hromady nejrůznějších zelenin, nejsvěžejšího ovoce, nejroztodivnějších ryb a korýšů, ústřic a jiných mlžů, masa, vajec, másla a sýra, jež od rána do noci rozebírají se po millionech kil z ústředních Halles, že daleko více nežli všechna zboží tržnice du Temple, Saint-Germain, trhů na usně, koně, psy, vína, s různými jich výpachy, vábil ho trh ptačí, kde vše švitořilo zpěvem a skřekem, a nade vše trh květin, v jehož omamné vůni a rozpaky budícím bohatém výběru, hýřícím barvou a tvary pod krytými stánky i na zábradlích mostních, vzpomínal skromných kytic, přinášených sestrám.

Když začaly na Sorbonně přednášky a její prostorný dvůr začal se opět plniti životem, přestal též Bezdružovi volný čas k toulkám. Ne na dlouho. Přednášky celkem ho zklamaly. Záhy pocítil, že nepodávají mu, co čekal. Vlastní studium v bohatých knihovnách, seznávání bezprostřední francouzského života zdálo se mu skýtati neskonale více. Bibliothèque Nationale, Sainte Geneviève i nová knihovna university uzavíraly ho na hodiny. Večery vysedával v divadlech, na galeriích, hltaje moderní nuance stále se přerozujíci řeči Racinů a Molièrů. Nemohl-li do divadla, pozoroval aspoň od stolku kavárny ruch boulevardů před Velkou Operou. Nebo účastnil se večerních dražeb knih, pokud se nezásobil ve dne u ferinů bouquinistů, vykládajících své zboží na předprsních nábřeží.

Ale co nejvíce Olše zaujalo, byla družnost a volnost francouzského studenta. Od té chvíle, co obklíčili ho do svého kruhu, zazpívali nad ním svou přijímací formuli: »C'est Olèche qui nous faut« (asi: toho chceme!) podlehl úplně jich mladistvé, bezstarostné roztomilosti.

Jak vesele vtrhávali do kaváren své čtvrti, rozděleni po fakultách, husím pochodem! Tu czývala se hromadná objednávka, v polkovém rythmu staré revoluční písně z r. 1848. Vlastně jen třislabiké volání: Des lampions! Des lampions!, jež všelijak obměňováno a jiným heslem vyplňováno, stává se rozkazem, projevem vůle rozjařené omladiny.

Pak, nad černou kávou nebo absinthem, sedí se a čte, tvoří se kroužky, poslouchá se hudba, debattuje se, vznikají hádky. Všeho účastní se živě děvčata, společnice domácností volných těch hochů.

Za takové příležitosti Bezdruž poprvé uviděl Marion. Tísnila se dosti plaše k starší družce, jež cítila se v tom světě již obeznalejší, vjíždějíc bez rozpaků a s rozpustilým smíchem do černých kučer svého hocha. (Pokrač.)

JAROMÍR PŠENKA:

KROUŽÍ SUPOVÉ.

Legionářská reminiscence.

(Pokračování.)

Ráno hned při reveilli chvátal Brach k úřadovně nemocnice. Šel se zeptati, v kolik hodin jeho bratr zemřel.

Bylo mu řečeno, že v devět večer.

Na rapportu o deváté ranní přečetl sergent-major officielní zprávu o úmrtí legionáře druhé třídy Karla Vazíka. Brach poslouchal četbu rapportu se rty pevně semknutými a s očima rychle mrkajícíma.

Pohřeb byl odpoledne. V srpnu nezůstane v saharské garnisoně mrtvola v kasárnech třicet šest hodin.

Brach, ač nebyl ze setniny, šel rovněž na pohřeb. A mimo něho i já a dva jiní krajani, kteří si vyžádali, aby mohli rodáka doprovoditi.

Malý byl ten průvod legionářův.

V předu voják, nesoucí černý křížek s kouskem smutečního fáboru, za ním bubeník s nástrojem černě zastřeným, pak šest mužů, nesoucích hrubou, prkennou, černým suknem přikrytou rakev, po jich stranách jiných šest pro vystřídání, za rakví Brach a my tři ostatní krajané, za námi to, co zbývalo po odečtení nosičů rakve Vazíkovy sekce, celkem čtrnáct mužů ve zbrani, s puškami pod paží, hlavní k zemi svislými.

Dušené, ponuré zvuky bubnu, odměřující chvilkami zdlouhavým tempem krok průvodu,

zaletěly k vesnici. Asi dva zvědavci objevili se ve dveřích domků, když jsme se ubírali kolem. Byly časy, kdy k podívané na vojenský pohřeb vyběhla celá vesnice.

Teď ale byl srpen. Pohřby dávno již přestaly býti řídkou událostí.

Došli jsme na hřbitov. Jáma byla připravena. Nad ní, opření o lopaty, stáli dva vojáci, kteří ji vykopali, a čekali nyní, aby dokončili svoje dílo, až bude rakev vložena do hlubiny.

Provazy zaskřípaly pod rakví.

Pak vystoupil před hlouček vojáků hrob obklopujících, sergent z nebožtíkovy sekce.

Do hukotu myšlenek v mé hlavě vodopádem v hlubiny otupělosti se valících vpadlo několik slov:

»Byl dobrý voják . . . Umírá, vzdálen vlasti . . . vzdálen rodiny . . . tam za mořem zalká někdo, až zalétne zpráva o jeho smrti, někdo jemu blízký a drahý, možná že celá rodina bude truchliti . . .

»Celá rodina!« ozvalo se potichu vedle mne bolestně a ironicky.

»Umřel, roveň těm,« pokračoval hlas sergentův, »kteří na poli slávy položili svoje životy . . . jeden ze zákopníků civilisace nových krajů . . .«

»Této prokleté země,« doložil potichu hlas vedle mne.

Po kratičké řeči sergentově vhodil Brach první lopatku lehké, pískovité země na rakev.

Zaharašení z hlubiny hrobu bylo odpovědí na ten poslední pozdrav. Lopata putovala z ruky do ruky a když dal sergent povel k sestupu, nebylo již rakve viděti.

Brach stál se suchým ale jako zaníceným zrakem nad hrobem, jejž se jali vojáci, pro ten den k hrobnické funkci určení, naplňovati. Vazíkova sekce, vedená sergentem, odcházela ze hřbitova.

Nad hrobem rychle se zaplňujícím, zůstali jsme tři krajané a bratr zesnulého.

Brach si usednul na vedlejší rúvek, a díval se na hrob svého bratra. Pozoroval, jak rychle práce hrobařů postupuje. Sedl jsem si vedle něho a díval se také s pocitem divné tíhy na prsou, jak ta vypráhlá, africká půda se kupí rytmickými rázy dvou lopat nad vychladlým tělem českého hocha.

Druzí dva krajané, nemohouce se dočkati našeho návratu, pozdravili nás a volným krokem odcházeli ze hřbitova.

Ohlédl jsem se za nimi. Přes nevysokou zeď viděl jsem až k redutě. Vazíkova sekce, z pohřbu se vracející, vystupovala právě po písčitém svahu od suchého řečiště Žlutého potoka k hlavním vratům reduty. V jasném vzduchu zalétlo až k mému zraku blysknutí bodáku, jak stráž četu zdravila.

Nad dunami za redutou kroužili supové dlouhým letem ve velkých obloucích a časem roztrhl se vzduch skřehotem některého z nich.

»Ça y est!« ozvalo se blízko nás.

Muži byli hotovi, rov byl navršen. Hodili lopaty na ramena a pozdravivše, odcházeli k redutě. Zítra, až barva uschne, přinesou sem křížek, zasadí jej v hlavy rovu a povinnosti živých vůči mrtvému bude zadostiučiněno.

Odešli. Osaměli jsme.

Sáhl jsem do kapsy, a beze slova jsem podal Brachovi dopis jeho bratra. Vzpomněl jsem si na slova toho, jenž tu u našich nohou, šest stop pod pískem dřímal posledním spánkem.

»Je to jeho odkaz,« opakoval jsem bezděčně.

Brach se na mne podíval vyjeveně a pak svezl svůj zrak na psaní.

»Co je to?« zeptal se nejistým hlasem, zůstávaje bez hnutí.

»Je to jeho odkaz,« opakoval jsem.

Vzal dopis z mé ruky.

Roztrhl obálku a upřel zrak na řádky dopisu. Hltal jeho písmo.

Trvalo dost dlouho, nežli byl s četbou hotov. Zdálo se mi, že některá místa četl dvakráte, třikráte. V jedné chvíli vytřeštily se jeho zraky na dopis, jako v nesmírném překvapení.

Když dočetl, dal mi otevřený dopis se slovy:

»Přečti si!«

A klekl si k rovu svého bratra.

»Pokládal jsi mne za milence naší macechy, Tekly,« četl jsem po úvodních slovech dopisu, psaného krásnými tahy vypsané ruky. »A zatím Tekla nemilovala mne, Tekla milovala Tebe . . . .

Zoufale vedla si, když jsi tenkráte odešel a nedal o sobě ani slyšeti. Brzo bylo mně poznati klam, jemuž jsem se oddával o její lásce . . .

Ačkoli mé srdce krvácelo — jí k vůli, na její přání a prosby, vydal jsem se na cestu za Tebou, abych Tě vyhledal a nazpět k ní, do náruče její milující přivedl . . .

Dozvěděl jsem se, že jsi se dal k cizinecké legii a že jsi v Africe. Bylo mi Tě nesmírně líto. Pomyslil jsem si, co asi zkoušíš. Jiné sem do legie vodí lehkomyslnost a dobrodružnost, mne sem vedla těžkomyslnost. Neměl jsem pokoje, dokud nestálo jméno moje, vlastně jméno, jež jsem přijal, na konci listiny, kterouž jsem se zavázal francouzské republice službami, zdravím i životem na dobu pěti let. Věděl jsem, že jsi v prvním pluku a dal jsem se přidělíti k témuž. V hlavní garnisoně pluku, Sidi-Bel-Abbesu mne očekávalo zklamání. Nikdo mi o tobě

nemohl říci. Krajané, jichž jsem našel v garnisoně asi deset, neznali Tvého jména, ač tvrdili, že neprošel setninami nováčků ani jeden Čech, aby jej nebyli vypátrali a do české »besedy« jej neuvedli. Poznal jsem, že jsi bezpochyby též pod cizím jménem engažován, a pátral jsem jinak. Dal jsem si popsati všechny Pražany. Našel jsem Tě mezi nimi podle popisu podoby, postavy, zvyků, povahy. Dověděl jsem se, že máš zase svůj starý dobrý humor. Krajané o Tobě vyprávěli rádi. To vyjasnilo trochu moje myšlenky. Na setkání jehož jsem se dříve obával, jsem se od té doby těšil.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

HOLD MUSSETTISTŮ V PAŘÍŽI ČESKÉ POESII. Čtenářům denních listů je známo, že v prvních dnech měsíce listopadu má česká poesie v Paříži svůj slavnostní večer. Patronem a pořadatelkou jeho je literární společnost, jež vytkla si především za úkol, propagovat díla Alfreda de Musseta a jiných velkých básníků francouzských ve Francii a v cizině. Pánové jsou velice agilní a svoje poslání plní s vervou. Vicepresident Mussettistů pan Maurice Dubos dotázal se svého pražského přítele, básníka p. JUDr. Emanuela rytíře z Čenkova, zda by nebylo možno francouzskou poesii intensivněji propagovat i v Čechách. Pan z Čenkova odpověděl do Paříže, že se v tom směru u nás čile pracuje, že se tu pořádají roztomilé poetické večírky, jako na příklad v Alliance Française a jinde, ale že by se dalo učiniti mnohem víc, kdyby došlo ve Francii k reciprocitě, kdyby na příklad Mussettisté do svého programu zařadili slovanskou, zejména českou poesii. Není pochyby, dedukoval poeta-konsul, že by touto krásnou a ušlechtilou vzájemností čilé hnutí pro poesii francouzskou v Čechách znamenitou měrou bylo sesíleno.

Mussettisté návrh pana z Čenkova ochotně přijali a pustili se ihned do díla. Požádali ovšem svého prostředníka jako nejpovolanějšího rádce svého z království za výběr překladů a současně vyzvali člena Institutu professora na Collège de France, pana Louise Legera, aby soubor pana z Čenkova jako pořadatel zrevidoval a doplnil. Našemu poetovi přidělen ještě jeden významný úkol, aby napsal do zvláštního čísla Věstníku spolku »Les Mussettistes«, jež bude vydáno ke slavnosti české poesie, studii, věnovanou české literatuře o Mussetovi.

Požádali jsme soudruha, aby nám laskavě opatřil pro list podobiznu pana Maurice Dubose, professora literatury a předsedu zahraničného odboru Mussettistů, poněvadž se právem domníváme, že podobizna hlavního pořadatele slavnostního večera české poesie v Paříži vzbudí v našem čtenářstvu nejživější zájem. Pan z Čenkova zapůjčil nám k reprodukci fotografii, již mu pan Dubos věnoval. Aranžér slavnosti je vzácný přítel našeho národa a nadšený ctitel české literatury a českého umění. O jeho významu v Paříži vydává svědectví pocta, kterou mu prokázali Mussettisté tím, že ho zvolili za náměstka svého předsedy. Je to literární družina, v níž čteme jména Pierra Lottiho, Paula Adama a jejímž předsedou je velký básník Maurice Magre, jenž nedávno dobyl skvělého úspěchu svou tragédií »Dcera slunce«. Skutečně zvláštní, pamětihodný úspěch, velký, nový div světa — poesie slavila triumfy v otevřené aréně v městě Béziersu, nadchla, uchvátila patnáct tisíc diváků! Zdá se, jakoby nás poesie, tyto literární manifestace, přibližovaly slavné, antické minulosti. Není ojedinělou tato bézierská aréna, v níž tisícové a tisícové po vzoru antickém holdují poesii. Četli jsme, že v aréně na jihu Francie pořádáno bylo podobné poetické představení Pohřeb Homera!

Našim básníkům dostane se representativní pocty — je to vzácná a svého druhu první literární slavnost v Paříži! Bude pořádána na mairii Drouot, na pařížském boulevardu, v slavnostním sále starostenského úřadu, a verše českých poetů budou recitovat členové předních pařížských divadel. Panu Emanueli rytíři z Čenkova přísluší za účinnou jeho iniciativu dík! K.

DRAŽBY UMĚLECKÝCH PŘEDMĚTŮ. Je to vždycky bolestná procedura, při které z pravidla ten, kdo je při dražbě nejvíce interessován, smutně pochodí. Stala se doménou chytrých lidí, kteří vědí, že v zakalených vodách se nejlíp loví. Nejhůř jsou na tom při takovýchto překotných prodejích umělecké předměty. Knihy se prodávají na kila, není-li obraz dílem modernějšího nebo známějšího malíře, vydražují se vlastně jenom rámce — pomalované plátno je při tom věcí vedlejší. Jsou známy případy, že byla v dražbě získána celá kollekce obrazů za několik korun. Známý sběratel koupil starobylou českou knihu, pravé unikum, za několik haléřů. Kniha povalovala se na zemi ve starém haraburdí, a při prohlídce a výběru cennějších věcí se do starého krámu kopalo, až z něho kousky zpuchřelé vazby odletovaly.

Namítne se, že funguje při dražbě znalec. Inu, ano .... ale zde právě je kámen úrazu. Znalec leccemus rozumí, ale právě v tom, čemu rozumět má, se naprosto nevyzná. Je ovšem těžko, aby jeden člověk byl znalcem ve všech věcech — aby se vy-

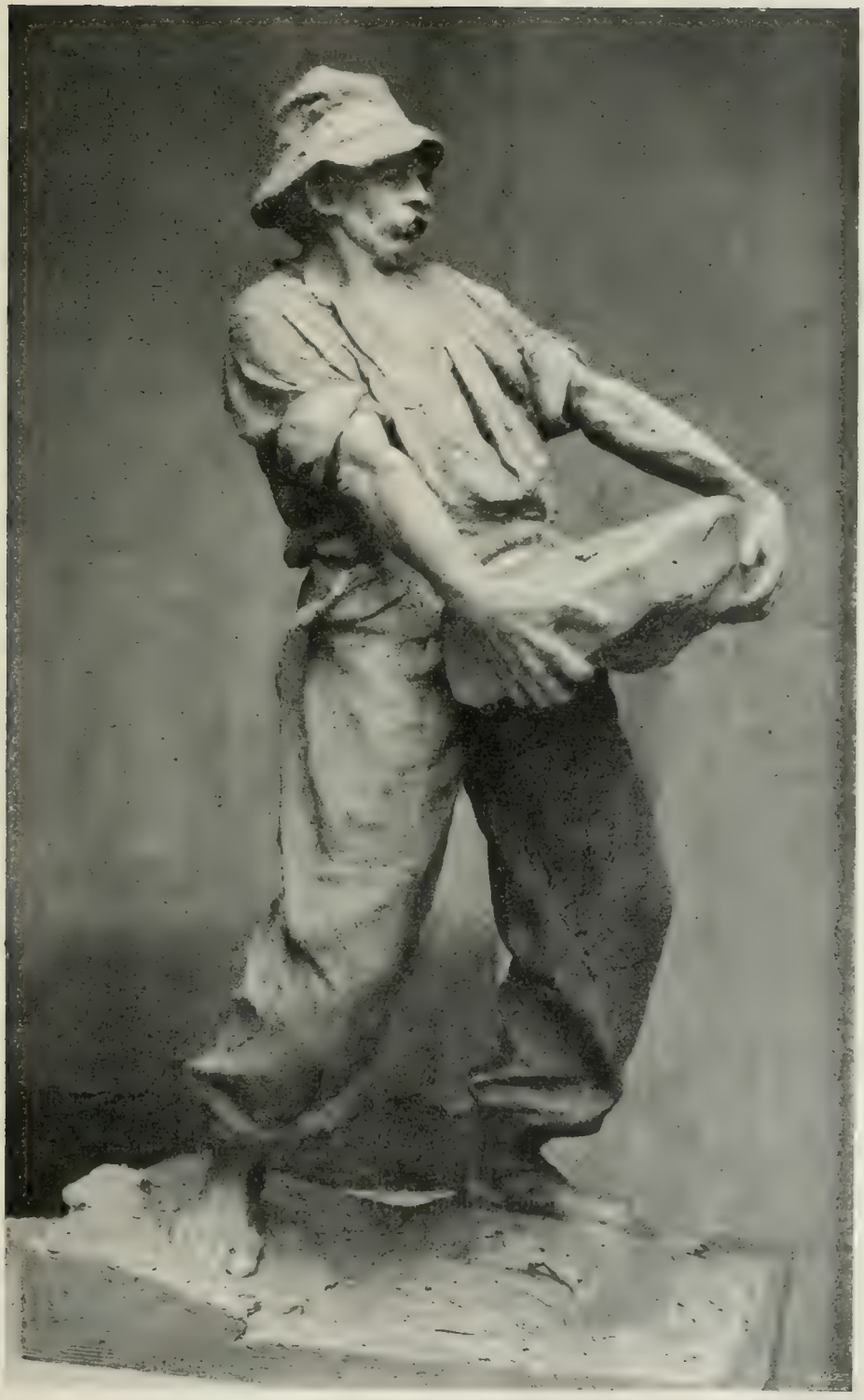

LADISLAV ŠALOUN: ZE DNE NA DEN.

znal v porculánu, obrazech, mincích, nábytku, rytinách! Pak se nedivme, že se při dražbách stanou věci přímo neslýchané. Povíme na doklad aspoň jednu ukázku. Na stole dražebního komisaře se objevila skvostná věc, dva kolorovaní ptáci z porculánu, praví, vzácní míšenští datlové. Byla za ně vyvolána cena směšně nepatrná. Čtyřiadvacet haléřů za kus! Kdo dá víc? Obchodník se starožitnostmi, jenž jediný vzácnou hodnotu předmětu odhadl, skočil ihned na — **dvě stě korun!** Mezi chabrusáky nastalo vzrušení. Došlo k pravým závodům — chabrusáci přidávali po korunách, obchodník po stovkách — a datlové byli mu příklepnuti za obnos poměrně velmi slušný, vlastní ceně předmětu aspoň částečně odpovídající. Ze 24 h stouplo to na — 1600 K!! To mluví samo!

Je třeba s úkazem se vážně obírat. Kdo něco má, nechť se postará především o to, aby věděl, co má, aby v každém případě byl uchráněn před škodou. Správný soupis věcí je první etapou při zjišťování takového majetku. Pak je třeba přihlížeti k originalitě předmětu, k době, ze které pochází, k umělci, jenž věc provedl. Při lepších, vzácnějších předmětech nutno zjistiti celý rodokmen, vypátrati, kdo byl prvním majetníkem věci a jak putovala z ruky do ruky, z rodiny do rodiny, až dostala se, řekněme, až na dražební stůl. Toho je zejména zapotřebí při proslulých obrazech. Má-li někdo celou sbírku vzácnějších předmětů, nechť sestaví si katalog, což ovšem bez assistence povolaného znalce není myslitelno. Dražby uměleckých předmětů v cizině, zejména v Německu, nekonají se nikdy bez této odborné přípravy. Vydávají se obyčejně katalogy dva — jeden menší, všeobecnější, s několika pouze reprodukcemi předmětů, v dražbě zastoupených, pro informaci publika, druhý podrobnější, detailovanější a obsáhlejší, jenž bývá vybaven velikým počtem nádherných, nákladných barevných ilustrací. Tyto katalogy, jež ovšem nejsou a nemohou býti laciné, odebírají musea a znalci amatéři, jež používají jich jako spolehlivých pomůcek při svém studiu. Jak důležitý význam soupisy tyto mají, vysvítá z toho, že se tyto katalogy ve všech větších dílech citují (o porculánu, o skle, o malém uměleckém průmyslu atd.) — jsou do opravdy klassickými repertorii. Kdo je majitelem cenných uměleckých sbírek a před jich prodejem opomene postarati se o takové znalecké dobrozdání, po případě katalogisování, vydává se nebezpečí, že při dražbě jeho sbírky i nejcennější předměty za fatku se prodají.

Ale ani majitelé jednotlivých cenných, vzácných a starobylých předmětů nemají a nemohou zůstati bez ochrany, nemají-li býti vykořistěni a hanebně ošizeni. Kdo už dostane se do situace, že se musí s milou a drahou památkou rozloučiti, nechť postupuje při tom s trochou prozíravé opatrnosti a svědomitosti. K sobě samému, ke svým bližním — a konečně i k předmětu samotnému. Opakuje se tu stará chyba, která se přihází u nemocných — ostýchají se jíti k lékaři, a když se k tomu konečně odhodlají, bývá pozdě. Zrovna tak je tomu v tomto případě — člověk, jenž octne se ve stísněné situaci, rozpakuje se požádati o znaleckou radu a raději věc za babku prodá vetešníkovi nebo agentovi. A přece jsou po venkově a zejména v Praze znalci, kteří ochotně a nezištně poradí; jsou to správcové a ředitelé museí, v naší metropoli v přední řadě zemského musea a musea umělecko-průmyslového, kteří žadatelům s největší ochotou vzácný jejich umělecký majetek odhadnou, na jeho originalitu, cenu a význam upozorní a po případě jim i poradí, jak postupovat, aby věc byla nejvýhodněji zpeněžena. Dr. R. J. K.

EPITAF GRIESPEKŮ V NEBEZPEČÍ. Na podnět Ústřední komise pro zachování památek ve Vídni bylo známé epitafium pánů z Griespeků v kostele Kralovickém, velkolepá to památka renaissanční, rozebráno za tím účelem, aby mohlo býti obnoveno. Epitafium bylo rozloženo na kamenné dlažbě kostelní, kde pravděpodobně zůstane přes celou zimu. Leží tam už několik měsíců a po nějakých přípravách k obnově ani potuchy. Tímto zdlouhavým tempem děje se pravý opak toho, co Centrální komise zamýšlela — neboť chatrný stav této památky nesnese ani vlhka ani dlouhého odkladu. Je nejvýš na čase, aby se s obnovou neotálelo, a aby epitafium náležitě opravené bylo na své místo, nad hrobku pánů Griespeků, budovatelů překrásných zámků v Kacerově (je, bohužel, také v praubohém stavu) a v Nelahozevsi, zase postaveno.

OBNOVA RADNICE V PLZNI. Centrální komise pro zachování historických památek ve Vídni zaujímá od několika roků v otázkách obnovy starých objektů stanovisko naprosto zvláštní, dost často nesprávné. Viděli jsme to při chystané restauraci Vladislavského traktu na hradě Pražském, a nový doklad toho vidíme v přerušené obnově radnice v Plzni. Před třemi lety byla obnova průčelí, když před tím znaleckou komisí stopy původní výzdoby byly zjištěny, svěřena professoru J. Koulovi, jenž provedl restauraci v duchu původním, to jest se sgraffitty ve spodní části až po hlavní římsu a částečně v chiaroscuru v partii štítové. Centrální komise opřela se však provedení tohoto návrhu, zastávajíc názor, že zachovávati lze jenom stav nynější, a že veškeré pokusy, obnoviti výzdobu v duchu původním, třeba se opírala o zbytky zachované, dlužno rozhodně zamítnouti. Proto bylo od výzdoby štítů vůbec upuštěno. Nynější vážný ráz radnice tvoří hlavně, ne-li výhradně, štíty, zbavené původní omítky, i výzdoby sgraffittové, která opadala, takže zbývá pouze holý, cihlový podklad, připomínající severoněmecké stavby z tohoto materiálu. Ale naše renaissance neznala režného cihlového zdiva, a prosadila-li Centrální komise svůj názor, aby

totiž tento podklad zůstal neomítnut a nevyzdoben, prosadila náhled nesprávný, poněvadž odporuje duchu doby. Zajímavo je, že proti omítnutí spodní části průčelí až po hlavní římsu komise námitek nečinila. Rada města Plzně nařídila proto letos, aby s výzdobou této části průčelí dle návrhu prof. Kouly bylo započato. Všechny přípravné práce byly již provedeny — tu však opět zakročila Centrální komise a snaží se provedení návrhu znemožniti.

Stanoviska tohoto nelze úspěšně hájiti. Kdyby, na příklad, v letech sedmdesátých, kdy palác Schwarzenberský na Hradčanech byl obnovován, ve smyslu těchto názorů bylo postupováno, měli bychom dnes na Hradčanech *ne typ paláce italského*, *nýbrž stavbu rázu severoněmeckého*. Tím však, že obnoven byl v duchu doby s bohatými sgraffitty, jeví se památka obnovena skutečně v duchu původním, tak asi, jak pravděpodobně vypadala, třeba při tom detail výzdoby byl moderní. Připomeňme si, jakou ztrátu uměleckou utrpěli jsme zbouráním *radnice v Mostu*, která se svou bohatou výzdobou freskovou a sgraffittovou byla *typem české radnice*. Z radnic, které se zachovaly — v Litoměřicích, Prachaticích, ve Stříbře — přísluší radnici v Plzni primát pro cenu architektonickou. Proto musíme tím důrazněji trvati na tom, aby při otázce její obnovy byl na tento veliký, ojedinělý význam vzat zřetel. H.

ZE DNE NA DEN. Ladislav Šaloun od počátku svého tvoření jevil zájem o malého člověka. Sáhl přímo ke kořenům moderního života, v massy nejslabších členů lidské společnosti, odsouzené k trudné, vražedné a beznadějné práci. Přes to však byl dalek tvořiti díla rázu agitačního. K těm ubohým, sedřeným lidem poutají ho dvě věci: hluboký soucit a interes výtvarníka. Nalézá mezi nimi víc karakteristického než v ostatní uniformní a bezvýrazné společnosti. Niterné pojímání zřetelně vidíme na schnutém těle topičově, jenž »ve chvíli oddechu« upadl v těžké myšlenky, na skupině »Lví stopou«, kterou Šaloun illustroval stejnojmennou báseň Nerudovu, na skizzách »Vypuzenci« a »Umřel«, nejcitověji vyjádřených, ale neprovedených, na dekorativních pracích na nádraží císaře Františka Josefa a nejnověji na Zemské bance, a konečně a zvláště na pomníku Husově. Skupinou božích bojovníků dal Šaloun dosud nejmohutnějším způsobem výraz svým lidským a uměleckým sympathiím k vrstvám nesčetných bezejmenných hrdinů života i práce. Nestaví tu podle jasného zjevu Mistrova vojáků, neboť byli to prostí, drobní lidé, sedláci, řemeslníci — dělníků v moderním smyslu tehdy nebylo — kteří, uchváceni ideou, způsobili onu slavnou dějinnou smršť, tvořící jádro české historie. Proto buduje Šaloun pomník netoliko Husovi, ale i těm tisícům, bez nichž Husovo působení i jeho pře a smrt nebyly by měly praktického výsledku. Nazírá na hnutí husitské jako na hnutí mass, jemuž nelze upříti obdivu a

PROF. MAURICE DUBOS,
pořadatel slavnostního večera české poesie v Paříži.

uznání, poněvadž pramenem jeho nebyl útisk materielní, nýbrž duševní a hybnou silou myšlenka ducha osvobozující. Také muž s kamenem v žilnatých rukou, žijící ze své práce ze dne na den, je z prací Šalounových, vyjadřujících jeho pochopení životních trudů. Práce tato byla studií, kterou umělec daroval hořické galerii. Vzácnou, u nás vskutku výjimečnou obětavostí hořického starosty, p. J. Feifara, bylo pak možno dílo provésti v nadživotní velikosti a postaviti v bronzovém odlitku ve Smetanových sadech v Hořicích. Mají tak Hořice, město se známými lomy pískovcovými, svůj pomník práce, snad první v celém království. —d—

NÁHROBEK VÁCLAVA BENEŠE TŘEBÍZSKÉHO na hřbitově vyšehradském způsobil malou novinářskou vojnu. Proti Bílkovu dílu ozvaly se protesty víc pochopitelné a temperamentní, než umělecky odůvodněné, a s druhé strany byla bráněna víc osoba Bílkova než jeho dílo. Na umělecké naše poměry vrženo tu ostré světlo. Klid a vážná rozvaha, potřebná k věcnému posouzení předmětu u nás je vzácným zbožím a objektivního, neosobního stanoviska jsme stále vzdáleni. Pokud činěny útoky na Bílka jako umělce, je zajisté třeba vzíti ho v ochranu. Bílek je duch zaujatý svým náboženskо-filosofickým přesvědčením. Tato zaujatost, toto propadání v hlubiny nevysvětlitelných záhad dává jeho dílu velikou vnitřní sílu, mohutnou, jednotnou linii, často však dostává se v rozpor s výtvarnickým cítěním umělcovým, jinak vyvinutým v subtilní jemnosti. V takovém případě Bílek bez milosti výtvarnou stránku svého díla láme, podřizuje ji myšlence, kterou s fanatickým nadšením apoštola propaguje. Podařilo se mu stvořiti díla mohutné působivosti, skutečná unika české plastiky, dokonalá ve svém způsobu, poněvadž harmonická tvarem i obsahem. Tato díla diktují pro Bílka-umělce respekt i u toho, kdo

stojí v jiném uměleckém táboře. Nikomu však nelze upříti právo, veřejně vysloviti, že se Bílek také mýlí a že nezná někdy hospodárného zacházení s danými prostředky, že se vzpírá nezbytnému omezení. Bílek není propagatorem nového umění, nečiní experimentů ve jménu nějaké nové umělecké myšlenky — jemu je umění pouhým prostředkem k dosažení cíle jiného, vyššího, duchového. Zabrán ve své přemítání, zahalen mlhami svých grandiosních snů, nevidí často střízlivé skutečnosti, nedbá tvárné krásy svých postav, ignoruje okolí, pro něž tvoří. Náhrobek Benešův je takovou vysněnou a cítěnou, žel nikoli zmoženou prací. Před duševním zrakem Bílkovým tyčila se obrovitá postava Jana Miláčka, zdrceného nevyslovitelným žalem nad Mistrovým osudem. Bílek chtěl vyjádřiti krásnou svou myšlenku pohybem ruky, sklonem hlavy, výrazem tváře. Ostatní tělo jakoby se ztrácelo. To je problém, schopný zpracování malířského, sochař se ho odvážiti nemůže. Světlo oblévá všechny údy a tvary sochy stejně ostře, každá abnormalita, kterou by malíř zahalil v diskretní stín, každá skreslenost, která na obraze dvojrozměrném může býti i účelna, plastiku znetvořuje. Snad, jinak umístěna, působila by socha lépe, ale to není omluvou umělci, který dílo své komponoval právě pro toto a ne pro jiné místo. Bílek tvořil toto dílo od počátku, aniž by dbal reálných požadavků. Porotě, která jeho návrh měla posouditi (X. Dvořák, St. Sucharda, F. X. Šalda, L. Šaloun), předložil tři k r e s l e n é náčrty. Porota vyslovila se tehdy, že z návrhů ani jediný nevystihl významu Benešova a že nelze dle k r e s b y souditi, jak působiti bude dílo plastické. Doporučila výboru, aby žádal skizzu m o d e l o v a n o u a souhlasí-li s myšlenkou, aby s Bílkem jednal dále. Už tehdy Bílek, jak viděti, chybil. Provedl pak ve dřevě malý model a přenesl prostě všecky tvary i se stopami techniky dřevo-řezbářské do kamene, tedy do jiného materiálu, v měřítko nepoměrně veliké. Výsledkem je nezdar.

Možno to říci hlasitě, aniž by se tím význam Bílkův umenšil. Je proto zbytečné a nekritické, zachraňovati pochybené dílo za každou cenu, i násilnými, nemožnými výklady o tom, kterak prý dílo Benešovo nemělo páteře a proto že je nemá ani socha Bílkova, právě tak, jako je nespravedlivé, pro jedno a třeba i pro několik nezdařených prací odsuzovati celého Bílka, a neodůvodněno, tropiti si z něho smích. Umělecké dílo je dobré nebo špatné bez ohledu na to, kdo je stvořil. Tato pravda, zdá se, u nás ještě není známa. —g—

BÍLKOVY PRÁCE NA KARLŮV MOST. U příležitosti novinářských rozprav o náhrobku Beneše-Třebízského opakováno s několika stran přání, aby mezery po zřícených sousoších na Karlově mostě vyplnil F r. B í l e k. Myšlenka není nová. V soukromém hovoru pronesl ji před několika léty Ladislav Šaloun, na to pak vyslovena poprvé veřejně v Máji (v č. 29. roč IV.). Bylo tam tehdy praveno: »Je to jediný pro toto poslání umělec v národě — F r. B í l e k.« Souhlasíme doposud. Není tu jiného sochaře, jehož dílo mohlo by niterně tak se připojiti ke galerii světců na starém Kamenném mostě, jako dílo Bílkovo. A Bílkovi, citově nejhlouběji založenému umělci českému, nebyla dosud poskytnuta příležitost stvořiti dílo veliké. Ta povinnost oproti němu zůstala nesplněna a není nikterak odklizena nezdarem s pomníkem Benešovým.

NA ZÁLETECH jest název nového baletu, jejž pro Národní divadlo na mravokárné historce — o lehkomyslné malířově choti — zbudoval choreograf p. A c h i l l e V i s c u s i. Dává ji vyléčiti stejnou lehkomyslností pana chotě. Jen když vše dobře skončí, na nějakém dobrodružství v lázních nesejde! Na tom se máme právě my mravokárci z obecenstva delektovati. Hudbu k tomu uvil kapelník p. Z a m r z l a, bůh chraniž však svou! Z nejvděčnějších tanečních čísel ji uvil, jež snadno zčeštěním domakatelný pseudonym C h a r l e s F o r g e r o n rozesil po svých odpočívajících baletních partiturách. Tak oživují rozkošné valčíky, polky, mazurky, které měly svého času jistou popularitu. Výprava je skvělá. Z tanečnic vynikají dámy K o r e c k á a D o b r o m i l o v a. Vše jásá a křepčí. Co si přáti víc? Divadlo přeje si z toho všeho asi jen plnou pokladnu. A tu mu přejeme my též. Na lepší věci jiné . . .

—a—

BODŘÍ VENKOVANÉ NA VINOHRADSKÉ SCÉNĚ. Ve světě divadelním sotva kdo pochybuje o tom, že Sardou znamená v dramatické literatuře světové význačný milník. Není jen francouzským dramatikem, hrál a hraje se na všech jevištích. Je tedy správno, když jeviště, které chce svému publiku ukázati vývoj dramatického umění, jeho znamenitější zjevy, předvádí i Sardoua, třeba jsme dnes umělecky o mnoho honů dále; a je i správno, když ukáže svým časem Sardoua ve všech jeho fázích, tedy i »Nos bons villageois«, práci sic zajímavou, ale ne prostou jistých organických vad. Má svou cenu mravně výchovní, přes tyto vady, na př. tu, že, když už celé hlediště připadlo na to, jak by mladý Morisson vyvázl ze své prožluklé situace, ukáže pravdu před očima manžela ženy, které se dvořil, a teprve pak, když záletník svůj kalich hořkosti za trest vypil až na dno, k záchraně a štěstí jej přivede. Vítězí tedy morálka, a při malé tragické vině smírně děj končí. Práce je dosti známa, dávala se v Praze i na venkově častokráte, netřeba proto líčiti děj. Hráno bylo dobře. a—e.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 5.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROMÍR PŠENKA:

KROUŽÍ SUPOVÉ.

Legionářská reminiscence.

(Dokončení.)

Byl jsi v setnině, jež ležela posádkou v Dayských lesích, a jež se měla koncem roku s ostatními setninami praporu odebrati do saharské garnisony Ain Sefry. Když byl prapor doplňován, byl jsem mezi přijatými dobrovolníky. Pak nastaly útrapy a muka dvacetidenního pochodu k jihu. Setkal jsem se s Tebou v Saidě, v místě, kde přestává život a začíná Vysokými Pláněmi poušť. Bylo to pro mne symbolické místo, neboť tam začala mně nová poušť života.

Byl jsem Ti představen, poznal jsi mne i pod cizím jménem okamžitě jako já Tebe. Nepodal jsi mi ruky, nepromluvil jsi na mne. Netvor nedorozumění stál mezi námi. Nitrem mým lomcovaly lítost a vztek. Více lítosti.

Od té doby jsem se pokusil několikráte přemoci netvora, jenž nás od sebe dělí, ale marně. Přiblížil jsem se Ti, čekal jsem na Tvůj jen nepatrně vlídnější pohled. Pozoroval jsem Tě z povzdálí, viděl jsem Tě, když jsi se bavíval s krajany, smál se, zpíval, obveseloval je svým humorem. Záviděl jsem oněm krajanům, že Tě mohou poslouchati, Tobě ruku stisknouti, vzpomínky navzájem s Tebou oživovati. A když jsem by zpozorován, odkrádal jsem se tiše a zahanbeně.

Pustil bych se v otevřený boj s netvorem. Stoupl bych si před Tebe, chopil bych se Tvých rukou, překřičel bych Tvůj hlas, přinutil bych Tě vyslechnouti pravdu, násilím bych Tě vyvedl z bludu. Cítím se však sláb.

Čekám tedy. Čekám, až někdy netvor usne, abych využitkoval té chvíle, chopil se Tvé ruky, zmocnil se Tvého srdce . . .«

Můj zvlhlý zrak se zvedl od řádek tklivého dopisu.

V průzračném vzduchu, v prostoru zasmušeném tuchami blížícího se večera plovalo v širokých kruzích volnými údery ohromných křídel několik supů. Jich občasné skřehotavé výkřiky mísily se s lidským pláčem vycházejícím od čerstvého rovu dole nedaleko suchého lůžka Žlutého Potoka, ve čtverci hřbitovních zdí.

Na čerstvě nakupeném vrcholku vypráhlé písčité půdy ležel Brach. Objímal tu kupku země, tisknul k ní svojí horečně rozpálenou tvář, a zarýval do ní svoje prsty. Jeho zrak, jenž nebyl dosud propustil jediné slzy byl nyní zalit hojnými krůpějemi rosy bolesti a lítosti. Divné, skučivé vzdechy draly se z hrdla jeho splývajíce s jinými podivnými zvuky, jež se ozývaly vysoko nad našimi hlavami.

Kdesi na úbočí Džebel Aissy se ozval výstřel. Ohyzdní ptáci odlétli velikými oblouky do svého pravého revíru, nad duny.

Umlkly i vzdechy na čerstvém rovu. Ale bolest neusnula.

I vzduch země i nitro lidské mají svoje netvory. Nejhoršími ze všech jsou ti, kteří sídlí v prsou člověka, netvorové závisti, nenávisti, a nepochopení . . .

* * *

Uplynulo několik let. Moje uniforma francouzského legionáře, s vyslouženými páskami, dobře proložená naftalinem odpočívala na dně kufru. Měl jsem již za sebou, jako stále živou, ale přece již trochu blednoucí vzpomínku, břehy Afriky, její pouště i oasy. Ještě jsem si dovedl dobře v mysli vyvolati obrysy Džebel Amouru s nejvyšším hrotem Raz Cherguia, kde ve výši dvou tisíců metrů zářívaly zdi

signálové pevnustky, když dole, na redutu Ain Sefry a na terasovité zahrady moslemínské vesnice již padala tma.

Nastaly jiné dny než ony byly, když jsme pochodovávali halfovými pláněmi.

Výstava, korunující na Marsovu poli, svahu Trokadérském, na Esplanádě a po obou březích Sekvány mezi těmi místy oslňující apotheosou vše, co duch lidský a ruce lidské vytvořily než se probudilo jitro dvacátého století, slavila svoje bouřlivé triumfy.

Dáma s Paquinovým pláštěm nad mušlovitou branou výstavy na náměstí Svornosti vítala miliony návštěvníků. Ulice a boulevardy výstavy i města, náměstí, parky, divadla, kavárny, taverny, vše se měnilo v rušný, hlučící úl, v němž neprostupné davy lidstva zápasily o místo u tabule požitků. Všichni národové světa vysílali svoje příslušníky, aby rozmnožovali živý tok, jenž šumně proudil cévami štědré Paříže.

Česká kavárna Svobodova v galeriích Palais-Royal-u bývala plna každého poledne a každého večera. Tam ozýval se v metropoli vzdělaného světa český hovor, mnohdy večer i český zpěv.

Jednou seděl jsem u Svobody uprostřed četné společnosti českých hostí. Byli to účastníci už několikáté společné výpravy. Dva doktoři, jeden profesor a autor učebnic, asi tři továrníci, z nichž dva s manželkami, jedna řídící učitelka, jeden inženýr, jeden ředitel cukrovaru, tři učitelé a jedna veselá vdovička. Ta poslední, paní X., byla zvláště zajímava. Její překypující tvary sešněrovány byly násilně do přiléhavého cestovního obleku. Na pečlivě načesané hlavě seděl klobouk úctyhodných rozměrů. Prsty a zápěstí její svítily drahokamy prstenů a náramků. Ale více než ty drahokamy zářil její zrak, jenž se toulal po místnosti od jedné tváře ke druhé, pomíjeje ty starší, a setrvávaje směle a odhodlaně u mladších. Pohled ten mohl svojí vyzývavostí soupeřiti se zraky zkušené kokoty z boulevardů. Ale nelákal; bojoval a nevítězil.

Proto se marně prohánějí její čiperné oči — snad to jediné, co ji krásného z uprchalé krásy zůstalo — po tvářích přítomných, hledajíce, lovíce.

Dozvěděl jsem se o vdovičce, že je vdovou po starém, bohatém, teplickém obchodníku, po jehož smrti se vrátila se svými penězi (proneseno s důrazem) do Prahy, kde se jí nejlépe líbí, neboť nepřestala býti Češkou, dobrou vlasteneckou Češkou. Že je vdovou teprve nedlouho, ale že odložila trochu předčasně smutek, poněvadž by to nebylo hezké, jeti do Paříže na výstavu v černém. Že se nechce hned zase provdati, poněvadž její smutek po obou manželích vězí hluboko v srdci a ne v toiletě.

Omračovala mne svojí logikou a upřímností, Logikou, když mluvila o smutku a úmyslu posečkati trochu s novými vdavkami, srdečností, když mluvila o svých penězích.

Jednoho večera byl jsem vyvolán ze společnosti v kavárně Svobodově, jejímž nejviditelnějším a nejslyšitelnějším členem byla paní X. Svoboda, majitel kavárny, se ke mně naklonil a sděloval se mnou, že je venku na terase někdo, kdo si přeje se mnou mluviti.

Omluvil jsem se společnosti a vyšel jsem. Sloupové galerie Paláce, obklíčující velké, v park upravené nádvoří, byly jasně osvětleny, ale park sám tonul v nejistém šeravu. Tři řady oleandrů, tvořící se sloupovím galerie obdélník, ohraničovaly místo, zvané terasou.

V Paříži není kavárny bez terasy, ale ne každá kavárna může míti svoji terasu v parku jako měla Svobodova.

Rozhlédl jsem se šerem, a poznal jsem okamžitě, kdo se po mne ptal. U jednoho ze stolů seděl voják, francouzský voják. Paprsek světla, pronikající z kolonády, dopadal na jedno jeho rameno. Poznal jsem barvu epaulet. Zelená ploška, rudé třásně. Legionář. Bezpochyby český legionář, jenž, vyslouživ si svůj čas, a octnuv se v Paříži, poptával se mezi krajany po někom, kdo by mu mohl býti radou nebo skutkem nápomocen při vstupu do civilního života, a byl odkázán na mne. Nestalo se tak poprvé.

Nemýlil jsem se.

Za chvíli seděl jsem s legionářem, zabrán v důvěrný hovor. Poznal jsem v něm jednoho z oněch krajanů, kteří byli nováčky, když jsem načínal poslední rok své služby. Dal jsem mu potřebné informace a doporučení. Pak jsem jej vyzval dovnitř kavárny.

Legionář se ostýchal, ale konečně si dal říci.

Představil jsem ho společnosti. Zodpovídal několik otázek pánů doktorů a učitelů o Africe, legii, vyvolal svými odpověďmi hojně politování na adresu krajanů tam sloužících, a pokloniv se ještě jednou, hranatěji než před tím, odcházel.

V tom se mu na rameno položila ruka. Uzřev něžnou ženskou ruku, vtěsnanou v jemné rukavičce, obrátil se rychle. Byl překvapen, octnuv se tváří v tvář elegantně oděné dámě, jež se naň dívala s neobyčejným zájmem.

Byla to paní X. . . .

»Dovolte, příteli,« ptala se, »nepoznal jste v Africe, v té legii také mezi krajany dva bratry jménem . . .« a řekla nějaké jméno.

»Ne, prosím,« zněla odpověď, doprovázená zasalutováním.

»To je škoda. Byla bych se ráda o nich něco dověděla, když jsem se tak náhodou setkala se skutečným legionářem. Zaslechla jsem od jednoho pána, jenž dostává z Afriky pohlednice, že prý jeden z nich zemřel a druhý se stal nějakým velkým pánem, snad majorem, nebo něčím takovým. Byla bych se ráda dověděla, který je to z nich, jenž zemřel, a který se dopracoval takového stupně. Já jsem se kdysi o ně velmi zajímala . . .«

»Nepoznal jsem žádné krajany toho jména v legii,« potvrzoval voják dřívější výpověď. »Ale pan P. by vám snad mohl dáti zprávu, neboť tam byl několik roků přede mnou.«

Podíval jsem se vdově do očí, a těžké, trapné vzpomínky prolétly mi hlavou. Spatřil jsem v duchu růvek v písčité půdě a na něm, s prsty do země zarytými, lkajícího, divně vzlykajícího vojáka. Vysoko nad truchlivým výjevem krouží ohyzdní supové. A za studených saharských nocí, když rozžehne Raz Chargui svoji žlutou hvězdu, přimíchanou mezi hvězdy firmamentu, zavzní kolem zdí hřbitůvku kvílivý zpěv šakalů a příšerný chechtot hyeny.

Má svoje netvory i vzduch, i země, i lidstvo . . .

Vdovička již snad po třetí mi opakovala svou otázku.

»Ne, milostivá, bratrů jménem . . . . jsem ani já v Africe nepoznal. Byli tam dva bratři, Pražáci, ale každý se jmenoval jinak. Jednoho jsme pochovali v písku na pokraji Sahary. Ten se jmenoval Vazík, Karel Vazík. Druhý, jenž se po pohřbu bratrově nebezpečně roznemohl, uzdravil se a dopracoval se později k pěknému stupni. Majorem se nestal, to se doposud žádnému cizinci nepodařilo a snad nepodaří, ale stal se sergent-majorem, což znamená asi účetního šikovatele. Jediný krajan, jehož jsem znal, jenž se dopracoval toho stupně. Ten se jmenoval Eman Brach. Dobrou noc, milostivá!« Obrátil jsem se za vojákem ke dveřím. V zrcadle vedle dveří jsem viděl, jak se za mnou vyjeveným pohledem dívají oči dosud krásné, jež nadělaly tolik pohromy.

Šel jsem si sednouti s legionářem na terasu, do šera parku.

Druhého dne jsem psal Emanu Brachovi, sergent-majoru v Lao Kai, v Indočíně: »Viděl jsem Teklu. Děkuj nebesům, že zvěděl jsi tak pozdě o její lásce k Tobě . . .«

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Padla mu ihned do oka ta dívčice drobných, polodětských tvarů. Zdála se mu vypadávati ze zakouřeného, lihovinami a pernými vtipy čpícího rámce studentské kavárny kam právě stržen byl proudem, jda, kam šli ostatní, dělaje, co dělali ti, kteří přijali ho do svého středu, sám passivní, ale ne bez pozorovatelské zvědavosti.

Celý ten vír a ruch, milá bezuzdnost mládí, směšující nadání ducha s necudnou zahálčivostí, měly proň půvab čehosi nového. Tucha nebezpečí, skrytého pod křehkou draperií žoviality, lákala ho spíše, než odrazovala. Viděl veselí, jemuž vyraženy čepy. Proudilo hrčky. Kypělo.

Jsa od přírody nakloněn k melancholickému pojímání života, nepoznal dosud takové sdílnosti a ustupoval jejímu kouzlu. Novým bylo mu zvláště volné stýkání se obou pohlaví, jemu, jenž palčivé té otázky mládí dosud na sobě nezakusil, řeše ji toliko theoreticky, jak o ní slýchal s kathédry.

Ať se hleděl zaujati sebe víc jiným směrem v novém okolí, shonem u bufetu, novinami, vřeštivým orchestrionem, živou gestikulací francouzského studenta i nenuceností studentek, jichž tu sedělo skoro za každým stolem, oči jeho bezděky vracely se vždy znovu k protější skupině a nezůstaly neodměněny — jednou, dvakrát — letmou jiskrou, žhavě se zablesknuvší zpod plaše klopených víček.

Olšův první dojem se ustaloval. Ta dívka ocitla se tu náhodou, poprvé, jako on. Zjev její zadýchán jest ještě nesetřeným pelem. Necítí se tu volnou. Skromné, nesmělé chování tomu nasvědčuje. To nejsou vyzývavé pósy, nahá předloktí, koketně opíraná o mramor stolků, cigarettu v prstech, nohy nedbale zkřížené, aby z volánu spodniček vykukovati dávaly tuhému lýtku, ani smích, který rozpustile hlaholí lokálem. Naopak, vše jest na ní zdrženlivé, prosté, přirozeně ušlechtilé.

Tak vesnívá se Oleš do sentimentality, která tak často zmocňuje se nezkušených, kteří sami mají srdce čisté, v pochybných místnostech, vůči ženám všemi šejdy světa protřelým, plníc je k nim klamnou soustrastí.

Hoši, s nimiž Bezdruž u stolu seděl, všimli si brzo, kam šedavé oči jeho přes okraj novin míří. Začali škádlit velké to dítě s nevyslovitelným jménem a očima, připomínajícíma jim severní mlhy. Vlast jeho nedovedli si na mapě

umístiti, přes všechny výklady, které jim o tom činil, co znamená Tchèque, a kde leží podivná ta Bohême, stavící jim ho do mystického šera. Ale přilnuli k němu za krátko celou příchylností svých let, kdy uzavírají se přátelství nejsnáze, zřídka na trvalo, avšak nejvřeleji.

Richard Lenoir, hrbáček se zádumčivým úsměvem, vždy tichý na konci stolu, odcizený radostným výbuchům mládí a proto snad více, než ostatní, s Olšovou vážnou povahou sympatisující, přerušil neočekávaně své dlouhé mlčení. Zná dobře toho bruneta, který tam naproti, u okna, se svou studentkou a s její kamarádkou gloria (kávu s cukrem a rumem) popíjí. Je to »černý Pavlík«, filosof, jako oni, který již léta dělá svůj licenciát. Pomáhal mu posledně na latinské písemce, ale kde pak, »černého Pavlíka« vytrhnout! Ten už svých zkoušek neudělá do smrti.

— Ale jinak je to vtipný hoch. Rozveselí každého, i mne. Má dobré srdce. Chcete-li, představím vás, a uvidíte . . .

Oleš se nedal dlouho pobízeti, neboť od okna, z brv cudně se zavírajících, vyšlehl mu v ústrety právě vřelejší, nicméně ve svém kradí zcela bezúhonný pohled.

Lenoir vysvětlil zblížení přáním cizincovým, který jest na fakultě poprvé, seznati postup zkoušek, o čemž mu on, »černý Pavlík«, mající v tom své zkušenosti, dovede podati nejsprávnější poučení.

Smědého hoca, na prvý pohled syna francouzského jihu, jejž bylo i po výřečnosti znáti, netěšilo příliš, že byl takto upomenut na své nezdary, před nimiž spěchal v nirvanu, jaká se ho zmocňovala při vůni silné kávy, ve výpaších punčovin, v kouři cigarett a žvatlání jeho »grande Ninon«.

Přes to, se vrozenou Francouzovi úslužností, jal se z široka daleka vykládati o stupních zkoušek, jež se dělí na písemné a ústní, obecné a speciální, písemky zase na dissertaci francouzskou a latinskou. Byl by snad mluvil ještě déle, kdyby »veliká Ninon« — zasloužila jméno to spíše tlouštkou, nežli výškou — nebyla lépe pochopila situaci a nevpadla do suchých výkladů:

— Ale vždyť jsme pána ještě ani nepředstavili Marioně. Hle, pan . . . (Oleš vyvedl ji z rozpaků, jmenuje své jméno) . . . a zde Mlle Marion Laferrière, naše roztomilá Marion, která je právě vdovou po plavovlasém švédském c a r a b i n o v i,*) který se již letos nevrátil . .

V Olše zabodla se ta slova, zcela bezstarostně prohozená, jakoby se to samo sebou v tom světě rozumělo. Ale v rychlosti, s jakou se tak stalo, neměl času ani pozorovati, že Marion při těch slovech ani brvou nehnula, očí nesklopila, leda že jakýs útrpný úsměšek pohrál jejíma lehce odchlípenýma rtoma.

Jemnoduchý hrbáček vycítil situaci a zatočil hovor v původní kolej. Jak roztržitě však Oleš naslouchal výkladům! Zrak jeho stále vracel se k Marioně, jež ve své subtilnosti a uzavřenosti jen příznivěji odrážela se od povídavé, kypré a co chvíli ve řvavý smích propukající Ninony.

Byla to zase Ninon, jež vpletla se do jejich řeči, aby již s tím dali pokoj, na to že mají času celý rok, aby jim pan cizinec radši pověděl, odkud přichází, jaké to tam doma je, to že ji více zajímá, nežli všecky zkoušky, které jejího smědého hocha tak trápí... A při tom vjela opět familiárně plnou hrstí do vlnitých kroužků Pavlovy kštice. (Pokrač.)

*) Přezdívka mediků dle bývalých ranhojičských pomocníků.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Od té doby žily sestry jako v ústraní. Sice vyšly si ven, promluvily s tím nebo oním, s nímž se náhodou setkaly, neprojevovaly nepřátelství vůči dámám úředníků, ale žádných intimních styků nezapřádaly. Bylo-li nějaké divadlo, šly také, bavily se zdrželivě a odcházely, aniž by čekaly bude-li je kdo zdržovati. Pro Helenu bylo radostí osamostatnit se a zbavit se protivných přívěsků. Ale Ludva dlouho skrytě toužila a zápasila s hlásícími se tužbami svého nitra. Teprve jaro ji osvěžilo a zapudilo její zádumčivost. Ráda nyní šla s Helenou ven a pozorovala-li, že sestra má mnoho práce, sama za ní k poli přišla, na mezi se posadila, chvíli si odpočinula a potom opět vracela se sama k městečku.

Po zasetí a před senosečí bylo na několik týdnů volno. Práce v polích byla hotova, jiná nezačala a Helena se mohla věnovat sestře. Sama si vymýšlela záminky, pro které na tu či onu stranu zamířila. Zvolna šly a Helena dýchajíc plnýma prsoma vzduch, cítila se svěží,

silnou a šťastnou. Ano, radost je být na venkově, rozkoš je toulat se poli a lukami a vědět, že část toho bohatství, jež na všech stranách roste a voní, nám patří, pro nás roste a dozraje. — —

Teď když přelétla pohledem kraj, přála si mít v rukou malířskou paletu, aby zachytila ony jemné odstíny barev, aby pro zimní dny uchovala si obraz kraje, jeho ráz a jeho půvab. Žije sice stále v přírodě, ale v zimě nedovede vyvolat svěží a plný dojem jara a léta a mívá chvíle únavy, za níž se jí zdá, že její přičinění a práce nadarmo je vykonána.

»To je naše žito?« ptala se Ludva, probouzejíc ji z přediva myšlenek. Ukazovala na lán žita, které u jejich nohou šelestilo a jehož tvrdě zelená barva odrážela se od jemnější barvy žita na vedlejším poli.

»Ano, to je naše. Máme ještě asi na pěti dílcích žito. Všechno je letos krásné a nepřijdeli pohroma, bude vydatná žeň.«

»To zde vedle je také žito a vypadá zcela jinak.«

»Je to chalupníka Příhrady. Nešťastný člověk! Takovou četnou rodinu má, dost je dlužen, ale nedbá! Jen když má na kořalku. Jeho děti si jednou budou s malou vděčností vzpomínat na svého otce.«

Zamlčela se, představujíc si bezděky usouženou chalupnici, která vysílena, hubená a chatrně oděná dřela se v hospodářství víc než muž a za to ještě klidila rány opilého. Tolikrát ji litovala, tolikrát si přála, aby někdy o samotě potkala Příhradu a mohla mu domluvit.

»Kdo pak asi jednou po nás bude se starat o tatínkova pole,« řekla náhle Ludva. Tato otázka přišla neočekávaně a byla pronesena zvláštním, jakoby smutným tonem. Helena užasle se k ní obrátila.

»Na co myslíš? Jsme tak staré, abychom už nyní zabývaly se myšlenkou, komu hospodářství dáme? Hůř by bylo, kdybychom nic neměly a staraly se teprve, jak něčeho získáme.«

»Vidíš, to není správné,« potřásla Ludva hlavou. »Kdyby to bylo lhostejno, kdo náš dvorec zdědí, mohla bys ho pronajmout, prodat, vůbec nějak zpeněžit a žít bezstarostně. Když jsem jednou o tom povídala, ještě jsi se hněvala a sama také chápu, že je majetek, jaký my máme, něco, co nás činí na všechny strany bezpečnými. Ty se na statku přičiňuješ, pole zlepšuješ, máš o to starost jako o poklad a proč? Uzná to jednou, kdo to dostane? Bude nám vděčný? Vzpomene si na tatínka a na tebe? Vdej se, Heleno.«

»Cože?«, vyrazila prudce a zadívala se na ni pohledem nesmírného překvapení. »Já se mám vdát? Kdo ti takového něco našeptal?«

»Nikdo,« zasmála se. »Přemýšlívám, když jsem sama a na leccos si vzpomenu. Byla doba, kdy jsem sama sobě namlouvala, že nic nepřekáží, abych se provdala. A věř mi, nesmím ani teď na to myslit. Nevím sama, jakou to mám krev, že mne stále k tomu žene. Neboj se, nezpůsobím ti takových trampot. Rozvážila jsem si všechno dobře. Snad by si mne ten či onen vzal, snad bych několik týdnů byla šťastna. Ale pak by bylo zle. Ty bys u mne nebyla a který muž by nabral tolik péče, trpělivosti a odhodlanosti, aby se stal ošetřovatelkou nemocné ženy? Kdyby to byl člověk jako účetní Chudoba, za měsíc by se mi vysmál, nechal by mě doma trápit se a hledal by si vyražení jinde. A dobrý člověk byl by mnou potrestán. Nu, zkrátka, je to nemožno na to myslit. A vím, že vysokého věku nedosáhnu. Všechen majetek zůstane tobě. Komu to dáš? Není ti líto při podívání na takové bujné obilí, že kdosi cizí bude těmi poli chodit a libovat si, jak přišel lehko k hotovému. Vdej se. Budeš mít děti, jsi zdravá, silná, div ti nezávidím.

(Pokrač.)

FEUILLETON.

DUŠIČKY DĚTÍ V JAPONSKU.

V bohaté literatuře o Japonsku vyniká hloubkou pojetí předmětu spis Lafiadia Mearna »Lotos«, jenž otvírá nám pohledy do neznámého nitra japon. duše, nám dosud cizí a nepochopené. Vnímavý poutník měl dobrého průvodce v osobě buddhistického studenta Akiry, jenž v chrámech a božištích vykládal mu význam soch a symbolů. —

Sledujme je při návštěvě starobylého buddhistického hřbitova, položeného jako všechna božiště na pahorku, k němuž ve stínu cedrů a javorů vedou široké kamenné schody.

V jednom temném koutku stojí šest soch na dlouhém podstavci, každá drží jiný emblem, ale obličej všech jeví stejný jemný úsměv. Na šíji každé ze soch visí bílý bavlněný pytel naplněný oblázky, — a oblázků jest plno i u noh soch těchto nakupeno, i na kolenou a ramenech jsou položeny kaménky, i svatá zář pokryta jest nakupenými tam oblásky. Tváře soch téměř dětské jsou archaicky tajemné, ale nevyslovně tklivé a měkké. Co znamená zvyk tento?

Roku Jizo nazývají se sochy tyto v lidu, a možno skupinu jejich na mnohých hřbitovech japonských viděti. Představují nejkrásnější a nejjemnější výtvor japonské lidové víry — ono úchvatně tklivé božstvo, které ujímá se malých dušiček dětských, záhy zemřelých, jež Jizo na místě neklidu v říši mrtvých potěšuje a chrání před démony. »Co znamenají však nakupené kol soch oblásky?«

Dle lidového podání dušičky dětí zemřelých musí v Sai no Kavara, onom místě, kam po smrti se dostávají, stavěti malé kamenné věžičky. Onis, zlí démoni však přicházejí, porážejí dětem věžičky sotva je byly vystavěly, a ještě i dítky straší a týrají. Malé dušičky utíkají se však k Jizovi, jenž je skrývá v záhybech svého vlnícího, splývavého roucha, utišuje je, a zahání zlé démony. A každý kamínek, které s modlitbou z hloubi srdce pocházející položí se na kolena Jizova neb k jeho nohám, pomáhá dušičkám v Sai no Kavara, aby dlouhé pokání své snáze překonaly.

»Všechny malé dětičky,« vykládá Akira s jemným úsměvem jako má Jizo sám, »musí po smrti do Sai no Kavara, kde sobě hrají s Jizou. Sai no Kavara jest hluboko, hluboko pod zemí.«

A Jizův oděv má řasnaté rukávy, děti tahají ho za ně při svých hrách, a kupí před ním malé hromádky oblásků, aby z nich vždy znova stavěly; a ony hromádky oblásků, které tamto vidíte nahromaděné před sochami, snesli lidé k vůli dětem, hlavně matky, jimž děti zemřely, které zde ochraně Jizově modlitbou je odporučují. Dospělí lidé však nedostanou se po smrti do Sai no Kavara.«

»Ó, Akiro, musíte ještě více vyprávěti o Jizovi a dušičkách dětí v Sai no Kavara.«

»Nuže, zajděme si do Kuboyamy, kdež v jednom chrámě nalézají se obrazy Sai no Kavary, Jizovy a soudu nad dušemi.«

Božiště toho jména — tři stavení ohražené bambusovým plotem, náležejí sektě Shingonské. Vydáme se k nim do odlehlé čtvrti města. Strašná postava upoutá pozornost hned při vchodu. Jest úplně červená s ohromnýma důlkovitýma očima. Ústa jsou pootevřena jako v zuřivém vzteku, čelo hrozivě zamračené; dlouhý rudý vous splývá přes červená prsa, hlavu kryje podivně zformovaná koruna černá a zlatá a z té visí tři podivné cáry; na levém vyobrazen jest měsíc, na pravém slunce. Cár prostřední jest černý s mystickým znamením »krále«.

»Toť je Emmao, pán stínů, soudce duší, král mrtvých.« O někom, kdo má hrozný výraz, říkají Japonci, že kouká jako Emmao.

Vstoupíme na to, prošedše ještě celou řadu zvláštních duchů a oltářů, do prostorného sálu s podivuhodnou vyhlídkou na líbeznou zahradu. Zvláštní vůně po japonském kadidle se rozprostírá a kněží podávají nám čaj i cukrovinky půvabných tvarů chrysanthem, lotosů, ptáků v letu a pod.

Zatím přineseny byly skvostné kakemony, pravé divy v kresbě a barvě — barvitosti tlumené — koloritu z doby nejlepšího rozkvětu japonského umění. Kakemony jsou veliké, na 5 stop zdélí, 3 stopy zšíří a na hedvábí montované.

Obrazy znázorňují různé legendy.

Pohleďme na první z nich. Nahoře kresba ze světa skutečného: Hřbitov s kvetoucími stromy, truchlící kleči u hrobů. Vše drženo v měkkém modravém světle japonského dne.

Dole svět strašidel. Kurou zemskou sestupují sem duše. Zde kolísají mátohy úplně bílé černou temnotou, aneb brodí se v duchovém přítmí vlnami řeky »tří cest«. Na pravo čeká tu na ně Sodzu-Baba, babice tří cest — strašidelně šedá a skrčená. Jedněm odnímá právě šatstvo, které klade na větve pod tíží dříve odebraného šatstva se prohybající.

V jisté vzdálenosti viděti jest duše prchající, démony pronásledované — démony strašnými, krvavě červenými, s tlapami lvími a obličeji polo člověka, polo býka; s rysy zuřivého minotaura. Jeden z démonů roztrhal právě uchopenou duši, jiný nutí duše, aby přijaly podobu koňů, psů, prasat; — po této reinkarnaci mizejí dále do říše stínů. —

Rozvine se jiný kakemon. Představuje vysokou pec, dušemi vytápěnou, která výhní svou září do temna. Démoni prohrabávají oheň železnými tyčemi. Z temnoty vrhají po hlavě stále nové duše do plamenů.

Pod touto scénou otvírá se mlhavá krajina, — něžný, modrošedý svět pahorků a údolí, jimiž vine se řeka: Sai no Kavara.

Na březích bledé řeky hemží se vše dušičkami dětskými a namáhají se stavěti z oblázků věže. Dětičky jsou velmi hezké, tak hezké, jako skutečné japonské děti (jeť úžasno, jak hluboce japonský umělec cítí krásu dítěte a jak dovede ji vyjádřiti). Děti nemají na sobě leč krátké bílé šatičky.

V popředí právě ohyzdný ďábel jednomu z dětí rozházel stavbu z oblázků železným kýjem. Plačíc sedí tu malá dušička na rozvalinách svého díla, přikrývajíc si oči hezounkýma ručkama. Ďábel se šklebí. Též jiné děti sedí plačíce. Avšak hle, tu přichází Jizo, zářící vlídností, ozářen gloriolou jako úplněk měsíce jej ozařující. Již vztyčuje svou posvátnou silnou berlu — shakujo; — malá strašidla věší se na ni, všechny mocí svou zapuzuje z kruhu ochranného. Děti věší se mu na široké rukávy, jedno z nich vzal do náruče a tiskne je k prsům.

Pod touto scénou ze Sai no Kavara vynořuje se ještě jiný svět stínů. — Divočina bambusová. Zde viděti jen ženské, v bílé řasnaté roucho zahalené stíny. Pláčou. Prsty jejich krvácejí. S rozedranými nehty jsou nuceny po staletí vytrhovati ostré špičaté traviny bambusové.

A nyní rozvinou kakemono nové, pravé zjevení víry.

V popředí zahrada u vod velikého modrého jezera. V zahradě kaskády, jeskyňky, rybníčky s lek-

níny, vyřezávané můstky a stromy se sněhobílými květy a ozdobné pavillony přečnívající klidnou azurovou hladinu. Světlé pásy oblak vznášejí se v pozadí. Nad ně vypínají se pohádkové paláce ve zlaté záři slunečné, — vzdušné výtvory, modré, snivě lehké, — a v této zahradě dlí hosté, líbezné bytosti, japonské dívky. Mají však kolem hlavy hvězdnaté záře: jsou to duchové!

Zde máme tedy před sebou japonský ráj: G o k u r a k u. A všechny tyto bytosti božské jsou: b o s a t s u s. Při bližším pozorování vidíme, že líbezní tvorové tito vykonávají různé zahradnické práce, mazlí se s pupeny lotosů a postřikují je, by rozkvetly. Barvy jejich nejsou z tohoto světa. Jedny mají otevřené kalichy a v jich svítícím srdci sedí malá nahá robátka, každé se svatou září kol hlavičky. Jsou to duše, noví Buddhové, Hotoke. Některé jsou pramalinké, jiné větší, patrně rostou, jsouce krmeny líbeznými ošetřovatelkami. Jednu z dušiček, která právě kolébku svou opustila, doprovází nebeský J i z o ke vznešeným vysostem.

Tam nahoře v modru nebes kolébají se T e n n i n o v é, andělé buddhistického nebe, děvy s křídly fenixovými. Jedna z nich hraje se slonovým plektrum na strunovém nástroji, jiné rozezvučí jednu z podivných prastarých čínských fléten, jichž při posvátných koncertech ve velkých chrámech dosud se užívá.

Nebe tedy poněkud světské, upomínající na vzdušné čajovny města Saikyo (t. j. Kyoto).

K posledu vytáhl průvodce ještě starou, ohmatanou japonskou knihu, dvě stě let starou, obsahující něco jako naše hymny a žalmy, nadepsanou S a i n o K a v a r a - K u c h i z u s a m i n o d e n, což doslovně znamená: »Legenda o bzučení v Sai no Kavaře«. Starobylá hymna, kterou zpěvně a rhytmicky průvodce předčítá, a která má as tento smysl, nepodávajíc ovšem původní rhytmus:

»Není z tohoto světa báje tato bolestná — jednající na Sai no Kavara — na úpatí hory Shajde — není z tohoto světa a přec tak žalostná. —

Bez počtu kupí se dítek tu drobných — na nivách Sai no Kavar — jich věk když opouštěly krbů rodných — byl krátký, dvě a nikdy přes deset jar. —

Zde zní jen touhy hlas po matce rodičce — a nářek společný, kde rodný prý tatíček? — ‚chichi koishi, haha koishi!' — Pláč jejich jest dětský, a přec zní tak žalostně, tklivě — že srdce ti rozrývá, ač zní jen tak snivě. —

Smutně tu děti v řece sbírají kamínky, — by stavěly věžku ke spáse maminky, — budují druhou pro blaho tatíčka, i třetí i čtvrtou pro sestru, bratříčka. —

Však běda! hra celá ta žalostně končí, — když slunce na obzoru za hory padá. Již jsou tu ďáblové, pekla náhončí — železným kyjem rána dopadá. »K čemu ta hračka?« Rodiče Vaši — na zemi dlící, nemyslí na dary, na díla zbožná — od rána do noci smutně kvílíce, prodlužují jen muka Vaše, jež zkrátiti není možná!«

Pod ranami kyjů řítí se oblásky — dušičky pláčou. Jak krutý čin bez lásky! — Však ejhle! již blíží se milostný J i z o, laskavý mistr k plačícím dětem chýlí se milo. —

»Netrapte, dítky, se, nebojte ničeho! Ubohé dušičky, života krátkého bylo Vám dopřáno na zemi S h a b a. — Předčasně vedla Vás smutná ta dráha — do říše mrtvých, temného Meido; — chci Vám zde matkou být, otcem též v Meido, v říši té smutné zemřelých v Meido.« — B. B.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JENNY SCHERMAULOVÁ, populární malířka květin, zvaná č e s k á R a c h e l R u y s c h o v á, dokonala v předvečer svátku Všech Svatých, dočkavši se požehnaného věku 81 roků. Byla známa jako umělkyně, byla vítána, hledána na výstavách, ale jí samotné málokdo znal. Když jí bylo sedmdesát let, podal jí krásnou jubilejní kytici Ženský svět — pak se zase na ni zapomnělo. Když nadcházela její osmdesátka, vzpomněl si na ni její bývalý učitel, stařičký mistr Karel Javůrek. Pamatuji se, jakoby dnes to bylo, jak vřele, jak tklivě se za ni starý pán přimlouval. Potíže mu činil každý krok, každé namáhání, ale přece jenom dobelhal se ke svým skizzám, chvilku v nich hledal, vyňal kus starého, poškozeného plátna, zadíval se na mladou, zdravím kypící, originální dívčí hlavinku, a řekl: »To je slečna Schermaulová, moje bývalá žačka — namaloval jsem si ji, když ke mně přišla, abych ji učil. Byla jako poupátko, krásná, svěží, temperamentní — jen jen z ní láska k umění tryskala. Co nevidět bude jí osmdesát roků — ta by si zasloužila, aby bylo jejího jubilea vzpomenuto.« Navštívili jsme stařenku-umělkyni ihned, napsali jsme o ní článek a požádali jsme o její podobiznu. »Vyhověla bych s největší radostí,« řekla tenkráte krásná stařenka — »ale n e m á m, b o h u ž e l, ž á d n é — když mně bylo něco přes dvacet roků, naskizzoval můj portrét Javůrek, pak jsem byla fotografována asi před půl stoletím — ale pak už mně něco takového ani na mysl nepřipadlo.« Pozvali jsme si tenkráte fotografa do jejího atelieru a podobiznu zařadili jsme do čísla 26. šestého ročníku Máje, kam čtenáře odkazujeme.

Málokdo ji znal osobně — ale tisícům a tisícům způsobila radostné chvíle svými obrazy, svými něžnými, krásnými květinami, jež dovedla tvořiti jako největší umělkyně — příroda! »Nevycházím,« řekla tenkrát, když jsme ji navštívili, »tento pokojík je

mou klecí — a ta zahrada před oknem je jako zbytek snů, vzpomínek z mladých let. Ale jsem šťastna, že mám aspoň to.« Pak rozpomněla se na krásné zahrady smíchovské, v nichž vyrostla a po nichž památky není, a teskně dodala: »Minulo od těch dob tak mnoho, tak neuvěřitelně mnoho roků odešlo do věčnosti, a není divu, že i zahrady za tu dobu umřely . . . .«

Umřely zahrady, umřely květy s Jenny Schermaulovou. Ruka, která je tvořila, je studená — jenom květ vzpomínky, nevadnoucí a vděčné, zůstane po stařence-umělkyni, po naší Rachel Ruyschové!

—r.

JUBILEUM ČESKÉHO REDAKTORA a SPISOVATELE. Už tedy po padesáté sneslo se listopádové listí na hlavu — »věčně mladého« Karla Kádnera! Dvě korporace vzpomenou tohoto jubilea — v přední řadě Spolek českých žurnalistů, jenž čítá Karla Kádnera k nejzasloužilejším svým členům. Jak se tak divně sběhnou životní události! Padesát let je tomu, co se narodil, 30 let je spisovatelem, čtvrt století novinářem a deset roků pořadatelem koncertů Spolku českých žurnalistů. Kádner uvedl v pořadí našich koncertů originální, oblíbený koncert, jenž vždycky slyne bohatým programem. Významnou událostí bylo na příklad uvedení Jana Kubelíka na pražské koncertní podium, na které rád a vděčně sám virtuos vzpomíná. Byly tenkrát, před deseti lety, vážné starosti s pokladnou Spolku českých žurnalistů. Instituce převzala veliký, zodpovědný úkol, založila pensijní fondy, a zdroje příjmů spolkových povážlivě vysychaly. V hodinu dvanáctou přišel Kádner s výbornou myšlenkou — v té době právě objevil se na uměleckém obzoru Jan Kubelík, Kádner s mladistvým virtuosem promluvil, získal ho pro nový, neznámý podnik — a koncert měl památný průběh, znamenal první vítěznou metu Kubelíkovu, zakotvil a zajistil zdar koncertů spolkových a pokladně opatřil vydatný, rok co rok se opakující příjem.

Jako novinář — je řadu let redaktorem lokální části Národní Politiky — je Kádner přísloveční poctivým, svědomitým pracovníkem — tak neúmorně pilným, že je na čase, aby si připamatoval Nerudovu výstrahu, jenž novinářům říkával: »Pozor na kolečka v hlavě — nedají se spravit tak hravě, jako kolečka v hodinkách!« Prodělal už hezkou řadu novinářských křižových stanic — na té nejpalčivější, na novinářské burse, jako lokální zpravodaj si odsloužil pěrných dvanáct roků! Kdo ví, co to znamená, dvanáct let živit tohoto novinářského Molocha, být k disposici ve dne v noci, každou chvíli připraven na nějakou událost, pohromu, sensaci, referovati o schůzích, valných hromadách, o všech běžných událostech, nepodiví se, řekneme-li, že i Kádner, muž silného, skálopevného organismu a velké životní energie, už dávno vyhledává svoje přátely z kruhů lékařských, specialisty v oboru chorob nervových, aby mu pochroumaná »kolečka v hodinkách« uvedli zase do pravidelného chodu.

Mnoho těch volných, svátečních chvilek ve svém životě — jak vidno — neměl — ale nepromarnil ani jediné, aby i jako příslušník spisovatelského cechu mohl vykázati svoje mistrovské kousky. Vydal několik sbírek básní, jež uvedeme aspoň podle názvů. Jsou to knihy: Za jitra (čtyři vydání). — Za dnův utrpení. — Violy z Podlesí (ballady). — V poledne. — Fantasie. — Proslovy (čtyři vydání); vydal také knihu prósy, kresby »Z perspektivy života«. Kádner je také horlivým librettistou (Satanela — Rozkošný, Stáňa — Malát, Černé Jezero — Rozkošný, Veselé námluvy — Malát, Dagmar — A. Jiránek, Hadrian — komponuje K. Pospíšil), je i hudebním skladatelem, jenž může se pochlubiti značným úspěchem — jeho Rondinetta jsou populární i v cizině, ba, hrají se až v Americe.

Kádner je skromný, milý muž — kolika lidem pomohl a pomáhá k popularitě, a nám se rozpakoval dáti svou podobiznu k reprodukci, aby se neřeklo, že jako novinář má všechny »takové věci« k disposici. A zrovna nemá — nemýlím-li se, nebyla jeho podobizna ještě nikde uveřejněna! Dožije-li se český redaktor padesátky, ze které polovinu svého života věnoval vysilující práci novinářské, mohlo by se spíše snad vytknouti — kdyby se na »takovou věc« zapomnělo! Až budeme stilisovati z redakce Máje blahopřání, napíšeme: »Dej Ti, příteli Kádneře, Pánbůh zdraví — o to ostatní už se postaráš sám!«

K.

DVĚ NEZNÁMÉ MALBY JOSEFA MÁNESA. V prvním čísle letošního ročníku Máje překvapili jsme veřejnost novou, dosud neznámou kresbou Josefa Mánesa (Letní byt), kterou nám ze svých sbírek k reprodukci zapůjčil pan dr. Hugo Toman. Výbor Musejního Spolku v Pelhřimově nám právě oznamuje zajímavou věc — ve sbírkách pelhřimovského Městského musea jest totiž uschován hedvábný prapor tamního zpěváckého spolku Záboje, na němž jsou dvě malby — heraldický český lev a městský znak. Autorem obou maleb, pocházejících z roku 1862 — jak listiny prokazují — je Josef Mánes. Poněvadž malby tyto dosud nikde nebyly reprodukovány, požádali jsme Musejní spolek pelhřimovský, aby nám opatřil fotografické snímky k reprodukci pro Máj.

V museu svém mají Pelhřimovští ještě jeden zajímavý, vzácný obrázek, menší olejový portrét Františka Palackého z roku 1830 od Fišera. Obraz tento je rovněž širší veřejnosti neznám a nebyl také nikde reprodukován. Ale portrét přece vzbudil zájem osoby nejpovolanější a došel náležité pozornosti jako vítaný doplněk při velkém, památném díle uměleckém. Tvůrce pomníku Palackého, mistr Sucharda — jak se nám oznamuje — použil totiž Fišerova portrétu při komponování podoby historiografovy.

K.

MIKOLÁŠ ALEŠ S MARII ALŠOVOU A VNUČKOU ELIŠKOU.

Fotografoval J. Schumpeter na Král. Vinohradech.

REDAKTOR KAREL KÁDNER.

VZÁCNÝ PRAŽSKÝ NÁLEZ, ROMÁNSKÝ RELIQUIÁŘ Z XII. STOL. V BERLÍNSKÉ DRAŽBĚ. Upozornili jsme již ve čtvrtém čísle Máje, že počátkem listopadu bude v Berlíně prodávána Lannova sbírka ve veřejné dražbě, a že vydán byl k aukci této nádherný katalog s velikým množstvím světlotiskových tabulí. Sbírka, obsahující drahocenné předměty, pravá unika ze dřeva, kosti, kovu, porculánu i hlíny, sbírka významu světového, je pro nás ovšem ztracena, bude roznesena po světě, jednotlivé, jistě nejlepší kusy, dostanou se až za oceán. »Der Cicerone«, známý odborný časopis pro sběratele, badatele a umělecké historiky, zvoní již na poplach a signalisuje nesmírné účastenství znalců z celého světa. Jsou ve sbírce této předměty, unika, jež nikdy již neobjeví se na trhu — důrazně připomíná Cicerone a dává zástupcům muzeí a sbírek náležitý pokyn. Nejdůležitější předměty, bohdá, prý zůstanou v Německu a nebudou snad putovat — za oceán!

Aukce Lannovy sbírky vyvolala po světě nesmírný rozruch. Tentokráte bude i Amerika při dražbě zastoupena svými agenty. Jméno Lanna, předměty z jeho sbírky, mají ve světě znamenitý, pevný kurs, jenž vyhnán byl do výše nedávnou dražbou štuttgartskou, ve které, jak známo, prodávány byly Lannovy rytiny a obrazy. Utržilo se za ně asi million korun. Pan doktor Harlas napsal o dražbě této do »Květů« zajímavý článek. Byly tu strženy za jednotlivé rytiny enormní obnosy, sáhající do tisíců. Při dražbě berlínské objeví se rekordní ceny. Rozvine se tu tuhý zápas o každý předmět, pravé závody dražebníků. Je nám teskno při pomyšlení na tuto licitační válku. Pravda, budeme tam také zastoupeni — ale, valně tam asi nepochodíme. Dražby berlínské súčastní se za Městské museum pražské ředitel pan Břetislav Jelínek, za Uměleckoprůmyslové museum pp. Dr. Karel Chytil a František Borovský. Obě korporace mají k disposici jistý obnos — pravda — zdánlivě částku dosti slušnou, ale, považíme-li, že dražby súčastní se nejen zástupci korporací, ale i odborníci, disponující ohromným kapitálem, je summa, našincům svěřená, nepatrná. Hned, jakmile dražba byla signalisována, podalo kuratorium Městského musea žádost k městské radě král. hlavního města Prahy za subvenci. Město pochopilo význam aukce a věnovalo ochotně na ni 20.000 K. S větším asi obnosem pojedou do Berlína zástupci Umělecko-průmyslového musea.

Požádal jsem v museu na Poříčí o informace. Pana ředitele Jelínka zastihl jsem právě nad katalogem, nad první jeho světlotiskovou tabulkou. Je to vyobrazení jednoho z největších skvostů Lannovy sbírky, románského reliquiáře z XII století. »Je to pražský nález,« vysvětloval mně pan ředitel Jelínek, »a přičiním se, abych jej při dražbě získal. Je to předmět, jenž svým rázem patří do našeho musea, do našich staropražských sbírek. Byl nalezen asi v letech padesátých při kanalisačních pracích na Betlemském náměstí. Tenkráte ovšem nikdo potuchy neměl, co se našlo. Pan Lanna v té době měl už ovšem pověst horlivého sběratele takových předmětů, a jemu také byl ihned nález nabídnut. Získal jej velmi lacino — pamatuji se, že pan Lanna mluvíval o nějaké desítce! Reliquiář je kus čistě románský. Je to dřevěná schránka na ostatky, s měděnými, smaltovanými deskami. V čele, jak vidíte, je krucifix, kolem jsou hlavičky ve vysokém reliefu. Velikou vzácností reliquiáře je krásný, čistý, znamenitě zachovaný, bílý, zelený a modrý email, jenž není z té doby v světě k nalezení. Je vidět, že předmět byl ze země vybrán rukou bedlivou, pietní, která měla pro nález porozumění. Je to tedy nález pražský — a není nejmenší pochyby, že je to také práce česká. Na import z ciziny nelze v té době, ze které reliquiář pochází, dobře mysliti. Kdyby to byl předmět z doby pozdější, řekněme z doby před Karlem IV. — byla by už domněnka pravděpodobnější, že reliquiář pochází z ciziny, že byl do Čech dopraven Karlem IV., jenž předměty takového rázu se zálibou do Čech přivážel. Možno tedy s velikou pravděpodobností usuzovati, že je původu českého. A kde jinde mohla tak vzácná, umělecká věc vzniknouti, než v některém kulturním středisku té doby, nejspíše v jižních Čechách, ve Svaté Koruně*) asi, jejíž mniši od dávných

*) »Říkáme« — upozornil za hovoru p. dr. Harlas — nesprávně Zlatá Koruna po Němcích, kteří ji zovou »Goldenkron«; původní a nejstarší název její je »Sancta Corona« — tudíž Svatá Koruna.«

KAREL JAVŮREK: JENNY SCHERMAULOVÁ.
Portrét z roku 1849.

dob slynuli vzácným, uměleckým zanícením i vkusem klášterního svého zaměstnání.

V Lannově sbírce jsou však ještě jiné vzácné kousky, jež by bylo záhodno získati pro naše sbírky. V katalogu je vyobrazen také kachel, jenž označen je v něm jako »oberoesterreichisch«. Je to krásný, znamenitý fragment, je na něm allegorická figura, pestře polychromovaná. Ale »oberoesterreichisch« není a býti nemůže, poněvadž je to výrobek náš, je to pravý český kachel. Pádným toho dokumentem je, že na Hrubé Skále byla z těchto kachlíků celá kamna, a že jeden kachel získal pan ředitel Jelínek pro Městské museum. Do dražby přijde také váhadlo, krásně rytě a postříbřené. Není sporu o tom, že to je pražská práce z počátku XVII. století (1607). Je tu dále pěkně reliefově ornamentovaný bronzový hmoždýř s nápisem »Jakub — Anna«, polévaný džbánek se znakem šlikovským z počátku XVII. století, jenž nalzen byl v kapli Sv. Kříže. Je původu českého, z kraje, v němž Šlik míval majetek, nejspíše asi ze severních Čech, z Jáchymova.

Reliquiář, jenž je označen čísiem 87, přijde do ohně hned v první den dražby, a to znamená, že bude o vzácný předmět svedena tuhá vojna licitační. Dražebníci nebudou ani unaveni, ani finančně vyčerpáni, a na reliquiář se vrhnou s celou energii, s celou vášní zanícených sběratelů a odborníků,

kteří se vynasnaží, stůj co stůj románskou památku získati. Lze tedy očekávati, že bude za reliquiář vyvolána veliká summa, a že jej sok sokovi bude hledět licitačně z rukou uchvátit. O výsledku zápasu neopomeneme podati zprávu. V jednom z nejblíže příštích čísel zařadíme do Máje reprodukci vzácné této památky. Snad podaří se plnomocníkům našich korporací vrátiti reliquiář tam, kam patří — do českých sbírek! Dr. R. J. Kronbauer.

MIKOLÁŠ ALEŠ DĚDEČKEM. Jistě milý, rozkošný, vzácný a vítaný obrázek! Snad by se nám bylo ani nepodařilo pohnouti mistra, aby vyňověl našemu přání a odebral se se svou ženou, se svou drahou maminkou, jak říkává, k fotografovi a prodělával znovu tuto proceduru, před kterou má takřka postrach. Poprvé, jak víme, dostal se mistr k vinohradskému fotografu, p. J. Schumpetrovi, s přítelem Alfonsem Muchou. Šel tam jednou a těšil se, že má na dlouhý čas pokoj. Radostí si ruce mnul, že už to má odbyto. Marně jsme ho přemlouvali, aby ještě jednou, tentokrát se svou ženou, si zaskočil do atelieru, odvolávali jsme se na svoje čtenáře, jimž bychom rádi způsobili milé překvapení — ale mistr tentokráte povoliti nechtěl. Ale je tu někdo, komu mistr nedovede ničeho odříci. Dědečkové milují po druhé, když se zamilují do svých vnoučátek. A Mikoláš Aleš má takového drobného, hezounkého tvorečka, jemuž by modré s nebes snesl. »Vezmi mne, dědečku, s sebou,« zažadonila vnučka — a už to bylo, musilo se jít! Mistr měl takovou radost z podařeného obrázku, že panu Schumpetrovi poděkoval také obrázkem, k velikému potěšení fotografovu, svým vlastním dílem, za snímek — originálem! A tak se stalo, že vznikl obrázek, o kterém jsme přesvědčeni, že bude v našem českém světě s nejživějším zájmem přijat a prohlížen.

NĚKOLIK REMINISCENCÍ Z DIVADELNÍCH CEDULÍ SCHILLEROVA »VALDŠTÝNA«: Co nevidět uvidíme celou trilogii v Národním divadle v novém překladu Bohdana Kaminského a v úpravě Jaroslava Kvapila. Vybrali jsme z divadelního archivu několik reminiscencí, jež budou zajímati. Již roku 1862 dáván v Novoměstském divadle (29. května) »Valdštýnův tábor«, jenž opakován r. 1864 a dáván potom ještě třikráte, naposledy r. 1872. »Smrt Valdštýnova« hrána byla poprvé roku 1862 a častěji opakována. V Národním divadle hrán byl poprvé »Valdštýnův tábor« dne 13. března 1888 a současně »Piccolomini«, brzo na to, dne 26. března téhož roku »Valdštýnova smrt«. Před premiérou hrála se symfonická báseň »Valdštýnův tábor« od Bedřicha Smetany, kterou řídil kapelník Adolf Čech.

Uvedeme obsazení rolí z »Valdštýnova tábora« předně z roku 1862, ve druhém pořadí následuje obsazení z roku 1888 v Národním divadle, ve třetím sloupci uvedeni interpreti rolí v nynějším, upraveném, celkovém představení, kdy sehrána bude celá trilogie najednou:

Strážmistr od pluku Trčkových karabinérů: p. Kolár st. (Josef Jiří). — Šimanovský. — Schlaghamer.
Trubač: p. Kolár ml. (František). — Šamberk. Mušek.
Konstabl: p. Lapil. — Brožek. — Karásek.
První jízdní myslivec od pluku Hoikova: Šamberk. — Seifert. — Focht.
Druhý myslivec: Pokorný. — Sedláček. — Hašler.
Dragoun od Buttlerova pluku: Musil. — Chlumský. — Steinsberg.
První arkabusák: Křtín. — Řada. — Wiesner.
Druhý arkabusák: Verner. — Pulc. — Jos. Polák.
I. kyrysník: Šimanovský. — Slukov. — Deyl.
II. kyrysník: V. Svoboda. — Kroupa. — Pollert.
Chorvat: Köhler. — Koubek. — Zintl.
Ulán: Hess. — Morda. — Loos.
Měšťák: Nikolai. — Karbus. — Rob. Polák.
Rekrut: Sekyra. — Mošna. — Váně.
Sedlák: Kaška. — Chramosta. — Mošna.
Poustevník: Svoboda. — Frankovský. — Sedláček.
Markytánka: Pí. Pešková. — Sl. Volfová. — Pí. Hübnerová.

Valdštýnova smrt:

Valdštýn: Šimanovský. Vojan.
Octavio Piccolomini: Šmaha. — Želenský.
Max Piccolomini: Seifert. — Schlaghamer.
Hrabě Trčka: Bittner. — Matějovský.
Illo, polní maršálek: Slukov. — Hurt.
Isolani: Šamberk. — Sedláček.
Buttler, vrchní pluku dragonův: Kolár. — Vávra.
Seni: Chvalovský. — Kafka.
Hraběnka Trčková: Pí. Sklenářová. — Pí. Laudová.
Vévodkyně z Friedlandu, Valdštýnova choť: Sl. Křepelová. — Pí. Matějovská.
Tekla, princezna z Friedlandu: Sl. Dumková. — Sl. Rydlová.
Sl. z Neubrunů: Sl. Turková. — Sl. šl. Towarnická.
Plukovník Vrangl: Pštross. — Hašler.
Gordon, komandující v Chebu: Řada. — Steinsberg.
Deveroux: Karbus. — Pollert.
Macdonald: Chlumský. — Karásek.

—or.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 6.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Dr. R. J. KRONBAUER:

STAROPRAŽSKÉ OBRÁZKY.

I.

»HERZOG VON ROSSMARKT.«

Čtyřicet let, ba víc, už půl saecula uplynulo od těch dob, co odehrály se tyto drobné sice, ale v nejednom směru zajímavé příhody a episodky. Našel jsem spolehlivého pamětníka a temperamentního vypravovatele o starých, dávných časech v panu Vilému Haunerovi, hotelierovi »U arcivévody Štěpána«, jenž je z těch vzácných našich lidí, kteří z nepatrných začátků neúnavnou pílí a řádným životem domohli se krásného, příkladného úspěchu.

Začal jako mladoučký, nezkušený pomocníček při živnosti hostinské, a rádi mu věříme, že mnoho prožil a mnoho zkusil, než na vlastní nohy se postavil. Když útulný svůj koutek svého paláce na Václavském náměstí na večer opouští, neopomene nikdy zavolat si k sobě pikolíka, dá mu dvacetihaléř a s vážnou tváří prohodí:

»Tu máš... kup si hotel!«

O posměváčky není nikdy nouze. Poznámka zavdá občas podnět k nejrůznějším vtipům.

»Hotel . . . k smíchu! Za dnešních časů si chuďas z toho ani šlí nekoupí.«

Pan Hauner nasadí si skřipec a prohodí, jakoby se nechumelilo:

»Proč toho chlapce kazíte? Já jsem si jinak hotel nekoupil. Pane, kdybych já byl každého dne dostal desetník! Za mých dob ještě nebylo v módě dávat sklepníkům diškrece. Každý krejcar si musil člověk perně zasloužit. Jiří Brajthut, kdysi populární pražský kavárník, vydal pro personál zvláštní disciplinární řád, v němž bylo výslovně stanoveno, že sklepník musí býti stejně zdvořilý, úslužný, pozorný k těm hostům, kteří diškrece nedávají. Běda tomu, kdo by to dal nějakým způsobem na jevo . . .! Pracoval jsem jenom ve velikých závodech, ale té diškrece jsem mnoho nenasbíral. Pane . . . něco pamatuji . . . vždyť jsem již přes padesát roků u této živnosti. Teď jsou jiné časy . . . za každým takřka stolem stojí číšník. Ani byste nevěřili, co člověk musil všechno zastat! Pozdě v noci jsem chodil domů, ráno už jsem musil býti zase na místě. Bydlil jsem tenkráte v Kaprové ulici, a cestou jsem únavou poklimoval. Na Malém rynečku probudila mne vždycky Krocínova kašna. Ještě ji pamatuji... to byla krása krásoucí! Věčná škoda toho vzácného, mistrovského kousku! Špendlíčkem bychom ji hrabali, a zatím na ni nemůžeme ani krumpáčem, poněvadž je pohřbena v základech plynárny.

Řadu let jsem byl zaměstnán v hotelu »U černého koně«. Mým chéfem býval pan Antonín Cífka, znamenitý muž, výborný odborník, člověk, jakých pořídku v tomto oboru. »U černého koně« jsme se v povolání sešli s panem Zelenkou, pozdějším nájemcem Žofína.

Býval tu ovšem v těchto končinách jiný život. Pravda, byla tu vždycky hlavní tepna pražského života, ale ten měl docela jinou tvářnost. Pamatuji na příklad, že před »Saským dvorem« sedávali na lavičkách formani v zelených kvadrátkách na hlavách. Když už o tom mluvíme, chci ještě poznamenat, že pamatuji, jak ještě na chodníku Koňského trhu prodávali trhovníci chleba, jenž tu býval narovnán na dlažbě v celých sloupech.

Hotel »U černého koně« býval také zájezdním hostincem. Vypravovával pan Cífka, že v nynější své podobě nepovstal najednou. Bývala

to budova původně jednopatrová, druhé poschodí přistavěno bylo před návštěvou tří mocnářů, třetí povstalo v době, kdy zmírala zájezdní hospoda a zkvétal hotel, jehož prostory návalu hostí nestačily

Cífka byl náturou přímý, otevřený muž, poctivý Čech. Súčastnil se mnoho veřejného života a pamatuji se, že jednoho dne přišel z nějaké velké národní slavnosti velice vzrušen.

»Kam to spějeme, kam to spějeme,« hořekoval, »tam bylo tolik lidstva a všechno mělo na hlavě cylindry. Člověk se mezi nimi v tom svém poctivém, staročeském klobouku vyjímal jako nějaký chudinka.«

Vzpomínám si na jinou příhodu, která Cífku výborně charakterisuje. Do hotelu přišel kavalír slavného historického jména, hoch asi dvacetiletý, rostlý jako jedle, hezký, jemný, nezkušený jako panna. Ráno se v hotelu umyl a převlékl . . . a osm dní a osm nocí se ani neukázal. Jenom komorník přicházel pro čisté prádlo, šatstvo a boty.

»Upadl mezi lotry,« říkal Cífka, »jenž denně se vyptával po svém mladém nocleháři hejřilovi. Byl z toho už milý Cífka tuze nervosní. Na člověka padá přece jenom, bručel, jakási zodpovědnost . . . a co jenom dělat, jak ho dostat domů, v pořádnou hodinu na postel? Den míjel za dnem, noc za nocí . . . a po kavalírovi jakoby se pražská dlažba slehla.

Cífka nařídil svému personálu, aby mu okamžitě oznámili, až se šlechtic vrátí.

Konečně se ho dočkal . . . osmého dne na večer přijel ubledlý, unavený, nevyspalý.

Zvláštní náhoda tomu chtěla, že na chodbě hotelu byl obraz jednoho ze slavných předků mladičkého hýřila. Cífka jako pozorný hotelier hosta doprovází, u portrétu se zastaví, ukáže na něho prstem a řekne: »Račte znát, urozený pane, tento obraz, že ano? Denně, po celých těch osm dnů, jsem chodil kolem, a vždy jsem měl prapodivnou hallucinaci . . . zdálo se mně, jakoby slavný váš pan předek vzdychal . . .«

Kavalír sebou škubl, zle se na Cífku zamračil, ale ani nemukl. Sotva vstoupil do pokoje, zvonil, svolával svoje komorníky, zlobil se a láteřil.

»Co se děje?« ptal se jich Cífka.

»Pánbůh sám ví,« stěžoval si komorník, »co ho tak dopálilo. Myslím, že se budeme stěhovat. Lítá tam jako lvíče v kleci, koulí očima, každou chvilku poroučí něco jiného, a člověk už neví, jak a v čem mu vyhovět. Buď mnoho prohrál, nebo mu něco provedla ženská.«

Nebyla z toho mračna bouřka. Kavalír se vyzuřil, ale v hotelu zůstal. Byl hostem »U černého koně« ještě několik dní . . . ale od té doby chodil pořádně domů. Pozdě sice, pravda, ale na svou postel se přece jenom vyspat přišel každou noc.«

Chtěl jsem vlastně vypravovat o originální figurce pražské, o člověku, jemuž se dostalo v Praze nazviska »Herzog von Rossmarkt«, ale nemohu se pro ostatní vzpomínky k němu dostat. A přece jenom bych nerad je nechal bez povšimnutí. Dost možná, že bych na ně sám nadobro zapomněl.

V hotelu stala se věc na první pohled nic neznamenající, příhoda spíše rozmarná, než vážná. A přece jenom měla seriosní pozadí. Pamatujete se jistě všichni, když ne všichni, aspoň většina z vás, na pověstný chabrus. Sněm království Českého přinesl roku 1872 národu nesmírné překvapení . . . volební vítězství strany ústavověrné ve sboru velkostatkářském změnilo jeho tvářnost nadobro . . . nabylo v něm totiž převahy němectví. Jak k tomuto osudnému převratu došlo, je všeobecně známo — získáno čachrářským kupem velkostatků, jejichž majitelé ovšem za tak neočekávaných příznivých okolností přeochotně a o překot prodávali.

V onen památný den, kdy mělo dojíti k historickému hlasování, provedl hotelier Cífka zvláštní, velice promyšlený tah. My si dnes ovšem nedovedeme učiniti o rozechvění české Prahy ani náležité představy, ale jistě všichni chápeme, že Praha byla horečně napjata, jak to dopadne. Cífka byl tak nervosní, že ztratil nadobro svou rozvahu a chladnokrevnost. V jeho hotelu noclehovalo mnoho členů naší historické šlechty, z nichž ovšem nikdo nesměl scházeti.

Cífka prý tu noc ani oka nezamhouřil. Časně ráno, již o šesté hodině, chodil od pokoje k pokoji a pány nocleháře burcoval, aby nezaspali . . . že je dnes vážná, velká věc na programu. Snadno si představíme, jaký to způsobilo rozruch. Někteří spáči dokonce o zdravém rozumu Cífkově pochybovali.

Ale Cífka se nedal odbýti . . . chodil trpělivě, budil, domlouval a přesvědčoval tak naléhavě, že v sedm hodin všechny spáče, na nichž záleželo, dostal k snídani.

Vůle tu byla jistě nejlepší. Kdo za to může, že vyzněla na prázdno! — —

»Napil jsem se jednou pražské pitné vody,« říkával Cífka, »a to napití stálo mne přes dvacet tisíc zlatých.«

Toto obrazné rčení vyžaduje výkladu. Cífka býval také členem obecního zastupitelstva pražského. Otázka pitné vody pro Prahu je stará naše bolest, červená nit, která se vine několika desítiletími V době, když Cífka byl pražským konšelem, pozvala si Praha na poradu Němce, odborníka z Frankfurtu. Byly po-

rady, konaly se komise . . . pamatuji se dobře, že se takové komise súčastnil profesor Krejčí, a že se projekt tenkráte obíral periferií bránickou – a byly dlouhé, nekonečné debaty ve sboru.

Slova se ujal tenkráte také obecní starší, hotelier Cífka, a po svém způsobu, otevřeně, od plic si ulevil. Krátký rozum dlouhé řeči byl asi tento:

»A k čemu je nám, pánové, třeba, za drahé peníze kupovat rozum v Němcích?«

Panu obecnímu staršímu se aplaudovalo, přátelé mu tiskli ruku, my jsme si libovali, jaký je náš pan chef chlapík . . . ale Cífkovi to přišlo draho. Mezi pražskými Němci, především ovšem mezi pražskými německými novináři, povstal veliký rozruch. Ještě téhož dne telegrafováno z Prahy do všech dílu světa, že majitel hotelu »U černého koně«, který plní Němci z království, z říše i ciziny, je jejich úhlavním nepřítelem, natištěny letáky, tisíce a tisíce jich rozesláno do světa, a v nich uvalena na hotel »U černého koně«, na Cífku jako jeho majitele, kletba, prohlášen úporný bojkot.

Tři leta to trvalo, než na kletbu zapomenuto. Jen co je pravda . . . chytili tenkráte milého Cífku za Achillovu patu. Snášel pohromu klidně, důstojně.

»To všechno se musí prodělat,« říkával později, za lepších časů, když se o tom mluvilo, »takovému malheuru za těch dob nemohl se nikdo vyhnouti.«

Ještě za mých časů bylo v hotelu všecko německé — český jídelní lístek jsem tam zavedl já. Ale teď konečně se dostaneme k tomu »Herzogovi von Rossmarkt«.

To býval bohatý pražský měšťan — říkávalo se o něm, že je »steinreich«. Patřilo mu asi deset velikých domů, patrně také nějaký na Koňském trhu. Proto snad dostalo se mu toho nazviska. Nevím to určitě, ale povídalo se také, že je majitelem Žofína, jemuž říkalo se také Barvířský ostrov. V Praze se v té době místo »Färberinsel« vyslovovalo populárně: «Ferblinsel«.

»Herzog von Rossmarkt« býval »U černého koně« denním hostem. Byl to člověk rozumný, spořivý, ač měl peněz jako babek.

Rozmarná historka přihodila se ještě v době, kdy hotelová jídelna byla v přízemí, s okny do ulice. Pan Cífka ji uměl vylíčiti s vervou přímo dramatickou.

V saloně seděla veselá, rozjařená společnost — důstojníci, kavalíři, zkrátka lidé, kteří mohli a dovedli něco utratit. Pilo se ovšem šampaňské, láhev bouchala za láhví, a účinek rostoucí, překypělé nálady záhy se dostavil.

V koutě seděl u své skromné třetinky denní host, pan vévoda z Koňského trhu!

Jeho klid, jeho skromninké labužnictví upoutalo pozornost veselých společníků. Snad jim vadila jeho přítomnost, snad to byl pijácký rozmar . . . zkrátka a dobře, milí kumpáni vzali si měšťana na mušku. Jak už to bývá, zeptal se někdo . . . »wer, was ist denn der Kerl eigentlich?«

Sklepník panstvu ochotně pověděl, že je to bohatý, pražský měšťan, jemuž v Praze jinak neříkají, než »Herzog von Rossmarkt.«

Teď to teprve začalo! To je dobré! Herzog von Rossmarkt!

Milý soused seděl u svého bílého, latinského vínečka, a ani brvou nepohnul. Puma za pumou lítala na jeho dobráckou, trpělivou hlavu. Jistě to nebyly vtipy duchaplné . . . v takových chvílích se slova nevybírají a nehledají. Herzog von Rossmarkt! Proč pak si nejdete, pane vévodo z Koňského trhu, vypít svou bílou vodičku někam do formanky?

Tak a podobně pana domácího častovali. Čím klidněji se choval, tím podrážděnčji na něho útočili.

Najednou si »Herzog von Rossmarkt« zazvonil pečetním prstenem o sklenici na pikolu.

Hoch přiběhl a táže se, co si pán přeje.

»Ještě jednu třetinku bílé vodičky!«, křičeli pijáci šampaňského.

»Přines sem umývadlo a ručník,« poroučel Herzog von Rossmarkt.«

Pikolo na něho vyvalil oči.

»Rozuměl's nebo nerozuměl?«, řekl host klidně, ale s důrazem . . . »už af jsi s tím tady.«

Chlapec postavil před stůl na stoličku umývadlo a přehodil přes lenoch čistý ručník.

Společnost vypukla v posměšný, hlaholivý smích. Vtip za vtipem, jeden hrubozrnější druhého, padal na »vévodu« jako krupobití.

»Přines láhev šampaňského,« poroučel si pan domácí.

Hoch odběhl, div se nepřerazil.

»Bravo . . . bravo . . . Herzog von Rossmarkt!«, volala unisono společnost.

Zátka bouchla . . . Pikolo se chystá, nalíti do skleničky.

»Počkej,« křikl pan domácí . . . »vylej to do umývadla.«

Pikolo zůstal jako socha a tázavým pohledem zavadí o hoteliera Cífku.

»Dělej, co host poroučí, rozumíš?«, vzpamatoval ho chef.

V jídelně nastalo hrobové ticho. Co tohle má znamenat?

»Přines ještě jednu šampaňskou,« poroučí domácí pán.

Za minutku byl tu hoch s láhví.

K všeobecnému úžasu se procedura opakovala. Již druhá láhev šampaňského vylita do umývadla.

»Herzog von Rossmarkt« sedí klidně na svém sedadle, a pozorně se dívá, jak drahocenný, šumící a perlící se mok plní nádobu, do které se z pravidla tak vzácná tekutina nedává.

»Ještě jednu láhev,« poroučí tento bizarní marnotratník do třetice všeho dobrého.

Napjetí stoupá od okamžiku k okamžiku. Nikdo nemá potuchy, co se chystá... ale něco prazvláštního bylo, jak se říká, ve vzduchu.

»Herzog von Rossmarkt« povstal, zavolal číšníka a zaplatil řád.

Společnost zapomněla pít, kouřit... tím vším, co se právě odehrálo, byla tak konsternována, že nikdo z kumpánů slovíčka nepromluvil, ba ani se neusmál.

Pikolo dostal slušnou diškreci.

Scéna, dráždivě záhadná, dostoupila svého kulminačního bodu. Pan domácí sundal manžety, pomalu rozepjal knoflíčky, povyhrnul rukávy košile, naklonil se k umývadlu, a důkladně, s náležitým klidem, vypral si v šampaňském ruce.

Pak se utřel, každý prst ručníkem osušil, ručník hodil pikolovi, číšník pomohl mu do kabátu... a za hrobového ticha odešel — jako pravý »Herzog von Rossmarkt!«

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Nejsi hloupá, najdeš ušlechtilého člověka, zvyknete si, budete se mít rádi a já budu míti radost, že budu moci chovat aspoň tve děti, když se svých musím zříci. Vdej se.«

Všecka zahořela, a Helena také cítila, jak zvláštní oheň zažehl její nervy. Byla mužatkou, jen pokud šlo o samostatné vystupování, o společenskou nezávislost a o spravování majetku. Neměla prudkých zážehů smyslnosti, nebyla rozčilována vášnivými představami jako ku příkladu její sestra; ze života malířského přinesla si poněkud zkřivený názor o pospolitém životě muže a ženy. Sice znala také domácnosti malířů, spokojené, spořádané a teplé domácnosti, ale většina jich zůstávala svobodnými a malířky neprovdané. Jakési přátelské svazky se tvořily mezi těmi mladými lidmi různých temperamentů a různých náhledů a tyto přechodné a nahodilé svazky rozvazovaly se a jiné byly klidně navazovány. Snad to ani jinak nešlo při existencích namnoze s bídou zápasících, dnes strživších za obraz větší obnos a potom dlouho, dlouho čekajících, až se najde kupec na jiný obraz. Jak tu možno na založení domácnosti pomýšlet! Chápala to, a třeba sama zůstala mezi druhy až puritánsky čistou, neodsuzovala. Ale právě proto, že v takovém ovzduší strávila léta, v nichž její povaha zrála a se vyhraňovala, ztratila pro manželství zájem a sama sobě vtiskla přesvědčení, že je nejlépe samotnému, že otroctví a nesamostatnost, kterou se manželstvím život spoutává, nikdy nevyváží rozkoš, jež manželství podává. Její selská krev byla nezkažena, její vůle i tělo podřídily se rozumu a přestála všechny ty příboje, které mnohokrát už už ji strhovaly a závratí ji plnily.

Arci, jakýsi podivný stesk, spojený s nechutí a únavou čas od času se hlásil, a tenkrát se jí zdávalo, že nejde pravou cestou, že cosi někde zapomněla, co nedoplňuje její bytost a co vždy bolestněji se hlásí. Nepátrala po tom, neměla ani času obírat se takovými myšlenkami.

Slova Ludvina hodila pochodeň do jejího nitra a osvětlila, co tam tajně číhalo a co tam tlačilo. Pravda, děti. Ani tak ne muž. V jejích letech dá se tělo zkrotit, zkrotila-li je před tím. Ale děti! Tak jakoby někde v ústraní ležel pohozený drahocenný hudební nástroj, o nějž nikdo nedbal a jemuž nikdo nerozuměl, až náhodou přišel kdosi a dotkl se znalecky strun. Ne, nepřestala být ženou, třeba konala práci a povinnosti muže. A jen zvrhlá žena nezatrne, když se před jejíma očima ukáže veliké tajemství dítěte.

»Prosím tě, co tě to dnes napadá, na co jsi si zase vzpomněla?« vynutila po chvíli těžce. »Já a děti! Nutíš mne do vdavek a koho si vezmu? Mám snad prvního, kterého potkám, se ptát, chce-li mne? Ale, jak jsi dnes rozpustilá a jak se umíš posmívat.«

»Proč se přemáháš a obracíš to jinam?«, dorážela Ludva vesele, nic se durděním Heleniným nerozčilujíc. »Nenutím tě, abys si vzala, koho nemáš ráda. Toho nebude zapotřebí. Přestaň však celému světu tvrdit, že se nebudeš nikdy vdávat a buď jista, že mužové tě najdou. Že dosud nepřišli, není divu. Každý si musil myslit, že snad ani ženou nejsi. Bylo to první, co jsi starostlivě kde komu při prvém setkání

vštěpovala, že jsi se zasvětila vedení otcova hospodářství a že pro nic jiného nemáš na světě smyslu. Není tomu tak?«

»Hleďme, jak jsi si všímala mých slabostí, a já myslila, že nemáš pro nic zájmu!«, žertovala rozpačitě.

»Nu tak vidíš, že tě dobře znám. A teď ti už nedám pokoje. Den co den ti místo dobrého jitra a dobré noci budu přát: vdej se, brzy a dobře.«

»Ludvo, dost už,« žádala Helena náhle zvážněvší. »Uznávám, že v tvých slovech je mnoho pravdy, a slibuji ti, že budu o tom velmi vážně přemýšlet. Ale napřed sama se sebou být hotova, musím se poznat a musím zkoumat, nenašla-li bych na dráze tebou naznačené sráz, na které bych se střítila. A až mne samotné bude v těchto otázkách jasno, pak ti řeknu. Na brzký výsledek se netěš. Nebudu běhat po zábavách, abych poznala hodně mnoho mužů a nebudu doma sedět, aby mohli chodit ženiši prohlížet si mě. Je-li mi souzeno založit rodinu, přijde to právě tak z nenadání a samo, jako dnes tvuj nápad. Pojď, půjdeme.«

»Počkej ještě, hezky se tu sedí a mohly bychom si o tom ještě všelicos říci. Mně je dnes velice hezky a ani nevíš, jak se těším, že nezůstaneme obě jako neplodné trny, pro něž nemá žádný k stáru jiné útěchy, než po nich hodit kamenem.«

»Nechci už slyšet ani slova, do opravdy. Pojď, pojď, máme ještě obejít druhou stranu a víš, že musím být v čas doma, že přijdou řezníci. Mám platit hodně výloh, potřebuji peněz a próza života se nedá oklamat. Hle, kam jsme až dnes ve svém filosofování došly. Kdybych byla pověrčivou, řekla bych, to že tatínek ti pod hrušní pošeptal takový nápad.«

»Proč ne? Povídáš to jako žert a kdo ví, není-li v tom mnoho pravdy. Jistě tatínka na věčnosti nic zlého netlačí a Pán Buh mu dopřává radostí, aby směl se občas podívat na svá pole, která měl tolik rád. Od hrušky je vidět skoro na všechna naše role a on asi také ví, že sem chodíme. Bojí se, chudák, že jeho krev zmizí se světa a ustoupí jiné, výbojnější a smělejší. Kdybys byla jako já, řekla bych, abys ji klidně nechala vyschnout a zmizet. Ale ty jsi představa síly a zdraví, tvé plné svaly, boky dýchají svěžestí a nadbytkem sil. Ať tedy z nich vznikne nový život, který by zmladil naši usýchající ratolest.«

Helena nepoznávala dnes sestry. Hovořila o předmětu, který nikdy před ní nebyl řešen. A hovořila o něm jako žena, které je vrozen pud dávat život novým bytostem a která v tomto řešení svého poslání nachází rovnováhu svého duševního života. Neměla slov, kterými by odporovala. Ano, je tomu tak skutečně. Nepokoj jí zahýbal, věděla, že této myšlenky se nezbaví a že jí vstává nová, veliká starost, ať už budoucnost na tu či onu stranu ji přesune. Ráda by byla Ludvu zakřikla, ale znala dobře její úpornost, se kterou setrvávala při předmětu, který ji náhle zachytil a při němž houževnatě lpěla, bylo-li jí odporováno.

Bože, vždyť jsem stará, je mi dva a třicet let, s úzkostí si povzdychla ve svém nitru. Jaké radosti muži přinesu? Dovedu osvětlit jeho život, být hodnou ženou, zvyknout na jeho slabosti, když jsem už zkostnatěla? Žila jsem jako za větrem, žádná vášeň mne neznepokojovala a teď chci dohánět mládí! Kdyby aspoň Ludva přestala, abych mohla nalézt samu sebe, abych střízlivě vše posoudila.

Pojednou si ulehčeně oddychla. Spatřila polní cestou přicházet lesního Valouška. Hnědý honící pes běžel před ním, cestou zachycuje vítr a ohlíželo se po svém pánu, jenž klidně za ním kráčel s ručnicí na rameně a s prostou bílou dubovou holí v ruce. Sestry sice chtěly po nedaleké stezce dál jít do polí, ale Helena se zastavila.

»Počkáme, aby se nezdálo, že utíkáme,« povídala sníženým hlasem. Měla jiný nápad. Hovorem s Valouškem obrátí se chod myšlenek Ludviných jinam a dá jí aspoň na čas pokoj. Znala její povahu, věděla, že umíněně setrvávala při nápadu, který se jí zalíbil a že si od druhého přála bezpodmínečné a naprosté se podrobení. Valoušek spatřiv, že slečny čekají, přidal ke kroku a, hvizdnuv na psa, odvolával ho, aby je neobtěžoval.

»Poklona, dámy,« volal smekaje uctivě. »Na procházce?«

»Znáte naše procházky,« usmívala se Helena přátelsky. »Vypadáme jako výletnice a ve skutečnosti děláme hlídače polí.«

Podávala Valouškovi ruku. Znova se zdvořile oběma poklonil a stiskl jejich ruce.

»Obdivoval jsem ondy, jakou máte letos úrodu. Být hospodářem, záviděl bych vám. Mám sice také několik měr polí, ale styděl bych se vás k nim vést. Pomyslily byste si o mně, že jsem lenivý hospodář.«

»Nebude to asi tak zlé. Nezapírám, máme letos opravdu pěknou úrodu, ozimy i jaře krásně stojí, ale neraduji se, dokud nepřijde čas žní.«

»Stojí-li osení dnes tak krásně, dá se předpokládat výborná žeň. Na nějaké neštěstí myslit bylo by jednak zbytečno, jednak předčasné. Nehoda by nepotkala jedině nás, všichni by trpěli. A jsem jist, že je slečna pojištěna proti krupobití.«

»Nu, jsem,« přiznávala se vesele. »Stojí to nekřesťanské peníze, ale aspoň s lehčí myslí usínám. Kam pan lesní jde?«

»Potloukám se zvolna poli, abych jednak pátral po okách, jednak chci jeteliny prohlédnout. Letos se budou jetele brzy sekat a přichází potom mnoho koroptvích hnízd na zmar. Hajná sehnala několik kvočen a chci se pokusit hnízda zachránit. Reku, kde se touláš?«

Pes se zkroušeně vrátil a v uctivé vzdálenosti se posadil, oddychuje těžce a lapaje po mouchách, které ho obtěžovaly.

»Malé koroptve musí být roztomilé. Dají se také doma vychovat?« ptala se Ludva.

»Ano, bez velkých obtíží. A působí mnoho potěšení. Jsou velmi čilé a zdomácní. Bohužel, že jejich pud je mocnější než příchylnost. Jakmile dospějí, zatouží po svobodě a jednoho dne zmizí do polí. Vrací se sice tu a tam, snad i přes zimu vydrží na dvoře, ale z jara dozajista i ty nejvěrnější na dobro odletují, aby založily své rodiny. Měl jsem jednou velké hejno koroptví doma na dvoře a často jsem u nich hodinu strávil. Švitořily a chodily za kvočnou jako kuřata. Na podzim vyletovaly na blízká pole, večer se však navracely do kurníku. Jednoho dne vrátily se s pole jenom dvě slepičky, ostatní daly přednost svobodě. Měl jsem radost z věrných slepiček a staral se, aby měly vždy zásyp i vodu. Celou zimu si libovaly na dvoře myslivny. Vylétly si tu a tam, ale zase přilétaly. Někdy s nimi na okamžik několik jiných se přišlo podívat na jejich obydlí, ale ty odlétaly, sotva někdo na dvůr vyšel. Jakmile počalo slunce býti teplejší, stávaly se slepičky nepokojné. Kurážní koroptví kohoutkové doráželi až ke plotu a křičeli, volajíce a vábíce je ven do polí. Vzdorovaly dosti dlouho a kohoutkové marně slétali až k nim na dvůr. Když však sníh zmizel, bylo po dobrých úmyslech. Odlétly a několik dní jsem jich neviděl. Jednoho dne, když napadl mimo nadání sníh a mrazem utuhl, tak že se nemohly dohrabat potravy, vrátily se naposled v průvodu kohoutků. Ti si počínali na dvoře jako staří známí. Už jsem je chtěl chytit a zkusit, nasadí-li i v zajetí hnízda, ale zželelo se mi jich a nechal jsem je odlétnout. Od té doby jsem jich neviděl.«

»To je opravdu velmi něžné, pozorovat život takových plachých a při tom milých ptáků. Není vám líto je střílet?«

»Přiznávám se, že je jejich zabíjení cosi barbarského a poděšený pohled postřelené koroptve mě vždy jaksi pohne. Ale jinak to nemůže být.« Usmál se a přelétl pohledem kraj. »Snad dámy zdržuji?« dodal zdvořile.

»Nikterak. Ostatně, neráčíte-li míti určitý cíl, bylo by nám milo, kdybyste nás kousek doprovodil. Chceme tudy přejíti na silnici.«

»Milerád. Nechvátám také a dávno jsem už neměl potěšení slečny viděti. Nikam teď nechodíte.«

Zašli na stezku. Ludva šla napřed, dívajíc se k zemi. Valoušek šel poslední. Pes Rek probíhal pokrajem osení pošvihávaje »pérem« a plašil skřivánky. Chvílemi se vracel ke společnosti, přimhouřenýma očima se na ně podíval a zase tiše brázdil osení.

»Máme stále doma zaměstnání. Nevím často, kde mi hlava stojí. Čeládka je vždy horší a necítí-li člověka v patách, odbývá práci ledabylo a zahálí. Ludva při tom trpí, nemajíc s kým se pobavit. Matinka je stále slabá, trpí bolením hlavy a nejradději čte ve starých kalendářích.«

»Slečna už nechodí do Koruně?«

»Ne, už mnoho měsíců jsem tam nebyla,« přiznávala se Ludva.

»Tuším, že se tam slečna nijak zvláštně nepobavila.«

»Ovšem, netoužím po podobné zábavě.«

»Naši společnost dám nutno znát, aby si každý o ní udělal správný pojem. Divím se, že se jim samým neznechutí jejich obvyklé schůzky, při kterých se výhradně mluví o služkách, o modě a o klepech. Dnes je uzavřeno přátelství mezi jednou a druhou, zítra druhá a třeti proklepává první, pozejtří třetí a čtvrtá baví se na účet prvních dvou a tak do nekonečna. Nemohu stále pochopit, že se nepřátelí, protože se dozajista dozví o tom, co si o nich jejich známí povídají.«

(Pokrač.)

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Bezdruž snažil se vyhověti a koktal, jak mohl, bůhví již po kolikáté, co to jsou Čechy. Na konec utěšili ho, že mu již rozumějí, že vědí, kde leží Uhry, a že si cigány nikdy nepředstavovali tak učené. Bezdruž chtěl protestovati, ale jazyk vypověděl mu službu, vzmohl se toliko na nějaké citoslovce, jež mohlo se vykládati tak i onak. Zatím pro Marion, jež jevila sklon k exotičnosti, bylo to změtení pojmů, tehdy pochopitelnější, nežli již dnes, jen novým ostnem, vykořisťujícím její náhlé zatoužení po zádumčivém tom cizinci.

Tváře jí oživly, začala býti hovornější. Hlas její měl příjemný timbre. I v mluvě lišila se od své kamarádky, která vždy do všeho spustila na plné kolo. Marion hovořila delikátně, a zamihlo-li se v její řeči slovo argotu, přidávalo jen barvu. Blebtání Olšovo působilo jí mírnou veselost. Těšilo ji opravovati a pilovati jazyk tomu mladému medvědu z hercynských lesů, jak jí připadal, a o nichž slýchala od jeho předchůdců ve své lásce, doplňovati výrazy v jeho větách, podchycovati jeho myšlenky, které se jí zdály zajímavými.

Hovor záhy rozvinul se dosti nenuceně. »Černý Pavlík« zapomněl na své zkoušky, občas burcující jeho svědomí. Lenoir zapomněl na svůj hrb, který ho zvláště ve společnosti žen činil zamlklým. Ale tahle Ninon! kdež! zařezaného by přivedla k životu . . .

Oleš, ani nevěděl, jak se dostal na ulici, Marion po boku. Za živý svět by se již neupamatoval, kdy se ostatní odloučili, a jak se stalo, že ocitl se s Marion sám, v tichu měsícem ozářených ulic.

Bloudili nejužší spletí latinské čtvrti. Ani mnoho nemluvili. Její tělo, vonící mládím, přimykalo se k němu s důvěřivostí. Divná poesie táhla jim srdcem. A když konečně stanuli před domem, kde bydlil, nebylo v tom již nic nepřirozeného, že vklouzla za ním, po příkrých, točitých schodech.

— — — — — — — — —

Když se Oleš probudil, podivil se nemálo, cítě, že vedle něho někdo leží. Mnul si oči z tvrdého spánku, jakoby se chtěl přesvědčiti, zda není to pouhé pokračování snu. V hlavě mu ještě vířila vřískavá melodie orchestrionu. Na podušce voněly vlasy.

Ještě ničeho nerozeznával, tak opit byl dlouhým spánkem. V tom skočí do jeho zornice dva růžové body, jež se zdvihají a klesají, rozšiřují a zavírají. Zdají se mu dvěma trsy ranného jakéhosi, zarůžovělého květu, svátého na čerstvě padlý sníh. Chce po nich sáhnouti, ale již skutečnost plným světlem a stínem zaplaví mu zrak.

Vidí určité obrysy. Nad prah vědomí vyhupují se zažitky uprchlé noci.

Po levici, v samotářském jindy lůžku, odpočívá žena . . . Ono děvče, které včera ho tak očarovalo . . . Oddychuje klidně. Sní ještě o čemsi líbezném. Pleť její se jemně zardívá, na líci do snivého úsměvu zakulaceném, na průsvitavém chřípí, zlehka ohrnutém, jak vídáme na oltářních putti, na štíhlých stvolech ramenou, s nichž košilka spadla. Úběl něžně nalévajících se ňader jakoby na svých vrcholcích rozpukával se v červenavý květ hlohu.

Oleš vidí Marion krásnější, nežli včera v těch Popelčiných jejích šatech. Ale i kdyby měla robu sebe nádhernější, tak půvabna nemohla býti nikdy, jako teď, v kráse své nahoty. Tělo ženy bylo dotud Bezdružovi tajemstvím, s něhož jen básníci jeho knih a malíři, jichž díla vídal v obrazárnách nebo reprodukována zase jen v knihách, občas nadzvédali mu roušku. Nyní měl tu živoucí báseň před sebou. Tóny barev a tvary, jimž obdivoval se na plátnech starých mistrů, v skvělé galerii Apollonově nebo v proslulém čtverhranném salonu Louvru, v té nejžírnější sklizni všech slohův a škol, ožívaly teď a chvěly se teplým dechem skutečna v prostém jeho loži.

Nořil se dlouho v nezvyklý ten obraz. Díval se naň čistě, bez smyslného záchvěvu, s krasochutí esthéta, jakoby hleděl na umělecké dílo. Ale tu projelo to jím jako dýka. Vzpomínka na události uplynulé noci zatřásla jeho svědomím. Úzkostlivým svědomím moralisty, který sám dřív jiným hlásal neporušenost.

Polil ho stud.

Vyskočil s lože a jal se rychle oblékati. Slunce stálo již nepochybně vysoko, když přes vyčnělou zeď, zastiňující vikýř bídné mansardy, házelo špinavým oknem na podlahu kytici svých podzimních aster — nehřejných, ubledlých paprsků, choulících se nesměle na holých prknech.

Shledal po židlích i zemi rozházené součástky oděvu, pomíchaného s choulostivými i nechoulostivými kusy ženského šatstva, a právě chce vklouznouti do kabátu, když v levém jeho rukávu narazí na překážku. Zatlačí, a vylítne z něho šněrovačka, zaharašíc ocelovým spínadlem o pelesť.

Marion procitá. Jako způsobná kočička protáhne se na loži. Vystrčí zpod peřiny oblé lýtko, jakoby chtěla vstáti, ale nevstává. Hlava jí klesá nazpět do podušek, jimiž rozestřeno ryšavé zlato její kštice. Rozhalená prsa svítí sněhem. A Marion nesnaží se jich ukrýti. Vztahuje útle modelované paže po Olšovi, volajíc ho mazlivým hlasem.

Zachtělo se jí znovu statného hocha, a již strhává ho do své náruče, ožíhá plamenným dechem . . .

Nemůže se dosytiti jeho polibků. Připadá si jako třtina pod tlapami lvími, ale jest jí slastno, cítiti svou slabost.

Ví, že vítězí, podléhajíc.

A opětovně žádá si jeho tvrdých objetí.

— — — — — — — — —

Bylo k jedné hodině, když vyšli na ulici. Zarazili do nejbližší crémerie a rychle přesnídavše, pustili se směrem k nábřežím.

Oleš kráčel váhavě, zamyšlen. Ale kdykoli pohleděl na Marion, zazářilo oko jeho tichým, láskyplným svitem. Ta tulila se k němu jako ochočená hrdlička. Stále něco švitořila, vrkala, cukrovala, broukala, graciosně se před ním proplétala davy, že mohl na ní oči nechati. Znala každý koutek svého rodného města, věděla, kudy si nadejíti, kde co pěkného viděti, a jako pravá Pařížanka dovedla mluviti o všem, třebas i o ničem.

Jeseň byla toho roku vyčasená, velmi stálá a vlahá. Listí žloutlo, rudlo, ale drželo se ještě koncem října na větvích, zbarvujíc stromořadí a sady kouzelnými odstíny, od schnoucí, zmdlévající zeleně až do hořícího bronzu.

U řeky je vítal šelest javorů. Chtěly jim šeptat o blahu lásky, či o pomíjejícnosti všeho? . . . Ještě nebylo tak zle . . . Ještě padal v jich koruny opozděný úsměv slunce.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAN B. LAMBL, professor hospodářství a správovědy na české technice a organisátor hospodářského školství v Čechách, zemřel minulé neděle v Praze. Za veliké své zásluhy vyznamenán byl tituly a řády, ale tyto vnější známky veřejného uznání zdaleka nevyváží hodnotu jeho práce. Lambl byl mužem vážné, neúmorné činnosti. Národ, za dob jeho mladších let skoro výhradně rolnický, měl v něm vynikajícího učitele, jehož bude vděčně vzpomínati, jako vzpomínáme těch, kteří pro nás něco vykonali.

ROMÁNSKÝ RELIQUIÁŘ Z XII. STOL., vzácný pražský nález, o němž jsme se v minulém čísle obšírně rozepsali, jeden z nejproslulejších kusů Lannovy sbírky, byl dne 9. listopadu t. r. prodán v berlínské dražbě. Vylíčili jsme, jaký zájem vzbudila tato památka v kruzích pražských odborníkův, a pověděli jsme, že bude učiněn pokus, reliquiář při dražbě získat pro naše sbírky. To se, bohužel, nepodařilo; zástupci našich korporací, kteří se aukce súčastnili, jeli také do Berlína s pramalou nadějí na úspěch — nepatrný kapitál, jejž měli k disposici, již předem vylučoval splnění vřelé touhy, vrátiti památku do pražských sbírek. Koupil ji, jak telegrafická zpráva oznamuje, Seligmann z Paříže za 121.000 marek, t. j. **142.538 korun.** Živý a pochopitelný zájem o drahocennou uměleckou památku pohnul redakci, aby zařadila do listu vyobrazení reliquiáře, jemuž v nádherném katalogu, vydaném k dražbě, dáno místo nejčestnější, — zahajuje totiž světlotiskové tabule, jichž je přes sto!

BRÁNA DO NOVÉ PRAHY, jak právem průkop Letenský byl nazván, od let hlásí se o řešení. Jest ku podivu, že otázky tak veliké důležitosti — a tato je jistě jednou z nejdůležitějších — tak dlouho mohou býti oddalovány. Příčinu hledati možno snad v tom, že jejich dosahu včas nepostřehujeme, a že vývoji jejich není napomáháno přirozenými prostředky. Několik reminiscencí dokáže správnost tohoto fakta. Když byl plán asanační předložen k schválení, nebylo na spojení nově založené části města v páté čtvrti pamatováno vůbec. Hlavní asanační třída, pětadvacet metrů široká, měla v pokračování svém sice most, avšak na další vyvinutí této důležité komunikace na druhém břehu vltavském bylo nadobro zapomenuto. Teprve asi v roce 1895 přišel professor Koula se svým návrhem na prokopání stráně Letenské a zřízení přímého a nejkratšího spojení se silnicí Belcrediovou, jejíž point-de-vue tvořiti měla budova monumentální. Návrh překvapil velkolepostí koncepce, ale přes to byl potírán důvody domněle praktickými. Známo, že městský úřad stavební, jenž pracoval tehdy o návrhu na úpravu pláně Letenské, myšlenku Koulovu odmítal a proponoval spojení serpentinou. Několikaletý boj o tuto myšlenku komunikační zakončen byl rozhodnutím Sboru obecních starších, jenž nařídil, aby celá úprava pláně Letenské založena byla na myšlence rovného sice spojení (návrh Koulův), avšak s tunelem místo průkopem. Městský úřad stavební řešil otázku tu na podkladu opravdu širokém — maje totiž na mysli nové úskalí, hrozící této komunikaci na křižovatce její s drahou Buštěhradskou, chtěl se mu vyhnouti tím, že silnici Belcrediovu podešel podjezdem, čímž získal ovšem nerušený její průběh.

Projekt během let mnoho se měnil, a možno říci — vlivem komisí — také zlepšoval. V roce 1907 předloženy byly oba návrhy, původní Koulův i poslední návrh městského úřadu stavebního, v modelech zvláštní anketě, která měla o jejich provedení rozhodnouti. Bylo doporučeno, aby po stránce komunikační přijat byl návrh, zpracovaný městským úřadem stavebním, kdežto stráň Letenská otevřena býti měla volným průkopem s propylejemi dle návrhu prof. Kouly. Silné proudy v technických kruzích nebyly však nakloněny průkopu otevřenému — horováno totiž pro tunel jako nejlacinější komunikační spojení. Prosadily také, že rada městská vypsala veřejnou soutěž na rozřešení tohoto sporného bodu. Vedle toho vyzván byl prof. Koula, aby předložil podrobný návrh s přesnými rozpočty.

Konkurrence uzavřena v nedávné době, a rozhodnuta udělením cen vybraným návrhům. Situace je tato: v nejbližších dnech nastane porotě povinnost, posouditi, zdali některý z návrhů ze soutěže

VZÁCNÝ NÁLEZ PRAŽSKÝ, ROMÁNSKÝ RELIQUIÁŘ Z XII. STOL.
KOUPIL V DRAŽBĚ SELIGMANN Z PAŘÍŽE ZA 142.538 K.

vítězně vyšlých po úvaze všech okolností lze doporučiti k provedení, aneb zdali zvítězí projekt prof. Kouly, jehož model současně jest vystaven. Vrátíme se k této nesmírně zajímavé a pro životní zájmy Prahy důležité otázce, jakmile návrh poroty bude znám.

Viděli jsme ve výstavě návrhů ony projekty, jimž uděleny byly ceny. Zajímavo je, že vyznamenány byly vesměs návrhy s resectním tunelovým. Máme však přece oprávněnou pochybnost, že tunel strání Letenskou bude proveden, a to z té jednoduché příčiny, poněvadž se příčí myšlence tak velkolepé provedení motivu, jenž sám o sobě ani s jedné ani s druhé strany nemůže imposantně prospekt zakončiti. Jsme toho mínění, že zakončením Mikolášské třídy a mostu s vítěznými sloupy nemůže býti — prosaický otvor tunelu! Ale i s druhé strany vstup do Prahy Staré nemůže býti řešen tak chudě — zase totiž zejícím tmavým otvorem. Žádná velkolepost rozvinuté architektury vedlejší, která se stává pouhou, neodůvodněnou dekorací, není s to, aby nahradila působivost přirozeného a jedině správného architektonického motivu, kterým jest prukop buď s propylejemi nebo s branou. Ale vězí v těchto projektech ještě jedna závada — co vznikne za tunelem, nesplyne nikdy s vlastním městem a zůstane vždy cizím předměstím, jak to vidíme jinde, v Budapešti na př. nebo v Terstu.

Na levém břehu Vltavy dosud málo využitkovaném, má Praha vděčný a krásný terrain k budoucímu svému nerušenému, velkoměstskému rozvoji. Tam povstane jednou čtvrť v zahradách, která je dnes naším ideálem, a doufáme, že bude spojení s ní provedeno tak, aby nebyla na věčné časy od mateřského města odříznuta. H.

VŠESLOVANSKÁ UMĚLECKÁ VÝSTAVA bude na podnět romanopisce Sienkiewicze pořádána r. 1910 v Krakově, odkud nastoupí pout do Lvova a do Varšavy. Tentokráte nás tedy Poláci předešli. Je to poprvé, co slovanští umělci na své vlastní, domácí půdě vystavují souborně — nevšak v Praze, která o sobě tak ráda hlásá, že je střediskem a baštou západního Slovanstva! Nezbývá, než usilovat o to, aby výstava tato jako celek dostala se také do naší metropole.

POPRSÍ VIKTORA HUGA. Už nejsou, jako tomu bývávalo — kanceláře postrachem úředníkův i těch, kdož jdou za nimi dobrovolně nebo nedobrovolně. Aspoň ne všechny — už i sem, do těchto ztracených koutů, vniká světlo, vzduch. Davisovy »Katakomby« snad už neexistují — ale leckde ještě ten ubohý byrokrat marně volá a tluče na nedoslýchavého patrona, aby mu ty čtyři stěny, v nichž musí prožíti den ze dne tolik dlouhých hodin, aspoň poněkud upravil. Bývávaly to skorem šmahem samé katakomby, a ještě dnes, kdy doba kategoricky se domáhá reformy i v těchto sférách, je leckde mnoho a mnoho příčin k žalobám. Ale od té doby, co povstaly v Praze i na venku paláce finančních a samosprávných ústavů, kdy vznikl palác Městské spořitelny pražské, Zemské a Hypoteční banky pro království České, paláce bank a jiných ústavů, v nichž pamatováno především na to, aby úředník i občan, poplatník, zkrátka »strana«, jak se říká, byla obklopena příjemnějším okolím, nastal utěšený obrat — poznalo se konečně, že i zde musí dojíti k změně. Přispěli k tomuto blahodárnému obratu především ovšem úřednici sami — jdou z čistých, milých, útulných a vyvětraných příbytkův, a je přirozeno a pochopitelno, že chtějí míti i ve svojí kanceláři vlídnější pobyt. Jsou ještě, a bývaly zpravidla kanceláře ne nepodobny — věznicím! Mylo se tam jednou, nanejvýše dvakráte za rok, malovalo se tam jednou za čtvrt století! Viděli jste tam, a můžete viděti podnes, staré, rozviklané stoly, polámané židle, špinavý, kopuletý obraz, rozumí se, že nějaký laciný barvotisk, chatrné, prošlapané podlahy, potlučená kamna, bídná okna — a v tom úředník trávil a tráví denně šest, osm i více hodin!

Ale od nějaké doby pozorujete velikou, krásnou změnu. V kancelářích naleznete leccos, co na vás mile prokoukne. Jsou kanceláře, v nichž spatříte zajímavé, vzácné obrazy, rytiny, sošky, knihovny vzorně uspořádané, — naleznete tu nejenom reprodukce moderních obrazů, prémie různých spolkův, ale i pěkné originály. Přišli jsme nedávno do kanceláře vyššího státního hodnostáře v bývalém klášteře mnichů Hybernů, kde jsme stanuli svrchovaně překvapeni. Vidíme ve velikém pokoji starý, vzácný nábytek, roztomilé kousky z doby předbřeznové, hodiny, obrazy, skříně, židle, psací stůl, ba i záclony — vše v jednom stilu. Divíme se, žasneme, kde se to tu vše vzalo. Hodnostář nám podal zajímavé vysvětlení: »V každé kanceláři, v koutě na chodbě, na půdě nebo i ve sklepě, povalovalo se něco, co považováno bylo za staré haraburdí. Pravda, bylo to všechno chatrné, poškozené — ale postaral jsem se předně o to, aby vše bylo sneseno na jedno místo, zavolal jsem obratného řemeslníka, haraburdí bylo opraveno — a, jak vidíte, sestaven z toho pěkný celek.«

Takovou oklikou dostáváme se k našemu obrázku. Měli jsme vítanou příležitost, pověděti několik slov, jež jsme měli dávno na srdci. Navštívili jsme nedávno svého soudruha, magistrátního radu, pana Emanuela rytíře z Čenkova, abychom ho požádali o podrobnosti ze slovanského večírku v Paříži. A tu padla nám do oka krásná, vzácná výzdoba jeho kanceláře. V rohu bělá se poprsí Viktora Huga, dílo slavného sochaře francouzského Davida d'Angers, jenž vytvořil busty nejslavnějších mužů své doby. Jedním z nich byl také Viktor Hugo, kterého tvořil sochař v době, kdy básník byl v zenitu své mužné síly, svého velkolepého talentu. Stojíš v zanícení před mistrovským výtvorem, a

nemůžeš se nasytiti jeho krásy. Díváme se na jeho klassickou hlavu, na tu slavnou, požehnanou hlavu, ze které tolik orlů se rozletělo do světa, a už víš, proč poprsí tak zaujalo! Máš dojem, jakoby před tebou se zjevil antický heros! Autor »Legendy věků!« Dobře připomněl pan z Čenkova: »Kdykoliv se podívám na tuto hlavu, vždy si vzpomenu na slova, jež napsal Jaroslav Vrchlický ve své studii o Hugově »Legendě« — »Ve své neurvalé spoustě dělá dojem polozasypaných starých měst, na kterých pracovalo několik civilisací za sebou, a které náhle veliký tok dějin nebo veliký trest boha schvátil kletbou samoty a opuštěnosti. Anděl spousty usedl na valy, paláce se drobí v ruiny, v chrámech se míhají stíny, a blesk píše na štítě mračen žhavým prstem osudné slovo: Minulo!«

Jak přišlo dílo francouzského mistra, dílo Davida Angerského, do Prahy, jak se dostalo — do kanceláře? Básník Pavel Meurice, vykonavatel kšaftu Hugova, nadšený jeho ctitel, jenž pietu k mistrovi osvědčil i činem, věnovav 40.000 franků na pomník Viktora Huga v Paříži, daroval poprsí městu Praze s přáním, aby obrazu slavného poety vyhledán byl důstojný koutek. Mohl přijíti na dvacet jiných míst — hledalo se nejvhodnější a — našlo se! Odevzdáno v pietní ochranu pana Emanuela z Čenkova, postaveno do úřední pracovny literáta, jenž přeložil grandiosní jeho »Bídníky«! Dr. R. J. K.

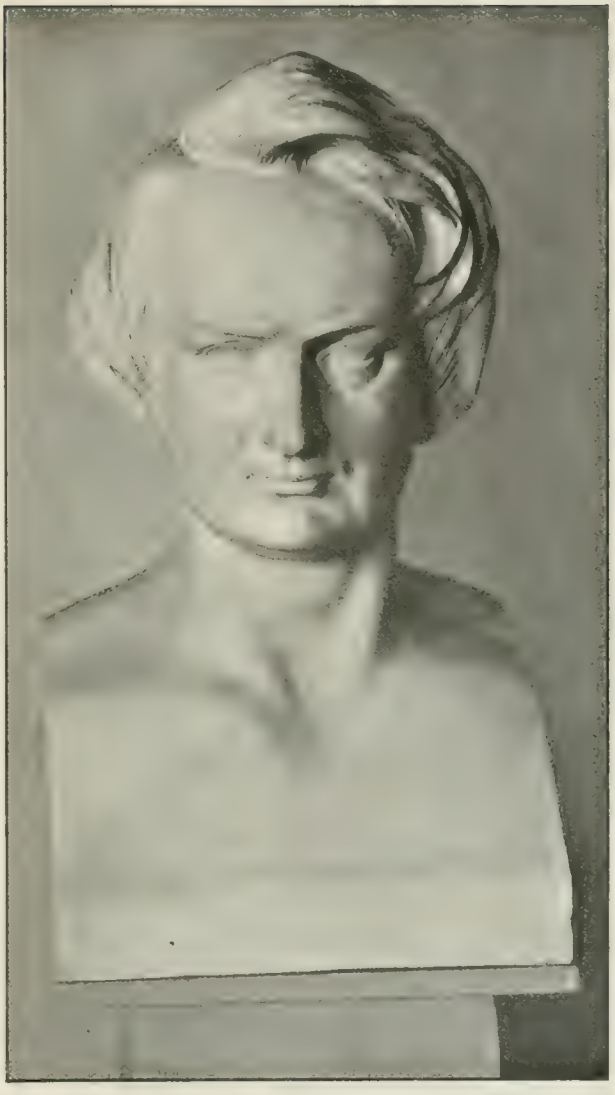

DAVID d' ANGERS: POPRSÍ VIKTORA HUGA.
Majetek městské rady král. hlav. města Prahy.

MUSEUM STARÉ PRAHY. Říkává se o Praze, že jest vlastně architektonickým museem. A právem. Avšak museum toto nerozmnožuje svého bohatého obsahu, nýbrž jej ztrácí — znenáhla sice, ale jistě. Inventář věcí zmizelých neb pro potomstvo ztracených naplnil by dnes objemnou knihu. Jak jest postaráno o věci, jež mizí takřka před našima očima? Městské museum, které bylo před třinácti léty zbudováno, jest přeplněno kulturními památkami minulých věků. Jsou to ovšem památky ryze pražské. Oddělení starých pražských pohledů jest jeho největší chloubou, jest to oddíl nejzajímavější a také nejcennější. Obsahuje rytiny, kresby, fotografie, malby staropražských pohledů v originálech i v reprodukcích, z části též staré plány města, třeba velmi neúplné. K tomuto bohatství důstojně se druží zachované architektonické fragmenty museálního lapidaria. Bohužel, že místnosti musea naprosto nestačí přílivu nových museálních předmětů, což je tím nepříjemnější, poněvadž není možno pomýšleti na rozšíření. Nejbolestnější však nedostatek místa pociťuje se právě při lapidariu; architektonické fragmenty, jak pochopitelno, jsou po většině značnějších rozměrův a vyžadují následkem toho daleko více místa. Kam s nimi, když v Městském museu pražském není pro ně už ani píď prostory?

Také bohatá sbírka výkresů, fotografií a různých snímků, jež průběhem roku Soupisná komise nastřádala, postrádá vhodného umístění. Zdálo se, že bude nouzi této odpomoženo stavbou pavilonu král. hlavního města Prahy, kde po dobu výstavy sbírky Soupisné komise z většího dílu byly instalovány. Avšak ani pavilon nestačí, poněvadž pojal jenom malou část bohatého a cenného materiálu. Všechna čest Soupisné komisi — stará se bedlivě o to, aby to, co už zániku propadnouti musí, bylo aspoň v té způsobě zachováno, že opatřuje snímky měřené a kreslené, fotografie, někdy i odlitky ornamentální ne-

bo architektonické výzdoby. Komise činí toto poslední velice zřídka, ač by to mělo býti pravidlem. A co je toho důvodem? Zase nedostatek místa.

Sbírka odlitků, jež by mohla za několik let vzniknouti, byla by tak obsažná a bohatá, že by tak originální sbírkou málokteré město mohlo se pochlubiti. Víme, jakou pýchou národa je podobná sbírka v Trocaderu, nebo proslulé Germanské museum v Norimberce, ač obě musea zařaďují většinou odlitky prací sochařských. Soupisná komise pracuje neobyčejně svědomitě, avšak omezuje se pouze na Prahu mizící. Program její měl by býti rozšířen, měl by se doplniti studiem, bádáním o staré Praze, již neexistující. Stává se totiž velmi často, že při demolování nebo kanalisaci přijde se buď na staré sklepy, základní zdivo, staré hradby, zbytky hřbitovů atd, jež bývají jediným, naprosto spolehlivým dokumentem o Praze věků minulých. Materiál takto získaný nehodí se ovšem pro museum, ale má přece jenom pro nás veliký význam, ježto možno z něho zjistiti vznik a rozvoj Prahy v dobách historických. Poukazujeme zejména na zbytky hradební všech bývalých pražských měst, na které velmi často se přichází, a jež by měly býti soustavně sledovány a prozkoumány. Ba, stalo se, že objeven pod zemí dokonce fragment stavby z doby knížecí (na Vyšehradě). Nálezy takové nutno pečlivě měřiti a zakreslovati a pokračovati v díle tak dlouho, až by bylo možno z materiálu tohoto sestaviti úplnou topografii bývalé Staré Prahy.

Jsou partie Staré Prahy, které doznají jistě v průběhu let pronikavé změny regulacemi, jimž není možno se vyhnouti. Partie zmizí tedy také. To, co po nich zůstane, to jest: plány, fotografie, obrazy i rytiny — to vše podá příštím věkům přece jenom mdlý obraz toho, co tu kdysi bývalo, co Prahu krášlilo. Jediným prostředkem by bylo, opatřiti zavčas modely buď papírové nebo raději sádrové, které skýtají pohled se všech stran a se všech stanovisek. Mějme na paměti změny, které již nastaly a které nastanou na Staroměstském náměstí, na Malém náměstí, na náměstí Malostranském, Maltézském, Loretánském atd. Snad i některé pamětihodné ulice, na př. Celetná, Karlova, Nerudova atd. mohly by býti aspoň v modelech pro potomstvo zachovány.

Pro modely bychom ovšem vhodného místa v Praze nenašli. Nemohla by Soupisná komise i v tomto směru program svůj doplniti? Pro modely bychom už koutek vyhledali — na př. ve starých budovách, jež nutno zachovati, ale jichž pro moderní potřeby obytné nelze adaptovati, jako klášter Milosrdných bratří, bývalý palác Michnovský, nebo Strakovský na Malé Straně.

Připomínáme, že by bylo záhodno sebrati všechen fotografický materiál ze starší doby, nežli Soupisná komise zahájila svou činnost. Uvádíme jen množství fotografických pohledů, jež zhotovily ateliery již neexistující (Maloch Mulač, Friedrich). Toto vše tvoří bohatý a vděčný program musea Staré Prahy, jež tu takřka nevědomky vzniká a roste. Není pochyby, že nadejde doba, kdy Praha se musí odhodlati k tomu, aby vedle Městského svého musea zbudovala Velké museum Prahy Staré, jež bude zrcadlem její slavné i trudné minulosti.

Dr. R. J. K.

TEMPORA MUTANTUR. Psal se rok 1877. Před hotelem »U arcivévody Štěpána«, na rozlehlém náměstí Václavském, hlava vedle hlavy. Zástup zpíval písně a provolával slávu zapřísáhlému nepříteli Turků, ruskému generálu Čerňajevovi. Generál v té době na popud Dobročinného spolku petrohradského podnikal agitační cesty po Evropě, aby pro potlačené Jihoslovany vzbudil sympatie. Nadšení pro generála bylo ohromné — když se večer objevil v okně svého pokoje v hotelu »U arcivévody Štěpána«, nebralo provolávání slávy konce. Byla mu také, jak známo, odevzdána zvláštní deputací čestná šavle. S generálem to však tenkráte v Praze špatně dopadlo — policie ulekla se imposantních projevův a velikého rozechvění, jež mělo tehdy ráz vskutku elementární, a milého generála bez okolků vyvezla za hranice. Na Turky bylo tehdá vše tak rozezleno, že bdělá policie i známého Turka na Karlově mostě hlídala v obavě, aby si na něm rozjařená mládež neshladila žáhu. Ale přihodilo se ještě něco, co zní skoro neuvěřitelně. Na Václavském náměstí, nad hotelem »U arcivévody Štěpána, byla stará, populární zájezdní hospoda, zvaná »U Turků«. Jméno toto mohlo se státi bývalé formanské stanici osudným. Bylo v zástupu dáno heslo: demolovat hospodu »U Turků«, protože Praha nestrpí ve svém středu — nic tureckého! Dnes činí reminiscence dojem anekdoty — ale faktum je, že hospoda byla chráněna kordonem policistů, a že jenom tím zabráněno bylo unáhlenému činu.

Minulo třiatřicet roků! Přijeli do Prahy — Mladoturci, a ejhle, jaký obraz zjevil se nám na Václavském náměstí, před týmž hotelem? Pravda — byli to Mladoturci, sympatičtí zástupci národa, jenž zásluhou jejich energického činu probírá se k novému, modernímu životu — ale byli to přece jenom Turci. V hotelu »U arcivévody Štěpána« byla jich skupina po ten čas, co je královská Praha hostila, domovem, a když k deváté hodině večerní přijeli, zástupy lidu je očekávaly a provolávaly jim »nazdar« a »sláva«, slečinky je zastavovaly a nabízely jim pohlednice s důtklivou prosbou, aby se jim na ně pro památku podepsali...

Tenkrát kamenného Turka musila policie hlídat, aby ho mládež nerozbila — dnes prapory s půlměsícem vlály na domech, a Turci odjeli z Prahy, dojati srdečností českého lidu, nadšeni krásou města.

Tempora mutantur, et nos mutamur in illis!

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 7

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AUG. EUG. MUŽÍK:

VEČER.

Již scenerii mění den a zháší
svá světla, novou hru tak započíná,
— omámí srdce vuní nočních růží - -
a odkládá své žezlo a svůj bič,
jímž šlehal v záda bědných pracovníků,
je k nové práci stále poháněje.
Co nervů znavil, mozků, srdcí, svalů!
Teď práce otroci jak Baalovy
kdys žertvy jdou tak ztěžka, pomalu
do chýší svých a stájí — vedle sebe.
A těla jich jsou stejně zemdlená,
neb člověk-zvíře — kdo je bědnější?
Tak v tupý sen se v noci ponoří,
nic z její hvězdné krásy neuzřevše.

A druzí opět teprve jdou žít,
jdou na lup rozkoše a zapomnění
a sladkých chvílí zlatem koupených,
jež poskytne jim cizí tělo zas
a cizí duše, smutná gracie.
Za zlato všecko koupí se, ó, vše!
Až do dna pohár žití vypijí,
a změní noc si na den, zvítězí,
tak nade vším, i osudem i časem,
a červa bytí v sobě ohluší,
pak uloží se k spánku, zhnuseni
tím požitkem, jenž na dně tají kal.

A v noci vycházejí ti, jež pudí hlad,
ven z doupat jich a děr a brlohu
jak zvíře noční... tulák zlomený
už životem a bědná nevěstka,
jež sebe celá nabízí a za drobt
si zlata koupí poskvrněný chléb.

Bdí Rozkoš, Starost, Práce, Svědomí
a Zločin. Ó — jestli je kdos, jenž zří
to vše a cítí, s lidmi prožije
(neb Někdo jistě za nás, s námi žije),
pak hrůza, jaké vrásky v čele má,
a jaké hrůzy v hrudi citlivé,
a postěžovat — komu by si moh'?...
Jen vidí, cítí, žije vše a mlčí.

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Olšovi zdálo se, jakoby znovu nalézal radost mládí.

Ztratil ji předčasně nad knihami, kteréž oddělily ho ponuře od života, při svitu studijní lampy, jež měla mu nahražovati paprsky, koupající tichou nivu i dělný ruch měst. Znal jenom práci mozku, hromadící poznatky, třídící je a kující z nich své syllogismy a dohady. Hloubal se svými filosofy o záhadách života, jehož vlastně dosud nepronikl, a čím více zamotával se v abstrakce, tím rychleji unikal a mizel mu v mlhách život sám. Ztrácel jeho znalost, teplý, rozvířující jeho tep.

Ale teď, najednou, zdálo se vše vraceti. Byl tu život, konkretní a určitý, se svým vroucnem, se svými rozmary, mnohotvárností, změnami, bylo tu mládí, jež chtělo se smáti. Šly po jeho boku, podávaly si ruce v jediné bytosti, vyzařujíce z jejích líček, na vzduchu jemně zardělých, chvějíce se jí na sešpulených

rtech, stále úsměvných a švitorných, poskakujíce si vesele vlnivou křivkou harmonické její chůze.

Marion vedla ho přes litinu mostu Sullyova, nejkratším spojením po boulevardu Henri IV. na náměstí Bastilly, projížděném trojspřeží omnibusů, s jichž imperialů ozýval se veselý šum. Minuli Červencový sloup. Bezdruž neměl dnes očí pro jeho zlaceného genia Svobody. Viděl jen, teď před sebou, teď vedle sebe, jak maní rozrážely je od sebe a opět srážely proudící davy, červenavé zlato aureoly, jež oblévajíc půvabně balancující hlavu Marion, stále těsněji zaplétala jej do zotročujících něžných pout.

Myslil na vlas královny Elsy.

Do spíjivého refrénu českého mistra mísila se mu však svéhlavě groteskní melodie Baudelairova verše:

Pod břemenem tvé lenivosti
té dětské hlavy sklon
se kolébá ti v změkčilosti,
jak mladý slon.

Usmíval se v duchu. Zapomínal na pouta a otroctví, v něž nepozorovaně se zapřádal, a Marion, svižně proplétající se s jistou rythmičností pohybu skrze chodce, splývala mu čím dále tím svůdněji s představou Baudelairovy krásné indolentky, toho »Tančícího hada«, o jehož slině na okraji zubů končí básník svou bizarní fantasii:

Já mním, že víno české piji,
tak trpké, zmáhavé,
nebesa tekutá, jež sijí
hvězd roje v srdce mé.

Ano, teď Oleš viděl jen hvězdy... Had měl ještě čas, aby se zakousl. Ani had před svou dobou neuštkne... A pravdě dán budiž průchod, zmije na to ani nemyslila. Províjela se radostně, šťastna v nové lásce, nevědoma svého jedu.

Stoupali ulicí de la Roquette, kolem budov chmurného určení, kde pyká se za viny, — kdo může říci, kdy jenom za své a ne za viny společnosti lidské vůbec? S patrnou chtivostí, jíž taková divadla naplňují spodní vrstvy, ukázala mu místo, jež někdy v noci oživuje se neblahou prací guillotiny. Ale již netrvalo dlouho, a kynul jim cíl jejich cesty, širá brána hřbitova Père-Lachaise. Bezdruž letmo přečetl utěšující nápis její o nesmrtelnosti v naději, o věčném životě ve víře, a již vejdouce z polokruhovitého nádvoří dovnitř, stoupají hlavní alejí, vysázenou lipami.

Oleš shledal velmi delikátním od Marion, že na první procházce zavedla ho právě v ta místa. Vyciťoval, že pronikla jeho melancholickou duši, nejšťastnější v tichém zadumání, a že sladiti chce divoký výkřik krve, paian smyslnosti, jejž ráno ještě zpívaly jejich nervy, tónem lahodnějším, čistým, zmírňujícím. Snad kladl do ní více, než v ní bylo. Snad pudila ji sem pouhá sentimentalita, zmocňující se někdy těch dívčic prchavé lásky. Avšak dojista mohlo jen utužiti jejich vznikající svazek, když dovedla obepříst jej poetičtějšími vlákny, rozechvíti jemnější struny, když zavedla miláčka svého k vrbě, ostiňující hrob Mussetův, toho básníka mládí, když se svým novým vyvolencem procházela celý ten pantheon mrtvé slávy francouzského písemnictví a umění, když s teras a schodišť svahu, přes zažloutlé koruny kaštanů a lip, skrze řídnoucí keře a houští, ukazovala mu Paříž — moře burácející z temna, hluše pod jejich nohama. Nejdéle stanul nad hrobem Balzacovým a Chopinovým. V onom ctil otce realismu, tento romantik byl mezi jeho bohy hudby. Rozporu v tom necítil. Jeho chápání literární a hudební bralo se rozbíhavým směrem, asi tak, jako teď začal jeho život citový zabočovati úplně protilehle jeho životu mozkovému.

Měly mu z toho v brzku propuknout veliké krise, ale nyní ještě jich netušil a přehlušiti se nechával novostí toho všeho, co se kolem něho a s ním dělo.

Nemohl se věru nabažiti té podzimní toulky zahradou mrtvých. Ale bylo již odzvoněno, blížila se hodina uzavření. Nepozorovali ani mezi svým bloudením a sladkým šepotáním, že začíná se smrákati. Dole Paříž zahalovala se v mlhu. Stíny se dloužily. Střechy, věže a báně v popředí vystupovaly v té chvíli třištícího se světla a tmy, v tom polosvitu, zrudlém odlesky západu, jenom s tím tvrdší určitostí obrysů. Tu a tam vyšlehlo první světlo.

Bezdruž vzpomínal nádherných popisů Zolových. Teď viděl takový obraz před sebou, v celé pravdivosti jeho.

Nebylo času již otáleti. Sestupovali rychle. Marion smítala vlečkou spadalé listí, jež šustilo při každém jejím kroku. Když zahnuli náhodou kol hrobu Rejchova, Bezdruž pocítil něco z krajanské pýchy, že mohl Marioně povědět několik slov o muži, který v Paříži zjednal si slávu, stal se autoritou. Marion byla ochotna, pozvednouti Olše pro toto krajanství o nějaký stupeň výše ve své úctě, kdyby již byla příliš nespěchala k pomníku Abélarda a Héloïsy, na nějž chtěla hoditi hrst narcisů. Jakoby se jí mělo ulehčiti, až by tak učinila. Ale přinesši tu obvyklou oběť nešťastně milujících, již domnívala se vyvarovati nebezpečí, že snad ocitne se v jejich ře-

dách, jakoby zároveň byla shodila se sebe veškeru sentimentalitu, jež ji na těch místech ovládala, a již pružným krokem, s veselým úsměvem pospíchala s míst smutku.

V několika minutách uzavřel se nad nimi večerní vír ulic. Pohltila je vřava jejich, a Marion přivíjejíc se k rameni Olšovu, byla opět tím čiperným hádětem, půvabně prokrucujícím se zástupy, až zapadli kamsi do kavárny, kde zdálo se Marion býti nejživěji, kde bylo nejvíce světel, hluku, smíchu a kouře.

(Pokračování.)

KVĚT. SEMONICKÁ:

MOŘI.

Ó, moře, moře, koketko ty hravá,
mou píseň lásky, píseň touhy slyš,
a slova steskem prosycená, žhavá,
tvá přijmi bájná, kouzla plná říš!
Já miluji tě tolik, zda to víš?
Ó, moře nekonečných změn a vnad,
kdo by tě neměl z celé duše rád —
a nezáviděl slunci, hvězdám, noci,
že líbat smí tvých proudů zdvih a spád...?
Ó, trůne síly, krásy, čaromoci!

Ty Sireno, tak vábně v písni lkavá,
jež Naděj nad nicotu povznášíš,
v zhyn zmeteš sídla Sebelásky lhavá,
se slabých beder snímáš útrap tíž
a mírem naplňuješ Žití číš.
Ty Strastem, Žalu smutný strojíš pád
a Bolu zrezavělý rušíš řád,
zas k břehu vineš se, jak dítě k otci — —
ty's lékem duši, očím vln tvých sad.
Ó, trůne síly, krásy, čaromoci!

Leč Poseidon-li tobě pokyn dává
a Míru vládu sráží v hrobu skrýš,
když hruď tvou bouří chlouby píseň dravá
a hlasem tura v dálky zlobně hřmíš:
tu klekám, plížím v obdivu se blíž,
jak výbojně lem trháš snivých lad,
jak hydru lidské síly spěcháš klát,
sbít Herakla a Hery pýchu zmoci,
co bědných světa červů nechceš znát.
Ó, trůne síly, krásy, čaromoci!

Ty moře bouřné, poslechnu tvých rad
a vlastní síly vystavím si hrad!
Chci žíti sobě, světa bez pomoci,
jen tebe, Majestáte, vzpomínat!
Ó, trůne síly, krásy, čaromoci!

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Neodsuzujte je, jsou na tom také jejich páni vinni. Kdyby je učili všímat si veřejného života, literatury, nějakých zjevů společenských a veřejnost zajímajících, měly by ty dámy látku k hovoru. Páni sami se pomlouvají a paničky a slečny je v tom následují.«

»I v tom je něco pravdy. Sobeckost a žárlivost mezi panskými úředníky je tak starý zlozvyk, jak trvá stav ten sám. Všechnu vinu mimo jejich obvyklou látku hovoru. Nezachoval jsem se tím. Nudily se, chvíli se nutily přesvědčovat mě, že je můj hovor zajímá, ale však na muže svalovat bylo by jednostranné a nespravedlivé. Zkusil jsem sám v přítomnosti dám hovořit o předmětech, které byly potom se rozutekly, sotva jsem se ukázal. Že jsem při tom dostal svůj díl, rozumí se samo sebou. Nerozčiluje mne to a jsem opatrnější. Myslím, že kořen zla vězí hloub. Ty dámy se vdávají s určitou představou manželství. Sta-

ré zásady, dle nichž má býti žena domácí hospodyňkou, starostlivou o blaho mužovo, byly hozeny mezi přežilé zboží a moderní myšlenky o rovnosti ženy a muže chápou jen z té stránky, která jim zajišťuje bezstarostný život.«

»Kdyby věděly, jak přísně o nich soudíte, bylo by vám zle,« zasmála se Helena vesele.

»Ony to vědí. Platím za podivína, za jakousi výstřední povahu, která nesnese přítomnosti ženy,« přiznával se Valoušek rozmarně.

»Buďte, pane lesní upřímným, nemáte ženských rád,« řekla Helena a poobrátila se k němu.

»Tak jak si představují ony poměr muže k ženě a naopak, nemám.«

»Žádáte ideál a bohužel nikdo se nerodí bez slabostí.«

»Nečiním se vzorem muže a nehledám vzorných žen. Hledím střízlivě na život. Muž přináší v manželství mnoho obětí ženě a žena musí je přinášet muži. Žádat na muži obětí a nechtít žádných přinášet sama, zdá se mi přece jen považlivé.«

»Přijde na to, jakých obětí si přejete.«

»Jakých? Mohu velmi krátce je uvést. Muž věnuje ženě své jméno, svou čest, postavení, svobodu, odříká se k vůli ní svých libůstek a stará se o její zaopatření. Ať i ona je si vědoma, že musí mužovo jméno se ctí nositi, na jeho čest žárliva býti, jeho postavení svými choutkami nepodkopávati; ať nenaříká, že ji muž o svobodu připravil, ať krotí své rozmary a stará se, aby muž měl milou a útulnou domácnost. Toto splynutí duší velmi snadno se stane skutkem, je-li dobrá vůle. A v takovém případu musí být manželství něčím neskonale krásným.«

»Snad je, nemohu tvrditi, čeho neznám. Ale nezapomínejte, že je vždy potřebí překonat jakousi přechodní dobu, ve které sblížení nastává. Na ráz si přát odložení osobitých vlastností a přijetí náhledů druhého není ani při nejlepších povahách možno.«

»Nepochybuji o tom. Dostačí, je-li dobrá vůle. Kde však hned' od počátku dobrá vůle schází a vzdor nabude převahy, tam se duše nikdy nesbliží.«

Helena chvíli mlčela. Ano, jasně rozuměla slovům Valouškovým. Je nutno zříci se části své bytosti a obětovat jí tomu, komu se žena odevzdá a při tom se snažit, aby se zmocnila části bytosti mužovy, kterou by svou individualitu doplnila. Je to ostatně prosté a dle jejího náhledu snadné. Žije-li žena v tak úzkých stycích se svým mužem, odkládá-li z lásky k mužovi nejvýznačnější své vlastnosti jako ku příkladu stud, nemůže jí býti těžkým přilnout k němu tak, aby jejich duše harmonicky se zladily.

»Slyšela jsem, že slečna sládkovic si bude brát pana účetního,« ozvala se po chvíli, aby přerušila mlčení.

»Také jsem to slyšel, ale jsem nevěřícím Tomášem. Pan účetní je příliš praktický, kouká na hodně peněz a u sládků není tolik, jak se povídá. Jsou dobře živi a málo se ukládá.«

»Vždyť by pan účetní nemusil na peníze koukati. Má slušné postavení a uživil by svou ženu.«

»Neznám jeho zásad, neměl ke mně nikdy důvěry a nevtíral jsem se mu. O řízení padlo několik slov, ze kterých jsem poznal, že pověst zůstane pověstí.«

»Není vám pan účetní sympatický?«

»Je kollega, sloužíme na jednom panství a náš poměr není nepřátelský. On je jiné povahy, veselejší a výbojnější. A ani příležitosti k častějším stykům nemáme,« odpovídal vyhýbavě a holi mírně do obilí uhodil.

»Nechtěla jsem vyzvídat,« omlouvala se. »Hle, váš pes na cosi číhá,« upozorňovala chvatně.

»Navětřil asi koroptve. Reku, fuj, zpátky!« A zahrozil holí. Pes mrzutě poslechl a ohlížeje se žádostivě po obilí táhl se zvolna za pána. Bílý pruh silnice před nimi se ukázal. Valoušek popošel ku předu a smekaje omlouval se, že se musí vrátit. Podaly mu ruce a vyšly na silnici. Lesní zamířil k nedaleké jetelině a poslav psa, dával pozor, navětří-li koroptve. Helena s Ludvou vracely se po silnici domů. Mimoděk ohlédla se Helena a okamžik pozorovala myslivce.

»Dnes se pan lesní rozpovídal,« řekla, dívajíc se na silnici. »Považovala jsem ho vždy za málomluvného. A dost zajímavě hovoří.«

»Pamatuji se na každé jeho slovo,« přitakala Ludva zamyšleně. »Je spravedlivý a jasně se dívá na život. Velmi si ho vážím, ale za muže bych ho nechtěla. Je příliš vážný.«

»Myslíš, že je to špatná vlastnost? Tím lépe pro ženu, nemusí se bát bouřlivých výstupů.«

»Ano, je-li sama klidná, našla by u něho život závidění hodný. Ale mně není takový střízlivý názor milý. Ať by muž někdy křičel a bouřil, tím sladčí by bylo zase smiřování.«

»Hle, hle, kde až myšlenkami bloudíš!«, usmívala se shovívavě.

»Ano, jsou to pouhé myšlenky. Nesměj se mi proto. Zaháním tím nevlídné představy a je mi potom volněji. Vidíš, o všech těch pánech jsem už uvažovala, a kdybych byla zdráva, ani pekla v manželství bych se nelekala, tak jsem po něm dychtila. Snad bych po-

tom želela, ale teď nemohu jinak. Jsem jako malé dítě, vím to a dobře ještě, že mi jako malému dítěti hračky nahražují, co v podstatě znamenají. Nebýti toho....«

»Služebník, slečny! Kde jste chodily?«

Zvučný hlas je překvapil. Udiveně se ohlédly a spatřily účetního Chudobu. Ve sportovním obleku jel odkudsi na kole, s něhož seskočil a smekaje čepici, přidružil se k nim. Byl prostřední, plné postavy, kulaté tváře a světlé kníry měl na špičce načechrány. Počínal býti holohlavý, a zakrýval holá místa sčesáváním vlasů na prázdné temeno. Oči měl světle modré a nosil skřipec se širokými černými okraji. Oblékal se vždy s vybranou nápadností a platil za galantního ctitele krásného pohlaví. V rodinách panských úředníků byl domácím přítelem a venkovské pověsti roznášely o něm mnoho milostných dobrodružství, které však ho činily tím zajímavějším. Nebránil se pověstem, směle potvrzoval poznámkami, že je mnoho na pověstech pravdivo a shledával přirozeným, že se líbí a že má u žen štěstí. Pánům nebyl příliš příjemný, protože se ho však báli, prokazovali mu pozornosti a ustupovali mu z prvého místa společníka, na něž se bezohledně dral. Když jednou také mladé baronessy se s ním o obžinkách dlouho bavily a s ním si na trávníce zatančily, dostoupila jeho oblíbenost vrcholu a nikdo se neodvážil stát se terčem jeho hrubozrnných vtipů.

»Šly jsme se poli projít,« odpovídala Helena. Pocítila nepříjemný pocit a mimoděk rychleji popošla.

»Pan lesní Valoušek dělal slečnám rytíře, že?« usmíval se pofouchle, tlače své kolo a stíraje kapesníkem pot z čela.

»Náhodou jsme se v polích sešli. Pan účetní byl na výletu?«

»Eh, krásný výlet!«, zahučel mrzutě. »Jel jsem do lesa revidovat palivové dříví. Náš nadlesní neví, co si z dlouhé chvíle vymyslit. Štěstí, že jsem nebyl poslán do Valouškova revíru. Čekal bych dosud na něho a posílal za ním hromy a blesky, mezi tím co by on se dvořil spanilému pohlaví. Viděl jsem ze silnice, jak jste se rozcházeli a nechtěl jsem svým očím věřit. Valoušek a dámská společnost!« Zasmál se posměšně a pátral, jaký dojem jeho poznámka učinila.

»Pan lesní byl s námi sice jen krátkou dobu, ale opravdu velmi mile nás pobavil,« povídala Helena klidně. Urážel ji posměšný tón Chudobův.

»Opravdu? To se dějí divy. Kdybych to našim dámám vypravoval, myslily by, že přeháním. Ty ho už znají a blíží-li se mezi ně, křižují se, že zase je bude trápit svou filosofií. Minul se povoláním, takhle pedantický profesor by z něj byl, ale myslivec, ne, nemohu si ho představit, abych neměl chuť se smát.«

»Náhledy mohou býti různé, mně je pan lesní velmi sympatický a hovořit s ním je opravdové potěšení. Nemluví frásovitě a dovede bavit o věcech, ve kterých je vždy jádro vyšších názorů.«

»Probůh, slečno, vy o něm horujete!«, volal se zdánlivým údivem. »Naposledy snad jsem bezděčně přišel na stopu nějakým intimním stykům, které mohou býti osudnými vám i...«

»Nenamahejte se, pane účetní,« přerušila ho nedbale. »Znáte mě a sám mi říkáte, že jsem mužatka. Což se domníváte, že nikdo nedovede být dobrým společníkem, komu jste nevystavil vysvědčení?«

»Slečna mě zkrátka odbývá,« zasmál se, zakrývaje svou kyselost.

»Proč zkrátka? Nemluvíte přátelsky o panu Valouškovi, kterého znám jako čestného muže. Každému není dáno, aby se stal miláčkem společnosti.«

»Domníváte se, že se bojím soupeřství Valouškova?« ptal se uraženě. »To byste mi dělala špatnou poklonu. Nic proti němu nemám a je mi naprosto lhostejný. Opakoval jsem úsudek, jenž je o něm ustálen a který nepronáším sám. Ptejte se našich dam a uvidíte, že jejich úsudek zní ještě ostřeji.«

»Usuzuji vždy nejraději sama. Úsudek jiných může býti velmi snadno špatný, protože se neřídí vlastním zkoumáním, ale usuzováním jiné osoby, jež dovede svůj náhled jiným vštípiti.«

»Dnes pohořím, slečna Prchalova je jaksi rozhořčena, ačkoliv si opravdu nejsem vědom, že bych něčím si její nepřízeň zasloužil.«

»Naprosto ne, ničím jste se mne nedotkl a jak mě znáte, ani bych nesnesla, aby v mé přítomnosti byly na můj účet činěny špatné žerty. Přeme se vlastně o pana lesního Valouška. Několikrát jsem se s ním setkala, ale nikdy vás tolik přísně nesoudil, jako vy jeho.«

»Nemá příčiny, chovám se k němu jako k spoluúředníkovi se vší slušností,« povídal jizlivě.

»Rád ho však nemáte. Ostatně proč bychom se přeli o osobu, která ani vám ani mně není blízká! Mám své náhledy a vy také své. Hodně jste se asi na kole unavil.«

»Báječně. Ráno mě to lákalo a odřekl jsem povoz. Potom jsem litoval. Jsem už pohodlný a zapomínám, že nejsem mladíkem. Ach ano, léta utíkají, mám už pětatřicítku a je čas, abych dostal rozum.«

»Jste velmi sdílný, jiný na vašem místě by se nepřiznal, jak je stár.«

»Co dělati? Mám už takovou povahu, že se nedovedu přetvářeti. V tom ohledu máme stejné zásady. Vy zajisté byste také nezapřela, jak jste stará?‹

»Nemýlíte se. Netážete se přímo, ale mohu vám hned říci. Je mi dvaatřicet.«

»Skutečně? Nikdy bych tolik nehádal. Vypadáte neobyčejně svěže a mnohá mladá slečna mohla by vám záviděti vaši půvabnou postavu.« Změřil ji mlsným pohledem a načechrával si knír. Podívala se naň lhostejně a významný úsměv mihl se jí kolem rtu.

»Nechcete jistě, abych vám za poklonu děkovala,« řekla klidně.

»Nedělám poklon a protože víte, že mluvím pravdu, neodmítáte. Neomrzelo vás dosud hospodářství?«

»Líbí se mi čím dále tím více.«

»Je to pravda, slečno?«

»Kdyby nebyla sestra spokojena, nikdo by ji nepřemlouval, aby se starostí s hospodářstvím trápila,« odpovídala Ludva, na kterou se s otázkou obrátil.

»Věřte mi, že jste hádankou. Být mladý, sličný, míti majetek a uměleckou minulost a spokojit se takovým úmorným způsobem života, k tomu je potřebí veliké síly duševní. Co byste si počala, kdyby se přihlásil někdo, kdo by vás chtěl o srdce a svobodu připraviti? Mohla byste mu svou zálibu obětovat?«

Pozorně se naň podívala a potom pokrčila rameny.

»Nemohu vám odpovědit, protože jednak nikdo se dosud o mne neucházel a já také jsem neuvažovala, co bych v té příčině činila. Mohla bych se vás také ptáti, čím to je, že vy, takový veselý, dobře situovaný pán zůstáváte svobodným? Nemužete se přece vymlouvat, že by vám byla dámská společnost nepříjemná.«

»To ne,« zasmál se hlučně. »Nejsem ve svém živlu, nejsem-li na blízku nějaké sličné tváře. Dobře jste řekla, působí to podivení a mně samému už není volno. Začínám cítiti samotu, jsem syt nepořádného života a čím dále tím více se obírám myšlenkou učinit tomu konec. Poraďte mi, slečno, jak nejrozumněji se oženit.«

»Vy chcete radu? Vy? Ne, kdyby vás dámy slyšely, byl by konec vaší oblíbenosti. Stále obklopen krásným pohlavím najednou se přiznáváte, že žádná z nich vás nezaujala. To je pro ně špatná poklona.«

»Nebojím se, že byste mě prozradila a upřímně se přiznávám, že je tomu tak. Zábava a ženění je dvojí věc. Chci být šťastným, chci nalézt ženu, které bych si mohla vážit a bohužel, že takové mezi námi dámami není. Opakuji, že očekávám, že mne nezradíte, víte, že by mi to bylo velmi nepříjemné.«

»Neúčastním se kávových schůzí,« odbyla ho ostře. »Bojíte-li se mé nediskretnosti, neměl jste mi nic prozrazovat.«

»Nechápete mne dobře, právě proto, že mám k vám důvěru, poctivě jsem si vám postěžoval. Přejídá se mi už řádní život mezi našimi úřednickými rodinami a vybéřu-li si ženu, nebude z nich. Jaká by z ní byla žena? A jaká by to byla domácnost? Nechci žádného nezkušeného blázna a rozhýčkaného mazla. Moudrou, uklidněnou, rozšafnou ženušku bych rád.«

Helena se nemohla už přemoci. Rozesmála se srdečným smíchem, až se zastaviti musila. Ludva nechápala sice tak jasně jako sestra, ale vidouc její smích, smála se s ní. Chudoba napřed zaraženě se na ni podíval, ale potom se rozmyslil a smál se také.

»Nelíbí se vám snad můj názor?« ptal se rozzdurděně.

»Líbí, dozajista líbí, ale odpusťte, z vašich úst z ní takové náhledy tolik komicky! Počkejte, musím se uklidnit, jsme už v městečku a lidé by se divili, čemu se smějeme.«

Násilím tajila smích. Nepřála si, aby Chudoba byl uražen. Přála si lhostejně se s ním rozejít, protože jeho kousavost by jí byla nepříjemnou, třeba nedbala pomluv.

»Vidím, že z vaší pomoci nebude nic,« snažil se žertovat.

»Ne, máte pravdu. A bylo by pro vás hanba, abyste si dal raditi. Kdo má odvahu se ženiti, musí mít odvahu ženu si samostatně vybrati. Naříkal byste snad a to by mne mrzelo.«

»Hle, jak jste opatrná. Ale nechť, patří mně to. Odcizoval jsem se společnosti v městečku a zde bych byl jistě našel víc upřímnosti. Je to pravda, že zde bude brzy divadelní představení?«

»Nevím dosud nic určitého, ale povídá se o tom.«

»Budu tedy mít potěšení se slečnami se setkat v divadle. Pak se asi bude také tančit.«

»Bezpochyby, ale nás to nezajímá a podle všeho zůstaneme doma.«

»Proč se olupujete o duševní osvěžení!« napomínal horlivě. »Máte hodně mnoho vycházet, člověku je nutno občas viděti cizí tváře a slyšeti cizí hovor. Chodíváte pravidelně na procházku?«

»Dokud nenastane senoseč a žně, pravidelně.«

»Smím se ptát, kam, kterým směrem?«

»Proč byste nesměl. Nemohu vám však nic určitého říci. Spojuji procházky s užitečným

účelem, podle toho, v kterou stranu čeládka na poli pracuje.«

»Jste dnes nemilosrdná,« povzdychl si. »Chtěl jsem váš žádat o dovolení, směl-li bych se někdy připojit, nemívám někdy práce a bylo by mi velmi příjemné si s vámi pohovořit. Nejste taková povrchní jako naše slečny.«

»Děkuji za chválu, štěstí, že budeme brzy doma. Celou byste mne chválou zkazil. Znáte můj způsob života, víte, že jsem správcem, účetním a hospodyní v jedné osobě a vyjdu-li si někdy ven, nemohu bezúčelně se procházeti. Hle, jak nám cesta uběhla. Neunavila jsi se, Ludvo?«

»Ne, cítím se svěží,« povídala s mírným úsměvem.

»Naše cesty se rozcházejí. Děkujeme za doprovození! S Bohem, pane účetní.«

Dotkla se rukou jako ruky a chvatně odcházela. Neočekával takový náhlý rozchod a byl maličko zmaten. Aby své rozpaky zakryl, smekl hluboce a volal: »Na shledanou, dámy,« a vyskočiv na kolo, zajel příčnou uličkou ke Koruni. (Pokrač.)

FEUILLETON.

OBĚŠENÝ VRABEC.

Brr! to je ošklivo dnes, to je zima« — — S těmi nebo podobnými slovy vstupoval každý z nás kteréhosi listopadového večera do malostranské hospůdky k společnému stolu, u něhož scházívala se naše družina k hovorům smutným i veselým, někdy i notně nevázaným.

»Ba, začíná to letos nějak brzo foukat,« prohodil doktor Kozlík, nahlížeje do jídelního lístku, co herec Novák, jenž přišel naposled, mnul si ještě skřehlé ruce. Inženýr Valenta pohodlně se uveleboval na své židlici, dávaje celým svým vzhledem na jevo, jak mu lahodí příjemné teplo rozhřátých kamen. Žurnalista Konečný s věčným medikem Linhou přeli se však dále o politice, nedbajíce poznámky doktorovy. Mezi nimi a mnou seděl vyzáblý Plíva, jako vždy tichý a zamlklý, mocně bafaje.

»A což Bouček? Nepřijde dnes?« ptal jsem se ho. Ale neodpověděl, pokrčil jen rameny, že neví.

Však již Bouček vstupoval, a jak se jeho veselá tvář ukázala ve dveřích, zdálo se, že živá jiskra vjela do společnosti, nad níž se vznášela již již příšera nudy a melancholie.

»Hoši, to je vám špás!« volal malíř Bouček, podávaje nám ruce, »v Josefské ulici se občsil vrabec.«

Žurnalista Konečný, který při slově »oběsil« vyskočil se židle, první pustil se do řehotu a všichni za ním. »Cože? vrabec?« smál se Linha. »To je dobré,« volal doktor Kozlík, »to tu ještě nebylo.« »Oznámils to na komisařství?« vtipkoval Novák. »Boučku, jestli si z nás děláš blázny — —« hrozil Valenta.

»Jaké pak blázny, pojďte se podívat, když nevěříte« . . . .

»Taky že půjdeme!« křičel Novák, »tuhle Linha přece musí ohledat mrtvolu, kdy pak se mu to zase trefí« — — —

A již všichni navlékali jsme svrchníky a naráželi si klobouky a ven do chladné ulice.

»Vlastně je to hloupost utect z tepla k vůli vrabci!« bručel Valenta, ale dal se také za ostatními, jež vedl Bouček, těše všechny, že to není daleko, jen za rohem.

Před obloukem mezi sv. Tomášem a palácem Oettingenským jsme stanuli.

»Tak tady je to« — ukazoval Bouček — »vidíte?« Na oblouku natažen byl provázek nebo drát, a za ten uvízl vrabec a uškrtil se. Blízká lucerna zazářila chvílemi, když vítr poněkud ustal, tak jasně, že bylo vidět klátící se tílko ubohého ptáčete.

»No, Linho,« vtipkoval Novák, »dej se do toho, Konečný může napsat lokálku a podotknout, že přivolaný lékař nemohl konstatovati než smrt.«

»To jsem blázen, jak se tohle mohlo stát,« vrtěl hlavou doktor.

»Vyzdvihni na to komis, doktore« — řehtal se Bouček.

»Requiescat in pace!« páterským hlasem zpíval Valenta a vnukl Novákovi myšlenku, aby se vystrojil vrabci pohřeb.

»Nesmysl, co pak jsme děti?« odbyl jej Konečný, »spíš bychom si měli uříznout kousek provázku ‚pro štěstí'.«

»Kamarádi« — volal Bouček — »navrhuji smuteční hostinu, tady je prokletá zima, alou do hospody.«

Návrh ten byl přijat jednohlasně, všichni běželi odtud, a tělo vrabčíkovo dále se třáslo větrem na uličním oblouku. Plíva a já šli jsme posledni.

»Příteli,« — ozval se stísněným hlasem Plíva — »dělej mi dnes Mecenáše, nemám ani krejcaru.«

»Ale s radostí, stačí ti zlatka?«

»Docela. Byl jsem si dnes v redakci pro honorář, pár krejcarů tam mám, ale ani ty mi nedali, redaktor prý na týden odcestoval. A zálohu také nedají nikde — zatracený život! Tak děkuji,« dodával, přijímaje peníze.

Teprve teď povšiml jsem si, že nemá svrchník a že se chvěje v lehkém kabátku.

»Jsi ty lehkomyslný člověk, Plívo, takhle vyběhneš do nečasu.«

»Není mi zima a svrchník ještě nenosím — koukej, jak mám teplé ruce.«

Ruce jeho pálily jako v horečce. Bylo mi ho nesmírně líto. Takový talent a tak těžce zápasí s bídou a nedostatkem. Svrchník patrně nemá. Vzpomněl jsem si, jak jsem jej při jedné návštěvě své zastihnul v posteli. »Což ty ležíš nahý?« smál jsem se tenkrát, když vyndal ruku z pod přikrývky, již měl staženu až ke bradě. »Ne, ale dal jsem si dnes vyprat košili.« Kdož ví, má-li dnes teplé prádlo na sobě.

V hospodě u našeho stolu bylo hlučno. Mluvilo se o oběšeném vrabci, a doktor Kozlík vykládal, co kdy četl o sebevraždách zvířat. »Jednou jsem měl čečetku« — vypravoval — »a ta nesla zajetí tak těžce, že stále narážela hlavou do drátků klece, až se ubila.«

»Ale vrabec nebyl přec v zajetí« — namítal Valenta — »tady musí býti jiná pohnutka.«

»Omrzelost života,« nadhodil s pošklebkem Novák.

»Nezhojitelný neduh, u vrabce by to nebylo nic divného!« omočil si Linha.

»Pánové« — volal Bouček — »což pak nešťastná láska není již nic?«

Vtipy jen se rojily. Uvažováno, žijí-li vrabci v monogamii nebo v bigamii, nemůže-li býti pohnutkou manželská nevěra nebo nejde-li tu o americký souboj.

»Ale lokálku napíšu!« sliboval Konečný.

»Cože, lokálku? To je přec látka pro báseň. Sázím se, že tamhle Plíva má ji už v hlavě.«

Plíva se jen pousmál a hodil hlavou.

»No, Plívo, to si nedej ujít, nebo ti to sám přeberu,« s komickou vážností domlouval Bouček, »bylo by z toho pěkné zvířecí epos nebo elegie.«

»Nenie!« opravoval ho Konečný, »něco jako Na smrt mého kanárka.«

Plíva zatvrzele mlčel a za chvíli vyšel ven.

»Zdá se mi, že mu není dobře,« upozorňoval jsem přátele.

»Ale nic mu není,« odbýval mne Novák, »vždyť ho přece znáš, nemluvu.«

»Měl by se přece starat o nějaké místo, verši se neuživí« — připomínal doktor Kozlík a přesunul hovor na otázky sociální.

Plíva vrátil se z venčí, když jsme se už měli k odchodu. Šli jsme kus jednou cestou a když jsme se loučili, prosil mne, abych ho zítra navštívil. Do ruky vtiskl mi složený kousek papíru. Strčil jsem jej do kapsy a ubíhal domů nevlídnou nocí.

Teprve druhého dne odpůldne napadlo mne, podívat se, co mi to Plíva dal. Byl to útržek z jeho notýsku a stály tam tužkou, patrně na zdi psané dvě sloky s nadpisem:

Oběšený vrabec.

Já s Osudem jsem rval a bil se,
kdy dýchal květ a plála zář,
vždy novou naději sobě kouzlil
a pěl si, smutný proletář.

Však teď, kdy sleďní květ se ztratil,
a zimy čas tu neblahý,
zas znovu trpět, znovu doufat?
Ne, není sil, ni odvahy!

»Vida, to nám nikomu nenapadlo, když jsme hledali pohnutku,« řekl jsem si a šel navštívit Plívu.

Marně jsem klepal na dvéře jeho pokojíku. Nešel mi otevřít, ač mi v domě řekli, že musí být doma. Nikdo ho neviděl vycházet. Klepal jsem a bušil čím dál, tím zuřivěji. Napadlo mne, že je nemocen a nemůže vstát. Klíč vězel uvnitř ve dveřích. V rostoucím nepokoji dal jsem zámečníkem otevřít dvéře a s bázní jsem vstupoval do jeho bytu. Bylo tam ticho a pusto.

A Plíva, ubohý Plíva visel oběšený na okenním rámu — — — *Blažej Orlík.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

»VALDŠTEJN« V NÁRODNÍM DIVADLE. Přední naše scéna chystá mistrovský svůj kus — uvedení tak zvané Valdštejnovské trilogie najednou, o jednom večeru. Valdštejnův tábor, Piccolomini a Valdštejnova smrt netvoří vlastně trilogie v pravém toho slova smyslu, jako je jí na příklad Vrchlického Hippodamie. Je to kus, abychom se populárně vyjádřili, jenž narostl autorovi do šířky. Byly s ním už od počátku potíže. Víme, že před lety už naše divadlo scénický tento oříšek různým způsobem řešilo. — Tábor a Piccolomini dávaly se o jednom večeru, a brzo na to Valdštejnova smrt. Už za časů Schillerových se vyciťovalo, že tragedie velice trpí rozlomením na dvě části. Divadelní účin byl tu podlomen vždycky — předehra s dramatickou básní Piccolomini neměla vlastně konce, a hrála-li se druhá část později, dojmy z prvního představení ovšem valně vyprchaly, a tragedie neměla toho mohutného účinu, jímž působí jako celek.

Už po smrti básníkově hledalo se nějaké východisko z tohoto zajímavého scénického úskalí. Nedopadlo to nikdy dobře — tragedie shrnuta v jedno těleso, pravda, ale byla při tom vždy povážlivě zkomolena. Nápadů bylo několik, ale nevyskytla se ani jediná úprava, jež by velkou Schillerovou tragedií v základech neotřásla. Němci ovšem především považovali zdařilé řešení otázky za svou čestnou, pietní povinnost k svému poetovi — patriarchovi. Známý mnichovský dramaturg Dr. Kilian vydal před několika lety celý spis o tom, jak trilogii upravit, aby se mohla hráti o jednom večeru, aniž by při tom byla literárně a dramaticky poškozena. Zdá se, že problém byl konečně šťastně rozřešen. Víme, že dne

RŮŽENA JESENSKÁ, AUTORKA DRAMATICKÉ BÁSNĚ „ESTERA“
Fotografoval p. I. Eckert.

10. listopadu, v úmrtní den básníkův, proveden byl celý Valdštejn na scéně dvorního divadla v Mannheimu, a jak dokazují zprávy o tomto památném pokusu, vydařilo se představení znamenitě.

Textový návrh Dr. Kiliana je základem úpravy Národního divadla. Bylo jenom o několik dní předstiženo divadlem mannheimským — bylo by bývalo málem mělo tu přednost, že by bylo první uvedlo trilogii v nové, důstojné úpravě na scénu, kdyby překážky rázu technického dílo o nějaký den nezpozdily. Ale bylo nutno překonati ještě jedno nebezpečné úskalí. Vrchní regisseur Národního divadla, Jaroslav Kvapil, jenž Valdštejna uvádí na scénu a jenž studiu díla věnuje velikou píli a energii, ovšem ihned postřehl, že i v této nové úpravě by se Valdštejn povážlivě protáhl. Nebude-li postaráno o to, aby proměny šly rychle, ráz na ráz, za sebou — vyzní všechno úsilí na prázdno! Běželo tedy ještě o režisérské rozluštění rychlé změny scén. Úsilovné snaze podařil se úspěch i zde. Kvapil sestrojil si zvláštní způsob, stavět jeviště tak, aby pausy byly co možná nejkratší, aby

tragedie postupovala zrychleným tempem. Záhodno předem upozorniti, že se Valdštejn nebude hráti na takzvaném jevišti Shakespearovském, které ráz tragedie vylučuje. Bude tu celé, otevřené jeviště, obvykle zřízené, na němž v každém jednání proměny jen jen se mihnou, aby se na čase získala úspora co možná největší.

Národní divadlo věnovalo na vypravení Valdštejna mimořádný, značný náklad. Bylo nutno, opatřiti nové, historické kostymy — parádní partii bude na příklad výstup Pappenheimských černých kyrysníků — veliké množství zbraní — Národní divadlo má prý ve svém divadelním arsenále tolik zbroje, charakterisuje tento moment přiléhavý vtip, že by mohlo vésti válku — a bylo především nevyhnutelno, opatřit nové, historicky věrné dekorace. Není ovšem možno, hráti dnes v moderním, předním uměleckém ústavě tragedii v karlštejnských zlatých síních, ve fantastických, chvalně známých rytířských sálech. Známe dobře dějiště tragedie, jež, až na poslední jednání, odehrála se v Plzni. Divadlo musí zachovat imposantnost jednotlivých scén, ale při tom musí jim dát charakter plzeňský. Je tu na př. chodba v plzeňské radnici, pokoje, v nichž po dobu svého pobytu v Plzni Valdštejn a Piccolomini bydlili, — a tohoto historického fakta musilo býti dbáno, musí býti scénicky respektováno. Kvapil, jenž před tím vykonal studijní cestu do Chebu, odebral se proto se chefem výpravy p. K. Stapferem také do Plzně, a za účinné pomoci vynikajícího plzeň. historika, p. řed. Strnada, prostudovali dějiště tragedie, odkud přivezli bohatý materiál. Ve svém studiu šli do hloubky — nezapomněli ani na nejmenší detaily a kopirovali na příklad i dvéře radnice, aby výprava měla ve všech směrech ráz věrně plzeňský. V malírně Národního divadla pracuje se o překot, aby tragedie po stránce dekorační byla náležitě a v čas vypravena — pan Robert Holzer maluje právě do předehry pohled na Plzeň od nynějšího nádraží.

Důležitá otázka: kdy začne, kdy skončí představení Valdštejna?

Leckdo spráskne ruce nad hlavou, uslyší-li, že si pobude v divadle od šesté hodiny večerní do půl dvanácté! Tu a tam už se o tom mluví jako o zjevu naprosto — nedivadelním! A tomu není tak. Jsou představení, jež vyžadují doby ještě delší, a je obecenstvo, jež v tom nikterak nespatřuje kamene úrazu. Jsou to, jak známo, Wágnerovy opery, jež neobejdou se bez tohoto výminečného postulátu. Ale máme příklady z vlastní divadelní zkušenosti. Měli jsme v Národ. divadle činoherní večery, jež, pokud se této věci týče, se tak tuze od Valdštejna neliší: Hamlet hrál se v Národním divadle od 7 do půl 12. hod., Faust od půl 7. do čtvrt na 12! Zajímavo je, že právě tyto dvě činohry jsou, jak se v divadelním žargonu říká, »nejkasovnější« tragedie Národního divadla!

Uvážíme-li, že provedena bude o jednom večeru celá tragedie, nezkomolená, zbytečně neseškrtaná, a že Valdštejn se o mnoho neprotáhne, než představení Fausta — pak nutno Národnímu divadlu za tento do opravdy mistrovský kus poděkovat. Provedlo dávnou tužbu, sen svojí i naší divadelní, umělecké ctižádosti, převedlo celého Valdštejna v jednom dechu, premiéra bude míti bez pochyby hned den na to svoji reprisi — máme za to, že nebude v Praze intelligenta, divadelního nadšen-

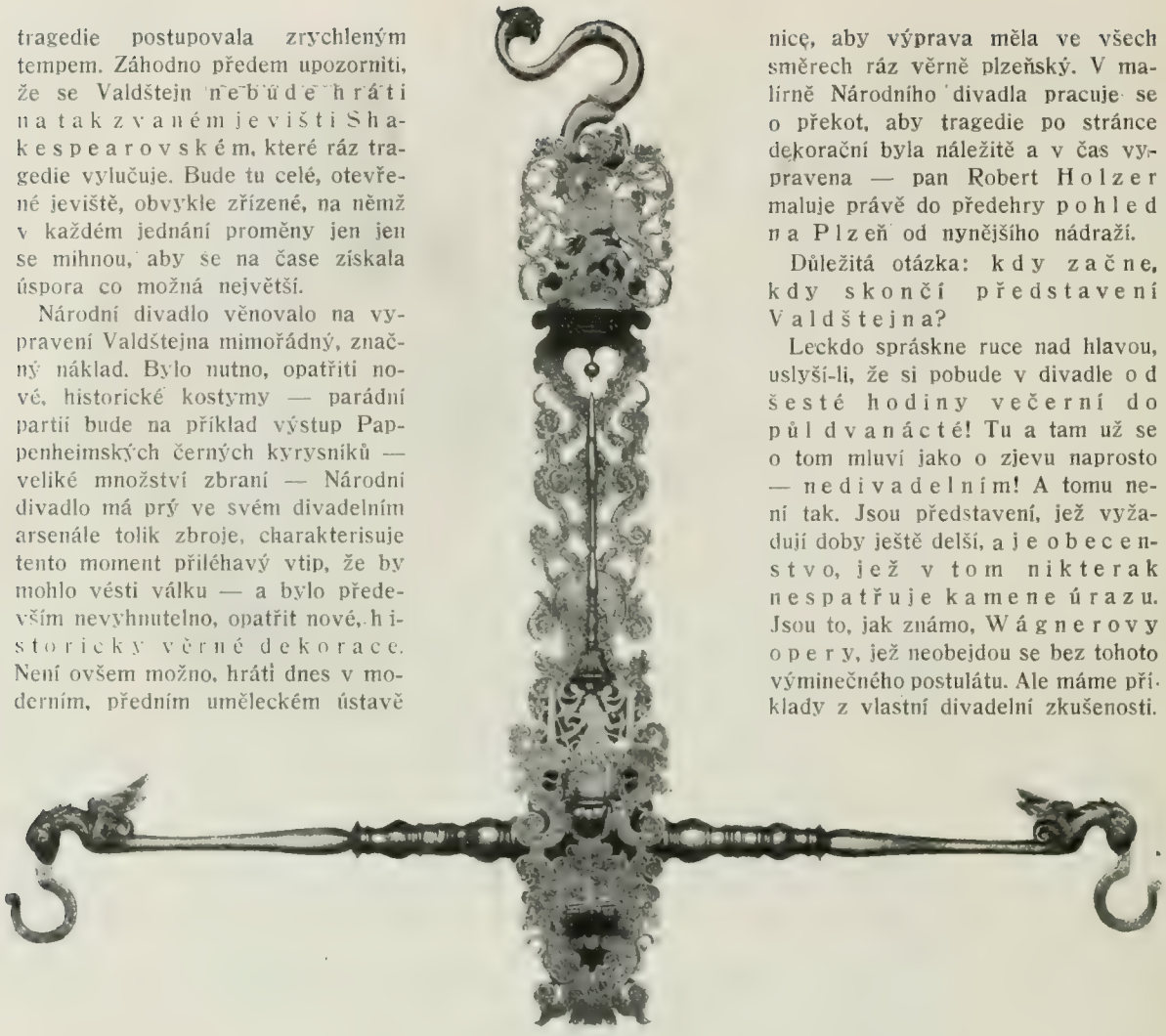

VÁHADLO ZE XVII. STOL.
Koupil v berlínské dražbě ředitel Borovský za 1100 K.

ce, jenž by významného tohoto představení neviděl — ale pak promluví rozhodující slovo praktické ohledy, železná nutnost, jež přinutí divadelní správu, aby tragedii zase dělila, aby ji hrála na dvakrát. Stane se to ovšem způsobem, jenž původnímu plánu bude nejbližší. Řešení není tak nesnadné — tragedii možno docela dobře sehrát v jednom dni, — ale ve dvou představeních! Ve středu, nebo v neděli a ve svátek půjde na pořad: odpoledne Valdštejnův tábor a Piccolomini, večer Valštejnova smrt. Je ovšem slušno, brátí ohled na předplatitele — a i zde je východisko možné. Třeba jenom zavésti jistý turnus. První čtvrtka dostane první díl tragedie — táž čtvrtka dostane pak hned na to díl druhý, tak, že přerušení za daných poměrů nebude kontinuitě dojmů přece jenom tak rušivě na ujmu, jako kdyby ohledu toho nebylo dbáno, a předplatitelé dostávali tragedii bez tohoto pořadového systému. K těmto představením nastuduje chef opery p. Karel Kovařovic také Smetanovu symfonii »Valdštejnův tábor«. —or.

»ESTERA« RŮŽENY JESENSKÉ. Na Vinohradském divadle chystají premiéru dramatické básně o 3 jednáních, nazvané »Estera«. Autorka je literární zjev výminečný a sympatický, a vyhovujeme milerádi přání, projevenému ze řad našich předplatitelů, abychom jejím portrétem ozdobili Máj. Tentokráte, jak vidno, není to obvyklá fráse — je to do opravdy sličná hlava! Přípravy k premiéře jsou v plném proudu, představitelka titulní role, slečna Baldová, dochází pilně k ochotné autorce, aby získala pro studium velké a těžké role nejsprávnější direktivu. Je to hrdinka zvláštního, exotického rázu, postava, která není výmyslem fantasie, nýbrž zjev, modelovaný dle skutečných figur, dřímajících věčný sen v našich archivech. Když objevila se autorka v archivu kutnohorském a později v archivu třeboňském, v bohatých zřídlech kultury středověké, nikdo tušení neměl, jaký plán, jaké dílo roste v hlavě naší romanciérky. Našla ve starých knihách zajímavé figurky, putovala od hranice k hranici, na nichž upáleno tisíce a tisíce obětí středověkého fanatismu, a sen její vtělil se v dramatickou báseň, v apologii nešťastných bytostí, jichž středověk tak se bál, že hromadně je pálil na hranicích. Estera je jednou z těchto obětí, jedna z čarodějnic, jejíž tělo s popelem hranice rozmetáno do všech úhlů světa. Slyšíme-li slovo čarodějnice, máme vždycky představu babizny staré, ošklivé jako bába z Perníkové chaloupky. Ale už historie poráží tento omyl — v těch tisících a tisících upálených bylo velké množství mladých bytostí, dívek, ba i dětí! Estera Volynská je takovou čarodějnicí luzného těla, sličné tváře, žena hysterická, vášnivá, horoucně milující. Je to typ středověkých čarodějnic, démonických zjevů, věřících ve spojení s ďáblem tak neomylně, že dovedly si nasuggerovati nejzávratnější erotické požitky, za nimiž putovaly

DŽBÁNEK SE ŠLIKOVSKÝM ZNAKEM.
Koupil v dražbě ředitel Borovský za 4500 K.

v zástupech na osamělá místa, na nichž o půlnoci konávaly se divoké, vášnivé taneční orgie.

Estera byla čarodějnicí, propadla neúprosnému soudu inkvisitorů, zahynula na hranici, poněvadž hrdě doznala, že hvězdy strhovala s nebes blankytu, že sušila lidi, že čarováním zprovodila se světa svou sokyni Rejnu (Reginu), ženu bývalého svého milence. Převládajícím motivem dramatu je tedy motiv erotický. Tragický skon Esteřin je sesilován osudným omylem jejím — je svatosvatě přesvědčena, že přivodila Rejninu smrt kouzly a čarami svými, a zatím bylo sokyni souzeno, aby skonala smrtí přirozenou, na »morné bolesti«, jak se tehdy říkalo.

Chytáme jenom létavice, jak se kmitají zákulisím, v němž ovšem horlivě se o novém dramatě debatuje. Slyšíme o veliké scéně Sabath zvané, o slavnosti s ďáblem na vyvýšenině v lesích v době půlnoční, a jsme zvědavi, jak asi rozlouskne režisér dramatu tento scénický oříšek, doslýcháme jednotlivosti, posloucháme s živým zájmem vypravování o figurkách dramatické básně a konstruujeme si — jak vidno — toto předběžné upozornění na premiéru z jiskřiček, odletujících od brusu, pracujícího v divadelním atelieru. Víme, že slečna Baldová objeví se na scéně v apartním, černém sametovém kostymu, že její družkou v čarování je Voršila — možno-li tuto nazvati démonem zla, je Estera opakem jejím, čarodějnicí v základu povahy dobré, slyšíme, že v kuse je dívčí postava, jež má v kuse praoriginální poslání. Jmenuje se Aniška

a je věrnou milenkou loupežníků, tak oddanou, že pod šibenice chodí svoje mrtvé miláčky na rozloučenou pocelovat.

Shrnuli jsme tyto úlomky v malou hrstku v nejlepší snaze, upozornit na premiéru autorky, jež patří k nejoblíbenějším spisovatelkám čtenářské obce české. —as—

Z BERLÍNSKÉ DRAŽBY LANNOVY SBÍRKY. Od 10 hodin do 2, od 4 do 8 licitovalo a zápolilo se den co den o každý předmět. Dražba byla ovšem velkou, v příslušných kruzích přímo sensační událostí, a rozumí se samo sebou, že k ní vyslala svoje zástupce i sedmá velmoc, která o význačnějších momentech aukce zpravovala svět po telegrafickém drátu i telefonem. »Náš pražský nález, románský reliquiář,« psal ředitel Městského musea pan Břetislav Jelínek panu dr. Harlasovi, »putuje, bohužel, do Paříže.« Vzbudilo jistě v Praze podivení, že koupen za tak ohromný obnos. Seligmann, jenž památku získal, nezalekl se ovšem žádné sumy — vždyť kupoval pro milionáře, pro pařížského Rotschilda, jenž statisíce věnuje na obohacení svých proslavených, světových sbírek. Když byla v Paříži dražba slavné Spitzerovy sbírky, která vynikala hlavně středověkými klenoty, zlatnickými výrobky a emaily, koupil Seligmann pro svého mandanta za milion předmětů. Žádný kostelní poklad světa nemá takových pokladů, jež podařilo se tenkráte Rotschildovu mandatáři v dražbě získati.

Našim zástupcům vedlo se hned první den znamenitě — pan ředitel Borovský koupil za 12.000 K předmětů pro Umělecko-průmyslové museum v Praze. Čtenář nalezne v Máji dvě vyobrazení vzácných bohemik, jež koupeny pro museum. Je to váhadlo s počátku sedmnáctého století, které přiklepnuto za 1100 korun, a džbán se šlikovským znakem, za který zaplacen značný obnos **4500 K.** Pan ředitel Jelínek koupil pro Městské museum pražské kameninový džbán s cínovým víkem, o který svedena tuhá vojna licitační. Je to krásný, znamenitý český výrobek ze XVII. století. Džbán je pestře polévaný, na víku je sedm apoštolů. Mimo to koupil zástupce Městského musea gothický hmoždýř z XV. století (za 440 marek), mosaznou žehličku (za 352 M.), o kterou s ním zápolil ředitel zemského průmyslového musea štuttgartského Pazourek, překrásný kachel s Janem Husem **(2100 M.)** a j.

Že i do Lannovy sbírky proklouzl falsifikát, toho dokladem je tato zajímavá dražební episoda. Kupci kachlíku, jenž považován byl za fragment znamenité ceny a jenž omylem v dražebním katalogu označen byl jako »oberoesterreichisch«, přihodil se nemilý malheur. — Kachel je totiž novým výrobkem české továrny z nedávné doby! Pověděli jsme již minule, že jeden kachel, na vlas podobný kachli z Lannovy sbírky, získal pro museum ředitel Jelínek, jenž zároveň prokázal český jeho původ nad všechnu pochybnost — z kachlíků těchto bývala totiž na Hrubé Skále kdysi celá kamna. Jak se dostal nepravý kachel do Lannovy sbírky? Zcela prostě — továrna byla pověřena objednávkou kachlíků podle vzoru starobylého fragmentu, jenž jí byl zaslán za tím účelem, aby kamna mohla býti novými kachlíky doplněna. Nějaký spekulant odnesl z továrny nový kachlík, dal mu ovšem vzhled starožitnosti — nic snažšího, než opatřit takový předmět patinou — kachel nabídnut sběrateli, a i znalec, jímž bez odporu Lanna byl, dal se obelstíti a kachel koupil v domnění, že mu přišel do ruky znamenitý kousek. —r.

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ překvapilo nákladně vypravenou a skvěle provedenou operní novinkou, která dobyla rozhodného úspěchu. Jedná se o novou ukázku vlašského verismu z pera předního zastance tohoto moderního směru, který rozštěpil hudební kruhy ve dva houževnatě se potírající tábory, šťastného autora »Komediantů« R. Leoncavalla. Jeho nová práce, k níž děj vzat byl z Bertonovy a Simonovy dobře známé Zazy, vyznamenává se všemi přednostmi modního verismu, ale živě připomíná nám i jeho nedostatky a vady, jež zvláště v prvních dvou jednáních ostře bijí do očí. Na celé čáře vítězí však skladatel v druhé polovici opery, najmě v dojemné scéně Zazy s malou Toto a ve vážném závěrečném dvojzpěvu. K pronikavému úspěchu přispělo u nás vydatnou hřivnou výborné provedení. Spoluúčinkování Frana Navála v úloze Duíresna zájem arci jen zvýšilo a představení nad obvyklou úroveň povzneslo. Oblíbený pěvec poznovu okouzlil svým vzácným uměním pěveckým i neobyčejně procítěnou hrou, vydatně podporovanou elegantním zjevem. V úloze titulní hojně uznání klidila sl. Vronská, jejíž výkon všeobecně překvapil. Velmi šťastně zaobžil si svého Cascarta p. Ouředník. V menší úloze pěvkyně Floriany výhodně na sebe upozornila sl. Hanušová I episodní úložky, jimiž opera Leoncavallova jen se hemží, nalezly v předních členech vinohradského operního souboru povolané představitele. Všeobecného uznání doznala zdařilá režie, jíž všemožnou péči věnoval sám ředitel vinohradského divadla p. V. Štech, který, jak z jednotlivých výkonů i celkové souhry dá se souditi, neomezil se pouze na vkusné sestavování dekorací a nábytku, ale rukou zkušenou hloub zasáhl do studia díla, v souhře velmi obtížného. Bdělosti a zkušenostem jeho lze asi děkovati, že scéna s malým drobečkem, který v třetím aktu pozornost k sobě připoutal, tak šťastně dopadla a o úspěchu díla vlastně rozhodla. Novinku po stránce hudební svědomitě nastudoval a temperamentně řídil kapelník p. Holeček. L.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AD. BOH. DOSTAL:

Z NOVÝCH VERŠŮ.

I.

Šero zalehlo si do údolí,
jenom v stráních květy bílé svítí,
všechna bytost z probuzených rolí
proudit do žil sílu země cítí.

A jak mrtvá dívka dechem Krista
mdlá má duše zvolna pozvedá se.
S jarní nocí kouzelná a čistá
mladost moje snad se vrací zase?

Bezděky a žízniv ruce vzpínám:
bílé světlo vzplálo tiše v mlází . . .
. . . . . .
Ale shaslo! Dnové mi jdou jinam.
Od lesů tak zimavě zas mrazí.

II.

Je strašno žít, když vlastně dožito je
a žádný květ již nerozkvete v pláni,
když vysílena vrátila se z boje
poslední výzva snů mých beze zbraní.

Je těžko žít! Den slunce ztratil v mraku,
a ode skal, v nichž stín můj stanul štvaný
se odráží jen skřeky bouřliváků,
jak echo života, jenž přešel planý.

Nač ještě komu lháti teplo citu,
když vyhořelý zrak se nezanítí,
nač chytat ruky se, z níž skanuly tu
krůpěje útěchy, když nelze píti.

Shořely ohně jarních nocí v duši,
a přes popel jen směšný stesk můj skáče.
Jak možno žít, kde mrtvé srdce tuší
cos v hloubce své, co stále tiše pláče!

III.

Dnes nejsi se mnou v chvíli bolestivé
a nikdo dnes mi ruku nepohladí
a polibek tvé oddanosti tklivé
dnes horké moje čelo neochladí.

Vzpomínkou znova stará rána pálí;
kde je tvůj úsměv, by mě dnešku vrátil?
Nezašlé stopy spatřil jsem tu z dáli
včerejška svého, jenž se v poušť mi ztratil.

A tupě zírám v květy magnolií
a naslouchám co lítost šeptá v hrudi.
Na věžích Brna zvony teskně bijí
requiem štěstí, již se neprobudí . . .

Dnes nejsi se mnou, když mne bolest našla
a pavučím svým duši opředla mi.
Jen stopa, jíž mi krása žití zašla
tu zbyla, a ta dálka mezi námi.

IV.

Nejdražší v životě, co jsem kdy měl,
vzato mi vichru jedinou smrští.
Přivírám oči bych neuviděl
o kterou skálu osud mnou mrští.

Dopadnu rázem až na skalnou hloub?
Nebo se budu o hroty sbíjet? —
Opřena o tiché pohrdy sloup
snad se teď, duše, nebudeš svíjet?

Přece však začlo mi v zraku se tmít —
ale jak dravci, na psa než skočí! . . .
Proč jen se ze tmy zas upřel ten svit
bolestiplných, vzdálených očí.

JAN KLECANDA:

PAN KOMÁREK V HOSPODĚ.

Z obrázků ze staré Vídně

Procházel jsem se nerozhodně před nádražím, kam přišel jsem několik minut po odjezdu pražského vlaku. Do nejbližšího rychliku scházelo několik hodin, jež prosedět v nádražní restauraci se mi nechtělo. Ale také vrátit se do města se mi nezdálo, neboť za tři dny, jež jsem tu ztrávil, nabažil jsem se Vídně jako vždy, když mne tam novinářská povinnost přivedla. Říkává se, že Vídeň je z polovice českým městem, a bývalo tak aspoň tehdy před dvaceti lety, kdy nebylo ještě té dnešní rozeštvanosti, že se člověk s češtinou všude protloukl. Proto chlubívali se mnozí našinci, že se ve Vídni cítí jako doma, ale mně bylo v tom ovzduší vždy jaksi nevolno, teskno. Na ulicích, v obchodech, na tramwaji — zkrátka všude slyšel jsi hojně českého hovoru, ale ta čeština byla po většině tak uboze zkomolená, že rvala uši i srdce. A pak — všude jsi pozoroval, že jakmile jsi se na dva spolu mluvící Čechy zadíval a oni si toho povšimli, ihned přestali hovořiti nebo začali po německu, buď ještě hroznější němčinou, nebo tím odporným vídeňským dialektem, který se vám muže líbiti nejvýše chvilku, když v »Tingl-tanglu« řešná Vídeňačka často Vltavou křtěná) zpívá nějaký veselý kuplet. —

Nu zkrátka — zpátky do města se mi nechtělo, a byl jsem tak jaksi znechucen a unaven, že neměl jsem ani chuti zajíti někam do české hospudky, kde ještě tak často najdete nezkažené české lidi, mezi něž jsem jindy vždy rád zapadal, a odkudž jsem si přinesl několik pěkných upomínek na »českou Vídeň«.

Měl jsem tedy v úmyslu projíti se někde v tu chvíli již pustými sady, abych si odpočinul od lidí a tak vyčkal odjezd nočního vlaku. Ale nebylo mi souzeno užíti samoty.

Několik kroků přede mnou vyrazil ze dveří jasně osvětlené hostinské místnosti člověk. Vyletěl na ulici tak prudce, jakoby byl šel nedobrovolně, vyhazovem. Ale nebylo tomu tak. Z místnosti ozýval se sic za ním smích i výkřiky, ale ve vídeňských hospodách bývá vždycky tak živo, že člověk nezvyklý, jda kolem, zastaví se a naslouchá, zda tam uvnitř snad někoho nevraždí . . .

Můj muž zastavil se na chodníku a obrátiv se proti zastřeným oknům hostince, zvedl hrozivě pěsti. Již již se mi zdálo, že udeří do skla, ale zatím vychrlil ze sebe jen spoustu slov — českých.

»Holoto odrodilá, holoto!« křičel, mávaje rukama. »Za kus chleba se prodáváte, za zlatník lížete hůl, která vás bije, jako psi, psi, psi!«

Zastavil jsem se, zvědav, co se bude díti. Můj muž, jak jsem ihned poznal na jeho držení těla i na hlase, byl trochu více pil, ale nebyl to nějaký obyčejný opilec, tím méně člověk spustlý. Starý, docela slušně, ba elegantně oděný pán s dlouhým, sněhobílým plnovousem, byl vysoké, mohutné postavy. Ruce, zařaté v obrovské, rudé a žilnaté pěsti, na ráz prozrazovaly, že je to člověk, jenž domohl se toho pěkného černého kabátu jen vlastní prací.

Výrazný obličej, vroubený hustými, kučeravými šedinami a jeho rozhořčení, třeba že projevované na veřejné ulici způsobem neobvyklým, vzbudilo tím více můj zájem. Stařec všiml si mne, ale jak byl v ráži, neporozuměl mému pohledu. Usmíval jsem se, ale on vyčetl mi z tváře posměch.

»Směj se, Němče,« zabručel a odplivl zlostně. »Však vám jednou zajde ten smích, až jen my poznáme svou sílu . . . a až budeme lepší,« dodal změněným hlasem.

Nemám ve zvyku bratřit se s opilými lidmi, kteří provádějí po ulicích »vlastenecké« výtržnosti, ale ten muž zde mne zajímal, ba více, byl mi hned od prvního okamžiku sympatický. A doufal, jsem, že zapředu-li s ním rozhovor, spíše předejdu výtržnosti, k níž by snad mohlo dojíti. —

»Mýlíte se, pane,« oslovil jsem starce. »Jsem Čech jako vy, a jako vy přál bych si i já, aby chom poznali svou sílu a abychom byli lepší, než dnes jsme . . .«

S radostným výkřikem obrátil se stařec ke mně.

»Pane můj! Vlastenče! Odpusťte, nechtěl jsem vás uraziti!« a již podával mi obě ruce. Dosud zdálo se mi, že trochu vrávorá, ale nyní stál již zase pevně a vzpřímil svou obrovitou postavu.

»Nu, neškodí,« usmál jsem se. »Slušného Čecha od slušného Němce nelze rozeznati, pokud nepromluví . . .«

»Pravda, ne-l-ze, ne-l-ze,« opakoval trochu těžkým jazykem. »A snad je to naštěstím pro nás, poněvadž, kdybychom to měli každý vypáleno na čele, nemohli by se naši lidé tak snadno zapírati. Holota odrodilecká, holota!« vzkřikl zase, rozpomenuv se na příčinu svého rychlého odchodu a zahrozil pěstí.

»Nechtěl byste mi říci, proč jste odtamtud tak rychle . . .« ptal jsem se . . . »Dobrovolně či nuceně?«

»Nuceně? Myslíte, že mne vyhodili? To ne, starého Komárka zde nikde nevyhazují,« řekl sebevědomě. »Vídeňský měšťan, pane! A majitel domů, domů, pane! Znáte snad mou firmu? Komárek, Komárek s pořádnou čárkou na tom á. — A sám jsem šel, sám, poněvadž mi tam mezi tou holotou bylo úzko!«

Nechtělo se mi již samoty, když mi osud přivedl do cesty tak pěkný typ vídeňského Čecha, vzácný exemplář člověka, neztrativšího čárku na á.

»Nebylo by vám libo ztrávit se mnou nějakou hodinku? Mám dosti času na pražský vlak...«

»Á, pán je Pražák! Milerád, milerád! Zajdeme a vypijeme... na můj řád ovšem,« ochotně se nabízel.

»Ne ne, tak jsem to nemyslel! Co vypiju, nejraději si vždy zaplatím sám...«

»Ale dnes nebudete, pane, dnes ne, sic byste urazil starého Komárka... Tedy Pražák? A smím-li vědět řemeslo? Od péra, jak vidět, pán úředník nebo profesor, že? Cože, od novin? Oj, oj, velká čest, velká čest. Tím větší radost pro mne!«

»Jak vidím, máte rád novináře, což mne tím více těší, poněvadž lidé často na nás novináře nadávají, že my děláme ty národní štvanice..«

»Ano, nadávají... takoví, jako tam ti, ale já ne! Já žehnám novinám, žehnám, protože ty ze mne udělaly teprve pořádného Čecha. Teď ovšem už dlouho nic nečtu. Špatně se mi čte, a abych řekl pravdu, od těch dob, co začaly ty hádky staro-mlado, zprotivilo se mi to a nerozumím tomu. Ale novináře mám rád. Půjdeme, vypijeme. — A kam?«

»Nevyznám se tu. Sám zaveďte, ale někam, kde bychom vydrželi,« řekl jsem s úsměvem.

»Hm, to je těžké! Jsem už dnes v ráži... R-rozbíjel bych to...« zaryčel hněvivě.

»Nu, snad mi to uděláte k vůli a trochu se uklidníte? Rád bych si s vámi pěkně pohovořil, tak, aby nás nikdo nevyrušoval...«

»Zkusím to, zkusím! Když zde je člověk půl století, naučí se trochu krotit. Zapírat ne, ale krotit...«

Vzal mne resolutně pod paží a zabočil přes ulici.

»Znám zde každou hospodu, je to má čtvrť.. a znají všude mne. Herr von Komarek je vítaný host všude, pane!« řekl, naráželje na směšný tehdejší zvyk Vídeňáků povyšovati každého do šlechtického stavu.

Nu, byl bych raději milého pana Komárka následoval do jeho domácnosti, abych poznal rodinný život Čecha-Vídeňáka, ale poněvadž mne zval do hospody, musil jsem s ním do hospody. Ostatně u našich lidí i ten hospodský život poskytuje časem dosti příležitosti nahlédnouti do jejich nitra a poznání rodiny mohl jsem si nechati na podruhé.

Hostinec, do něhož mne uváděl, byl asi tak druhého nebo třetího řádu, o několika nevelkých oknech do ulice. Firma prozrazovala Čecha, což bylo k poznání nejen podle »Zur Stadt Brünn«, ale i podle českého jména, na němž ovšem č a ř byly změněny v tsch a rsch. Uvnitř živo a ryčno, jako v každém vídeňském hostinci. Kouře bylo tolik, že paprsky plynového světla jenom stěží jím se prodíraly. Stoly skoro všecky hustě obsazeny, jen tu a tam v koutě bylo možno spatřiti prázdný stůl. Mají »fidélní« Vídeňáci ten pěkný zvyk, že přišedše do hostince sedají k prázdnému stolu jen tehdy, když naprosto nikde není místa, kam by přisedli. A přisednuvše, třeba k lidem zcela neznámým, hned spouštějí se do hovoru, časem dosti důvěrného, aniž by dlouho pátrali »s kým mají čest...«

Když jsme vešli, mlátil právě jakýs vychrtlý člověk do piana, stojícího u průčelní zdi. »Höcher Peter«... oblíbený tehdy vídeňský »Gassenhauer«... znělo to z rozbrnkaného nástroje a »Tiefer Peter« zpívalo, ba hulákalo, řvalo, výskalo rozjařené obecenstvo. Kdo nezpíval, tloukl aspoň taktem holí do podlahy nebo cínovým víčkem sklenice. A odevšad ozýval se radostný, bezstarostný smích. Inu, fidélní Vídeňáci... A smáli se proto, že ta poslední sloka písně byla posměškem na »českou kuchařku«... A smáli se všichni, stejně praví Vídeňáci, jako rodilí Češi, kteréž jsem ostatně od těch druhých rozeznati nemohl. —

Můj »hostitel« se nad tím bezděčným uvítáním zaškaredil. Snad jen dnes, že byl v ráži... snad jindy smával se a zpíval s ostatními... A proto také dnes ohlížel se po prázdném stolu, ač s několika stran ho vítali a zvali, a ten i onen vyskočil a podával mu »poctu«, kterouž odmítnouti bývá ve Vídni tak nebezpečno, jako ve vesnické hospodě u nás »při muzice«.

Přes hlučné, tu a tam posměšné protesty usedli jsme do prázdného zátiší. Pozoruje »publikum«, odhadoval jsem, že jsou to samí malí lidé, drobní živnostníci, malí úředníci a zřízenci pošty a železnice. A patrně, jak z pozdravů Komárkových jsem poznal, byli to po většině Češi.

Pozdravovali se s ním s důvěrností, jež byla jakousi smíšeninou úcty a posměšku. Ta úcta patřila patrně jeho domům a snad i těm obrovitým pěstěm... z šedivých vousů si Vídeňák mnoho nedělá, kdyby sahaly až po kolena... posměšek platil asi jemu. První panu »von Komarek«, druhé Komárkovi....

A můj zjev, totiž to, že jsem zde byl cizí, způsobil, že dali nám klidně usednouti, nikdo k nám hned nepřisedl, nikdo nás násilně ne-

vnutil na místa u některého zpola obsazeného stolu.

»Slyšel jste, co zpívali?« ptal se mne Komárek zamračeně.

»Měli jsme hned odejíti... Poslouchat to nelze a ozvat se...«

»Vysmáli by se vám. Ti zde, vlastně my všichni jsme tomu zvyklí...«

»A zpíváte s nimi?«

»Nu... někdy i to. Rvát se přec s nimi pořád nemůžeme! Člověk tomu zvykne tvářit se sladce a vesele ke kyselému soustu. Víte, gute Miene zum bösen Spiel.«

»Myslím, kdybyste se všichni a důsledně vždycky ozvali...«

»Nic nemyslete,« řekl drsně. »Erstens.... všichni se neozvou, ani za Boha, a zweitens... Vídeňáka nepředěláte! On to třeba ani zle nemyslí, ale posmívat se »bemákovi«, to už má tak v krvi. A ti zde? To už nejsou ani »bemáci«, to jsou čeští Weaner.«

Hostinský, jenž nám na český pozdrav a českou objednávku odpovídal zamračeně po německu, poručil »pikulíkovi« a pak chodil kolem nás, dívaje se na mne nedůvěřivě. Bylo mu patrně proti mysli, že mluvím hlasitě česky a že mi Komárek ještě hlasitěji odpovídá. —

»Zas už máš pod čepicí, starý,« řekl konečně Komárkovi přitlumeně po česku. »Že ti nedám nalít, budeš-li vyvádět!«

Ale pan Komárek měl už skutečně svou míru. Vypil »sklo« na ráz a pak jím udeřil o stůl, div že se nerozletělo. —

»Nejsou-li ti mé české peníze vhod, mohu jíti jinam! Ale pak už nepřijdu. Mohu si přec poručit česky za své české peníze...«

U okolních stolů ztichli a naslouchali. Jedni těšili se, že bude nějaký »hec«, pravá to pochoutka pro Vídeňáky, jiní chtěli zjednati tichо nebo snad Komárka ještě více popichnouti. Proto okřikovali hostinského nebo mého hostitele. —

»Udělejte mi to k vůli,« řekl jsem mu tiše. »Nevyvolávejte žádnou bouři, ať si můžeme klidně pohovořiti.«

»Udělám... udělám... ale za své české peníze přec...«

»Dovolte, pane Komárek...« ozval se od sousedního stolu drobný mužíček s kozí bradou a brejlemi na čele. »Jaké pak české peníze? Kdo nás živí? Němci a zas jen Němci! Tak proč zrovna české peníze, proč?«

Poslední slova řekl německy, patrně k vůli Němcům, s nimiž seděl u stolu.

»Eh, ty prašivko jedna... hnidopichu!« osopil se na něho Komárek. »Myslíš-li opravdu, že tě živí Němci, pak buď ztichа! Ale mne neživí a neživili. Co mám, mám za svou práci... těmahle rukama jsem to vydřel... vidíš je? A to byla česká práce, česká... A nejsi-li s námi jedné mysli, nemluv nám do toho! My jsme zde vlastenci, my dva... až semhle po tu čáru, vidíš?« dodal, ukazuje rukou na stole.

Zakřiknutý občan, cítě se »trochu« uraženým«, chtěl se ozvati, ale sousedé Němci ho krotili. »I mlč... mlčte... Sedlo to zas na něho. Napil se přes čáru...« A krejčík se ztišil...

Bylo mi na první pohled patrno, že můj hostitel zaujímá ve zdejší společnosti zvláštní postavení, že prominou mu ledacos, snesou od něho mnoho... patrně pro ty »domy«..., ale že jeho slova nejsou pro ně evangeliem.

Pan Komárek v té chvíli asi vycítil též něco podobného, neboť ač nemohl neslyšeti neuctivé poznámky ostatních stolovníků, ztichl též. Pak nachýliv se ke mně, řekl přitlumeným hlasem: »Nechte je... Nestojí za to, abychom se s nimi zlobili... Oni si myslí, že mám zas v hlavě. Snad je to trochu pravda. Jindy mlčívám, ale žeru se uvnitř; teprve když se napiju, propukne to a pak se mi vyšklebují...«

»Ale to je škoda, milý pane Komárku...«

»Co je škoda, co?«

»Inu, to, že mluvíte teprve tehdy, když jak sám pravíte, máte trochu v hlavě, a když vašich slov neberou už vážně. Proč nemluvíte jindy? Takový uvědomělý Čech...«

»Uvědomělý... Dovolte, co to je?« Nějaké zas nové slovo... Víte, já už dlouho nic nečtu...«

»Nu, uvědomělý Čech... to znamená asi člověka, který je si vědom svého původu a svých povinností k národu a také je plní...«

Pan Komárek se zamračil, vypil zase hodně z nové sklenice a pak svěsil smutně hlavu.

Sousedé, vidouce, že již k žádnému »hecu« nedojde, obrátili se k svým stolům a nás si nevšímali.

»Vám, pane, dovolte... vám se pěkně mluví,« žalostným hlasem pokračoval pan Komárek. »Ale žít zde, žít... také byste nic nesvedl. A jste přece studovaný pán...«

»Studovaný, nestudovaný... to je vedlejší. Odpusťte, jsem mladší, ale přece si dovolím... Myslím si, takový uvědomělý, vážený občan...«

»Zas už to proklaté slovo! Neříkejte mi to,« skoro zuřivě se rozkřikl.

»Jaké slovo, což vás to uráží?« podivil jsem se.

»Neuráží, ale nepatří mi to a zní to jako výsměch,« řekl skoro plačtivě. »Pořád: uvědomělý Čech... všecky své povinnosti k národu, či jak jste to řekl... a zatím já... Ničema jsem, ničema... o málo lepší, než ti zde...« A napil se dlouze i udeřil sklenicí o stůl, jako činívají lidé, již zapíjejí zlost nebo zármutek.

(Dokončení.)

ANT. BREJCHA:

KRAJ.

Kraj jako hřbitov, zmrtvělý a tichý;
ční hřbetem ještěra skal černé štíty
a v křivých stromech bloudí teskný západ.
Květ těká k zemi ještě nerozvitý...
Jen šedé nebe bolestí se chvěje,
a v duši lesů bloudí beznaděje.

Jak vojsko zrazené se nebem šine
kams hejno vran, a padne za topoly.
I lidi potkáš... Smutné kajícníky,
jichž každý rys dí, že je duše bolí...

Jdou kolem dravčích hnízd po stopě moru,
zrak podlitý a v tváři siví, šedí. —
Snad moh' by tu jít člověk jako slunce
a přec se za ním nikdo nezahledí!
V skal čnící hrůze znikne mezi lomy
a nikdo pro něj lokty nezalomí...

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Zapíať Pán Bůh, že jsme se ho zbavily,« řekla Ludva, když přicházely ke dvorci stojícímu na rohu prostranného náměstí, plného výmolů a tvořícího útulek pro husy a drůbež ze statků a domků neladně kolem seskupených.

»Bavila jsem se dnes výborně.« přiznávala se Helena rozveseleně. »Nepozorovalas, jak se chtěl s námi sblížiti?«

»Vlastně s tebou sblížiti. Domníval se, že budeš nadšena a jistě že se v duchu diví, kterak jsi ho mohla odmítnout.«

»Ne, takoví lidé nejsou osvěžením, jsou mukou. Dnes jsem jeho společnost snesla, protože mne bavilo jeho namáhání, aby se vylíčil v nejsvůdnějších barvách. Ale často bych si nepřála s ním se setkati. Zošklivil by se mi.«

»Počkej, něco ti chci říci, než dojdeme k matince,« zastavila ji Ludva, když vešly do síně. »Tvrdilas, že jsi stará na vdávání. Chudoba by si tě vzal, kdybys dovolila. Je to znamením, že jsi pro muže zjevem, který dosud poutá a vábí. Dobře si to zapamatuj, abys, až budeš uvažovat, neopakovala nepravdivou vytáčku, že jsi propásla chvíli, ve které bys mohla získati muže dle své chuti. A teď pojď.«

Nečekajíc odpovědi Heleniny, stoupala po schodech do prvého patra. Helena šla za ní a usmívajíc se, roztržitě vracela se bezděky myšlenkami ku plané hrušni, u které Ludva otřásla jejím srdcem, připomínajíc jí děti.

II.

Senoseč byla v plném proudu. Počasí bylo příznivé a Helena se vší energií pobízela čeládku i zjednané dělníky k chvatu. Luka byla pokryta navršenými řádky bujné trávy a mezi tím, co na jedné louce seno se kupilo a sváželo, na druhé už řady sekáčů kosily vonící trávu. Senoseč slibovala být krásnou. Se závistí patřili ostatní hospodáři na úrodu luk Prchalových. Mají štěstí ve dvorci, myslili si zlostně. Takové hospodářství a tak se jim všechno daří. Oni, kteří se dvorci nemohli vyrovnat, kteří byli zatíženi dluhy a potřebovali hojné píce, měli úrodu slabou nebo jen poloviční. Nic se nenadře ta slečna Helena, se slunečníkem chodí jako na procházku, u lidí stojí a poroučí. Všechno jí lidé odřou a ona z toho bohatne.

»Tohle je radost sklízet,« zakýval sedlák Šimůnek, kráčející s Příhradou kolem louky, se které už odvážely obrovské vozy krásné, zelené, vonící seno. Byl vysoký, hubený, bezzubý. Chodil přihrbacený, vyhaslou dýmku držel mezi černými kořeny, a jeho oči litostivě měřily vozy. »Co s tím budou, slečinko, dělat?«

»Skrmím všechno,« povídala vesele. »Přikoupím mladého dobytka a na jaře vydělám.«

»To arci. No, požehnej Pán Bůh, ale je to až na pováženou. Tadyhle člověk se přičiňuje taky, ale kdež na našich lukách! Jen trávu škrabeme!«

»Přičiňte se a budete mít také. Nelakoťte na nepravém místě.«

»Kdo by lakotil, všecko půdě dáme, co chce, nadřeme se dost a přece jen to není spravedlivě rozděleno.«

»Ba, to je to, není spravedlnosti,« přikývl Příhrada. Helena slyšela podobné narážky bezpočtukrát a nerozčilovaly ji. Znala své sousedy, věděla, že je marné vnucovat jim jiný náhled. Stále hledali příčinu nezdarů někde jinde, než při svém způsobu hospodaření.

»Máte pravdu, Příhrado, kdyby bylo spravedlnosti, musil by vás Bůh už hodně potrestat. Co vám udělala žena, že jste ji zase tolik zmučil? Šla tu prve okolo a chudák si šátkem tvář zakrývala, aby lidé neviděli modřiny. Není vám jí líto?«

»Proč je hubatá? Nepřála by, aby člověk do hospody vešel. Svět by ji měl znát, soudil by jinak,« rozkládal zamračeně.

»Svět ji zná a lituje. Kdybyste svou sílu, kterou po hospodách mrháte a na ženě zkoušíte zkoušel na svých palouclch, měl byste plná patra. Na louku pošlete ženu a sám doma nečinně čekáte, aby za vás práci odbyla. Raději běžte.«

»Toť poručníkování, jakoby jim člověk byl něco dlužen,« odsekl zlostně, a tlumeně zabručel nějakou nadávku.

»Dostals, vidíš,« chechtal se Šimůnek.« »Málo dřeš. Jo, kdo stojí a poroučí, ten neví, jak hřbet bolí.«

Helena popošla dále od kraje. Jizlivost slov Šimůnkových ji podráždila, a aby se nedala strhnout k plané hádce, raději odcházela, aby neslyšela, co si budou mezi sebou povídat. Hořko jí bylo při pomyšlení na nectnosti venkovského lidu. Nářek jejich byl stejný, naříkali, ať byla pohoda, naříkali, ať byla nepohoda. Zastavili se a rozkládali o nejistém počasí, a když začalo pršet, běželi kupit a sekat. V hospodách hubovali na daně a nepočítali, jakou obrovskou daň platí svými choutkami. Pracujíce několik dní s nasazením sil, vykládali o tom celé měsíce, které prozaháleli. Každý lepší klas na cizím je pálil a viděli každý tučnější snop, když však chodili kolem pole, které bylo pečlivě oráno a hnojeno, neměli pro to zájmu. Jako jejich předci zastarale hospodařili, ale nežili po jich způsobu. Na parádu svých žen a dětí dělali s lehkým srdcem dluhy, na zlepšení své půdy a svých stájí ždímali každý haléř. A když dluhy přerostly jim přes hlavu, šli mlčky do dvorů, kde bez reptání učili se hospodařit na cizím a najednou věděli, jak se má orat, jak se má příhodná doba využitkovat, jak se má úrodnost zvyšovat. Nic nájemci nebo velkostatkáři nezazlívali, že je v době žní a osevu přes čas na poli drží a velí jim napnout svaly, až se jim košile potem lepí na tělo.

Kdy už jednou ti lidé se změní, ptala se sama sebe, cítíc hořkost těch úvah. Kdy se z nich stanou celé povahy, které dovedou uhájit majetek zděděný a stanou se opět zdí, o kterou se bude tříštit útok cizích živlů? Závidí jí úrodu a závidí jí, že sama neseče, bosa nechodí a ve stáji nepoklízí. Nemají úcty k přičinění jejího otce i k přičinění jejímu, považují jen tenkráte práci za hodnou povšímnutí, když jsou boty mrvou zamazány a když je šat roztrhán. Tato závist, která je příznačnou vlastností venkovského lidu, mnohokrát více je hyzdí než jejich šaty a zamazaná obuv. Přála si v té chvíli být mužem, aby jim mohla bezohledně říci svůj náhled a upozornit je na jejich nectnosti, z nichž vyvěrá jejich ubohost, nezámožnost a odstrkování.

»Slečna bude se senem hotova dříve než já.« ozvalo se za ní, a než spatřila mluvčího, pes se před ní ukázal, přátelsky tlamu k ní zvedl a pérem zašvihal. Vyjasnila tvář a jaksi mile překvapena obrátila se k Valouškovi, jenž k ní přicházel. »Dal jsem také svou louku posekat,« omlouval se, »mám tam tři hrabače a vida slečnu, šel jsem se podívat na úrodu. Jste jistě spokojena.«

»Nebudete mi také záviděť jako moji sousedé?«, ptala se s nádechem trpkosti.

»Ještě vás to rozčiluje?«, divil se. »Mně jsou jejich úsudky naprosto lhostejny.«

»Mně by byly také, jen kdyby nevnucovaly takové hloupé důvody, jimiž se činí mučedníky, ačkoliv by sami zasloužili. Teď tu šli dva okolo, a věřte mi, div očima neuhranuli.«

»Bezpochyby Šimůnek a Příhrada. Znám je dobře a nerad je v lese vidím. Šimůnek je první ze sedláků, který přijede vozit klády na pilu. Nakládá vozy, div vůz nerozsype, ale koňům ovsa nedá a na jaře má potah tak zmořený, že nemůže v čas zasíti. A Příhoda je opilec. O dražbě žebrá o milosrdenství, rád by dostal vše zadarmo, ale po dražbě zůstane do půlnoci v hospodě a prohraje poslední pytel obilí k setí. To jsou hodní hospodáři.«

»A kdyby byli samotni, ono je jich víc,« řekla vážně.

»Bohužel. Do očí pokorní až k patolízalství a po straně neurvalí, hrubí a útoční. Na pány ženou, vykládají ze široka, že je páni o pozemky okrádají, ale svých vlastních si nehledí. Kdybychom řekli, že jim dáme v lese výdělek, že je dříví k vození, nechají svých polí a na-

žene se jich plný les. Nám to neškodí, tím lépe pro nás, že můžeme dříví z lesa zkrátka odvozit, ale co oni škod na svém vlastním majetku utrpí, to si nedovedou vypočítat. Vzít v lese poleno, useknout suchý smrček, který nemá ceny, považují za kdo ví jaký zisk a nechají si proto od hajného vynadat, až je člověku horko. Není v nich hrdosti a není v nich lásky ke stavu, kterému patří.«

»Vy je tedy znáte jako já,« povídala hořce. »A jsou to lidé, na kterých vlastně leží základní kameny naší národní budoucnosti. Jak máme se světle dívat na budoucí dny, když náš lid ztrnule trvá ve svých neodpustitelných nectnostech?«

»Jste příliš ohnivá a příliš černě se díváte,« namítal s úsměvem. »Není příčiny k tolikerým obavám, jejich nehybnost má svou světlou stránku. Naříkají, ale přece jen houževnatě lpí na své půdě. Dnes jeden přijde o statek, ale najde se hned druhý, kdo se ho ujme. Zchudlí sedláci odcházejí za robotníky, ale na jejich místo se staví domkáři a ti mají právě takový houževnatý život jako jejich předchůdci. Snad bylo by neštěstím, kdyby překotně chytali se všech novot. (Pokračování.)

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Zdrželi se do noci. Marion našla tu známé. Dvě švadlenky, jež přišly se svými milenci, obchodním příručím a malým úředníkem soukromé jakés kanceláře. Lidé dobromyslní, uzounkého obzoru, ale sanguinicky lehkého rozmaru, kteří dovedli vesele užíti prázdné chvíle, naskýtající se jim teprve s večerem, po celodenní lopotě, u prvého pohyblivé a rozmanité, u druhého usazené a nudné jednotvárnými zápisy do knih. Marion byla ráda, že mohla se pochlubiti novou akvisicí. Dluhovala hřmotnější z obou šiček, té s orličím nosem a začínajícím knírkem v pravém koutku, jež měla velmi dovedné prsty a kroutila ústa, když mluvila rychle, ještě za poslední žaket. Okoukla si ho v jednom z nejpřednějších modních závodů, v Maison Worth, a hřmotná Louisa uměla vyhověti jejímu popisu i — dobrá kamarádka! — trpělivě čekati. Teď mohla Marion aspoň jakou takous zablýsknouti se jí nadějí, ač cizokrajný student — Monsieur le Russe, jak oba občané nedali si vymluviti, slyšíce, že je Slovan, — na moc peněz nevypadal.

Mluvilo se o všem možném. O nejnovějším skandálu markýzky R., kterou pan markýz přistihl se svým advokátem, s jehož ženou sám udržoval poměr. O dluzích Sary Bernhardtové. O příští premiéře Sardouově. Kdo dostal cenu v modních závodech. O loupeži u starožitníka v impasse Hautefeuille. Jak se vydařila kulinářská výstava, kde Rusové vynikli uzenými rybami, ledovými polévkami, lihovinami a zdravotními projímadly. Kterému vaudevillu se lidé řehtají v Palais-Royal, a co zase zkarikoval svou šibalskou tužkou Caran d'Ache. Občané byli by se málem pohádali o zahraniční politiku.

Oleš lapal výrazy, snažil se účastniti hovoru. Záhy však začala se na něm jeviti únava. Hluk, bzukot jako v úlu, těžký vzduch, ač několikráte personál zotvíral okna, dávaje prouditi čišivému chladu do přeplněné místnosti, zažitky dne, to vše jakoby ho teď začalo omamovati. Podepřel záda o lenoch, natáhl nohy, ponořil se v myšlenky a přestav hovořiti, vysílal jen dlouhé, měkké pohledy z ubledlé svojí tváře. Všechny platily, rozumí se, Marion. Mžila se v nich vděčnost za mladé její tělo. Rodila se v nich nová touha.

Marion vytušila a zdvihla se k odchodu. Nevedla však Olše domů přímo. Zvolila značnou okliku přes hlavní boulevardy, aby mu ukázala Paříž v noci. Na ulicích bylo lidí jako ve dne, ba zdálo se mu, ještě více. Čím blížila se dvanáctá, tím houstly řady kočárů, zevšad se sjíždějících a vracejících. Nit se ani netrhla. Před restauranty a kavárnami všude sedělo se ještě venku, ač noc začínala býti chladná. Pařížané zvyklí jsou tak vysedávati třeba i v zimě. Chodci spěchali. Hle, živoucí vlna, jež se tu rozlévá v neochabujícím příboji sítěmi ulic. Všude plno křiku, hlasitého hovoru, volání, smíchu. Zde lidé nestydí se mluviti na hlas, ani od plic. Nikdo se o jiného nestará, ale také nikomu nepřekáží. Vše plyne, proudí, hučí. Vlnobití majestátního, volného, nespoutaného živlu . . . .

Byl to teď Oleš, jenž omámen tolika vírem, tulil se k Marion a rozechvěně tiskl útlé její rámě. Svěřil se úplně jejímu vedení, nechávaje se mlčky unášeti velikým okruhem nejčilejších tepen Paříže nazpět do tiché své čtvrti. A bylo již k ránu, kdy usnul v náručí Marion . . .

Takový byl teď jeho život. Rozdělen mezi lásku a poetické tuláctví. Doma, v chudé mansardě prožíval nejsladší chvíle prvních styků s ženou, venku, v opojném ruchu ulic, v připozdívající se jeseni zahrad, v nádherných vý-

hledech s návrší a kopců čekala naň druhá milenka, Paříž. Nežárlily na sebe. Doplňovaly se. Marion bez Paříže nebyla by ničím. Křehký její půvab mohl působiti jen v tom prostředí, v kterém vyrostl, odkud přijal vůni a k němuž se přimkl jako svlačec k mohutnému sloupu. A Paříž, ta pyšná kráska, opět zintimněla, stala se přístupnější a vroucnější, bližší srdci; kamenná krása její oživla, když díval se na ni brýlemi lásky, — jako Hoffmann na Olympii.

Byly to něžné okamžiky, když spolu bloudili schnoucími zahradami, pod řídnoucí klenbou lesů, po spadalém, odbarveném listí. Vábila je osamělá zákoutí Luxembourgu, s tichým šplouháním fontán, oživená jen svítivými mramory, v nichž k mlčení odsouzeny jsou nejslavnější ženy Francie. V Tuileriích podléhali smutku platanů, vytlačujících holými svými kmeny starší stinnou vegetaci, a z pod jilmu pobřežní terasy nořili se v proměnlivé divadlo Seiny. Oleš tonul v obdivu nad uměleckými díly, rozptýlenými po záhonech, ballustrádách, pod korunami odumírajících kaštanů.

Jindy vyjeli si do Saint-Germain, toulali se lesem, se stráně dívali se do idyllického údolí, přes hustě osazené a vysázené pláně až k vrcholkům Montmartru, naznačujícím Paříž.

Zahrady Versailleské se svými vodotrysky, bassiny, esplanadami a pseudoantikami působily na Olše zvlášť melancholickým kouzlem minulosti, jež prchajíc, nestačila s sebou vzíti své poklady.

Dlouhé aleje v Saint-Cloud viděly mnohý kradmý polibek, k němuž Olše svedla vždy těkavá a graciosní, úlisná a lichotivá Marion. Na zpáteční cestě zacházívali v Sèvres k zahradnímu domku Balzacovu. Bezdruž nikdy nezapomínal na své literární miláčky a oživoval v mysli, co práce, velké životní práce viděly vznikati stěny toho starého zátiší, jež Balzac překřtil lidovým názvem »Aux Jardies«. Bylo mu to až výčitkou v jeho nečinnosti, v jeho oddávání se smyslům.

Ale než došel domů, zapomněl opět na všechno, a náruč Marion byla mu jediným světem.

Často vycházeli též do Vincenneského lesíka. Ale čím dále postupoval podzimek, tím bylo pustěji v těchto místech, procházených leda rychlými četami pěchotý, v červených plundrách, s puškou na rameni, jež tady vracela se s cvičení do nedalekých fortů, válečně již bezvýznamných a proměněných v kasárny. Marion jednoho pošmourného odpoledne listopadového prohlásila, že do takových pouští již chodit nebude. Je mladá, chce život. Zde by nutně připadla na myšlenky sebevrahů.

To raději začala ho vodit do Boulogneského lesíka, kde proudí vždy nejelegantnější, nejbohatší, nejradostnější život, den za dnem, po celý rok, v slunci, sněhu i plískanici.

Na Elysejských polích snažila se zaujati ho leskem ekypáží, na Montmartru zase guignoly a všemi kejklířskými a varietními vymyšlenostmi, jimiž postaráno tu o svět, jenž chce se bavit, lehce, bez myšlenky.

Ač Bezdruže zajímalo pozorovati, čím baví se lid, přece dával přednost dojmům, jimiž Paříž působila naň jako celek. Obdivoval se jí se svahu Trocadera, nenalézal dosti slov obdivu pro pohled s Montmartru nebo s Buttes Chaumont. Vystál tu hodiny, v němém zanícení.

Když Marion vedla ho nad jezírkem chaumontským, přes vysoký most k rozeklanému skalnímu výběžku s chrámcem Sibyllиným, neodepřela si poznámku, že odtud hledají zoufalci cestu na onen svět.

Oleš stanul, změřil hloubku. Ozval se v něm voják: — byl ť záložním kadetem u některého haličského pěšího pluku:

— Utopit se, ne, to není hrdinská smrt. Takhle namířit na skráň, klidně mířit a spustit. V tom je odvaha . . . (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

U JAROSLAVA VRCHLICKÉHO. V neděli dopoledne navštívili mistra přátelé z redakčního kruhu Máje — František Heritеs, dr. Jaromír Borecký a podepsaný. Básník byl v rozjasněné náladě, kterou nedovedly zaplašiti ani úporné bolesti, které ho právě toho dne mučily. Zavadilo se o návštěvu, kterou mistr v nedávných dnech učinil básníku J. V. Sládkovi a které se, jak pochopitelno, v kruzích přátel a ctitelů Vrchlického, přikládá zvláštní význam — vidí se v ní radostné znamení, že básník se svou chorobou statečně zápolí. Do živé konverSace uveden Vrchlický doktorem Boreckým, jenž sděloval, že právě včera, v sobotu dne 20. listopadu, byl na přednášce docenta dr. Otokara Fischera o Immermannově Merlinu ve Filosofické Jednotě. Mistr jevil na přednášce živý zájem. Dr. Borecký s největší radostí chopil se vítané příležitosti, aby mistrovi podal obšírný výtah ze zajímavé přednášky. Mám za to, že excerpta tato budou vítána naším čtenářům a pokusím se je reprodukovati. Pan docent zmínil se ve své přednášce o tom, že báseň, která v Německu

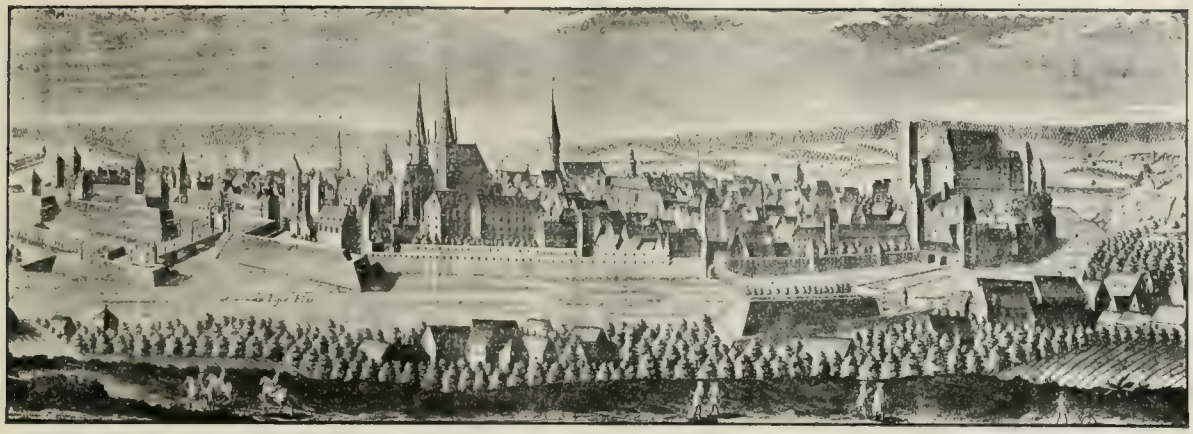

CHEB DLE STARÉ RYTINY.

není valně známa, netěší se přílišné oblibě, dochází namnoze pozornosti v zemích slovanských. V Petrohradě ,na příklad, působící prof. F. Zielinski věnoval německému dílu zvláštní spisek; na naší universitě konalo se před čtyřmi lety čtení »o Goethově Faustu, Immermannově Merlinu a Byronovu Cainu«; thema bylo přednášeno professorem V r c h l i c k ý m. Vrchlický i jako poeta — vykládal dr. Fischer — vždy vracívá se k problémům a motivům merlinovským, jež právě spolu s náměty faustovskými a kainovskými jsou z příznačných rysů jeho tvorby. Merlinem Immermannovým rovněž se zabýval nejenom po stránce theoretické, nýbrž pořídil jeho básnický překlad. Nad tímto překladem, zdá se, vznáší se zvláštní neblahý osud: je připraven k tisku, vytištěn však nebyl, ačkoli před několika lety byla jeho publikace veřejně ohlašována. Vrchlický se věnoval své práci s nadšením: na procházkách na př. vykládával svým známým, zvl. prof. Dvořákovi, orientalistovi, a dr. Jaromíru Boreckému, o svých překladatelských plánech, o obtížích a myšlenkovém základu Immermannova díla.

To bylo ve dnech májových, bezprostředně po smrti komponisty Antonína Dvořáka. Dr. Fischer nalezl v náčrtcích, jež mu od básníka samotného s velikou ochotou byly dány k nahlédnutí, tklivý doklad pro tuto zajímavou shodu okolností: prvé skizzy k překladu jsou totiž zaznamenány letmo — n a r u b u ú m r t n í h o o z n á m e n í A n t o n í n a D v o ř á k a. Kromě prací přípravných byl však dru Fischerovi zapůjčen rukopis k tisku připravený, jejž básník zhotovil, částečně hned na čisto, překládaje bez konceptu, za tři týdny.

Jak úctyhodný to výkon, uzná každý, kdo ví, o jak těžké, leckde bez komentáře vůbec nesrozumitelné dílo běží, a jak tvrdě se poslouchá Immermannův verš veskrze rýmovaný. Český překladatel svou hravou, virtuosní vládou nad veršem překonává těžkopádnou techniku originálu. Dr. Borecký dodal ještě, že docent dr. Fischer ve svém spisku »Zu Immermanns Merlin«, jejž právě předložil v těchto dnech vědecké kritice, stejně jako ve své přednášce, upozorňuje na znamenitý překlad — Vrchlický dosud jediný se pokusil o přebásnění díla, nad jehož nejasnostmi si zoufal nejeden komentář.

Mistr, jenž toho dne byl upoután na lože, vyposlechl referát o přednášce s největší pozorností, a o díle i překladu rozpředla se celá debata. Na jiné pole dostal se hovor poznámkou, že v Moskvě chystají mistrovu G o d i v u, která kromě toho zařazena bude prý po delší přestávce do repertoiru

JUDr. KAREL KOLMAN
Fotografoval J. F. Langhans.

ALBRECHT Z VALDŠTEJNA.

Vinohradského divadla, kde v titulní roli vystoupí dáma z pražské společnosti, která před svým provdáním bývala herečkou. Hovor o divadle poskytl ovšem vítanou příležitost ke zmínce o dceři mistrově, Evě Vrchlické, která, jak známo, působí právě u Brněnského divadla. Vrchlického očividně mile překvapilo, že činnost jeho dcery u divadla sleduje se s vřelým zájmem, a že její umělecké úspěchy na sesterské Moravě se registrují i v časopisech.

Mužně, s tesknou resignací si sice Vrchlický postěžoval, že se choroba jeho točí pořád v jednom kolečku a že pořád ještě nemůže se z osudného kruhu dostati, ale my odcházeli opravdu potěšeni jeho vzezřením, jeho ozářeným okem, jeho náladou, vyjasněnou jako nebe. Byli jsme zejména radostně překvapeni slibem mistrovým, že nás co nejdříve v Máji navštíví. Dr. R. J. Kronbauer.

DR. KAREL DOMALÍP. České vysoké učení technické ztratilo vynikajícího učitele, vzácného učence, ducha velmi iniciativního. Úspěchy české práce v moderním oboru elektrotechnickém, jakož i potěšitelný rozvoj českého průmyslu elektrotechnického podmíněny z velké části vzornou výchovou dorostu technického, a podstatnou část zásluhy v tom směru přičísti dlužno Domalípovi, jenž v ústavu elektrotechnickém, při české technice jeho přičiněním zřízeném, zanechává po sobě skvělou památku. Lidstvo v století devatenáctém vkročilo na nové dráhy technického pokroku a dopracovalo se výsledků velkolepých. Skutečnost, že v tomto snažení národ náš se neopozdil, je radostnou zárukou příštích úspěchů na poli práce, na němž lidstvo jednou se sjednotí. Pak teprvé vzpomínáno bude s plným uznáním tichých pracovníků, kteří razili dráhy.

OSUD LANNOVY SBÍRKY, rozprášené do všech koutů světa, dává nám velkou výstrahu, ukládá povinnost, bdíti nad tím, aby touž cestou, aby za hranice neputovaly jiné vzácné sbírky, jichž je v Čechách celá řada. Po leta snášely se vzácné předměty, drahocenné umělecké památky, sbírka nabyla významu, zasloužené proslulosti, radovali jsme se, že je v jistých, pevných rukou, že je obehnána baštou, které se nepodaří ztéci — a hle, najednou, z čista jasna, přijde na buben, a agenti z celého světa přijdou s plnými měšci k bohatě prostřenému stolu, a vyberou si, co touha ráčí. Naši jeli s chudou poměrně subvencí na dražbu, koupili, jak jsme pověděli, leccos zajímavého — ale jeli tam přece jenom asi tak, jako jezdívají vzdálení, chudí příbuzní na pohřeb bohatého strýčka, na pohřeb milionáře; za rakví jdou mocní nejbližší, velcí hodnostáři, a ti naši mezi nimi se ztrácejí, a právě oni — jak to z pravidla bývá — přišli s pocity nejbolestnějšími, nejryzejšími. — Dražba Lannovy sbírky — to byl žalostný její pohřeb! Jak asi bylo jejímu majiteli, jenž vzdálen posledních osudů zamilovaného svého životního díla, dočítal se, jako my, podrobností o velkolepém licitačním úspěchu?

Kolují pověsti, že má býti opět jedna krásná, bohatá sbírka prodána do ciziny. Je to sbírka antikvit, získaná sběratelem, jenž měl vzácný kus, a jemuž přálo štěstí. Jsou v ní nádherné kusy, jichž by byla věčná škoda. Chloubou sbírky jsou na příklad dva jantarové svícny z Rudolfovy doby, o nichž se vypravuje, že nabízeno bylo za ně před léty — 20.000 K! A nebyly prodány, protože asi majitel jejich nemohl a nechtěl se s nimi rozloučiti. Vzácností soukromého tohoto souboru jsou dále dva stříbrné barokové svícny, pocházející z proslaveného chrámu sv. Barbory na Horách Kutných. Bývalo prý svícnů těchto v domě dva-

nácť párů. Sbírka, o kterou se jedná, slyne dále malovaným sklem, vídeňským porculánem a kollekcí voskových reliéfů empirových. Dovoláváme se citu, lásky majitele sbírky k drahocennému pokladu, a doufáme, že nedopustí, aby došlo k bolestnému tomuto loučení se sbírkou, která je jistě drahá — j e m u i n á m! —auer.

PRO ČESKOU KNIHU. Spolek českých knihkupců a nakladatelů oslavil minulé soboty třicáté výročí svého založení. Spolek vykonal mnoho ve směru odborně stavovském. Jeho dějiny začínají zajímavým listem o tom, kterak založen byl také a snad hlavně za tím účelem, aby provedl národnostní převrat v knihkupeckém gremiu, které bylo tehdy úplně německé. Dnes poslouchá se to jako pohádka, ale je to holá skutečnost. I čeští členové gremia nemluvili ve shromážděních gremiálních jinak než německy. Práce mladého sdružení korunována výsledkem: grémia dobyto, a český obchod knihkupecký a s ním i literatura dočkala se rozkvětu do té doby nevídaného. Spolek českých knihkupců a nakladatelů po některých delších obdobích únavy a nečinnosti v posledních letech energicky ujal se práce, a s potěšením slyšeli jsme na slavnostní valné hromadě z úst předsedajícího nakladatele p. J. R. Vilímka o chystaných plánech ve prospěch stavu i ve směru všeobecnějším, kulturním. České knihkupectvo vykonalo velký kus práce, ale víc jí vykonati ještě zbývá. Dobře bylo praveno na hostině, že nejsme u cíle, dokud se každé dobré české knihy neprodá alespoň deset tisíc výtisků. Tedy podnět náleží knihkupcům a literátům. A české knihkupectví čeká ještě jiný velký úkol, těžký, ale nanejvýš čestný: organisace knihkupeckého obchodu slovanského. I tady nabízí se Čechům úloha vůdčí — třeba se jí jenom s rozvahou, ale energicky ujmouti. — K slavnosti vydána pěkná publikace z péra p. taj. Královce. Š.

(Excel Comiti Octavio Piccolomineo de Aragona Cæsarei Exercitus in Belgicam Præfecto.

OCTAVIO PICCOLOMINI

ROZMILÁ RODINA. Dánskému dramatickému spisovateli, G u s t a v u E s m a n n o v i, pomohla k divadelnímu vzkříšení, k »s v ě t o v o s t i« tragická smrt. Zrazená milenka zprovodila ho se světa, a proslavila tím jeho odstrkované, neuznávané, v divadelních archivech zkomírající literární děti, jeho dramatické kusy. Národní divadlo s jeho veselohrou »Otec a syn«, výborně pochodilo — kus udržuje napjetí hlediště do poslední chvíle a dobře baví. »Rozmilá rodina« není už ovšem takovým ternem — je to, pravda, odvar lepšího koření — ale pouze tak zvaný »třetí čaj«. Národní divadlo, jež má před velkým činoherním svátkem, před svou valdštejnskou grandattrakcí, vsunulo hru do pořadu spíše jako doklad své zákulisní výkonnosti — je zabráno cele Schillerovou »trilogií« a přece jenom nabralo dechu, abychom tak řekli, k pobočnímu repertoirovému osvěžení. Veselohra pracuje s motivem ne právě nejoriginálnějším, ale využitkovala ho obratným, možno říci, jemným způsobem. Předvádí nám bohatou rodinu o několika členech, tyjících vydatně z papínkovy tobolky, na kterou se útočí nejprohnanějšími manévry. Nejpovedenějším kouskem je povedený nápad dcerušky, jež pod záminkou, že musí zastaviti svoje šperky, nemá-li se octnouti se svým mužem v nejpalčivější situaci, pohne otce k povolnosti a vyláká na něm několik tisícovek. Budiž, vyhoví se jejímu přání, ale jenom z ručky do ručky — dceruška vydá kabelku se šperky a dostane chek. Do opravdy rozmilá rodina! Moment, jenž odhalí dceřin podvod — v kabelce byly místo šperků o s t r u h y — je vlastně nejlepším trumfem veselohry.

Větší rolí, než raffinovaná tato panička, pověřena její mladší sestřička, neprovdaná Ida, o kterou se uchází hrabě, jenž byl podle všeho tak finančně na mizině, že neměl ani na cestu za oceán, do eldoráda zkrachovaných kavalírů, chytajících na erbovní vějičku milionářské pěnkavy. V posledním aktu usekne milý hrabě větev, na kterou se pevně posadil. Chytne se panáček do pasti, tak naivnince nalíčené, že

do ní oběma nohama může padnouti jen takový kavalírek. Slečinka prý nemá dukátů, zchudla chudinka nadobro, a vznešený nápadník upaluje jako před morovou ranou. Rozmilou rodinu před osudným sňatkem zachránila povedená panička, jež provedla kousek se šperky — na scéně Národního divadla znamenitě jí prospěl pan Seifert, jenž hraje hlavní roli s tak rozhodným úspěchem, že je opravdu požitkem sledovati tento znamenitý, srdečným, bodrým humorem prosycený výkon. H.

DR. KAREL KOLMAN, jehož podobiznu zařaďujeme do listu, je autorem tříaktové komedie »Vychovatel«, jejíž premiéra byla v Městském divadle na Král. Vinohradech dne 26. července t. r.; hra byla v konkursu pp. Dudy a Štětky doporučena pro cenu literární porotou, o kterou nyní zápolí s »Esterou« Ruženy Jesenské. Kolman, jehož literární činnost je bohatá, není na scéně nováčkem. V březnu roku 1906 hrány byly na Smíchově v cyklu »Kruhu českých spisovatelů« jeho »Mušky«, loni dostal cenu z městského nadání architekta Jana Novotného za historické hry: »Zimní král« – »Šlechtici« a »Táborí«.

KUS ČESKÉ MINULOSTI. Probírali jsme se zažloutlými listy sbírky rytin ze sedmnáctého století. Zachovalo se jich hojnost, a přemnohé z nich upomínají na těžkou, temnou dobu, nejhorší, jakou souzeno bylo českému národu prožíti. Vybrali jsme dva portréty, dvě tváře energických rysů, tvrdého, vojenského pohledu. Vévoda Frýdlantský a Octavio Piccolomini, velký vojevůdce a neskonale menší jeho nepřítel, který lstí a úskokem porazil vévodu, aby za svou zradu přijal z ruky císařovy statky i hodnosti! V strašlivém dramatě třicetileté války sehráli tito dva muži zvláštní episodu: tragedii Valdštejnovu. Tehdy už neběželo o český národ, zdeptaný, rozdrcený. Z prachu a dýmu dokonané zkázy vyrůstá v té době mohutná osobnost vévodova v obrovitou postavu, ohrožující samého císaře. Boj mezi vladařem a generalissimem patří k nejnapínavějším kapitolám světových dějin. Českému člověku svírají srdce divné pocity, vzpomíná-li smutného tohoto období. Valdštejn byl genius, Čech, protestant, který z vypočítavosti zradil víru, aby sloužil císaři, proti němuž se na konec obrátil. Tajemná jeho tragedie odehrála se takořka nad vychládající mrtvolou pokořeného, zničeného národa. Pro nedostatek světla nelze pronésti o ní soud. Schillerovi poskytl Valdštejn látku k mohutné stavbě velkolepé dramatické básně. — Jaké však akcenty hluboké, srdceryvné bolesti byl by z této látky asi vyloudil, kdyby byl býval Čechem? — Obě rytiny, jichž reprodukce přinášíme, jakož i obraz starého Chebu, jsou ze sbírky známého sběratele pražského pana A. Neumanna.

NESTROY NA VINOHRADSKÉ SCÉNĚ. Minulou sobotu proveden tu poprvé náš starý známý »Lumpacivagabundus«, vyšňořen hudebně p. Provazníkem. Zdá se, že od 10. dubna 1833, kdy poprvé ve Vídni provedena tato nejznámější fraška Jana Nepomuka Nestroye, operního pěvce, herce a dramatika vídeňského, podnes v širokém davu nepozbyla účinnosti, které se těšila v prvních letech svého života, kdy jenom ve Vídni dávána za dvě leta stokráte, mnohokráte s Nestroyem v úloze ševce; pronikla ostatně i do Burgtheatru. Má dosud všecky vlastnosti, aby se líbila davu a konečně má i lepší hodnotu výchovnou, než mnohá moderní hra francouzská. Plný dům přijal vděčně kus vypravený s péčí a čiperně sehraný. Jen se nám zdálo, že hudební doprovod zněl místy trochu moderně k ovzduší doby, do které děj zapadá. Přičinlivá režie mobilisovala do něho valnou část vinohradského uměleckého tělesa, z něhož ovšem nejvíce pozornosti a veselosti budili oba povedení členové trojlístku, švec a krejčí (p. Charvat a p. Zelenka), dále ze zpěvných sil p. Menšík a pí. Hessová-Guthová (tenorové a sopranové solo na koncertu v salonu zbohatlého krejčího). Děje této morální hry let třicátých, kde dobrá snaha dochází odměny (tenkrát ovšem ve hře právě tak jako dnes ve skutečnosti: jen když se vyhraje z lutrie), nepokládáme za potřebné vyprávěti. Drobný »kix« nějaký přihodí se při velikém ensemblu takřka v každém kuse i jinde. Starý Štěpánkův překlad Nestroyovy hry nově upravil K. Hašler. a e.

ARCHIVY ČESKÝCH MĚST chovány jsou namnoze v žalostně zbědovaném stavu. I kdesi v bývalé šatlavě, v kolně, kde jsou stříkačky, na půdě za komínem nalézáme začasto bez ladu a skladu vzácné památky po předcích, pokryté prachem, sazemi, všemožnou špínou, vítané rejdiště pavouků a snad i myší. Již Palacký na tyto »archiválni poměry« si stěžoval. Od těch dob se ovšem mnoho změnilo na prospěch věci, ale ne všecko ještě a ne všude. Mnohá i větší města česká pokulhávají dosud v té příčině. Nemožno-li zanedbaný archiv takový hned odborně uspořádat, nechť se nalezne aspoň slušné místo, aby se uchoval a před další zkázou uchránil, než se buď naleznou prostředky k jeho vědeckému spracování, nebo někdo povolaný ujme se z lásky k věci těžké této úlohy. Takové štěstí mělo královské a věnné město Králové Dvůr nad Labem, kde pan soudní rada Antonín Schulz, známý spisovatel povídek a divadelních her historických i z ovzduší soudního, právě dokončil víceletou záslužnou práci a archiv tamní odevzdal obci vzorně vědecky srovnaný, začež dostalo se mu lichotivého uznání též od centrální komise pro umění a historické památky ve Vídni. Snad krásný příklad nalezne jinde napodobení! ites.

MÁJ ČÍSLO 9.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

KAJETÁN NOVÁK:

ZIMNÍ MOTIV.

Venku všade sníh a sníh,
na kaluži, na větvích;
půda ztuhlá zvoní kovem,
všude klid jak za hřbitovem.

Pusto, mrtvo... Hledím v před,
po životě nikde sled.
Náhle v poli švehol tichý:
koroptev to volá z lichy.

Přece život! Půjdu tam,
hladovým pár zrnek dám.
Však, hle, stará vzhůru letí
za ním kvapem její děti.

Prchly v dálku. Po nich jen
důlek v sněhu vyhlouben.
Důlek! Ještě cítit z něho
teplo srdce mateřského...

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Našli by se lidé, kteří by využitkovali jejich lehkověrnosti, jako nyní využitkují jejich nedůvěry. Jediné, čeho je litovati, je jejich bezradostný život. Nic je nepovznáší a v chudších krajích vedou opravdu život horší dělníka v továrně. A ani to nesmí se přehlédnouti, že jejich ztrnulost, závist a nedůvěra byla jim lepšími stavy vočkována. Co byla robota, než násilné vkládání jha, které přešlo do jejich krve a učinilo je nepřáteli každého, kdo má lepší kabát a kdo, jako oni, v polích nepracuje.«

»Ano, máte pravdu, jedním pokolením se následky roboty nevyhladí. Nutno mít trpělivost a nutno je učit se jim odpouštět.«

»Hlavně odpouštět. Jsou jako malé děti, které jsme mnohokrát nespravedlivě trestaly. Ty nám dlouhá léta neuvěří, že už se nehněváme a nebudeme je bez příčiny trestat. A nezištné lásky potřebují, která by se neohlížela na u-

znání a odměnu, která by právě proto, že jsou jádrem národa, pracovala v jejich prospěch. V Břízách ku příkladu není ani jediného, kdo by je soustředil a vedl nenápadně k pokroku. Tak zvaní lepší lidé jakoby se jich štítili, a k sobě nemají důvěry.«

»Ach ano, u nás spíme,« přikývla.

»Jsem žádostiv, jak si budou počínat proti nejnovějšímu požadavku našeho panství. Nebude-li nikoho, kdo by se postavil, prohrají.«

»Nic nevím,« podivila se. »Něco se chystá?«

»Myslil jsem, že už také víte,« zarazil se, a vráželje hůl do trávy, chvíli mlčel. »Ostatně před vámi nepotřebuji mít tajností. V kanceláři někde vypátrali, že hospodáři z městečka před mnoha léty zavázali se platit jakýsi poplatek za to, že se husy a dobytek pásl na okraji rybníka. Rybník se zanáší, okraje vždy více zarůstají travou a pro případ, že by byl rybník vypuštěn a v louku proměněn, nastává nebezpečenství, že by si mohli břízští sedláci dělati právo na celou louku. Má to býti nyní zakázáno a buď celá obec se má k poplatku zavázat, nebo budou jednotlivci k pronajímání okrajů vyzváni. Může z toho býti nákladný spor, který bude nejen stát mnoho peněz, ale při nedbalosti nebo neprozíravosti některé ze stran může být břemenem, jež nebude příjemným. A hlavně pro osadníky městečka měl by nedozírné následky, kdyby byl prohrán nebo prospán.«

»Novinu mi povídáte, a jsem vám povděčna. Dovedu ocenit vaši důvěru, že tak otevřeně hovoříte a nezneužiju jí. Ale dovolte, proč vlastně se takový spor vyvolává? Což se jedná o vypuštění rybníka?«

»Nikoliv; správce by rád vyvážel trochu bláta a proto bude rybník jeden rok úhořen. A když se o tom při řízení hovořilo, vyskytla se namátkou otázka, co by se stalo, kdyby jednou byl rybník proměněn v louku neb ornou půdu. Jak vidíte, někteří páni mají starosti do budoucna, jen aby prokázali svou věrnou a poctivou službu.«

»A jak k tomu my v městečku přijdeme, že budeme zbytečně týráni? Považte, mohu-li ručit, že můj pasák nenechá zaběhnout kus dobytka, který se jde napít. A napájí v rybníce všichni. Nebo pustí-li se husy po potoce a přijdou-li až za panské mezníky, mám býti stihána, jako škůdce cizích hranic a cizích práv? Kdyby byl rybník dál od osady, ale zde jde mezi staveními, vytápí dolní vrstvy země a škodí usedlíkům víc, než jim dává užitku. Velkostatek nemůže si naříkat, že by v Břízách byli zloději ryb, nikdy jsem toho neslyšela, a za to, že dobře sousedíme, máme všichni bez rozdílu býti stiháni?«

Její cit souručenství se v ní hlásil, její selská krev se bouřila a její hrdost byla podrážděna.

»Nejsem, slečno, v tom účasten. Starý důchodní také jim to rozmlouval, ale byl ukřičen. Spor má býti vyvolán, protože už byl dlouho pokoj a protože se musí zase panu baronovi dát důkaz, že má věrné služebníky. To správce a účetní nejvíce po soudu, po hájení práv volají. Důchodní se jich ptal, jakou cenu okrajky vodou nezatopené mají. Hádali a řeklo se, že pět set. Je to přehnaná suma, ale af platí. Soud bude stát čtyřikrát pět set. A uvidíte, af dopadne spor tak či onak, při starém zůstane. V Břízách mají v každém stavení husy a v každém stavení dobytek. A kdyby na krásně každý dbal, aby se sporu s velkostatkem vyhnul, náhodě nezabrání. Buď bude platit obec hromadně poplatek a potom bude v osadě spor, že chtějí malí majetníci užívat výhod jako velcí, nebo okrajky pronajmou jednotlivci a ti se budou soudit se svými sousedy. Před chvílí jste se rozčilovala nad svéhlavostí venkovanů. Řekněte, mohou v tak zvané lepší společnosti hledati přátele a důvěru?«

»Jsem sama rozčilena,« potřásla hlavou. »Zase nějaké soužení čeká. Škoda, že se s těmi pány nestýkám. Musíme hledat nějakou radu. Nevšímala jsem si takových samosprávných otázek a lituji toho. Nebude, zbývat, než se poradit s advokátem.«

»Bezpochyby, a to s advokátem svědomitým. Soudí-li se obec, je vždy naděje na větší palmare. Konečně pro právní radu právnický stav je. Jen aby nesliboval výhru a potom vše neprohrál.«

»Ano, stává se tak. Zde jde o zájem celé obce a musí všichni svorně pokračovat. Škoda, že nejsem mužem.«

»To snad ne,« usmíval se světle. »Svět potřebuje také ušlechtilých žen, tuším víc, než ušlechtilých mužů. Škoda, že váš pan otec je mrtev. Toho by byli sedláci poslechli. Záviděli mu, ale byli naň hrdi, že je z nich, že se za ně nestydí a že mu majetek dodává před světem váhy.«

»Neztenčila jsem přece otcův majetek,« hájila se.

»Odpusťte, naši lidé neznají galantnosti k dámám a tuze neradi vidí, když se žena plete do veřejných záležitostí. Mohla byste sice velmi vydatně jejich obranu podporovat, ale ne snad přímo, nenápadně.«

»Jak barbarský je názor o ženě,« hněvala se a svraštila čelo. »Má to smysl, upírat ženě právo mužů?«

»Na první pohled snad nikoliv, ale přihlíženo k jádru, ano. Považte, jak by sesurověla žena, kdyby jako muž vedla spory, účastnila se schůzí a podnikala všechny ty čisté i špinavé útoky, které jsou s veřejnou působností nezbytně spojeny.«

Obrátila k němu překvapeně tvář. Hle, jak jemně vycifuje, nač sama nepřipadla. Je svoboden, nemá žádných úzkých styků se ženami a přece jaký má smysl pro zvláštní postavení ženy.

»Opravdu, žena bez muže je přece jen podivný zjev,« řekla upřímně.

»Jako muž bez ženy. Můj otec říkával, že svobodný muž je jednuška a žena nula. Dobře-li se ožení, že tyto dvě číslice obrovsky vzrostou a stane se z nich desítka, při špatné ženitbě, že však muž devět desetin ztrácí a žena zůstane nulou. Trochu drastické porovnání, ale jádro má.«

»Musím si to zapamatovat,« povídala vesele. »Lichotivé to sice není, ale vím, že jste neměl na mysli urážet, pouze přirovnávat. Jsou mnohé ženy, které si myslí, že platí za deset mužů a jsou mužové, u nichž žena není ani nulou. Ještě milostivě připustí, že je žena dobrou hračkou, se kterou si mohou občas a snad dost krutě zahrát, ale dost.«

»Dovolte, napadlo mi právě, že se vás zeptám, hovořila-li jste asi před deseti dny s naším účetním.«

»Ano, tehdy, jak jsme se v poli sešli. Dohonil nás na kole na silnici a doprovázel nás. On se vám něčím zmínil?« «

(Pokračování.)

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Několikrát vyjeli si ještě do Fontainebleau, zachycujíce již jen kradmo poslední jasné dny. Více, než zámek s jeho dvory a komnatami, parky a slavnostními síněmi, plnými historických vzpomínek, vábil Olše vysoký les, v jehož samotách zdálo se mu, že klíčí v něm tvořivá síla. Zahloubával se v myšlenky, rozvrhoval plány příštích děl. Tu, mocně si vykračuje, zapomínal, že vedle něho cupá drobnými krůčky Marion, stěžujíc si na sypký písek, do něhož zapadá lehkou svou obuví až po kotníky. Marně snažila se vytrhnouti ho z mlčení. Žvatlala všelicos, dětinsky lekala se obludných podob pískovců, divoce rozestupujících se skal, roklí a slují. Chatrče uhlířů, hrubě sroubené, připadaly jí doupaty lupičů. Zmocňovala se jí úzkost. I odváděla rychle Bezdruže, stále mlčícího a zamyšleného, z kamenného toho moře, z tajemných hlubin lesa na místa vlídnější, na promenády v údolích, s četnými tratolišti, na pokraj hvozdu, vykrajovaný poli a lukami.

Co jen to má za divné záliby! Je přece jen vidět, že pochází odněkud z těch hercynských lesů, které jí jednou nějaký čtenář Tacita nebo Caesara zasadil do mělkého mozečku, a které se jí tam od té doby stále pletou a houstnou v cosi tajemného a hrozného. Proč nejde se s ní raději někam bavit? V restaurantu posedět, s veselými lidmi pohovořit, na něco pěkného se dívat, užívat života? Když už rád má zahrady, (ale co teď do nich, když spadalo a stlívá již listí), proč nechodí s ní častěji do Jardin des plantes? Tam je aspoň veselo, mezi zvířaty, i mezi lidmi. Již ta legrační jízda po miniaturní dráze s poníky... A chce-li být mermomocí sentimentální, může si na úpatí Labyrinthu sednout jako prorok starozákonní pod cedr libánský, na kulaté sedátko, objímající mohutný, stoletý kmen... V té zahradě se člověk přec může zasmát. Pitvorné chásce v paláci opic, hrbům drabařů, nemotornosti hrochů, mudrckým posám čápů marabu, marnému vzteku jaguárů, nad jámou medvědí, kde bručí huňáč Martin a za kus chleba stojí panáčkem nebo produkuje se v lezení po okleštěném stromu, opatřeném přičli. Ale kdež! jejímu mladému bručounovi líbí se tak ze všeho leda nudné sklenníky, dusné, s parným vzduchem, těžkým směsicí vůní. Nebo nechce se jí hnouti od nádržek s tuleni, protivně křičícími jako malé děti. Obdivuje se jich mrštným pohybům ve vodě, a když vystrkují své hlavy s mongolskými vousy, že by nejraději utekla před jich ošklivostí, celý blažený říká, že jsou ty potvůrky hezké, jaké mají moudré oči, a že mu připomínají vodníky z pohádek, o nichž mu vypravovávala stará chůva.

Divný člověk z divného kraje! Jakoby měl stále nad hlavou mraky těhotné bouřkou a v srdci zaset smutek.

Dokud trvalo smyslné opojení, v prvních nedělích, ani nepociťovala tyto rozdíly, lišící jejich letory. Naopak, melancholie cizincova ji lákala. Jevil se jí neznámým světem, mysteriosně uzamčeným, pod sedmerou pečetí. Jeho vážnost vzbuzovala v ní úctu. Zádumčivé oko

slibovalo exaltace dosud nepoznané... Splnilo je, ale nemohlo je stupňovati stále. Nemohlo se rozptylovati toliko na ven, do světa smyslového čití. Mělo potřebu opět obrátiti se dovnitř, v život duše.

A toho Marion nechápala. Znala jen tělo, smysly, jich ukájení a omamování lehkým, povrchním pojímáním života.

Ještě nedávno, když v parku Monceau stáli proti korinthskému sloupořadí Naumachie, obrůstanému břečťanem a s celou elegičností zříceniny shlížejícímu se v oválném vodojemu, kol do kola zastíněném dumavě schylujícím se větvovím, sdílela tiché zanícení Olšovo. Takové poetické záchvaty jen bývaly novou vzpružinou jeho lásky. Zvláště domníval-li se z očí Marion čísti souhlas, chvěla-li se dlaň její ve dlani jeho touž vibrací, rozplameňující vzájemné jejich touhy.

Ale za čas tyto sentimentality Marion znudily. Tím dříve, že také s Bezdružem stala se proměna. Minula jeseň, doba svádání a melancholie, nastala zdravá zima, jež si toho roku pospíšila s mrazíky. Život začal se soustředit mezi čtyři stěny.

Fysiologická změna, již Bezdruž v spolužití s Marion prošel, přivedla v rovnováhu mladistvé, překypující síly a vyrovnala též jeho ducha. Ustálila jaksi jej celého. Jestliže líbánky zprvu vyšinuly jej z obvyklé míry, nyní, když minul prvý, nejsilnější jich příboj, povaha, zvyky a snahy mladého muže začaly se vraceti do svých kolejí; ale jakoby vracely se utuženější, zpevněny plným rozkvětem mužství.

Bezdruž jal se opět pracovati. Símě vědy, od mládí v duši jeho zasívané, nedalo se jen jako nějaké bylí vypleti. Zapustilo již v něm kořeny, které srostly s jeho bytostí. Mohlo nějaký čas zdánlivě spáti, jako odpočívá na oko lícha s podzimku přeoraná; uvnitř však pracuje země dále. Tak zdálo se, že první prudké vzplanutí smyslů minulo pouhou episodou. Uklidnil se. Ale jako se uklidňují v manželství: krev přestala pálati, za to tím vroucnější pouta jala se jej spojovati s Marion. Viděl v ní svou budoucí ženu, z níž hodlá si vybrousiti zrcadlo své duše, odlesk svých snah, doplněk své bytosti.

Chtěl pro ni pracovati. Nyní, když má závazky, musí pracovati dvojnásob. Věděl, že nemá peněz na zbyt a od matky že nemůže více žádati. Musí býti se studiemi brzy hotov, a na zvýšený požadavek společné domácnosti nutno si vydělati. Vrátil se do přednášek a knihoven. Stará zvídavost jeho propukla, a po oddechu, jejž výbuch smyslů popřál mozku, jevil se ještě vnímavějším, ssál do sebe idey jako houba. Zabavil se spiritismem, jal se theoreticky zkoumat cenu anarchismu. Především vrátil se však k paedagogice, kterou začal sledovati u francouzských myslitelů, a k oblíbené své ethice. Čím méně byl sám se sebou spokojen, tím určitěji rýsovaly se mu její zákony. Desjardinův pobuřující spisek o »Povinnosti přítomna« rozplamenil celý idealismus jemné jeho duše.

Bezdruž chopil se opět pera, zasílal domů, do revuí a odborných listů články, hlásající jeho talent. Uvažoval v nich o novém, individualitě učícího se přiléhavém postupu jazykového studia, o výchově lidstva, zda existuje pokrok, či není-li veškerý vývoj toliko stálým opakováním. Nejhlouběji se však pohřížil v mravouku Tolstého, ku kterému již z Prahy přinesl si průpravu, a kterouž učinil v důležité pro sebe době této, kdy stál na úplném obratu, svým credem. Byly to zvláště spisky o »Štěstí« a »Křesťanství a pohanství«, jež proběhnuvše po novém roce francouzskými listy, utvrdily v něm změnu, započavší s prosincovým jiním, kouzlícím na okna ledové květy.

Marion měla mnoho dobré vůle vpraviti se v situaci. Chtěla mu pořádati skromnou domácnost, než vrátí se z přednášek nebo čítáren. Chtěla se zatím zabaviti nějakou ruční prací, překvapit ho nějakým vyšíváním. Chtěla se pustit do tajů kuchyně na nepatrné plotýnce, zahřívající jejich podstřešní holubník, vystavený vichřicím a mrazům. Chtěla s ním čísti a dávat se jím poučovati. Ale vždy znova přesvědčila se s pláčem, že není toho schopna.

(Pokračování.)

JAN KLECANDA:

PAN KOMÁREK V HOSPODĚ.

Z obrázků ze staré Vídně.

(Dokončení.)

Myslím, že si křivdíte, pane Komárku,« řekl jsem soucitně.

»Nerad komu křivdím, ať je to Komárek nebo někdo jiný. A proto opakuji: Ničema, dareba, člověk, jenž okradl svůj národ. O svou krev, o své děti, pane! Myslíte, že tuhle tu břečku liju do sebe pro radost? Na smrt bych se upil, na smrt . . . ale tím už nic nenapravím. A je nás deset, dvacet, stotisíc takových Komárků, ale ti druzí, ti se snad nežerou, poně-

vadž jsou pod dobytek i když jsou střízliví. Ale já ne . . . já jen když se napiju . . . Mám děti, pane,« pokračoval hlasem, z něhož zaznívala krutá bolest . . . »Děti . . . no, lidé k světu podobní . . . pyšen bych na ně mohl býti, ale to už nejsou Komárkové . . . To je jeden Komarek, druhý Komarek, třetí Komarek . . .« vyrážel hodně krátce. »Jeden sedí v městské radě, dva v císařských úřadech, ale všichni, kdyby mohli to své jméno ještě více překroutit, aby nebylo k poznání, že mají »bemáka« za tátu! Za tyhle mé poctivé mozoly se stydí. A tak jsem je vychoval já . . . No, jsem přece ničema, co? Uvědomělý člověk . . . či jak. Plivnout mu do očí,« dodal s krutým výsměškem sobě samému.

Poslední slova skoro křičel. Hostinský šel kolem a zaklepal mu na rameno. »Bitte dich, Komarek!«

Podíval se na něho, a tupě se zasmál. Počínalo mi býti teskno. Z toho pohledu jsem již poznával, že můj soused vypil hodně přes míru a že již mnoho rozumného od něho neuslyším, i počal jsem se loučiti.

»Oh, ne, ne . . . nikam nemusíte,« vzchopil se živě, jakoby byl rázem vystřízlivěl. »Na vlak dost času . . . Popovídáme si a já už budu mluvit rozumně. Ale nedivte se! Tak to člověka někdy popadne za srdce . . .«

Sklepník přinesl Komárkovi sklenku černé kávy. Vysrkal ji horkou, ale hned zase si poroučel nové pivo. Sousedé významně na sebe mrkali, tu a tam padla i poznámka, dost hlasitě, abychom to my slyšeli.

Komárek jen pohrdavě rukou mávl.

»A to slovo už mi neříkejte! Už mi to neříkejte, pane!« dodal prosebně. »Žere mne to, žere! Dřív jsem to jaksi necítil. Bůh suď, čím to! Člověk žije, žije . . . jako to dobytče se válí v bahně, v bahně hříchu, pane . . . a neví nic. A najednou, jakoby se ti oči otevřely a vidíš: špínu, špínu , , , Bohatý občan, vážený . . . i do rady by mne byli vzali . . . No, domař jsem a tam jsou i hloupější . . . A jindy bych byl i o to stál, ale dnes už ne, poněvadž cítím, že mi taková pocta nepatří. A mému synu vlastně také ne . . . Chápete, co to je, když člověk musí něco takového říci o sobě a o svém dítěti . . .? A bůh ví, jak se to tak v člověku probudí . . . snad by bylo lépe, kdyby ani neprohlédl . . .« dodal polohlasitě již jenom pro sebe . . .

Vyrušil nás zpěv a po něm hlučný potlesk. Zpívali jakousi píseň, při níž refrénem bylo mlaskání, jež mělo napodobovat polibky milenců. Celá hospoda mlaskala, až se vzduch otřásal.

Bylo mi odporno, hledět na ty pivem rozpařené a smíchem rozšklebené tváře, a hudební prolukce, již mi bylo poslouchati, naplňovala mne hnusem. Ale teď odejíti a bez pana Komárka, nebylo možno. Na štěstí neseděl dlouho do sebe tak shroucen. Sebral se zase a zvednuv hlavu, zahovořil: »Tak to vidíte, milý pane! Bohatství by tu bylo, zdráv jsem, ale spokojenost, šťastné stáří, které jsem si za svou práci zasloužil, toho tu není. A to jen ty děti . . .«

»Vaše žena je Němka?« zeptal jsem se, hledaje, čím bych ho aspoň trochu omluvil a tak potěšil.

»Eh, kdež pak! Češka jako já . . . tam od nás. Za mnou sem přišla do služby, a tady jsme se vzali. Hodná žena, má Baruška, starostlivá matka, ale ovšem ženská. Ta mi tak ty kluky zepsula . . . A bez zlého úmyslu, pane! Jen z mateřské lásky, jen proto, aby měli jednou lehčí živobytí, než my staří . . . Ale ne, ne . . .« opravoval se hned. »Vidíte, takoví jsme my lidé: ať provedeme cokoliv, pro všecko si najdem výmluvu, všecko dovedeme pěkně vyšňořiti, že by pomalu na konec z hříchu stala se zásluha. Kdepak lehčí živobytí? Tak by se snad ještě mohl omlouvati chudý dělník, že jeho dítě snadněji se světem protluče, vyzná-li se v té němčině, ale lidé, kteří mají peníze, kdyby na měsíc přišli, vystačí s češtinou.«

»Bohužel, že právě lidé bohatí nejspíše se nám zde odcizují,« namítl jsem. »Chudý dělník spíše zůstane věren . . .«

»Zůstane věren, pokud je chuďasem . . . ovšem. Ale jakmile se stává pánem, jakmile má přístup mezi to, čemu se zde říká »lepší lidé«, už se stará, aby zapřel Čecha a to ne snad proto, že by mu hrozilo nějaké nebezpečí, ale jen z hlouposti, z malicherné ješitnosti. Vidím to na sobě a na své ženě. Ale konečně . . . nedivte se nám, nejsme tím sami vinni. Přišli jsme sem hloupí, nevzdělaní lidé z vesnice. Pan učitel tam u nás . . . bývalý kaprál u hudby . . . . ještě z toho starého testamentu . . . . Dobrý Čech snad byl, dobře nás učil, ale aby nám byl pověděl . . . nám, kteří jsme musili do světa . . . jaké nebezpečí nás tam čeká, jak se budeme musit oháněti, abychom svou národnost uhájili, to ho ani nenapadlo. Slýchali jsme od něho, bez němčiny je člověk ztracen, že ti Němci jsou přece jen jiní chlapíci a my že jsme »jenom Češi«, a tak už z domova měli jsme takové nejasné tušení, že chceme-li se ve světě něčím státi, musíme se dříve přerodit na Němce. A to — vidíte . . . to dělá česká škola . . .«

»Nu, v tom ohledu dnes již je lépe,« potěšil jsem ho. »Staří kaprálové . . . ač i mezi nimi byli uvědomělí Češi . . . vymřeli. Dnes na školách působí lidé vzdělaní . . .«

»Co je platno vzdělání?« osopil se na mne. Tady to musí být, rozumíte? Tadyhle pod vestou . . . Viděl jsem před časem . . . no, zajel jsem podívat se na rodnou ves . . . toho nového, moderního učitele a jeho žáky. Nic o tom nevěděli, že přijdou-li do světa, nemají se hanbiti za svůj původ, a že i proč k tomu nemají příčiny . . . Inu, chápu to konečně . . . Ti lidé tam na vsi nemají ponětí o světě, nepoznali ho. Ale ten učitel má odchovávat žáky pro všecky případy života, aby si v nich věděli rady, a tak nemá ani to opomenouti. Učené jsou dnešní děti, pravda! Tam u nás na vsi hochům i to pověděl, co dělat, kdyby do moře padli. Ale co dělat, aby se v němectví neutopili, toho jim neřekl!«

»Nu, což . . . na tom jistě trochu pravdy,« svědčil jsem, nechtěje ho pobouřiti. »Učitele, kdesi na zastrčené české vísce, kde nikdy nepoznali nebezpečí germanisace, třeba ani nenapadlo, že by své žáky, kteří kdys přijdou do světa, měl proti tomu nebezpečí nějak vyzbrojiti. Ale to jsou jen výjimky. Jinak naše škola v tom ohledu jistě koná svou povinnost.«

Pan Komárek smutně zakýval hlavou a vzdychl. »Aby to Buh dal! Škola, škola . . . to je pro nás všecko! Kdybychom tu měli české školy, půl Vídně bylo by naší. Eh, pane, nesmějte se mi. Víte, že co tu je ve Vídni člověk k světu, z dobré poloviny a ba víc, je naše česká krev? Jen že zkažená a při tom . . . nu, je to stará pravda o tom poturčenci.«

Hovor náš byl zase přerušen novou písní, při níž ovšem nebylo možno mluviti. Seděli jsme tedy mlčky . . . Komárek zabrán ve své trudné myšlenky a pilně si přihýbaje, já bedlivě se rozhlížeje po rozjařeném obecenstvu.

»A tak si někdy myslím, že jsem žil ztracený život,« počal opět, když umlkl zpěv. »Toužíval jsem po tom, abych, až jednou složím své kosti, odpočinul tam v té zemi, kde jsem se narodil. Dnes už nechci, nechci! Tlačila by mne, nemohl bych spáti v hrobě.«

»Nu, u vás ještě dosti času myslet na poslední věci člověka,« potěšil jsem ho, »a jak teď pokračujeme, možno, že se v brzku věci změní. Četl jste přece, víte o tom převratu v naší české politice?«

Tvář jeho se rozjasnila. »Oh, pane, aby to Bůh dal a ti noví, co jste sem teď z Čech poslali, více pořídili, než ti staří! Ale nevím, nevím. Nás zde by zachránily jen české školy a k těm asi nikdy nedojde. Znám své Vídeňáky! Dosud se nám dobromyslně posmívali, poněvadž se nás nebáli. Ale jakmile poznají, že by jim od nás hrozilo nebezpečí, naježí se. Však už to všude cítím, že začíná nová doba a že bude hůř než dosud . . .«

»Nebudou-li školy veřejné . . . máme teď Matici . . .« namítl jsem.

»Kapka do moře,« mávl beznadějně rukou. »Na všecko Matice nestačí, a co to platno, zachraňovat nějaké sto dětí, když deset tisíc se jich odnárodňuje? A z těchhle dětí, odchovaných německou školou, budou pak naši největší nepřátelé, poněvadž budou chtít svá česká jména a svůj původ zastřít svou zuřivostí. Uvidíte, že to tak pujde,« řekl prorocky.

»A vaši synové,« zaváděl jsem hovor v jinou stranu, »umějí přece česky?«

»Jakž by neuměli? Tolik chytrosti přece v nás, vídeňských Češích přece je, že používáme té laciné příležitosti naučit své děti doma češtině. Tak chytří jsou i židé, kteří jen proto berou si české chuvy a služky. A dosud to dělá v úřadě dobře, muže-li kdo říci: »Jsem Němec, ale česky umím,« jen když se s tou češtinou nevytasí tam, kde toho není třeba. Ale bojím se, že přijde doba, kdy budou hledati jen takové úředníky, kteří odpřísáhnou, že česky neznají . . .

Usmál jsem se tomuto nápadu, jenž se mi tehdy zdál přece pro mnohojazyčnou naši říši příliš absurdní a chtěl jsem odporovat, leč nový příval »hudby« mne umlčel. Od piana zazněla banální předehra známé písně »Der Wenzel kommt.« — To patrně bylo již úmyslně nám ku poctě.

Pan Komárek sebou trhl, zaklel a zvedl se neuvěřitelně čile ze židle.

»Už je to zde k nesnesení . . .«

»A já mám beztoho čas na vlak,« řekl jsem chvatně, pohlédnuv na hodinky.

Zatím »národ« již veselým rykem provázel pianistu a já dobře pozoroval posměšné pohledy, jež z té i oné strany k nám zalétaly. Ale všiml jsem si i toho, že Komárkem dříve okřiknutý krejčík mlčel, a že i mnozí jiní mlčíce, rozpačitě se uhýbali mému zraku. Rozhněvaný Komárek toho ovšem neviděl.

Hodil odpočítané peníze na stůl a popadnuv mne pod paží, strkal mne ke dveřím.

»Servus, Komarek . . .! Adié, alter Žižka . .« ozývalo se srdečně i posměšně kolem nás a do toho výskalo: »Der Wenzel ist schon da . . .«

U samých dveří pan Komárek se obrátil a nevěda, jak by svému hněvu odlehčil, hodil shromážděným na hlavu nadávku: »Dobytkové!«

»Was ist? Was hat er gesagt?« sháněli se někteří . . .

»Mistvieher . . .« přeložil jim kdosi ochotně a fidélní, veselí Vídeňáci řehtali se na plné kolo jako nejpovedenějšímu zakončení toho malého »hecu«.

A já s Komárkem . . . rozladěni a mlčky spěchali jsme k nádraží.

FEUILLETON.

TROUVILLE-DEAUVILLE.

Budete jistě čekat cestopisnou »skizzu«, »causerii«, »líceň« a podobné... Vím však, že se někdy i bojíte takových titulů a popisů, a proto vás jich ušetřím. Je vám přece dobře známo, že zajede-li kterýkoli Čech do ciziny, musí n u t n ě o tom psát a musí n u t n ě vše chválit. Málokdo je tak upřímný, aby doznal, že se vlastně v té krásné cizině napálil, že jel nejfádnější krajinou světa, že byl po celý čas své nepřítomnosti vyssáván hotelovými upíry a že byl konečně šťasten, když zbalil svá zavazadla a vracel se domů. Psát o všem možném, viděném i neviděném, čteném i nečteném — jak německé! A chválit vše, na úkor domácího, přeceňovat vše cizí — jak je to čistě české!

Nuže, chci býti upřímna. O Trouvillu se tolik mluvívá, o jeho nádheře a lesku, a mnozí, netušíce, staví jej po bok Ostende nebo Scheveninkám. Jaký omyl! Divím se, jak dovedou lidé okrašlovati svými slovy, plnými barev a záře, tak fádní lázně!... Domnívají se patrně, že byli-li sami ve svém životě nejdále v Trouvillu, zůstane Trouville všem ostatním zapovězeným rájem. Vypravovat mohou tedy cokoli, mohou oslepiti oči cestování holdujících Pražanů, kteří však nemají naprosto čeho litovati, že Trouvillu neviděli . . .

Jen náhoda zanesla mne do těchto lázní, tři hodiny vzdálených od Paříže. Ah, jak nepříjemná cesta — tyto tři hodiny. Silnice přeplněné automobily, zahalené v kouř, prach a zápach benzinu .... automobily, jež jakoby si daly v Trouvillu dostaveníčko, aby učinily tyto lázně co možno nejnepříjemnějšími a nemožnými. A moře? Moře pláže daleko od těchto lázní. Nevidíte ho a necítíte pro samý benzin. Pařížané zůstavují tu své rodiny a ve chvíli oddechu, nebo když uzavrou své obchody a kanceláře, přijíždějí sem ke svým rodinám . . . Nevím proč, nechci snižovat, ale tak stále mi tanulo na mysli: nebýti tolik toho benzinu, jsou to naše Dobřichovice en gros . . . A cesta drahou? Projíždíte rovinami, z nichž občas vynoří se nějaká »moderně« stavěná vesnice — z červených cihel, činící zcela nepříjemný a ponurý dojem.

A tyto lázně mají býti světové, vznešené? A aristokratický má býti Deauville? Nevím, lze-li bráti už všechny popisy vážně! A přece jistý dandy s takovým obdivem líčil tyto lázně a jejich krásky! Já však jsem jich tu neviděla, ač jsem se musila zdržeti delší dobu. Právě naopak, na pláži obtloustlé paničky, matky rodin, vyšňořené jako zbohatlé uzenářky v divadle... A vyjdete-li na břeh, jaké zklamání! Není tu ani žádného stavěného pobřeží, jakým se může pochlubiti na př. krásné Norderney, nebo ani tak milé a improvisované dřevěné promenády, jako má Westerland-Sylt, pod nimiž za přílivu huči zpěněné moře . . . Písek, duny, nad těmi daleko od moře několik vill, a vzadu město... Ano, dosti velkým m ě s t e m je Trouville! Dva chatrné mosty slouží za přístaviště lodím, a to je vše, čím se může pochlubiti břeh. A za odlivu je dojem ještě smutnější: můžete si téměř nohy uběhati, než najdete moře. Po kolena brodíte se pískem — a kdo nikdy nešel mořským pískem, neví, jak dovede taková procházka unavit, když stále třeba vytahovati z jeho spoust nohu po noze . . . Napadá už vás zoufalá resignace, nechati nohy v písku — a jíti bez nich! Ale ovšem, je tu několik řídce rozložených prken, po nichž jdete v čas koupání do vln, skákajíce s prkna na prkno, neboť jsou dosti daleko od sebe položena.

A trouvillské koupání není takové, jakému jste přivykli v Ostende nebo v jiných velkých lázních. Nejsou tu pohodlné vozy, které by vás zavezly do vln, nikoli! Lázeňská jednoduchá budova stojí daleko od moře v písku, a musíte jíti pěkný kus cesty pískem, než dojdete moře, mezi dvěma řadama kolů s natažených provazy, za nimiž tísní se zdejší svět, provázející vaši chůzi kukátky a lorgnetty .... Nevím ani, je-li tu více pánů či dam — příjemné, alespoň pro dámu, to rozhodně není. Připomíná vám to tu starou »ulici«, kterou kdysi chodívali odsouzení, aby prošli řadami bičíků a holí: právě tak jste tu mrskáni zvědavými pohledy.

Ráno ovšem je na břehu málo života, i když hraje hudba. Lázeňský svět věnuje se toilettě a teprve k polednímu vychází, aby po celé odpoledne vyplňoval ulice v pestré směsici. Náruživí sportsmani oddávají se sportu, jako veslování, plavbě, motorům, koním a raketám. A odpolední promenáda? Nová »ulice«. Procházíte se po prknech, obklopeni s obou stran hustými řadami lidí, přisednuvších až ku promenádě. A opět jsou lorgnetty v činnosti, hlava vedle hlavy, ruch, šum a smích . . . Většina hostí je z Paříže, lidé, kteří se dobře znají, mnoho o sobě vědí a proto mohou si dlouho a se smíchem o každém vyprávěti. A ty nalíčené tváře se stahují, opovržlivě nebo komicky, a ústa pohybují se rychle, jakoby chtěla dohoniti, co dopoledne zameškala . .

Občas, v pravidelnou dobu, objeví se na promenádě nějaká výstřední dáma, s obrovským kloboukem na hlavě, drahocenným životem a úzkou, krajně těsnou sukní . . . Lidé ji prohlížejí, smějí se, a pokud mohou, zdržují se, aby se nesmáli nahlas. Promenují to tu modely prvních pařížských krejčovských závodů, jako živoucí reklama . . . Ale loňského roku ocitl se tu pravý hastroš, který by byl v Praze i policejně nemožný, kdyby už jej kolemjdoucí neodstranili dříve smíchem z ulice.

Město samo prostírá se na mírném svahu a dosti daleko. Chcete-li něco v něm, nebo něco-li jste zapomněli doma, ve své ville, musíte zpět, po dlažbě do vrchu . . . A v ulicích opět plno benzinu, ač některé, pokud se týče výkladů a obchodů, zdají se

býti pokračováním některých ulic pařížských, avenue de l'Opéra, rue de la Paix. Jsou to výklady, určené pro znavené zraky Pařížanek a rozmařilých dam z polosvěta. Automobily naplňují pitvorným skřekem váš sluch, omamují vás a zaslepují, — nezbývá, než vrátiti se na písek. A vracíte se úzkými uličkami trouvillskými zpět. Pokud trvá saisona, otřásá se téměř celý Trouville pod koly těžkých automobilů a zahalen je v prach a kouř, jakoby tu nebylo ani v blízkosti moře Severní a do něho vbíhající rameno Golfského proudu, který krášlí zahrady a sady příjemnou vegetací . . .

Na kuchyni se ani neptejte. Je pro nás nesnesitelná, »strašně strašná« a nemožně drahá. V restauraci na mostě dovedete si teprve vážiti pitné vody našich hor a lázní. Přinesou ji vám s kousky ledu, a zaplatíte za to jenom — jediý frank! Večer rozvíří se tu přece život několika réuniony, five o' clocky, hudbami a dîner. Ale divadlo v »Casině«, v zdejším lázeňském středisku (čili jak my Češi říkáváme »kurhause«), bývá téměř poloprázdné i při dosti nízkém vstupném (tři franky). Za to uvidíte všecky zeleným suknem pokryté stolky hustě obsazeny pány v karty hrajícími. Najdete tu i Vaše krajináře, mistrem Antonínem Chittussim, na kterého mám dvě vzpomínky, jež se mi vryly v paměť. Mám za to, že budou čtenáře Máje zajímati. Posílám Vám několik svých vzpomínkových črt k disposici — račte si z nich vybrati, co vám libo.«

riété, ale jedna návštěva dostačí vám úplně. Cizinců, o nichž jste tolik slyšeli, najdete tu pramálo . . .

Vracela jsem se do Ostende ještě s větší touhou a s radostí ještě dětinštější, než kdykoli před tím. Tři neděle nuditi se v tomto městě, kam Paříž zanesla do výkladů všechny klenoty a jakoby na smetiště vyvrhla všechnu svoji nudu — bylo nad mé síly. Ach ano, nuditi se, to vás Trouville naučí, pokud nemáte ještě tolik praxe sami. Jenom ty děti, ty jsou všude stejné! Zatím co se matinky snaží družka družku předstihovati často dosti nevkusnými robami a dráždivými, hluboce vystřiženými koupacími obleky, hrají si děti v mořském písku a staví i tu své hrady a pevnosti . . . A komu myslíte, že ubíhá příjemněji čas, a kdo má více přírody a čistého vzduchu mořského: ta rozumná matinka, několikráte denně se převlékající, navštěvovaná kosmétiky, vlásenkáři, švadlenami — nebo to nerozumné dítě . . .? — — —

Pozoruji však, že by byl Trouville s to, učiniti mne moralistkou, a proto raději už dosti!

Dolores.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

DCERA JOSEFA KAJETÁNA TYLA, ELIŠKA TYLOVÁ, skonala dne 25. listopadu a pochována na hřbitově Vyšehradském vedle matky své Anny Rajské, věrné a oddané družky Tylovy, a druhého otce svého, pietního kronikáře Tylova, spisovatele a redaktora J. L. Turnovského. Ustlali jí vedle sourozenců: Vojtěcha, jenž utopil se pod Vyšehradem, když mu bylo dvanáct roků, Otakara, školního inspektora, jenž zemřel před dvěma roky a Františka, jenž pod pseudonymem Horník působil řadu let u Národního divadla, jehož byl inspicientem. Když Josef Kajetán Tyl umíral, bylo Elišce Tylové šest roků. Když paní Marie Ryšavá, nejstarší žijící herečka, která pod Tylem hrála divadlo, přišla k úmrtnímu loži milovaného, drahého svého ředitele, viděla v bytě Tylově scénu, která se jí vryla nesmazatelně v paměť a která ji pohnula k usedavému pláči. Několik kroků od lože, na němž se životem zápolil patriarcha českého divadelnictví, batolilo se malé robátko a bezstarostně si hrálo. Tušení ovšem nemělo malé to stvoření, jak strašlivá tragedie se dohrává v bezprostřední jeho blízkosti. Děťátko to byla Eliška Tylová . . . .

VZPOMÍNKA NA ANTONÍNA CHITTUSSIHO. Pan A. Fiala, vrchní zahradník hraběte Colloreda-Mannsfelda v Sierendorfu v Dolních Rakousích, píše nám:

»Náhoda tomu chtěla, že jsem se za zvláštních, pohnutých okolností setkal s nezapomenutelným naším krajinářem, mistrem Antonínem Chittussim, na kterého mám dvě vzpomínky, jež se mi vryly v paměť. Mám za to, že budou čtenáře Máje zajímati. Posílám Vám několik svých vzpomínkových črt k disposici — račte si z nich vybrati, co vám libo.«

Pěší pluk č. 28 byl r. 1878 mobilisován, a já jako záložník a četař povolán k doplňovacímu velitelství v Čáslavě. Rozruch tento způsobila, jak známo, okkupace Bosny. Bylo 18. srpna — střelba na oslavu narozenin císařových mne probudila. Pospíchali jsme k vojenskému skladišti za městem, kde vyměňovali si záložníci občanský oblek za vojenskou uniformu. Toho dne nepřišla na mne řada, a poněvadž jsem se nesměl vzdáliti, bloudil jsem po rozlehlém prostranství mezi skladišti. Viděl jsem smutné, dojímavé scény. Všude lidstva nesmírné množství, všude skupiny záložníků, jimž přišly dát ženy, děti, matky a otcové, přátelé a známí, poslední s Bohem. Tu pojednou povstal zmatek, bylo slyšeti křik a rozezlené volání záložníků. Myslili jsme, že se strhla nějaká prudká scéna, a spěchali jsme, podívat se, co se děje. Viděli jsme velkou nádobu s černidlem, u ní stál umouněný člověk, oděný v režné, plátěné šaty — byl to nejspíše vojenský švec — jehož povolání bylo nám všem dobře známo. Chlapík ten byl totiž určen k tomu, aby záložníkům nové, erární boty, které jim právě byly vydány ze skladiště a které měly ještě svou přirozenou, světle hnědou barvu, načernil. Milý švec se činil, pravda

— ale udělal si z této své povinnosti výnosnou živnost. Záložník za záložníkem přistupoval ke kadečce s černidlem, a představte si jejich nemilé překvapení, když musili zaplatiti za to — dvacet krejcarů. Kdo bakšiš nedal, tomu švec bot prostě nenatřel. Byli to skorem vesměs chudí lidé, kteří těch krejcárků nazbyt neměli — těžce asi sehnali nějaký ten groš na přilepšenou, na nejnutnější potřeby, daleká, pro leckohos osudná cesta před nimi — a teď musili chudáci platit takový neočekávaný poplatek. Všichni byli tím rozladěni, ale bez odmluvy zaplatili — teprve potom, když se dověděli, že švec k vybírání poplatku nebyl oprávněn, druh druhu si postěžoval a na vydíračnost ševcovu zareptal. Ale jeden záložník se nedal. Nahodil jsem se právě k tomu, když ševci kategoricky nařizoval, aby mu boty načernil — ale že krejcaru za to nedostane. Byl to statný, hezký muž, souměrné postavy, výrazné, energické tváře, zdobené hnědým, nakrouceným knírem. Švec si postavil hlavu, založil ruce do boků a prohlásil, že bot nenatře, dokud nedostane peníze. Rozumí se samo sebou, že scéna vzbudila všeobecnou pozornost, zeména těch záložníků, kteří měli přijíti na řadu a platit za načernění. Všechno bylo ovšem na straně resolutního záložníka — ale drzost ševcova nedala se tím zmásti. Nepovolil a záložníkovi bot nenačernil.

Hádce učinil konec inspekční důstojník, jenž dal oba, ševce i energického záložníka, odvésti na strážnici. Když pak jsem druhého dne s jinými záložníky putoval ke kadečce s černidlem, byl tam jiný natěrač, jenž krejcárků už nevybíral. Dověděli jsme se, že švec dostal se za svou hladovost do basy — po záložníku, jenž svým rázným zakročením zbavil vojáčky této pijavice, nebylo nikde potuchy, a také jsme se nadarmo pídili po jeho jménu. Nikdo ho neznal a nikdo nedovedl říci, kam se poděl.

Ale bylo nám souzeno, abychom se s mužem tímto ještě jednou setkali.

Naše brigáda obsadila Livno. Dne 28. září prošla naše, šestá setnina, městem a dorazila ke skupině budov, bývalému to klášteru, kde našli nedobrovolný útulek zajatci, obráncové a povstalci z Livna. Měli jsme za úkol, dopraviti zajatce, počtem asi osm set osob, na dalmatskou hranici, na průsmyk Prolog, který chránila setnina devátá. Devítka ihned zajatce obklopila, odtáhla s nimi, a posici její zaujala naše setnina. Zde, na dalmatsko-bosenské hranici, pod Prologem, na pokraji silnice, vedoucí z Bosny přes široký horský hřbet do Dalmacie, podruhé viděl jsem muže, jenž nám všem v Čáslavě svou rázností zaimponoval a po němž jsme se marně do této chvíle pídili.

Bylo 1. října. Přitrhl za námi celý náš pluk od Livna. Posilnili jsme se douškem vína a soustem tuhého masa s rýží a vydali jsme se na vyvýšeninu nad silnicí, kde jsme se posadili a čekali na naši

ELIŠKA TYLOVÁ,
dcera Josefa Kajetána Tyla.

poštu — na párek oslíků, na jejichž hubené hřbety směstnán celý, obsažný poštovní náklad. Krátíme si dlouhou chvíli vypravováním. O látku, zajímavou a poutavou, nebyla ovšem nouze. Hovořilo se zejména o povstalcích a jejich vůdcích, v Livně zajatých, kteří prý byli všichni odsouzeni k smrti a zastřelení.

V tom zahlédnu četaře, jenž seděl opodál na kameni, a cosi kreslil. Neznámý se obrátil — a já v tom ho poznal. Byl to náš dobrý známý, záložník z Čáslavě.

Kdo je to, jak se jmenuje?, ptám se živě.

»To je přece Antonín Chittussi, znamenitý malíř, výborný kamarád,« povídá soudruh.

»Toho Chittussiho bych rád poznal,« zatoužil jsem. Kamarád na něho ihned zavolal, a za chvíli seděl malíř mezi námi. Měl v ruce dva skizzovníky, jež ovšem dráždily nesmírně naši svědavost. Ochotně vyhověl mojí žádosti a podal mi je. Byly plničké krásných, zajímavých válečných detailů i výjevů. Byly tu skupiny vojínů z tábora, hlídky, celé postavy nebo jenom hlavy Dalmatinců, Bosňáků, povstalců, dětí, starcův i dívek, nepřehledná řada krajinek, kuly, kuče, věže — bylo to zkrátka album tak živě zachycených výjevů, postav i partií, že jsme list za listem sledovali s napjetím a se zájmem dětí, prohlížejících obrázkovou pohádkovou knihu.

Podivili jsme se pilnosti kamarádově. Usmál se a řekl: »Ah . . . to je pouze nepatrný díl toho, co

jsem tu udělal — tohle jsem maloval pro sebe, ale co jsem živ, neměl jsem tak na pilno, jako těch čtrnáct dní, co jsme stáli před Livnem. Všichni důstojníci chtěli míti ode mne něco na památku — a já musil robotit od rána do večera. Nejlepší kousek, který jsem před Livnem provedl, je perokresba, představující kulu — o tu si řekl a také ji ovšem dostal velitel naší brigády, generál Čikoš.

Když jsme se potom zase rozhovořili o událostech a příhodách, jež jsme buď sami prožili nebo je slyšeli od jiných, vypravoval Antonín Chittussi následující episodu:

»Tábořili jsme na kopci nad Livnem. Čára střelců táhla se obloukem kolem města, položeného částečně na svahu, částečně pod svahem na rovině. Leželi jsme na svahu, hlavami dolů, k městu, muž od muže vzdálen na tři kroky. Po pravici jsem měl svobodníka Růžičku, milého, dobrého člověka, záložníka, otce několika dětí. Z kul a z příkopů se do nás ostře pálilo. Střelby jsme valně neopětovali — toho dne mělo hlavní slovo dělostřelectvo, my jsme neměli jiného úkolu, než svírati město semknutým řetězem. Na každou ránu naší artillerie se z města odpovídalo. Celý den pršelo. K páté hodině, když déšť ustal, byla kanonáda nejprudší. Město hořelo na několika místech. Bylo slyšeti křik, troubení, zoufalý nářek, srdcelomný pláč. Ale město pořád ještě vzdorovalo a nevzdalo se.

Na kulu, stojící právě před námi, sesypal se déšť granátů. Pevnůstka jakoby byla z ocele — granáty jí valně neublížily. Valná část jich minula se cílem — jeden vpadl na pravo, druhý na levo od kuly, jiný nahoru, druhý zase dolů. Z kuly se důkladně a vytrvale pálilo — po každé ráně se tam zablesklo, a odpověď zahřměla. Až se země po takové ráně pod námi zachvívala. Sledujeme s Růžičkou každé hnutí. V tom vidíme, že jeden granát prorazil kamenný kryt kuly a vletěl do vnitř. Ale i na tuto dobrou ránu následovala odpověď. Přiletěl nový granát, zasáhl střílnu, nastal výbuch, a otvorem ve střeše se zakouřilo. Dělo v kule oněmělo — měli jsme za to, že náš granát všechno v kule pobil.

V tom zaslechl jsem vedle sebe zvláštní zvuk — jako když kaménkem o zeď uhodí. Ohlédnu se, vidím, že se Růžička podivně protáhl, v tom však již klesla hlava do trávy. Byl mrtev. Koule z povstalecké pušky trefila ho přímo do úst. Projela krkem, prsoma, a uvízla v tornistře, v pevně sbalené košili, kterou mu jeho žena dala na dalekou, poslední cestu.«

Chittussi dopověděl, dal nám s Bohem a odešel. Mluvil jsem s ním potom ještě dvakráte — Naposledy ve Splitu na náměstí — zastihl jsem ho v nejpilnější práci. Kreslil do svého skizzáře a ničeho kolem sebe si nevšímal. Náhodou jsme byli oba současně povoláni do Čech. Zahlédl jsem ho v Čáslavě, když se objímal se starším mužem; dověděl jsem se, že to byl jeho otec. Od té doby jsme se již nikdy nesetkali a neviděli. Často a často jsem si na něho vzpomněl — a vždy jsem měl nesmírnou radost, když jsem o něm něco četl v časopisech nebo viděl v nich reprodukci některého jeho obrazu . . .

Dr. R. J. Kronbauer.

ANT. CHITTUSSI: PLOVÁRNA V SAINT DENIS.
Majetek pana Jana Procházky v Praze.

ANT. CHITTUSSI: KRAJINA Z OKOLÍ TŘEBONĚ.
Majetek pana Jana Procházky v Praze.

VALDŠTEIN V NÁRODNÍM DIVADLE. To bylo nějakých pochybností, to bylo obav, že obecenstvo v divadle nevydrží a že bude před jedenáctou utíkat do restaurantů a do ložnic. A hle... skvěle obstálo! Od šesti hodin skoro do půlnoci vydrželo na svých místech, a jediné sedadlo nebylo opuštěno. Zrovna tak tomu bylo den na to, v neděli, kdy »trilogie« sehrána byla po druhé před vyprodaným hledištěm. Jde svorné mínění naším českým světem, že Kvapilova úprava je dokonalá a pietní, a že Národní divadlo vykonalo pozoruhodný umělecký čin. Hlavní zásluha o zmodernisování překladu přísluší básníku Bohdanu K a m i n s k é m u; překlad vyjde co nevidět péčí Akademie.

Po celý večer nebyla souhra neharmonickým vybočením nebo zmatkem zkalena. Představení bylo jako z jedné litiny — celý aparát fungoval spolehlivě a bezvadně. Toho bylo ovšem nezbytně zapotřebí, nemělo-li nastati prodloužení, jež by bylo přesně vypočtený plán zhatilo. Je to známka tím větší zdatnosti, poněvadž bylo třeba, provésti proměny ráz na ráz, s hodinkami v ruce, aby nebyla ztracena ani jediná minuta.

Všechen zájem hlediště poutal se, jak pochopitelno, k roli titulní. Pan V o j a n jako Valdštejn provedl herecký výkon prvního řádu. Po Valdštejnově táboru, jenž uchvátil barvitou, rušnou scénou, čekalo se dychtivě na objevení titulního reka. Nemá nejšťastnějšího, efektního uvedení — opona letí vzhůru, a Valdštejn stojí se svou chotí na scéně. Ale herec hned tímto prvním, nenápadným objevením

THEODOR HILŠER.

strhl k sobě pozornost. Vysoká, štíhlá jeho postava, věrná historická maska zaujala, a obecenstvo, posíleno ovšem důvěrou v hercovo umění i svědomité studium, od té chvíle s největším napjetím sledovalo každé jeho hnutí, každé slovo. Očekávalo od pana Vojana výborný výkon, a když poznalo, že nebylo zklamáno, vzdávalo mu uznání nejštědřejší měrou. Postavu, na kterou se hned tak nezapomene, vytvořil pan V á v r a, jenž hrál Butlera. Isolani páně S e d l á č k ů v zapsal se v duši srdečností tónu; napadl i ošlehaným, neholeným, táborovým životem zanedbaným obličejem, v čemž ovšem kontrastoval s pečlivě holenými tvářemi pappenheimských kyrysníků a čistotou jejich límců. Pan S c h l a g h a m e r ve dvou závažných rolích vydatně přispěl k úspěchu večera — jako strážmistr a jako Max Piccolomini. Herec každou rolí roste a stává se oporou naší činohry. V Táboře na sebe upozornila zejména paní H ü b n e r o v á. To byla markytánka! V jejím zjevu, v její temperamentní mluvě bylo to, co charakterisuje tyto matky pluků. Nevalně pochodil pan H u r t v roli kapucína, pan D e y l nezachytil zase toho, co je v císařově vyslanci, ale za to byl výborný jako pappenheimský kyrysník. Paní L a u d o v á v roli sestry Valdštejnovy tvořila pendant jeho souverenity postavou i hrou. J. H.

TRYZNA TYRŠOVA. Česká Obec Sokolská uspořádala minulé neděle na pamět dvacátého pátého výročí Tyršovy smrti v Městském divadle vinohradském slavnostní matinée. Bylo to pietní shromáždění na oslavu muže, jehož jméno spjato jest nerozlučně s mohutnou organisací sokolskou, která pro národní sebevědomí a pro ukáznění širokých vrstev českého lidu vykonala velmi mnoho a ještě více, doufejme, vykoná. Se stanoviska literárního zajímala slavnost dvěma scénami, napsanými br. K. Domorázkem-Mrázem. Autor nesen požadavky módního proudu psal vlastně náladové obrázky a sám je za ně považuje. Jinak by sotva byl uznal potřebu, dávati na program dost obšírný děj obou svých scén, v nichž uvádí na jeviště postavy sokolských předáků z let šedesátých. Látka bez jakéhokoli dramatického nervu nedala se ovšem jinak zpracovat a neminula-li se přece účinkem na shromážděné obecenstvo, nebylo to jen zásluhou slavnostní nálady, dobré hry účinkujících a obratné režie páně Budilovy, ale i plastického slova autorova, jenž psal své obrázky, názvané »Jarní síly« a »Letní zrání«, se zanícením nadšeného Sokola. Druhá scéna provázena symfonickou hudbou Ladislava Prokopa.

i—

NEJKRÁSNĚJŠÍ CHVÍLE (tříaktová veselohra od Raoula Auerhaimera), jsou chvíle po zasnoubení, jenom že nějaká fotografie dřívější milenky v náprsní kapse ženicha nevěstou nalezená, dovede je dúkladně pokaziti, třebas v kuse se nejen snoubenci zase smíří, ale dokonce přítel ženichův, jenž nenalézal dosti pichlavostí, aby zironisoval zamilovanost nastávajícího manžela, naposled v té síti sám uvázne. Satiru na starý rodinný zvyk, zasnubování se, chtěl as autor napsati, ale dopadlo to tak, že ironisuje i vdavky i manželství. Není na škodu trochu skropiti studeným deštíkem ironie illuse zamilovaných, a jistě to tak v některých rodinách vypadá, jako u císařského rady Hochstädtera, a satira právě velké věci za terč svých střel si vybírá, ale tak zlé to přece snad není všude a vždycky. Přes to nelze se nepokloniti vtipné konversaci hry. Škoda, že mnohá jiskřička utone v smíchu, jejž právě vyvolal povedený nápad bezprostředně před tím pronešený. Mladý komponista, kapelník A. Ewald (s jistou dosí noblesy hrál jej p. Pražský), seznámí se s dcerou císařského rady Hochstädtera (p. Hlavatý, jenž i režii obstaral) Lilou (její představitelka, slečna Veverková, byla zvláště ve chvílích sporu s milencem neodolatelná). Kolem nich a druhé dvojice zamilovaných, štiplavého literáta Angerera (byl ve výborných rukou p. Zakopala) a mladší sestry Liliny (sl. Štěpničková, u které i schopnosti pěvecké dlužno oceniti) otáčí se všechen, celkem jednoduchý děj, vyšnořený množstvím figurek více méně satiricky založených: záletný malíř diletant Max (s potřebnou dávkou nonchalantnosti podaný p. Tesařem), jenž převzal Molli, odloženou milenku sestřina nápadníka, starostlivá o provdání svých dcer pí. Amalie (pí. Ptáková), která se vždy v čas objeví, aby přitiskla k srdci — syna, prateta Adelhaida (morosní dráždivost této stařeny psychologicky nastínila pí. Zelenková), lékař Edgar, jenž stále poučuje, radí a diagnostikuje (rázovitě sehrán p. Boleškou), Franci Neugebauerová (sl. Boreckou sytě charakterisovaná s náležitou zakyslostí neprovdaných příbuzných rodiny), dále dobře založené úložky bratra Hochstädterova a jeho choti (p. Dobrovolný a pí. Sommrová), toť asi obecenstvo děje, jenž vesměs udržoval zájem diváctva po celou hru na vrcholu množstvím bonmotů, sarkasmů, narážek, škádlení atd. Zajímavý večer. Vinohradské divadlo se hrou, kterou pro ně dobře přeložil p. K. Hašler, svému obecenstvu zavděčilo. a—e.

THEODOR HILŠER. Útulné nové divadlo Mladoboleslavské vyzdobeno oponou značného dekorativního účinu. Seskupení mass i bohatá barvoskála ukazují na autora zkušeného praktika. Oponu, o níž referovali jsme stručně již v 31. čísle r. VI. Máje, maloval T h e o d o r H i l š e r, skromný, ale sympatický umělec, jehož podobiznu vkládáme dnes do listu. Hilšer je z mladé generace umělecké, která vystoupila s nepopiratelným úspěchem v letech devadesátých.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJ, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOSEF MAUDER:

Z KRAJŮ RÉVY.

Myslí táhne ještě řada dojmů a upomínek z posledních dní: setkání s milými přáteli v Kraňsku, společný s nimi výlet k překrásným jezerům Bělopečským, pochod divokým a romantickým Vintgarem k Bledu a hřejivé chvíle pobytu v jich společnosti pod hostinným krovem čarovně situované villy »Sosnovka« na břehu jezera — mezitím co hory, lesy, osady, kostely, hrady, luka, pole a vodní hladiny se blíží, rychle mizejí a se střídají a nové zas se objevují po obou stranách hlomozícího a prudce uhánějícího vlaku... Dlouho ještě sledujeme barevný koncert dobře známých, ostře přihrocených štítů dolomitských a krátce na to vjíždíme do stanice Franzensfeste.

Na úžině horami semknuté, střežené po obou stranách vysokých hor »nedobytnými« pevnostmi, panuje právě nevylíčitelná vřava, jakou způsobuje několik téměř současně doraziviších vlaků od severu, jihu i našeho od východu. Davy sestupujících kříží se s nastupujícími a přestupujícími. Do vozů beztak již přeplněných dere se hlučně skupina cestujících za skupinou, mizíc v jich prostorách s nejrozmanitější turistickou výzbrojí, mezi níž mihají se dlouhé horské hole, sekyrky, rance, tlumoky a zavazadla všeho druhu. Kostýmy nejpestřejšího vzhledu a nejrůznějších kvalit, od nejelegantnějších damských až po hodně odřené turistické, z nichž mnohá asi provázela neohroženého horolezce na četných nebezpečných výpravách za slézání toho oncho nebetyčného ledovce.

Kdo nenalezl již vhodnějšího místa, spokojit se musí sporým jen místečkem u oken chodby vozu. Hluk, pobíhání, volání, jejž doplňují v plnou disonanci pronikavé signály železniční, trvá ještě chvíli — než ucítíme prudké trhnutí vlakem, jenž hned na to sklání se hbitě dolů úzkou a strmou úžlabinou, z jejíž úžasné hloubky hlučí již z daleka slyšitelný, vše přehlušující proud dravého Eisacku, deroucího se a víříciho mezi balvanitými překážkami a skalnatými břehy rovnoběžně s tratí. A zase mihají se kolem nás pásma hor, osady, kostely, samoty a mezi nimi také již menší i větší pruhy k jihu položených vinic. Úžlabina se šíří a mění se pojednou v rozlehlou jasnou kotlinu, v jejímž středu rozloženo starobylé sídlo biskupů brixenských s městečkem, jehož jméno vzbuzuje tak tesklivé reminiscence každého Čecha. Ale hned na to vjíždíme z plného jasu a zeleně znovu do hlubokého stínu těsně k sobě sražených holých stěn, které však za nedlouho znovu se rozstupují, aby vyústily v dálavu smavé, modravými parami prosycené a sluncem ozářené kotliny jižního Tyrolska... A než mine poledne, jsme u cíle dnešní cesty, v Bolzanu, kde sestupujeme, abychom zítra mohli odtud podniknout odbornou exkursi, kterou vsunuli jsme do cestovního programu.

Po krátkém odpočinku na náměstí (Waltra z Vogelweide), jemuž do něho zabraná místa kolem hotelů dodávají vzhled rozlehlého parku, pod jehož velkými stany hemží se sta a sta hostů a turistů, rádi zase jednou využitkujeme několik volných hodin k pochůzce starým městem a k návštěvě nedalekého Runkelsteinu, abychom zažili znovu několik okamžiků v ovzduší středověké romantiky, jejímž mocným dechem a kouzlem provanuty jsou zdi starého hradu, vzbuzujícího vždy zas nový a stejně silný dojem. Cestou vracíme se co chvíli pohledem zpět k východu, jehož obzor uzavřen je čarovně přímo ozářeným cimburím

majestátního Rosengartenu. Ale než stihneme Sarnthal, jehož skalní svahy nám další rozhled k Dolomitům byly zakryly a než zabočíme v údolí, nad jehož ústím zvedá se imposantní hmota starého Runkelsteina, nebe se pojednou zachmuřilo, a než vkročíme do brány hradu, jsme skropeni velkými kapkami deště, které jsou posly kvapně blížící se bouře, rozpoutavší se hned na to s děsivou až prudkostí, za niž, věru, že nebylo ani dost málo útulno v prostorách starobylého hradu.

Nad krajinou valily se těžké olověné mraky, jichž dlouhé cáry visely nízko nad obzorem a chrlily spousty vod. V nádvoří i ochozu, v jehož koutu jsme se byli ukryli, zahostila se čirá tma, prudká vichřice lomcovala vetchými okenicemi, hučela a kvílela, drala se a svištěla četnými otvory a skulinami dovnitř, porážejíc v nádvoří vše a smetajíc i těžké předměty, jako hračky do kolotavého víru.

Bezděčně připadly nám strašidelné pověsti o starých zámcích...

Pod krovem jakoby se byl rozpoutal divý rej příšer, jakoby oni ztrnulí a vyrudlí bohatýři z družiny Tristanovy byli náhle oživli a přerušili milostnou svou službu u zlatovlasých svých paní a náhle — pádnými a dunícími kroky byli seskočili s vlysu stěn a třeskutou zbraní byli se utkali ve vášnivý a zběsilý boj. Krovnice a podsebití praskaly jakoby oštěpy prudkými nárazy o sebe se třištily, rány odpadlého zdiva o prkna duněly jako titany metané balvany a odlomené kusy tašek s rachotem řítily se v divém skoku po krytině a dopadaly s lomozem dolů v nádvoří. Skřek, sténání a hluk, provázený příšerným vrzáním závor a prudce se otáčejících plechových korouhviček, rozléhal se prázdnými prostorami hradu, vichr skučel, svištěl a řval . . . Děsivý koncert přírody nezdál se mít konce a temno bouře přešlo bez přechodu v šero večera, za kterého teprve, v prudkém ještě dešti, opustit jsme mohli nehostinné místo.

Ponurá deštivá nálada trvavší ještě i druhého dne z rána, neodstrašila nás od podniknutí důležité exkurse novou vinčgavskou dráhou do Laasu, kde chceme seznat blíže poměry mramorářského průmyslu a zjednat si spolehlivých informací vzhledem k eventuální potřebě mramoru k sochám pomníku Julia Zeyera. Bohatá ložiska mramoru zdejšího jsou totiž stejné téměř kvality jako mramoru carrarského, avšak tím, že vklíněna jsou v útvary samého ledovce, skytají materiál daleko bytelnější, jakému ani drsné klima severní není na závadu. Mramor laaský je tvrdší a hustší než carrarský, ale přes to, že tyto jeho vlastnosti mají v zápětí namahavější zpracování, dlužno mu dát přednost k sochařským pracím určeným pro volný vzduch krajin severních.

Husté mraky par halily krajinu, valily se údolím a plížily se po svírajících jej útesích během cesty naší až k samému Meranu, kde prodralo se slunce pojednou na chvíli, aby svůdným úsměvem svým zlíbalo rajský tento kout — a spolu místo žalu, smutku a lidského hoře.

Prudký lijavec pral do nás zase krátce na to i za obchůzky nevelkým Laasem, kde po celých sedm měsíců před tím nesprchlo, a proto byly zde blahodárné dozvuky včerejší bouře tím vítanější. Vydatný déšť ustal teprve přímo před nastoupením zpětné naší cesty k Bolzanu, aby nám popřáno bylo pokochat se pohledem na strmé hory okolní, pod jichž nejvyšším temenem obnažené úbělové stěny mramorového lomu zářily v slunci o závod s věčným sněhem, kryjícím svahy ledovce přímo nad lomem a s bělostí v jednotlivé velké plochy roztrhaných oblaků, neklidně se ještě zmítajících po modrém zas již azuru. —

Východní břehy Adyže zářily ještě v rudém západu, kdežto protější nořily se již pozvolna v houstnoucí stín, když seděli jsme téhož dne znovu ve vlaku, unášejícím nás mořem vinic k jihu. A než stihli jsme Trident, blýskala z noční tmy již jen ojedinělá světélka, po různu rozhozená v kotlině a po okolních výšinách.

Prudce sálající vedro provázelo nás za dvoudenního pobytu v Tridentu, v jehož zdech ozývá a cítí se již tak intensivně duch blízké Italie, její kultury, jejího umění i života. Příznivá náhoda vynahradila nám za tohoto pobytu v městě, oč zkráceni jsme byli za předcházejících návštěv; mohli jsme projíti starým hradem mocných biskupů tridentských a prohlédnouti si důkladně tuto v mnohém ohledu zajímavou a památnou stavbu, ve všem již italského původu.*)

Na hřbitově zažili jsme v předvečer naší další cesty malou vzrušivou episodu: mladý Tridentan, universitán, jak se později ukázalo, slyše nás hovořit slovanským jazykem, přidružil se k nám důvěřivě, aby plamennými slovy ulevil vlasteneckým svým citům a své hořkosti.

Bylo přímo po známých událostech v Pergine (1907), kde dva dny před tím chcutkám Němců energicky učiněna byla přítrž. Vzduch byl ještě plný třaskavin a rozechvění mladého temperamentního Itala tudíž zcela

*) Hrad a spolu pevnost (od dlouhých dob kasárna) přístupný jen na zvláštní povolení. Jest však naděje, že stavba odevzdána bude v dozírné době kulturním účelům: školství a místním sbírkám.

pochopitelné. Lavinami své výmluvnosti a vášně odhalil nám svoje nitro a objasnil národní přesvědčení i známé tužby všeho jižního Tyrolska. Jako k zářivému příkladu vlastenecké obětavosti poukázal ku společné smrti 14 vojínů, prohřešivších se proti předpisům a vedl nás k jejich hrobu, jenž zasypán bývá kvítím ve výroční den jich smrti.

Dne následujícího byli jsme již časně z rána na pochodu k blízkému nádraží, abychom stihli vlastní cíl cesty, nedaleké odtud Levico. V tichých a prázdných ulicích rozlehaly se naše kročeje, vzbuzující daleko slyšitelné stihající nás ozvěny. Hrobové ticho a mrtvo v městě bylo nám tím nápadnější, že po všechny předcházející dny od nastoupení cesty, nepřicházeli jsme ze stálého víru a živého ruchu celých davů cizinců a turistů. Stejně bylo i na nádraží, kam přichvátalo jen několik málo pasažerů, aby spolu s námi zasedlo o 5. hod. do velmi spoře obsazených vozů. Zvolna šplhal se vlak směrem k východu klikatinou příkrých serpentin a četných tunelů vysoko nad Trident, než stihl území Valsugany a zastavil v Levicu, kam dorazili jsme o $^1/_2$7.

Také »Perla della Valsugana«, za kterou podnik lázeňský a s ním i čilý místní »Comitato di cura« rád vydává své Levico, nejevila ještě známky života. Ranná hodina prvního vlaku, jenž sotva asi kdy přiváží tučnější lázeňskou kořist, kromě toho sezona právě na vrcholu svém trvající, zřejmě odpovídala prázdnotě kolem staniční budovy. Tato okolnost zbavila nás nadobro rozpaků, kterému z vábivých pohledů premovaných hotelních sluhů podlehnouti a také který z hotelových omnibusů zvoliti k další dopravě. Jediný facchino na perronu stojící, ujal se našich zavazadel, aby je prozatím na stanici deponoval a za tím účelem jediné posud úřadující osobě nádražní, obstarožné ženě, odevzdal.

Pozornost naše zaujata byla především k nápadně se vtírajícím lázeňským budovám »Nuovo stabilimento balneare«, velmi rafinovaně a vypočítavě situovaných přímo nad stanicí, rozložených v popředí na úpatí táhlého pásma vysokých svahů, s příkrým Monte fronte v samé ose lázní, jichž bělostné plochy poukazují k nedávnému vzniku, rovněž tak i rozlehlý kolem nich park, posud jen v některých svých partiích stín skytající. Ale veškerou bezmocnost lidské ruky bohatě nahražuje příroda krajinářským pozadím. Do značné výše zvedá se dlouhý řetěz zelených svahů, s ustupujícím a vklíněným v ně Monte fronte, pod jehož hřbetem ve výši 1500 m. z temné zeleně hvozdů vynikají po různu rozhozené bílé skvrny lázeňských budov Vetriola, kde vyvěrají pověstné léčivé prameny, jež staly se výnosným zlatým dolem chudičké dříve krajiny.

Lázeňský sad přiléhá západně přímo k hlavní, úzké a po celý den do stínu ponořené ulice městečka, v níž vábily naše zraky jen okna, pestřící se hojně květinami. Umění nezaneslo sem ozvěny své krásy a nejstarší z budov ponejvíce nízkých a malých, sahajících původem nejvýše po leta kolem 1700, jeví jen schematický vzhled malých severoitalských hnízd, zarážející až neladem, zanedbaností i špínou, charakterisující případně národní příslušnost k blízké Italii, odbočí-li chodec od corsa do některé z postranních uliček.

Ze stínu hlavní ulice vybočí se náhle do plného jasu malého náměstí (Piazza Parrochiale), k severu příkře stoupajícího, flankovaného po pravé straně moderním kostelem byzantinského stylu, překvapujících až rozměrů, omluvitelných jedině snad úžasně rychle vzrůstajícím městečkem. Pak následují v pokračování corsa družně vedle sebe nepatrné domy i větší hotelové budovy, staré baráky i k ulici se spletí nedbale srobených latí, ale až po střechu porostlé révou, velký komplex budov a zahrad starých lázní (Stabilimento vecchio), za nimiž město končí k západu řadou dalších a zároveň největších místních hotelů a pensí, které tvořily druhdy vstup do města, směrem od Tridentu, dokud nebylo odtud spojení drahou až po Tezze. Docela poslední z nich »Hotel Bellevue« vábil nás svým názvem a nesklamal naše očekávání. Jediný pohled s oken posledního tou dobou volného pokoje a uzavřený jimi obraz krajiny, vzbudil okamžitě naše nadšení a rozřešil rázem otázku našeho ubytování.

Tento rozhled stál, věru, za oběť, kterou jsme, lázeňským poměrům nezvyklí, přinést museli ztrátou své volnosti a podrobením se všem ustáleným pravidlům: společným obědům a večeřím s přesně stanoveným časem. V prvních dnech se nás takové omezování svobody krušně dotýkalo, neboť znamenalo krutá pouta našich nohou, jimž každý volnější rozběh do toulava, každý delší pochod a výlet do krásné okolní krajiny, byl tím nadobro zatarasen. Ale přivykli jsme konečně jako zkrocené šelmy kleci a snažili se vyhovět vždy daleko slyšitelnému hlasu hotelového zvonce, jehož první zazvonění zhusta překvapilo nás v dosti značné ještě vzdálenosti od místa, k němuž návrat zdál se nám být z pravidla předčasným a nevítaným i když nenasytný orgán tělesný byl by rád často zvonění i uspíšil. Návrat znamenal vždy aspoň revisi, u dam ale nezbytně výměnu toalety, které tortuře i mnozí muži a dokonce snad i rádi se podrobovali.

Oblíbené cerkly v salonu hotelovém a společné zábavy pravidelně jsme míjeli a kdykoli jen možno bylo vzdalovali jsme se na rozdíl od ostatních hostů, kteří téměř po celý den potloukali se stále jen kolem hotelu, ubíjejíce čas povalováním se v stinné sice, ale tak hrozně nudné zahradě beze všeho rozhledu do kraje, nebo v čítárně a kavárně hotelové kratochvíli vyhledávajíce. Stálé naše potulky po okolní krajině budily nevysvětlitelný nám údiv ostatních a na konec přivykli jsme již i jemným ironickým narážkám našich stolovních sousedek, distingované dámy z Janova a poněkud výstředně se strojící Paříženky, vítajících nás aspoň významným pohledem a úsměvem za našeho vstupu do jídelny. Jim ovšem zabraly veškeren čas lázně, dlouho na to trvající odpočinek v lehátkách a několikrát za den vyměněná toaleta.

Ale všechna nespokojenost s domácím řádem a obřadní dressurou, kalící nám poněkud jasnou náladu, mizela rázem za každého vkročení do našeho pokoje, jediným pohledem s jeho oken, jenž vždy a stále do nového zas nadšení nás uváděl, každou chmuru a každý rozlad okamžitě zaplašil. Vše zapadlo náhle v zapomenutí a my nořili se vždy znovu a znovu do vzácného požitku a nádherného divadla, jež skytalo zrakům panorama před našimi okny. Přímo pod nimi úzký pruh naší zahrady tvořil nejbližší popředí. Jen úzkou terassou oddělena je od rozvlněného moře vinice, jimiž zelená se k jihu a severu horami obklíčená kotlina levická klesajíc mírně od popředí ke středu a končící k západu jezerem (Lago di Levico), rozlitém ve věnci zelených pahorků. Temná modř hladiny ve stínu zvolna přechází v jasnější zeleň, aby v střední své ploše, slunečnými paprsky přímo dotknuta, zaleskla a zatřpytila se v mihotavých jiskrách démantových, které v ustavičném reji se lesknou a září a opět mizejí, aby vždy zas v nových a stále chvějících se vlnách jemně rozčeřeného zrcadla jiskrnou svoji hru v nesčetných variacích opakovaly. Jižní břeh jezera tvoří táhlý porostlý ostroh, dělící je úzkým svým jazykem od druhého, mnohem rozměrnějšího (Lago di Caldonazzo), k němuž sklání se po druhém, s oken našich neviditelném svahu menší osada Tenna, z níž viditelna je z našeho stanoviska toliko vížka jejího kostela. Za ostrohem modravá vzdušná dálava tušiti dá rozlehlý volný prostor doliny, sevřené na protější straně z počátku nižší rozvlněnou pahorkatinou, rostoucí postupně a stoupající až do příkrých a z pola již lysých srázů pohoří Brenty, jejíž až na dno průhledné vody zelenavě zbarvené jsou odtokem jezera di Caldonazzo.

Po levé straně uzavřen byl obraz s našich oken topolovou, k jezeru levickému sestupující alejí, v pravo pak homolovitým kopcem (Colle San Biagio), jehož slunné stráně révou osazené, obkličují nevelkou, ale pěkně položenou villu, nad níž s temena kopce vyhlíží do kraje starobylý kostelík »San Biagio«. Svahy odvrácené od jezera leží v stínu jehličnatého lesa, jehož vzácná zde existence ovane severana jako kouzlo domácího kraje. Do východní paty kopce zakotvily své kořeny věkovité a široko rozvětvené jižní kaštany. Na větší vzdálenost, zejména pak za večerního příšeří, kdy fantasie vždy je ochotna přispěti ku pomoci klamu, zdají se vysoké smrky býti cypřišemi, které s ostatní scenérií vzbuzují živé reminiscence na četné toho druhu motivy italských krajin, připomínající zejména hlubokou poesii některých Böcklinových obrazů.

Za každé doby byl rozhled s oken spojen s požitkem nevyčerpatelných krás. Probouzejícím se dnem do oken vzhlížející protější hory přijímaly růžovým svým nádechem první pozdrav vycházejícího slunce, kdežto nižší svahy jich stápěly se dosud v modrošedavé mlhy, houstnoucí povlovně a srážející se v kotlině s bělavými a líně válejícími se výpary jezera i toku Brenty, jejímž proudem zvolna mizely, jakmile paprsky sluneční nadobro pronikly a probudily k chvějnému a třpytnému reji jemně rozčeřené a v pravidelném tempu proudící vlny jezera, jehož hra barev nabývala vzrůstajícím dnem stále větší sytosti a rozmanitosti. Zvolna linulo se slunce a těkalo po úbočích skalních ploch a světlo vyměňovalo si střídavě místo se stínem za denního jasu; smavá zeleň révy, málo přerušená zlatavými pruhy kukuřice a prosa, tvořila další přechod barev k popředí. Jinou náladu a jinou zas složku barev vykouzloval západ: zardělá se žhavě temena hor, jezero zapadlo v monotonní hluboký stín věnce svých pahorků, hory k západu ztemněly a s dohasínajícím dnem kladl se v údolí modrošedý stín postupně houstnoucí, stoupající, linoucí se a řidnoucí zvolna k vrcholkům hor, zasažených ještě posledními paprsky. Zářil ještě zlatavý západ, když hory posléze ztemněly docela a klikaté jich štíty rýsovaly se na blednoucím nebi jako grandiosní temné silhouety, nad nimiž zatřpytila a zamihotala se v chladném svém lesku večernice, aby předešla za nedlouho na to objevivší se měsíc, jenž zalil stříbrem svým celý důl a vzhlížel se v stále vibrující ploše jezerního zrcadla.

Jen po dvakráte za celý měsíc našeho pobytu zela okna naše prázdnotou a byla zastřena neproniknutelnou clonou těžké šedé mlhy. (Dokončení.)

KAREL DE WETTER:

POESIE.

Ty dobře znáš mě, ó, jen pamatuj!
Já proměněna v rodných lesů sosnu
svou píseň beze slov ti pěla do snů,
já lesním byla echem, skryta v sluj.

V pastýřských píšťal třtinu zakleta
já rodné nivy píseň zpívala ti —
mou notou zvonil skřivan nad souvratí,
jí slavík plakal, noci poeta.

Já kolébavku něžnou matky rtem
v tvé dětské snění zpívávala tiše —
já pohádkových tónů celé říše
budila v zvonů srdci kovovém — —

A za večerů, v krbu plameni
já zimních lesů šuměla ti echem —
za nocí letních byla lučin dechem
a vůní tlících listů v jeseni...

Já hvězdou zřela na tě ve stínu,
slunečnic zlatem, fijal ametystem;
já, slunce paprsk, sjela stromů listem
a slzou luny v stříbro leknínů...

A jako motýl v zlatém blankytu
kol tebe hrála opálem svých křídel —
já muškou byla trav a vážkou zřídel,
světlušky třpytem v lesů úkrytu.

Já révou byla na zřícených zdech,
na střechách veských mechu smaragd zlatý,
já svlačcem ověnčila okna chaty
a břečťan spiala pustých na hrobech...

Já jsem vždy vše, co všednost nehostí,
z nebeských luhů pták jsem sněhoperý —
jsem ztraceného ráje bludná Perí —
snem duše nejsladším — Tvou mladostí.

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Nějaký čas Marion dosti trpělivě snášela nudu, která jí nastávala buď nepřítomností Olšovou, buď jeho pracemi u psacího stolku, jež se stále prodlužovaly a stále více ho zaměstnávaly.

Zprvu zachránila Marion pro sebe aspoň večery, noci.

— Hleď, již jsi dost pracoval, — říkala mu. — Nemohu žít jako jeptiška. Nevyrostla jsem pro vězení. Ty stěny zde na mne padají. Jsem dítě ulic, ruchu, veselí. Pojďme se bavit! —

A táhla ho na boulevardy, kde bylo šumu a lesku, až přecházel sluch i zrak, třídami, kde ve večerním světle zářily výkladce, kde mohla se podivovati novým modám, šperkům a brillantům, nábytkům a hedvábům, předmětům luxu, rozmařilostem života bohatého, výstřednostem polosvěta. Nečinila sice sama na nic nároky. Milenka studentů, znala své meze, nezvykla leda bídě. Ale těšilo ji koupati se v těch světlech, okukovati tu nádheru, zachycovati aspoň její odlesk. Těšil ji zevlounský život na chodnících, v kavárnách, hlasité hovory, tučné vtipy prostších hospod a vináren, prozrazující gallský temperament.

Olšovi nebylo v posledněji ších právě nejvolněji. Pospolitá důvěrnost, jež se tu při zvýšené náladě jevívá, uváděla jej, neznalého dostatečně jargonu drobných těch lidiček, často v rozpaky. Buď se tam nudil nebo styděl. Jednou spatřil, jak z horka do zimy, z dusné, kouřem a zápachem rozlitého vína prosáklé atmosféry na čerstvý, chladný vzduch vycházející Francouz, řemeslník nějaký, zkosen návalem krve k hlavě, kácí se na zem. Jindy pozoroval camelota, mladého hocha, sraženého ve vývoji, jak místo odpočinku po večerním probíhání ulic s balíkem novin pod paždí a po únavném vyvolávání sensací dne do vřavy chodců, zelenavě bled a zkřehlý, s cigarettou na vyschlých rtech, choulí se k pažení hostinských dveří. Lítost a hnus jímaly ho zároveň. Avšak Marion s lhostejným úsměvem vysvětlovala mu, to že jsou zcela všední zjevy, nad tím aby se nepozastavoval.

Chtěla do divadel a zábav. Ale tu její vkus rozcházel se s Olšovým nejvíce. Tísnit se někde u stropu, na poslední galerii, v tom ještě oba se shodli. Porovnal je v té příčině chudý měšec. Marion dostačilo však se jen smáti, trochu pikantně se vydrážditi, podlehnout hrubě napínavému dojmu. Lehtavý vaudeville, uslzený melodram, šantánový kuplet, to ji bavilo, dál nesahal její obzor, a marno bylo všechno úsilí Bezdružovo, dostati ji výše.

—Ale dej mi pokoj, — odpovídala mu, — se svými tragédiemi, vysokými veselohrami, v nichž ani zblo vtipu nepochytím, se všemi těmi problémy a otázkami, které řešiti, či parbleu, jak tomu říkáš, tě tak nehorázně zajímá. To dá-

vám přednost nejposlednější zábavní místnosti na Montmartru . . .

Skutečně, prometávala s ním jednu za druhou, a kde šlo nejvíce do tuha, kde starý kavallerista se mohl otřásti, útlá Marion s pavučinovými nervy a cudně se klopícími brvami cítila se zcela ve svém. Polykala oplzlosti jako ústřice. Ani v tom nic zvláštního neshledávala. Na štěstí Bezdruž nerozuměl všemu, co se tu mluvilo, zpívalo a tančilo. Čistě pařížské narážky odskakovaly od přitvrdlé desky jeho vnímavosti. Často ani neposlouchal, prodlévaje myšlénkami v dáli, u svých zamilovaných autorův a knih, u svých sester tam v Praze, teď asi zasněžené. Obé hlodalo jej výčitkami, špatně tajenými uprostřed toho pochybného, úplně mu cizího, křečovitého veselí.

Zbytky noci, ztrávené v zžírajícím objetí, měly býti náhradou Marioně za nudu dne, Olšovi za zklamání, rostoucí mezi ním a jeho láskou, ač stále nevzdával se naděje, že si ji přece vychová . . .

Ani ta chudá náhražka za dojmy, jež si do nedávna ještě od sebe navzájem slibovali, neměla potrvati... Oleš, čím více nořil se v studium, tím rozhodněji odvracel se od všednosti a zapomínal na vše tělesné. Tím citlivější a chtivější požitků stávala se Marion. Začala žárlit na jeho knihy, na jeho práce, které jí ho odváděly. A když uklidněný, nasycený mladík odpovídal jí mravoučným kázáním, které vyčetl právě z Tolstého, neshledávala to přirozeným a pomýšlela vrátit si ho, své lásce, jak ona jedině jí rozumí, probuzením žárlivosti, tentokráte v něm samém.

Zavedla ho k Bullierovi, na náměstí Observatoře. Pověstná ta tančírna, jež stala se nástupkyní zrušeného Prada, a která již za císařství pod jménem Closerie des Lilas v arkádách svých zbavovala energie a zdraví francouzského studenta, ukázala Olšovi hranici bezuzdnosti, za niž nelze jíti dále. Sotvaže zasedli ke stolu a poručili si sifon, přitočili se k nim dva známí medikové z Café Lorraine. Ti byli tu jako doma a vyprávěli jim, že za čtrnáct dní pořádají zde velký ples mediků, na ten aby se přišli podívat, chtějí-li něco viděti. Budou míti zcela nové, originální skupiny... Marion znala dobře výstřední ty plesy, nelekající se ani úplné nahoty v půlnočních scénách, ale stavěla se nevědomou. Dovedla toho naopak vyhýbavými řečmi, že sám Oleš začal ustupovati, prý nechce jí kaziti žádnou radost, a na konec slíbil přijíti. Oba medikové byli roztomilí hoši, zvláště starší z nich, se zlatým skřipcem na mírně zahnutém nose a s plnovousem do špičky přistřiženým, který dodával výbojnosti světácké jeho tváři. Uhlazené chování připouštělo hádati spíše na dandyho, nežli na příštího muže vědy. Mladší byl zase jako rtuť. Mluvil mnoho a rychle, máchal rukama, na židli chvíli neposeděl. Když hudba začala druhý kousek, již nemohl vydržet a divě se Bezdružovi, proč nejde do kola, vyžádal si od něho Marion k tanci. Dlouhý, úzký sál vřel směsicí kymácejících se hlav, kolotajících paží, tísnících se těl. Marion okamžitě zmizela ve víru. Teprve za hezkou dobu podařilo se Olšovi rozeznati v pohyblivém chumáči subtilní její postavičku, jak se vděkuplně vine a krouží. Jenom něco rzivé aureoly svých načesaných vlasů jakoby na chvíli ještě zanechávala po sobě stopou na neklidné hladině vyskakujících a točících se hlav. To vynořování a mizení se pak opakovalo, u stolu však Marion od té chvíle neuviděl. Šla z ruky do ruky. Zábava stávala se divočejší a divočejší. Sálem rozvířil kankan, a Marion, nervy rozjitřeny, objevila se tanečnicí nejžhavější. Oleš, jenž zatím osaměv u svého stolu, zvedl se, aby ji vyhledal, ustrnul, spatřiv ji spasmodicky lomcovati tělem, na přelomení se prohýbat, vymrštovat nohy, že již již se zdálo, rozepne se střevíček a do výše namířenou špičkou jako šíp přeletí v mohutné křivce síň nad hlavami křepčících. Viděl, že je čas, aby zakročil a odvedl si ji domů. Byla celá zchvácená. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

Román.

(Pokračování.)

Dle svého zvyku při řízení špičkoval a protože se jeho vtipy nerozčiluji, stal se dost hrubým, až jsem ho upozornil na neslušnost jeho řeči. I vás jaksi zatahoval, nemohl jsem však posoudit, chce-li vás dělat směšnou, nebo přeje-li si, aby se vám doneslo, že o vás horuje. To ostatně není mým právem rozsuzovat. Na mě učinil dojem, jakoby si přál, abych vám vypravoval, že ve vás vidí vzor ženy.«

Helena byla zprvu zmatena a mimoděk se zapálila. Očekávala, že snad účetní se zmínil o jejím sporu s ním v příčině Valouška a bylo by jí bývalo velice trapné, kdyby byla slyšela, že lesní ví, jak se ho ujímala. Když se dověděl-

la, že účetní chytře zamlčel, co o lesním bylo hovořeno, oddechla si a vesele se zasmála.

»Nežasnete, pane lesní, jaké cti se mi dostalo? Sama jsem už vyslechla chvalozpěvy. Koruňské dámy byly odsouzeny, šmahem a bez milosti, ale já došla pochvaly. Moudrou, uklidněnou, rozšafnou ženušku hledá. Samo sebou se rozumí, že jsem mu napřed zodpověděla otázku, jak jsem stará. Už mě na rtech pálilo připomenutí, že zapomněl, říci, že by rád také bohatou ženušku. Nejsem vlastně bohatá, ale chudá také nejsem a nemusil by se muž bát, že mě bude živit. Ale to jsou samé vedlejší věci. Bylo mi ho líto a nedovedu být nemilosrdná, jak si zasloužil. Pane lesní, kdyby ten pán byl majitelem Koruňského panství a já chudá jako švadlena, nikdy bych si ho nevzala. Člověk, který své mládí prohýřil a, co v jeho srdci bylo šlechetného a dobrého, svými nízkými vášněmi ubil, ten se vůbec nemá ženit a bláhová každá, která pro pouhé vdavky takovému svou svobodu zaprodává. Zhnusit se jí musí, kdyby tisíckrát byl jejím mužem. Jakým právem takový muž olupuje ženu o svobodu? Čím jí nahradí její zmařený život, který se nedá odpoutat. Ach, hnusno je mi takového života vzpomínat. A měla bych ho snad prožít!« Zasmála se hněvivým, pohrdavým smíchem.

»Vždyť jsem to tušil,« řekl Valoušek a jeho oči s jakýmsi měkkým, laskavým pohledem utkvěly na tváři Helenině, jež se všecka rozpálila a rozčilila. »Stykem s ním člověk vždy ztrácí. Nedotýká-li se přímo cti, aspoň rozvrátí klid duše. V jeho přítomnosti je mi vždy trapně a přece se přemáhám, abych nebyl nespravedlivě zaujat proti někomu, kdo mne neranil.«

»Znám také, že je to přirozený pud, který se ohražuje proti duševnímu utrpení. Jsou, kteří i tohoto pudu se zbavili. Děkuji vám srdečně za obě upozornění. Zvláště první zpráva je velmi důležitá. Mám starost, aby nenastaly dlouhé spory a soudy. Co peněz bude zbytečně vyházeno, za něž by se dalo leccos užitečného pořídit. A nejen peněz. Bude nepřátelství na nepřátelství, sousedé se rozvadí, nebudou svorni a prohrají vše.«

»To by bylo pro obec zle,« prohodil Valoušek zamyšleně.

»Ano, vycituji to, že by bylo zle. Ale kdo je má povzbudit?«

»Zdá se mi, že si nečestně počínám. Když jaksi proti velkostatku, v jehož jsem službách, jednám. Omluvte mě, že mám na mysli vyšší cíl a že mi svědomí brání zůstat nečinným divákem, kde se jedná o lid, jenž je krev krve naší. Neopouštějte vy, slečno, obec.« A velmi vážný a skoro pohnutý podíval se na ni svým klidným bezelstným pohledem.

»Já? Nezkušená a k tomu žena?« lekala se.

»Nejste nezkušená. Snad neznáte různých paragrafů, ale o ty se postará advokát. Obec potřebuje čistých rukou a nezištné duše, jež by ji probudila. Sama dobře víte, že u vás není nikoho, kdo by měl odvahu čelit velkostatku, který znamená moc. Najdou se, kteří za nějakou výhodu, za pastvu na mezi, za trochu bezcenné klesti bez rozmýšlení postaví se na stranu útočného velkostatku. Je potřebí, aby našli v rozhodné době oporu a aby někdo zburcoval jejich vědomí souručenství. Přiznávám se, abych před vámi neměl už žádných tajemství, že jsem vědomě hledal příležitost s vámi se setkat a upozornit vás. A vy na konec budete konat svou povinnost, třeba nyní váháte.«

Určitě hovořil a usmíval se spokojeně pozoruje její zneklidněnou tvář. Neodvažovala se naň podívat. Byla by ráda odmítla, ale vědomí, že Valoušek mluví pravdu, že ona, převzavší po otci vedení hospodářství, převzala také povinnosti hospodáře, příliš určitě a jasně se v ní hlásilo. Její zásady a její názor o venkovském lidu, o jeho právech a významu, o jeho důležitosti v tělese národním, probouzely v ní cit povinnosti s ním jít a neopouštět ho, když se na něm bezpráví mělo páchat.

»Dojdu zklamání a posměchu,« řekla stísněně.

»Nikdo, kdo jde za vyššími cíli, nemůže čekat něco jiného, dostačí nám hřejivé vědomí vykonané povinnosti.«

»Kdybych aspoň při své straně našla porozumění a svornost, ale to už předem tuším, že nastane podezřívání, pomluvy a na konec zrada.«

»Všemu věřím. Dostačí, když aspoň několik vytrvá svědomitě v boji a povedou při do konce. Až bude spor odbyt, otevrou se oči všem a tenkrát přijde chvíle zadostiučinění. Ostatně odpusťte, slečno, nerad bych vás proti vaší vůli do něčeho nutil. Sama uvažte a svobodně se rozhodněte.«

»Neobávejte se, že bych na vás naříkala,« usmála se naň. »Nejsem nezkušené děvčátko, chápu dobře situaci a pouze překvapení zabraňuje mi, že místo díků před vámi naříkám. Splním svou povinnost a sama budu vždy vděčně vzpomínat toho, kdo mne v rozhodné době uvedl na správnou cestu. Chtějí-li si páni u ředitelství svévolně vyvolat boj, ať ho mají.«

Vzpřímila se, jakoby už setřásla všechnu nerozhodnost a podávala Vaňouškovi ruku. Stiskl ji vřele a uctivě smekl.

»Zdržel jsem vás, musím také k lidem dohlédnout. S Bohem, slečno.«

Odcházel nazpět, a Heleně se zdálo, že měla přece jen něco vřelejšího mu říci a naznačit mu, jak opravdově si ho váží. Ale jakási ostýchavost ženy ji zdržovala. Nesmí ničím ani zdánlivě dát příčinu k výkladum, že by ji zajímal a že by jí byl milejší než ostatní. On sám je také zdrželivější a obrátil-li se k ní, činil tak se stanoviska čistě lidského, nemaje žádných osobních pohnutek. Šlechetný muž to je, daleko se dívá a své srdce nezaprodává za panský chléb, za který své povinnosti lesnické koná. Ve službě je přičinlivý a poctivý, nepřestává však při tom býti člověkem, patřícím k veliké skupině národní.

A zase jí myšlenky se vrátily k jeho zprávě. Ano, soud z toho bude, zlý, ohavný spor, kterému není možno se vyhnout. Sousedé nemohou nečinně a lhostejně přijmout rukavici jim hozenou. Jedná se o jejich zájem a o zájem budoucích let. V osadě zabývající se výhradně zemědělstvím musí na pohled nepatrná věc hned s počátku rozhodně býti odmítnuta. Větší hospodáři, mající dost pastvin, píce, čeládky by se snad mohli vyhnout sporu s velkostatkem, ale ti menší nikdy. Ani by nemusili být svévolní, ani by nemusili pomýšlet na soudy s panstvím, náhoda sama by je vháněla k ostrým různicím, končícím žalobami a komissemi. Konec by byl pokoji v obci a obec by se stala bezděčnou služkou velkostatku.

Jak jen pomoci, předejít tomu, myslila si stále starostlivě, chodíc po louce a dohlížejíc, aby seno bylo v čas a řádně odvezeno a aby lidé mohli odejít pracovat na druhou louku. Zde na louce marně hledá východu, raději na to nebude myslit. Až doma najde střízlivý úsudek a napadne jí prostředek, kterého by se uchopili. Ani v poledne k obědu domů nešla. Služka jí přinesla jídlo na louku a ona na mezi pojedla. Lidem dala přinésti jídlo a pivo a popřála jim odpočinku. Jejich veselý hovor a smích jaksi ji uklidnil a rozvaha její se vracela. Ano, není proč se přespříliš lekat. Právo nemůže přece býti šlapáno a nezbývá-li jiné cesty, bude soud, jenž musí všechny činitele soustředit a spojit. —

K večeru byla již unavena a toužila po odpočinku. Sekáči byli hotovi, dělnice rozhodily pokosené řady a s hráběmi na rameni vracely se k městečku. Mezi domy vonělo všade seno, vikýře byly zotvírány a vozy se suchou pící těžce se pohybovaly mezi statky.

»Hej, slečinko!«, zavolal kdosi, když se zatáčela k náměstí. Obrátila se. Sedlák Mitura za ní klusal. Byl v pantoflích, bez kabátu a suchá travní stébla byla rozházena po jeho klobouce i rukávech. » Mohl bych za chvíli k vám přijít?«, ptal se, když k ní doběhl a jeho chytré oči jaksi zkoumavě se na ni dívaly.

»Proč ne? Přijďte, pane Mituro.«

»Jsem rád, starost mám a potrebuji se poradit. Něco se šije a musíme se připravit. Kdyby byl nebožtík pantáta živ, šel bych k tomu. Vím, že slečinka to také dobře povede. No, skládám poslední vůz, pospíším si a potom přijdu.«

Dotkl se klobouku a zase klusem se vracel. Jeho slova upozornila Helenu na předmět, který jaksi z její mysli vyprchal. Jistě, že myslí soud s velkostatkem. A hle, na něho, na Mituru, ani nevzpomněla. Živě jí před očima zatanul sedlák Mitura, jeden z největších hospodářů břízských. Byl pomalý, hubený a platil za chytrého. Dobře si stál, dluhů neměl a v obci nebyl valně oblíben. S nikým se důvěrně nepřátelil, ze zásady nikomu peněz nepůjčoval, za nikoho v záložnách neručil, do hospody nechodil. V polích pracoval do úpadu a nebylo-li venku práce, v knihách a časopisech ležel. Opatrně začínal novoty, nikdy sám s nimi nezačínaje. Rok, dvě léta chodil kolem polí, na nichž se něco nového začínalo, okukoval, posuzoval, ale přímo se neptal. Když se novota osvědčila, tiše ji zavedl. Jeho domácnost byla jako on, uzavřená a tichá. Ženu měl hodnou a doma syn s dcerou pomáhaly. Nedovolil jim vyvyšovat se. Dcera po selsku chodila a syn jako otec vyhýbal se hlučným společnostem. Jednu dceru už za sedláka provdal a druhý syn byl advokátem v sousedním okresním městě. Bylo známo, že advokáta, pokud byl studentem, zkrátka držel a že mu dal pouze tolik, kolik nutně potřeboval. Student by si byl rád někdy vyhodil z kopýtka, ale bál se otce jako ohně. Sotva byl hotov, otec zastavil své podpory a syn se musil starat, aby si našel chléb sám. Už rok měl svou vlastní kancelář a dle pověsti byl dovedným právníkem, který svému, dávno před ním v městě usazenému advokátu, dělal zlou konkurenci.

Mituru volili vždycky do výboru a býval prvním radním. Snad i za starostu by ho byli volili, ale bránil se tomu zuby nehty, prohlašuje s podivným úsměvem, že po takových hodnostech netouží a že nemá času jimi se zabývati. Ale bylo-li někomu v obci zle, potřeboval-li rady, obrátil se na Mituru. Poradil, jak uměl, krátce a bez velikých výkladů. Poslechne-li ho nebo ne, bylo mu lhostejno. On jediný nikdy svého potahu do panských lesů na výdělek neposlal, nikdy na dražby klestí a pařezů nešel, nikdy se neukázal na hrázi panského rybníka, když byl lov. Potkal-li některého úředníka, pozdravil ho zdvořile, ale se žádným nikdy nehovořil leč s ředitelem, který zasedal v obecním výboru. — —

Vida, na Mituru zapomněla, myslila si Helena ulehčeně. Půjde-li s ní on, bude mít velkou oporu. Mitura nepustí se do choulostivých a

FRANTIŠEK URBAN: VLYSY NAD TYMPANONEM MĚSTSKÉHO DIVADLA V PARDUBICÍCH.

LIBUŠIN SOUD.

ROKYCANA PŘED ŽIŽKOU.

neužitečných sporů, to o něm vědí všichni a když se nyní k odporu přihlásí, bude znamením, že se nejedná o nějakou maličkost. Rychleji popošla, aby doma pojedla než k ní sedlák přijde. Měla hlad a toužila se posadit. Chvatně přešla dvorem, kde dosud byl ruch. Poslední vozy skládali a zatahovali pod kolny. Pobídla nádvorníka, aby v čas vše obstaral a vešla do domu. Klobouk cestou sejmula a sotva přišla do pokoje, umyla se, aby setřela prach s rukou i tváře. Matka i Ludva vyptávaly se na práci se senem a Ludva se hlásila, že zítra půjde s ní na louku.

»Je tu k zoufání smutno,« naříkala. »Celý dům je jako po vyhoření a na dvoře je celý den křik k ohluchnutí.«

»Není divu, dušičko, senoseč je důležitá doba. Starost o žaludek takového hospodářství je snad ještě důležitější než žně. Počkej, až zítra se mnou půjdeš, bude ti veseleji. Rozkoš je být venku. To je vůně! A veselo je sklízet seno, i lidé rádi nyní pracují. Sedneš si do stínu, chvilkami si zdřímneš a den ti uteče jako píď. Teď mi však dejte jíst. Mám už hlad a přijde sem soused Mitura.«

»Co chce?«

»Ještě nevím. Poradit se chce. Snad bude nějaký spor o pastvu kolem rybníka a povídal, že když není tatínek živ, já musím místo něho držet se sousedy.«

»Spor o pastvinu?«, divila se Ludva. »Komu na tom záleží. Vždyť to nemá ceny.«

»Má a nemá. Těžko bys to pochopila, já sama nevím, jak do toho. Patříme k obci, nesmíme sousedy opouštět.«

»Jen aby z toho nebyly mrzutosti,« zanaříkala matka.

»Jaká pomoc, maminko, nevyhneme se jim, bude-li všecka obec trpět. Ty se však neboj, vše se bude odbývat pokojně.«

A znajíc neužitečnost obšírnějších výkladů, usedla a jedla. Chutnalo jí dnes a skleslé její síly se osvěžovaly. Sice přirozená starost nutkala ji, aby šla ještě ven dohlédnout, ale pa-

matujíc, že Mitura co chvíli se objeví, utišovala se, že snad lidé, nevědouce, že nepřijde, stejně svědomitě budou konat svoji práci. Oblékla volnou halenku, prohlédla zběžně noviny a už byl Mitura zde. Vešel, maličko přikrčen, jakoby se ostýchal a horlivě pozdravoval starou paní. Promluvil s ní několik slov a když naň Helena zavolala, ulehčeně se mu tvář vyjasnila. Zavedla ho do vedlejšího pokoje a vlídně ho vybídla, aby se posadil. Sedl si a klobouk drže mezi koleny, maličko se k zemi zadíval.

»Rád bych se poradil,« začal trhaně. »Cosi nepěkného nás čeká. Slečinka neví nic?« A pozorně k ní zvedl oči.

»Dnes jsem se něco dověděla, ale nevím, myslíte-li také vy na to. Jedná se o rybník.«

»Pravda, s tím samým sem jdu, jedná se o rybník. Co tomu říkáte?«

»Nejsem zkušená jako vy, ale snad to nesmí obec trpět,« řekla přímo. Znala jeho vlastnosti a věděla, že by nerad sám první pronesl svůj náhled.

»Jste tak zkušená jako já. Rozumí se samo sebou, že to nesmí obec trpět. Však jsem si hned myslil, že slečinka bude takhle mluvit. Kam bychom přišli? Ne, ne, nesmí to tak zůstat, musíme se bránit. Zle by bylo, snad později hůř než teď. Naši lidé dosud nechápou, jaká léčka je na ně nastrojena. Sám starosta se z počátku tomu smál. Až když jsem mu vyložil, co to znamená, teprve se začal drbat za ušima. Co teď dělat?«

Neusmíval se. Starost se mu dívala z očí a jeho hubená tvář sesmutněla. Helena neměla dosud času o tom přemýšlet a teprve nyní cítila vracet se vědomí vážnosti.

»Raďte, sousede, snad nám oběma potom něco napadne,« povídala laskavě.

»Kdybych se mohl na všechny spolehnout jako tuhle na slečinku, byl bych s radou hotov hned. Žalovat velkostatek. Ale to vím napřed, že jak se roznese, že máme žalovat vrchnost, polovička uteče a druhá polovička bude se ohlížet, jak by se nejlépe z toho vysmekla. Já neustoupím, děj se co děj.«

»Já také ne.«

»Zaplať Pán Bůh, dva už jsme a dva snad ještě získám. Pro začátek bych rád, abychom se nevytasili s tím nejhorším. Říkává se, že nejtučnější proces dělá nejvíce žebráků a je v tom skoro pravda. Dnes jsem na nic jiného nemyslil, celou noc se mi o tom bude zdát. Můj první nápad byl, aby obec vyjednávala s vrchností. Obec se zaváže, že bude z okrajků platit nějaký malý poplatek, ale vrchnost uzná, že má obec právo užívat okrajků na vždy za tu cenu. Aby si nemyslili, že chceme celý rybník, dáme jim upsat, že se nám nejedná o užívání celého rybníka. Co jsme užívali dřív, budeme užívat dál. A kdyby jednou došlo k vypuštění rybníka„ ať si páni svůj majetek ohradí, aby naši lidé nebyli zbytečně pokutováni. Není to tak dobře?«

»Dobře, sousede. Dáli se velkostatek uchlácholit takovým poplatkem, bude po sporu, ale bojím se, že oni budou chtít něco víc.«

»To vím,« zasmál se zlostně. »Pro zábavu nevyvolali takovou zbytečnou různici. My jim ukážeme, že nechceme soud. A když oni nepovolí, ať padne vina na toho, kdo chce mermomocí soud. Vyhrát musíme my. Přes třicet roků pokojně paseme a napájíme, a budeme pást a napájet dál. Teď už není robota, aby se dělalo se sedlákem, co by kdo chtěl.«

»Jsem tehož náhledu, jen toho se bojím, aby se nenašel v obci zrádce. Najdou-li se někteří, kteří okrajky pronajmou, budeme ztraceni.«

»Proč? To by byl pěkný pořádek,« rozpaloval se proti svému obyčeji, a upustiv klobouk na zem, rukama zašermoval. »Právo je právo, nikdo nás o ně nepřipraví, kdybychom až do Vídně měli jít. Zrádcové se najdou, to je jisté. Něco jim slíbí a kdyby ani neslíbili, poběhnou za panským kočárem kolik mil, aby se na ně jemnostpán ředitel nehněval. Ale my se postavíme. Nerad se soudím, škoda peněz advokátum, ale v tomhle ohledu poslední kus dobytka na to prodám.«

»Nebojte se, neopustím vás. Věc je vážná a potřebuje úřady. Napřed se pokusíme o smírné vyrovnání. Povede-li se, dobře. Nepovede-li se, začneme soud. Dala by se obec svolat?«

»Musí se dát,« řekl určitě. »Starosta na neděli obešle sousedy a vzkáže do Koruně pro ředitele. A potom se poradím se synem.«

»Pravda, váš pan syn nám nejsvědomitěji poradí.«

»Eh, je to advokát, a ti se neohlížejí na svědomí. Ale když uvidí, že jde o tatíkovy peníze, bude snad jednat moudře. Slečinka přijde mezi nás taky?«

»Myslíte-li, že by bylo třeba, přijdu,« svoloval dost nerada. »Pro ženskou je to vždy trapné do takových shromáždění docházet.«

»Vím, vím, ale žádné strachy, takový lid u nás přece není, aby se tam slečně něco stalo.«

»Nemyslete si, neušetří nikoho, neušetří ani mě. Ale povinnost je nade všecko.«

»Jak nebožtík pantáta!«, přichvaloval radostně. »Kdyby takových hospodářů bylo, bylo by sedlákům lépe. No, zkusíme to taky. Zajdu též ke starostovi a všecko ujednáme. V neděli po požehnání sejdeme se na obecním úřadě. Radost mám, že slečinka je se mnou za jedno, lehčeji budu spát.«

Sáhl po klobouku a vstával.

»A sena máte letos dar Boží,« dodával moudře.

»Bohu díky, jsem úplně spokojena.«

»To vím,« přikývl. »Radost je se podívat na to požehnání. Ale zadarmo to není. Nemyslel jsem, že by to tak dopadlo, když jsem viděl rozhazovat prášky. Za mých mladých let si nikdo louky nevšiml. Taky jsem to zkusil loni na loučce pod lesem, letos na blatech. No, už všemu věřím. Nevím ani, kam letos seno dám.« A hlavou přikývl, jakoby si chválil úrodu.

»Však vy pro ně místo najdete.«

»Najdu, najdu,« zasmál se. »Pěkně děkuji za poradu a už nás neopouštějte. S Pánem Bohem.«

Ruku ji stiskl a klusal ven. A s ním jakoby také její bázeň odvanula. Jasně viděla svou povinnost a určitý cíl se jí ukázal. Proč ustupovat, kde se jedná o poctivou věc? Proč se ostýchat, když se oni neostýchají? Dozajista, že majitel panství by nenechal k soudu dojít, kdyby celou záležitost znal, ale jeho úředníci potřebují něčím novým se pochlubit, blýsknout se horlivostí o panský majetek a vylíčí svému pánu osadníky jak buřiče, proti kterým nutno přísně zákona se dovolávati. Jeden z nich vyslovil myšlenku, třeba v prvé chvíli si nebyl ani vědom jejího dosahu a druzí lačně se na ni vrhli, aby ukázali, že nejsou o nic méně ochotnější strážcové panských zájmů. Jim se lehko soudí. Útraty platí velkostatkář, spor vede stálý jejich právní zástupce a ať skončí spor tak či onak, nemají z toho následků. Obec bude platit, vysílí se a na dlouhá léta bude každá užitečná oprava odmítána poukazováním, že tehdy a tehdy byla velká útrata a že nutno šetřit. Odpor a hněv proti úředníkům ji zaujal a najednou se jí zdálo, že nemůže s nimi se spřátelit a styky udržovat, protože i když jsou zdánlivě pokojní, každé příležitosti se chápou, aby boj svévolně vyvolali. Vědomí, že Mitura s takovou rozhodností bojovné stanovisko zaujal, bylo jí svědectvím, že její jméno nebude vrženo do špinavé vlny a že může s čistým čelem postavit se po bok celé obce. —

Ale přes toto vědomí přece jen zvláštní nepokoj jí zmítal po všechny dny až do neděle. Mnohokrát si přála, aby se setkala s Valouškem, aby se s ním poradila. Hluboká, ničím nezkalená důvěra k němu ji naplnila a tušila v něm přítele lidu, který nikdy svého postavení nevyužitkuje v neprospěch jeho. Ale Valoušek se v té době neukázal. Za to pověst o nastávajícím sporu zachvátila celou obec. Dělníci na louce hovořili o tom a sešlo-li se někde na cestě několik sousedů, jistě, že široce a dlouze rozkládali, co a jak bude. Ti, kteří se velkostatku báli, mlčeli, vzdychali, rameny krčili.

»Vrchnost je vrchnost, nevyhneme se jí, a oni mají vždycky na vrch,« krotili bojovnost. Ale jejich ženy byly kurážnější. Šlo o husy a pastvu a muži houby vědí, jaká je s tím starost.

Už v neděli ráno po mši bylo na náměstí znát, že všichni netrpělivě a rozčileně čekají na výsledek jednání. Bylo známo, že ředitel panství přijede do schůze a že bude buď soud nebo smír. Když šla Helena s Ludvou do kostela, skoro si přála, aby byl soud. Vidouc takový mrak lidu, prudčeji popošla a krev v ní vzkypěla. Takové množství lidu dráždit bezdůvodně a zbytečně je ničemností a bylo by dobře, aby ti, kdož spor ten vyvolají, dostali poučení, že musí jednat s venkovským lidem slušně a po lidsku. Ach, kdyby všichni ti lidé měli vědomí souručenství a svornosti, co by se dalo vykonat, jaká moc by povstala národu, jak by zmládl, zkrásněl český svět. Až by se tyto nepřehledné massy lidu vzdorně postavily a křikly po svém právu, nevrátila-li by se národu úcta, odvážil-li by se kdo dále zahrávat a potupovat tento lid? A nic by zlého nekonali, odvádějí poslušně daň krve a svými mozoly plní pokladny, nemajíce práva, aby za ten tuk a krev byl brán zřetel na jejich přání, aby s ním bylo jednáno jako s lidem probudilým, zákona poslouchajícím, dávajícím úctu komu náleží. Teď, komu se zachce, dráždí ho, posmívá se mu a zlomyslně si s ním zahrává jako s pastorkem, jemuž odpadky jsou dobré. Bože, bude někdy lépe, probudí se ten lid, zabouří v něm uražená krev a srazí se v jeden uvědomělý nerozborný šik, o nějž se roztříští útoky nepřátel? Druhdy naprosto a předem pochybovala. Dnes jakoby se jí víra vracela, jakoby doufala, že přece vstane den, který uvidí venkovský lid spjatý jedním nadšením jako ohromný řetěz připravený k odporu.

Dobře si povšimla, že dnes úřednické dámy z Koruně jaksi chvatně vyběhly z kostela a aby se náměstí vyhnuly, postranní stezkou spěchaly k zámku. Mají snad poručeno, příliš se nestýkat s vrstvami, jež jim ve společenské hodnosti nejsou rovny, nebo se bojí, aby snad z těch hlučících zástupů nepadlo nějaké hanlivé slovo. Byla ráda, že se s nimi nesetkala a jaksi vesele vcházela domů.

»Co se to v městečku děje?«, ptala se matka, jež si krátila dlouhou chvíli dívaním se z okna.

»Dnes bude schůze sousedů s ředitelem, jedná se o rybník, vlastně se jedná o bezcennou věc, ale lidé tentokrát se nedají zakřiknout,« sdělovala Helena, odkládajíc klobouk.

»Nebude z toho nějaké pobouření?«, starala se matka. (Pokračování.)

FEUILLETON.

BÝVALÁ SBÍRKA BAR. VOJTĚCHA LANNY.

Epilog.

Od 9. do 16. listopadu letošního roku trvala dražba pražské naší moderní »Komory uměleckých a podivuhodných předmětů«, jak bychom pojmenovali sbírky barona V. Lanny vzpomínkou na onu »Schatz- und Wunder-Kammer« Rudolfa II., která na Hradčanech byla uložena a střežena jako pravý poklad. Nedohlídali se ani těch královských skvostů a vzácností, ba sami komorníci je rozchvacovali, dále pak vojska nepřátelská dílo zkázy dokonala, na konec pak kramáři a kupčíci paběrkovali — dnes po museích v Německu, ve Vídni, na dalekém severu sotva fragmenty bývalých sbírek rudolfinských shledáváme — a dnes také Lannova sbírka rozmetena do celého světa. Dělo se to v klidu a míru, velmi prosaicky, na dražbě.

Sbírky bar. Lanny prosluly daleko široko již za časů, když jejich majitel skutečně ještě sbíral. Bar. Lanna totiž za poslední desítiletí nekupoval skorem ničeho, nedoplňoval skupiny rozmanitých artefaktů, sbírky »stály«. J e h o doba sběratelská minula, neboť před padesáti léty, když u nás v Praze nebylo veřejných sbírek mimo zemské museum, když tu ani nebylo soukromých sběratelů »většího slohu«, ovládal bar. Lanna zdejší starožitnický trh, a tu ovšem také vzrůstaly jeho sbírky, nabývaly ceny a významu, a to za poměrně nízkých cen, ba mnohdy za nepatrné částky nákupní. Naše doba naproti tomu znásobila ceny za dobrý, pravý starožitný kus netušenou, ač pochopitelnou měrou, a četná musea, bohatí amatéři a ne naposled američtí nadmillionáři byli na čekání, každým okamžikem hotovi vrhnouti se na starožitnost, na umělecké dílo, na památnou věc z minulosti dochovanou s náruživostí lovce, jemuž dlouho vytoužená kořist do rány vběhne. Byla tu poptávka vždy čilá, a nabídek málo — spotřeba veliká, trh »slabý«, a to žene ceny do výšky.

Bar. Lanna tedy sbíral v Praze i na svých častých cestách, na př. po Italii, když ještě nebránily zákony vývozu uměleckých předmětů. Z těch dob pocházely reliéfy z battegy mistrů della Robbia, z těch dob celé řady majolikových nádob horno-italských, a celé skupiny benátských, starých sklenic, pohárů křídlatých, bronzových prací bohatě ornamentovaných. Byly to biblické časy, když německý kreussenský džbánek přišel na 3—4 zlaté, když anglická miniatura z 18. stol. byla desítkou s dostatek zaplacena.

Právě tehdy, zaznamenává Fama, odměněn byl nálezce smaltovaného ‚relikviáře, vykopaného na Betlémském náměstí, dvaceti pěti zlatými. Jak známo ze zpráv v Máji, byl prodán na berlínské dražbě za 142.538 korun, a to nepočítaje 5 procent dražebného, které pařížský obchodník Seligman k tomu zapravil. Však také jiné předměty zaplatily se na dražbě až desateronásobnou částkou své nákupní ceny, před nedávnem, to jest před deseti, dvaceti roky za ně zaplacené. Tak dal bar. Lanna bývalému sběrateli mincí Donebauerovi za kachel s podobiznou mistra Jana Husa 100 zlatých, městské museum Pražské pak za tento kachel na dražbě zaplatilo 2100 marek. Hliněná, barevně polévaná deska s reliéfem Ukřižovaného, P. Marie a Sv. Jana (čís. katalogu 488), lombardská práce z 15. století, kterou koupil bar. Lanna před čtyřiceti roky v Miláně za 200 lir, na dražbě dosáhla ceny 810 marek (954 kor. 18 hal.). Za Kreussenský džbánek č. kat. 834, jenž zakoupen byl r. 1902 též na dražbě u Lepkého v Berlíně za 350 marek, nyní zaplaceno bylo 1950 marek. Je na něm řada vypuklých, pestře malovaných postav apoštolů, dole nápis (jméno) Katharina Pertschin, a letopočet 1628, avšak víko stříbrné je nové, přidělané — a přece stál 1950 marek, t. j. 2297 kor. 10 hal.!

Z těchto namátkou vypsaných příkladů vychází, že sbírání starožitností u nás, a také jinde, pro lidi vládnoucí dostatečným kapitálem, vždy bývalo mnohoslibným, tedy dobrým obchodem, nehledíme-li na sběratele amatéry, kteří z pouhého zalíbení, z lásky k uměleckým předmětům se obklopovali takovými bibelotý, jichž dnes především sobě váží muž vědy a musejní úředník. Ostatně nesbíralo se v oné předmusejní době, v době před Semprem a před zakládáním umělecko-průmyslových museí, tak soustavně, jako dnes, nesbíral se všechen ten bric-à-brac, jenž dle Francouzů spadá do rubriky »des arts décoratifs«. Málo kdo zajímal se o keramiku, o kachle, o prosté práce řemeslnické, o mříže, zámky, klíče, o řezby ze dřeva, o práce z kůže atd. Vždycky byly sbírány zbraně, a to již v 16. století, pak obrazy a sochy, ale dále byla to »kuriosita«, podivnost, umělkovanost, bizzarnost předmětu, pro které uznáván byl za hodna vřadění do sbírek. Rudolf II. na př. sbíral hodinové stroje, orlojky, planetaria, nikoli pro krásu jejich montáže, ale pro »stroj« — my ovšem především obdivujeme se úpravě, dekoraci, technice, vkusu, slohovosti. Jednoduchá mísa, džbán, kachel — to nabylo ceny teprve as před půl stoletím. Nutno si připomenouti, že také bar. Lanna počal se sbíráním drobných prací uměleckých, jemně provedených, z drahých kovů zhotovených, tedy se sbíráním šperků, rozmanitých přepychových výrobků, jaké jsou hodinky, tabatěrky, krabičky, jemné řezby z kosti, z perleti, práce smaltované, ze zlata, stříbra

FRANTIŠEK URBAN: OPONA NOVÉHO MĚSTSKÉHO DIVADLA V PARDUBICÍCH.

atd. Z těch přešel na sbírání rytin, jak připomenuto při Stuttgartské dražbě grafiky u Gutekunsta, a pak teprve zahrnul též řemeslné výrobky hrnčířské, sklenářské, řezby, vazby, práce z cínu, mosazi, mědi, železa atd. do svého programu. Ovšem vždy kladl důraz na uměleckou hodnotu, na slohovost, rázovitost předmětu, pak též na jeho význam pro dějiny umění, to jest na letopočty, značky mistrovské, jména, heraldické znaky. Sbíral s výběrem, jak se říká, jen »dobré zboží«, jen kusy v pravdě muzeální.

Neměl při tom na paměti, že ukládá své peníze na úroky velmi vysoké, neboť nehodlal svoje poklady rozprodati. Dokázal to mnohými dary museu, které si zamiloval, patře mezi jeho zakladatele, museu umělecko-průmyslovému obchodní a živnostenské komory Pražské. Korunoval svojí štědrost darem své skvělé sbírky skla — sbírky tak úplné, tak bohaté a tak vybrané, že jí není rovno v evropských museích světového jména. Ke zrušení Lannových sbírek došlo teprve nyní shodou okolností, z příčin různých, z nichž závažna je churavost stařičkého majitele. Dříve však měly být v Praze veřejně vystaveny, měly být přístupny všem, kdož se o ně zajímají nejen pro jejich značnou cenu peněžitou, ale hlavně uměleckou i vědeckou. V museu obchodní komory naplněny sbírkou Lannovou sály v II. patře, a pražské obecenstvo navštěvovalo toto »museum v museum«, aniž by tušilo, že je to na rozloučenou.

Pohleďme na sbírky Lannovy, které takto po prvé a také na posled ve své celistvosti veřejně byly vystaveny. Jenom menší počet uměleckých skvostů ponechán byl v soukromí, jinak vše, co tvořilo »Lannovu sbírku«, tu bylo ve skříních urovnáno. Pomineme sbírku skleněných prací — ta dosud jest v Praze, ta zachována nám a museu uměl. průmyslovému. Lze ji prohlédnouti v obvyklých návštěvních hodinách musejních. Patří mezi »památnosti« pražské, a Schaller by ji v topografii Prahy jistě uvedl mezi nejprvnějšími »Sehenswürdigkeiten«.

Sbírky obsahovaly dále práce ze zlata a stříbra, to jest prsteny, římskými počínaje až po roztomilé kroužky se vsazenou miniaturkou z 18. stol., tabatěrky, hodinky smaltem vyzdobené a pak onu skvostnou sbírku emailů, do které náležel známý již relikviář. Byly tu smaltované předměty z 12.—14. století, krášlené jamkovým emailem a emailem champlenè, pak francouzské smalty z 15.—18. století, a to slánky, destičky, krabičky na hostie (pyxio), misky, svícny atd. Z nich číslo 83, měděná, smaltovou malbou pokrytá deska z 15. stol., francouzského původu, znázorňující Jidášův polibek, vydražena za 68.000 marek. Získal ji též Seligmann.

Na řadě byly pak miniatury (18), úhrnem za ně vyvoláno 8.705 marek.

Třetí skupinu tvořily práce z kůže, to jest vazby knih, skřínky, pouzdra rozličná, práce tepané a tlačené, po výtce italského původu — vylicitováno 12 předmětů za 6600 marek.

Pět švýcarských oken, malovaných v 16. století, stálo 4600 mk.

Práce ze dřeva zastoupeny byly řezbami sošnickými, reliefy, nářadím a j. Umělecko průmyslové museum získalo tu sošku Bakcha z lípového dřeva, model od Max. Brauna, za 4600 mk.

Malá sbírka tkanin a vyšívání, po výtce z alpských zemí přinesla as 2900 mk., z toho zaplaceny byly dva pruhy nizozemského vyšívání ze 17. století 1250 markami.

Následovala skupina prací z kovu, nejdříve bronzových, pak z mědi, železa a mosazi, potom odděleně z cínu. Tu již opět vzrůstaly ceny, a městské museum pražské vydražilo bronzové aquamanile v podobě lva, ze 14. stol., za 2900 marek. Cínové předměty, konvice, mísy i plakety vyvolávány na ceny velmi značné, tak na př. velká konev vratislavská, ze sklonu 15. století, s rytinami svatých a světic, za 33.000 marek (koupil Dr. Falke v Berlíně pro um. prům. museum). Pražské um. prům. museum získalo cínovou hubatku z r. 1614 s pěkným rytinami a s nápisy, norimberská práce, za 1300 mk., městské museum konev z r. 1671 s jménem Jan Ruzitzka Horzowski za 320 mk., pak bronzový moždíř s nápisem Jakub — Anna (17. století) za 85 marek.

Největší zájem na sebe soustředila skupina keramická. V katalogu zaujímá čísla od 365 až do čísla 1988. Je z nejbohatších sbírek toho druhu, a v jednotlivých odděleních vykazovala pravé skvosty hrnčířské práce všech věků a národů. Tak hned číslo 372, nádoba syrsko-egyptského původu, tvaru albarella, t. j. nádoby uprostřed zúžené, nahoře a dole rozšířené, z 13. století pocházející. Je modře a žlutě malovaná, žlutá barva hraje kovovým leskem, jímž se vyznačují také italské majoliky, jakož i nádoby maursko-španělské.

Nádoba tato vydražena byla za 29.000 marek od Rosenbauma v Hamburce. Dvě mísy španělské z 15. stol. docílily 9000 a 5800 mk. Nádoby rhodické, turecké, španělské dlažičky azulejos (-lechos) zvané, práce z dílny francouz. hrnčíře Ber. Palissy se připojovaly.

Italská majolika 16. století byla velmi skvěle zastoupena. Mísy, talíře, lékárnické nádoby, vázy, mnohé z nich datované a značkované, lákaly musejní úřadníky ke koupi, neboť byly to v pravdě kusy dokumentárního významu. Caffagiolo, Castel Durante, Castelli, Deruta, Faenza (Cena Pirota), Gubbio, Lombardsko, Milán, Rimini, Savona, Urbino, Benátky — všecky hrnčířské dílny italské jakoby obeslaly berlínskou dražbu. Ceny podle toho také dostupovaly značných výšek, na př. zaplaceno za mísu Gubbio, na kterou vymaloval Maestro Giorgio r. 1534 narození Aeskulapovo (die Ovidia), 16.000 mk. Celá řada talířů, známek Urbinatských,

Derutských a j. přiklepnuta za ceny od 2000 do 12.000 mk., a skorem všechny nastoupily cestu přes »velkou louži« do Ameriky.

Následovaly hrnčířské práce pestře polévané z Německa a z Rakouska, kachle, modely kamen, džbány, pinty, mísy. Zase vynikaly tu četné kusy historickou cenou, na př. kachle z kamen ze sakristie sv. Štěpána ve Vídni, obrovské, velmi pestře vyzdobené kachle Salzburgského mistra H. R. s postavami vzatými z rytin Virgila Salise (kol r. 1500 — ceny 5200 a 5000 mk.), dva velké kachle téhož za 18.000 mk. atd. Městské museum Pražské získalo kachel polychromně dekorovaný s reliefem mistra J. Husa (2100 mk.), uměl. průmyslové museum několik předmětů, z nichž mísa s hvězdou, slezská práce 16. století, svou sytou barvitostí zajímá.

Zboží kameninové tvořilo v Lannově sbírce zvláště vybranou skupinu.

Vždyť před lety se mluvívalo o tom, že »Krugsammlung« Lanna je pozoruhodna, a na tyto džbány z šedého jílu, na černé neb tmavohnědé kreussenské nádoby s barevným malováním, na žlutohnědé saské zboží a na různé ty výrobky, které německý »Krugbäcker« v 16. století již vysílal na trhy do širého světa — na toto vše myslilo se při rozpravách o Lannově sbírce přede vším ostatním. Výrobky hrnčířů německých udržují se »ve vysokém kursu«, jsou v naší době až přeceňovány, jakoby šlo právě o předměty umělecké. Ale německým badatelům podařilo se vypátrati jména některých mistrů hrnčířů, podařilo se zjistiti dobu mnohých výrobků, nejen místo výroby, a tak sbírají dnes německá musea toto zboží s horlivostí tím větší, čím vzácněji na trhu se objevuje. Jsou to tovary, hlíněné střepiny přece jen křehké, a co přetrvalo staletí, zlatem se vyvažuje. Ceny za džbány Siegburgské atd. nezadaly cenám za italskou majoliku. Frechen, Raeren, Kreussen, Grenzhausen, Höhr, Grenzau, Kolín n. R., šly na dračku, jak z výše uvedených příkladů patrno, platily se za jednotlivé kusy rekordní částky, tisíce marek. Řid. Brinckmann z Hamburku dal za džbán z r. 1638, na něm v reliefu honba na medvěda, na zajíce a štvanice na lišku, vše pěkně v barvách vyličeno 6500 mk. Džbán ten, vlastně pinta, je 17 cm. vysoká, tedy nikoliv značných rozměrů. Ale jsou na něm znaky, je tam jméno (Adam Menerl) i cínové víko je tepané se znakem cínaře — kus tedy zajímavý. Nejsouť vůbec zcela bez půvabu tyto nádoby, již pro svou dosti křiklavou výzdobu jasnými barvami na tmavé půdě, a pak pro rozmarné nápady v obrazech i rukopisech. Pravý pijácký humor německý ozve se tu i tam. Tak na jedné pintě, která stála 1000 mk., je vtisknut nápis: Gott gebe, Gott grüsse, Wein und Bier schmeckt süsse, versauff ich die Schu(h), so behalt ich die Füsse — piják se utěšuje, že propije-li boty, noh sobě aspoň zachová. Takových tisícových džbánků byla dlouhá řada, za dva, tři tisíce rozcházely se do všeho světa. Snad je to na dlouhou dobu, než zase toto zboží se objeví v starožitnickém obchodě, a v takové jakosti snad vůbec již se neobjeví.

Následující skupina obsahovala tak řečený Wedgewoodský porculán, vlastně však kameninu jemnou, anglickým hrnčířem Joziášem Wedgewoodem (vyslov Vedžvůd) r. 1768 vynalezenou. Je to jemné zboží, bez polevy (glazury), sametově hladké, čili lépe řečeno drsné, zpravidla ve dvou barvách zdobené, tak že na př. na modré půdě bílé reliefy se odrážejí. Ve sbírce Lannově byly krásné ukázky též černého, hnědého, žlutého »Wedgewoodu«, a na poměrně mládí těchto výrobků také dosti draze byly ceněny, na př. vázička z černého, tak řečeného čedičového »bisquitu« (nepolévaná hmota), za 460 mk.

Zboží fayencové, na severu od Alp vyráběné, tvořilo další oddíl sbírek, a tu vévodil Delft, také mnohobarevně malovaný, — zvláštnosti mezi bílými a modrou barvou vykrášlenými kusy byly dobře placeny (až do 1700 mk.). Pak došlo na Rouen, Nevers, Monstier, dále na Ansbach, Bayreuth, Norimberk, Göggingen, Künersberg, Strassburg, Stralsund, Munden, konečně tu se objevila Praha, pak Halič, Hamburg a Postupim.

Byl to přechod k porculánu. Zboží fayencové, u nás v Čechách již v 16. století obvyklé, ano od nás na sever a západ vyvážené, v našich sbírkách pražských velmi dobře zastoupeno. Prof. Koula zvláště o ně se zajímal a o něm psával. Naše bílé, barevně vydekorované džbánky, soudky, talíře, konvice, baňky atd. s letopočty vzbuzují zvědavost cizích, zvláště německých odborníků. Bylať česká keramika již v 16. století vyspělá, měla svůj ráz, svůj sloh. Bar. Lanna sbíral porculán se zvláštní zálibou, a to hlavně nádobí, méně figurální výrobky, ony roztomilé sošky, jichž městské museum pražské velkou sbírku chová. Na berlínské dražbě rozprodán vídeňský porculán velmi výhodně, ceny za figurální práce (nečetné) byly rekordní (až do 4000 mk.), za kávové koflíky s miskami až do 300 mk., za starší práce z 18. stol. až 5000 mk.

Pak přišla »Míšeň«. Figurální práce rovněž nebyly četné, ani zvláště pěkné, přece však neklesaly ceny pod 100 mk., než asi u čtyřech sošek z pozdní doby (Marcolini). Za to nacházela se řada prvních pokusných výrobků z dílny vynálezce porculánu v Evropě, Böttgera, ve sbírkách Lannových, 18 předmětů, z nich dvě figurální, z hnědé oné hmoty, kterou bylo lze i leštit i vyřezávat. Oněch 18 předmětů (konviček čajových, džbánečků a 2 figurky) vyneslo 12.111 mk.

Evropské továrny porculánové v Berlíně, Frankenthalu, Ludwigsburgu, Nymphenburgu, Höchstu, Ansbachu, Fürstenbergu, dále Veilsdorf, Gotha, Sêvres, La Cotille, Brussel, Capo di Monte a na konec »menší továrny«, z nich Praha, nescházely ve sbírce. Všecky »marky« čili značky v dobrých exemplářích. Dražilo se s chutí neocháblou. Ano na konec,

když přišla řada na čínský porculán, na asiatské výrobky k nám v 17. a 18. stol. dovážené, stoupaly ceny zase na rekordní úroveň.

Byly to zajímavé ukázky importu s tuzemským doplněním výzdoby, to jest s malbami vídeňskými. Však i čínský a japonský porculán starší ceněn velmi vysoko (váza za 1970 mk.).

Řecké hlíněné nádoby i figurální práce z pálené hlíny a nepolévané zboží hlíněné ze 16.—19. stol. uzavíralo sbírku i dražbu. Tato přinesla výtěžek okrouhle 1,330.000 marek, bez 5 proc. dražebního poplatku.

Vzbudila sensaci i v blaseovaném Berlíně. I na dnešní poměry trhu starožitnického byly ceny za jednotlivé kusy přemrštěné, byly docíleny za poměrů mimořádných, a situací velmi dobře připravenou. Reklama i tu nemlčela, ale usnadněn byl její úkol dávnou dobrou reputací Lannových sbírek, jakož i tím, že dražba rytin z jara jaksi na ně znova upozornila. Vědělo se daleko široko, že tu jde o zboží »první třídy«, a starožitnosti neobyčejné ceny vědecké, nikoli jen amatérské. To přivábilo zase muže vědy, jimž vlády, obecní representace i družstva různá naplnily tobolky, to přivábilo »velké« obchodníky, a také ony mocné pány, kteří za své miliardy sobě lecčehos dopřejou, čeho dříve jen korunované hlavy schopny byly. Králové petrolejoví, »měděni«, železniční vyslali své plnomocníky, suše řečeno agenty, aniž by jejich jména přímo a veřejně byla vyslovena. Američtí milionáři nebaží po slávě sběratelské, neboť vědí, že Evropa zle se vzpírá proti soustavnému drancování a plenění »v míru« těmito moderními dobyvateli, — ovšem též marně se vzpírá. Proto přece raději vykupují umělecká díla a vzácnosti všeho druhu zcela po tichu. Ví se jenom, že Seligmann nebo Rosenhann nebo Goldschmidt odjeli za tři, čtyři dni do Hamburku — ale evropské poklady s nimi zmizely na »neshledanou«.

Z Lannovy sbírky však přece vrací se značná část do Prahy. Umělecko-průmyslové museum získalo v Berlíně 213 předmětů, městské museum pražské 18. Před tím již zakoupilo uměl. prům. museum celou řadu českých prací z Lannových sbírek, než byly odvezeny do Berlína.

Úhrnem získáno pro Prahu za více než 200.000 K předmětů. Celá devítina Lannových sbírek zůstane v sálech umělecko-průmyslového musea. A to aspoň smiřuje s osudem, který nedopustil, aby Praze byla zachována tak vyjimečně cenná sbírka ve své celistvosti a na všecky časy. F. X. Harlas.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

DIVADLO V PARDUBICÍCH. Zítra, v sobotu, nadchází královskému, komornímu městu Pardubicům významný den — město odevzdává veřejnosti novou divadelní budovu. Svou dávnou tužbu nevyhráli Pardubičtí na ráz. Po marném úsilí Spolku pro zbudování nového divadla nastala příznivější situace, když město samo odhodlalo se budovu postaviti. Průkopníci myšlenky, bývalý starosta dr. Formánek, dr. Horák, spisovatel dr. Josef Štolba, prof. Sova a zesnulý dr. Horák po různých potížích s volbou staveniště prosadili v zastupitelstvu návrh na úpravu okolí při Zelené bráně, kterou otázka divadla pardubického znamenitě rozřešena — divadlo projektováno a také postaveno na nejkrásnějším prostranství, na boulevardu, který jednou vznikne, až rameno Chrudimky bude zasypáno. Nynějšímu zastupitelstvu, v jehož čele jest starosta pan Kuchynka, a kuratoriu městského divadla, podařilo se úsilí několika roků korunovati skvělým zdarem.

Projektem divadla pověřen byl architekt Antonín Balšánek, jenž v daných mezích vytvořil typ menšího divadla pro venkovské české město. Budova divadelní pojme 620 až 700 osob. Ač stavební náklad byl dosti obmezen, vytvořeno dílo, jež vyhovuje všem moderním požadavkům jak ve hledišti, tak na jevišti. Hlediště drženo jest ve formách i ve výzdobě zcela jednoduché; místnosti vedlejší, jako korridory, šatny atd. jsou velice prostorné, takže divadlo po této stránce je líp opatřeno, než leckteré divadlo velkého města. Středisko budovy, foyer, jest nejvýznamnějším prostorem celé budovy, a dominuje velikým svým oknem hlavnímu průčelí.

Pardubičtí nezapomněli ovšem na uměleckou výzdobu divadla, která pozvedá ji z niveau obvyklých staveb. Na hlavním průčelí jest především socha genia od Bohumila Kafky, nad tympanonem umístěná, vlysy jsou od Františka Urbana (Libušin soud a Rokycana před Žižkou), jenž pověřen byl také malbou opony, již řaditi možno k nejlepším dílům tohoto druhu. Zmínky zasluhuje také salon při repraesentační lóži v prvním pořadí, jehož ozdobou jsou barevné studie Urbanovy k oběma jmenovaným dekoračním výtvorům.

Je to velký, významný čin, jenž staví Pardubice v řadu předních našich měst, plnících osvětové svoje poslání vůči svému občanstvu na všech kulturních polích. Je už hezká řada našich měst, jež mají budovy, věnované výhradně divadlu. Chrudim, Králové Hradec, Tábor, Slané, Plzeň, Litomyšl, Mladá Boleslav — teprve před několika dny mělo město toto svůj divadelní svátek — jsou města, jež opatřila divadelní Muse stálý, důstojný stánek. Z umělecké výzdoby pardubického divadla přiná-

BOHUMIL KAFKA: SOCHA GENIA NA HLAVNÍM PRŮČELÍ DIVADLA V PARDUBICÍCH.

šíme několik ukázek — především oponu a vlysy mistra Urbana a sochu genia od mistra Kafky.

1744. — DR. JOSEF ŠTOLBA. Ve chvíli, kdy jsme dopisovali zprávu o novém divadle v Pardubicích, jež bude ve dnech 11. a 12. prosince t. r. slavnostně otevřeno, položena na náš redakční stůl kniha, vydaná nákladem spolku »Ludmily« a tiskem p. F. Hoblíka v Pardubicích. Nové divadlo mělo býti zahájeno premiérou kusu Jaroslava Vrchlického, jenž drama sice začal psáti, ale, bohužel, pro chorobu nemohl dokončiti. Pardubičtí nepřišli ovšem do rozpaků — jeť jejich občanem přední dramatický spisovatel, dr. Josef Štolba, jenž ruku v ruce s činiteli, o nichž stala se zmínka, energicky pracoval, aby divadlo v Pardubicích bylo zbudováno. Dr. Štolba ochotně vyhověl přání svých spoluobčanův a napsal pro slavnostní den hru, jejíž děj čerpán je z dějin města. Je to epi-soda z těžkých dob města Pardubic, jejíž název tvoří památný letopočet 1744. Poznáte hned na prvních stránkách mistra, znalce scény a jejích požadavků. Autor napsal městu a novému divadlu významný pamětní list.

Před Bílou branou pardubickou objevili se pruští husaři s tasenými palaši. Prusové obírali se velkým plánem, urvat z království, co urvat možno, a učinit z Pardubic silnou pevnost. Uděšené občanstvo očekává každou chvíli příchod pruského generála, jenž má plán uskutečnit. Následuje živá, dramatická scéna. Jan Hůla, cechmistr pořádku kovářského, statný junák, nabádá k odporu, a když vidí skleslost, volá nadšenými slovy: »Víte, co udělaly Pardubice právě před sto lety, když Švédové pod gener. Torstensonem oblehli naše město, když vhodili do něj čtyři sta ohnivých kulí a připravených granátů, dvacet až třicet liber těžkých, když celé ulice po-

bořili a mnohé domy zapálili? Naši otcové chopili se zbraně a pomáhali posádce hájit město, tak, že Švédové i se slavným Torstensonem museli s nepořízenou odtáhnouti! Tak jest psáno v kronice našeho rodného města — v dešti kulí stáli otcové naši neohroženě na hradbách a ubránili město proti všem útokům!«

Scéna je stále živější, dramatičtější. Objeví se trubač, za ním pruský generál von Zimmerow, bezohledný, cynický soldát, jenž vymáhá na občanstvu, jehož jménem vyjednává s Prusy primátor Fiedler, nesplnitelné válečné postuláty. Scény tyto jsou s vervou vylíčeny a mají silný dramatický účin. Výjev je korunován hrabivým činem jenerála, jenž strhne primátorovi s hrdla zlatý řetěz, drahocennou památku po slavném pánu Vilému z Pernštýna, největším dobrodinci těžce zkoušeného města.

Pruská hrabivost je charakterisována ještě jiným kouskem. Vilný jenerál spatří v zástupu krásnou Pardubičanku, Ludmilu Talackou, nevěstu Hůlovu. »Budeš mou hospodyní,« praví k ní — »pokud budu v Pardubicích,« a dodává k vyděšenému ženichovi s pustým výsměchem: »Však já ti ji zase vrátím, až odsud půjdu,« a když se Hůla brání, chvástá se s příslovečnou pruskou nadýmavostí: »Jediné moje vůle zde rozhoduje, neboť zastupuji Jeho Veličenstvo krále pruského, slavného Bedřicha II.!«

Žhavější satiry nelze si ani mysliti.

Občanstvo, potupené a zlomené nadlidskou přesilou, vzchopí se k zoufalému činu: Cechmistr kovářského pořádku přichystal Prusům podkop, jehož se ve snu nenadáli. Sedláci, přivážející branou do města pro hladové válečné vlky zásoby, vrhnou se na nepřítele, padnou jako hrdinové — ale padne také jenerál, vykonavatel prušácké zvůle. Pardubický hrdina octne se v moci vítěze, ale velké tušení vyřine z duše jeho významným proroctvím: »Vražděte — drancujte — ale Pardubice pruské přece nikdy nebudou!«

Před válečnou episodou Štolbovou sehrán bude o slavnostním večeru scénický proslov »Poutník« od Karla Maška, jenž vyšel tiskem v knize shora uvedené. Bude míti tedy nové divadlo pardubické zajímavý, krásný premiérový večer, a je jisto, že Pardubičtí přidruží se k těm divadlům našich pokročilých měst, jež jsou baštou původní české tvorby. K.

Z MINULOSTI ARENY VE PŠTROSCE. Třetí divadelní bašta německá zmizí co nevidět s povrchu zemského. Naši sousedé mají v Praze dvě divadla, a mohou se již obejíti bez této Popelky, která uvízla v zaslouženém ústraní. Možno o ní říci, že propadala se již za živa. Činí do opravdy dojem praubohý — nový, zvýšený terrain obehnal ji baštou, pod níž se tato stará, na periferii města zapomenutá stráž krčí jako stará chajda, mající dvojí cenu — pozemek, na němž stojí, je drahocennou a hledanou parcelou, minulost její vykazuje momenty, jež nejsou pro nás bez významu. Sem utekl se Josef Kajetán Tyl, když české divadlo bylo bez přístřeší, a zde mělo jeho »Jiříkovo vidění« svou pamětihodnou premiéru.

Pamětní lístek napsala o areně ve Pštrosce paní Eliška Pešková-Švandová ve svých »Zápiscích české herečky«. Zaznamenala 1. ledna 1869 do svého denníku: Můj muž (Pavel Švanda ze Semčic) koná přípravy ke stavbě areny ve Pštrosce, abychom aspoň léto spolu strávili. Se stavbou areny (zápis z 2. dubna t. r.) naskytla se nám těžká překážka, která však, díky Bohu, šťastně jest odstraněna. Ředitelstvo pražského divadla českého podalo totiž proti stavbě rekurs k zemskému výboru. Náhodou znala jsem předsedu knížete Auersperga. Docházela jsem totiž do paláce Auersperga kupovat od kněžny hedvábné šaty, a jednou, když jsem platit přišla, přijal ode mne peníze za nepřítomnosti choti své kníže sám. Od té doby si mne kníže Auersperg zapamatoval.

Dodala jsem si smělosti a obrátila se k němu s prosbou, aby rekursu ředitelstva místa nedával. Kníže nechtěl mi sice dáti určitý slib, ale pravil, že učiní, co bude moci. A skutečně byl rekurs zemským výborem zamítnut. Rovněž nepochodili pánové u místodržitele Kollera, jehož manželka velice mi přeje a kdykoli hraji, do divadla se dostavuje. Avšak páni v ředitelstvu byli neúnavni a obrátili se až k ministerstvu. Tu mi bylo úzko — v ministerstvu jsem protekce neměla. Avšak štěstí mne neopustilo. Bydlíme ve Spálené ulici, v domě dr. Hasnera, jehož bratr jest ministrem. I svěřila jsem v zahrádce dru. Hasnerovi svou strast. Vypadala jsem při tom asi velmi směšně, neboť dr. Hasner dal se do smíchu, ale řekl mi: »Upokojte se, energická paní, náhoda vám je i tentokráte příznivá, neboť můj bratr, ministr, přijede dnes do Prahy, a já mu vše svědomitě vyložím.«

Celou noc jsem nespala nemohouc dočkati se rána, kdy jsem s panem ministrem mluviti měla. Když ustanovená chvíle nadešla, zaklepala jsem třesoucí rukou na dvéře a vešla jsem do pokoje, kde doktor s bratrem ministrem při snídaní seděli. Ministr byl již o mé záležitosti zpraven a propustil mne laskavě. Za nedlouho potom byl rekurs ředitelstva i od ministerstva zamítnut. Slabá žena zmohla tu celý sbor doktorů, zvítězila, a letní divadlo ve Pštrosce může býti dobudováno. Můj muž neměl o mém zakročení ani tušení a byl mile překvapen, když jsem mu vše oznámila. Saisona v Plzni (zápis z 29. dubna) šťastně skončena. Pavel se vrátil, a zůstaneme po celé léto v Praze, neboť naše arena bude brzo dostavěna, a ve dnech svatojanských počneme tam hráti. Jak blaží mne vědomí, že zůstaneme s rodinou pospolu. Dnes (14. května) je první představení v našem letním divadle ve Pštrosce. Divadlo stojí na tomže místě, kde r. 1849 zřízena byla první česká arena, v níž jsem poprvé vystoupila. Jaké to

blahé vzpomínky! Jaké to změny se mnou a s českým divadlem v těch dvacíti letech! Naše pražské ředitelství staví také letní divadlo, a sice na hradbách u koňské brány. Nebe dej svého požehnání!

Divadlo na hradbách (zápis z 30. června), velmi vkusně zařízené, otevřeno bylo dne 17. června. Před tím byla návštěva divadla ve Pštrosce hojná, avšak od otevření nákladné areny na hradbách přirozeně ochabla. Můj muž nemůže tolik poskytnouti jako divadlo pražské, pro něj dělá se všemožná reklama v novinách, kdežto o Švandově podniku za branou časopisy ani řádkem se nezmiňují. Bylo prý by to na újmu divadlu zemskému, jemuž divadlo ve Pštrosce konkurrenci dělá. Avšak já myslím, že k povznešení divadla právě konkurrence jest prospěšna. To však pánové v našich redakcích nechtějí uznati.«

Zajímavé, pozoruhodné paměti. Paní Pešková-Švandová byla do opravdy energická paní! Možná, že leckdo pozastaví se nad touto kronikou — ale nám zdá se, že Švandova žena korrigovala jenom nesprávný koloběh osudu — prosadila české divadlo na půdě českému divadlu urvané. Konec divadla, zánik areny, už přivoděn jinou, přirozenou cestou! Dr. K.

ČESKÝ NOVINÁŘ SELF MADE MAN. Jednoho dne objevila se ve výkladní skříni originální výzdoba. Skupina rázovitých figurek způsobila malou sensaci — poznalo se ihned, že se tu objevilo něco nového, něco originálního, svrchovaně sympatického. Bylo to Kuffnerovo husitské vojsko, první jeho vstup — na kolbiště drobného obchodu. Tvůrce tohoto šiku, Hanuš Kuffner, má jako badatel na poli válečnictví husitského ověřený, vydatný zvuk. Půl svého života věnoval svému badatelskému snu: zobrazit na mapkách — jak sám stručně praví v předmluvě ke svým Husitským vojnám v obrazech — co Palacký, Tomek a jiní historikové sděluji o neslavnějších válkách českého národa, shrnouti v řadu obrazců, co roztroušeno a obšírně vykládáno v objemných svazcích dějin, znázorniti výkony strategické a taktické, jimiž ve století XV. prosluly vojе husitské za vedení Jana Žižky z Trocnova, Prokopa Holého a jich soudruhů.

Kniha, v širší veřejnosti skoro neznámá, ozdobena je devět a padesáti mapkami a plány, na nichž je jasně a přehledně znázorněn směr vojenských pochodů dvěma barvami. Kromě toho je publikace opatřena velkou, kolorovanou mapou, znázorňující země koruny české za válek husitských a doplněna příslušným výkladem. I nezasvěcený pochopí, že publikace vyžadovala značných finančních obětí. Proto tím větší překvapení, čteme-li na knize, že byla vydána nákladem autorovým! Český novinář, český badatel, chtěl-li, aby kniha jeho spatřila světlo světa, musil spolehnouti na sebe sama. Není pochyby, že hledal nakladatele, ale nenašel ho — Jeho žhavou lásku k životnímu úkolu, jeho úžasnou energii to nezlomilo. Svoje srdce dovede matka obětovati za dítě — a proto se ani okamžik nerozpakoval stáhnouti žaludek řemenem a vyčerpati svoje finanční prostředky do krajnosti.

Najednou zmizel Hanuš Kuffner z Prahy. Rozloučil se s redakčním stolem a rozloučil se s Prahou, která ho dusila. Potřeboval klid, potřeboval volnost, toužil po volném vzduchu, po osvěžení a posile venkovského zátiší, kam nezalehne vřava velkoměsta. Dvě leta uplynula, a nikdo neměl potuchy, jaký plán zraje v hlavě energického a podnikavého novináře. Nedaleko Prahy, v Hostivaři, v místě, jež má vhodné a rychlé spojení s Prahou, usadil se se svou rodinou a zde hledal cestu, novou stopu, po které by se dostal k cíli, pevné bási pro svoje bádání, pro svoje publikace. A když před ním defilovaly nejmarkantnější postavy husitského vojska, jeho roty, korouhve a houfy, vozy s tarasem, když na svých mapách manevroval se zástupem cepníků, sudličníků, kosařů, kopinníků a puškařů, zrodila se v jeho hlavě originální myšlenka — stvořit pro českou mládež novou, sympatickou hračku, opatřit ji rázem doby, každou drobnost, každý detail věrně charakterisovat, přidružit k hledanému zboží, po němž, jak pochopitelno, je neustále živá poptávka, originální, český artikl.

Myšlenka tu byla, ale k provedení bylo daleko. Hanuš Kuffner dal se do díla s úžasnou energií. Sluchu jsem nevěřil, když jsem slyšel, co vše musil překonati, než podařil se mu první úspěch, zraku jsem nevěřil, když jsem viděl, čemu všemu se český novinář naučil. Pustil se do práce, která předpokládá řemeslnou znalost. Svůj byt, svoji pracovnu, všechny kouty svého příbytku změnil na dílnu a začal figurky sám tvořiti. Narazil na sta překážek, neznal kardinálních požadavků slévačských praktik, opatřil si kovovou massu, vytvořil si formu — a vylil podle svých plánů první figurku, prvního polního hejtmana husitského. Ale byl to Husita naprosto nepodařený — měkký, podajný, jenž mezi prsty se ohýbal. Složenina kovu byla nesprávná, bylo třeba ji o něco ztužiti, aby figurky měly náležitou pevnost. Šel a hledal poučení, poznal, že sádrová forma, kterou si vyrobil, naprosto nevyhovuje, nasbíral hrstku zkušeností, a činil na základě praktických těchto poznatků nové pokusy. Ne jednou, bezpočtukráte byl zklamán, jako moderní alchymista vařil a zkoumal, v jedenáct hodin ubíral se na lože, ve tři hodiny ráno už stál u ohniště, a nepovolil, dokud nezvolal svoje heureka. Jeho Husité mají už svou houževnatou pevnost i v kovových figurkách. Je jich už celé legiony, a první soubory husitského vojska putují do světa. Jsou vzorně provedeny, jsou bezvadny a jsou všude hledaným zbožím.

Je velkým uměním, mládeži podat zábavu a poučení ve šťastně řešené formě. V oboru hračkářském je mnoho plevele, a tím větší zásluha Kuffnerova, že přišel s něčím novým, originálním. Mlá-

dež dostává tu do rukou hračku, která ji v hlavních rysech poučuje o podstatě husitského válečnictví. Výklad, k hračce připojený, obsahuje dějepisný náčrt a poučení o tom, co bylo základem síly husitské.

Hračky dočkají se, o tom není, soudě podle velkého zájmu, jež vyvolaly první soubory, velikého rozšíření. Myslím, že nebude zamilovanější hračky nad husitské vojsko. Dílko se tedy skvěle pokařilo — teď jen s ním do světa. Původce nemá ještě vyhráno — urazil teprve první metu, a nebude snadno, urvat vítězství výroby a obchodu ve velkém. Ale Kuffner není z těch, jenž leká se obtíží a překážek. Zaslouží, aby byl českou veřejností vzat na ramena, aby mu bylo pomoženo přes Rubikon. Věc sama je výborná a sama si bude klestit cestu — ale je třeba soudruhu self made manovi, jak my novináři říkáme, zatlačit, aby s tou svou vozovou hradbou co nejdále pronikl a prorazil. Zajímati bude, že myšlenka vznikla z nejušlechtilejšího popudu.

Kuffner jako badatel není u cíle svých tužeb — jeho publikace nemohou do světa, poněvadž není prostředků, nákladné dílo vydati. I napadlo mu, pomoci si oklikou — vydati husitské hračky, a z výtěžku nasytiti nakladatelského Molocha, jenž nerad něco podniká bez rozpočtů, bez kalkulace, bez vyhlídky na hmotný zisk. Taková h r a č k a — a jaký má krásný význam, jak ušlechtilé poslání!

Dr. R. J. Kronbauer.

ŘÍŠE VĚČNÉHO LEDU. Cesty objevné, příroda a lid v krajinách polárních. Na základě starších i nejnovějších výzkumů líčí B o h u m i l B a u š e. V pravou chvíli vychází tato kniha sympatického autora. V době, kdy utkali se dva neohrožení cestovatelé v prudkém sporu o slávu objevitele severní točny, kniha Baušova čtena bude se zájmem dvojnásobným. Ve své knize »K n e z n á m ý m b ř e h ů m«, vydané Nakladatelským družstvem Máje, líčí prof. Bauše výzkumné cesty do nových světa dílů tak, jak byly konány dle zachovaných věrohodných zpráv. Je to četba zajímavá v nejednom směru, pravá učebnice neohroženosti, odvahy a pevné vůle. Právě proto nelze tyto knihy Baušovy dosti doporučiti, zvláště české mládeži, která v mladistvém nadšení tak snadno dá se svésti k četbě smyšlených, fantastických, dobrodružných povídek bez vší ceny. Knihy Baušovy otevírají před zrakem čtoucího široké obzory a prostým a přece srdečným líčením skutečnosti předvádějí vzory obdivuhodné energie. A té je u nás tolik třeba! Říše věčného ledu jest pokračováním knihy K neznámým břehům. Je to zvláštní, samostatný oddíl velkolepé epopeje lidské snahy dobýti světa, proniknouti i v ty nedostupné tajemné, bílé smrti zasvěcené končiny obou zem. polů. Kdežto však plavce, kteří hledali cestu do Indie, vedl z velké části zájem obchodní i žádost zlata a bohatství, do ledových pouští žene alespoň v novějších dobách — badatele touha po vědeckých poznatcích a nejvýše ušlechtilá ctižádost. Výpravy k polům jsou jediným řetězem strašných bojů s drsnou přírodou, nekonečného utrpení a nadlidské námahy. Množství je odvážlivců, ztrativších se beze stopy v nesmírných ledových pouštích a jen někdy, po létech a náhodou nalezené kostry nebo předměty vydávají svědectví o tragediích, které se odehrály v příšerném tichu arktických krajů. Ale přece zas noví a noví smělci vydávají se v nekonečnou, smrtící tiš, připravujíce konečné vítězství lidského ducha. Boh. Baušovi náleží nepopiratelná zásluha, že otvírá české mládeži okno v širý svět, daleko za úzké hranice vlasti. Skvělé příklady neohroženosti, železné vůle a občtavé lásky k bližnímu, jaké poskytují skuteční hrdinové, o nichž Bauše vypravuje, nemohou se minout na českou mládež blahodárným vlivem. —i—

KRÁLOVSKÁ ČESKÁ POŠTA. Když venku říčí ledový vítr a v černou noc sype se sníh, bývá nejútulněji ve vyhřáté světnici, v rodinném kruhu. Kolem stolu, v přátelském hovoru nebo veselé hře, tráví večery tisíce českých rodin. A na stolech ocitají se různé hry, ukracující dlouhou chvíli. Nejsou to jen karty, nebo šach, vyžadující znamenité vyspělosti, ale hry snadné a zábavné, vítané zvláště mládeží. A tyto hry v převážné většině, ba skoro bez výminky, vyráběny jsou v cizině. Není na nich nic, co by k českému dítěti mluvilo rodnou řečí, z čeho by hřálo teplo vlastního domova — jsou cizí duchem i rouchem, a peníz za ně vydaný obohacuje lidi nám cizí, ba hůř než cizí. Těch drobností, kterými jsme poplatni čilejším sousedům, jest nepřehledné množství — společenské hry jsou z nich. Nepočítané tisíce nám ucházejí za hranice, co zatím český lid vyhledávati musí služby cizí nebo odchází do světa. Nestačí to vše si stále připomínati, je třeba přičiňovati se o nápravu všude, kde jen lze, úsilovně, soustavně. K r á l o v s k á č e s k á p o š t a je pokusem o nápravu v jednom směru. Je to velmi zábavná a více ještě, poučná hra, vypravená českým umělcem, malířem Fr. Š n a j b e r k e m. České barvy svítí v očka českému dítěti, které za zvonivého smíchu v hlučném veselí procházeti se může po zemích české koruny, vštěpujíc si hravě v paměť polohu nejdůležitějších měst a hradů českých. Král. česká pošta vydána na zkoušku společně s D o s t i h a m i, hrou velmi oblíbenou a rozšířenou. Obě jsou velmi laciné a vhodné a budou-li v českých rodinách přijaty jak zaslouží, objeví se příštím rokem nových, ryze českých a slovanských her celá serie. Letošní Ježíšek slaviti bude v české kraje vjezd za veselého hlaholu postilionovy trubky, přijíždějícího s královskou českou poštou!

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 11.-12.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

MIKOLÁŠ ALEŠ: VOJANSKÝ ŠTĚDRÝ VEČER.
Majetek p. lékárníka Jindřicha Kronbauera.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

HVĚZDNÉ SNY.

Malebné cizí světy, z daleka pouze nám v mlhách
často kynoucí z tmy, často v plášť ztopené též!
Sestry vy skutečné naší vzdálené, bloudící země,
hledaje nejisté vaše, skoro mystické dráhy,
»Sestro má, soudruhu, bratře!« volal bych za vámi z dálky,
nadšeně v objetí chtě vás stisknout, nadarmo vždy...

Žel, sny krásné zůstaly pro vždycky krásnými sny jen.
Jedinou zem nám zváti matkou, a žel, i paní.
Kdežto sny pouze jsou sny, skutečnost drsná tu činí...
Tak nám všem synům uplýval v práci a klopotě život,
myšlenka o krásném snu, v němž spřádal se Goethe i Dante,
zdála se pohřbena jen v básníků kouzelných snech.

Do snů starých nová snění však mohutně řinčí,
staré novým stává se opět, líbezné báje,
hlásí k světlu se zas, neb věčná, věčná jest vesna!

11./12. 1909.

BOH. BAUŠE:

VÁNOČNÍ ZELEŇ.

Bílé vánoce — jaká to rozkoš! Bílý měkký koberec sněhu třpytí se skvělou bělostí, na větvích usadilo se perleťové jiní, ve stínech líbezná hra barev až do černých kontur domů. — Jak vábí čistá bělost ku sportům zimním i do dálav severních, třeba v bouřích sněhových hrozila záhuba a strádání! Ve změně ročních časů leží nevýslovný půvab a vzpružení vší činnosti lidské. Věčné jaro, o němž básníci druhdy sní jako o stavu ideálním, bylo by hrobem všeho pokroku; pokrok vyžaduje boj, zápolení, změnu.

Člověk prvotní nevyšel z ráje obrněn k zápasu s přírodou nevlídnou, krutou, ale spíše z doby ledové, která nutila jej k promyšlené činnosti, kterou by podrobil si síly přírodní.

Dnes zdá se nám, zvlášť v našich sídlech kulturních, že vymanili jsme se z účinků změn ročních časů. Rušný život městský, onen zimničný ruch, »b u s i n e s s« Američanů, proudí ovšem v zimě v letě, ve dne, v noci. Jsou však dny, kde uvědomí si každý, jak tkví celou svou bytostí v přírodě, jejíž jest členem. Každý má své jaro, svůj bouřlivý čas letní, svou dobu ochablosti a touhy po věčném klidu.

A bílé vánoce jsou pravým obrazem všeobecného klidu zbraní v boji životním, byť i ne věčného. Místo bujného vzrůstu, shonu a rojení zavládl klid, a nikdy neutuchající tvořivá síla přírody jeví se jen v krystallové stavbě ledových hradů ve stuhlé architektonice sněhu.

I lidé, když nastává tajemný svátek Kristova narození, zastavují denní lopoty a každý hledí ozdobiti byt i sebe chudobnější nějakým symbolem vždy živé přírody, která venku v tisícerých zárodcích a pupenech jen odpočívá a jistě se zase vzkřísí k novému životu.

Nám, novodobým, ušel již onen intimní kontakt s přírodou, jaký od pravěku pěstovali lidé různým kultem, který zachoval se v tradicích, slavnostech, pověstech, zvycích, písních a legendách. Smrk a jedle neuctívají se více jako když byly zasvěceny frygické bohyni — matce Cybeli; křížové postavení větví a haluzí jedlových nevysvětlujeme si z legend, dle nichž strom tento proto má prý tu vlastnost, že poskytl dřevo na kříž Kristův; neopakujeme více, že strom tento tmavou barvu zelenou nabyl od krve Kristovy, která prý po jedlovém kříži splývala; že barvu vždy zelenou nabyl strom pro to, že poskytl Spasiteli ochranu před deštěm. Přírodní věda trochu jinak vykládá souměrný vzrůst, přeslenovité postavení větví, jehličnatý tvar stromu, hlavně touhou po světle životodárném atd.

Avšak, když po obecném dnes zvyku zavítá do šerých stěn příbytků kus lesní vůně v podobě vánočního stromku, cítíme všichni, i bez legendárních tradic, že přináší útěchu a obraz vždy zeleného stromu života. —

Zvyk používati stromků vánočních není církevního původu; rozšiřoval se spontánně; v jisté francouzské básni děje se o něm zmínka již v XIII. století, zvyk zobecněl pak hlavně v Německu od r. 1796, do Francie přenesen byl r. 1840 vévodkyní Orleánskou a téhož roku zaveden i v Londýně. U nás ještě v létech padesátých byl líbezný zjev stromků vánočních sotva znám, od té doby rozšířil se po všem křesťanském světě, v Americe a jinde i u rodin židovských. U Slovanů obraz smrku a jedle pro svou temnozelenou chvoji bývá v písních výrazem rázu zádumčivého a pošmurného; o vánocích nechť zůstane však symbolem radostné naděje.

Ulice šeré nabývají již veselého vzezření, když kus lesní vůně přináší se stromky vánočními. Jest to jako onen les Birnamský v M a k b e t h u, jenž tak poděsil krvelačného hrdinu Shakespearovy tragedie, ano mu bylo prorokováno, že nehrozí mu zkáza, dokud les Birnamský k Dunsinanu nepřitáhne. Vůdce Malkolm nařídil však náhodou, aby každý vojín nesl chvoj smrkovou před sebou, by oklamal zvědavost špehýřů. A tak vypadají nyní i ulice naše před Štědrým večerem, jakoby táhlo vojsko Malkolmovo.

Za vánoční zelenou ozdobu používá se dle země různých druhů. U protinožců na Novém Zeelandu a ostrovech tichomořských rozsvěcují světla na stromu železném — Metrosideros. Kde není vůbec stromků, jako na lodích, sáhne se k jakémukoli surogatu, upomínajícímu naše smrčky.

K nám vniká též anglický zvyk, používati k vánoční době vždyzelené keříky j m é l í s tuhými kožovitými listy na vidličnatých větvičkách a bílými bobulemi. Již sotva dostačí domácí spotřebě cizopasící tato rostlina z našich lesů, a docházejí i celé zásilky z ciziny.

Nevím, ujme-li se u nás i staroanglický zvyk, dle něhož zastihne-li přítel domu neb i cizí návštěvník domácí paní neb slečny pod jmelím na dveřích neb lustrech zavěšených, má právo je políbiti, jak roztomile Dikens líčí v »Klubu Pickwickův«.

»Stará dáma podrobila se zvyklosti s vážností, kterou vyžadovala důležitá a opravdová slavnost, ale mladé dámy nejsouce dostatečně přesvědčeny o pověrčivé úctě toho zvyku, anebo myslíce, že cena pozdravu bude dražší, bude-li stát trochu námahy, vyloudí-li ho na nich, křičely, bránily se, běhaly do všech možných koutů, dělaly všechno, jenom neopustily pokoj; až když páni méně odvážní chtěli již ustoupiti, najednou všechny shledaly to zbytečné dále se brániti a s velikou gracií daly se políbit.«

Jmélí bylo vždy rostlinou mystickou, již za doby Druidů; každé přání pod magickým jmélím vyslovené došlo prý vyplnění: zdaž vždy ke štěstí žadatele? —

Cizopasná tato rostlina není vybíravá ve svém hostiteli; topole, trnky, plané hruštice i jabloně, řídčeji duby hostí keříčky příživné, u nás nejčastěji stromy jehličnaté.

V mnohých krajinách, jako ve Škotsku, bez jmélí — žádné vánoce. Není divu, že pak mnohdy poptávka jest větší nežli nabídka, a sahá se k umělému očkování a pěstění jmélí.

Nejlépe hodí se ku přenesení cizopasníka mladá jabloň. V dubnu, když rostlina zraje, jest doba nejvhodnější; bobule se rozmačká, semeno, jediné v plodu, se vytlačí na kůru jabloně. Šťáva lepkavá jednak, přilepuje semeno, jednak slouží mu jako bílek žloutku za první potravu. Záhy vyroste ze semene jemný kořínek, který se vreje do kůry větve, nová kůra časem semeno přeroste, takže se to noří vždy hloub do dřeva, v němž konečně plně jest uzavřeno.

Druhým rokem vyvinou se první lístečky, ale vzrůst jde vůbec velmi pomalu, takže pěstiteli nezbývá, nežli obrniti se trpělivostí. Bylo pozorováno stáří keříku až do 18 let; větévka jmélí hostící pozvolna, ale jistě jde svému uschnutí vstříc.

Strom jednou jmélím napadený jest obtížno vyléčiti. Stále se tu a tam objevují nové rostlinky ze dřeva se vynořující. Jediný trest na příživníka jest, že konečně hyne i s hostitelem, kterého umořil. Jakým způsobem též v Čechách dle Štítného lidé jmélím čarovali, není známo.

Jiná vždy zelená rostlina, které v Anglii o vánocích podobně k výzdobě krámů a průčelí domů se upotřebuje jako u nás o letnicích haluzí břízy, jest cesmina (Ilex aquifolium), rostlina z lesů jižní Evropy, s listy tmavými, lesklými, trnitými a bobulemi živě červenými zvící hrachu. Hojně se pěstuje v skleníkách a vídáme ji i u nás často na trhu.

Avšak poslední léta udělalo umění zahradnické obrovský pokrok; vedle symbolických, dávno uvedených jehličnatých stromů, jmélí a cesminy možno viděti podivuhodnou nádheru květů ze všech dílů světa, ve výkladech nádherně osvětlených květinářských obchodů, jimiž možno v nejkrutějších mrazech vyzdobiti stůl vánoční celou zahradou vzácností všech ročních časů. —

Konvalinky šeřík, karafiaty, fialky, lilie, amaryllidey, vzácné orchidey kvetou a voní, uměle bývše v rozkvětu zadržené až do doby vánoční.

Z pouhé pověrčivé hříčky, hádati v noci vánoční o budoucnosti, vyvinul se velkolepý průmysl a obchod zahradnický, jenž zásobuje v době vánoční světový obchod nádhernými svěžími květy vánočními.

Onu hříčku znají i naše děvy venkovské, když o sv. Barboře zasazují větvičku třešňovou neb višňovou do květináče, a pak v teplém místě pilným zaléváním přivedou o vánocích květy její k rozvití. Třešnový květ rozvije se o půlnoci Štědrého večera, a blaze tomu, kdo květoucí haluz zastrčenou za pásem děvčeti uzme.

Více práce a péče vyžadují ovšem květy ve velkém chované a rychlené, které bohužel podléhají měnícímu se vkusu a módní zálibě.

Co by řekl Virgil neb Ovid, kteří opěvali dvakráte do roka kvetoucí růži z Paestum, kdyby spatřili nádherné růže svěží a líbeznou vůni vydávající ve všech barvách a odrudách zdobiti stůl vánoční?

»Z růže kvítek vykvet' nám....« zpívá se ve starodávné písni vánoční, kde narození Páně porovnává se s divem, jak uprostřed mrazu vypučel z keře růžového květ. —

Div tento svede nyní zahradník tím, že nutí ve skleníkách růži již v srpnu neb září k zimnímu spánku, aby pak v prosinci v zahřívacím domě přinutil ji k rozkvětu, jenž by se jinak až v červnu neb červenci dostavil. Ne každá růže se hodí k podobnému rychlení, a věc vyžaduje obzvláštní péče, která však, vede-li k cíli, nalézá hojných obdivovatelů a zákazníků. Americká růže čajová William Francis Bennet vynesla pěstiteli nepatrnou odměnu — 20.000 dollarů.

Však běda, kam se tu děje poesie, jakou bývala opěvána prostá kvítka domácí květeny? Nádhera a přepych musí nahraditi nedostatek citu a poesie. Či jest to ještě »skrovná fialinka«, co dnes se o vánocích nabízí s kyticí fialek velikosti až pětikoruny? A kdo mohl dříve nabídnouti své vyvolené o vánocích kytici konvalinek v plném rozkvětu? Dík methodě zamrzovací, pomocí níž ve zvláštních chladírnách prodlouží se doba odpočinku

rostliny, aby pak v teplovlhké atmosféře tím mocněji a rychleji bujně se rozvila, docílí se milliony konvalinek, které v zamrzlém stavu v bednách putují až i do Ameriky, u nás pak učinila konvalinku běžnou květinou všech saison.

Amerika na vzájem obohatila květinářský trh zvláštními karafiaty, odchylných tvarů a všech barev křížením docílených. Jelikož úspěch v Americe nejlépe se vyjádřuje dollary, budiž uvedeno, že tmavo-rudě květoucí karafiat Mrs. Thomas W. Lawson na dlouhé silné stopce po jediném květu nesoucí stál amerického milliardáře, jehož jméno nese, 15 až 18.000 dollarů. —

K doplnění kytic z těchto divů křížencŭ karafiatových používá se něžných popínavých chřestů, jichž listy jsou jako péříčka, jakož i vějířů skleníkových kapradin neméně jemných.

To vše chystá se jen pro stoly zámožných a jest důkazem, jak přepych a blahobyt jistých tříd roste, kdežto bohužel na druhé straně chudoba stihá vždy širší kruhy měst.

Nechť doba posvátná, ať již při skrovné větévce smrkové, či při nádherné výzdobě vánočního stromu s celým komonstvem květů vánočních, vnese mír do duší lidských. Slavíť se památka světodějného převratu ve vývoji lidstva, kdy přišel Spasitel, jenž hlásal: »Miluj svého bližního jako sebe samého«. Přijde konečně doba, kde v každém člověku viděti budeme bližního, s nímž s toutéž blahovůlí bychom jednali jako sami sebou?

Pak se zazelená strom života novým jasem, novými vánocemi.

JAROMÍR BORECKÝ:

VÁNOČNÍ PÍSEŇ DĚTÍ.

Napadlo jíní, napadlo sněhu,
na chaloupku i na vížku,
se sáněk hbitých zápřeží bílou
již můžeš přijet, Ježíšku!

Kéž by jen hlas již rolniček zazněl,
vše čeká na Tvou vyjíž'ku,
zvonky jich předá větříku vánek
dál přes závěje, Ježíšku!

Zahrada, les hned ožijí třpytem,
květ osněží je po výšku,
haluze těžké v nádheře bájné
vstříc skloní se Ti, Ježíšku!

Na oknech přes noc květiny vzrostly,
má každá hvězdu v kalíšku,
budeš tu u nás jako tam doma,
ve stínu palem, Ježíšku!

Peřinku měkkou natřesem Tobě,
Tě zadýcháme v kožíšku,
nebude tady u nás Ti zima —
na našem srdci, Ježíšku!

JAROSLAV VRCHLICKÝ.

ADOLF HEYDUK:

JAROSLAVU VRCHLICKÉMU POZDRAVEM VÁNOČNÍM.

To vzpomínka mi nevytryskla z hrudi,
spíš zanícené duše zvučný vděk,
jenž upřímně a vroucně rád by řek',
že na Tvé srdce lásky vznět mě pudí.

Je vůkol chlad a ňadra má to studí,
snad málo slunný zavinil to věk;
v Tvém objetí však kouzelný je lék,
jenž krásy rozjasněním k síle budí.

Když vlasti osvěžil jsi zářným zpěvem,
i pro přítele jiskru v krvi máš,
jenž v samotu byl zahnán doby hněvem
a teď jen v poušti ztracená je stráž,
jíž věrně cesty stříci, božský hosti,
Tvých zpěvů karavanám do věčnosti!

JINDŘICH Š. BAAR:

ZE ZAJETÍ.

Stará bavorská pevnost Ingolstadt prožívala pohnutý rok 1870. — Už v červenci odtáhlo z ní veškeré vojsko i s reservisty do války s Francií a za ním ze skladišť odjížděly celé vlaky pušek, děl, nábojů, koní a potravin. Smutek netopýří perutí rozložil se nad opuštěným městem, těžká starost, bázeň a strach nastěhovaly se do všech domů a příbytků, všechna radost, smích a veselí, jakoby se bylo s vojskem na věčné časy odstěhovalo. Stichly hostince, krámy a dílny zavřeny, školy a kasárny opuštěny — jen kostely stály otevřeny do kořán a v jejich stínu ševelily modlitby starců, matek, žen i dětí...

Docházely sice zprávy z bojiště o vítězství zbraní německých, o bitvách svedených u Wörthu, Forbachu a Gravelotte, noviny byly plny radosti a nadšení, ale čtenáři zůstávali stále stísněni — neboť nemluvilo se o konci války, nýbrž naopak nové a nové pluky byly mobilisovány a v arsenálech pracovalo se o překot ve dne v noci na nových dělech a projektilech. A to bylo zlé znamení. V modrobílém království v duších dál proklínali Prusko i chvíli, kdy se s ním spojili a chvěli se o životy svých mužů i synů.

Tak nadešel počátek měsíce září. Nad pevností vstalo jitro kouzelné krásy, v širokých

březích šuměly spokojeně dravé vlny Dunaje, když náhle na obou zámcích zavlály prapory, na redutě Tillyho zahoukla děla, zvony po všech věžích kostelů se rozjásaly velebným hlaholem, z domů vybíhali lidé, jásali, objímali se, zpěvem, křikem a hlaholem naplnily se rázem až dosud v ponuré ticho ponořené ulice a třídy ingolstadské.

Hlasatelé vyvolávali v té jitřní hodině, lepili na rohy ulic, přibíjeli na dveře chrámů, rozhazovali mezi zástupy rostoucí jako mračna královský manifest, který oznamoval neuvěřitelné vítězství... Dne 1. září u Sedanu obklíčena armáda francouzská. Císař Napoleon zajat. Zajato s ním tři tisíce důstojníků, sto tisíc mužů, tisíce koní, děl, vozů, pušek, nábojů... Němci vyhráli...

A v té chvíli do kamenných hradeb staré pevnosti vrátila se radost, procitl život. Oživly krámy, naplnily se hospody, uprchl smutek a bezmezné nadšení šířilo se jako požár městem i krajem. Živilo se novými a novými podrobnostmi, jež z bojiště docházely o neslýchané hrdinnosti bavorských pluků, o válečné kořisti, o plánu táhnouti přímo na Paříž — ale nejvíce rozrušila zpráva, že sem do Ingolstadtu — do pevnosti dopravena bude část zajaté armády francouzské...

A než se vzpamatovali z překvapení a opojení — hle — už hrčely nepřehledné vlaky do nádraží a v nich jako dobytek naběchováni tlačili se zajatci. Všichni byli odzbrojeni, někteří pokryti ještě uschlou krví a čerstvými, na rychlo obvázanými ranami, většinou v pláštích a v přilbách se žíněným ohonem vystupovali z vozů a řadili se mlčky, beze slova do čet a setnin. Stály tu zbytky francouzské jízdy — chausseurů, kyrysníků i dragounů, stály tu smutně bez koní, bez šavlí a karabin, bez kopí a kyrysů... Stály tu se slzami v očích a se rty sevřenými. Při pohledu na ně pohnulo se srdce diváků, pohaslo jejich zvířecí nadšení, a na chvíli alespoň probudila se v nich lidskost a soucit. Na smrt unavení, nevyspalí zajatci dopraveni do prázdných kasáren a město staralo se o jejich pohostění a osvěžení.

Leč sotva jediný den si odpočali, zapřaženi zajatci do tuhé práce. Pod dozorem až po zuby obrněného strážce v malých skupinách metli náměstí a ulice, bílili kasárny a konírny, pískem pováželi dvory a cvičiště kasáren, na nádraží nakládali těžké bedny zbraní a nábojů... Týden po týdnu mijel, zajatci sevšedněli městu a jeho obyvatelům, ale užírali se hanbou i steskem a otravovali zprávami, jež docházely z pokořené nešťastné jejich vlasti. Kdykoli rozjásalo se město, pokaždé věděli, že Francii zasazena nová rána. Tak dozvěděli se v zajetí o pádu císařství, o zradě Bazainově, vládě Gambetty, o kapitulaci Strassburku a Met, a konečně o obležení Paříže... Paříž obležena, sevřená se všech stran, trýzněná hladem, strádající a plačící!...

V bezesných nocích na svém loži železném převaloval se setník Duret, oči obracel k oknům, jimiž padala sem matná záře osvětleného dvora kasáren. Neslyšel kroky stráží, neslyšel hučení vln Dunajských, neslyšel štěkot psů ani údery hodin odbíjejících půlnoc...

On slyšel Paříž — matku měst — srdce své vlasti nešťastné. Slyšel zoufalý její nářek, slyšel její úpěnlivé prosby o pomoc — a on — setník Duret — zdráv a silen zde zahálí... Zahálí v době, kdy každá ruka je drahá a každá šavle svatá! A on netřímá šavli, ale koště anebo lopatu na dvoře kasáren německých...

Po jeho levé ruce na tvrdém slamníku ležel poručík Fleuron. Ani on nespal. Vzpomínal také. Děsný obraz sedanské porážky zjevil se mu opět. Znovu a znovu vracel se k němu, stokrát zapuzen, stokrát se mu zjevil... Tak vryla se mu v paměť ta strašná chvíle, že noc jako noc s neúprosnou jistotou dostavovala se k němu. Viděl raněného maršála Mac-Mahona, slyšel komando Wimpfenovo probít se přesilou německého vojska. Dýmem zatmělo se slunce, kolem do kola stály vesnice v plamenech, země pod nohama chvěla se střelbou, příšerný křik nesrozumitelných slov, víření bubnů, jekot trubek ozýval se v té hrůzné chvíli, kdy věřil, že blíží se konec — konec všeho — konec celého světa...

Och, jak vroucně si přál — aby sřítil se svět a pohltil ve svých troskách i hanbu Francie, která už byla neodvratnou... »Udeř, o Bože, udeř«, sípal vyprahlými ústy — svíral koleny koně pod sebou a se svým plukem bezradně se točil — obklíčen nepřáteli... A v tom na hradbách hořící pevnosti Sedanské zavlála bílá korouhev...

»Kapitulace« s pláčem vykřikl pluk a Fleuron se pamatuje — jak vedl pravici s revolverem a střelil v šíleném vzteku proti tomu šlehajícímu se praporu. »Ach, umřít! Umřít — ale nevzdát se!« křičeli vojáci — ale marně.

Poručili jim vjeti do Sedanu, sesedat s koní, odevzdat zbraně a pak přišlo to nejhroznější — potupa tak strašná, pohled pro vojáka tak příšerný, že Fleuron i teď ve vzpomínce na tu děsnou chvíli svíjel se pod houní bolestí a slzy malomocného hněvu valily se mu z očí. Ano — jejich císař — Napoleon odevzdal svůj kord Vilémovi...

»Fleurone«, ozvalo se v té chvíli vedle něho — »co je ti?«

»Vzpomínám a proklínám.«

»To nepomůže,« zašeptal Duret a stichl. Zdálo se mu, že starý invalida u dveří, který tu s nimi spal a je hlídal, přestal chrápat a pohnul se na svém kavalci.

Ale mýlil se. To jeho soused po pravé ruce — mladý soudruh Tonnelier převrátil se na bok a pozdvihl hlavu. Ani on nespal. Vzpomínal, s jakými nadějemi jel před čtvrt rokem z Paříže k Rýnu. Prodělal právě školu jezdeckou i válečnou a jako mladého kadeta přidělili ho k pluku jízdních myslivců. Přímo prahl po válce, po bitvě a po — slávě. A zde teď leží internován v té špinavé, páchnoucí díře německé, střežen ozbrojenými veterány a invalidy z roku šedesátého šestého...

Zaskřípal mimoděk zuby.

»Prchnu, kamarádi, nevydržím zde,« dost hlasitě a neopatrně promluvil mladý Tonnelier. Slyšel tlumený hovor starších druhů a neopanoval se.

»Pst — potichu!« přísně ho napomenul setník — ale hned už vlídně se tázal: »Tak? A kam prchneš? Hochu, kulka tě dohoní.«

»Přeplavu v noci Dunaj.«

»Teď v prosinci — ve dvou minutách strnou ti údy a utopíš se jako myš.«

»I tak mi bude líp.«

»Snad.«

»Ba jistě.«

Kdosi zakašlal a rázem nastalo ticho.

V takové trýzni duševní mijely dál zajatcům zvolna dny i noci. Zima se dostavila se svými větry a sněhy a Francouzi nezvyklí na její drsnost, trpěli nejen steskem, ale i chorobami. Sedali mlčky v dlouhých večerech kolem vychladlých kamen, kouřili špatný komisní tabák německý a hltavě četli jen, když zabloudil k nim kus francouzských novin z podmaněného a už také Němci obsazeného Elsaska a Lotrinska... Jak hrůzyplné byly to zprávy! Až dosud hrdá jejich vlast bolestně teď pokořená svíjela se pod smrtelnými ranami... Napínala všechny síly, aby se vzchopila, povstala z prachu potupy a ponížení, volala do zbraně všecky svoje syny, organisovala nové armády, prosebné ruce vzpínala ke všem svým přátelům a sousedům a všecko marně. Sbory dobrovolníků rozptýlený — armáda po armádě porážena — král v zajetí — císařství smeteno — v zemi prohlášena republika a v zámku versaillském sídlí pruský král se svým štábem... A oni zde nečinní, s rukama v klín složenýma musejí hleděti na tak strašné divadlo.

V té stísněné náladě byli jednoho dne všichni zajatci komandováni na nádraží. Stály tam na kolejích dva jako hadi dlouhé vlaky a na nich — ach! — poznali je na první pohled — toť děla — jejich francouzská děla — kanony ukořistěné u Sedanu — Orleansu — Amiensu a jak se ta nešťastná, krvavá místa všecka jmenují. Děla ovšem zatlučená, k řemeslu válečnému neschopná a proto je zpupný vítěz posílá jako trofej domů a s nimi spoustu i zbraní jiných, pušek, šavlí, sedel, bajonetů. A je — zajatce — přivedli sem místo koňů — aby tu kořist odvlékli Němcům do skladišť a arsenálů... Krev bouřila se v nich — s pláčem klesali na lafety děl — objímali jejich jícny a líbali chladný jejich kov — vrhali se i na šavle a pušky, ale v té chvíli postavila se před ně stráž a nikdo z nich nesměl se drobných zbraní ani dotknout. Na vozy je naházeli — a do těch teprve zapřáhnout se směli Francouzi a tak je odvážet špalírem zevlujícího a jásajícího davu...

Jaké pokoření! Jaká potupa! Zvony vyzváněly, hudba hrála, a kde kdo řval novou tehdy píseň »Wacht am Rhein«... Jen oni, zajatci s hlavami k zemi skloněnými, jako dobytek táhli a tlačili vozy i děla a horkými slzami skrápěli tvrdou — na kost umrzlou — bezcitnou zemi...

»Ne — dál nelze žít,« povídal večer Tonnelier, »ať mě pověsí, ať mě zastřelí — ale ať mě neurážejí — uteku!«

Duret s Fleuronem mlčeli — — — — — —.

II.

Starý gotický chrám Panny Marie tonul v moři světel — byl nabit lidmi... Snad celý Ingolstadt sešel se sem na půlnoční, směli přijít a přišli i zajatci sem oslavit nejradostnější událost křesťanského světa — narození Vykupitele — Ježíše Krista... Podle starého zvyku bavorského zaplály ohně na horách a střelbou v té noci štědrovečerní otřásala se nebesa i země... Jinak venku dusila všecko noc tmavá a beze hvězd.

V chrámu dozněla poslední píseň vánoční, velebným postludiem odmlčely se varhany — věřící všemi východy hrnuli se z chrámu rovnou do ozářených pivovarských restaurací a hostinců — kostelníci shasínali svíce a lampy, chrám zvolna halil se v tajemné šero. Pouze tři invalidi ještě tu zbyli a prohledávali pilně lavice i všechny kouty kostelní. Kleli a nadávali až hlasitě, hrozíce udáním a tresty.

»Co se stalo?« ptali se kostelníci sami už promrzlí, ospalí a mrzutí, že nemohou kostel uzamknout a odejít.

»Čepice, čepice se nám ztratily« volali starci jeden přes druhého — »tu jsme je měli — sem jsme si je položili — a pryč jsou, jakoby do vody padly.«

ANTONÍN PIKHART.

»Acha, dřímali jste a někdo vám je schoval — dobře vám tak« —. Prohlédli ještě kropenky, nahlédli do zpovědnic, za křtitelnici. — »I žert si z vás někdo stropil — nezdržujte — však doběhnete domů i bez čepic« hartusili kostelníci a chřestili klíči.

»Žert! Žert« hubovali stařečkové, »což je tu hospoda. — Chrám je to přece žertovat se tu nemá.«

»A spát také ne« vykřikl za nimi ještě kostelník a zapráskl dveře až to zadunělo jako střelná rána.

Invalidi ovázali si lysé lebky kapesními šátky, postavili límce svých plášťů a pelášili ke kasárnám. Tam měli dnes všichni i zajatci »přes čas«. Francouzi seděli v hloučkách — tu a tam měli i malý stromek, ozářený svíčičkami — někteří zpívali si vánoční písně před papírovým Betlemem — jiní leželi na pryčnách a mlčky hleděli ke špinavému stropu... Vzpomínali na vzdálený domov — na rodiče — na ženy a děti. — Nikdo si jich dnes nevšímal, nekonala se ani obligátní »visita« a tak nikdo také neviděl, že tři lůžka jsou prázdná — že zůstala prázdná i když už ve všech síních světla shasla a kasárnami rozložilo se hluboké ticho...

Ano — scházel tu setník Duret se svými druhy Fleuronem a Tonnelierem. Jako ostatní i oni šli na půlnoční, ale nevrátili se. Stáli v kostele u dveří jako zkamenělí. Kněži u oltáře modlili se nejdříve latinsky hodinky — zcela jako — u nich doma. Zapomněli na chvíli, kde jsou a podlehli kouzlu vzpomínek a illusí. Viděli Betlem ozářený světly — a když se četla latinsky lekce »Pojďme až do Betlema a vizme ty věci, které se tam staly — tu zdálo se jim, oni že jsou těmi pastýři na nivách Betlémských, jim že se zjevuje anděl a volá: »Gloire soit à Dieu« »Sláva Bohu na výsostech a pokoj lidem dobré vůle«, a v jejich duších ozvala se známá slova: »Allons donc jusques à Paris et voyons cette chose qui est arrivée« — »Pojďme až do Paříže a vizme tu věc, která se tam stala.« Ano — »pojďme do Paříže« mí-

HRABĚ JAN HARRACH.

sto »do Betléma«, tak mluvil ten hlas —. »Allons, Allons« nutil ohnivý Tonnelier a strkal oběma soudruhům modrou bavorskou čapku, jako nosili invalidi... Vyšli, vmísili se do zástupu podnapilých, výskajících mužů i žen — stavěli se sami opilými — hlavy sklopili — bručíce s ostatními »holdarýja — hodarý — holdarýjaró«, vyhrnuli se branou ven... V předměstské hospůdce pochybné pověsti zapadli Němci — chvíli ještě potáceli se silnicí zajatci — až zmizeli ve tmě... Pod pláštěm drželi svoje přilby. Jednu hodili do Dunaje, druhou nechali na jeho břehu — třetí na cestě a nyní velikým obloukem oběhli město, aby se dostavili na stranu východní. Běželi po umrzlém sněhu na samý břeh Dunajský a ten je nyní vedl. Jeho tok ukazoval k východu a tam kynula jim spása. Proniknou-li přes hranice at do Rakous anebo do Čech — budou spaseni. A neproniknou-li? Budou zastřeleni! Ale lepší smrt — než ten bídný život tam.

Naslouchali, neozve-li se za nimi v pevnosti trubka, alarmem burcující vojáky — neuslyší-li dupot koňský — ale nic se v té svaté noci ani nepohnulo. Zmizela za nimi světla pevnosti — řeka pod tenkým ledem slabě šuměla — sníh chrupal pod nohami a jinak ticho až mrtvé vládlo kolem. Do rána jsou bezpečni. Ale ráno na všechny strany oznámí telegraf jejich útěk a četníci rozběhnou se krajem. Do rána — do osmi hodin než otevrou se telegrafní úřady — musí minout Řezno — jediné větší město na celé cestě ke hranicím. — Za Řeznem nutno se schovat — kde — to se ukáže — kdekoli — ve stohu třeba — v dutém stromě — v příkopu — a tam vyčkat večera. Mluvili stručně, úsečně, plni rozčilení a napjetí, ale běželi vytrvale. Sil netřeba šetřit. Celý den odpočinku jim kyne. Náhle slyšeli před sebou hukot vlaku, štěkot psů a troubit hodiny. Ponocný troubil čtvrtou hodinu ranní a cestu jim křížila řeka. »To je Altmühl, jsme

už u Kehlheimu —« řekl málomluvný Duret a ukázal rukou v pravo do tmy.

»Nikoli — to je Essing — odtud z ní štěkot i troubení« odporoval Fleuron — »zde musí být železniční most.«

»Rozdělme se — kdo ho najde — třikrát štěkne a ostatní se ozvou.«

Běželi opačnými směry po břehu řeky — ale Tonnelier chytil se železniční tyče — šplhal rychle po ní — nahoře ulomil isolator a kroutil jím tak dlouho — až drát se přetrhl. Duret se nemýlil. Sotva kus cesty běžel — narazil na násep, který se připojoval k železničnímu mostu — zavolal soudruhy a tiše jako lišky přeběhli na druhou stranu. Stál tam hlídačův domek — osvětlený — zuřivým štěkotem vítal je pes — ale nikdo se uvnitř ani nehnul. Oddychli si. — Věděli, nejpernější chvíle že jim teď nastává. Až dosud živé duše nepotkali. Kraj byl jako vymřelý — svatvečer poutal kde koho k domovu — ale teď v okolí velkého města bude tomu jinak. Mluvit nesmějí, prozradili by se řečí, nutno lidem se jen vyhnout — a nelze-li — tu třeba násilím si pomohou...

Ale štěstí jim přálo. Boží Hod vánoční přísně slavili Němci. Nepracovalo se ani v továrnách, ani v dílnách. K ránu i ponocní a strážníci unaveni celonočním bděním odešli a tak po šesté hodině prošli bez nebezpečí Řezno. Šli klidně jeho ulicemi špatně osvětlenými — přes starobylý kamenný most a když opustili i předměstí Hof a měli řeky Dunaj, Řeznu i Náhu za sebou — zavýsknout se jim chtělo. Několik mlékařských vozíků se spícími kočími a mlékařkami to bylo vše — co cestou za Řeznem potkali a když loudavě se blížilo ranní šero — tu už širá dunajská planina ležela za nimi a divoký černý bavorský les přijal je pod svoji bezpečnou ochranu.

A teprve teď pocítili, že jsou k smrti unaveni. Nohy chvěly se pod nimi. Žízeň se dostavila i hlad i zima dotíraly neúprosně. Snědli svoje suchary — to jediné co měli — vytáhli poprve mapy a kompas a zahleděli se do nich. S Dunajem — který až dosud jako nit v bludišti je vedl — rozloučili se a zamířili k severovýchodu. Není možné, aby zde už o jejich útěku věděli a proto Tonnelier směle vešel do první vsi, kterou spatřili. Stavěl se němým, kulhal také — ale měl plnou hrst bavorských peněz —. Krámek sice byl zavřen — ježto se slavil hod božího narození — ale hospoda ho přijala a prodala mu chleba i uzeninu a ještě ubohému mrzáku přidali krajíc housky — vánočky...

Když Tonnelier se svým rancem vrátil k lesu lekl se, neboť nespatřil svoje soudruhy; nenašel je na smluveném místě. Rozhlížel se opatrně — neviděl nic — jen zaslechl psí štěkot. »To je Duret« řekl si určitě a zamířil k blízké stodole, odkud štěkot zaznával. Odtrženým prknem v peření kynula mu ruka. Jako had prosmykl se do vnitř — přitáhl za sebou prkno a zalezl k druhům do vonného sena.

V té chvíli, kdy ve stodole hodovali naši zajatci — byl už celý Ingolstadt na nohou. »Alarm« zavřeštěly trubky — a v šíleném spěchu chápali se vojáci zbraní a pádili na shromaždiště. To sám velitel pevnosti poručil zavříti brány a troubiti na poplach. Městem probouzejícím se letěla překvapující zpráva, přehnaná, zveličená jako všecky první zprávy bývají. »Zajatci se vzbouřili« — křičelo se po ulicích, »přemohli naše vojáky, svázali je, zmocnili se jejich zbraní a ohrožují teď celé město.« Zatím při ranním raportu, když zajatci postavili se do řad na kasárenských dvorech — scházeli pouze tři z nich a po těch byla teď taková sháňka.

»To nám Ježíšek nadělil« — klel velitel a vyslýchal inspečního důstojníka a stráže. Zaklínali se, že nic podezřelého nespatřili, že ještě k ránu po druhé hodině spali uprchlí mužové pod dekami schouleni, že sám jejich světnicí prošel — pamatuje se.

»Osle« — okřikl ho kommandant — »pod dekami leželo jejich prádlo, boty, plechové misky a tornystry.« Rozzuřený poručil do garnisoního vězení odvest všechny zajatce, kteří s uprchlíky spali, vyslýchal je sám a také marně. Dozvěděl se jen, že odešli na půlnoční a od té chvíle nikdo s nimi nemluvil. Mluvili vůbec málo — a v té noci vzpomínali všichni jen na domov — každý obíral se sám sebou — nikdo nevšímal se a nestaral se o jiné...

Ale to už sedali vojáci na koně a rozjížděli se všemi směry, a to už z telegrafního úřadu letěly depeše do všech měst s věrným popisem uprchlých...

Bůh buď s nimi!...

III.

Pod Čerchovem — na úbočí haltravském krčí se pohorské městečko Klenčí. Malebná skupina domů a domků sedí tam na příkré stráni, jakoby každé chvíle chtěla sjet dolů do údolíčka, kterým se vine klikatá říčka Čerchovka. Chaloupky stlačeny jsou k sobě tak, že jenom na okrajích městečka je možný nějaký stavební ruch. Ke konci let šedesátých postavil na jeho hořejším konci těsně u silnice hrnčíř Heidler nový hostinec, který pokřtil »na Šumavě«. Šumava — jako každá novinka lákala a táhla hosty a tak v ní Klenčáci letos

loučili se s rokem 1870. a vítali šumně rok nový — slavili zkrátka Sylvestra. Kdosi hrál na »tahací harmoniku«, mládež kolem něho zpívala, u jiného hráli karty, a v koutě — kde seděli sousedé — ležel na stole »Pražský denník« — přečetli ho právě a mluvili o francouzsko-německé vojně, kterou skoro celé noviny byly vyplněny. Vypité pivo už účinkovalo, křik se vzmáhal, debatovalo se bouřlivě, odsuzovala se »naše vláda«, že nechá Francouze vykrvácet a nehne prstem. Rána nám zasazená v roce šestašedesátém Pruskem byla dosud v čerstvé paměti a pálila žhavě. Venkovští politikové zde u džbánku až skřípali zuby zlostí, že Rakousko se nehýbe, nevtrhne do Bavor a »nenamaže« Němcům — když v tom strhl se venku pokřik »zloději — zloději«.

Harmonika bolestně zakvikla a zmlkla, zpěv i hovor přestal jak by ufal — stolice padaly — jak všecko hrnulo se ke dveřím a odtud ven na dvůr. Měsíček svítil mdle nad temnými lesy, ale přece bylo vidět, jak po bílé silnici prchají jako stíny tři muži bez čepic, prostovlasí, za nimi žene se chasa — mezera mezi nimi se krátí — dohánějí je — chytli je a už je sem také vedou. A hle — muži se nebrání — jdou tiše — skoro radostně — tváře se jim usmívají — vcházejí do osvětlené světnice, vykřikli »vive la France« — padli si do náručí — ruce všech tří se objaly — hlavy k sobě přitiskli a zaplakali hlasitým pláčem...

Svaté ticho zavládlo hospodou. Kdo jsou ti cizinci zmučení, na kost vyhublí, špinaví, se šatem i obuví rozedranou? Jak sem přicházejí v tuto nezvyklou hodinu a co zde chtějí?

V tom jeden z nich omdlel a jako podťat svalil se k zemi. I ostatním dvěma patrně není dobře — potácejí se, chytají se stolů a židlí. Skočili k nim. »Otevřte okna — špatně jim přišlo z toho horka a čoudu zde.« — »Vodu podejte« — »trochu rumu na cukr« — »a netlačte se na ně tak« — ozvaly se rozumné, přísné hlasy. Ale už tu byla šenkýřka s láhvičkou nějakých kapek a měla šťastný nápad. Na plotně v kuchyni vařil se hrnec černé kávy pro hosty.

»Což trochu černé kávy?«

»Ano — ano — kávu sem.«

Jak ji spatřili na smrt unavení cizinci — hle už sáhali po kouřících se sklenicích a tak, jak byla — bez cukru — srkali ji vřelou dlouhými doušky, div že si ústa neopařili...

Vděčně rozhlédli se po chvíli kolem. Mluvili rychle, neznámou řečí, ze které rozuměli zvědaví posluchači pouze slůvko »Oesterreich«.

»Nic »oesterreich« — my jsme Češi tu« — vypjal se před nimi malý, ale bystrý tkadlec Keplík a udeřil se do vetchých prsou, až se rozkašlal. Tomu počalo nejdřív svítat. »Jářku, sousedi — tohle nejsou ani Němci ani zloději — skočte někdo do pastoušky, probuďte starého pastejře Rusa a přiveďte ho sem. Uvidíte, že se s nimi smluví.«

Pastýř Rus byl vysloužilý voják. Dobrých dvacet let nosil císařský kabát a znal stejně jako Čechy i Polsko, Uhry a Italii.

Přišel rozespalý, jen ovčí kožich si navlík, beraničku na hlavu posadil a do dřeváků vklouzl na boso.

»Kýho šlaka, chlapci, koho tu máte?« hned ve dveřích volal.

»Tu máte, strejče, připijte si,« podávali mu sklenice se všech stran — »divní hosté sem zabloudili, smluvit se s nimi nemožno.«

»A to by bylo tento — —« zabručel dědoušek a hrnul se do vnitř a rovnou hned ke stolu, za kterým seděli a hověli si tajemní, neznámí příchozí. Podíval se na ně — na jejich černý vlas, orličí nos, na jejich vous upravený na »kozí bradku« a hned prohlásil — »to jsou Taliáni, krk sázím, že Taliáni — potloukají se tu — stavět železnice pomáhají« — a už na ně spustil italsky. Potil se při tom — kroutil, za uchem se drbal, jak pracně sháněl skromnou zásobu vlašských slov a frází — »Ki? Ki siete?« spustil Rus — a hle — hned po těch slovech jeden z cizinců vyskočil, ruce starému pastýři tiskl, na rameno mu plácal »siňore« mu říkal — a volal: »noi siamo infeliči soldati Frančesi« i mapy vytáhl a na nich ukazoval, ústy, očima, rukama mluvil, umluvit starce mohl.

Ten se najednou obrátil a rozkřikl se na hospodu: »Běžte hned pro starou Majerku. Ta sem musí. Jsou to Francouzi, francouzští vojáci myslím, byli někde v zajetí ve festunku a utekli — to ten jeden umí taliánsky.«

»Což — Francouzští vojáci? Sláva! Sláva jim!« a už hrnuli se znovu na ně. Objímali je, po tvářích hladili, jíst, pít, kouřit nabízeli, na Němce nadávali, Francii a Francouze velebili — až konečně přišla stará paní Majerová, vzdělaná dáma, chot majitele jediné továrny v Klenčí — továrny to na majolikové zboží. Starou právě nebyla, ale říkalo se jí »stará« na rozdíl od mladé paní, se kterou syn se oženil teprve asi před rokem. Celá rodina přišla do Klenčí z bavorského Anšpachu, nebyli dosud ani rakouskými příslušníky a když vypukla válka s Francií, musili oba synové Majerovic jako reservisté nastoupit ke svým plukům a táhli s bavorským vojskem do války proti Francii.

Továrnice přiběhla udýchaná v nočním čepečku bílém, ve velikém kolovém plášti, hned

PALÁC HR. HARRACHA VE VÍDNI.

se francouzsky plynně a živě rozhovořila a té se uprchlíci vyzpovídali. Ano, byl to Duret a Fleuron s Tonnelierem Paní se nad nimi rozplakala i lítostí i vzpomínkou na své vlastní dva syny, a to ještě nevěděla — snad jen mateřským pudem tušila — že se jí oba nevrátí. Vrátil se jí po roce jediný syn — na štěstí ještě starší, ženatý — druhý vydechl mladý život svůj právě v bojích u Sedanu a matka neshledala se s ním již nikdy...

»Zavolejte lékaře a vy skočte k nám a přijeďte s kočárem — odvezu si je domů« — poručila lámanou češtinou továrním dělníkům, kteří tu rovněž Sylvestra slavili a po chvíli už odvážela si vyčerpané, na smrt unavené, ale přece jen šťastné Francouze jako vzácné hosty do svého domova.

Celé Klenčí bylo zatím na nohou nejen tu noc ale i všecky příští dny. Práce v zimě nebylo, čas na »hejty« i »přástky« jako stvořený, dny krátké jako píď, ale večery dlouhé jako moře a o ničem jiném se nemluvilo než o Francouzích. Starého pastýře obdivovali, jaký je chlapík, jak se hned s nimi smluvil. I paní továrnici velebili, jak je obětavá a vzdělaná, francouzsky že mluví líp než česky. Se zatajeným dechem naslouchali, když mladý tovární malíř, který cizincům u Majerů posluhoval, vyprávěl, jak celých pět dnů zajatci protloukali se a bloudili napřed Bavorským a potom Českým lesem. Jak v noci sirkami škrtali, svítíce si na kompas — až jim i sirky došly. Ztráceli směr, vracet se musili, šplhat na dřeva a kompasem jen určovat si cestu. Vyhýbat se příbytkům, skrývat se před lidmi. Štěstím jejich bylo, že je ta Horní Falc bavorská řídce obydlená a k tomu ještě lidmi, kteří nečtou, ba ani číst neumějí... Slzy jako hráchy padaly ženským po tvářích, když slyšely, co ti vojáčkové zimy zakusili, jak jim rozedrané boty i s kůží stáhl sám pan doktor s nohou, jak cestou živili se v lese jako ptáci jen bobulemi, jalovcem a řeřabinami, jak v kruté vánici ten den před Novým rokem spasila je bouda dřevorubecká před jistou smrtí, jak chtěli přeběhnout hranice u Brodu a dát se k Domažlicům, ale jak tam střelila po nich bavorská pohraniční stráž, že kus cesty až ke Koubě musili se vrátit do Bavor a dali se pak samým lesem k severu ke Klenči. V noci přešli hranice nemajíce o tom tušení, překročili Haltravský hřbet, vyběhli z lesa na »Křivou cestu«, když spatřili osvětlenou hospodu »na Šumavě«. Síly jim už došly, byli by jistě zahynuli, zmrzli, ale to světlo je sílilo. Jako ve snu potáceli se s kopce dolů k těm ozářeným oknům — slyšeli zpěv — hovor — ale v uších jim hučelo a oči se jim kalily, tak že ani nerozeznávali, zpívá-li se německy čili nic. Když viděli, že jsou zpozorováni, prchali víc nevědomky, pouze pudem sebezachování vedeni, ale jen kousek cesty — už u Křížku se zastavili, opřeli se oň a odevzdali se klidně osudu...

Něžnou pozornost a péči prokazovalo jim proto celé městečko. Co kdo měl nejlepšího a nejvzácnějšího — to posílal k Majerům. Míšenská jablíčka, med, ořechy, čerstvé máslo nosily tam selky a prosily, kdyby vojáčkům přišlo k chuti, aby jim podali... Čtrnáct dnů si poleželi než zotavili se úplně a lékař jim dovolil vycházet. To už i Domažlice dozvěděly se, jak vzácné hosty Klenčí skrývá a tamnější společenstvo krejčí poslalo jim tři úplné zimní obleky... I cesta do Vídně k francouzskému velevyslanci sbírkou se jim umožnila a je

až ku podivu, jak ti prostí lidé naši tam pod horami dovedli dávat a nepokořovat...

Francouzi byli jako znovu zrození. Nejveselejším byl Tonnelier — žvatlal rád česky — a první jeho čin byl, že zabalil tři čapky invalidů a balíček poslal poštou do ingolstadtské pevnosti... »aby si tam nemyslili« — povídal při tom hrdě — »že Francouzi také kradou«.

Jednoho dne před Majerovic továrnou předjel parádní kočár pana poštmistra Šafránka. Francouzi se posadili a odjížděli z Klenčí. Klobouky mávali, šátky si oči utírali »adieu-adieu« — »dékujem moc — dékujem« na všecky strany volali a se ukláněli.

I tkadlec Keplík vyběhl ven tak, jak seděl za stavem ve vytopené, dřevěné světnici. V bílých povlíkačkách a modré zástěře s desaterem vyskočil a volal: »Tak jeďte — a ty Němce vymlafte — to vám povídám — už prý je máte nasazené i v Paříži.«

Ano — pravdou to bylo. Paříž se vzdala a to když slyšeli naši důstojníci — nic je déle v Klenčí udržeti nemohlo.

Stará paní Majerová dostala o vánocích roku 1872 poštou balíček. Byl tam list, dárek a tři fotografie. Pod obrázkem Duretovým a Fleuronovým bylo napsáno »padl dne 14. února v Belfortu« a na svůj vlastní obrázek napsal Tonnelier: »v upomínku na moje nejšťastnější i nejsmutnější vánoce« — —

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

LESY PŘIŠLY . . .

Bledé dítě chorých lící
z postýlky své u okénka,
které vedlo na ulici
ze přízemní chudé síňky,
dívalo se lačným okem
do modrých a čistých nebes,
vlašťovky kde honily se,
do ulice, plné slunce.
Jak to slunce plá a svítí
a jak pěkně teď as venku:
na lukách, kde květy voní,
v zahradách, kde pějí ptáci,
v lesích tam, kde po květinách
motýlů se vznáší hejno!

Chudé, slabé, dítě města,
jednou jenom spatřilo je
zelené ty stinné lesy,
s veselou kdy kolonií
chudých městských dětí přišlo
na ves loni o prázdninách.
Ale od té doby stále
touží po nich dětskou duší;
jako krásný sen mu zdá se
čas, kdy hrálo u potoka,
honilo se za motýli,
naslouchalo šumu lesů.
Šum ten zní mu stále v duši,
stále jako když ji slyší,
pohádku tu nad vše krašší,
nejsladší tu kolébavku.
Zdá se mu, ty staré lesy
jakby k sobě volaly je
vlídným, vábným hlasem z dálky.
Ale dítě hlavou kroutí:
»Nemohu k vám, drahé lesy,
nemohu, ach, běda, běda,
chudí jsme my jenom lidé,
a já, lesy, tůze stůňu.«

A teď dítě kleslo zpátky
do strakatých podušek svých,
přivřelo svá očka víčky,
duší k lesům vrátilo se:
vidělo zas jedle staré,
vonné smrky, štíhlé břízy;
zdálo se mu, jakby hlavy
stromů všech se tiskly k sobě,
jakby něco umlouvaly
radostného tichým šeptem,
a pak jakby jedním sborem
zaznělo to, zašumělo:
»Přijdem samy, dítě, k tobě!«

Otevřelo dítě oči,
usmálo se na postýlce,
v ručky bílé zatleskalo:
»Mamičko, ach, jak se těším,
lesy samy přijdou ke mně!«
Nebohá se lekla matka,
nejinak, než dítě blouzní.
V bázni ruku mozolnatou
na bělostné kladla čílko,
ale dítě usmívá se:
»Mamičko, ne, nic mi není,
lesy, lesy ke mně přijdou!«
»Bláhové ty, hloupé dítě,
nesmyslné řeči vedeš,
jakby lesy mohly přijít!?«
»Mamičko, věř, přijdou, přijdou,

zrovna teď mi slíbily to,
vědí dobře, jak k nim toužím
a že tuze, tuze stůňu.«
Jakoby ta zlatá záře,
jež se venku rozlévala,
na mžik byla zabloudila
v šerou síňku chudých lidí,
dětská tvář tak plála štěstím,
ale matka v bolné tuše
stranou stírá horké slzy...

Denně dítě hledí oknem
uzří-li již lesy blízko.
ale marně; stále tytéž
šedé domy pouze kolem
a táž dlažba plná lidí;
jednou jenom září v slunci
po druhé se prach tam zvedá,
jindy v dešti se zas leskne,
ale lesy nikde, nikde.
A pak jednou vítr zavál
na tu dlažbu, bůhví odkud,
chumáč listí sežloutlého,
přišly deště, mhy a chlady,
a ten každý den byl kratší,
a v té síňce chudých lidí
bylo temněj nežli dříve
a též smutněj: dítě chřadlo.
Z rána jenom namahavě
pozvedlo se na postýlce,
zadívalo ven se oknem,
vystlaným již měkkým mechem,
a pak zase kleslo zpátky,
lhostejné a nevšímavé!

Ale potom jednou z rána
stal se mu ten velký zázrak:
sotva oknem povyhlédlo,
plesně vzkřiklo: Les byl tady!
Před oknem tu síňky stály
hrdé jedle, vonné smrky,
tlačily a tísnily se
strom nad strom se natahoval
aby viděl v šerou síňku,
v malé okno jedna větev
dokonce i zafukala:
»Slyšíš — dítě? Už jsme přišly.«
»Lesy přišly — lesy přišly!« —
vzkřiklo dítě dutým hlasem —
mamičko, hleď, lesy přišly!«
Ale pak je kašel schvátil,
kleslo nazpět v chudé lůžko,
umořené, vysílené
padlo znovu v tichý spánek.

A co bílý poletoval
sníh nad stromky vánočními
před oknem té chudé síňky,
snila bledá trpitelka
o lese, jež nad ní šumí
pohádku tu nad vše krašší,
nejsladší tu kolébavku;
růže zkvetly v jejích líčkách,
a rty jakby šeptaly:
»Lesy přišly — lesy přišly...«

STANISLAV JARKOVSKÝ:

DROBNOST.

Když vánoční, tak vánoční.

Slečna Drahomíra Pišvejcova byla nad míru emancipovaná a proto jsem si ji nevzal, nýbrž odporučil ji svému příteli a soudruhu z magistrátní kanceláře Františku Librézloyi. Já jsem už dost svobodomyslný a na mně by nebyla měla Drahomíra, při křtu Pepička, co pokazit. Ona nejenom že chtěla chodit na Minervu, ale byla hned po té, když sukně se jí prodloužily přes kotníky, jednatelkou Spolku pokrokových dívek na předměstí, kde jsem ji poznal v tanečních hodinách a jehož jméno tuto zamlčuji ze skromnosti, neboť zrodilo mne, a ji také. Potom zdá se, že byla vůbec duší všeho emancipačního hnutí tam u nás, neboť tuze dlouho žádný mužský o ní nezavadil, leda hrůzyplnou poznámkou. Co ta dívka všecko vyváděla, vzbuzovalo zděšení naší domovnice, která byla, a snad je dosud, členem třetího řádu. Řečnila horlivě — nikoli domovnice, nýbrž Drahomíra — pro volební právo žen, zasazovala se o připuštění žen na ministerská křesla, a byla by pro ženskou sukni žádala i celé kardinálské konklave a stolici papežskou, kdyby nebyla bývala zapřísáhlou nepřítelkyní římské kurie. Psala do všech ženských listů vůbec a do »Svobodného myšlení« úvodní články.

František Librézl byl této Drahomíry pravý opak. Sedím s ním už po pět let ve zmíněné kanceláři, která tvoří jakýsi předpokoj svatyně, v níž náš pan rada dříme svoje sladké magistrátní sny. O půl jedenácté mu přináším dva párky, slanou housku a skleničku piva, z čehož pro nás dva zbude v kanceláři líbezná vůně.

JAN DĚDINA A RODINA JEHO.

Librézl denně před ouřadem chodí do Týnského kostela na tichou mši svatou a tuším že je také kollegou naší domovnice. Vím, že v neděli chodí k Dominikánům a že naše domovnice ho zná. On ji, myslím, také neboť když jsem jednou v takové slabé, mládenecky roztoužené chvíli vypravoval, jak mi chodí tento ochrance pořádku i mravnosti našeho domu otevírat, když se v noci vracím z hospody, ona, dáma asi pětatřicíti let, že mám až sucho v ústech, Librézl se začervenal a najednou se pilně hrabal v aktech. To nedělal nikdy, když jsem mu vypravovával o svých svobodomyslných procházkách po Praze.

Hned na ponejprv jsem postřehl, jak záslužnou by měla Drahomíra práci na tomto objektu a že by z obou mohl býti šťastný párek, poněvadž les extrémes se touchent — neumím francouzsky, a proto to vyslovuji jak se to píše. Čtyři léta jsem přesvědčoval Librézla, jaké štěstí mám pro něho schované, neboť záleželo mi na tom, aby Drahomíra se vdala. Bydlelať ta dívka u mého krejčího, který byl jejím otcem a zároveň mým domácím, u něhož jsem byl v podnájmu, tak že přístup do mého pokoje byl kuchyní, v níž spávala Drahomíra s matkou. Uvažme onu domovnici, stále kyprou a vábivou jako krajíc tlustě máslem namazaný,

dole, — a tuto kuchyň s tím emancipovaným obsahem nahoře a nikdo se nediv, že další vyplňuji toliko tečkami . . . . . .

Počátkem roku pátého se mi podařilo důmyslnou kombinací, na kterou bohužel už se dobře nepamatuji, dostati Librézla za jednoho listopadového nedělního odpoledne návštěvou k sobě. Říká se, že lásky čas je měsíc máj, ale není to pravda; je to listopad, protože začíná zima a lidé tulí se k sobě jak ve smyslu přeneseném, tak nepřeneseném. V listopadu a vubec na podzim to začíná, a v máji, to je pravda, to končí, neb moderněji řečeno, vrcholí.

Tak nějak to bylo s Librézlem. Jakmile Drahomíra, jejímuž věku dařilo se od několika let jako onomu slunci biblickému, které za bitvy, nevím už jaké, najednou se zastavilo a ne a ne se hnout, dostala se v bližší styk s Librézlem, nepustila ho. Ne vždycky to, co předchází, je příčinou a to, co následuje časově, s tím je v příčinné souvislosti. Tak tedy jen mimochodem a proto, abych jednající osobnosti ještě po druhé na scénu uvedl, připomínám, že naše domovnice i s domovníkem před několika měsíci zmizeli z onoho předměstí a z Prahy vůbec, z příčin prý velmi choulostivých. Jest odvážný závěr, že od té doby jakoby Librézlovi něco scházelo, ale nemohu si pomoci, psycholog, bystřejší než je pouhý magistrátní kancelista, totiž já, by mi to beze vší pochyby potvrdil.

Sňatkem romány končívají, tady začal. Buďto bohužel, anebo bohudík, nelze ve vánočním čísle žádného časopisu psáti romány a dovoleno jest toliko uváděti jenom episody rázu většinou melancholického, jako jsou scény o vánocích na rovníku, o vánočním stromku vdov a sirotků — vdovci bývají vyloučeni z tohoto smutku, neboť, darebové, už si najdou nějaké to potěšení — o studené jizbě starých mládenců neb i panen, o drátářích a podobného druhu truchlivých figurách. Nezbývá tudíž než poznamenati, že v říjnu byla svatba, poněvadž byl na ní nejvyšší čas a v prosinci, zrovna před časem vánočním, měl jsem v kanceláři za souseda muže, jemuž podle obecného názoru dlužno záviděti. Ovšem nikoli ty nosy pana rady, jichž této doby snášelo se na Librézla víc než jindy. Rada je mládenec, nikoli starý, nýbrž prastarý, a když ho žádal Librézl o půl dne dovolené na svatbu, udělil mu ji slovy:

— Jdou si, Librézl, ale oni jsou osel.

Jsme na magistrátě konservativní a vonikáme si.

Tak tedy jen malou episodu z toho románu, která čirou náhodou má vánoční vůni.

Venku mrzlo, bylo pěkné ráno a od osmé hodiny jsme se hřáli pěkně u kamen, ve kterých praskalo. Rada přijde až o deváté, tak času na tak zvanou práci habaděj. Pořád ještě jsme uvažovali, Librézl a já, o listopadových volbách, které nám toho roku přinesly překvapení: několik starých starších se kácelo a povstali jiní, jako fénixové z prachu. Dílem jako když trefí do kuželek, dílem jako když vyletí taková ta mnohobarevná rachejtle, na Střeleckém, před svatým Janem. Také zavzní takové všeobecné, arci jen v duchu pronášené »Ah!« nad těmi novými světly, která pak září každý pondělek odpoledne ve velké zasedací síni.

Potom svezla se řeč na Librézlova strýce. Nikdy jsem se nedověděl, a myslím, že už nedovím, čím ten strýc byl, a jenom tolik mi je známo, že měl peníze a že byl na Moravě. Ale vším způsobem byl to dobrý muž, neboť vždycky v čase předvánočním posýlával Františkovi deset zlatých, v dobách moderních dvacet korun. Třeba že tato strýcovská daň byla pořád stejná, přece už na čtyři neděle před tím mluvilo se v naší kanceláři, co asi pošle moravský Nabob, a tolikéž neděl po tom byl veleben ten muž za opětnou svoji desítku. Právě před třemi dny přikvačil Librézl se zvěstí radostnou:

— Vědí, co letos poslal strýc?

— Ano, vím, odvětil jsem mudrcky, neboť ani písaři v kancelářích nemluví jinak, nerci-li my, kancelisté.

— Třicet!

— To že mají o jednu duši v domácnosti víc. Půjde-li to tak dál, budou za nějakých deset, dvanáct let moci dostávat stovku. Jen poprosit pána Boha, aby jim požehnal . . . — Trochu zlomyslně jsem se při tom ušklíbl, neboť bylo řečeno, že svatba pospíchala.

Za to Librézl vytáhl tobolku a třemi desítkami šermoval mi také zlomyslně před očima. —

Někdo zaklepal. Vstoupil elegantně oděný mladík, s balíčkem pod rukou. Aha, agent! Takových k nám přichází denně na kopy. Vítáme je s otevřenou náručí, protože než je vyhodíme, ujde chvilka a odpočineme si při tom.

— Pan rada ještě zde není! odbývám zkrátka.

— Prosím, velectění pánové — já vím — přicházím přímo k vám, tady k panu Librézlovi — a jmenoval mne, kteréž jméno však jest úřadním tajemstvím, — pánové jsou přátely literatury... Bůh ví, kde se vyptal na naše jména, snad u portýra; literaturu známe toliko tu, kterou tvoří naše registratura a ovšem Obecní Věstník.

— Daj nám pokoj! mínil Librézl, dávaje dost nepokrytě na jevo svoje nepřátelství k prvnímu prostředku šířících se kultur.

Kterýkoli nakladatel mohl záviděti chefovi tohoto čilého agenta. Neboť než jsme se nadáli, rozdělal na mém stolku balík, z něhož se vyrojilo krásně vázaných kněh, ve futrálech i bez futrálu, s ořízkami zlatými i bez nich. Mně bylo pořád ještě zima a rozvíraje šosy svého kancelářského kabátu, stál jsem ještě u kamen. Librézl také, ale natáhl hlavu, když viděl tu všelijakou nádheru na stole.

— Koupěj něco pro milostpaní pod stromeček, ta má knížky ráda, pobízel jsem Librézla. Peněz na to mají dost.

Agent chopil se této nitky, mnou jemu bezděky podané a soukal z ní ochotně hned celé lano. Konečně se podařilo Librézlovi vpadnouti do toho přívalu řeči.

— Moje paní nechce mít stromeček, pravil dost truchlivě, tak že přece tato vánoční drobnost má svůj smutný element.

— Ale dárky bude brát, nebojej se, popichuji, Bůh ví proč. Jinak nepletu se nikdy do rodinných záležitostí, ani ne svých. Pan strýc jim beztoho ty peníze poslal na to.

Agent šermoval knihami před nosem mladého manžela.

— Račte se podívati, tato nádherná vazba.. zlatá ořízka se vzorkem...

— Ukážou.., co je to...

V očích agentových se zajiskřilo, tak jako se asi zajiskří v očích pavouka, v jehož pavučině třepetá se moucha.

— Prosím... »Myšlenky dobré duše...« pro dámy...

— Myšlenky? . . . Hm... A Librézl bezpochyby vzpomínal na »Svobodné myšlení«, které se asi povalovalo v jeho domácnosti. To by možná mou paní zajímalo. Co to stojí?

— Ale, prosím, usmál se agent pohrdlivě. To vůbec nic nestojí, když ráčíte uvážit tu vazbu. Co pak to je, dvacet korun!

Teď jsem už ani nemukal. Tím méně, když Librézl opravdu vytahoval peníze . . .

Agent knihu ještě úhledně zabalil do papíru hedvábného a pak bílého a oulisně podotkl:

— Ráčíte-li dovolit, já knihu připravím hned tak, abyste ji mohl odevzdati milostivé paní jako dárek a aby před tím nikdo obal nerozbalil, přilepím, s dovolením tedy, červenou vinětku... ve formě srdíčka...

Měl všecko už připraveno, patrně neobchodoval tak v kancelářích poprve — možná že to byl takový kancelářský specialista...

Přes tuto epizodu přešlo klidně několik dní do vánočních svátků. Librézl se těšil na půlnoční, já zase na věci docela jiné, s půlnoční souvisící toliko půlnočním časem.

...Bylo pak po vší té vánoční poesii a po svatém Štěpánu přišel jsem do kanceláře. Librézl už tam seděl — po svatbě bylo to poprvé, co mne předešel v úřední horlivosti. Nemohu však říci, že jsem se proto zastyděl, bylo mi to naprosto lhostejno. Držím se železné zásady ouřednické, nedělat víc, než tolik, aby člověka nevyhnali.

Venku jihlo, chumelilo se hustě a v referátě přes sníh asi sakrují. To bude zas novinářských článků, než to všecko dostanou z ulic do kanálů a do řeky! V takových případech pulmistrům nezávidím.

V kanceláři bylo šero a Librézl zíval. Já ovšem také.

Vzpomněl jsem si na štědrovečerní podarování u Librézlů a ptám se:

— Nu tak, milostpaní měla radost, co?

— Hm.

— Ta knížka se jí nelíbila? Ty myšlenky?

— Oni mi pěkně poradili!

— Já, vždyť já nic neradil. Ta vazba byla přece pěkná, ne?

— Byla, ale ten vnitřek!

— Pro Krista, snad to nebyl nemravný román?

— Kdyby byl! zavzdychl trpce Librézl.

— Tak co to bylo, povídaj! vybízím kollegu a pojednou struna zvědavosti se ve mně napjala do krajnosti. Snad to bylo ještě něco horšího než ten podotčený román a měl jsem na špopkách ne tak svoje oči jako veškeru pozornost. Ke každému aktu měla by býti přidána nějaká pikantní anekdota, pak by žádný neušel náležité úřadní pozornosti.

— Inu měli jsme se na to přece lépe podívat, sváděl Librézl pořád ještě svoji koupi na mne. Každý zločinec vždycky hledá polehčující okolnosti a spoluvinníky.

— Tak proč se nepodívali?

— Protože jsem osel, pravil Librézl filosoficky.

— To pan rada také říká, potvrzoval jsem poznání sebe sama Librézlovi. Tak co říkala milostivá?

— Ale . . . lezlo těžko z nitra manželova... tak jsme večeřeli, — ani rybu jsme neměli, není to prý dost svobodomyslné . . . jenom párky . . .

— Ani rybu ne...? A to se nemohli ozvat?

— ? —

Librézl na mne pohleděl a z toho pohledu bylo by možno udělati vlašský salát, ze kterého vyčníval by tak jako ocásek ze slanečka, vrcholný pocit projádřený slovy: Ozvat se, —

člověče, pro Krista, co pak jich to napadá! Tušil jsem, že pouta manželská jsou tedy ukována velmi pevně a začalo mne hrýzti svědomí.

— A co pak dostali od Ježíška?

— Dostal jsem, ano,... Ale neptají se, co, zahromoval najednou Librézl, vyskočiv od stolu, až se nám zatřásly inkousty, pera, umývadlo v koutě, ve kterém si jenom pan rada umývá špinavé ruce, my nikdy, pak celá registratura.

— Proč pak?

— Tak považej! Po večeři, po těch párkách totiž, jdu ke stolku, vytáhnu ze zásuvky ten balíček, vědí, s tím červeným srdíčkem, — holomek jeden, — což týkalo se patrně onoho knihkupeckého agenta, — a podávám ho ženě. Usmála se, nebo dárky dávat neměl jsem zakázáno, jenom stromeček nesměl se objevit, a vůbec žádné takové obřady... o tom jim budu jindy povídat... a srdce mi v těle skákalo, když to otevírala... Zamlčel se a pak zase hlasem plným bolesti zahromoval: A potom jsem skákal já!

— Proč pak? táži se opět.

— To nebyly žádné myšlenky... a stálo to dvacet korun... Vědí co to bylo? — Modlitební knížky pro nevinné panny.

— !? ...

— No nedělají si z toho nic, schovaj si to, radím teď upřímně, za pár roků mohou to dát znovu, a pod stromeček, snad pro slečnu dceru.

XAVER TEJŘOV:

VZPOMÍNKA.

V paměti mojí nestrouchnila chvíle,
kdy z města krajského jsem, drobný hoch,
k nám v horskou dědinu přes dlouhé míle
se na vánoce prvně vybrat moh'!

Šlo na čtvrtou. Den, ke sklonku se chýle,
v sled teskně rozdých' se v lán sněžných sloh,
a za mžik při luně kuň dusá čile
v před mrazným vzduchem blíž v náš chudý doch.

Tajemné ticho na nebi i zemi.
Je čeří jen smích zvonků, závějemi
zně lehýnce do šíra daleka.

V tom rána z hor se ostře slyšet dala,
a svatvečerem hrůza zajektala:
Kdes člověk vraždil! — Zvíře? Člověka??...

SONET ŠTĚDROVEČERNÍ.

J. Č.

Strom do cet ztopen, do světel,
pro čtyry prostřen stůl,
však při něm jenom tři, jichž bytost hoře důl,
že čtvrtý nejde, žel!

Ach, k dveřím oko marně zříš:
Co s beder draných střás', ž e j e s t, i zdání tíž,
nepřijde nikdy již!

Já měl-li srdce jeho půl,
on moje celé měl,
a dneska mrtev je tou z odhodlaných střel,
již v předčas Osud skul!! — —

Po svíci svíce shasíná...
Kdo ví, proč shas' on svou?! Zbabělec? Hrdina??...
A bolest vzpomíná — — —

DR. J. ČERNÝ:

ŠTĚDRÝ DEN DĚTÍ CHIRURGOVÝCH.

Z pozůstalosti mladého lékaře.

Bydlili jsme tenkráte ve velkém domě s trojími schody. Tabulka na veřejích vrat ohlašovala, že

MUDr. N. N.,
odborný lékař chorob chirurgických,
ordinuje od 3.—4.

a jiná tabulka v průjezdu vedla cizince poptávajícího se po panu doktorovi ke druhým schodům, udávajíc současně, aby pro bůh snad nezabloudil, nemoha »svého« lékaře nalézti, jinam, že pan doktor bydlí v I. poschodí.

Obývali jsme tu pět pokojů s kuchyní a koupelnou, tak rozložených výhodně, že na jedné straně vchodu byl byt o třech pokojích, jenž sloužil povolání odbornému, na druhé straně, se vchodem naproti byl byt rodiny, dva pokoje s příslušenstvím. Část obydlí práci lékařské zasvěcená skladala se z pokojíku, kdysi za kuchyni slouživšího, po níž ještě zbyl olejový šedozelený nátěr do výše ramen dospělého člověka sahající, jejž z části skrýval ke stěnám přistavený nábytek, pianino ze studentských let, trumeau, divan s vysokým opěradlem a četné obrazy lacinějších domácích mistrů a velmi sešlá, vyšlapaná podlaha, kterou marně se pokoušel zakrýti »perský« koberec od Gottwalda. To byla čekárna. Druhý pokoj, se starobylým vyženěným psacím stolem, divanem na první zběžné vyšetření a spoustou knih v jednoduchých policích při všech čtyřech stěnách i pod oběma okny sloužil za pracovnu. Nejzadnější pokoj zařízen byl za operační pokojík a sloužil i k pracím chemickým, mikroskopickým, podrobnějšímu vyšetřování pomocí nástrojů, a byl dle toho zařízen.

K tomu pokoji, jenžto je jevištěm prvního a jediného jednání našeho příběhu s krátkou předehrou, ještě se vrátíme.

Je samozřejmo, že tato část bytu, ve které obýván byl vlastně a také jen z části, pokoj prostřední, kterému říkalo se (z počátku zcela nemístně, ježto nikdo k ordinaci nepřicházel) »ordinační«, kde otec rodiny, chtěje od hluku živé mládeže ženského pohlaví míti pokoj, aby v klidu bylo lze pracovati, že tato část bytu hodila se velmi dobře k vystrojení vánočního stromku, zvláště zadní její pokoj. O vánocích beztoho málo kdo přichází k ordinaci, na štědrý den skoro nikdo (toho roku jen jeden pacient, potřebuje vysvědčení, dobelhal se do ordinace a v čekárně případ vyšetřen, ježto nemocného léčila vlastně nemocnice) — a kdo přece přišel, vyšetřen a opatřen v pracovně, ježto operační pokoj už od předešlého dne hostil veliký vánoční stromek, vlastně strom, stepilou jedli, s bohatstvím přímých, pěkně zelených větví, obalených krátkým jehličím, vydávajícím libou vůni, ne tak sic pronikavou jako tinktura lesní vůně, kterou s rozprašovačem, jak vánoční dárek poslal jeden z dodavatelů lékařových, ale za to tím milejší, ježto byla přirozena a mimo to zelenavým hávem, jenž ji vydával, přenášel domácího pána i s jeho živou fantasií daleko odtud do rodného kraje k otcovskému městu a jeho okolí s hlubokými černými lesy, v nichž tolikráte s otcem se nachodil a od něho učil se přírodu znáti již ve věku, kdy děti nejvýš znají jedlé ovoce. Už leta dřímá ta zajímavá hlava, pevného, neohebného charakteru . . .

Pozdě odpoledne přichází vychovatelka se starší dcerou, jež už dávno ví, že Ježíšek je bolestná illuse, kterou však s opravdovým zdarem mladší sestře dovede zachovati, a jmou se stromeček strojiti. Jindy ta dcerka do operačního pokoje nesmí . . . .

Ale o vánocích i důstojná věda zmlká, jako zmlkala za dob nemocničních na klinice, kde operační sál s posluchárnou vždy na štědrý den přeměněn ve velkou vánoční komnatu s obrovským stěžněm vánočního stromu. Nechávám je pracovati — až budou hotovi, podívám se, jak mi v mém svatostánku, kde se vše leskne bělostí asepse, hospodařili. Děvče moje a o málo starší vychovatelka, tak vážná a správná ve všem, po tichu spolu hovoří, urovnávajíc vše, co by vánoční dojem nějak rušilo, ověšují skleněné skříně s amputačními noži, pilkami, trepany, lithotriptory a ostatním nářadím bílými prostěradly, jak seznávám z jich tlumených návrhů — leč nepředbíhejme události. Šustí papírové ozdoby, co chvíli pleskne některý křehký kus cukroví špatně na větev upevněný o zem a roztřískne se, což vždy zavdává podnět k tomu, aby byl odklizen do žaludku některé z ošetřovatelek jeho — kdyby tu byla mladší dcerka, měl bych podezření, že se úmyslně upevňuje nedbale, aby jen hodně toho spadalo — jest veliká ctitelka věcí sladkých.. konečně jsou hotovy. Pak trousí se po špičkách pracovnou pryč, aby nerušily. A po chvíli jest úplné ticho. Jen pero šustí tichou svoji

píseň na papíře, stránka za stránkou vrší se na zásobu rukopisu pro hladové tiskárny až i mně ruka a ještě více duše umdlévá.

Třeba učiniti přestávku.

Odcházím do sousedního pokoje, v němž, na zemi, mezi dva skřížené mohutné trámce zapevněn až ke stropu, rysuje se proti oknu v zimním černém podvečeru pěkný strom.

Rozžehám jednu ze svíčiček — silných stearinových svíček — na krajní větvi. Modravý, skomíravý ohýnek po chvíli jasněji vzplane zlatým světlem a ozáří celou místnost.

Dobře ho vystrojily. Bohatě. Od pichlavé špičky až ku dolní větvi nad samou zemí hustě obtížen cukrovím, ovocem naším i jižním, blyskotkami a svíčičkami.

Kdo by nevzpomínal vlastního dětství! Vzpomínka štíhlých, tehdáž voskových, ale vysokých, různobarvých svíčiček, z nichž jsem míval nejraději zelené, že se tak dobře hodily k barvě chvojí, množství cukrových zvířátek — otec, přírodník i v tomto nadělení nezapomínal na paedagoga a opatřoval na stromek množství zvířat cukrových, ku podivu zdařile provedených, životnými barvami a neméně životnými rysy — byl tu slon, tigr, žirafa, srnky, velbloudi, oslové, krokodýli, želvy a ví bůh jaká ještě zvířena exotická (pořádávali jsme si z toho cukroví celé menažerie se vstupným, jež zapravováno ve viktuáliích, ořeších, oříšcích, kaštanech atd.). Vzpomínám i otce i matky v ty dny zvláště laskavých, i bratra a sestry té doby neobyčejně shovívavých ke mně, nejmladšímu — snad jsem sám byl tehdáž menší, nežli jindy divoch . . . Myslím si dnes, že celé ty svátky jsou projevem vrozené člověku nutnosti, aby aspoň jednou za rok byl lepší, odkládal každodenní zloby, vášně a boje . . .

A jak dobře, vkusně a promyšleně upravili celé to ponuré operační okolí. Veliký, dlouhý operační stůl se sklapovací hořejší polovicí desky, pokrytý černým gutaperčovým plátnem omývání schopným a nepromokavým, urovnaly. Desku podhlavní spustily, přes gutaperčový povlak roztáhly bílé veliké prostěradlo. Dlouhou polici s láhvemi, jichž latinské nápisy věstí, že tu pro mne jsou nejdůležitější prostředky desinfekční (lysol, karbol, líh, eter, mýdlový líh, formalin) a jiné chirurgické materialie, glycerin, olivový olej, čpavek, i narcotica, chloroform, éter a kdo ví, co ještě, zakryly také plenou, jež jako všecky ty bílé látky přeměnily místnost v jakousi nevinnou komnatu, ve které jako by nikdy nebylo se rozhodovalo o životě a smrti. Nic neprozrazuje, k čemu ten pokoj sloužil. Stojany se zkumavkami, kahany, láhvemi plnými azurových, zlatožlutých, zelených, oranžových a jiných roztoků pronikavě, svérázně páchnoucích, zmizely také pod pestrou tenkráte plenou — bílých se již nedostávalo — rovněž veliké čtyřhranné mísy na nástroje. Stojan se dvěma irrigátory pod bílým příkrovem svým vyhlíží jako podivná postava na tenkých nohou závratně vysoko se týčící se dvěma krky, ale bez hlav. Stolečky se skleněnými krabicemi plnými cívek s hedvábím a catgutem k šití, stůl se dvěma umývadly a všemi potřebami k desinfekci rukou před operací zmizel také pod několikráte složenými prostěradly. Jen na dva malé stojánky s výpomocnými lavoiry, stojícími v jednom koutě zapomenuly a na skříň se zásobou všelikých lékařských potřeb s mléčnými skly ve veřejích. Ale ty kusy jsou bílé a nestraší — co ve skříni se tají, nikdo netuší — a umývadla jsou tak nevinná.

Jen veliký strom zvedá se lepě a statečně ke stropu, jakoby dosud byl živ a vyrůstal z linoleového koberce. Ale i on je jen illuse života — i jeho potká osud všeho živoucího. Rozřeže se na polínka a jednoho dne jeho kostrou uvaří maminka oběd.

Čert ví, proč se do té nálady vtírají co chvíli takové nevolané, nežádané prognosy suchého, mrzutého pessimismu. Nebýval jsem takový. Celý život byl jsem naplněn vědomím účelnosti života, jeho prospěšnosti, příjemnosti převážné, která předpokládá občasný smutek, sic by příjemnost přestala býti příjemností . . . Přestanu čísti ruské autory .. ta jejich nuda, úžas života, prázdnota, bezúčelnost jejich tak všecko otráví . . . Ještě dobře, že děti jsou jiné. Žít musíme, ať tedy žijem co nejsnesitelněji. Jen kdyby na ty ubohé a choré více se myslilo. Všichni dobří lidé na ně myslí, pracují úsilovně — jenom stát nic. Má jiné starosti.

V tom cosi zaprsklo.

Svíčička dohořívá a už od ní chytilo jehličí.

Shasínám svíčičku a v pokoji rozhostuje se tma.

A večer, po slavnostním stole vhrnou se po znamení zvonečkem, který jsem dosud vždy jen všeliké potřeby svými umluvenými signály volával, tu horkou vodu na anglickou náplast, tu vodu se solí ke zvlhčení polů na elektrisování faradickým aparatem, tu zase nádobu s nástroji na plynu vyvařenými, divokým úprkem děti do pokoje matinkou ozářeného a zavzní jásot nad dárky před tím dobře uváženými a pečlivě sestavenými v dopise Ježíškovi, ve kterém malá Olga, plná ještě víry v boží spravedlnost, nezapomenula připsati doušku:

A nezapomeň, Ježíšku, na Němce poslati válku, ve které by byli poraženi . . .!

To je v moci lidí, holátko, do toho se Pán Bůh neplete.

ZDENĚK KNITTL:

RONDEAU ŠTĚDROVEČERNÍ.

Pod jmelí! Ó, políbení,
dokud jsme tak nerušeni!
Slyšte, zvony zazněly
do kraje, jenž setmělý
v hluboké se halí snění.

Jakoby v tom hlaholení
štěstí kol šlo v zamyšlení —
pojďme pro ně, chcete-li,
pod jmelí!

Váháte? Ó, nač to chvění?
Páže mé již v roztoužení
v objetí vás sevřely...
Marný odpor... Zardělí
jdeme — vždyť to hříchem není —
pod jmelí!

A. PIKHART:

NA PALUBĚ ICHTYOSAUROVĚ.

Zase jsou mušle nedosoleny. Dala jsi asi málo sardelek.

Sardelí jako loni.

Ale loni se pak ukázalo, že byly sardelky malé a to přec máš řídit dle velkosti a vydatnosti.

Moje maminka dávala vždycky 7 a bylo dobře; nač měnit?

To pravíš ty, žena pokroku, manželka větroplavcova? Aby tě tak někdo slyšel. Nuže, ode dneška nařizuji, nařizuji pravím, aby se k štědrému večeru dávalo do mušlí tolik sardelek, kolik vyžaduje pravá chuť a ne zabedněný starý zvyk, rozumíš?

Zabedněný starý zvyk? Ano, na těch zabedněných starých zvycích mne, mne, mne maminka vychovala, abys se teď tak dobře měl, vypadáš jako vypečené podsvinče. Měl bys jísti tu stravu, jakou ti podají na výletech. Samý kaviar, koňak a šampus a byla by z tebe za půl léta rohatina na kormidlo a ani ta by nevydržela . . . Ubohá moje maminka! —

I vzal čert maminku i tebe!

Kapitán Smart praštil lžicí a vyběhl. Žena a děti podobným výjevům zvyklé, večeřeli klidně dále a on vyšel na pavlač. Byla to veliká, otevřená veranda, jejíhožto účelu by ještě koncem XIX. století nikdo nepoznal.

Dnes ovšem každý věděl, že je to byt vzduchoplavcův s volným vchodem a východem. Na silné rohatině visel kožich z [illegible] nejsilnější a nejvydatnější na světě, takže by se v ní mohl i sekat led v kanálech když zmrznou na Martu — a čepice, že by se v ní mohl pohodlně dostati k severnímu pólu (Bože mne za to ohryzané slovo netrestej!) jako v saňkách, jen kdyby měl dobré smíšence polárních psů a eskymáckých poníků.

Vedle dosupávalo ve vzduchu připoutané létadlo, vylizujíc benzin z ohromného žlabu; teprv ke čtvrté odpoledne vrátilo se od domů »celé rozběhané«, jak řekl unavený chauffeur, který odletěl hned na malé vzducholoďce domů na tři dni dovolené k rodině.

Tam se ho už nemohli dočkati; nebylit spolu oddáni.

Za to Smart polil potvoře zbytek benzinu do žlabu, a když stroj vesele zahukal, vstoupil do něho. Byla to tak výborná práce, že se dala snadno ovládati jediným mužem.

Zatočil pákou, a stroj — už ani nevím, vypadal-li jako ohromný vzdušný hroch nebo veliké skladiště poštovních krabic — se vznesl září dvou oslňujících lamp do vzduchu nad tiché město.

Místem zaznívala ze čtyrhranných gótických oken starobylá vánoční píseň — zapomněl jsem podotknout, že dávám poletovati svému ichtyosauru městem starobylým, plným lomenic, nádherných, do slepa opadaných štítů, pilířů, arkýřů a chrličů, slovem, jakobyste poletovali nad městem, než si utvořil Werther v přeplněné hlavě ventil. U příkrovního okénka jeden švec, již hezky do červena, právě zanotoval písničku, která nutně, ale s naprostou nutností jej musela dovésti v nejbližších pěti minutách do hospody s nejbližším rotweinem, vedle prozpěvovala táhlým, píplavým hlasem zelenavá panna písničku tak tklivou, že bylo patrno, že se nádherné blümchen už dovaří, kluk ve čtvrtém poschodí cpal do šosu zelenavého kabátu celý paklík tabáku, aby tatík nevěděl, a všude jevila se vánoční dojemná nálada.

Kouzlo záře snášející se nad Ozlarem vskutku oslňovalo. Takovéto obrazy by se měly malovat ve starých městech; že tam náhodou létadel není, nevadilo by malíři, který dovede přece stejně vesele slétnou se staré věže, jako s vysokého komína novostavby, nebo uváznouti někde ve výšině na telegrafních drátech.

Aeronaut letěl. Zatočil se několikrát kruhem, osmičkou nade městem, až v záři světel a světélek, utkvělo kapitánovo oko na zvláštním vzrušujícím výjevu vánoční scény.

Nepozorováno, zastavilo létadlo nad podkrovním bytem, lépe řečeno atelierem. A kroužilo v nevelkých kroužcích nade městem. Byl to dojemný pohled. U stolu, který byl zároveň jídelním i obyčejným užívacím, seděl dobrácky milý muž, jehožto rodina žila na všechny strany v tichosti a měkkosti. V tuto chvíli netušil Kozdera, že na něho pohlíží světový muž Smart, světoznámý muž Smart, který s ním vymázl nejeden korbelík. Smart pocítil, že ten muž má v bříšku hodně, ale ne dost. Viděl, že muž ten zahříval žaludek a když poznal, že z národnostních ohledův nemá se přispívati na nepříjemnosti opoziční německé vlády, nasypal otevřeným okénkem velikou hromadu peněz, které protloukly dokonale na dílu střechy atelierové celou krytinu.

Jak se to stalo, neví se. Dle doměnky odborníků byly to odměny za vídeňský průvod, na nichž tíhne ostuda tak těžká, že jí neoddolá ani vídeňská hroší kůže.

JAN HRABĚ HARRACH — ANTONÍN PIKHART.

Je to zvláštní, smutná shoda událostí, že právě v době nejprudších útoků na vídeňskou českou větev umírá nejznamenitější její ochránce. Tam, na té výspě, vydané nárazům rozpoutaných vášní, nezkrotné nenávisti a bezohledné svévole, stařičký šlechtic byl od mnoha desítiletí jakýmsi tichým vůdcem a protektorem české menšiny. Jeho vedení omezovalo se na obranu a na mravní i hmotné podporování české věci. Příslušník starého, hrdého šlechtického rodu rakouského nemohl ovšem postaviti se v čelo zástupům českého drobného lidu a hnáti útokem, jak by toho snad mnohdy bylo bývalo zapotřebí. K tomu je naše šlechta příliš málo srostlá s vlastním národem; chování její podmíněno jest starými, zakořeněnými tradicemi rodu, styky se dvorem, výlučností stavovskou a pak i vědomím cizího původu, snad v některém koutku duše dřímajícím, ale přece ještě živým. Srovnáváme-li se s Němci, Maďary, Poláky, vidíme až příliš jasně, jak nám šlechta chybí. Národ, jemuž dopřáno právo sebeurčení, nemusil by toho litovat. My tohoto důležitého článku v ústrojnosti národní postrádáme.

Hrabě Harrach byl smýšlením, slovy i skutky Čechem. Byl z těch několika málo věrných, kteří representovali český stav panský. Z nich zejména Harrach činil to s opravdovostí a vytrvalostí obdivu hodnou. Z velké společnosti rakouské a tak zvané české šlechty, až na malé výjimky německé nebo lhostejné, odcházel v kruhy občanské, aby se mohl súčastniti práce pro českou věc. U něho to

nebylo modou nebo sportem. Věřil, že koná dobro, viděl, kde je právo a kde bezpráví, a jako muž šlechetný a poctivý dle toho jednal. Postřehoval bystře naše nedostatky a snažil se pomoci. Súčastnil se práce pro divadlo Národní, Museum, vypisoval literární ceny, pracoval politicky, užíval velkého svého vlivu na náš prospěch a vyvíjel zvláště živou činnost na poli národohospodářském. Co chápeme v plném rozsahu teprve dnes, věděl Harrach již před celými desítiletími: že je nám třeba hospodářské síly, abychom dobyli moci politické. Za dobu svého dlouhého života vykonal Harrach tolik drobné práce pro český národ, ku kterému se hlásil vždy otevřeně a hrdě, že nelze jeho význam pro dobu přítomnou ihned správně odhadnouti. Ačkoli byl účastníkem i velkých politických jednání, zejména za hraběte Potockého a Hohenwarta, nezabýval se kombinováním smělých, ale neproveditelných snů, nýbrž hleděl usnadniti českému lidu vítězství přirozenou cestou, vlastní soustavnou a vytrvalou prací. Stavěl krátce od základů.

Máj má na něho z posledních dnů jeho života milou vzpomínku. Je tomu sotva několik neděl, co slíbil prof. Menčíkovi, že napíše pro náš list článek o poměrech vídeňských. Podniku našeho hodlal se súčastniti.

Neúnavný kmet odešel, bolestně vzpomínán zejména českou menšinou vídeňskou; zanechal po sobě mezeru jen těžko vyplnitelnou. — Zemřel český kavalír!

* * *

ANTONÍNU PIKHARTOVI.

Šel's mezi námi, jakbys neznal žel,
tvá družina vždy jen tvůj úsměv shlídla:
sám Cervantes ti jistě půjčil křídla,
a ty's je připjal — bolest přeletěl.

A teď tu ležíš, padlý žití rek,
v sled zvítězil přec Protivník tvůj vzpurný;
a my cítíme teprv, jak den chmurný
a jaký s Tebou zmizel paprsek.

Ant. Klášterský.

Antonín Pikhart podlehl v pondělí dne 13. prosince v hodinách odpoledních v zápasu se smrtí, které se silný jeho organismus po několik měsíců úporně bránil. Nakladatelské družstvo Máje ztrácí v Pikhartovi věrného, srdečného, oddaného přítele, vzácného, svědomitého, vytrvalého pracovníka. Ve vánočním čísle Máje, jež má čtenář v rukou, je poslední Pikhartova práce, rozmarná causerie, kterou několik hodin před smrtí dodiktoval svojí choti, paní Olze Theofile Pikhartové.

Smrt stála už vedle něho, když posílal do světa svůj poslední literární pozdrav. V prvních odstavcích není ještě stopy po duševním zachmuření — ale závěrek už je zastřen. Těžká choroba už už zasahovala svatyni tohoto těla, tabernákulum lidské schránky, jeho mozek, do kterého pronikly první mlhy, zatahující ve svůj černý šlojíř sídlo tvořivosti. V pondělí, než stihla do Máje osudná zvěst, střetly se v redakční naší pracovně podivuhodné příhody intimního rázu. Pikhartova práce odevzdána byla do tiskárny v sobotu, v pondělí doručena nám korrektura. Zdálo se nám býti toto poselství dobrým znamením — autor, jenž zahajuje svou práci humorem, autor, jenž přihlašuje se do literárního života tak významným dokumentem svojí duševní svěžesti, nemůže býti nebezpečně nemocen, jeho životu nemůže přece hroziti krajní nebezpečí. Současně s korrekturou Pikhartovy práce dodána sazárnou v oklepku báseň Jaroslava Vrchlického »Hvězdné sny«, první zpěv mistrův, jejž zapěl po své chorobě, která mu odňala péro z požehnané ruky. V druhé polovici měsíce října nastal zdánlivý obrat v nemoci Pikhartově. Pro nás, kteří tolik neděl žili v největším napjetí, kteří jsme se nemohli dočkati radostné chvíle, až budeme moci oznámit, že přítel vyvázl z nebezpečí, bylo toto sdělení vykoupením z nejpalčivějších útrap. Denně přicházely dotazy, jak se nemocnému daří, a my nemohli dopíditi se jediného světlejšího paprsku v tomto pochmurném, houževnatém zápasu s chorobou, která zastírala zjev i osud přítelův neblahou, povážlivou, stále a stále příšernější clonou.

Několik měsíců byl markantní zjev Pikhartův v literárních i společenských kruzích pražských postrádán. Jeho výrazná, sympatická, jeho krásná hlava byla pohřešována. Měsíc, šest, osm neděl mělo se za to, že je Pikhart na dovolené — ale co bylo už nad to, zdálo se býti přece jenom mnoho i na soudního radu! Vědělo se, že odjel do ciziny, puzen, jako každý rok, ušlechtilou touhou, vidět jiný kraj, poznat nové lidi, studovat obrazárny, musea, duši osvěžit a zároveň obohatit, aby mohlo péro z nového fondu čerpat.

Vrátil se mimo nadání brzo — přijel do Prahy, ale nikdo ho okem nespatřil. Nikdo, kdo znal jeho záviděníhodné zdraví, jeho robustní organismus, nepřikládal tomu zvláštního významu, když slyšel, že se Antonínu Pikhartovi v městě na lagunách stala nehoda. Poťouchle z nezřetelného zdroje vzešla prý v čelistní partii otrava krve.

Mám v živé paměti poslední psaní, jež jsem od něho dostal. Bylo nadýcháno humorem, tím neodolatelným, vzácným humorem Pikhartovým, jenž již tolik milých chvil připravil jeho přátelům i jeho čtenářům. Stěžoval si na opuchlinu v krajině čelistní a uvažoval o tom, má-li se vrátiti do Prahy. A co bych tam dělal? Máte tam, jak se mi píše, nevlídné, deštivé počasí, a tady je tak čarovně krásně — slunce báječně hřeje a svítí, obloha je jako naše nejkrásnější zabarvené lesní zvonky — kousat, jíst bych nemohl v Praze, a nemohu-li už

toho změnit, nebudu kousat, nebudu jíst aspoň pod báječným italským nebem. To se mně zdá být přece jenom snesitelnější, než sušit ústa za deště v našem drahém království.

Neoznámili jsme, nevytiskli jsme již radostné noviny, jež byla již v rukou tiskárny. Redakční projev zarazil věrný a obětavý přítel — lékař Pikhartův — p. MUDr. Duchoslav Panýrek, jenž srazil radostnou naši náladu na bod mrazu. Ukázala se nevyhnutelná potřeba, povolat k pacientovi internistu, a my, všichni, kdož chvěli se o osud Pikhartův, zase po celou řadu neděl dychtivě, bohužel, že marně čekali na obrat, na světlou stopu, vedoucí z tohoto hrozného labyrintu různých kombinací choroby, z něhož nejobětavější a nejbystřejší pomoc lékařů nemohla najíti záchranného východiska.

Antonín Pikhart dotrpěl, byl vysvobozen z velkého, nevylíčitelného trápení. Nesl mužně trpký los, do poslední chvíle doufal, do poslední chvíle se těšil na návrat do literatury, do úřadu, ke svým drahým a věrným. Bude nám všude scházet, jeho čistá, vzácná povaha, jeho ideální zápal, jeho pilná, tvořící ruka. Byl vzorným, byl vynikajícím úředníkem, byl soudcem, jenž zodpovědné toto povolání dovedl obestříti ušlechtilostí svojí duše — ale literatura byla jeho životním cílem a na literární samostatnost se těšil, až jednou přijde jako státní úředník na odpočinek. Déle než čtvrt století byl věrným a vydatným příslušníkem literární družiny. Velikých, nedocenitelných zásluh získal si jako překladatel ze španělštiny. Za Pyrenejemi bylo kus jeho srdce, tam měl mnoho vzácných, oddaných přátel, a tam také vyvolá zpráva o jeho smrti nejhlubší pohnutí. Byl v intimním styku se všemi předními spisovateli španělskými, jazyk znal jako svou mateřštinu, byl zasvěcen do všech podrobností literárního a uměleckého snažení španělského národa, a byl v pravém toho slova smyslu literárním jeho konsulem.

Není ani možno, vyjmenovati díla, jež Pikhart přeložil. Bilance tato musí býti ponechána chvíli pozdější, až nebude duše tak rozrušena. Nakladatelské družstvo Máje vydalo několik Pikhartových překladů, a to: »Chalupu«, »Marnou chloubu« a v knihovně překladů Máje z cizích literatur vychází právě v sešitovém vydání skvělý román La maja desnuda (Nahota), vesměs to díla španělského básníka Vicente Blasco Ibáñeza. Ještě ze své cesty posílal Pikhart pokyny, jak toto dílo vypravit, aby vyhověno bylo intencím básníkovým. Před svým odjezdem rozvinul Pikhart obsáhlou korrespondenci, aby získal reprodukci slavného obrazu Goyova La maja desnuda, opředený zvláštní románovou legendou a náladu knihy vyjadřující. Vzpomínám dnes teskně na tuto horlivost Pikhartovu, jež byla význačnou celého jeho působení. S jakou radostí nám tehdá přinesl obrázek, jejž podařilo se mu konečně získati, s jakým temperamentem nám vykládal o tom, jak mohutný, krásný, nevázaný a šíleně odvážný Goya vítězil nad ženami všech vrstev a získal i přízně krásné vévodkyně de Alba tou měrou, že se mu stala modelem obrazu, který byl nazván Rokokovou Venuší. Když pak manžel vévodkyně chtěl spatřit obraz své ženy, o němž cosi doslechl, namaloval Goye vévodkyni rychle v téže posici, ale — oblečenou.

Několik měsíců jsme ho neviděli, ale přece jenom on s námi a my s ním v duchu žili. Doktor Panýrek, náš redakční soudruh, denně byl s ním ve styku, den co den vyřizoval nám vřelé pozdravy a jemu zase oznamoval, co se děje ve světě, co nového u nás. Vražedná nemoc nedala se zažehnati ani láskou přítele, ani nejkrajnější obětavostí, ani vědou, ani nejúsilovnější snahou lékařů, kteří, bohužel, tentokráte narazili na chorobu, která záludně, ale jistě ničila organismus zlatého člověka, nenahraditelného přítele, jednoho z nejlepších našich lidí. Dr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NESEME VÁM NOVINU!... V časopisech objevila se báseň Jaroslava Vrchlického, kterou napsal mistr v rozmarné chvíli, a která svým posláním, vzbudit po vlastech českých živý zájem pro matičního střelce, poskytla Ústřední Matici školské vítanou příležitost, vyvolat pomocí mistrových veršů vydatnou korunkovou sprchu pro váznoucí milion. Všude se mělo za to, že Jaroslav Vrchlický napsal básničku na žádost Matičního výboru, a je pochopitelno, že tato první holubice, vyletěvší z korábu, jenž uvázl na nesmírných vodách, vyvolala nejradostnější pocity.

Je pozoruhodno, že možnost tuto nevylučovali ani nejintimnější přátelé mistrovi. Po tom, co jsme oznámili o zdravotním stavu Jaroslava Vrchlického, byla ovšem významuplná tato domněnka tím pravděpodobnější. Dr. Jaromír Borecký otázal se mistra, co je pravdy na kolující radostné pověsti. Vrchlický o básničce věděl... ale ihned dodal, že je staršího data. Nemohl se však upamatovati, kdy verše napsal... Spadne tiše list s koruny a zjišťuj, kdy snesl se dolů. Vznikla nejspíš — soudil mistr — v dobách, kdy jsem míval přednášky v cyklu universitní extense v českých městech. Někdo mne

o verše požádal, já vzal tužku do ruky, a za nejživějšího společenského ruchu jsem je napsal na proužek papíru.

Holubice tedy ještě nevyletěla s poetickou ratolístkou do zachmuřeného prostoru nad spoustami, jež všechno zaplavily, všechny krásy světa zatopily. Ale je už na prahu mistrovy duše, čeká na velkou, slavnou chvíli, aby rozepjala křídla k jásavému, prvnímu vzletu. Vyletí, snad se ještě vrátí... ale doufejme, že zbavena bude pout, že už se do archy nenavrátí, až vyletí po druhé, že najde pevnou půdu, hnízdečko, zátopě urvané.

»Něco vám napíši,« řekl najednou mistr — »napíši báseň, kterou ti odevzdám.« Komnatou mistrovou jakoby v tu chvíli zašuměla křídla. Byl to památný, krásný okamžik. Zasvitalo nad horizontem, první hvězda prosvitla mračny, jež čtyřicet dní a čtyřicet nocí dštily zkázu světa. Když Dr. Jaromír Borecký navštívil mistra po druhé, vzpomněl si Vrchlický na svůj velký, literární slib... znovu ohlásil, že pošle do světa první holubici s poetickou ratolístkou....

— — — — — — —

Když byla již tato zpráva vysázena, odevzdal dr. Borecký redakci Máje vzácný rukopis — první báseň, kterou Jaroslav Vrchlický po svém ochuravění napsal a svému příteli pro nejbližší číslo Máje odevzdal. Stalo se tedy mnohem dříve, co jsme tak radostně a dychtivě očekávali! Uveřejňujeme báseň tuto v čele listu, a jsme přesvědčeni, že toto literární překvapení bude v českém světě přijato s nejsrdečnější radostí. R.

PODOBIZNA JAROSLAVA VRCHLICKÉHO, kterou ozdobujeme letošní vánoční číslo Máje, je takřka pendantem k vánoční literární novině, kterou právě naši čtenáři přečtli. Nevíme, kdy a jak podobizna ta vznikla . . . Je jako luzná vzpomínka, která přeletí duší jako létavice azurovou oblohou. Někdo z okolí mistrova bleskurychle zachytil tvář mistrovu do fotografického aparátu, chytil, zajal jeho úsměv, rozjařenou, jásavou veselostí, šťastným okamžikem obestřenou tvář — a hle . . . právě tato podobizna měla osud Popelky. — Nikdo, kdo ucházel se a hledal obraz mistrův, nevěnoval mu pozornost, nepřipadl na myšlenku, překvapit český svět takovou milou, tak srdečnou a tak vzácnou náladou mistrovou.

JOSEF BOHUSLAV FÖRSTER, hudební skladatel i spisovatel, na samém sklonku roku oslavuje padesáté narozeniny. Proslulý syn neméně proslulého otce děkuje za skvělé své nadání rodu, z něhož vyšel. V základech své povahy měkký a citový, jeví se ve svých skladbách umělcem vážného a mužného karakteru, snah přísně pokrokových. Velké theoretické vzdělání není mu přítěží, která by bránila volnému rozletu hudební fantasie, poutané vzácnou uměleckou kázní a neobyčejně jemným, vrozeným citem, nedopouštějícím překročiti meze, které dávají dílu styl, ušlechtilost výrazu, ba vlastní oprávnění umělecké. Förster je muzikant rozený — proud hudebních myšlenek tryská mu z duše volně a přirozeně. Jeho vynikající místo v řadě českých skladatelů určí spravedlivě teprve budoucnost. Těžisko jeho významu leží ve sboru a písni, leč i jeho díla komorní a symfonická, dále opery (Deborah, Eva, Jessika) jsou práce zdravé účinnosti a ušlechtilé ceny. Konstatujeme s radostí, že se Förster dočkal svých abrahamovin v celé svěžesti, a přejeme mu ze srdce, aby mu bylo dopřáno darovati české literatuře hudební ještě bezpočet velkých děl. —y—

Mikoláš Aleš: VOJANSKÝ ŠTĚDRÝ VEČER. Přišli jsme k Mikoláši Alšovi, jak bývá pietním naším zvykem, i před letošními vánočními svátky, abychom si stiskli ruce a pohovořili si o tom, jak bylo a na rozchodu si řekli: nějak bude! Už je tomu tedy rok, vzpomínali jsme, co jsme chystali Svatého vojáka pro vánoční číslo Máje! Aleš nám tenkrát nakreslil »Svatého vojáka«, Tomáše Fanfulu, Vesan Švališera, jak putuje domů z Klatov na vánoční svátky v průvodu dobrého známého, sedláka z Blatné. Mistr se zadumal. Svatého vojáka v Máji vyhledal, na obrázek se podíval a povzdechl si: »Není a nebude už takového Svatého vojáka . . . . bylo možno jenom jednou ho namalovat, jenom jednou ho napsat. Ale vzpomínka je tu, a té si musí člověk vážit . . . beztoho nic jiného po všem na světě nezbude. Udělám vám, obrátil se k mému průvodci, pendant k lonskému Vesan Švališerovi..« A tak se stalo, že máme ve vánočním čísle titulní hlavičku, jako loni, od Mikoláše Alše . . . .

MISTR JAN DĚDINA A RODINA JEHO. Má svůj význam, proč rodinný tento kroužek zařaďujeme právě do vánočního čísla. Čtenáři jistě rozpomenou se na to, co jsme psali o Janu Dědinovi před rokem. V té době bylo již jisto, že Dědina vyvázne ze svého pařížského exilia, z něhož mu byly otevřeny cesty do celého světa, ale právě ta, po jejíž uvolnění nejhoroucněji toužil a o jejíž zlomení řadu let s neuvěřitelnou houževnatostí usiloval, byla zatarasena závorou zdánlivě neodstranitelnou. Před dávnými a dávnými lety provedl jako dvacetiletý junák, jako příslušník rakouské armády, nepředložený kousek. Jednoho dne, pronásledován utkvělou myšlenkou, že slabý tehdy jeho organismus nesnese námahy vojanského života, vsedl do vlaku, ujel do Italie, kam ho lákaly umělecké tužby, dostal se šťastně do Paříže, a ve snu mu nenapadlo, že by jednou mohl za svou nerozvážnost zle pykati. Neměl nic jiného na mysli, než svůj umělecký sen, probíti se v Paříži k úspěchu. Byla to také dlouhá míle, mnoho zažil, mnoho zkusil, než ji měl za sebou — ale neklesl, rval se

JOS. BOH. FORSTER.

s bídou, rval se s nepříznivými poměry, zvítězil — a najednou uchvátila ho touha, podívat se do Čech, vidět, zlíbat stařičké své rodiče, kteří tolik štědrých večerů proplakali nad vzpomínkami na svého syna Jana.

Pověděli jsme, jak úsilovně Dědina o to pracoval, aby mu byl dovolen návrat do Čech, aby mu udělena byla amnestie. Je známo, že závory tyto právě v Rakousku se přetěžce odstraňují. Osm let tloukl Dědina na brány, až mu bylo otevřeno. V dobách, kdy pokus za pokusem selhal, kdy všechny kroky minuly se cílem, kdy nepomohla ani přímluva přátel nejvlivnějších, obíral se Dědina bizarním nápadem. Nezdary byl již tak vyčerpán, touhou po domově tak přemožen, že se nebál ani toho nejhoršího... na jeden den, na jednu noc, aspoň na jednu hodinu chtěl omeziti svůj pobyt v Čechách, u svých rodičů, žijících v Nymburce... a pak děj se co děj... ať ho třeba zatknou! Jen když stařičké hlavy, tatínka a maminku, uvidí, v objetí jejich okřeje, jejich dávné přání splní — — Na to, co bude následovat, vůbec nemyslil, o to se nestaral. Nějak bylo, nějak bude... sváděla ho resignace k odvážlivému činu. Na štěstí k tomu nedošlo, na štěstí vzala věc neočekávaný obrat, Dědina se dočkal vykoupení ze svého vyhnanství a na křídlech touhy a lásky letěl do Čech. Přijel loni, o vánočních svátcích, přijel sám, zastihl oba staroušky na živu a slavil nejkrásnější svátky celého svého života. Pak přijela za ním jeho rodina... babička zaplakala slzy radosti nad synovou Pařížankou, nad roztomilými vnoučátky, potěšila se jimi... a jako Simeon, jehož oči dočkaly se spasení, zavřela oči.

Dědina se ve vlasti brzo aklimatisoval. V Nymburce má atelier, tam také chodí do školy nejstarší jeho dceruška, osmiletá Helenka, která se narodila v Paříži. Jiné památky, řekl nám mistr s úsměvem, na Francii už nemá — francouzsky zapomněla a mluví už výborně česky. Dostaly ty moje drahé děti kus historie mého života věnem do kolébečky. Ludmila narodila se ve Finisteru v Bretani, v městečku Roscoffě, kde jsem dlíval v létě s rodinou. Jeník spatřil světlo světa v Normandii, na břehu mořském, nejmladšího Lubora povila žena už v Nymburce. Napadla mně zvláštní příhoda s naší malou Ludmilkou. Když ji žena nosila pod srdcem, přišla k nám stařenka bretaňská, babička Yvenová, rázovitá žena venkovská, vdova po strážníku pobřežním, a povídá: »Kdyby nebeský Pánbůh dopustil, a drahá vaše paninka to měla zaplatiti životem... svěřte nám pohrobečka, budeme ho opatrovat jako oko v hlavě a vychováme ho až do vdavek, až do vojny.« Dovedete si představit, jak mně bylo, když jsem tuto pranezvyklou nabídku slyšel. Byl jsem tak zaražen, že jsem slova ze sebe nemohl vypraviti . . . a kdyby byla ze stařeny nedýchala srdečnost a upřímnost, možná, že bych ji byl zarmoutil ostrým slovem. Teprve později jsem se dověděl, že je to zvykem bretaňského lidu, ulevit rodičce v nejtěžší hodince, ubezpečit ji, že by bylo o robátko, kdyby se stalo to nejhorší, postaráno..... —r.

HANUŠ KUFFNER. Psali jsme o Hanuši Kuffnerovi v minulém čísle ve článku, nadepsaném: Novinář self made man, a poněvadž vypravování naše o jeho vynalézavé energii vzbudilo nejživější pozornost, zařaďujeme jeho podobiznu do listu. Kuffnera zná osobně málokdo — ale na jeho jméno a jeho dílo si vzpomenou zejména návštěvníci Národopisné výstavy, kteří mají v živé paměti jeho důkladný Atlas husitských válek, v němž byly znázorněny všechny důležité výpravy husitské. Atlas tento, jediné dosud dílo toho druhu o válečnictví husitském, přispěl značnou měrou k poznání geniálního ducha českých válečníkův oné doby, podal soustavný obraz velikých činů jejich a vyvrátil mnohé předsudky o Žižkovi a Prokopovi. Pověděli jsme, jakou oklikou ubírá se Hanuš Kuffner k svému životnímu cíli, dokončit a vydat nákladné dílo o husitském válečnictví — husitské voje v podobě hraček, jež právě putují na vánoční trh, mají mu pomoci k dalšímu studiu, k edici publikací, jež jsou velice nákladné. Nuže . . . nechť zase jednou Husité zaplaví celé naše království!

LÁĎA NOVÁK, KAREL RAŠEK — — THEODOR HILŠER. Nejlíp, povíme-li chronologicky, jak to přišlo, že tato trojice nerozlučných přátel ocitá se v titulové řádce. Když nadcházela divadelní slavnost v Mladé Boleslavi, kde, jak známo, odevzdávali veřejnosti nové, krásné divadlo, pídili jsme se po podobizně malíře opony, Theodora Hilšra, kterou jsme chtěli reprodukovati v Máji. A tu jsme si vzpomněli, že jsme ji jednou zahlédli u malíře Ládi Nováka. Byla vítaná příležitost podívat se, jak se přítel v novém atelieru zařídil. Má krásnou, originální dílnu — atelierové okno obráceno ku královskému hradu, z arkýře, v němž jsou malá okénka jako v hradební věžičce, je čarokrásná vyhlídka na malostranské panorama. Kdo není zasvěcen, ještě tušení nemá, kam se Novák ze Smíchova, kde míval atelier, dostal. Je to jedno z nejznámějších, nejkrásnějších zákoutí staropražských, o němž se již mnoho psalo v časopisech i v knihách. Nevím, nevím, zda byste je snadno našli . . . říkává Novák, že lidé, Prahy méně znalí, chtějí-li se k němu dostati, neobejdou se bez průvodce. Od sněmovny zamíříte vzhůru, přejdete kolem domu, v němž bydlíval zesnulý básník Antonín Klose, a dostanete se do uzounké uličky, kterou zavírá starý, nizounký dům. Na vedlejším je nápis »U malířů« — středem vchází se do Zlaté studně, kterou právem nazýváme staropražskou perlou.

Sta a sta lidí sem putuje, aby se pokochalo velkolepou vyhlídkou na královskou Prahu. Před více než dvaceti lety chodívali sem pod večer malíři, spisovatelé, novináři, herci, a brzo na to se mluvilo a psalo o Zlaté studni jako o pohádce. Kolikrát jsme tu slyšeli touhyplný povzdech: »To by byl atelier . . . . tady v té tišině, v srdci Prahy, a přece jenom velkoměstskému ruchu urvané!« Takové touhy mívají osud krásných, luzných snů, potěší, vzruší, ale rychle zanikají, putují s ranní párou do oblak. Ale jeden z umělců chytil plachou touhu jako ptáče do klece. Jednoho dne jsme se dověděli, že dům, sousedící se Zlatou studní, koupil malíř Klusáček, muž, jak víme, podnikavý a neohrožený. Domek měl ovšem čarokrásnou vyhlídku na podhradčanské terasy, na klikatinu střech, na stověžaté město — ale jinak byl v praubohém stavu. Klusáček shodil především třetí patro, posunul schody, získal prostoru a zbudoval si tu ideálně krásné atelier a pod ním si upravil hezounké, útulné rodinné hnízdečko. Ale osud ho určil jinam — na druhém břehu vltavském restauroval objekt mnohem větší a cennější, a nebylo jiné pomoci, než vypoutati se z jednoho majetku, aby se mohl cele věnovati druhému.

Po Klusáčkovi převzal dům i atelier Láďa Novák, jeden z těch, kdož Zlatou studni objevili. A tak se stalo, že jsme se zase po dlouhých a dlouhých letech octli v místech, kam jsme chodívali mnohem mladší a v bezstarostnější náladě. Vidíme na stěně celou sbírku podobizen. Prohlížíme je ,a žasneme, co přátel už odešlo, kolik milých hlav zmizelo z ateliérův a od redakčních stolů. Ze skupiny jakoby se na nás sluníčko zasmálo . . . dvojice hlav náhodou octla se v literárním a uměleckém hřbitůvku, dvě tváře, veselím kypící — — kvetoucí haluz, prokukující smuteční vrbou.

HANUŠ KUFFNER,
spisovatel děl o válečnictví husitském.
Fotografoval J. Eckert.

Láďa Novák, Karel Rašek . . . třetí, Theodor Hilšer, nepatří k této dvojici, která má tak pěknou památku na šťastný okamžik svého života, ač obrázek vytvořil. Když rozjařenou náladu svých přátel jako mihotavou vážku do hrsti fotografické desky

LÁĎA NOVÁK — KAREL RAŠEK.
Momentka malíře Theodora Hilšra.

chytal, jistě se nenadál, že obrázek bude pro něho tesknou vzpomínkou. Zlá, úporná nemoc zaskočila Hilšera, dobrého přítele, sympatického umělce. Vzpomínáme na něho všichni a všichni si toužebně přejeme, aby z trampot co nejdříve vyvázl, aby nám ani v umění, ani ve společnosti, ani v atelierech, kde přece ještě aspoň někdy čistá radost bývá hostem, aby nám nikde nescházel! —r.

Z ČAROVNÉ STUDÁNKY. Našim maličkým položil letos pod vánoční stromek Antonín Klášterský nákladně vypravenou sbírku písní a písniček. Jsou to drobné sloky, místy roztomile naivní, zachycující v ladné formě myšlenkový kruh dětské mysli, lehounké a hravé, prohřáté teplem rodinného krbu a zvučící zvonivými rýmy. Děti najdou tu výběr popěvků i říkánek, které si pro přístupnou formu i přiměřený obsah snadno zapamatují. Jmenujeme jen Kočičky, Fialinko modrá, Oklepej se, píšťaličko, Vodníkova nehoda, Duha, roztomilou Evu, Mlsnou kozu, na Havlíčka upomínající Sluněčko. Za motýlem ve formě dětského říkání, poetické Jitro v lese i Vánoce a j. a j. Ve svých verších pro děti psaných prozrazuje básník šťastného otce — tolik je v nich ryzího citu a pochopení dětské duše, kterou chce upoutati nápadem i čtveračivým tónem. Vedle toho čistota jazyková a dokonalost formální jsou přednostmi dětských knih Antonína Klášterského. Básník uzavírá knihu, kterou věnoval své dcerušce, poetickou ukolébavkou:

V tichém spaní kéž tě chrání,
křídla rozpíná,
abys ráno vstala,
jako třešně zralá,
jako čistá, svěží
květina!

Knihu illustrovala Helena Emingerová a vydala Unie. x.

NEHODY MALÉ ŽOFIE. Hezounkou knížku klade letos české drobotině česká šlechtična pod vánoční stromek. Komtessa Nora Kinská přeložila — a řekněme hned, výborně přeložila, s celým půvabem a plastikou originálu — jednu z nejoblíbenějších knih populární francouzské spisovatelky pro mládež, hraběnky Žofie de Ségur. Slovanská, ruská krev kolovala v žilách duchaplné této ženy, jež narodivši se v Petrohradě (1799) jako dcera hraběte Rostopčina, pověstného obhájce Moskvy r. 1812, jenž raději dal matušku ruských měst před Napoleonem zapáliti, než aby ji vydal Francouzům, ironií osudu provdala se za francouzského šlechtice, hr. Eugena de Ségur, a stala se francouzskou spisovatelkou. Rozmarné obrázky z dětského života »Les Malheurs de Sofie« náležejí k nejlepšímu, co vyšlo z jejího péra. Napsala je jako spisovatelka již renomovaná, když měla za sebou řadu úspěchů mezi malými čtenáři i ve světě, který má smysl pro jich duševní potřeby, deset let před svou smrtí, jež zastihla ji po plodném literárním životě r. 1874 v Paříži. »Nehody malé Žofie« působí kouzlem minulosti, která však nepozbyla do dneška své životní pravdy. Autorka jakoby vyprávěla své vlastní mládí, tak má celek svěžest prožitého, na vlastní oči viděného, vlastním rozoumkem zosnovaného a bujnou letorou mládí provedeného, srdcem procítěného. Sledujeme malou hrdinku při všech jejích nehodách, od nezbednosti k nezbednosti s rostoucím zájmem. Vše je vypravováno tak živě, roztomile, při tom prostě, a skrývá pro malou čtenářku tolik poučení, které z příhod vyplývá, nevnucuje se však. Z neposlušnosti a z nerozumu Žofie zničí si krásnou voskovou panenku a musí pak chystati jí pohřeb, popálí se vápnem, rozřeže a posolí matinčiny zlaté rybičky, vydá luňáku na pospas kuřátko, umučí včelku. Z ješitnosti promočí si vlasy, ustříhá obočí. Z mlsoty ubírá koním černý chléb, přejídá se smetanou a zavařeninou. Vymýšlí si, jak z jetelových lístků svařiti čaj, jaké ostruhy ze špendlíků si na pobízení osla urobiti. A jiných a jiných drobných pošetilostí se dopouští. Vše podáno s rozmarem a velkou znalostí dětské duše. Malí čtenáři zasmějí se při pročítání těch příhod a někdy i zaslzí, nad ubohými rybičkami, hýlem koncertistou a potrestanou kočkou Krasotinkou, nad Žofií, když dá se chtivostí svou svést i ku krádeži. Ale ze všech těch obrázků načerpají hojně poučení, jež se jim tu podává v rouše velmi poutavém. Knížka ozdobena jest milou obálkou od Fr. Šnajberka. —o—

DRÁHA — ÚDOLÍM ŠÁRECKÝM! Praha má ve svém nejbližším okolí čarokrásnou partii . . . známé a oblíbené výletní místo Pražanů, romantické a zároveň historické údolí Šárecké. A hle . . . mnoho nechybělo, a údolím by byl supal — vlak! Snadno si dovedeme představiti, jak osudné a neblahé změny by tu nastaly. Je to něco podobného, jako bizarní, třeba po stránce komunikační výhodný nápad, projektovati elektrickou dráhu — Jelením příkopem. Na štěstí zardousen byl projekt tento už na cestě od stolu projektantova k instancím, jež správně postihly, že by znamenal zkázu rozkošné této partie. Kmitla se denními listy zpráva o nové železné dráze z Bubenče do Tuchoměřic. Na obecním úřadě v Dejvicích sešli se pánové u zeleného stolu a rokovali o nové trati, která měla probíhati Šáreckým údolím. Zástupcové obce Dejvické upozornili na to, že by dráha zničila přírodní krásy údolí, a jejich protest, za který jim sluší vzdáti upřímný dík, má za následek, že projekt nebude uskutečněn.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 11.-12.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

FR. HERITES:

JAK SI USTELEŠ, TAK SI LEHNEŠ.

Vánoční povídka.

Za dětství, jako žáček hlavní školy svého rodiště dostal na konci školního roku červeně vázanou knížku se zlatou ořízkou. »Odměnou pilnosti a dobrých mravů«, bylo napsáno uvnitř na desce úhledným krasopisem pana učitele.

Po letech muž přibližující se již kvapem k padesátce svého života vzpomněl si shodou okolností živě na tuto ztracenou zatím dávno knížečku.

V mysli vynořil se obraz slavnosti spojené s odevzdáním jejím do rukou vyznamenaného o veřejné zkoušce, k níž všecky děti přišly ve svátečních šatech, pokud je ovšem kdo měl, a nebylo jistě nešťastnějších tvorů na zemi, nežli těch ubohých, jež jich neměli. Do školy dostavili se též rodičové žáků a žákyň. Tehda hoši a děvčata chodili společně do třídy.

Pan učitel, černě oděn, košili s vyžehlenými varhánkami, napomenul ještě své svěřence, aby dávali pozor a jasně a zřetelně odpovídali na dané jim otázky. Byla ve všech malá dušinka strachem, aby vše dobře provedli a nic nezkazili, i očekáváním toho, co se bude díti. Také pan učitel marně zakrýval své rozčilení.

A již otevřely se dveře.

Dítky povstaly v lavicích. »Po-chvá-len - Pán - Jé-žíš - Kri-stus!«

První vstoupil pan děkan s malou karkulkou na výrazné hlavě, v dlouhém šosatém kabátě, v jehož rukávech skrýval neviditelně celé ruce až po nehty prstů, aby je uchránil před viditelnými stopami pocelů dětí, se všech stran k němu kudy šel, kde se jen kmitl na ulici, se sbíhajících. Jako zrcadlo třpytily se vždycky ty rukávy pana děkana od těch upřímných dětských polibků. Na nohou pan děkan měl vysoké boty. K náležitému vyleštění jeho »kanónů« na děkanství chován byl chudý chlapec, sirotek, za což dostávalo se mu jídla s čeledí hospodářskou v kuchyni.

Za panem děkanem kráčela místní honorace, v čele pan podkrajský, purkmistr a školní dozorce. Ti usedli na připravené židle. Ostatní hosté stáli po stranách lavic a vzadu za těmito. Ponejvíce byli to rodičové dětí té které třídy, netrpělivě čekajíce, až bude vyvolán ten nebo vyvolána ta jejich.

Začala zkouška.

Pan děkan kladl otázky, a když někde to trochu vázlo a tázaný nedovedl odpověděti, dobrácky odpovídal sám a, třeba-li bylo, zaražené svým nezdarem a moldánky proto natahující dítě ještě potěšil výrokem logicky sic poněkud zmateným, ale za to účinným: »Já vím, že ty jsi to věděl a jenom jsi nemohl si hned vzpomenout. Nu, to nic nedělá! Proto jsi ty přece jen dobře odpověděl a já jsem s tebou docela spokojen...«

Rodičové tonuli v radosti, rozplývali se blaženosti.

Zkouška vypadla zkrátka výborně. Pan děkan pochválil školáky, poděkoval panu učiteli za práci, kterou si s nimi vzal.

A pak byli podělováni praemianti — —

Hle! Jak se všecky ty podrobnosti vyrojily ze vzpomínky na knížku v mládí čtenou.

Všecko tak, jako by se bylo včera teprve stalo, tancovalo mu před očima.

I to, jak potom přivítán byl doma s úžasnou slávou. K obědu maminka uvařila co nejraději

jedl. Otec, který nikdy nemiloval příliš mazlivých projevů mezi členy rodiny, pohladil ho aspoň po hlavě a usmál se, což bylo velmi vzácné u něho. Stará Kačena dělala povyk po domě, co že to ve svých zdech chová za učence, který jistě přivede to daleko ve světě, snad až i biskup bude z něho; neschází mu teď už k tomu nic, než biskupská čepice. Knížka v červených deskách, se zlatou ořízkou, šla z ruky do ruky, jako učiněný zázrak putovala po všech nájemnících a ze sousedstva přicházeli podívati se na ni a potěžkati ji aspoň úctyhodně na dlani.

»Jak si usteleš, tak si lehneš,« — byl název té povídky.

Na obsah její muž padesátiletý nemohl se nijak rozpomenouti, ačkoli jistě mnohokráte ji kdysi přečetl od první do poslední stránky, která končila v proloženém písmě vysázeným tím mravoučným příslovím.

Zdálo se mu však, když tak, chodě po Praze, přemýšlel, co by měl svému Jaroušovi koupiti k Ježíšku, že to nemůže být letos jiného nic než ta povídka, v které skryta je největší moudrost životní a že by byla proto zvláště vhodným dárkem vánočním pro zdivočelého trochu v poslední době Jarouše.

Dal se na cestu po knihkupcích a antikvářích: Zapomněl, že knihy umírají jako lidé, že i zde platí zákony odcházejících a přicházejících generací. Od koho povídka byla, kdo ji napsal, nevěděl. Toho si děti mnoho nevšímají. Jejich kritika, na rozdíl od jiných kritik, platí vždy věci, nikdy osobě. Nikde knihy žádané neměli. Nedovedli nic ani pověděti o ní. Uvázla nadobro v prachu zapadlé literatury.

A tu ho napadlo — člověka stárnoucího v počestnosti života! — že jiného nezbude, než aby sám povídku nějakou k tomu nadpisu složil a o štědrém večeru synovi svému k jeho poučení i za příklad jednak výstražný, jednak následování hodný, vypravoval.

Nebyla to tak snadná práce, jak si myslil. Neměl ani tušení o tom, že tahle belletrie dovede také pořádně udřít. Měl za to vždy, stejně jako mnoho jiných i moudrých učených pánů, že není to nic, takového něco že se dělá jen samo sebou, jenom tak beze všeho se sype z rukávu.

Kudy chodil, přemýšlel, komponoval, básnil.

V kanceláři na stole hromadily se mu »resty«, ačkoli právě nyní ke konci roku denně skorem přicházel přísný ferman se shora, aby každý úředník, nemůže-li s prací jemu přidělenou stačit sám, pracoval za dva. Celé noci probděl nad svou povídkou.

Ale dobrá snaha na konec korunována je vždy dobrým výsledkem, jak známo dostatečně z literatury pro mládež.

Měl tedy šťastně svou povídku vánoční.

Instinktivně v hlavě jeho vzniklý um paedagogický napověděl mu, aby neodkládal s úspěchem očekávaným, až vyvolený posluchač bude míti nepochybně myšlenky již rozptýleny příliš blízkostí příchodu Ježíškova, ale aby pracně zrobenou svou povídku udal o něco dříve, před večeří štědrovečerní, kde v Jaroušovi spíše vládnouti bude ještě nálada po ukrácení dlouhé chvíle, kteráž okolnost může platně přispěti ku prospěšnému uplatnění otcova belletristického díla.

A tak se jal vypravovat Jaroušovi o dobrém Frydolínovi a zlém Jetřichu, z nichž tento druhý si ovšem, přihlížejíc k titulu, musil špatně ustlati na cestu životní, kdežto první, díky vynikajícím ctnostem svých dnů chlapeckých, měl život míti postlaný až do konce samými růžemi.

Ale bezděčný novellista jaksi, když přišlo do tuhého, popletl si osnovu své povídky, zamodrchal i spřetrhal namnoze niti a, nevěda kudy kam, začal do slov povídky své odívati vlastní životní trpkosti a hořkosti, jež máme každý ...

Jakých nadějí sliboval do života? Jak vítězně pozdravována byla za let studijních lodice jeho! — —

A zatím nedostudoval ani. Bloudil a potloukal se po léta v různých fantastických životních povoláních ...

Až na konec přece nějak zakotvil. Udělal to k vůli ní, pro tu, kterou miloval, aby si ji mohl vzít, učinit ji svou ženou. Zachytil se v pevném životním postavení.

Ale v jak mělkých vodách! ...

Je mu bolestno v duši, když si připomene, že jiní jinam došli, dále daleko než on, ačkoli dětství jejich nebylo tak šťastné jako jeho blahobytem rodičů zhýčkané dětství a ačkoli také neměli ani z polovice jeho nadání ani vědomostí jeho — —

Syn kočího u nich na domě sloužícího je na příklad vysokým úředníkem.

Nedává mu nijak sice znáti svou převahu společenskou. »Na zdar, Ludvíčku!« volá vždy na něho, jak ho spatří, a přede všemi svými kollegy. Ale on vyhýbá se mu, co jen může ... stydí se upomenutím výše, na kterou jiný se vyšvihl, za nízkost, v které sám tkvěl ...

Co se stalo z něho? Čím je? — —

Malým, pramalinkým úředníčkem beze všech vyhlídek na nějakou slušnější karieru. Tak jen že to nejskromnější živobytí jakž takž s rodinou svou protlouká.

Tolik vlastního stesku vytryskovalo smutkem zklíčené duše z jeho povídky ...

»Což ty máš tak špatně ustláno, tatínku?« — otázal se pojednou hoch, poněkud udiven,

s očima zářícíma jakýmsi, ač ne zcela vědomým porozuměním.

Žena, která byla nepozorovaně z kuchyně, kde měla hrůzu práce, vešla do pokoje, porozuměla však hned všemu s citlivostí ženy k žalům muže svého. Ale jakoby byla zaslechla jen otázku Jaroušovu, chtějíc nepochybně otce jeho upozorniti, že netřeba dětem vypravovat vše, co nás kruší — »Jak že?« zvolala. »Tatínek že nemá dobře ustláno?...«

»Kdež pak!« odpovídala synovi matka za otce. »Tatínek má výborně ustláno!«

A jakoby neměla naprosto žádné obraznosti a jen zcela všední význam slova dovedla chápati, přistoupila k odestlanému již loži a položila hezkou dosud svou hlavu na polštář. »Tatínek má přece krásně ustláno,« řekla sebevědomě. — »A dnes zvláště,« doložila a napadlo jí, jak ty bílé povlaky peřin, na svátky čistě převlečených, v letě sama bílila, vyprané po trávě je venku u rodičů na zahradě rozložila a, bosa chodíc mezi prádlem, kropila je znova zas vodou z kropáče, když byly uschly na slunci. »Ještě to všecko voní tím zlatým sluníčkem!« libovala si, celé tělo své kypré tulíc do peřin mužovy postele.

»Překrásně má náš tatíček ustláno pod ustaranou svou hlavičku!« — — řekla měkce a něžně a tak vroucně, jakoby ten všechen stesk mužův, vytryskující smutkem jeho duše z té nedokončené jeho povídky, byl vyplnil její srdce...

Na to zase úprkem utíkala do kuchyně, aby se černá ryba nezkazila, a snad také trochu, aby zakryla své slzy.

Muž osaměv se synem, sháněl nějaký konec přetržené povídkové nitě, za níž by se mohl zachytit pro důstojné zakončení povídky, což i chvalně známým spisovatelům nezřídka se přihází, píší-li na pokračování.

Ale syn otce předešel.

»Inu, tatínku, ty jsi nejspíš asi nebyl moc dobrý Frýdolín!« pravil k němu shovívavě.

»Jarouši! Vždyť se tu nejedná o mne! Co se opovažuješ?« — lekal se toho, co svou nezdařenou belletrií nadrobil.

»I já vím!« nedaje se zmásti, řekl malý mudrc.

»Ale nic si z toho nemusíš dělat, tatínku,« blahosklonně povzbudil zmateného tím vším otce, a doložil šelmovsky: »Vždyť ten dobrý Frydolín je vždycky dost hloupý kluk!«...

V tom mísa s kouřící se rybí polévkou objevila se ve dveřích.

Povídka mravoučná, složená za vyprávěných okolností k těmto vánocům, nebyla skončena.

Po večeři už docela nezbylo na ni času.

Jarouš měl jiné věci v hlavě, než aby poslouchal staromodní povídku pro děti s odměněnou ctností a potrestanou nepravostí.

Jarouš měl pod stromečkem velociped, lokomotivu, automobil, aeroplan a jiné zajímavosti časové. Do jaké skvělé budoucnosti letí na tom jeho blouznivé mládí!...

Také přednosta domácnosti zapomněl nejen na svou povídku, ale i na to vše, co do ní vložil ze svých svízelů a trampot životních. Štěstím ze štěstí synova oplývaje, obejmul svou milou, milovanou ženu.

Jinak obdržel též letos od Ježíška obvyklé dary — novou kravattu, dále půl tuctu kapesních šátků s vyšitým v cípu monogramem, vlněné zimní rukavice domácí výroby.

MILAN FUČÍK:

ZÁKEŘNÁ JESEŇ.

Již je tu Jeseň, plna kras.
Hle, tábor krajem rozbila,
svých barev střela měkký jas.
A v duši — smutků nalila.

Jdeš v sad, do tiché pohody,
kde listí hýří barvami:
máš v duši pocit lahody,
dokud je slunce nad námi.

Však sotva zajde za hory
a kalné mlhy nad nimi
své složí šedé fábory —
pak alejemi smutnými

jde na lup úklad Jeseně.
Do duše vejde teskný cit
a chápeš v náhlé přeměně,
že v tobě též cos začlo mřít,

jak květy, nejdřív uvadlé,
pak sžloutlé listí, kterým jdeš...
Tak zříš, jak vše je sechřadlé
a tobě zdá se, že ty též

se blížíš chvíli západu,
kdy dojdeš slepou na cestu,
a tušíš Velkou Záhadu
a chvíš se, bys již nekles' tu...

Tak Jeseň vždy tě otráví.
Lichotně klame v poledne,
však na večer tě zadáví,
a duše v smutcích zabředne,

v jich bahnech víru utopí,
že dojdeš k metě vítězné.
A divý strach tě uchopí
jak chodce v noci bezhvězdné.

Taková zrádná Jeseň je.
Chvíli nás vábí, koketa,
pak jizlivě se zasměje
a iluze nám rozmetá.

Jed ničivý má v dechu svém,
Kdo sláb, jest její obětí,
poslední víra zajde v něm
i možnost nových vzepjetí . . .

Však silný, kliden, na rtu smích,
jde cestou listím posetou,
pupence sčítá na větvích,
jež s novým jarem rozkvetou.

JOSEF MAUDER:

Z KRAJŮ RÉVY.

(Dokončení.)

Poprvé stalo se tak po nepřetržité řadě parných dnů, po nichž dostavila se v noci náhle a beze všech předzvěstí, ohromná, majestátní bouře, jakou zažiti lze jen ve vysokých horách. Rachot hromu zaburácel, blesk sledoval blesk a fosforečný jeho jas mihal se bez ustání. Úder za úderem bouřil a s ohromným rachotem tříštil se o boky skalních stěn, mnohonásobnými ozvěnami se rozléhaje; tyto vzdalovaly a mírnily se, aby jiným úbočím skal znovu se blížily a sotva že jedny ozvěny dozněly, nový zákmit blesku a současně nový rachot otřásal vzduchem i zemí. Teprve dostavujícím se dnem bouře se vzdalovala, ale spousty vod neustalo nebe chrliti až do samého poledne.

Vítanou změnou temperatury vjela jiskra do nohou a sotva že měli jsme škrobené diner za sebou, stoupali jsme hbitě příkrou serpentinou vzhůru do Vetriola, o 1000 m. nad Levicem položeného, k němuž vedoucí cesty po celý den slunci vysazené, znamenaly za jiných okolností pekelnou přímo lázeň. Čas byl tak spoře odměřen, že sotva připouštěl chvatný rozhled po horské vegetaci ve svěží její atmosféře a po pěkných lesích zcela severního charakteru, přerušených koberci zelených lučin, po nichž vesele skákaly proudy po dešti sbíhajících se vod, spěchajících v údolí.

Zde, ve Vetriolu, jehož krajinářský ráz má mnoho příbuznosti s našemi Krkonošemi, vyhledávají útulku ti, kdo dávají přednost svěží horské temperatuře a klidnému zátiší před sálavým vedrem údolí a před lázeňským vířivým ruchem Levica, jemuž damské toalety, promenády, koncerty a nezbytné nyní ovšem lomozící automobily dodávají rázu světových lázní. Zajímavá je sem do vysokých svahů doprava lázeňských hostů na dvoukolových vozech, které konstrukcí i formou živě připomínají vozíky starořímské: nevelké sedadlo odvrácenné od koní, uzavřené k nim nevysokým štítem. Zvláště jede-li vozka sám, řídě koně stojmo nebo klečmo, je dojem shodný.

Jen několik okamžiků mohli jsme věnovati rozhledu po krajině a po vteřinovém odpočinku a požitku při kávě, která všechny špatné kvality levické pokud možno ještě překonala, sestupovali jsme zase již k úpatí, k němuž dorazili jsme vzdor ráznému pochodu, již za úplné tmy, kdy hvězdy dávno před tím již s modra dolů blískaly.

Po druhé zatažena byla okna naše stěnou husté mlhy, nepřipouštějící ani tušení nejbližšího popředí, v předcházející den našeho odjezdu z Levica, kdy zaplavoval pověstný »salcpurský« liják kraj po celý nekonečný a zoufale nudný den.

Kromě do Vetriola podniknout jsme mohli vzdálenější výlety jenom ještě do Caldonazzo a k tamnímu jezeru a do hlavního místa Valsugany, malebně položeného, mezi horami vklíněného Borga.

Záhy oblíbili jsme si v Levicu blízkou vycházku do útulného Valle San Biagio, obíhajícího Colle San Biagio s kostelíkem stejného jména, skytajícího téměř po celý den lahodný stín s pryskyřicovou vůní smrků, v němž se tak rádo zapomínalo na sálavé vedro všech ostatních míst Levica, trvající zejména po první polovinu našeho pobytu. Přes to se však málokterý z lázeňských hostů odvážil do tohoto utěšeného zákoutí klidu a samoty (snad pro častější nemilé setkání se zmijemi, které zde mají všechny podmínky blažené existence), málo rušené dětmi, pasoucími v skrovném po-

čtu některou krávu, ovci nebo kozu. Na všech protilehlých vlnitých stráních kolkolem rozbíhá se vysoko do svahů réva, slibujíc právě hojně obtěžkanými a nízko sehnutými svými větvemi brzké bohaté vinobraní.

Cestou k údolí nevěnovali jsme z počátku ani hrubě pozornost praporci se zeleně výše položené usedlosti vesele vlajícímu, ač barvy jeho tyrolské, červená a bílá, národní naše sympatie vzbuzovaly; a nepovšimli jsme si valně ani toho, že směrem tím vzhůru do stráně ubíral se každého odpoledne jednotlivý passant nebo i četnější skupina lázeňských hostů. Teprve z nahodilé poznámky naší Pařížanky, s kterou nejbližší stolovní sousedkou, pěstovali jsme poměrně nejvíce styků, zvěděli jsme, že i zde má dotyčný praporec populární svou symboliku, vábící k rozkošnému posazení v stínu většího komplexu starých kaštanů, jež spojeno je s dalšími požitky: báječným rozhledem a mimo to i výtečnou kávou, o jaké se nám v Levicu před tím ani z daleka nezdálo a což bylo zde attrakcí zvlášť neslýchanou.

Proto hned nejbližšího na to dne sledovali jsme četné zelené značky na terasových hradbách vinohradů, jichž cílem byla »Lateria al castagneto« a stoupali do sluncem zalitých svahů, netušíce, jakým nevšedním dojmům právě jdeme vstříc. Kamenné ohrady vyústily pojednou na mírnější travnatý svah a ve vábný stín věkovitých a obrovských kaštanů, obsypaných právě nevšedně hojně dozrávajícími jedlými plody. Vše nasvědčuje tomu, že parkovitý vzhled širšího okolí laterie jest posledním zbytkem kaštanového lesa, původně najisto značné rozlohy, jenž až na tuto část padl za oběť výnosnějším a daleko široko se rozprostírajícím vinicím.

Již na větší vzdálenost pozorovali jsme zkrz hustou spleť větví kaštanů na malém prostranství laterie větší shluk těsně seskupených lidí, jichž nehybnost nasvědčovala soustředěné pozornosti k jedinému předmětu. Seřadění podobalo se průvodu, posvátné ticho a ztrnulost v řadách pobožnosti. Teprve když přistoupili jsme blíže k malé vilovité budově, postřehli jsme v rukou četných účastníků veliké svíce formy pochodní a konečně ve středu shromáždění černým suknem zakrytou rakev... Pohřeb!

Přes všechen vzbuzený soucit neubránili jsme se přirozené zvědavosti, která byla tím více omluvitelnou, an smuteční obřad skytal v skutku nevšední divadlo a nevídaný posud obraz čistě místního rázu.

Nad shlukem klenuly se široce rozložené větve kaštanů, propouštějící jen ojedinělé zářivé a těkající skvrny slunečních paprsků — jinak stlumeno bylo osvětlení jemným závojem přísvitu, míseným zelenavými reflexy, kterými zejména osmáhlá pleť kolem stojících nabývala neobyčejně měkkého lokálního koloritu, jenž i živější zbarvení tváří lahodně mírnil a tlumil.

Na okamžik rozevřela se skupina rakev těsně obklopující a v tutéž chvíli vyčetl jsem odpověď na němou svou otázku z nápisu jednoho konce stuhy, splývající s věnce, z umělých listů spjatého: Il marito e figli. Po obou stranách rakve stály černě oděné ženy, většinou mladé ještě — bývalé snad družky zemřelé. Hlavy kryty měly černými krajkovými složkami volně splývajícími, jak nosí se o svátečních dnech v celé okolní krajině i v blízké severní Italii. Jedna z nich, ztepilé postavy, sympatické a krásné tváře, pohroužena v hlubokou meditaci, nepohnutě stála, zírajíc ztrnule v dáli — přes kotlinu levickou, v níž mezi větvemi kaštanů prozíralo jiskřící a chvějící se jezero a vlnily se hřbety bližších svahů. Za nimi zvedalo se směrem k Lavaronu pásmo vysokých hor, jichž holé štíty zářily v odpoledním slunci, objímané lehkými průsvitnými mráčky, tulícími se nehybně ke klikatým a rozeklaným jich hřbetům. Tam zírala upřeně, nepohnutě, s výrazem tklivého bolu a jímavé resignace ve své tváři, věnčené kyprým černým vlasem, s široce rozevřeným zrakem svých velkých temnomodrých očí...

Na travnatém svahu nad úzkým prostranstvím rozložil se v stínu stromu tábor dětí, mezi nimiž též některá stařenka a stařeček místa nalezli, jimž vetché údy v dlouhém postoji bránily. Jen šeptem a dušenými poznámkami se příchozí vítali nebo náhledy své vyměňovali. Jedním z posledně příchozích byl statný starý muž, majetnější dle všeho a oblíbený sedlák z okolí. Obcházeje všechny a zdravě se s každým, nabízel jednomu po druhém po šňupci.

Jinak panovalo hrobové ticho, rušené toliko bystře proudícím tokem zachyceného pramene, jehož hlučné a veselé pleskání a dopadání do kamenné nádržky zřetelně slyšet bylo jako v odlehlé, opuštěné samotě. Slunce zářilo, příroda jásala a smála se, a pěla věčnou svoji hymnu léta, nekonečné krásy... Další příkrý kontrast jevil se v ruchu a živosti kdákajících a vesele kolem pobíhajících slepic a kuřat a batolících se kachen.

Malé hnutí v řadách odvrátilo pojednou mou pozornost k nevelké, jednopatrové budově laterie, k níž dostavili se právě dva muži v průvodu dvou hochů. Zavalitá z nich »úřední« osoba, v prostém temnošedém obleku a s

černým širákem na hlavě, byla patrně kostelníkem, čemu nasvědčovala kropenka v jedné z jeho rukou, kdežto druhá nesla objemný uzlík, obsahující obřadní garderobu, jak se hned na to ukázalo. Druhý, vysoký a ramenatý muž, dle všeho přinajatý »dobrovolník«, třímal v rukou o rameno opřené velmi těžké břemeno: krucifix i s přístřeším, neobvyklých rozměrů, připomínající velikostí i formou známé »Bildstöckly«, s jakými se turista setkává zhusta při cestách a pěšinách alpských. Z provázejících je hochů — ministrantů, nesl jeden na žerdi pohřební křížek obyčejného tvaru, druhý jedinou pohřební lucernu.

Nosič krucifixu a oba hoši opřeli svá břemena o zeď domu a jali se neprodleně navlékati obřadní svou toaletu, pozůstávající toliko v bílých rochetkách — jinak zůstalo vše beze změny. Muž s jedním hochem podrželi svoje hodně již obnošené plstěné klobouky, kdežto přikrývku hlavy druhého ministranta tvořil slaměnný širák, sluncem valně ožehnutý a prozrazující zřejmě dědictví po dospělém kterémsi štědrém strýci. Bylo v tom mnoho genrovité naivity a grotesknosti.

Další výstup krátce na to následoval po příchodu kněze, jenž dostavil se v prosté klerice s kvadrátkem na hlavě, opíraje se o velký, šedý, nedbale zdrhnutý slunečník. Též on přehodil prostě rochetku a ihned přikročil, sledován kostelníkem, ku obřadní své funkci. K výkropu sloužil originální a primitivní instrument: na místě u nás a jinde používaného kropáče, zastávály zde stejnou službu jakési dutky s krátce přistřiženými řemínky, jimiž po skončených stručných obřadech téměř každý účastník rakev pokropil. A hned na to hnul se průvod k pochodu. V čele uprostřed zmíněný obrovský krucifix, v pravo křížek, v levo jediná lucerna. Následoval kostelník s kněžem; tento ač mladý, opíral se celou svou váhou o svůj šedý slunečník. Kolem rakve dříve stojící mladé ženy uchopily se nosítek s rakví, jež nesly svislými pažemi — snad k vůli srážnější pěšině — dolů vinohrady. Většina účastníků, zvláště starší ženy a muži za rakví se ubírající, opírala se při pochodu o mohutné své voskové pochodně, jichž spodní, větší část zdála se být dřevěnou. Nejspíše byli to příslušníci místního pohřebního bratrstva, jehož odznakem byl snad i dotčený veliký krucifix. Rychle, až klusem sestupoval průvod klikatou pěšinou dolů mezi vinicemi a brzy zmizel v ostré zatáčce za zelenou clonou révy...

Malé prostranství, kde výjev se byl odehrál, zelo pojednou prázdnotou. Jen holé dřevěné kozy, na nichž máry spočívaly a nahodile nedbale odstavené čtyry velké kostelní svícny dřevěné byly jediným svědectvím truchlivého obřadu.

Chvíli stáli jsme ještě nepohnutě a nerozhodnuti, ale když několik jiných návštěvníků zasedlo k bílým a čistě pokrytým stolům, následovali jsme mechanicky i my jich příkladu. A za nedlouho bylo v laterii jako v jiný téměř den, s tím toliko rozdílem, že nebylo slyšeti hlasitějšího slova. Mlčky zírali jsme se svých míst v krásné panorama pod námi v dolině a sledovali dlouho nádhernou hru barev protilehlých hor. Nehybné před tím mráčky lehkým větříkem rozdouvané, rozproudily se v chvatném reji, měníce ustavičně rozmanité své formy, prostupujíce a srážejíce se tu v husté kotouče, tam lehkým průsvitným svým závojem skytajíce průhled na narůžovělá světla a nadechnutý modravý stín skalních útesů... Z dumání vyrušil nás pojednou daleko se rozléhající hlahol zvonů levického kostela, kolem něhož snad průvod právě k hřbitovu stoupal.

Klesajícím sluncem temena hor tím intensivněji zahořela, úpatí jich bledla a počala haliti se v lehké příšeří. Zvolna sestupovali jsme vinicemi dolů v údolí, netušíce, jak mocnému pohnutí jdeme ještě v ústrety.

Dole nedaleko silnice viděli jsme již z větší vzdálenosti státi v rozhovoru mladíka černě oděného se starší důstojnou matronou, a než jsme blíže popošli, loučili se oba. Zaslechli jsme ještě zřetelně pozdrav ženy, pronesený za kvapně odcházejícím: »Raccomandatemi ai tutti!« — na něž mladík mavnutím ruky ještě odpovídal. Ona zůstala nepohnutě stát, — pojednou vydral se jí z prsou bolestný sten a zvednouc ruce k skráním, zírala za odcházejícím upřeně s výrazem nesmírného žalu v tváři... To trvalo jen malou chvíli, ale posa celé postavy byla tak výrazně pathetická a dramatická, že žmocnilo se nás veliké pohnutí. Mladík spěchající vzhůru k laterii ještě jednou se ohlédl — a týmž okamžikem klesla její paže bezvládně k tělu; jen bolestná, málo slyšitelná slova pronášely úryvkovitě její rty. Neodvažujíce se rušiti tuto posvátnou chvíli v pravdě velkého smutku, vrátili jsme se neslyšitelně zpět a zahnuli do záhybu vinice. Teprve když úplné ticho rozhostilo se kolkolem a sbory cikád opanovaly hudbou svou zmlklý a valně sešeřený kraj, nastoupili jsme, mocně vzrušeni, zpáteční cestu.

Od zmíněného dne pohřbu v laterii, přivábil nás sem častěji čarovný rozhled a lahodný stín starých obrovitých kaštanů, a neradi jsme se na konec loučili s útulkem, jaký nám hostinně skytala »Lateria al castagneto«.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Těžko. Proč by se rozčilovali? Obec prohrát nemůže a vrchnost to sama musí uznat. Nu, jsem zvědavá, jak to skončí.«

»Snad tam nechceš jí?«, zadivila se uleknutě.

»Ovšem, je to mou povinností. Jsem největší poplatnicí a týká se to našeho hospodářství jako ostatních. Náš tatínek by dozajista už teď doma nevydržel.«

»Ale považ, že jsi ženská, budou se ti smát a ještě ti tam něco ošklivého řeknou. Nikdy jsme s pány nic neměli, proč kazit dobrou vůli.«

»Nech, matinko, Helenu, ona dobře ví, co dělá,« chlácholila Ludva matku. »Nevím sice ani dobře, oč se jedná, ale mají vždycky vyhrát úředníci? My jsme v městečku dosud také pány a že se nám posmívají, to ještě není důkazem, že se jich musíme bát. Beztoho si počínají, jakoby každý z nich byl majitelem panství.« Hlavou jí šlehla vzpomínka na okázalé pohrdání každým, kdo mezi ně nepatřil, uvědomila si, jak se jí po straně smávali, a vzdor se v ní zvedl.

»Jen se nerozčiluj, nestojí to za to,« řekla Helena laskavě. »Není příčiny se bát, že by došlo k výtržnostem. Oni obci berou právo a obec si je nedá vzít. Násilím nepomůže si jedna ani druhá strana a myslím, že si panství rozmyslí, věc hnát do krajnosti. Nejde někdo?«

Stály v kuchyni a na dvéře vedlejšího pokoje kdosi klepal. Helena pružně popošla ke dveřím a otevřela je, domnívajíc se, že snad žebrák se k nim dobývá. Překvapeně ucouvla.

»Dobré jitro,« zavznělo jí vstříc a kulatá, růžová tvář Dolenského mlynáře se jí vstříc usmívala.

»Dobré jitro, odpusťte, nenadála jsem se, jaký vzácný host k nám přichází. Vejděte, prosím.«

»Nebudu obtěžovat?«, ptal se, ukláněje se prkenně a šermuje rukama.

»Naprosto ne. Matinko, Ludvo, máme hosta,« volala otevřenými dveřmi do kuchyně. »Posaďte se, prosím.«

»Bojím se, že budu dámám překážet,« upejpal se, a jeho sladký úsměv rozšiřoval jeho zdravou tvář.

»Žijeme prostě, a rádi známou tvář vidíme. Hle, kdo k nám přišel.«

Matka i Ludva vešly a neméně překvapeny vítaly mlynáře. Klonil se, usmíval a každé chvíle zajel prsty za nákrčník, který se zdál ho škrtit. Helena šla do špíže pro láhev vína, nalila hosti a cestou se bezděčně usmála při vzpomínce na výraz tváře mlynářovy. Proč přichází, napadlo ji pojednou starostlivě. Za života otcova několikráte je navštívil za obchodními záležitostmi, ale od té doby k nim nevešel. Z pouhé zdvořilosti dozajista nepřišel, něco má za lubem, ale co je, co? Nu, doví se toho, upokojovala se vracejíc se do pokoje. Mlynář už seděl a bavil se se starou paní, jež se ho vyptávala na matku. Vyřizoval od ní poručení a starostlivě líčil, že maminka stále stůně a ani do kostela nemůže.

»Já taky,« naříkala paní Prchalová. »Nohy se pode mnou třesou, mám závratě a jen z okna se dívám ke kostelíčku. Věk je věk, milý pane mlynáři, člověk se starostmi se k stáru shledá a zármutek mu síly nedodá. Na maminku je to mnoho, ke všemu je sama, měl byste hledět jí ulehčit.«

»Zrovna tak mi říká,« zasmál se vesele a jeho oči bezděčně hledaly Helenu. Sledovala jeho pohled a rozsvětlilo se jí. Ale zároveň odpor ji zaujal. Odvrátila se, popošla k oknu, ale hned se vrátila ke stolu.

»Musím už se jednou rozhodnout,« povídal právě mlynář. »Je s tím starost, jde o celou budoucnost a nerad bych se oklamal.«

»Ano, ano, to je starost,« svědčila stará paní živě. »Ale do takového místa se hospodyně vždycky najde. Je to krásný majetek, pamatuji se, jak nebožtík muž chválíval hospodářství a vykládal, co všeho u vás je.«

»Nu, nechci se chlubit, ale máme slušný majetek,« hlásil se sebevědomě a přejel si rukou tvář. U mlýna je padesát korců orné půdy, deset korců luk a mlýn mám v pořádku. Před dvěma léty jsem všecky nové stroje pořídil, stály přes pět tisíc a chvála Bohu, nedlužili jsme se ani haléře. Mám obstojné živobytí.« A domýšlivý úsměv zatáhl jeho tvář.

»Jak by ne, to je majetek!«, velebila stařenka. »Mlýn sám dá krásné živobytí, je to živý chléb.«

»Ujde to,« souhlasil sebevědomě.

»Tak jen nějakou mladou hospodyňku a boháči z vás budou,« zažertovala. »Vím, že maminka se už taky těší, až jí mladá paní ulehčí.«

»Hubuje na mě, že prý nejsem dost kurážný. Ale je těžko v takové věci pospíchat. Musím znát, do čeho půjdu. A něco špatného bych nerad podnikl. Nevzdělaných bych našel dost, ale neohlížím se po penězích, rád bych se oženil, aby náš dům nebyl světu za posměch. Však u vás

by také měl už být hospodář. Slečna mi odpustí, že jsem takový smělý.«

»Nemám, co odpouštět,« řekla s lehkým nádechem smíchu. »Počkám, až vy mi dáte příklad.«

»To je dobré, to se slečně povedlo,« smál se rozjařeně. »Nu, kdo ví, kdo ví, co se stane. Ale rozpovídal jsem se a zapomínám, proč jsem přišel. Maminka mě sem poslala na radu k slečně.«

»Ke mně na radu?«, podivila se zvážněvši. »Nevím, jak vám poradím, nejsem advokátem.«

»Přece v té věci bude slečna lépe vědět, co počít než já. Snad mě slečna vyslyší.«

»Zajisté, jsme z jedné obce a sousedé si musí radit. Půjdeme do druhého pokoje. Prosím.«

Otevřela dvéře k vedlejšímu pokoji a nechala mlynáře vstoupiti. Teď měla opravdu starost a marně se snažila předem uhodnout, co má host za lubem.

»Jsem vám k službám, pane Sladovníku,« řekla stručně a postavivši se, zadívala se mu přímo do tváře. Sklopil na chvíli oči, jako by hledal nit.

»Nevím opravdu, jak začít,« ozval se po chvilce. »Slečna jistě už taky ví, co dnes bude.«

»Ach, pro to přicházíte? Posílají vás sem páni úředníci?«

»Bůh chraň,« zvolal a ruce jako k obraně zvedl. »Nikdo nemá tušení, že sem jdu. Maminka mi nařizovala, abych sem zašel a poprosil o radu. Mám taky odpoledne přijít do schůze a nevím, co dělat. S vrchností žiju v dobré shodě, sousedé u mne melou. A tak jsem v kleštích. A kdybych aspoň věděl, co do opravdy na tom všem je.«

Jeho oči chytře se zasvítily a slabý úsměv mu zahrál kolem rtů.

»To přece musí každý chápat. Vrchnost chce zamezit přístup dobytka a drůbeže k rybníku, který sahá až mezi stavení. Je to nemožné, aby naší lidé se tomu vyhnuli a vrchnost asi přeje si nějak obyvatelstvo upoutat. Že by z pouhé kratochvíle spor začínali, nemohu ani věřit.«

»Ovšem, ovšem, to není možná,« přikyvoval horlivě, vyhýbaje se jejímu pozornému pohledu. »Něco v tom je. Ale co jen? Páni říkají, že hájí svůj majetek a to jim nikdo nemůže zazlívat. A občané zase tvrdí, že by měli škodu, kdyby k rybníku nemohli a to je taky pravda. Co z toho pojde?«

»Nemohu vám říci, prorokovat neumím a předbíhat úřednímu řízení by bylo zbytečno.« odpověděla krátce.

»Ale přece jen slečna asi ví, kde je naděje na výhru,« dolehal.

»Tam, kde je právo.«

»To by tedy vyhrál velkostatek,« řekl chvatně.

»Kterak si to představujete, že by velkostatek měl právo?«, tázala se téměř rozhorleně.

»Vždyť oni hájí své,« namítal zaraženě. »Oni hájí své hranice a to přece nemůže být považováno za nic bezprávného.«

»Proč je nehájili před třiceti a před čtyřiceti roky? Proč nechali uplynout polovinu a snad celé století a nebáli se, že velkostatku povstane škoda, až dnes? Zákon hájí takové staré zvyky a nehájí také pouze nás, hájí také je. Když za velkých dešťů rybník vytápí stavení a zaplaví domky a zahrádky sousedů, mlčí tito, protože musí, protože k tomu ode dávna mlčeli. A když při nízké vodě naši lidé na okrajích pásli a napájeli, ať pasou a napájejí dál. Majitel panství proto nezchudne.«

»To ne, to je pravda,« svědčil horlivě. »Slečna tedy bude s obcí.«

»Každý majitel musí jít s ostatními, jedná se o celou obec a dnes naříká ten, zítra může naříkat jiný.« (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PAMÁTCE SVATOPLUKA ČECHA. Po dlouhé době dostali jsme se zase na Havránku, zamilované, poslední sídlo Čechovo. Padal sníh, napadlo ho tolik, že cesta na návrší byla dost namáhavá. Bylo k večeru, a v dědině za vodou proskakovala světla z položera jako bludičky. Octli jsme se několik minut za Prahou, a bylo nám, jakobychom byli Bůhví jak daleko. Prostý muž, jenž nás potkal, pozdravil po venkovsku srdečným: »dej Pánbůh dobrý večer«, a nám bylo, jakoby nás pocelovala bodrost kraje mile a mile vzdáleného, jakoby nás ovanulo krajanské ovzduší, které právě při takových drobných příhodách rádo zaťuká hřejivou reminiscencí na duši, zvětralou a otrlou velkoměstským uvězněním.

Vidíš Prahu, guirlandy světel, čarokrásný hvězdnatý soubor, v němž jakoby se tajilo něco nadpozemsky vznešeného. Díváš se dolů, a máš pocit, jako když bloudíš očima po mléčné dráze nebeské. Všechen rmut života zmizel, vnímáš jenom kouzlo, omamuje tě vzdálený půvab kulisy, a člověk tak rád zapomíná, musí zapomenout, že za ní je všednost, štvanice života, zápas o chleba, honba po prchavé radosti. Ale klam je tak nádherný, tak suggestivní, světla, světýlka, celá ta jejich gran-

diosní záplava tak poetická, tak uklidňující, že hravě všechno vzdaluješ a potíráš, co by pochodeň illuse shasilo. Vidíš slavnostní oltář, na něm planoucí světla, vykvetlá poupata, a v tu chvíli nerad bys se octl za tou nádherou, prachem a pavučinami znesvěcenou, starým nářadím zabarikádovanou.

Pod zahradou Čechovou venkov, pravý, neblaseovaný život dětí, ssajících z prsou mateře země životodárnou sílu, utužení pro hubená leta, jež rvou, co mládí nastřádalo, krásný, čistý, radostný rej přihlásil se v nejsympatičtější způsobě. Několik kroků před železnými dvířkami, vedoucími do Čechova útulku, postavila si drobotina velikánskou eskymáckou boudu, učiněnou chalupu ze sněhu, z níž vykukoval chumáč hlaviček, mrazem do šípkova zabarvených. V Praze to vypadalo jako na ohništi pod komínem, tady až oči pobolívaly tou skvělou, zrnitou, alabastrovou bělostí, které dávno a dávno odvykly. Čisté panenství zimy bylo tu kryto jako pod krovem dušinka, kterou před úkladem chrání ne síla povahy, ale prostě to, že je mimo dosah velkoměstského cynismu.

»To by byla podívaná pro Svatopluka Čecha!« napadlo nám. Rád sem chodíval, nalokat se jadrného vzduchu, potěšit se cestou, na níž sníh chrupe pod nohou, podívat se na zachumelené stráně, po nichž mrazivý větřík se prohánĕl a na větvičkách třpytícími krystaly zvonil. Šli jsme cestičkou, ve sněhu proházenou, do kopce vzhůru, jako do křišťálového zámku. Milý pohled... Havránka je celička bílá, kvete zimou, voní pohádkou. A jako za těch blahých, krásných dob, kdy krásná hlava Čechova v samotách Havránky dumávala, přivítal nás u druhých dvířek němý strážce tichého, zamlklého domu, jeho Vořídek, jenž zvláštním způsobem stal se nástupcem zamilovaného básníkova Broka. Kdo je v majetku prémie, kterou jsme svého času vydali (Jaroslav Vrchlický a Svatopluk Čech v Obříství), povšiml si jistě, že se před poety posadil věrný strážce domu, Čechův Broček. Když jsme poslali Čechovi první snímek na ukázku, srdečně se zasmál, když spatřil Broka v sebevědomé póse na obrázku. »Všude s pánem chodím, patnáct let mu věrně sloužím,« rozmarně hovořil básník nad obrázkem, jenž se mu velice líbil, »a proto patřím já, věrný pánův Broček, také sem!...«

Pochlubili jsme se sestře básníkově, slečně Zdence Čechové, jak se k nám Vořídek tulil, jakoby nás poznal. A tu jsme slyšeli pěknou historku o tom, jak to přišlo, že Svatopluk Čech získal psa, náhradu za Broka, jenž brzo po nastěhování se na Havránku zašel. Ve vedlejším stavení měli dva psy, staršího, neduživého, a štěňátko jako krtka, obsypaného ošklivou prašivinou. Jednoho dne se pan soused někam chystal, sebral psy, a řekl, že jde s nimi k pohodnému, aby je utratil. I zželelo se Svatopluku Čechovi malého tvorečka, a požádal souseda, aby mu psíčka přepustil, že se přičiní, aby ho z choroby vypiplal. Byla s malým psíkem do opravdy velká starost, bylo třeba, ošetřovat ho jako děcko, denně koupat, mazat mastmi, krmit mlíčkem, pejsek se pomaloučku vylizoval, byl sice tak sláb, že se překulil, když se na nožky postavil, ale pečlivá obsluha ho udržela při životě. Vořídek byl také básníkovi vděčen za vytrvalou jeho péči — dívával se na něho, když ho opatroval, krom té duše, jako lidský tvoreček!

*

Nedivte se, že zmiňujeme se i o těchto věcech. Všecinko nás zajímalo na té Havránce. Když se k soudruhu Vořídek mazlivě tulil a dokonce na klín mu vyskakoval, okřikovala rozjařeného chundeláčka básníkova sestra, aby neobtěžoval. »Jen ho nechte, prosím o to,« odpověděl můj společník, »těším se na to, jak zajiskří mojí dcerce oči radostí, až jí budu vypravovat, jak se ke mně tulil Čechův zamilovaný Vořídek.«

Jak jinak vypovědět naše dojmy a pocity, když jsme seděli v básníkově pracovně. Zapomněli jsme za živého hovoru, že není rozsvíceno . . . Viděli jsme hvězdy na obloze, záplavu nad Prahou, a bylo nám všem v tu chvíli, jakobychom seděli ve svatyni, která má svoje velké, slavné, neshasínající, věčné světlo . . .

Dověděli jsme se, že málo chybělo, a v pracovně Svatopluka Čecha by byl bydlil — Jaroslav Vrchlický. Když se mistr rozstonal, poradili lékaři, že by bylo dobře, kdyby básník na nějaký čas opustil Prahu, vyhledal svěží vzduch, slunce, přírodu. A tu připadla básníkova choť na myšlenku, že by nejlepším útulkem takovým mohla býti Havránka. Vrchlickému se nápad velice zamlouval; Havránku ovšem znal . . . sám přinesl Svatopluku Čechovi zlatou pařížskou medaili a pobyl si na Havránce hezkou chvíli . . . ale z pěkného plánu sešlo, poněvadž v té době bylo nutno, aby lékař byl po ruce, a v tom směru byly s Havránkou jakési potíže. Je u Prahy blízko pro toho, kdo jí nevyhledává, ale zase jenom je do města hezky daleko, kdo tu má co dělat.

Na Havránce je všechno tak, jak bylo za živobytí Svatopluka Čecha. Je tu jeho krásná, bohatá knihovna, je tu množství vzácných památek. Uvažovalo se po smrti básníkově, kam s knihovnou, kam s památkami, jež rodina by ráda ovšem viděla v pietním souboru na místě, důstojném jména a významu Čechova pro literaturu, pro národ. Není dosud o osudu těchto milých, drahých předmětů rozhodnuto. Myslím, že je rozřešení otázky docela snadné. Havránka byla posledním sídlem Čechovým, a jak byla a jak je, budiž zachována; t a k, j a k s t o j í, a v š e c h n o v n í, c o s Č e c h e m s o u v i s í, b u d i ž p o v a ž o v á n o z a c e l e k a p r o b u d o u c n o s t u c h o v á n o. Nebylo by nejvhodnější, kdyby Havránka byla zakoupena, ať už korporací, mecenášem, nebo družinou, která by se ustavila jenom k tomuto cíli a postarala se o to, aby na věčné časy

Hrabětka Hora Pinská

sídlo Svatopluka Čecha, jeho pracovna, jeho knihovna byla zachována? Praha by získala v nejbližším svém okolí literární poutní místečko, kam by putovalo tisíce a tisíce zanícených duší!

Dr. R. J. Kronbauer.

PIKHARTOVO VIDĚNÍ. Usnul tiše, odešel na věčnost bez zápasu a bez bolesti. Bouře byla dávno za horizontem, když Morana mu zatlačila oči. Ještě jednou otevřel oči, rozhlédl se kolem sebe, jakoby chtěl ještě něco říci, víčka spadla jako závory, a srdce dotlouklo. Po přání zesnulého bylo srdce jeho probodnuto zlatou jehlou, tělo jeho odvezeno do Kamenice a spáleno. Byl krásný, mrazivý sluneční den, když jsme ho doprovázeli na poslední cestě Prahou. Bylo nám, jakoby byl ještě mezi námi, jakobychom slyšeli svěží, zanícený jeho hlas: »To je čarovný den . . . . hned bych si vyšel na procházku, někam hodně daleko za Prahu, do skal za Podbabou, kde člověk je sám a sám, živé duše nepotká.« A vyšel si, vyjel si přítel Pikhart, vášnivý přímo ctitel přírody, hodně, hodně daleko, polovicí českého království projel . . . a hrstka popele vracela se do Čech.

Byl při plném vědomí, když umřel, byl ještě v sobotu tak duševně silen, že diktoval svoji choti rozmarnou causerii. Pikhart ovšem nevěděl, že by mu hrozilo krajní nebezpečí. Ale předtucha, nejasná, mrazivá, vkradla se do duše a zarazila, znepokojila ji. Asi týden před smrtí řekl k příteli doktoru Panýrkovi. »Posaď se sem ke mně, něco podivného, něco zvláštního ti chci vypravovat. Pamatuješ se na pohřeb našeho kamaráda, Jana Červenky, že ano? Bylo to v lednu roku 1908. Jdeme od hrobu, kráčíme hřbitovní cestou, oko dívá se na ten náhrobkův a křížů řad, a ponuré myšlenky táhnou duší jako těžká vůně kadidla. Kdo pak asi půjde ze spisovatelů za Janem Červenkou? — hovoříme a vzpomínáme těch, kdo brzo, předčasně odešli.

Netrvalo dlouho, a šli jsme zase na pohřeb spisovatele. Bylo to v měsíci srpnu téhož roku. Pocho-

vávali jsme Václava Vlčka, a když jsme se vraceli od hrobu, zase jsme mluvili o tom, komu asi v tuto chvíli Morana dělá u jména křížek. V tom jsem se zarazil a div že jsem leknutím nevykřikl . . . vidím mezi rovy postavu, divný, záhadný zjev, půl jakoby bytosti, půl jakoby zjevení, známý neznámý mně kyne rukou, usmívá se na mne, ustupuje, ztrácí se . . . ale pořád mně kyne, vábí mne za sebou. Mrazení přeběhlo mně po těle . . . byl to Jan Červenka!«

»Co tomu říkáš?« otázal se po chvíli Pikhart.

Přítel ovšem použil celé svojí výmluvnosti, aby vzrušeného Pikharta uklidnil. Mluvil ohnivě, mluvil jistě přesvědčivě . . . . . ale Pikharta docela neupokojil.

»Nikomu jsem se o tom tehdá nezmínil,« řekl, »ty jsi první, jemuž vypravuji o svém hřbitovním vidění, a je mi divno, že jsem si právě dnes toto vidění připamatoval. Jednou řekl Jan Červenka: Za hvězdičku na nebi se posadím, dolů na svět se budu koukat, a po kom se mi bude nejvíc stýskat, toho si nahoru zavolám« . . . .

Přítel lékař neulevil, dokud chmury nadobro nezaplašil. Pikhart konečně dal se svésti k jinému hovoru, a na svoje vidění zapomněl. Ale Jan Červenka dostál slovu . . . . Pikharta měl rád, přišel si pro něho, zavolal si ho nahoru! Dr. R. J. Kronbauer.

ČESKÁ TRILOGIE. Velkolepý úspěch valdštejnské trilogie na scéně Národního divadla probouzí ze spánku knižního archivu pendant — z dramatické tvorby původní. Víme, že byly obavy, jak to dopadne s Valdštejnem, jehož scénického i kasovního vítězství v takovéto způsobě nenadáli se snad ani aranžéři tohoto zajímavého divadelního pokusu. Dovídáme se, že se u zeleného stolu ve Zlatém domě jednalo o české trilogii, a že upozornění setkalo se s přijetím velice sympatickým. Autorem této trilogie je Jaroslav Vrchlický, jenž měl na mysli takovéto velké, třídílné dramatické dílo. Na úvodním listě k historickému dramatu »Knížata« (psáno v lednu 1903) čteme totiž tuto poznámku: »Hra tato tvoří v plánu auktorově třetí část »České trilogie«, jejíž dvě první části jsou již tištěné a provozované hry »Drahomíra« a »Bratří«. Národní divadlo provedlo by uvedením této trilogie, která by ovšem musila nalézti tak horlivého a šťastného upravitele, jakým se právě osvědčil Jaroslav Kvapil, velký umělecký čin, jenž by byl obecenstvem přijat při nejmenším s takovým povděkem, jako Schillerův Valdštejn!

ZPRÁVA LITERÁRNÍ. Pan dr. K. Velemínský oznamuje: Barevné střepy Jaroslava Vrchlického byly vydány v ruském překladu paní Anny Hřímalé-Jegorové, dcery známého skladatele a choti univ. professora v Moskvě. — V časopise Slavjanskij mir vyšel překlad Kvapilových »Oblak« a Nerudova »Upíra«.

PANÍ MARIE CÍZLEROVÁ-HLAVOVÁ,
vystupuje jako host na scéně Vinohradského divadla.
Fotografoval J. F. Langhans

HRABĚNKA NORA KINSKÁ. Vkládáme do listu podobiznu mladistvé šlechtičny, ohlásivší se těchto dnů v české literatuře výborným překladem půvabné knížky hraběnky de Ségur »Nehody malé Žofie«. O knize promluvili jsme již v předešlém čísle Máje. Činné účastenství dámy z kruhů aristokratických na práci literární jest u nás zjevem zcela nezvyklým, a vzácný debut komtesy Kinské uvítán bude českou veřejností dojista sympathicky.

Josef Jan Svátek: V ZEMI PŮLMĚSÍCE. Cestovní causerie. Autor v posledních několika letech rychle vydává knihu za knihou. Kromě povídek jsou to hlavně cestopisné črty a obrázky, které se daří jeho neumdlévajícímu péru. Po dřívějších cestách na Špicberky, za Ocean, do země faraonů, napříč Italií a do Hellady provádí nás nyní nejvýznačnějšími místy říše osmanské, přirozeně ovšem Cařihradem, touženým cílem všech náruživých cestovatelů. Jak ono slavné město přirostlo spisova-

teli k srdci, ukázal nám již ve své nedávné beletrii *Kočka a jiné povídky*, kde sleduje stopy Pierra Lotiho *Kouzla zbavených*. Cestopisné nadání Svátkovo ovšem ani nemohlo jinak, než aby nám svým poutavým, barvitým způsobem vytvořilo řadu spojitých obrazů, ze země půlměsíce, které jsou pro nás tím zajímavější a cennější, že nám ukazují tu zemi a tamější lid nynějška v přirovnání s rušnou a úchvatnou jejich minulostí. Pokud té minulosti se týče, autor má vždy dosti obratnosti, aby ji vhodně osvětlil a uvedl v souvislost s hlavním přítomným proudem svého vypravování, které místy stkví se před námi až v září úchvatných barev a nadšeného líčení. Nádherné paláce, džamie a minarety, vystupující ze starých platanův a cypřiší, hroby někdejších sultanů a jejich žen i dětí, historické památky z doby Byzance, nedostižné prospekty města a moře, život bazarový a hlavních ulic, vznešený svět cařihradský i jeho smečky psů, nečistota a cikánská zákoutí, kam možno odvážiti se jenom s nebezpečím, toť samé vděčné zdroje, z nichž spisovatel čerpá látky k těmto causeriím, tím vítanějším, poněvadž je opřádá tkanivem svého vrozeného jadrného humoru. Jsme přesvědčeni, že nejnovější kniha Svátkova získá si hojně čtenářů a že nejednoho z nich nadchne, aby brzo také vykonal cestu, jež tak lákavě jest v knize popsána. Ds.

Fr. Heritesa SEBRANÝCH SPISŮ, nákladem J. Otty vydávaných, leží před námi další dva objemné svazky, v pořadí literární žně jeho již čtvrtý a pátý. Je to druhý díl autorových slavných *Malostranských povídek* a rozkošné feuilletony *Psáno pod čáru*.

Prvá kniha obsahuje tři velké novelly *Bezchleba*, *Příslušníci* a *Poslední*, vesměs krásné, cenné literární práce, ve kterých jako v zrcadle se obráží bohaté umění Heritesovo Malá naše česká města se svými malebnými ulicemi a zákoutími, maloměstské naše obyvatelstvo, se svými vyššími i nízkými snahami, se svými dobrými vlastnostmi i slabými stránkami, mělkost jedněch, nestarostných, a hluboké cítění jiných, trpících malých lidí, toť onen mnohobarevný kaleidoskop, z něhož jednotlivé kaménky obratně vybírá a z nich své umělé obrazy skládá náš spisovatel. Kdyby naši čtenářové, zvláště ti, kterým dobré bydlo nedává dobře viděti stinných stránek života, měli tolik dobré vůle a sebezapření, aby na obrazy Heritesovy se dívali s hlediska, odkud je na světlo vynášel spisovatel, a kdyby měli jenom část toho velikého srdce, přeplněného soucitem a vůbec humanitou, ubylo by mezi námi mnoho slz a vzdechů bolesti. Jako apoštol dobra a opravdového cítění Fr. Herites koná své těžké, nezištné poslání spisovatelské, a je-li vůbec již zbytečno oceňovati známý hluboký význam jeho *Maloměstských povídek*, není nikdy dosti slov vděčnosti, kterými mu jest za ně každý upřímný český člověk povinen.

Psáno pod čáru jest kniha dvaceti sedmi črt, napsaných v letech 1875—1885. Ku podivu, ačkoli ty drobné práce vyšly již před 25 až 35 lety z Heritesova požehnaného péra, mnohé z nich zdají se býti jako schválně napsány na naše nynější poměry. Jsou nám proto také tím cenny, že na nich mnohem lépe než na čemkoli jiném můžeme se přesvědčovati, jak ve své politické, národní, společenské a jiné pokročilosti jsme buď neučinili za těch 25—35 let ani jediného kroku v před, anebo, jak jsme se dostali o píď dále. Rozumí se, že sám účel feuilletonních črt vyvolává z duchovních fondů spisovatelových mnohem více palčivých jisker, mnohem více štiplavých šlehů, než ve kterékoli jiné jeho slovesné formě. Jsou to zejména obrázky, dotýkající se našich stále trudných poměrů národnostních, a které netoliko dnes, ale ještě za 25 až 35 let budou vykonávati svůj vážný úkol, pro který byly stvořeny a napsány také před tolika a tolika lety. Proto měly by býti feuilletony Heritesovy stále pilně čítány, a mělo by býti trvaleji o nich přemýšleno než o plodech literárních, které mají sloužiti toliko zábavě a chvilkovému potěšení čtoucího obecenstva.

Kniha *Psáno pod čáru* věnována jest tvůrci českého feuilletonu, Janu Nerudovi, kdežto knihu předcházející, druhý díl *Maloměstských povídek*, autor připsal Jos. D. Konrádovi. Ds.

VALDŠTEINKY. Tomu, čemu říkají Poláci »kanapka«, Rusové málo slovansky »butěr-brod«, Angličané a po nich celý svět »sandwich« — housce s máslem, posázené řízky uzené, kýty a podobnými pochoutkami — dala Praha nové, docela případné pojmenování. Chodíme do Národního divadla na umělecký požitek, na dramatickou báseň, která předpisuje zcela mimořádná opatření — na jevišti i ve hledišti. Od šesti skoro do půlnoci jsme v milém zajetí Schillerovy Musy, a jak »plné domy« dokazují, hrnou a pohrnou se ještě hezky dlouho lidé do divadla, jež hraje teď činohru »přes čas«. Ne samou Musou živ je ovšem člověk, a proto má Národní divadlo, jak se sluší a patří na každý, tudíž i na divadelní tábor, ve vestibulu svoje markytánky, kterým se o této činoherní valdšteinské invasi výborně daří. Po každém představení jsou stoly, jež prohýbají se s večera bohatými zásobami, jako když je umete — a markytánky jdou od »sněděného krámu« s napěchovaným kapsářem. Největšímu odbytu těší se obložená houska — ale už se jí neříká »sandwich« — dostala nové jméno, jíme v divadle, v lahůdkářských obchodech, v rodinách, jenom — »valdšteinky«!

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

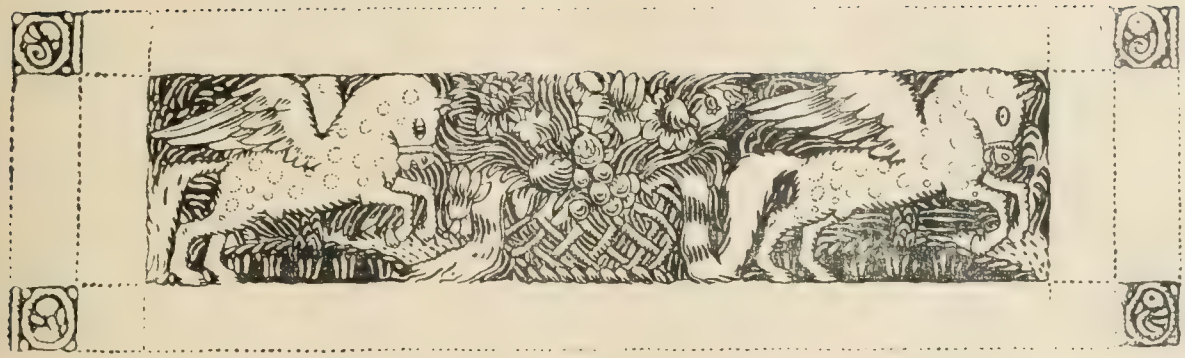

XAVER TEJŘOV:

NOVOROČNÍ MODLITBA.

Osude, lidstva nejmocnější Pane,
svůj příští úděl čekám nezhrozen.
Vědomí nejistotou není sklané,
jsem odevzdáním se ti klidu plen.

Ať v cesty k zítřkům věk mi mana kane,
ať prvý krok v nich spoutá věčný sen,
co stát se má z tvé vůle, nechť se stane!
... Mé ledví choří tužbou jednou jen —

Vím, plaz jsem bídný, který nemá práva,
si vybírat, povinen vděčně brát,
tvá ruka tajemná co losem dává —

Nuž, ujmi jinde mi, to chtěj však dát,
by doby tep vždy chápala má hlava,
a srdcem ať jsem do skonání mlád! —

Dr. R. J. KRONBAUER:

STAROPRAŽSKÉ OBRÁZKY.

II.

JIŘÍ BRAITHUT — KAVÁRNÍK.

„Nohou nešetři v mládí,
abys nemusil chodit v stáří.“
Jiří Braithut.

Motto, v čele staropražského tohoto obrázku napsané, je původu neznámého, Jméno, pod ním uvedené není ani v literatuře ani v umění proslaveno. Jiří Braithut byl pouze známý populární pražský měšťan, kavárník a restauratér. Ale byla to osoba tak markantní, jeho životní osudy, jeho názory tak odlišné a pozoruhodné, že zasluhují zmínky.

Byla to originální pražská figurka. Do rukou mých dostala se vybledlá fotografie, ze které vyzírají už jenom hlavní rysy. Mladší generace pamatuje se jenom na kavárnu, která nosívala jeho jméno. Byla to známá kdysi Braithutova kavárna na Malém staroměstském náměstí, poslední to stanice podivuhodného muže, o němž lidové podání pražské mluví jako o Pražanu, jenž třikrát zbohatl a třikrát zchudl.

Bývalo v Praze několik takových figurek, těšících se veliké popularitě; dobrý tucet prý by jich napočítal právě ve stavu, jemuž přináležel Jiří Braithut. Vinárník Czarda v domě, na němž byl nápis »Otto König von Griechenland«, patřil do této sbírky populárních figurek. Stačí uvésti jednu ukázku jeho zvláštnůstek, aby tvrzení bylo aspoň něčím podepřeno. Do vinárny přišel dustojník, jenž číšníkovi, staršímu již muži, tykal. Pan Czarda zvedl se se svého místa, naklonil se k oficírovi a zeptal se ho: kdy a kde si pil s jeho kellnerem na bratrství?

Pan rytmistr zakousl se do rtů, zatočil kníry, chvíli uvažoval, má-li zůstat nebo odejít . . . ale neodešel. Hořkou pilulku spolkl, nerad a těžce — ohryzek prý mu při tom běhal v hrtanu jako rtuť v libelle — mračil se, najedl, napil se, zakouřil si, a když platil . . . číšníkovi vykal.

»Vyhnal jste si dobrého hosta, jenž dovedl a mohl něco utratit,« řekli známí Czardovi.

»Jste na omylu,« namítal vinárník, znalec lidí . . . »není to hejsek, je to opravdový oficír. Uvidíte, že přijde . . .«

Dva dny se pan rytmistr neukázal — třetího dne přišel s celou společností. Číšníkovi vykali všichni.

Pan Vilém Hauner, jenž mně dal nahlédnouti do tohoto staropražského alba, použil hezkého srovnání, když se rozhovořil o starých časech a lidech.

»V Praze žili lidé, kteří byli zajímaví jako staré, památné domy, v nichž bydlili. Říkává se: řekni mi, s kým obcuješ, a já ti povím, kdo jsi. Něco podobného bylo s lidmi a jejich příbytky. Bylo v těch starých Pražanech něco té originality okolí, v němž vyrostli, lopotili se a umírali.«

Jiří Braithut byl takovým staropražským měšťanem, jenž měl patinu svojí doby. Byl Němec . . . typ pražského Němce z polovice minulého století.

»Jsme tu v menšině,« říkával tento jistě vzácný Germán . . . »a je slušno, abychom se většině podrobili.«

Znal řadu vynikajících našich mužů, a rád o tom mluvil a chlubíval se tím. Největší úctu měl ke Karlu Havlíčkovi Borovskému, jenž býval jeho hostem v malé kavárničce, v Královských lázních. »Toho je škoda, věčná škoda pro český národ,« říkával Braithut, když Havlíček umřel . . . »ten měl hlavu i srdce na pravém místě a Čechy by byl daleko dovedl.«

V Královských lázních Karel Havlíček v té době bydlil a měl tu také redakci »Národních novin«. Předchůdcem Braithutovým byl Petr Fastr, jenž zřídil r. 1843 v Královských lázních známou, možno říci historickou »kafírnu«, kde scházeli se malíři, literáti a »revolucionáři«. Chodívali sem Sladkovský, Rieger, Brauner, bývali tu hosty Bakunin a Josef Václav Frič, kolem nichž se tehdy vše točilo. Havlíček v »kafírně« míval duležité porady se svými přáteli. Do kavárny chodíval i v hodinách dopoledních, kdy místnost byla prázdna, četl noviny a velmi často tu pracoval. Jiří Braithut Havlíčkovi všechno přinášel a staral se velmi svědomitě o to, aby vzácný host nebyl nikým a ničím v práci vyrušován.

Kafírna v Královských lázních byla prvním zdařilým krokem Braithutovým na dráze za úspěchy. Vyhledal si brzo jinou místnost v rohovém domě za Papouškovými lázněmi. Zde dlouho nezůstal a zřídil velkou kavárnu, prosiavenou později kavárnu S l o v a n s k o u, kde scházívali se mužové politického hnutí od roku 1848 do pozdních let šedesátých. Ještě několik let potom zápolila populární kdysi kavárna s konkurenčními podniky, jež vznikaly na nejživějších třídách, a byli to zejména literáti, umělci a novináři čeští, kteří mívali tu dostaveníčka a zkomírající kavárně život o nějaký rok prodloužili.

V té době sbíral Braithut zlato, kudy chodil. Nač sáhl, co podnikl, všechno se mu dařilo. Dům, v němž byla kavárna, přešel v jeho vlastnictví, načež vzdal se živnosti, koupil si villu v Liboci — a nějakou dobu měl, po čem bažil, pokoj, svatý klid. Nemusil se starati o hosty, zlobiti se s personálem, byl svým pánem, díval se na milé svoje bližní, jak se v potu tváře lopotí, jak je starost o živobytí prohání a jak je trampoty užírají. Bylo to příliš brzo a příliš krásné, než aby to dlouho trvalo. Největší ránu zasadil Braithutovi nějaký hrabě — míval panství nedaleko Mladé Boleslavi, všechno opustil a zmizel — kavárník prý mu půjčil 50.000 zlatých a nedostal ani 50 krejcarů.

Nebylo vyhnutí — Braithut musil se vrátiti k svojí živnosti. Usadil se nedaleko státního nádraží, kde otevřel restauraci a kavárnu »Bahnhof«. Zvláštností živnosti této bylo, že se tam připravovaly masité pokrmy na rošti, což získalo novému podniku Braithutovu velikou popularnost. Vypravovalo se o něm, že každého měsíce vydělává a »ukládá stranou« 1000 zlatých. Historie se znovu opakovala. Braithut si koupil villu v Bubenči a zase nějaký čas privatisoval.

Nevím, donutila-li ho k tomu železná nutnost, nebo stesk po živnosti — po »Bahnhofu« přišla řada na Vídeňskou kavárnu, kterou Braithut vypravil nejmodernějším komfortem. Odtud pomohla mu malicherná příčina. Braithut posílal totiž pro pitnou vodu do protějšího domu, což nebylo po chuti panu domácímu . . . že prý to dělá špatný dojem, patrně došlo k nějakým dissonancím, Braithut dostal výpověď

a musil se ohlížeti po jiném kavárenském přístřeší.

Stala se jím nynější kavárna Pařížská v Žitné ulici. Aby se vyhnul nebezpečí, jež ho stihlo s kavárnou Vídeňskou, koupil Braithut dům a myslil, že se mu nemůže už pranic přihoditi. Ale osudu svému neušel ani ve vlastním domě. Chtěl něco přestavovati, město mu odepřelo povolení, Braithut si postavil hlavu, dům prodal a koupil známý roháč na Malém staroměstském rynečku. Podnikavý muž pustil se do přestavby, celý dům zřídil, v prvním patře otevřel kavárnu — ale už bylo po jeho slávě. Přišel do jiných poměrů, jiných generací, staří jeho hosté buď naň zapomněli nebo našli si jiné útočiště, a Jiří Braithut upadal, až o všechno přišel, nadobro zchudl.

Nezasluhoval tohoto osudu tento energický, bystrý muž. Měl kromě toho ještě několik jiných, vzácných vlastností. Svůj personál držel na uzdě pevnou rukou — byl k němu přísný, někdy až zdánlivě bezohledný, ale měl na mysli jenom jeho dobro. Byl tento staropražský kavárník výborných vychovatelem. Vydal svým nákladem zvláštní služební řád a domovní pořádek — rozumí se samo sebou, že německy (r. 1875). V předmluvě stanoví autor podmínky, za kterých se ten který člen personálu přijímá do služby. Následují podrobné předpisy o tom, jak se má personál chovati, jaké jsou jeho povinnosti, ustanovení o pokutách a poklescích, jež mohou míti za následek propuštění.

V disciplinárním tomto řádu je jeden odstaveček český. »V kuchyni a kredenci«, stanoví přísný pan principál — »se služebnictvu všeliký hovor zapovídá. Kdo po opětovném napomenutí tohoto rozkazu neuposlechne, platí do pokladny pro chudé 20 kr.«

Závod byl rozsáhlý, personálu slušný počet, a nebylo ovšem dne, aby někdo neplatil pokutu.

Zajímavo je, jak Braithut obnosu, tímto způsobem získaného, použil. Na Nový rok bývala v živnosti malá slavnost, Braithut svolal personál, a těm, kteří si toho mravností a přičinlivostí zasloužili, rozdával z pokutového kapitálku odměny.

Ale i jinak pečoval Braithut o svůj personál velice ušlechtilým způsobem. »K naší živnosti.« říkával svým podřízeným, »hlásívají se lidé, kteří se nemohou nikde uchytiti. Z toho následuje, že netěší se příslušníci našeho stavu zvláštní vážnosti. To nemůže a nesmí nadále být. Ujalo se skoro všeobecně mínění, že k našemu povolání není zapotřebí žádného vzdělání. To je hrozný, osudný omyl. Právě číšník, hostinský, kavárník musí se snažiti, aby svoje vědomosti obohatil, aby znal, uměl více než kdokoliv jiný. Je především třeba, aby uměl číst a psát... Kdo toho neumí, je jako plavec bez vesla. Že musí umět dobře počítat, rozumí se ovšem samo sebou. Ale jsou ještě jiné, důležité věci, jimž se musí číšník naučiti. Musí znát několik jazyků, aby se mohl s hosty dorozuměti — čím více jich umí, tím líp pro něho, tím je hledanější, vzácnější silou.

Braithut promlouvá ve svém disciplinárním řádu velice důkladně o této důležité otázce. Stěžuje si na to, že k živnosti hlásí se mnoho přeběhlíků, že stalo se zvykem, pohlížeti na hostinskou živnost jako na povolání, k němuž není žádných průprav vůbec zapotřebí — ani učení, ani odborných vědomostí — ba, bohužel, ani čestnosti a dobré konduity. Taková individua ovšem nic nenabádá, aby sobě a svému stavu zjednali vážnost. Čeho je zapotřebí? Kdo chce živnost, obchod dobře vésti, musí v přední řadě sám se něčemu naučiti. Nabádá proto mládež, věnující se živnosti hostinské, aby pečovala, by stav získal vážnosti, a to není jinak možno, než když každý sebe sama podrobí kázni. Cílem, ideálem příslušníka stavu budiž, aby získal samostatnost, ke štěstí života nevyhnutelnou, a vážnost spoluobčanů. Připomíná jim krásné příklady, uvádí na paměť chudé hochy, vyšlé z malých chat, kteří se proslavili vzděláním a domohli se blahobytu, a poučuje je, že k úspěchům těm pomohla jim jenom pevná vůle, ctižádost, dohoniti, co zameškali.

Jak vidno, byl Braithut pedagog. Jeho pokyny jsou vesměs praktické, forma poučení je šťastně volena. Byl mužem taktním, přímým, humanním, spravedlivým. Vykládá o nutnosti, znát několik jazyků, a praví:

»V zemi, v níž žijeme, živnost provozujeme, osvojiti si třeba její řeč — v Čechách tedy českou a německou. Toto základní pravidlo je nejen s užitkem pro život.. ono je také humanní a spravedlivé — a zároveň nejlepším prostředkem, žíti s lidmi v míru.«

Autor končí kapitolu tuto pokynem, které knihy má si učeň opatřiti, aby té neb oné věci mohl se naučiti. Pak následuje řada důkladných rozborův a poučení o znalosti zboží, o t. zv. manipulaci, to jest o kuchařském umění, o úpravě pokrmův a o hospodářství ve sklepě, o účetnictví, o potravinách, nápojích atd. Je tu dokonce docela poutavá kapitola o vzniku hostinců vůbec. Nebylo žádných hostinců a zájezdních hospod ve starověku, (již před Kristem Pánem) — lidstvo bylo odkázáno jenom na pohostinství. Později, v prvních stoletích po Kristovu narození, uhasínal krásný tento zvyk, ale nezašel na dobro a udržel se ještě dlouho potom u poustevníkův a v klášteřích. V těchto dobách vznikly v jižních zemích Římanů (v orientu) ve větších městech tak zvané Pandocheen, všeobecné útulny, spojené s krá-

my, v nichž přenocovali cizinci, kteří nemohli činiti nároku na pohostinství.

Hotely a restaurace v nynějším asi slova toho smyslu vznikly teprve potom, když postaveny železnice, první kavárna zřízena r. 1551 v Cařihradě, a kávu ve známost uvedl německý lékař Leonhard Rauchwolf, jenž o ní psal ve svém cestopise po východě, vydaném roku 1573. Sto let na to, r. 1652 otevřel první kavárnu v Londýně (Cronhill) sluha kupce Edwardse, v Paříži Sicilián jménem Prokop, ve Vídni Polák Kolchizký (r. 1683), v Praze Jiří Deodat z Damašku (r. 1714), jehož kafírna nalézala se v malém domku vedle Malostranské mostecké věže.

V závěru svého disciplinárního řádu varuje personál před neblahým zvykem — ubíjeti volný čas toulkami po jiných hospodách. Kapitole této předeslal Jiří Braithut toto motto:

Pramenem všeho života na zemi je slunce — vdechování čistého, svěžího vzduchu je životním chlebem — hledej proto vzduch a slunce, kde se dá.

Pravý přítel ozývá se z každého slova, jež tu napsáno o zpusobu života dorostu zanedbaného stavu. V kapitole, ve které nabádá Braithut mladé muže, aby použili tak zvaného »východu« k výletům do boží přírody, praví: »Vezmi s sebou dobrou knihu, a uvidíš, že se vrátíš domů zdravější, osvěžen, posílen, vrátíš se lepší a veselejší. Jenom, pro Bůh, nevyhledávej místností se zkaženým vzduchem, soudruhů, kteří jsou zkázou sobě i jiným. Takový život... žádný život... A jaké jsou zpravidla konce takových nočních tuláků! »Ztráta služby... nemocnice... žalostný konec!«

Poslední stránka vyplněna je aforismy a pravidly pro život.

* * *

Každý, až příliš řádný, svědomitý a důkladný člověk je prý trochu — pedantem. Pan Jiří Braithut byl jím v nejednom směru. Všechno se konalo dle určitých předpisů — na každé hnutí, na každý čin byla regule, přísný, nezměnitelný předpis, zákon, jejž nebylo radno překročit. Některé výstřelky této přesnosti v povolání i v životě získaly tomuto patriarchovi pražských kavárníkův a restauratérů pověst podivína.

Host do domu — Bůh do domu, to bylo základním pořekadlem Braithutovým. Před návštěvníkem budiž vše skryto a utajeno, co by ho mohlo rozladiti, co by mohlo dobrý jeho rozmar zkaliti. Proto není přípustno, aby chef závodu personál peskoval před hosty. Nestalo se také nikdy, aby Braithut se zapomněl. Stalo se velmi často, že číšník upustil mísu, naplněnou drahým pokrmem, že rozbil drahocenný kus nádobí — Braithut ani brvou nepohnul a na vinníka se křivým pohledem nepodíval. Takové aféry se vyřizovaly za kulisami, večer nebo v noci, když se uzavřely za posledním hostem dvéře.

Pak teprve následoval výslech, a přísný, leckdy i krutý soud. Z beránka stal se lev, a pan Jiří Braithut hřímal, až bylo všem lidem úzko v jeho blízkosti.

Na vlas tak choval se k svojí ženě. Paní Braithutová sedávala v kredenci a bystrým okem, pevnou rukou řídila závod. Ale stalo se také leccos, co zpěnilo krev hospodářovu. Tady však nastávala zpravidla úchylka od pravidla. Číšníci dostali svůj díl třeba za deset, dvanáct hodin, někdy teprve druhého dne ráno — dopustila-li se nějakého poklesku jeho choť, dostala svůj díl také... ale ihned.

Tuto »pořádnost« vykonával pan Braithut s obzvláštní, originální obřadností. Přistoupil ke kredenci, na svou ženu — kterou, mimochodem řečeno, měl velice rád — se přelibezně usmál, požádal ji, aby opustila svůj kavárenský trůn, podal jí dvorně rámě, a zavedl ji do »privátu«, do svého bytu.

Tam shodil se sebe dvornost jako frak, a spustil na celé kolo. Toto vypořádání trvalo někdy hodně dlouho... ale po bouřce dostavilo se vždycky sluníčko. Vrátili se do kavárny, mezi hosty, jako dva holoubci. Ani na jednom nebylo vidět, že si nahoře pověděli hodně peprnou pravdu.

Nebylo to ovšem žádným tajemstvím. Pan Braithut, přišla-li na to řeč, klidně odpovídal:

»Všechny ženy jsou stejné... vytkni jí něco, a dostaneš odpověď, která tě vyšine z rovnováhy. Slovo dá slovo, dojde k hádce... a neznám nic trapnějšího nad takovou scénu, která zpravidla vzniká pro malichernost. Tomu všemu lze velmi snadno předejíti... poskytnu jí příležitost, aby si ulevila, na konec se dorozumíme... a nikdo se nad tím nepohorší.«

Vypravují se ještě jiné podrobnosti o podivínské přesnosti jeho. Ve sklepě visel na příklad na provázku vzorek uhlí a vzorek dříví, což znamenalo: uhlí musí býti roztlučeno na kousky podle vzorku, dříví musí býti naštípáno tak, jak předpisuje ukázka, visící na zdi.

Běda tomu, kdo se podle toho neřídil.

Ještě rozmarnější je tato páně Braithutova zvláštnůstka. K večeři byla na jídelním lístku selátka. Svého času prý labužníci z daleka široka docházeli k panu Braithutovi na tuto pochoutku, které prý žádná ani veřejná ani

soukromá kuchyně nedovedla líp upraviti. Před večeří obcházel pan restauratér svoje hosty — s velikým papírem, na němž byla nakreslena kontura selátka.

»Který kousek je libo?«, ptal se Braithut hosta, ten vyslovil svoje přání, a aby nepovstalo nedorozumění, bylo na plánku tužkou přesně naznačeno, kterou partii selátka ten který host volil...

* * *

Nedobře skončil tento výborný muž.

Nohou v mládí nešetřil, aby nemusil chodit v stáří, třikráte zbohatl, třikráte o všechno přišel, ale po čtvrté už se nevzpamatoval, položil se, jak se říká, ale už se nezvedl. Konec jeho byl víc, než ubohý — byl tragický. Po celý svůj život nabádal personál, aby pracoval, aby šetřil, aby žil tak, by v stáru nebyl odkázán na cizí pomoc... a tomu, před čím tak důtklivě varoval, sám neušel. Nikoho o nic nežádal... ale druhové jeho, kteří si ho vážili, sami mu vyšli vstříc a zajistili mu jakous takous podporu, která ho uchránila před nedostatkem.....

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Cestou mírně jí domlouval. Hubí si zbůhdarma zdraví. Je bez toho jako nad parou, chudokrevná, slabá, nervosní. A tanec! Jaký že to nesmysl... Kroucení údů, protřásání kostry. Horké dotyky těl. Dráždění bez účelu a bez úkoje — a proto nemravné.

Ta myšlenka začala ho rozpalovati. Marion neměla by se tak poddávati vášním, špatným návykům, zděděným tradicí prohnilého ovzduší. Žena, jako muž k jinému jsou stvořeni, než k pouhému smyslnému chtíči. Chce-li se povznésti k životu lepšímu, musí přemáhati své choutky, bojovat sama s sebou. Pokořit se před svým svědomím. Bez boje není ceny. Bez pokory není očisty.

Marion nechala ho kázati. Neodpovídala, jen znavenou hlavu na jeho rámě chýlila. Vida ji tak povolnou, cítě rozpoutanou kadeř její na své tváři, Bezdruž měkl v karatelské přísnosti. Proč hlásá jí boj? Vzpomněl vyznání Tolstého, neodpírati zlému. Jen v pokorném přijímání křivd je spása. A zde to jsou křivdy celých pokolení.

— Nu, zmírnil opět mazlivě tón, kdy pak se umoudří má drobná sýkorka parukářka?

Vzpomněl si na ty malé ptáčky, kteří tam daleko, doma, když byl ještě malý, přilétali v zimě až na dvůr a tiše sykali: sý, sý, sý, žebroníce z hladu. Marion má také tak hezounkou chocholku, také ji tak přítulně a žebronivě na stranu sklání...

Když přišli domů a spojilo je vychladlé lože, Marion, celá v stydnoucím potu roztančeného těla se tetelíc, přimkla se k Olšovi, jako mořská řasa chytá se pevných svalů plavcových. A když ty jeho paže, tuhé, kostnaté, konečně roztály a strhly ji v své hřejné objetí, temenem v sesunutou podušku zabořená, polou na zad s lože svislá hlava chlorosně zsinalé Marion, ještě o víru tance sníci, vycenila v přítmí rodícího se dne řadu leskle bílých zubů, jež se cynicky smály:

— Bez účelu? Bez úkoje?... Ó, ty můj filosofický mrzoute! — — —

Čtrnáct dní rychle uplynulo. Bezdružovi tím rychleji, čím úsilněji chtěl dohnati promeškaný čas a vedle studií též pro časopis dokončiti delší dobu již rozpracovaný náčrt mravouky Tolstého. Práce vracela jej vždy zase sobě, a pouštěl se do ní zpravidla, když dopis z domova vyburcoval jeho svědomí, ať byly to švitorné, dětsky nevědomé listy jeho sester, ať laskavá povzbuzování a starostlivé obavy matčiny. Co tam v té dálce dělá, jak se mu vede? zněly stereotypně. Proč již tak dlouho nepíše? Aby nezapomínal na ně, kdož stále svými myšlenkami jsou u něho, a že již to vše mnoho peněz stojí, zvláště když také druhý bratr je na universitě v Inšpruku, a že ony se musí doma utahovat, aby tedy hleděl hodně prospěchu z pařížských studií pro sebe vyzískat. Padala mu ta lásky plná slova péče mateřské jako řeřavé uhlí na hlavu. V těch chvílích stával se zamlklejším, zavrtával se do knih, ani na Marion se od svého stolku neohlédl, třeba sebe více se namáhala upoutati k sobě jeho pozornost, točíc se okolo plotýnky, žvatlajíc při vyšívání, zpívajíc skrze zuby před zrcadlem, kde zkoušela, jakby jí slušely dělané kytky bledě lilákové barvy v mědi její kštice. Když ani tím nepořídila, vytrácela se tiše z bytu, aby v pouličním lelkování utopila nudu. Vracejíc se za

hodiny, omrzelá samotou uprostřed ruchu, pošťvaná tu výsměšnými, tu ještě hůře, útrpnými pohledy kollegyň, vedoucích se vesele rámě v rameni se svými hochy nebo bavících se za okny kaváren, nalezla svého medvěda ještě u lampy, zabořeného do práce, sotva že hlavu obrátil, ani se nezeptav, kde chodila. Což! uměl Bezdruž pracovat, když se dostal do proudu. Jeho energie byla pak nezdolná, pohroužení úplné, a talent jeho vykračoval mílovými kroky, aby vše zase dohonil.

Za takových okolností nadešlo odpoledne slíbeného plesu. Marion již od rána upravovala na svém starém dominu kovově ohnivé červeni suříkového stínu. Párala, prala, znovu přišívala krajky, skládala záhyby, žehlila, shrnovala rukávy, uvolňovala kapuci. Žvatlala, jak se již těší. Ale Bezdruž byl slepý a hluchý. Psal právě na kapitole nejdůležitější, o poměru muže k ženě a jeho moderním řešení.

Večer, po osmé, vrazili s hlukem a smíchem do zakaboněné mansardy, kde Marion v koutku se již zajíkala slzami vzteku, »černý Pavlík« s »velkou Ninonou«, jež povážlivou tloušťku svou stěží nadila do trikotu débardeura, napiatého k prasknutí. Za nima vešla hřmotná Louisa se svým kancelářským, človíčkem vyschlým jako pavouk, ale veselým jako pěnkava, hledícím si rtufovou těkavostí nahraditi v prázdni večerní sedavost svého povolání, který vždy věděl nějakou anekdotu a vždy první byl hotov jako nabitá bomba vypuknouti v hlomozivý smích. Přistrojil se za »titi«, pařížského uličníka. Louise vyčuhovala zpod pláště nějaká modrá atlasová sukně, posázená skleněnými perlami. Za jejími mocnými bedry sotva bylo by viděti Lenoira, který se již dovnitř nevešel a stál na prahu, kdyby vysoké boty a ohromný chochol přilby nebyly zveličily sraženou jeho postavičku, tak kontrastující se zvolenou maskou chicarda. Jediný Pavlík nebyl kostymován, ale i jemu houpal se na knoflíku chatrného paletot velký skobovitý nos s mohutným knírem.

Rozkročil se uprostřed pokojíku: — A co vy tu proti sobě zády jako dvě rozčepýřené sovy, každá ve svém výklenku věže? Proč jste se nepřipravili? Proč se nestrojíte? Čtrnáct dní se o tom mluví, a teď nás necháte mrznout dole, až jsme nuceni vyškrabat se do vašeho hnízda, jakobychom doma sami neměli dost schodů. Marion Laferrièrova, buďte té dobroty, navlecte již na sebe ono domino barvy vařeného raka, které tam pečlivě vyžehleno vidím na skobě. A vy, pane mudrci, vlezte již do svého černého kabátu. O bláznovskou čapku nebude pro vás nouze. Za jednu noc to již nestrhnete. Býval jsem také takový blázen. Měsíce nedělal jsem nic a najednou postavil jsem si hlavu, ne a ne jít s přáteli, jakoby na práci té noci měla záviseti celá má existence. Nu, a vidíte, neudělal jsem za tu noc samoty nad folianty také nic. Věřte zkušenému, oblékněte se a jděte!

— Obléci a jít! zaznělo sborem.

Oleš začal se vymlouvat, a když se ho jali po kamarádsku chytat a tahat, zpěčoval se, div se nerozzlobil. Je svým pánem a ví, co dělá. Když před čtrnácti dny slíbil jen tak na polo, aby se jich zbyl, oněm dvěma medikům, nevěděl, jací jsou to ptáčci, a co se na tom plesu tropí. Teď má důležitější věci na práci. Je rozhodnuto, nepůjde.

Marion štkala ve svém koutku, kradmo šilhajíc po připraveném dominu, jež zhesklo, obnovilo se pod její ručkou. Oleš býval vždy malomocen oproti jejímu pláči. I tentokrát již již sahal mu k srdci, přece však setrval na svém.

Tu od prahu prodral se do síně Richard Lenoir. Nemohl viděti Marion tak sklíčenu.

— Proč ji zarmucuješ? Podívej se, pláče. Hle, já také pracuju, ale dnes chci být vesel. Přistroj se a pojď!

Fešácká maska s širokými jezdeckými rukavicemi, přiléhavými spodky, s přečnívajícím nákolením škorní, s dlouhou vázankou pod sklopeným límcem nabírané košile a s bohatou šerpou kolem pasu, po levém boku splývající, copánková paruka pod hrdinskou helmou seděly na Lenoirovi velmi pitvorně. Oleš neubránil se úsměvu.

Zdálo se být vše vyhráno. Čtyřlístek za Lenoirem začal již volati: Sláva! V tom Bezdruž, jak chtěl rukou mávnouti ke svolení, zavadil o růžek psaní, jež od rána, ještě neotevřeno, choval v kapse. Bylo z domova. Zarazil se a zpevněl.

— Ne, marno vše, nepůjdu nikam. Ale stojí-li o to Marion, — usmál se trpce, — nebudu ji bránit. Ať si jde! Tobě Lenoire, ji svěřuji.

Marion vyskočila jako srnka. Nepřemýšlela o přízvuku aniž o úsměvu, jímž Oleš svá slova provázel. V její mysli svítil jen sál Bullierův, chumelily se masky, rejdily tance. Za okamžik byla v dominu a políbivši Olše s žertovým klepnutím vějířem na tváře, zavěsila se do hrbáčka, pobízejíc k odchodu společnost polo bručící nad podivínstvím Bezdružovým, polo rozradostnělou, že již jest průtahu konec.

Když ztichla mansarda a na skřípavých schodech dozněl hluk sestupujících, vytáhl Oleš zapomenuté psaní. Psala mu mladší sestra Pavla. Bylo v tom tolik dětinného, tolik čisté lásky, tolik vůně domova, rodinné péče, že Oleš mi-

moděk přenesl se v chvíle, kdy při veselém praskání ohně v kamnech sedal za kulatým stolem, čítaje sestrám. Nad jedním místem dopisu trochu se zarazil. Stálo tam, že bratr v Inšpruku nějak churaví, a že se mu stýská, a že psává tak smutně. Co by se s ním dělo? Umínil si, že mu hned zítra bude psáti. Ale pak se upokojil. Roztomilá, přítulná hovornost listu ho vyjasnila. Zapomněl na nepříjemné vyrušení a s chutí, zprávou z domova jen ještě podnícenou, znova pustil se do práce.

Nepozoroval ani, že půlnoc dávno již minula. Myšlenky mu plynuly, péro jen lítalo po papíře, čelo bylo horké vyvinovanou energií mozku. Až teprve shasínající lampa připomněla mu hranice času. Podíval se na hodinky. Ručije ukazovaly na tři. Když se myšlenky v letu svém zastavily, začal pociťovati únavu. Lehl si, jak byl přistrojen na divan, jen pokrývkou se přehodiv. Lampa dohasla. Zavřel oči, chtěje se připraviti k spánku. Ale v hlavě to vířilo. Mozek pracoval dále, kolečka podivuhodného stroje toho ještě se točila, třeba již přesně do sebe nezasahovala. Vynořovaly se mu věty, které byl právě napsal, jednotlivá slova, bez pořádku a ladu, jako stálá themata, tvrdošíjně se vracející, ale v omámení polospánku bez souvislosti a logiky. Chtěl je opravovat, ale k svému zděšení poznával, že rukopis již odeslal. Běžel za ním. Někam daleko, daleko, přes hory a doly. Směšovaly se mu vzpomínky na domov, a pojednou zase vyhouply se události večerní, žadonění Marionino, vpád přátel. Teprve teď, když zmítal se, nemoha tvrdě usnouti, na rozbitém divanu, rozkládalo se mu v mysli, že neměl Marion pustiti samotnu. Ovšem jsou s ní jeho přátelé. Lenoir je dobrá, bezelstná duše. Ale jsou to přece jenom všichni sourodáci proti němu, cizinci. Jsou Marion vždy blíže krví, než on. Co jest jim po něm? Proč ji mají pro něho chránit?... A v polobdění viděl před sebou Marion, bledou a krásnou. Mizí v chomáči masek. Teď ji chytá za ruku ten medik se skřipcem a přistřiženým plnovousem, co je pozval. Tančí spolu kankan. Vše víří. Nohy se zvedají, vlají volány, pasy se přelamují, vlasy se rozpouštějí. To není již Marion: bakchantka láme thyrsy a hýří...

Dlouho se tak Oleš s boku na bok převracel. Obrazy míhaly se v mozku. Rej stahoval kolem něho stále užší kola. Zdálo se mu, že zdáli hrčí kočár. Jede blíž. Bouchla vrata, skřípou schody, ale on leží tu jako spoután, nemůže vstáti.

V tom na dvéře něco třikrát zaklepá. Oleš přece se vyrve z vířícího kol něho kruhu, uniká rvavým pažím maenad.

Rozednilo se již. Vysílen horečnými sny otevírá. Vchází Marion. Domino zmačkáno, kápě spadla, vlas pocuchán. Je bledá a vrávorá. Mumlá si něco a směje se. Čpí kouřem a vínem....

Marion vrátila se spita... (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Inu, svatá pravda,« kýval hlavou a dívaje se ke stolu, těkal pohledem, jakoby hledal, kudy se dostat dál. »Nejvíce bude na tom záležet, jak budou mluvit svědci. Dosvědčí-li svědci pánům, že lidem na okrajích bránili pást a napájet, bylo by s obcí zle.«

»Jací by to byli sousedé, kteří by se k něčemu takovému propůjčili!« zvolala udiveně. »Svědčili by na lež.«

»Arciže na lež, ale my si můžeme říci mezi čtyřma očima, že hajní někdy bránili, zvláště když byl rybník dlouho opadlý a na blátě vyskočila travička. Tehdy hajní honili a hubovali, já sám jsem to viděl.«

Helena stajila dech. Nic ji neoklamal jeho důvěrný hlas a jeho sdílnost. Jasně se jí ukázala branka, kterou chce nepřátelský tábor útočit. A už má svědky. Ten, co proti ní sedí, je jejich tajný přítel a harcuje na přední stráži.«

»Pane mlynáři, to není pravda, řekla velmi vážně. »Honili děti z potoka, aby nechytali ryb, kdyby šly proti vodě, ale pást nebránili.«

»Nevím, proč honili, u nich samotných jsem nebyl, ale dostačí, že honili. To se popřít nedá.«

»Vy jim toho dosvědčíte?«, ptala se suše a netajila se, že se jí zmocnilo rozhořčení.

»Přijde na to, jak se věci utváří,« pokrčil rameny. »Mé postavení je velmi choulostivé. S pány úředníky musím se stýkat. Oni mají dozor nad rybníkem a kdyby mě chtěli týrat, způsobili by mi mnohou nepříjemnost. Často, když je málo vody a já mám hodně mletí, přimhouří oko, když stáhnu vodu pod ujednanou čáru. Jejich zákaz by mě poškodil, to musíte uznat sama. A na druhé straně, kdyby proti mně bylo agitováno mezi sousedy, potkala by mě taky škoda, ztratil bych dlouholeté mleče. Po-

suďte sama, že mi není volno a že jsem z toho sporu všecek mrzutý.«

»Věřím vám, ale dosud nevím, proč mi vlastně vše to povídáte. Nejsem advokátem, neštvu ani proti velkostatku a nezradím svých sousedů.«

»Na slečně bude mnoho záležet, jak to dopadne,« prohodil pofouchle.

»Proč na mně?, myslíte, že budu rozhodčím?«

»To ne, jinak si to představuji. Slečna má velikou vážnost. A zaslouženo. Na kterou stranu se obrátí, tam jistě bude výhra. Moje maminka říká, že tak rozumnou hospodyni široko daleko by musil pohledat. Oh, slečna může zapírat a stokrát tvrdit opak, vím, co vím. Hezké je to od vás, že držíte sousedství a že se za venkovský svůj stav nestydíte. Kdyby to každý dělal, bylo by s naším stavem lépe. Bohužel, že je teď mnoho slečen, které, mají-li majetek a vzdělání, už hospodářstvím pohrdají. Proč to? Není to hezké žít na venkově, mít svůj majetek a starat se o něj? Zdravé je to, slouží to ke cti a nese to peníze. Nemám pravdu? Ale arci, samotné ženské se starosti znechutí, omrzí ji stálá práce. Ženská samotná nezastane takové velké hospodářství, to už když je hospodář, všechno se jinak vede. Nu, proč bych chodil okolo toho, nač jsem se chtěl slečny poctivě zeptat. Nechtěla byste se, slečno, provdat?«

Helena poslouchala ho s rostoucím udivením. Byla před okamžikem blízka výbuchu, protože ze slov Sladovníkových vyciťovala onu dvojjakou hru, kterou chce hrát a zřejmé jeho nadržování velkostatku. Když však teď z nenadání počal vychvalovat její hospodářskou rozšafnost, chápala, že přišel ještě pro cosi jiného, důležitějšího a že jeho úvod o sporu byl pouhou předehrou, aby se učinil důležitějším. Přímo pronesená jeho otázka vzbudila v ní úžas, hněv i veselost. Nevěděla, má-li ho zakřiknout, aby se nemíchal do věcí, po kterých mu nic není, či má-li se mu zasmát.

»Dovolte, jak jste k té otázce přišel?«, otázala se upřímně a počala se usmívat.

»Abych mluvil pravdu, myslil jsem na ni už dávno,« přiznával se, a chytrý úsměv zahrál mu kolem rtů. »Povídal jsem si, že není možno, aby dáma ještě mladá, plná života, trávila svůj život bez myšlenek na provdání se. Kdybyste byla nějakou podivínkou, dalo by se to vysvětlit, ale vy jste veselá, živá a musí se vám zastesknout po radostnějším životě. Zde je ovšem těžko nalézt někoho, kdo by se vám majetkem rovnal, ale snad byste přece našla. Slečno, byl bych šťasten, kdybych mohl si vás odvést k oltáři.«

»Nežertujete?« ptala se, zvážněvši.

»Nikoliv,« řekl důležitě a vypjav hruď, tvářil se slavnostně. »Radil jsem se s maminkou a právě proto jsem sem přišel, abych vám nabídl svou ruku. Znáte mne, víte, že nejsem zlý člověk, můj majetek je velmi slušný a nemusím se chlubit, že mám také vážnost mezi lidmi. Jsem o nějaký rok starší než vy, a hodili bychom se k sobě. Maminka by si vás vážila a nikdy byste nelitovala svého kroku. Doufám, že mne, slečno, neoslyšíte.«

Helena poslouchala ho jako ve snách. To, co slyšela, bylo jí novinkou, a tak zvláštní novinkou, že nevěděla, co o ní soudit. Arci, hned od počátku bylo jí směšným, že právě mlynář byl prvním, který jí ruku nabízí, ale nemohla se proto naň hněvati. Bylo cosi komického v jeho nabídnutí a smích ji lehtal, aby vybuchla. Bránila se tomu, ale na konec se neubránila. Zasmála se upřímně, dívajíc se na tvář mlynářovu, jenž se na ní díval s jistotou, jakoby už byla jeho.

»Odpusťte, překvapil jste mě svým nabídnutím,« povídala, rychle se utišujíc. »Vaše nabídnutí mi sice lichotí, ale my dva se k sobě nehodíme.«

Jak?!« řekl protáhle. »A proč? Co se vám na mne nelíbí?«

»Nic proti vám nemám, ale vaší ženou být nemohu, schází nám obapolná láska a bez lásky se nebudu vdávat.«

»Láska! Co je láska? Až bychom si na sebe zvykli, měli bychom se rádi, jako se mají jiní manželé rádi. Prosím vás, kdo se dnes žení a vdává z lásky? Takoví, kteří nic nemají a kteří, aby si bídu osladili, mluví o lásce. Kdo má slušné postavení a může ženu dobře uživit, ten si béře ženu jen proto, aby měl dobrou hospodyni a majetná slečna dívá se, aby měl také muž majetek. A ten, Bohu díky, mám, myslím, že se vám v tom ohledu vyrovnám. Dolanský mlýn něco váží.«

»Všecka čest vašemu mlýnu i vám, ale já počkám, až někoho najdu, koho budu mít ráda. Udělal byste také dobře, kdybyste se poohlédl po nevěstě, kterou byste se napřed naučil milovat.«

»Žertujete se mnou,« řekl mrzutě. »Zadala jste se jinému, tajíte to a chcete mne ukonejšit takovými výmluvami, kterým nikdo neuvěří. Vždyť bych počkal, sňatek by nemusil být hned a do té doby bychom se zamilovali.«

Poslední stín hněvu zmizel z duše Heleniny. Upřímná veselost ji zachvátila. Vstala a smějíc se, poodešla k oknu. Nemohla se na Sladovníka dívat, byl jí neskonale směšný a čím déle hovořil, tím jasněji se ukazovala jednoduchost jeho životního nazírání i nedostatek jeho hlubšího vzdělání. (Pokračování.)

L. ŠALOUN:
PAN.

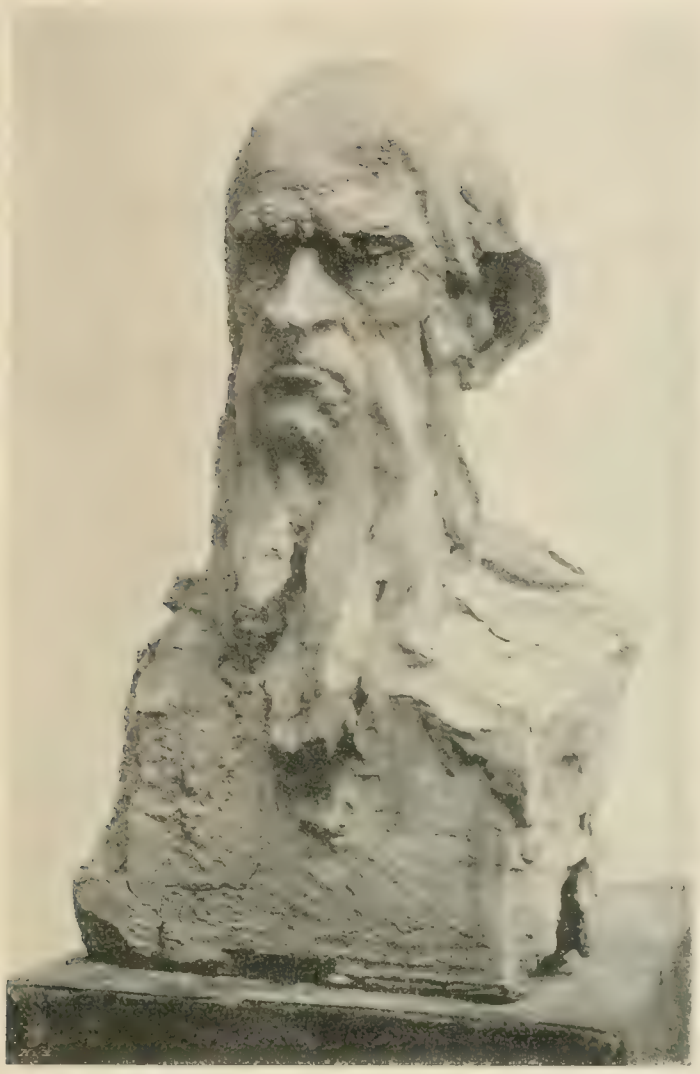

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

HERMENEGILD JIREČEK. Ve Vysokém Mýtě pochovali v poslední den roku starého pána, který tam spokojeně trávil zbytek svého dlouhého života. Muž, zvyklý vytrvalé práci, neoddal se nečinnosti. Každoročně vydával knihu, ale veřejnost česká, příliš zaujatá přítomností, skoro o tom ani nevěděla. Z Jirečkových »Rozpomínek z mládí« dýše zatuchlá vůně starých časů našich dědečků a babiček, těch milých dob, na které vzpomínáme jako na dny sladkého mládí, chudé statky, ale bohaté nadějí a čistou radostí z drobných úspěchů, jimž se nyní usmíváme. Hermenegild Jireček dosti záhy zanechal dráhy českého idealisty-literáta a vstoupiv do státní služby, pracoval vědecky. To bylo léto jeho života, dlouhé období úsilovné činnosti. Jeho díla z oboru dějin českého a slovanského práva vynesla mu vzácná uznání. A Jireček psal i články a úvahy dějepisné, zeměpisné, literární, odhodlaně bojoval za pravost rukopisu královdvorského. To všechno náleží už minulosti. Nyní ve Vysokém Mýtě, ve svém rodišti, dokončil dlouhou svou pouť v idyllickém ústraní. Nám, generacím mladším, postaveným dobou do středu nového proudění lidského ducha, byl representantem času zdánlivě tak vzdálených a tak zcela jinakých. Jireček pamatoval dětská léta nového života českého národa, sám horlivě pracoval na prospěch svého lidu — jeho skon provází stesk po zašlé idylle. —š.

IZ SLAVENSKIH LUGOVA. (Ze Slovanských luhů.) Tak nazývá se kniha překladů básnických z poesie ruské, polské, lužické, slovinské, hlavně však z poesie české, kterou vydal právě v Záhřebu u Antuna Scholza známý chorvatský básník Josip Milaković. Josip Milaković, který jest professorem při učitelském ústavě v Sarajevě, ovládá dokonale jazyk český a předkládal již po řadu let ve svých krásných převodech chorvatským čtenářům v časopisech ukázky české poesie. Nyní sebrány

JOSEF MÁNES, NÁČRT PODOBIZNY.

ukázky ty v celek, v malou anthologii, která nečiní sice nároku na úplnost, ale to, co přináší, podává s plným vystižením originálu jak co do formy, tak i co do obsahu. Zvláště formou jsou převody Milakovićovy mistrny, přiléhajíce věrně v rythmu i rýmu k svým předlohám. Z českých básníku zastoupeni jsou tu Jar. Vrchlický, Vítězslav Hálek, Rudolf Mayer, Bol. Jablonský, El. Krásnohorská, Jar. Kvapil, Jan Neruda, Ant. Klášterský, R. Jesenská, Irma Geislova, Jak. Arbes, J. V. Sládek, Ad. Heyduk, Svatopluk Čech, Alex. Balcárek, Bohuan Kaminský, Jan Rokyta, Ant. Sova, Karel Červinka, Bohdan Jelínek, Julius Zeyer, J. S. Machar, E. ryt. z Čenkova, M. A. Šimáček a Karel Leger. Upozorňujeme i české čtenáře na pěknou knihu tu s radostí, že české poesii dostalo se v bratrském národě chorvatském překladatele tak povolaného.

KRAKONOŠ. Národní divadlo hledalo něco pro svůj divadelní, vánoční stromeček a rozhodlo se pro »Krakonoše«, pohádku o čtyřech obrazech od V. B. Plumlovské, kterou vydalo Nakladatelské družstvo Máje. Bylo by skoro nejlíp, kdyby zprávu o tomto dětském představení napsal posluchač a divák, pro kterého hra vybrána a bohatě vypravena. My starší, kteří jsme se v nizounkém podrostu vyjímali jako »semenáči«, ponechaní na pasece a trčící z mladé kultury jako stožáry, nemáme ani pro hru, ani pro dojmy zaníceného okolí pravého porozumění. Autorka má v literatuře tohoto rázu ověřené jméno. Nedovede každý psát pro děti — nedovedou toho někdy ani spisovatelé učebnic, paedagogové nejlepší pověsti, neřkuli literáti, kteří nežijí s dětmi v nejužším a častém styku. Čím prostší tón, čím průzračnější osnova, čím jasnější a čím přirozeněji vyvíjené konflikty, tím větší úspěch, tím záslužnější takové dílko. Autorka volila populární báchorkovou figuru, ověšenou bohatým symbolickým kouzlem, vzala z pověsti a bájí jen to, co lahodí a nerozlaďuje, a vytvořila z Krakonoše hrdinu, jenž už tímto, abych tak řekl, zidealisováním nesmírně získal na sympatiích vděčného auditoria. Figura nabyla nad to šťastným obsazením — pan ze Steinsberga jako král hor způsobil v malém světě do opravdy jakous sensaci. Jeho zdravý, hlaholivý orgán, jeho herkulovská postava, bodrý, jadrný tón, vše napomáhalo hře k úspěchu, jenž byl ovšem vydatně sesílen i milou, kouzlaplnou Vendlerovou hudbou i rozkošnou pohádkovou výpravou. J. H.

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRADŮ. Vánoce mají svá práva i na divadle. Máj před rokem o vztazích těch svátků s dramatickou literaturou pojednal, akcentovav, že všecka divadla, malá i velká, vybírají v tyto populární dny práce, jež se přimykají k převládající duševní náladě obecenstva. Z nich jest i »Sněženka«, pohádková hra o 5 obrazích, s hudbou, starší práce C. A. Goernera, kterou v překladu Ot. Smrčka, jenž se příjemně poslouchal nevtíravými rýmy a pěknou dikcí básnickou, poprvé předvedlo obecenstvu Vinohradské divadlo 17. prosince 1909. A zavděčilo se i jemu i kritice. Pohádka má kvality, jež v přemíře současné dramatické literatury nevěrové skutečně poutá. Nejen malí byli upoutáni — i dospělé dovedl děj, přiléhavě, správně předvedený herci i scenerií, bohatou a barvitou, obohatiti. I balet dobře zapadal do děje, nenásilně byv vpraven a malebně propracován, zvláště kyticové tance každého upoutaly, kdo má smysl pro výmluvnost barvy a květu. Známý děj předveden byl činoherním ensemblem velmi životně a svěže.

Scéna poskytuje divadelnímu referentu čím dále tím více příležitosti, aby mohl s radostí sledovati vzestup, ba rozkvět ústavu. I v tom sejde se ředitelství s intencemi pozorovatele, sledujícího se sympatiemi vývoj mladého divadla, snaží-li se starší kusy v novém obsazení anebo některou novou silou (třebas hostem) předvedené, obecenstvu znovu ukázati, vedouc je tak k srovnávání, tříbíc tak jeho vkus a vychovávajíc je. Tak 18. prosince provedena Bozděchova »Zkouška státníkova«, ve které Marii Theresii hrála pí. M. Císlerová. Divadelníkům není to jména neznámo — setkali se se zajímavým zjevem tím již několikráte před léty na Národním divadle. Pí. Císlerová přinesla do těžké té úlohy, kde zápasí věhlas panovnice s láskou manželky, nejen zjev (žel, poněkud nevhodnou parukou zeslabený), ale i hlas, schopný nejdelikátnějších záchvěvů, který několik prvních stísněných slov nedovedlo utlumiti, hlas kyprý, měkký, ohebný, i vrozenou gracii. Vedle ní v roli hraběte Kounice upozornil na sebe promyšleným výkonem p. Dobrovolný.

Ke konci měsíce předvedlo Vinohradské divadlo novinku, Batailleův »Skandál«, v přiléhavém svěžím českém převodu M. Fučíka. Tato čtyřaktová hra, jak už název tuší dává, řeší starou formuli manželské nevěry. Láska, vlastně pouhé vzplanutí vdané ženy k dobrodruhu, procitnutí ze záchvěvu opojení, jehož následky vyličuje akt druhý, třetí a čtvrtý, přinášející usmíření (rozuměli-li jsme dobře zakončení tohoto aktu, kde usnutí provinilé manžel-

ky chotěm a dětmi ovšem za spánek se pokládá, ne však četnými diváky, což je vadou stavby, ježto divák, jenž se má přesvědčiti o osudných důsledcích hříchu, nemá odcházeti ze hry v nejistotě), je dějem dramatu, jež poskytlo představitelce hlavní úlohy, sl. Mayové, příležitost vyznamenati se hrou, ve které všecky duševní i tělesné prostředky promluvily své přesvědčivé slovo. Také oči mluvily, což nebývá na jevištích českých tak časté. Vedle Mme. Ferrioulové manžel její je největší a nejsložitější úlohou hry, — provedena p. Jiříkovským (zastal pečlivě i režii) tak, že i divák byl přesvědčen, že manžel provinilé ženy takto cítiti a jednati musí. Z ostatních úloh i svůdce Artanezzo p. Bolešky, podobným úlohám nezvyklého, i přítel Ferrioulův Jeannetier p. Pražského, i Panzot, dobromyslný kancelista p. Charvátův, jenž neprávem považován za spoluvinníka skandálu, i bystrozraká Ferrioulova matka záhy postřehující u snachy »černé myšlénky« (pí. Zelenková), těšili se pozornosti obecenstva. Pozorný divák nad leckterým slovem děje se zamyslil, jakož vůbec drama prozrazuje snahu pracovati na starém thematě aspoň v některých místech novými a sytě účinnými prostředky. a—e.

V. Blasco Ibáñez: NAHOTA. Jsme tím povinni památce Pikhartově, který tak rád překládal Blasca, podivuhodného kosmopolitu umění, sám umělec, který rozuměl malířství, ač o něm nepsal, že k nám převedl tento životopis pravého umělce, jemuž nahota nebyla k ukojení chtíčů, nýbrž vrchol dokonalosti tvarů, vrchol krásy. Sám zcestovalý, jenž se zanícením studoval v Louvru, právě tak jako v madridském Museo del Prado nebo v Academia di belle arti v Benátkách, kde všude tato quasi autobiografie slavného malíře — novella zove jej Renovales — se pohybuje. Slavný mistr stanul před Goyovou nahou holčicí, slavnou nuditou madridské obrazárny, a před jeho očima rozvíjí se děj jeho života, vrcholící v portretu krásné jeho ženy, kteráž mu hotové dílo v záchvatu šosáctví zničí. Intimity života malířského, od vesnického zákoutí, kde se zrodil, a prvního učitele, jenž maluje samé Madonny, maje za model bývalého četníka, na němž záhyby řízy světice studuje, až po slavné úspěchy plné originality, jsou tu líčeny hrdě a věrně. Své obsáhlé dílo španělských překladů, v jichž řadě září »Don Quijote« a »Starošpanělský zpěvník« dovršil, když mu předčasná smrt z ruky náhle vyrazila péro, tímto dílem Blascovým, jenž mu byl duší i dějem nejblíže. A budiž nám odpuštěno, že tu referujíce o knize, méně mluvíme o kouzlu autora a jeho sic nahé, leč čisté pravdy, více však o překladateli, po němž tu zbývá mezera tím pro nás citelnější, čím patrnější byly pro nás půvaby Pikhartova ducha, tak málo známé širšímu obecenstvu. a—e.

LADISLAV ŠALOUN: SVATÝ MIKULÁŠ.

ŠALOUNOVY PLASTIKY, Pan a Svatý Mikuláš, jsou ukázky starších prací tohoto českého umělce, zaměstnaného nyní velkými úkoly, které mu bylo uloženo řešiti. Pan jest vlastně fysiognomickou studií karakteristické hlavy, satyrských rysů, kdežto Svatý Mikuláš jest skizza k soše slovanského světce. V pohybu i vržení bohatě řasnatého roucha biskupova postřehnouti lze zřetelně rys baroku, k němuž jeví Šaloun v některých svých dílech jistý sklon, ač není stopy po zúmyslném napodobování. Také hrubá faktura baroku chybí, poněvadž neodpovídá Šalounovu talentu, mnohem citlivějšímu pro finessy tvaru a linie; za to shledáváme se s lehkým,

skoro hravým zmožením velkých mass, tak významným pro barok, a se silně dekorativním účinem, jehož barokní sochaři byli mistry. —p—

MÁNESOVA SKIZZA. V letech šedesátých minulého století prodléval Josef Mánes na Litni jako host patricijské rodiny Doubkovy, portrétuje jednotlivé její členy. Máj v jednom z předešlých ročníků vzpomněl tohoto pobytu Mánesova. Dnes zajímavou vzpomínku tehdejší můžeme doplniti reprodukcí drobné skizzy. Je to letmo načrtnutá podobizna mladé dívky, buď slečny Anny Doubkové, která zemřela mladistvá někdy v šedesátých letech, nebo její sestry sl. Eleonory Doubkové, později provdané pí. Jeřábkové, choti dramatického spisovatele a intendanta českého zemského divadla a matky spisovatele JUDr. Luboše Jeřábka a MUDr. Otokara Jeřábka. Mánes nebyl tehdy s náčrtkem spokojen, odložil jej, ale rodina Doubkova i tuto mistrem pohozenou drobnost uschovala jako vzácnou památku. Nyní je kresbička majetkem pana MUDr. Otakara Jeřábka, jehož ochotě děkujeme za svolení k reprodukci.

KRÁSNÁ KNIHA A JEJÍ ÚPRAVA. Pan Karel Dyrynk napsal, upravil i vysadil knížku, v níž promlouvá o tom, kterak vyrobiti knihu krásnou. Ve zmatku, zaviněném neporozuměním a nepochopením opravdové krásy, podmíněné poctivostí materiálu, svědomitostí řemeslné práce, správností vzájemného poměru jednotlivých složek k sobě i k celku, a konečně i formou, volenou velmi pečlivě a opatrně se zřetelem k významu předmětu i jeho součástek, v době žalostného úpadku vkusu na poli knižní výroby, spisek páně Dyrynkův je záslužným činem. Smysl pro slušnou úpravu knihy, předmětu, který by ani neměl býti upraven jinak než vkusně, probouzí se u nás živěji teprvé v posledních několika letech. Cizina předstihla nás velmi značně. V Anglii pro úpravu knihy nejvíce vykonal William Morris, mnoho pěkného stvořilo Německo. Obě tyto šťastné země dopracovaly se již slušných výsledků, ač i tam jsou krásné knihy pouhými výjimkami, sliby, ukazateli cesty v krásnější snad budoucnost. Pan Dyrynk zná a uznává obtíže, které staví se v cestu ideální snaze po zkrásnění knihy i po stránce vnější. Nepřekonatelnou téměř překážkou jest mu nedostatek slušného písma v tiskárnách i nedostatek typografů, nadaných citem dosti jemným a vůlí dosti pevnou, podříditi se pravidlům, práci ztěžujícím. Než, to jsou překážky, které lze odstraniti v čase dosti krátkém. Horší jest věc jiná.

Z krásného písma musí být kniha dovedným sazečem krásně sázena. Toho nelze dosáhnouti strojem ani normální, rychlou sazbou ruční. Sazeč musí pracovati mnohem volněji, opatrněji, musí uvažovat, měřit, porovnávat, měnit. Jeho práce je mnohem dražší. Krásná sazba musí býti ovšem i krásně tištěna na dobrém papíře a knihu pak třeba krásně i svázat. To všechno zvyšuje náklad a je přímo v odporu s duchem doby, která učinila ze starých impressí skutečné továrny, fabriky, pracující pro zisk, co nejrychleji a nejlaciněji, která diktuje nakladatelům úžasně nízké ceny prodejní, aby vydržely nebo i zdolaly vražednou soutěž. Krásná kniha jako pravidlo jest ideálem lepší budoucnosti, kterou připravovati jsme povinni. Ale tato budoucnost nastane teprve tehdy, až zvedne se vkus nejširších vrstev čtenářských do té míry, aby i průměrný čtenář raději zaplatil za knihu peníz dvojnásobný jen proto, že je krásně vypravena, a až zvedne se i hospodářská jeho potence tak, aby větší peníz za knihu vydati mohl. Kořeny dnešních poměrů sahají hloub, než se obyčejně myslí. V minulosti bývala kniha řídkým luxem zámožných a vzdělaných jednotlivců, dnes je denním chlebem statisíců lidí chudých i nejchudších. Její šat je přirozeně zcela prostý. Je proto úkolem velmi těžkým, ovšem že i vděčným, opatřiti knihu výpravou vkusnou a nepoškoditi při tom jiný, širší zájem knihové kultury — dnešní populárnost knihy. Kultura knižní souvisí úzce netoliko s vývojem estetického smyslu v národě a s rozpětím všeobecné vzdělanosti, nýbrž i s hospodářskou úrovní národa. Řešiti proto ideální úkol krásné úpravy knižní v praxi lze toliko se značnými obětmi na čase i penězích. Za poměrů dnešních dokonale krásná kniha může být jen výjimkou. Ovšem ani u nás neměla by býti výjimkou tak příliš vzácnou.

Bedřich Šaloun.

BIBLIOGRAFICKÉ PŘÍRUČKY. Všecky pokusy o soustavnou bibliografii českou doposud ztroskotaly o nedostatečnou podporu povolaných kruhů. Kancelář bibliografická, po níž bylo voláno, nevešla v život, Spolek českosl. knihkupeckých účetních vydávání svého Bibliografického katalogu zastavil, a tak odkázáni jsme na práci horlivých jednotlivců. Jich dílo je skutečnou obětí. Je namáhavé, nevděčné, bez naděje na uznání i odměnu. Vedle pravidelných publikací Dra Tobolky objevily se v krátké době tři bibliografické příručky: Katalog učebnic, Soupis českých a slovenských časopisů, obě od Karla Nosovského, a Soupis současné české literatury dramatické od B. Menšíka. Vyšly ve sbírce, kterou řídí a vydává Karel Nosovský, sestaveny pro praktickou potřebu, především knihkupeckou; při tom však jsou velmi cennou a pečlivě upravenou sbírkou materiálu, který kvantitativně v jednotlivých odborech měrou pozoruhodnou vzrůstá. Tak udává Soupis p. Nosovského českých časopisů na počátku letošního roku 1138 resp. 1106, titulů div. her za posledních 30 let je daleko přes 4000. Myšlenka bibliografických příruček je šťastná a v interesovaných kruzích přijata vděčně, ale soustavnou bibliografii nahraditi nemůže. Nemohu si pomoci: soudím, že je povinností České Akademie, postarati se o pravidelný, včasný a soustavný soupis české literatury. Nebyl by ani tak nákladný, jako je soupis památek umění výtvarného, který Akademie vydává.

Š.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 16.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

KAJETÁN NOVÁK:

NA PALUBĚ LINCOLNA.

». . . . Nuž, nezvratné tu máme důkazy,
že lodní kázeň hrubě porušil
John kormidelník. Zákonitý trest,
jenž vinníka by za to stihnout měl,
všem dobře znám jest. Známo však je též,
že doposud ten starý námořník
poctivě konal vždy svou povinnost:
své vlasti věrně sloužil, koruně,
a hájil, kde to nutnost kázala,
i krví svou anglické vlajky čest,
jakž o tom svědčí jizva nad čelem,
jež zbyla mu po šavli pirátské.
To vše a jiné ještě zásluhy
uváživ dobře, vyměřil mu soud
trest nejmenší jen: Lanem lodním buď
ke stěžni na hodinu připoután!«

Domluvil Halley, přísný kapitán,
a s důstojníky řadou lodníků,
z nichž každý stál jak socha žulová,
odešel vážně do své kajuty.

A starý John, jenž třikrát objel svět,
trest přisouzený hned si odpykal.
Leč za těch krátkých minut šedesát
co prožil, na pranýři stojící,
lidskými slovy nelze vylíčit.

Když tenkrát — blízko Javy bylo to —
s paluby sletěl, ráhnem zasažen,
a žralok v lýtko se mu zahryzl,
zabarviv krví jeho tlamu svou
i pěny vězících se kolem vln,
to byla bolest hrozná, příšerná . . .
Však přec ta bolest v celé hrůze své
tisíckrát ještě byla mírnější
než ona, kterou cítil ve chvíli,
když bez tisknutí ruce šetrné
kol nohou jemu provaz vinuly . . .
Ne, nelze slovem lidským vylíčit . . .
Očistce klenby, pekla hlubiny
muk tolik jistě v sobě nehostí,
co zkusil on v té jedné hodině.
Však mlčky stál, a když byl lana prost,
zas mlčky znova ke kormidlu šel,
by obezřetně dál svou řídil loď,
korvetu pyšnou. V zlatě na přídě
se lesklo jméno toho velducha,
jenž hrdinsky po celý život svůj
otroctví hnusná pouta rozbíjel.
A na té lodi on byl spoután dnes,
on, šedý, vyvětralý námořník,
o němž ví dobře celá Anglie,
že stejně jako velký Abraham
před světem nosil čistý vždy svůj štít.

A proč byl pranýřován? Proto jen,
že po včerejší bujné zábavě
— rovníku přechod oslavován byl —
jsa zmožen parou silné pálenky,
na chvíli, na mžik jen se zapomněl
a z dlaní pustil svoje kormidlo . . .

A potupný ten trest mu vyměřil
druh starý, Jindřich Halley, kapitán,
s nímž přes dvacet už slouží dlouhých let,
a s kterým tolik přestál běd a slot.
Ba tolik běd . . . Hle, z minulosti mlh
trysk' před ním právě obraz výjevu
zvlášť památného.

V době podzimní
k večeru kdysi spolu pluli zpět
z výletu k mysu »Dobré Naděje«.

Tu náhle vítr burný v plachtu šleh',
člun převrátil a v moře zbouřené
je smetl rázem. Jak se rvali tam
s příbojem lstivým oba o život,
druh druhu hledě v nouzi přispěti
ve víru vln . . . Za dlouhý teprv čas,
když Halleye (tak byl již unaven)
nad vody hrobem s napjetím všech sil
John držel jen svou paží svalnatou,
náhodu šťastnou skuner hollandský
je postřehl a na palubu vzal. —

A tento muž, s nímž tolik zažil již
strašlivých bouří — tu blíž Adenu,
v japanských proudech tam neb v skalinách,
jichž tolik hýčká v chladném klíně Balt,
a jindy jinde, kde jen oceán
měnivá křídla svoje rozpíná —
a všecky přestál slavně, vítězně,
ten druh, s nímž sousto sdílel častokrát,
hlad, žízeň trpěl klidně v dobách zlých
i mnohou číši vypil v slunných dnech,
tak potupně jej kázal ztrestat dnes . . .

Proč nepřišel do jeho kajuty
a třísknuv jemu pěstí do čela,
proč neřek': »Chlape, cos to vyved', mluv!
Zasloužíš, bych ti uzlem provazu
do modra v soukromí tu spráskal hřbet.«
A kdyby byl snad pliv' mu do očí,
vše byl by přijal, snesl pokorně
a rád, leč hanby té on nesnese. —

Od toho dne byl John jak ryba tich.
Jen v srostlých křídlech jeho obočí,
pod nimiž oči zlobně svítily,
jak svítí lačné vlčí zornice,
mrak usedl mu — žádost pomsty zlá . . .

Oh, pomstít se, jen pomstít kdyby moh!
Ať je to smrtným nože bodnutím,
ať kulí v prsa z pušky, pistole,
ať rozdrcením v pěstech herkulských,
čímkoli, všecko přijde jemu vhod,
jen když se pomstí dobře, na věky
za strašnou, jedinou tu hodinu.
Jak měl dřív rád, teď nenávidí jej,
a cítí, kdyby dlouho čekat měl
na odvetu tak vroucně touženou,
sám zalknul by se trýzní před časem. —

Jel »Lincoln« k břehům dálným týden zas,
v den osmý měl jej přístav hostem zvát.
Však v zlaté knize mihotavých hvězd,
z níž často plavec v moři zbloudilý
směr pravý vyčte, příkrým osudem
dnes lodi místo klidu na kotvách
los jiný, hroznější byl předepsán.

To bylo po půlnoci, mrakú roj
když pokryl náhle širý nebes luh
a záhy chrlil celé spousty vod
zpět, odkud vzal je, v moře neklidné.
A brzy koráb hrdý, brázdící
dřív jaře smaragdovou hladinu
jen vetchou, malomocnou škeblí byl.
Tu zprvu laškovně jen ke hře zval,
však potom s výšin vyhrocených vln
kam vichr hnal ji, zpátky zuřivě
zas dolů házel v jícny propastí
oceán stále víc se bouřící,
poštvaný k skokům ostrým trojzubem,
jejž hněvný Poseidón mu vrážel v hruď,
a blesky svítily jen na cestu
trýzněné lodi; vichr vztekle vyl,
jak vyje v poušti, tuše na blízku
svou kořist, hejno lačných šakalů,
a chvílemi v ten živlů hrůzný rej
zlověstně racek jen se zachechtal . . .

S přesností strojů v spleti provazů
i na palubě hbití lodníci
rozkazy vůdce svého plnili —
i John je plnil, v dlaních mozolných
třímaje pevně kolo kormidla —
s důvěrou, že ten tanec pekelný
zas pomine, jak jindy často už
bez nehod nad hlavou jim přeletěl.
Leč náhle — úsvit v dálce zažloutlý,
dne harcovník, již s mlhami šel v boj —
se rozleh' temný rupot pod lodí,
a v ráz hned plavčík v tváři zsinalý
se na palubu s křikem vyřítil:
»Oh, běda, kapitáne! Lodi bok
nájezdem na útes je proražen!«

A Jobova ta zvěst se šíří dál
a mžikem šumí ze rtů zbledlých všech
ozvěna její. Hluk a shon a křik
však zase tiší vůdcův pevný hlas:
»Nezoufat! K pumpám, hoši stateční!«

Ach, marný boj, kde červa člověka
k zápasu vyzve gigant přírody . . .

S posměchem, smečka hadů jízlivých
s chumáči bílé pěny na hřbetech,
již vlny vítězně se derou dál
do dutin lodních.

»Čluny dolů teď!«
A v chvíli nejbližší už vrzají
železné kladky loděk ochranných
S pohledem chladným, s tváří nehybnou
kapitán velí řebřík visutý
spustiti s korvety. »Klid, děti, klid!

Bouř tiší se, břeh nedaleko jest,
několik uzlů jen; dá dobrý Bůh,
že zdrávi všichni vyvázneme zas.«

Pořadem, hbitě podle povelů,
se spouští mužstvo dolů s korábu
A čas byl k tomu věru nejvyšší . . .
Hle, sterými jak hledí chapadly
zuřivý příboj přídu potopit,
do hlubin strhnout, kde má sídlo zmar —
a »Lincoln« k obraně už nemá sil . . .

Člun za člunem se plní, odráží
tepotem vesel dobrodružně v dál,
jen jeden ještě hosty přijímá.
V tom vzkřikl vzhůru starší důstojník:
»Dost!« Člun je pln, že jeden pouze muž
zde místo najde.«

A tam nahoře
dva zbyli, Halley, kapitán, a John . . .

»Jak, hoši, což tam v pravdě úzko tak,
že není místa pro dva poslední?«

»Ne, kapitáne! Jediného jen
lze přijmout ještě! S větší přítěží
se octnem' jistě všichni pod vodou!«

Naslouchá výkřikům těm drsný muž,
tam u kormidla dosud stojící,
a v líci každý začal hrát mu sval;
a zří, jak dole vskutku zle již jest,
a že se člun už málem potápí . . .
Hle, s můstku, odkud dosud velel svým,
kapitán jde teď dolů k řebříku.
Z Johnových očí dvojí šlehl blesk.

Konečně! Přišla již ta hodina —
hodina pomsty! Ó, buď žehnaná,
že's přinesla ji, dnešní bouře zlá!
Buď žehnaná! — Ó, dobře ví to on,
co v úmyslu má ten, jenž hluboce
tak urazil jej. Bídák, prchnout chce
a jej zde jisté zhoubě nechat v plen . . .
Však zmýlí se. On zhatí jeho plán! —
Pohrouživ rychle ruku v záňadří,
bambitku vyňal — a již zamířil
též k řebříku, kde stanul jeho sok;
a každým krokem, který učinil,
vzrůstalo v něm to chvění nervosní,
jež cítil vždy, když třeba mimoděk
se na palubě oba sblížili,
a než tam došel, třásl se jak list
zmítaný dechem náhlé vichřice . . .
Krok ještě — zraky obou mužů teď
(od osudného dne zas poprvé)
se setkaly, a v tom již zasyčel
John, vášní v obličeji znetvořen:
»Kdo slézt má teď? Kdo?«

»Kormidelník John.
Kdož jiný? Já jen proto přišel sem,
bych řebřík tobě trochu přidržel;
hle, levý hák se právě ulomil,
a rozloučit se chci též, příteli . . .«
To řekl klidně Halley kapitán
a drže levou rukou pevně laf,
pravicí zpola přísně, zpola zas
s úsměvem kynul jemu dolů v člun.

Jak bleskem zasažen teď mstitel stál,
neschopen slov. Zdaž neklamal ho sluch?
A rázem vše — ta žádost pomsty zlá,
ten hněv, jenž v plamen měl již vyšlehnout
a krví jen měl zas být uhašen,
ta hořkost, již měl zaplavenou hruď,
vše, čím ten týden strádal, mučil se,
co s víček plašilo mu v noci sen —
jak slilo by se v jeho útrobách
v jediný chumel, v jakous kalnou změť,
jež vzdouvala se, šumíc bouřlivě,
a jícnem do úst výš se drala mu
i k mozku vzhůru s krví kypěla.

A za tím rozedmutým kalištěm
cos hřejivého — nový, prudký cit,
jejž v roucho slova nelze oblékhout,
však jenž tak sladce na dně srdce až
jej blažil, ač v něm trny výčitek
lítosti, studu ještě kotvily —
výbuchem sopky protrhlo si hráz
a v jediném vyznělo výkřiku;
a náhle z kadlubu jak černých stěn
ze strusek drsných kovu zlatého
vytryskne žhavý, čistý pramének,
proud vřelých slz mu v oči vyhrknul,
slz křišťálových, nesoucích jen smír. — —

Do vody hodiv zbraň svou smrtící,
padl na kolena sukovitý muž
a zvolal zdrcen, když mu Halley zas
k záchraně jisté cestu naznačil:

»Ne já, ty, ty, ó, srdce šlechetné!«

»Jdi, sestup! Vůdce tvůj ti poroučí!«

»Ne, neposlechnu, nesmím poslechnout.
Ty spas se! Spěš, ó, duše poctivá.
Mě nech tu; mizerný jsem, hříšný chlap,
v němž neztratí svět nic víc, nežli kus
shnilého vesla. Ty však zasloužíš
být věčně živ!«

»Jen rychle, přáteli!
Nemožno přec tak pyšnou korvetu
bez kapitána svěřit hlubinám . . .
Je rozhodnuto: Zůstanu!«

»Já též!«

A řebřík nohou do vln odraziv,
John zahoukl teď mužům ve člunu
»Ku břehu plujte!«

V téže vteřině
jim k nohám stříklo moře chumel pěn
a koráb přídou klesl v slanou tůň.
I děl zas vlídným hlasem kapitán
tak teple, jak jen může mluvit brat:

»Hle, brzy vzlétne slunce nad obzor,
však nám se kvapem připozdívá již,
jak Písmo dí . . . Výš pojďme na můstek.
Je slušno s našimi se rozloučit.«
A když tam stáli, v dlani pevně dlaň,
a soudruhům, jež v dálku vichr hnal,
»Přátelé! S Bohem!« vroucně volali
a zpět jim zazněl bouří v odpověď
vzlykotu, pláče ohlas kvílivý,
zaprasklo znova v těle korábu
a rychle klesal. A jak stáli tam,
John objal šíji druha věrného
a řekl tiše: »Odpusť!«

»Odpouštět,
můj milý? Nevím věru, co bych měl,«
děl Halley dobrý s novým úsměvem.

A John zas šťasten: »Víš, co vidím teď?
Tam v dálce jak by skálu velká hruď
z vln zvedla — hle, mys ‚Dobré Naděje«!' . . .
Víš? Pamatuješ?«

»Ano, dobře vím.«
»Nuž jako tenkrát, i dnes ruce si
podáme pevně, bratře drahý, viď?
Však cizí loď už hledat —«

»Nebudem!« —

Poslední pohled, ruky stisknutí,
a vlna přes hlavy jim šplýchla již.

A v příštím okamžiku »Lincoln« — byl . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Proč se smějete? Jsem snad já vám k smíchu?« ozval se uraženě a také vstal.

»Dokonce ne, mě jen dráždí ke smíchu váš návrh, abychom se do sebe zamilovali. To se, pane mlynáři, nedá poroučet, to musí přijít samo sebou. A u nás dvou k tomu nedojde, nejsme mladí a v takovém věku se rozum oklamat nedá. Ne, nemůže to být. Ani teď, ani později. Můžeme býti dobrými přáteli a sousedy, ale manželé z nás dvou nikdy nebudou.«

»Dostal jsem tedy košem,« řekl kysele a sahal po klobouku.

»Proč hned košem? Nabídl jste mi ruku a já ji nemohla přijmout. Přišel jste jako dobrý známý a není příčiny, proč bychom se jako známí opět nerozešli.«

»Omlouvejte to jak chcete, máte mě za špatného. Jednou se přesvědčíte, že by to bývalo také pro vás výhodné, kdybyste byla mé nabídnutí přijala. Jaká pomoc, poroučet vám nemohu. Doopravdy jste si vše rozmyslila?« obrátil se k ní zhurta.

»Pane mlynáři, v takových věcech se nesmlouvá,« řekla hrdě. »Než odejdete, chci vám ještě něco říci. Při svém příchodu jste začal sám o sporu obce s velkostatkem. Nechci vás viniť ze zrady, budete-li však proti obci svědčit, nemaje přímých důkazů, ztratíte nejen mleče, ale ztratíte také vážnost. Promyslete si to dobře.«

»Poradím se na to, a bude-li právo na straně vrchnosti, jaká pomoc, oželím několik mlečů. Dolanského mlynáře Břízy nezabiji. Poroučím se slečno.«

Vycházel zřejmě rozhněvaný a Helena urážena jeho náhlepropuknuvší nadutostí, ani pozdrav jeho neopakovala. Jasně se jí jeho povaha ukázala a jakoby jí svým nabídnutím snížil, zachvěla se ošklivostí. S jakou domýšlivostí přišel, jakoby ani nesmělo jí napadnout ho odmítnouti. Ne, necítí potřebu vdavek a dostaví-li se snad časem niterné nutkání po manželství, její muž musí zcela jinak vypadat. Netouží po nějakém zvláštním vzdělání mužově, ale povaha jeho musí býti čistá, musí to býti charakter, kterého by si mohla vážit a jehož domácí vládu by radostně snesla. Nu, ať se mlynář hněvá. Hněvá se zle a může čekat, že teď se bez výhrad a bez čekání připojí k velkostatku. Snad by býval za cenu její ruky se přiklonil k obci. Aspoň to tak nadhazoval. Ujišťoval, že

není zlý člověk, ve skutečnosti však je špatným člověkem. Zřejmě jí to její niterný pud pověděl a ona znala příliš dobře svou povahu, při které první dojem byl nejsprávnějším měřítkem k posouzení charakteru, s nímž se setkala.

Čím déle na to myslila, tím nevlídnější byl dojem, jejž návštěva způsobila. Ani do druhého pokoje nešla, aby v návalu rozhořčenosti se neprozradila. Nikomu se o nabídnutí Sladovníkově nezmíní. Vysmáli by se jí, jaký ženich se jí vyskytl. Ludva sama pro ní přišla, když příliš dlouho se nevracela.

»Už odešel?« ptala se zvědavě.

»Ano, před chvílí odešel,« řekla rozpačitě. »Znáš ho, jaký je. Na radu přišel, co prý má dělat ve sporu. Nerad by si rozlil ocet na té či oné straně, ale na konec půjde s velkostatkem. To je podařený muž.«

»Mělas mu hodně vyhubovat,« zlobila se Ludva. »Je všecek šťastný, může-li se přitřít mezi úředníky.«

»Kdo by se s ním přel, ať jde, kam ho srdce táhne. A jak mě zdržel. Po druhé bude nejlépe takovou návštěvu odmítnout.«

»Snad už nepřijde. Pojď k matince, je zvědavá, co zde chtěl.«

Nepříjemný dojem kalil Heleninu náladu, když již šla na schůzi. Setká-li se se Sladovníkem na schůzi, nebude se moci naň bez hněvu podívat. Na štěstí nepřišel do shromáždění a nikdo ho nepostrádal. Prostorná světnice v bytu starostově byla přeplněna lidmi. Dostavil se celý obecní výbor a přišli také ti sousedé, kteří s rybníkem hraničili. Dusno bylo ve světnici a hlasy hučely jako vodopád. Při příchodu Helenině ustoupili z cesty a na okamžik se hluk stišil. Domnívali se, že něco nového poví, že dá podnět k úvahám a teprve když se klidně posadila blízko stolu, vraceli se k svým přerušeným hovorům. Jakési horko ji zalilo v tom těsném styku s tolika muži, kteří rozpálení, páchnouce tabákem a potem, křičeli a hádali se v divoké směsi. Když se k ní sedlák Mitura protlačil, jaksi se jí ulevilo. Byl také rozčilen a rychle mrkal, jako by ho štípal kouř do očí.

»To jsem rád, že jste přišla, budeme mít zlou práci. Ti lidé jsou jako bez rozumu. Už několik jich hubovalo, proč prý nevyhovíme pánům, kteří se budou jistě mstít. Hádám, že páni už pracovali. Však tu dolanský mlynář také není.«

»Poradíme se bez nich,« povídala vesele.

»Tak, tak, třeba sami dva. Vida, ředitel už přijel.«

Lesknoucí se ekvipáž zahrčela před domem a ředitel v průvodu správcově vystupoval. Cosi mezi sebou si povídali, na chvíli se zastavili a radili se. Potom ředitel máchl rukou a odhodlaně zamířil do vnitř. Na prahu na okamžik nerozhodně stanul. Ticho zavládlo ve světnici a ti, co byli nejblíže, uctivě pozdravovali a ustupovali.

»Jen dál, jen dál,« volal starosta, zavalitý, bezvousý rolník a popošel vstříc, rozháněje rukama sousedy, aby udělali místo. Pan ředitel, vysoký pán s hnědým plnovousem, pečlivě učesaný a elegantně oděný, podal starostovi ruku a protlačil se na připravené místo. Za ním tlustý správce, těžce oddychuje se protáhl a vyjímaje kapesník, otíral spocené čelo.

»Á, podívejme se, slečna je tu také?«, divil se ředitel, spatřiv Helenu, a podával jí ruku.

»Také, pane řediteli, jsem také účastnicí,« řekla rozmarně.«

»Na konec snad také naší odpůrkyní,« žertoval zdvořile.

»Záleží na vás, budou-li zde vaší přátelé či nepřátelé.«

»Nu, o přátelích a nepřátelích nemůže být řeči,« zatřepal rukou. »Jedná se o pouhou právnickou otázku a bylo by smutné, aby z toho povstaly různice nebo dokonce nepřátelství.«

»A povstanou, budete-li hleděti pouze na suchou literu zákona,« pronesla důtklivě.

»Milá slečno, my jsme v té záležitosti naprosto nevinní,« pokrčil rameny a nazvédnuv obočí povážlivě zakýval hlavou. »My jsme pouze služebníky svého pána. Nám je dost nepříjemné, že ke sporu došlo, ale od toho jsme úředníky, abychom zájmy své vrchnosti hájili. Uznejte sama, že je nám dost trapné, musíme-li začínat spor s obcí, se kterou v míru žijeme.«

»Pane řediteli, pan baron jistě tento spor nezačal,« odpověděla určitě, podrážděna stálým ujišťováním nevinny. Podíval se na ni překvapeně a zavrtěl hlavou.

»Od vás mě tato věta překvapuje,« řekl s jemným nádechem ironie. »Od čeho by pan baron platil své úřednictvo, kdyby se měl o svá práva starat sám.«

»Nechcete mi rozumět. Kdybyste panu baronovi vyložili, oč se jedná, jistě by nedal dojíti k soudu.«

»Stalo se, milá slečno, o všem pan baron ví a s jeho plnou mocí sem přijíždím. A k soudu dojít nemusí, jen najdeme-li porozumění u zdejších občanů. Ustoupíme, v čem ustoupit budeme moci, jsou však jisté hranice, za které naše plná moc nesahá. Do nejistých soudů se nepustíme, začneme-li však soud, potom se ctí dokončíme. To by bylo dobře lidem vštípit, aby se snad nedali poštvat hlučnými hesly. Ten soud by nebyl tak laciný,« dodal s významným úsměvem.

»Pro obě strany,« připojila Helena chladně.

»Arci, jenže by na to přišlo, kdo bude hradit útraty obce.«

»Neračte se obávat, někdo by je zaplatil.«

Okamžik se na ni podíval a kysele se usmál.

»Slečna je předpojatá, je mi líto, že jsem se setkal s odporem, kde jsem ho neočekával, ale jaká pomoc. Pane starosto, mohli bychom začít,« žádal, obraceje se k němu.

Starosta houkl na zástup a dodávaje si vážné tváře, začal o příčině, proč je svolal. Mátl se, červenal a pojednou obrátil se k Miturovi.

»Tuhle první radní vám to vyloží,« řekl krátce a ustupoval až k samému oknu.

»Rád, proč bych nevyložil,« usmíval se Mitura. »Jde o okrajky rybníka. Znáte to, že tam všichni pasete, zvláště husy a že jste tam vždycky nerušeně pásli...«

»To musíte dokázat,« křikl správce, rozdurděně.

»Dokážeme, pane správce,« přikývl, »jen co sousedům vyložím, oč se jedná. A teď milostivá vrchnost nám to zakazuje. Že prý tam nedovolovala pást a že bychom dělali nárok na celý rybník. Má tedy obec platit nájem z okrajků. Dnes se má rozhodnout, budete-li smět k rybníku dobytek a husy hnít nebo ne. Je to tak?« obrátil se tázavě na ředitele.

»Nu, něco je správné, něco nikoliv,« řekl vážně a odkašlav si, podepřel se rukama o stůl. »Velkostatek vás nechce zkracovat, ale nemůže se taky dát zkracovat. Velkostatek vždycky dobře sousedil, měli jste mnoho výhod a budete je míti stále, nedáte-li se uchvátit marným vzdorem. Je pravda, že se ne vždy dost přísně dohlíželo k tomu, aby se u rybníka nepáslo a nenapájelo. Ale my můžeme dokázat, že naši hajní vaše husy a dobytek odtamtud honili. My jsme tedy své právo neprospali. Zavážete-li se, že budete platit roční malý nájem, budete pást a napájet nerušeně dál. Dobře to uvažte, velkostatek nechce vám ublížit, ale bude se hájit, budete-li umínění. Teď se dá věc spravit několika zlatými, jak začnou soudy, nebude dost ani stovek. Jednejte tedy podle svého dobrého rozumu.«

Zamlčel se a prsty na stole bubnoval. Sedláci sklopili oči a zarytě mlčeli.

»Nu, pane starosto?«, doléhal ředitel po chvíli, když se nikdo neozýval.

»Což já, já bych rád, aby se to po dobrém srovnalo,« nutil se starosta, »ale napřed musí výbor povědít co a jak. Jářku, sousedé, co tomu říkáte?«

Zase bylo ticho. A v tom Mitura se slabě zachychtl.

»Teď nikdo neví nic,« povídal jakoby másla ukrajoval, ale jeho oči zle svítily. »Před chvílí byli samá revoluce, ale když jde do tuha, pálit se nechce nikdo. Začnu tedy sám. Nevím, budou-li všichni při mně, ale já jsem zdejší soused a od svých práv neustoupím. Je mi osmapadesát, něco pamatuji a od maličkosti jsem doma. A co jsem živ, jakživ jsem neslyšel, že by někdo u rybníka bránil pást. Je tomu tak, sousedi?«

»To je,« ozval se sedlák Starý, malý, silný muž s hlavou bílou a tvářemi ku podivu červenými.

»Máme svědky, kteří dokážou opak,« pronesl ředitel důrazně.

»Možná věc, dnes je svět, že se na všechno svědci najdou. Přijde na to, jací svědci to budou.«

»Dovolte, snad nás nechcete urážet, že bychom chtěli proti vám vést špatné svědky,« durdil se ředitel.

»Nezlobte se, pane řediteli, není k tomu příčiny,« povídal stále ještě se smíchem, ale jeho smíchem prokmitával tajený hněv. »Vaši svědci musí býti dost staří, aby se pamatovali, co se v Břízách po třicet posledních roků dělo.«

»Ano, takové svědky přivedeme.«

»To jste tedy šťastní a soud vyhrajete. Něco ještě chci říci, aby se nezdálo, že jsem sudič. Velkostatek chce obci ublížit. Pan ředitel sám dobře ví, že není možno, aby se každý varoval, by jeho dobytek nebo husy k rybníku nezaběhly. Soudy jsou ošklivá věc a pro dobrou vůli taky trochu ustoupíme. Navrhuji, aby obec zavázala se platit poplatek velkostatku, ale tento se také zaváže, že poplatek nebude zvyšovat a uzná právo sousedů, že dokud bude rybník rybníkem, mají rovné právo na okrajcích pást, ať sedlák či domkář. Tím nabude vrchnost práva na majetek a my budeme bez strachu, že budeme stále pokutováni a týráni. Je to tak dobře sousedé?«

»Tohle by se mi líbilo,« kýval starosta.

»Mitura má pravdu, k čemu soudy.« kázal Starý. »Těch několik zlatek ročně obec nezabije.«

»Právě, právě,« svědčili sedláci a ulehčeně zvedali hlavy. Konec bude všemu, radostně si myslili a dostávali kuráž hovořit.

»Což Mitura nemá nadarmo syna advokátem,« zachychtl se vzadu suchý Šimůnek. Tichý smích se k jeho smíchu připojil a na ráz vyjasnily se tváře a pohledy všech upřely se ne ředitele. Ten stál, lhostejně se po sromáždění díval a slabounce se usmíval. Okamžik spočinul jeho zrak na správci. Ten se zamračil, zavrtěl maličko hlavou a upjatě se díval k zemi. (Pokračování.)

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Chtěla mu vyprávěti o plesu, a jazyk se jí mátl, jen jednotlivá slova podařilo se jí vyraziti zřetelněji:

—Šampaňské . . . přítel Rodolphe . . . splendidní masky . . . nabito, všechno très chic et très épatant! Půlnoc . . . ha, ha, ha . . .! nahá mythologie . . . priapové . . . dotěry . . .! chi, chi!

Více se Bezdruž nedověděl. Shodivši se sebe domino, zabořila se do peřin, bronzované střevíčky na nohou. Ještě se řehonila a již spala. Za chvíli klidný oddech spící začal se s rythmickou pravidelností ozývati napiatým tichem jizby.

Bezdruž usedl na divan. Co dělat? Směsice navzájem potírajících se citů zmítala jeho nitrem. Rozhořčení, žárlivost, soustrast, láska. Na rtech výčitka se mu chvěla, a srdce tlumilo ji, šepotajíc nepokojným buchotem: »Zkoumej! Pochop! Odpusť!« Byl by nejraději zařval bolestí, strhl ji s lože, ve tvář vmetl jí zradu. Ale nebylo to jen surové sobectví uražené ješitnosti? Mohla odpověděti klidně: »Vždyť jsi mne dovolil. Proč nechal jsi mne samu?« Nebo ho ponoukalo, rozebrati jí ledví, s širokým gestem moralisty. Ukázati na zhoubnost hýření, ošklivo vilnosti, otravu alkoholismu. Ale měl k tomu právo, dokud sám neuspořádal, nevyjasnil, neumravnil svůj poměr k ní?

Díval se na ni, a bylo mu jí líto. Zdála se mu tak křehká, chatrná. Pleť její v pološeru vnikajícího dne jako by ještě více popelavěla, ba nabývala mrtvolného, zelenavého zbarvení. Prsa vpadala, tělo do sebe se hroužilo, údy bezvládně visely, jakoby se byla do smrti utancovala. Ta podvědomá, pudová, samičí vášeň pro tanec! Bezdruž by se byl málem pustil do rozjímání o původu, ethnologickém a sociálním významu tance, kdyby jeho vášeň filosofovací nebyl v tom okamžiku zatlačil jiný, mocněji na povrch se derouci pocit. Bylo to okouzlení, kterému vždy znovu podléhal, kdykoliv ocitl se v bezprostředním blízku té útlé bytosti, zahleděl se v jemné její rysy, obepřádán se cítil gracií každého jejího pohybu, každé její posy. I nyní, nebyla-li krásna, nebyl-li v tom půvab, jak hlavu lehce k levému rameni sklání, co pravice klade se pod týl s ohebností guirlandy? Tak zmítal se Oleš mezi nenávistí a láskou. Co dělat? Co dělat?

Ponořil hlavu do dlaní a seděl tak dlouho. Hodiny odbíjely devátou, když konečně se vzchopil. Vchrstl si trochu vody do obličeje, aby se osvěžil, a upraviv se poněkud, vyšel po špičkách, aby Marion nezbudil. Zavřel opatrně a klíč odevzdal domovnici s příkazem, že se má po chvíli podívat nahoru, zda slečna si něčeho nepřeje. Pak odkvapil přímo k Lenoirovi.

Zastihl ho také ještě v posteli. Lenoir byl probdělou nocí jako rozbitý. Stěží víčka se mu otvírala. Koukal na Bezdruže hloupě a dlouho nechtěl s barvou ven. Až posléze s výrazem Siebla na prknech Velké Opery, když před příchodem Markétčiným Mefistofeles uklízí jej s cesty Faustovi, nebo když v zahradní scéně vidí vadnouti všechny květy v své ruce, jež má býti ctnosti ochranou, vykoktal ze sebe, že Marion záhy se mu v chumli mask ztratila s očí. Šla z ruky do ruky. Však si to dovede představit! Ale při tom nepřiznal se, že vlastně byl prabídným pastýřem, staraje se spíše, než o svěřenou sobě ovečku, o jednu satanellu v červeném triku a s černými křídly, v níž poznal známou choristku z Bouffes Parisiens. Teprve po půlnoci setkal se opět s Marion. Bavila se výborně a zdála se mu již rozjařenou. Byla úplně okkupována Rodolphem Chantelou a jeho soudruhem. Chování její však nikterak nevybočovalo z mezí společenské zdvořilosti, pospíšil si dodat, vida, jaký účinek na Bezdruže projevila tato zpráva.

— Dobře's mi ji střežil. Dostál jsi výborně svému slibu! ušklíbl se Bezdruž, jako by uštknut. Ale na výčitky nebylo času. Musil pospíšit domů.

Domovnice, bodrá, veselá babka, čekala již na něho v průjezdu.

— Už třikrát byla jsem nahoře. Ale kdepak! Je tam ticho jako v hrobě. Slečinka spí. Nu, ta si ale taky dala! Když ji ti páni ráno přivezli, musila jsem ji já, stará, vetchá žena, na schody pomáhat. Inu, mladost, radost. Já taky, když jsem byla mladá, všelicos . . . Jenom mladý pán je pořád takový vážný . . .

Byla by ještě žvanila dále, kdyby Oleš, nechtěje se na nic vyptávati, nebyl jí odebral klíč a nestrčil do hrsti několik sou, aby se zbavil její dotěrné sdílnosti. Vystoupiv do svého hnízda, nalezl ovšem Marion ještě spící. Dobrodiní spánku, dlouhý odpočinek zbarvil bledé její líce opět lehkým červánkem. Byla rozkošná se svým tupým nosíkem, vyčuhujícím z peřin. A tomu pihovitému andílkovi, ryšavému, s mramorově bílým tělem, měl něco vyčítat? Podlehla svému nerozumu. Neuzdila její rozmary

pevná, zkušená ruka. Sám sobě má činit výčitky, že ji nedoprovázel. Zač stojí vše, co napsal v horečné noci . . .? On, jen on je vinen. I pokleká k lůžku a probouzí ji polibkem na drobné prstíky bezvládně dolů visící ručky.

Marion cítí vlhký dotyk, škubne sebou, procitá. Zprvu nechápe, co se s ní děje, kde se nachází. Před očima ještě jí tančí probděná noc, sál Bullierův, vřava a rej, v sluch zaznívají vybuchávající zátky, na rtech perlí se šampaň. Chce si je otřít šátečkem, nadzvedá se, lesk a nádhera mizí, vidí se v bídném podkroví, u nohou svých pokorného toho, jenž by měl právo kárat a trestat.

Pochopila okamžitě situaci. Kořistila z ní. Aby se vyhnula výčitkám, začala výčitkami sama. Ošklivý! neměl ji opouštět. Kde jest ona, má být on. Vždy to prokleté psaní a ty knihy jí ho berou. Ani teď v masopustě si nedá pokoj. Však je popeleční středa za dveřmi, pak je na zkroušenost a dření dost času. Jakému nebezpečí ji vystavil! Muži jsou vždy zlí. Obmýšlejí vždy špatné věci, kde žena nemyslí na nic, než vesele se pobavit. Kdyby nebyla tak opatrná a chytrá, ó jé! Zle by bylo s její ctností. Ale zaslouží takový brumbál věrnost? Ne, tisíckrát ne! Pořád by jen za stolkem do své palice učenosti cpal, a věnovat se svojí milence, aspoň trochu, trošinku, to ho ani nenapadne. Srdce nemá. Kousek citu mu pro ni schází. To by chtěl, jen tak doma milostivě na ni shlédnout, jako na služku, kdy se mu zráčí. Jeho noci mu má krátit. Ale když je na něm, aby se postaral o její zábavu, když ji má někam vést, někde se s ní ukázat, aby se něčím potěšila, povyrazila se z jednotvárnosti svého života mezi čtyřmi stěnami, postaví si hlavu jako osel, a ne a ne ... .! Což jsou Ninon a Louisa, nebo naproti bydlící Berta mladší a hezčí, než ona? A přece mají větší štěstí se svými hochy. Každý jiný lépe by si jí vážil, nežli on. Ale ode dneška bude jinak. Chce žít, chce se radovat, jako ty druhé. A buď Oleš bude s ní chodit, kam si ona přeje, nebo půjde od něho .. Žádné námitky! Až se přistrojí, půjdou se naobědvat, ale do lepšího restaurantu, než jakým ji on odbývá. Už má těch pomyjí dost. Pěkně se projdou na boulevardech a večer stráví ve veselé společnosti v kavárně.

Když k večeru přišli do Café Lorraine, vyšel jim hned vstříc rtuťovitý Molin s pohyby šaška. Jakže se vyspala po bláznivé noci? Chantelou zadržel již pro ně místo u svého stolku.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

POMNÍK BEDŘICHU SMETANOVI V NEW YORKU. Téměř současně se »Sborem pro postavení Smetanova pomníku v Praze«, který na podnět Umělecké Besedy nedávno se ustavil, sestoupili se ctitelé velkého životního díla slavného českého skladatele za oceánem ve spolek, jenž za úkol si vytkl umístiti poprsí Bedřicha Smetany v newyorském Centralparku. S rychlostí americkou vypsán na model poprsí konkurs, jehož znění přinesly denní listy české, i bylo by zbytečno podmínky zde opakovati. Podnik americký vznikl pod dojmem velkolepého úspěchu, s kterým »Prodaná nevěsta« loni v New Yorku se potkala, i nalezla myšlenka Smetanovy oslavy v Americe nejen mezi tamními Čechy, ale i mezi Američany vůbec nadšeného přijetí. Důkazem toho jest, že zastupitelstvo města New Yorku blahovolně věnuje vhodné místo v nádherném svém světoznámém parku pro pomník českého umělce. Jako zbudování pomníku Smetanova v Praze, v hlavním působišti mistrově, náleží jistě též všecka sympatie naše prvnímu pomníku jeho na půdě světové. V čele »Sboru pro postavení pomníku Bedřicha Smetany v New Yorku« (Bedřich Smetana Bust Association) jest milý náš přítel, zasloužilý českoamerický spisovatel Tomáš Čapek. Fr. Hs.

Jos. V. Sládek: DVĚ KNIHY VERŠŮ. (Nakl. J. Otto.) Básníci nikdy by neměli říkat, že již nic nenapíší, a nikdo by to neměl říkat o nich. Snad již v té chvíli zase tuká na duši jejich nová myšlenka, nová báseň, co se zařikají nebo co je odsuzujete k věčnému mlčení. Před rokem předložil J. V. Sládek veřejnosti dva velké svazky veškerých svých poesií. Mohlo se zdáti, že tím učinil silnou čáru pod všecku svou činnost a súčtoval již se vším. Nový svazek, který těsně přimyká se k vydání souborném, přesvědčuje o jiném a potěšuje všecky, kdož snad želeli, že zmlká básník tak pravý, vřelý a hluboký. Kniha nepřináší arci nových, v poesii Sládkově ještě neslyšených tónův a barev, ale je krásným doplňkem dvou jeho knih, starších Selských písní a poslední básníkovy sbírky Za soumraku, vydané poprvé ve vydání souborném. Nové selské písně mají všecko to kouzlo, kterým Sládek již před lety učaroval všem, kdož vzdělávají a milují široká pole a zelená luka. Lehké a zpěvné, jako by vyrostly z duše lidu, jsou plny lásky k živným hrudám, plny tiché radosti a smíru. Tu laškovné a šelmovské, tu tklivé a dojímavé a vždy tak prosté a jasné, jsou jako stvořeny, aby staly se denním brevířem venkovana, který nalezne v nich vysloveny skryté své myšlenky, své starosti, útěchy

MIKULÁŠ ALEŠ: JIŘÍ Z PODĚBRAD ZVOLEN ZA KRÁLE.
Majetek p. cís. rady J. V. Nováka.

i modlitby. Zdánlivě schyluje se básník k prostým lidem, aby mu porozuměli, a přece zas povznáší je výše, k Bohu, k čistšímu názoru světa, k pravé lidskosti a k umění. Tolik se nám ztratilo čtenářů poesie za posledních let, hle, zde je kniha, která může nám získávati nových čtenářů celé pluky. Od stupně toho mohou pak lehce přistoupiti k poesii hlubší a obsažnější, jak nám ji kniha Sládkova sama podává ve svém druhém cyklu, nazvaném významně L e t h e. Zde zaznívá píseň Sládkova, jak ji máme nejraději, vážně a hluboce. A co nejkrásnější, cyklus ten je tak cele odleskem básníkova života, tichého a samotářského, poesií člověka mnoho trpícího a přece trpělivého, jenž klidně medituje o životě a smrti, vzpomíná drahých duší a vděčen za každý záblesk radosti, smiřuje se rád se vším, co život přináší hořkého a bolestného. Krásná čísla jsou zejména N á v r a t a R u c e, obě provanuté dojímajícím steskem, ale co klidu vyzírá z básně V s a m o t ě, co záře do smutku šlehá z básně V r a n n í m s l u n c i a P í s n ě, co vroucnosti dýše z veršů »H r d l i č k o m o j e!« K číslům intimním pojí se několik pěkných ballad a několik básní reflexivních, nesoucích se za ideály bratrství a lidskosti. Mezi básnickými publikacemi roku právě minulého stojí sbírka Sládkova bez odporu na místě prvním. a

ESTERA, dramatická báseň o 3 jednáních, již napsala R ů ž e n a J e s e n s k á, a která za režie V. Š t e c h a byla 7. ledna poprvé provedena na Vinohradské scéně, práce cenou poctěná, jejíž osudy několikráte již zaměstnávaly českou literární veřejnost, je clou původní produkce dramatické poslední doby, v tom období nepříliš bohaté a zdárné. Dílo je seriosní, psané dikcí básnicky výraznou i markantní dějem napínavým, ne však banálním, ač bylo při takové látce nebezpečí výstřelků, kterých uvarovati se dovede jen duše umělecky cítící. Děj vzat je z dob náboženského obskurantismu sabbatů, útrpného práva a soudů s čarodějnicemi, tedy z ovzduší, vyžadující značnou znalost dějin kulturních, rozhled v dějinách psychos (melancholie a hysterie), neboť celá ta diabolická osnova byla přece jen dílo bytostí choroduchých, jimž doba nerozuměla. Hlavní postava, dle níž pojmenována hra, Estera Volynská, je sice zjev invence umělecky bohaté a svérázné, ale ani vědecky ani básnicky pravdivé. Děj je tento: Estera, opuštěna svým milencem Erazmem Hlavsou, setkává se s ním v domě kupce Jeřábka, kdež žije, jako se ženichem dcery jeho Rejny, její přítelkyně. V zoufalství nad ztrátou jeho (ne nevěra, nýbrž stísněné poměry přivedly jej v obětí Rejny, čímž stává se figurou méně dramatickou, a tím trpí i dramatičnost povahy Esteřiny), aby jej znova získala, hledá pomoc u čarodějnice Voršily v doupěti loupežníků, která ji přivede v náruč ďábla Anaela. Přispěním zlé moci zahyne Rejna, a Erazim vrací se k Esteře, která však, probravši se z vlivů ďábelských, vidí nezbytí sebezničením odpykati svůj čin, vyznává se k stykům s ďáblem i ke zločinům nespáchaným a hyne na hranici.

Nejpevněji kreslenou postavou je Voršila, Estera je vratká, zlomená, nedůsledná, pochopitelno tedy, že v pokroku a patrném vzestupu se nalézající divadelní talent sl. Baldové, podporovaný velikou pílí a láskou k věci, účinnými kostýmy i sympatickou tváří, nesmí trpěti za vadu hrdinky, jež spadá na vrub dramatu, ne herečky. Slečna měla chvíle strhující síly v tomto dramatu, které zajisté i tak přineslo momenty příznivé k dalšímu vypěstování slibné individuality její; bohužel dobré rysy v povaze Esteřině, její touha po odpykání hříchu nepřipouštěly daemonicky nebo pathologicky zabarviti postavu, což by bylo odpovídalo historické pravdě. Incarnací ďábelství je Voršila, toto zlo, hřích, nenávist — černý květ, vypučevši z téhož osudu, jenž z Estery učinil mučednici, třebas provinilou.

Hrálo se vesměs v intencích autorčiných, t. j. přiléhavě a promyšleně. Každá postava je životná v předvedení silami Vinohradské scény — taktní režie přinesla dílu nejen lásku a píli, ale i porozumění, zvláště chvályhodné při látce tak těžké, složité a psychologicky odborné. Živý spád hry, jenž zakrývá nepozorovaně, kde drama je rozvláčnější, zaujímající scenerie středověkého malého města českého a jeho kroje přiléhavé, vyžadující vědění kulturního historika (od Šimůnka a Mutticha), příhodné obsazení úloh, ukazující znalost sil ústavu i vycifující jemně požadavky hry, jakož i ostatní jen zasvěcencům zřetelné přičinění režie, jejíž práce, ač vedle spisovatelova díla a hercova umění je komponentou stejně závažnou, obyčejně bývá diváctvem přehlížena a kritikou podceňována, patrná při potřebné dávce nepředpojatosti i z některých detailů, jež logiku děje podpírají — to vše a mnoho jiného ukazuje, jak snaživě přistupuje se na Vinohradské scéně k provedení dobré české hry, i když skytá nemalé technické obtíže (jako sabbat v Esteře), péčí jejího ředitele, jenž měl režii, kterou provedl výsledku tvořivě.

Mimo Esteru a Voršilu (sl. Májová), poutala sl. Šiblová v menší úložce Aničky, milenky loupežníkovy, neméně pravdivý byl p. Boleška (konšel), p. Zakopal jako loupežník Vosyčka, i p. Charvát, druhý loupežník, plíživý jako dravec, pravý vrah potutelný, jak ho »zákon žádá«, pí. Zelenková (trochu málo loupežnická) a p. Tesař (Anael), jenž měl těžký úkol diabolického milence — kde k němu dnes vzíti vzor v odlišném myšlenkovém ovzduší, nemají-li sváděti osvědčené folie z Fausta, činohry a opery? — a konečně srdečná Rejna sl. Štěpničkové.

a—e.

MODERNÍ ASPASIE. Národní divadlo opatřilo si, nikoliv zásluhou překladatele pana Karla Muška, jak

K PREMIÉŘE DRAMATU „ESTERA“ RŮŽENY JESENSKÉ NA VINOHRADSKÉM DIVADLE.

SLEČNA B. BALDOVÁ V TITULNÍ ROLI.
Fotografoval pan Jan Schumpeter na Kr. Vinohradech.

výslovně se proti podezření na rubu divadelní cedule ohražuje, komedii od anglického spisovatele H. Hamiltona Fyfea, o kterém nám pan Mušek vypravuje na celém skoro sloupci různé podrobnosti. Dovídáme se, že pan autor je také aviatikem a že je dokonce dopisovatelem kongresů vzduchoplaveckých v Remeši, Brescii a Blackpoolu! Ohražení páně překladatelovo nezdá se nám býti dost prozíravé — proč, k čemu tato opatrnost? Pan Mušek obírá se pilně anglickou literaturou, a je přece samozřejmo, je snad takřka jeho povinností, upozornit, že na obzoru anglické literatury objevil se kus, jediná práce autorova, o které anglický věhlasný kritik zaznamenal, že rázem postavil se H. Hamilton Fyfe tímto kusem v řady dramatiků, s nímž dlužno počítati.

Jsou s takovými doporučenkami potíže. Není člověk ten, aby zalíbil se lidem všem. S autorem přišel pan překladatel do intimnějších styků literárních, a zdá se, že doprovod jeho ke komedii pohnul domácího referenta k poznámce, aby pan překladatel panu autorovi další působení na roli dramatické literatury — vymluvil! Inu — není radno s pány třešně jídat. Dramatičtí autoři angličtí mají ve své domovině jakési »volné jeviště«, na jehož scénu uvedli řadu her Ibsenových, Maeterlinckových, Gorkého, Tolstého, Gogola, Hauptmanna a loni i autora »Moderní Aspasie«.

Taková stupnice snadno ovšem svádí k peprné poznámce. Komedie je pro letošní sesonu ohlášena na několika scénách německých. Nastoupí tedy okružní cestu světem, a ke cti její možno říci, že v této stupnici nebude jednou z posledních. Prozrazuje autora obratného a světem obrouseného. Našel dobrý, účinný nápad, něco nového, co tu ještě v této formě nebylo, a to je konečně také n ě c o. Vzpomněl si nebo náhodou se dočetl, že starý Perikles měl dvě ženy — jednu legitimní, která starala se o jeho domácnost, druhou, která nahražovala mu to, čeho se nabažil — duchem i tělem — u první. Pan autor přesunul pouze role: heteru Perikleovu, Aspasii zvanou, stvoření krásné a duchaplné, učinil ženou moderního Perikla, a vyhledal mu milenku, připomínající životním svým po-

sláním vlastní ženu řeckého státníka. S počátku jakoby se zdálo, že tato moderní Aspasie, odpírající svému muži požitků, tvořících kardinální podmínku každého manželství — toho následek byl, že hledal zkrácený manžel náhradu jinde — se vším souhlasí. Máme totiž dojem, že je jí vše lhostejno — žádá plnou svobodu pro sebe a ponechává ji také svému muži. Ale chyba lávky! V tom okamžiku, kdy se dozví, že její manžel má milenku, že má s ní děti — je po liberálnosti, a v milé Aspasii probudí se, jak přirozeno, žena protestující proti tomuto dualismu v manželství. Pan autor nezapře, že je náruživým příslušníkem sportovních cechů. Celou tuto historii nastrojil k vůli automobilové projížďce, k vůli druhému aktu, jenž paraduje roztomilou, humoru plnou scénou, svižně napsanou a našimi herci také s vervou provedenou. S koncem byly ovšem jisté potíže. Co učinit s ženou, která v pěti minutách napravila, čím se prohřešila, co s milenkou, která má přece jakýs takýs nárok? Když je v životě nejhůř, dojde ke kompromisu — a poněvadž ze slepé uličky nebylo jiného východiska, zůstane při starém receptu — manžel bude míti ženu i milenku. Jak se bude tento život dál rozvíjet, jaké bouře, jaká dramata se v budoucnosti odehrají, na tom již nesejde. Komedie dobře pobavila. Slečně Noskové poskytnuta byla příležitost, aby svou ladnou postavou prokázala, že stačilo malilinké »pokoření«, aby zvítězila. Jinak role vyžadovala citovějšího prohloubení. Slečna Rydlová zase příliš akcentovala otrockou závislost milenčinu a dala si ujíti celou řadu pěkných momentů, jimiž mohla osud pasivní této ženy učiniti daleko sympatičtějším. Pánové Schlaghamer a Hašler, kteří hráli pendanty k těmto dvěma sokyním, provedli svoje úkoly s plným úspěchem. Pan Mušek hru dobře přeložil a svědomitě vypravil. J. H.

DĚJINY NÁRODNÍHO DIVADLA V PRAZE 1883—1900. S některými pamětmi, vzpomínkami a doklady, napsal Fr. Ad. Šubert. Široce založeného díla Šubertova o prvé periodě uměleckého působení Národního divadla vydán svazek druhý dílu třetího. Nebylo zajisté autora povolanějšího, který by napsal dějiny tohoto ústavu, jehož význam ve zvláštních našich poměrech dosahuje výše daleko větší, než ustavů stejnorodých v cizině, nad prvého jeho ředitele. Fr. Ad. Šubert řadí události, vzpomínky, dopisy, podání, žádosti a jiné památky, uložené v archivu Družstva Národ. divadla, které ústav po sedmnácte let umělecky i hospodářsky spravovalo, v přehlednou historii; vysvětluje tak autenticky mnohou záhadu, zahalenou dosud v neprůhledný stín zákulisního šera. Tyto písemné památky dodávají knize vzácné objektivnosti a skutečné ceny dokumentární. Příští historik, který si učiní úkolem, vylíčiti dějiny českého snažení kulturního, najde tu pomůcku, bez níž mu nebude lze se obejíti. Šubert svým dílem podává klíč k nejdůležitějšímu období české historie divadelní; pravím k období nejdůležitějšímu, neboť divadelní život český ze skromného ústraní Národním divadlem posunut v denní jas a ve vírný tok evropské soutěže. Nad to vliv divadla na vzrůst kladných sil u nás byl zcela mimořádný, a je proto třeba věnovati studiu divadelních dějin také mimořádnou pozornost. Tato skutečnost zajišťuje knize Šubertově význačné místo ve sbírce pramenů, z nichž čerpáno bude v budoucnosti poznání českého duševního života a jeho složek v poslední čtvrtině devatenáctého století. —š.

ZVOLENÍ PANA JIŘÍKA Z PODĚBRAD ZA KRÁLE. Mikuláš Aleš zabývá se velmi rád historií, kterou pročítá s vytrvalostí a vroucím zanícením staročeského písmáka. Není chladným čtenářem, dějinné události jeví se mu jako hotové scény, rušné, rázovité a malebné. Aleš vidí minulost právě tak prostě a jasně, jako přítomnost, která v něm žije figurkami specificky českými, v ovzduší, dýšícím vůní domácí krajiny. Ty dojmy vlastního pozorování, uvažování i četby krystalisují se v něm v útvary ostře broušených hran, čiré, průhledné a proto zdánlivě tak prosté. Kresba, dnes v Máji reprodukovaná, illustrující průvod nově zvoleného krále českého do Týnského chrámu, je náčrt, který vznikl v krátké chvíli, snad jen mimochodem — nasvědčuje tomu i datum na obrázku 10./4. 77 — není tedy ovocem dlouhých a namáhavých studií, kterými se staří historičtí malíři připravovali ke svým rozměrným, mnohomluvným a málo výmluvným plachtám. Umělcovo první vzplanutí pro vděčný výjev dýše z kresby i dnes po tolika letech, kdy už dávno dogma o povýšenosti historické malby vrženo mezi odbytou uměleckou veteš. Nejjednoduššími prostředky zachytil tu mladý mistr slavnostně vzrušenou náladu památné chvíle. Vážně jdou pánové po vykonané volbě s novým panovníkem mezi davy, jimiž probíhá vlna radostného pohnutí, k nedostavěnému chrámu Panny Marie před Týnem. Jako bychom slyšeli tlumený šum davů, šelest kročejů a mohutné údery zvonů, zvěstujících pražským městům velikou zvěst, že trůn český není už opuštěn. Tak živě působí tato zažloutlá skizza, plná zajímavých detailů, rozkošně kreslená, zapomenutá dojista i autorem.

Jaké by to bylo velkolepé fresco, hodné místa nejčestnějšího, kdyby — kdybychom se u nás nespokojili někdy výzdobou průjezdů a lidových hostinců! Kresba je majetkem pana cís. rady J. V. Nováka, který ji střeží jako skvělé číslo svých bohatých sbírek.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Dr. R. J. KRONBAUER:

NAFTÁŘ.

Episoda ze zapadlé garnisony.

Do herny nepřišel hráč, jenž plných dvacet let nikdy nechyběl. Bylo to něco tak mimořádného, že se vyrojila spousta nejrůznějších domněnek. Stalo se jistě něco neobyčejného... třetí v partii buď umřel, nebo se chytil ženské sukně. Pro hernu tedy umřel každým způsobem.

Spoluhráči seděli u stolu jako nad rakví. Kibicové, věrní a vytrvalí sledovatelé této partie, krátili si dlouhou chvíli jinými kombinacemi. Na divadlo nebo na koncert nehádal nikdo. Není vyloučeno, že sklouzl na chodníku a zlomil si nohu, kdož ví, zda ho nepřejel automobil. Všechno je možné — ani to nejhorší není vyloučeno.

Minula hodina, minula druhá. Nervosní napjetí pominulo, hráči smířili se s hroznou myšlenkou, že si dnes už nezahrají. Kolem hracího stolku sedělo asi půl tuctu lidí, vyšinutých pro dnešek nadobro z kolejí. Hovořilo se dosti ledabyle a povrchně. Všichni dívali se chvílemi na hodinky a sledovali s napjetím každé zavrznutí dveří.

Bylo už deset hodin... naděje nadobro zmizela. Do půlnoci bylo ještě daleko.

»Taková chvíle v životě musí se vždycky dostavit,« promluvil konečně jeden z osiřelých hráčů, bývalý důstojník, chladný kombinátor, jenž v životě i v kartách vyhrával svou duchapřítomností a prozíravým klidem. Někdo, kdo vždycky přicházel, jednoho dne vynechá. Ti, co ho očekávají, mají nejasnou předtuchu, že se něco přihodilo. Ráno přinese vyjasnění. Povím vám zajímavou historii, záhadnou, po dnešní den neobjasněnou episodu ze zapadlé garnisony.

Sloužil jsem ve vídeňské garnisoně s nadporučíkem Vasilem Sz. Byl to hezký, statný Rumun athletického těla, sympatické, originální tváře. Něco cikánského bylo v jeho fysiognomii, zvláštní kouzlo, jemuž zejména ženy podléhaly. Vasil nebyl nadán zvláštní duchaplností. Byl to zkrátka hezký důstojník, jenž se o nic na světě nestaral, než o svou uniformu, o svoje nehty, o svůj zevnějšek. Byl ze zámožné, statkářské rodiny a dostával občas z domova slušné částky peněz. Všechno uměl, co se žádá od důstojníka — tančil jako baletní mistr, byl mistrem karbanu, se ženami se znamenitě bavil, u kamarádů byl oblíben pro svou srdečnost a upřímnost.

Ve Vídni stihl ho malheur. Na svoje úspěchy u žen byl trochu domýšlivý a nikdy se nerozpakoval pustiti se do zápasu o ženu, třeba patřila k nejvznešenější společnosti. Začal flirtovat s krásnou dcerou vysokého vojenského hodnostáře, a bylo brzo veřejným tajemstvím, že jí Vasil učaroval.

Otcové mívají, bohužel, docela jiné názory, než děti. Milý Vasil, opojen novou zamilovanou hračkou, potuchy neměl, jak hrozná mračna stahují se nad jeho hlavou. Papínek uvažoval asi takto: »Co s chlapíkem, jenž nemůže udělat vojenské kariéry? Je z kadetky, nemá vyššího vzdělání — ještě jedno povýšení, a je hotov. Holka by mohla provésti nějakou nepředloženost, a proto bude nejlíp, když se o to

postaráme, aby byla mezi nimi vzdálenost nějaké stovky kilometrů.«

Jednoho dne byl Vasil překvapen příšerným nadělením. Byl přeložen z Vídně do Sibině.

To byla krutá, strašlivá rána. Z Vídně do takové vesnice . . .! Není divu že Vasil ztratil leknutím řeč.

Pochopil — nepochopil, proč se toto stalo, kdož ví? Patrně ne, protože by ho byla tato zkušenost učinila opatrnějším. Dlouho se netrápil... už ve vlaku vyvanula prý mu trpkost z duše. Měl ke všemu ještě jednu závidění hodnou vlastnost — v nejkritičtějších okamžicích života dovedl si namluviti resignovanou útěchu: »Kdo ví, k čemu to není dobré.«

Na štěstí, nebo na neštěstí — člověk skutečně neví, jak se má na to dívat — měl sibiňský velitel krásnou, koketní paničku. Vasilovi padla do oka hned na prvním večírku. Už je vyhráno — řekl si v duchu... stanice s takovou velitelkou není nikterak špatná. Nedíval se na levo, nedíval se na pravo, a pustil se do toho po Napoleonovsku.

Inu... Vasil byl chlapík, jen co je pravda. Byl nebezpečným mladým, životní silou kypícím setníkům, což pak teprve takové podágrické Excellencí! Ale pan komandant na něho vyzrál. Byl obdařen asi touž logikou, jako jeho vídeňský pan kolega. »K čemu by tohle bylo dobré?«, rozhodla chytrá hlava sibiňské Excellence... »naposled by mohl z toho býti souboj, a to by bylo při nejmenším komické, když ne zrovna povážlivé Strčíme chlapíka někam do zapadlé garnisony, a bude svatý pokoj.«

S malou obměnou životkového objektu opakovala se, jak vidíte, vídeňská aféra. Jenže tentokrát vyzrál Vasil na komandanta. Přeložen byl... od toho mu nemohl nikdo na světě pomoci — všechno provedeno s úžasnou rychlostí, ale bylo přece jenom tolik času, aby se mohl Vasil pomstíti.

Teprve za devět měsíců dostavilo se viditelné znamení přesladké pomsty vyobcovaného důstojníka.

Vasil dostal se na tu nejhorší stanici. Jel z jednoho konce říše na druhý, jel noc a den, a měl dost času, přemýšlet o prapodivných změnách ve svém povolání. Bylo to trochu mnoho již i na tohoto lehkomyslníka, jenž nenaučil se život vážně pojímat. S osudem svým se ani tentokráte netrápil... vždyť jela s ním blahá, nevyčerpatelná vzpomínka na prožitou rozkoš, kterou v posledním takřka okamžení urval.

Uvízl v zoufalém garnisonním hnízdě haličském, v městečku S....u, kde nebylo dráhy a kde zima trvala dvě třetiny roku. Vasilovi bylo, jakoby se octl ve tmě. Kam se jen podíval, všude se na něho šklebila beznadějná budoucnost. Poznal s hrůzou, že v tomto špinavém, zabláceném místě není nic, pranic, co by ho mohlo odškodniti. Nepotkal ani jediné ženy, která by stála za pokus, za pozornost. Nebylo tu ani pořádné restaurace, nebylo tu... ó hrůzo hrůzoucí — ani kloudné kavárny. Sibiň byla vyhnanstvím... S...k je mnohem horší... to je vězení!

Se vším byly obtíže — především s bytem. V S...u ležel jenom jeden prapor, a všemohoucím pánem garnisony byl major, starý, mrzutý, rheumatický dustojník, jehož jedinou dobrou stránkou bylo, že hrál znamenitě taroky. To byla také první otázka, s kterou se major na svého adjutanta obrátil. Městečko dostalo garnisonu čirou náhodou. Před čtyřiceti lety kmitlo se tu nějaké strategické napjetí, řeklo se, že do S...u musí přijíti přední stráž, a utvořena tu garnisona, která tu byla zapomenuta jako frak v šatníku v posledním pokoji, kam málokdo přichází.

Nebylo možno sehnati pro garnisonní velitelství vhodných místností. Vojenskému erár u vypomohl z rozpaků kapucínský klášter, do kterého se liliputánské velitelství nastěhovalo. Vasil hledal už přes týden byt, a doposud ničeho nenašel. Konečně mu napadla dobrá myšlenka... nastěhuje se do kláštera. Přišli zedníci a tesaři a upravili panu adjutantovi klášterní chodbu na pokoj. Poněvadž chodba vedla přímo na kůr starobylého klášterního kostela, a provisorní stěna byla udělána z prken, měl Vasil zvláštní potěšení, poslouchat denně časně ráno varhany i zpěvy pobožných občanův a občanek s . . . ckých. A tu přihodilo se nejednou, že Vasil prožíval nejblaženější chvíle za velebného zvuku varhan, čemuž prý tak přivykl, že bez tohoto musikálního doprovodu něco mu v požitku chybělo, ba, že ho to dokonce — ochromovalo!

Ženy konečně najde člověk v tom nejzastrčenějším zákoutí zeměkoule... ale hůře je s jinými požitky. Krom toho nebylo tu pranic... nebylo tu divadla, nebylo tu koncertů, nebylo tu vůbec slušnější, representativní zábavy.

V kamarádech nebyl ovšem, jak pochopitelno, veliký výběr. Svůj volný čas utloukal každý, jak mohl a jak se dalo. Jeden paběrkoval po Vasilovi — přesně vzato, Vasil paběrkoval po kamarádovi, poněvadž tento, jak se jednou vyjádřil, svůj okov do všech studní s pitnou vodou dávno před jeho příchodem spustil — jiný žil v konkubinátě, ten hrál karty, onen rybařil — a jenom nepatrná část věnovala se něčemu ušlechtilejšímu.

Byl v garnisoně této dokonce důstojník, jenž měl prazvláštní zálibu. Vykonal svou povinnost a již spěchal domů, ke knihám. Chlapík ten byl čistotný jako panenka, nepil, nekouřil, nehrál karty, neběhal za ženskými — inu, zkrátka, monstrum.

Kamarádi si z celé říše objednávali vína, likéry, o kterých se s....ckým filistrům ani ve snu nezdálo — soudruh dostával také balíky, ale s knihami a obrazy. Měl toho haraburdí plničký byt... seděl prý v tom jako nějaký knihomol. Mimo to měl všelijaké jiné prapodivné záliby — sbíral vášnivé staré krámy a dával za to neuvěřitelné peníze. Daleko do kraje vycházel, kopal a hrabal se v zemi a pátral po ničemných střepech, nad nimiž býval zrovna u vytržení. Člověk ten měl obsáhlou korespondenci... denně dostával prý dopisy od takových blázinků, jako byl sám. Bavte se potom s takovým podivínem!

Vasil šel se k němu jednou podívat, aby ukojil svou zvědavost. Kamarád... až na to museum — byl docela pěkně zařízen. Vařil si čaj a baštil právě se záviděníhodným apetitem koblihy, jichž dostal z domova, od maminky, celý koš. Vasil se do nich pustil, a tak mu zachutnaly, že by se byl málem dostal až na dno. Kamarád mu poslal po buršovi ještě vydatnou výslužku. Dostal totiž z domova ještě hromadu jiných domácích specialit, tak vábných a tak čisfounce upravených, že se mohl Vasil ujísti.

Šel se na něho podívat jako na prakomického člověka, o němž se mluvilo jenom s pokrčením ramenou a útrpným úsměvem.

Vasil tu viděl věci, nad nimiž z úžasu nevycházel. Byly tu na příklad vitriny, v nichž bylo spousta různých titěrností, střepů, popelnic, kostí a starobylého zbožíčka, což všechno dohromady — dle odhadu Vasilova — nemělo ceny pražádné.

Ale byly tu také předměty, jež překvapily i Vasila svou originalitou, svou krásou. Kamarád měl celou sbírku znamenitých, vzácných obrazův, a o každém dovedl vypravovati poutavou historku.

Byl tu obrázek, ne o mnoho větší, než pouzdro na cigaretky, věcička sice tuze apartní, ale ty peníze, co stála! Vasil s sebou až škubl, když slyšel, že kamarád za obrázek dal sto zlatých! A nebyla prý to snadná věc, kousek tento získat. Zápasilo o něj několik konkurentů, a bylo třeba nasadit všechny páky, aby vzácnou památku jim ze spárů vyrval.

Vasil přišel na skok, na nějakou minutku, zastavil se u kamaráda hned po obědě a odcházel za soumraku.

Bylo mu nějak divně, když vstoupil do svého pokoje.

Jak tu bylo smutno, pusto a prázdno!

Stůl, postel, židle, věšák, řada bot v jednom rohu, sbírka dýmek ve druhém, zouvák, sedlo, puška, na stěně několik šavlí... a víc nic. Vasil se zastavil u svého stolu. Bylo tu několik podobizen žen, s nimiž prožil mnoho krásných chvil.

V zamyšlení jednu z nich, vyzývavou zvětralým obličejem i nahotou, obrátil.

Kamarád má na stole také sbírku podobizen. Jdou pěkně za sebou jako v průvodu... tady tatínek s maminkou, dědeček s babičkou, bratr se švakrovou, na vedlejším obrázku jejich děti, sestra se ženichem, pak několik známých, populárních lidí... spisovatelé a umělci světového jména.

S jakou chloubou ukazoval mu obrázek za obrázkem, jak se mu zjasnily oči, když se na ně díval, jak mu srdečně zněl hlas, když mluvil o těchto lidech, k nimž ho poutala čistá láska, velký obdiv.

Jak se těšil na tu chvíli, až pojede domů, do myslivny v šumavských hvozdech, kde je jeho rodinné hnízdečko!

Vasil obrátil ještě jednu podobiznu, ženštinu s velikým, pérovým kloboukem v koketní, vyzývavé posici.

Vstoupil voják, Vasilův sluha, a ptal se, má-li zatopit a připravit koupel.

Vasil prudce zavadil o podobiznu a převrátil ji. Sklo zařinčelo, a střepy rozletěly se po stole.

»Uklid' to... a podobiznu spal,« nařizoval Vasil.

»Pan nadporučík poroučel,« připomínal sluha, abych se optal, kdy mám zatopit.«

Vasil zapálil si papirosu a přecházel v zamyšlení po pokoji.

Vzpomněl si na vtip, který mu uklouzl, když mu kamarád ukazoval podobizny. Pohřešil v nich to hlavní... ženu, milenku. Zamrzelo ho, že nedostal odpovědi. Teď teprve ho to pálilo.. mrzel se na svou prostořekost a hanbil se za svou netaktnost. Když odcházel, zahlédl na malém stolku, pod starým, vzácným obrazem, podobiznu dívenky, svěží jako lesní pramínek a neporušené jako růžové poupátko. Už už chtěl prohoditi cynickou poznámku... ale vnitřní hlas ho zakřikl.

Jen se zajikl, ale ani pohledem se neprozradil že vše pochopil...

(Pokračování.)

JOSEF ŠIMÁNEK:

BÉLTIS.

Jdou chrámem zvuky slavných dissonancí,
kouř ohňů Béltis v šedé roucho halí,
a kněžky v divokém se točí tanci, —
jak se jich perly v tichu rozesmály!

A Béltis mlčí. Ani krev jí nehne,
jež rozstříkla se po žulových bocích,
ni vášeň červená, jež k nohám lehne
si unavena po divokých skocích.

Kněz s tiárou, z níž smaragd blesky hází,
jak hadí zrak, jenž slídí po kořisti,
dlaň noří do karneolové vázy,
na uhlí sype šafránové listí.

A Béltis mlčí. Chladnější než skála,
z níž vytesána je, zří její hlava,
jak po svatyni palčivý dech sálá
a z vůní krve matný přízrak vstává.

A v noci, chrám když opuštěn je celý,
tu Béltis vztyčuje se v chmurném gestu,
pěst zdvihá žulovou nad obzor stmělý
a mlčky hrozí velikému městu.

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Máte tam také své krajany! chrlil jedním dechem hovorný Gall, překotně raze jim uličkami mezi hustě obsazenými stoly cestu k své společnosti.

Byli tam Chantelou, Lenoir a se třemi Čechy jakýsi obchodník na odpočinku, živoiální starý pán, který rád se mezi mládeží omlazoval, trpělivě lámanou francinu svých soustolovníků, s nimiž v témže restaurantu obědvával, poslouchaje a shovívavě nestvůrné jich věty opravuje prostými, čistě pařížskými obraty. Z Čechů byl jeden malíř, nadaný hoch s drátenickou hřivou, plný smělých snův o plátnech, velkých a oslnivých, jimiž rázem zteče nepřístupné brány Salonu, jeden inženýr, studující tu postup obecních prací technických, a mladý archivář z Brna, Cyril Hiller, který vymaniv se roční dovolenou z okovů a prachu svého úřadu, připravoval se v Paříži na docenturu z dějin. Bezdruž se všemi se znal. S Hillerem stýkal se v přednáškách a v Bibliothèque Nationale a první dobu svého pařížského pobytu několikrát je navštívil v jejich kroužku. Ale restaurant, kde se scházeli, ač prostředního řádu, byl studentovi bez výdělku k pravidelné návštěvě přece jen drahý. Pak přišla do toho láska, a vídali se již toliko náhodně. Proto si měli dosti povídati, když Rodolphe Chantelou, vyšed Marion na tři kroky vstříc, rozesadil společnost tak, aby krajané přišli vedle sebe. Bezdruž si v ruchu vítání zhruba nepovšimnul, že lišák Rodolphe vyhradil Marion nejpříležitější místo po svém boku.

Zábava nenuceně plynula. Když si rodáci vypovídali, co se s každým dělo za ten čas, co se neviděli, mluvný Hiller začal rozmarně, k nemalému smíchu celé společnosti líčiti, jak se včera odpoledne na Montmartru dostal do kejklířské boudy s podivným, drastickým nápisem a s podivnějším ještě uvnitř druhem artisty-břichomluvce, který své produkci v lehkých hedvábných nohavicích světlé barvy předesílal učený výklad o různé funkci útrob a dietě, které jest mu šetřiti k bezvadnému

a neobtěžujícímu provedení virtuosních jeho kousků. Bezdruž ihned moralistně vzpomínal výstředních, nízkých zábav starého upadajícího Říma a konstatoval s emfasí, že pro něho takové kejklířství nebylo by zábavou, nýbrž jen bolestným symptomem společenské choroby, zvrhlého vkusu. Ale ostatní se smáli s pravou gallskou otevřeností, a nejvíce Marion, ta útlá jeho Marion, chechtala se z plného hrdla. Ani korrektní Chantelou neubránil se úsměvu, neboť v líčení Hillerově bylo skutečně cosi z rabelaisovského humoru. Duchaplný causeur, kterému již francina přestávala činit obtíží, a jenž zakládal si na svých nápadech a sečtělosti, kterou je špikoval, použil odporu Bezdružova, aby zapletl ho do své dialektiky. Hovor stával se stále exclusivnějším, vzdálenějším a změnil se v šerm kavárenské filosofie, jež začala vtipem a promrskavši rychle otázky společnosti, literatury, politiky, vědy, končila svůj pestrý kaleidoskop záhadami života, a jak se má pevná povaha vůči životu postaviti.

Hiller umluvil všechny. Pohyblivý Molin ze všech nejméně dlouho vydržel nezáživnou disputaci a odběhl ke kulečníku. Starý pán začal se s inženýrem bavit o spodním elektrickém vedení. Lenoir nechal si k nemalé závisti ve svém nitru, ještě pobouřeném od plesu u Bulliera a setkáním se s choristkou Lolou, od malíře žhavými barvami malovati straky na vrbě o množství modelek, jež má k disposici pro svůj obraz »Neronovy hody«, a o volnosti života malířského. Marion dávno již neposlouchala, šedavé své oči do prázdna upírajíc, a Chantelou byl také nějak roztržitý.

Těm dvěma dostačilo sem tam prohozené slovo. Dotyk špiček nohou dopověděl ostatní.

Bezdruž rozpaloval se stále vážněji. Byl pro okolí slep. Poněvadž hovor přestal býti všeobecným a změnil se v dialog, o nějž ostatní se nestarali, bezděky přesunul se v češtinu, a oba proucí se mohli debatovati hbitěji.

— Životu dlužno hledět pevně do očí. Jsou to nehybné, šedozelené, s úzkými, zlými zornicemi oči ještěra, číhajícího, aby nás zhltil. Nepřemůžeme-li jej my, přemůže nás... horlil Bezdruž. — Nemožno jít světem jako ve snu, s očima zavřenýma jeho problémům. Činu je potřebí. Statečnost k činu prokázat. A byť to byl čin negativní. Dospěl-li's k poznání, že život jest zlo, že žiješ marně, že nejsi schopen plodných činů, aspoň měj statečnost jej zavrhnout. Odhodlání, pevná vůle jsou nutny!

— Ve světě zbytečno, něco druhým dokazovat, namítal Hiller, projevovat statečnost, aby jiní ji viděli. Co rozumíte tím slovem čin? Většina tak zvaných činů jest jen produktem náhod, osudu. Člověk jest při nich passivnější, nežli sám myslí. Život dlužno přijímati tak, jak jest, a žíti jej tím větší je statečností, čím těžší život uloženo nám žíti.

— Ne, ne, bránil se Bezdruž. Pevného rozhodnutí jest třeba. Víte, chce-li se kdo střelit, střel se třikrát, aby bylo znát, že chtěl, pevně chtěl a nepovolil.

Hiller byl očividně překvapen prudkou, nenadálou konklusí. Chvilku úkosem se naň podíval, ničeho zvláštního však na něm nepozorujíc, pokládal vše jen za rozhovor čistě akademický, třebas vedený poněkud ohnivěji, jak přinášel jejich přívý temperament, i máchl odmítavě rukou.

— Třikrát! . . . . . třikrát! . . . . . toť teprve důkaz ... mumlal si před sebe tvrdošíjně Bezdruž, oči někde v dálce.

Když vycházeli z kavárny, nemohli se Hiller a Bezdruž ještě dostati ze svých úporných disputů. Vzpeřily se tu dvě zásadně různé letory, dva odlišné názory, jež jediné spojovalo: vášeň dialektiky. Jeden, sanguinik, bonvivantní optimista, filosof v bezvadném fraku, s pečlivě uvázanou bílou kravatou a výbojným švédským vousem à la Gustav Adolf. (Také o sobě rád tvrdíval, že předkové jeho přišli do Čech odněkud od severu, a že cítí v své krvi železo.) Druhý, melancholik, světem opovrhující pessimista, trochu zanedbaného, přec však interessantnějšího zevnějšku, duše rozdvojená mezi dva světy, svět vůle a citu. Marně je napomínali, aby je již nenudili svými planými hádkami. Chantelou podal Marion, když se o ni Oleš nestaral, dvorně rámě a raději s ní pospíchal napřed.

Teprve když obtloustlý pán, který nechápal, proč se ti dva vzadu pořád o něco rozčilují, a který řešil nejraději otázky dobrého vína, jak které na jazyku voní, chtěl s malířem a inženýrem odbočiti a vytrhl řečného Gustava Adolfa z řetězu jeho vývodů, Oleš Bezdruž, uvolniv se z důvěrného podpaždí a z přívalův axiomat, aforismů a maxim, z vtipů a oxymorů, povšiml si, jak Marion, opírajíc se o Rodolpha, něžně hlavu k jeho rameni schyluje.

Projelo jím to jako blesk. Sesinal. Molin a Lenoir vzali ho rychle mezi sebe a vyciťujíce křivou situaci, hleděli ho všemožně zabaviti svými řečmi. Ale v nitru jeho vztyčila se již příšera, kteráž od první návštěvy u Bulliera v něm rostla, sotva tušeně a podvědomě, až nyní, jako rázem zmohutnělá a děsná, zatla mu v srdce své drápy: Olšem zalomcovala žárlivost.

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Tak se nesmíříme,« ozval se ředitel a zase ticho zavládlo. »Uznávám snahu pana Mitury, ale on nám diktuje, co smíme a co nesmíme dělat. To přijmout nemůžeme. Pronajmeme okrajky obci, ať si obec dělá s nimi co chce, ale nájem může platit pouze na šest roků. Po té lhůtě bude obec znovu vyjednávat. Samo sebou se rozumí, že velkostatek nebude své požadavky zvyšovat do nekonečna, ale bude mít volné ruce. Jste-li spokojeni, mohu hned nájem s vámi uzavřít.«

»Tak, tak, hezky si to pan ředitel připravil,« řekl Mitura, a složiv ruce na prsou, k němu se obrátil. »Teď bych jen rád znal toho hlupáka, který by do takové klece vlezl.«

»Proč to nazýváte hloupým?«, obořil se správce. »Jste vy snad celá obec? Ať mluví jiní.«

»Pane správce, já na panské na výdělek nejezdím, nesmíte na mě tolik křičet. Jsem zdejší usedlík, hospodařím na svém a své právo nikomu nepopustím. A kdyby tihle všichni řekli, že svolují, já nesvoluji. Já chci na okrajcích pást, jako jsem pásl a bude-li mi vrchnost bránit, budu se soudit. Tak, teď jsem řekl, co jsem chtěl. Pan ředitel nám dává lhůtu šesti roku. A po šesti letech by velkostatek řekl, abychom platiti ne jednou, ale desetkrát tolik, poroučel by a my bychom musili mlčet nebo platit. Ne, ne, z toho mračna déšť nebude. My se o své právo takovou kličkou připravit nedáme.«

»Kdo to, brachu, bude platit?«, ptal se z pozadí sedlák Dostoupil.

»Všichni, kdo budou chtít užívat jak užívali.«

»To by byla drahá pastva,« vyjekl Šimůnek.

»Přijde na to. Kdo vyhraje, nebude platit, zaplatí všechno, kdo prohraje, tedy oboje útraty za obě strany,« popichoval ředitel.

»Pane řediteli, je zbytečno se starat, co se stane po soudu,« ozvala se náhle Helena. Až dosud mlčela, přemáhala se, dusila v sobě rozhorlení. Ale teď už nemohla se zdržeti. Jasně viděla, jak ředitel chce občany podskočit a jak asi v duchu se jim směje. »V této chvíli dlužno rozhodnout, skončí-li spor smírem nebo soudem. Pro naši obec je věc veliké důležitosti a kdo ji nechápe nyní, bude ji snad chápat za několik dní. Občané ústy pana Mitury navrhují slušný smír. Vám zůstane vlastnické právo a zároveň budete kryti pro budoucnost, kdyby rybník byl vypuštěn. Osadníkům zůstane pastva, kterou nájemným slušně zaplatí. Velkostatek tímto smírem získá a povstane-li soud, pak můžeme směle říci, že soud vyvolal velkostatek.«

»Oho!«, zvolal správce.

»Slečna je příliš prudká, ale k dámám sluší být galantním,« zasmál se ředitel polou pohrdavě, polou lhostejně. »Slečna je také v obecním výboru?«

»K čemu ty nejapné otázky?«, vybuchla podrážděně. »Jsem majitelkou usedlosti a jde právě tak o mou kůži jako o kůži těch ostatních, snad ještě více, protože moje usedlost je větší a prohrajeme-li, budu nejvíc platit já. Hájím své právo a divím se, že pan ředitel se snižuje k laciným úsměškům. Jsem, Bohu díky, dost vzdělaná, abych mohla posoudit, co smím bez újmy své cti podniknout.«

»Nepřišel jsem poslouchat poučování o svém chování,« vyjel také ředitel rozvzteklen. »Ostatně je zřejmo, že jsme se zbytečně namáhali a ponižovali nabízením smíru. Kdo chce soud, ať ho má. Ohlašuji, že do zítřka do večera budou se v panské kanceláři pronajímat dílce okrajků a kdo chce najmout, ať se přihlásí. Hajní budou dohlížet, aby od nepovolaných nebyl panský majetek opásán a kdo se chce vyhnout pokutám, nechť si dohlédne na své pasáky. S Bohem, pane starosto.«

A s hlavou hrdě vztýčenou vycházel ven. Správce, zlostně koule očima, supěl za ním. Vsedli do ekvipáže, a až do světnice zalehl rachot rychle se vzdalujícího povozu. Ve světnici bylo dosud ticho. Helena, bleda, s chvějícími se rty seděla a dívala se před sebe. Starosta jezdil dlaní po hlavě a sedláci koukajíce kamsi do neurčita, tajili dech.

»Budete někdo pachtovat?«, přerušil pojednou Mitura ticho. »Povězte přece, nic se nebojte, nebudu vám proto spílat. Rád bych věděl, kolik je mezi námi zrádců. Ať jich je kolik chce, mně je to jedno. Povídám to proto, že jsem sice svůj dobytek nikdy na rybníce nepásl, ale zítra a pozejtří tam vyženu sám, co živého mám ve stavení a nebudu se ohlížet, pronajal-li kdo něco nebo nic.«

»Také náš dobytek půjde zítra k rybníku,« pronesla Helena a určitě. »Není vám sousedé hanba, že mlčíte? Jako na robotníky na vás přišli a vy mlčíte. Chcete novou robotu? Nemáte trochu tvrdosti? Živí vás velkostatek nebo vaše poctivá práce? Dá vám velkostatek něco zadarmo. Nemusíte si každý groš

perně vydělat? A nezavolají-li k výdělku vás, kdo jim bude pracovat? Snad rok vás budou pomíjet, jednat ze vzdálených vesnic, ale potom se musí vrátit k vám, protože bez vašeho přispění, bez vašich mozolů a bez vašeho potu stal by se velkostatek vyschlou řekou, ktera by svým pánům přestala býti zdrojem bohatství. Což to nechápáte, že vám sice vyhrožují, ale nesmí vám ublížit? Že vás chtějí využitkovat, ale nedáte-li se, že musí sami nabídnouti vám poctivý smír? Styděla bych se, že jsem vaší sousedkou, kdybyste ukázali, že se bojíte jako slabé ženy a že hrozba úředníka ochromí tolik samostatných občanů.«

»To jsou zlatá slova, Bůh vás, slečinko, pozdrav. Už nenaříkám, že váš pantáta hnije. Starosto, ať hlasuje výbor, budeme-li hájit naše právo všichni, nebo někteří.«

»Co říkáte, sousedé, budeme se soudit?« ptal se starosta, dodávaje si důležitosti.

»Když má být soud, ať je obec zajedno,« řekl Dostoupil.

»Tak, všichni půjdeme,« přikývl Starý.

»Jářku, ještě nám neřekli, kdo to zaplatí!« vyvolával Šimůnek a zatřepal rukou u stropu. ,»Prohrajeme-li, já!« křikl Mitura zlostně. »Ať nikdo nenaříká, že ho to něco stálo. Můj syn mi aspoň zaplatí mou starost o něj v mládí.«

»Když bude takový laciný soud, tedy soudit,« rozhodl Šimůnek a spokojeně se usmál.

»Ano, soudit,« znělo to sborem a na ráz se všichni zasmáli a vesele si podívali do očí.

III.

Ještě nikdy ve svém životě nepocítila Helena takové urputné a zavilé rozhořčení. Všecka se tetelila hněvem, když ze schůze odcházela a doma téměř zdešeně ji pozorovali. Vybuchla znova, líčíc jednání ředitelovo a její oči zahořely plameny.

»Nechápala jsem dosud muka venkovského lidu v době roboty, zdálo se mi, že je vše přehnáno a skresleno, ale teď to cítím, co trpěl lid pod vládou takových nadutých a bezcitných karabáčníků. Buď mlč a buď hříčkou mých rozmarů, nebo tě ztrestám, až do smrti nezapomeneš. Ano, mlč a trp! Jakoby ten lid už dost dlouho nemlčel a netrpěl. Protože nemohou naň přímo, aspoň nepřímo ho štvou, jeho práva šlapou, nové jho mu na krk házejí, aby se neodnaučil býti zkroušeným a pokorným. Očividné bezpráví páchají a ještě se stavějí uraženými, brání-li se napadení. Ale přepočítali se. Teď já neustoupím a kdyby celá obec se pokořila, já se nepokořím.«

»Bože, dítě, až mám o tebe strach,« naříkala matka. »Něco se ti stane, zostudí tě, naposled snad tě k soudům poženou.«

»Nic se, maminko, neboj, znáš mě a víš, že nejednám bez rozvahy. Kdyby nebožtík tatínek viděl, co se dnes dělo, jistě by byl více a hůře mluvil než já.«

»Což nebožtík, připravil se starostmi o život,« zasteskla si truchlivě a slze jí vytryskly.

»Nebyl snad vážen? Nezanechal nám dobré jméno a jmění, které nám zaručuje pohodlný život.«

»Což o to, ale ty snad si toho příliš mnoho bereš.«

»Nech, maminko, Helenu, ona není nezkušená,« připojila se Ludva k sestře. V srdci jejím doutnala dosud uražená hrdost a tajný hněv proti panským úředníkům. »Někdo se starat musí.«

»Arci, arci, jen abychom nepřišly o svatý pokoj,« povzdychla si odevzdaně.

»Vy budete mít pokoj a já aspoň prožiju zápas, který mi bude pro celý život poučením. Kdybych věděla, že šťastně soud vyhrajeme, smála bych se dnes tak vesele, jako nikdy ve svém životě.« — —

Do smíchu jí však nebylo. Byla si vědoma, že soud nebude zábavou a že i ona dostane svůj díl jako zápasník, jemuž se rány nevyhýbají. Ale její nitro ztvrdlo a zocelilo se. Cítila se povinnou postavit se v řady svých sousedů, s nimiž ji poutala tatáž rodná půda a tytéž zájmy. S nimi půjde, aby se neoddávali marným obavám a aby jméno, jež nosila a jež je pamatovalo na čestného jejích druha, dávalo jim posily. Nejde pouze o hmotný prospěch, jehož soudem se domohou. Jde také o probuzení jejich sebevědomí a čestné hrdosti, aby nesměl kdokoliv zbytečně je dráždit a snižovat, aby už jednou padly poslední zbytky předsudků, jakoby sedlák nebyl roven tomu, kdo má větší záhony pozemků a kdo sám nevede pluh svou rukou. Jejich povahy musí se vytříbit, jejich odvaha prohloubit a zušlechtit a potom se dají vést dál, k vyšším metám a vznešenějším zájmům.

Když ráno poručila čeledi, aby vyhnala dobytek na pastvu k rybníku, žasli čeledínové i služky. U Prchalů pásaválo se až na podzim, když byla otava sklízena a to pouze občas. A teď mají pást jako u obyčejného sedláka. Helena byla netrpělivá a pobízela k chvatu. Když vyvedena byla dlouhá řada skotu, sama k rybníku zamířila. Než k němu došla, jakousi vádu slyšela. Popošla a už rozuměla. Mitura se synem pásli u rybníka a proti nim několik hajných holemi šermovalo. Co křičí, nebylo sly-

šet. Sotva zahlédli dlouhou řadu dobytka a Helenu, ustáli a nerozhodně se dívali. Pak stranou ucouvli, shlukli se a rokovali. Po chvíli šli vstříc Heleně.

»Ten dobytek je jejich?« ptal se nejstarší, uctivě ji pozdraviv.

»Ano, můj.«

»Nemají nám za zlé, ale zde se pást nesmí.«

»Tak? Kdo nám zakáže?«

»Milostpán ředitel nám poručil, abychom každého zahnali. Služba je služba, nám je to dost obtížné, ale pomoci není.«

»Co máte poručeno, když vás lidé neposlechnou?«

»Udat máme, kdo pásl a mnoho-li kusů.«

»Ulehčím vám. Moji lidé vedou pětačtyřicet kusů a zodpovědnost za svou čeládku přejímám. Jen to tak ohlaste.«

Hajný se zadíval k zemi a chvíli mlčel.

»To je kříž,« povzdychl si. »Lesy jsou prázdné a místo toho máme se s lidmi tahat. V lese budou krást, škodu dělat a my abychom honili husy. Co dělat! Nám nemají za zlé, raději bychom kámen lámali než takovou službu konali.«

»Jen dělejte svou povinnost, my vám zazlívat nebudeme,« řekla laskavě a usmívala se na Mituru, jenž se k ní rozjařeně blížil.

»To je podívaná! A což za chvíli. Ostatní neměli dosud kuráže, bojí se, ale za chvíli něco uhlídáme. Mám radost, věřte mi, už mnohá léta mi tak krásně nebylo. Tak se to patří, ať sedláci taky jednou pány dělají. Vida, už jdou.«

Z uliček mezi domky u rybníka zabučely krávy, zakejhaly husy a lidský hlahol se ozval. Jako by se jednalo o masopustní žert, dnes místo čeládky sami hospodáři přiháněli dobytek, hospodyně husy a za nimi v pestré směsi podruzi a děti sbíhali se k rybníku na řídkou podívanou. Známí z daleka na sebe kývali, pokřikovali, smáli se a od rybníka zněl hlahol, jakoby se výroční trh zde odbýval.

»Zapisujte, zapisujte,« křičel Mitura na hajné. »Celou ves zapište. Od čísla k číslu jděte a všechny udejte, ať váš pan ředitel vidí, že v Břízách jsou všichni sedláci buřiči, všichni bez rozdílu.«

Hajní sklíčeně ustupovali ke hrázi. Už nebránili, nepřeli se, nešermovali holemi. Úzko jim bylo. Se sousedy po přátelsku žili, předcházeli si je, aby při kácení dříví ochotněji se sjeli a odvezli zásoby na pilu. Čím déle leželo dříví v lese, tím těžší byla služba, hlídat musili dnem a nocí, za mrazů a dešťů a nepochlubili se, jakou výhodu jim majitelé povozů prokazují, když v čas paseky vyprázdní. Skoro všichni byli s tím či oním z městečka spřáteleni, na pouť a posvícení byli zváni, jako panští služebníci čest měli. A teď najednou takový převrat, nepřátelství, hotové pozdvižení. Mezi sebou byli svorni, všichni na ředitele hučeli, sedlákům za pravdu dávali a styděli se, že jich bylo zneužito k bičické službě a k honění hus.

»Co bychom tu déle dělali,« rozhodli se konečně. »Pojďme do kanceláře. S lidmi se prát nemůžeme, však jde o živobytí. Co bychom pořídili? Celá obec se sběhla a nevěří-li pan ředitel, ať se jde podívat.«

Obešli rybník a po hrázi klusali ke Koruni. Mlynář stál na hrázi, ruce v kapsách maje zastrčeny a pomoučněnou čepici na čelo staženou.

»Kam utíkáte?« volal zvědavě na hajné.

»Na kancelář, pane otče,« hodil rukou hajný Lanč. »Vidíte to pozdvižení?«

»Vidím, vidím. Zbláznili se ti lidé?«

»Kozel ví, co se to mele,« řekl mrzutě a zastavil se na okamžik. »Nás sem svolali a poručili, abychom nikoho k rybníku nepustili. Ono se to lehce řekne, ale ať to někdo zkusí. Napřed Mitura, potom slečna Prchalova a za nimi celá obec. Smích jsme strhli a kdybychom se byli ozvali, se zdravou kůží bychom neodešli.«

»Slečna Prchalova taky přišla?« podivil se mlynář a hlavou potřásl.

»Taky. Hned za Miturou. Panečku, ta se nedá.«

»Že jí není hanba,« ušklíbl se pohrdavě.

»No, taky jsme se divili, ale drží s obcí. Musíme chvátat, aby se mohli páni přesvědčit. Kdo neviděl, neuvěří.«

»Jen je všechny udejte, neuškodí, když je vrchnost zkrotí,« řekl jízlivě a popošel po hrázi. Hajní chvátali k zámku a mlynář, chodě po hrázi, díval se, mračil, uškleboval a na konec syt podívané sešel do mlýnice. V kanceláři sběhli se všichni, ředitel, správce, účetní i adjunkti. Vyptávali se, hajné napřed plísnili, potom však se hněv proti sedlákům obrátil.

»Hotová revoluce,« vyrážel správce zlostně. »Kůže je svrbí, rádi by napodobili stará selská povstání. My je zkrotíme, zaženeme chuť k takovým demonstracím.«

»Rád bych viděl selanku, když slečna malířka pásla svoje stádo,« zažertoval účetní bujně.

»Prosím vás, je to kaprice, malicherný vzdor,« prohlásil ředitel s vysoka. »Je pyšná na svůj statek a domnívá se, že jí sluší, hraje-li si na malou velkostatkářku. Ten vzdor ji bude stát několik tisíc.«

»Jen abychom účet nezaplatili my,« hučel důchodní, kouře z dlouhé dýmky.

»Prázdné strachy!« zatřepal správec rukou. »Úřady musí respektovat, že hájíme své a taková revoluce je povážlivá i pro veřejný pořádek.«

»Nehádám se, mně je lhostejno, jak to skončí, ale že nám při tom veselo nebude, jsem jist. Na úřady mnoho nespolehejte. Bez advokáta spor nepovedou a advokát si dá záležet, aby neprohrál. Celý kraj se doví o takovém soudu a pro mladého advokáta bude to vzpružinou, aby vynikl.«

»Dovolte, pane důchodní, vy mluvíte jako jejich přítel,« vyjel správce jizlivě.

»Ne, pane správce, mluvím jako starý zkušený úředník, který vede účty a který ví nejlépe, kolikrát jsme už zbytečně na palmare ztratili výnos ne jednoho, ale několika dvorů. Potom, když pan baron hubuje, když chce vědět, kam tekou peníze z panství, poschováváte se a zůstane starý důchodní jediný, aby snesl nejhorší příval hněvu pánova.«

»To je dětinství,« prohodil ředitel posměšně. »Vy přece neodpovídáte za výnos. Od toho jsem já.« A zaklepal si významně na prsa.

»Ano, vím to, ale milostpánův hněv odnést, od toho jsem zase já. Bylo by smutné, abych jako nejstarší úředník nesměl pronést svůj úsudek, může-li na příklad pan účetní rozhodovat, má-li být soud či nic. Jsem už těch zbytečností syt a bude-li se mě milostpán teď či později ptát na úsudek, řeknu bez obalu, že byli sedláci k soudu dohnáni vámi, pánové.«

A všecek hněvem zapálený vešel chvatně do dveří, nad nimiž bylo velkými písmeny napsáno »Rentamt« a pod tím droboučkými literami krčil se nápis: »Pokladna«. (Pokrač.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. JAROSLAV POSPÍŠIL zemřel v neděli 16. ledna. Vynikal jako právník, ale ideálním působištěm jeho byla Ústřední Matice školská, pro niž pracoval nezištně a vytrvale plných osmnáct let. Zastával funkci pokladního dozorce, pak náměstka předsedova a předsedy hospodářské komi-

RUDOLF ALT: ZE STARÉ PRAHY.

KAREL ZENGER.

se. Ohromná agenda, kterou vyžaduje rozvětvená síť matičních škol, mohutná organisace jejích odborů, neustávající starosti finanční a nepřetržité zápasy, které Matici sváděti jest s obcemi i státem o každou českou třídu, poskytly nadšenému pracovníku záslužné práce přebytek. Dr. Jaroslav Pospíšil byl synem Jana Jaroslava Pospíšila, pražského knihtiskaře, knihkupce a nakladatele a vnukem královradeckého Jana Hostivíta Pospíšila, jenž v dobách probuzenských ze své tiskárničky vytrvalou a nadšenou prací během let vytvořil na tehdejší poměry naše veliké nakladatelství. Sám také, než otevřel advokátní kancelář, řídil knihkupectví po otci zděděné a vyvíjel horlivou činnost nakladatelskou. Ale ani později starou, vrozenou náklonnost k literatuře neztratil. Byl odborníkem v otázkách autorského práva a sepsal i vydal samostatně objemný »Výklad zákona o právu autorském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým ze dne 26. prosince 1895«, knihu, která by dnes v kruzích odborných těžce byla postrádána.

VÁCLAV KAREL EMANUEL ZENGER. Knihkupec pan Rudolf Ryšavý získal zajímavý portrét českého učence Václava Karla Emanuela Zengra z dětských let. Portrét maloval Josef Peschke a restauroval inspektor Rudolfinské obrazárny p. Pavel Bergner. Významno jest, že by se byl cenný ten obrázek málem dostal do rukou podomního obchodníka, jenž po zesnulém učenci kupoval celé zařízení bytu. Knihkupec zakoupil obraz společně s portréty rodičů Zengerových a požádal o obnovu p. insp. Bergnera.

K tomu připojujeme několik poznámek. Obrazy malovány asi v r. 1835 nebo 1836. Otec učencův, Václav Zenger, býval vojenským lékařem, matka Otilie, rodným jménem Spatzcková, zemřela 15. srpna 1838, stará dvacetsedm let. Dle zápisů otcových na posledním listě modlitební knihy »Gott ist die reinste Liebe«, oddán byl s Otilií Spatzckovou dne 25. října 1829 a Václav Karel Emanuel (nikoli tedy B e d ř i c h, jak patrně omylem uvádí Ottův Slovník Naučný) narodil se 17. prosince 1830 o $3^{1}/_{4}$ hodině odpolední. Modlitební kniha s těmito zápisky jest nyní majetkem české techniky Pražské.

Dvorní rada Zenger zemřel právě přede dvěmi léty, 22. ledna 1908.

ANKETA O TĚLESNÉ VÝCHOVĚ. Ve dnech nedávno minulých (10.—12. ledna) konala se ve Vídni v ministerstvu vyučování anketa o tělesné výchově mládeže školní vůbec a středoškolské zejména, jež u nás zůstala polo nepovšímnuta, ač předmět její svrchovaně je pro nás důležit. Ale různé spory a záležitosti domácí, mnohdy malichernější než si myslíme, odvracejí naši pozornost často od věcí, jejichž význam vysvitne nám teprve pak, když nám již uklouzly z ruky. Nelze upříti, že ministerstvo vyučování, od dob Gautschových, věnu-

JOSIP MILAKOVIČ,
chorvatský básník, překladatel české poesie do chorvatštiny.

je tělesné výchově zvýšenou pozornost, na vděk všem přátelům mládeže, ale na zlost starým professorům, kteří spásu vidí toliko v důkladném studiu starých klassiků. Nemůžeme tuto podati ani stručného referátu o průběhu ankety, jejíž výsledky ukáže teprve budoucnost, zmiňujeme se o ní toliko, pokud zasáhla i v náš český život. Z devadesáti účastníků byli k anketě pozváni č t y ř i Čechové: univ. prof. dr. Janošík, prof. Jos. Klenka, ředitel náchodské reálky A. Mach, a dr. Jiří Guth, předseda čes. výboru olympijského, z Moravy pak prof. J. Karásek. Anketa jednala o otázkách: 1. Pokud je žádoucno zlepšení tělesné výchovy, a jak mohou býti podporovány snahy školy domovem. 2. Pokud dlužno upraviti osnovu tělocviku, aby vyhovovala moderním požadavkům. 3. O vzdělání a výchově učitelů tělocviku a o zavedení inspektorů tělocviku. 4. Tělesná výchova v poměru k výchově vojenské a o cvičení ve střelbě. 5. O organisaci útulků mládeže školní. — V otázce první byl koreferentem prof. Jos. Klenka, který způsobem nanejvýš věcným a přesným dovedl svuj předmět vyčerpati a v doslovu ke svému referátu podal ještě vhodné návrhy o konferencích a statistice tělesné výchovy, pak o tělocvičnách a hřištích každé školy. Co ostatních řečníků českých se týká, poznamenáváme, že prof. dr. Janošík doporučoval rozšíření tělocvičného kursu (i pro dámy) na tři leta a přičlenění jeho nikoli fakultě některé, nýbrž universitě; pak účastenství všech universitních posluchačů při tělocviku. Dr. Jiří Guth zdůrazňoval rovnocennost výchovy tělesné a vyučování vědeckého, jakož i rovnocennost náležitě vzdělaných učitelů tělocviku s ostatními členy sboru a zřízení zvláštní sekce pro tělesnou výchovu při zemských úřadech školních. Poukázal na význam her olympijských a na způsob, kterým Klub českých turistů podporuje feriální cesty, jakož i že výlety studentské měly by býti professorům honorovány. Konečně doporučoval pěstění jízdy koňmo tam, kde jsou vojenské jízdárny. Prof. J. Karásek poukázal na morální a paedagogický význam tělocviku a her, jakož i na důležitost řádné statistiky tělesné výchovy; vzdělání hygienické pro učitele tělocviku je nezbytným, školní lékař budiž členem sboru učitelského. Anketu, která byla v podstatě prací dv. rady Huemra (povoláním filologa), řídil ministr hrabě Stürgh, po případě sekční chef rytíř J. Kaněra s uznání hodnou nestranností. Na vysokou výši ethickou povznesl debatu, venkoncem věcnou, baron Pidoll, bývalý ředitel Tereziana, krásnou svojí řečí, a pozornost vzbudila blahovolná slova pol. podm. ryt. Bockenheimra o vojenské službě učitelů. J. G.

JUDr. JAROSLAV POSPÍŠIL,
první místopředseda Ústř. Matice školské,
právnický spisovatel.

ALMANACH PRAKTICKÉHO ČLOVĚKA na r. 1910 čtvrtým tímto ročníkem nejlépe dokazuje, jak se vžila ročenka tato v českém čtenářstvu, které takového celoročního přehledu po nových zjevech v oboru duševního života prakticky důležitých skutečně potřebuje. Aby vše bylo registrováno, co nového na poli věd a umění přinesla doba, nestačil by svazek stokráte silnější, ale bylo by správno nečiniti ničeho, když nestačíme učiniti všecko? Každý rok přináší kniha množství statí z per odborníků o otázkách, které se v praktickém životě vyskytují, o některých z neinformovanosti jednáme často — k nemalé své škodě — špatně. Aby z oborů dosud nedotčených něco spis přinesl, sáhá co rok do látky nové — kdo si opatřil všechny ročníky, může sledovati myšlenkový postup redakce a oceniti, pokud se vůdčí idea, jež knihy ty uvedla v život, podařila původcům. Pomocí četných spolupracovníků ze všech oborů věd a umění letos uskutečněn spis, v němž mimo rubriky obvyklé a některé nové, rodinným zápisům sloužící stránky, zařaděny tyto prakticky důležité kapitoly: Rozdíl věku a pohlaví v právu soukromém, Právní ochrana dětí nenarozených a po-

hrobků, Nové předpisy o vojenské taxe, Úrazové pojištění, Něco o jméně, O úrazech neb zabití při jízdě na železnici. Možno-li prodati cizí věc, Naše obranné jednoty národní, Předpisy o benzinu daně prostém, Nájem bytu, práva a povinnosti z něho vyplývající, Praktiky zločinců, Přehled nových zákonů, Pense vdov a sirotků po státních úřednících, Změna práva dědického v zemědělství, atd., jež opatřeny z oboru věd právních a státních péčí známého, oblíbeného popularisátora, dr. Bohuslava, kdežto druhá část knihy popularisující vědy přírodní, technické a lékařství (Spiritismus, O vodoléčbě, Vzduch surovinou k výrobě mrvy, Požívání ovoce, Technické museum české, Jak se falšují starožitnosti, Podzemní archivy, O automobilech, O kovech snadno roztopných atd.) zase do oboru druhého redaktora zapadají. Mimo to je v knize několik statí obecně zajímavých, Hymny různých národů, Filatelie, Esperanto) a dále množství článků společensky vychovávajících, aforismů, podnětů k uspořádání života ušlechtilejšího, dále velký počet obrázků (zajímavé cykly) a abecední rejstřík hesel tří ročníků dřívějších. Apartní úprava při značné láci činí spisek vítaným přírůstkem čtenářstvu zvláště na českém venkově, kde je každé vědění cenné, a kde nelze pro každou záležitost nalézti ve velkých bibliotekách neb u znalců poučení rychlého a, nalezne-li se, za drahé peníze, často za mnohem víc, než stojí celá kniha! s—a.

ZE STARÉ PRAHY. Slavný vídeňský malíř krajin a architektur Rudolf Alt (narozen ve Vídni r. 1812, zemřel rovněž ve Vídni r. 1905), na svých častých cestách pobyl i v Praze. Našel ji ještě zcela zachovanou, omšelou věky, trochu zanedbanou, jistě i značně maloměstsky-šosáckou, ale kouzelně malebnou a zajímavou. Bystré jeho oko postřehlo ihned karakter starobylých pražských architektur, situační zvláštnosti budov, mnohdy přímo raffinovanou kresbu půdorysu ulic i náměstí. Na malém obrázku, jehož reprodukci dnes přinášíme, je patrno, jak malířsky výhodné stanovisko Alt dovedl si vyhledati, jak uměl užíti světla k sesílení dojmu, jak měkce, s láskou kreslil starobylé budovy, jichž slohová směs sladěna v harmonii tak podivuhodnou. Až na renaissanční rohový dům s loubím, tvořivším kdysi první kulisu ulice K mostu, velmi effektně odsunutou s čáry ulice, jejíž vyústění tak účelně rozšířeno, vidíme na obrázku budovy do dnešního dne zachované. Postavíme-li se k sv. Mikuláši asi proti hostinci »u Glaubiců« a dovedeme-li si odmysliti nynější budovu Malostranské záložny, postavenou na místě řečeného domu, příliš vystrčenou a slohově rušící, vidíme tutéž scenerii, jakou viděl Alt. A přece jeho kresba zřetelně hovoří o jiných časech. Tak je provanuta ovzduším své doby, tolik osobitého v ní Alt zachytil! Nesmíme ovšem na obrázku hledati fotografické věrnosti, ani perspektiva ani poměry budov neodpovídají přesně skutečnosti. O to však Altovi neběželo. Na sítnici jeho oka zrcadlil se obraz vzácné krásy. Toho obrazu zmocnil se malíř a malířsky ho zužitkoval. Kreslil, co pro něho tvořilo malebný vděk prospektu: kontury věží, štíty a nároží domů, světelný proud, zalévající domy po levé straně obrázku a celou tu náladu nádherného, ale chátrajícího, sousedsky živořícího města. Půvabný staropražský obrázek zapůjčil nám s obvyklou laskavostí pan cís. rada J. V. Novák.

JOSIP MILAKOVIČ. V 16. čísle Máje upozornili jsme na knihu výborných překladů českých poesií do chorvatštiny, již vydal právě v Záhřebu Josip Milaković. Přinášejíce dnes podobiznu překladatele toho, podotýkáme, že také jako původní básník chorvatský těší se Josip Milaković zvučnému jménu. Vydal mimo jiné knihy veršů Hrvačanke, Mali svijet, U Zatišju, Staze i putevi, Vjetar i talasi a studii Majka (Matka) u našoj narodnoj pjesmi. Anthologii svou z české poesie projektoval původně ve větších rozměrech, ale nepříznivé poměry literární nedovolily mu provésti původní plán, byl nucen obmeziti se na menší míru a ani pak nemohl dlouho nalézti nakladatele. Nezbylo na konec, než vydati knihu bez honoráře a ještě nakladateli zaplatiti část nákladu. Tím větším vděkem povinna je Josipu Mliakovićovi česká literatura. -a-.

ZLATÁ KNIHA ČESKÉ ŽENY letos vychází na pout mezi české ženy, které chtějí míti svoji literaturu, jež by hájila výhradně jejich život a jejich zvláštní, svérázné zájmy. Je pozoruhodno, že několik podobných publikací, jež sledovaly podobný cíl, zašlo (na př. Češka), ač nebyly nepodařeny — tato má svůj pel, jejž mu dodává redakce, skládající se z vynikajícího českého romanopisce a pečlivé české odborné učitelky. Z obsahu letošního ročníku ženské čtenářstvo zaujmou stati: O pletení krajek, Ošetřování nemocných, Pěstění rukou a nehtů, Pěstování květin v domácnosti, Pokyny nevěstám, o Ústředním spolku českých žen, O četbě mládeže, Podmínky, za nichž přijímá se do zemských ústavů, dále pěkný článek pro domácnost, O zelenině, Žena v obchodě, O hospodárnosti, Návštěvy u nemocných, O ústavech pro bezplatné sprostředkování služby a práce, O hračkách, O představování, O zařízení bytů — vše z per našich nejpovolanějších spisovatelek a jen tu a tam z per autorů, kde nebylo lze nalézti autorky pro látku dosud ženami u nás pomíjenou. Obrázků illustrujících text je množství, spis je tištěn drobným, ale čitelným písmem na velmi pevném papíře. Doporučujeme. Knihu uspořádali Frant. Herites a Fr. Neumannová.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 18.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJ, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

M. JAHN:

PRACH.

Jak byl vševidoucí paprsk v jizbu vnik',
ožil, zatřepotal ve vzduchu se v mžik
prach, ta pomíjená troska věcí všech,
zahrál, zatřpytěl se jako přelud v snech.

Zdá se nehmotný být, skoro bez tíže,
že se na čas, prostor ani nevíže,
a přec jaké stopy věcí všech v něm jsou,
třebas lehčí pršky, která splývá s mhou.

Marnost, všeho marnost, a přec teď ji zřím,
jak se k výši nese jako světlý dým
a zas klesá dolů jako stínů stín
pod paprsek slunný níže do hlubin.

Vím, že prach ten dýchám, který rodí zem,
že v tom prachu marném celý stajen jsem,
z něho že jsem vyšel, v něj se vrátím zas
osudu všech věcí jenom na pospas.

A co tedy žil jsem, doufal, dumal, snil
za hrstku těch marných, plachých žití chvil,
až své zavru oči, bude soudit svět,
co je zrní dobré a co byla snět.

A co světlého kdys po mně zůstane,
nevyváží věnce dneška vylhané,
jen až tělo setlí, rozpadne se v prach,
duch se k světlu vzepne nad můj popel
v tmách...

Dr. R. J. KRONBAUER:

NAFTÁŘ.

Episoda ze zapadlé garnisony.

(Pokračování.)

To bylo docela jiné děvče, než s jakými on po celý život svůj se stýkal. Stála tu ta podobizničkа jako bělounká kaplička v poli. To je kamarádova svatyňka, to je jeho oltářiček, u kterého se modlí. Zůstal ještě okamžik, ptal se na to a ono, ale při tom pokradmu se díval na to hezounké stvořeníčko, z něhož jakoby vůně vanula. Bylo mu, jako by na tom stolečku stálo světýlko.

Jsou přece jenom ještě jiné radosti, než jaké poznal Vasil. Za dvě hodiny vkrade se k němu do pokoje žena, která klame hodného, počestného muže. Má sličnou larvičku, svůdné, překynulé tělo . . . ale kloudného slova člověk od ní neuslyší.

»Podej mi plášť,« zvolal na sluhu.

Zapálil si cigaretku a postavil se u okna.

»Má pan nadporučík klíč?«

»Mám.«

»Má pan nadporučík pouzdro na cigaretky?«

Vasil jen něco zamumlal.

»V kolik hodin mám zatopit?«

»Netop vůbec . . . přijdu pozdě domů.«

»A co mám, poslušně prosím, říci, až přijde návštěva?«

»Řekni, co chceš.«

Mezi dveřmi se Vasil zastavil. Podíval se na vojáka, na jeho statnou, štíhlou postavu, na jeho pravidelnou, příjemnou tvář. Pousmál se podivně, a zvláštní nápad projel mu hlavou.

»Počkáš na ni dole, rozumíš . . . a řekneš jí, že jsem musil do kasina, že pro mne poslal pan major. A co tu okouníš . . .? Zavru a vezmu klíč.«

Voják vyšel na chodbu. Vasil postál ještě okamžik mezi dveřmi.

V kostele zavzněly varhany. Byla večerní pobožnost před velkým svátkem.

Vasil popošel ke stolu a sedl si. Vzpomněl si na podivnou příhodu. Dole v kostele stál člověk s děckem, jehož matka byla nahoře, u něho v pokoji. Šla s nimi, vymluvila se, že zapomněla doma shasit lampu, opustila je v chrámových dveřích, a přišla k němu. Byl to její první chybný krok. Až dosud byla věrnou ženou, starostlivou matkou.

A dnes se má všechno opakovat, jako tenkrát, když přišla poprvé, třesoucí se jako list a bledá jako křída.

Vasil zavolal sluhu a nařídil mu, aby rozsvítil lampu.

Sluha se postavil u dveří a čekal na další rozkazy. Napadlo mu, že se asi pán jinak rozmyslil, a že zůstane při dostaveníčku. Díval se na něho, a nemohl pochopiti, co se to s ním děje. Vasil položil se na stůl a díval se do prázdna.

Varhany zněly vážně a teskně. Lid odříkával monotonně litanie. Vasilovi se zdálo, jakoby zástup dole plakal.

»Podej mi likér!« křikl.

Vypil tři skleničky a zase se tak podivně před sebe díval. Vypadal, jakoby pomýšlel na sebevraždu. Najednou se prudce obrátil a zařval:

»Co tu čumíš?! Počkej venku, až tě zavolám!«

Za chvilku vyrazil Vasil ze dveří jako divý.

»Přijdu ihned zpátky,« řekl k udivenému sluhovi.

Vasil pádil po schodech, obešel klášterní budovu a vstoupil do kostela. Ovanula ho zvláštní, prochladlá a vůní kadidla a svící prosycená atmosféra chrámová, na kterou se mlhavě pamatoval z dětských let. Vasil na všechno pohlížel s jakousi naivní, překvapenou zvědavostí. U oltáře stál neobyčejně vysoký, štíhlý kněz s hlavou vztýčenou, s pohledem upřeným k zlatému, ohnivě svítícímu Božímu oku. To není jinak možné, napadlo Vasilovi, než že tam postavili hořící svíčku, aby bylo dosaženo hodně nápadného efektu. V kostele bylo dost lidí. Vypadali všichni v pološeru uboze — všichni činili na něho dojem nešťastníků. Byli tak zabráni v pobožnost, že si ho nikdo nevšiml.

Vasil přivykl tmu a bystře se rozhlížel po chrámu. Toho, koho hledal, neznal, ale podle toho, co o něm slyšel, věděl, že ho musí okamžitě poznat. Pátral po něm ve vzdálenějších místech a měl už za to, že není v kostele. V tom ucítil na sobě upřený pohled. Vedle muže asi čtyřicetiletého stála malá, osmiletá holčička. Dívala se na Vasila pohledem plným obdivu a zvědavosti.

»To je on . . . její muž. . . . to je její dítě!«, zjistil Vasil a ustoupil o několik kroků zpátky. Holčička se otočila a sledovala každé jeho hnutí. Vasilovi bylo z toho pohledu horko. Schoval se za sloup, rychle přešel hlavní loď a v poboční se otočil.

Ještě jeden pohled děvčátka ho zachytil. Zdálo se mu, jakoby se na něho to ubohé dítě usmívalo.

Vasil vyšel z kostela druhou stranou.

Kamarád ho pozdravil. Stanul jako přimrazený a žasl nad tím, co viděl. Vasil podal mu zběžně ruku a vymluvil se, že někoho hledá a že velice spěchá.

Řekl pravdu. Utíkal do svého bytu, jakoby ho někdo pronásledoval. Když vstoupil do pokoje, zněly varhany nějak veseleji. Stál uprostřed pokoje a chvíli je poslouchal. V tu chvíli živě myslil na tři lidi, jež viděl v chrámu — na kněze, na děvčátko a na jejího otce, statného, řádného, sympatického muže.

Sedl ke stolu a napsal dvě řádky. Zavolal sluhu, chtěl mu podati psaní — ale najednou se rozmyslil jinak. Rozžehl sirku, psaní zapálil a položiv je na popelníček, čekal tak dlouho, až shořelo.

»Nic nebudeš vyřizovat, na nikoho nebudeš čekat . . . spravím si to sám,« řekl, zapálil si cigaretku a odešel.

Chodil před domem a čekal na ni. Přišla v několika minutách. Měla nesmírnou radost, když ho spatřila. Vasil ještě okamžik váhal. Byla tak roztomilá a tak svůdná, že bylo mu líto, odhodit tuto rozkoš. Bylo to zdejší nejpůvabnější stvoření.

V tu chvíli vzpomněl si na ten naivní, radostný, důvěřivý pohled jejího dítěte.

Šel s ní několik kroků a chvatně pronesl tato slova:

»Stalo se něco povážlivého . . . Byl jsem v pokoji a zaslechl jsem nějaký šramot. Sluha byl v pokoji . . byl to tedy někdo cizí. Vyšel jsem na chodbu a spatřil v koutě nějakého člověka. Je jisto, že to je nějaký špehoun . . . buď váš nebo můj nepřítel. S Bohem . . . nezapomenu, ale už se nikdy neuvidíme. Zachovejte mně věrnost po celý život. Jděte do kostela . . .«

Vytrestila na něho oči a hruzou nemohla promluviti.

»Pospěšte, člověk ten by mohl vyjíti za mnou a viděti nás.«

Políbil jí vroucně ruku . . .

Poslechla jako děcko. Viděl, jak vešla do chrámu a jak se přede dveřmi pokřižovala . . .

Bylo mu nevýslovně příjemně . . . Chodil na protější straně a pískal si veselou písničku. Varhany dozněly a lidé vycházeli z chrámu. Schoval se za strom a sledoval každou osobu. Konečně vyšli . . . on — ona . . . a děvčátko.

»Tak . . . to by bylo v pořádku,« řekl si v duchu a zamířil do kasina.

Před domem už se dozvěděl, že je po něm sháňka. I to už se vědělo, že prý byl v kostele. Velitel přivítal ho s vážnou tváří. Přišla inspekce, je tady generál, a poněvadž je tarokář, je nutno sehnat partii. »Myslím, že ji seženu,« hovořil starostlivě major . . . »jsem tu já, jsi tu ty, pro Naftáře jsem poslal . . . partie by tedy byla . . .«

Vasil si vesele zaluskl prsty.

»Doufám, že si uložíš dnes náležitou reservu,« prohodil major.

Vasil neodpověděl, ale za to se pořouchle usmál.

Za půl hodiny byla partie v proudu. Generál nehrál zrovna špatně, ale s Vasilem se rovnati nemohl. Dnes mu to přišlo právě vhod . . . cítil toho potřebu, na někom si shladit žáhu za velikou újmu, kterou si uložil. S počátku se přece jenom trochu pamatoval a milého generála očividně šetřil. Ale dlouho to netrvalo, a Vasil hrál asi tak jako Bohrman v Katakombách s Excellencí, generálovi dával contra a hru za hrou vyhrával. Major seděl jako na jehlách, mračil se a kabonil, byl v nesmírných rozpacích, na Vasila pomrkával, šlapal mu pod stolem na nohy . . . ale nic naplat, Vasil řádil jako divý, a generál platil, až se ohýbal.

Na jeho štěstí byl generál rozumný člověk, jenž kromě toho měl takové jmění, že mu na nějaké zlatce nezáleželo. Když bylo po hře, podal Vasilovi ruku a řekl, že si už dávno s takovým gustem nezahrál.

Vasil byl tím vším, co se dnes přihodilo, rozrušen a rozjařen.

»Kdyby mně bylo dovoleno, abych mluvil od plic,« řekl, »rád bych, pane generále, něco poznamenal.«

Vlídný úsměv ho pobídl, aby si jenom ulevil.

»Jsem vždy a všude poctěn vyznamenáním, abych hrál s inspekcí,« promluvil Vasil s jakousi vyzývavou upřímností, »a poněvadž jsem ještě nikdy vzácného návštěvníka nešetřil a všechny o slušné obnosy obehrál, říkává se o mně, pane generále, že jsem si po každé takové tarokové partii zhoršil kvalifikaci.«

Major a všichni ostatní důstojníci, trnuli hrůzou nad touto neslýchanou, opovážlivou prostořekostí.

Dopadlo to s Vasilem tentokráte všechno znamenitě.

»Naopak . . . naopak,« dal se generál do srdečného smíchu, »bylo mně velice příjemno, že se poprvé v této garnisoně neopakovala pranetaktní pozornost, která mně pokazí vždycky celý večer . . . Zítra si zahrajeme zase . . . aspoň se něčemu naučím a do příští stanice přijedu s leckterou pěknou zkušeností.« — —

Tento malý, s vojenským povoláním nijak ovšem nesouvisející »kvalifikační« úspěch ve spojení s ušlechtilým obratem v duši Vasilově, třeba byl výsledkem okamžité nálady, přivedl ho na myšlenku, která mu ještě nenapadla. Vzpomněl si, že má v ministerstvu vojenství dobrého kamaráda, a napadlo mu, že by mu mohla jeho protekce pomoci, aby se dostal do lepší garnisony. Dva dny koncipoval dlouhý, upřímný dopis, v němž věrně a poctivě vylíčil svoje dosavadní vojenské curriculum vitae. Všechno ho už omrzelo, všeho se už nasytil. Měl dvě milenky a obou se zbavil. Jednu zachránil, připoutal ji k rodinnému krbu, a z toho prý má velkou, krásnou radost. Přesvědčil se, že už nikdy nedopustí se chybného kroku — dostala pořádně za vyučenou . . . má chudinka malá hrozný strach, aby se na ni neprozradilo, že se jednou zapomněla, a je teď z ní věrná, přítulná ženuška a starostlivá, něžná, milující maminka. S druhou už tak dobře nepochodil. Scházel se s ní jenom ve vlacích — ale i v tom byl jakýsi dráždivý půvab. Byla ženou lvovského vojenského dodavatele, jmenovala se Jadviga a byla to snad nejkrásnější židovka pod sluncem. Zahrál jsem si s ní tuže hru jako se s . . . . skou paničkou . . . Jadviga se mi vysmála do očí, vysadila mne v nejbližší rychlíkové stanici na perron — a požádala mne, abych odevzdal telegram, který napsala na svou navštívenku.

Takového cynismu jsem ještě nezažil . . . do téhož vlaku, z kterého jsem já polo dobrovolně a polo nedobrovolně vystoupil, objednala si z nejbližší garnisony jiného milence!

»Se ženami jsem prozatím hotov,« psal Vasil svému kamarádovi. »Kdybych se nebál, že špatně pochodím, oženil bych se. Ale mám takové divné tušení — Don Juanové se zpravidla žení jenom proto, aby opatřili jiným spolehlivou milenku. Ostatně není tu nic, do čeho by se mohl našinec zakoukati . . . je tu dost sice panen, daleko míň panenskosti, ale ještě míň

kauce. Byla tu v kraji jedna jediná, která měla všechna p — ale tu si zavčas zajistil nějaký doktůrek, kterému poslanecká protekce s nevěstiny strany vyšlapuje hnízdečko v ministerstvu financí.

Leta letoucí jsme se neviděli, nikdy jsme si nepsali. Nemám nikoho v celém světě, na koho bych se mohl s důvěrou obrátiti. Sedávali jsme vedle sebe ve škamně, spolu jsme se učili kouřit, jako hoši jsme se mívali rádi... a tu jsem si pomyslil, že aspoň jedna z těch dávných a dávných vzpomínek za mne zaoroduje a že se ujmeš starého kamarádáa, který běhá po garnisonách jako nedoručitelné psaní po poštách. Jsi u prazdroje protekce, a dá-li se pro mne něco dělat, pokus se laskavě o to, abys mne vytáhl z tohoto zatraceného hnízda, které snad už ani na mapy nedávají« ...

* * *

Vasil prožil nějaký týden v nejrozkošnější náladě. Jak už bývá, vybájil si o svém protektoru, o jeho vlivu nejzávratnější představy. Byl svatosvatě přesvědčen, že to dobře dopadne. S myšlenkou touto vstával, s nejbujarejší nadějí uléhal večer na lože. V duchu si živě představoval, jakým postupem bude se kamarád za cílem ubírat. Každého dne si vykouzlil jinou variaci. S počátku kombinoval zcela prostě a přirozeně . . Kamarád dojde ke kolegovi v ministerstvu, poví mu, oč se mu jedná a neopomene ovšem svého chráněnce náležitě vychválit. Kudy chodil, všude, ba i při kartách, jakoby slyšel, co se o něm mluví:

»Vasil je docela dobrý chlap . . . provedl sice několik hloupostí, ale nic takového, čím by si byl jako voják, jako důstojník zadal. Mám ho ze srdce rád, a lichotí mně, že se na mne obrátil tak upřímně a oddaně. Co by si o mne pomyslil, kdybych mu nepomohl . . . myslí si, že stačí, když projevím přání, aby mu bylo vyhověno, a už je to hotovo. Nenapadá mně ani ve snu, naléhat, ale přimlouvám se za něho co nejvřeleji, a měl bych nesmírnou radost, kdybych mu mohl hodně brzo poslati příznivou, radostnou zprávu.«

Vasil prohrál contra . . . ale co na tom? Co je takové contra, taková prohra proti takové výhře, která má význam pro celý život, pro celou budoucnost, pro jeho vojenskou karieru?

»Vasil je zase zamilován,« usmál se major, jenž radostí zářil, že Vasil hru zpackal.

Vasil si zatím maloval v duchu nejrůžovější pokračování ministerské protekce.

»Ah, ano . . .« něco jsem zaslechl, odpovídal Pámbíček z ministerstva jeho kamarádovi, »Vasil Sz . . ., už vím, už vím . . . Bylo by věru nespravedlivo, kdyby měl trpět za takové poklesky, které jsou, kolem vzato, v nátuře každého člověka. Tak, kam pak bychom ho dali?« Vyslovil nějakého přání? To půjde . . . nic jiného proti němu není . . . Zařídím to k úplné spokojenosti . . . myslím, že to bude provedeno ve dvou, ve třech dnech . .«

Vasil prohrál i druhé contra. Zůstal kliden, usmál se a při tom se tajuplně tvářil, jakoby chtěl říci:

»Kdybyste věděli, co já vím . . . Možná, že mnoho těch contra už mně nedáte . . . Kdo ví, patřím-li v tuto chvíli ještě mezi vás . . .«

V tomto kochání se s nadějí na velký obrat byl Vasil nevyčerpatelný. Panečku . . to bude major, to budou důstojníci, celá garnisona bude na to vyvalovat oči, až to nadělení spadne. A ta slavnost na rozloučenou! Ať na to praskne několik desítek . . . co na tom? Takové vykoupení se musí vykoupat v šampaňském!

Minul týden — minul druhý — minuly tři neděle . . a pořád nic nepřicházelo. Vasil nezmalomyslněl, naopak, jeho fantasie byla odkladem ještě podrážděna. Neměl ponětí o tom, jak se taková protekční věc vyřizuje, a proto měla jeho fantasie hodně široké pole. Kdo ví, nepůjde-li s tím kamarád přímo na samotného ministra. Takový ministerský panáček má přístup do rodiny, setká se s paní, s dcerou, a nic snažšího, než získati u nich úspěch. Všude se k tomu nahodí vhodná příležitost — na plese, v divadle, na hostině, na promenádě . . . a přítel je jistě tak chytrý, aby věděl, kdy a jak začít. Udělá smutnou tvář, slečinka si toho všimne, a optá se, co znamenají chmury na jeho čele?

A už je na kolejích . . . milý, dobrý kamarád, Vasil Sz . . ., má strašnou smůlu, přeložili ho do polské vesnice, do zapadlé garnisony, a ubohý ten člověk tam v pravém slova smyslu umírá steskem.«

Vasil si vymyslil překrásné zakončení.

»Můj Bože!« žasne slečinka, »jiné bolesti nemáte? A to vám vyřídím ihned.«

Vasil viděl v duchu hezounkého tvorečka, pospíchajícího k největšímu vojenskému hodnostáři, a srdce mu bušilo radostí, když slyšel, jak panenka žadonila, aby papínek toho Vasila okamžitě přeložil. Viděl ministrův úsměv, viděl, jak dcerušku pohladil, slyšel, jak řekl: »pro mne a za mne . . . povoláme ho, když ti na tom záleží, třeba do ministerstva.«

Vasil se ničeho nezalekl, nic ho nepřekvapilo. Teď měl novou, příjemnou starost. Musí míti novou uniformu . . . ale kde ji dát ušít? Ani

nevěděl, kdo je dodavatelem takových vzác ných, vyvolených pozemšťanů.

V takovém bláhovém vytržení žil Vasil několik neděl.

Konečně přišla odpověď. Třásly se mu ruce, když vzal do ruky psaní s vídeňským poštovním razítkem. Položil psaní na stůl a bál se je otevříti. Co by tam jiného mohlo býti, než radostná zpráva. Tak dlouho to trvalo . . . Poručil sluhovi, aby mu připravil parádní uniformu. Roztrhl obálku, četl . . . přečetl první řádky, a zbledl, až se ho sluha ulekl.

Dopis obsahoval jenom několik vět . . . zdvořilých sice, ale mrazivých, obřadných, ničím neoslazených — ani kamarádstvím, ani vyhlídkou do budoucnosti.

Všechno bylo ztraceno, všechny cesty zaváty, zataraseny. Sluha tu stál s uniformou a udiveně pohlížel na svého pána, jenž činil v tu chvíli dojem člověka, kterého stihlo hrozné neštěstí.

Vasil odhodil psaní a zadíval se na svého sluhu.

»Co bys tomu řekl?« promluvil nezvyklým hlasem, »kdybych se do toho oblékl a prohnal si hlavu kulkou?«

Voják nevěděl, co by na to odpovědět. Rozpačitě se usmíval a zavrtěl hlavou.

»Nevěříš tomu . . . viď . . .? Takovému žvanění se nikdy nepřikládá víry. Ti, kdo se tím chvástají, nikdy toho neprovedou. Nic nevíš, nic nechápeš, ale pamatuj si, že se něco divného, zvláštního stane. Tak to ukaž . . . chtěl jsem se do toho obléknouti, a vezmu to tedy na sebe. Sám nevím proč . . . ale tuším, že to s tím vším, co se právě přihodilo, nějak souvisí. Nebojíš se o mne, viď? Máš pravdu . . . Ponechme osudu zvůli . . . co udělá, dobře provede. Myslil jsem, že bude ke mně shovívavější . . . Dělají se na to špatné vtipy v garnisoně, že zůstávám v kostele, že prý mám u Pánaboha dobrý vroubek. Lidé se v nouzi všeho chytnou . . . možná, že je na tom něco pravdy, možná, že je v tom výstraha. Kdo to může vědět? Než se obléknu, doskoč do kasina a optej se, je-li Naftář doma a kdy se asi vrátí?«

Za dvacet minut vyřizoval sluha, že Naftář odjel a že se vrátí zítra.

»Dobrá . . . s tím si zahraji nyní partii, ve které poprvé ve svém životní prohraje.«

(Dokončení.)

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Vytrhl se soudruhům a pospíšiv ku předu, chopil děvče železnými prsty za volnou pravici.

Marion stanula, polekána nečekaným dotykem, rušícím ji z flirtu polou rozmarného, polou snivého, v který zapřádal ji Chantelou, i pustila se bezděky jeho paže. Oči její setkaly se s horečným pohledem Olšovým. Jiskra nenávisti a hněvu přeskočila v tom střetnutí se dvou zraků. Marion pochopila tíhu okamžiku a chtějíc uhnouti drtivému její dopadu, před svědky, na veřejné ulici, a ujíti skandálu, částečně též zastříti první své leknutí, s kočkovitě úlisnou přetvářkou poddávala se jeho síle a koketně se k němu přivinula.

— Konečně si můj medvěd na mne vzpomněl! . . . s nuceným smíchem měnila vážnost v žert, ani škubnutím rtu nedávajíc na jevo bolest sevřeného ramene.

Ten klid Olše zmátl. Zase zmocňovala se ho stará nerozhodnost, měkkost. Marion kořistila z chvíle váhání. Vymkla se z pálícího okovu těžké jeho ruky a sama ji chytla, půvabně se na ni věšíc, s celým vodopádem lichotivých řečí. Teď teprve také Chantelou cítil se vyproštěn z úzkých a jal se vtipem pomáhati si z trapné, dvojaké posice. Ulamoval podrážděným slovům Bezdružovým hrot výtek, bera je za škádlivou ironii, a nazýval Bezdruže Croesem lásky, jehož drží se poklady, i když jimi pohrdá. Polykratem, k němuž vrací se věrný prsten, i když jej odvrhl.

Za takových přestřelek, obracených v žert, byť míněny byly s Olšovy strany vážně, dostali se až k domu. Loučení nezakrylo rozladěnost hloučku, který jindy rozcházel se bujněji. Odbyto úsečně, skoro mlčky. Lenoir a Molin byli rádi, že se napětí nevybilo v jich přítomnosti, a že po odchodu pohněvaných milenců mohou volně opět vydychnout. Chantelou vyciťoval, že hru s Marion vyhnal na ostří, kde nutno se rozhodnouti. Buď všeho nechá, — ale tomu brání ješitnost muže, poznávajícího se blízko cíle; buď začne otevřený boj, nepřátelství čelem v čelo, zápas dvou kohoutů. Samolibý úsměv při této myšlence prozrazoval, že nepochybuje ani na chvíli o svém vítězství. Zdržovala ho ještě jen úvaha; stojí vůbec ta rýšavá, bledá, křehounká grisetka, od tolika již odlčžená, za rozčilování? Takových holčic

běhá po Paříži ... »Mais, dame!«, končila úvaha, »je na té holce přece něco ... Je taková ...« A nenalézaje případnějšího výrazu své představě, zahvízdnul švihácky. Milostný výběr neptá se rozumu; dělá rád logické přemety. Chantelou měl na tu chvíli otázku pro sebe za uzavřenu, i obrátil se, aby věc zamluvil, zcela bezstarostně všední nějakou poznámkou na doprovázející ho druhy.

Zatím v podstřeší neodbyla se afféra tak hladce. Marion vstoupivši do pokojíku, odhodila zlostně klobouk.

— Ty mne umíš jen kompromittovat! Napřed si mne celý večer nevšimneš, až se mi všude už smějí, žvaníš učené nesmysly, které celý den z knih do té své pitomé sorbonny cpeš, každý ledajaký kamarád je ti milejší, než já, pro kterou nemáš vlídného slova. A když se mne konečně ze soucitu ujme někdo rytířštější povahy, kdo zná způsoby a mravy, kdo ví, co je žena, a co se vůči ní patří, komu líto jejího trápení a nudy, uděláš mi takovou ostudu. Div mne na ulici nerveš. Z falešné žárlivosti. To není než tvé sobectví, uražená mužská pýcha. Kdybys mne měl opravdu rád, jinak by sis mne vážil, jinak by ses před lidmi ke mně choval, jinak bys mi hleděl doma osladit nudu, kterou trpím při tvém ustavičném dření a psaní. A co z toho všeho máš? Kdyby ses dřel ještě víc, takový neohrabaný hlupák ani na sorbonně kočí neprojde. Snášet jen s tebou kus bídy, na to jsem dobrá, viď!

Tak svištělo a pištělo, práskalo a šlehalo, syčelo a kousalo to v nepřetržitém útoku. Ale ani Oleš tentokrát nemlčel. Nepromluvil mnoho, ale každé slovo dolehlo. Těch několik výtek, oprávněných a promyšlených, zatlo se hluboce. Nekřičel na Marion, neoplácel jí hrubostmi, nadávkami, sprostotou, k níž ona nechávala se strhnouti zlostí, také ničeho jí nevyčítal, co kdy pro ni udělal, nebo co mu ona vyvedla kdy dříve. Ač v nitru krajně rozechvěn, zachoval proti jejímu zuření klid, vyčítaje si, že se na ulici přenáhlil, stav se otrokem své vášně. Teď zvítězil v něm opět filosof a moralista. Vytkl jí, v čem přestřelila ve svém chování se k Chantelou, jejž přes veškeru chtěnou povýšenost a objektivitu neušetřil názvu prázdného hejska, stručně pak vymezil svůj poměr k ní, povinnosti, jimiž cítí se k ní vázán, požadavky, jež na ni činí.

Bylo v tom hodně professorského, a kdyby je byl pozoroval někdo třetí, snad by se byl vysmál oběma, nemusilo-li by mu jich býti líto: její nervosní, skoro již hysterické podrážděnosti, jeho nudného, proti temperamentu mládí hřešícího karatelského vážna. Než Marion imponoval v té chvíli jeho klid, a nemohouc svůj vztek stupňovat, nenacházejíc slov ni záminky, nevědouc, jak již ho uštknouti, aby se také rozčilil, utekla se k poslední ženské zbrani: k pláči. Dusila jej pod poduškou ještě dlouho do rána.

Pláč zdál se pro tentokrát formálním zakončením domácí války. Avšak nemohlo již nikdy býti dobře. Propast mezi milenci rostla. Nedůvěra, jednou v nitro Bezdružovo zasetá, bujela, a Marion ani nesnažila se ji vyplet. U ní rostla nechuť k Olšovi den ke dni. Ten druhý, zapovídaný, jevil se jí ve světle stále vábnějším. Užila každé záminky, aby vytratila se z domu, kde Oleš dlel nad svými filosofy, a nadběhla někde Rodolphovi.

Různic přibývalo. Oleš žádal vysvětlení, kde tak dlouho meška. To nemohlo být ani k domovnici, ani k zelenářce, ba ani k švadleně, třeba daleko bydlila; i od ní by již nutně dávno byla zpět. Že byla s kamarádkami na procházce, tomu také nevěřil, zvláště když její cesty prodlužovaly se pozdě do večera. Také soudruzi přinášeli mu zprávy. Tu viděli ji s Chantelou před kloboučnickým krámem na některém vnitřním boulevardu, tu ji zastihli s ním v kavárně. Oleš poznával také podle kouře, čišícího jí z šatstva i vlasů, její toulky. Toulala se stále častěji a déle.

Domlouval, prosil, hněval se, vyhrožoval, Docházelo k výstupům stále prudčím. Po jednom takovém utekla od něho na tři dni. Pak na týden. V té době poznal teprve, jak ji miluje, jak jest už s ní spoután. Hledal ji všude, až nalezl ji u »grande Ninon«. Uprosil ji, že se vrátila.

Ale dobře již nebylo, nemohlo býti ... Stali se oba tak podrážděnými, že stačilo slovo k novému, ještě prudčímu výbuchu. Marion necítila již k němu ničeho, leda odpor neukojené samice. Větřila po Rodolphovi, jako kočka, když jde do čar. Marno všechno zdržování, vymlouvání a vemlouvání se. Marna přísnost. Marně ukazovat na povinnost, na vyšší cíle ... Oleš byl tím stálým rozechvěním také již celý vyčerpán. A odtrhnout se od ní nedovedl, pustit ji za jejími pudy žárlil, sám jich tišit nestačil, vytít ji ze srdce neměl síly ... Byla to j e h o ž e n a, třeba jen před Bohem; měl k ní s v é p o v i n n o s t i, třeba jen před svým svědomím, jež mu bylo bohem ...

Tak míjela dlouhá doba postní, doba dokonávající zimy, kteráž i v Paříži pro toho, kdo jest odkázán na čtyři stěny nebo plískanici ulice a nemá peněz na zábavy, společnosti, koncerty, divadla, posléze stává se nudnou ... A Bezdruž ani již pracovat od posledních dnův

únorových necítil se schopen. Tak byl rozerván. Civěl buď tupě doma, nad škartkami, jež zůstávaly prázdny, nebo se honil po ulicích a kavárnách za uprchlou Marion. Těch málo okamžiků, jež nalezly je pospolu, častěji je vídalo v hádce, než v objetí, ale pak v objetí vysilujícím, ve kterém ve vášni vybíjely se vztek, lítost, nenávist...

Přeplouhal se březen. Ťukalo již jaro na dvéře, zprvu nesměle, pronásledováno ještě tuhým odporem zimy. Ale v studentskou tuto domácnost tepla nezaválo. Naopak. Marion jakoby s příchodem jara plašila se ještě více. A tak stupňovalo se vše až k výjevu onoho osudné ho jitra, nedlouho po květné neděli, jehož na počátku svého vypravování stali jsme se svědky.

* * *

Jako šílený vyřítil se Bezdruž, na prstech ještě pěnu jejích úst, o knoflíky kabátu obtočeny servané v zápasu prstence rudě zlatisté její kštice. Hnal se, nevěděl kam. V uších chrčelo mu ještě chroptění sinalé Marion. Před očima tyčila se mu vyčítavě postava matčina, k smrti smutná. (Dokončení.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Ředitel zatěkal pohledem po tvářích přítomných, zavrtěl hlavou a jedovatě se usmál.

»Palácová revoluce,« pronesl posměšně.

»Na štěstí neškodná,« sladce připojil účetní a, dívaje se na adjunktty, významně mrkal směrem k pokladně. Chvíli bylo ticho a rozladění bylo patrno na všech tvářích. Z venčí zaslechli kašlání hajných a to ředitele upamatovalo na nutnost obhájiti svou reputaci.

»Pane adjunkte, doskočte do dvora, ať kočí zapřáhne, pojedu do města poradit se s naším zástupcem,« řekl odměřeně. »A pošlete mi sem ještě jednou hajné.«

Když hajní vešli, byli znovu vyslýcháni o průběhu ranní příhody a ředitel si činil poznámky. Potom kynul, aby odešli.

»Poníženě prosím, milostpane, máme jít zase k rybníku?« ptal se hajný Lanč.

»Ne, domů jděte, není vás už potřebí. Ale dobře si zapamatujte, co jste dnes viděli a slyšeli, půjdete za svědky a na vašich výpovědích záleží. Rozuměli jste?«

»Rozuměli, milostpane.«

»Tak jděte,« pokynul a schovával zápisky. »Vy, pane správce, nařiďte rybničnímu hajnému, aby každý den jednou šel se k rybníku podívat a bránil pastvě. Ať se vyhne všem násilným výstupům a ať pilně znamená, kdo porušoval naši držebnost. Kdyby někdo vrchnosti nebo nám nadával nebo vyhrožoval, hned ať to v kanceláři hlásí. Musíme přistřihnout křídla tuze odvážlivých ptáčků.«

»Račte býti bez starostí, sám se k rybníku ob čas podívám,« sliboval správce. »Nechci se do věci míchat, ale čím dříve bude žaloba podána, tím lépe.«

»Vím, vím,« kýval milostivě ředitel. »Kdyby se pan baron po mně ptal, řekněte, že jsem u advokáta.« A maličko se pánům ukloniv, vycházel vztyčen a sebevědomý z kruhu svých věrných, kteří příliš dobře znali nejen jeho moc, ale také jeho uzavřenou povahu. Se všemi byl dobře, zřejmě nikoho nevyznamenával, a přece bylo známo, že někteří z úředníků těší se zvláštní jeho přízni a druzí že nesmí zapomínat na jeho dlouhé prsty. Na venek se o něm říkalo, že je výborný představený a že je ode všech milován, ale ve svých domácnostech mluvili jinak. Předháněli se, aby si jeho náklonosti získali, paničky kořily se paní ředitelové a jejím dcerám a osoba ředitelova stavěna výš než jeho chlebodárce. Pan baron byl jim jaksi cizím, od toho nehrozilo nebezpečenství, protože co konal, konal pod vlivem rad a zpráv ředitelových. A také širé okolí dívalo se k řediteli jako k neobmezenému pánu, s nímž dlužno počítat a jehož přízeň či nepřízeň mohla v rozhodné chvíli prospět neb uškodit. Byl členem všech samosprávných korporací a státní úředníci projevovali k němu vždy ochotu a laskavost. Jel-li pan baron ve své ekvipáži, lidé sice uctivě pozdravovali, ustupovali dívajíce se za letícím povozem, závistivě usuzovali, že má nebe na zemi. Ale nebáli se ho. Sotva však spatřili povoz ředitelův a zdaleka poznali jeho kočího, jakýsi strach je jímal. Chvatně se vyhýbali, hluboce smekali a byli šťastni, usmál-li se mocný pán na nehodné a nepatrné služebníky. Bájilo se, že má ohromné jmění, že pan baron mu věří jako bratru a že co chce, se stane. Byl si vědom svého vlivu a uměl si ho zachovat. Byl zdrželivý v rozdávání poklon a chvály a nikdo dobře nevěděl, co znamenají jeho zdrželivé úsměvy. Jen když oči přimhouřil a odkašlával, bylo zle a tehdy kdo mohl chvatně se snažil

někam se ztratit, aby na něm pohled ředitelův neutkvěl.

Sedě pohodlně v kočáru, jenž ho k městu unášel, byl ředitel v mrzuté náladě. Nemohl nalézti klidu a otázka sporu nebyla mu jasná. Nenadál se takového jednomyslného odporu, počítal na roztříštění sil, doufal, že tak zvaní lepší lidé z městečka se budou ostýchat zřejmě se proti velkostatku postaviti. Také spor sám ho jaksi zneklidňoval. Nebyl si jist výhrou a důchodní v něm pobouřil obavu. Spor bude stát hodně peněz a pan baron je vždy nemilostivý, klesne-li roční čistý výnos panství. Děti mu dorustají, potřebuje mnoho peněz a nemá-li jich, viní úředníky, že špatně hospodaří. Má různé nápady, muže dokonce na důchodního udeřit a ten starý mrzout je schopen provést svou výhrůžku. Nepříjemný člověk tenhle důchodní. Kdyby byl mladší, kdyby tak pevně neseděl, už by se ho zbavil. Ale to je jediný úředník, kterého musí jaksi přehlížet a na nějž se neodváží. Slouží na panství na čtyřicet roku, pan baron mu věří a bez pense ho nepropustí. A důchodní by se nerozpakoval vzepřít se a žalovat. Mrzutá věc.

Poposedl rozladěn v kočáře a sáhal do kapsy pro doutník. V téže době kočí zadržel na ráz koně.

»Proč se nevyhneš?!« zvolal ředitel a nakloniv se z povozu, viděl, že proti nim jel jakýsi kočár, jehož vozka také zastavil.

»Vyhni se na půl koleje jako já,« volal cizí kočí zlostně, »já se také vyhnul.«

»Nevidíš, že je tu štěrk?« huboval kočí ředitelův.

»To je stejné, vjeď na šterk, povoz jako povoz.«

»Co se to děje?« ptal se ředitel podrážděně.

»Takový nějaký nezdvořák, vidí panský kočár a chce abych jel po štěrku,« huboval uražený panský služebník. »Má místa dost, mohl by zastavit, ale to chce provést furiantství. Hej, vyhni se.«

»Ani mi nenapadne,« zasmál se protivník.

»Neznáte silniční předpisy?«, křičel v tom kdosi z cizího povozu.

»Nechte si své silniční předpisy pro sebe, jsem tak moudrý jako vy,« rozkládal kočí, ale už trhl opratěmi a zajel na poštěrkovanou část silnice. »Mám svuj kočár tlouci kamením a taková rachota si jede po měkku.«

Hněv kočího pobouřil také ředitele. Upřel pohněvaný pohled na povoz, kolem něhož přejížděli. Kočí na kozlíku se smál a vzadu seděl nějaký muž, v měkkém klobouce, ve světlých šatech, který také pohněvaně měřil ředitelovu ekvipáž. Dobře si ho všiml. Měl podlouhlou, snědou tvář, černý knír, hojné černé vlasy a velké černé oči. Nebyl stár ani mlád a nijak zvláštně nevynikal ani ústrojem ani povozem. Považoval ho za obchodního cestujícího, všiml si však, že není na povozu zavazadel. (Pokr.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PROF. DR. OTAKAR HOSTINSKÝ zemřel minulého téhodne a pochován za veliké účasti kruhu vysokoskolských a uměleckých. Hostinský pěstoval vědecky studium theorií uměleckých. Aesthetika a dějiny umění všech druhu byly rozsáhlým polem jeho životní práce, a bystrý, neúnavně činný jeho duch dosáhl v tomto oboru vysokého stupně universálnosti. Ve vývoj českého umění zasáhl Hostinský nejmocněji bojem za Smetanu, jehož věc vzal za svou. Přežil mistra o čtvrt století a dočkal se úplného vítězství jeho hudby. Toho vítězství ovšem dobyl si Smetanův genius sám, podmaniv si cizinu a umělcev tak nadobro a na vždy i domácí odpurce. Nez přes to nelze upříti Hostinskému veliké zásluhy o Smetanu, který našel v něm učeného vykladače a parátního obránce. Aesthetické zásady sebe logičtější, učenecké theorie a methody sebe lepší, nechť opírají se o fakta z dějin umění třeba všech věku a národů, srovnání sebe pečlivější, nemohou stvořiti umělce, tím méně genia, ale přes to nejsou pro živoucí umění bez významu. Stávají se mnohdy zdrojem šťastných popudů a mohou být i posilou umdlévajícím. Churavící a měkký Smetana byl by sotva mohl čeliti útokum tak úporně a hrdě, jako jim dovedl vzdorovati Richard Wagner a opora Hostinského měla pro něho skutečnou cenu. Jinak byl Hostinský představitelem české oficielní vědy aestheticke. Byl zván všude, kde běželo o rozluštění velké otázky umělecké. Byl členem přečetných komissí a porot, organisoval svého času dramatickou školu Národního divadla a pracoval horlivě na přípravách k Národopisné výstavě československé. Přednášek prosloul bezpočet.

Zachoval si do konce života mysl prostou předsudků a jednostrannosti a upřímnou snahu pochopiti a prospěti.

Hostinský rozvinul své názory filosoficko-umělecké v řadě spisů a novinářských článků a učinil tak u nás první rázněji kroky k hlubšímu studiu uměleckých věd, v nichž, omezen ovšem již na užší obory, pokračují jeho následníci. —v.

JAROSLAV VLČEK. Denní listy vzpomněly padesátých narozenin a záslužné práce literárního historika, profesora Jaroslava Vlčka. Životní dílo Vlčkovo, Dějiny české literatury, zraje v tichu jeho pra-

TOBIÁŠ GRUBER.
Dle Berglera ryl Jos. Al. Drda.

covny v revisi duchových proudů, které prochá:ely literaturou a vůbec myšlením národa, jehož písemnictví jest odrazem a do značné míry i pramenem. Taková revise je potřebou každé literatuře, naší pak dvojnásob. Byla-li kniha nejdůležitějším a také nejpůsobivějším nástrojem opětného vzpružení českého ducha, stala se důsledně úhelným kamenem nově budované české kultury. Poznání souvislosti, křížení a vzájemného působení, vznikání i zanikání myšlenkových pochodů, východisk ideových proudů, mohutnosti jich účinků na český duševní život a konečně zajisté i odhad výtěžku literární práce na tolik správný, na kolik vůbec lze se osvoboditi od subjektivního usuzování, může a musí dáti našemu písemnictví kostru tak těžce postrádanou. Neboť literárně žilo se u nás zdánlivě beze souvislosti s minulostí příliš vzdálenou, bez tradice a pevného učlánkování jednotlivých period v nepřetržitý řetěz vývojový, který všemi články je spojen se životem národa a jeho tříd, ba s celým duševním životem evropským, a který se nám v díle Vlčkově jeví jasně patrným. To je nejcennější zisk vážné Vlčkovy práce, řízené moderní vědeckou methodou srovnávací. Jaroslav Vlček udal literárně historické práci české směr a cíl a seskupil kolem sebe řadu oddaných žáků. Narodil se na Uherském Slovensku z matky Slovenky a první jeho práce patřila východní větvi československého národa (Literatura na Slovensku).

Vedle rozměrných Dějin české literatury, dosud neukončených, napsal a vydal Vlček knihy: »Dějiny literatury slovenské«, »První novočeská škola básnická«, »Pavel Josef Šafařík«, »Několik kapitol z dějin naší poesie« a konečně řadu článků, otištěných v různých časopisech. Kromě toho pořádá monumentální dílo »Literatura česká XIX. století« a sbírku »Čeští spisovatelé XIX. století«. —V.

OPORY SPOLEČNOSTI. Stará láska nerezaví — motivuje Ibsen čin záchrany energické ženy, která přinesla zmatek a rozvrat do rodiny, zdánlivě čisté, šťastné, zdravé duševně i tělesně. Vroucnost citu, jenž jednou vznikl a jenom zdánlivě uhasl, starý

JOSEF ALOIS DRDA.
Vlastní podobizna rytcova.

mistr slavně uháji! — ale už tolik odvahy neměl, dokumentovat, že nadejdou jednou doby, kdy pravda a poctivost budou jedinou a hlavní oporou všeho lidského snažení. Stará láska jako vykotlaná vrba zeleným proutkem se zazelená, všechna příkoří přetrvá, je schopna největších obětí, nejkrajnějšího sebezáporu — je nezničitelná, je jako to símě, jež staletí leželo v pyramidě a vloženo do vlahé půdy, zaklíčí a krásným květem zavoní.

Pravda neroste tak hravě, tak přirozeně. Člověk ji musí opatrovat jako oko v hlavě, aby mu v duši nezašla. Je proto vzácná, tak vzácná, že svět se na ni dívá jako na malý zázrak. Jejím nedostatkem stůňou z pravidla opory společnosti, na které se díváme jako na vzory, jimž postavení jejich, význam ve společnosti a blahobyt měl by usnadňovat tuto cestu životem, málo lákavou, málo svůdnou. Ibsen provedl touto svou hrou kus svého literárního apoštolského poslání. Šel do světa učit lidstvo v době, kdy bylo na prahu nových vynálezů, velikých převratů; lidstvo se sice zdokonalilo, vyspělo, zmohutnělo, ale nepolepšilo se. Bálo se v těch dobách i železnice, invase moderních vymožeností, jež by společenským bahnem ode dna zahýbaly. Zajímavo je, kde hledal Ibsen metlu na společenské zlořády. Znatel lidí a jejich slabostí ví velmi dobře, že bez karabáče nepořídí se ani s potahem jedno- nebo dvoukopytníkem vlečeným, ani s károu, kterou táhne člověk. Pravda a poctivost by špatně pochodila, kdyby nebylo v lidstvu strachu před pranýřem. A ten, a nic, bohužel, jiného, je dirigentem svědomí i činů opor společnosti i těch, kdož na nich závisí a kolem nich se kupí. Proto ta častá zmínka, která vždy má nádech pohrůžky, strašidla, o novinách, o novinářích, kteří už v té době stavěli svoje moderní kazatelny, vytyčovali pranýře docela jiného druhu, než

bývaly za starých dob. Metla odstraněna ze školy — ale na veřejích světového labyrintu viset musí a bude až do skonání světa jako mocná ochrana právě před — oporami společnosti.

Národní divadlo doplňuje svůj Ibsenovský repertoir. Hru přeložil a vypravil Jaroslav Kvapil. Zejména pěkným dojmem působilo uspořádání starosvětské komnaty v prvním jednání, ze které byl krásný rozhled do zahrady a na skupinku střech pobřežního norského městečka. Reprisy Ibsenovy hry najdou svoje publikum — není přece myslitelno, že by Ibsen špatně pochodil ve dnech, kdy slaví triumfy a divadlo do posledního místečka naplňuje tenorista! Hry velkého stilu mají v Národním divadle některé dobré interprety. Není poskvrny na výkonu pana Vávry, jenž hrál roli konsula Bernicka, dobře charakterisovala bodrou »Američanku« paní Hübnerová, v ostatních předních rolích upozornili na sebe pp. Sedláček, Želenský, Deyl i pan Hurt. Paní Dostalová v episodní svojí roličce připadala mně jako ztělesnění všeho toho, co Ibsen chtěl a co jakoby přízrakem tápalo po scéně.

Je jistě dílem hlubokého přemyšlení ten trpitelský tón i zahořklý úsměv, s nímž bloudí tou zmateninou, která víří kolem ní a která jakoby samotného mistra ochromovala svou nezdolatelnou, nerozetnutelnou uzlovatinou. J. H.

DOROST ČINOHRY NÁRODNÍHO DIVADLA. Už hezky dávno tomu, co v Národním divadle vystupoval na zkoušku činoherní kandidát. Je to něco tak vzácného, že přišli do divadla skorem všichni činoherní referenti, podívat se, jak dopadne debut slečny Liběny Odstrčilové, žačky výborné naší herečky, paní Marie Hübnerové. Pro pokus zvolena parádní role nešťastné Alaine de l'Estoile, která v Michaëlisově dramatě »Revoluční svatba« tvoří vlastně jenom folii filigránského markýze, jenž byl o svatební večeři zajat a odsouzen k smrti. Markýzovi pomůže na svobodu revolucionářský důstojník, jenž dá život svůj za substituci svatebního oprávněnce, jehož zbabělost až odpor probouzí. Celá tato procedura, třeba brillantně provedená, činí vůbec dojem prazvláštní, a není divu, že role tak exotická neposkytuje zvláštních momentů, v nichž by mohla adeptka slibné svoje nadání uplatniti. Má pěkný divadelní zjev, na všem, na disciplině pohybů, na mluvě, správně akcentované a výrazné, je znát výbornou školu — ale, myslím, že by byla slečna mnohem líp pochodila, kdyby si byla vybrala roli menší, ale markantnější. Teprve v posledním jednání podařilo se slečně zaujati posluchače vroucností citu a ucelenosti výkonu. Hlas její, který tu a tam ne dost lahodně zavzněl, jakoby se byl uhladil a hlaholil sympatickými zvuky. Není ovšem pochyby, že Národní divadlo poskytne slečně, která tak slibně se uvedla v roli tak exponované, co nevidět příležitost, aby ukázala ještě jiné přednosti svého divadelního temperamentu. J. H.

SL. LIBĚNA ODSTRČILOVA.
Vystupuje na scéně Národního divadla.

»KAŇKA«, jež jest osou nového kusu Vinohradského divadla, který napsal známý autor veseloher Gustav Kadelburg s R. Presberem, a který vtipně přeložil Václav Štech, jest t. zv. »chyba v rodině«. Jednou je to příbuzný parvenu, podruhé příštipkář, po třetí negr. Vtip je v tom, že nadutý šlechtic baron z Dühnen vzpírá se svatbě svého syna Emericha s dcerou majora z Kuckrottu proto, že syn tohoto má se zasnoubiti s dcerou zbohatlého velkomlékaře Brinkmayera, souseda baronova, tomuto nesympatického, že se mu nepřišel představit, když se stal jeho sousedem, že mu přelicitoval louku, vylákal bažantí kohouty ke svým slepicím a vystřílel pak, ke kterýmžto honům ještě dovolí si jej pozvati. Když však konečně přece by připustil tento sňatek v rodině Kuckrottově, dozví se, že Brinkmayerův syn vzal si modelku, dceru příštipkáře,

Tyhle dvě »kaňky« však přetrumínou autoři největší kaňkou, která se přihodí panu baronovi; jeho dcera, v Americe žijící, provdá se totiž za mouřenína Woodleighta, sic slavného advokáta, ale přece jen černocha a — nota bene — má už s ním 2 děti, hrůzných pro barona jmen — Rebekku a Josuu. Zkrotne ovšem, a oba párky, jimž stál v cestě, dostanou se za sebe. Tyto kaňky poskytly autorům příležitost postaviti na jeviště družinu čiperně vypravených postav a postaviček, vybavených slušným počtem solidních německých vtipů. Situační humor převládá a zásluhou dobré hry, příhodně obsazených úloh, vkusné režie (suggestivním teplem domácnosti působil kanárek v kleci v I. jednání, jenž živý dialog snažil se se vší vehemencí svého zpěvného hrdla přehlušiti), dostalo se obecenstvu při humorné režii, postaravší se i o čilý spád hry, večera veselého, jaký v divadle hledalo a vskutku nalezlo. A to je zas kus zásluhy v těžkých chvílích dneška.

Hrálo se dobře. Rázovitě charakterisovali p. Boleška, p. Hlavatý a p. Zakopal své »přednosty domácnosti«. Mládež s příslušnou živostí representovali p. Pražský a Tesař, sl. Štěpničkova a Machova. Obtížná úloha amerického advokáta-negra připadla p. Jiřikovskému — má lámati mateřštinu pana z Dühnen, což bylo pro překladatele oříškem, myslíme, dobře rozlousknutým. Odulé rty mouřenína svítily však do hlediště jen asi třikrát — jinak byl to černě obarvený p. Jiřikovský, jenž, jak bylo patrno, činil se, jak mohl. Co lze z malé úložky učiniti, ukázala slečna Baldova v úloze služky, do detailů propracované, i hlasem i ústrojím. —a—e—

JOSEF ALOIS DRDA. Seznamujeme dnes čtenáře se zajímavým, zapomenutým českým rytcem, vzácným uměleckým zjevem z doby empiru, o němž bedlivý sběratel rytin, p. K. Domorázek-Mráz, připravil studii, kterou přednese ve »Slavii«. Je to Josef Alois Drda, umělec, jenž plným právem zasluhuje této pozornosti; narodil se roku 1781 (1783), učil se u Piaristů, vstoupil do Berglerovy školy kreslířské r. 1802, byl žákem Antonína Hertzingera, jemuž stavy, spravujícími školu kreslířskou, svěřen byl tisk rytin a vyučování najmě akvatinty. Hertzinger mnoho nazlobil se svých chlebodárců; v protokolech a sezeních společnosti vlasteneckých přátel umění často shledáváme trapné stížnosti do jeho lehkomyslnosti a nedbalosti, jež vedla tak daleko, že H. lis jemu svěřený úmyslně poškodil, díly jeho zastavil a do ciziny odjel, byt sobě svěřený znečistiv. Tak konečně rádi byli, když zbavili se ho nadobro r. 1806. Tiskařský lis svěřen Drdovi a krajináři Postelovi. R. 1826 dostalo se Drdovi druhé ceny stříbrné (medaile). Drda ryl mnoho dle návrhů Berglerových; kreslil na př. portrét Ludvíka Kohla, výborného učitele a pedagoga nedocenění, činného na c. k. vzorné hlavní škole (od r. 1775), jenž v soukromí, v neděli a ve svátky, zdarma vyučoval nadané žáky kreslení a vychoval celou generaci uměleckou. Sám architektury, krajiny romantické maloval, vnitřky chrámů, motivy antické. Portrét vydán na pamět nezapomenutelného učitele asi r. 1821, nedlouho po jeho smrti. Pro sbírku »charakteristických hlav z obrazů výborných mistrů«, kreslených Berglerem, vyryl Drda celou řadu listů; vysoce zajímavým jest portrét tajemníka král. společnosti nauk a člena společnosti vlastenských přátel umění, abbého Tobiáše Grubera, znamenitého hydrografa, spisovatele nauky o umění perspektivném, jejž dle kresby Berglerovy Drda v mědi vyleptal. Jest to jedna z jeho prací nejlepších, techniky vyspělé a v živém podání oduševnělé tváře portrétovaného velmi působivá. Neméně zajímavý jest autoportrét, pracovaný r. 1813, — autorovi bylo tehdy 32 let — ostře traktované charakteristiky, věrně podaný dle obrazu jevícího se oku rytcově v zrcadle, do něhož upřeně se dívá. Rázovitá, slohově zajímavá hlava zaslouží si jistě pozornosti interessentů, tím spíše, že list tento jest velmi vzácný. Z bohaté sbírky páně Domorázkovy reprodukujeme dva vzácné listy, autoportrét J. A. Drdy a portrét Tobiáše Grubera. R.

ZLATOROH. Sbírka illustrovaných monografií. Úhledným svazečkem zahajuje spolek Manes sbírku příruček, po níž dávno bylo touženo. Miloš Jiránek upravil a rozšířil pro ni svůj stručný, ale plasticky psaný portret Josefa Mánesa. Program sbírky však neomezuje se nikterak na umění výtvarné, neboť stejná pozornost věnována bude vynikajícím zjevům i jiných oborů uměleckých, hudebního, literárního a snad i života politického a vědeckého, pokud souditi lze ze seznamu, otištěného na prvé straně místo redakčního úvodu. Nebylo ovšem myslitelno, aby prvý svazek nesl na titulním listě jiné jméno než Mánesovo, zvláště, byla-li po ruce práce tak dobrá, jako jest dílko Jiránkovo. Stylista, který ovládá jazyk i formu, a při tom odborník, jemuž netřeba dodávati si pracně zdání hluboké znalosti řemesla, o němž píše, protože mu rozumí v theorii i v praxi, může se spokojit prostým vypracováním Mánesova života, trpkého dost, bohatého zklamáním, ale požehnaného prací. Jiránek sbližuje čtenáře s Mánesem umělecky i lidsky; píše o něm s láskou neopouštěje při tom stanovisko objektivního kritika. Knížka je pěkně tištěna Dělnickou knihtiskárnou a vyzdobena reprodukcemi ústavu Štencova. Anglických a německých vzorů, pokud vnější úpravy se týče ovšem nezapře. Ve druhém svazku vydána monografie Jan Neruda od Arne Nováka, třetí zaujme Bedřich Smetana. Sbírku pořádá Max Švabinský. Š.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 19.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Dr. R. J. KRONBAUER:

NAFTÁŘ.

Episoda ze zapadlé garnisony.

(Dokončení.)

Vasil vyšel a zamířil v končinu, kam až doposud málokdy zabloudil. Šel podle bývalých valů, podél nichž táhla se řada stavení se zahrádkami, jejichž malá, zavřená dvířka činila na něho v tuto chvíli dojem čehosi tajuplného. Stavení, jejichž fronty obráceny byly do ulice, vypadala s této strany jako divadelní kulisy ... v jejich fasádách bylo jenom to nejnutnější. Šlo jedno za druhým do kopce, dosti strázného, na jehož vrcholu vypínal se starobylý zemanský dům, zemanský zámeček, jehož zahrada byla větší a bohatší.

Asi ve středu těchto domů bylo důstojnické kasino. Vasil zastavil se u dvířek a vzal za kliku. Bylo zavřeno. Vasilovi v tu chvíli napadlo, že si musí opatřiti klíč. Kdož ví, nebude-li tohoto východu jednou potřebovat.

Vyrazil na záhadnou výpravu, nejsa si ani vědom, co a jak podnikne. Stál na valu a zadíval se dolů, kde zabělal se matný pruh. Byla to říčka, jež vinula se pod valem, voda zrádná a potměšilá. V létě ji mohl člověk docela dobře po kamenech přejíti, o deštích změnila se v divou saň, která natropila už ohromných škod. Byla právě rozvodněna, a na valy bylo docela dobře slyšet hukot vln.

Z dlouhé chvíle a bezradnosti všímal si Vasil okolí, tohoto ztraceného koutu, jemuž ještě nikdy nevěnoval pozornosti. Pomalu došel až k poslednímu stavení.

Bylo to obydlí Naftáře, bývalého nadporučíka, jenž v naftě hledal pramen svých příjmů. Vasilovi nebyl tento člověk nikdy sympatický, a nebylo tajemstvím, že ani Vasil netěší se valné přízni Naftářově. Jako bývalý důstojník měl ovšem přístup do důstojnického kasina, kam také, nebyl-li právě na cestách, pravidelně docházel. Vasil hrával s ním v karty a skorem vždycky ho obehrál.

»Dej si na toho chlapa pozor!«, varoval Vasila jednou kamarád, jenž kibicovával jejich hře; »povšiml jsem si, že se na tebe několikráte zahleděl pohledem, z něhož čišela zlá nenávist.«

Vasil se jenom usmál. Co je mu do Naftáře? Nemá a nebude míti s ním nikdy intimnějších styků. Nedovedl ani říci, proč je mu tento člověk tak protivný. Všechno na tom člověku bylo záhadné. Měl vždy mnoho peněz, a nikdo nedovedl povědět, jakým způsobem si je opatřuje.

Někdo dokonce vyslovil podezření, že je špehounem. Jednou nepohodli se hráči při kartách. Vasil byl v právu, Naftář zavinil prohru a ještě se hádal. Ve Vasilovi vzkypěla krev. Chvíli se na sebe dívali, z očí šlehaly blesky, rty se chvěly. Vasil měl tisíc chutí hoditi karty na stul a vmetnouti mu do tváře slovo: »špione«.

Opanoval se, a za chvíli bylo po bouři.

Nejzáhadnější byly Naftářovy náhlé odjezdy. Najednou zmizel, a třeba čtrnácte dní nebylo po něm ani slechu. Nikdy nevypravoval, kde byl, co viděl, co zažil, s kým se setkal, co vyjednával a jak pochodil. Přišel, posadil se tak, jakoby tu včera byl a hrál svou obvyklou partii.

Chování jeho bylo dost bezohledné, někdy až neurvalé. Byl hřmotné postavy, obličej jeho nebyl nehezký, ale cosi odpudivého, nepříjemného bylo v jeho rysech, v jeho očích, i v úsměvu na odulých rtech. V garnisoně nebyli, prav-

da, žádní kavalíři... ale takový neomalenec tam přece jenom nebyl.

A ten člověk měl ženu nad pomyšlení krásnou a věrnou. Neměli dětí, a tím zajímavější bylo toto ženské stvoření, jež okouzlovalo svými půvaby. Na delší cesty bával ji Naftář s sebou. Vědělo se ovšem dobře, proč. Nebylo žárlivějšího manžela pod sluncem nad Naftáře. Několikráte přišel s ní do kasina, a aby mu neušel ani jediný pohled, nikdy nehrál v karty. Díval se kolem sebe jako ostříž, tak, že nebylo možno, s krasavicí vyměniti jediný významný pohled.

Vasil záhy poznal, že je k sobě nepoutá pravá, čistá láska. Není ženy na světě, řekl si Vasil, která by mohla tohoto člověka milovat. Dobře je pozoroval a lecčehos si povšiml, co ušlo ostatním. Přišel brzo všemu na stopu. Zjistil neklamně, že Naftář zajišťuje si věrnost své ženy ostražitostí a pohrůžkami. Jednou mluvilo se v kasině o takových věcech. Kdosi vypravoval o kamarádovi, jenž svedl ženu svého nejlepšího přítele. Došlo k souboji, a oklamaný manžel zaplatil to smrtí. Naftář ohrnul opovržlivě odulé rty.

»Já vám povím jinou, poučnější historku,« promluvil chraplavým hlasem Naftář, »znám člověka, jenž má pěknou ženu, o kterou už mnoho mlsounův usilovalo. Musím připomenouti, že všechny pokusy byly marné, a že tato žena neklesla. Nechci zrovna tvrditi, že by toho nedovedla, nebo neučinila... ale na štěstí má muže, s nímž nejsou žádné žerty. Jezdím mnoho po světě, mnoho slyším a dověděl jsem se leccos, co hned tak od jiného neuslyšíte. Lidé ti žijí daleko odsud, a nikdo nemá a nemůže míti potuchy, o koho se jedná. Proto mohu mluviti bez obavy, že bych někomu ublížil. Chlapík ten není přítelem soubojů... a já mu to docela schvaluji. Mohl by se mu snadno přihoditi malheur... kulka z pravidla trefí toho nepravého. Ale on také nečeká s pomstou tak dlouho, až mu někdo nasadí parohy. Dva pytláci plížili se mu do revíru... oba dva odstranil... a má svatý pokoj.«

Celý způsob tohoto vypravování, v němž bylo mnoho nadutosti a vyzývavosti, učinil na posluchače nepříznivý dojem. Vasil seděl s cigaretkou v ústech, upřeně se na něho díval a v duchu si myslil:

»Dobře... dobře... však já ti, ty Naftáři, rozumím. Není to předně daleko odtud... je to zde... chlapík ten jsi ty sám, a krasavicí tou je tvoje žena.«

»A jakým způsobem je vlastně odstranil?«, zeptal se Vasil.

Naftář pokrčil ramenoma.

»To nikdo neví a myslím, že je tak chytrý ten chlapík, že to nikomu nepoví. Pytláci zmizeli... nikdo neví kam a nikdo neví, jak. Hlavní věc je, že jsou pryč... pochybuji však, že zmizeli dobrovolně.«

Zima byla v tu chvíli z těch Naftářových řečí, cosi zvířecího, zavilého svítilo z jeho zelenavých očí.

»Chápu,« řekl Vasil... »vím, co se přihodilo ... ale obraťme to a uvažujme o jiné možnosti: »Což kdyby se bylo jednomu z nich podařilo, tomu padouchovi parohy nasadit?«

»Bravo... Vasile... bravo!« volali důstojníci.

Naftář se zamračil.

»Poznamenal jsem přece výslovně,« řekl temně a očividně rozrušen, »že člověk ten, kterého já za padoucha nepovažuji, jednal vždycky v čas a že nemohl ani býti zrádně zaskočen. Nechápu, proč o něm mluvíte takovým nevážným tónem... kdo je padouch? — ten, kdo hájí čest svojí ženy nebo ten, kdo o ni usiluje?«

»Člověk, o němž právě mluvíme,« odpovídal klidně, ale s důrazem Vasil, »je víc než padouch... z toho, co jste naznačil, musíme přece usuzovat, že soky svoje podlým, zákeřným, zločinným činem zprovodil se světa... či se mýlím? Rozuměl tomu někdo jinak?«

»Docela správně, Vasile,« souhlasili kamarádi.

»Pak je to prasprostý ničema, úkladný vrah,« dodal Vasil, »a divím se jenom tomu, že se nenašel nikdo, kdo by nevinné oběti tohoto netvora pomstil...«

»Tomu se pranic nedivím,« rozesmál se Naftář, »strach je veliká věc...«

»Strach? Před čím?«, ptal se Vasil.

»Před čím?«, divil se Naftář... »to je přece jasné. Nikomu se nechce jíti za nimi.«

»Vy mně špatně rozumíte,« pokračoval za napjaté pozornosti posluchačů Vasil, »o život se tu nejedná... ten se dá v sázku za vítězství.«

»Bravo, bravissimo, Vasile,« tleskali důstojníci, rozjařeni tímto neočekávaným obratem.

Na tuto dost bizarní příhodu vzpomněl si Vasil, když ubíral se cestou, kudy ještě nikdy nekráčel. Stál u dvířek zahrady, jež vypadala spíše jako šlechtický park. Byla tu malá, zeleně natřená dvířka, pevná, dubová, dobře přiléhající a zavřená. Ve valu byl průkop, jímž bylo možno sejíti na svah, jenž měl v těchto místech, přímo nad řekou, prudký sráz.

Vasil viděl světla ve stavení. Byla ozářena tři vysoká a široká okna, vedoucí na balkon. Vasil stál na valu, tak vysoko, že byla zahradní zeď hluboko pod ním. V tu chvíli, když zapalo-

val si papirosu, objevil se kdosi u prostředního okna. Byla to Naftářova žena.

Vasil si v tu chvíli vzpomněl na podivnou větu, která uklouzla Naftářovi, když vypravoval příšernou svoji historii a když mluvil o ženě, k vůli které dva lidé zahynuli hroznou smrtí.

»Nechci zrovna tvrditi, že by toho nedovedla, nebo neučinila,« opakoval si Vasil větu, na kterou si velmi často vzpomněl a která tajila v sobě mnoho lákavého.

Vasil zapaloval papirosu druhou. Viděl postavu u okna a poznal, že plamínek zaujal její pozornost.

Za chvíli otevřely se dvéře na balkon a krasavice vyšla až k zábradlí.

Ve Vasilovi se zachvěla každá žilka, uchvátila ho touha, provést cosi odvážného, neslýchaného, pokusit se o něco, co ještě nikdy takovým brutálním způsobem neučinil.

»Ještě jeden signál,« řekl si a zapálil si cigaretku třetí.

Zdálo se mu, že postava se vypjala. Na jasném pozadí bylo zřetelně vidět čarovné obrysy jejího těla. Už neuvažoval, nepřemýšlel o následcích. Seskočil s valu a vymrštil se na zeď. Cosi prasklo, kámen se mu vydrolil na hlavu... ale povedlo se. Byl na zdi a za chvilku byl dole v zahradě.

Srdce mu tlouklo, ale šílená touha, vášeň hnala ho ku předu.

Za několik minut stál pod balkonem.

Nahoře bylo prázdno. Postava zmizela. Vasil se dlouho nerozmýšlel. Povšiml si, že na zdi jsou lati pro popínavou rostlinu. Postavil se na první příčku, vyhoupl se nahoru, lati pod ním praskaly, ale dřív než se zlomily, byl nahoře, a odvážným skokem dostal se na balkon.

Naftářova žena stála uprostřed pokoje.... sama, krásná, jako víla.

Viděl její ohromný úžas a pochopil, že nesmí jí dopřáti tolik času, aby se z něho probrala, aby se vzpamatovala.

Vstoupil a pozdravil.

»Milostivá paní,« promluvil, postaviv se před ní jako před generálem, »je to pravda, že dva lidé zaplatili smrtí svou touhu, k vám se přiblížiti?«

Zbledla ještě víc.

»Chtěl jsem vás vidět... a nelekám se pomyšlení, že to draze zaplatím.«

Šel k ní, vzal ji za ruku, a vroucně ji políbil.

Byla tak ohromena, že se nemohla hnouti, že nemohla slova promluviti.....

* * *

Toho večera Vasil nepřišel do důstojnického kasina.

Staly se vůbec podivuhodné věci. Naftář se vrátil z cesty ne odpoledne, jak bylo řečeno, nýbrž přijel časně ráno, ještě za soumraku.

Vasil se neobjevil ráno, neobjevil se v poledne. Kamarád šel k němu, a k velikému úžasu se dověděl, že Vasil nebyl celou noc doma.

»Kam šel?«

»Nevím, pane poručíku... — odpovídal voják — odešel s večera v parádní uniformě a od té doby jsem ho nespatřil.«

Důstojník se pousmál. Věděl, kolik uhodilo. Hádalo se na pikantní dobrodružství, a proto jeho nepřítomnost nikterak neznepokojila. Jenom jedna věc byla podivná. Zjistilo se, že Vasil tu noc nebyl v městě. Kde jenom byl... kde jenom vězí? Nepřišel večer, nevrátil se ani ráno.

Teprve třetího dne podroben Vasiluv voják dukladnému výslechu. Pověděl všechno, co se onoho neblahého dne přihodilo a zmínil se také o záhadných hovorech pana nadporučíka, jenž prý prohodil něco o sebevraždě. Major vyskočil a podrážděně vykřikl: »Nesmysl — hlupáku — co to žvaníš? Pánové, mám pravdu nebo nemám? Sebevražda je přece naprosto vyloučena.«

Voják pověděl potom ještě, že pan nadporučík vyšel na valy, že druhého dne odpoledne ho něco pudilo, podívat se v tato místa, a že na konci valů, naproti Naftářově ville, nalezl tři cigaretky, z nichž nebyla ani jedna dokouřena. Poznal je docela dobře, poněvadž pan nadporučík měl dutinky, kterých nikdo jiný neužíval.

Důstojníci se na sebe podívali a všichni se nad tímto, na pohled nic neznamenajícím detailem zamyslili. Kam tam jenom zabloudil, koho tam mohl očekávat? Za chvíli na to nikdo už nemyslil. Záhada kmitla kolem jako nákaza — nikdo o ní potuchy nemá — ale důsledek přijde, dostaví se s naprostou jistotou mnohem později.....

V takových případech jedná se se všemožnou šetrností. Není pochyby o tom, že si Vasil někam vyjel. Pátralo se nenápadně, telegrafovalo se na všechny strany. Minulo několik dní — a Vasil jakoby se do země propadl. Nic naplat... nutno jednat podle předpisu. Bylo učiněno oznámení na pluk do Přemyšlu, přijela komise s auditorem, prozkoumali pokladnu, a shledali, že je vše ve vzorném pořádku.

V kasině bylo teskno a smutno. Ani karty se nehrály. Naftář přicházel zřídka kdy a odchá-

zel vždy s nepořízenou, poněvadž nebylo možno sehnat partii.

»Až přijde Vasil... dřív nehraji,« odpovídal major, když ho Naftář zval ke hře.

Ale Vasila se nedočkal. Konalo se dukladné šetření, do vojenského věstníka dána výzva, aby se vrátil, sic že bude prohlášen za sběha, ale všechno nadarmo. Země jakoby se do opravdy pod tím člověkem slehla.

Za půl roku na to opustil zapadlou garnisonu Naftář. Jeho ženu po tu dobu nikdo nespatřil. Na nádraží zahlédl ji důstojník, kamarád Vasilův. Zhrozil se jí... byl by ji ani nepoznal, kdyby byla nešla s Naftářem.

Taková ženská to bývala... a dnes! Jen do rakve ji položit!

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Pokračování.)

Co to učinil! Co to učinil!! Okamžitým záchvatem vášně dal se strhnouti tak hluboko, že stal se — vrahem?

Myšlenka ta štvala jej jako zvěř. Neviděl, neslyšel ničeho kolem sebe. Puda pod ním se třásla a utíkala, utíkaly domy, lidé, vozy, kandelábry, holé strůmky na pokraji chodníku, vše se mihalo a širokým kruhem se mu vyhýbalo, za ním mizelo, jako prchající obrazy, letmo spatřené oknem rychlíku, o závod větrem pádícího krajinou. Letěl, letěl, bičován hrůzou. Před očima dělaly se mu krvavé mžitky, stříkaly chumle pěny, řeřavěly kotouče vlasů, pod jichž znětí sténalo labutí hrdlo, křečovitě zvedaly se útlé prsy, zmítalo se bílé tělo. Nerozeznával ničeho, na nic nemohl mysliti. Jeho mozek ovládla jen jediná představa hrůzy, jako sup rozprostřel nad ním perutě jediný pojem: vražda! a tepal jej jimi neúprosně. Oleš měl pocit, že sklouzl nad propastí a padá, padá, neví, kdy dopadne a kam. Naráží o balvany, a v ztraceném vědomí jsou sladké ty rány, jež tříští jeho tělo; čeká po ráně ránu druhou, jež přijde s rythmickou určitostí a se skrytou v pravidelném pořádku tom lahodou. Řítí se, vráží do lidí a věcí, neslyší poznámek za sebou, jako se kutálí drobné kamení za padajícím.

Jediné světélko mžiká na konci. Ne, nemůže to být pravda. Jeho ruce, ty ruce, které tolikrát hladila, nemohly vykonati nad ní příšerný čin. Je v tom omyl. Blud rozdrásaných čiv.

A přece letí dál. Žene se beze smyslů, pouhou setrvačností. Žene se tak již hodinu, dvě. Jak stroj bez vůle. Ani však nepozoruje, že nějaké tajemné řídidlo, nějaká silnější vůle mimo něj vede šílený let jeho přes uličky a ulice, třídy a boulevardy, nábřeží, sady a náměstí velikým obloukem až do úzké, špinavé impasse Ch***, v jejíž klikatině pochmurně zvedá se osudný dům.

Bezdruž stanul jako přimrazen. Vrahové vracívají se vždy na místo svého činu, byla jedná myšlenka, probleskší mu mozkem a sesilující trapnou nejistotu v trpčí ještě skutečnost. Neodvážil se přestoupiti prah. Přitlačil se ke kamenné obrubni vrat, aby neklesl.

V tom zaskříply veřeje, a z průjezdu vynořila se babka domovnice, kulatá jako klubíčko. Lekla se svého nájemníka, jak stál tu bled, celý zlomen a do sebe shroucen, ale zvědavost přemohla ihned údiv a protáhla tvář dobromyslné ženy v živý otazník.

— Co je? Stalo se snad panu studentovi něco? Přišlo mu špatně? Bože! a zrovna slečinka není doma. Před chvílí odešla.

— Odešla? vyhrkl, až se sám lekl nápadného důrazu, aby neprozradil, co v té chvíli se s ním děje. Před očima se mu zajiskřilo, jakoby byl konečně dopadl, prudce zarazil se v šíleném letu, neočekávaně bez roztříštění údů, měkce, někam do chladivých vln. Ale hlava mu šla ještě kolem.

Chtěl si dodati zdání lhostejnosti.

— Nevzkázala kam?

— A neřekla nic, jenom dvě škatule nesla a byla jako celá nějak opuchlá a žádala mne, že si nahoře něco připravila, až půjdu schody poklízet, abych si k vám zašla a dala to dolů, že si pro to večer nebo zítra přijde.

Oleš hleděl se vyhnouti zvědavým, slídivě se zabodávajícím pohledům, jimiž domovnice provázela svá slova.

— Dobrá! klíč si tady nechte! procedil skrze zuby s nucenou přetvářkou. — A nevíte, kudy šla?

— Myslím, dolů, směrem k nábřeží.

Oleš poděkoval odměřeným smeknutím a sebrav síly, aby nedal ničeho na sobě znáti, pevným krokem pustil se naznačeným směrem.

Již za rohem se zapotácel. Spadla s něho sice veliká tíže. Ale bylo vše tak náhlé, prudké. A co teď? Kámen se odvalil, ale srdce vzal s sebou. Není vrahem... nastávají však nová muka... Pujde, vyhledá Marion. Odprosí ji za násilí, jež na ni spáchal. Dohovoří se spolu.

Rozumně. Vyloží jí své stanovisko. K štěstí jest člověku třeba čistého vztahu k přírodě, jest třeba práce, volné a osvěžující, z ní plynoucího zdraví, uspořádání vlídného poměru k lidem ostatním a jako vyvrcholení toho všeho, třeba jest rodiny. V žití rodinném dojde láska přirozených mezí a hrází, své ochrany a svého účelu. Řekne milence: »Chci tě učiniti více, nežli jen předmětem své vášně. Chci pro tebe pracovati, s tebou jít celým životem, dýchat společně jedním dechem, dívat se na svět jedněma očima. Chci, abys byla druhé mé já. Zkrátka, chci tě mít svou ženou!... Anebo se rozejdeme klidně, bez hořkosti, bez nenávisti, bez výčitek.

Když uvažoval o této poslední možnosti, zrychluje krok ulicemi, jež přes veškeren hluk a život zdály se mu dnes hluchými, čím více o ní myslil, tím jevila se mu nemožnější po všem tom, co byli spolu prožili, co dali si navzájem ze svých bytostí, ze svých duší.

Cosi mu šeptalo, že najde Marion u »velké Ninony«. Pospíšil tam a zklamal se. Ani jí už delší dobu neviděla. Obrátil se k švadlence Louise. Nové zklamání. Také její kamarádka, milenka obchodního příručího, neměla o ní potuchy. Kde jí hledat? Cítil se již unaven. Rodolphe Chanteleou! Ne —, tam jít bránila mu hrdost. Zapomněla-li se tak dalece a jest tam, u toho! — po všem tom, co se mezi nima právě pro toho hejska sběhlo! — jest konec, neodvratně konec. Odpustil jí už dosti. Mohla se vybouřiti ze své šálivé vášně. Ne — pak jest konec. Konec, třeba by jej nepřežil...

Síly Olšovy byly vyčerpány napětím, jež počavši bezesnou nocí, v osamělém loži, co Marion někde hýřila s veselou společností, vzrostlo jejím nonchalantním návratem jitřním. Jakoby vše bylo v úplném pořádku, baví-li se na svůj vrub, když její milenec nestará se o její obveselení a stále jen o svých povinnostech k ní hude; proč tedy na ně nehřešiti? Stupňovalo se pak náruživou hádkou s osudným zakončením. Paroxysmu dostoupilo mukami svědomí... Naděje, že ji nalezne, vzpružila ho ještě na několik hodin. Teď, když ukázalo se hledání marné, energie jeho sklesla úplně. Potácel se krok za krokem, jenom již ze zvyku, do hostince, kde snídávali.

Zastihl u stolu obvyklou společnost. Všichni se polekali jeho vzezření; ale vidouce přicházeti ho bez Marion, tázati se neodvážili. Věděli již dávno, že mu větří, a k jakým výstupům mezi milenci dochází. Lenoir hleděl se k němu chovat obzvláště něžně. Znal, co je trpěti. Ostatní toho přece nevydrželi a začali, vidouce Bezdruže tak do sebe zakousnutého a skleslého, zprvu všeobecnými narážkami o ženách. Každý snažil se vysloviti nějakou sentenci a doložit ji novou zkušeností. Zapadl toho dne mezi ně i malíř; měl blízko práci, odpoledne již nic dělat a do oběda »u starého pensisty«, jak svému kroužku po jeho patronu říkali, bylo ještě dlouho. Malíř pronášel se nejupřímněji, skoro neomaleně. Naprosto nechápal, jak se může někdo vázati na jediné děvče a k vůli němu se trápiti. »Pro jedno kvítí slunce nesvítí« zanotoval si vesele. Musil ostatním slova svá přeložiti. Shodli se všichni na této prosté filosofii života, plynoucího stále dál, přes oběti a zvadlé květy.

Oleš jídla se skoro netknul. Přece si mezi kamarády oddechl. Chtěj nechtěj, nucen byl poslouchati jejich řeči a tak aspoň na chvíli řetěz svých utkvělých či silně již utkvívajících představ prolomil. Ale dlouho mezi nimi nevydržel. Sotva trochu sil odpočinkem se mu vrátilo, neměl stání. Vstal a rozloučil se. Lenoirovi dlouho tiskl ruce. Byl mu z nich nejbližší povahou i nepřízní osudu. Malířovi důtklivě nakázal, aby mu pozdravoval krajany i žoviálního »starého pána«.

— No, no, jenom se s námi tak nelučte! volali za ním... Večer na shledanou. Ukážeme vám, co je mládí. Co je být veselým!...

(Dokončení.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Odkud je to povoz?«, ptal se kočího, když přejeli. Jeho kočí byl živý adressář, protože se svým milostpánem, jenž byl členem různých komissí, projezdil celý okres.

»Z města, z hotelu, a ten pán bude Miturův syn z Bříz. Je advokátem. Ještě se ani neopeřil a už z něj kouká selská pýcha. Bude mě učit znát silniční předpisy! Zapomněl jsem dávno, co on ví. A nebýt milostpán se mnou, nezůstal bych mu odpověď dlužen. Sedlák, sedlák.« A zamlasknuv, pobídl koně k rychlejšímu běhu. Sice i on byl selským synkem, ale panská služba postavila nové hráze jeho citum.

Jede asi do Bříz, napadlo ředitele a mrzutá nálada ze sporu se vracela. Vedou soud

do opravdy, advokátem a bude nutno napnout všechny síly, aby velkostatek nevyšel na prázdno. Takový selský potomek má tvrdou kůži a je mu vrozena zášť proti velkostatkům, jakoby velkostatek měl od sedláků nějakých výhod. Podivně se svět hýbe, teď už není vážnosti před vzácnějšími lidmi a každý chce, aby byl považován za rovnocenného komukoliv. To si zavinili páni sami, příliš je hýčkali, dovolovali aby noviny jim vštěpovaly takové pobuřující zásady a až bude zle, teprve nastane náprava. Nu, zkrotí je, není pochybnosti, ale co nepříjemných výstupu se tím zaviní a co si slušní lidé musí dát líbit! Ale zkroti je. Právě jako on zkrotí břízské sedláky.

Důvěra se mu vracela a zapomínaje na své obavy, přemýšlel v čem a jak poskytnouti svému advokátu dosti látky, aby mohl se vší rozhodností provésti úřední řízení na obhájení panských zájmů. Zpátky vracel se už klidný. Arci, nemohlo ani jinak být. Jen ať se brání, advokáty jednají, nic jim to platno nebude. Neopominul navštívit pana soudce a mezi řečí jako mimochodem a žertem prohodil, že se brzy častěji setkají, protože bude velký soud o služebnost.

»To zas bude pěkný kousek práce,« povzdychl pan soudce. »Po dobrém to srovnat nejde?«

»Neznáte umíněnost venkovských lidí? Napovídali jim, že by bylo hanbou, aby pánům ustoupili a dohnali nás, že musíme soudně svoje právo hledat. Nemýlím-li se, zdejší mladý advokát je bude zastupovat.«

»Tak? Připravte se na silný odpor, zdá se být nepatrný, ale právník je výborný, měl jsem několikrát příležitost posouditi jeho činnost a divil jsem se, do opravdy divil.«

»Nu náš pan zástupce, myslím, je také dobrý právník,« pousmál se ředitel.

»Arci, samo se rozumí, je už zkušený, ale takový mladý člověk studuje process nejen pro peníze, ale také ze záliby, aby projevil obecenstvu důkaz svých vědomostí. Brzy to už bude?«

»Brzy, snad v nejbližších dnech.«

»Škoda, že to měsíc nepočkalo,« zasmál se soudce bodře. »Nastoupím dovolenou a byl bych process přidělil některému mladšímu pánovi. Jaká pomoc, prožili jsme už horší spory a stále doufám, že to skončí po dobrém.«

Také ředitel doufal, že až půjde do tuha, sousedé se vzpamatují. Byl by se rád dověděl, jak advokát Mitura na spor pohlíží. Bude-li radit k neústupnosti, nic příjemného z toho nebude, už z té okolnosti, že mladý advokát ve svém rodném místě vystříhá se podniku, který by ho připravil o důvěru krajanů. Začne-li s návrhy na smír, nebude si své věci jist a to už by pro velkostatek znamenalo výhodu. Škoda, že nemá v Břízách nějakého spolehlivého důvěrníka. S počátku mnoho očekával od dolanského mlynáře, ale když se včera vrátil z nepodařené výpravy od slečny Prchalovy, uznal, že se mlynář k takovým věcem nehodí. Nemyslil na soud a z celé jeho rozčilené řeči bylo zřejmo, že by bez rozpaků odřekl se lásky úředníků, kdyby mu bylo tučné sousto Helenina hospodářství padlo do klína. Ale proto musí pátrat, také správce musí se ohlížet, zda by pronikli tajemství obrany sedláků a dle toho zařídili své jednání.

Ale nejen pro něho, také pro většinu sousedů bylo jednání mladého Mitury na čas tajemstvím. Starý Mitura převzal s mlčky projeveným souhlasem sousedů vedení sporu a když syn, kterého domů zavolal, přijel, do přístřešku se s ním zavřel a tam rokovali až přes poledne. Po polednách vyšli oba ven a zvolna kráčeli k Prchalovu dvorci. Starý Mitura vzkázal hned o polednách, mohli-li by se synem na chvíli přijíti a Helena odpověděla, že je ráda uvidí. Teď, když se blížili, pozorovala u okna mladého advokáta. Neviděla ho řadu let, protože velmi zřídka domů přijížděl a obyčejně do společnosti ani nevešel. Představovala si ho stále jako studenta, hubeného, černého, plachého a samotářského, pro nějž jediným světem byla kniha. Změnil se k nepoznání. Muž z něho byl statný, sličné postavy a přímého držení těla. Prostě sice byl oblečen, ale jeho pohyby byly ladné a jeho tvář stala se výraznou. Otec, jenž vedle něho cupal, připadal jí malý a směšný, ačkoliv syn po něm právě dědil svou bystrost a přičinlivost. Hned před polednem změnila svou toaletu, snažíc se vyhověti marnivému přání, aby v ní neviděl selku, která na venkově ztratila smysl pro uhlazenost a vkus. Také Ludva, která se dověděla o blízké návštěvě, se přestrojila a jevila nepokoj.

Advokát rozptýlil záhy rozpaky. Počínal si přátelsky srdečně a dovolával se staré své známosti. I ke staré paní vešel a usednuv proti ní, trpělivě vyslechl její stesky a nářky. Jak je milý, napadlo Heleně, když pozorovala, s jakým porozuměním hovoří s matkou a jeví zájem pro její slabosti. Svět nedovedl setřít s jeho duše kouzlo venkova a jeho krev se selskému původu nezpronevěřila. Ludva stojíc opodál rozšířeným pohledem sledovala advokáta a dychtivě naslouchala jeho poněkud ostrému, ale melodickému hlasu. Nebyl podoben oněm uhlazeným, pitvořícím se nebo bujně se veselícím mladým úředníkům. Cosi ušlechti-

lého a vzácně hlubokého tkvělo v jeho očích a v jeho laskavě pronášených slovech.

»Přijdu se ještě na starou paní podívat,« řekl po chvíli, »napřed si odbudeme generální poradu. Slečny dobrotivě maličkou chvíli někde vyslechnou můj náhled a budu také prosit o doplnění zpráv, pokud mi je tatínek nemohl podat.«

»Račte vejíti dále,« pobízela Helena. »Doufám, že pan doktor nás potěší.«

»Byl bych velmi povděčen, už k vůli tatínkovi,« přiznával se vesele. »Tatínek se dovolává mé vděčnosti a nerad bych, abych byl nevděčným. Vedle toho ješitnost mě ponouká. Advokáti nesmějí býti příliš sentimentálními, ale nezbavil jsem se dosud vzpomínek mládí. Připadá mi jako by šlo o kus mé bytosti, když má býti rodné obci ubližováno. S konečným úsudkem počkám, až uslyším úsudek slečny o sporu.«

Posadil se a otec posadil se vedle něho. Helena zaujala místo proti němu a Ludva sedla si stranou, ale tak, že viděla na tvář sestřinu i advokátovu. Ani si toho nejsouc vědoma snažila se Helena jasně a přehledně hovořit, volíc případná slova a vyhýbajíc se malichernostem. Díval se na ni pokojně a chvílemi ji přerušiv, uctivě žádal o to či ono vysvětlení. Starý Mitura posedával, byl zřejmě rozčilený, neodvážil se však syna vyrušovati. Advokát vyňal zápisník, nahlédl do něho, prosil za objasnění, za doplnění svědků a náhle sklapnul zápisník, položil ho před sebe a dlaně podepřel o kolena.

»Můj náhled je, že obec je v právu, že vyhraje a že všecky kroky velkostatku ztroskotají se o jasné znění zákona,« řekl prostě.

»Děláte nám velikou radost,« pousmála se a ulehčeně oddychla. Cítila, že ji napjatá pozornost rozčílila a že ji horko zalilo. Mimoděk zaletěla pohledem k Ludvě a překvapeně na ni utkvěla. Viděla rozechvění Ludvino. Sestra téměř lpěla rozsvíceným pohledem na tváři advokátově a kdyby se byl ohlédl, nebylo by možno neviděti jejího obdivu, který se v jejích očích zrcadlil.

»Nerad bych, slečno, zbytečně dělal naděje a sliboval kdoví jaký příznivý výsledek, kdyby věc nebyla jasná. Otec uvedl mi takovou řadu svědků, kteří dokáží nerušené používání služebnosti, že hned při prvém řízení bude spor objasněn. Musíme se ovšem připravit na různé právnické kličky, v nichž je zástupce velkostatku a můj starší pan kollega mistrem, ale to je konečně vedlejší, to pouze prodlouží spor a nadělá stranám větších výloh. Teď je nutno důsledně vytrvat, nepřijímat nějaké polovičaté vyrovnání a nedat se splést intrikami. Tatínek mi už řekl, že ráčíte být jeho nejspolehlivějším pomocníkem.«

»Činím pouze to, co je mou povinností,« řekla prostě.

»A sedláci ji také tak konají,« zahuboval starý. »Nic je to nestojí, o ně se jedná, kdyby se však nestyděli, přikývli by ke všemu. Nu, Bohu díky, radost mám, že aspoň my dva se nedáme. Všecko jsem to Pepíčkovi vyložil a on mi hned povídal, že jsme na dobré cestě. Podáme žalobu my a potom ať s námi dělají co umějí. Teď však musíme domů, naši čekají a mám taky starost, přivezou-li poslední vůz sena.«

»Proč chvátáte? Nepustíme vás před svačinou. Tak vzácní hosté nesmějí odejít bez malého pohoštění.« A už vstávala, aby odešla do kuchyně.

»Já ne,« bránil se starý a všecek sebou vrtěl. »Pro sedláka není času k usednutí. Zůstane-li Pepíček, ať zůstane, ale já půjdu.«

»Proč se tolik, tatínku, staráš? Myslíš, že Václav za tebe vše neobstará!?«

»Obstará, proč by neobstaral? Ale není to to a seděl bych tu jako na jehlách. Jen si chvíli zůstaň, popovídej si, beztoho se mnou není žádného vyražení. Poběhnu domů a počkám, až přijdeš.«

A už byl ze dveří venku. Advokát se vesele zasmál a Helena s ním. Ludva vytržena ze svého pozorování jaksi zmateně skláněla se k několika květinám stojícím na okně.

»Jen když pan otec aspoň vás nám tu nechal,« řekla Helena srdečně. »Promiňte na okamžik, hned přijdu. Ludvo, připrav na stůl, abychom se dlouho nezdržovaly.«

Ludva se prudce obrátila a náhle všecka ve tváři zahořevši blížila se ke stolu, aby vyměnila stolní přikrývku.

»Vás bych byl jistě poznal,« povídal advokát. »Nic jste se, slečno, nezměnila. Jak jsem si vás v mládí představoval a pamatoval, takovou jste zůstala, svěží, milá a štíhlá jako jarní květ.«

»Ale sestárla jsem hodně,« řekla rozpačitě a ostychavě se naň podívala.

»Bože, proč na svá léta naříkáte! Pamatuji-li se dobře, je vám asi čtyřiadvacet let, že?«

»Pan doktor uhodl. A není to dost?«

»Snad mezi krásným pohlavím platí to za vysoké stáří, ale věřte, že v té době vlastně povaha teprve uzrává. První mládí je rozkošné jako květ, který voní, ale mládí vyspělé vábí víc jako ovoce, které slibuje skvostný požitek. Divím se, že žijíc na venkově, nesesílila jste. Slečna sestra jakoby ani vaší sestrou nebyla.«

»Churavěla jsem,« přiznávala se zahanbeně a zabloudila očima stranou.

»Opravdu? Lituji vás srdečně. Teď však jako nemocná nevypadáte.«

»Je mi už lépe, cítím, že bych byla zdráva, kdybych mohla do společnosti, ale jiné společnosti, než zde je. Zde se stále rozčiluji, poměry mezi tak zvanými lepšími lidmi jsou nesnesitelné a jsem odsouzena k samotářství.«

»Ano, to je údělem malých městeček a měst, které jsou pravým pařeništěm klepů a intrik. Kde je několik úředníků, utvoří se strany, jež se potírají, zlomyslně se pronásledují, každé slovo váží a krouti, až se všecek život napojí kyselostí, která znechutí jakýkoliv společenský styk. K útěše však mohu říci, že i ve velkých městech je tomu tak. Na lidské přátelství není možno stavěti a nejlépe je tomu, kdo dostačí sám sobě.«

»Pánům je jinak, ti si najdou vždy zaměstnání a rozptýlení, ale děvče je odsouzeno seděti doma a nuditi se,« povídala, dodávajíc si odvahy.

»Každý svůj stav nejvíce haní a nevidí stínů na postavení svého druha. Na příklad slečna sestra jistě má také svá bolavá místa.«

Helena právě vstupovala s podnosem.

»Hovoříte o mně?« ptala se vesele. »Jen nic špatného.«

»Bojíte se kritiky?«

»Ne, kritiky se nebojím, bojím se pouze toho, o čem nevím a čemu se nemohu brániti,« řekla přímo.

»Nuže, můžeme se přiznat. Pravil jsem, že žádný není se svým stavem spokojen, že každý pokládá druhého za šťastnějšího. Řekl jsem, že vy asi také máte své bolesti a divil bych se, kdybych se mýlil.«

Postavila podnos a maličko oči přivřevší, přemýšlela.

»Mám své bolesti, ale ty nejsou tak zlé, abych celý svůj život haněla,« povídala potom, upřímně. »Bolí mne, že nemohu Ludvu udělat šťastnou a mrzí mne, že nejsem mužem, abych mohla své krajany probouzet a vést.«

»Opravdu? To je skutečně vzácně řídká bolest našich dam. Po vašem umění se vám nestýská?«

»Ne, pane doktore, naprosto nestýská! Posaďte se prosím, můžeme si lépe při svačině popovídat. Ludvičko, sedni si zde proti panu doktorovi, musím být blíže dveří, abych mohla volně odcházet. Poroučíte čaj nebo kávu.«

Požádal o čaj a zákusky a zvolna upíjeje, pokračoval v rozmluvě.

»Víte, jak jsem si představoval svou krajanku, když mi otec sdělil, že s ním vedete obec ve sporu s velkostatkem?«

»Jsem zvědavá,« řekla rozmarně a její šedé oči měkce se naň upřely.

»Předně jsem čekal dámu s oním uměleckým účesem a zdánlivě zanedbanou toaletou, která bývá příznakem všech umělkyň.«

Zasmála se srdečně a Ludva též.

»Doufám, že mi rozumíte a že vás neurazím. Měl jsem známého, který nechal studií a šel na malířskou akademii. Zavedl mne několikrát do dílen a tam jsem spatřil dámy malířky, které vypadaly, jak jsem sdělil, — arci nemluvím o všech bez rozdílu. Dále jsem si vás představoval se skřipcem, vysokou, kostnatou a s tahy a pletí, která je podobna mužské pleti.«

»Až na ten skřipec jste se snad nezmýlil.«

»Slečna chce slyšet lichocení?« ptal se významně.

»Jen to ne,« bránila se zmateně. »Už se nebráním. Co dále, pane doktore?«

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PRAHA PAŘÍŽI. Po nábřežích a boulevardech pařížských místo závratného života veselé metropole francouzské proudí špinavé vlny rozvodněné Seiny, a Francie a s ní Evropa s účastenstvím sleduje heroický zápas světového města s potměšilým živlem. V teskných chvílích neštěstí zalétlo z Prahy do Paříže slovo vroucího soucítění. Víme bohužel až příliš dobře, jakých škod způsobiti umí naše Vltava, když vzedmutá hladina roztéká se z řečiště do úzkých ulic a malých dvorků pobřežních čtvrtí, netřeba tedy pochybovati o tom, že účastenství královské Prahy jest opravdové. Tryská z hloubi duše, která skrývá upřímnou náklonnost ke krásné Francii do šerého koutka, když lesk officielních slavností a zdvořilostních projevů činí dojem pouhé modní dekorace. · ·

ANTONÍN SLAVÍČEK, krajinář, žák Mařákův, přední člen generace Manesovské, skonal v úterý dne 1. února. Silný, skoro robustní tělem, vynikal i silou svého talentu. Loni v létě raněn byl mrtvicí, po níž mu zbylo trvalé, nezhojitelné ochrnutí. Nemohl pracovat a toho nesnesl. — Pro smrt uměleckou volil smrt fysickou — — —

JULIUS MAŘÁK: ČAPÍ SNĚM.
(Kongres pod jilmy.)

JULIUS MAŘÁK. Pan Chaura, majitel závodu se starožitnostmi, upozornil redakci Máje, že podařilo se mu získat znamenité dílo Mařákovo, jedno z těch, jež mají pro tvůrce jeho význam dvojí — obraz znamená velkou etapu v uměleckém rozvoji Mařákově a je zároveň dokumentem těžké jeho životní dráhy. Ze životopisného nástinu, jejž napsal Jan Dotřel a vydal knihkupec p. R. Ryšavý, reprodukujeme několik vět, jež třeba opakovat, aby i život Mařákův i jeho dílo proniklo tak, jak zasluhuje. V doslovu páně Dotřelově je místo, které klademe do čela, aby dalo celé vzpomínce příslušný ráz. »Když pročítal jsem,« praví autor, »Mařákovu korrespondenci, tu ze zažloutlých těch listů zírala na mne výrazná, ustaraná, předčasně sešedivělá hlava mistrova s tím trpkým a bolestným rysem kol úst, a za ní vyvstávala druhá, neméně sympatická a truchlivá tvář: — Mánesova. Stejný život, stejný osud, tytéž boje a předčasný konec! A tak známé přicházely mi ty listy a jich obsah, jakobych je byl již někde četl — slovo za slovem. Ba, ovšem že: tyže stesky a stížnosti do smutných našich poměrů, nevšímavosti a zneuznání ozývají se z listů Chittussiho, adressovaných, tuším, rodině Braunerově, a uveřejněných po smrti Chittussiho v »Politik«. Mánes — Chittussi — Mařák! — vesměs velcí, avšak útlocitní lidé — útlocit jest pro naše poměry špatnou výzbrojí, tou nelze docíliti úspěchů« . . . .

Krutý boj o existenci vyhnal Mařáka z Prahy. Za svůj pobyt vyvolil si Vídeň, doufaje, že se tam snáze domuže nějakého postavení a práce, než v Praze, kde pro umělce jeho kvalit nebylo místa a pochopení. Praha tonula tehdáž v zpátečnictví, a pro nějaké nové směry nebyla půda připravená. Tu a tam nechal se některý zbohatlý sládek nebo do-

BÁSNÍK ARTHUR UPSON,
zahynul v severoamerickém jezeře.

mácí pán vypodobniti, hledě více na to, aby vynikl spíše těžký zlatý jeho řetěz a spousta prstenů než výraz obličeje; Josef Mánes hledal marně zaměstnání a prostředků k uskutečnění svých vidin, a Navrátil, v kterém jsme za jiných poměrů, kdyby mu byvala poskytnuta příležitost k hlubšímu vzdělání, mohli míti svého Schwinda, robil po tuctech své guače, řezal patrony a — maloval pokoje!

Mařák obrátil zraky své k Vídni, kde byly po jeho soudu poměry pro umělce mnohem příznivější a nastoupil tam svou uměleckou dráhu jako učitel kreslení a malby, nedosáhl však na této chladné, cizí půdě nikdy kýženého cíle a postavení, odpovídajícího jeho neobyčejnému nadání a vzácné píli. Byloť těžko v městě Faeaků proniknouti umělci povahy Mařákovy. Neuměl rozvířiti bubnu reklamy, nevnikl nikdy v povahu vídeňského vznešeného a směrodatného publika, jež si s nižšími třídami co do povahy a povrchnosti v ničem nezadá. Neuměl na sebe upoutati pozornost výstřednostmi a tatrmanstvím, nenechával o sobě šířiti anekdoty jako Straširybka-Canon, který procházel se Vídní ve fantastickém obleku, napodoboval — ale jen v koloritu — znamenitě Rubense a rovněž tak znamenitě hrál kulečník bez taga a provozoval různou eskamotáž. Mařák neměl atelieru zařízeného s báječným přepychem jako Makart, k němuž hrnula se celá »lepší« Vídeň, aby si mohla za vysoké ceny opatřiti nějaké plátno s oslnivě malovanými lidskými těly, vyloženými na podiv chtivým zrakům jako v nějakém »výseku« masa. To vše Mařák neuměl a neznal, a proto byl jeho pobyt ve Vídni po celou tu dobu jen stálé živoření a strádání; vždyť se i jiným uznaným umělcům nevedlo lépe.

Za takových okolností usadil se Mařák trvale ve Vídni, a hlavním pramenem výživy bylo vyučování kresbě v přednějších rodinách. Lze si pomysliti, že toto vysilující zaměstnání nebylo jeho uměleckým pracím a tužbám na prospěch. Přicházel s večera domů znaven a nemohl-li již pro únavu věnovati se kresbě neb malbě, usedal ještě i v noci k pianu, jež dosud náruživě rád hrával. Na výtky otcovy, jenž poukazoval na to, že tím jsou sousedé v domě vyrušováni, přikrýval piano těžkou pokrývkou, aby tlumila tóny, a teprve po ní přejížděly ruce, hudebního požitku chtivé, klaviaturu. Musil-li se oddati neodkladné práci, osvěžoval se kávou, kterou si sám vařil. Takový byl jeho vídeňský pobyt, samý hon za skývou chleba a ustavičný chvat, který uměleckou jeho tvorbu tolik ztěžoval, ba i ohrožoval.

Reprodukujeme znamenité dílo Mařákovo, a je pochopitelno, že chápeme se této vítané příležitosti, abychom znovu v paměti osvěžili tyto ponuré podrobnosti. Je to první, širšímu obecenstvu známá práce Mařákova, »Čapí sněm« z roku 1866, který pojmenoval Mařák »Také kongres!« a jenž podržel konečně jaksi oficielně název »Kongres pod jilmy«. Pod mohutnými jilmy dalo si dostaveníčko hejno čápů k důležité poradě, jakou as před odletem do teplých krajin odbývají. Duchaplným způsobem ironisoval tu Mařák bezvýsledné čelné kongresy a porady diplomatů, kteří snažili se nalézti způsob, kterým by mohli zastaviti vzmáhající se Prusko na vítězném postupu. Tato kresba uhlem, kterou zakoupil vévoda Coburský, velmi se líbila, a vídeňský umělecký spolek objednal její provedení v oleji. Na světové výstavě vídeňské v roce 1873 dostalo se mu za toto dílo zlaté medaile pro umění. Další opakování téhož předmětu bylo na světové výstavě pařížské prodáno do Londýna.

Dnes, kdy zájem, vyvolaný všemi těmi různými kongresy, tlí už jenom v archivech a má význam jenom pro badatele, ustupuje ovšem motiv i jeho vysokonozí představitelé do pozadí. Dnes mluví k nám jenom kouzlo jilmů, jejich velebná mohutnost, malovaná báseň, umělecká koruna díla, jež věky, jež kongresy celého světa přetrvá. Dílo je majetkem obchodníka se starožitnostmi, a měli by si toho povšimnouti majitelé sbírek, kurátoři obrazáren — především naše Moderní galerie, jež by mohla získat skvost, jenž by Mařáka v repraesentativní této veřejné galerii znamenitě zastupoval. K.

PREMIÉRA PROKOPOVY KOMICKÉ OPERY »OTÁZKA« na scéně Vinohradského divadla znamená v nebohatém našem repertoiru původní hudební tvorby pozoruhodnou událost. Hudební

skladatel, jenž ve »Snu lesa« překvapil svěžestí a bohatostí melodického fondu svého, pamětliv osudné Achillovy paty, která bývá příznačnou družkou libret, bál se hledat kováříčka a ve své, jistě úctyhodné sebedůvěře, řekl si, že půjde přímo ke kováři — a napsal si libreto sám. Jednomu na dva — na spisovatele a skladatele — budiž pomoženo, kombinoval v obou směrech originální a energický pracovník, a poohlédl se proto po příbuzné duši, po osvědčeném ciseléru formy i slova, panu Karlu Maškovi, jenž autorovu prósu oděl v háv poeticky vykrášlený. Celek je allegorie, je pohádka, moderní, tak jak je nyní zvykem, prosycená naivní prostotou, humorem, lyrikou i satyrou. Velké, ne snadné to théma, na které se mohl odvážiti jenom skladatel tak vzácných kvalit, jakým bez odporu je Lad. Prokop.

Někde by se mělo šířce ubrat, strom, zatížený bohatým ovocem, probrat, aby se větve nepolámaly. Kypělo to v autorovi libreta a kypělo to v duši skladatele. Jsouť autoři podobni matkám — kdyby tucet dětí měla a jednoho se měla zříci, nedovede se rozhodnouti, kterého, poněvadž má všechny stejně ráda. Dílo je dobré, zajímavé, je originální, ale — dvanáct dětí přece jenom mnoho pro radost i pro starost. Pohádka baví a poutá až k vrcholnému svému momentu, kdy řeší se čiperná, švandovitá otázka, ve které vlastně vězí jádro, myšlenka díla, zkarikovat touto přípustnou a všeobecně lahodivou formou zdánlivou nedotknutelnost všelijakých majestátů prostotou života, jež hravě a se smíchem řeší a do skonání světa řešit bude každé Kolumbovo vejce.

Hlasy referentů o premiéře vyzněly ve sbor uznání. Ladislav Prokop jako skladatel nejlíp asi ví, co mu ještě chybí k tomu, aby stvořil sen svého života, naprosto dokonalé, čisté, národní dílo. Vinohradskému divadlu přísluší dvojí zásluha — že operu vypravilo a že tak učinilo s pietou, která hlásila se z celku i z podrobností. Zásluhu o výborné nastudování a slohové provedení má kapelník p. Holeček. Byl to jeden z nejkrásnějších divadelních večerů této scény, tím radostnější, poněvadž byl věnován českému, našemu skladateli, jenž druhým tímto svým dílem dokázal, že roste, že mohutní, že se blíží k svému ideálu. J. O.

DO PRAHY SE NEDOSTAL . . . Když r. 1903 dlel Fr. Herites návštěvou u hraběte Lützova v Žampachu, dostal od svého hostitele též číslo amerického časopisu »The Literary Collector«, v němž otištěna byla báseň mladého amerického básníka Arthura Upsona »Při čtení dějin českých od hr. Lützova«. Přeložil jsem sonet ten a uveřejnil v II. ročníku Máje (str. 94). Hrabě Lützow zaslal překlad můj básníku, a ten v zápětí psal mi a poděkoval. Tak vznikla mezi námi korrespondence, které byl jsem o to povděčnější, že pracuje právě o velké anthologii poesie americké doby novější, potřeboval jsem pomoci některého amerického literáta. Arthur Upson poskytl mi hojně rady i pomoci, i své knihy mi poslal a seznámil mě s přítelem svým básníkem Richardem Burtonem. Navzájem hleděl jsem informovati Upsona o literatuře české a poslal jsem mu některé překlady českých poesií do němčiny — četl totiž také francouzsky a německy. Zájem, který vzbuzen byl knihami Lützowovými o Praze a české historii, živen byl tím způsobem dále tak, že mladý básník, jehož některé básně jsem přeložil a uveřejnil svého času v Lumíru, zatoužil poznati Prahu. V srpnu r. 1907 dostal jsem od něho list již z Německa, z Jeny, počínající radostnými slovy: »Za několik dní jsem v Praze, nejdéle v září! Jakou rozkoš si slibuji od krátké návštěvy Vašeho krásného, historického města!« Na návštěvu tu připravoval se důkladně čtením spisů o Praze, opatřil si v Německu též knihu Dr. Karáska Slavische Literaturgeschichte a sliboval, že dojmy své z Prahy vylíčí v některém z amerických magazinů. Ale osud jinak usoudil. Básník se ve Výmaru, kde dlel za studiemi Goetha, roznemohl a oznámil mi v říjnu, že nucen je příjezd do Prahy odložiti. Zatím poslal mi novou svou knihu a v rukopise nový sonet, svědčící znovu o jeho účasti na věcech českých, napsaný Po vyslechnutí českých národních písní, jež slyšel zpívati

ALEXANDER BRÓDY,
zvaný maďarským Zolou.

v červnu 1907 v salonech hraběte Lützowa v Londýně. Sonet ten přeložil a uveřejnil jsem v VI. ročníku Máje (str. 58). Od té doby však nedostal jsem již od Arthura Upsova ani řádky. Korrespondence uvázla, a nemohl jsem se dověděti, co se s básníkem stalo. Posílaje koncem roku 1909 druhý díl své Moderní poesie americké básníku Rich. Burtonovi do Minneapolis, žádal jsem také, aby mi sdělil nynější pobyt Upsonův. Ale jak smutné, bolestné dostalo se mi zprávy tyto dny! Arthur Upson utonul 14. srpna 1908, plaveˇ se v člunu, v jednom z jezer Minnesotských.

A tak nedostal se mladý americký básník do Prahy, po níž opravdově toužil. Tragický skon oderval nám jednoho upřímného přítele v cizině. Neuvítáme ho již ve svém středu, ale od krásné historické Prahy kéž zaletí k jeho hrobu přes oceán naše vzpomínka!

Odešel mlád, teprve třicet dva roky stár, ale již básník vyspělý, jehož knihy svědčí o velkém talentu. Bližší zprávy o něm a ukázky jeho poesií najde čtenář v II. díle mé Moderní americké poesie (u J. Otty r. 1909). Podobiznou Arthura Upsona zdobíme dnešní číslo Máje. Ant. Klášterský.

MAĎARSKÝ ZOLA. Nakladatelské družstvo Máje vydává právě v sešitovém vydání román »Stříbrná koza« od nejlepšího maďarského literáta Alexandra Bródyho, zvaného maďarským Zolou. Poněvadž předpokládáme, že čtenářstvo naše bude zajímati i podobizna autorova i podrobnosti z umělecké jeho minulosti i data biografická, požádali jsme překladatele p. G. N. Mayerhoffera, aby nám napsal o maďarském Zolovi malou kapitolku.

Pan Mayerhoffer vyhověl ochotně naší žádosti a píše nám:

Znal jsem Bródyho již pěknou řadu let z četných spisů jeho, než jsem ho poznal osobně. Imponoval mi zvláštním svým vystoupením na veřejnost — vydalť na poprvé čtrnáct svazků svých spisů najednou, tedy dílo skoro celého věku. A to byl jenom začátek mladého, sotva třicetiletého spisovatele!

V této serii spisů byly krásné romány, které byly rázem překládány i do cizích jazyků. Byl to román »Faust orvos« (lékař Faust), po němž Němci ihned sáhli; poetický románek »Hófehérke« (Sněženka), jejž jsem svého času přeložil na žádost zesnulého Dra. Roháčka pro Nivu. Niva však právě toho roku zanikla, a rukopis uvízl v Brně; dostal jsem ho teprve po roce a vydal jsem románek ve Světové knihovně, kdež vyšel současně s německým překladem Lipským. Zatím přeložil jsem řadu jiných románů Alexandra Bródyho do různých deníků; v knižním vydání vyšly: Két szöke asszony (Dvě plavovlásky), Szinészvér (Herecká krev), Don Quixotte kisasszony (Slečna Don Quixotte), A kétlelkü asszony (Žena s dvěma dušemi).

»Stříbrnou kozu«, nejlepší svou práci, v níž jeví se všecky přednosti jeho bizarrních nápadů i bizarrního slohu, psal právě v době, kdy jsem ho v Budapešti navštívil.

Bydlil v hotelu Royal; zde měl svou pracovnu, protože redaktorské povinnosti poutaly ho k hlavnímu městu; jinak bydlil ve své vile na Švábhedi, kam po skončené práci dojížděl. Vypravoval mi o literárních poměrech, o rozmachu krásného písemnictví maďarského, o literátech. Bródy rozhovořil se potom s nadšením o naší zemi, o našem národě. Pevnost Josefov byla hrobem tolika uherských vlastenců v padesátých a šedesátých letech minulého století; s jakými city v duši vstupoval do ní asi nadšený student Bródy, když byl povolán na vojnu a v Josefově konal vojenskou povinnost! A zde poznal český lid, viděl, že na nás osvědčuje se stále hrozné přísloví maďarské, že »daří se česky« tomu, komu se daří tuze zle, že snad ani nemůže býti hůř...! Častěji mi o tom psával. V únoru 1900 ve své revui — vydával totiž tehdy svou vlastní revui »Fehér könyr — Bílá kniha« v měsíčních desítiarchových svazcích, které psal sám — nadšeně se rozepsal v dlouhém článku o rozmluvě poslance Dra Stránského s císařem, která v tu dobu vyvolala nesmírný rozruch upřímným vystoupením moravského delegáta na říšské radě. Ještě po letech mluvil Bródy o této události.

Román »Stříbrná koza«, jejž právě vydáváte, vyšel původně v nádherném vydání kvartovém, opatřeném illustracemi dvaceti malířů maďarských. Vazba v brokátu, s bronzovou plaketou, vloženou v desce. U nás neměli jsme v tu dobu podobně nádherné knihy; arci, nemáme také šlechty bohaté, ať rodem či vznešeností, která by knihy tak nádherné a drahé rozebrala.

Bródy žije v Budapešti. Rok co rok podniká veliké cesty, do Egypta, Malé Asie, Palestiny; procestoval celou Evropu. Starostí o živobytí jest zbaven; klidně může se věnovati své práci, k níž lne s nesmírnou láskou. R. 1905 postřelil se na Semeringu v návalu nervosních bolestí; zranění bylo osudné, naděje na vyváznutí z nebezpečí minimální — ale na štěstí dostal se pacient do rukou znamenitého, proslaveného odborníka, krajana našeho doktora Alberta, jenž provedl lékařský zázrak — pacienta vyrval Moraně z náručí.

V poslední době píše Bródy dramata — »obrazy mravů«, jak je nazývá. Zdramatisoval románek »Sněženka« a to ve dvojím zpracování; zdramatisoval řadu svých sociálních novel »A dada« (Chůva), které vydával ve své revui; posléze napsal obraz mravů vesnických »Učitelka«, jehož provozování v německém překladě v Berlíně vyvolalo před rokem ohromný rozruch.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VÁCLAV ŠTECH:

V ZATOPENÉ PAŘÍŽI.

Zprávy o povodni, kterou překvapila Seina veselé Pařížany právě v nejbujnějším rozmachu Karnevalu, zněly stále nepříznivě. V Městském divadle Vinohradském zneklidňovaly nás tyto zvěsti z důvodů mimořádných. Pracuje se totiž v Pařížských dílnách na bohaté výpravě Nouguesovy opery Quo vadis, která se chystá pro jarní období. Hotoví se tam úplná výbava dekorační a pracuje se na několika stech nákladných kostymů, což vše pořízeno bude dle návrhů nejpřednějších francouzských umělců zcela dle vzoru Opery Lyrique, denně při představení řečené opery přeplněné. Na telegrafické dotazy z počátku vůbec nedocházela odpověď, později došly zprávy poněkud nejasné. Bylo nutno zjednati jistotu nejrychleji a proto nezbývalo, než skočiti do vlaku a uháněti do zaplaveného Babylonu nad Sekvanou. 25 hodin v rychlíku nepatří k příjemnostem tohoto světa, ale povinnost není mazlící se maminkou. V území bohaté Champagne bylo již zřejmo, že vjíždíme do končin ovládnutých nejvzdornějším elementem. Marna, z břehů vystouplá, proměnila celé kraje v kalné zrcadlo, průplavy ztratily hráze, potoky pohltilo moře zátopy, znaménka turistické mapy byla směšnou karikaturou skutečnosti. Hráz trati vine se jenom vodou, tu a tam lehkým vánkem čeřenou, v níž rýsují se koruny stromů pro větší smutek bezlistých a truchlivě černých. Před Paříží na několik hodin je ještě hůře. Voda pronikla do zahrad a nádvoří. Z nevlídného jejího pablesku rostou domy opuštěné, mezi nimiž jen tu a tam objeví se lodička, řízená mužem ve vojenském stejnokroji. Vlak hučí truchlivou končinou k Paříži. Opuštěné továrny s obrovskými komíny, jímž zmizely veselé chocholy dýmu, žalují k olověným mrakům, z nichž chvílemi padají vločky sněhu, promísené krůpějemi vody.

Voda — voda — voda. Území pařížských letohrádků — rozdrobené obdélníčky zahrad a parků — jest zaplaveno kalným živlem. Na zdech pod trelážemi zřejmo, že na několik centimetrů voda již klesla. Není té úlevy však příliš mnoho. Jsme ť již v povodí Seiny, kteráž dosud nikdy tak krutě nevysmála se Pařížanům. Před půl třetím stoletím napršelo ohromné množství vod v kraje Lutecie, ale letošní záplava byla ještě o půl třetího metru větší než ona v době, kdy tu vládl Ludvík XIV. se svými milostnicemi. Seina vysmála se inženýrům, architektům, hydrografům. Příroda pomstila se za staleté hříchy na ní páchané. Aby se získal kde jaký cípek země pro pěstování nejskvostnější révy, vykáceny lesy v celé Champagni. Když spadlo na miliony věder vody na Francii, nebylo tu stromoví, jež by bylo zadrželo spousty dešťové. Vše uhánělo Marnou, průplavy, regulovanou Seinou do Paříže, vběhlo do stok, do tunelů podzemní dráhy, vplynulo do ulic, do nádvoří a za několik hodin zaplavilo přízemní prostory nevýhodněji položených čtvrtí. S nadlidským namáháním zadržen tok na nábřeží u Louvru a při náměstí Svornosti.

Nejdražší umělecké poklady světa byly tu ohroženy, pracovalo se tedy na těchto místech všemi silami, aby to, co po staletí již uvádí v nadšení celý kulturní svět, nebylo zničeno dravou vodou, jež každou hodinu o centimetry plazila se výš a výše. Ohrožená místa obklopena vojenskými strážemi. U ohníčků na ulicích křehnou vojáčkové, připomínajíce tak starým Pařížanům doby, kdy Bismark dal ovinouti piklhaubnami milionové město.

Pohled na ulice nejžalostnější byl za večera, kdy jen několik málo svítilen zásobováno bylo plynárnami, těžce o existenci s nemilosrdným přívalem zápasícími. Spotřeba elektřiny ome-

zena všude na míru nejnutnější a pitná voda úzkostlivě sháněna pro Paříž, poněvadž přetnutí této žíly existenční znamenalo pro francouzskou Metropoli téměř zoufalství.

Těžce jsem obejel ateliery, v nichž se pracuje na potřebách pro operu Quo vadis. Automobil musel někdy vodou, na různých nárožích odkázaly nás stráže na okliky vzdálených ulic, ale do večera přece jenom nabyl jsem jistoty, že se dodávky příliš neopozdí. Komunikacemi všech tvarů spojena i místa nejohroženější, dělnictvo vracelo se brzy do dílen, takže to, čeho nezbytně potřebujeme, bude v Praze s nevelkým opožděním. Navštívil jsem i dílny, kde pracuje se na pomůckách pro vlastní výrobu a vrátil jsem se odevšad uspokojen.

Zbylého času použil jsem k vyjížďkám do různých čtvrtí města. Odevšad přinesl jsem si dojmy neveselé. Seina přelévajíc rmutné vody do ulic, těžce odkazována do mezí, v nejkrásnějších místech nádherné Paříže, plížila se městem jakoby se mračila. Huře však bude, až klesne na normál. Ukáže se teprve, jak podemlela břehy, a jak podťala nosnost křídové půdy, z jejíhož materiálu snadno upraveného Pařížané několik tisíciletí tak lehce budují. Drancovali pod zemí, zasypávajíce jen tu a tam rokle a jeskyně, odkud dobyli stavebního materiálu, neboť v gallské lehkomyslnosti své nechávali v podzemí bludiska vůbec náhodě na pospas. Nyní je propláchla Seina.

Jak bude, až se opět vrátí do vymezených hranic? Již dnes si tím lámou hlavu odborníci v Pařížských žurnálech. Spílá se vládě, municipalitě, architektům, inženýrům, vědě. Zpívají se kuplety a — pokřikují se žerty na ulici, neboť Pařížan velmi rychle se vzpamatoval ze svého leknutí. Hotely a kavárny jsou již zase nabity, v divadlech plno diváků, alespoň tam, kde se domohli řádného osvětlení. Když jsem po návštěvě divadla Renaissance — kdež jsem se pobavil výbornou veselohrou Gavaultovou »Čokoládová panenka« — ulicemi zablácenými dostal do Café de la Paix u Velké Opery, spustili cikáni valčík z Rozvedené paní. Půl kavárny houpalo se v rytmech hudby a každý druhý bzučel svižnou melodii. Několik set metrů od nás hrozí Seina pobořiti půl Paříže, zde veselo kolem dekoletovaných dam, kteréž přišly právě z Velké Opery ověšeny démanty. Myslím, že některé byly jistě falešné. Cikáni byli určitě falešní a některé partie Fallova valčíku byly ve značném rozporu s tím, co autor skomponoval. Snad i to veselí v elegantní kavárně nebylo pravé...

*

Druhého dne usedl jsem zase do vlaku. Zase mořem vod, na něž tentokráte svítilo sluníčko. Přes to však liduprázdné končiny plné bahna a nečistých vod nebyly o nic půvabnější. Byl jsem rád, když mi vody zmizely ve večerním šeru a oddechl jsem si, když nás ve Vogesách uvítala za mrazivé pohody veselá sněhová vánice. Zapomněl jsem aspoň na nějakou dobu na bláto pařížské dlažby a na nevlídné zátoky, ve kterých budovy na pobřeží Seiny a Marny tak vážně se shlížely. Dvacet devět hodin jsem si ve vlaku opět poseděl.

*

Francie jest bohata, jest silna. Milionáři, stát i francouzští vlastenci vykonají pro poškozenou chudinu vše, co jen možno. Na nároží jednoho okresu četl jsem vývěsku, že příspěvků a darů sešlo se tolik, že vyzývá správa okresu toho poškozené obyvatele sousedních čtvrtí, aby se rychle hlásili o podporu, poněvadž pomocných prostředků schází se více, než jest třeba...

JAROMÍR BORECKÝ:

ZLOMENÝ ŠTĚP.

(Dokončení.)

Bezdruž pustil se znovu do ulic, marně v jich vřavě hledaje ohlušení vydrážděného nitra. Bolest hlodala v něm nemilosrdně. Místa, kudy v šťastnějších dnech brouzdil s Marion, štvala ho vzpomínkami: Pryč! Dále! Bez poklidu, jako Ahasver...

Hnal se právě přes Quai de Montebello. Pohled na Notre-Dame, jenž naproti z městského ostrova zvedal svou klenbu, jako jediný sen čistoty a krásy uprostřed obklopující všednosti, na okamžik přiměl jej stanouti. Chrám koupal se v jarním slunci. Se svými olověnými střechami zářil v té sprše paprsků, jakoby ve slavnostním ornátě chystal se na Velikou Noc. Oleš lítostně zadíval se na štíhlou věžici, jež jako šíp hrotí se nad kůrem, vbodávajíc se směle do nebes. On již se tak nevznese. Nevzletí již tak volně do výšin. Život nad ním zvítězil. Všednost ho srazila v prvním rozletu a smýká ho blátem, s přeráženými křídly.

Srdce se mu sevřelo. Štván zoufalstvím žene se odsud. Kam? Vidí, že celé město jest mu

mořem vzpomínek, šlehaným bouří výčitek. Nejraději by pryč, daleko pryč. Vyplakat se na klíně matčině. Ale její oko dívá se naň tak přísně závojem dálek. Nevinné sestry? Mohl by jim zpovědí svou kaliti čistý sen dětství? Je sám na sebe odkázán. Domů takto, jako sprostý sběh od povinnosti, nemůže. Musí jarní svou bouři, své zápasy probojovat sám. Kde vzíti síly!

Jako by jej půda pod nohama pálila, žene se, žene. Po nábřežích proti proudu jak vody, tak chodců, s nimiž co chvíli v zaslepeném chvatu se sráží. U mostu slavkovského napadá ho, kterak uniknouti protivným všem davům, jež jakoby v líci jeho pátraly, zoufalství z očí mu četly, posměšně za ním se otáčely... Byla to jen chorobná citlivost, zmocňující se těch, kteří duševním vzrušením poznávají se cizími uprostřed lhostejného ruchu pravidelné všednosti. Otočil-li se někdo za ním, bylo to jen, aby se vštípeným Francouzovi smyslem pro zdvořilost protestoval dobráckým pardon, snad jen trochu důrazněji akcentovaným, nebo jinou, ne o mnoho příkřejší poznámkou proti příliš kostnatým loktům či pádnému přišlápnutí neopatrného chvátala.

Bezdruž podíval se na hodinky a viděl, že má ještě čas. Zaměřil přes most k nádraží lyonskému. Zastihne ještě vlak, jenž odveze ho do Fontainebleau. Snad příroda popřeje mu klid, jejž nemůže nalézti mezi lidmi...

V naplněném kupé nedostal se k oknu, jež mimo to, poněvadž venku bylo chladněji, ještě než vyjeli z města, zapotilo se dechem a zamžilo kouřem. Tím větší bylo podivení Olšovo, když po dvouhodinné jízdě vystoupil u cíle a cestou od nádraží rozhlédl se krajinou, jaký pokrok, přes to, že zima byla letos tak houževnatá, učinila příroda. Sněti byly již obaleny kočičkami. Všechno pučelo. Z brázd čerstvě zoraných voněla kyprá prst. Ptactvo švehololilo. Na pokraji lesa břízky začínaly se pýřiti nádechem stydlivé zeleni. Vzduch, ostrý a čistý, modral se v dáli.

Bezdruž, otupělý pošmournem své mansardy, ssál do sebe čerstvý dech dubnového odpůldne s patrnou rozkoší. Ale tichá pohoda, spíše jen chvilkové zaražení se údivem, vyplynuvším z kontrastu uzavřeného života, jejž poslední dobou vedl, netrvala dlouho. Zase jakoby jej u srdce bodlo, duše zmocnil se nepokoj, a nemaje stání, pospíchal rozměklou cestou. Vyhnul se zámku s jeho střízlivě ostříhaným parkem a přímočárnými záhony, aby nejbližší stezkou zabočil v les.

Vyhledal si partie nejdivočejší, kde končí a sklebí se rozeklané skály, z pískovců pláčí prameny, její úžlabiny, rozstupují se rokle, zkroucené habry klíní se do omšených balvanů. To byla nálada pro něho. Dnes bylo tu ještě mnoho světla. Skoro holý, s listím setlívajícím na zemi a šustícím při každém kroku, les teprve k životu se vzbouzející propouštěl příliš jasu do tajemného svého lůna. Ale tím určitěji vystupovala skaliska, chaoticky rozházená jeho hlubinami, tím posupnější jevily se bizarní jejich tvary, divoké skupiny, rozlučované propastmi.

Do Fontainebleau chodili ode dávna malíři pro své nálady: škola barbizonská, Corot, Théodore Rousseau, Diaz de la Peña, Troyon, Millet; jiní usadili se v Marlotte, jiní v jiných víškách na rozsáhlém obvodu lesa, nevyčerpatelného na motivy, romantické, impressionistní i plein-airu, až obsadil jej celý. Z našich pracoval tu Chittussi.

Před malíři chodili sem básníci. Musset začal tu svůj román se Sandovou a z Benátek vrátil se sem opět vyhojit se z něho, samotou zocelit své síly.

> Je člověk učedník a bolest jeho mistr,
> a nikdo nezná se, dokavad netrpěl.

Ale najde zde také on své utišení? Přestal již doufati, že jest tvůrčím duchem... Když byl tu poprvé, na podzim, vleka za sebou Marion jako dobrou ovčičku, cítil v sobě cosi klíčiti pod tajuplnou klenbou toho lesa, co mohlo zdáti se silou tvůrčí. Od těch dob vše zakrnělo, zkyslo v něm. Poznal záhy, že jest duch jen přijímavý, třídivý, odvozující, rozborný. Lučavkou analysy pracuje mozek jeho, synthesa zdá se mu nedostupna. Tvořením nemůže přemoci své rozpory. Analysou jich trpí však ještě více...

Chateaubriandův René ztápěl zde svou héroickou nudu v nesmírných vřesovištích na konci lesův, u pustých rybníků, kde suché rákosí šelestilo. Sénancourův Obermann, sám obět nudy, zhnusený životem, dříve nežli žil, vyznávající s lítostí, že nedovede býti mlád, podlomen melancholií, hledal tu v samotách svou duši, zasmušilou a vyschlou, domnívaje se mezi jalovcem a vřesem tušiti pocit štěstí, který nepovznášel ho, nýbrž jím zmítal a jej tísnil, utlačoval, neschopného ani illuse, ani zájmu. A Bezdruž cítí se dnes také tak prázdným a vyprahlým. Divoký stesk ztraceného, bezúčelného mládí zatíná do něho své drápy. Ba jest mu hůře, než Obermannovi. Cítí úplně nicotu svých snů o mravní dokonalosti, o pevném charakteru, o síle činu, v nicotu hroutí se mu ideální fantóm jediné lásky. Jest pouze jako Frédéric Moreau, Flaubertův hrdina, jehož po-

stava též se mu ze zamlklých doubrav a debří fontainebleauských zjevuje: prostřednost sama.

Úděl nejhorší! Nemít sílu ani k poctivosti, ani ke hříchu... nebýti duchem svým ani pod průměrem, ani nad ním...

Bezdruž probírá celý svůj život. V dobrém nevytrval, zlého se děsí. Najednou zdá se mu, že ta polovičatost táhne se již od jeho mládí. Vždy svářily se v něm dvě duše, jedna tvrdá, toužící po činech, bičující jeho píli a energii, druhá měkká, zkolébávající jej v nečinnost snů. Zdá se mu ve vzpomínce, že vždy se pro něco rozohnil, aby v nejbližším okamžiku vyhasl, že místo jedné cesty vídal vždy křižovat se cest několik a sotva chtěl se dát jedním směrem, již ho volal druhý.

Bez pochyby nadsazoval v těchto skrupulích svědomí, sama sebe trýznícího. Ale pro chvíli bylo mu vše skalopevnou pravdou. Hnus nad takovým životem zvedal se mu v srdci. Nevěděl, odkud přichází, a je-li oprávněn, ale duší jeho zmítal a neopouštěl jí. Divný cizinec ovládl jeho duši, že se krčila v koutku. Kázal o zmaru a nicotě, o neužitečnosti a bezúčelnosti. Odvrhnout, co není k ničemu... vychrstnout v bláto země tu číši, jež omamuje pouze jedem klamavého zdání...

A polekaná duše krčí se a vzpomíná. Vidí Bezdružova otce tak nepochopitelně náhle zkosena v plném květu života, vidí uslzené tváře žen, plačících nad bledou, voskovou jeho maskou smrti, slyší šeptati si bezzubé jejich rty, že děd a praděd také tak šli náhle... Vyděšená duše začíná chápati, co chce od ní zamlklý cizinec, který tak urputně vztyčil se a roztahuje v jejím sídle . . . Ale duše nechce se poddati. Kořeny její tkví ještě hluboce v myšlence života. Volá na pomoc argumenty, filosofy, rozum. Volá cit, volá lásku. Lásku k sourozencům a matce, i lásku k té, jež ho zradila . . . Není vše ještě ztraceno. K duši ulekané přistupuje Spinoza, její světlo a prorok, a podává jí spásu. Láska nemá jen příčinu v žádosti po kráse těla, ale zvláště ve volnosti duševní. Srdce nezjednávají se zbraněmi, nýbrž láskou a šlechetností . . . Ano, ještě není vše ztraceno!

Šero zalehlo již les i krajinu, když Bezdruž ještě bloudil jeho houštinou, pod klenbou buků a vazů, javorů a lind, mezi břeky, cesminou a ostružím. Již za tmy, s obtížemi protloukl se vysokou kmenovinou do Barbizonu.

Klid přírody, chlad snášející se noci utišil cestou k nádraží spory, jež bouřily mu hrudí.

Do Paříže se dostal až po desáté hodině. Domů se mu nechtělo, bál se prázdnoty bytu; mezi soudruhy také ne. Šoural se jen tak ulicemi, až oči ho donesly před Operu, kde vyhlídl si v kavárně na chodníku koutek, odkud v prvních dnech svého pobytu v Paříži tak rád pozoroval její ruch.

Vypil černou kávu. Vykouřil lhostejně cigarettu. V duši jeho, zdálo se, že boj jest rozhodnut.

Když vrátil se po půlnoci do svého podkroví, unaven, vyčerpán, čekaly ho na stole dva listy, jež mu tam domovnice připravila.

V prvém loučila se s ním Marion, s jistou zádumčivou jemností přes veškeru tvrdost rozhodnutí. Opouští ho... na vždy, nezvratně, jdouc, kam volá ji láska — k Rodolphovi.

Druhý byl telegram z Prahy. Oznamoval stručně, že právě včera se jeho bratr v Insbruku z neznámých příčin otrávil.

Míra se dovršila.

* * *

Dr. Hiller vrátil se právě v sedm hodin ráno vlakem s kratší vyjížďky po Normandii. Sotva došel do svého pokojíku poblíž Pantheonu a začal se upravovati, bylo zaklepáno prudce na dvéře. Kupecký učedník přinášel lístek, psaný těžkou rukou, s příznačnými háčky pařížského obchodního písma: »Přijďte hned, velmi důležité!« Podpis nečitelný, ale adresa, udávající, kam se dostaviti, připouštěla hádati na kupce, u něhož Bezdruž kupoval ze sousedské příslušnosti své drobné potřeby a občas tam i své krajany zaváděl na pobesedování nad uzeným slanečkem. Udiven kategorickou výzvou a tuše, že stalo se něco neobyčejného, Hiller šel ihned, ač bez snídaně, nerad a váhavě směsí drobných ulic do špinavé impasse Ch***.

V krámě odkázali ho za pánem do nejbližšího domu, nahoru k panu studentovi.

Hiller přidal do kroku. Stalo se něco Bezdružovi? Ještě neměl ani času domysliti, když sáhodlouhými kroky, bera vždy několik schodů najednou, udýchán ocitl se v podpůdí.

Světnička byla již plna lidí. Policejní komise, domovnice, kupec, několik na rychlo svolaných přátel. Na výstupku schodním přede dveřmi tísnila se hrstka zvědavých žen a výrostků z nájemnictva domu.

Prodrav se, spatřil Hiller Bezdruže bezvládně ležícího šikou na divanu, nohy nataženy na zem, pravici svislou, hlavu opřenu o zadní žíněnku, takže hruď jenom tím hlouběji zapadala. Byl ve svém obvyklém černém, šosatém kabátu, bez límce, jenž s odhozenou černou kravatou válel se na zemi. Zkrvavenou košilí, kterou lékař odhrnul, viděti bylo vychudlou, kos-

ANTONÍN SLAVÍČEK: LESNÍ INTÉRIEUR.

matou hruď s nepatrnou začernalou skvrnkou, zrovna pod srdcem.

— Tak tedy ti dostačila jedna, dobrý hochu!... zašeptal pohnutě Hiller, utkvívaje na té bledé, tvrdě výrazné, neúsměvné tváři, na níž nejevila se změna. — Byl's energičtější, nežli sis myslil. Učinil jsi konec na ráz!

V hloučku se mnoho uvažovalo o příčinách. Lidé vždy chtějí příčiny přímé, důkladné, makavé. Zde byl jeho poměr k Marion. Ale jak došlo k takovému konci? Bezdruž byl tak pro sebe, nesdílný, skrýval vše hluboko v sobě. Nelze proniknouti tajemství toho »jak«. Z dopisů zbyly jen oharky. Sám nezanechal řádky na objasnění. S nikým se nerozloučil. V pokoji bylo vše jako obyčejně. V zásuvce zbývalo ještě něco peněz. Naposled četl Stirnera. Revolver byl jeho služební.

Tu se zas otevřelo pole dialektickému Hillerovi. Nevěřil, že by jen žena byla příčinou, zvlášť u povahy tak poměrně klidné. Z toho by se byl vyhojil, jako jiní, kdyby kořeny nevězely hlouběji. Přišel do Paříže, jako sta jiných, bez průpravy, bez cíle, jen s nejasnou touhou po jiném, lepším životě, nežli je doma to věčné starání se o místo, chleba, hodnost. Chtěl pracovat, něco udělat nového, prospěšného lidstvu a národu, jejž tak miloval, a jehož politická situace ho tak rmoutila. Ale co je ten zázrak, který hledal, nevěděl. Přizpůsobit se nedovedl, cíle nenacházel.

Zde, cítil, kořenů nezapustí, a doma čekala návrat jeho všednost, povolání středoškolského učitele, byrokraticky sešněrované. V sílu péra svého doufati přestal. Sklamalo jej. A přece nebyl z všedních. Myslil a chtěl výše...

Policejního komisaře, bystrého a zdvořilého mladého úředníka, zajímaly výklady, že se v ně vmísil. Mluvil o případu soucitně sice, ale studeně. Slovanský sever, Rusko, Petrohrad, nihilisté, o nichž četl z románů, splývaly mu v neurčitou oblast, do níž kladl vše slovanské vůbec, jako kdysi starým Řekům mlžily se barbarské končiny Kimerių.

— Vaši přátelé tam ze severu snášejí těžce rychlejší, pěnivější náš život. Stává se častěji, že nedovedou se vrátit domů. Severní mlhy obkroužily příliš jejich ducha. Cesty jim v nich zapadnou.

A odcházeje, opakoval si ještě svůj povzdech, ve kterém přes geografické zmatení pojmů bylo pro tu chvíli něco případného:

— Oh, ty severní mlhy!

* * *

S pohřbem čekalo se na příjezd strýce, který uspořádal pozůstalost. Mimo peněz, odpočítaných v zásuvce, zbylo něco prádla, šaty, dvě police knih, malá korrespondence s rodinou a několik poznámkových sešitů, jevících někdejší píli a široký obzor Bezdružův, v nichž nebylo však poslední dobou pokračováno. Dokončené dílo žádné.

Ubohého hocha odvezli v lehké, světle žluté rakvi nevkusného, bednovitého tvaru. Stěží klátivé údy do ní směstnali. Vůz vrachotil do těsné uličky po zpátku. Na stranu pověšen tuhý, jako ze dřeva soustruhovaný věnec, jaké jsou v Paříži zvykem. A tak vyjeli s ním naposled do spletitých uliček Latinské čtvrti.

Odvezli jej za Paříž, na venkovský hřbitov za druhou linií fortů. Den byl vlhký. Pršelo drobně. Půda se mazala. Zřízenci spěchali. Rakev chrastila o rozmoklé stěny jámy. Hlína rozpleskávala se srčivě o ploché víko.

Když hlouček přátel vracel se ku kymácivým drožkám, zasvitlo slunce. Jarní, jásavé slunce.

Jeli okolo staveniště, kde káceli zahradu. Hiller nahýbl se z okna a spatřil mladou jabloň, jejíž haluze rašily v pupeny. Ta květu již se nedočká. Byla podřata.

Zlomený štěp!

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Posléze jsem se obával, že nebudete venkovu rozuměť, že budete chtít měřiti naše lidi a jejich duševní svět dle městského střihu a že snad porada s vámi zaplete celou záležitost. V tom jsem vlastně chtěl otcův bystrozrak podezřívat, když mi tvrdil, že se váš pan otec postaral o dobrého nástupce. Kdyby naše venkovské dámy jevily takový smysl a porozumění pro venkovské poměry, mohli bychom se s naším venkovem před celým světem chlubiti.«

»Příliš mnoho chvály najednou. Ale omlouvám to vaší snahou být dobrým společníkem, bývalým známým. Ne, pane doktore, nehledejte ve mně žádné vzory, jdu pouze za přirozeným účelem a za nutnými cíly. Otec zvelebil své hospodářství a umíraje, lekal se, že by ovoce jeho přičinění přišlo do cizích rukou. Z piety k němu stala jsem se selkou. Z počátku s nechutí, potom však jsem se s tím smířila a teď jsem spokojena. Dívám se střízlivě. Pracovala jsem mnoho let se štětcem, tu a tam mne kritika pochválila, ale tak, jak chválí díla jiných, prostředních zjevů, přes něž se dříve či později převalí vlna zapomenutí, aby je nikdy již nevynesla na povrch. Snad bych byla mohla zabezpečiti si hmotné skrovné živobytí, ale co by bylo dál? Co by se bylo stalo, až bych byla sestárla a až by mladé síly mě vytlačily? Stala jsem se selkou a jsem na to hrdá. Pracuji na zděděné půdě a vím, že uhájím-li ji, kus národního majetku uhájím. Žiju mezi prostým, zanedbaným lidem, který nikomu nevěří, kdo s ním v hospodářství nepracuje. Snažím se, abych rozumným používáním pokroku i je povzbudila k přemýšlení, chápání se moderních vymožeností a tak k ulehčení jejich práce i k rozmnožení jejich blahobytu. Svými obrazy bych byla prospěla domácímu umění nepatrně, svou prací, jsem jista, pomohu nenápadně ale dobře k obrození tohoto malého kruhu lidí, mezi nimiž žiju. A v tom shledávám splnění svého životního účele a zužitkování svých schopností. Nevím, rozumíte-li mi tak, jak si věc představuji, ale jsem sama sebou spokojena.«

»Tedy nelhal tatínek,« řekl advokát srdečně a zadíval se na ni s uctivou pozorností. »Nebojíte se, že nikdo vašich zásluh neocení a že obětujete svůj život myšlence, které si dosud málokdo všímá?«

»Nepracuji pro ukojení ješitnosti. Takových pracovníků, jako jsem já, musí býti ještě dlou-

ANTONÍN SLAVÍČEK: POLNÍ CESTA.

há řada, než jejich vliv bude mít účinku na vzchopení se našeho venkovského lidu.«

»Bývala jste mi v myšlenkách vždy sympatickou, snad proto, že jsem již jako student vyciťoval, že nejste všedním zjevem. Jsem povděčen, že vedle sympatií mohu vás také ctíti. A chcete i své osobní štěstí svým záměrům obětovat?«

»Nerozumím vám, nejsem nešťastna,« pravila upřímně. Jeho prostá chvála všecku ji zalila a potěšila.

»Nestýská se vám po domácnosti?« povídal zřejměji.

»Po domácnosti?« opakovala a krev se jí hrnula do tváře. »Ne, nemyslila jsem dosud na cosi podobného.« A náhle všecka jako zahanbena vstala a chvátala pro cosi do kuchyně. Co jen ti mužové mají, že se jí každý ptá, ať už přímo nebo nepřímo, proč se nevdává, myslila si cestou. Což je nutno se vdát, aby žena představovala dokonalou a svůj účel řádně plnící bytost? Proč každý vždy nad tím se pozastavuje, diví se a nechápe, že duše ženy právě jako duše muže je schopna svérázné a od ostatních okolností nezávislé činnosti? Ano, stýská se jí po dětech, napadlo jí, ale tento stesk neznamená ještě touhu zříci se své svobody a spojit se s mužem, vedle něhož obraz ženy jaksi se rozplývá a ztrácí na své osobité výraznosti. Jsem snad dosud pro muže vábným zjevem, že mne každý pozoruje očima, ve kterých se obrazí úsudek muže o ženě a na úsudek jedné bytosti o druhé bytosti bez rozdílu pohlaví? Bezděčně přešla kolem zrcadla a až se lekla, jak všecka ve tváři rozkvetla, jak jí oči hoří a jaký úsměv tkví na jejích plných, ohnivých rtech. Jsem příliš silná, myslila si, musím méně jíst a spát a potom až budu kostnatá, až moje pleť a tahy zhrubnou, budu mít

pokoj. Chvátala se vrátit ke stolu, ale mimoděk ji nadnášel pocit ženy vědomé si tajného vlivu a kouzla. Ludva právě s Miturou hovořila a umínila si, že sestru více do hovoru zatáhne. Beztoho byla sestra jaksi rozčilená a nespokojená.

Advokát hovořil právě s Ludvou o cestování, o vlivu změny vzduchu na zdraví i na myšlenkový život a Ludva rozjařeně s ním souhlasila.

»Stále jsem říkala, že někam pojedeme, ale to Helena je jako závaží, které strhne z nejkrásnějších plánů a poutá nás na ves. Na jaře musí být při osévání, v létě při žních, na podzim při sklizni a v zimě při výmlatu. Jí je dobře, je zdravá, spokojena, ale já vedle ní žiju jako popelka,« stěžovala si téměř hněvivě.

»Proč tedy nejedeš sama? Nebo proč nedovolíš, abych se ti ohlédla po nějaké společnici? Našlo by se vzdělaných, osamělých slečen dost, které by si rády vyjely a nemohou se k cestě samy odhodlat. Řekni, a za týden můžeš jet.«

»Nepojedu bez tebe,« pronesla umíněně.

»Komu tedy nechám hospodářství a matinku?« řekla Helena káravě.

»Poradím slečně,« zažertoval Mitura. »Nechce-li slečna sestra a nemuže-li, jak opravdu dokazuje, na delší dobu se vzdálit, najdeme slečně ne společnici, ale společníka, nějakého vzdělaného, duchaplného, milého společníka a jsem jist, že takové cestování bude nejrozkošnějším snem, jaký jste prožila.«

Ludva všecka zmatena se zarděla a sklopila oči.

»Mám hledat?« připojovala se Helena k žertu Miturově.

»Ano, bude-li takový, jak pan doktor povídá, duchaplný, vzdělaný, pojedu. Aspoň bych jednou se pobavila s pánem a nebyla stále v nudné ženské společnosti.« Vzdorovitě zvedla hlavu a podívala se vyzývavě na advokáta.

»Hle, hle, jaké myšlenky má naše malá Ludva,« usmívala se Helena. Bylo jí jaksi trapně, s úzkostí pozorovala, že se sestře vrací návaly její touhy po blízkosti muže a lekala se, aby se nedala v přítomnosti Miturově strhnout k ještě zřejmějšímu prozrazení svých citových hnutí.

»Jsou snad špatné?« odbyla ji sestra uraženě.

»Ujímám se slečny sestry, ona vám nebrání, svedlo ji pouze mé zažertování,« řekl advokát jemně. »Jsem jist, že ve vaších rukou a ve vaší vůli je vysvobození ze suchopárného života, jejž chápu. Takový sličný květ najde snadno ruku, která dychtivě po něm sáhne.«

»Nemám takového štěstí,« přiznávala se smutně.

»Ale budete mít. Máte zajisté známé v Praze nebo v některém větším městě. Zajeďte si k nim, pobuďte u nich několik měsíců. Nebo do lázní odjeďte. Jsou taková rozkošná místa, ve kterých společenský život vře a kde až omamuje ruch a střídání se cizích tváří. Začíná léto, s mořskými lázněmi je krásné spojení a společnice by se našla, ne snad dobrovolná, ale placená, moudrá a vzdělaná, jež by byla vděčna za to, že může pohodlně saisonu v lázních strávit. U vás, Bohu díky, peněžní otázka nerozhoduje.«

»Ovšem, v tom ohledu je Ludva prosta obav, Tatínek se o ni postaral a naše hospodářství poskytuje dost prostředků, abychom si mohly dopřát po čem zatoužíme. Nu, Ludvo, co tomu říkáš?«

Seděla s hlavou skloněnou a nervosními prsty přebírala třásně stolní přikrývky.

»Nevím ještě,« řekla po chvíli, jakoby se těžce zbavovala náhlého rozčilení. »Musím o tom přemýšlet. Na mořské lázně jsem nevzpomněla a bylo by to opravdu krásné. Budeme se o tom radit a až se poradíme, potom to udělám. Dobře, že k nám pan doktor přišel,« dodala jako ulehčeně, hlavu zvedla a světle se usmála. A Mitura i Helena usmáli se také, jakoby zmizel mrak, který hrozil státi se nepříjemným tolik srdečné zábavě.

»Jen ať za nějaký den nezačneš zase couvat, vymlouvat se a odkládat,« pohrozila Helena. »Pan doktor sem beztoho častěji přijede a budu na tebe žalovat.«

»Jen žaluj, to bych ti neodpustila.«

»Bude-li slečna poslušnou, uzavřeme spolu spolek proti slečně Heleně. Vymiňuji si však, že mi slečna z lázní napíše, jak se jí tam líbí a jak se tam baví. Běda, kdyby snad nějaký námořní lupič chtěl nám slečnu na vždy unésti.«

»To ne, nebudu si brát žádného cizince, ten kdo se mi bude líbit, musí být známý, abych se nebála, že mě oklame,« volala rozjařujíc se znovu a dívajíc se nadšeně na Miturú.

»Souhlasím úplně. Nu, slečno, co teď proti nám dokážete? My jsme dva a dva jsou vždycky silnější jednoho.«

»Mlčím a podrobuji se,« řekla Helena vážně. Přeje-li Ludvě někdo něco dobrého jsem to dozajista já. Však ona to také ví, ale nechce se k tomu přiznat. »Brzy zase, pane doktore, přijedete do Bříz?« Začínala jiný hovor, protože jí bylo trapno, jak byla sestra neopatrná.

»Nemohu dosud rozhodnouti. Zítra podám žaloby a potom několik dní sečkám. Očekávám, že také druhá strana, nepodala-li dosud, podá jistě potom protižaloby. Musím je pročísti a budu-li potřebovat nějaká objasnění, ne-

budu váhat zajet si pro ně sem. Mám otce hluboce rád a nezanedbám nic, co by naší záležitost posilovalo. Nebude-li mého příjezdu potřebí hned, potom až dojde ke komisím, dozajista se jich zúčastním.«

»Doufám, že pan doktor k utužení našeho přátelství nás opět navštíví,« žádala vlídně.

»Děkuji předem za pozvání a bude mi ctí i potěšením s dámami se setkati. Strávil jsem velmi příjemný den a budu si dlouho vzpomínati na vaši pozornost a laskavost.«

Vstával, aby odešel. Ludva vyslala k Heleně prosebný pohled a ta rozumějíc mu, zdržovala advokáta. Omlouval se však, že by ještě rád si s otcem pohovořil a že s ostatními domácími téměř ani nemluvil. Doprovodily ho tedy k matce, jež potěšena jeho pozorností také ho zvala a chválila, že na ně nezapomněl. Všem ruce stiskl a vyšel ven, sledován dlouhým pohledem Ludviným.

Helena nepřála si zůstat s Ludvou o samotě. Tušila, že je duše sestřina rozpálena novým zážehem vášnivých vznětů, které sličný doktor Mitura probudil a že v prvním návalu náruživých tužeb bude se dovolávat jejího přispění, vytýkat jí, že ona ji zastiňuje a žalovat na svůj zoufalý život. Co nového jí může říci? Přetvařovat se považovala za hřích páchaný na sestře a pravdu opakovat bylo tolik jako ubíjet v ní poslední jiskru života. Ano, lekala se Ludvy, protože si byla vědoma, že Mitura je skutečně duchaplný, zajímavý, sličný muž, který působí na vnímavou duši ženy jakýmsi sladkým kouzlem. Sama byla jím zaujata a uchvácena, arci jiným způsobem než sestra. Neprobouzel v ní milostných vášní. Úctu její budil svým jemným taktem a svou mužnou poctivostí, dojímal ji svou dětinnou láskou k otci a svou šetrnou laskavostí k matce. To byl po dlouhém čase zase jednou muž, jakého si představovala, když někdy probuzena byla její spící touha po společném spolužití s mužem.

Proto, aby Ludva zatím poněkud vystřízlivěla, spěchala do pokoje převléci se a odtud chtěla vyběhnouti ven někam na pole za pracující čeládkou. Právě když oblékala svou jednoduchou šedivou blůzu, Ludva prudce vešla za ní.

»Strojíš se?« ptala se zpytavě. »Myslila jsem, že jsi mi utekla.«

»Proč bych utíkala? Víš, že dnes sekají jetel a musím se za nimi podívat. Nádvorník se rád podnapije a potom svým klábosením lidi zdržuje. Nechceš jít se mnou?«

»Ne, nechce se mi. A zůstaň taky doma, aspoň chvíli. Je mi jaksi úzko, ráda bych si s tebou popovídala.«

»Máš bolesti?«, ptala se starostlivě. »Celá hoříš a oči se ti svítí.«

»To nic není, jsem rozjařena a zneklidněna návštěvou. Heleno, vidělas někdy takového hezkého muže?«

»Ptáš se na doktora Mituru?«, nutila se k lhostejnosti. »Nu, je dost zajímavý. Má hezké oči a nos, ale ústa má poněkud velká.«

»Heleno! Co to mluvíš!«, zvolala s úžasem. »Že má velká ústa? Nejsi hodná, přetvařuješ se a haníš ho, jen abys mi ho zošklivila. Nemysli si, že jsem nepozorovala, kterak jsi jím byla zaujata a jak žádostivě si tě on prohlížel. Proč máš takové štěstí a já samé neštěstí?«

Zalomila zoufale rukama a zavzlykla náruživě.

»Ludvo, pamatuj se, dej si něco říci,« chlácholila ji uleknutě. »Ne já, ale tys ho zajímala. Posuď přece, že je skoro stejně se mnou stár, že k nám přišel za úřední záležitostí a že jsem musila k němu býti zdvořilou. Nerozčiluj se zbytečně, vždyť se všechno vysvětlí.«

»Ano, vysvětlí, až bude všemu konec,« vzlykala jí v náručí. »A já ho mám ráda, já po něm toužím. On by měl pro mne porozumění, on by mě učinil šťastnou. Uzdravila bych se, cítím to a tuším to. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ANTONÍN SLAVÍČEK. Rázně, příkře ukončil Slavíček své útrapy. Nedoufal již v život a živořiti nechtěl. V tom je celá jeho povaha lidská i umělecká. Málokdy pojí se člověk s umělcem v osobnost tak jednotnou, ulitou z jedné tvrdé hmoty, jako tomu bylo u Slavíčka. Cokoli chtěl, chtěl vždy poctivě a do opravdy, do posledních důsledků. Nebál se provésti svou, a tato pevná, neohebná páteř činila Slavíčka Slavíčkem. Padlo slovo o experimentech, které prý prováděl. Modní toto slovo v umění bývá často pláštěm, do něhož halí se nemohoucnost. Je nejasné a Slavíčkovi, u něhož patrno je rychlé stoupání beze skoků, nepřiléhá. Ostatně každé umělecké dílo je experiment, každé dílo je jiné, je-li umělecké. A Slavíček neexperimentoval tak, jak se tomu obyčejně rozumí. Šel pevně svou cestou, bez velkých odboček. Věděl, co chce a jak to chce. Měl dosti síly sprostiti se cizích vlivů, měl o d v a h u jít a malovat po svém. Ta drsná, poctivá jeho odvaha tvoří podstatu jeho osobnosti a vymezí i místo Slavíčkovi v dějinách českého umění. Talentů bylo u nás vždycky dost, ale odvahy málo.

ANTONÍN SLAVÍČEK.

Slavíček maloval krajiny prosté dekoračních příkras, ale mohutné impresse. Jen vzduch, slunce a barva, která mu byla vším, slučovaly se u něho v živoucí přírodu, častěji jasnou, málokdy zachmuřenou, stopenou v mlhy a plačící dešťovými krůpějemi. Detail postupem času vždy více pomíjel, pracuje širokými tahy štětce, na pohled lehce, ba hravě, nezdržuje se vnějšími znaky, kterých ke svému účelu nepotřeboval. Hledal dojem, duši krajiny a nalézal ji, protože neznal komedie přetvářky. Maloval jak viděl a jak cítil, a maloval dobře. Velké umění klassické vyrůstalo vždycky z jasného, přímého a zdravého poměru k přírodě. Zdá se mi, že v takovém poměru s přírodou žil i Slavíček. Jeho odchodem ztrácíme mnoho ve dvojím směru. Vzestup jeho vývoje nebyl ukončen. Litujeme ztracených možností, více však ještě jeho příkladu, kterým působil na své okolí a na novou generaci uměleckou. W.

POSLEDNÍ HODINY SLAVÍČKOVY. Zemřel Slavíček! Silák tělem i duší krutě zasažen zlomyslnou přírodou, ale tuhý jeho organismus zejména duševní, nepodlehl úplně. Lámal v životě předsudky umělecké, neznal nic polovičatého, jen vše plné, jadrné. Přišla rána a s ní duševní útrapy. Neviděl východiska a neznal kompromissu. Volil smrt.

Slavíček byl zvyklý vyjadřovati se a jednati přímo bez obratův a okrášlených forem. Poctivé povaze srdečným jádrem imponoval. Slavíček, jenž nikdy s nikým o úsudek se nesmlouval, zůstal si i ve smrti věren. Nesmlouval ani s přírodou. Prohlašoval sice, že výtečným léčením d'Arsonvalisací v ústavě MUDra Edvarda Slavíka, k němuž měsíc před svou smrtí utekl se o pomoc, se choroba značně lepší, přece však se mu zdálo hojení zdlouhavé a nečekal...

V posledním čase opět maloval, ale stěžoval si, že mu práce působí obtíže, že nemůže dobře pracovati, přenášeti dle potřeby váhu těla a hlavně, že duch jeho jest méně elastický, beze vzpruhy. »Člověk musí,« pravil žertovně — »při práci viděti poněkud dále; malíř musí v duchu si něco zidealisovati — přemalovati a to mi dělá obtíže.«

»Zvykl jsem na tu psotu, ale věřte, že je to zlé. Nejhůře je mi z rána, když se probudím. Celý svět vstává čilý, veselý a já chudák nemohu téměř se pohnouti.« Potlačil jsem slzy, aby toho neviděl. Neměl rád lidi, kteří jej v nemoci litovali.

Ještě dne 29. ledna jsem se s ním setkal ve Stromovce; procházeli jsme se asi hodinu. Kráčel pevně a statečně překonával obtíže cesty. Těšil jsem jej, že s novým jarem a slunkem se mu vrátí zdraví. Mávnul záporně rukou. „Pro mne slunko již nesvítí.“ „Pojdete, mis ře. zotaviti se na venek?“ „Pojedu na Olšany.“ Změnil jsem rozmluvu v lehký ton a Slavíček poněkud okřál. Hovořili jsme o mládí, o veselé bezstarostnosti, o ideálech. Zdál se býti dojat i neklidný. „Nezlepší-li se má choroba, učiním tomu konec.“ Snažil jsem se mu černé myšlenky vymluviti. Smutně odcházel a kynul zdravou rukou: „Buďte zdráv a šťasten,“ pravil.

Dne 1. února byl mrtev...

V. Eminger.

POVODEŇ V PAŘÍŽI.

ZATOPENÁ ULICE

SVEN HEDIN V PRAZE.

V neděli dne 6. t. m. představil se konečně pražskému obecenstvu, které sál Rudolfina přeplňovalo do posledního místečka, slavený cestovatel, jenž v době naší u všech kulturních národů rázem stal se tak populárním, jako jen svého času Humboldt po své americké cestě, Stanley po svém smělém proniknutí napříč pevné pevniny a Nansen po své veliké polární cestě.

Sven Hedin při vstupu svém na podium uvítán byl živým potleskem; ve svém salonním úboru a čistě oholené tváři zdál se mladším nežli skutečně jest (narodil se r. 1865 v Štokholmu), a nebylo na něm viděti žádné stopy namahavých mnoholetých cest v krutých, neutěšených končinách Trans-Himalaje.

Podivná, tajemná země, kde cestovatel po 83 dní nepotká jediného človíčka, kde kajícníci beze jména přicházejí do klášterů, středisk poutníků a zde za živa nechávají se zazdíti, takže jen podzemním otvorem podává se jim něco potravy a vody. Zůstane-li potrava po 6 dní nedotknuta, otevře se hrobová jeskyňka, neboť to důkaz, že neznámý kajícník zemřel, a dostal se přímo do oblažující Nirvany. Svedin vypravuje, že jeden kajícník 3 léta v temnici své žil, vypravovali mu však o lidech, kteří naplnili více než čtyřicet, jeden dokonce 69 roků života v takovémto hrobě!

Hedin vykládal postup svůj, tolika překážkami se strany anglické, tibetské, ovšem že i živly ztěžovaný, na mapě, na nichž místa, na posledních vydáních map anglických ještě bílá, značně mohl vyplniti. Jsouť cesty Hedinovy pro zeměvědu nad jiné plodné. Většina cestovatelů do mimoevropských zemí byli mužové bez potřebného předběžného speciálního vzdělání, anebo měli určité cíle jakožto geologové, botanikové, archaeologové, ethnografové a pod.; snímky zeměpisné brali jen tak vedle a nedokonale.

Stanley, ač neměl vědeckého vzdělání a tu a tam i pohrdlivě o vědecké práci se vyjadřuje, vykonal svou smělostí a energií velkolepý čin. Sven Hedin zastupuje však nový typ výzkumných cest. Důkladně jsa zasvěcen do práce zeměvědné a věd pomocných, zvlášť geologie, ovládaje též jazyky zemí, jimiž cestuje, zaznamenává své cesty s neobyčejnou důkladností ve všech detailech, tak že mapy jeho cest tvoří imposantní památník vykonané práce.

V přednášce 1½ hodiny trvající, nemohl se ovšem pouštěti do detailů své tříleté cesty; k poznání této poslouží jeho dílo o Tibetu, právě vycházející. Avšak mnohé zajímavé episody vyložil zde, způsobem co nejobjektivnějším, tu a tam s humorem líčil lid, slavnosti, obřady, pověry a ráz přírodní nejvyšších vy-

POVODEŇ V PAŘÍŽI.

POLICEJNÍ PREFEKT LÉPINE REFERUJE PRESIDENTOVI REPUBLIKY FALLIÈREOVI

POVODEŇ V PAŘÍŽI.

BOULEVARD DIDEROT.

sočin, »střechy nebes«, mrazivé vrcholy horstev, kde kmitne se jen zřídka kdy potulný kočovník.

Po cestách Evropanům zakázaných kráčel jako sluha mezi ovcemi, které nesly zavazadla, když soumaři a koníci i s průvodci mu cestou pomřeli. Cestuje v kroji tibetského pastevce zašpinil si i tvář, »nikdy však nepodařilo se mně«, pravil, »dostihnouti špíny mých domorodých sluhů«. Lid tibetský nenosí nic na hlavě, která je za to kryta hustou

POVODEŇ V PAŘÍŽI.

GARE DES MARCHANDISES.

kšticí. Celkem však přes všechnu přísnou uzavřenost země přicházeli mu přední domorodci a vznešení lámové i přátelsky vstříc, když konečně byl poznán a do uzavíraných končin nepoznán šťastně se dostal. Mohl zde fotografovati a kresliti dle libosti. V promítnutých obrazech poznali jsme celou tu strašlivou pustotu mrazivých vrchoplání, místa poutnická, božiště a poutě domorodými občany hojně navštívené. V promítnutých kresbách objevil se Sven Hedin jako dovedný kreslíř typů lidí i architektury svérázné, žádným Evropanem dosud nepoznané.

B. Bauše.

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ sehrálo 4. února při večerním představení tříaktovou veselohru našeho nestárnoucího, věčně svěžího dr. Jos. Štolby »Na letním bytě«, jež byla předvedena po prvé na jevišti výstavy architektů a inženýrů, pak v Národním divadle. Ač veselá hra tato slavila již dvě premiéry a po českém venkově přečasto byla hrána, došla u obecenstva vinohradského třetí tato reprisa zase vděčného přijetí. Dramatickou »červenou nití«, zakrytou vhodně překypujícím humorem, je poměr Berty, manželky professora přírodních věd, k dr. Česalovi, sekretáři v ministerstvě, poměr datující se ze svobodných let chudé tenkrát dívčiny. Setkají se na letním bytě, kde do popředí vystupuje vedle štiplavého, nástrahám vdavek chtivých dcer a na ženichy pro ně líčící matky obratně a vtipně se vyhýbající poštovní rada Vostrý (nomen omen), dále paní Kapičková, vlastnice třípatrového domu na Vinohradech s dvěma dcerami a chotěm bačkorou, jenž jen jednou v opičkové ráži odváží se svému generálu v sukních se opříti, ale odolav přísnosti, slzám jejím podléhá, dále matka Česalova, vdova po presidentu, hrdá na svoji šarži i na syna, s nímž prý se ministr přes tu chvíli radívá, manžel Bertin, professor Havelka, sbírající hmyz, v čemž mu žena pomáhá, a mazaný hostinský společnost letního bytu doplňují. Mladý Česal, setkav se s Bertou, chce starý poměr znova navázati, ale jeho důvěrnosti vyslechne pí. Kapičková a na pravém místě je uplatní, žárlivá na Česala, že její dcery, hašteřivé soupeřky v boji o ženicha, míjí. Ale Berta je si vědoma své cti a povinnosti a nástraze vídeňského šviháka vyhne se tím, že do Prahy hledat byt s ním odjede místo ní její manžel.

Životný tento děj, jehož prvky jistě měl autor příležitost kdesi pozorovati ve skutečnosti, rozpřádán řadou osůbek, jimž neschází jeden podstatný charakteristický rys (— ovšem osoby tu jednají, nepovídají, čemu bychom nevěřili, jako v některých novodobých dramatech —), a ježto hra byla provedena svižně (za režie p. Hlavatého) silami k tomu povolanými, neminula se účinkem u obecenstva, jež neskrblilo potleskem, až populárního autora uzřelo na jevišti. Paní Zelenková a p. Charvát rozmnožili galerii svých veseloherních manželů dvěma podařenými figurkami, p. Hlavatý podal bodře poštovního radu, professor Jaroslav Havelka p. Boleškou předveden životně jako bytost plná lásky k přírodě a plná dobroty. Sl. Kratinová dobře zachytila tak zvanou byrokratickou noblessu dámy ze čtvrté diétní třídy, sl. Baldová zamlouvala se srdečností orgánu i nenuceností pohybů. Veselohra znamenitě pobavila a přivábila do divadla vybrané premiérové obecenstvo naše. Není pochyby, že dožije se na Vinohradském divadle hojných repris.

a—e.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 21.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

HYMNA SLUNCI.

Z prvního dějství Rostandovy zvířecí komedie Chantecler.

Jak tebe zbožňuji, ó Slunce! jas tvůj skvělý,
by žehnal každou skráň, všem medům dával zrát,
v květ každý vcházeje a v každý domek ztmělý,
dál celý vždy je, ač se dělí,
tak jak jen láska matky snad!

Já tebe opěvám, ty zvol mne za kněze si,
ty, které přicházíš i v louhu, mydlin džber,
jež často zvolíš si, když zmizeti chceš v lesy,
sklo nepatrné okna kdesi,
bys pozdrav slední vrhlo v šer!

Za tebou otáčí se slunečnice z dola,
jen tebou na věži můj zlatý září brat,
lip listím tajemně když probleskuješ zpola,
tak krásná zvíříš půdou kola,
že váhám přes ně dál se brát!

Ty měníš na email, hle, džbánu pokost chudou
a hadr vysoušíc ty v prapor měníš jej;
dík tobě, čepici má stoh teď zlatorudou,
s bratříčkem — hnízdem stejni budou,
na čapce zlatých svitů rej!

Buď sláva v lukách ti! Buď ve vinicích sláva!
Jak v trávě třpytíš se a v dveřích tancuješ.
Ve očích ještěrek . . . jak labuť křídly mává!
Linie velká tebou vstává
i malé podrobnosti též!

To tebou dostává tvar blíženka ta temná,
jež všemu světlému si lehá ku nohám,
ty zdvojit dovedlos vše, co nám radost dělá,
stín stavíc u každého těla,
krašší než často předmět sám!

Tě, Slunce, zbožňuji! Tys ve vzduch růže vsilo,
plam vrháš ve plamen a boha v keře cest . . .
za stromem ztemnělým, bůh, vstáváš, věčná sílo!
Ó Slunce, bez něhož by bylo
vše pouze tím, čím vskutku jest!

Ani premiera slavné Beaumarchaisovy Figarovy svatby nebyla snad očekávána s tak vášnivým zájmem jako nové, po léta ohlašované dílo Rostandovo. Před jedním stem a dvaceti pěti lety byla to přece spíše jen Paříž a Francie, která chtivě hltala všechny zprávy o díle již před premierou slavném či aspoň pověstném; letos byl to však vůbec celý svět, jenž o dílo francouzského poety horečně se interesoval. Uvedení hry Beaumarchaisovy na scénu stavěla se na odpor po sedm let sama nejvyšší hlava státu — Rostandovi cestu na jeviště po sedm let zahrazoval činitel ještě vyšší a mocnější, sám osud. Hra byla totiž napsána již v roce 1903 a velký starší Coquelin měl ji vypraviti a vytvořiti v ní hlavní postavu, Chanteclera, Kohouta-zpěváka. Geniální herec doufal zakončiti takto slavně svou divadelní dráhu, neboť věřil v Rostanda a jeho dílo, které hned po prvním pročtení nazval arcidílem francouzské dramatické poesie.

Ale bolestné události a úmrtí v rodině autorově způsobily, že nebylo možno pomýšleti na osobní účast jeho při vypravení kusu a poněvadž byla nezbytna, odpočívala pak hotová práce po léta ve stolku Rostandova knížecího zátiší v Cambo. Neboť v roce 1905 a 1906 nebylo možno hru vypravit, poněvadž Coquelin byl vázán k umělecké velké a namáhavé cestě po Jižní Americe. Konečně v roce 1908 přikročeno k prvním pracím na realisaci hry, počato se studiemi dekorací a kostumů.

Získáni již i hlavní interpreti a Coquelin sám nadšeně jal se studovat namáhavou, velikou, skvělou svou úlohu. Vše opravňovalo k naději, že na jaře roku 1909 hra dočká se na divadle Porte Saint-Martin své premiery. 24. ledna přibyl autor do Paříže, aby jako režisér vlastní hry řídil zkoušky — ale dne 27. režisér ještě mocnější jedním kynem vševládného prstu odvolal interpreta Kohouta-zpěváka, odvolal největšího francouzského dramatického umělce na pouť, z níž není návratu. A tak náhlá smrt Coquelinova premieru na novo do neurčita oddálila. Hledána pak dlouho náhrada, až konečně pověřen Lucien Guitry, aby ujal se osiřelé úlohy a v neděli dne 6. února t. r., po 127 úmorných a nejvýš svědomitých zkouškách přece jen Chantecler hrán, a to, jak v Paříži zvykem, zvaným hostům v zkoušce generální a den po té o památné premieře.

Od dob Aristofanových nebyl pojat smělejší scénický plán. Zvířecí epos, rozkošné dílo středověku, jež i velikého Goetha zlákalo, aby je přebásnil, bylo pro dramatiky všech národů dosud neznámou pevninou. Nikdo z nich jistě také nepomyslil, že by bylo lze zajíti si pro látku a osoby k La Fontaineovi. Ale Rostand nebál se pojmout myšlenku novou a nejvýš smělou: uvésti na jeviště zvířata, dáti lidem v podobě zvířat hrát na jevišti zvířecí tragedii dle prvního a zvířecí komedii dle definitivního zpracování.

Veliký básník postavil tu sám sobě jako režiséru úkol, jenž zdál se býti až nadlidský. Nebylo nikde ni jediného detailu, jejž bylo by lze hotový přejmouti. To, co se nazývá tak hrdě slavnou tradicí francouzského divadelnictví, nedovedlo ni jediným pokynem přispěti. Bylo nutno konati nesmírně bedlivá sudia kostumní, vymýšleti, jak bylo by lze zvířata a hlavně ptáky vypraviti, aby nebyl příliš ohrožen nutný dojem reality a při tom přece jen nemusila se režie úplně vzdáti tak účinného scénického prostředku jako je gesto a mimika tváře i oka. Bylo nutno uvážit a vyzkoušet, jak vyřešit scénu samu, její výpravu, aby rozměry okolí byly ve shodě se zvětšenými rozměry osob hry. Hrají-li úlohy kohouta, slepic, psa atd. dospělí herci (někteří značně robustní, jako na př. pp. Guitry a Jean Coquelin) je nutno, aby dle toho i pohozený na dvoře dřevák měl rozměry vany, psí bouda rozměry sloní klece, a aby po dvoře roztroušená sláma rovnala se svým průměrem průměru plynových rour atd. Ujišťuje se, že se podařilo režii docíliti scénického obrazu tak dokonalého, že na př. scéna v prvním dějství, představující dvůr venkovského statku, činila dojem skutečného venkovského nádvoří, pozorovaného obrovským zvětšovacím sklem.

Majitelé divadla vydali na důstojné vypravení díla více než milion franků — což divu, že zdálo se jim pak nezbytno, udržovati zájem o hru reklamou často přehnanou? Tenkráte i praví ctitelé básníkovi jali se pochybovati a ztráceti v něj víru. A tak začal v rachot reklamních bubnů zaznívat tu a tam i vzdech a nářek pochybovačů, ba někdy zahvizdl v něj i sykot zloby a závisti a netajený výsměch. Na konec však reklama přehlušila vše, ale jak to bývá, minula se cílem. Nenechavši dílu mož-

nosti, by mluvilo samo za sebe, oslabovala víru v čisté, básnické kvality práce, ba, ona sama snad způsobila, že krásný a hlučný úspěch Rostandův nikdo neodvažuje se nazvat triumfem.

Šťastlivci, kteří byli přítomni premiéře — i nejslavnější lidé v umění, v politice a ve světě finančnickém a dokonce i hlavy blízké trůnům a zástupci ne nepatrných států rádi, nešlo-li jinak, spokojili se o premiéře malým, úzkým strapontinem v parteru či sedadlem na nejvyšší galerii! — šťastlivci ti nadšeně hru přijali a dle soudu vážné kritiky, stalo se tak právem. Neznaje celého díla — Chantecler nevyšel dosud tiskem — nemohu vysloviti svůj soud o něm, ale ze známých mi partií vidím, že veliký umělec formy, jakým vždy Rostand byl, pracoval tu svěžím, nezeslabeným duchem, že veliký lyrik-dramatik nic neztratil ze své vervy, ze svého eminentního talentu, oslniti vzletem výmluvného svého, nádherného a dokonalého verše.

Snad budu moci, dospěje-li započaté vyjednávání o autorisaci k překladu příznivého výsledku, záhy podati dílo celé do rukou českého čtenářstva. Zatím podávám krátkou ukázkou jen Kohoutovu »Hymnu Slunci« z prvního dějství.

Snad že i tento rychle pořízený překlad poví čtenáři dosti o nevšední schopnosti Rostandově: vidět široce a sytě barevně, a malovati i detaily, pro jichž postřehování má tak jemný smysl, velkou, grandiosní linii.

Lothar Suchý.

JEAN ROWALSKI:

ŽIVOTNÍ TRAGIKA.

Společnost několika dam a pánů procházela se po starém parku kdesi blízko hlavního města. Park byl součástí malého panství, jehož majitel zval k sobě v létě občas svoje známé, aby s nimi příjemně prožil den. Byli to vesměs lidé jemné kultury a četných duševních zájmů. Jejich požitkem bylo procházeti se starým parkem, jeho zapomenutými a zvolna mizícími stezkami a hovořiti o různých thematech filosofických, uměleckých i politických, tak, jak je náhoda v hovor přinesla.

Skončilo právě poledne a slunce začínalo se skláněti.

Asi tři starší dámy usedly na lavičku před skleněným pavillonem, ostatní společnost ubírala se cestami a stromořadími. Byli tu tři mladé dámy, z nichž slečna Z., dcera po starém generálu vynikala nejvíce svojí krásou i duchaplností. Mluvilo se o literatuře, v níž se všichni dobře vyznali; dva z pánů setrvávali v zadu a vedli prudký spor o správnosti francouzské kolonisační politiky. Pak stichli, a jeden z nich, Oskar Bolín, stárnoucí již elegán, jal se pozorně naslouchati hovoru, který vedli dámy i pánové, kráčející před nimi.

»O čem to hovoříte? Myslím, že o Villiers de L'Isle Adamovi,« řekl náhle lhostejným tónem. »Vám se líbí?« obrátil se pojednou vážně k slečně Z., o níž věděl, že se nejhorlivěji účastnila hovoru.

Dámu zarazila tato náhlá otázka. Její hnědé oči setkaly se letmo se slabě výsměšným zrakem tazatele, pak náhle se odvrátily, aby tak nedaly na jevo její rozpaky. Po chvíli odpověděla jasně: »Ano, líbí se mi, protože se vyhýbá skutečnosti a tím dává možnost, aby vznikly v nás city výjimečné, silnější, než by je mohl vyvolati skutečný život. A pak to, jak umělecky, jak aristokraticky zpracoval některé okultní výtvory své fantasie, jak činí záhadu smrti životně krásnou a vytváří tak opět jeden z těch četných paradoxů, které mohou býti toliko umění samého dílem — to všechno je tak vznešené cítěním a tak delikátní svojí mohutností . . . Četl jste jeho povídku o onom mladém muži, který v opeře spatřiv krásku, následoval ji večer a když jí byl vyznal lásku, dozvídá se, že je úplně . . .«

». . . Hlucha,« vskočil jí do řeči Bolín, »ano, hluchá vévodkyně, která už má naučenu konversaci pro podobné případy. Znám to, je to krásná historie, ale teprve v tom psychologickém je fantastická, kdežto onen kontrast mezi nádhernou krásou této ženy a jejím neduhem je věc docela pravděpodobná. A dovedu si představiti, že pocity, jaké by podobné setkání vyvolalo v některém muži, nebyly by o mnoho menší ceny než ty, které si vybájil umělec.«

Rozhlédl se s úsměvem po společnosti, která nadšeně naslouchala jeho slovům. Bylo nyní jen třeba, aby někdo polichotil jeho samolibosti a nepřímo ho vybídl, aby vypravoval nějaký příběh, který by dokazoval jeho tvrzení. Vždy se tak dělo, znali již tuto jeho slabou stránku; leč teď nikdo se neměl k tomu, aby pronesl potřebná slova. Konečně dáma, s kterou byl právě vedl rozhovor, pohlédla v úsměvu do jeho očí a řekla:

»Nikdo vás nechce vyzvat, abyste vyprávěl, co vám právě tane na mysli, a poněvadž obřadním předpisům musí se učiniti zadost, propůjčuji se tentokráte k tomu sama: vypravujte nám něco!«

Elegán rozhlédl se po ostatní společnosti tázavým pohledem, a zaslechnuv se všech stran slova souhlasu, vida všechny tváře zvědavostí napiaté, uklonil se a chystal se zahájiti své vypravování, s lhostejným výrazem v líci, jaký vídáme u lidí, kteří mnoho žili a v nichž záhady života nevzbuzují už palčivé zvědavosti, nýbrž působí jen na jejich pozorovatelskou vnímavost.

»Musím předem upozorniti, že to, co chci vyprávěti, není žádný výjimečný, neobyčejný případ, nýbrž fakt, který se asi často přihází. Zajímavé na něm jsou hlavně detaily a bude-li v závěru nějaký mocný dojem, pak je to jen vlivem okolností, které předcházejí. Připomínám to předem a zklame-li někoho z vás muj příběh, pak přičítejte to pouze mé vypravovatelské neschopnosti. Na svoji omluvu uvádím, že v krátké době nelze mi podati charaktery ani disposice jednotlivých osob tak, jak by měly býti podány, aby se docílil pravý dojem, takový, jakým ona událost působila na mne i na ty, kteří byli jejími svědky.

Nuže, znal jsem před několika lety mladou dámu, hezkou, elegantní, bez zvláštních výrazných rysů v povaze, se vzděláním nadprumerným, ač dle mého mínění nemohlo se zde mluviti ani z daleka o vzácnosti a tím méně o superlativech. Byla bohatá, jediná dcera svých rodičů, záhy naučila se onomu raffinovanému a přece tak prostému způsobu pohybovati se ve společnosti, způsobu, který přináší nám dosti povrchní, za to však hodně živou zábavu a duševně nás příliš nerozčiluje. Četl jsem náhodou všechny její dopisy k jedné přítelkyni, i z let pozdějších. Ty, které byly psány v době před seznámením se s Arthurem Malinským, podaly mi několik hlavních rysů této psychologicky prosté duše: byla veselé letory, bezstarostná u vědomí finančního blahobytu, který ji od mládí obklopoval, marnivá trochu na svou hezkou tvář, časem i romantická a dosti vznětlivá pro toho, jehož vkus kráčel souběžně s jejím. Dovedla se zájmem čísti některé z francouzských básníků, nejraději však čítala kratší novelly na př. Maupassantovy; na četbu delších prací, románů, byla příliš těkavá a příliš mnohostranně zaměstnána. Nejzajímavější, tak aspoň jsem mohl souditi podle dopisů, byla její náruživost v tanci. Mohu vás ujistiti, že jsem nikdy před tím ani potom neviděl tak velké tanečnické vášně. Upozornily mne na to dopisy, psané, jak jsem již řekl, přítelkyni, která mi je pak dala přečísti. V každém z těch dopisů byly podrobné zprávy, kdy a kde tančila. Mluvila-li o lidech, s nimiž se nově seznámila, neopominula připomenouti, jak kdo z nich tančí, ba, zašla-li od tance k nějakým filosofickým sentencím, tu její terminologie a všechna její porovnání byla vzata z tanečního umění. Zdálo se skoro, že se na život dívá jako na tanec, který počíná narozením člověka a končí jeho smrtí. Dával jsem proto na ni pozor, abych ji viděl tančiti i přiznávám se, nepochyboval jsem nikdy o tom, že tanec je velkým uměním, ale nikdy jsem neviděl tančiti s takovým nadšením a s takovým půvabem. Na ní tančila a vznášela se celá bytost. Každá část její bytosti sama o sobě a všechny jako celek. Pohlédli jste na špičky jejích bot, když tančila a nemohli jste leč nazvati řadu těch v celku nepatrných pohybů projevy vášně a nadšení. I její obyčejný krok, neponoukaje k smíchu, měl v sobě cosi tanečnického. Když jsem se později s ní seznámil, měl jsem příležitost poznati, že studovala tanec opravdu vášnivě, v theorii i praxi. Měla celou malou knihovnu, která obsahovala příslušnou literaturu, každou chvíli nastudovala nějaký závratný cizí tanec. Byl jsem také několikrát v uzavřené společnosti, kde k naléhání ostatních provedla před námi řadu cizích tanců, jichž téměř nikdo neznal ani dle jména.

Vracím se zase k její korrespondenci, kterou jsem indiskretně celou probádal. Přesvědčila mne, že i všechny sny, všechny tužby a životní cíle této dvacetileté dívky byly vyplněny pojmem tance a často se s ním skoro stotožňovaly. Pamatuji se zcela určitě, že v jednom z oněch dopisů blouznila docela o tom, že se stane baletkou, nebo že si otevře taneční školu. Jinde, kde se jednalo o mužích, psala, že dnešní muži špatně dovedou pěstovati tanec a trpce dodávala: »Budu-li se chtít zamilovat, musím si k tomu vyhledati nějakého tanečního nebo baletního mistra. Že by mi bylo dovoleno vziti si jej za muže, o tom si nedělám zbytečných illusí. A proto raději nic.«

Napadlo mě již tehdy, že snad přece nalezne se v společnosti některý mladý muž, který by dovedl si získati její přízeň, a smál jsem se velmi posupně, uvažuje, že přízeň této hezké, krásně rostlé ženy dá se získati hbitou elegancí nohou. Byl jsem si jist, že vskutku je tomu tak, a že nejkrásnější a nejduchaplnější mužové zůstanou zde za tím, kdo bude krásně tančit a dovede si i lehkostí své povahy získati přízeň slečny Marie K*** — tak se jmenovala moje vášnivá tanečnice. Nebránil jsem se tomu. Vždyť to potvrzovalo moji theorii o lásce, že totiž v ní rozhodují obyčejně nejnepatrnější

a často nejsměšnější okolnosti. Mohl jsem snadno získati zde nový dokument pro zásady, které jsem tehdy pokládal za správné a které negovaly všechen duševní poměr v lásce. Tato intelligentní dívka, zajímavá právě svou vášní pro tanec, vášní, kterou by snad psycholog nazval chorobou, mohla odloučiti tuto vášeň od vášně svého srdce, až by tato vznikla, ale věděl jsem, že toho neučiní, neboť láska zdá se býti u žen citem stejně intensivním a stejně mocným jako všechny ostatní city, jako na př. sběratelská horečka, smysl pro zařízení interieurů, pro toilety, nebo záliba v určitých jídlech a nápojích.

Neklamal jsem se. Bylo to asi rok potom, kdy jsem onu dámu poznal, když do společnosti, kterou jsme já i ona velmi často navštěvovali, byl uveden mladý muž elegantní postavy, krásných pohybů a bezvadného zevnějšku. Byl všem představen kdesi na čajovém večírku — odpusťte mi toto banální příslovečné určení místa — jako bankovní úředník Artur Malinský.

Byl to veselý hoch, duše nijak hluboká, ale docela intelligentní v běžném smyslu toho slova, často opravdově vtipný, se slušnou již na svůj věk — bylo mu asi osmadvacet let — životní zkušeností. Měl rád hudbu a byl od mládí opravdovým sportsmanem.

Ubíral jsem se tehdy domů a přemýšlel jsem po cestě o tomto mladém člověku. Nekráčel jsem ani dlouho, když jsem přišel na myšlenku postaviti jej vedle Marie K***. Uvážil jsem ve dvou minutách všechny okolnosti a řekl jsem si: zbývá jen otázka, dovede-li dobře tančit — a to by se dalo od sportsmana očekávati — a pak je to člověk, na kterého čekám.

Uplynuly asi dva měsíce od onoho dne, kdy jsem poprvé spatřil Malinského. Během té doby přišel několikrát do společnosti, kam chodila Marie K*** a kam jsem přicházel také já. Jednou jsme se smluvili, že uspořádáme kostymní zábavu pro omezený počet vybraných hostí. Bylo to na prahu masopustní saisony a my chtěli učiniti slavnostní začátek. Záhy ujednali jsme všechny podrobnosti. Největší atrakcí naší zábavy měly býti nějaké středověké tance. Přirozeně obrátili jsme se na největší znatelkyni tance, slečnu K*** a požádali ji o přispění, jež nám také slíbila. Pánům bylo dáno vyzvání, aby se dobrovolně přihlásili, chtějí-li se tance zúčastniti. Malinský byl mezi prvními, kteří to učinili. Když byly porady u konce, přistoupil k slečně K*** a ptal se jí, jaké má záměry s taneční částí našeho večera. Zajímal se, jak bylo zjevno, o to velice — a záhy byli oba v živém hovoru. Tu stáli proti sobě, on, tmavovlasý, černých očí, krásně stavěného těla, v elegantním úboru, pod nímž dály se tušiti mohutné svaly — ona, blondýna, jemného a poněkud tvrdého obličeje, s bohatým účesem a distinguovaně plnými tvary. Z prvních vět jejich rozhovoru, které jsem zaslechl, poznal jsem, že také Artur Malinský je asi náruživým tanečníkem a snad i trochu odborně vzdělaným. Dalšímu hovoru jsem nenaslouchal. Uchýlil jsem se do rohu na lenošku a chvílemi jsem pozoroval onu dívku. Viděl jsem, že její líce se zrůměnila, její oči zaplály leskem skoro neobvyklým — třeba že jen na chvíli — a neodvracely se od mladého muže.

Ještě nápadnější bylo na ní pozorovati změnu při zkouškách, na nichž se cvičily tance.

Několikrát, buď v přestávkách, nebo když ostatní již odešli, viděl jsem Marii K*** s Arturem Malinským cvičiti a vymýšleti nové podrobnosti tanců. Jednou dokonce, kdy mimo ně zbyl jsem v sále já sám, zkusili společně — jakoby na občerstvení po namáhavých cvičeních — tanec ne sice středověký, ale velmi živý: čardáš. A věřte mi, nikdy nepoznal jsem tak zosobněnou vášeň, jako v této ženě, která při zvucích klavíru tančila se svým společníkem divoký uherský tanec. To už nebyla pouhá vášeň tanečnice, to byly pohledy, které věštily také jinou vášeň.

Náš ples měl přirozeně svrchovaný úspěch a jeho zdar byl hned na počátku zaručen. Nebudu se o tom podrobně zmiňovati, připomínám jen, že Malinský dostavil se v úboru rytíře z doby Jindřicha IV. a slečna K*** v úboru dvorní dámy z téže doby. Postava hezkého bankovního úředníka zvláště pěkně vynikala v těsném úboru, sametovém černém kabátci a bledě modrých, těsně přiléhajících nohavicích, v nichž lépe bylo znáti jeho rovné, přímo klassicky úměrné a pevné nohy. Neopominul jsem ani zde věnovati dokonalou pozornost oběma těmto lidem a přesvědčil jsem se, že moje domněnka vcházela ve skutečnost.

Zdálo se mi dosti pozoruhodným, že Marie K*** měla v očích i ve svých pohybech nejvíce žáru při tanci, když byla obličejem proti Malinskému; jakmile bylo po tanci, vždy nastala v jejích pohledech jakási ochablost, ba skoro chlad. To vzbuzovalo domnění, že tanec a city jejího srdce jsou asi nerozlučitelně v ní spojeny.

Asi po roce tvořili tito dva lidé manželskou dvojici. Byli šťastni jeden druhým, jejich povahy si vyhovovaly, oba byli spokojeni krásou druhého. Bylo je teď viděti na všech předních plesích, na četných domácích zábavách neúmorně tančící a zářící. Byl jsem úplně spokojen tímto svazkem, který jsem předvídal a k němuž jsem trochu také napomáhal tím, že

jsem před jedním z obou lidí vždy vynášel a velebil přednosti druhého. Mohl bych uvésti některá místa z dopisů, které Marie psala své přítelkyni a z nichž je patrno, že všechna její láska, všechen obdiv pro Artura jsou opřeny o jeho tělesnou mohutnost a zvláště elegantní hbitost při tanci. Ale byl bych indiskretní, kdybych citoval ty lyrické básně, psané ke chvále mladého muže.

Jednoho dne rozlétla se po naší společnosti pověst, že Artur Malinský, jenž trávil část své dovolené kdesi v Alpách, střítil se se skály do propasti a těžce se zranil. Tři dny hlásaly se tyto neurčité zprávy. Konečně zvěděl jsem přímo od paní Malinské, která právě očekávala svého muže, bližší podrobnosti. Byla to smutná pravda, a mladá žena byla k nepoznání změněna, když mi oznamovala, že Artur se těžce zranil a roztříštil si úplně kolena obou nohou. V den katastrofy byl ještě pozdě večer dovezen do nemocnice v Štýrském Hradci, mladé paní poslán telegram. Když tam přijela a dostavila se do nemocnice, bylo již po operaci; lékaři, aby zachránili Arturovi život, odňali mu obě nohy. Potácel se v nebezpečí života a jeho choti nebylo dovoleno, aby ho první dny spatřila. Odjela na den do Prahy — a tu jsem se s ní setkal — a vrátila se pak zase k muži, aby zaslechla zprávu, že pravděpodobně bude zachráněn. (Dokončení.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

S nikým jiným bych nedošla splnění svých snů, ale on by se mi stal zachráncem. Pomoz mi, ať ho dosáhnu. Ty jsi zdravá, půvabná, ty snadno získáš jiného, ale já jsem jako mrzák, který žebrá po soustu.«

Všecka se chvěla a svíjela v náhlém zabouření vysoko vyšlehnutého zatoužení po muži, v němž spatřila obraz svých snů a ukrývaných tužeb. Helena poděšena tiskla ji k sobě a s úzkostí čekala, brzo-li začne omdlévat.

»Všecko učiním, miláčku, všecko,« slibovala, hladíc jí a líbajíc do vlasů. »Čeho si přát budeš, podniknu, jen se upokoj, abychom mohly střízlivě uvažovat a přemýšlet, jak splniti tvé přání.«

»Ach, Heleno, kdybych ho dostala, nic už jiného bych si na světě nepřála,« naříkala si v jejím náručí a tiskla své ruce k srdci, jež bouřlivě se ozývalo. »Pokornou ženou bych mu byla, v jeho očích bych mu četla, čeho by si přál a kdybych umírala, děkovala bych mu, že mi aspoň několik okamžiků života osvětlil. Což mi to nebe nepřeje, když nic jiného nechci?«

»Napřed se trochu polož na pohovku. Sednu si k tobě a budeme si povídat. Tak, Ludvičko. A buď ticha, nezmítej sebou. Čím ti bude volněji, tím se lépe dá o všem hovořit. Kdyby vešla maminka, hned by poznala, že ti něco schází. Napřed tě ujišťuji, že na doktora Mituru nemyslím a že mne nenapadlo o jeho příjezd se ucházeti. Věříš mi?«

Tobě věřím, ale on měl pouze pro tebe oči.«

»Zdá se ti to pouze. Víš přece, že přišel hledat látku, které bude ke sporu potřebí. Nemohla jsem se před ním ukrýt a on, když se mnou hovořil, nemohl se mračit. Ze společenské slušnosti byl zdvořilým, stejně k oběma. Pamatuj se, že se mnou nehovořil o hezkých společnících, ale tebe že škádlil.«

»Ano, to jsem pozorovala. Proč však mluvil o tvé domácnosti?«

»Mnohokrát jsem ti už řekla, že se lidé diví, proč se nevdávám. Nemám k tomu chuti, víš to.«

»Však jednou budeš jinak hovořit,« podezřívala ji a upjatě se na ni dívala.

»Netvrdím opak, protože neznám budoucnosti. Ale až se k nějakému rozhodnému kroku odhodlám, buď jista, že toho před tebou tajit nebudu.«

»A bude-li to Mitura?«

»Neboj se dítě, on nenechá své kanceláře a nepůjdu do Bříz sedlačit. A já, provdám-li se, nevezmu si jiného, než kdo bude se mnou hospodařit. Nezapru pro vdavky svých zásad. A abysi byla toho jista, povím to také před Miturou, jakmile opět k nám přijede.«

Ludva se zamyslila a jaksi upokojena jejím prohlášením, zadívala se před sebe.

»Myslíš, že by mě mohl mít rád? Nejsem tuze ošklivá?«

»Vzpomeň si, jak tě chválil.«

»Nevědí lidé, že někdy omdlévám? Viděla mě někdy služka?«, vyzvídala umíněně.

»Ne, nikdy jsem nikoho k tobě nepustila. Slyšela sic, že ti není dobře, ale jak se ti vede a co ti schází, o tom nikdo nic určitého neví.«

»Však mi není nikdy příliš zle,« řekla náhle vzdorně. »Malá slabost a přejde to hned. To dřív mi bývalo hůře. Opravdu se to lepší. Po-

dívej se ku příkladu teď. Už mi skoro není nic. A byla jsem rozčilena, že jsem sotva stála. Viď, že jsem zdravější.«

»Dozajista, překvapuje mě, jak se dovedeš ovládat,« svědčila Helena horlivě a duše její se chvěla bolestí. Viděla přece, jak se jí prsa nepokojně zvedají, jak lapá po vzduchu a jak její rty zesinaly. Ubohá, ubohá trpitelka, kam ji odvádí mysl od onoho hrůzného obrazu, který by se jí naskytl, kdyby sama sobě věnovala chladnou pozornost. »Nepřála bys si trochu zdřímnout? Spustila bych záclony a poručila služce, aby zavřela dvéře u schodů. Spánek tě vždy neobyčejně osvěží.«

»Nechci spat, povídejme si raději. Kdy přijede Miluša?«

»Slyšelas, že sám neví. V několika dnech se toho dovíš.«

»A nepřijede-li, pojedeme do města my, ano? Oplatíme mu návštěvu.«

»Ludvo, pamatuj, že je svobodný a my také. Co by si lidé o nás i o něm pomyslili?«

»Co je nám po lidech,« zavolala pohrdavě. »Jsme samostatné, žádných milostí nepotřebujeme. Ostatně, nechceš-li jeti do města, můžeš ho pozvat k nám. Tvé pozvání přece neodmítne.«

»Počkej přece několik dní, zatím se mnoho rozhodne. Pamatuj, že je advokátem a že nemůže nechávat kancelář svou zavřenou.«

»Ty na všechno znáš výmluvy,« zlobila se netrpělivě. »Uvidíš, že se za ním pustím sama. Počkám do neděle, ale v pondělí za ním pojedu sama. A jdi si na pole. Nic milého mi nepovídáš a budu spát.«

Odvrátila se od ní a Helena,vzavší přikrývku, položila ji na ni. Potom ji lehce políbila na tvář a vyšla ven. V kuchyni požádala matku, aby se za nějakou chvíli podívala skleněnými dveřmi, spí-li Ludva. Služce nařídila, aby nikoho do bytu nepouštěla. Z hluboka ulehčeně vydechla, když sešla se schodů a zamířila ze dvora. Slunce pálilo, a otevrouc slunečník bystře zamířila směrem k poli, na němž zjednaní sekáči jetel sekali. Přirozená starost o zdar hospodářství se v ní hlásila a toužila dohonit, co doma zameškala. Pustila se nejkratší cestou, proplétajíc se úzkou uličkou mezi domky, kde bydleli malí chalupníci a domkáři. Cesta byla po celý rok blátivá, plná kalu a odpadků mrvy. Těžký zápach plnil úzkou prostoru a zanedbané zahrádky, nespořádané dvorky a špinavá okénka dívala se ze všech stran. A nemusilo tak býti. Kdyby každého týdne každý z majitelů hodinu pouze věnoval na vyčištění stružek, na urovnání dvorku a udržení pořádku, jako mezi klíckami by se bylo mohlo jíti. Vedouce těžký život neměli chuti aspoň poněkud si jej rozsvětliti čistotou a pořádkem. Helena kdykoliv tudy šla, — a nechodila tudy ráda, — vždycky toužila do té omrzelé nehybnosti a lhostejnosti malých osadníků, nikdy však žádnému se nezmínila, co ji mrzí. Věděla příliš dobře, jakou by dostala odpověď a jak by za nejlépe míněná slova dostala jizlivý posměch, z něhož by vyznívalo poukazování na její bohatství a na její bezstarostný život.

Vycházela skoro z posledních domků, když bolestný pláč upoutal její pozornost. Ohledla se pátravě a spatřila chalupnici Příhradovu. Stála u nízkých dveří vedoucích do stáje a tisknouc špinavou zástěru k očím, štkala zoufale. Lítost jí zahýbala. Znala chalupnici a kdykoliv ji potkala, vždycky upřímnou bolestí se zachvěla. Slýchávala od otce, že bývala nejsličnějším děvčetem ze vsi, že o muzikách chasa se k vůli ní právala a že kvetla mládím a svěžestí. Teď to byly smutné trosky, které nenesly žádné stopy bývalé sličnosti. Kostnatá, prohnutá, hubená a opálená vlekla se chalupnice, majíc stále výraz umučené ženy, která neví co je radost, odpočinek a co je štěstí. Houf malých dětí kolem ní se tulil a i ty děti nepřidaly jí veselosti. Byly chatrně oděny, z bledých tváří dívala se nedostatečná výživa a předčasné utrpení. Neměly citu pro rodiče a rodiče neviděli v nich účel svého života, ale břemeno. Stavení bylo schátralé, rozházené polní nářadí polámané, a děravá stodulka prázdná. Prokletá kořalka mužova pohlcovala co chatrná pole urodila a vedle nedostatku domácí různice dovršovaly peklo.

»Proč pláčete, co se vám stalo?«, ptala se Helena soucitně, vracejíc se a vcházejíc na dvorek. Chalupnice spustila zástěru a očima slzami zalitýma podívala se, kdo na ni hovoří. Při spatření Heleny znovu bolestně se rozvzlykala.

»Ach, moje zlatá slečinko, proč Pán Bůh moje trápení prodlužuje,« žalovala náruživě a její úzká, vysedlá ramena se třásla. »Kdyby dětí nebylo, už bych dávno tomu konec učinila. Proč jsem na světě? Co tu mám? Jako otrok od noci do noci se dřu, nenajím se, nevyspím se, protože v noci musím na děti spravovat a prát a všecko není nic platné. V dluzích se topíme a teď, když jsem se těšila, že aspoň mléka se děti do syta najedí, krávu nám zfendovali. Čím budeme tahat, co budeme jíst? Kéž bych umřela, jak se těším, až jednou zavru oči.«

»Co se stalo, že vám krávu zabavili?«

»Hanba je mi to povídat, však to vědí, jak to u nás jde. Muž dře, přičiňuje se, celý týden třeba se ze stavení nehne, ale jak ho ďábel

posedne, na všechno zapomene a je zle. Sháněli jsme peníze, prodala jsem kachny a trochu másla, jen abychom zaplatili loňské daně. Už několikrát jsem tu částku nastřádala, ale pokaždé ji v zatracené kořalce utopil. V neděli vzal peníze, že u starosty zaplatí, protože mu hrozili zabavením. Šla jsem za ním, půjde-li ke starostovi, měla jsem tušení, že to zase zle skončí. Když jsem viděla, že tam jde, ulevilo se mi a šla jsem domů, abych si trochu na sebe spravila. Chodím bez toho jako hadrářka, až se stydím mezi lidi jít a v kostele jsem nebyla už od zimy, protože nemám v čem. Čekám, brzo-li se vrátí, ale už byl konec. Večer posílám děti, aby tátu vyhledaly, ale přišly s plácem. Seděl v hospodě, při kartách a div děti před lidmi nepral. Jako když hrom do mne udeří, běžím za ním sama, ptám se, kde je knížka od daní, ale on mě chytil a uhodil mě, až jsem se potácela. A vyhodil mě na ulici, nadával a činil jako pominutý. Ještě jsem smíchu došla. V noci bylo teprve zle. Přišel až k půlnoci, sotva se na nohou držel a začal boží dopuštění. Všechny nás vyhnal, děti jsem musila do náručí pochytat, aby je nezabil. Ve stodole jsme spali do rána. Ráno odešel bez snídaně na pole a před polednem přišli od úřadů a zabavili krávu, stračku. Na kolena jsem padla a prosila, aby nám poslední živobytí nebrali, ale všecko marné. Už prý dávno čekají, několikrát upomínali a déle čekat nemohou. Má-li muž na karty a kořalku, musí mít také na poplatky. Za týden bude dražba, řezníci se už přišli na ni dívat a co potom bude, až nám to zvíře odvedou? Střechu nad hlavou nám prodají a já abych vzala nůši a šla s dětmi po žebrotě. Tisíc zlatých jsem sem přinesla, dva kousky dobytka mi naši dali a čím vším pomahali! A už je všechno pryč, peníze, mé zdraví a teď mi zbývá žebrota nebo smrt. Už toho déle nesnesu, Buh ví, že nesnesu.«

V její žalobě bylo tolik zoufalé bolesti, že Helena zatrnula. Ano, není opravdu pro ni východu a každým prázdným s utěšujícím slovem by se jí pouze rouhala. Dívajíc se na ni sdílně, rychle přemýšlela.

»Muž není doma?«

»Ani se neukázal. Je mu to teď taky hanba, vidí, kam nás přivádí a aby zahnal výčitky svědomí, je na poli. Seká asi jetel, protože si kosu vzal sebou. Co je však platna jeho lítost, když nenapraví, co provedl?«

»Máte jetel u borovin?«

»Ano, tam ho máme. Je beztoho chatrný, pole nechal spustit a nic se nám nerodí.«

»Promluvím s ním, jdu v tu stranu. A neplačte. Nenajdete-li jinde pomoci, pomohu vám sama. Večer si pošlete některé dítě k nám, mám tam různé staré šaty a můžete je ještě sama nosit nebo na děti přešít. Bude-li vám nejhůř, přihlaste se. Mnoho vám dát nemohu, ale hladu nesmíte míti. Až přijde muž domů, nic mu nevyčítejte, abyste ho zbytečně nedráždila. S Bohem Příhradová.«

Chalupnice dívala se na ni udiveně a ani její pozdrav neopakovala. Byla už tolik vysílená, že nedoufala v pomoc a slova Helenina připadala jí jako pouhé mámení. Přestala věřit v účinlivou sousedskou lásku. Vždyť slyšela, jak sousedky škodolibě mezi sebou vykládaly, že se jí dobře stalo, že jí patří, bije-li ji muž. Na její mládí závistivě vzpomínaly a dosud jí nemohly odpustit, že tehdy nad ně vynikala krásou a že se hoši o ni právali.

Helena také nečekala díku. Obraz bídy zachvěl jí a pohnul celou její duší. Ano, zoufalství se na ni dívalo, nezhojitelné a mučivé zoufalství. A čím a jak pomoci? Zase jedna rodina bude ožebračena, zase rozmnoženy budou řady proletariatu, ze kterého se rodí hrozivé mraky lidí všeho schopných a ztrativších smysl pro ušlechtilejší a lepší život. Kdyby aspoň dětí nebylo! Ale ty děti budou vyrustati v potulném životě, po silnicích a chlévech budou spát a ve stokách budou čerpat svůj životní názor. Z chlapců stanou se neurvalí pobudové a z děvčat doroste onen chorobný květ nízkých vášní, otravujících své okolí. A přece na venkově vyrostly, mohly by být zachráněny, a vedeny k spořádanému životu.

Pomuže, rozhodla se určitě. Zkusí jednou, dá-li se obrátit život rodiny řítící se do propasti. Zkusí prakticky, jak daleko se osvědčí láska a pomoc a neuhasly-li všechny dobré city člověka sklesnuvšího pod jhem vášně až na nejnižší stupeň. Zajde k borovinám a promluví s Příhradou. Sice očekávala, že se jí dostane nepřívětivého přivítání a že za dobrou vůli sklidí možná nadávky, ale nechť.

Chvatněji popošla a jakási touha vykonat dobrý a záslužný skutek ji poháněla. Sama žije v přebytku, ať tedy někdo má podílu na její zámožnosti. Nemá sama dětí, pokusí se dětí jiných zachránit. Vyšla z městečka a zvolna stoupala polní cestou. Obilí už šelestilo svými klasy, bramborová pole pokryla se svěže zelenými řádky a záhony řepky v nejbujnějším květu jako zlaté pruhy pestřily se mezi zelenými lány. Jetel voněl, a bzukot včel hučel vzduchem. Pozorně se rozhledla a spatřila na svém poli řadu sekáčů dosívajících jetel. Jejich bílé rukávy jasně svítily vzduchem a kosy se leskly jako stříbro. Upokojila se, vidouc, že budou do večera s prací hotovi a hledala očima dílec Příhradův. Ano, tamhle je.

(Pokračování.)

ANTONÍN SLAVÍČEK: OVOCNÝ TRH.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ANTONÍN SLAVÍČEK. Vybrali jsme z děl zesnulého mistra tři ukázky, různé předmětem i náladou. Vesměs práce novějšího data. Ne nepodobny štíhlým dříkům sloupů, nesoucím temnou klenbu, pnou se v N i t r u l e s a kmeny borovic, zachycujíce v rytmických řadách slabé světlo, pronikající skulinami mezi polouschlými větvemi. Vdechuje vzduch, nasycený vůní syrových i tlících dřevin, obklopen stínem lesní hlubiny, Slavíček soustředil pozornost na úzké okolí se všemi drobnými detaily, na tuhé kmeny, plasticky vystupující z tmavého pozadí, pokryté vráscitou, drsnou korou, z níž bojovně trčí ostré špice suchých, ulámaných větvic. Volně, široce za to vydychl na P o l n í c e s t ě. Hroudy vlhké hlíny, travnaté plochy, bílá oblaka i blankyt obloby splývají mu tady ve velké, harmonické, barevné skvrny. Oko přelétá otevřenou krajinou rychle, zaujato synthesou jejího živého, měnivého celku, mírnějšího a jasnějšího, než rušný O v o c n ý t r h, jehož pestrý život jakoby strhoval ve svůj hlučný neklid i zvetšelou architekturu starobylých domů. — Náhlý konec Slavíčkův českou veřejnost a zejména kruhy umělecké opravdu překvapil, ba rozechvěl. Jak veliký dojem učinila neočekávaná tato ztráta, o tom svědčí nepatrná, ale významná episoda. Professor Schwaiger hovořil se svými žáky o Slavíčkově skonu. Litoval člověka a litoval umělce. Byl velmi dojat a na otázku, súčastní-li se pohřbu, odvětil rozhodně: »Ne, na pohřeb nepůjdu — živ bych se nevrátil.« Možno-li vyjádřiti bolest ze ztráty silněji?

VÁCLAV BENEŠ ŠUMAVSKÝ, chefredaktor Národní Politiky, slavil těchto dnů šedesáté narozeniny. Téměř plných čtyřicet let pracuje v redakcích českých listů. Kdo zná vysilující práci žurnalistickou, přeje statnému šedesátníku ze srdce po-

divuhodnou jeho svěžest tělesnou i duševní. My vzpomínáme ovšem spíše jeho činnosti belletristické. Vydal slušnou řadu knih, románů i povídek. Jmenujeme je v chronologickém pořadu, jak byly vydány: »Ve mraku i světle«, »Několik povídek«, »Nad sopkou«, »Z komedie života«, »Kdo z koho«, »Všecko nebo nic«, »Z mojí galerie obrázku«, »Mefistofeles«. Své knihy vydával většinou v populárních knihovnách. Psal pro širší vrstvy čtenářské a také jako žurnalista řídí nyní list, rozšířený hlavně mezi lidem, jemuž věnoval nejlepší a nejvydatnější leta svého života, naplněného pilnou, neúnavnou prací.

PANORAMA BITVY U KOLÍNA ROKU 1757. Již před rokem kmitla se v novinách noticka o tom, že malíř pan L. Vacátko pomýšlí na vytvoření nového, velkého panoramatu, jímž chce znázorniti památnou bitvu u Kolína. Energický a podnikavý malíř narazil na různé překážky, ale zdá se, že velký plán se mu podaří. Dostali jsme od něho z Mnichova, kde právě dlí, podrobný prospekt, v němž »Ústřední výbor« mluví již o podniku jako o věci hotové. »Slavná bitva u Kolína podala vzácný důkaz,« — citujeme z motivace výboru, jenž by byl dobře učinil, kdyby byl hlavní faktory tohoto sdružení jmenoval — »udatnosti a čacké statečnosti českých pluků v armádě Daunově, a zasluhuje, aby byl zvěčněn štětcem umělcovým. Panorama toto má býti apotheosou hrdinství a pantheonem onoho nadšení, které v krajním nebezpečí mocnářství zachránilo. Jest žádoucno, aby dílo toto sloužilo za okrasu našeho král. města, kde bude postaveno.« Výbor dále sděluje, že postará se o kapitál a že odevzdá každého roku dle stanoveného programu čistý výnos k účelům humanitním. Jedním z vydatných pramenů příjmů má být umělecká loterie, která byla prý již c. k. ministerstvem financí povolena.

Pan autor myšlenky posílá nám zároveň program, podle kterého bude při tvorbě díla postupováno. V prospektu slibuje se, že panorama obohatí král. hlavní město Prahu kulturní prací prvního řádu. Korporace zemské a říšské budou dožádány o subvence, bude ovšem apelováno i na finanční součinnost veřejnosti. Trochu mlhavě zní tato věta prospektu: »Případné kroky, aby podnik i na nejvyšších místech došel podpory, projektovány!!« Z přípravných prací a z tak zvaného repraesentačního materiálu budiž uvedeno: Petici ke sněmu království Českého podal již loni poslanec p. JUDr. Jan Podlipný, protektorát podniku převzal maršálek Ferdinand princ z Lobkovic, místodržitel království Českého hrabě Coudenhove povolil subvenci, u ministerstva kultu a vyučování o ni zažádáno, městská rada král. hlavního města Prahy má svou munificenci projeviti věnováním vhodného pozemku.

Víme, že pan L. Vacátko konal a koná horlivá studia, především na místech, kde slavná bitva se odehrála (v Plaňanech, Křečhoři a v Kolíně). V prospektu se dále oznamuje, že se konají studie taktiky rakouské a pruské armády se zřetelem na tehdejší poměry a studie v archivech, a že opatřeny uniformy a výzbroj tehdejších dragounů de Ligne (nynější pluk drag. č. 14.), jezdců saských, Vallonů, husarů, Chorvatů, pěšího vojska rakouského a pruského. Zajímati bude dozajista několik položek z rozpočtu, jenž vykazuje na stavební místo a stavbu rotundy 60.000 K, na plátno 15.000 K, na umělecké práce, síly pomocné, materiál, modely, výlohy a cesty 100.000 K, úhrnem tudíž 175.000 K. V ustavujícím výboru jsou pánové: Dr. Vilém Mercy, PhDr. F. X. Harlas, spisovatel, Josef Šimek, redaktor a Lud. Vacátko, akad. malíř a autor panoramatu, jehož podobiznu zařaďujeme do listu.

Na konec malou poznámku, kterou doporučujeme panu autorovi panoramatu k bedlivé pozornosti. Chceme totiž naznačit, jaké lidové podání víže sek slavné bitvě Kolínské. Když jsem svého času psal o Vesan švališerovi, Tomáši Fanfulovi, strýci Mikoláše Alše, zaznamenal jsem ve vzpomínce »Svatý voják«, tuto pozoruhodnou tradici o Kolínské bitvě, jak ji Aleš naskizzoval:

»Tomáš odveden byl k nejslavnějšímu regimentu. Švališeři prý jediní imponovali Francouzům — vždyť jejich předchůdci to byli, pluk mladých tehdejších de Ligne dragounů, kteří pod generálem Daunem »Nosatého Frice«, jak se tehdy všeobecně říkalo pruskému králi Friedrichu II., ve slavné bitvě u Kolína třikráte rozsekali. Byl to pluk mladičkých českých jonáků, na kvap v okolí Kolína naverbovaných... a hle, co dokázali! Postavili si slavný monument ve vojenské kronice, provedli čin, jenž je a zůstane věčně zářícím majákem v historii. Vida, co dovede česká krev! Je dobře, ob čas si to připamatovat. Ani si dnes už náležitě neuvědomujeme, jak osudnou ránu ti hoši odrazili! Prušáci se prý tehdy kasali, že s těmi holobrádky zatočí, že na to do nejdelší smrti nezapomenou. A co se stalo? Naši hoši do nich třikrát vjeli s takovou prudkostí, s takovou udatností, že se Prušákům ztajil dech v hrudi, byli tak ohromeni, byli vervou útoku tak zmateni, že se dali na útěk.

»Nosatý Fric«, jak zaznamenala »Bohemie« roku 1857 v den stoletého výročí věkopamátné bitvy u Kolína — stál na návrší, pozoroval pohyby vojska a se zakaboněným čelem díval se na průběh bitvy. Viděl, že je zle. Tu prý se obrátil ke hloučku divákův a zvolal: »Gukaj, gukaj, sedláci, jak královna vyhrává!«

Netrvalo dlouho a »Nosatý Fric« seděl v Kolíně na patníku a posiloval se na dalekou a kvapnou cestu douškem ze džbánku. Měl tak na spěch, že prý — platit zapomněl. Když Kolínem za svými uháněl — byl prý už nejvyšší čas — zpívali za ním písničku:

Chaso brandeburská,
je vám cesta ouzká,
že vám zaskočila,
že vám zaskočila,
královna rakouská!

Je známo, že na věčnou paměť junáckých hrdinů vojáci tohoto regimentu se holí. Jenom jejich plukovník mohl by činiti výjimku. Kdyby chtěl, mohl by nositi vousy, ale rozumí se samo sebou, že významného »privilegia« neruší. Všichni příslušníci slavného pluku měli býti vyznamenáni. Ale vojáci si řekli, že místo křížů dají zhotoviti velký medailon, jenž bude připevněn na standartu. Mají také svůj prapor z velkých dob, jejž dostali na památku bitvy u Kolína a za vojenské zásluhy, ve Francii získané. Na praporci je obraz sv. Martina na koni, patrona jízdy, který prý vyšívala královna Marie Terezie! Medailon je velký jako talíř, a vojsko jej béře jen při slavnostních příležitostech. Vojáci pohlížejí na medailon s takovou úctou jako na velebnou svátost!

Proslechlo se v Praze, že prý o panorama zajímá se také německý císař! Tak rád a tak často dovolává se slavných svých předků, jejich válečného umění a zásluh, a byl by ovšem tento zájem o glorifikaci velké pruské porážky znamením velké duševní převahy. Jinak ovšem si tento zájem vykládati nemůžeme, a o víc než o zájem historického a uměleckého pozadí se asi nejedná a jednati ani nemůže! K.

LUDVÍK VACÁTKO,
autor projektovaného panoramatu bitvy u Kolína.
(Vlastní portrét.)

Stanislav Jarkovský: CESTA JEŠTĚ NEZAROSTLA . . . Mohli bychom nazvati nejnovější knihu svého oblíbeného spisovatele maloměstskou idyllkou, má skutečně takový měkký, upřímný, venkovský hřejivý ráz a tolik milostné něhy, že kouzlo ono nedovedly setříti některé drsnější, prosaické figury, jež autor vložil do svého poutavého vypravování. Někdejší studenti venkovského města, které čtenář zajisté záhy pozná již za čtení počátečních stránek, scházejí se tam po letech o prázdninách, aby se vrátili v nezapomenutelné ovzduší své krásné polo chlapecké a polo mužné mladosti a okřáli ve vůni oživených vzpomínek. Líčením takové schůzky bývalých abiturientů baví nás Stanislav Jarkovský v prvé polovině knihy, kdežto druhá polovina věnována jest omladlé lásce doktora Pavla Dubského a spanilé židovičky Justynky. Co začalo rozkvétati tehda, před dvaceti lety, v srdcích nesmělého oktavána a patnáctiletého poupěte, to nyní po dlouhém odloučení a šťastném shledání rozvilo se v růže nejnádhernější vůně a barev. Jakým způsobem Stanislav Jarkovský umí si získávati zájem i vděk čtenářův svým milým stále jímavým a nádechem humoru zbarveným vypravováním, jest až příliš dobře známo, a bylo by zbytečno opakovati o tom chválu. Kniha Cesta ještě nezarostla . . ., vyšla v Ottově Laciné knihovně národní — jistě bude radostně uvítána všemi ctiteli a přáteli našeho sympatického autora. Ds.

M. Jahn: POLNÍ RŮŽE. Lyrické básně. V Praze 1909. Vydáno fondem Julia Zeyera. V době, kdy i básníkům, kteří již mají řadu knih za sebou, těžko je nalézti nakladatele na nové knihy básnické, fond Julia Zeyera, zřízený při české Akademii z odkazu básníkova, otevírá ochotně cestu lidem novým. Ale tak do slova nejsou to vždy homines novi. Záleží jen na tom, aby to byla první kniha autorova v poesii, románě (novella) nebo dramatě. Vyšlo již několik knih, nákladem fondu toho, a dostává se jim nyní i pěkné, jednotné úpravy. Polní růže Meth. Jahna jsou čtvrtým svazkem kollekce. Básník zjednal si již dávno zvučného jména i obliby jako novellista, ale sbírka básní, s nimiž již před lety debutoval, byla by jistě ležela ve stolku jeho ještě hodně dlouho, kdyby se jí nebyl ujal Zeyerův fond. Snad by jí byl stihl týž osud jako sbírku básní Žeranovského — která z téhož fondu vydána byla — až po smrti autorově. Zeyerův fond odčiňuje tu starou křivdu, splácí starý dluh a kdyby byl nic jiného nevydal, než tyto dvě cenné krásné knihy veršů, musili bychom žehnati světlé památce Zeyerově, který odkazem svým fond založil. Meth. Jahn je lyrik, jakých poesie česká nemá mnoho. Snivý, jemný, plný ušlechtilosti a noblessy v motivu i výrazu, s níž postihuje své citové záchvěvy i nálady, zapřádá se ve sny v přírodě, teskní

za mladostí i za mrtvými a touží po klidu a smíru duše, je z nejspirituelnějších básníků našich. Skorem se vám vtírá vzpomínka na nejjemnější poety anglické při čtení jeho veršů, v nichž jakoby stále zaznívala v tiché hudbě křídla samé Psychy, která odpoutává se u něho stále od těla a hmoty. Ne v unášejícím vzletu, ne v originálnosti myšlenek, ale v té čistotě a ryzosti naladění a formy kotví síla i kouzlo jeho veršů. Ony neuchvacují, ale utišují, jako jemné vlny kolébají, jako pavučinná vlákna opřádají naši duši. Básník cítí a myslí vždycky jemně, ale že i hluboce dovede cítiti, dokazuje nejedno číslo cyklu nadepsaného IV. V knize té je několik perel české poesie, a celek sám je krásný a líbezný. —a—

PANÍ KLÁRA. Napsal Jan Osten. Sledujeme-li literární činnost Ostenovu v jeho všech dosud vydaných knihách, s upřímným potěšením shledáváme čím dále pronikavější výběr námětův i vytříbenost formy. Jistě se nemýlíme, tvrdíme-li, že tyto vlastnosti autorova péra nejvýrazněji se hlásí o uznání v nejnovějším cyklu desíti povídek, shrnutých pod název obrázku prvého Paní Klára. Oblíbené kancelářské obrázky Ostenovy ustupují také již v této knize do pozadí a milostné vášně, mnohdy až svůdně líčené, dávají knize ráz bujné erotiky. Takovou povídkou jest řečená již titulní Paní Klára a Případ, uchvacující svými ději, k nim pak druží se krotčí, za to však roztomilý obrázek Tonička, Poslední noc Karla Helda a Intermezzo. Ale vedle těch vášní a milostných bouří je také mnoho něžného a snivého v povídkách Krásné město, kde láska k rodnému malebnému hnízdu přemáhá pouta manželská, v poeticky melancholických Očích v růžích a ve drobných črtách Záchvěvy duše. Poslední z povídek Známý z Petřína a Hlídka výhodně doplňují knihu, v níž není nic jednotvárného, nic nuceného nebo nudného, vše jest poutavé a svěží, ladně vybroušené a svítící živými barvami. Upřímně doporučujeme novou knihu Ostenovu a přejeme jeho dalšímu literárnímu rozvoji zdaru. Paní Klára vyšla nákladem A. Lapáčka v Praze. Ds.

NÁPADNÍCI. Román. Napsal Bohumil Brodský. K řadě svých společenských románů, k nimž jmenovitě v posledních letech směřuje neumdlévající literární činnost autorova, přibyla právě nová kniha, líčící zápasy mladého ženského srdce a duše s několikeronásobnými úklady života. Žofie Leblochová, dívka vzdělaná, přemítavá, hluboce cítící a krásná, odhodlaně kráčejíc za svým chlebem vstupuje do sfér všednosti, kde se za ní točí a o ni usiluje kde který muž, a to tím podnikavěji, čím větší jest dívčina chudoba a osamělost. Jakkoli počestna a silna duchem, přece na konec rozhodujíc se prospěti zájmům mladého muže, kterého si zamilovala, a nutkána na druhé straně zištnou matkou podává ruku jeho otci, letitému továrníku Braunovi, kterému po letech vdovství najednou se zachtělo mladé ženušky. Avšak v den svatební vzbouřil se v Žofii všechen přemáhaný odpor, a zoufalá nevěsta hyne pod přítažlivou, avšak drtící silou vodního stroje. Tedy vlastně román pronásledovaného, nešťastného ženského srdce, vložený do rámce zajímavě, účinně vypravovaného společenského děje, který s úspěchem čím dále patrnějším ovládá spisovatel. Tato vážná práce Bohumila Brodského spěje za velikým cílem ostatních jeho společenských románů, v nichž spisovatel všude usiluje o porozumění lidským citům a utrpení i snaží se učiniti čtoucího člověka lepším, ušlechtilejším. Že kniha vykoná toto svoje dobré poslání, jest nepochybno, i přejeme jí toho ze srdce. Nápadníci vyšli v Ottově Laciné knihovně národní. Ds.

DÍLO SANĚ A JINÁ PROSA. Napsal Viktor Kamil Jeřábek. Po nesporném úspěchu, kterého spisovatel i proti projevům pochopitelné nelibosti si dobyl před rokem svou znamenitou Počestnou obcí valčickou, přichází nyní s novou knihou, čerpanou z téže přebohaté studnice, z téže moravské dědiny, v které všemi silami snaží se způsobiti blahodárný převrat a obrození. Přirozeno, že jak předešlá, tak i tato nová kniha Jeřábkova na mnohých místech tne do živého a otřese nejednou zpátečnickou, opozděnou duší, a to jest zajisté jejím předním účelem. Spisovateli bylo velmi dobře známo, že trpká pravda nejvíce hněte a mrzí ale účel byl mu přednějším cílem než nemístná šetrnost a ohledy, pročež bez ostychu vyslovuje svoji žalobu, je dosti statečný, aby všude řekl tu trpkou pravdu, neboť v ní obsažen jest třebas nechutnající, přece účinný lék. Ve všech sedmi povídkách Jeřábkovy knihy vystupují povědomé již a opět nové postavy občanů valčických, jejichž charaktery ostře se vyhraňují jak v úvodní největší povídce Dílo saně, tak i v ostatních šesti drobnějších obrázcích, z nichž značná část věnována jest učiteli Františku Balšánkovi, jeho zápasům a utrpení. Domníváme se, že spisovatel vložil do těchto kapitol mnoho ze svých vlastních dojmův a zkušeností, neboť s účastenstvím znova pročítáme místa, která mohla býti napsána jenom podle těžké, svrchovaně cítěné skutečnosti. Kniha Jeřábkova psána jest lahodným, pěkným a výrazným slohem, a zvláštní barvitosti jí dodávají rozmluvy hanáckoslováckým nářečím, nemálo ovšem porušeným kazimluvy velikého města. Dílo saně, vyšlé nákladem R. Prombergra v Olomouci, upřímně doporučujeme jako knihu, náležející k nejlepším moravským belletriím z posledního období. Ds

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 22.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

VÍTR.

Slyš, jak ten vítr venku úpí, kvílí!
Jak chechtá se to, vyje to a sténá!
Hned, jak když šelma řve to poraněná,
a zas to pláče, jak když člověk šílí!

Blíž dědek sivý used ke své peci
a zakřesav si přetřel témě lysé:
»Já slýchal vždy, když někdo oběsí se,
že bývá tak — kdož ví, jsou divné věci . . .«

U lampy žena ustaraná šije
a myslí — slzu vytrou ruce ztvrdlé:
Jak hvízdalo to v hrudi mu i v hrdle!
ten strašný zvuk! oh, jak se v duši vryje!

Dvě děti tisknou do kouta se vzadu,
a co se maně ručka s ručkou spíná,
si šeptají: »Oh, to je Meluzina,
jež lítá venku lačna v nočním chladu!«

Od knihy odtrh zrak hoch bledé pleti,
svým žhoucím okem hledí do daleka
a zří: Vlast, v cárech řízu, krajem těká
a pláče: »Kde jste, urvané mi děti!?«

PÍSEŇ.

Tak má mladost zmizela mi
se zvonky a se světly,
jak by saně s rolničkami
mihly se a přelétly.

Zazářily, zazvonily,
zmizely kdes v závějích,
kam se oko jenom chýlí,
všude sníh a sníh a sníh.

Ticho kol a nikde ruchu,
pustá pláň vše, bezkvětá,
leč že havran v mrtvém vzduchu
nad tvou hlavou polétá.

A jen jako upomínka
plachá tak a bezděká,
stále slaběj kdes to cinká
z daleka . . . oh, z daleka . . .

OPUŠTĚNÝ HŘBITOV.

Zapadlé hroby, kříže, jež se chýlí —
již dávno se tu, dávno, nepohřbívá;
zeď pouze zbyla, čtverec její bílý,
a staré lípy, na nichž ptáče zpívá.

Však dávno jsou již vyvrácena vrata,
a kazatelna hnije z prken sbitá,
a na pomnících jména mrtvých zlatá
rzí ožrána neb deštěm dávno smyta.

A všecko kolem zarostlo již travou,
a plevel bují tu, jak se mu líbí,
jahoda plá tu kapkou krve tmavou,
a v pozdním létě vyskočí zde hřiby.

Ó, smutné trosky lidské cti a pýchy!
Jdu, nohou hustý rozhrnuji plevel,
a jako dávno mrtvých hovor tichý
zní starých lip a bujné trávy ševel.

Jdu kolem zdi a spřádám dumu mnohou,
co bolesti, co vin ta tráva kryje —
v tom náhle šust! a zrovna u mých nohou
se mihla bílým vyplašená zmije.

Jen mihnula se čára její křivá
a zmizela, a ticho kol zas všade.
Což stále ještě, stále ještě zbývá
jed z lidských srdcí pro tvůj zub tu, hade?

JEAN ROWALSKI:

ŽIVOTNÍ TRAGIKA.

(Dokončení.)

Toho dne nešel jsem nikam do společnosti. Nemoha nabýti klidu bloudil jsem po ulici, až jsem konečně vstoupil do zahradní restaurace, kde hrála vojenská hudba. Usedl jsem těsně k samým hudebníkům, abych silnou vřavou ohlušil své nervy a zahnal myšlenky, které ustavičně zaplavovaly můj mozek. Bylo to marné. Stále jsem měl před sebou tu dvojici lidí, šťastných ohněm života, lidí, jichž filosofie i všechno štěstí bylo, jako u Řeků, založeno na kráse těla. Věděl jsem, jaký podklad měla jejich láska, zvláště u mladé ženy, a představoval jsem si, jak teď ta láska zemře. Pokládal jsem ránu za nezhojitelnou a myslil jsem si, že paní Malinská, ta krásná paní Malinská, těžko se teď odhodlá k tomu, aby byla ošetřovatelkou zmrzačeného muže. Znal jsem také její lásku k němu a obával jsem se nejhoršího.

Měl jsem později příležitost nabýti bližších zpráv o této smutné události. Když paní Malinská zvěděla, že jejímu muži byly odňaty obě nohy, padla do mdlob a objevily se záchvaty; když jí lékaři oznámili, že bude zachráněn, omdlela opět. Její tělesná síla, ten veliký zdroj života, jenž v ní byl, umožnil po krátkém pobytu v sanatoriu pro nervové nemoci její uzdravení. Navštěvovala pak pravidelně nemocného a když lékaři k tomu svolili, jela s ním na zimu na jih. Zprávy, které odtamtud přicházely, oznamovaly, že Artur Malinský se dokonale uzdravil, a že přes své zmrzačení může dočkati se vysokého věku. Byly to dopisy plné smutné apatie, psané jakoby ze záhrobí.

Nevím, co mne lákalo při této tragické události k tomu, že jsem se vydal tehdy také do

jednoho z menších míst na italské rivieře, kde právě manželé Malinští meškali. Byl bych tam ostatně jel za každých okolností, ale později. Byl jsem rozrušen blízkostí místa, kde jsem měl spatřiti přítomnou bolest, která byla pokračováním, neočekávaným pokračováním nedávného štěstí.

Vyhledal jsem hôtel, kde bydlila paní Malinská se svým chotěm a zavítal jsem tam jednoho slunečného odpoledne. Paní přišla mi naproti s radostně vděčným úsměvem. Její tvář byla opět docela jiná nežli v den po onom neštěstí, když jsem ji v Praze spatřil. Něco svrchovaně bolestného a přece už vyrovnaného bylo v těch rysech kolem rtů i v očích. Byla bledá, zhubeněla, daly se vytušiti stopy myšlenkových útrap, ale v tónu jejího hlasu byla násilná sice, ale pevná odhodlanost. Děkovala mi vřele za to, že první jsem je přišel navštíviti po oné hrozné ráně. Byl jsem tolik překvapen její podobou i jejím hlasem, že jsem sotva dovedl říci několik společenských, všedních frází. Vytušila patrně všechny mé myšlenky a snad četla i v mém pohledu otázku, neboť řekla s tónem resignace, již vynutil sám osud:

»Co je platno bojovat proti hrozné síle? Jste dobrý přítel, řeknu vám to upřímně. Když jsem slyšela zprávu o tom, že Artur umírá, byla jsem bolestně zasažena. Když mi řekli, že bude živ, proto, že mu odňali obě nohy, tu teprve byla jsem dokonale zničena. Modlila jsem se — ano, po všech kostelích jsem se modlila, já, která už kolik let nevzpomněla na nějaké náboženství, aby zemřel! Byla jsem svrchovaně sobecká, nemyslila jsem při tom na to, že bude tak zbaven trapného života, který ho očekává, myslila jsem jen na sebe, na budoucnost ženy, které vzato u muže vše, co vyvolávalo v ní k němu lásku. Když mi jednou v nemocnici vrchní lékař řekl, že teď určitě už je zachráněn, pomýšlela jsem po tři dny na sebevraždu. Leč moje rozrušení oslabilo tehdy i moji vůli. Navštěvovala jsem Artura stále — slyšela jsem z jeho úst tu svrchovanou touhu po žití, byť i zkomoleném, znetvořeném... A ta touha přeměnila mne celou. Neřekla jsem si pouze, že možno žíti také vzpomínkám, viděla jsem před sebou více — povinnost lásky. Co zbývá? Povinnost. Musíme změniti způsob života, musíme nalézti jiné zájmy, při nichž bychom nenaráželi tolik na hroznou, nezměnitelnou skutečnost.«

Mluvila hlasem chladným, poněkud prodechnutým bolestí — jako zosobněná bolest povinnosti. Ptal jsem se jí po zdraví Arturově.

»Uvidíte ho hned. Okřál zde dosti, je smířen s osudem, ale bolest mu působí vzpomínka na ono neštěstí. Jinak trávíme zde dny dosti obstojně. Hodně čteme, pěstujeme všechny možné hry, zvláště šachy, jezdíváme v kočáře nebo v loďce na menší vyjížďky. Artur také trochu maluje — z toho aspoň vidíte, co člověk dovede, musí-li. Několik těch chorobných lidí, nikdy žádný turista, poskytuje nám trochu zábavy. Jedno mne jen mrzí v poslední době. Měli jsme zde veliký park, který patřil hôtelu, ten byl teď rozdělen na dva díly, a větší z nich prodán na zahradní restauraci. Až dosud měli jsme celý ten park pro sebe spolu s třemi nebo čtyřmi rodinami, vesměs nevyléčitelnými phtysiky. Artur velmi rád tam meškal, protože mohl, nesledován všetečnými zraky, pokoušeti se o pohyb pomocí dvou berlí, nebo projížděti se na malém vozíku, který sám řídil. Teď ale, vidíte —« a vedla mne k oknu, ukazujíc rukou, »vystavěli zde uprostřed zeď a zbavili nás dobrých dvou třetin našeho volného prostoru a snad také i klidu, protože jsme zde v méně živé části města a nová zahradní restaurace bude velmi rušná; pozorovala jsem to již dnes, v první den otevření. Teď ale už pojďte, Artur bude beztoho netrpělivý.«

Prošli jsme dvěma pokoji na verandu, která vedla do zahrady. Uprostřed nádherné květnaté přírody, palem, pinií, oranžovníků a planých keřů granátových, které právě rděly se rudou nádherou svých krvavých květů, vedly bílé cestičky k většímu prostoru, kde pod dvěma mohutnými platany bylo několik sedadel a stolků. Tam v sedadle na kolečkách, jímž bylo možno pomocí páky pohybovati, seděl Artur Malinský. Teď neužasl jsem nad změnou, neboť obličej, který jsem spatřil, byl skoro tentýž, jako před rokem, dosti svěže červený, s pevnými rysy, jen kolem rtů a na čele bylo viděti jemné vrásky bolesti a pohled byl trochu zastřený melancholií. Rekonvalescent — byl-li jím vůbec ještě — seděl velmi zpříma, takže bylo dobře viděti jeho mohutná ramena, kouřil papirosy a usmíval se na mne, když jsem mu kráčel vstříc.

»Jste hodný, příteli, že přicházíte. Musíte zde zůstat hezky dlouho!«

V jeho hlase bylo mnoho srdečnosti a také mnoho odevzdanosti v osud, a já — nevím, jakou neznámou silou pobádán — slíbil jsem mu to okamžitě. Usadili jsme se všichni tři v jednom rohu zahrady, kde bylo hodně stínu a ještě více klidu a vyprávěli jsme si o Praze. Musil jsem říci napřed všechny noviny ze společnosti, pak trochu klepů, a tak záhy jsme byli v čilé zábavě. Když po chvíli paní Malinská odešla, aby něco obstarala, rozhovořil se Artur sám o děsném neštěstí, které téměř přeťalo jeho život.

»Vidíte, člověk nemůže v životě na nic určitě spoléhati. To, co mne dříve vždy těšívalo, je teď nemožné. Co dělat? Rozloučit se s životem? To se mi zdá zbytečným. Ostatně chtěl jsem to učinit k vůli Marii, ale pak viděl jsem u ní tolik pevné vůle k životu, že odlétly všechny myšlenky na sebevraždu. Bohudík máme dosti jmění a můžeme si různým způsobem učinit tu bídu snesitelnější — a je teď naší povinností hledati ty různé způsoby. Pěstoval jsem dříve hlavně tělesné zábavy a duševní jsem skoro zanedbával. Teď jsem nucen se jich uchopiti a není mi to nijak nepříjemné. Působí to na mne tak, že všechno ostatní raději snáším. Podívejte se, naučil jsem se chodit o berlích, mohu tedy i pohyb trochu pěstovati. Když mne to unaví, jezdím po zahradě na vozíku, který sám uvádím v pohyb. A ten zdokonalím, protože studuji teď stále různé již patentované mechanismy. A konečně, aby ve mně sportsman úplně nezahynul, věnuji se automobilismu, který mne vždy zajímal, a kterým už také theoreticky se zabývám. A co je tu vedlejších zábav! Až přijdete do našich pokojů a uvidíte naši provisorní knihovnu, užasnete. Naleznete tam věci, které byste byl u mne nejméně čekal: belletrii...«

Artur se usmíval, zapaloval cigarettu za cigarettou, jeho pohled byl jasný. Bylo viděti, že se nepřetvařuje, že se vpravil v okolnosti a že málo kdo jiný dovedl by si tak srdnatě a prakticky počínati v podobném neštěstí. Chválil jsem mu to a sám jsem podlehl mohutně dojemnému kouzlu jeho životné energie. Byli isme stále veselejší a veselejší.

Večer zatím už nastával. Nebe, i ve dne tmavě modré, bylo teď ještě modřejší a temnější, větší hvězdy počínaly se již jiskřiti. Paní Malínská zatím se již vrátila a za malou chvíli přišli sluhové s večeří. Byl jsem zván opravdu upřímně, abych strávil celý večer, hodně dlouho s nimi, a je pochopitelno, že jsem neodepřel. Nálada naší tříčlenné společnosti stala se ještě jasnější, neboť nám dvěma podařilo se rozehnati melancholické chmury, jež zastiraly duši krásné paní. Když jsme si po večeři zapálili doutníky, naklonil se Artur ke mně a šeptal mi, že od onoho dne nikdy jeho paní nebyla v tak veselé náladě, jako dnes. Přičítal jsem část zásluhy o to sobě samému (odpusťte mé samolibosti) a byl jsem tím šťasten.

A šťastni jsme byli všichni. Naše zábava byla v té hodině skoro lyrickou básní na chválu života. Nebe ztemnilo se docela, v zahradě panoval šerosvit, který působily vzdálené obloukové lampy, krásná vegetace jihu všechna zde nabývala poetičtějších a čarovnějších forem. Zdálo se mi, jakoby nad námi ve výši kdosi zpíval píseň o míru, o vyrovnání s osudem. Skutečně, tento dojem tak hudební jsem měl. A náhle — týž dojem, který mne tak blažil a ukolébával, okamžitě ustal. Neznámá, přetichá hudba přicházející s nebe zmlkla... neboť jsme ji slyšeli jen v duších....

Cítil jsem, že se děje něco neobvyklého. Rozhlížel jsem se kol sebe a záhy jsem se uklidnil, vida manžele Malínské blažené kouzlem onoho večera. V tom zavzněly za novou, nedávno postavenou zdí prudké a hlučné údery bubnů. Byl to první koncert v nové restauraci, hudba hrála pochod bersaglierů a v jejích zvucích bylo něco mohutného. Zmlkli jsme všichni okamžitě a naslouchali jsme zvukům tohoto živého, pohybu plného pochodu. Arturova tvář počala se zachmuřovati a na očích mladé ženy objevila se těžká clona melancholie, ponuré a zoufalé sklesłosti. Zněla hudba, která volala k pohybu, k pochodu, k stoupání výš a výše — a on seděl zde zmrzačen, s bolestnou vzpomínkon na dny, kdy s jinými, svěžejšími pocity naslouchal tomuto pochodu. V hlučné prudkosti, ohlušujícím accelerandu všech nástrojů skončil slavný pochod a za zdí ozval se všeobecný potlesk, který byl dvakráte opakován. Tu hudba, donucena přáním obecenstva, spustila pomalým tempem ouverturu, která šla až do fortissima a pak zvolna klesala k pianissimu, až zmlkla docela; jen basy v nízkých polohách hučely několik jednotvárných třičtvrťových taktů, měkká melodie, hraná solisty na houslích nesla se teď tichem večerního přímořského vzduchu, všechen vzduch kolem se chvěl ohlasem nějaké dávné doby, arie, jež zprvu vyprávěla, pak lkala, mluvila ještě později tóny prosté bolesti a sentimentální resignace. Nebylo v tom nic zvláště vybraného, byl to jen — banální Straussův valčík »Dolorosa«. Když vracel se zase začáteční motiv, neodolal jsem a pohlédl na manžele Malínské. A tu, v témže okamžiku dolehlo k mému sluchu bolestné a zoufalé štkání. Ve své pohyblivé lenošce seděl tu Artur s obličejem znetvořeným drsnými a mučivými pocity, s dvěma podivuhodnými slzami v očích — a vedle něho stála krásná paní, v hlubokém vzlykotu, s tváří zakrytou rukama, plačíc hlasitě, mohutně, neustále. Jako řeka valící se mocným proudem, tak přivalila se s hudbou nejbolestnější ze vzpomínek a zaplašila všechno kolem nás palčivým smutkem a nezměrným, beznadějným, černým zoufalstvím. A hudba hrála dále, tóny banální, snivé, bolestné, sentimentální a resignované a v krátkých pausách toho všedního, otřepaného valčíku bylo slyšeti nekonečné neutišitelné vzlykání té krásné, života, síly a krásy plné

ženy, které v mládí už bylo vzato vše, co krášlilo v jejích očích život. A nad námi pnulo se tmavé nebe, kolem palmy a cypřiše vrhaly své exotické stíny, zatím co zvuky sentimentální arie se vzlykotem mladé ženy skládaly se v píseň svrchovaného zoufání, pohrobní píseň radosti života...«

Bolín se odmlčel na několik okamžiků, pohlédl na společnost, která se tiše chystala k návratu, a po chvíli, když již zase ubírali se zpět, dodal: »Hle, tento případ je přece docela všední, může se přihoditi v každé zemi tisíckrát za rok — a mohu vám říci, že nikdy neměl jsem tak dlouho otřesené a rozrušené nervy, jako po onom obraze, jehož jsem byl svědkem za krásného letního večera, po té scéně hluboké, životní tragiky, která byla tak všední a přece tak exotická.«

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Spatřila chalupníka samotného ohánět se kosou. Jako černý prst pohyboval se na poli a ani okamžik nezahálel. Teď se přičiňuje, teď sám sebe proklíná a jistě že svůj mozek mučí myšlenkou, kterak se zachránit a kde hledat pomoci. Hněv proti němu ji zahýbal, přála si, aby mu mohla hodně ostře promluvit do duše, než však k němu došla, ochladla. Pozoroval ji, tváře se však jakoby ji neviděl, rozháněl se zuřivě kosou.

»Pomoz Pán Bůh,« zavolala hlasitě, přicházejíc k němu po mezi. »Jaký máte jetel?«

»Eh, bídný, ani za sekání nestojí,« řekl nevlídně nezvédaje očí. »Chudému člověku ani Pán Bůh nepřeje.«

»Vida, vida, už ani s Pánem Bohem nejste spokojen. Snad proto, že vám krávu zabavili.«

»Už ji zabavili?«, ptal se uleknutě a nechal kosu ležet.

»Šla jsem okolo vás a žena mi to povídala. Čím budete orat? Takové dobré zvíře to bylo, tahala jako kůň a ještě mléko dávala.«

»Eh co, pojdu někde a af si vezmou všechno,« řekl zuřivě, otíraje si pot rukávem. Viděla jeho bledou, nevyspáním, hladem a kořalkou vysílenou tvář a jeho zapadlé oči.

»Komu necháte ženu a děti?«

»Žena af si táhne kam chce a o děti af se stará obec.«

»Jste zkrátka hotov. Když žena sestarala, necháváte jí volnost. A děti házíte na krk obci. Pamatujete se, jak vaše žena vypadala, když jste si ji bral? Ještě já ji pamatuji jako veselou, zdravou, hezkou. Kdybyste ji býval k sobě nepřipoutal, mohla s jiným být šťastna a spokojena, mohla se do syta najíst a nebyla by bývala snášela rány mužovy.«

»Proč mi to povídáte?!«, rozkřikl se vztekle. »Co je vám po tom? Mohu si dělat, co chci. Ještě mě nevyhnali a nemám-li dvorce, nikomu jsem za obtíž nebyl. Kdo má všeho dost, tomu se lehko káže, ale kdybych přišel a řekl pomoz, nehne nikdo ani prstem.«

»Zkusil jste to?«

Otočil po ní hlavou a zamračeně se na ni podíval.

»Vyhnal by mě každý,« povídal jizlivě. »Slov nasbírám jako klasů, ale skutek utek.«

»Poslouchejte Příhrado, jdu sem schválně za vámi. Vás bych nelitovala, nezasloužíte si toho, ale vaší rodiny je mi líto. Pomohu vám. Ale pod jednou podmínkou. Slíbíte mi, že necháte kořalky a karet, že přestanete ženu bít a potom si zachováte chalupu a čest.«

Položil kosu, ruce zastrčil do kapes a zarytě se k zemi zadíval.

»To si žena naříkala,« povídal mírněji.

»Naříkala. Můžete jí to zazlívat? Večer jste ji před lidmi bil, ráno krávu zabavili a vy děláte jakobyste si přál, aby vás brzy vyhnali. Je div, že si nezoufá. Kdo se na ni podívá, musí zatrnout. Kost a kůže je, od pláče div neoslepne a vaše děti chodí hladové a oškubané jakoby neměly otce. Není jich vám nic líto?«

»Chodím snad já naparáděný? Zkusím hladu dost. Ráno jsem se napil mléka a od té doby jsem neměl v ústech. Mdlobou sotva stojím, potácím se a domů až přijdu, nebudu mít než zase suché brambory.«

»Včera jste prohrál patnáct zlatých. Kolik dní byste byl za ně živ?«

Mlčel. Přešlapoval a tiskl rty. Neměl odvahy se vzepřít. Celá bída jeho života vyhoupla se mu před oči a strašlivá úzkost ho pálila.

»Sousede, nechci vás plísnit, tím se nic nedokáže. Jsme všichni v jedné osadě a máme si pomahat. Pomohu vám. Půjčím vám peníze a budu i dál pomahat, dokud si vše nedáte do pořádku. Nechci na vás úroků. Peníze, které vám půjčím, si dám potvrdit a budu čekat, až jak se budete chovat. Za dvě za tři léta můžete napravit, co jste zanedbal. Pole vám nerodí, protože je bídně vzdělváte, stavení máte

spustlé, protože ruky k dílu nepřiložíte. Chcete-li zůstat chalupníkem, uděláte, co vám poradím, budete hospodařit, jak já řeknu, a až dluh splatíte, potom začněte třeba znovu pít a karty hrát. Ale do té doby dám si na vás pozor a uvidím-li, že nejste k napravení, koupím vaši chalupu a vy se postěhujete, sám. Žena s dětmi zůstane, ta si nezaslouží, aby za vás trpěla. Dobře si to rozmyslete. Nenutím vás.«

Stále ještě mlčel, přešlapoval a očima bloudil po jeteli.

»Nechcete?« ptala se po chvíli.

»Sám nevím, co říci,« zahučel zmateně. »Nerozumím, slečinko, jak to se mnou myslí. Nerad bych byl ve svém vlastním podruhem.«

»Nedělám z vás podruha, ale protože si počínáte jako nerozumný, marnotratný hospodář, nemohu přece dávat vám peněz, které by byly ztraceny, kdybych neměla práva dohlédnout, hospodaříte-li náležitě. To by bylo lépe přispět vaší ženě a dětem a vás nechat, ať se s vámi stane cokoliv.«

»Je těžko být rozumný, když je člověk ze všech stran utiskován. A ty zatracené karty mne vždycky celého pomatou. Vědí to o mně a jak u mne cítí groš, nutí mne ke hře. Kdyby hráli poctivě, nikdy bych neprohrál.«

»K čemu potřebujete karet? Vezměte si knihu, něco si přečtěte a to vám bude užitečnější. Počestně zacházejte s rodinou, když je čas ku práci, pracujte a když je po práci, neutíkejte do hospody a ke kořalce. Podívejte se, kolik sousedů ani nepije, ani v karty nehrají a jak se jim dobře vede. Můžete se jim vyrovnat, jen budete-li chtít.«

»Což o chuť by nebylo,« usmál se stísněně.

»Nu tak, čeho se lekáte? Ode dneška necháte kořalky a karet. Budete-li potřebovat peněz, vyplatím je vaší ženě. Podívám se po vašich polích a poradím vám, co kam máte sít a nebudete-li moci sám všemu stačit, půjčím vám potah. Všecko si poznamenám a budu dobře pozorovat, dovedete-li se přemoci. Dokud se budete držet jako spořádaný, přičinlivý muž, budu při vás. Ale, jak se spustíte, sama o prodej stavení zažádám. A běda, vztáhnete-li na ženu ruky. Užijte té síly k opravení svého stavení a ne k tlučení ženy, která vám věnovala své mládí, svou sličnost, která vám porodila zdravé děti a pracuje do úpadu, nečiníc si práva na kořalku a na karty.«

»Inu, člověk je někdy darebák,« řekl veseleji a zmateně se usmál. »Kdyby byl můj tatík živ, už bych od něho dostal. Myslil jsem si dnes, že je to chyba, že hynu. Koukám, jaké řady sekají sekáči na vašem a jak bídně já to škrábu. Není to samo sebou. Máme pole přece v jedné poloze.«

»Za dva roky budete sklízet jako já a vy i vaše rodina budete chodit v slušném oděvu, jak se na hospodáře sluší. Všecko se dá provést, ale je k tomu potřebí dobré vůle. Máte-li ji, budeme brzy přáteli.«

»Abych pravdu řekl, nevěřil jsem, že by slečinka se mnou poctivě smýšlela. Oni lidé všelicos povídají a já hlupák jim věřil. Děj se vůle Boží, zkusím to. Jen mějte se mnou trpělivost.«

Byl pohnut a šoural se k Heleně. Jeho sklíčený výraz svědčil, že je si vědom svého postavení a že oceňuje záchranu, která se mu nabízí.

»Budu trpělivá a vy buďte mužný, přemožte svou vášeň. Vždyť nejste ještě stár a podívání na děti musí vám dodat odvahy. Až dosekáte, jděte domů, odproste ženu a začněte žít jako hospodář. Čest budete mít a vážit si vás lidé budou.«

»Budou, to by bylo hezké, abych jim byl stále za posměch. A vás Pán Bůh pozdrav, už se vám celý odevzdám a děti vám budou žehnat.« Slze mu vyskočily do očí a div jí ruky nepolíbil.

»Ještě neděkujte, dosud jsem nic neudělala,« usmála se laskavě. »Večer ať vaše žena přijde k nám. A nezapomeňte, co jste sliboval. S Bohem.«

Chvatně se obrátila a chvátala k svému poli. Hřejivá radost ji naplnila. Byla si vědoma, že vykonala kus povinnosti, která ji poutá k osadě, že zachránila jednu rodinu a že, povede-li se jí záměr, položí základ k počestné rodině, jež stane se zdravým jedincem ve velké rodině národa. Její dobrá nálada bránila jí zahubovat, když viděla, že sekáči za její nepřítomnosti se nepřičiňovali. Obešla pole, promluvila několik slov a potom ji táhla hrušeň, aby se pod ní posadila, aby tam v klidu zpytovala svědomí, počínala-li si dnes dobře. Slunce blížilo se k západu a celý kraj koupal se v nádherné záplavě zlata. Ptactvo jásalo a příroda oddychovala mohutnými prsoma šíříc vůni a sílu. Na Příhradu myslila a když viděla, jak s kosou na rameni chvátá k městečku, představovala si, jaký nový duch zavane ve spustlém jeho hospodářství a jak se obrodí v novém zápase za poctivou prací a v touze po cti a vážnosti. Také na Ludvu myslila. Tíživá starost vracela se jí do hlavy. Nikdy ještě tolik vášnivě nepřilnula k muži jako tentokráte. Už se domnívala, že se smířila s myšlenkou zůstat neprovdána a zatím takový převrat z nenadání se dostavil. Marným by bylo bránění. Zde musí s resignací podrobit si proudu, který byl mocnější než její rozvaha. Kdo ví, co náhle budoucnost vynese. Snad také Miturovi bude milou a snad i on uvěří, že manželství zmírní její chorobu.

I sestřino věno bude ho vábit, je začátečníkem, a bohatých nevěst je málo. Bude v ní vidět známou bytost, která s ním na jedné půdě vyrůstala a která nejlépe porozumí jeho zásadám a citům. A když snad ani zdraví nenabude, v takovém tichém ovzduší bude aspoň před bouřemi uschována a dožije se věku, který bude tvořit nejkrajnější hranice, k nímž až její bytost dospěti mohla. Ano, nesmí sestře bránit a musí ji podporovat. Bude-li potřebí, přímo upozorní Mituru a vážně s ním promluví.

Upokojena, usmířena a spokojena dnešním dnem vstávala. Sekáči už byli hotovi a v řadě jako vojsko šli pěšinou mezi obilím, nad nímž blýskaly se jejich kosy. Ženské se smály, žertovaly a mladé, zruměněné děvče, jejíž tělo hrálo silou a neprobuzenými touhami, vysokým, nejistým hlasem si zpívalo. Helena šla za nimi a píseň jakoby i jí rozpalovala. Bezděčně se napřímila a v mysli její vynořila se vzpomínka, kdy v závratném vyšlehnutí sladkých přání oddávala se tanečnímu reji.

Teprve u osady ochabla a starosti se vracely. Přešla ulicí a domů vcházela s obavou, nestůně-li sestra. Spatřila ji sedící u okna. Byla velmi bledá a oči jakoby ještě více jí zapadly. Smutně se na sestru usmála a zase dívala se z okna. Přistoupila k ní a políbila ji na čelo.

»Spala's?« ptala se laskavě.

»Ano ale teď jsem velmi slabá. Měla jsem jít ven.«

»Ráno bude dobře. Pujdeme brzy na lože a uspím tě, moje kočičko.«

Pohnutě se odvrátila a chvátala do kuchyně, aby dohlédla na večeři. Ještě seděly u stolu, když služka přišla s vyřízením, že Příhradová se ptá po slečince. Rychle dojedla a vyšla na chodbu. Aby nemusila matce a sestře vypravovat, čeho dnes byla svědkem, zavedla ji do opuštěného pokoje, kam se skládaly různé nepotřebné věci. Sotva dvéře za nimi se zavřely, hrnula se chalupnice po její ruce a proud slzí vylil se jí na tvář. (Pokračování.)

FEUILLETON.

DUŠE VELKÉHO ZVONU.[1])

„Ona promluvila, a dosud zní ohlas její do sluchu našeho."
Hao-Kieou-Čuan.

Zvon chrámu Ta-šung v Pekingu, největší zvon na světě, ulitý kolem r. 1406, oznamuje hodinu zasyčením: »zs« — Kladivo se zvedne, aby ihned dopadlo na pysk kovového obra, na okraj nesoucí průpovědi Buddhovy z posvátné knihy Fa-hva-king! — Slyšte! Velký zvon dává nyní odpověď! Mohutně zaduní jeho hlas, ačkoli nemá jazyku! K o - N g a i! Všechna dráčata podivně vykrojených žlabů na zelené střeše zachvějí se až po pozlacené hroty svých ocasů, pod mocnými vlnami zvukovými otřesou se i porculánoví dešťoví chrliči na svých vyřezávaných podstavcích a i oněch sto malých zvonků pagody souzvukem hlásí se ke slovu.

K o - N g a i! Zachvějí se i zelené a zlacené cihly chrámu i s dřevěnou zlatou rybkou, která se tu zvedá na špici, tělem k nebi jsouc otočená. F o však kyne nad hlavami zbožných prosebníků prstem svým v modravém dýmu kadidla! — K o - N g a i! — jaký to hromový zvuk! Všichni ti lakovaní pidimužíci a skřítkové na římse palácové vyplazují své ohnivě zbarvené jazyky! Když dozněl mohutný úder vzonu, jaká to podivuhodná ozvěna. Jaké to velkolepé a uchvatné sténání až k šepotavému vzlykání, když kovový hlas pozvolna se ztrácí, až rozplyne se jemně v umírající záchvěvy a nejjemnější stříbrozvuký šepot! — H i a i! —

Takto zavzní denně velký zvon, již skoro po pět set let — K o - N g a i! Nejprve mohutnou silou, pak nekonečně měkce lkaje, aby naposled dozněl ve stříbrozvukém h i a i!

A v celé říši čínské není dítěte, jemuž by byla neznámá pověst o velkém zvonu, které by nevědělo, že zvon stále mluví: K o - N g a i a h i a i!

A učený Y u - P a o - Č e n z K v a n g - č u - F u (města duchů) vypravuje o tom v knize P e - H i a o - T o u - Š u e, jak následuje:

Skoro před pěti sty lety poručilo Jeho Veličenstvo, Syn Nebes, Y o n g - L o, ze slavné dynastie M i n g ů, důstojnému úředníku K o u a n - Y u o v i, aby dal uliti veliký zvon, jehož hlas by bylo slyšeti na sto mil vůkol. Dále nařídil, aby zvonu bronz dodal síly, zlato hloubky, stříbro jasného zvuku; čelo a okraj zvonu, jakožto pysk kovových úst, měl opatřen býti cizelovanými průpověďmi ze svatých knih; na to měl zvon býti zavěšen ve středu císařského města, aby zvuky jeho snadno se šířily po všech pestrých ulicích Pekingu.

Ctihodný mandarýn shromáždil na to nejlepší slévače a zvonaře celé říše. Všichni slavní odborníci

[1]) Tato slavná novella z Dálného Východu objevila se nejprvé v překladu portugalském, z něhož ji Percy anglicky zpracoval. R. 1842 přeložil čínský text do francouzštiny Guillard d'Arcy pod názvem »Hao-Khieou-Čuan« čili »La femme Accomplie«. Nové vydání zpracoval nejlepší znalec Japonska Lafcadio Hearn, již také zemřelý a pochovaný s buddhistickými poctami v zemi, které služby své věnoval. (Srov. Máj č. 8. r. t.)

vypočítávali množství látek na slitinu potřebných, spracovali tyto co nejobratněji, shotovili pevné formy, připravili oheň a všechny potřebné nástroje; konečně zřídili ohromné ohniště s kadluby k tavení kovů. Jako obrové pracovali všichni s největší námahou, statečně opovrhujíce odpočinkem, spánkem i vším pohodlím; namáhali se všemožně ve dne v noci, jen aby za každou cenu Kuan-Yuovi vyhověli a rozkaz Syna Nebes svědomitě a přesně vyplnili.

Když konečně slitina byla hotova a hlinitá forma se zvonu odlomena, ukázalo se, ó běda! že všechna práce a péče byla marná! Kovy vzpouzely se proti vzájemnému spojení, neslily se, jak bylo třeba, zlato opovrhovalo spojením s obyčejnou mědí, stříbro, ač roztavené, štítilo se sjednocení se železem krví poskvrněným. Nic naplat, bylo nutno znova přikročiti k dílu a celou práci od začátku pomocí nových forem, nového tavení a nového žáru zdlouhavě a pracně opakovati.

Syn Nebes slyšel o nehodě, zlobil se sice, ale nepronesl ještě žádného káravého slova.

Zvon lit byl podruhé, výsledek však zůstal ku podivu týž! Opět zdráhaly se kovy družně se spojiti, nebylo tu těsného smíšení žhavé slitiny, po stranách objevily se trhliny a pukliny, pysk zvonu jevil štěrbiny a bubliny plné škvárů, takže k největšímu ohromení zodpovědného činovníka Kouan-Yua nastala nutnost, ještě po třetí o provedení díla se pokusiti.

Když Syn Nebes o tom uslyšel, rozlobil se již více a vyslal ihned posla s psaním na hedvábí citronové barvy Kouan-Yuovi tohoto obsahu:

»Mocný Yong-Lo, vznešený Tait-Sung, nebeského majestátu — dynastie Mingovy tak zván, vzkazuje Kuan-Yuovi: Po dvakráte jsi již Naši důvěru zklamal, kterou jsme v tebe milostivě kladli; zanedbáš-li po třetí vyplnění Našich posvátných rozkazů, budeš o hlavu kratší. Třes se a poslechni!«

Kuan-Yu měl dceru okouzlující líbeznosti; jmenovala se Ko-Ngai a básníci ji opěvali, neboť její srdce bylo ještě krásnější nežli milostná její tvář. Dívka milovala tak otce svého, že proň odmítla přes sto nápadníků, ucházejících se o její ruku, prostě z toho důvodu, že, kdyby se vdala, dům otcovský bez ní by spustl.

Když Ko-Ngai žluté strašlivé poslání viděla, opatřené dračí pečetí, klesla ve mdlobách leknutím nad nebezpečím, jež otci hrozilo, a i když po delší době opět se vzpamatovala a opět síly nabyla, neměla nikde klidu, neboť úzkost o život otcův nedal jí spáti. I prodala potají několik svých šperků, a spěchala s výtěžkem prodeje k hvězdopravci, aby u něho hledala radu, jakým způsobem by otec zachráněn býti mohl od hrozícího mu osudu.

Hvězdopravec tázal se hvězd, prozkoumal pečlivě stříbřitou mléčnou dráhu, důkladně prošel zvěrokruh — Hvang-tao, zlaté kolo, vzal na radu tabuli pěti hinů, živlů celého všehomíra a hledal v mnohé tajemné knize chytrých vyrabitelů zlata. Konečně po delší pomlčce promluvil takto ke truchlící panně:

»Zlato a měď nikdy se nespojí, stříbro a železo nikdy se neslejí, dokud nebude tělo panny v kadlubu spolu roztaveno, dokud krev panenská nesmísí se s tavícími se kovy.«

Ko-Ngai vrátila se na to s těžkou starostí v mladém svém srdéčku. Tajemství, jež hvězdopravec s ní sdělil, pečlivě střežila a nikomu se s věcí tou nesvěřila.

Konečně přiblížil se osudný den, kdy po třetí a naposled mělo se přikročiti k ulití zvonu. Ko-Ngai v průvodu své společnice ubírá se s otcem svým do slévárny. Zde usednou na povýšeném místě, odkud slévání a tok roztaveného kovu snadno se přehlédne. Všichni mužové vykonávají vážnou svou práci při hlubokém mlčení, ani hlásku není slyšeti, jen klokotání slitiny, které se stupňuje až ke řvaní, jakoby blížil se rozpoutaný taifun. Konečně objeví se krvavě červená hladina smíšeniny, purpur slitiny dostoupí zářivého žáru zlata a tento promění se v oslňující bělost, zářivý záblesk svitu měsíčního. Konečně ustane další podněcování zuřivého plamene, a oči všech obrací se ke Kouan-Yuovi, jenž chystá se dáti znamení, aby slitina do formy vypuštěna byla.

Ještě však nepozdvihl prst, když rozlehne se — výkřik! Otec rychle se obrátí, a mžikem zaslechne ještě líbezný hlásek, podobný zpěvu ptačímu, své dcery Ko-Ngaije, kterým sladkým, ale určitým zvoláním strašné klokotání slitiny přehluší: »To pro Tebe, milý otče!« A již skočí do prostřed do běla rozžhavené slitiny zvonové, tekutá lava pojme sycivým zvukem jemné tílko panenské, nesmírné ohnivé jazyky vyšlehnou až ke střeše, pukne hlíněná stěna krateru a mnohobarevné víry rozstříknou se po ohnivé peci, doprovázené klokotáním, bubláním, hučením a blýskáním.

Kouan-Yu, zachvácen divokou nevýslovnou bolestí chce vrhnouti se za milenou svou dcerou, ale silné paže mužů jej zadrží, on ztrácí vědomí a polomrtvého odnášejí domů.

Společnice Ko-Ngainina stojí tu též mlčky před ohnivou pecí, zachvácená zděšením a drží ještě v ruce střevíček, malý a půvabný, vyšívaný úponkami květovými a perlami, střevíček své líbezné slečinky. Chtěla Ko-Ngaii zachrániti, uchopiti ji za nohu, ale zachytila již jen střevíček, který nyní drží v ruce, strnulá leknutím a téměř zbavena smyslů.

Nicméně zůstala nutnost rozkaz nebeského majestátu vyplniti a slévání zvonu dokončiti, ač všichni již — již zoufali nad zdarem bezúspěšné dosud práce.

Avšak jaký div! Žhavý kov zdá se býti čírým a bělejším, nežli byl před tím. Nikde není viděti stopu po krásném těle panny — která zde pochována. Dílo dokončeno, a obtížné slévání doděláno.

PETR BRANDL: STUDIE.

Když slitina vychladla, bylo radost na zvon patřiti; bez vady byla forma, podivuhodná byla barva, takže žadný jiný zvon se s ním rovnati nemohl.

Nikde nebylo možno nalézti na zvonu stopu po dívce K o - N g a i, neboť drahocenná slitina pojala ji úplně ve svou směs, rozpustila ji se zlatem i s ostatními kovy.

Teprve když zkoušen byl zvuk zvonu, shledáno, že tóny znějí mocněji, hlouběji a měkčeji, nežli hlasy všech jiných zvonů. Hlas zvonu slyšeti bylo ještě ve větším okruhu nežli sto mil, které rozkaz žádal, hřměl jako bouře letní a hlásal zároveň mocným zvukem jméno ženy — dívky — K o - N g a i!

A mezi každým mocným úderem bylo možno slyšeti utlumený nářek, končící vzdechem a kvílením, jakoby žena mumlala v slzách: »Hiaji!« A lid slyší-li tyto líbezné zvuky naříkavé, umlkne rázem, a zachvěje-li se sladce zvuk tento a šepotá za vzlykání do dálky vzduchem »H i a j i!«, pak šeptá každá matka čínská dítěti svému do ouška: »Slyš, jak K o - N g a i hledá svůj střevíček!« »To K o - N g a i žádá svůj střevíček!«

B. B.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PŘED BITVOU U KOLÍNA R. 1757. Zemský advokát pan JUDr. Eduard K r ü t z n e r, sděluje nám několik vzpomínek, jež možno dobře přiřaditi k lidové tradici, z níž zaznamenali jsme v minulém čísle podle vypravování Alšova několik zajímavých momentů.

»V Maloticích, vesnici nedaleko Zásmuk, bývalo kdysi zemanské sídlo, z něhož zachovalo se několik rázovitých zbytků. Je to především stará, dvoupatrová, čtyřhranná věž, šindelem krytá. Stojí v zahradě, která bývala obehnána silnou, dobře dělanou zdí, na první pohled hlásající svoje bývalé poslání

jako zeď obranná, pevnostní. Zachovala se jedna její partie nedaleko rybníka.

Po starých, dřevěných schodech vstupovalo se do výše, kde bývaly pokoje. Pamatuji se, že mne jako malého hocha vedli nahoru a že mně ukazovali prostou železnou, kovanou, nenatřenou postel a že mi sdělovali toto: »Před bitvou u Kolína vrazili sem Prušáci jako kobylky a hledali pro svého nejvyššího pána bezpečný, klidný nocleh. Tady se jim to nejlíp zamlouvalo, a tady se také pruský král Bedřich dobře vyspal.

Na Kolínsku žijí po dnešní den různé legendy, z nichž nejzajímavější je legenda o lipové aleji, která z daleka činí dojem, jakoby se to tam černal ohromný zástup lidstva. »Nosatému Fricovi« nahnala alej mnoho strachu. Něco v tom bylo, říká lid — když ne předtucha, aspoň znamení špatných konců. Lipová alej vine se od místa, kde nyní stojí Sternberská hrobka až k místu, kde stojí nynější nádraží. V době, kdy došlo k bitvě, byla alej tato asi stoletá. A tu se vypravuje, že prý pruský král a jeho generálové měli jeden okamžik velice nepříjemný pocit — že je totiž rakouská armáda, která postupovala z Kutné Hory přes Zásmuky po staré silnici, po které vozívalo se stříbro z Kutnohorského mincverku do Prahy, předstihla o jeden tak zvaný »tagmarš«. Pruský král velice se tomu divil, že by jeho informace o postupu nepřátelského vojska byly tak nespolehlivé. Nasadil prý kukátko — a oddechl si. Nebylo to vojsko — byla to lipová alej, jež prý z dálky činí skutečně dojem, jakoby se to tam valil pluk pěchoty.« K.

VANDALISMUS POTOMKŮ — PORAŽENÝCH! Navazuje na naši zmínku o panoramatu bitvy u Kolína, především na její závěr, kde mluví se o zájmu německého císaře, sděluje nám pan J. Kabeláč tuto charakteristickou vzpomínku:

Na Velkonoční svátky, před osmnácti lety, vzniklo v Kolíně záhadné vzrušení v křesťanském obyvatelstvu. Utopilo se děvče, a povstalo podezření, že spáchána rituální vražda. Byl jsem v té době dobrovolníkem a konal jsem službu v Kutné Hoře. Přišel telegram, v němž bylo žádáno o vojenskou pomoc do Kolína. Telegram zněl poplašně, a plukovník učinil ihned příslušná opatření. Jeden prapor vojska dirigován do Kolína z Čáslavi, dva prapory z Kutné Hory. Čáslavští jeli drahou, Kutnohorští vydali se na cestu pěšky. Vyrazili jsme za krásného, slunečního rána na Bílou sobotu z Kutné Hory. V řadách vojska bylo všeobecné mínění, že se v Kolíně děje něco hrozného, a že nepojedeme domů s nejlepšími vzpomínkami. Vojáci dostali po sto ostrých patronách — a to mluvilo, to mnoho znamenalo...

V Kolíně se příchodu vojska nikdo nenadál. Vtáhli jsme do města za prudké sněhové chumelenice. V městě bylo hrobové ticho, ulice byly liduprázdny. O půl třetí jsme byli na místě, postavili jsme se na náměstí a čekali jsme zde až do šesté hodiny, kdy konečně podařilo se pro tři prapory sehnati jakous takous ubikaci. V Kolíně povstal nesmírný poprask. Občanstvo bylo ozbrojenou vojenskou mocí tak konsternováno, že si nikdo netroufal vyjíti z domu. Situace pro vojsko byla skutečně prazvláštní — nikde se nehnula ani myš, a my tu stáli s opakovačkami, marně se druh druha tázajíce, proč jsme byli vlastně do Kolína citováni, kde je vzbouřené občanstvo, z čeho hrozí vlastně nebezpečí, a komu je třeba vojenské ochrany.

Nejzajímavější na celé této vojenské epizodě bylo, že se nemohlo zjistiti, k d o vlastně telegram poslal a kdo vojenskou pomoc přivolal. To ovšem mělo nemalý význam — šlo totiž o to, kdo to má platit — má-li náklad nésti židovská obec nebo město. Vyvinul se z toho také spor, při němž nebděl nikterak o malichernou částku. Vojsko pobylo si totiž v Kolíně plné tři neděle, a je pochopitelno, že vzrostly z tohoto opatření značné výlohy — — Neměli jsme tedy v Kolíně naprosto co dělat a proto jsme podnikali do okolí výlety. Jedním z prvních cílů našich vycházek byl starý pomník, postavený na paměť slavné bitvy u Kolína r. 1757. Velitel vykládal nám postavení obou armád, rakouské a pruské. Stály proti sobě v rozvinutém šiku, a Bůh milý ví, jak by to bylo tenkrát s námi dopadlo, kdyby byl Daun neprovedl znamenitý strategický tah. Za noci totiž převedl část svého vojska tak, že stálo v boku pruské armády, v linii kolmé. Došlo k bitvě, jejíž výsledek musil býti na naší straně korunován skvělým vítězstvím. Daun vpadl totiž nic netušícím Prusům v bok, a než se mohlo nesmírné těleso pruské armády rozvinouti a postoupiti do bitevní čáry — bylo rozhodnuto!

V tom, co si toto vypravujeme, přistoupí k nám starší sedlák, člověk, na kterého jsem si vzpomněl, když jsem viděl Šubertova Jana Výravu. Stáli jsme právě u pomníku. Sedlák přistoupil blíže a ptá se důstojníka, zdali může něco připomenout, co bude vojáky jistě zajímat. Rozumí se samo sebou, že dostalo se mu vlídného pokynu, aby jen pověděl, co ví a co má na srdci. »V roce 1866,« vypravoval sedlák, »bylo tu, jak víte, všechno zaplaveno Prušáky. Brali všechno, nač přišli, brali lžící, brali rukama, a co nesnědli a do kapes nenacpali, odváželi po »Mordvestbánce« — jak se jí tenkrát říkalo — do Pruska. Popadli všechno, co jenom trochu k světu vypadalo — utrhali od kamen i mosazná dvířka v domnění, že jsou zlatá. Pak prý je se vztekem vyhazovali z vagonů, když poznali, že se napálili.

Přišel jsem sem nahoru jednou k večeru, a tu jsem zastihl pruského hejtmana při nepěkném činu — z a m a z á v a l d ř e v ě n ý m u h l e m n á p i s n a p o m n í k u! Když viděl, že se blížím, nechal toho a odešel. Nápis jsem vyčistil, ale druhého dne mně to nedalo, a zase jsem se šel podívat

PETR BRANDL: PUTTI.

k pomníku. Představte si moje překvapení, když jsem téhož důstojníka zastihl při činu po druhé. Křikl jsem na něho, co to dělá — Prušák se patrně zastyděl a beze slova odešel. Nápis jsem vyčistil po druhé, a rozumí se, že jsem o tom všude vypravoval, jak Prušáci těžce nesou porážku svých předků a jak malicherně si vedou. Ze zvědavosti šlo se podívat k pomníku několik lidí, a to snad bylo příčinou, že se Prušáci už neodvážili, ve svém vandalismu pokračovati.« K.

PETR BRANDL. V čísle 5. loňského ročníku Máje otiskli jsme reprodukci Brandlova obrazu »Uzdravení slepého Tobiáše«, jehož originál visí v obrazárně vlasteneckých přátel umění v Rudolfinu. Práce Brandlovy hledati třeba v kostelích, pro něž skoro výlučně maloval. U svatého Jakuba v Praze, na příklad, viděti lze Brandlovy obrazy »Nanebevzetí P. Marie«, »Rodiny Páně«, »Svatého Václava« a »Všech svatých«. Mnohé obrazy jeho zdobí chrámy Kutnohorské. Také v Břevnově, ve Vys. Mýtě a na četných jiných místech Českého království shledáme se s obrazy tohoto mistra, ač ne všechny možno s jistotou za Brandlovy prohlašovati. Kromě chrámů je Brandl velmi vzácný. Pan Dr. Prokop Toman zapůjčil nám ze své sbírky dvě studie Brandlovi připisované. Putti, červenou křídou kreslení (orig. 17 × 13½ cm.), nemají nijakého signa, a výrok znalcův připouští toliko možnost autorství Brandlova nebo některého ze současníků. Postavy mužů, kreslené na papíře velmi hrubé struktury (orig. 20½ × 18 cm.), nesou podpis Peter Brandl, inkoustem připsaný. Obě figurky, asi studie k nějakému výjevu biblickému, načrtnuty jsou svižně, s jistotou výborného kreslíře.

Živé v postoji, dekorativně malebné v drapování volného roucha hovoří jasně o době svého vzniku, o době květu barokního malířství, energického v kresbě, silného, až brutálního v barvě a zejména rušným životem kypícího v pohybu, který měl vyjadřovati širokou linii velikého gesta ctnost i hřích, vášeň i vroucí oddanost a zbožnost světců i světic. W.

PAN JOHANES. Když jsme se kochali pohledem na báječnou výpravu této nové A. Jiráskovy hry, vzpomněli jsme si živě na to, co vypravuje paní Marie Ryšavá o Josefu Kajetánu Tylovi. Do svého »Strakonického dudáka« potřeboval toho pohádkového kouzla celou náruč, a kde měl na to nabrat

chudý, kočující český direktor? Posadil se k tomu prý jako milý Pánbůh, když svět tvořil — z ničeho divy dělal, sám všechno robil pomocí pozlátka a laciného barevného papíru, který po krejcaru arch kupoval od venkovského kupce.

Jaroslav Kvapil je dnes hotovým čarodějem u srovnání s Tylem, ba, nám připadal větším a mocnějším pánem, než sám hrdina pohádky, horský pán Rybrcoul, jemuž v horách říkají »Pan Johanes«. Polovice úspěchu byla už touto skvělou a nákladnou výpravou zabezpečena. Pohádka sama má hlavní svoje těžisko v allegorii, která je její červenou nití a má všechny podmínky, posluchače hry nadchnouti, učiniti z pohádky kus sympatický a divadelně účinný.

Naši vlast personifikuje autor v pohádce princeznou, která ocitá se v nebezpečí, že bude zaskočena a udolána odvěkým naším nepřítelem, jímž ustanoven vládce hor Krkonošských, Rybrcoul, nazviskem »Pan Johannes« jaksi tomuto pohádkovému poslání bližší. Zdá se, že jistě originální a takřka přirozeně ze stavu věci odvozený nápad naráží na překážku — na odvěké tradice. Všeho na světě je Rybrcoul schopen, ale do této nové funkce Rybrcoulovy nedovede se divák a posluchač dobře vžíti. Je mu to nové, nezvyklé, je mu to poněkud cizí, že by vládce hor dovedl býti takovým zavilým, úskočným, zapřísáhlým nepřítelem.

Jedna z nejúčinnějších partií pohádky, věrná a pevná vytrvalost salvakvardova, trpí nemálo složitostí tohoto výjevu, jenž se teprve dlouhou procedurou rozjasňuje.

Premiera měla průběh slavnostní. Poetické kouzlo pohádky, sesílené ovšem touto zajímavou ideou, neselhává ani tentokráte a působí na mysl velice osvěžujícím dojmem. Národní divadlo zasadilo zkrátka pohádkový drahokam Jiráskův do zlata, a jeho pieta k autorovi i jeho dílu byla také náležitě uznána a oceněna. Hlavní role princezny a pana Johanesa nemohou dojíti zvláštního zdůraznění — princezna je mlhavá bytůstka, která se po jevišti takřka jenom kmitne, vládce hor je podlomen ovšem už v zárodku, poněvadž mu není a nemůže býti souzeno, aby svému legendárnímu majestátu dal plný průchod. Za to má pohádka několik episodních roliček, které jsou výborně charakterisovány a byly také herci bezvadně provedeny. To platí především o stařence z horské chaloupky, kterou rozkošně sehrála paní Hübnerová. Silným dojmem působí zjev starého salvakvardy, kterého pan ze Steinsberga nadýchal vším tím kouzlem, jež vane z této exotické figury. Po celý večer do popředí vystupuje ochránce princeznin, kterého provedl p. Hašler ne zcela ve smyslu idey. V postavě této stajeno jistě tolik allegorie, jako v Panu Johanesovi a princezně — hlediště ji přes to postřehlo, ale pocity svoje nikterak zvlášť neakcentovalo; allegorie sla s nim, jako táhne ranní pára krajem, sluncem prohřívaným — a právě tento lehounký její nádech figuře i věci samé šel k duhu. J. H.

Čeněk Klier: ŽIVÁ REKLAMA. Zajímavá premiéra přešla přes prkna divadla »Uranie«: tříaktová veselohra »Živá reklama« od Dr. Čeňka Kliera. Autor, známý národohospodářský odborník, ředitel jednoho z největších našich peněžních ústavů (Městské spořitelny Pražské), a plodný právnický a národohospodářský spisovatel, byl od let vábén též půvaby krásné literatury a zájem ten uplatnil svého času mimo jiné též jako horlivý jednatel »Umělecké Besedy«. Již tam při literárních večírcích besedních debutoval příležitostnými pokusy dramatickými; před dvěma lety pak vystoupil na veřejnost celovečerní dramatickou prací »Ďáblí«, která se dodělala čestného úspěchu a dramatický talent spisovatelův pěkně dokumentovala.

»Živá reklama«, kterou dne 17. února t. r. s velikou péčí »Uranie« vypravila, značí rozhodně pokrok a jest na tomto novém díle volných chvil Klierových znatelno, že pilně užil zkušeností, které mu podalo provedení jeho prvé práce. »Živá reklama« jest oekonomičtější a po stránce divadelní techniky obratně vedená. Hra jest označena jako veselohra, má však řadu momentů, které odpovídají spíše fraška. Toto jisté zlomení hry v základní konstrukci diváka však neruší, poněvadž celý děj se svými veselými nápady, vtipy a příléhavými narážkami na leccos z našich poměrů plyne lehkým nenuceným tokem. Proti nejedné věci, které se i pro naše větší scény přejímají z repertoirů cizích, vyznačuje se tato původní práce česká tím, že vyhýbá se s umírněnosti vytříbeného vkusu přehánění a burleskním nehoráznostem.

Jádrem hry jest provedení plánu sličné vdovičky pí. Liškové, jak zamilovaného do ní, avšak nerozhodného ministra na dočasné dovolené Maška přiměti ku konečnému vyznání. Čiperná vdovička připadne na myšlenku, použiti služeb »světoznámého podniku »Živá reklama« a vyžádá si pro velkou večerní společnost, při níž ovšem Mašek také jest, od podniku elegantního maďarského barona-poručíka. Podnik přijal právě do svých služeb výbornou sílu, jinak však »poloztracenou existenci« Oborského, jenž úkol mu přidělený sehraje tak brillantně, že se plán pí. Liškové podaří a že on sám při tom získá ruku jiné pěkné vdovičky. — Přijetí této novinky před vyprodaným domem bylo velmi vřelé, živá nálada a výbuchy smíchu v obecenstvu naznačovaly jeho spokojenost a po druhém aktu — dle našeho soudu nejlepším — nepolevil hlučný potlesk dříve, dokavad se autor na scéně neobjevil. Hráno bylo s velikou chutí a dlužno pochváliti na účinkujících snahu, se kterou se snažili tuto původní hru přivésti k platnosti. V. J.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 23.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

XAVER TEJŘOV:

IN MEMORIAM.

Za † Mil. Škardou.

Udeřte v zvon, a zvoňte hrana všemi,
co síly stačí: zvuk jich nepřehluší
jek bolesti, jenž ledvím řeže němý,
urván-li, kdo vrost' duše Vaší v duši!

Byl svěží jako jarní ráno vonné
a krásný jako naděj usměvavá,
v niž myšlenka tak ráda pozatone,
sám živý slib, jejž budoucnost nám dává.

A dnes...! A dnes...!! Ret hrozí se to říci,
a srdce se to uvěřiti bojí:
Smrt pomněnkovou sklí mu zřítelnici!! —
Strom nadějí usch' v zoufalém s ní boji...

A zbyla rána, jež se nezahojí — — —

Však věřím, hochu můj: Vždy v jaře novém,
když prokvete stín lesní fialkami,
Tvůj pozdrav zavoní pod rodným krovem
a něhyplný hled Tvůj bude s námi.

ST. KOVANDA:

VE VĚŽI.

Na hodinu drahou od hlavního města stála zřícenina, chatrné zbytky starého rytířského hnízda. Málo zajímavé bylo kamenisko na nádvoří, kontury sklepení na polozbořených zdích; turisty zdaleka lákala jen vysoká hradní věž, upravená za rozhlednu. Z oněch známých podlouhlých děr, jimiž trčely kdysi hlavně střelných zbraní, udělány slušné otvory, opraveny schody a nahoře postavena stříška (dost nevhodná k věži), pod níž bylo možno obcházeti kolem dokola a kdež kromě šesti podpěrných sloupů nic nevadilo pohledu do širého okolí.

A naskytovalo se, kam se obrátil zrak, mnoho půvabného. Krajina byla lesnatá a pahorkatá, několik potoků a říček teklo mezi kopci, zelené louky kryly břehy vodstev, ohrady obor byly z dálky patrny; paseky červené květem vyhřívaly se na slunci, chaloupky tu byly na několika místech sešedlé jako stáda ovcí, z pra-

va až na obzoru a z leva blízko pod hradem svítila města svými bílými zdmi. Dva body pak lákaly pozornost zejména: v jednom lese, řídce rozlezlém po plochém návrší černala se čtyři jezírka, jiný les obklopoval jako zástup věřících osamělý kostelík, známý jak svým starobylým vzhledem vně i vnitř, tak i svými pověstmi.

Z hlavního města dojížděli tam výletníci neděli co neděli v celých houfech a nebylo ani všedního dne, aby nehostila věž návštěvníka, nadšeného pro krásy romantické krajiny. Nebylo tu hlídače, a kdo přišel, nalezl dřevěná, železem pobitá dvířka pootevřena. Dohled měl hajný, jenž bydlil daleko na svahu kopce, a ten otvíral, byla-li krásná pohoda, časně z rána a zavíral až s večerem. Dole u vchodu, uvnitř věže, byl konečně stůl a na něm řetízkem připjatá (byly asi smutné zkušenosti) kniha s pérem a kalamářem, do níž mohli se zapsati návštěvníci.

Ve všední prázdninový den stál nedlouho po ránu rada Částek nad knihou s pérem v ruce a chystal se k podpisu. Neměl na spěch; prohlížel pozorně, kdo tu již byl. Při mnohé řádce se usmál jako na známého. A když již kladl péro ke knize, aby zřetelně napsal své jméno, charakter i datum, zaskřípaly dvéře a vešel nový host.

Přítmí jen na okamžik bránilo vysokému, vychrtlému muži. Pohleděl skly svého skřipce a počal se ukláněti dolů a vzhůru, že bylo nebezpečí o jeho hlavu v nízké místnosti pod schody.

»Jaká šťastná náhoda, pane rado!« radoval se a podával mu kostnatou pravici v nítěné rukavičce.

»»Servus, servus!« blahosklonně jej vítal rada. »Jste také na dovolené? — Dovolíte, abych se podepsal?« dodal pak tím známým tonem, jenž proti prosebnému výrazu slov staví velitelský jejich smysl.

Příchozí uctivě poodstoupil, a když položil rada zase péro, šel i on napsati svoje: »Peregrin Živnůstka, z. sekretář musea,« kteréžto z. mohlo znamenati »zemský« — v očích nezasvěcenců, vskutku však bylo zkratkou omezovacího přívlastku »zatímní«.

»Den jest, jak náleží, krásný,« započal rozhovor sekretář, když vystupoval za radou po točitých schodech.

»Ano, zdá se.«

»Vyjel jsem si dnes, — vždyť trávím celou dovolenou na vyprázdněných ulicích a v kouři našeho města.«

»Já mám kratší cestu,« odvětil povýšeně rada. »Bydlím s rodinou dole v městě.«

»Zrovna pod námi, pravda? To je trochu drahé pro mne, bydleti na letním bytě.«

Rada se ohlédl nemile a zabručel do zdi: »Nu, cena není nikterak přehnaná. Šedesát korun měsíčně za byt. A stravujeme se v hostinci, dobrý oběd, korunu dvacet za osobu.«

Přišli však již k prvním vyhlídkám a rada hned ukazoval: »Podívejte se, pane sekretáři, za mým prstem! Zahrádky před domem, jedna, dvě, tři. Prostřední patří k mému obydlí.«

»Příjemné, zdá se, okolí. Továrna až na druhé straně. Příjemné ticho, pane rado, ne-li?«

»Ano, jako v hrobě. Až na několik dětí, jež přeběhnou před okny.«

»Klid je můj ideál!« zanotoval nadšeně sekretář. »Mít ticho k práci.«

»O dovolené přece snad nepracujete!« ohlédl se rada.

»Ó, pracuji!« jaksi nemile se zasmál Živnůstka. »Dva časopisy najednou čekají na můj příspěvek.«

»Ale, ale! Tedy literát?« divil se nuceně rada. »Povídky, básně, romány?«

»Nikoliv, věda, pane rado.«

»Nu, ovšem, vzpamatoval se Částek, při tom velmi pozorně si prohlížeje krajinu na pravo i na levo. »Sekretář archaeologického musea. To musí být věda. — A nepůjdeme snad již dále?«

»Prosím!« svolil ihned sekretář a pouštěl radu napřed na schody.

»To je asi peněz, když tak vedle ještě pracujete!« oddychl si Částek, pouštěje milostivě slova do zadu.

»I nemnoho, pane rado!«

»Vědecká práce, slyšel jsem, dobře se platí.«

»Ale od koho! Vědecké časopisy by odbyly člověka nejraději zvláštními otisky.«

»Ale sláva, sláva!«

»Chacha! To přece, pane rado, nemyslíte vážně!«

»Vážně, docela vážně. Učenec i celá rodina je vážena . . .«

»Jenže se toho nenají!« řezavě se vyjádřil sekretář.

Rada Částek se obrátil na posledním schodě před novými otvory k Živnůstkovi: »Vy snad přece nejste taky už prožrán nějakým socialistickým světobolem!«

»Socialistickým snad ne, ale světobolem skoro. — Vám ho ovšem, pane rado, netřeba,« doložil vesele.

»Počkejte!« děl Částek místo odpovědi, a vyňav kukátko z pouzdra a vkročiv na nový schod, nasadil si je ihned, aby pozřel na krásu lesních jezírek.

»Je libo?« nabízel sekretáři.

»Díky, pane rado! Jen pomůže-li to co?« ukazoval na svůj skřipec. »Mám oči pokaženy.«

Avšak vzal přece kukátko a krátce si jím prohlédl ten i onen kout krajiny pod hradem.

Částek se opřel o zeď. »Jak jste to myslil s oním světobolem?« tázal se dosti důtklivě a měřil očima, jak hluboko je trávník pod vyhlídkou.

»Že vám ho netřeba, pane rado.«

»A znáte vy moje starosti?«

»Neznám, ale nelze jich jistě srovnati s mými. Výživa rodiny . . .«

»Já jí nemám, pravda? A neposílám vdaným dcerám ještě měsíční apanáž?« durdil se skoro rada.

»Ale je z čeho, je z čeho!«

»Jste zamračený patron, pane sekretáři. A vystupme výš!«

Poslechl, avšak pokračoval v hovoru. »Zavadil jste o citlivou strunu. Ozývá se jen, co denně ve mně zní. Den plyne za dnem, ale vše, co přichází, je bezútěšné. Račte jen vzpomenouti, kolik mám platu!«

»Myslím, že jste dobře placen!«

»Nevím a snad to ani dobře nedovedu posoudit.«

»Nu tak!« byl spokojen Částek.

»Nu tak! pravím, pane rado, také já. V nynější drahé době pro čtyřčlennou rodinu můj plat není ani pramálo, natož dost.«

»Vždyť se vám snad přiměřeně zvyšuje, ne?«

»Jsem už deset let zatímním sekretářem a plat je stále stejný. Oženil jsem se, dětí přibývá, drahota stoupá, — plat se nemění. To je přece veselé! To jakoby člověka trestali za práci a ne odměňovali!«

»A jak je to možno?«

»Jsem stále zatímním, v tom to vězí.«

»Proč je tedy tohle?«

»Vykládají mi, když se o-po-vá-žím žádat o skutečné ustanovení, že to a ono, že bych měl být aspoň doktorem.«

»Tak si, bože, udělejte ten doktorátek a pak musejí; jedna, dvě to tu bude.«

»Doktorátek, doktorátek!« uštěpoval se sekretář, že se až rada nevrle ohlédl. »Jen kdyby to šlo!«

»Vědci to přece není věc těžká.«

»Vědci jako já zajisté. Už ta léta minula. Vytáhli mne hned po universitě, k jednotvárné práci připřáhli, — umím dnes na všech deset pískat tu archaeologickou písničku; — ale ta věda, z níž tam na universitě zkoušejí, už pod těmi prsty utekla.«

Rada posledních slov již skoro neposlouchal. Stál u okénka, díval se na lesy, ale nic neviděl, tak měl hlavu plnu steskú sekretářových. Nepříjemná věc! Namane se společník, že bys ho raději k čertu poslal! Zkazí dopoledne. A ještě s ním tu sám ve věži! Vždyť takový rozbolavělý člověk je všeho schopen.

»Ano!« potvrdil Živnůstka poslední svá slova. »Jakoby věděli, nač mne chytnou. Slibují hory doly, — jen ten doktorátek! Dřep, brachu, nad mincemi, popelnicemi a starými listinami, celý den pořádej, vypisuj, katalogisuj, — a na večer, když kde který tvor odpočívá po práci, ty sedni si ke knize a uč se! Zanech rodinných radostí, umlčuj ženu, když si chce s tebou pohovořit, odstrkuj synka, když se vine k tvým kolenům, a vykřikuj mu ve tvář, aby utichl a usedl zarmoucen do koutku. Místopis staré Gallie! Abys se stal doktorem. Aby ti pak nasypali pytel zlatého hrachu.«

»Je už, bohužel! takový pořádek ve světě,« odbroukl si Částek do vousů, a vida, že sám se už na nic nedívá, ani že sekretář není zaujat pozorováním, kráčel podlomeným krokem do vyššího patra.

»Pořádek světa, pane rado, je, aby byl člověk za práci odměňován a ne trestán úzkostmi o život. Dluhy se mi množí, chytám každý zlatý, kde lze jej poctivě vydělat, — ale zeptejte se referenta, že vám řekne: dobrý, ba výtečný pracovník. Pochválí, do nebe vynese, — ale zůstanu zase jen zatímním sekretářem s nedostatečnou odměnou.«

Rada upřel na něho pronikavý pohled, ač se hned toho ulekl, a v témže výbuchu nerozvážného rozčilení podotkl: »Zapomínáte, že věc ta nenáleží do mého referátu.«

»Referát je vedlejší věc, pane rado. Ale moje řeč má trochu zahýbat citem vaším i ostatních pánů. Z ničeho jsem udělal mnoho, — navštivte jen moje sbírky! — to znamená stvořiti! Dáti svěřené věci ducha, to je též vzácný úspěch. A duch ten není zadarmo, — je to část života, jež uplývá, aby se nikdy nevrátila.«

Byli už skoro u vrchu, neboť proud prudké řeči uspišoval jejich chůzi; avšak nový širší rozhled marně nabízel jim své půvaby. Rada už mu chtěl vytknouti domýšlivost, ale zarazil se, jak pohleděl dolů. Té závratné hloubky! Převážíš se a už letíš, dech se zatají a v několika vteřinách už teče i život z roztříštěné lebky.

»Dobře je tedy, pane sekretáři,« obrátil úplně ton své řeči, »postarám se . . .«

»Marně, vše marně!« vmísil se mu do věty Živnůstka. »Nevíte, co se chystá?«

»Nevím, skutečně nevím!« přiznával se rada s tou mírností, s níž vytahujeme s kapsy zlaté

hodinky na osamělé lesní cestě před otrhaným pobudou.

»Vypsali před čtrnácti dny konkurs na místo skutečného sekretáře. Myslíte tedy, že mám vyhráno? Ó, nikoliv! Přečtěte si jen podmínky!«

»Nečetl jsem. Prosím vás, je toho tolik!«

»Doktorát filosofie nebo práv. Nuže, ať se tedy hlásím! Vyčerpali mne, morek z kostí mne vyjedli, a teď mne čeká propuštění. Když lidí nebylo, platné jsem jim služby konal, — teď je jich dosti, můžeš jít.«

»Ale, příteli, — nemyslíte, že těmi řečmi ztrácíme všechen zájem o krajinu? Nahoře prý je to nejkrásnější.«

»Mne to vše, bohužel! nezajímá, ale chcete-li, jen račte!« děl sekretář a radovi se zdálo, že je to hlas kata, zvoucího na popraviště.

Sotva vkročili na ochoz pod stříškou, obíhal sekretář rozčilen kolem dokola; ale rada se přitiskl zády k jednomu sloupu a pozíral ustrašen na Živnůstkovu tvář, škubající se vzrušením.

»A té nízkosti!« volal sekretář, jakoby se měla celá krajina probuditi k soustrasti s ním. »Je prý to už přichystáno určité osobě, pětadvacetiletému, vyšlému teprve z university!« bouchl z hněvu o sloup, že se otřásla celá dřevěná stavba. »Už jsem nachystal hostinu pro mladého panáčka, — vše je hotovo, jen přijít s ubrouskem. Bude to slavný muž hned přes noc; vždyť má takové sbírky, že se jimi může chlubit i před cizinou. A jak bude rozumět všemu! Jen se podívá do katalogu a už ví, odkud je která mince, odkad je který bronz. Jen se podívá do katalogu! A za rok už vytiskne učené pojednání — z mých zápisků.«

Právě přecházel mimo radu a ten, pohleděv s úzkostí dolů, chopil se ho vřele za ruce: »Již dost, již dost! Promluvím o vás s referentem, připomenu mu vaše veliké zásluhy, stane se už něco pro vás prospěšného. Jen ustaňte, prosím! — který z pánů kolegů má na starosti umění a vědu? Pan Nekluba? — Nebojte se už, je to hodný, citlivý pán.«

Živnůstka se mu vytrhl z rukou. »Všichni táhnete za jeden provaz. Švakři, strýci, bratranci, otcové! Své příbuzenstvo a své známé zaopatřujete a zle se má, kdo se dostane mezi vás cizí. — Proč, proč má být sekretářem právě onen mladý doktor?«

»Ah, nevím. Jen ustaňte!«

»Chystá se svatba, chce si vzít dceru gymnasijního ředitele, — budiž povýšen! Neboť ředitel je švakrem, možná i strýcem, bratrancem někoho z vás. Jistě, jistě! Nebo s ním hráte aspoň v taroky!«

Rada Částek až pobledl v líci, rty se mu třásly, ruka pocukávala, oči úzkostně hleděly dolů do hlubiny. »Nechte mne,« křičel, »udělalo se mi špatně. Slitování! Musím dolů, pusťte mne!«

»Neráčíte ssebou nositi cognaku?«

»To mne nevyléčí. Jen mne pusťte!« křičel dál a držel ruce napřaženy, jakoby se bál, že mu zastoupí cestu.

»Snad abyste něco pojedl, možná mdlý žaludek. Směl bych nabídnout?« spěchal sekretář za ním.

Avšak rada již co nejrychleji sestupoval po schodech, ze světla do stínu, ze stínu do světla, s oněmi divnými pohyby člověka řítícího se s vrchu dolů, krok do předu, záchranný odklon trupu na zad, hmat úzkostlivý po stěnách a nový zas rychle krok, při tom dech syčící.

Sekretář cosi ještě domlouval, chlácholil, vracel radu, ale sotva stačil jej stíhati, překročuje vždy dva schody.

Rada sběhl s posledního schodu těžce jako pytel kamení a zapotácel se. Avšak ku předu, ku předu ještě! Jakoby se za ním hnal člověk s provazem a chtěl ho vytáhnout do děsivých těch výšin. Ještě ve zlosti přibouchl kovem pobitými dveřmi a pak si již oddychl na čerstvém dole vzduchu, ovíval se šátkem, přecházel sem a tam, protahoval se a upínal do svrchníku, neboť byl uřícen.

Chtěl utéci, když vyšel z věže i sekretář, — pak si to rozmyslil. Vždyť byli zase dole!

Pokročil směle k Živnůstkovi, nepodal mu však ruky, jen děl hlasem řezavým: »Mnoho jste mi toho pověděl, pane sekretáři! Ale neposloužil jste si.«

»Jak to?« divil se ochladlý sekretář. »Přece tam nahoře jste sliboval...«

Plnou zlobou se zaleskly oči radovy a znovu opakoval: »Neposloužil jste si u mne.«

Odešel pak s vypiatou hrudí jako z kanceláře bezplatných praktikantů.

* * *

Živnůstka usedl na úpatí věže do vypráhlé trávy. Bylo toho mnoho. Dal se unésti a snad přes míru pověděl. A uškodil si; pravdou možno si v úřadě jen uškodit. Zapečetil si osud, pečeť na pečeť. Možná, že už za čtvrt roku si bude hledat ve světě výdělku. Půjde to těžko, s rodinou lze jen těžko se bíti ve vlnách života. Člověk je rozmáchnut, aby udeřil, vybojoval si místo, — najednou někdo vedle něho zaupí úzkostí — a je po odvaze. Sám muž by i strpěl trochu hladu pro dobrou věc, ale je tu dítě, jemuž schází pouhá titěrnost — cukrovinka, a člověk se žene střemhlav do nejšpinavější služby, aby neviděl smutku v dětských očích. Půjde to těžce. Ale jen co by ho opustilo to hoře

z práce nadarmo vydané. Neboť kdyby měl ještě toho hlavu plnu, pak už se jen položit do rakve!

A při tom si zase vzpomněl na radu a dnešní svoji příhodu s ním. Proč tak letěl se schodů, proč se vymlouval nahoře na nevolnost, když se mu dole tak rychle ulevilo?

»Nahoře — dole!« kmitlo mu myslí a pojednou dal se do hlučného smíchu. Smutná, velmi smutná byla perspektiva jeho života, ale smutnější, k smíchu smutná byla mnohatisícová existence, jež se několik metrů nad zemí třese strachy, že ho svrhne člověk, jemuž je křivděno, do hlubiny.

JOS. MACH:

NOC NA LETNÉ.

Noc prosincová, mrazivá je,
mráz prudce tělem prochvívá.
Dálkami nebes rozlita je
hvězd bílých spousta zářivá.

Oh, proč ten divý zmatek zase
churavou hlavou kolotá?
Proč výčitkou zas ozývá se
prázdného smutek života?

Proč mne ta náhlá úzkost jíme,
proč mne vše tolik rozteskní?
A dole Praha v mlhách dřímá
a dunivý hlas řeky zní.

Plá světel zář nad každým mostem,
nad nábřežími, ostrovy.
Mým otázkám, mým pochybnostem,
můj Bože, kdo jim odpoví?

Výsměšně kol jen vítr letí,
pln prudké síly, divoce.
Truchlivě sklání holé sněti
strom, jenž moh' nésti ovoce.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

To ne, Příhradová, hněvala byste mne,« řekla rozčileně. »Řekněte mi poctivě o svých dluzích a povězte, máte-li co jísti. Najednou se to musí spořádat. A vy musíte být rozumná, nevyčítejte muži, jednejte s ním s láskou a hleďte, aby si děti otce vážily.«

Bylo to horší než se nadála. Obraz neskonalé bídy rozvíral se před jejíma otčima. Spousta malých dluhů se vynořila a ve stavení nebylo mimo bramborů ani soli. Mnoho toho bude, napadlo jí a strach pocítila, že příliš mnoho se odvažuje. Ale už dala své slovo a mlčky vyňala peníze. Potom zásobu šatstva prohlédla a nádvorníkovi poručila, aby naměřil obilí. Chalupnice nemohla sama vše odnést a Helena poslala ji domů, aby muž přišel. Dala do vozíku zapřáhnout a když Příhrada přišel, mlčky podala mu péro. Tázavě se po ní podíval, ale potom podepsal prohlášení, že mu bylo peněz a jiných věcí poskytnuto v určité, přesně uvedené výši.

»To bude váš dozorce,« řekla s laskavou přísností pozvedajíc papír. »Dokud budete poctivě živ, jakoby ho nebylo, spustíte-li se, to učiní konec vaší lehkomyslnosti. A teď jděte, je už pozdě a musíme se vyspat.«

IV.

Když starý Mitura přišel k Prchalovům zvěstovat, že syn prozatím do Bříz nepřijede, protože žádných nových zpráv nepotřebuje, lekla se Helena. Měla větší úzkost o Ludvu než o spor; Ludva byla jako změněna. Chodila zamyšlená, stále v sebe ponořená a nejevila pro nic a pro nikoho zájem. Někdy úsměv tkvěl v její tváři a zdálo se, že ji myšlenky odnášejí kamsi ke sladkým břehům lásky, ale zase přicházely chvíle, kdy se mučila nedůvěrou a kdy jakoby sténala v mukách, jichž nikdo nechápal. Nevšímala si Heleny, neprojevila chuti jíti s ní ven. Ale den co den opakovala svou otázku, ví-li už, kdy Mitura přijede. Chlácholila ji a dychtivě čekala, brzo-li bude advokát psát. Teď ustrašeně přemýšlela, jak to Ludvě povědít. Starý Mitura, vida ji tak zaleknutou, nadzvedl obočí a pátravě se na ni díval.

»Hádám, že slečinku něco mrzí,« povídal zvolna. »Nevěříte snad synovi?«

»Bůh chraň,« rychle se vzmužovala. »Mám jinou starost. Byla bych ráda pana doktora viděla a poradila se s ním. Měl přece přijeti.«

»Inu, měl, daleko to není. Šetří časem, nechce si brát mnoho písařů, dokud to nevynáší a náš proces bude hubený,« zasmál se šibalsky.

»Snad nemyslíte, že obec smí žádat, aby pro nás zdarma pracoval,« řekla rozhodně.

»To ne, ale v tomhle případu pracuje pro mne. Ať má obec po mně památku. Budu mu dnes psát, přejete-li si, napíšu mu, aby přece přijel. Žaloby už podal a aspoň nám poví něco bližšího.« Maličko přemýšlela. Má ho sem vyzvat, nebo čekat. Vyzve-li ho, nemožno před ním zapírat a jak jí bude trapno, až mu odhalí ono bolavé místo své rodiny. Jednou však k tomu dojít musí a proto ať se skončí nejistota. Odhodlala se a zvedla hlavu.

»Prosím vás za to, pozvete sem pana doktora,« žádala přátelsky. »Napište mu přímo, že se nejedná o spor s velkostatkem a že mu nepíši proto sama přímo, že mám důležité důvody, které mu sdělím. Ať vám sdělí, kdy bude moci se vzdáliti a povíte mi potom, kdy ho mohu čekat. Učiníte, oč vás prosím?«

»S radostí, vždyť to nic není. Bude dobře, když ho zde lidé zase uvidí. Jací jsou, řekli by, že se o proces nestará, protože z toho málo kouká. Beztoho už je obec plná báchorek. Prorokují nám, že prohrajeme, ale zatím vyzvídají, co my děláme. Ze starého Šimůnka to vyšlo, podřekl se, závist ho svedla.«

»Šimůnka? A proč?«

»Dověděl se nějak, že jste se Příhrady ujala. Nu, byl už nejvyšší čas a nechci nic vsázet, že je to nadarmo. Ale hezké to bylo, jen co je pravda a dovede-li se ten člověk udržet, nikdy vám nebude dost vděčen. Šimůnek je lakomec a pro lakotu nemůže z místa. Má špatnou úrodu, špatný dobytek, zkrátka hospodaří z ruky do úst. Jak doslechl, že jste se Příhrady ujala, lakota se v něm ozvala a rád by také něco olízl. Začal s chválou a chytře fukl, že je lepší držet se svých než cizích. Na kanceláři prý mu také to či ono slibovali, nadhazovali, jak má svědčit a jak má pátrat, kdo by svědčil s ním, ale že ještě nic neslíbil. Časy jsou zlé, povídá, člověku je každá pomoc dobrá a když pomůže přítel málo, je to milejší, než když pomůže nepřítel mnoho. Hádám, že se u vás objeví a bude chtít, abyste pro něj udělala co pro Příhradu.«

»Prosím vás, co mám dělat?« ptala se starostlivě. »Je starý, jeho svědectví by nám snad uškodilo. Ale nerada to udělám, on toho nezaslouží a nepotřebuje toho.«

»To si také myslím. Chcete-li mne poslechnout, ukažte mu, až přijde, dvéře. Jen ať svědčí. Až to přijde do tuha, na přísahy, potom si takový starý člověk dobře rozmyslí, co dělá.«

»Jsem ráda, že jste mě napřed upozornil. Mám srdce a dovedu pochopit utrpení Příhradové a jaksi i jejího muže, který není sám zlý, jako svedený. Ale Šimůnek je velký sedlák a má-li dluhy, netlačí ho a nehrozí mu prodej.«

»Lakomec je, jak jsem řekl, šetří na hospodářství, jako otčím jedná se svým majetkem a majetek se k němu chová jako nezvedený pastorek. Nechce si přijednat, čeládka od něho z hladu utíká, nikomu nechce za práci zaplatit a tak se tluče v hospodářství s bídou, ačkoliv by mohl býti dobře živ. A není hodný, úskočně jedná, všemu se posmívá, všemu lépe rozumí. Jen ať si jde svou cestou, my bez něho budeme. Beztoho to byl on, který Příhradu často svedl. Rád se při něm zadarmo napil a když si potom Příhrada stěžoval, ani zrnem mu nepomohl. Tak je to, tak. A synovi budu psát, ještě dnes. Myslím, že po neděli přijede, co by to bylo, aby nepřijel.«

»Jen neopomeňte připojit, že jen nerada ho obtěžuji, a že mu vše vysvětlím.«

»Bez starosti, není žádný hraběcí syn, aby dělal milosti. S Pánem Bohem, už musím běžet.«

Vyběhl jako hošík a dusal po schodech, až se rozléhalo. Ludva viděla ho oknem odcházet a než se Helena nadála, přiběhla za ní.

»Kdy přijede Mitura,« ptala se dychtivě.

»Určitý den dosud nevím, ale na druhý týden dozajista. Ty jsi snad poslouchala?« ptala se nedůvěřivě.

»Nevěděla jsem, že jeho otec zde je. Nelžeš, přijede jistě?«

»Co by mi bylo platno lhát, když by mne budoucnost ze lži usvědčila. Jsi tolik rozčilena, že na konec ani vlastní sestře nebudeš věřit.«

»Odpusť, nevěřím teď nikomu,« řekla zatvrzele. »Dokud nebudu hovořit s Miturou samotným a dokud nepoznám, že mé sympatie pozoruje, neuvěřím.«

»Nebudu tě přemlouvat, bylo by zbytečno přesvědčovat tě. Pověz mi pouze klidně, co míníš počít, když Mitura nebude moci tvou náklonnost opakovat? Když snad už své srdce jiné zadal?«

»Koho míníš? Dověděla jsi se snad, že už má známost? Nebo tobě samé se vyznal?« Rty se jí zachvěly, oči rozšířily a zlý výraz skřivil její výraz.

»Styď se mne podezřívat,« odpověděla rozhorleně. »Zradila jsem tě někdy?«

»Ale je ti milý, neodmítla bys ho,« dorážela podrážděně. »Zachytila's jeho pohledy, jsi si dobře vědoma, že mu tvé půvaby nezůstaly lhostejny. Arci, nejsem jako ty, nevábim.« A zasmála se pohrdavě.

»Tvoje štěstí, že jsi churava. Nikomu bych neodpustila takové jizlivé a ošklivé řeči. Bůh sám ví, kam až tě tvá popudlivost požene.«

»Jen mne nešetři, beztoho dojde k něčemu zlému. Proč neodpovídáš na mé přímé otázky. Líbí se ti, viď, nemáš odvahy zapírat.«

»Ano, líbí se mi jeho povaha, jeho vzdělání, ale jako muž je mi lhostejný.«

»Vždyť jsem to tušila. Hezky z daleka mne chlácholíš. Teď je ti ještě jako muž lhostejný, ale počátek je zde. Za nějaký čas řekneš, že je i jako muž příjemný a na konec odhodíš sesterskou lásku a zmocníš se sama, po čem toužím. Co sobectví je v tobě!«

A změřila ji pohrdavým pohledem, trhajíc zlostně obrubu svého šátečku.

»Ludvo, jdeš příliš daleko!« zakřikla ji hrdě. »I nemocní jsou povinni se přemáhat. Slibuji ti, že Mitura nikdy nebude mým mužem, i kdybys ty zemřela a kdybys po čase sama se s tou myšlenkou smířila. Nikdy, opakuji«. Ludva se zarazila, ruce jí klesly a s úžasem se zadívala na sestru.

»Opakuj to, že nikdy si ho nevezmeš.«

»Řekla jsem nikdy. A teď už chci mít klid, jsem také ženou, nemám železné nervy a mohu činit nároky na tvůj ohled.« Div se nerozplakala a její chvějící se hlas prozrazoval, jak velice trpí. Ludva popošla k ní, ale ještě nerozhodně stanula.

»Budeš se mi nyní mstít, nebudeš mi pomáhat,« řekla nerozhodně.

»Jdi a zeptej se starého Mitury, co jsem s ním hovořila. Jeho syn nechtěl přijet, ale prosila jsem, aby mu mým jménem napsal, aby přece přijel. Dříve než jsem s tebou mluvila, odhodlala jsem se, že u advokáta v tvůj prospěch zakročím. Nepřeješ si snad toho.«

»Odpusť mi, nehněvej se,« smiřovala se sklíčeně. »Vím, že jsem podivín. Ale což nepozoruješ, že chodím jako ve snách?« Došla k ní a rukama objala její hrdlo. »Podívej se na mne, usýchám utrpením.« Hlas zanikl v slzách.

»Kéž by Bůh dal, aby se to dle tvého přání skončilo,« zatoužila Helena úpěnlivě. »Nepodaří-li se to, běda, co nás očekává.«

»Myslíš, že si budu zoufat? Snad. Ale nikdo nebude mít viny. A potom, až se to zle skončí a až mne nebude, nedbej, Heleno, na své sliby. Mitura je šlechetný, nikdy jsem se s takovým mužem nesetkala a ty bys ho udělala šťastným, máš takový bystrý úsudek, dovedeš číst v člověku a tvoje srdce je opravdu dobré.«

Přitiskla se k ní v náruživé bolesti.

»Už jsem ti řekla, že si ho nikdy nevezmu, i kdyby se mi sám nabídl. Nečiní mně obtíží se ho odříkat, lhostejně se od něho odvrátím a bez výčitek budu se dívat, jak si jinou béře.«

»Což jsi tolik tvrdá, že nechápeš, proč jsem na tobě slib vynutila?«

»Všemu rozumím a právě proto trvám při svém rozhodnutí, kterak bych mohla klidně po jeho boku žít, když by mi tvůj obraz stále tkvěl před očima? Ostatně mluvíme o tvé smrti a ty ještě přečkáš dlouhá leta.«

»Nemař se, Heleno, mám zlé tušení,« povídala ponuře a usednuvši, odvrátila se k oknu.

»Kdykoli jsi rozčilena, trpíš takovými smyslovými přeludy. Vzepři se nepokojným myšlenkám a svět se ti rozjasní.«

»Lehko se to radí. Sama si tak často poroučím, ale na konec přece jen se vrací starý zápas. Jsem proti němu bezmocná a ať už se tedy se mnou stane cokoliv. Nech mne, Heleno, o samotě, nejlíp se tak upokojím. Jdi si, jdi.« A prudce odešla z pokoje.

»Čím dále, tím hůře,« zašeptala Helena zasmušile. Jí se zdálo, že cosi smutného a hrozícího vkrádá se do jejich rodiny. Marně se oddávala veselejším myšlenkám. Proroctví lékařovo, že Ludva vysokého věku nedočká, plnilo se a marné bylo klamati se nadějemi. I když nakrásně Mitura svolí, jaký konec lze očekávati? Její rozčilení potrvá, její radost ji ubije a bláhově věří, že bude potom ráda umírati. Až okusí opojného doušku blaha, zadychtí vášnivě, aby číše neměla dna a běda, až se k ní smrt přiblíží. Jak zákeřná je smrt a jak podivnými cestami chodí!

Kdosi klepal na dvéře. Protrhla se z myšlenek a zavolala »volno«. Neznámý pán oholené tváře vešel. Poznala ho brzy. Přicházel oznamovat divadelní představení, které od neděle za týden chtěla v Břízách uspořádat divadelní, kočující společnost, hrající právě ve městě. Rok co rok přicházela společnost do Bříz na dvě nebo tři představení a slušně zde pochodila. Sešla se vždy honorace z okolí a také domácí obecenstvo neopominulo pobaviti se veselohrami, které obyčejně byly na programu.

»Doufáme, že nás slečna poctí,« usmíval se cedulář, který při představeních hrával úlohy hloupých sluhů a potrhlých milovníků.

»Nebudu-li churava, přijdu,« slibovala upřímně. »Bylo by dobře, aby pan ředitel také nějakou hru ze života našim rolníkům zahrál. Divadlo by je lépe poučilo než učené výklady.«

»Řeknu panu řediteli, ale milá slečno s takovými kusy je zlá věc. Jakmile nemá obecenstvo čemu se smát, je se společností amen.

Každý jde do divadla jenom pro smích a my ubozí herci máme stále do pláče.«

Zasmála se srdečně a přikyvla. Znala to, pravdu řekl. Ne zušlechtění, ale smích si přáli a nic se nepozastavovali, byl-li smích vyvolán žerty někdy hodně hranatými. Vzpomínka na divadlo maličko zaplašila její trudné myšlenky a teprve, když zase venku byla a kolem polí chodila, vracely se těžké úvahy. Všechno na jednou se hrne, spor s velkostatkem, v němž byla mimoděk zavlečena na prvé, význačné místo, sestřino rozčilení a kdo ví, co ještě přikluše, aby její síly zkoušelo.

Když se vracela domů, bezděčně zamířila uličkou. Jasně bílé plochy zdí ostře padly do jejích očí. Podívala se a spatřila, to že Příhradova chalupa se tak svítí čerstvým nátěrem. Mile ji to překvapilo. Podívala se blíže, na dvorek, a opravdu, nezvyklý pořádek jí byl nápadným. Příhrada sám seděl na pařezu a přiřezával prkénka, aby spravil vůz. Všiml si ji až po chvíli a jaksi zmateně smekal čepici.

»Robotíte?« zvolala přívětivě.

»Trochu spravuji, mám nářadí tuze sešlé,« sděloval dobrácky. »Staroba choroba,« dodal veseleji, »věčně nic netrvá.«

Chalupnice byla kdesi v sínci a slyšíc hovořit muže, ukázala se mezi dveřmi. Při spatření Heleny se zasmála a otírajíc si ruce do zástěry, vyšla ven. Poznala na ni své staré šaty a děvče, jež za ní vyběhlo, mělo také přešité sukýnky z jejího daru. Helenu to potěšilo a všimla si, že chalupnice jaksi oživla a oči že jí zjasněly, že už je nemá tolik do krvava zarudlé jako před tím.

»Zaplať Pán Bůh za všechno, přičiňujeme se oba, abychom si stavení trochu do pořádku přivedli, než přijdou žně. Hezky nám teď je, najíme se do sytosti, spokojeně chodíme spát a nic nás netrápí. Jen kdyby můj měl jiné nářadí. Všechno je spuchřelé a neví, jak bude s tím orat. Sama to nahlížím a byla bych už k nim přišla, ale on mi nedal, že bychom se zprotivili stálým dolézáním.«

»Abys všechno neprozrazovala,« zahuboval nespokojeně.

»Dobře dělá. Víte přece, co jsem řekla a se vším se obraťte. Nářadí si nechte dělat, čím dříve tím lépe. Kdo chce dobře hospodařit, musí mít náčiní v pořádku. Neteče vám na pudu?«

»Ba teče, ale to už musí počkat,« vzdychla chalupnice, dívajíc se na střechu, kde staré prohnilé došky se zelenaly a propadávaly.

»Umíte, Příhrado, pošívat došky?«

»Umím, vždyť sám jiným chodím střechy spravovat,« chlubil se.

»Ráno k nám přijďte, dám vám naložit na vůz slámy a spravíte si střechu. Píce by se vám zkazila a do světnice by teklo. Vidíte, jen jste stavení obílili a jak už prokouklo, jak hned veseleji vypadá. Za rok se u vás nikdo nepozná.«

Pozdravila s úsměvem a odcházela. Za okamžik kroky za ní zadusaly. Ohledla se a spatřila chalupnici. Zamrzelo ji. Bezpochyby zase o něco bude prosit a je toho najednou mnoho. Zastavila se a dost nevlídně se na ni podívala.

»Netroufala jsem si k ním jít,« povídala chvatně. »Den co den se za nich modlím, protože jsem jako znovu na světě. Oni mi nerozumějí, neznají můj bývalý život. Muž je jako změněný, maminko sem, maminko tam. Ani se neusklíbne, o všechno pěkně si řekne, radí se a na děti je jako soudce. Přála jsem si umřít, ale teď už ne, teď aby jen Buh ho takhle zachoval.«

»Nu, a vy jste také hodná?«, ptala se Helena a s radostí s ní zažertovala. (Pokrač.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KAREL ADÁMEK dožije dne 23. března letošního roku sedmdesáti let. Dočká se významného dne po životě požehnaném prací a neúnavným snažením. Toho úsilí jeho prospěti české věci na všech stranách, toho upřímného zájmu o tolikeré věci veřejné, politické, kulturní hospodářské, vždycky bude vděčně vzpomínáno. Chceme-li si býti upřímni, řekneme si rovně, že dnes jest Adámek u nás už zjevem nezvyklým, mužem z doby jiných názorů a jiného způsobu práce. Povinnosti, obsáhnouti duchem tolik kulturního materiálu, získat a udržeti si rozhled tak široký a pracovat v tolika oborech lidské činnosti, mladší generace neznají. V tichých laboratořích a studovnách pracuje se snad intensivněji než dříve, ale ve řejný život bez odporu stává se plošším, prázdnějším. Necítíme vždycky potřebu r o z u m ě t i věci, o niž chceme rozhodovati. Adámek pracoval v obci, okrese, na zemském sněmu i na říšské radě bez velikých slov, ale vždycky s rozmyslem a věcně. Významna je řada jeho spisů dějepisných, cestopisných, politických a hospodářských. V nich ukládal bohatství svého ducha a v nich také nejlépe zachován bude obraz velké jeho práce. Adámek, který prožil a protrpěl doby persekuce českého národa, doby útisku

a slabosti. dojista pozoruje s radostí nezadržitelné pokroky českého národa. Přejeme mu, aby té radosti užíval ještě dlouhá a šťastná leta.

KONCERT Bahrův na jevišti Vinohradského městského divadla v pondělí poprvé provedený, je důkazem, že jsou dramatické skladby, které i obecenstvu se líbí (veselohra byla diváctvem vřele přijata) i vybíravým literárním vkusem jsou aklamovány. Thema či motiv hry — manželská nevěra — není právě nový, ale figurky, jež tuto starou, ale věčně novou v podrobnostech šachovou partii rozvádějí, jsou tak rázovité a zajímavé, že divák snadno přehlédne nevynalézavost autorovu co do látky a trochu nevěrohodné řešení partie v nejproblematičtější chvíli. Autor snaží se rozluštiti záhadu nevěry jakousi přirozenou sebeléčbou, jež dává za pravdu thesi moralisty, že trvalá láska možna jen v legitimním svazku a, že flirt pouhý, ježto trvalé soužití muže, zvláště muže plného rozmaru a požadavků je možno jen se ženou věrně milující, ochotnou k obětem a plnou shovívavosti, u zkušené manželky nemusí budíti vážných obav. Virtuos Heinek pod záminkou, že jede na koncert, odjíždí se svojí žačkou, se kterou se milují (to však neznamená »míti rád« dle terminologie hrdiny a snad i věrouky autorovy) na venek, kamž přijedou za nimi, upozorněny telegramem žárlivé zbožňovatelky Heinekovy, jeho manželka, zpravená o věci manželem opuštěným, to se ví, že profesorem. Oba podvádění manželé na oko přivolují k rozluce, tváříce se, jakoby i sami také byli přilnuli jeden ke druhému, což i nevěrného pana manžela v jeho ješitnosti i trochu lehkomyslnou, sentimentální a lehýnce zkarikovanou jeho spoluvinnici do té míry škádlí, že uvědomivše si navzájem své chyby a přednosti legitimního poměru zase se vrátí do kolejí manželských, při čemž se ukáže, že je ta nevěra virtuosova do jisté míry — obchodem. Do tohoto děje vpleteno několik zajímavých episod, na př. nesmyslná adorace pianisty tlumem dam, z nichž jedna neštítí se krásti fotografii umělcovu, a množství duchaplných paradox, které dlužno bráti jen cum grano salis. —

Za režie Fr. Hlavatého, vynikající i živým tempem i poutavými interieury (zvláště letní zátiší Heinekovo dýchalo životností) sehrál vinohradský ensemble vtipnou hru sympatického vídeňského literáta s naprostým úspěchem. Postava virtuosa svádí ke karikování, v rukou p. Zakopala zůstal Heinek člověkem přirozeným. Jeho bolestně ironická paní (sl. Májová) dávala na jevo, že ve 40 letech už dovede manželka virtuosova neztráceti hlavu nad okamžikovým poblouzením chotě a na konec, je-li chytrá, zvítězí. Druhý párek, dr. Jura a jeho Dolfina, (p. Hlavatý a sl. Šiblova) byli dobře založeni, stejně jako Pollingerovi (na venkovském sídle Heinekově hospodařící) pana Zelenky a pí. Zelenkové. Slečna Baldová ukázala znova jeden z nejpůsobivějších rysů svého divadelního temperamentu v úloze Evy Gerndlové, původkyně hybné páky dramatu, telegrammu, jenž klamané manžele přivádí na pravou stopu. I ostatní menší úlohy byly svižně sehrány. Překlad B. Prusíkem pořízený je pečlivý a dobře se poslouchá. a—e.

KAREL ADÁMEK.

JAN KAŠKA (1810—1869). Padesáté výročí smrti znamenitého a zapomenutého umělce z Kajetánského divadla, ze stavovského a později ze samostatného českého divadla přešlo loňského roku skoro bez ohlasu. Letos 20. srpna bude tomu sto let, co se narodil.

Jakým byl umělcem — vynikal hlavně v národnostních typech her Tylových — dá se pracně sestavit z divadelních recensí starých »Květů«, »České Včely«, »Lumíra«, a pohodlněji z »Kritických spisů Jana Nerudy«, jak je vydává Lad. Quis. »O Kaškově Honzovi (z »Jiříkova vidění«) mohlo by se napsati celé učené pojednání«, napsal r. 1869 Jan Neruda, a za deset let po umělcově smrti jeho přítel J. R. Vilímek: »Když se přiblížil akt, v němž Honza poprvé se objevuje, změnilo obecenstvo pojednou svou tvářnost. Smích se uvelebil po tvářích všech stejný, oči se stejně leskly v ložích pětizlatových jako na galerii desetníkové, ba i recensenti zaměnili svůj úsměv »kritický a o nadvládě svědčící« za úsměv upřímně veselý.«

Dnes, kdy po nezdaru »Máchových portrétů« stále ještě nemáme přesného obrazu Máchova, bude tím vítanější citát ze »zápisků starého komedianta«, které Kaška — Máchův přítel — r. 1864 na-

JAN DĚDINA S CHOTÍ V KRKONOŠÍCH.

psal do »Rodinné kroniky«: »Ještě vidím tohoto zvláštního člověka (Máchu) živě před sebou. Jeho přímou postavu prostřední výšky, jeho trochu podlouhlou tvář aristokratického výrazu, pěkně formovaný nos, jiskrné černé oči, vysoké, hladké čelo, černé vlasy a též takové vousy, jimiž — proti tehdejšímu obyčeji — celou bradu a hořejší pysk obrostlé měl. I v obleku jevily se na něm zvláštnosti. Proti panující módě nosil vždycky černou vestu až nahoru zapnutou, černý šátek na krku beze všech límců, modrý frak se žlutými knoflíky a světlošedivými pantalony. Když jeho podobizna vyšla, zlobil jsem se na sebe, že nejsem malířem; já bych ji byl věrněji dovedl.«

Kaška, jenž přišel do Prahy jako krejčovský tovaryš, zásluhou Tylovou a svou neúmornou pílí — naučil se i cizím jazykům, protože jich potřeboval jako inspektor divadelní šatnice a redaktor textové části modního časopisu »Zlaté dno« ke studiu dějin krojů — začal psáti povídky, popsal v »Květech« své pohostinské hry v Klatovech a v Sušici, překládal divadelní hry a pokusil se také o původní tvorbu dramatickou (po kritice Havlíčkově dráhu tuto opustil), agitoval pro divadlo knížkou »Divadelní ochotník«, jako setník národní gardy napsal pro ni české »Vojenské cvičení« a byl i prakticky ve vedení svého oddílu tak obratný, že i u důstojníků z povolání to budilo obdiv, a hlavně — napsal jmenované již »Zápisky«, jichž nelze doceniti pro zprávy o počátcích divadla, o Máchovi, Sabinovi a jiných. Povídka jeho i ono popsání cesty na Šumavu stojí ve službě myšlenky vlastenecké. Čeští lidé rádi němčí nebo mluví češtinou plnou německých slov. Obdivuje na jednom místě deklamovánky Rubšovy a má s ním dost podobného.

Povaha Kaškova je ryzí charakter; dotvrzuje to Eliška Pešková ve svých »Zápiscích« na mnoha místech.

Kaška patří k nezapomenutelným — v podobném tonu mluví všecky nekrology po jeho pohřbu ve Svojšicích u Sušice (na jaře tohoto roku budou jeho ostatky převezeny do hrobky olšanské, v níž odpočívá jeho choť, 8. října 1909 zemřelá), mnohé slibují delší pojednání o něm, ale marně probíráte se dále těmito časopisy, slib ve většině splněn nebyl. »Květy« aspoň přinesly jeho obrázek od K. Maixnera; na Kašku se zapomíná!

Tak je tomu i s celou jeho činností. Praví-li naučné slovníky, že »také redigoval v modním listě »Zlaté dno« textovou část«, je to křivda, protože tento časopis od r. 1862 až do Kaškovy smrti přinesl řadu jeho pěkných článků z dějin kroje; vidíme z nich neúmornost tohoto vlastence, jenž dle nekrologu »Zlatého dna« při svých skrovných poměrech životních »na sobě šetřil a škudlil«, aby si mohl opatřiti i díla cizojazyčná, zejména francouzská, potřebná k svému studiu, v němž tak vynikl, že byl učiněn i pokus získati jej pro operu vídeňskou.

Tolik prozatím na obnovení vzpomínky na Jana Kašku.*) Karel Janouš.

NA HORY. Stoupal jsem lonského léta od tannwaldského nádraží do hor k Novému Světu. Cestou všude německé firmy i nápisy, všude slyšet zvuky řeči Schillerovy a Goethovy, ale také Mommsenovy. Teprve na pozemcích Harrachovských vyskytují se české nápisy. Bylo horko a přihlásila se žízeň. U cesty krámek s ovocem. Na tabulce napsáno: Wenzel Bubák. Čárka na a. Sláva! To je Čech! A byl. V továrnách prý je tu napořád české dělnictvo. Koupil jsem, pohovořil a brał se dále. Cestou nepronesl jsem německého slova. Mluvil jsem s prostými lidmi. Všichni byli Češi. A prošel jsem dědinou, ověšenou velkoněmeckými prapory — ale domluvil jsem se česky. Na Novém Světě ovšem vliv hraběte Harracha je silně patrný. Ale na další pout třeba se ozbrojiti trpělivostí. Kráčím k Vosecké boudě, pak dále k labskému vodopádu a po hřebenech kolem Sněžných jam nad oběma rybníky až ke Sněžce. A tu už české slovo vázne v hrdle. Cesta vede skoro neustále po české půdě. To povídá mapa. Ve skutečnosti

*) Kniha o herecké a spisovatelské činnosti Jana Kašky s poznámkami k jeho „Zápiskům“ vyjde vlastním nákladem pisatele tohoto článku, K. Janouše, prof. gymnasia v Písku. Pozn. red.

náleží ta půda Němcům, říšským Němcům. Po klikatých stezkách z pruského Slezska, nahoru na hřebeny a hlavně ke Sněžce hemží se lidští mravenci. Muži, ženy i děti. S ranci na zádech, všelijak prakticky, ale většinou po německu bez všeho vkusu cdění poutníci klidným útokem zabírají kus krásné české půdy. Jdete-li ke Sněžce nebo od Sněžky, jste článkem řetězu, který se po pěkných pískových cestách na hodiny cesty vine ku předu. Jiný řetěz pohybuje se směrem opáčným. Dva nekonečně proudy turistů — téměř bez výminky říšských Němců. V boudách nepočítá se skoro vůbec v rakouských penězích. Všechno ovládají říšské marky a to netoliko na samé hranici, i hlouběji v Čechách, na příklad ve Vřetenovém Mlýně (Spindelmühle). Všude najdete podobizny německého císaře. Dojem rozhodně tísnivý. Jsme ve své vlasti a nejsme doma. Jděte pak do takové boudy, přeplněné až po střechu říšskými bratry a poroučejte si českou obsluhu, žádejte české pohlednice, jak radí někteří horliví vlastenci. Stanete se směšnými, nedopadne-li to hůře. A nebude lépe, dokud bude výlet na hory Krakonošovy pro nás zvláštností. Není tam daleko a není tam draho, spojení lepší než na Šumavu, čeští turisté mohli by tyto krásné hory zaplavit a respekt si vynutiti. Jen množství platí! Zrnko písku za-

J. KAŠKA JAKO „HONZA“ Z TYLOVA „JIŘÍKOVA VIDĚNÍ“.

J. KAŠKA DLE OBRÁZKU K. MAIXNERA.

skřípe, ale kola nezastaví. To byl můj dojem. A do těchto horských krajů krásných, ale ztracených, zajel si mistr Jan Dědina. Po patnáctiletém pobytu ve Francii s mladou svou chotí šel se podívat na krásy rodné země. A ty kopce mu učarovaly. Viděl je v zimě, kdy jsou o to krásnější, oč jsou tišší, nepřístupnější, posupnější. Barevné akkordy bílých sněhových plání a tmavých borů zaujaly malíře, čistý, silný vzduch jej ovanul. Byl okouzlen nádherou kraje, srdečností prostého lidu a chudou krásou jeho chaloupek, rozesetých po příkrých stráních, na úpatích hor i na březích hlučících bystřin. A umělec, který studoval klassické mistry v Louvru, vzpomíná nejslavnějších uměleckých period á nalézá prostou přírodu větší a slavnější. »Na hory, na hory, bratří,« volá, »najdete tu zdraví, sílu a lásku, hlavně lásku ke krásné své zemi. Milujte ji, jako miluje Francouz svoji vlast, říkejte o ní, že je ze všech nejkrásnější! Ano, jděte tam, usazujte se v těch horských dědinách, reklamujte právo na tyto hory, neboť jsou Vaše, jsou součástí české vlasti.« Ach, ano, svatá pravda! Ale když doma u sklenice je tak příjemně! A jedeme-li někam, tož raději dále za hranice. Stojí to sice víc, ale je tam také pěkně a jsou tam také Němci! Naše hory ať chrání ten prostý lid! A tam nahoře, na Krkonoších, na hradbách české vlasti, doslova jen několik kroků od hraniční čáry zvedá se mohutný pomník — císaři Vilému I., znovubudovateli veliké německé říše. — Výbojně se pne nad Slezskem, jehož kraje prostírají se pod námi na míle cesty jako plastická mapa, lze ho však viděti i z Čech. A kolem něho rozlévají se vlny německého příboje.

ŽIŽKŮV POMNÍK. Spolek pro zbudování Žižkova pomníku na Žižkově vydal k valné své hromadě zprávu ve mnohém ohledu zajímavou. Dovídáme se z ní, že »letošního roku dovršuje spolek sedmadvacátý rok činnosti svojí.« O účelu spolku se tam praví: »Snahou spolku jest na vrcholu památného vrchu Vítkova vybudovati tomu velikému hero u sochu, architektonicky vynikající, v rozměrech vše dosavadní převyšující...« Jak si to jen pánové představují: sochu, architektonicky vynikající, v rozměrech vše dosavadní převyšující? Socha zajisté může být i důležitou součástí architektury, může být i stylisována, ale architektonicky vynikati může jen budova, nikoli socha, která arci má také svou architekturu, jako ji má lidské tělo vůbec. Ale tato architektura je do značné míry schematická, a našim sochařům byl by uložen těžký úkol, kdyby bylo předepsáno, že socha Žižkova musí vynikati architekturou své tělesné stavby. Má-li pak socha nějaká rozměry vše dosavadní převyšovati, zdá se mi, podmíněno může být jen místem a řešením. Určovati si takového něco předem bez důkladného odůvodnění není rozumno. Tady v úmyslech spolku něco je, co by tam být nemělo. Za to tam zase není něco jiného, co by tam býti mělo, že bude totiž pomník Žižkův dílem uměleckým. To je první a nezbytná podmínka, nebude-li té, lépe se do práce ani nepouštět. V jednatelské zprávě vysloveno jest přání, »aby roku 1914 přikročeno býti mohlo k postavení základního kamene«. Podívejme se tedy, jaká je naděje na brzké naplnění úkolu, pro který spolek založen. Ke zprávě připojena přehledná tabulka o příjmech a vydáních spolku od počátku jeho činnosti. Spolek přijal na darech nejvíce roku 1892. — 1612 zl. 12 kr., nejméně roku 1902 — 21 K 10 hal. Roku 1909 jen 227 K 87 hal. Na členských příspěvcích nejvíce roku 1907, totiž 2196 K 70 hal.; roku 1909 1405 K. Z pokladniček spolkových nejvíce r. 1895, totiž zl. 163·34, r. 1909 — —. Podniky výboru vynesly nejvíce r. 1884 — 1863 zl., — celou řadu let nic, r. 1909 72 K 11 hal.

Úroky přirozeně s kapitálem rostou, vynesly r. 1909 — 3753 K 10 hal.. Celkem přijato r. 1909 5458 K 3 hal, vydáno 417 K 81 hal. Jmění 95.167 K 14 hal. Vidíme tedy jedinou vzrůstající a bezpečnou položku: úroky. Členské příspěvky od r. 1907 klesají. Tedy billance ne příliš skvělá. V seznamu členském nalézáme významný druh členů: »Zakládající členové s přísp. 200 K s právem vytesání jména do podstavce pomníku«. Tedy za stovku možno zvěčniti své jméno hned vedle jména Žižkova! Pánové, hlaste se! Městských rad přispělo po 2, 5, 10 a 20 korunách osm, jediné Nusle (!) daly 50 K. Žižkov ukládá každoročně na svou zvláštní knížku spořitelní; celkem uložil 8995 K 83 hal. Praha dala 100 K. Celkové jmění jest 104.714 K 12 hal., v tom jest však započítána pohledávka za obrazovým odborem 11.667 K, která není likvidní, tak že možno počítati jen asi s 93.000 kor. Za tento peníz pořídit pomník nemožno. Toho je si také spolek vědom a vydává provolání, kterým zve k účastenství. To ovšem činí každoročně, ale bez většího výsledku, a nepřipadne-li na prostředek účinnější, bude musit čekat, až jmění vzroste úroky samo na žádoucí výši. Tedy ještě asi tak 40—50 let. To je doba snad přece příliš dlouhá! Co dělat? Sbírkami mnoho se nepořídí, obce nepřispívají skorem ničím. Sám Žižkov, který věc pomníku béře alespoň mravně za svou, uložil za dvacet sedm let celkem 8995 K 83 hal.!! Praha se vykoupila padesátkou! Pokud vím z historie, zachránil Žižka r. 1420 na hoře Vítkově Prahu a už za to by si zasloužil více než padesátku jednou pro vždy. Myslím, že nějakých 5.000—10.000 K ročně nebylo by tak příliš. A ostatní města pražská nic?

To jsou starosti finanční. Přistupují starosti těžší, umělecké. Hora Vítkov, čili moderně Žižkov, je pěkná hora a slušel by jí pěkný pomník. Třeba však rozhodnouti se pro jeho formu. Socha či nějaký útvar architektonický? Snad to poslední, ale rozhodnouti může jenom soutěž. Dvě chyby má hora Žižkov. Je příliš vzdálena velkého ruchu pražského života a úprava jeho okolí je praubohá. Co nezkazily dráhy, obepínající boky hory se všech stran kolejemi, to pokazilo město, které natlačilo na samé úpatí vrchu své vysoké činžovní domy a obrátilo je k hoře zadními, nevkusnými, ba příšernými forntami. Ne, Žižkov není místo důstojné pro pomník, který by byl vyhledáván. Ale je to místo historicky tak důležité a v panoramatě Pražském tak vynikající, že bylo by zcela případno, temeno jeho architektonicky zdůrazniti. To lze uskutečniti dobře, rychleji než sochou, a také laciněji. A socha Žižkova? V Paříži usnesla se nedávno městská rada, že nepovolí už v bouloňském lesíku ani jediného pomníku. Také její náměstí jsou plna. A není umělecký zisk z těch pomníků právě veliký, zrovna jako v Berlíně, jemuž bylo by také umělecky lépe, kdyby většinu svých bronzových velikánů dal rozlíti v drobné trojníky. Ale Praha ještě dlouho neposkytne příležitosti ke steskům otců pařížských a berlínských. A socha Žižkova někde na místě vhodně voleném a hodně viditelném ve středu Prahy věru nebyla by na škodu, nám ani našim sousedům. Snad by také finanční stránku snadněji bylo lze opatřiti, kdyby pomník stál v Praze. Celkem pomník vlastně jest dost laciným projevem vděčnosti, ale přece lepším, než rachot bubnu a hřmot fráse, kterou slepého tatíka Žižky tak často a tak uboze vzpomínáme. Ale pravím s důrazem: pomník, který je skutečným uměleckým činem. Jinak je frásí horší než fráse mluvená. R.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AUG. EUG. MUŽÍK:

SESTŘE ANNĚ.

Ty puku drobný, první jitro žití
jak svítilo ti, už musila jsi mříti?
Jen usmála se's tiše, zaplakala,
a umřela, tak jak bys dále spala.
Tak sotva jméno dvěma — třem jen známé,
a upomínku něžnou na tě máme.
Tak hvězda v dáli v lemu nebesklonu
se mihne mžikem ve svém věčném honu.
Tak rosa blýskne, než ji slunce vstřebe
a zrcadlí přec v sobě celé nebe.
Své tajemství tak hudba v sobě chová
a nikdy stejně neozve se znova.
Na kterém kvítku neb na které trávě
či hvězdě prášek tvůj se míhá právě?
Jen cítím, že kdes z nekonečna jemně
jak lehký vánek mluvíš dnesky ke mně.
Tam s otcem, matkou shledala's se zase,
jak kapka s kapkou s moří shledává se.
A dřímeš věčně v onom taji duší,
jejž člověk nikdy z klidu nevyruší.

Dr. JIŘÍ GUTH:

CHÂTEAU DE LANCY.

Poněkud cestopis, trochu paedagogiky a kousek vzpomínek. — Cesta veselá, rozpomínky některé žalobné a paedagogika při tom ethicky naprosto lhostejná.

Projíždíme Švýcarskem celá rodina, on, ona a ono, za letních dnů červencových, v prázdninovém bezstarostí, ale hocha zajímaly by hory, ledovce na nich, jezera a čistá města, jen kdyby všude byly jiné poštovní známky, na obohacení sbírky. Jsme totiž ve stadiu filatelistském, dík laskavosti některého strýce, který k vánocům poslal Album známek, když jsme se šťastně už propletli úskalím Indianů, vojenských uniforem, tlučení hřebíků do nábytku a do zdí, přeměny beden na automobily, a podobných dětských vášní. Proto jsme vlastně stále na štíru s tou svojí přítěží, která už jedenáct let nás k sobě víže těsněji, než všecky sli-

by oltářní, a abychom se jí zbavili alespoň na několik dní a mohli se sami dva volně oddati sladkostem švýcarské cesty, používáme laskavosti dávných genevských přátel a vezeme hocha k nim. Madame Haccius v Lancy u Genevy, která při svých tři a osmdesáti letech cestuje po Evropě tak čiperně, jako asi cestovávala před půl stoletím, psala z jara do Prahy: »Nechte hocha u nás v pensionátě, a cestujte si pak po Švýcarsku, jak dlouho Vám bude líbo.«

A tak teď jedeme po březích Lémanu, po kterých jsem se toulával před pětadvacíti lety, tenkrát ještě bez pout, sice růžových, ale přece jen pout. Modravé jezero dříme v teplém letním dnu, tak jako dřímávalo tenkrát, plníc svým kouzlem nezkušenou duši mladého vychovatele, jako dřímávalo před tisíci lety a jako bude dřímati po létech tisíci, kdy zas jiní pisatelé, známení jeho čarokrásou, budou brousiti svoje péra o azurové jeho vlny. Chtěl bych to tak všecko potom číst!... V dáli viděti Voirons, v mlžinách oba Salévy a pomalu vystupují z blankytných par věže genevské kathedrály.

Geneva má na svědomí moji první cestopisnou causerii a proto neodvažuji se pouštět do ní podruhé. Kaji se z toho svého hříchu. Co bych teď asi napsal o tom rozkošném městě švýcarském, plném Angličanů, Němců, Francouzů a Američanů? Nic nesestárla, ta z mých prvních exotických látek... za to já mám vlasy šedivé jako mráz a v srdci nesmírnou touhu po bačkorách.

Nevím, proč mi bývalo v Genevě volněji než kdekoli jinde ve Švýcarsku, kde přese všecku volnost, rovnost a bratrskou lásku zavání zevšad trochu otročiny a lokajství. Tak aspoň tvrdívají ti, kdož jakživi žádného lokaje neměli, pozastavujíce se nad tím, že Švýcar je samý číšník, samý portýr a samý sluha cizinců, ze kterých žije. Zvláště český člověk ve svém povzneseném demokratismu vzpírá se proti tomu a rád by dělal pána. Ale rozhlédněme se kolem... sloužíme všickni více nebo méně, třeba zase jiným pánům, horším, než je naivní cizinec, a poníženě ručičku líbáme i tam, kde nám ji nenastavují. Švýcarské sloužení zájmům cizineckým není servilností, je obchodem. Švýcarský portýr nebéře zpropitné jako almužnu, ale jako povinnou daň, kterou platíš za přírodní krásy, jichž poskytuje tobě nádherná jeho zem. A místo sklepníka nastrčí Švýcar raději sklepnici, jejíž líbeznost srazí už předem příkré chování cizincovo, který snad poručel doma, ale tady zdvořile žádá. A otrocké jho švýcarské není pak tak těžké. Těžkým činí je nanejvýš stříbrné a zlaté peníze, které se naň věší a které Švýcarům závidíme. Sloužiti není ještě hanbou, tu dodává služebnímu poměru teprve servilnost, které ve Švýcarsku neuvidíš... Ovšem nesloužit je příjemnější... a proto pocit prázdninové volnosti nás tak opíjí, naparujeme se, a pohlížíme přes rameno na pana hoteliera, který se nám uklání. Jen že pan hotelier po prázdninách půjde do spořitelny a my abychom šli do zastavárny.

V Genevě jakoby hotelů bylo méně, sklepníků a sklepnic méně, sluhů méně, — a přece je tam cizinců tolik. Snad že každý sklepník a sluha vypadá jako pán. Tolik je jisto, že Geneva je nejbohatší na millionáře; už před pětadvacíti léty jsem jich napočítal přes sto a od těch dob se značně rozmnožili. Je to patrno hned na první ráz: Geneva roste ve všem, ale diskretně, tak jako domácnost zámožného člověka. Vzrůst a rozmach bank a peněžních ústavů je nejlepším teploměrem rostoucího blahobytu a v té příčině je genevská statistika nesmírně poučna. Zábavna jen pro toho, kdo má peníze. My, nemajíce jich, končíme melancholicky tyto úvahy.

Sestupujeme v hotelu, nevím už v kterém. Je to celkem jedno, kterému portýrovi na nádraží čekajícímu odevzdáš svoje zavazadlo i sebe, v každém švýcarském hotelu najdeš čistou postel a dobré jídlo. Co je v tom ohledě jinde výminkou, tady je pravidlem. Jen kdo jsi v těch věcech vybíravější, prostuduj trochu Baedekra nebo seznam hotelů, vydávaný spolkem hotelierů v Basileji, a vybéřeš si podle svého vkusu, či lépe řečeno podle svých peněz. Trochu se oprášíme a upravíme, a vážeme raneček pro hocha, ku kterému chci míti tklivou oteckou řeč, ale když vidím, že hoch se těší, mlčím raději. Kočárem budeme v Lancy za čtvrt hodiny.

Před pětadvacíti lety jel jsem tudy také, jako mladý vychovatel se svými dvěma svěřenci, kteří v pensionátě dra Hacciusa měli stráviti dvě léta, přes Corraterii, Place Neuve, Plaine de Plainpalais, přes most arvský, a skoro hned za ním rozkládaly se zelinářské zahrady, po obou stranách silnice, vedoucí dál přes Lancy až do St. Julien, už ve Francii. Lancy spojoval s Genevou jenom omnibus, jehož starý kočí Jean-Marie žil a tyl jenom z pohodlnosti zámořské klientely ústavu: hoši, aby si cestou do Genevy nezaprášili lakýrky, vážili si toho dopravního prostředku Jeanova, se kterým předháněti se, nebylo kouskem athletickým.

Teď je cesta ta nezměněna, jenom místo omnibusu jezdí tudy tramway, do nedávna parní, teď elektrická, a továrny ze Genevy se šíří povážlivě za Arvou, až skoro k samému Lancy. Stará krčma u Červeného mostu přes potok Airu stojí tam dosud: krčmy mívají tužší živobytí než bankovní domy... Odtud trochu na-

horu, na stráň... stromy po obou stranách podivuhodně vyrostly a zkošatěly... a v pravo stojí tak jako stával malý, jednopatrový domek, ve kterém jsem bydlíval u Humbertů...

Když jsme tenkrát přijížděli k Château de Lancy, stál u mřížové brány parku toho pensionátu malý, zavalitý hoch, červených, kulatých tváří, s tmavorudým egyptským tarbušem na hlavě. Byl to princ Abbas bey, nynější místokrál egyptský.

U mřížové brány ústavního parku, hned u silnice stojí teď hoši dva, také něco docela cizozemského: vlasů černých, kudrnatých a velikých očí, černých jako samet, s bělmem bílým jako labutě, pleti tmavé a silných červených retů. Bezděky hledáš jim zlaté kruhy v nose a v uších... ale jsou docela způsobní a pozdravují vjíždějící kočár. To dva Brasiliáni, kteří tady mezi těmi kaštany a platany parku se nesou jako dvě palmy na Karlovu náměstí v Praze.

Jsou prázdniny, a všecko se to rozjelo po evropských nebo zámořských vlastech. Dokonce i Madame Haccius mère, ta třiaosmdesátiletá dáma, je kdesi na zámku svého syna ve Velsu v Horních Rakousích, a ředitel, její zeť, pan Brunel, je v Ragatzu. Zbyla zde jenom Madame Brunel se svým synem, spoluředitelem a jeho chotí, rozenou Angličankou; ze sedmdesáti chovanců, jichž kolébka stála buď za oceánem nebo daleko v Evropě, — ač i Genevané dávají sem svoje synky na výchovu, — tráví tady šest prázdninových neděl asi třicet. Na ten krátký čas do Australie, Kapska nebo jižní Ameriky nelze. (Dokončení.)

ADOLF BRABEC:

NA KRUMLOVĚ.

To bylo kdysi na Krumlově,
jenž v otcovský mě domov zval;
přes město měsíc opálově
do našich oken zářival.

Za léta se tam v rovnodenní
do zámku měsíc vloudil rád,
a v jeho svitu v zamyšlení
plá pánů z Růže starý hrad.

Když chodíval jsem nádvořími,
a mostem starý přes příkop,
tu jak když vše kol hovoří mi,
pohádkou luznou starých dob.

A v devět večer hlásník troubí,
až hrad se zachví v základech,
a mrtvých stínů v chodbách, loubí
jak bys vlát cítil shon a spěch.

Ty staré časy, dávné časy
na věži hlásník vyvolá,
kdy pětilistá, vzácné krásy
tu růže plála do kola.

Ty staré časy, slávy, boje,
zapadly tuze v srdce mi,
vždyť i má růže — mládí moje —
tu někde dřímá pod zemí — — —

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Já? Však slečinka ví, že jsem si ho z lásky brala a že mi byl nejmilejší na světě. Věřej mi, když tak někdy spolu hovoříme a on mi říká maminko a já jemu tatínku, je mi, jakobychom se nedávno brali a kdybych se nestyděla, okolo krku bych ho vzala a líbala. Bůh si na mě vzpomněl a ničeho už nelituji, ať mi udělal, co chtěl. Snad jsem sama hodná nebyla, nebo nás tak osud zkoušel. Ale jim to nikdo nesmí zapomenout, ani my, ani naše děti.«

Než se nadála, už jí ruku políbila a křečovitě stiskla. Helena ucítila na ruce své slze její a dojata vytrhla jí ruku.

»Chraňte si domácí pokoj a všechno se dobře skončí. A mně neděkujte, dokud nebude po nebezpečenství, že muž se vrátí ke svým zlozvykům.«

Chvatně odcházela. Nerada by byla viděla, aby někdo ze sousedstva je pozoroval nebo poslouchal, protivilo se jí, aby přílišně jí bylo děkováno. Dostačí, když se splní účel, když bude rodina zachráněna. Co je láska?, tázala se sama sebe, když poodešla. Dosud posuzovala tuto otázku ze stanoviska svého a ze stanoviska oné třídy lidí, k nimž náležela. Trochu vášně a trochu záliby, trochu rozmarů a

trochu sobeckosti, trochu nerozumného mládí a trochu vznětů. A když zmizí půvaby, když se ztratí bezvadná pleť, když zmizí podmínky bezstarostného života a jeden nasytí se druhého, obyčejně putuje láska k neznámým krajům. Ale dnes se dívala na jinou lásku, která snad nečinila nároků na krásná slova, která netoužila po vášnivých výlevech citů, která však dychtivě a pokorně spokojovala se dobrým slovem, něžnějším oslovením, malým úsměvem. Tatínku a maminko! A co je v těch dvou slovech skryto veliké a čisté lásky! Pro to dobré slovo odpouštěla ochotně jeho rány a nadávky, odpouštěla mu bolesti a zmařená léta, odpouštěla mu všechny ty jizvy, jež tvrdě a bez rozpaků zasazoval jí svým nepořádným životem. Už se tedy usychající rostlinka lásky znovu zachytila, maloučko teprve, ale přece jen zachytila. Ráda jim bude nyní pomáhat a ráda přinese oběti, pověrčivě sama sebe přesvědčujíc, že i jí to přinese ovoce, že i ona bude mít na tom štěstí podílu.

Zmužilejí se vrátila domů a s obnovenou laskavostí chovala se k Ludvě. Brzy ji vyzvala ke spánku, sama ji uložila a v nočním kabátku se k ní posadila. Pod jejím laskáním uklidňovala se sestra a pouze občasné zachvění a pevnější stisknutí jejich rtů svědčilo, že bolest se opakuje a chorobné srdce vzdorně se vzpírá jejímu odporu. Žijíc ve stálé nejistotě, čekala na dopis Miturův. Byla sice převědčena, že její pokus vyzní na prázdno, ale aspoň naději když měla. V neděli přinesl poštovní posliček dopis. Mitura psal přímo jí, krátce a velmi zdvořile. Oznamoval, že v pondělí nemůže přijeti, maje právě stání, ale v úterý najisto asi o druhé hodině se dostaví. Helena chtěla s dopisem běžet k Ludvě, rozmyslila si to však a uvažovala. Chce-li s advokátem o samotě hovořit a upřímně mu vše sdělit, nemůže se tak stát u nich doma. Nejlépe by bylo, kdyby šla Miturovi hodně daleko naproti a potom až by ho připravila, teprve by uvedla ho do domu. Ukryla tedy dopis, na okamžik sešla na dvůr a vracejíc se volala na Ludvu.

»Nu, mohu ti říci určitou zprávu,« řekla vesele. »Pan doktor přijede v úterý odpoledne.«

Ludva zbledla a počala se třást.

»Nu, nu, snad se nebudeš už ode dneška lekat,« chlácholila ji. »Považ, že se taková věc nedá najednou odbýti. Snad několikrát se musíte viděti, než dojde k rozhodné rozmluvě. Musí tě přece také poznat, déle s tebou hovořit.«

»Já vím,« přikývla sklesle. »Jen abych se mu nezošklivila, není mi nyní dobře, jsem tyhle dny velmi nemocná. Snad abych požádala lékaře, zotavila bych se lékem.«

»Dal by ti, dítě, nějaký jed a ještě více bys si ublížila. Ale prohlédnout tě může. Chceš-li, pošlu pro něho.«

»Ne, to ne, lidé by se hned ptali, kdo stůně. Zítra dej zapřahnout, pojedeme jako na procházku a stavíme se tam.«

»Ano, tak to bude dobře,« schvalovala její návrh. »Beztoho náš kočár celý rok odpočívá. Přiveze také pan doktor bližší zprávy o našem soudu, starý Mitura by rád viděl, kdybych k nim zašla, až syn přijede. Dojdu tedy tam a potom ho na celé odpoledne přivedu. Mohlo by se stát, že by s ním přišel otec o kdo ví, odešel-li by před svačinou jako předešle.«

»Dělej, jak chceš, víš, že se na tebe spoléhám. Jen kratičkou dobu kdybych byla šťastna, jen kratičkou dobu.«

»Budeš, doufej,« řekla dojatě a políbila ji na studené rty. Byla povděčná, že se Ludva sama odhodlala jít k lékaři. Vyzvat ji k tomu znamenalo by pobouřit v ní zděšení, že je churava a to by bylo počátkem zla. S jakousi úzkostlivou bolestí očekávala úsudek lékařův. Mimoděk se pousmála, když před odjezdem viděla s jakou marnivostí se Ludva strojila, jak se pudrovala, aby zakryla svou popelavou pleť a kterak se nutila vypadat veselá a svěží. Vyjely veselé a Ludva dívajíc se po krajině usmívala se zadumčivě. Když přijížděly ke Koruni, kde panský lékař bydlil, spatřily v zahradě pana ředitele a světlé obleky dám. Asi také byly zpozorovány, ale nikdo na ně nezavolal. Přejely kolem zámku a zastavily u sličného domku lékařova, ukrytého v zeleni a obklopeného zahrádkou plnou květů. Pan doktor právě vycházel připraven na procházku. Přimhouřil oči a poznav slečny, popošel jim vstříc.

»Vzácní hosté! Těší mne, že mě dámy také jednou navštívily. Moje žena bohužel odešla kamsi na táčky, ale libo-li, pošlu pro ni, také by ráda si se slečnami jednou popovídala.«

»Ne, ne,« bránila se Ludva.

»Nebudeme dlouho zdržovat, chtěly jsme prosit o chvilečku soukromé rozmluvy,« dodávala Helena, chápajíc, proč asi Ludva tolik úzkostlivě zavolala.

»Jsem k službám, račte dál,« zval zdvořile, otevíraje dvéře. Potom za nimi vešel sám, otevřel svůj přijímací pokoj, páchnoucí léky a obvazy a nabízel židle, aby se posadily. Při tom pozorně se na obě podíval a zvážněv, čekal na vysvětlení.

»Stavily jsme se tu pouze náhodou, také jednou jsme se chtěly projeti. Cestou sestře napadlo, že byste snad jí poradil, čím by ulevila své stísněnosti. V posledních dnech se opakují její srdeční bolesti a ráda by, aby mohla býti

klidnější. Můžete-li jí něco k utišení dát, budeme vám vděčny.«

»Podíváme se, beztoho jsem slečnu dávno neviděl a nevyšetřoval. Račte laskavě odložit, poslechneme trochu, co nepokojné srdéčko dělá.«

Ludva poslechla a váhavě rozepjala blůzku. Zbledla ještě více a zahmouřila oči. Ubohá, jak je vysílena, pomyslila si Helena a srdce se jí bolestí sevřelo. Viděla tělo ne dospělé ženy, ale slaboučkého dítěte. Lékař jemně položil ucho a naslouchal. Tu poroučel vydechnout, tu stajit dech.

»Klidně, slečno, naprosto klidně,« poroučel. cítě, že se třese. »Pamatujte, že jsem starý lékař a ten musí mít důvěru matky. Tak, na něco veselého myslete, aby se srdce upokojilo.«

Myslila na Mituru, myslila si, jak by se mu ráda vrhla do náruče a div se nezasmála. Lékař stále poslouchal, klepal, i na zádech vyšetřoval a potom ukloniv se mlčky čekal, aby si šat uspořádala. Helena se naň nedočkavě dívala, on však maličko hlavou k druhému pokoji pokynul.

»Přejete si vidět nové druhy begonií,« tázal se družně a předešel do vedlejšího pokoje, kde jako ve sklenníku měl nejvzácnější druhy květin.

»Darmo vám budu závidět,« odpovídala Helena, vcházejíc vahavě za ním. Děsila se, aby sestra za nimi nešla. Znala její nedůvěru a tušila, že v ní vznikne podezření. Skutečně sotva lékař blížil se k Heleně, aby jí něco pošeptal, objevila se na prahu Ludva a svým nepokojným zrakem pátrala po jejich tvářích.

»Hezké, že?«, vynutil lékař jaksi zmateně.

»Skvostné! Pojď se Ludvo podívat. Škoda, že nemiluješ květin. Nemám času jimi se obírat a sestře je nepříjemná přílišná vůně. Pan doktor by mohl uspořádat výstavu.«

»Květiny jsou mými miláčky a tím, co je člověku milo, obyčejně se nechlubíme,« povídal už veseleji. »Nu, slečno, už jste pokojnější? Nic vážného to není, ale klidu potřebujete, naprostého klidu. Takhle kdybyste několik dní pokojně ležela a oddala se sladké nečinnosti.«

»Položím se, jak domů přijedeme,« slibovala. »Léku mi neráčíte dáti?«

»Něco uchystám, ale nerad. Není dobře nervy vysilovat. Moudře užívejte a zítra uhlídáme. Mám v Břízách několik pacientů, navštívím je a při tom se také na vás podívám.«

»Snad bych mohla sama sem přijíti, lidé by si myslili....« »Rozumím, rozumím ale buďte bez strasti, přijdu nenápadně. Však mě znáte a lidé také dobře vědí, že rád známé navštívím a nimi si popovídám. Aspoň se přesvědčím, byla-li jste poslušná a zachovala-li jste klid. Škoda, že není moje drahá polovice doma, nepustila by dámy tak lehce.«

»Jsme právě povděčny, že neučiníme obtíže. Pan doktor chtěl jít na procházku a nesmíme ještě v neděli odpoledne o poslední odpočinek ho připravovat.«

»To je mé řemeslo,« smál se laskavě. »Poshovte, hned z domácí lékárny přinesu lék.«

Na chvíli odešel a Ludva přistoupivši k sestře, nahnula se k ní.

»Nic ti neříkal?«, ptala se šeptem.

»Nic. Přišlas hned za námi a nemohl tedy mi nic říci. Kdyby hrozilo něco zlého, pověděl by to, je příliš svědomitý.«

»Zdálo se mi, že je nemluvný a že ti chtěl něco povídat. A srdce jako na schvál bušilo, div se mi neutrhlo. Nu, zítra se přesvědčí, že to bylo pouze mimochodem.«

Za okamžik přišel lékař s lahvičkou a přísně nařídiv opatrné užívání, vyprovázel dámy ke kočáru.

»Jen se hezky projeďte, ale zvolna, rychlá jízda není zdravá. Po druhé budu prosit o delší návštěvu.«

Uklonil se a povoz odjížděl. Na přání Ludvino objely Koruň a polní cestou vracely se domů, aby se vyhnuly ředitelově zahradě. Doma položila se Ludva a Helena vzavší knihu posadila se k loži a chvíli na hlas, chvíli po tichu četla. Ludva usnula, ale její spánek byl nepokojný. Stále ve spaní se děsila, sténala a divoce sebou zmítala. Několikrát byla Helena odhodlána, že ji probudí, bála se však, aby Ludva bdíc, ještě více netrpěla. Dívajíc se na její spocenou tvář, bodavou bolest cítila, nesmírnou soustrast s trpící a do duše vkrádalo se jí přesvědčení, že anděl smrti dotýká se svými perutěmi této drahé bytosti, jejíž květ mládí nadarmo vykvetl. Večer musila u sestry ponocovat. Byla velmi slabá, dusila se a lekala se noci. Polousedíc a polouležíc, upírala své vyděšené oči ke stropu, na němž stíny se mihaly. Chvílemi začínala hovor, ale po chvílích úlevy vracela se tíseň a úzkost, která její tvář rozpalovala. Až po půlnoci sklížily se její oči a usnula. Helena položivši se na pohovku upadla v hluboký, nepokojný spánek a když ji ráno slunce probudilo, byla zemdlená. Čile však vstala a pozorovala, že sestra také je vzhůru. Byla klidnější a smutně se usmívala.

»Nevyspala jsi se k vůli mně, viď,« řekla tklivě.

»Co tě napadá. Zdá se mi, že jsem až příliš mnoho spala. Bylo by smutné, abych nic nevydržela. Zpohodlněla jsem v posledním čase.

ale jak se umyju, bude dobře. Počkej, přinesu ti snídaní. Dnes vstáti nesmíš.«

»Zítra budu velmi slabá,« namítala starostlivě.

»Naopak posílí tě klid. Ostatně víš, že pan doktor ti tak radil a sečkej, až co ti řekne. Lež, lež, mazlíčku.«

Políbila ji vroucně a chvátala do kuchyně. Omyla se vodou a cítila, jak se jí vrací křepkost. Potom si také svoje snídaní k sestře přinesla a žvatlala vesele, vidouc, že Ludva je opravdu mnohem svěžejší než včera. Na chvíli seběhla do dvora nařídit, co se má dělat a vracela se k sestře. Když viděla oknem lékaře přicházet, vyšla mu naproti.

»Jak je?«, ptal se starostlivě.

»Nyní je klidnější. Děje se něco vážného?«

»Buďte, slečno, odhodlána na všechno,« povídal přímo. »Mohu vám říci, že jsem se jí včera zděsil. Nechci býti špatným prorokem, ale zdá se, že se přiblížil rozhodný čas.«

»Bože!« zaúpěla bolestně a oči jí zvlhly. »Je snad naděje, že by aspoň náhodou mohlo se uzdravení očekávat?«

»V tomto případu není náhod. Její srdeční vada učinila obrovské pokroky a za nějaký měsíc bude vysvobozena.«

Helena zavzlykla a tisknouc dlaně ke tváři plakala tichým, bolestným pláčem. Lékař mlčky se na ni díval a kýval vážně hlavou.

»Leží slečna sestra?«

»Leží, jak jste nařídil.«

»Podívám se na její nohy. Otékají-li, bude konec dosti brzký. Neotékají-li, může ještě několik měsíců vydržet. Pro vás i pro ni bylo by lépe, aby zápas příliš dlouho netrval. Bude mnoho zkoušet.«

»Aspoň jí něčím ulehčete,« prosila vroucně. »Srdce mi puká, když vidím, jak se přemahá a bolesti tají.«

»Teď už není příčiny vyhybat se silnějším lékům. Ale slečno, pozor s nimi. Jsou to jedy a větší dávka přivodila by smrt.«

»Sama jí je budu dávat,« ujišťovala. »A před ní je ukryju, mohla by si ublížit. Neříkejte, že jsem s vámi mluvila. Je teď velice podezřívavá.«

»Vím, vím, jděte napřed, já chvíli počkám.«

Spěchala si umýt oči a potom bezstarostně vešla k sestře. Za chvíli klepal lékař. Ludva se znovu znepokojila, ale jeho úsměv ji uklidnil. Žertoval, smál se a ještě jednou zkoumal puls, srdce, jako námatkou přál si vidět její nohy. Povystrčila je a Helena bezděčně upřela ustrašený zrak na malé bílé nohy sestřiny. Nic nepozorovala a oddechla si.

»Hezké, hezké,« povídal si lékař, šetrně nohy přikrývejte. »Ráda byste si zatančila, viďte? A v neděli bude k tomu u nás příležitost, po divadle se obyčejně tančívá. Pro tentokrát, slečno, opatrnost. Nedejte se svést. Až budete zdráva, sám nějakého šohaje navedu, aby s vámi hodně vesele si zatočil.«

Zasmála se radostně.

»Jít však do divadla smím?«, ptala se.

»Až jak bude. Lépe by bylo nechodit, budete-li však mít chuť a popustí-li bolesti, budiž. Jen ne dlouho zůstávat v kouři a prachu. Nebývá tam potom k vydržení a vzduch by se mohl krájet. Znáte naše venkovské lidi, že si každý požitek kazí kouřením. Sám jsem kuřákem, nechápu však, kterak možno oddávat se požitku duševnímu, který si kazím kouřem.«

(Pokračování.)

FEUILLETON.

CHOROBY LITERATURY.

Studie ze současného života duševního.

Lze si zcela dobře představiti literaturu jako živoucí organismus. Jestiť dílem lidského ducha a jako každé dílo lidské má svoje přednosti a vady. A není neoprávněno nazývati vady ty chorobami. Lze dokonce mluviti při těch chorobách po lékařsku o příčinách (jako mluvíme v medicině o aetiologii), o předpovědi čili pravděpodobných následcích přímých a vzdálenějších, jako lékař mluví o prognose, jež řídí se dle průběhu chorobného stavu a diktována je zkušeností, ba i o léčení, o therapii chorobného zjevu.

Bude-li čtenář sledovati naši parallelu až do konce, přesvědčí se, že názor náš není libovolným sněním, nýbrž že je vskutku mezi chorobami člověka a chorobami literatury mnoho podobnosti. I národohospodářské důsledky choroby jsou tu i tam závažné. Zbaví-li nemoc dělníka schopnosti pracovati a tím i vydělávati si, při čemž ještě výdaje na léky a jiné potřeby nemoci citelně zasahují do jeho kapsy, je chorcba literatury národohospodářskou pohromou, nejen pro literáty a nakladatele (knihkupce v to počítaje), ale pro celý národ, ježto je kulturní pohromou — a ta je zvláště citelna pro národ početně ne příliš silný a i finančně slabší, třebas v posledních desetiletích poněkud sílil.

Takové choroby vyskytují se ve všech literaturách. Ale veliká literatura, písemnictví národa silného politicky i počtem, bohatého a samostatného, právě jako ústrojí od přirozenosti statné, zdravé, přestojí chorobu nejednu, i vážnější, šťastně. Proto u nás třeba býti opatrným, třeba býti na stráži se zdvojenou bystrostí smyslů, aby se chorobám nedalo vzmoci se, aby se záhy postřehly a podle zásady »Principiis obsta sero medicina paratur« (počátkům braň, když je pozdě, marno lék chystat) účinněji proti nim mohlo zakročiti.

O pathologické (chorobné) literatuře mnoho se psalo ne-li u nás, aspoň za hranicemi. Kterýs francouzský list literární stvořil dokonce výraz »literaturitis« podle řeckého vzoru, jenž zánět označuje příponou -itis na jméno chorého orgánu připjatou. Sám jsem podle práce rižského psychiatra A. Behra před lety ve Světozoru rozhovořil se o chorobné literatuře, o dílech, jež pocházejí z péra skutečně chorých, z nichž zvláště zmatení (paranoikové) budí časem pozornost veřejnosti, volajíce na pomoc proti velkým nebezpečím, jež národ ohrožují, způsobem tak opravdovým, že i vážní lidé jdou jim na vějičku, bráníce se proti domnělému pronásledování, jindy celými svazky básní, jimž nikdo nerozumí, ale které pro tuto tajemnost mnozí vážně béřou, veřejnost na sebe upozorňují. Tuto literaturu chorobnou nemyslím, ač i u nás laskavostí některých literátů, redaktorů i svou vlastní činností redakční nasbíral jsem některé doklady sem zapadající. Nezapomněli jsme ani na »Journal des aliénés«, časopis, který vydávali ve Francii chovanci kteréhos ústavu choromyslných.

Míníme, jak na počátku zmíněno, chorobné zjevy literatury, jimiž vývoj její trpí, pokrok se ochromuje, odbyt knih podlamuje, zájem čtenářstva o českou knihu ničí, takže z malého celkem obecenstva zbývá pak jen zlomek, jenž zůstává literatuře věren, kdežto ostatní, aby svůj kulturní hlad, svoji potřebu po duchovních dojmech ukojili, obracejí se k literaturám cizím nebo k jiným vlivům dnešní výchovy, hudbě, divadlu, cestování atd. Je na poli tom už žádoucí obrat. Každý, kdo pozoruje za posledních let vývoj věcí, to cítí. Přemýšlí se o nápravě, ale lék se nenalézá. A je nebezpečí, aby se nepřišlo pozdě.

Lékaři praví: Tolle causam! Odstraň příčinu — zmizejí následky. Třeba proto hledati příčiny dnešních chorob literatury, lék se již najde.

Chorob těch je více. Nemůžeme je probrati všechny a nebylo by zatím ani opportunní dnes, kdy je třeba k nápravě dorozumění všech tří na literatuře zúčastněných kruhů, literátů, nakladatelů (a knihkupců) a obecenstva, sahati nahou rukou na žhavé železo a rozlaďovati výtkami, kde je třeba souhlasu k soustavné, harmonické, cíle vědomé práci, a také není třeba ani možno všemu zlu najednou odpomoci. I prozíravý lékař, naskytnuv se k případu, kde více chorob podlamuje síly nemocného, úsilí svoje namíří nejprve na ony, jež nejvíc život svěřence ohrožují.

Je to, myslím, cizopasník, který příliš mnoho střebá na šťavách duchovního organismu, zvláště mladého. Mezi mládeží bylo vždy nejvíce a nejvděčnějších čtenářů.

Je to sport.

Vedlo by nás příliš daleko, kdybychom zdroje tohoto rozkvětu vyhledávali — není naším úkolem po nich pátrati. V tom jsou však za jedno všichni vážní lidé. Upadá zájem o vědu, zájem o umění, zájem o politiku. Vše dusí sport. Denní listy přinášejí, jsouce nuceny hověti z abonentní politiky poptávce, v každém čísle několik sloupců sportovních, které pro gros čtenářstva nemají žádný význam. Nemají také žádného významu — v tom rozsahu a v těch podrobnostech — ani pro národ, hovíce jenom ješitnosti několika lidiček nepříliš významných, kteří by se přece rádi nějak uplatnili a jinak při nedostatku vloh a píle není jim to možno. Jaký smysl má pro veřejnost, které mají denní listy hovět, na př. zprávy, že »v semifinalu utkají se 2 jižní ligy mimo Southamptonu ještě Fulham«, nebo že »v oddíle C hraje Novoměstský S. K. I b, který dosud vítězně obstál, s Hlubočepy«, nebo že je v nějakém zápase soudcem pan Řeřicha nebo vítězem pan Houžvička. Také jsme za mladých let hráli špačka, pasáka nebo barborku — bez soudců a bez sportovní rubriky v denních a »odborných« listech a cíle, otužení a kompensace proti jednostrannosti studia bylo dosaženo. Aby nám bylo rozuměno, nejsme proti sportu, znám jeho vliv na tělesný vývoj a jeho cenu, vím, že správné pěstění sportu i ducha pobádá ke snaze o lepší, pěstujíc ctižádost, navazujíc styky mezinárodní atd.

Ale tak, jak se pěstuje, je přepjatost, je chorobou kultury, je cizopasníkem, ježto všechny síly ústrojí střebá sám pro sebe, neponechávaje jiným duševním úkonům času ani prostředků a škodí především literatuře. Snad bylo i nutno, aby sportem jedna generace aspoň z části svého žití se občerstvila, když bylo předcházelo období jednostranně duševní, z něhož vyrostl, když nám vláda spoustou filologie a gymnasií nadělala tolik vzdělaného proletariátu a závislého, málo mužného úřednictva s heslem »ich dien« — snad je to jenom šťastná krise v životě národa, jako při chorobě v boji proti

zlému vetřelci, nebezpečnému bacillu napíná ústrojí prudkou reakcí veškeré síly, aby nepřítele udolalo (vysokou horečkou, zastavením všech úkonů vedle zostření těch, jež mohou pomoci [práce srdce atd.]). Snad je dnešní zbytnění sportu takovou kritickou dobou. Je-li, myslím, že už je čas, aby nastal obrat. Neboť trpí jím již nejvzácnější květ lidského ducha, umění, hlavně slovesné, jež je nejpopulárnější, t. j. patří lidu.

Sport je nebezpečný cizopasník literatury.

Jiná choroba je — jako hyperplasie jednoho orgánu na úkor druhého v těle lidském — přebytek překladů. Je třeba překladů, zvláště malá literatura je potřebuje. A zvláště z vědy mělo by býti mnoho, ovšem opatrně, znalecky překládáno. Ale co pozorujeme? Z vědy nepřekládá se skoro nic — a co se překládá, nebylo mnohdy třeba překládati, zvláště z němčiny, kterou skoro každý český vzdělanec ovládá. Za to však se překládá nesmírně mnoho z belletrie. Je nutno, abychom měli v překladech ukázky nejlepšího, co mají všechny literatury, ale není třeba, aby se překládal současně jeden autor, třebas méně významný, dvakráte i třikráte.*)

Je třeba, abychom měli Tolstého, Sienkiewicze, Lotiho, Dickense, D'Annunzia a sto jiných, ale není třeba, abychom překládali zahraniční autory šestého nebo desátého řádu, protože některý začátečník, pokoušeje se v překladech, má právě po ruce německý překlad toho autora, a může nedostatečné ještě jazykové vědomosti svoje kontrolovati překladem z Reklamky. Mohlo-li se »le canard« přeložiti »kanarče« (místo kachna) a překladateli nevadilo, že kanarci se nekoupají v rybníce, a mohlo-li se »gościniec« přeložiti hostinec (místo silnice), při čemž překladateli nevadilo, že se v dalším píše, že ten gościniec byl dvě míle dlouhý,*) je to důkazem, že se překládá špatně, jako hořejší doklad o 2—3 překladech jedné práce a jiné výše uvedené důvody ukazují, že se překládá mnoho.

Tolik na doklad tak zv. hyperplasií v literatuře.

Ale máme i novotvary zhoubné v písemnictví. Abych mluvil srozumitelněji, řeknu: rakovina. Za rakovinu naší literatury uvádím krváky. Rád se ohlížím po dokladech v životě současném, případ s krvavým románem o loupežníku Musolinim, jenž rozvrátil klid jisté dělnické rodiny a jenž skončil, když rozumný dělník, přišed na krvák, hodil knihu do kamen — odsouzením dělníka na den do vězení (člověka toho bych byl nejen osvobodil, nýbrž ještě odměnil, ale před soudem rozhodla zase jen litera zákona —) ukazuje, jak špatný vliv má podobná rakovina na jednotlivce, nejen že odnímá místo dobré knize, ale že i morálně kazí. A přece se nic neděje proti této neřesti. Je to jedna ze závažnějších chorob literatury.

Průběh, prognosa a therapie uvedených a četných jiných chorob závisí na dohodě, sblížení a dorozumění se všech zúčastněných kruhů. Navrhuji anketu, schůzi neb sjezd literátů, nakladatelů, knihkupců, interesentů z obecenstva, činitelů osvětových, jež by se o problemech uradila a ve stále činné komisi úkoly svoje prováděla. Dr. D. Panýrek.

*) Vyjímám případy, kde 2 překladatelé nevědouce o sobě pracovali současně na témže díle. Tu není viny, leda v nedostatečné organisaci a proto „Máj" ťukl kdysi již na důležitý bod organisace překladatelů.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK dožil dne 7. března šedesát let. Prací kritickou i politickou dodal svému jménu zvuku válečného hesla. Dnes těžko se o něm vysloviti beze zdání stranickosti. Temperamentní, neústupný, vyzbrojen hlubokým vzděláním vědeckým, člověk širokého obzoru, vnesl Masaryk svými myšlenkami i svou činností do plochého života českého hojně kvasu — jaký z toho bude míti tento život prospěch, lépe a spravedlivěji posoudí nezaujatá budoucnost. Literární práce Masarykova je velikého rozsahu. Zabývá se otázkami filosofickými, sociologickými a politickými. Známo jest jeho rozhodné stanovisko v bojích rukopisných, v nichž stál pevně po boku Gebauerově. Z jeho myšlenek filosofických vytknouti sluší výklad kontinuity duševního života české reformace s hnutím obrozenským a tím i se životem dneška.

ČESKÁ DIVADELNÍ HRA V BERLÍNĚ. Na jevišti berlínské »Literarische Gesellschaft« provedena byla Dykova hra »Smuteční hostina,*) přeložená do jazyka německého Fr. Zavřelem. Podle zpráv časopiseckých měla hra úspěch. U části kritiky ovšem narazil autor pro český svůj původ. Listy chválí Dykův dialog, který za vzorné berlínské regie a ve vybroušeném podání berlínských herců vynikl.

»VĚČNÁ NEVĚSTA« NERUDOVA, SL. ANNA HOLÍNOVÁ ZEMŘELA Suše, bez nejmenší vzpo-

*) Vydána ve 33. sv. Divadelní knihovny Máje.

mínky provinula se běžnými dennímí záznamy zprávička, že dne 27. února t. r. v ranních hodinách zemřela slečna Anna Holinová. Naplaveninou denních událostí stržen do propadliště zapomenutí kamínek, jenž kdysi, před dávnými a dávnými lety, všemi svými hranami svítil báječnými barvami. Slečna Holinová, bývalá láska Nerudova, zářivá hvězdička na horizontu ohnivé, vroucí jeho lásky, shasla — přeletěla naposledy oblouhou, myriadami »hvězd jako vřesných zvonců«, ale umírající, poslední její světýlko, slabounká nitka, poslední záchvěv její duše nikoho nevzrušil, svým smrtelným zápasem, svým chabým vzplanutím ani vzpomínku nevyvolal. Ten, kdo kdysi napsal:

Klečím a hledím v nebe líc,
myšlenka letí světům vstříc —
vysoko — převysoko —
a slza vhrkla v oko — —

dávno a dávno odešel před Annou Holinovou, a nebylo, nezůstalo tu nikoho, kdo by zapomenutou, shaslou hvězdičku oplakal.

Divná, záhadná věc! Umřela žena, a málem by si byl nikdo na ni nevzpomněl, čím byla pro básníka a spisovatele, jímž počíná moderní česká literatura.*) A přece má pomník nehynoucí, pomník slavný, záviděníhodný, monument královský. Má jej v knihách Nerudových, má jej v literatuře. Spolek výtvarných umělců Mánes vydal nedávno ve svém »Zlatorohu« studii Arna Nováka, ve které čteme:

»Pětiletí, které dělí básnické knihy mladého Nerudy — »Hřbitovní kvítí« a »Knihy veršů« — jest z nejvýznamějších dob jeho života. Nebyla to však ani smrt otcova, ani důvěrné sblížení se stárnoucí matkou, nebylo to zřeknutí se dráhy úřednické a professorské ve prospěch liberálního novinářství, ani první nesmělá sláva, přerušená literárním skandálem, co přepodstatnilo Nerudu. První akt polotragické komedie lásky Nerudovy zjemňuje jeho sensibilitu, vzněcuje hluboce jeho cit, učí jej graciésní hře rozmaru, vyvolává v jeho lyrice konečně i hudební melodii.

V tomto prvním, celkem beznadějném a chmurném dějství prožívá drsný, nedůvěřivý mladý poeta lyrických dissonancí v poměru k prosté a jemné dívce neustálý boj vášnivé touhy po úplném oddání se s chladným, analytickým rozumem, jehož leptajíc ironická lučavka rozkládá a ničí vlastní život citový. Naslouchá do svého nitra, a tu zaznívají vedle nejněžnějších akkordů romanticko-sentimentální erotiky i výsměšné, příkré tony rozčarované skepse. A přece vztahuje zas náruč po milence, než, ohlédne se za sebe a tu vidí, kterak s drsným úšklebkem sardonický Mefisto skanduje svoje zlomyslné rhytmy o rozvaze, chlebě, zaopatření — a rozluce. Poslouchá chvíli tohoto ducha chladného a kontrolujícího — a uvěří mu konečně. Opakuje již svojí Anně tato slova o vnějších nutnostech rozchodu, s větší pýchou korektního občana než pravdivého milence, a přidává jako by jen parenthesou vlastní vyznání studeného intellektu nad horoucností srdce. — —

Tento první akt Nerudovy komedie lásky, spjatý s jménem Anny Holinové a zachycený kromě bezohledné, sebetrýznící korrespondence v řadě intimních čísel »Knih veršů«, jichž trhaný, chvatný, překotný rukopis má cenu psychologického autografu, jest typický nejen pro Nerudu, ale pro celou mladou generaci s ním vystupující . . . .

Nejkrásnější kytici na hrob Nerudovy lásky položil autor studie v partii, kde mluví o »Prostých motivech« Nerudových . . . »Vrátil se zase do sychravého, mlhavého, podzimního domova svého srdce. Episodu z tohoto návratu s přeraženými křídly symbolisoval v posledním cyklu »Prostých motivů« elegickou písní, opuštěného plavce, rozumím-li dobře básnickým podobenstvím a obrazovým znamením tohoto lyrického arcidíla, jest to jediný pozdrav Nerudových mužných let první milence, té, která kdysi chtěla vsednout do jeho člunu. Bílé ruce, vzpínající se jako pruhy vln po Nerudově loďce, patřily jeho »věčné nevěstě«, Anně Holinové . . . .

* *

Zmíním se při této příležitosti o zajímavé legendě, vztahující se k Janu Nerudovi.

V Sebraných spisech Nerudových (F. Topič), v »Povídkách malostranských«, je tajuplná, dusná skizza, nazvaná »U tří lilií«. Na konci uvedeno, že vyšla tiskem poprvé v Podřipanu dne 8. června 1876. Když jsem shledával v literatuře několik jiskřiček, tryskajících ze slunce první velké lásky Nerudovy, zašel jsem do knihkupectví páně Topičova jako do Nerudovy publikační ústředny.

Za knihkupeckými pulty sedávají lidé, kteří zaslechnou mnoho intimit ze života spisovatelů. Obírají se knihami, znají autory, a mají zvlášť vyvinutý smysl pro podrobnosti z jejich života. A tu jeden ze strážců knižního bohatství upozornil na zajímavou legendu. Vypravuje se, že prý Jan Neruda líčí zde skutečnou událost ze svého života, a že exotická hrdinka povídky »U tří lilií« zanechala v srdci jeho hlubokou jizvu.

Otiskuji povídku v celém jejím znění:

U TŘÍ LILIÍ.

Myslím, že jsem tenkráte šílil. Každá žilka hrála, krev byla rozvařena.

Byla teplá, avšak tmavá letní noc. Sirnatý, mrtvý vzduch posledních dnů byl se konečně sbalil v černé

*) »Národní Listy« uveřejnily v sobotu dne 5. března t. r. z péra Viléma Pražáka velmi pěkný, zajímavý článek o sl. Anně Holinové.

mraky. Bouřný vítr je s večera mrskal před sebou, pak se rozhučela mohutná bouř, zapraskal liják, a bouř a liják trvaly až do pozdní noci. Seděl jsem pod dřevěnými arkádami hostince »u tří lilií«, poblíž Strahovské brány. Malý to hostinec, četnější tenkrát navštívený jen vždy v neděli, kdy tu v salonku při pianě bavili se tancem kadeti a desátníci. Dnes byla zrovna neděle. Seděl jsem pod arkádami u stolu poblíž okna sám a sám. Mocné hromy skoro ráz na ráz burácely, liják tloukl do taškové střechy nade mnou, voda srčela v stříkavých potůčcích k zemi, a piano mělo uvnitř salonku jen kratičké oddechy a vždy zas se rozvonilo znovu. Chvilkami hleděl jsem otevřeným oknem na točící, smějící se páry; chvilkami zas zahleděl jsem se ven do tmavé zahrádky. Někdy, když šlehnul jasnější blesk, viděl jsem u zahradní zdi a na konci arkád bílé hromady lidských kostí. Bývalť zde druhdy hřbitůvek a právě tento týden vykopali z něho kostry, aby je převezli jinam. Půda byla ještě rozryta, hroby otevřeny.

Ale vydržel jsem u svého stolu vždy jen na krátký čas. Vždy jsem se zas zdvihnul a přikročil na chvilku k dokořán otevřeným dveřím salonku, abych na tančící se podíval blíž. Vábilo mne tam krásné, as osmnáctileté děvče. Štíhlý vzrůst, plné, teplé formy, v týlu přistřižený volný černý vlas, oblý hladký obličej, světlé oko — krásné děvče! Zvláště ale mne vábilo to oko její! Jak voda jasné, jak vodní hladina záhadné, takové neúkojné, které ti přivolává ihned slova: »Spíše se nasytí oheň dřev a moře vod, než krásnooká nasytí se mužů.«

Tančila skoro ustavičně. Ale dobře pozorovala, že vábí zraky moje. Když tančila kolem dveří, mezi nimiž jsem stál, vždy upřeně se zadívala na mne, a když tančila salonkem dál, viděl a cítil jsem, že při každém otočení zavazuje její zrak o mne. Nepozoroval jsem, že by byla s někým promluvila.

Již zase jsem tam stál. Zraky naše se ihned setkaly, ač děvče stálo v řadě poslední. Čtverylka se chýlila ku konci, pátá toura dozněla, v tom veběhlo jiné děvče do sálu, udýchané a promoklé. Prodralo se až ku krásnooké. Hudba začala právě touru šestou. Mezi prvním řetězem šeptala přibylá krásnooké něco a tato kývla mlčky hlavou. Šestá toura trvala trochu déle, komandoval ji svižný kadetík. Když byl konec, pohlédla krásnooká ještě jednou ke dveřím zahradním, pak šla ku předním dveřím salonku. Viděl jsem ji, jak venku si dává svrchní šaty přes hlavu, pak zmizela.

Šel jsem a usedl zas na místo své. Bouř začala teď jako by znovu, jako by ještě nebyla si ani zahlomozila; vítr hučel silou novou, blesky tloukly. Naslouchal jsem v rozechvění, ale myslil jsem jen na to děvče, na ty zázračné oči její. Na cestu domů nebylo beztoho ani pomyšlení.

As po čtvrt hodině zas jsem se podíval ku dveřím salonku. Zde stála krásnooká opět. Rovnala si promoklé šaty, utírala vlhké vlasy a starší nějaká družka jí pomáhala.

»A proč jsi šla v té nehodě domů?« tázala se tato.

»Sestra přišla pro mne.« Hlas její slyšel jsem teď poprvé. Byl hedvábně měkký, zvučný.

»Stalo se něco doma?«

»Matka zrovna umřela.«

Zachvěl jsem se.

Krásnooká se otočila a vystoupila do samoty ven. Stála vedle mne, zrak její spočíval na mně, cítil jsem ruku její vedle třesoucí se ruky své. Uchopil jsem ji za tu ruku, byla tak měkká.

Mlčky jsem táhl děvče dál a dále do arkád, děvče následovalo volně.

Bouř dostoupila teď svého vrchole. Vítr hnal se jako příval vodní, nebe i země ječely, nad hlavami se nám válely hromy, kolem nás jak by mrtví řvali z hrobů.

Přitiskla se ke mně. Cítil jsem, jak se mi k prsoum lepí vlhký její šat, cítil měkké tělo, teplý, sálající dech — bylo mně, jako bych musil vypít tu zlotřilou duši z ní!

*

Bývá vždy cosi pravdy v legendách. Je-li pravdiva tato legenda, nemohl Neruda vznik lásky přesvědčivěji vylíčiti, než jak naznačeno v této Malostranské povídce. Přišla, ač matka její byla nemocna — vrátila se, když umřela, vrátila se, přišla za jeho očima, za snivými, dlouhými, hlubokými pohledy básníka! Tančila, vířila v kole, utápěla svou bolest, ohlušovala svoje svědomí — srdce, duše její byla stísněna.

»Nepozoroval jsem, že by byla s někým promluvila!«

Na závěru povídky je všechno — vznik veliké lásky, pokání, očista, vzkříšení.

»Přitiskla se ke mně . . . Bylo mně, jakobych musil vypít tu zlotřilou duši z ní!« K.

MISS DUDY-DUDY je nová operetní attrakce Vinohradského divadla. Vida, jakou má přitažlivost taková lehounká divadelní novinka — měla svou premiéru ve všední den, byla dávána mimo předplacení, a divadlo bylo dvakrát za sebou vyprodáno. Tak zvané premiérové obecenstvo, jež tak rádi vídáme v divadlech, přišlo v plném počtu. Je vidět, že Praha chce všechno vidět, všechno znát, že je dnes modou, nepropást ani jediné příležitosti, dobře se pobavit, setřást se sebe starosti, zasmát se, přivonět si k takové apartní voňavce, jež má světovou marku. Operetka, barvitá a měnivá jako motýlek, jehož pelu se mnoho dotýkati nesmíš, aby ti nezůstal na prstech, stává se cikánskou píšťalkou, za kterou se všechno hrne. Na Vinohradech řeší program divadelní velmi prakticky — jednou se vytasí s premiérou literárních kvalit, po druhé nabídnou bonbonek jen tak pro svlažení vypráhlého hrdla. Le-

hounká svěží hudba, mosaikový děj nikterak nových, ale líbivých variací, hlavně však temperamentní provedení rozhodlo o úspěchu premiéry, která v neděli na to o večerním představení naplnila divadlo do posledního místečka. Zvláštní přízni těší se představitelka titulní role, slečna Durasová. Hraje rozkošného diblíka s takovou přirozenou, nenucenou vervou, s takovým zanícením, že divák s rostoucím povděkem sleduje její sympatické, nevtíravé skotačení po jevišti. Pozorujeme, že vrací se doba, kdy operetní divy vládly Prahou. My, kteří pamatujeme tyto doby, vzpomínáme na příklad na dávnou předchůdkyni sl. Durasové, na slečnu Laušmannovou, která měla na svědomí mnoho karcerů a mnoho dvojek z latiny a řečtiny. Přeletěla tato doba, zapadly do propadliště Bocacciové a Malí vévodové, a marně se činil pokus, vzkřísit tyto nebožtíky a vrátit je divadelnímu životu. Hledal se nový genre, a našel se; přišli Fallové, a za nimi operetní divy, které si podmaňují svět. Dnes je operetní divou pražskou sl. Durasová, dnes opakuje se to, co dělo se před třiceti lety — první řady vyplňují

JAN NERUDA A ANNA HOLINOVÁ.

ALŠOVA ILLUSTRACE K PROSTÝM MOTIVŮM.

studenti, kteří v junáckém zanícení vrhají favoritce kytice na scénu a nadšeným potleskem volají ji znovu a znovu na scénu. Vedle sl. Durasové byl to především tenorista pan Šašek, jenž zdravým svým orgánem jen jen hýřil a novince vydatně pomáhal k úspěchu. Vydatnou silou vinohradského ensemblu je paní Zelenková, která svým milým humorem dominuje v každé scéně. Pan Dobrovolný zaskočil z činohry do operety, a výraznou svojí hrou dobře se mezi zpěváky vyjímal. Režii živého tohoto operetního kalejdoskopu měl řed. p. Václav Štech, jenž má ovšem i o hladkou souhru hlavní zásluhu. Celý složitý aparát fungoval jako kolečka v hodinkách. —or.

JEJÍ MILOST STARÁ PANÍ. Národní divadlo uvedlo na scénu novou hru dánského spisovatele Gustava Wieda, která svým těžkým, dusným ovzduším nezanechává v diváku nejlepšího dojmu. Hra sice končí jakous takous smírnou perspektivou, ale posluchač musí se vnucovati do víry, že na rozvalinách ztroskotaného rodinného života podaří se zbudovati snesitelný rodinný krb. Ještě nejsympatičtější je titulní postava této činohry, dáma ze starého saekula, která statečně odolává bouřím života a v největším zmatku neztrácí hlavy. Srdce hraje, bohužel, u této energické ženy roli zcela podružnou. Žení se její syn, statný junák, jenž jakoby byl prototypem pravé radosti ze života, béře si vdovu, krásnou, životem kypící, ale zviklaných mravních zásad. Stará paní ustupuje novomanželům, opouští svoje rodinné sídlo ve chvíli, kdy mladí při-

cházejí — a tu divně, studeně působí její proroctví, že do roka tu bude zase, že bude tu vládnout, jako tu panovala až doposud.

Hra s úžasnou rychlostí, s překotným spádem předvede ponurou tragedii mladých lidí. Manžel zjistí, že jeho žena má milostné pletky se svým bratránkem, který se před lety o ni marně ucházel, a provede na nich dílo strašlivé, nechutné pomsty. Zastihne je v nějaké chatrči, zavře je tam, boudu s několika strar zapálí, a milenci zahynou v této hranici jako v nějakém skálopevném vězení. To ovšem nejde člověku nijak na rozum, poněvadž slyší mluvit o slaměné chajdě, kterou přece mohl milenec v zoufalém zápase o život snadno rozvrátit.

Její Milost stará paní vrací se v této kritické chvíli na své sídlo. Není vám, mimochodem řečeno dost jasno, proč odcházela. Či snad k vůli tomu, že snacha neuposlechla, když ji vybízela, aby v cestovním obleku zasedla ke stolu? Ale budiž — uznala za vhodné opustit syna ve chvíli, kdy potřeboval její pomoci a záštity proti ženě, jejíž všelijakých choutek mohla se obávati a jež mohla rozumnou výchovou zažehnávati. Teď, když její syn topí se ve výčitkách svědomí a zahání je sebevražedným pitím, zahájí stará paní záchranné dílo, aby vyrvala syna ze strašné situace, ze které není takřka, jak hra prokazuje, možného východiska. Tyto tři hlavní role provedli sice herci — dámy: paní Danzerová, paní Laudová a p. Vávra — s velmi pozoruhodným zevnějším úspěchem, ale ani jeden z nich nedovedl postavy tyto hrou zvednouti z dusna, jímž jsou prosyceny. Tím méně mohlo se to ovšem podařiti představiteli nadučitele, panu Želenskému, jenž jistě věnoval problematické a svrchovaně nesympatické této figuře mnoho studia. Valně nepochodila tentokráte ani sl. Sedláčková, jež hraje dcerušku nevěrnice z prvého manželství. Je to vzdorovité, volně vychované stvořeníčko, jež je ve hře vlastně jenom přílepkem, na němž autor snad chtěl něco demonstrovat, ale zdá se, že ve chvatu na rozvedení pěkného motivu zapomněl. Herečka chytila tu tony zcela cizí, příliš tvrdé, tu a tam až zarážející, a následek toho byl, že dala děvčátku zcela nesympatický ráz. Nejšťastnější byla slečna Sedláčková v projevech nenuceného dívčího temperamentu, a tu — bohužel, že trochu pozdě — dohánělа, čím na svojí Karen se prohřešila. Za to byl skvostný pan Sedláček v roli starého sluhy. Je to zvláštní případ — jedna z nejmenších rolí v kuse, a co milých dojmů způsobila! Dobrou figurčičkou je ještě žena nadučitelova, kterou dobře seshrála paní Hübnerová. Pan Schlaghamer neměl tentokráte mnoho příležitosti zvlášť výrazně na sebe upozornit — za to si dal jak náleží záležet, aby aspoň elegancí zevnějšku zachránil reputaci svého hrabátka. Režie ředitele p. Gustava Schmorana ze vybavila interieur velice ladně. J. H.

Z PRAHY OHROŽENÉ. Klub za Starou Prahu vydal již druhé číslo svého časopisu, v němž temperamentně jde za svým bojovným heslem, hájiti se vší rozhodností vše, co ze staré Prahy může a má přejíti, ať jako živý činitel nebo jako s úctou opatrovaný, odumřelý zbytek, v trvalý duchovní majetek budoucích generací. Jsme od let strážci Staré Prahy, a proto chceme sledovati záslužnou činnost Klubu, jež nabývá svým periodickým Věstníkem toužené váhy a velkého významu. Klub marně protestoval proti novostavbě na Perníkově, kde má býti sbořen starý dům čp. 346-I. (vedle domu »U Medvídků«), a na jeho místě má býti postaven nový, čtyřpatrový dům. Perníkov doposud jest ve starém zachovalém stavu jako jednotná část města. Dům č. p. 346—I. sám o sobě není zvláštní umělecké nebo historické ceny, ale má pro celek Perníkova důležité vlastnosti — je stejně skromný a v prostě poctivé architektuře stavěn jako ostatní domy, jest jednotkou v celku, podmiňující jednotnost, celistvost náměstí. Důležitost těchto jeho vlastností vystoupí, jakmile s novým projektovaným domem nastává možnost, a dle pražských poměrů i pravděpodobnost, že s novým domem a jeho průčelím, nebude-li míti vlastností starého domu, dostane se do náměstí cizorodá jednotka, rušící jednotný celek. Poněvadž Klub se svou další žádostí, aby byla jako regulační čára ponechána nynější čára Perníkova, nepochodil, podal protest k Zemskému výboru.

Nebezpečí hrozí jiné znamenité stavitelské památce — barokní dům na rohu Vodičkovy a Jungmannovy ulice (č. p. 730/2 n.), dům, kdysi majetek slavného sochaře M. Brauna, má býti zbořen! Klub se přičiňuje o jeho zachování, v nejhorším případě podá návrh na zachování aspoň nejdůležitější jeho části, protože je významnou památkou barokní Prahy. Souvisí svým vznikem se jménem sochaře Matyáše Brauna, který měl tři výstavné domy na N. Městě a také tento (koupiv chatrný domek v tom místě r. 1724 od Doroty Pořické) vystavěl r. 1726 (dle berní rolle, vyd. Matějkou v Pam. arch. XVII., 56.) a opatřil nad portálem svým znakem. Rodina držela pak dům až do r. 1773, později získala jej stará rodina pražská Branbergerů. Façáda svými tvary architektonickými i plastikou (dvě sochy allegorické stojí nyní ve dvoře u kašny) velice se odlišuje od běžných tehdy a silně zvlněných forem baroku, jemuž jsme zvykli říkati pražský, a ukazuje tak zřejmě odlišný, konservativní vkus majitele, který jistě sám také navrhoval plochý reliéf na arkýři, svůj znak nad portálem a sochy. Několik pozdějších přídavků, zejména mřížové zábradlí balkonů a adaptace nádvorní nevadí, aby byla hájena památka na Novém Městě z nejzachovalejších a pro výstavbu Prahy v barokní době z nejdůležitějších.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 25.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BENEŠ GRÜNWALD:

SVÉ HVĚZDĚ VÝCHODNÍ.

Cizími se toulav moři
pluji domů zpátky,
nad plachtovím hvězda hoří
mezi mraků zmatky.

Úmysl jak zrál by kýsi
v záři její lepé,
pozorně mne prohlíží si,
svítilničkou třepe.

Poznávám tě v sester davu
i přes drahná léta,
tys mne vedla ze přístavu
do širého světa.

Zmizela's mi pod obzorem,
já tě nepohřešil,
tenkrát s nových světel sborem
k příští jsem se těšil.

Ale již již při obzorech
číhaly zlé vlny
a při hromů rozhovorech
vzduch byl zloby plný.

Moc jsem prožil, mnoho zkusil,
zalíbil si v mnohém,
mnoho zavrh a si zhnusil,
co dřív bylo bohem.

Vzácného co měl jsem kovu,
a zas vše jsem ztratil!
Nejdráž cením, čím jsem znovu
vsled se obohatil.

Nestojí to za schování
ani za starosti,
před smíchy mne neochrání
šperk, na němž mám dosti.

Pouhý prostý poklid je to
a sny smavých dětí,
stříbro, které do vln vseto,
přes mé dráhy letí.

Avšak teď se těším zlatem,
ty jež, hvězdo, dáváš;
sám to nevím, proč tak s chvatem
se mně milou stáváš.

Vzpomínám si jako v mlze...
— ano, tak to bylo:
toužil jsem, zrak zalit v slze,
konat velké dílo.

Tobě, jež jsi u hlav plála,
svěřil jsem se s citem,
a tys vše mi schvalovala
žehnajícím svitem.

Proto, když jsem po nejvyšším
toužil od těch časů,
nechybělo snů mých říším
krásno tvého jasu.

A to krásno zas k mé hlavě
jak pták zlatý vlaje,
známý nápěv zpívá smavě;
slouchám nedýchaje.

V očích slzy jako hráchy,
jásotem hruď šílí;
mladosti mé dojme plachý
postůj, nabuď síly!

Šeptejme si zas, jak bylo
v mnchou tak noc dlouhou,
když se srdce celé spilo
tajemstvím a touhou.

A já zapru dálky všecky,
kde jsem se kdy ocit,
za ten svěží, ryzí, dětský,
za ten s tebou pocit.

A já vše, co mým je jměním,
dám ti rád a s chvatem,
jen mne uspi věčným sněním
na tvém klíně zlatém.

JAN HAVLASA:

ČESKÁ OSADA.

Kalifornská povídka.

Přivítání, jehož se tomu člověku ode mne dostalo, nepřetékalo právě laskavostí. Nebylo to konečně mojí vinou, že vypadal jako otrapa a že nesl v ruce odřený americký kufřík. Nebylo konečně ani jeho vinou, že ono prosincové dopoledne bylo tak trochu chladné při vší své sluneční záři, vůni růží a šelestu palem, — že já už jsem tak schoulostivělý čtyřmi lety v Kalifornii strávenými od jednoho konce roku k druhému vždy v letních šatech, — a nejméně už, že jsem té noci šel spat až po třetí, příliš zaměstnán byv prací, a že bylo v mých úmyslech vstáti až někdy k poledni, kdy ranní moje koupel ve vaně nebyla by tak ošemetně ledová. Měl jsem na něj vztek už dříve, než jsem ho viděl; proklínal jsem ho, jak stál na verandě mého domku, chvílemi přešlapával se slonní něžností, a zvonil, zvonil, zvonil, div že zvonku ve dveřích neukroutil.

Přehazoval jsem se v lůžku a zoufale čekal, až ten dotěravec odejde. Shledal jsem v paměti všechny možné kollektory, kteří mne měsíčně navštěvovali, od telefonního až po elektrářského. Nebyl den ani pro jediného z nich. Proč jen to chlapisko netáhne ke všem čertům, — lál jsem polohlasem.

Chvílemi zvonění přestalo. Natahoval jsem uši, čekaje, kdy už ozvuk kroků ohlásí mi ústup vetřelcův. Vteřiny se táhly, mimikujíce nekonečno. A pak zvonek začal bláznit zas. K nevydržení.

Vylezl jsem z postele, potichu otevřel dvéře ložnice, vplížil jsem se do předsíňky a záclonkou okénka ve dveřích spatřil jeho uondanou, zoufale rozhodnutou fysiognomii. Měl na sobě svrchníček, jenž marně se snažil vzpomenouti si, jaké byl původně barvy. Co zpod svrchníčku dole i nahoře vykukovalo, zdálo se býti ještě pochybnějším. Ze všech obchodních agentů tento byl rozhodně nejchatrnější doporučenkou svému artyklu, — řekl jsem si. Pomaloučku odšrouboval jsem zvonek ve chvilce přestávky. A pak s vítězným pocitem v duši jsem vklouzl zas do ložnice.

To, co bylo dříve zvonkem, chabě zachrastilo a já jsem se spokojeně stočil pod pokrývkou, abych unikl rušivosti onoho směšného zvuku. Ještě půlhodinky, řekl jsem si, a potom vstanu. Ale oddech spokojenosti mi ještě neodpadl se rtů, když tu drzoun změnil taktiku. Začal bušiti do dveří, jakoby se chtěl dostati domů. To už jsem začal klíti česky i anglicky. A když bušení nemínilo vzíti konce, vyletěl jsem do předsíně, porozevřel dvéře a zaburácel anglicky:

»Člověče, chcete, abych telefonoval pro policii?«

Strčil patu do dveří, nestyda.

»Ničeho nechci, táhněte,« okřikl jsem jeho manévr.

Ale on odřekl klidně: »Mr. Savadsal.

»Ye-és,« splynulo mi se rtů. »What do you want?«

A tu vyšlo na jevo, že mám co dělat s krajanem.

»Rád bych s vámi pohovořil, pane Savadsale,« řekl ten chlap česky. »A také pověděl vám cosi o panu Masojídkovi.«

To rozhodlo. S Masojídkem jsem se setkal při své pouti »českou Amerikou«, i zajímal mne do jisté míry.

»Jsem v negližé,« poznamenal jsem mírněji, »vejděte za okamžik, sedněte si v parloru a počkejte. Obléknu se v minutce.«

A za minutku jsem ho tedy viděl od paty až k hlavě, v celé slávě jeho sešlosti. Vstal, potřásl mi rukou, a jeho chování podivně kontrastovalo s jeho zjevem. »Přijel jsem na nákladním vlaku, brakeman byl náhodou Čech,« vysvětlil mi. »Jinak byli by mne shodili. Štěstí, že jsem česky zaklel, když mne ten trumbera kopl.« Usmál se. »Osudy lidské jsou nevy-

zpytatelné,« poznamenal s chabým náběhem k žertovnosti. »Jmenuju se Barborka, a byl jsem adjutantem budovatele českých osad, Mr. Masojídka...« Všiml jsem si, že je v obličeji vyzáblý, ztrhaný, jakoby byl nedávno prošel nějakou neobyčejnou strázní. »Masojídek chtěl vás navštívit v Los Angeles. Mluvil o tom ještě před několika dny, vlastně fantazíroval. Ale... ale už vás nenavštíví...« A tu se zalykl jakýmsi hlubokým pohnutím.

»Je snad nemocen?« optal jsem se s účastí.

Zavrtěl hlavou: »Byl nemocen po celý svůj život. Slavomamem. Bylo v něm něco silného, výbojného. Zdálo se, jakoby musil dostihnouti, kamkoli měl zamířeno. Dělal takové veliké kroky, a kráčel tak sebevědomě.« Představa Masojídkovy fysické zdatnosti mi připadla na mysl. Byl skutečně obrem a krasavcem. Jeho domýšlivost a ješitnost byly tak úměrny s jeho rozměry a vzhledem, že bylo možno přehlédnouti chybičky tak obecné a časté i u lidí líbeznějších postavcu a méně úhledných v rysech. Byl hodně tmavým brunetem, a to též přispívalo k jeho omluvě. Bruneti jsou obyčejně domýšlivého temperamentu, ale dobráci; ješitný blondýn má obyčejně jedovaté zuby. »Těžko říci, čeho byl by dokázal, kdyby byl zůstal ve Staré Vlasti,« Barborka pokračoval, »nebo v čem byl by ztroskotal. Ale Masojídek nebyl z obyčejných lidí. Svoje Waterloo a svou Helenu našel si třetinu glóbu od Vršovic, v nichž se narodil.«

Bylo zřejmo, že můj otrapa jest intelligentem.

»Kdybyste dovolil,« řekl jsem mu již zcela usmířeně, »udělal bych snídani pro nás oba. Snídal jste už?«

Usmál se. »Ten chlap brakeman byl dobrotisko. Dal mi kus chleba v noci. Měl jsem vaši adressu, věděl jsem, že bydlíte na Východní Sedmadvacáté. A vlak Jižní Pacifické jede tuhle hned asi po Třicáté. Když jsem se orientoval, seskočil jsem právě tak asi deset bloků od vašeho obydlí. A tu jsem . . ., Napoleonův adjutant po Waterloo . . . a už i po Svaté Heleně.«

Moje tušení tedy bylo potvrzeno. Zahvízdl jsem si tiše. »Po Heleně,« opakoval jsem spíše pro sebe.

»Corcoran,« on doložil.

To dávalo klíč k pochopení situace. Že u Corcoranu, někde v jižní Kalifornii, mezi Sierrami, pouští a tokem dovádivého Colorada Masojídek druhdy založil jednu z četných svých českých kolonií, bylo mi známo, a také i neúspěch, jenž osadu přepadl, když Masojídek zbyl se téměř všech svých pozemků hlavně Čechům a Slovákům. Ta věc dostala se časem na přetřes v českoamerické veřejnosti ještě i za mého pobytu v Chicagu, Saint Louisu a Omaze před čtyřmi lety. Někteří vinili Masojídka z bezcharakterního chování v té záležitosti, někteří se ho zastávali. Pozemky byly rozhodně dobré, říkali, a nikdo nemohl vědět, co Colorado bude vyvádět za rok. Avšak jiní poukazovali k agrikulturním okolnostem okolí, i k tomu, že dočasná změna toku Colorada nemohla býti prohlašována tak důvěřivě za konečný převrat v místních podmínkách, jak Masojídek to byl činil s reklamou až barnumskou. Kraj byl poustkou před tím, než Colorado si vzpomnělo a vyslalo nové rameno směrem k pahorkaté, na padrť vysušené končině, na kterou v onu dobu Masojídek šťastně byl kápl při cestování jižní Kalifornií; poněvadž majitelé opuštěného renče, tam se nalézajícího, nekladli veliких nadějí v onu položku svého tak dost značného jmění, Masojídek to od nich dostal v San Diegu všecko prý za fatku; zbubnoval výpravy kolonistů mezi českými farmáři z Nebrasky, z obcu Dakot, z Minnesoty, z Texasu a odjinud, — mezi těmi vystěhovalci, vždy náchylnými k dalšímu tahu na Západ; a po dvou letech, kdy Corcoran, — tak se to místo jmenovalo, již před érou Masojídkovou, — stal se českou osadou, Colorado si s vylhaností ženy usmyslilo odtáhnouti své nevěrné rameno od kraje, jejž svým láskáním učinilo na čas šťastným milencem; a Corcoran ocitl se na suchu, doslova na suchu.

»Tedy Corcoran!« opakoval jsem po svém hostu s významným pohledem.

Vrátil mi významnost mého pohledu svýma utýranýma očima. A zatím co připravoval jsem snídani, a pak u stolu při jídle pan Barborka pověděl mi tu historii Masojídkova Waterloo, tu ponurou historii konce nejzápadnější české agrikulturní osady a jejího zakladatele.

* * *

— Masojídka jste znal, — rozpovídal se, — není tedy třeba mnoho se o něm šířit. Setkal jste se s ním v Texasu, že ano? Well, tehdy byl už na koni, poslední jeho osada se zvedla spíše nad vše očekávání. Víte, ta v Louisianě, u Mexického Zálivu. Zkvétala až do konce Masojídkova obchodního zájmu v jejích osudech. Měl tam i svou vlastní residenci až do minulého jara; ale pak žena mu začala toužiti po rodném Wisconsinu, — víte, americká Češka, — dostal vhodnou nabídku, vyprodal to poslední, co ještě držel z pozemků a nastěhoval se na Sever. Sklidil z toho louisianského podniku

hrozné tisíce, pane, hrozné; a osada byla tak spokojena, že Masojídkova pověst ‚Corcoranem a jinými zklamáními přece jen trochu pošramocená, zvedala se jako plynem napuštěný balón. V letě to jakž takž ve Wisconsinu vydržel, někde u Manitowocu; ale podzim mu zalézal za nehty i do duše. Tu i tam některý z někdejších jeho novinářských kollegů otřel se uštěpačně o jeho corcoranskou aféru, a jí připočítával na vrub konečný Masojídkův finanční blahobyt. »Krvavé peníze,« kdosi poznamenal v pěkně průhledném epigramu na Masojídka v redakčních úvahách chicagského českého denníku. A Masojídka to žralo. Cítil bezpráví onoho obvinění, — i částečnou oprávněnost. Corcoranské pozemky prodal krajanům, poměrně dost lacino; ale to, co od nich dostal, bylo ve většině případů vše, co ti chuděrové měli. Corcoran selhal, krajané stali se trosečníky na opuštěném ostrově v zlé poušti, — na ostrově, jenž rok za rokem se té poušti připodobňoval. Ke dráze bylo jen na deset mil z Corcoranu; ale ti ubožáci byli svou existencí takřka vázáni nadosmrti k té padrti, jež jen umělým zavodňováním mohla se opět zvednouti na obyvatelnou, zdatnou půdu. Leč na to zde nebylo po dlouhý čas ani pomyšlení; Corcoran byl za světem. Corcoran selhal; ale co Masojídek z něho byl vytloukl, než Colorado jej zradilo, to mu zůstalo, s tím dále kalkuloval, nové osady podnikal, zprvu menší věci a na konec tu louisiánskou spekulaci. Yes, bylo v tom něco pravdy, v té insinuaci »krvavých peněz«. (Pokračování.)

Dr. JIŘÍ GUTH:

CHÂTEAU DE LANCY.

(Dokončení.)

Hoši a mladíci od osmi do osmnácti let seděli roztroušeni po lavičkách parku nebo hráli si na louce pod zámkem. Zahradník před zámkem kropil houštiny a trávníky a dva rozježení hoši šlapali mu co chvíli na vodovodní hadici... Všecko, jak bývalo, jenom stromy jsou vyšší a košatější a v pravo, proti hlavní budově, je nové stavení.

Příjezd dvou rodičů s hochem nikoho nevyrušil, takové návštěvy a příjezdy jsou tam na denním pořádku. Slezli jsme, já s ranečkem svého syna v ruce, a odevzdávám jej přišedšímu sluhovi s prosbou, aby nás ohlásil. Zatím vede nás do malého salonu vedle jídelny, ve které po dvě léta jsem hodoval při stravě pensionátní a odkud je stále ta nádherná vyhlídka na genevský kraj, na Genevu město, oba Salévy po pravici a jurské hory po straně levé. Místo starého pána, dr. Hacciusa, který tady sedával, vykládaje mi svoje vznešené názory filosofické a životní, a který teď už po léta odpočívá na lancyjském hřbitově, je tady teď jeho velká podobizna, chef d'oeuvre jednoho z vynikajících malířů genevských, tak jako místo staré paní její výtečná busta; pak mnoho nádherných bibelotů. Vidím tady i podobizny svých bývalých chovanců, ještě z dávných těch let.. ale není času mnoho se ohlížeti... zašustí hedvábí a přichází Madame Brunel. Před pětadvaceti lety mladá paní, — dnes by byla touž, kdyby neměla vlasy téměř bílé, které jedině prozrazují babičku. Bezděky mrknu okem do velikého zrcadla nad krbem, v němž jsem tehdá vídal štíhlého mladíka s tmavým nakrouceným knírem, a pečlivě učesaným vlasem, tmavě kaštanovým a s cvikrem na smělém nose. Dnes tam vidím šedivého pána, trochu plešatého, taillie důstojně objemné, s vějířem vrásek u zevních koutků očí, s knírem prokvetlým, řídnoucím, s brejlemi na nose, poněkud červenavém. Brr!

Tisknu vřele podávanou ruku, představuji choť i syna a usazujeme se na terase, ve stínu, proti Genevě a proti Salèvům. Jezero lémanské je skryto za návrším, na kterém stojí genevská kathedrála. Probíráme všecky známé z minulých dob, vzpomínáme, kdy jsem tu byl naposledy, na cestě do Portugalska, vypravují se osudy celé rodiny... a potom hovor vázne... stáváme se melancholickými, vzpomínajíce dohromady i každý zvláště těch mladých dob, které už se nevrátí. Ale aspoň hoch, který tady sedí s námi a říká svoje Oui madame, non madame, bude prožívati po nás mládí svoje, a pak zase snad jeho děti... a to nám je útěchou, sic poněkud malou, ale přece jen útěchou.

Pak přemítám, poslouchaje jedním uchem, kolem duševního mého zraku táhnou mi léta práce, námahy a snah . . . mladických bouří a nejistot, potom nedosažených cílů a snad i sklamání... a jsem rád, že to všecko je to tam, a že teď, až toho hocha tady necháme, se odebéřeme takořka na svatební cestu...

Přichází monsieur Lucien Brunel, syn a spoluředitel, kterého jsem znal jako malého chlapce a který na mne se nepamatuje. Teď mladý muž, sotva třicítiletý, zcestovalý, znalý světa, a příští samostatný ředitel velkého ústavu. Za

krátko plavu ve vodách výhradně paedagogických, ve kterých už z pouhé povinnosti musí mi být volno. Vzpomínáme starého pana Hacciusa a jeho zásad a pan Lucien mi vykládá, co všecko se stalo v ústavě na jeho zdokonalení od mých dob,... od založení ústavu, téměř před šedesáti lety.

Château de Lancy je asi z největších ústavů, kterým se ve Švýcarsku říká pensionat nebo institution de jeunes gens, třeba že pojme maximum asi 70 žákuv a chovanců. Proti různým jiným ústavům toho druhu ústav lancyjský zakládá svoje vychování na životě rodinném a vyučování na individuálním charakteru každého žáka. Proto žáci žijí s rodinou Hacciusových, čím dále tím četnější, v nejužším styku a proto také učitelé jsou z větší části internisté, tak že jejich činnost paedagogická může se rozšiřovati i na dobu mimo vlastní vyučování, tak že jsou zároveň jakýmisi praefekty. Vzpomínám na tlustého professora Bachasse, který teď je professorem v Grenoblu, starého Courèelongua, jehož stejně starý ježatý cylindr přímo dráždil sněhové koule, když tak ob čas se v genevském kraji zachumelilo, na vysoké gaudium jihozemců. Za to zvláštní úctu vzbuzoval mezi tou mládeží professor němčiny, nějaký Meyer nebo Klein, který na holé hlavě měl dlouhou jizvu, o níž vypravoval dobrodružnou nějakou historku soubojovou, ale pokaždé jinou.

Lancyjským paedagogum závidím, že nevědí, co to je třída o padesáti žácích. Učí tam jen tak nanejvýš po desíti, jako na mnohých německých středních školách v Čechách. Poloha školy té je ideální: ve přímé blízkosti velikého města, uprostřed rozsáhlého parku, v sousedství lučin, které tvoří s pahorkem, na němž stojí hlavní budova, nádherné hřiště pro hry letní i zimní, v širokém a zdravém údolí Rhony, vytékající v Genévě z Lémanu, s rozkošným tím výhledem na Alpy. Budovy jsou dvě, hlavní »Chateau« s místnostmi společenskými, jídelnou a salony, a přes silnici »l'Horloge«, kde kdysi bydlívali moji chovanci a princové Abbas bey a jeho bratr Mehemed Ali bey, vedle pokoje paní Hacciusové. Dnes je toto stavení o patro zvýšeno. — S gustem prováděl mne pan Lucien v nové budově školní, opatřené nejmodernějším školním pohodlím, jakého u nás nejsme zvyklí vídati. Tělocvična, lázně sprchové, studené i teplé, isolační pavillon nemocniční, zvláštní budova pro chemii a fotografii, a všude elektrické osvětlení a topení ústřední, nepokládají se tu za nic zvláštního. — Velkých společných ložnic není, pokojíčky jsou zařízeny pro dva nebo tři chovance, podle přání rodičů; jen nejstarší chovanci mají pokojíky pro sebe. Nejmenší ze žáků jsou ubytováni v blízkosti rodiny ředitelovy. Pokoje professorů jsou mezi pokojíky žáků, aby stálý dozor byl umožněn. Společná jest jenom jídelna, a obědů a večeří účastní se jak celá rodina ředitelova tak i professoři.

»Výchova mravní našich chovanců,« vykládal pan Lucien Brunel lehce a přesvědčivě jako starý paedagog, »založena je na pěstění charakteru, na vývoji citu osobní zodpovědnosti a citu povinnosti.«

»A jak trestáte přečiny?« táži se maje na mysli důtky třídní, ředitelské, karcery a jiné metly našich nepoddajných studentů.

»Toliko odepřením jistých zábav nebo výhod, povolených žákům ostatním. Ale mohu říci s chloubou, že tresty jsou u nás dosti řídké. Dbáme především slušných způsobů vždy a ve všem a již ta okolnost odstraní mnohou příčinu trestů. A přes to, že vycházky bývají jednou neb dvakráte v témdni, naši chovanci necítí se tady jako ve vězení, — vidíte dnes, jak mnozí z velkých raději hrají na louce kriket, než by šli do města, jak jsem jim ráno navrhoval.«

»Což náboženství?«

»Řídí se venkoncem vůlí rodičů. V Genevě máme tolik různých církví, že můžeme posloužiti učitelem kteréhokoli vyznání. Stejně se má věc s řečmi, jež nejsou obligátními na ústavě. Máme v Genevě zvláštní učitele italštiny, španělštiny, portugalštiny, ruštiny, novořečtiny, arabštiny a myslím, že v případě potřeby ani o češtinu nebyla by nouze. Vím, že na universitě zdejší občas i čeští studenti se vyskytují. Francina, angličina a němčina jsou obligátními pro všecky a okolnost, že mezi chovanci jsou vezdy příslušníci těchto tří národů, značně usnadňuje tu učení.«

Však za mých dob tenkrát sám jsem se tady učil španělštině a sbíral dokonce i drobečky arabské od egyptských professorů a princů. Tak jako tenkrát, konají se dosud na ústavě čtvrtletní zkoušky, pak o váncích a na Sylvestra v tělocvičně velká slavnost, v masopustě pak dokonce taneční vínek . . .

Tenkrát k té soirée byl pozván celý genevský pensionát slečny H. Po několika letech potkal jsem slečnu H. v Žitné ulici v Praze, — stala se z ní zatím paní H.-L. a na polovic Češka. Pensionát de Lancy ještě jinde ve světě se mi kmitl: cestou z Ameriky na parníku dva hoši a jejich sestra, nevím už jak obrátili na sebe moji pozornost, — pak se ukázalo, že jedou do Lancy a dostali ode mne psaníčko pro Madame Haccius. Jindy ve Smyrně v kavárně zahlédnu známou tvář — egyptského prince K., příbuzného místokrálova. A s bývalými pro-

fessory lancyjskými několikráte jsem se sešel, hned v Paříži, hned v Londýně, hned v Belfastu a korrespondence z těch dob pořád se táhne. A tentokrát stejnou dobou se mnou byl v Genevě professor Montgomery, dávný přítel z těch let a teď ředitel obchodní akademie v Liverpoolu; jen že jsem o něm zvěděl teprve po svém odjezdu z Genevy.

Tělesná výchova a sport hraje teď v Lancy úlohu jak módě, tak svému významu ve výchově vůbec přiměřenou, ústav pořádá vlastní závody athletické a jiné sportovní, a lancyjské sdružení vítězívá při sáňkářských závodech chamonixských. Kriket, kopaná, hockey, baseball a lawn tennis, výlety na bicyklu i pěší, jízda koňmo a v ponurých dnech podzimních a zimních billard zpříjemňuje doby učení.

A ještě jeden zajímavý detail. Dvakrát nebo třikrát do roka dostávám elegantní sešit formátu Máje, v ruděčervených deskách, Château de Lancy-Gazette, časopis chovanců, který na křídovém papíře přináší od nich samých příspěvky ve třech jazycích, francouzsky, anglicky a německy, zprávy o událostech ústavu, o slavnostech, o návštěvách bývalých chovanců, vzpomínky starších a starých žáků, a zejména obšírné zprávy sportovní a koutek humoristický s črtami některého vtipného chovance-kreslíře. Poslední číslo má i velkou část insertů, — časopis je tedy značně rozšířen, i mimo obvod ústavu.

Je to tam tedy učení jiné, než jakému jsme zvyklí u nás, kde všecky svoje studenty dáváme do těchže zásuvek, poslední reorganisací středního školství poněkud rozmnožených. Podle předmětů, jež program vykazuje, je ústav trochu gymnasiem, trochu reálkou, trochu reálným gymnasiem, trochu obchodní školou, — podle přání rodičů a, jak řečeno, podle individuality chovancovy, a svojí mezinárodností jak chovanců, tak učitelů, přivádí žactvo ve přímý styk se světem. Hrany a hroty nacionálních rohů se otrou, ale národní smýšlení se upevní a zjemní, jako obyčejně ve stycích mezinárodních. Nezdá se míti tam ten způsob výchovy velkých mezer, když žáci toho ústavu dnes zaujímají postavení světová v obchodě a politice, ba tuším i ve vědě. Kdykoli jsem v Bremách, navštěvuji pana W., snad největšího majitele lodí v Německu, také chovance lancyjského. Bezděky začnete porovnávati a přemýšleti o výchově intellektuální a ptáte se, je-li opravdu spása v hluboké a důkladné učenosti starořecké a starořímské. Osm let latinsky a šest let řecky! . . . »To se u nás naučí každý dávno alespoň dvěma řečem živým,« povídal mladý pan Brunel, když jsme o tom hovořili, »dostane pak chuť ještě na nějakou třetí, a je mu otevřen svět . . .«

Ústav de Lancy není neznám v Čechách: v seznamech jeho žáků čtu nejedno české jméno, většinou z Prahy.

Nechali jsme hocha v Lancy, přijdeme ještě zítra, k obědu. Jdeme teď pěšky, pomalu, trochu smutni úvahami, jak se asi bude hochovi stýskat bez rodičů, — a zatím se stýskalo nám. Zacházíme pak do předměstí genevského Champel, do tichých ulic, plných zahrad, hustě zarostlých, s villami a cottagemi, kde v rue de Miremont bydlí teď rodina Humbertova, u níž trávil jsem svoje první doby lancyjské . . . Z Lancy stěhovali se Humbertovic do Paříže, pak do Petrohradu, kde otec řídil francouzskou banku a kde děti jim rostly v otravném ovzduší revolučním, a odkudž před málo léty vrátili se do Genevy, ze stesku po domovině. Malá Edith, kterou jsem houpával na kolenou, je teď nádherným dívčím květem, Fred už lékařem a malý Gaston, — ach, ten už přes dvacet let tlí na hřbitůvku batignollském v Paříži a je z něho prach a popel . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Půjdeme domů hned po představení,« slibovala Helena za sestru.

»Zítra už budu moci vstát, že?«, ptala se Ludva živě.

»Na chvíli, ale ne na příliš dlouho,« pohrozil prstem. »Váš stav vám sám poví, na jak dlouho smíte se odvážit svobody. Jakmile vám nebude volno, hned na lože. Odpoledne někoho pošlete ke mně, pošlu ještě jeden lék a ten zažene nejhorší návaly. Nu, bál jsem se horších věcí, jsem spokojen.«

Poseděl si, popovídal si a co bylo Heleně nápadno, sporu obce s velkostatkem se ani nedotkl. Vysvětlila si to snadně. Je panským lékařem a nemůže být stranickým. A dávno už bylo o něm známo, že se do osobních sporů nerad míchá. Vyslechne, musí-li, hlavou potřese a začne o něčem jiném.

Návštěvou lékařovou Ludva velmi oživla a se rozveselila. Sotva odešel, už chtěla vstávat a pouze na důtklivé Heleniny prosby setrvala na loži.

»Ty máš větší strach než já,« smála se Heleně. »Však já se dobře znám. Věděla jsem že jsem v posledním čase se znepokojovala, víš proč, ale to přejde. Zítra budu zdráva, ani léku potřebovat nebudu. A usměje-li se on na mě, Heleno, to bude rozkoš!« Oči zahmouřila a slastný jas zjemnil její výraz.

»Usměje, uvidíš, mám tušení, že mu budeš milá, jako on tobě. Proto dnes naber hodně sil, abysi zítra byla statná a snesla rozechvění. Klidnou nezůstaneš, na to se připrav.«

»Bože, jakbych mohla zůstat klidnou! Co by to bylo za lásku, abych mohla při tom myslit, že se nesmím rozčilit. Bude to však jiné rozčilení, radostné, a to mi neublíží, to mě uzdraví. Viď, že je hezký a hodný.«

»Budu-li to opakovat, budež mě podezřívat,« žertovala.

»Teď už ne, zavázala jsi se, že oň nestojíš a ty máš tvrdou povahu, ty umíš poručit, nejen jiným, ale také sobě.«

»Je to štěstí pro nás obě,« řekla Helena vážně. »Ale dost o tom. Budeš zde opravdu hodná? Víš, že dnes budeme dávat jetel na rohatiny a velmi ráda bych byla u toho.«

»Jako kuře budu, běž si, běž.?

Ubohé kuřátko, myslila si Helena cestou. Smrt stojí za její hlavou a čarodějka láska svými vidinami obestírá její zrak, aby neviděla příšerného hosta. Mitura pochopí, oč ho bude prosit a přinese oběť, kterou osladí její odpoutání se od světa. Horko jí bude, až s ním o tom bude hovořit, ale pro Ludvu vykoná vše. Vždyť teď každým dnem se už s ní loučí a brzy ji na vždy ztratí. Byla dojata a na poli mlčky přecházela opodál. Protivilo se jí poslouchat žerty a všední hovory pracujících, kdy taková hrozná a nepřekonatelná událost postavila se před práh jejího rodného domu. Ale aspoň venku našla odvahu a když doma viděla sestřinu probuzenou veselost a zdánlivou svěžest, jaksi odhodlaně připravovala se na budoucnost. —

Ráno byla Ludva dříve vzhuru než ona a na oko sice klidně, přece však dost rozrušeně chystala se oblékat.

»Do postele, do postele,« poroučela Helena laskavě. »Co bys už dělala? Víš, že přijede až odpoledne.«

»Musím se připravit, zvyknout trochu chůzi Nech mě přece. Pochodím chvíli, potom se však položím na pohovku.«

Co měla počíti? Povolila jí, čeho si přála a raději se jí nevšímala, aby neměla nových úzkostí. Viděla, kterak Ludva svůj šatník prohlíží, mezi krajkami pátrá a své šperky vyjímá. Opravdu, dítě nerozumné, marnivé dítě je a celým srdcem se k jednomu předmětu upíná. Běda, kdyby se zklamala. Potom bylo by nutno připravit se na katastrofu. Přecházela po hospodářství a v poledne všecka stísněná k jídlu usedala. Ludva byla již oblečena k návštěvě a blouznivý úsměv bloudil po její tváři. Chvatně se také po obědě oblékla a po jedné hodině vyšla ven.

»Nezdržuj ho dlouho, beztoho pro tvůj nešťastný soud jsem oloupena já o svou radost,« volala Ludva, když odcházela.

Pravdu má, nešťastný soud! Nebýt toho, nebyla by se Ludva s Miturou setkala a mohla život si prodloužit, zatoužila roztrpčeně, když zamířila mezi staveními, aby obešla městečko a dostala se na silnici. Jaký prospěch bude ona míti ze soudu? Hořkost na hořkost a věk žádný. Ale potom, když na silnici vyšla a volně se brala ku předu, jiné myšlenky jí napadaly. Ludva je již dávno nemocná, lékař předvídal, že její srdeční vada poroste, bude vždy zákeřněji hlodat na jejím zdraví, až ji přece udáví. To vše ostatní je pouhou nahodilou dekorací k pochmurnému dramatu umírání mladého života. Nesmí ona sama podlamovat své síly a hledat v nahodilostech hlavní příčiny. Kořen těch tkví jinde a nemá nic společného s otázkami, jež hýbou velikou společností lidí, semknutých v obec, jejíž blaho a právo žádá hájení. Jen kdyby aspoň s Miturou dobře pochodila. Jakýsi stud se jí zmocnil, že musí právě s ním o takových delikátních záležitostech hovořit. Nebylo to ostýchání, že by se snad hanbila za nemoc sestry, jiný pocit to byl, pocit ženy, která má mluvit o lásce s mužem, jenž v ní budil jakýsi nepokoj a k němuž nemohla se přiblížit jako k jiným s klidnou mysli.

Volně šla po silnici. Přála si, aby Mituru daleko od městečka potkala, kde nebudou vyrušováni lidmi a kde před ním odhalí tklivou truchlohru umrající sestry. Silnice byla opuštěná, tu a tam potkala povoz, nebo osamělého chodce. Napínala zrak do dálky, brzo-li spatří povoz. A když konečně viděla kočár, sevřela pevně rty, aby potlačila tíseň a úzkost. Byl to Mitura. Poznala ho z daleka a davší kočímu znamení, aby zastavil, přiblížila se ke kočáru.

»Odpusťte, šla jsem vám naproti a byla bych ráda, kdybyste šel se mnou kousek cesty pěšky. Kočí by mohl jeti opodál.«

»Milerád, slečno, bude mi milejším jíti. Popojeďte napřed, až vás budu potřebovat, zavolám. A nezavolám-li, zajeďte v městečku do hostince a čekejte, až vzkážu. Slečna je zdráva?« obrátil se k Heleně.

»To je jediné, co nemohu hanět,« řekla, nutíc se do veselosti.

»Bojíte se snad procesu?« zadivil se. »Ujišťuji vás, že naše věc stojí výborně, měl jsem dokonce již nabídnutí, abych srovnal spor po dobrém. Páni si dělali různé podmínky, kličky, zadní vrátka a když jsem to prohlédl, odmítl jsem jakékoliv jednání o smír. Mají ještě naději, že do soudu se obec znesváří, ale o tom se brzy přesvědčíme. Ve čtrnácti dnech bude první stání, obsílky budou doručeny ještě tento týden.«

»Vaše zpráva mne sice těší, ale věřte, že v této chvíli na nic podobného nemyslím. Mám jinou, velkou starost, u nás doma se stalo neštěstí a právě proto jsem chtěla s vámi beze svědků hovořit, dříve než k nám přijdete.«

»Jsem zvědav, čím mohu posloužit,« pravil laskavě a sledoval se strany její tvář. Cítila jeho pohled a rozpaky ji přepadly. »Snad paní matka je nemocná,« tázal se, když neodpovídala. »Nebo snad vám hrozí nějaký soud? Musíte zůstat klidná, všecko se v první chvíli zdá být hrozivým, co později zcela lehce se vyrovná.«

»Kdyby to byl soud, zasmála bych se. Něco horšího se stalo. Pane doktore, snad mne dobře neznáte a podivíte se lecčemus, ale prosím vás, abyste byl ujištěn, že svůj dnešní krok činní z veliké lásky k sestře, jež je velmi, velmi ubohá.« Hlas se jí zachvěl a jen stěží potlačila slze.

»Bylo by mi líto, kdybyste mi nedůvěřovala. Vážil-li jsem si někdy některé dámy, stavím vás nade všecky ostatní.«

»Děkuji za uznání, nejsem takovou dokonalou bytostí, jak se zdám a o svoje štěstí velmi málo dbám. Ale sestra trpí. Nevíte snad, že je těžce nemocna.«

»Slečna sestra? Ne, nic nevím. Slaboučká je, ale o její nemoci mi nikdo nikdy nepovídal.«

»Tajily jsme to a stále se těšily, že snad přece se pozdraví. Někdy se zdálo, že nadobro zmizely příznaky choroby, ale mimo nadání vrátila se nemoc a jak mi včera pan doktor řekl, můžeme počítat jejího života pouze na měsíce.«

»To je velmi bolestné, srdečně ji lituji,« pronesl vřele.

»Každý, kdo by její utrpení znal, musil by ji litovat. Kdyby byla zdráva, už by se dávno byla provdala. Má svůj podíl, dvacet tisíc zlatých a maminka na ni ještě nezapomene. Také jsme na provdání pomýšlely, ale osud nám nebyl přízniv. Bylo-li jí lépe, nenahodil se vhodný muž a bylo-li jí zle, nebylo možno o tom jednati.«

»Slečna má souchotiny?«

»Souchotiny ne, ale něco, co je právě tak zákeřné, srdeční vadu,« doznávala Helena váhavě. »Do nedávna byla klidná a pouze občas dostavovaly se bolesti, jež rychle pomíjely. Za posledních čtrnáct dní však velmi zle trpí a bezděčnou toho příčinou stal jste se vy, pane doktore.«

»Já?« otázal se užasle a zastaviv se, podíval se udiveně na Helenu.

»Ano, opakuji, že bezděčnou příčinou a nevím, jak vám to říci. Zkrátka, šíleně se do vás zamilovala a tak se rozčilila, že musil lékař sáhnout k nejprudším jedům, aby jí poskytl úlevy.« Zapálila se a zadívala před sebe. Mitura, patře na ni, nevěděl co odpovědít.

»Slečno, jsem velmi sklíčen, že jsem příčinou takového neštěstí, ale uznáte sama, že za to nemohu. Nedal jsem přece příčiny, aby slečna sestra mohla se domnívati, že bych city její opětoval. Připadala mi jako dítě a kdybych měl se upřímně přiznat, někdo jiný vzbudil můj zájem.«

»Nemluvme o tom, pane doktore,« prosila chvatně. »Proto jsem vás žádala, abyste přijel, poněvadž nemohu se klidně dívat na její utrpení. Jsem její sestrou a krvácí mi srdce, když ji pozoruji. Vím sama, že jste ničím nedal na jevo svůj zájem, ale rozumějte ženskému srdci! Sestře je dvacetčtyři roky. Je tedy ve věku, kdy se některé city hlásí s výbušnou silou. Měla vždy jinou povahu než já a toužila po manželství. Těšila jsem se, že se vzhledem na svou chorobu vzdala podobných myšlenek, ale tu jste přišel vy a všecky dobré plány a předsevzetí na ráz byly přetrhány. Okouzlil jste ji, probudil jste v ní vášnivé zaplanutí touhy, aby vás dosáhla a rozčileně blouzní po vaší blízkosti. Čekala, že přijedete do Bříz sám a navštívíte nás. Když jste dlouho nejel a když jsem jí nemohla určitě slíbit, že přijedete, byla jako v horečce a už jsem se lekala, že se přibližila poslední její hodina. A v této úzkosti jsem žádala vašeho pana otce, aby vás požádal, byste k nám přijel.«

Mlčky šli vedle sebe. Také Mitura nyní hlavu sklonil a svraštiv čelo na cosi přemýšlel.

»Rozumím-li vám dobře, slečno, chcete mi nabídnout ruku své slečny sestry,« řekl po chvíli klidně.

»Tak daleko mé sobectví nesahá, ačkoliv, kdybyste chtěl tuto oběť přinést, kdyby vám snad byla sympatická, do smrti bych vám byla vděčna za oslazení krátkého jejího života. Ale opakuji, že tak daleko nechci jíti.«

»Jsem vám povděčen, protože bych nemohl vašemu přání vyhovět. Vím, že je slečna sestra bohatá, že by se mi sňatek, abych užil všedního výrazu, vyplatil, ale nejsem kramářem, který se dívá po penězích a ne po prostředcích, jsou-li dosti čisty, aby se jimi peníze získaly.«

»Tušila jsem to předem a o něco jiného jsem se odhodlala vás žádat.«

»Mluvte, slečno, jsem hotov učiniti, co se ctí srovnati budu moci. Vždyť jsem jaksi také vinen a rád vinu napravím.«

»Kéž by byl každý takovým vinníkem,« pravila s povzdechem. »Sestra očekává, že jí dáte na jevo svou přízeň, vřelejší zájem. V tom opojení žije a to opojení dává jí zapomenout na tělesné bolesti. Je blízka smrti a myslím, že rozčilení urychlí její smrtelný zápas. Ať už je to rozčilení milé, nebo vyvolané zklámáním. Lpí na své myšlence s houževnatostí člověka nemocného, který hledá v určité okolnosti svou spásu. Prosím vás proto vroucně, buďte k ní laskav, řekněte jí milé slovo, rozumějte jejímu jednání a přispějte k jejímu utišení tím, že ji nebudete hned předem odmítat. Ponechte jí naději, která je jedinou útěchou člověka trpícího. Ukolébá se ve své myšlenky a odejde odtud smířena, že aspoň v poslední chvíli se na ni štěstí usmálo.«

»Slečno Heleno, co si o mně pomyslíte, přistoupím-li na váš návrh?« ptal se rozpačitě.

»Že jste opravdu tak šlechetný, za jakého jsem vás od prvního setkání pokládala,« pravila vřele.

»A uzdraví-li se vaše sestra?«

»Neuzdraví se.«

»Nikdo nikdy neví, co se může stát, ani lékař.« doléhal.

»Uzdraví-li se, potom sama zvolna ji připravím na zřeknutí se nesplnitelných nadějí.«

A zase šli mlčky vedle sebe. V dálce městečko svítilo svými bílými stěnami a červené střechy vesele vykukovaly nad zelené stromy.

»Budete mě potom míti snad za pokrytce, který dovede hrát úlohu zamilovaných, i když místo přetvářky o vážnou věc se bude jednati, o mé vlastní štěstí.«

»Pane doktore, nejsem už nerozumnou, mladou slečinkou, která se chytá každé pošetilosti, aby se oddávala svému světobolu nebo nadšeným nadějím. Divám se na svět nevesele a jsem ráda, mohu-li odkrýt na svém bližním dobrou vlastnost. Po zlých vlastnostech a slabostech se neptám, protože bych ráda, aby také mých slabostí bylo šetřeno.«

»Proč se snižujete? Myslíte, že mne oklamete?«

»Nesnižuji se, jsem k sobě pravdomluvná. Pane doktore, ne z ochoty ke mně, ne pro splnění mých rozmarů, ale pro útěchu mladé, trpící bytosti přineste oběť, kterou žádám. Nejedná se o nehodnou hru, jedná se o pochopení její duše, jejího blouznění. Nebuďte k ní příkrý, ulehčete jí.«

»Stane se, slečno, podle vašeho přání,« pravil vážně. »Tuším, že tímto slibem sám sobě zahražuji cestu a sobě škodím, ale budiž.«

»To ne, pane doktore, jde-li o váš prospěch, nesmím žádati, abyste rodině cizí obětoval své zájmy,« řekla rozhodně.

»Vzpomenete těch slov, slečno, až vám po čase je připomenu?« ptal se se zvláštním důrazem.

»Nerozumím vám, nevím nač myslíte.«

»Kdybyste byla nepronesla své přání, byl bych mluvil jasněji, takhle však mám ruce svázány a musím čekat, až slib svůj splním.«

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ. Časopisy přinesly před nedávnem zprávy o zdravotním stavu mistrově, jež přijaty byly českou veřejností s velikým uspokojením. Psalo se vůbec v těchto dnech zase o Vrchlickém. U Ottů vyšla jeho kniha »Strom života«, a právě toto poslední, zdařilé dílo jeho Musy vyvolalo vřelé přání, aby Vrchlický co nejdříve vrátil se ke svému požehnanému pracovnímu stolu. Prozatím nemůžeme sděliti nic jiného, než že vyplnila se dávná tužba mistrova, aby dostal se ze čtyř stěn svojí ložnice na volný vzduch, do přírody, která právě v těchto dnech jen jen kypí životodárnou silou. Mistr v průvodu své choti opustil v neděli Prahu a odebral se k delšímu pobytu do sanatoria MUDra Lad. Krouského ve Stupčicích u Tábora. Je to malé, rozkošně položené zákoutí, které se mohlo pochlubiti tuhou zimou, tak úpornou, že prý led ve stupčickém okolí dosáhl neuvěřitelné síly 40 cm.! To byl ovšem u srovnání s Prahou, kde jsme měli na Vltavě led jako oplatka tenký, nesmírný a záviděníhodný rozdíl, a proto také vznikla myšlenka, prázdné pražské a předměstské lednice zásobovati ledem z táborského okolí. Už mají asi také ve Stupčicích na toto bohatství jenom vzpomínku! Když jsme se dověděli, že mistr se odebral do Stupčic, sáhli jsme s dychtivostí po seznamu letních sídel, a radostí naplnila nás informační poznámka, že Stupčice jsou pensionátem pro rekonvalescenty. Dům lázeňský je v krajině rozkošné a opatřen bez přepychu úpravným komfortem též pro dobu zimní. Okolí je lesnaté, tak že tu suchá, ozónem bohatě přesycená atmosféra okolní pahorkatiny blahodárně povzbuzuje energii přemdlelého nervstva i pokleslou činnost tělesného chemismu. Přejeme mistrovi, aby mu tiché,

odlehlé zákoutí dotvrdilo otřesené zdraví, aby se do Prahy vrátil osvěžen, jarem prodchnut a obrozen.

o—

Jar. Vrchlický: STROM ŽIVOTA. Básně (1907—1908). Nákladem J. Otty. S krásným a přece bolestným dojmem pročítáte tuto novou knihu Vrchlického. Tíží vás, že úporným neduhem sklíčen, umlká velký mistr, když, jak dokumentuje právě jeho poslední kniha, duchem stojí tu do poslední chvilky plný síly a života, nezlomený, neznavený, s každým jarem, věčně se obnovující strom poesie, dýchající novou vůní květů, obtěžkaný novým ovocem. Byla by to krutá, bolestná ironie osudu, kdyby básník Stromu Života, knihy tolik život oslavující, měl v živoření strádati a trpěti. Vrchlický byl vždy básníkem života, ale v málokteré knize jeho znělo to od počátku až do konce od tichého šeptu až do jásavého výkřiku: Život! život! tak mocně a horoucně jako v této jeho sbírce. Celý život vidí jako strom, rozpínající široké své haluze, protahující kořeny své v zemi, šumící věčnými záhadami, tíhnoucí korunou k nebesům. »Walt Whitman v Louisianě zřel jej kvésti. Já v Čechách zřím jej — tentýž boží vzrůst!« zpívá úvodem a rozváděje obraz svůj dále v cyklu »Co tkví v kořenech« vzpomíná velkých otců, jichž síla a krev přešla do našich žil, medituje o Messiáši lidstva, o síle přesvědčení, o tajích všeho bytí, opájí se radostí života v cyklech Co sní v haluzích a Co zní v koruně a rozsypává v Spadalém listí celou zlatou prškou gloss a duchaplných devis, epigramaticky stručných aperçu životní moudrosti. »Život, život!« šeptá, křičí a jásá to z každého verše, z každé sloky. Jakoby celý strom chvěl se od kořenů až po svůj vrchol, žíznivě pil sluneční paprsky, zvučel myriadami hmyzu, šuměl listím, radostně zmítal se větrem. Všemi smysly (Síla vidění, Povzdech, Hlas, Vůně) básník tu život zachycuje a vdechuje, s radostí vrhá se do jeho věčného ruchu a víru. Šum listí, bzukot krovky, hukot větru, řícení zvěře, zpěv ptačí, šepot milenců, rány hromu, příboj moře, vše splývá mu v nekonečnou harmonii, v jásavý hymnus, jímž opojen cítí na konec hlubokou vděčnost za velký dar života, za každý den, za každý pohled k jasu oblohy, za každou kapku rosy, již spatřil na listech, za sílu muže, úsměv žen, za vlastního srdce tluk a za tolik umění věčné krásy. A končí:

Mé srdce cítí dík za hvězd tajemné plání
za pocit: žiju! jsem! za »člověka mám rád«!
že chápu žití taj a rozkoš milování
za největší ten dar se v díku usmívat!

A nyní rozevřete si a srovnejte s tím pochmurné, pessimisticky zbarvené sloky básníkovy první knihy Z hlubin, a řekněte, nevyznívá-li krásně celá poesie Vrchlického v tom optimismu člověka, který překonal mnoho ran a bolestí v té lásce k všemu a všem? Není-liž to jakoby mohutný strom, plný ovoce, po přešlých bouřích, stál tu, zalit úsměvnou září západu? Mimo cykly již uvedené přináší kniha jako doplněk ještě několik českých krajin, z nichž především Topůlka oddýchá tou slavnou pohodou českého venkova, Pod Svatoborema Dubům Rožmberského horybníka jsou plny víry a naděje v naši budoucnost a přetrvání —a—

FÜRSTENBERSKÁ ZAHRADA. Svým terassovitým založením, celou svou architekturou, schodištěm, glorietty i zahradním domkem s brunátnými střechami, tvoří takovou pohádku, že směle může soupeřiti s proslulými zahradami palácův a vil Janovských. Autor celé této úpravy není nám, bohužel, znám, ale možno se vší pravděpodobností souditi, že je dílem vlašského mistra. S podivením je, že nebylo tu počítáno s motivem kaskád, na které celá situace živě připomíná. Terassa hořejší loggie, kterou spatřujeme na obrázku, skytá nejúchvatnější pohledy na zahradu samotnou i na panorama staroměstské, k vůli kterému beze vší pochyby loggie umístěna v tak příznivém bodu, aby jeho obraz jevil se v nejkrásnějším celku. Italští mistři s nevšedním vkusem a zálibou vyhledávali právě tyto vyhlídkové body, jak o tom svědčí loggie a belvedery v zahradách pražských paláců. I tu vyhledán nejvyšší bod, jenž oživen malým gloriettem, odkud rozevírá se divákovi zase zcela nový pohled, vyhlídka na sallu terrenu v paláci Ledeburském, na palác Thunovský a celý prospekt, zakončený silhouettou kláštera Strahovského.

Zahrada původně patřila k paláci Kolovratskému (dříve hr. Černínů a Schafgotschů), čp. 154/III., jak ostatně její poloha ukazuje. V dolní části její stávaly až do r. 1868 mimo »zahradní dům« čp. 155/III. ještě dva malé domky čp. 157/III. a 156/III., které kníže Max. Egon Fürstenberg dal strhnouti, aby získal průhled z ulice Valdštýnské. K jakému vděku zavázal si tento kavalírský čin celé generace!

Žel, že tato půvabná pohádka, která je zamilovaným a nevyčerpatelným motivem malířů, propadá volně, avšak úplně zkáze, poněvadž se neobnovuje to, co zub času ohlodal, co vlivem živlů větrá a se rozpadává. Nejbolestnější podívaná je na loggii s balustrádou, zdobenou rozkošnými putti. Figurky mění se takřka v beztvárnou hmotu, prolamovaná balustráda rozestupuje se ve spárách, celek vůbec zvolna hyne, poněvadž opravuje se jen to nejnutnější a to ještě způsobem nejprimitivnějším. Zahrada a její barokové skvosty jsou ovšem chráněny před vandalismem, ale za to nikdo nezabrání a, bohužel, nebrání živlům, aby nedokonaly svoje dílo zhouby.

Nastává vůbec pro pražský barok zlý věk stáří. Dostoupil oněch hranic, za nimiž začíná přirozený úpadek, pozvolné hynutí. Má-li se dochovati potomkům v té doposud imponující, třeba omšené kráse, je třeba, aby zasáhla tu v čas pečlivá, pietní ruka, aby obnovila to, co zchátralo, aby zkrátka zastavila zhoubný proces, jenž už tu a tam stává se roz-

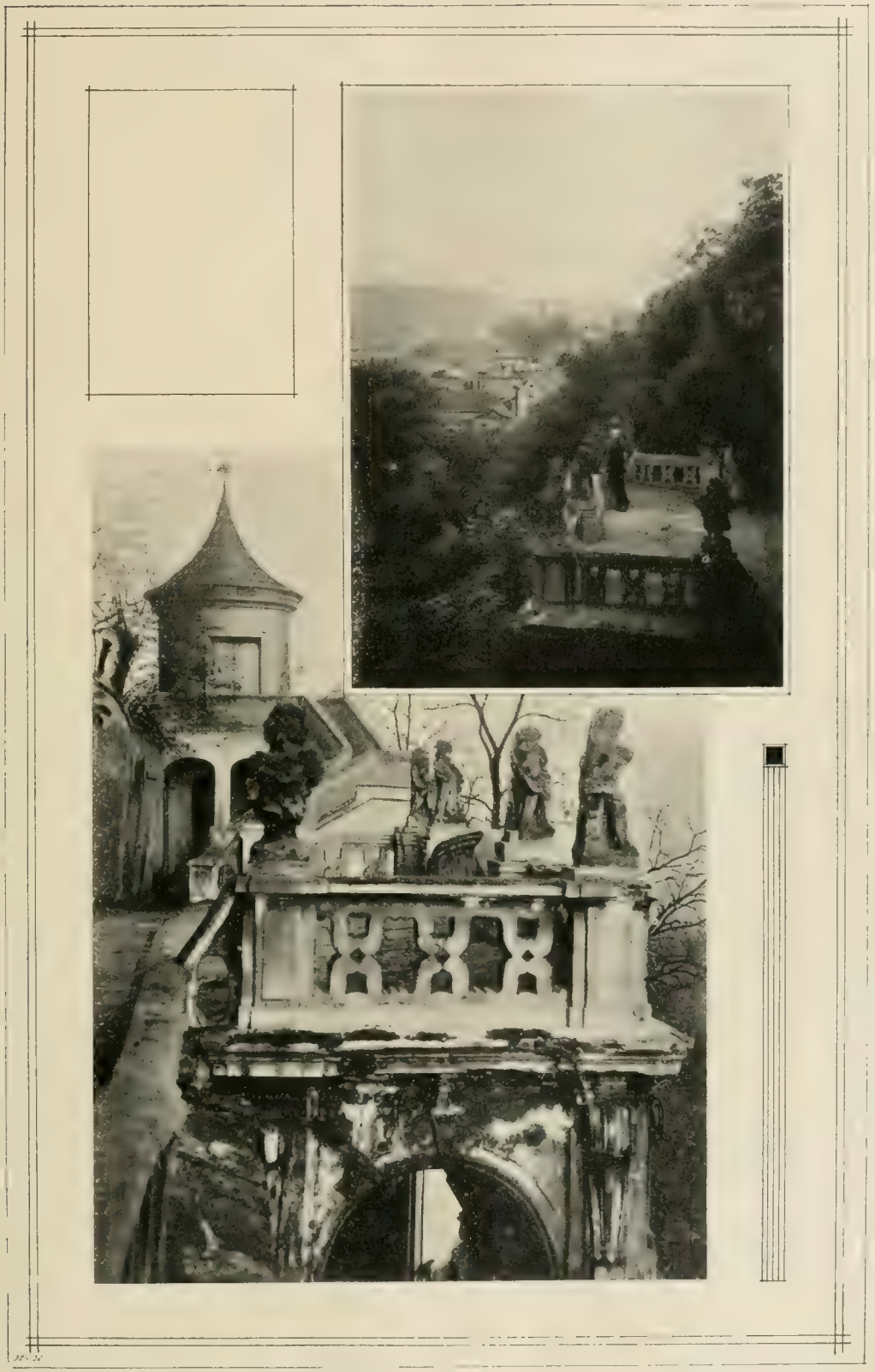

Z KRÁSNÉ PRAHY: FÜRSTENBERSKÁ ZAHRADA.

kladem. Dnes už je ohrožena také Fürstenberská zahrada, její architektonická pohádka. Není jiné cesty, není jiné záchrany, než apelovati na majitele, na knížete Fürstenberka, aby smiloval se nad žalostným úpadkem krásy, která jistě není Popelkou v albu jeho knížecího majetku. —k.

PORTÁL KOSTELA SV. JANA NA HRADČANECH, o jehož desolátním stavu jsme se před časem zmínili, byl konečně s celým průčelím kostela opraven. Ale jak?! Obě ležící sochy nad tympanonem portálu, jejichž hlavy svévolnou rukou mládeže byly otlučeny, byly odstraněny, tak, že portál stal se uměleckým torsem. Není myslitelno, že by sochy na portál už se nedostaly. Byl by to hřích na díle Dienzenhoffierově, proti kterému celá veřejnost by se musila vzepříti. Doufáme, že správná obnova soch záhy se uskuteční, a že portál bude důstojněji doplněn, než se stalo při známé ohradní mřížce barokového kostela sv. Karla Boromejského na Zderaze.

NOVÁ SLOVANSKÁ STANICE NA JIHU. V Grljanu (Grignano) v bezprostřední blízkosti Miramaru, zakoupil slovinský syndikát rozsáhlé pozemky s hotelem a mořskými lázněmi. Objekt stál skoro půl milionu korun, má však jednu z nejvýhodnějších poloh v Terstském zálivu. Dávnému přání slovanských turistů, míti blízko Terstu vlastní středisko s mořskými koupelemi, bude tím vyhověno, neboť novými kapitálovými investicemi má býti závod pozdvižen na úroveň moderního letního sídla na mořském pobřeží. Spojení Grljanu s Terstem je velmi dobré, jednak jižní drahou (trať Terst-Tržič-Gorica), jednak lokálními parníky a autobusy, kteréžto poslední budou již v letní saisoně 1910 dojížděti z Barkovlji (Barcola), kde končí terstská elektrická dráha. Letos vejdou v život ještě dvě česká klimatická léčebná místa na pobřeží dalmatském, v Lukšiči (Castel Vitturi) a v Sutivanu na Brači, i lze se jen těšiti, že emancipace českých hostí od cizích podniků na jihu tak zdárně pokračuje. y

Josef Kálal: HŘBITOVNÍ CESTOU. Verše. V Praze 1909 (Nakladatelské družstvo Máje). Jednotnou úpravou odlišují se nyní knihy vydané fondem Zeyerovým od knih, jimž z fondu toho dostalo se pouze podpory. Podpora taková není určena výhradně na vydání knihy, ale autoři zpravidla jí používají k vydání svých sbírek, o cenu do fondu zadaných. Učinil tak i Jos. Kálal, autor básnické knihy Hřbitovní cestou. Trochu smutná, snad až příliš dušičková obálka knihy nechť neodradí nikoho od čtení originální té sbírky. Není arci veselá svými glossami o smrti, o hřbitově, rakvích, pohřebních zvonech, deskách a pomnících, ze všeho jakoby zaznívalo »Marnost nad marností a všecko marnost«, ale mladý básník dovedl vykřesati z této staré látky mnoho vtipu a ironie. Duchaplně applikuje hřbitovní nápisy na život lidský a medituje v četných číslech vážně i jímavě. Již fakt, že nešel v látce obvyklou cestou poesie erotické, činí první knížku jeho veršů zajímavou, rovněž pak i to, že případně ke svým dvouslokovým glossám užil safické strofy, svědčí o uměleckém rozmyslu i jisté samostatnosti. Celku vadí monotonost a snad i to, že podobných motivů (na př. nápisy na hroby lidí všech možných zaměstnání) je příliš mnoho, takže konečně opouští vás kouzlo a rozeznáváte, co je tu božskou jiskrou a co jen »uděláno«. Ale to vše nemůže oslabiti váš první dojem, že autor je vtipná, bystrá hlava, s níž se ještě asi častěji v literatuře setkáte. —a—

DVĚ OPERNÍ AKTOVKY sehrány dne 11. t. m. poprvé na Národním divadle: Divoká Bára od Ad. Piskáčka a Malířský nápad od O. V. Zicha. Úspěch obou novinek byl nejen zevnější, který řídívá se dle počtu přátel a ctitelů autorových v hledišti, hlavně na galeriích. Obě aktovky nevycházejí též věcně, umělecky na prázdno. V Piskáčkově Báře je dosti pěkných hudebních motivů, jež hned v ouvertuře (ponekud nepoměrně dlouhé) razí si cestu k platnosti. Rys zpěvnosti vyznačuje celou skladbu. Namnoze jiskry melodičnosti sice vyšlehnou, ale nevzplanou. Píseň divoké Báry, než v lese únavou usne, mohla by býti číslem, pro které lidé chodí na kus, ale rozbíhá se téměř bez ohlasu. Libreto k Divoké Báře zpracováno dle literárně vzácné povídky Boženy Němcové. Jest ovšem těžko děj tohoto těžkého domažlického obrazu vtěsnati do jednoho aktu, i obětována musila být takovému úkolu libretisty (jímž je skladatel sám) mnohá význačná krása klassické naší prósy. Paní Horvátová, jíž připadla titulní role, sotva asi přečetla sobě povídku Němcové, v níž divoká Bára jistě je hlubší svou duší. Ostatně ta divadelní divoká Bára vypadla též hudebně hodně neurčitě a ne zvlášť hluboce. — Zichův Malířký nápad je anekdota, z níž Svatopluk Čech vykouzlil roztomilou humoresku, jež však na jevišti ztrácí značně svůj pel. Hudebně je skladba poněkud přeplněna, namnoze není naprosto souladu mezi těžkopádnou hudbou a scénou na jevišti se odehrávající. Jako by válečnou vřavou z níž bouchají rány z děl, dušena je někde ta lehká divadelní hříčka. Když vesnická honorace sezná, že šelmovský malíř maluje jejich rozbitou školu, vypadá to v hudbě i scénicky na jevišti jako tragedie, ačkoli se nestane nic, nežli že na konec »slečna Mici dostane ty skizzy«, které koncertní kreslení p. Ptáka před očima obecenstva vytvořilo. Celkově má Malířský nápad dobré hudební zrno. Přijetí, jehož se oběma autorům při prvním kroku na Národním divadle dostalo, budiž jim povzbuzením k další práci. s.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Z ČESKÝCH ŽALMŮ.

Faraonův nomarch slyše kdysi
lidu mrukot, děl nám v zmatku plachém:
»Splním vše! Co chcete?« Tvrdé rysy
v úsměv nutil, v srdci chvěl se strachem.

»Chceme volnost!« vykřikli jsme rázem,
že se třásly skvostné síně sloupy,
»z pout a jařma, kde jsme bídným plazem,
propusť nás, ať volný, kam kdo vstoupí!«

Spolný, mocný výkřik náš ho děsí.
Váhá. Chví se. Zkouší smlouvat s námi.
»Jiného cos rychle vyvolte si!«
»Nuž — my děli — vystav nám též chrámy!«

Oddechl si a již nevrleji:
»Jiného cos!« pravil, hladě bradu.
»V nás též mnozí moudrostí se skvějí,
jednoho z nás vybeř ve svou radu!«

»Nemožno! — vzkřik — rcete jiné přání!«
A tu velká padla na nás tíže,
a kdos děl, až krev se ve tvář vhání:
»Při práci ať přidají nám rýže.«

Zasmál se a jeho skráň se tyčí,
nechvěl se již, věděl, že jsme slabí.
»Důtkami — vzkřik — metlami a biči
v tvrdší práci žeňte mi ty raby!«

*

Když jsme vyšli na pouť, Memnon zpíval,
probuzený právě zlatou zoří,
a tak jeho tajemný hlas splýval
v ticho pouště, jíž jsme táhli v hoří:

»K čemu ještě, lampo nebes velká,
vzplaneš denně, svítíš se své výše
nade mnou zde, nad nímž dávno nelká
nikdo již, a nad hrobem mé říše?

Králů král, jenž svět v své držel moci,
proč mám zříti probuzený zase,
v chrámech mých jak šakal hrabal v noci,
jak mé město v trosky rozpadá se?

Dávno písek pouště drobný zavál
vítězných mých vozů každou stopu,
nepřátel již nelze zdržet nával,
Assyrů smích slyším, Aethiopů.

Ó, kéž tolik v paži mém je síly,
bych tě srazil s nebe, světlo kleté,
kéž zrak zamknout mohu aspoň chvíli,
neb ať Samum skácí mě a smete!

Pouště prach ať zasype mě zcela,
abych dál již nezřel bez naděje,
tam, kde moc a sláva má se skvěla,
had jak syčí, ještěrka se hřeje!«

Memnon pěl, a pouště na pokraji
těchu lil nám v srdce hlas ten divý.
Moc se kácí, říše rozpadají!
A my vstali! My jsme znovu živi!

*

»Ku předu!« hlas zazní, a my táhnem
širou pouští dnem a nocí k předu,
úpalem a žízní krutě práhnem,
za dnem den nic nejeví se hledu.

Noha slábne, každý krok již bolí,
rty nám hoří suché, okoralé,
dlaň již sotva připíná se k holi,
krhavý zrak marně hledí v dále.

A v tom »Stát!« hlas vzkřikne, plný síly,
který rázem naši mdlobu snímá,
»oklikou je třeba dát se k cíli,
takto spíš ho dostihnem než zpříma!«

A náš voj se oklikou hned béře,
táhnem dál, jen tu tam zazní v hejně
tichý rept, a mnohý v nedůvěře
pátrá kol. Den za dnem poušť tu stejně.

»Na východ!« tu někdo zvolá zase,
a již všecko obrací se za ním.
»Na západ!« kdos vykřik, plamen v hlase,
a my táhnem k západním hned pláním.

K předu, zpět a na východ a západ
se dnes tam, sem zítra potácíme,
až pak posléz, jak tu bídu chápat!
tam se zas, zkad vyšli jsme, jen zříme.

A tu ruce všech se v pláči lomí,
srdce všecka touží v bezradnosti,
na zem horkou klesnout bez vědomí,
nechat zavát drobným pískem kosti.

Ó, ký smutek, v takém zříti mžiku,
jak se slunce v tiché slávě sklání
před očima bědných bojovníků
nad tou němou, nekonečnou plání!

*

Ne, my v cíl svůj nevěřili dosti,
mátla nás hned ta, hned jiná hesla,
skráň jsme často tiskli v zoufalosti,
váhal krok, a ruka chabě klesla.

Co měl cestou síliti druh druha,
druha druh bil v závisti a záští,
vlastní já nám všecka byla vzpruha,
dýky kryli v chodeckém jsme plášti.

Pochybnosti štíra nedovedli
zamáčknout jsme ve své vlastní hrudi,
na své vůdce kámen jsme spíš zvedli,
prodávali čest svou, vírou chudí.

Ptali jsme se hořce: »Není bájí
dálný kraj ten svobody a míru,
k němuž jdeme? Kde je? Kde se tají?
Nebyl snem jen, pro nějž mřeme v šíru?«

Proto také v kraj ten nevejdeme,
pouští dál se budem jenom ploužit,
v úpalu dne i za noci němé,
nežli padnem, trpět a se soužit.

Snad ni naše nevejdou tam děti,
teprv snad až vnuci našich vnuků,
budou-li dost silni pro oběti
a svá srdce zladí do souzvuku.

*

Kdo jsi ty — vy díte rozmrzele —
který hlasem, jenž nás jenom plísní,
voláš k nám po dni a noci celé
v sladký mžik nám padáš drsnou písní?

Já jsem paprsk, jenž vás k cestě budí,
pták, jenž pěje, co krev z cév mu teče,
strážce, který proti vlastní hrudi
obrací hrot nejdřív svého meče.

Červánek jsem, jenž vám pláti počal,
kámen, který zachvěje se blaze,
hlouběj-li jej zašlapete v močál,
jdouce přes něj dále ve své dráze.

Já jsem ten, jenž za světlo vám dané
rád by trpěl připjat na útese,
všechen trud váš, všecky slzy slané,
jenž v svých prsou rozbolených nese.

Poslední jsem z vašich nízkých sluhů,
ale král v svých snech, v své lásce prvý,
malým květem oblačných jsem luhů,
svědomím a krve vaší krví.

Hlas jsem, který vdechl mi dech boží,
by k vám mluvil v chvíli zoufalosti,
ten jsem, který ví, že ještě složí
v pusté poušti znavené své kosti

A přec ještě sledním dechem zvolá:
»Jděte dále, ničím nezlekáni,
bojem ani plání, jež je holá,
ať vnuk vejde v tu zem požehnání!«

JAN HAVLASA:

ČESKÁ OSADA.

Kalifornská povídka.

(Pokračování.)

A Masojídkova pýcha se pod onou insinuací načepýřila. Masojídek byl veliký, silný, domýšlivý muž; selhání Cercoranu bylo otevřenou ranou jeho ješitnosti. Vedle toho podzim na Severu lezl mu na nervy, uvyklému v posledních třech letech na podnebí Jihu. Jako druhdy českoamerické novinaření a pak americká professura byly jeho vášněmi, jimž učinil svou nezdolnou energii za dost, nyní již po léta bylo to zakládání českých osad, co vniklo

mu do žil, do tepen, do nervů, do svalů, do každého pomyšlení. Česká touha po velikosti byla jeho údělem už asi v kolébce; měl tvrdou českou palici; a měl v sobě pravou českou pýchu. A co více: neměl už české chudoby za přítěž. Měl nyní desetitisíce k disposici. Byl jsem v posledních dvou letech jeho sekretářem, vím, jak kolonisování bral vážně, skoro až s paradoxní sentimentalitou. Věřil, že pomáhá krajanům, a skutečně, nejednou pomohl. Sobě pomohl vždy z desíti případů devětkráte, v tom desátém projel jen to, na co počítal ve svých plánech o výdělku. Měl obchodního ducha, ten náš Jan Lumír Masojídek.. Vždyť i onen českoamerický svůj týdenník před lety prodal s výdělkem, — a to již je dostatečnou ukázkou obchodních vloh. Professura na amerických školách také byla šikovným tahem. Osvojil si při svých studiích, — a to už, prosím, byl ženat, — angličinu zcela dokonale, takřka bez stopy cizího přízvuku; a nabyl v českých očích důstojnosti, jíž českoamerické novinaření nebylo by mu propůjčilo. Snad příliš české jméno zradilo jej od sledování karriéry v americkém ovzduší; snad jeho sny o velikosti, jež moudře zakládal na finanční neodvislosti; snad rozpoznal v čas, že nemá mnoho nadějí na geniálnost ani v pedagogice, ani v americké literatuře. Nevím. Znal jsem ho až v dobách, kdy již byl notorickým zakladatelem českých kolonií všude po Státech, od Oregonu po Louisianu, od Pacifiku k Atlantiku. Uznejme, že v té činnosti, zasahující do všech koutů území, většího než rozloha Evropy bez Ruska, — je jakási nepopíratelná velikost. A pracoval, jak Američan by řekl, »single-handed«, jen svou vlastní rukou, o své újmě, na svůj vrub. Českoamerické žurnalistice sloužil po léta za terč vtipů a insinuací . . . Až i na Cubu zajel a tři krajany tam dostal. Div divoucí, že se nevypravil na Havajské Ostrovy a na Filipiny; a kdyby New Zeeland nebyl přece jen tak daleko, Jan Lumír Masojídek byl by do něho bojovně vtrhl, zase single-handed, nezdolný, pyšný, ješitný, toužící po velikosti . . . Sám mi to jednou prozradil, tu choutku na Nový Zeeland, . . . žertem, ale cítil jsem, že je v tom skryt kterýsi jeho sen, po němž věděl, že by marně vztahoval realisující ruku.

Sever ho tedy omrzel; také insinuace českoamerického tisku i očí přátel a známých. Však známe to, jak vlastní rodina, vlastní rodiče dovedou bestiálně bičovati a štváti někoho, jehož noha snad jednou našlápla trochu do bláta při cestě onou absurdností, které se říká život; ponižovati vysloveným nebo zahaleným, bídáckým podezíráním někoho, jenž touží svůj štít nésti čistý a s nasazením často posledních sil jej držel nad bahnem, jímž bylo mu se brouzdati. Přátelé závodili s příbuznými Masojídkovými, totiž s rodinou jeho ženy, v onom altruistickém osvědčování svého charakteru, jenž štítil by se takových skvrn na minulosti jako byl Corcoran. Někdejší kollegové, jako vůbec kollegové, byli pouze nádavkem trpkosti do třetice všeho dobrého. Chce-li kdo najít porozumění, pochopení, shovívavost, čistotu myšlenek a nepředpojetí, nesmí jí hledati u příbuzných, u přátel a u kollegů v povolání. Cizím lidem Masojídkova personalita nevadila tolik, aby se byli chytali Corcoranu aspoň očima, sotva se s Masojídkem setkali; ale na neštěstí život většiny lidí je tak upraven, že cizí lidé jsou až nejvzdálenějším okruhem jich zájmů a denních jevů, okruhem zcela vnějším. A tak se stalo, že Masojídkův obzor naplnil se Corcoranem, že moře takových myšlenek dorážělo příbojem k jeho lůžku i v temné noci až do ranních úsvitů, sotva spánku mu popřávajíc. Viděl jsem ho jednou o páté hodině ranní, kdy byl tou trýzní na půl už maniakem. Slyšel jsem dunivé, groteskné, úsečné nárazy věcí, jakoby kdosi čímsi úmyslně mlátil. Věděl jsem že paní Masojídková s dětmi jsou návštěvou v Kewaunee, vyběhl jsem tedy nahoru, polooblečen a dost uděšen. Stál uprostřed své pracovny, v nedbalkách, veliký a strašný, nevyspalé, zarudlé oči vypouleny, hlasitě a příšerně zuby skřípaje, a kolem po podlaze ležely rozmláceny různé knihy, jimiž byl praštil o zemi tak hrozivou silou, že se buď naprosto rozcákly v hromadu listů, nebo sbortily na hraně tou přílišností nárazu, jako se nabortí kus mokké hlíny, byv hozen na zemi dětskou ručkou. V příštím okamžiku letěl díl kteréhosi amerického slovníku, a já sotva že jsem se instinktivně vyhnul z čáry jeho letu. Omítka rozpraskla na stěně, kde encyklopedie dokončila svou pouť za vzděláním lidstva; okružná díra v její jednotvárné ploše civěla nám do očí jako slepé oko šílencovo; a na podlahu padlo cosi, co dávno zapomnělo už, že bylo kdy knihou. »For goodness' sake.« zvolal jsem, »vzpamatujte se, Mr. Masojídek!« A on téměř zařval: »Corcoran, Corcoran! A ve všech očích jenom ten Corcoran! K čertu i se zatraceným Corcoranem! A dal jsem jim to tak lacině! Což mohu odpovídat za Colorado? Ale je to Corcoran . . . stále jen Corcoran . . . Ve dne a v noci . . . Že jsem odjel kdy z Louisiany, já hovado! . . .« A skutečně, v té rozpěněné vzteklosti byl jako rozzuřené, supající zvíře. »Proč jen jel sem mezi tuhle pakáž! A všechno mi tu za nehty leze . . .« Drkotal zuby, mnul si ruce. Pak najednou přivřel oči, sevřel ruce v pěsti, zaťal zuby, pobledl. Bylo možno vycítit jakýsi titánský

zápas. Byl to Prometheus odpoutávající se, byl to Tantal, vyvzdorovavší si končení svých muk. Prsa zvedala se mu jako měchy. Veliký, silný, pyšný, nezdolný, single-handed, tak stál Jan Lumír Masojídek přede mnou, třeba že v noční košili, uprostřed rozmlácených knih, s očima zavřenýma. Pak roztáhl prsty obou rukou, ještě více se narovnal, povzdechl si, oči rozevřel a řekl klidným, laskavým, rozhodným hlasem: »Jděte spat, George... Odespěte si to už napřed. Pojedeme večer z téhle díry. Stavíme se v Chicagu na několik dní a prostudujeme povšechné základy, irrigace a plány Harrimanovy se Saltonským Jezerem a s Coloradem. Jižní Pacifická dráha už na čemsi tam pracuje v Jižní Kalifornii. Také v Imperiálském Údolí mají nějaké sdružení, jež reguluje už získanou, zajištěnou vodu. Los Angeles staví si dlouhatánský svůj vodovod, pomyslete, jako odněkud z Tyrol kdyby si vedli vodu do Prahy. Bude to práce několika dní a nocí, málo si pospíte, Barborko . . . Chci vyjeti do týdne z Chicaga do Corcoranu...« A jen na tom slově »Corcoran« hlas zatřásl se mu sotva znatelně; ale stál tam přede mnou veliký, silný, rozhodnutý, nezdolně hrdý a hrdě nezdolný... Zablebtl jsem ve svém úžasu: »Corcoran?« A on odřekl odměřeně, definitivně, s propouštěcím gestem: »Yes, sir, Corcoran..Pomohu těm oslům. Nikoli, že bych to měl za svou povinnost. Nikoli, že by mne svědomí hryzlo. Ale Corcoran je bolákem na mé spokojenosti se sebou samým. Ti osli by tam zdechli; nejspíše rvou se a hádají mezi sebou a mně spílají svorně do lumpů a zlodějů. Jsou to . . . Češi . . . Nedovedou pomoci sobě samým. Spoléhají na bohatého strýčka, na náhodu, na boží pomoc, . . . yes, Barborko, i ti nevěrci spoléhají tam na boží pomoc... A chytají snad vodu do klobouků, když tam jednou do roka prší... Jedeme do toho vosího hnízda... Jsem hotov věnovati na to deset, dvacet tisíc dollarů... třebas i více, bude-li třeba... Nejsem idiotem do té míry, abych jim z toho udělal present na Thanksgiving nebo na Christmas... Vysmáli by se mi za to... Ale upíší se na splátku mírného dluhu, ... postoupí mi každý po pár akrech,... a než dojde k irrigaci, ještě skoupím pozemky kolem Corcoranu. Některý z těch oslů mi to prodá za fatku, jen aby se okamžitě dostal odtamtud,... vnutí mi to za fatku, ač se vynasnažím vysvětliti mu, že by se zbyl něčeho, co ve dvou letech bude míti větší cenu, než kdyby to raménko Colorada vyvádělo brykule prostředkem corcoránských pozemků...« Jeho rozhodný tón nepřipouštěl odmlouvání. I v noční košili Masojídek vypadal imposantně. Byl to Moltke a Napoleon v jednom sloučený. Mávl rukou. »Yes sir,« přikývl jsem. »I'm going. Good night, sir.« A šel jsem jako ovce.

Well, za týden jsme jeli z Chicaga do jižní Kalifornie. Do Corcoranu. »Stavíme se později u Savahala,« řekl. »Možná, že budeme dosti často v Los Angeles, než se všechno urovná. Vezmu ho pak do Corcoranu... Corcoran redivivus bude Savahalovi imponovat.« Ano, pane tak to řekl. Masojídek měl víru v sebe; proto dělal tisíce dollarů takřka ze všeho, na co sáhl. Corcoran redivivus... Corco... coran redi... divi... vivus... checheche...

* * *

A můj host dal se do hysterického smíchu. Smál se a smál, svíjel se hrozným chechtotem, že jsem se až zalekl, neminul-li se s rozumem, a není-li snad celá ta povídka o Corcoranu a Masojídkovi nějakou smyšlenkou jeho ochořelého mozku.

Po několika minutách se utišil; opřel se zády o židli, zavřel oči, a nahlas počítal do desíti. Potom oči rozevřel a podíval se na mne zahanbeně. »I beg your pardon,« řekl uctivě a omluvně.

»That's all right,« ujistil jsem ho. »Ale rozčiluje-li vás to příliš, pane Barborko, ponecháme si dokončení na později, až budeme po snídani.«

»Yes, bude to nejlepší,« uznal a hladově se pustil do jídla. Chroustal sousta s lačností zvířete, mlaskal, žvachtal to v ústech, polykal téměř nábožně, a držel chleba v ruce tak křečovitě, že prsty probodávaly střídku skrz na skrz. Kolem úst byl všecek žloutkem vajíček pomazán a kávu do sebe lil jako do sudu. Bylo na něho ošklivé podívání.

Konečně dojedl a řekl spokojeně: »Díky, Mr. Savahal... Jsem teď zas při sobě... Libo-li, dopovím.«

A šli jsme do parloru.

* * *

Ku podivu však, najed se, Barborka vypravoval ostatek své historie daleko hůře, nesoustředěněji, než dříve její počátek. Jeho věty se rozbíjely, jeho slova rozbíhala se kamsi a pak zapomněla, kam vlastně měla namířeno. Nelze mi reprodukovati jeho další vyprávění ani z daleka dosti věrně, abych je mohl i nyní vložiti mu do úst; také by se to sotva potkalo s účastí čtenářovou, kdybych řeznicky sekal periody, chlapecky nedopovídával, chvílemi takřka žvanil, a to vše jen proto, aby reprodukce Barborkova vyprávění byla i literárně uniformovaná a psychologicky co nejvěrnější.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

UKŘIŽOVÁNÍ JEŽÍŠE NAZARETSKÉHO.

Výstřižky z vlasteneckého žurnálu.

Již delší dobu proslýchalo se v širší veřejnosti, že v Galilei, zejména podél řeky Jordánu vystupuje muž, který léčí a uzdravuje nemocné pohledy svých očí a vkládáním svých rukou; ano i mrtvé křísí a lidem udílí rady, jak by zachovati se měli v různých poměrech a okolnostech života. Muž tento káže po horách a pouštích, hlásaje jakési nové náboženství odpouštění, smíření a lásky. Našemu zpravodaji podařilo se zjistiti, že dotyčný narodil se v Bethlemě, příslušný je do Nazaretu, kde otec jeho byl tesařem, jehož vdova Marie žije tu v poměrech dosti nuzných. Úřadové dosud nevšímaví k těmto galilejským výstřednostem, byli konečně vyburcováni ze své přísloveční už lethargie, i očekává se aspoň nyní, že se vší přísností zakročí proti nebezpečí, lidstvu hrozícímu.

* * *

Že varovné naše hlasy nebyly bezpodstatné a spočívaly na základech vážných obav a péče, již jako nezištní hlasatelé veřejného mínění povinni jsme svým abonentům, dokazuje překvapující a neuvěřitelný (kde byla policie?) fakt, že galilejský buřič, jménem Ježíš, obklopen ohromnými zástupy svých ctitelů a přátel, objevil se pojednou v samém Jerusalemě! Zvláštní zpravodaj náš na místo vyslaný na vlastní oči viděl velkolepý průvod, jaký přátelé nazaretského proroka jemu v Jerusalemě připravili. Objeviv se na oslici jedoucí od brány damašské, byl provázen nadšeným voláním, cesta stlána mu sítím a pod nohy jeho kladeny koberce. Odznakem přívrženců Ježíšových byly palmové ratolesti. Vjezd do staroslavného našeho města podobal se zkrátka triumfu. Ani nejstarší člověk v městě nepamatuje nic podobného. Znova a co nejdůrazněji zdvihámě svůj hlas a dovoláváme se pomoci příslušných úřadů. Vzhůru! Na stráž! Všichni lidé dobré vůle bez rozdílu stran a politického smýšlení musí semknouti se, aby zabránili dalšímu šíření se zhoubného jedu v zdravém těle našeho demokratického národa! — —

* * *

Po stopách pachatele. Čtenáře našeho listu bude jistě zajímati, že podařilo se přijíti na stopu zmizelého Ježíše Nazaretského. Nezmizel totiž vůbec z Jerusaléma, aniž se kde tu skrýval, nýbrž volně procházel ulicemi jerusalemskými a navštěvoval před tváří celého města své přátele, z nichž u jednoho, v čís. pop. 2405 v předměstí Jerišském včera večeřel. Policie s rychlostí století páry a elektřiny ihned, jakmile tato okolnost byla zjištěna, vnikla do domu a obsadila všechny východy, aby nikdo nemohl uniknouti. Léč dovedně nastrojená se však, bohužel, přece nezdařila. Nazaretský, nepochybně v čas varován, odešel z večeřadla již dávno před tím se svými věrnými, odebrav se směrem k hoře Olivetské. Sem obrácena nyní veškera pozornost bdělého bezpečnostního úřadu. Až do závěrku listu nemáme nijakých dalších určitých zpráv. Doufejme, že v dnešním odpoledním vydání našeho listu budeme moci pochopitelnou zvědavost čtenářstva svého náležitě upokojiti.

* * *

Konečně dopaden! Jak jsme správně v ranním čísle dnešním poukázali, byla to hora Olivetská, k níž třeba bylo soustřediti všechno pátrání po nebezpečném reformatoru Ježíši Nazaretském. Musíme s uspokojením zmíniti se o bedlivosti a důmyslnosti opatření, jaká byla učiněna, aby obyvatelstvo města našeho, ano celé vlasti naší mohlo sobě po dlouhé rozčilující tak době řádně oddychnouti a oddati se nerušenému pohodlí svých zvyklostí tělesných i duševních. Ježíš Nazaretský byl dnes o půlnoci v zahradě Getsemanské na hoře Olivetské ramenem spravedlnosti dopaden a zajat. Policie nalezla jej (viz náš pokyn!) na konci zmíněné zahrady klečícího na zemi a modlícího se. Dlužno vyznati, že nebyl by se i tak lov přece jen zdařil, kdyby jeden z přívrženců Ježíšových nebyl policii nabídl své služby. Muž tento, jménem Jidáš Iskariot vedl ozbrojenou moc, i aby nestalo se žádné nedorozumění, políbil toho, jehož hledala. Ježíš byl hned spoután, aniž by i jen v nejmenším pokusil se o obranu. Též z jeho společníků, kteří opodál spali a hlukem vzbuzeni na místo přikvapili, nikdo nekladl odporu. Toliko jeden z učeníků Ježíšových, jménem prý Šimon, tasil meč, byl však hned odzbrojen a odveden na policejní komisařství, odkud však po zjištění personalií zase na svobodu puštěn. Jidáši Iskariotskému přiřknuta vypsaná cena 25 stříbrných. Na Ježíši Nazaretském nyní jest, aby za činy své zodpovídal se před porotou.

* * *

Od časných již hodin ranních byla porotní síň ve stavu obležení. Zejména krásná pleť jerusalemská dostavila se v hojném počtu a též z venkova i dalekého přivezly dopolední vlaky nejkrásnější výběr nejmodernějších klobouků. Dlužno vůbec vyznati, že toto porotní líčení konalo se ve znamení nejvyšší elegance. O místa v soudní síni strhla se mnohá rvačka, čímž opět vyplněno jedno z našich proroctví, že ani nová porotní síň pro neobyčejné případy nestačí, i mělo by se zavčas pomýšleti na vybudování porotního amfiteatru, pravého lidového divadla k doplnění dosavadních, vždy méně a méně navštěvovaných jevišť.

NÁSTROPNÍ OBRAZ V SÁLE HLAVNÍ ZEMSKÉ POKLADNY V PRAZE.

(Následuje podrobné vypsání průběhu líčení, výslech obžalovaného i svědků, řeči státního návladního i obhájců, závěrečné resumé předsedy, vynikající svou věrností a podrobným ovládáním látky.)

Tragoedie, jejíž poslední akt byl dohrán včera o třetí hodině odpolední na Golgotě, vzbudila ve všech vrstvách vlasteneckého obyvatelstva pochopitelný zájem a možno říci, plné uspokojení.
Ježíš Nazaretský zemřel smrtí potupnou uprostřed dvou lotrů, čímž spravedlnosti učiněno zadost.

Jak jsme předvídali a v čas také mínění své s otevřeným hledím pronesli, což nám čtenáři naši jistě rádi a vděčně dosvědčí, stalo se, že exekucí na Golgatě utracen byl člověk nevinný.

Ano — nevinný byl Ježíš Nazaretský! — —

Bohužel nedá se na věci samé ničeho již v podstatě změniti . . . .

Avšak k našemu podnětu sešly se krátce po smrti Ježíšově na staroslavné naší radnici všechny domácí spolky a korporace, aby uradily se aspoň o uspořádání okázale velkolepého pohřbu slavného mučedníka — —

Známý mecenáš a lidumil Josef Arimatejský nabídl se, že poskytne pro Ježíše hrob ve své zahradě, což komitét slavnostní s povděkem přijal. Obec požádána, aby poskytla parádní zlatý vůz pohřební, což učinila se vzácnou ochotou, přislíbivši nad to, že ulice všechny, jimiž průvod půjde, posypati dá čerstvým pískem a rozsvítí v nich elektrické světlo.

Pohřeb Ježíše Nazaretského konán byl za ohromného, nevídaného účastenství.

Za rakví kráčeli: Jeho Excellence Pontius Pilatus, prokurátor římské říše v Judaei; veledůstojný předseda Sanhedrinu Kaifáš se všemi odznaky své hodnosti; velekněz Annáš, tchán předešlého; starosta spojených obcí jerusalémských s oběma svými náměstky v čele slavné městské rady atd. atd.

* * *

Tak, ano asi tak nějak byl by dopadal referát o smutné smrti na Golgatě, kdyby Ježíš Kristus byl na svět přišel až teprve za doby naší. Tenkráte však, když Syn Boží sestoupil na zemi, aby očistil člověka, byli ovšem lidé daleko ještě pozadu za dnešními našimi všestrannými pokroky. Musíme tudíž i nadále v posvátné dny, ve kterých každoročně symbolicky znova mučíme a na kříž přibíjíme Pána a Spasitele, spokojiti se s prostým vypsáním světodějné události, jak podali ji a nám zanechali: lapidární historik sv. Matouš evangelista, a hluboký básník sv. Jan Ev., Miláček Páně. ites.

NÁSTROPNÍ OBRAZ V SÁLE HLAVNÍ ZEMSKÉ POKLADNY V PRAZE.

KUS BAROKOVÉ PRAHY.

Patentem císaře Josefa II., kterým zrušeny četné mnišské řády mužské i ženské, vydáno mnoho chrámů, druhdy skvělých, a rozlehlých klášterních budov rychlé nebo volnější, ale neméně jisté zkáze. Některé z těchto starých budov s námahou a značným nákladem zachráněny, jiné chátrají, sprofanisovány. Čekají až zaryje se do starého zdiva motyka a krumpáč.

O něco lepší je osud budov, upravených pro účely státní. Jich trvání zdá se býti zabezpečeno, neboť — do nedávna alespoň — stát necítil potřebu representovati se budovami účelně zařízenými. Stačily mu bývalé kláštery a koleje bez velkých adaptací. Na přestavbu nebylo pomyšlení a tak zachována mnohá budova, která by jinak už dávno snad byla srovnána se zemí. Zařízení státních úřadů ovšem budově lesku nedodalo. Laciný nábytek známého aerárního slohu sloužil celým generacím. Pomalu jen vniká svěží vzduch nové doby do zaprášených úřadoven, a není nezajímavo, že byly to velké podniky soukromé, zejména peněžní ústavy, které nádherou svých budov, umělecky bohatě vyzdobených a přímo luxusně zařízených, přesvědčily vážné pány se zlatými límci, že třeba pamatovati netoliko státního rozpočtu, ale i pohodlí obecenstva, zdraví úředníků a důstojnosti státu.

Pěkný příklad moderního pojímání povinností státu k úřednictvu, obecenstvu a ke starým památkám poskytuje velký sál hlavní zem. pokladny v budově bývalého professního domu jesuitského na Malostranském náměstí v Praze. Veliká a vysoká tato budova, přimykající se těsně k malebnému chrámu Mikulášskému, činí dojem tvrze. Tento vnější dojem významu budovy druhdy také ve skutečnosti odpovídal, neboť byla sídlem Jesuitů, kteří usadili se tu r. 1625 zatím počtem deseti, uprostřed obyvatelstva protestantského jako živel cizí, nevítaný, nepřátelský, uvedený sem bělohorskými vítězi, přes protest měšťanstva.

Dne 4. aprile toho roku obdržel totiž arcibiskup pražský hrabě Harrach od císaře Ferdinanda II. na přímluvu Carola knížete z Liechtensteinu a Albrechta z Valdštejna, vévody Frýdlandského, diplom, jímž dává se Jesuitům »ono místo i se školami«. Valdštejn prohlásil se také písemně a autenticky zakladatelem. Daroval na stavbu domu professního 45.000 zl. rýnských; velké donace učinili císař, Adam Trčka z Lipé, Václav hrabě Kolovrat a jiní. Také mnoho pokut odsouzených měšťanů dostalo se Jesuitům, kteří ujali se horlivě duchovní správy. Kázali ve farním kostele sv. Václava česky, u sv. Mikuláše německy.

R. 1628 zřídili obecné školy a nižší gymnasium, které doplnili r. 1642 na 6 tříd a umístili je v nynější budově c. k. místodržitelství.

NÁSTROPNÍ OBRAZ V SÁLE HLAVNÍ ZEMSKÉ POKLADNY V PRAZE.

Bohatí, mocní a nádhery milovní, nešetřili Jesuité penězi, kupovali sousední domy, jichž zabrali tak přes odpor obce dvanácte. Poslední koupili r. 1671.

R. 1673 vymohli si dovolení sbořiti starý kostel Mikulášský a téhož roku za přítomnosti císaře u veliké slávě počali stavěti nový, velkolepý chrám, jehož měděná kupole panoramatu Malé Strany dala nevyrovnatelně krásný, malebný, mohutný a současně i hravě veselý střed. Stavbu chrámu řídili Kryštof (do r. 1711) a Kilian (do r. 1751) Dienzenhoferové a konečně Anselmo Luragho.

Dům professní dokončen r. 1691, ale výzdoba jeho dokončena nebyla ani při zrušení řádu r. 1773, kdy ještě ve chrámě Mikulášském bylo pracováno.

Zdá se, že poslední stavitel chrámu, Anselmo Luragho, měl značný vliv i na vnitřní zařízení professního domu.

Po zrušení řádu budova proměněna v kasárny a teprve r. 1784 usídleny tu gubernium, krajské úřady a sněmovna. Dům zván od té doby zemským (Landhaus). Kostelík sv. Václava r. 1685—1687 přestavěný, zrušen a upraven pro potřeby úřední. Fara přenesena k sv. Mikuláši.

Z kostela sv. Václava zřízena je nyní velká zasedací síň vrchního zem. soudu. Roku 1848 sídlil tu národní výbor. — Ve velkém sále, snad refektáři, rozhodně však důležité, representační místnosti řádu, umístěna hlavní zemská pokladna. Zařízena bez vkusu, primitivně a neprakticky. Dřevěná, zasklená pažení dělila úředníky od obecenstva. Všechno bylo sešlé, nepohodlné, neúčelné, nevlídné. A přece ročně množství cizinců přicházelo prohlédnout si sál jako pozoruhodnou znamenitost. V »Průvodcích« dočítali se turisté zejména o zajímavých nástropních malbách, kterých však pro vrstvu prachu a špíny neuzřeli. Cena těchto maleb uznána i ústřední komisí pro umělecké a historické památky ve Vídni, pročež ministerstvo vnitra ve srozumění s ministerstvem financí povolilo příslušný obnos na jich restaurování. Rozhodnutí uspíšila jistě i výstava obchodní a živnostenské komory v Praze r. 1908. Bylo právem poukazováno na to, že zemskou hlavní pokladnu navštíví toho roku beze vší pochyby veliký počet cizinců, nejnadšenějších obdivovatelů staropražských památek.

Restauraci obrazů provedl pak inspektor galerie Pavel Bergner ve stálém dorozumění s jmenovanou ústřední komisí, zastoupenou jejím stálým konservátorem Janem Herainem.

Jsou to obrazy biblické, malované se značnou vyspělostí technickou. Typicky barokové jsou menší obrazy postranní, představující čtyři roční počasí a čtyři doby denní, personifikované kyprými andílky. Na obrazech (autorem Jesuita Josef Kramolinus*) shledáváme letopočet 1771. Byly tedy domalovány dva roky před zrušením řádu.

*) Josef Kramolín nar. 1730 v Nymburce, zemřel po r. 1801 v Karlových Varech. Vyučil se malířem a vstoupil r. 1758 do řádu Jesuitského jako bratr-laik. Nejznámější jeho dílo jest Apotheosa sv. Bartoloměje na hl. oltáři chrámu tohoto světce v Kolíně.

NÁSTROPNÍ OBRAZ V SÁLE HLAVNÍ ZEMSKÉ POKLADNY V PRAZE.

Když došlo rozhodnutí, jímž povoleno restaurování obrazů, projevilo zemské finanční ředitelství k historické památce tolik lásky, že ochotně ihned převzalo úpravu okolí obrazů a opatřilo znova celé zařízení pokladničních místností, dbajíc při tom náležitostí hygienických, pohodlí obecenstva i úředníků a nezapomenuvši při tom slohu sálu, jemuž mřížoví, dřevěná pažení atd. velmi vhodně byla přizpůsobena.

Této úpravy bylo už nanejvýše zapotřebí; zaprášené a sešlé stěny sálu, neforemná, mléčnými skly zakrytá bednění smutně přiléhala k uměleckým malbám nástropí.

Abychom čtenáři co nejnázorněji ukázali, jak to tu uboze vypadalo před restaurací, a jak se jeví nyní úřadovny hlavní zemské pokladny, zařadili jsme do listu dva pohledy.

Sál hl. zem. pokladny je nyní světlý, vzdušný, veselý. Úprava vyžadovala vydání přes 20.000 korun, nepočítaje nákladu na restauraci fresek. —

Všichni súčastnění snažili se o úpravu takovou, která by co nejméně rušila prostorový dojem barokového sálu. U všech patrna byla pieta k uměleckému odkazu minulosti, a výsledek je novým důkazem, že lze i starých budov výborně užíti pro účely novodobé, postupuje-li se s rozvahou a s šetrností, a je-li dosti dobré vůle, že lze ohledy ke staré památce zcela dobře sloučiti i s požadavky moderního pohodlí.**) R. J. K.

———

**) O professním domě Jesuitském stručnější nebo obšírnější zmínky obsahují starší publikace: Beschreibung der Residenzstadt Prag (1787), Schottky Julius Max: Prag, wie es war und wie es ist (1832), Klutschak Franz: Der Führer durch Prag (1852), Merklas V.: Gemälde von Prag und dessen Umgebungen, a j. Z novějších zejména Ruthova Kronika král. Prahy, z níž jsme některá data pro tento článek čerpali. V Máji upozornil na zanedbané fresky na stropě velkého sálu hlavní zem. pokladny v čísle 32. (r. 1907) JUDr. R. J. Kronbauer. O dějinách budovy i úpravě sálu zemské pokladny napsal článek K. Domorázek v Českém Slově r. 1908 (»Zanedbaná památka«).

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

FERDINAND TADRA, historik, kustos universitní knihovny pražské skonal dne 19. března. Jméno Tadrovo v širší veřejnosti zřídka se vyskytovalo. Jeho působištěm byly archivy, ve kterých neúnavně shledával materiál k českým dějinám. Byl také členem první výpravy české do archivu vatikánského, vyslané do Říma zemským výborem království Českého v r. 1887—8. Výsledkem studií Tadrových je dlouhá řada historických spisů, z nichž uvádíme zejména dílo poctěné jubilejní cenou Královské české společnosti nauk: »Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských«. Kromě starých pergamenů, jimiž se obíral, vábila Tadru doba současná společenským životem, který v letech šedesátých u nás vytvořil si střediska ve spolcích sokolských, čtenářských, zpěváckých a jiných. Tadra od r. 1861 byl horlivým členem pražského Hlaholu, čtyřicet let byl členem výboru a od r. 1903 starostou spolku. Viděl počátky i rozkvět tohoto českého sdružení pěveckého a spojil své jméno nerozlučně s jeho dějinami. R. 1886 jmenován Hlaholem za velké zásluhy čestným členem.

SVAZ OSVĚTOVÝ, ústředí pro lidové vzdělání a lidovou výchovu, rozvinuje letošního roku blahodárnou činnost, která může ve vysoké míře zajímati naše literární kruhy. Poukazujeme jen po negativní stránce na boj proti krvákům a špatné literatuře, kterou zahájil parallelně s literárními spolky stejné ušlechtilé snahy. Po positivní stránce odkazujeme na článek páně Rožkův v České Osvětě, kde týž vřele přimlouvá se za vzkříšení literárních večírků, spojených se slosováním dobrých knih. Svaz uspořádal podobný dýchánek pro široké vrstvy in memoriam Svatopluka Čecha. Vstup byl zdarma, a vstupenky rozdány byly spolkům dělnickým, sokolským jednotám, školám pokračovacím a každému, kdož o lístek se přihlásil. Účastenství bylo valné, takže fysik. sál techniky úplně byl obsazen. Každá vstupenka měla číslo. Po přednášce prof. Sekaniny, provázené světelnými obrazy, a výborné recitaci básní Čechových p. Müllerem, slosováno bylo 50 knih ze spisů Čechových zdarma mezi účastníky. Svaz organisuje po celých Čechách, Moravě, Slezsku a ve Vídni vzdělávací sbory, informuje je o vzorných knihovnách a vydal zatím katalogy o 50 svazcích pro putovné knihovny. Veliký katalog vzorný pro 3000 českých knih jest připraven k vydání. Velikou péči věnuje Svaz dorostu, staraje se o zvýšení dobrého vkusu v besídkách i publikacích, které se chystají, oslavuje příležitostně památku slavných mužů přednáškami věcnými, organisuje lidovýchovnou práci a snaží se býti mocným ústředím všech spolků a jednotlivců, kteří se práci osvětové věnují. Organem jeho jest Česká Osvěta, theoretická revue pro lidovou výchovu a vzdělání. Jest spolkem celonárodním a nepolitickým, který počítá na součinnost všech lidí dobré vůle a literárních kruhů zvlášť. B. B.

SLOVINSKÉ ALPY. Český odbor slovinského alpského družstva vydá v Nakladatelském družstvu Máje průvodce po Slovinských Alpách, Krasu a

Přímoří, práci vynikajících znalců krásných slovanských krajů, vyhledávaných celými proudy českých turistů. Vzorně vypravená příručka tato opatřena bude mapou a množstvím drobnějších náčrtů a diagramů.

MANON PŘED 25 LETY A MANON DNES. Národní divadlo uvedlo na scénu po řadě let Massenetovu operu Manon, která, zdá se, po svém dlouholetém spánku v archivu lepší osud bude míti, než ho měla v letech osmdesátých. Provedena byla poprvé dne 19. září 1885, a měla okázalou premiéru — zpívala totiž Manon jako host Národního divadla slavná Minnie Hauková, c. k. komorní a dvorní pěvkyně, primadona opery Her Majestys v Londýně. Operu tenkráte dirigoval kapelník Moric Anger, dávno již zesnulý, režii měl p. Edmund Chvalovský, jenž žije na pensi v Soběslavi. 25 roku uplynulo od té doby, a z bývalého obsazení zůstal jeden jediný člen — p. Karel Pulc, jenž hrál policejního komisaře při premiéře opery a hraje ho podnes. Bude snad zajímati srovnání divadelní cedule z roku 1885 s divadelní cedulí dneška.

Manon Lescaut		sl. *Panznerova*	M. Bogucká
Kavalír des Grieux		p. *Vávra*	Ant. Lebeda
Hrabě des Grieux		p. K. Čech	V. Kliment
Lescaut		p. Hynek	E. Burian
Guillot de Morfontaine		p. *Krössing*	B. Pták
De Bretigny		p. *Stropnický*	Fr. Šír
Javotte		sl. Erbanová	M. Šlechtova
Poussette		sl. *Kavalarová*	K. Ungrova
Rosette		pí. *Maislerová*	G. Horvátová
Hostinský		p. *Viktorin*	R. Polak
Setník		p. *Chvalovský*	E. Focht
Policejní komisař		p. Karel *Pulc*	Karel *Pulc*
První	vojín	p. Mikolášek	J. Vildner
Druhý	vojín	p. *Koubek*	J. Kramer
Služka		sl. Rutterová	B. Černkovičova
První	cestující	pí. Čapková	H. z Továrnických
Druhá	dáma	sl. Vernerová	A. Havránková
První	cestující	p. Vecko	B. Bohuslav
Druhý	cestující	p. Morda	M. Martinec
Tabáčník		p. *Mošna*	K. Vaňa
Mastičkář		p. Brožek	H. Švejda
Písničkář		p. Zapotocky	J. Kramer
Kuchař		p. Kubla	J. Neumann
První	prodavačka	sl. Holých	A. Blahová
Druhá	prodavačka	sl. Stočkova	M. Papírníkova
Třetí	prodavačka	sl. Ludikarova	B. Tippnerová
Čtvrtá	prodavačka	sl. Šeborova	E. Voltova
Pátá	prodavačka	pí. Krossekova	N. Žižková
Ředitel herny		p. Kindl	A. Hlaváček
Posluha		p. Bohm	V. Rabas
Vratný		p. Čapek	J. Karas-k

NOVÝ POHLED DO KRÁLOVSKÉ OBORY. Z Bubenče k nádraží je frekvence jako na Kamenném mostě — je to důležitá cesta, kudy projde ve všední dny tisíce lidí, zejména dělníků, v neděli a ve svátek tisíce výletníků. Po pravé straně táhla se vysoká, řádní zeď, ohrada, připomínající zdi kriminálů. Nikdo z chodců ani potuchy neměl, jak báječný, jak čarokrásný pohled monstrum toto uzavírá. Je tomu asi čtrnáct dní, když objevili se u zdi dělníci s motykami a začali barikádu demolovat. Nikdo nevěděl, co to znamená. Zeď byla široká, solidní massivní, budovaná pro věčnost. Prohlíželi jsme noviny a hledali tu vysvětlení — ale tentokráte tam nebylo nic, co by nám záhadu objasnilo. Za týden šli jsme tudy zase kolem. Hoši udělali za těch několik dní kapitální kus práce — povalili monstrum skoro do polovice. Stojíme na silnici mezi povozy, odvážejícími materiál, a zraku svému nevěříme — zjevil se nám nový, úchvatný pohled do Královské obory. Celá kotlina grandiosního sadu leží před námi jako pohádkové údolí — nad ní dominuje letohrádek, v pozadí rozevírá se perspektiva na nejvzdálenější partie.

Už nám to nedalo, musili jsme se optat, co se to tu děje. Radostná předtucha, vlastně horoucí touha nás uchvátila — aby to tak zůstalo, aby sem už nikdy nepřišla hradba, která by chodce o tyto krásy olupovala. Jsme už tak otrlí, byli jsme už kolikráte sklamáni, že jsme si ani netroufali věřit v takovou možnost. Přistoupím k muži jenž měl nad pracovníky dozor a táži se ho, co se to tu zase chystá? V otázce byl nádech podráždění, obava, že budeme zase překvapeni nějakým Kocourkovským nadělením. Dobrý ten muž — v duchu jsem ho potom za křivdu odprosil — se pousmál a řekl: Bouráme zeď.« Srdečný ton mne odzbrojil tak, že jsem zadržel odpověď: »To vidím« — a dodal pouze: »a čím bude nahražena?« — »Mříží,« pane,« odpovídá a při tom se pousmívá, jakoby chtěl dodati: »Co jiného by sem mohlo přijíti?«

Pravdu měl — co jiného by sem mohlo přijíti? Dověděl jsem se, že městská rada Bubenečská má zásluhu o tento krásný čin, a za to sluší jí dík! K.

HRABĚ Z LUXEMBURKA je poslední operetní novinkou Vinohrad. divadla. Tentokráte je to Lehár, jenž konkurruje s Fallem a ucházi se o přízeň obecenstva. Několik vyprodaných domů dokazuje, že konkurruje s úspěchem. Mají tito operetní králové mnoho společného — oba řídí se heslem, že pro život je třeba také radosti, úsměvu, bezstarostného veselí. Pokrčujte nad nimi ramenoma, a oni vám klidně odpoví, že i ten nejseriosnější člověk si občas zatkne kytičku do knoflíkové dírky, že i ten nejstřídmější člověk si k obědu přidá nějakou tu apartnější pochoutku. Nejzajímavější jsou tyto vinohradské premiéry — sejdete se tu s obecenstvem, jež vidíte ve všech výstavách, v koncertech, zkrátka všude tam, kde nemohou scházeti, bez čeho se neobejdou. Není možno nevidět Ibsena, Valdštýna, nepodívat se do Mánesa, vynechat koncert, v němž do-

SÁL HLAVNÍ ZEMSKÉ POKLADNY V PRAZE PŘED ÚPRAVOU

SÁL HLAVNÍ ZEMSKÉ POKLADNY V PRAZE PO ÚPRAVĚ.

minuje vážná hudba, a není také možno nepoznat modní atrakci, jež putuje od divadla k divadlu jako populární román z jedné země do druhé, od nakladatele k nakladateli.

Operetta má líbivé libretto, má líbivou sladkou hudbu. Slyšíš ji všude, kam se obrátíš, jdeš na procházku, klučina ti ji zahvízdá, gramofon zazpívá, kolovrátek ji unyle reprodukuje, sedíš u psacího stolu, a nad hlavou ti ji zahraje slečinka neobratnými prstíky. Ínu ovšem, slavík to není, ale na chvilinku tě melodie

zaujme, hlavou ti proběhne, mozek provětrá, za chvilku pracuješ dál, ale refrain jde za tebou jako stín. Najednou se objeví na ceduli hra, z níž se valčíky rozběhly do světa, jako volavky, jako reklamní inseráty. Jdeš se podívat, jak se vyjímají tyto ukázky v celku, v operetním souboru, librettista tě provádí romantickým dějem, sympatická herečka, populární tenor hrají a zpívají s vervou a s úspěchem, a už jsi v začarovaném kruhu a jsi se vším co se ti předvádí, jak náleží spokojen.

Bylo už několikráte řečeno, že na Vinohradech mají herečky a herce, kteří dovedou operettu zahrát a zazpívat. Tenkráte měl zase znamenitý den p. M e n š í k, jemuž je obecenstvo, jak jsme pozorovali při závěrech aktů, zvlášť nakloněno. Druhou hlavní roli delikátně provedla slč. K a l i v o d o v a, která se zdarem se přičinila, abychom nepochybovali o tom, že je operní divou. Druhým skřivánkem operetty byl p. M a n s f e l d, jehož milý hlas utěšeně se poslouchá. Ředitel Václav Š t e c h má na úspěchu lví podíl — jeho režie, věnovaná těmto attrakcím, má vkus a jeví snahu, zvednout hru nad obvyklé niveau. J. H.

DVĚŘE DOKOŘÁN, veselohra od Kadlburka a Blumenthala, která se dávala dne 21. března na scéně V i n o h r a d s k é h o d i v a d l a, je pokus, řešiti vesele otázku, která v posledních letech buší na mozek veřejnosti, p r o b l é m r e f o r m y m a n ž e l s t v í. Neodpovídejme si na to, rozřešila-li ji. Není to ani úkolem veselohry, stačí vykřesala-li z aktuelního zjevu sociálního námět k účinně řešitelnému úkolu divadelnímu, jenž pobaví a nezarmoutí. A to se jí podařilo. Směje-li se v prvním aktu jedna strana, směje se v posledním zase druhá, a ke blahu a uspokojení všech diváků končí událost tím, že jak ve veselohře, tak také (dle všeho) i v životě zůstane vše při starém. Co by se stalo, kdyby najednou manželství uzavřená stala se neplatnými, napadlo asi autorům, hledajícím látku k veselohře (nevíme, kterému z obou a také na tom nezáleží) — z tohoto sujetu bylo lze vyvoditi řadu svrchovaně napínavých veselých situací a nápadů, jichž hrdinové a hrdinky vypadají nesmírně šprýmovně, majíce při tom, snad do jednoho, všecky rysy pravděpodobnosti. Takové životní figurky, jako stavitel Vogt nebo rektor Zirbel se vyskytují, zvláště znamenitě skutečnosti odpozorovaná je i paní Matilda Hinsbergová, které nejde o manžela, nýbrž o zetě atd. — Najde se v kuse místo i pro zamilované, jichž láska trochu kvapně rozkvete v nevděčné situaci jen z toho kořenu, že jeden je druhému nesympatický.

Příběh není příliš zamotaný. Po úmrtí purkmistra, jenž fungoval i jako oddávací úředník, vyjde na jevo, že děly se v úřadování jeho mnohé nesprávnosti, z nichž je nejdůležitější, že jako činitel oddávající dával se zastupovati, čímž se stalo, že oddavky takové, dělo-li se zastoupení bez výslovného souhlasu oddávaných, byly by, jak prohlašuje assesor, vyslaný k vyšetření věcí do menšího města venkovského Bublova, neplatny nebo sporny. O tom se doví obyvatelstvo — najednou je 36 manželství pochybných. Nastaly poměry, jež daly jméno veselohře, oběma stranám jsou dvéře, t. j. z manželství dokořán otevřeny. Tu manžel je potěšen, tu manželka, jindy obě strany, jednou dokonce i milující manželé se rozejdou, ježto »ona« chce býti solidární a nebylo by mravno soužití obou, když je manželství vlastně neplatné. Všechno se točí kolem spisovatele, jenž svou pseudonymní knihou »Komedianti manželství«, jež v městě vzbudila líčené rozhořčení, plné pokrytectví, vlastně první jiskru do manželstev vhodil. Sám trpí od svéhlavé manželky, která mu stále vyhrožuje rozvodem — nyní je ve výhodě on a panička couvá, po té zvítězí stará její umíněnost, konečně však přece sejdou se, když obě strany učiní první krok k usmíření. Takových a podobných párků vystupuje na jevišti několik, jako pendant i manželství nesporná (k velikému zármutku manželů) k nim se druží. Umělecký ensemble měl v kuse příležitost ukázat co umí — zavděčiti se obecenstvu, jež přijalo veselohru s radostí a rozmarem, a zahráti si, skoro vesměs vkusně a rázovitě řadou vděčných figur. Souhra byla svižná, překlad (dr. B. P r u s í k a) příléhavý. a—e.

ČENĚK ŠEBOR, majitel závodu klenotnického v Praze, slaví 2. dubna t. r. sedmdesáté narozeniny a zároveň čtyřicáté výročí založení svého závodu. Nejen všem Pražanům, ale valné většině venkovských návštěvníků Prahy znám jest neveliký, ale nadmíru elegantní a distinguovaný klenotnický krám na Ferdinandské třídě, jehož výrobky vynikají zvláště jemným a uměleckým vkusem a jehož majitele znají celé Čechy jakožto z nejsolidnějších obchodníků vůbec. Pan Čeněk Šebor narodil se r. 1840 ze staré pražské rodiny měšťanské a po pečlivém vzdělání školním učil se zlatnictví u firmy Pichlerovy, načež odebral se pro další zdokonalení do Vídně, Brusselu a Paříže, kde po šest let pracoval v předním závodě klenotnickém. Po svém návratu z ciziny zařídil r. 1870 závod vlastní, který záhy stal se prvním z českých závodů klenotnických vůbec. R. 1894 byl p. Šebor jmenován c. k. dvorním dodavatelem, r. 1901 cís. radou a r. 1907 vyznamenán rytířským křížem řádu Frant. Josefa. Ve spolku pro feriální osady byl po 14 roků pokladníkem. Přes pokročilý svůj věk řídí neunavně sám svůj závod, který dík jeho energii, technickým jeho znalostem a výbornému obchodnímu duchu, stále utěšeně se rozvíjí.

Pokračování románu Bohumila Brodského R o d n é l á n y pro nedostatek místa odloženo do čísla příštího.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 27.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VEČER PŘEDE ŽNĚMI.

27. 2. 1910.

Pole se vlní,
obilí zraje,
východní větřík
lehounce vlaje.

Milo a ticho
po širé nivě,
soumrak se snáší
měkce a snivě.

V dýmavu dálené
halí se hory,
červánky planou
tmavými bory.

Křepelka tluče,
cvrček si zvoní,
mateří douška
po mezích voní.

Klasy se chýlí
kapkami rosy,
ode vsi zvučí
klepání kosy. —

A teď to šustlo
svahy a srázy...
Srp svatá Markéta
do žita hází!

JOS. V. SLÁDEK.

JAN HAVLASA:

ČESKÁ OSADA.

Kalifornská povídka.

(Pokračování.)

Barborkovo povídání skutečně nutno stěsnati v prapouhou essenci fakt, mám-li toto dopsati. A rád bych dopsal, neboť vysvětlí to veřejnosti konec Masojídkův, když Barborka byl zatím nevysvětlitelně zmizel, jakoby s povrchu země. Ale je to protivná lopota, tohle opakování něčeho, co se skutečně stalo; za vyprávění věru stojí pouze to, co se nikdy nestalo.

Do Corcoranu tedy Masojídek se svým sekretářem přijeli nečekáni; jako s nebes tam spadli. A už tehdy, kdy v bryčce blížili se k jeho středisku, — saloon, to se ví, nějaký krámek, pár čtverhranných, krabicovitých domků a post-office, — Barborka cítil jakousi ponurou tíseň. Pískal si prý »Nepůjdu domů, byl bych doma bit«, aby se mu ulehčilo. Masojídek seděl v buggách se založenýma rukama a s chmurou na čele. »Napoleonsky«, Barborka to označil a smál se nějak podivně. »Před Waterloo,« pak doložil, zdálo se mi, s uštěpačností poněkud nemístnou.

Pohled na corcoranskou kotlinu dle Barborkova líčení ovšem nebyl vodičem příjemných reflexí. Zoufalá pouť s ještě zoufalejšími pokusy o zachránění života. Farmy v dohledu trčely jako kostlivci — Barborka řekl. To srovnání je rozhodně hloupé, měl říci: jako rakve. Spletl si to asi. Měl dle všeho na mysli ještě svěží — vlastně chorobný — otisk podoby oněch hynoucích stromků tu i tam se týčících. Za dvě leta v jižní Californii vyroste eukalypt, pepřovník nebo fík tak statně, že turistovi zdá se to býti až nemožným fenomenem. A po těch dvou letech rychlého vzrostu stromiska teď lála nebesům, kraji,... Masojídkovi... A všechno bylo takové, nikoliv už jenom skomíravé, ale živá smrt nebo mrtvý život...

Jednu farmu minuli docela těsně. »Vavruchova farma,« Masojídek prý poznamenal pro sebe a doložil velmi tiše, hlasem netřesoucím se a přece k smrti sklíčeným: »Zatracené Colorado, zatracený Corcoran, všechno zatracené...« A ta farma skutečně vypadala jakoby nejen ona, ale veškeren svět byl navždy zatracen. Ploty byly polámány. Lány kolem ní byly paskvilem na sny o blahobytu, jež druhdy Corcoran nalhal českým kolonistům... Corcoran a Masojídek... Vavruch dle všeho druhdy aspiroval na založení drůbežní farmy. Bylo kolem jeho sešlého, tak úžasně a rychle sešlého stavení plno ještě slepic a kuřat a krocanů a kdo ví, čeho všeho... Ale všechna ta drůbež byla hrozně vyzáblá a strašlivě prašivá. Barborka se skutečně chvěl, když mi o tom povídal. »Ty slepice, ty slepice,« vzdychal patheticky a v jeho očích byl nějaký úděs. »Pane,... vy si jakživ nepředstavíte, co je to prašivá slepice, vyzáblá, opelichaná, olezlá potvora, sípající, potácející se, dravé strašidlo o sivě vypoulených nebo žlutě zalepených očích, se svěšenými křídly, jež vypadají jako pařáty nějaké fantastické příšery... Pane, jakživ si toho nepředstavíte, neviděl-li jste toho ve skutečnosti... A pane,... nechtějte to spatřit, nechtějte!« To ovšem bylo asi přehánění, jež lehko můžeme omluviti u rozčileného, očividně znervovaného člověka. Ale podívaná rozhodně mohla býti z míry nechutná. Celé legie těch blechatých, vředovitých neřádů jako apokalyptické stvůry se hnaly podle bryčky, a když kůň začal trousit při běhu, vrhaly se tak zuřivě po čerstvém lejnu, že vozík jich několik přejel. Trus zmizel okamžitě; a ti příšerní dravci vrhli se na mrchy, z nichž vůbec ani krev nevytryskla pod koly vozu, a rozervaly je na cucky takřka mžikem oka. Tiše, neslyšně se to odehrálo...

»Bylo mi na nic,« Barborka povídal a všecek sezelenal.

Po chvíli až teprve zas pokračoval ve svém trhavém vyprávění. Také to, co tehdy padalo na prašnou půdu, mizelo téměř dříve, než to dopadlo. »Jeden krocan mi div do huby nevletěl,« poznamenal a ani se neusmál. A viděl též, jak několik slepic vrhlo se na kohouta, stojícího u plotu s přivřenýma očima, se sklopenou hlavou, s lidskou nemohoucností opřeného o kůl. »Roztrhaly ho ty harpie na cimprcampr,« Barborka mi vysvětloval vážně. »Než byste byl napočítal tři, bylo po kohoutu. Spolykali ho jako nic. Rozpadl se na kousky, sotva se do něho daly.« Pak havěť z jiného dvora srazila se s drůbeží Vavruchovou, jež dle všeho pustila se příliš daleko do cizího území za slibnou bryčkou. »Byla z toho taková mela, že jsme musili zastavit,« Barborka povídal. »Byli bychom se třeba zvrátili, tím spíše, že kůň se začal plašit.« Trvalo to však sotva minutku. Několik těch prašivin bylo složeno na zemi a sežráno bizarním tím vojskem obou stran. A tehdy stalo se, co Barborku i při vyprávění zas tak rozrušilo, že zelenost jeho obli-

čeje se zdála býti na pováženou. Kterási žena vylítla odkudsi a zle láteřila,... česky láteřila. Slepice a ostatní ta děsná chátra se rozprchla téměř okamžitě; ale ona byla rychlejší, a dvě z nich chytila a krk jim jedním pohybem zakroutila. »Ty mrchy jí odkrkú sce odsmykly, jakoby byly z perníku, a padly do prachu. Jednu zvedla v čas. Na druhou se vrhlo takové sivé, rozlícené krocanisko i uchvátilo z ní dobrou polovici jedním klofnutím,« můj host vykládal rozčileně. »A ona honem zvedla tu druhou půlku... Pomyslete si,... oni to jedli!«

Takový tedy byl ten Corcoran,... to měl býti v dohledné době Corcoran redivivus... Bylo to děsnější, než Masojídek s Barborkou byli si mohli představit. Snad zprávy o příserném onom stavu byly občas poslány do některých českoamerických listů; ale jejich uveřejněním bývali by asi poškozeni i jiní pozemkoví spekulanti, inserující v oněch časopisech a tak redakce je možná potlačily ve své lidumilnosti. Buď jak buď, chápal jsem tehdy už Barborkův chorobný smích při vzpomínce na Masojídkovu frázi o »Corcoranu znova k životu procitlém.«

Ale přece jen Masojídek měl pravdu. Corcoran procitl k životu na den, ale pro oba Messiáše ono procitnutí bylo noční můrou, děsem, na jaký už ani nejsme připraveni ve skutečném životě, odkazujíce jeho existenci, možnost a essenci do oblasti papírových událostí, do fiktivních světů, s nimiž si lze tak pěkně počechrati zemdlené nervíčky po jídle nebo před spaním, — když člověk nemá ničeho moudřejšího na práci...

Než dojeli k tomu, co druhdy bylo hotelem, Masojídek s Barborkou dostali k dobru ještě několik takových originelních podívaných, jako byla ta kuřecí epopej. Na neštěstí však Barborka stával se tak nesouvislým ve svém vzrušení, že mi z těch detailů většina unikla v plné a pravé své hodnotě; a nechci jich vymýšlet, když už tak dlouho jsem držel obraznost na uzdě. Obraznost přece není žádná nevěstka, to nutno uznati.

Právě asi tak, než vylezli z bryčky, kočí se k nim otočil a povídal anglicky: »Jsou to Bohemians, ... víte, cikáni... Tady to vidíte, co jsou...« A mávl bičem. Masojídkovi nebylo volně. Jeho češství bylo součástí jeho hrdosti. »Bohemians nejsou cikáni,« odřekl chmurně a »tento stav není jejich vinou.« Kočí asi vystihl, že se dopustil nějaké indiskretnosti; Masojídek dovedl drtit lidi jedním slovem, prapouhým tónem jediného, jinak bezvýznamného slovíčka. A kočí to tedy chtěl napravit. »Yes, sir, ...dobří lidé... Však oni říkají, že by lynchovali toho chlapa, jenž je sem zatáhl, kdyby se jim dostal do rukou. Tři z nich udělali spolek, že ho dostanou, ať už kdekoli. Až nám tu rodina pochcípá, půjdeme za ním..., říkali. Bylo to v saloně v jednom městečku asi třináct mil odtud, byl jsem při tom. Dobře jsem té jejich angličině nerozumněl, když mi to vykládali..., ale lotr ten chlap je asi takový, že by provaz kolem krku dobře slušel.« A Masojídek dal se do posupného smíchu. Když vystupovali, zaplatil onomu člověku, poklepal mu na rameno, a řekl: »Já jsem, můj hochu, ten lotr.« Kočí zadíval se na něho s otevřenými ústy. Masojídek stál a měřil ho očima, jež lotru patřit nemohly. Kočí zavrtěl konečně hlavou. »Proč?« bylo vše, nač se zmohl. »Chci jim pomoci k irrigaci, když Colorado nás zradilo,« Masojídek řekl pevně. A zrzavý ten Irčan pochopil. »Vy jste all right,« odřekl, »a zde je má ruka.« Potřásli si rukama. »Máte revolver?« otázal se kočí. »Nemám,« Masojídek odřekl. Kočí sáhl za pás rukama do zadu a vytáhl důkladný Colt. »Tady,« řekl prostě, »to se vám hodí.« A mně podal menší revolver: »A tady vy.« Masojídek mu poděkoval a řekl: »Rád bych vám ponechal zástavu za ty zbraně... Neví se, co se může stát.« Ale Irčan pokrčil rameny a v očích měl slzy. »Zůstal bych s vámi, ale třetího revolveru nemám,« odřekl tiše. »Ale mám ženu a děti. Goodby.« A otočiv bryčku, práskl do koně, na zástavu nečekaje.

»To nebyl... krajan,« Barborka poznamenal, když až sem došel. »To byl Irčan, cizí člověk.«

Co následovalo, bylo by tak nádhernou věcí k vypsání, kdybych si to byl vymyslil. Skutečně mne to až zlobí, že se to událo. Ale na tom nelze ničeho změniti. Ponuré mlčení bylo odpovědí každého, s kým Masojídek byl promluvil. Něco bylo v ovzduší Corcoranu, co bylo silnější zdravého soudu lidských mozků. I ty vršky a okolí, i ty sierry v dohledu a ta děsivá poušť,... všechno zdálo se věděti o onom přízraku, jenž týčil se nad Corcoranem. Ale oni nechtěli ho viděti, onoho přízraku,... hlavně Masojídek nechtěl. Byl dosud veliký, silný, hrdý, umíněný... Duše Davu ho nezarážela,... utkvělá myšlenka Corcoranu ho podněcovala k výmluvnosti, ač neuvědomoval si jí jasně, chtěl ji přehlížeti, tu děsnou, fixní ideu lidí, kteří snili po měsíce a už téměř po léta... o vraždě. Ta Masojídkova výmluvnost, ty sliby, celé jeho vystupování bylo osudným podněcováním Přízraku... Vše to tak připomínalo Masojídkovy řeči, když je vyváděl ze zajištěných jejich existencí v Úpadek, ve Zkázu, v lůno strastiplného zápolení s nepřemožitelnou pří-

rodou . . . Ty zelené obličeje byly nehybny při oné výmluvnosti, ty začervenalé zraky jen planuly . . . Tu i tam hysterická ženská dala nesouvislý výraz náladě Corcoranu, šílenému, hluboko do jich vyzáblých duší zahryzlému rozhodnutí . . . Ale Masojídek byl příliš hrdý muž, než aby dbal hysterických žen . . .

A na večer strhlo se pandaemonium ponurých vášní, strašné touhy po smrti onoho, v němž všichni ti lidé viděli svého nejhoršího škůdce a nepřítele . . . Štěstí, že tma tak rychle padla . . . Výstřely revolverů ji blýskavě osvětlovaly . . . Zlověstné ticho v davu ustoupilo šílenému řevu . . . A tou tmou Masojídek s Barborkou jen se mihli, nějak vmísili se do davu, řvali s ním a pak chytili se první příležitosti k útěku v onu stranu, jež slibovala nejbezpečnější nebezpečenství . . . V hory zamířili a dav, když přišel po poznání jich ústupu, pustil se za nimi.

Následovalo třídenní plahočení sierrami a caňony, skrývání se mezi kakty a v doupatech, utrpení, jehož dosah označovalo rozervané vyprávění Barborkovo spíše tónem hlasu, než vnitřní cenou slov. Byli jako štvaná zvěř . . . Corcoranští pronásledovali je s fanatičností, jíž snad byla schopna jen česká povaha . . . Málo hodin přešlo, aby někde v dohledu neobjevil se některý z pronásledujících . . . Jednoho zastřelil Masojídek mlčky třetího dne, když srazili se s ním z ničeho nic při vstupu do hlubokého caňonu, zarostlého manzanitou, kakty a palmami. Ve dne v noci cítili blízkost oněch chrtů, v něž se změnili lidé druhdy krotcí a náchylní k poníženosti . . . »Jako dříve ta drůbež . . ., byli to jiní lidé, než jak jsme zvyklí na lidi,« Barborka reflektivně poznamenal v okamžiku, kdy schopen byl jasnější úvahy. Avšak hned zase upadl v blábolení, jež mnoho mi pokazilo toto vypsání celé oné události.

Ovšem, nemohl jsem se tomu diviti. Co on a Masojídek byli protrpěli za ony tři dny, vymyká se z rámce obyčejnosti každým obrysem, každou podrobností. Živili se masem kaktových článků, oním sliznatým, jakoby uslizněným, zeleným masem, jež poněkud připomíná příchuť slupky z hrachových lusků; všelijakými kořínky a divokými plody, z nichž dostali oba křečovité bolesti žaludku a prudké, hrozné dávení, zanechavši je kdesi v roklině vysílené, že dítě bylo by mělo s nimi pramalou práci. »První moje myšlenka, když jsem přišel k sobě, byla, abych se ohlédl, kde leží můj žaludek,« Barborka poznamenal u té příležitosti. »Víte, bylo to již třetího dne, a oba byli jsme v jakémsi deliriu. Zvláště Masojídek. Byl poněkud sesláblý hned ze začátku jakýmsi celkem nepatrným poraněním z oné střelby; ale při námaze a chladnu oné první noci rána se zapálila, — někde v boku to bylo, — i tak mu sil ubírala, že chvílemi se sotva potácel při vší mé pomoci. A mlčel . . ., ten veliký, druhdy silný, teď nahrbený, ale posud neudolaný člověk mlčel . . ., mlčel a mlčel.« A ménu hostu jakýsi prapodivný zásvit vyletěl z očí, jež hned zas pohasly jako svíce v závanu větru.

To mlčení bylo asi strašné. Zprvu Barborka snažil se tu i tam větu vložiti do onoho mlčení, ale slova zapadala v ně jako kameny do bezedné tůně, jen že ani kruhy se po nich neutvořily na hladině té tůně. Zvláště oné první noci bylo to k nevydržení, a Barborka měl strach o jeho rozum a o svou vlastní bezpečnost. »I felt as iby between the devil and deap sea,« najednou vpadl při vyprávění do angličiny; a věru, mohl se cítit »jako mezi ďáblem a hlubokým mořem«, o to není sporu. Ani vzdech Masojídkovi neuklouzl, ani slovíčko. Jeho oči prvního dne se vyhýbaly Barborkovým, druhého dne vyhledávaly jeho pohledy. A obou oči těkaly ustrašeně po krajině, jež co chvíli prozradila nějakou novou nástrahu. Hlavně od dráhy snažili se pronásledovatelé uříznouti oba štvance; ale pak už toho úsilí nebylo ani třeba. Masojídek s Barborkou zbloudili nadobro a úplně pozbyli orientačního smyslu, znenáhla téměř všech ostatních smyslů. (Dokončení.)

JAROMÍR BORECKÝ:

NEPLODNOST.

Lehký mrak jak závoj padá
na krajinu v letní snění,
plné vůně, plné pění,
pohrouženou.

Zem se chví. Tak dívka mladá
strhnout sleďní roucho váhá,
než se v žáru lásky nahá
stát má ženou.

Zevšad touha zúrodnění,
mateřství, jež znát se zdráhá,
plnosti, v niž klasy ženou,
vlá i v lada.

Ale pro ně — marná vnada!
Nerosí jich lásky vláha,
touhy jen jim zbylo chvění —
bez stišení . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Pane doktore, jsem-li já snad příčinou vaší rozmrzelosti nebo vašich myšlenek, vzpomeňte si, že jsem své mládí pochovala a že je křísit nebudu. Mužatkou jsem se stala, život svůj chci probuzení a uvědomění svých spoluobčanů věnovat a nepodaří-li se mi to, tiše se uchýlím někam, kde najdu klid.«

»Mluvíte pod dojmem bolesti způsobené nemocí sestřinou, její smrt vrhá do vašeho nitra stíny, které považujete za stělesněnou představu svého ukončeného života. Ale příroda nezná takových umělých hrází, ona se ve vás o svůj podíl přihlásí a vaše duše zažízní po novém osvěžení. Tehdy, slečno Heleno, nezapomeňte, kdo vám to prorokoval.«

»Budu vždy s úctou na vás vzpomínat,« pravila stísněně. »A že sestru potěšíte, to vám odplatiž vyšší moc, nemám, čím bych vám toho odplatila. Teď byste snad, mohl na kočího zavolat. Sama půjdu napřed domů, aby mne sestra nepodezřívala.«

»Vyhýbáte se hovoru, který je mi nejdůležitější. Budiž, sám uznávám, že jinak nemůžete. Ale proto bychom společně mohli jít. Beztoho jste nějakou výmluvu již slečně sestře řekla.

»Lhala jsem. Na soud jsem poukazovala a ona si myslí, že jsme se u vašeho pana otce sešli, abychom o soudu rokovali.«

»Půjdeme tedy spolu. Lidé v městečku nás už jistě zpozorovali a znáte fantasii zvědavých. U otce se stavím, až se budu vracet.«

Heleně se ulehčilo, Brzy našla jiný předmět a jdouce volně městečkem, brali se ke dvorci. V okně se kmitla hlava Ludvina, hned však zmizela. Heleně bylo trapno, když po schodech stoupala. Cítila nyní dobře, jakou oběť Mitura přináší, a v tu chvíli byla by ráda čímkoliv se mu odměnila. Mezi tím, co Mitura s matkou hovořil, zaběhla do pokoje. Ludva sněhobílá, vyděšená uvítala ji němou otázkou ve svém lesknoucím se zraku.

»Klid, miláčku, klid,« pošeptala jí. »Ptal se po tobě, těší se na shledání s tebou.«

»Opravdu?« vydechla těžce.

»Opravdu, však se přesvědčíš. Jen buď veselá a opanuj se. Pane doktore, račte dále« volala dveřmi.

»Již jdu,« ozvalo se jasně a Mitura vešel. Napřed zaraženě se na Ludvu zadíval, potom však se k ní chvatně přiblížil a vzav jí za ruku laskavě se na ni usmál. Hořela ve tváři a chvěla se jako list.

»Slečna prý byla trochu churavá?« povídal měkce. »To nesmí být. Ostatně nic nepozoruji. Vypadáte svěží a čilá.«

»Je mi už dobře, nic to nebylo,« povídala zavrtěvší hlavou. »Netrápila vás Helena zase soudem? Dlouho jste nešli.«

»Slečna sestra je nyní generálem a já jsem jejím sekretářem,« žertoval. »Bojujeme zle, abychom vyhráli. Takoví spojenci nesmějí přece prohrát.

»Divím se jí, že ji těší soudy. Měla by vám dát pokoj.«

»To ne, slečno, to by pro nás advokáty bylo zle. Přál bych si, abych měl hojně takových soudů, proto jsem studoval.«

»Sedněte si oba a pro mne hubujte třeba oba dva na náš soud,« pobízela je Helena, pobíhajíc po pokoji.

»Dobře, když pan generál dovoluje, podřízení poslechnou. Neuškodí mi, když na to trochu pozapomenu. Mám beztoho málo kdy příležitost osvěžit se milou společností. Teď častěji se budem vítat, aspoň jednou za čtrnáct dní.«

»Tak málo?« podivila se Ludva zklamaně. »Neprodlužujte proces, ať raději je už všemu konec.«

»My bychom rádi, ale soud jde svými určitými kolejemi. Ta růže ve vlasech vám sluší. Mám rád ohnivé růže.«

»Nepohrdnete?« ptala se s nevinnou koketností a vyjímajíc růži podávala mu ji zmateně.

»Děkuji, slečno,« uklonil se a přijav růži, přivoněl k ní dlouze a zatkl si jí do kabátu.« Vzbudím závist, až se domů vrátím s takovou ozdobou. Doufám, že neuvadne a že ve vodě občerství.«

»Máte-li růže opravdu rád, budu na to pamatovat. Máme několik keřů v zahrádce,« nabízela se dychtivě a celá její bytost zářila štěstím. Jak byl dnes pozorný a laskavý. Jaké měl sličné oči, jak se sladce usmívá, jak je celý milý a mužný. Sladké kouzlo ji zachvacovalo a její oči vpíjely se v jeho tváři. Helena hořela rozpaky a chystajíc svačinu chvátala, aby bylo raději vše hotovo. Odejde potom na chvíli, ponechá je o samotě, protože by nesnesla toho pohledu. Nešťastné dítě netuší, jakou komedii s ní hrají a Mitura ve svém srdci dozajista žasne nad odvahou Ludvinou.

Svačina na okamžik přerušila škádlení. Helena se vmísila do hovoru a sotva byly číšky prázdné, kamsi odběhla. Ludva ani nepozorovala, že je nepřítomna. Bavila se s Miturou a

ten jakby rozuměl její touze a přání, žertoval, lichotil jí a choval se jako muž, jemuž je přítomnost ženské bytosti velmi milá. Ale potom dostavovala se i u něho ochablost a několikráte ohlédl se po Heleně.

»Nechme ji, ať se toulá,« řekla Ludva vesele. »Měla se mužem narodit, nic ženského na ni není.«

»Počkej, to je hezké mne pomlouvat,« hrozila Helena, jež právě vcházela. Hned pochopila situaci a několika obratnými větami uvedla hovor v čilejší oběh.

»Málem bych byla zapomněla, pan otec vzkázal pro pana doktora,« povídala potom nevinně.

»Vzkaž, že prosíme, aby počkal« prosila Ludva.

»Nebuď nezpůsobná, pan doktor se nám dost už věnoval a beztoho zase brzy přijede.«

»Opravdu přijedete?« ptala se nedůvěřivě.

»Zajisté, slečno, nejdéle ve čtrnácti dnech,« sliboval, vstávaje.

»Tak dlouho? Proč ne dříve?«

»Nemohu, byť bych rád. Nemám zástupce a kancelář nesmí býti prázdná. Ostatně se sem ještě najezdím, až vás omrzím.«

»To ne, to není pravda. Viď, Heleno, že jsme se už několik dní těšily.«

»Vždyť to pan doktor ví, nevidíš, že tě škádlí?«

»Ať, aspoň je nám veselo,« pohodila rozjařeně hlavou.

Když jí podal ruku, stiskla ji a sevřela pevně rty. Div se nerozplakala a s Helenou ho ke schodům doprovodila.

»Na brzkou shledanou!« zavolal, smekaje a bystře sešel na dvůr.

»Nu, jak jsi spokojena?« ptala se Helena, vcházejíc za sestrou do pokoje. Ludva stála u okna a dívala se za Miturou, jenž mířil ke stavení otcovu. Helena nahnula hlavu, aby se sestře podívala do tváře a spatřila v jejích očích slze. »Nebyl k tobě hodný?« ptala se uleknutě.

»Ach ne, hodný byl, dobrý a takový něžný, ale je mi líto, že odchází a že ho tak dlouho neuvidím. Měla jsem mu říci, že ho mám ráda snad by byl zůstal nebo dříve přijel.«

»Měj rozum, nechtěj, aby láska na povel se dostavila. Musí si zvyknout. Nestyděla bys se sama se mu vyznati?«

»Nestyděla,« řekla vzdorně. »A nevyzná-li se mi brzy sám, učiním to já. Snad si myslí, že bych si ho nevzala, nenapadne mu, že ho tolik mám ráda.«

»Čekej, brzy tě pochopí. Ještě aspoň jednou se přemož, abys neudělala ošklivého dojmu. Jsem šťastna, že jsi se tolik potěšila. Teď budeš dozajista klidnější.«

»Vždyť mi nic není,« potrhla rameny. »Divím se, že jsme k doktorovi jezdily. Zdráva budu, šťastná, spokojená; oh, Heleno, na světě je krásně!«

A položivší ruce za hlavu chodila po pokoji a usmívala se v opojení. Ale k večeru, když napjetí pominulo, sama zatoužila po loži a v noci probudila se Helena jejím sténáním. Svíjela se v bolestech a úpěla jako umírající. Třesoucí se rukou nakapala jedu na lžičku a vlila do jejích úst. Stišila se po chvíli, údy jí strnuly a na čele vyskočily bohaté krůpěje potu. Usnula, ale Helena už nespala. Ubohá nevěsta, která netuší, že zamění vytoužené svatební roucho s jiným, ledovým, mrazivým, posledním.

Teď stále se zdraví Ludvino střídalo. Den byla zdánlivě zdráva a hovořic o Miturovi hloubala po brzkém shledání jenž jí přinese naprostý klid a ulehčení a zase vyležela v bolestech, které pečlivě skrývala a ke kterým se, nemusila-li, nepřiznala. Helena byla jako na skřipci. Přicházely žně, práce ji volala a myšlenkami byla u sestry. Aby matky nelekala, nemohla jí pravdu říci a dávání léku jí svěřit. Proto neměla na poli stání, ačkoliv viděla, jak bez jejího dozoru škoda se děje a práce ledabylo se odbývá.

V neděli Ludva vstala. Ulevilo se jí a od rána hovořila o divadle. Helena, ačkoliv ji divadlo vždy vábilo, tentokráte neměla chuti. Příliš už byla vyčerpána a ustrašena a nevěřila Ludvině spokojenosti. Znala ji příliš dobře a věděla, jak často ze vzdoru přemáhá železnou vůlí záchvaty bolestí. Mnohokrát se jí to povede, mnohokrát je její duch silnější než její útlé tělo, ale jsou záchvaty, kterých nepřekoná. Běda, kdyby právě o představení se dostavily. Sice z lidských řečí by si nic nedělala, ale Ludva by cítila se prozrazena, ztratila by naději a nastaly by zoufalé dni jejího nářku a jejího zdrcení. Z povzdálečí tedy snažila se ji přemluvit, ale nadarmo.

»Osvěžíme se obě,« tvrdila Ludva. »Beztoho jsme nikam už dávno nešly a jednotvárné ovzduší ubíjí nás obě. Pobavíme se, zapomeneme na své starosti a bude se nám dobře spát. Škoda, že nemůže přijet také Mitura. Sedělo by se mi v divadle jako v pohádce,«

»Přijede sem ve čtvrtek, těš se. Ale, Ludvo, to ti povídám, budeš-li cítit při představení, že by ti začínalo býti špatně, nepřemáhej se, pošeptej mi a odejdeme. Lépe je se vzdálit, než aby se nám tam stala nějaká nehoda. Znáš lidskou zlomyslnost, která by využitkovala tvé, nevolnosti a vykřičela do světa, že jsi tak či onak nemocná.«

»O tom jsem už sama přemýšlela, buď bez starostí. Ti zdejší lidé jsou mi beztoho protivní

a těším se, až se odtud dostanu. Mají svých starostí dost, ale číhají, kde by mohli druhého podrobit kritice.«

»Vždyť jsem nic neslyšela, že by tě nějak pomlouvali,« divila se Helena.

»Čtu jim to v očích,« povídala hněvivě. »Povídám, že budu šťastna až odtud půjdu. Ve městě jsou zcela jiné poměry.«

Ubožáku, kdybys věděla, kam půjdeš, do jakého města se přestěhuješ, šlehlo hlavou Heleninou. Neodporovala už, ať se těší, dokud může. Nedráždila ji dále odporem a když viděla, že Ludva po celý den si nestýská a ani ve svém výrazu nepokoje nejeví, uklidnila se a sama s jakousi dětinnou radostí se chystala k večernímu představení.

Ve velkém sále panského hostince bylo upraveno jeviště a z celého městečka sneseny sesle a opatřeny čísly. Venkovské obecenstvo včasně se scházelo a sál hučel jako úl. Helena koupila dvě sedadla v druhé řadě a pamatujíc na možné nebezpečenství, vybrala čísla hned na kraji. Sotva usedla, hlásil se myslivec Valoušek, že je šťastným jejich sousedem. Kolem nich a za nimi plnily se řady městskou i venkovskou honorací; pouze první řada byla dosud prázdná. Jistě že koruňské panstvo opatřilo si předem společně celou řadu sedadel, aby zůstalo pohromadě. Brzy před představením přišel dolanský mlynář v průvodu jakéhosi cizího, po městsku oděného muže se silným zlatým řetězem u hodinek a s ním slabounká divka v hedvábné šále. Měla podlouhlou tvář s průsvitnou pletí se smutnýma očima a její přespříliš útlá postava divně se vyjímala v modní toaletě.

Sladovník sebevědomě, s hlavou na zad vzpřímenou přišel až k řadě, kde sestry seděly, podíval se na čísla a obrátiv se jaksi nedbale k Heleně, řekl krátce: dovolte. Vstala a upozornila Ludvu, aby udělala místo. A mlynář kloně se svému průvodci a průvodkyni vyzval je, aby se posadili vedle lesního Valouška. Sám také se za nimi protlačil, nepozdraviv a nevšímaje si sester. Pouze lesního pozdravil, ruku mu podal a ukazuje na neznámou, hodně nahlas ji představoval.

»Slečna Vácová, moje snoubenka, pan Šrol, nájemce dvora její poručník.«

»Těší mě, řekl Valoušek prostě a lehce se představovaným ukloniv, obracel se opět k Heleně, jež klidně se po sále dívala. Bylo jí opravdu do smíchu, počínání mlynářovo bylo velice komické, ale přemohla se, aby nemohl říci, že nemá společenského taktu. A konečně jeho snoubenka je cizí, nevinné děvče, které nic zlého nezavinilo a které se pojednou a kdo ví jakou náhodou ocitlo v neznámé společnosti. Její zjev nebudil odporu, cosi ustrašeného, ostychavého tkvělo v jejím pohledu a nesmí tedy snad i ona bezděčně hned při počátku množit její duševní zmatek. Později, když Valoušek se s nimi rozpovídal, mimoděk se podívala na Sladovníka a jeho průvodce a teď už se mohla usmáti. Mlynář dodávaje si důležitosti vstával, obraceje se tváří k obecenstvu a potřásaje nohou a ruce maje na zádech skříženy hrál na velkoměstského šviháka. K své nevěstě se skláněl s něžnou pozorností a s jejím poručníkem hovořil s rozšafnou moudrostí. Také k Valouškovi se nahnul, aby bylo dobře viděti, že je s ním přátelsky znám. Napřed hlasitě počal se vyptávat, jak mnoho se ukazuje koroptví a zajícu.

»My je na podzim vyplatíme,« vykládal důležitě. »Mám nového stavěciho psa, podivíte se, až ho uvidíte. Za dvě stě bych ho neprodal.«

Valoušek jen hlavou kýval a díval se k oponě. Mlynář se k němu naklonil a horlivě mu počal do ucha šeptati. Byl by snad šeptal ještě déle, ale v pozadí sálu nastal šum a ruch a diváci z předních řad bezděčně se ohlédli. Koruňské úřednictvo šlo, všechno pohromadě s jakousi okázalostí. Napřed dámy s paní ředitelovou Danielisovou, šustící hedvábnou robou, za níž adjunkt nesl kytici růží. A potom paní správcová, nadlesní, sládková, doktorová, a za těmi se tlačily dámy menších úředníků. Cedulář divadelní společnosti udýchaně je předběhl a kloně se vyvolával čísla.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

DVORNÍ RADA FRANTIŠEK ŠTOLBA, vynikající chemik a technolog český, professor české techniky pražské zemřel dne 4. dubna v Praze. Dvorní rada Štolba byl bratrem milého našeho spolupracovníka, spisovatele Dra Josefa Štolby. Narodil se r. 1839 v Hradci Králové, studoval na zemské polytechnice v Praze, na níž působil od r. 1864 nejprvé jako assistent, pak suplent a od r. 1869 jako professor technické chemie a encyklopaedie. Prof. Štolba žil své velké vědecké práci a svému úřadu učitelskému. Byl z nejstarších členů professorského sboru české techniky, která nám odchovala celé generace zdatné intelligence technické. Na sta jest jeho prací, otištěných v odborných publikacích, a

PIEPENHAGEN: KRESBA

neocenitelna jest jeho činnost v laboratoři i na stolici učitelské. Jeho práce uznána u nás i v cizině. Vnějším znakem tohoto uznání byl titul dvorního rady a čestný doktorát věd technických, udělený mu českou technikou, když odcházel na odpočinek. Jeho smrt znamená pro českou vědu a pro českou vysokou školu technickou bolestnou ztrátu.

JAROSLAV VRCHLICKÝ VE STUPČICÍCH. Požádali jsme bratra básníkova, ředitele Vyšší dívčí školy, pana Bedřicha Fridu, za sdělení, jak se daří mistrovi v novém jeho útočišti. Pan ředitel Vrchlického navštívil, a je kromě toho s bratrem v živém korrespondenčním styku. V sobotu, před posledními svátky, navštívila básníka v sanatoriu jeho choť. Mistr je v rekonvalescenčním svém tuskulu velice spokojen — je prý ve výborné náladě a je nadšen zejména čarokrásným okolím, nádhernou vyhlídkou, jež rozevírá se ze sanatoria do dalekého, lesnatého kraje. Vrchlický má nejkrásnější a nejprostrannější pokoj, z něhož vidí do daleka a široka. Netřeba ovšem připomínat, že Jaroslavu Vrchlickému věnuje se v sanatoriu nejpietnější péče — jak majitel a ředitel sanatoria p. MUDr. Krouský, tak i celé jeho okolí se vynasnažují, aby mu pobyt ve stupčickém zátiší učiněn byl co nejpříjemnějším. Vrchlický je, jak známo, velikým milovníkem čerstvých květin. Okna mistrova jsou plnička fialek, sněženek a pučících ratolestí, jimiž mistra uctívají jeho zdejší ctitelé. Dopisy, jež mistr své ošetřovatelce diktuje, jsou prosyceny touto jarní, radostnou náladou, která je pro nás znamením, že se nám mistr do Prahy vrátí duševně posílen a osvěžen.

MEMOIROVÁ KNIHA SPOLKU ČESKÝCH ŽURNALISTŮ. Spisovatel Ignát Herrmann jménem prozatímní redakce oznamuje členům Spolku českých žurnalistů, že chystá spolek na letošní trh vánoční zajímavou publikaci, a motivuje její vznik a účel takto: Výbor Spolku českých žurnalistů uvažoval o tom, jak by oživil zájem o stavovskou organisaci svou a zároveň získal nový pramen příjmů, jichž pokladně spolkové naléhavě třeba. Z těchto úvah vyplynulo usnesení výboru, že vydá publikaci, jež by obsahovala vzpomínky členů spolku, jakousi knihu memoirů. Záměr může býti uskutečněn ovšem jenom tehdy — čteme v oběžníku — dojde-li výbor podpory nejstarších a starších členů, kteří by z bohatých svých pamětí a zkušeností vyvážili pro zamýšlenou publikaci nové a zajímavé příspěvky.

Publikace, která bude nazvána Památníkem (anebo Almanachem anebo Sborníkem) Spolku českých žurnalistů, má obsahovati vzpomínky ze života českých novinářů, zajímavé podrobnosti o vzniku a počátcích českých časopisů, životopisné vzpomínky na zakladatele a redaktory, na staré a již mrtvé novináře, na styky kolegiální, na vlastní počátky žurnalistické, vzpomínky na účastenství politických osobností, na literáty, kteří působili jako novináři, slovem — má býti podán obraz života novinářského zejména doby starší. Staří novináři vymírají, paměti jejich zapadají, a s nimi a tím na vždy mizí mnoho vzácného, kulturně i společensky zajímavého materiálu. Žádoucí jsou však i vzpomínky z doby novější, z let posledních, a kromě rozměrnějších prací vítány budou i příspěvky drobné, zaručené a pravdivé historky ze života novinářského, jakých koluje dosti ústním podáním a které rovněž zasluhují zachování. Mají se střídati vzpomínky vážné i humorné, a vše má býti podáno způsobem přístupným obecenstvu širšímu, formou pokud možno belletristickou. — —

Spolek českých žurnalistů uhodil tu na sympatickou strunu. Memoirová kniha českých žurnalistů může znamenati kus závažné kulturní práce. Vzpomínáme podobných knih, jež svého času vydal Spolek českých spisovatelů belletristů Máje (Černá hodinka, později memoiry Štolbovy, Štechovy a Šípkovy a dva svazky vzpomínek v podobě členských premií). Všechny tyto publikace staly se knihami hledanými a čtenými, a náklady jejich rozebrány. Černá hodinka vyšla ve dvou svazcích, a není dobré této knihy již na knihkupeckém trhu!

CHARLOTTA PIEPENHAGENOVÁ: KRESBA.

Svého času uvažoval výbor Máje o vydání knihy, jež by obsahovala vzpomínky na literáty a žurnalisty zapomenuté a zapadlé. Mám za to, že by příslušná partie měla v publikaci žurnalistů dojíti náležitého zastoupení. Nezdá se, že by na vzpomínky žurnalistů stačil svazek jeden. Snad by se doporučovalo, věnovati jeden díl vzpomínkám na životní díla novinářů již zesnulých, ve svazek druhý zařaditi vlastní vzpomínky novinářův aktivních, které, jak pochopitelno, budou asi intimního rázu, a tím ovšem zajímavější a vzácnější.

Již dávno a dávno minuly doby, kdy byly pouze tři, čtyři denní časopisy. Měly těžké začátky, zakladatelé jejich s nejkrajnějšími obětmi hájili střechu nad svou hlavou, svou posici vlastní, existenci svého listu. Těm všem průkopníkům měl by býti věnován zvláštní oddíl, těm by měl Spolek českých žurnalistů jako zakladatelům a prvním podporovatelům důležité své organisace zbudovati ve knize monument. Dnešní rozvoj českého novinářství musí se ovšem zrcadliti v publikaci českého novinářstva, což lze snadno provésti, poněvadž většina deníku má již v organisaci svého zástupce. Proto by se snad doporučovalo, aby žurnalisté dostali jakousi direktivu, aby bylo vůči nim projeveno přání, aby tu neb onu novinářskou kroniku zabrali do své vzpomínkové kapitoly.

Organisace nemá ve svém středu ženy, ani jedna redaktorka není členem Spolku českých žurnalistů. A přece není možno, aby opomenuto bylo připa-

matovat, co znamenala a znamená pro rozvoj novinářské kultury česká žena. Kdyby nic jiného nebylo registrováno, budiž čestně a vděčně vzpomenuto aspoň věrných družek těch českých novinářů, kteří v dobách nejhorších, v nejkritičtějších okamžicích svého života, neměli nikoho, než oddanou, láskyplnou, obětavou ženu, která byla jediným sloupem ohrožené domácnosti, zbavené na dlouhou dobu živitele, otce a manžela. Jsou tu jistě vzpomínky velice důležité, a těch by se měl někdo ujati, ty by měly býti vzkříšeny a sebrány, aby nezapadly nadobro.

Publikace neměla by se obejíti bez několika portrétů. Vznikne kniha, která vnikne do širších vrstev národa, a v té by nemělo scházeti ani album aspoň těch novinářu, kteří byli členy spolku. Řada těchto mužů působila za poměrů tísnivých, většina z nich zhynula předčasnou smrtí, uštvána vysilující, rozechvívající prací, a právě na tato jména, na tyto budovatele základních pilířů se nezaslouženě zapomíná.

Věrnými druhy ve strastech i slastech novinářských byli bezprostřední jejich pomocníci, sazeči a v přední řadě metteurové, kteří prožili leckterou křížovou stanici novinářského života a jeho příslušenství. Jsou mezi nimi typické, markantní zjevy, je jich dnes už veliká řada, a bylo by slušno, aby i jejich tiché práce bylo vzpomenuto, aby i v tom směru byl obraz úplný.

Není ovšem nejmenší pochyby, že redakční výbor o všech těchto motivech uvažoval. Chtěli jsme pouze dáti na jevo živý zájem na připravované publikaci a pronesli jsme těchto několik myšlenek v nejlepším úmyslu, na sympatickou knihu vřelým slovem upozorniti a zkypřiti půdu pro její účel a poslání. Dr. R. I. Kronbauer.

VRÁZ PADESÁTNÍKEM. Již tedy i svěží, neúmorný, po všech vlastech československých vítaný vypravovatel o světech vzdálených dostoupil rozhraní věku, kdy slušno vděčně vzpomenouti vykonané práce. Není mezi Čechy, zde i za mořem, muže populárnějšího; ušlechtilým způsobem svého jednání dovedl si získati všude přátele, i mezi divochy. E. St. Vráz narodil se 18. dubna 1860 v Trnovu, v Bulharsku. Stalo se tak, když rodiče jeho na cestě z Krymu do Cařihradu náhlým ochuravěním nuceni byli prodleti v Bulharsku. Otec jeho, český vystěhovalec, vštípil mu upřímnou lásku ke staré vlasti a k českému jazyku. Překvapiloť zajisté každého, když r. 1894 po osmiletých cestách Afrikou, pětiletých tropickou Amerikou a po své veliké cestě napříč jižní Amerikou zavítal do Prahy, jak plynně a vzletně ovládal český jazyk. Ačkoli strávil v mládí jen krátký čas návštěvou ve vlasti svých rodičů a školy navštěvoval v cizině, ovládal i spisovný jazyk slohem vzletným. Nelze ovšem podati ani náčrtku cest jeho po všech dílech světa, ani trpkých zkušeností jeho na cestách namnoze neušlapaných, v ponebí vražedném, mezi lidem divokým neb — což jest ještě horší — polovzdělaným, jen neřestmi kultury prosáklým. Pěkně se poslouchají v pohodlném sále, v přítmí, doprovázené krásnými obrazy, na bílou stěnu promítanými, přednášky cestovatelovy, když líčí přírodu a lid světů vzdálených; ale za jakou cenu, v jakých okolnostech získány namnoze tyto zkušenosti! Čtěte jen v jeho »Exotických povídkách«, jeho »Missionářku«, obrázek ze západního pobřeží Afriky, ze země zimnic a mučedlníků pro přesvědčení víry. Obrazy jeho, při přednáškách promítané, jsou nevyrovnatelné nádhery. Vráz byl první, jenž u nás zavedl přednášky cestopisného obsahu, doprovázené projekcí; snímky jsou většinou jeho vlastní práce, získané v končinách, kde jistě ponejprv pracoval fotografický apparát. Jsou zachyceny se vzácným uměleckým vkusem, ať nám již předvádí tropickou přírodu, stará božiště v Yukatanu, čínské paláce císařské, neb líbezné ostrůvky Japanské. A přece jsou mnozí, kteří by raději naslouchali jen slovnému výkladu, jak bývalo, když Vráz první své přednášky po Čechách započal. Vynikalyť i tyto pěknou formou, prosty všeho líčení osobních dobrodružství a fantastického okrášlování. Než, projekce stala se nutností veřejných přednášek. Kéž děla by se vždy aspoň s tak uměleckým vkusem a tak vhodným způsobem, jakým ji používá Vráz!

Naše mládež, která s nadšením naslouchala poslední přednášce na Žofíně, nechť pilně čítá dílo »Z dalekých světů«, a kdo rád zalétá do exotického ovzduší a poznati chce náladu ciziny, vnímané českýma očima, nechť s chutí sáhne k »Exotickým povídkám«. Vráz zachoval si vřelé srdce české, ač osud učinil jej občanem americkým, a touha po rodině i povinnosti jiné volají jej do nové vlasti. Odplata, kterou za všechnu jeho činnost cestovatelskou poskytnouti mu můžeme, není v poměru k jeho zásluhám, k veliké námaze a práci, kterou české veřejnosti věnoval. Jsme jeho dlužníky, ale láska a vděčnost tisíců provázeti jej bude na všech dalších cestách jeho.

FAUST na jevišti Národního divadla vypraven znovu poprvé na Boží hod velikonoční. Po zkušenostech s Valdštýnem byl proveden prvý díl básně Goethovy bez větších škrtů. To je značný umělecký zisk. Výprava ovšem chtěla by většího nákladu; teprvé pak by režie páně Kvapilova vynikla dle zásluhy. Z nových obrazů Valpurgina noc na Brockenu měla víc nálady než Prolog v nebi, scenovaný sice velmi důmyslně, ale bez grandiosního dojmu, kterým působiti má nekonečno prostoru. Tento úvod, obsahující tresť celé tragedie, obestřený tajemstvím věčnosti, věru není snadno vypraviti scénicky tak, aby nebylo ublíženo textu. Je to problém, jako je problém úloha Faustova, která, ač lákava, málo je vděčna. V boji ducha, jenž se vypíná po nejvyšším, nejnedostupnějším, vlastní dramatický nerv je v tomto zápase, jaksi mimo Fausta, diva-

delně příliš passivního. V básni Goethově jedná ďábel — Faust bloudí. V druhé polovici I. dílu pak do popředí vystupuje drama Markétčino. Přirozeno, že větší zájem na sebe strhuje Mefisto, tím spíše, je-li role obsazena hercem zrna V o j a n o v a. Vedle něho Faust jest v nevýhodě dvojí. A přece Faust páně S c h l a g h a m e r ů v nepodlehl. Měl velké přednosti: rozuměl tomu, co mluví a říkal své verše tak, aby jim rozuměli posluchači. Byl to intellekt Faustův, na nějž herec položil váhu. Snad ubylo mu na teple, ale báseň Goethova stala se tak bližší pochopení diváků. Ostatně, přese všechnu rozumovost, Schlaghamerův Faust založen čistě lidsky, tak že titanismus jeho, který štve starého doktora ve věčný neklid, ano v zoufalství, ustupuje v mladém Faustovi daleko citům sensitivního člověka. Výkon Schlaghamerův vedle Mefista Vojanova netratil, ba naopak, nabyl na zajímavosti. Ukázal krásnou odvahu i hloubku uměleckého fondu páně Schlaghamerova a připravil mu na prknech Národního divadla nejsilnější dosud úspěch. Paní D o s t á l o v é nejlépe se dařily scény Markétky dětsky čisté, v nichž působila přirozenou prostotou a naivní nevinností, která důvěřujíc, ač tuší, nechápe. -al-.

FRANTIŠEK P. MARCHANT, anglický publicista, jest z nejhorlivějších, byť i skromných pěstitelů styků anglicko-českých, a jemu děkujeme, že známosti o Čechách a Češích v anglické veřejnosti čím dále tím více se šíří, ve světle pravdy a spravedlnosti. Pan Marchant, který několikráte již byl v Praze a cestoval po českých krajích, poznal Čechy důkladně a osvojil si také dokonale českou řeč. Nejen že hojně

PIEPENHAGEN: KRESBA.

PIEPENHAGEN: KRESBA.

překládá z české literatury, ale slovem i písmem se přičiňuje, aby anglické obecenstvo nabylo správného o nás pojmu. V letošní saisoně přednášel opět třikrát o Čechách, a to v Storshamu (Sussex), Earlsfieldu (Surrey) a posléze v Tinchley (N. London), a to s takovou vroucností, že sobě dobyl příjmí »zakukleného Čecha«. Jeho velmi četné články o Čechách vůbec a o Praze zvláště (ať citujeme jenom poslední »Hundred-towered golden Prague« ve Streatham News and Wandsworth Chronicle ze dne 26. března 1910), dýší vroucí láskou k české vlasti. České podniky v Anglii, jako český odbor rakouské výstavy v Londýně 1906 a česká výprava olympijská 1908 našly v panu Marchantovi obětavého podporovatele. Takových přátel, jakým je pan F. P. Marchant, máme v cizině málo. Město Praha právem vyznamenalo jej udělením stříbrné medaille.

PIEPENHAGEN. Sympathický, pilný krajinkář, malíř starého, sousedského rázu patří na nás z četných drobných děl, ne právě vzácných a přece milých a ve sbírkách amateurů staršího umění vítaných. Slovníky a umělecké monografie o něm skoro nevědí, jen Riegrův Naučný slovník má kratinký článeček. Skromný umělec nezasáhl ovšem nikdy ve vývoj umění vůbec, a neměl ani vlivu na vývin umění domácího. Němec rodem (narodil se 2. srpna r. 1791 v Soldinu v Prusku) zapadl prý jaksi náhodou do Prahy a zůstal tu už do smrti. Líbilo se mu tady, třeba že uhájil tu skromné své živobytí dosti těžce prací řemeslnou (byl vyučeným knoflíkářem) a prodejem svých krajinek v cizině, kam posílal obrázky svým přátelům do komise. Piepenhagen představuje staropražský typ bodrého souseda Němce, který Prahu miloval a v ní jak se dalo dobře a pokojně žil. Obšírnější článek o něm napsal Dr. Prokop Toman*), jenž sestavil data životopisná, pokud je mohl zjistiti a doplnil je citáty několika listů jeho přátel. Vyjímáme ze zajímavého článku toho několik příznačných drobností. Piepenhagen počal prý malovati teprve r. 1824, tedy v třicátém třetím roce svého života. Prvým mistrem

*) »Dílo« roč. V. č. 8. a 9.

byl mu jakýsi starý malíř ve Švýcarsku, ale talent jeho rozvinul se teprve v Praze. Bydlil tu po dlouhá léta ve třetím poschodí průchodního domu »u železných dveří«, kde provozoval r. 1833 své řemeslo prýmkářské. Maloval zejména romantické Alpské scenerie, horské ručeje, jezírka, měsíční noci, zimní krajiny. Jako veselá anekdota čte se vypravování jeho dcery, kterak pracoval »dle přírody«. Z lesa přinesl si něco čerstvého mechu, sestavil si z něho různé skupiny a podle tohoto přírodního modelu maloval své zádumčivé, husté hvozdy, v nichž stromoví splývá v jednotný téměř celek. A skutečně, praví Dr. Toman, vypozorujeme tuto nápadnou podobu mechu z jednotlivých skizz mistrových a mohutný les na obrázku snadno dovedeme si v mysli rozložiti v jednotlivé trsy mechu. A kde nestačil model, pomáhala vydatně nezměrná fantasie mistrova. Piepenhagen byl pracovitý, pro své umění zaujatý muž. Potřeba výdělku a nepatrné ceny, za které prodával, dohánějí jej k veliké plodnosti. Měl pěkný talent, který, životem donucen, měniti musil na drobné mince. Kdyby mu bylo bývalo přáno vyrůsti v poměrech příznivějších, byl by asi dospěl mnohem dále. Než přes to že maloval své modní, oblíbené, ale málo platné krajinky ve velkém, není bez zajímavosti. Ve mnohém jest podoben Navrátilovi, ba jeho práce mají dokonce o nějaký stupeň sladkosti méně, než známé obdivované a hojně kupované krajiny Navrátilovy. Obě své dcery, Charlottu i Louisu, naučil Piepenhagen malovati, a zejména Charlotta pokračovala jaksi ve směru svého otce, jehož často i dostihla. Romantismus doby ovládl ovšem i snivého mistra, který hledal krásu své komponované krajiny v malebném seskupení hor, vodopádů a lesních skupin. Ale některé studie i obrázky z okolí pražského svědčí o živém a zdravém smyslu pro přírodu. Piepenhagen zemřel na Jenerálce u Prahy 27. září 1868. V Praze, jak praví Dr. Prokop Toman, každý sběratel má svou sbírku Piepenhagenových prací, skoro bez výjimky zcela drobných kreseb a maleb na kartoně, dřevě nebo plátně. V Rudolfině jest snad nejrozměrnější jeho obraz: »Horská krajina« (č. kat. 539.). Také Moderní galerie, tuším, mezi novějšími přírůstky získala dílo tohoto mistra. Pan Dr. Toman ochotně dovolil nám reprodukovati několik ukázek Piepenhagenových děl ze své sbírky, jimiž tuto malou vzpomínku doplňujeme. Piepenhagena nelze počítati mezi předchůdce Mařákovy a jeho školy, žil v ústraní, nevystupuje na veřejnost, oddán tiché své lásce, malování, které mu nevynášelo tolik, aby mohl zanechati krajinek, malovaných podle vkusu současníků. Snad nebylo v něm ani více ducha a výtvarné síly, byl to však nepopíratelně talent malířských kvalit a způsobem svého života a tvoření zůstává karakteristickým zjevem své doby a umělecké její úrovně. R.

POMNÍK KARLU HYNKU MÁCHOVI. Svatobor podjal se záslužného a sympathického díla postaviti pomník K. H. Máchovi, jelikož však sám nevládne prostředky dostatečnými, obrací se na nejširší českou veřejnost s prosbou o májovou sbírku ve prospěch pomníku:

Českému národu!

Letos, dne 15. listopadu, bude tomu sto let, co se v Praze na Újezdě narodil básník »Máje« Karel Hynek Mácha — a čtyřiasedmdesátý rok uplývá od oné smutné noci listopadové, kdy v Litoměřicích v chudobě a opuštěnosti ta mladá básnická hlava skonávala. U zdi hřbitova litoměřického, v stínu cypřiší, v pozadí jako obrovský pomník maje vztyčený šedý Radobyl, jest tichý jeho hrob, zdaleka široka navštěvovaný. — Mácha — básník Máje — jak milé po vlastech našich jméno! Který přítel poesie české nemiloval by té krásně básně: »Byl pozdní večer — první máj — —« Ale veliký dluh má národ náš k pěvci svému, jehož básnický vliv na pozdější generaci literární byl, jak známo, mocný a hluboký! — Jak uctili jsme za ta dlouhá leta skvělou jeho památku? — Nuže, na pamět stých narozenin básníkových chce se spolek Svatobor přičiniti, aby básníku Máchovi byly v Praze i nad hrobem jeho litoměřickým postaveny pomníky. Na žádost výboru Svatobora provedl mistr náš J. V. Myslbek návrh pomníku, svěží poetické dílo, jež jistě dojme každého, kdo před ním stane. Rozkošná postava mladého básníka, postavená v zeleni a v květech, postava pěvce s kyticí bezu, májového květu v rukou, bude jistě okrasou našeho královského města i cílem pouti tisíců. A kopii pomníku toho uctíme i básníkovo lůžko poslední. Ale síly Svatobora jsou slabé, nemá-li činnost jeho pro žijící na dlouho býti ochromena, i voláme ke všem těm, kdo kdy dojati byli pracemi Máchovými, voláme ke všem přátelům poesie české, ke všem spolkům literárním a čtenářským, voláme k tobě studentstvo naše, k vám dívky české, voláme k veškeré intelligenci naší v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, ve Vídni i v cizině: učiňte na tuto oslavu básníka »Máje«

májovou sbírku!

Učiňte ji rychle, radostně, nadšeně! Výsledky sbírek pošlete »Pokladně Svatobora v Praze, na Příkopě«, nebo denním časopisům našim, které zajisté pomoci té nám neodeprou. Během měsíce máje musí býti pohromadě, čeho potřebujeme. A v listopadu sejdeme se v Praze u nového, krásného Máchova pomníku. V letošním máji zní tedy po vlastech našich heslo: Na památku Máchovu!

V Praze, v březnu 1910.

Podepsán veškeren výbor »Svatoboru«.

Předešlého téhodne číslo Máje vydáno nebylo.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 28.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

M. JAHN:

STEZKA.

Dceři Miladě.

Tou vlčí stezkou šli jsme z rána,
jež křivolace zprohýbána
se táhla horstva po úbočí:
tu mihá se, tam v trávy skryta
se provlekla, pak zase hled
ji nad ručeje slapem zočí
a hned zas v malin křoví chytá,
leč mžikem ztrácí její sled.

Hra byla to, již hrála s námi,
však těžko s těmi vteřinami
se loučit — jak jsou vzácny v žití!
Co námaha, jíž srdce buší
a vratká noha klopýtá?
Nic nemůž' na mžik srdci vzíti
tu rozkoš, kterou dala duši
ta strmá stezka, haditá.

Výš chladem, rosou, vůní svěží
krok zapomenut ruče běží,
co prsa šumí bez ustání
jak lesních duchů šepot v chóru,
jak tajná hudba plna dum
a znění, stesku, vzpomínání
by hrála vám, než strmou horu
jsme slezli k slunným vrcholům.

Dál parna, prachu, cesty denní,
jíž klopýtáme do umdlení,
my ze zřídel zde čistých pili
tu rosu, jež se s nebes lije.
Však proč nás k výši nutil chvat,
když v dáli kdesi v tiché chvíli
krás, divé lesní poesie
té stezky budem' vzpomínat?

PRVNÍ LÁSKA.

Byla's jak prvý dubnový květ,
jejž jsem kdys viděl z rána se skvět
první tou něhou časného mládí,
s modří těch nebes jemně jež ladí.

Snad's, květe, rosu oblačnou chyt',
která se láme v duhový třpyt —
zadýchán vůní, svěžestí mládí,
proč jsi se v keř však jen tajil kradí?

Teď mi tě líto, zpozděný stud
bezplodný ve mně vzbuzuje trud —
proč jen jak motýl naše je mládí
a jak svět, časy srdce vždy zradí?

Ó, teď bych vzal tě tak, jak byl's čist,
zulíbal teple po lístku list,
první ty květe jitřního mládí —
teď, kdy už jeseň mlhami chladí.

Však jako jezdec dravý je čas,
urve, co kdysi těšilo nás
a s tímto skvostem srdce a mládí
divokým vichrem do dálí pádí . . .

JAN HAVLASA:

ČESKÁ OSADA.

Kalifornská povídka.

(Dokončení.)

Masojídek začal třetího dne z večera fantazírovat; toho dne ještě nepromluvil až do té chvíle ani slova. Tehdy to bylo, že vzpomněl si zase na mne. »Savahal uvěří,« blábolil, »je to takový naivní chlapeček. On uvěří v Corcoran.«

A toho podvečera, za úžasného, oranžového zážehu slunečního, rozbil si hlavu, sklouznuv po skalnatém svahu, jak prý k slunci se otáčel, i skonal v náručí na smrt udolaného Barborky, šepotaje se šťastným, vítězným úsměvem v tvářích:

»Corcoran redivivus! Le roi est mort, vive le roi! Čtvernohým dupotem ujetou tepe podkova půdu. Ménin aeide theá! Corcoran... Savahal... Corcoran redivivus.«

Žádal jsem na Barborkovi, aby ta poslední slova opakoval. »Jste si jist oním českým hexametrem?« ptal jsem se nedůvěřivě.

Znaveně přikývl hlavou: »Docela jist . . . Ale úplně poslední byl ten Corcoran redivivus... zas a zase Corcoran redivivus . . . Nevím ani, kolikráte to zasípl. Omdlel jsem potom.«

»A kdy jste se dostal na ten vlak?« otázal jsem se nedočkavě.

»Včera po polednách,« odpověděl, a viděl jsem, že myslí na něco jiného. »doplazil jsem se k trati po břiše.«

»A co tento suit-case?« ukázal jsem na kufr, který si ke mně přinesl.

Přišel do rozpaků.

»Eh . . ., jeden z trampů to nechal na vlaku. Neměl času vzíti si to sebou,« zakoktal. »Kopli ho šikovněji, než mne. Ale nic kloudného v tom není. Všechno takhle na tělnatější osobu.«

Nabídl jsem mu nějaké své staré věci. Vděčně přijal mou nabídku, a hned se převlekl. Odložené hadry složil do kufříku i požádal mne, mohl-li by si pro něj přijíti toho odpoledne.

»Nu . . ., a co s Masojídkem?« ptal jsem se ho, když se měl k odchodu.

»Zůstal tam ležet.« Barborka odpověděl mezi dveřmi. »Bylo po Waterloo. Napoleon dohrál. Bylo po Heleně i po Napoleonovi. Ale Bernadotte zůstal. Půjde zakládat královské dynastie.«

A zasmál se jaksi poloblázniv ě.

»Neradno podceňovati Bernadotty,« dodal; a to bylo poslední, co jsem od něho byl slyšel. Pro kufřík si posud nepřišel.

* * *

Historie se osvědčila skutečnou událostí. Četl jsem o tom v anglických i českoamerických novinách. Ale nikde nelze najíti důkladnějších fakt, než v mém podání. Nepřipomínám toho nadarmo.

Barborka zmizel; noviny ku podivu utkvěly na domněnce, že zůstal někde v horách. Mrtvola Masojídkova byla po několika dnech nalezena, vlastně jen kostlivec v hadrech; lebka byla jakoby něčím ostrým rozražena; byl už docela ožrán kajoty, a supi mu vyklovali oči.

Soud veřejnosti americké, pokud si všimla corcoránské tragedie, byl ovšem jako soud Masojídkových krajanů, na straně »ubohých Corcoránských«; rozumí se, že zvláště bývalí kolegové Masojídkovi nedovedli si odepříti různých skvěle stylisovaných úvah o tom, jak konec konců Osud vyhledává si provinilce strašnou svou trestající rukou, jaká škoda Masojídkova tak úžasně zneužitého talentu, a podobných, lid vzdělávajících a umravňujících poznámek. A mnozí z českých redaktorů i dopisovatelů litovali Barborky, vlastním životem zaplativšího »nezřízenou touhu po dollaru« svého zaměstnavatele, jemuž v ě r n ě s l o u ž i l a ž d o k o n c e . . .

A byla to právě tato věta v chicagském deníku českém, jež mi náhle jakoby záblesk em osvětlila záhadnou tmu před užaslými zraky. »Neradno podceňovati Bernadotty,« opakoval jsem si, a snažil jsem se v těch nepříliš duchaplných slovech najíti potvrzení těžkého podezření: ž e r á n a n a l e b c e M a s o j í d k o v ě n e b y l a n a h o d i l á , n ý b r ž ú m y s l n ě z a s a z e n á !

A tou otázkou lámu si teď hlavu: byla snad individualita Masojídkova tak násilná, že cizí personality byly jí stlačovány až v prach, na nullu, na směšnou zmatu? Propukla snad v nitru oncho druhého šílená choutka rozcvaknouti tu lebku, jež až do nedávna byla takovým tyranem, že i myšlenky všude v obvodu musily jí hráti do tempa . . ., ale jež tak náhle a nahodile změnila se v prapouhou, chabou schránku pokořeného mozku, schváceného de-

liriem? Procitl snad Barborka onoho třetího dne z těžkého snu zotročené vůle, znásilněné personality? Anebo pohnutky vražedné rány byly čistě šílené, čistě zločinné, čistě jaké? Anebo ta jakoby ostrým předmětem zasazená rána byla přece jen výslednicí hříček Náhody, jak byl to ten člověk vypravoval . . .

Nemožno se dohadovat čehokoli, není tu klíče; jen jeden živoucí člověk ví, jak se to vše sběhlo; a já mám toho člověka kufřík, jehož odřené rohy nevzbuzují pražádné důvěry. A když nyní jsem kufřík uklidil stranou a historii dopsal, snad spánek mých nocí bude zas nerušený, klidný a hluboký.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Paní ředitelová přecházejíc kolem Heleny, podívala se se strany, ale odvrátila chvatně hlavu, nečekajíc, pozdraví-li ji Helena. Když Valoušek vstal a pozdravoval, kývala hlavou a uštěpačně se pousmála.

»Budete nám nevěrným?«, prohodila významně.

»Nerozumím milostpaní,« řekl klidně. Ona však nedbajíc už o něho usedla do prostřed první řady jako královna, kolem níž zaujaly dvorní dámy vážně svá místa. Obě křídla první řady obsadili páni manželé dam a hned celá společnost s okázalou hlasitostí začala se bavit. Nikdo z nich si ostatních přítomných nevšímal. Jindy aspoň úředníci tu a tam se uklonili té či oné lepší sousedce, ale dnes jakoby pro ně nikoho na světě nebylo. Helena napřed užasla. Viděla úmyslnost jejich vystupování a marně přemýšlela, čím tu či onu dámu urazila. Potom však jakási upřímná veselost se jí zmocnila. Dozajista že této společné návštěvě předcházela válečná úrada, na které bylo ustanoveno potrestat opovážlivé obecenstvo břízské nevšímavostí. Ať vidí, že vzbudili hněv smetany zdejší společnosti a že přetrhány byly všechny přátelské styky. Proto také se dámy oblékly v nejdražší toalety, aby byl rozdíl patrnější a proto také páni ani společenské slušnosti nedbají a nepozdraví.

Zájem její stoupal, když pozorovala, že mlynář se svou nevěstou je vyjmut z klatby. Se schvální laskavostí obracely se k ní dámy a když už zvonkem dáváno znamení k počátku představení, rachot seslí se ozval. Paní ředitelová milostivě dělala mlynářově snoubence vedle sebe místo a mlynář vztýčiv se vítězoslávně se rozhlédl po sále.

»Co to dělají?«, ptala se Ludva skláněiíc se k sestře.

»Druhé představení,« odpověděla Helena vesele. »Nevšímej si toho, směj se v duchu.« A sama se maličko pousmála.

Valoušek zachytil její úsměv a kolem jeho úst mihl se také smích. Přemohl se však a klidně se podepřev, díval se na jeviště, kde právě hra počínala. Herci hráli dosti svižně, třeba že do veselohry nanášeli příliš mnoho barev a měníce hravé narážky v textu, posílali do obecenstva přihrublé vtipy, které zvláště v pozadí sálu vyvolávaly salvy srdečného smíchu. Když opona spadla, rozléhl se potlesk a v sále zase zahučelo. Valoušek nahnuv se k sestrám, ptal se po jejich úsudku a souhlasil, že by měly vtipy býti slušnější, že darmo kazí náladu a snižují vkus venkovského obecenstva. Rozhovořili se sdílně a srdečně, jakoby nikoho kolem nich nebylo. Ale bystrému pohledu Heleninu neušlo, že Valoušek je celou zámeckou společností ostře pozorován. Brzy ten či onen z pánů nebo dám otočili hlavu, jaksi nelibě se na myslivce podívali, a potom strčivše hlavy dohromady, suškali.

Rozčilovalo ji to a bylo potřebí celé její duševní síly, aby neprojevila své nelibosti. Nebýti tu Ludvy, dovedla by již projeviti také sama své mínění, ale pro sestru vystřihala se vyvolávat nějaký spor, který by vzbudil pozornost. Divila se, že Valoušek nic nevidí a že hovoře s nimi, nikterak nenavazuje rozmluvu s pány nebo dámami z první řady. Když začalo druhé jednání, přiklonila se k němu.

»Upadnete v nemilost, nehovořte výhradně s námi,« řekla chvatně.

»Jsem lesníkem ve službě a nedám se komandovat ve společnosti k neslušnostem,« odpověděl krátce a zamračil se.

Dostačilo jí to. Ano, všecko se dálo dle předem ujednaného plánu, kterému se všichni podrobili, s výjimkou Valouška. Jakási upřímná úcta a vděčnost k němu ji zahřála. Ne, že by ji snižovalo počínání dvorského panstva, ale že lesní měl jediný odvahu zachovat si samostatné vystupování a nedal se strhnout k nízké a směšné vyzývavosti. Soud je tedy rozčílil, cítí, že nejsou bez obav, že může soud nedobře pro ně dopadnout a používají každé příležitosti, aby své odpůrce zastrašili. Dosahnou opaku, toho si mohou býti jisti, umiňovala si

v duchu. Nesmějí považovat venkovské obyvatelstvo za hlupáky, kteří nerozumějí co a proč se děje. Čím jasněji bude se jejich málomocný hněv jevit. tím houževnatěji přimknou se sousedé k hájení svých zájmů. Nesledovala ani hru, majíc mysl rozptýlenou. Jen tolik viděla, že se obecenstvo baví a že herci čím dále tím lépe se líbí.

Když opona spadla, Ludva se jí na cosi tázala a v tom správce, otočiv se do zadu, zakýval na Valouška.

»Na slovíčko, pane lesní,« řekl dost prudce a povstav, šel stranou od lavic. Valoušek také vstal a vyšel ven, zdánlivě klidně. Když se přiblížil ke správci, tento se těsně k němu přiblížil a cosi rozčileně mu povídal. Myslivec se zamračil, něco mu krátce řekl a otočiv se od něho šel usednout. Byl bledý, rty se mu třásly, ale zachoval klid. Chvíli upjatě se díval před sebe a teprv, když nabyl vlády nad sebou, zase se k Heleně obrátil. Upřela naň starostlivý, pátravý pohled, on však maličko se pousmáv hovořil pokojně jako před tím.

Heleně bylo nevolno. Tušila, že správce Valouškovi vytýkal, proč s ní hovoří a že Valoušek ho zkrátka odbyl. Bude mít nepříjemnosti, budou ho podezřívat, že snad je jejím tajným spojencem a intriky zámeckého úřednictva nespokojují se pouhým vypovědením přátelství. Bude proti němu výše pracováno, bude vylíčen jako špatný a nevěrný služebník a na konec i jeho existence bude ohrožena. Aspoň budou míti, nač svésti svůj nezdar ve sporu. Byla by sama ráda přestala hovořit, nemohla však býti nezdvořilou. Přála si toužebně, aby bylo po představení, po němž hodlala hned odejíti.

Místo osvěžení a zábavy prožila hořký niterný zápas. I strach o Ludvu jaksi stranou ustoupil a jen na dnešní útok přemýšlela. Teď už bylo jisto, že válečné tažení zámeckých neobmezí se pouze na dnešní okázalou nevšímavost. Mají-li dost odvahy ji veřejně urážet, oč více se budou mstít těm ostatním, v něčem na velkostatku závislým. Ne ve vědomí hájeného práva spočívá jejich síla, ale v hrubém násilí, kterým chtějí své protivníky udolat a zahnat. Jakých asi zbraní použijí u domkářů a chalupníků, pracujících v lese? Jakých u sedláků, nacházejících u velkostatku výdělek svými potahy? S jakou škodolibostí by oslavovali své vítězství a kterak teprve potom dali by cítiti poraženým svou tvrdou pěst. Ne, nikdy k tomu nesmí dojíti, kdyby ona jediná vedla spor, kdyby všichni ostatní zbaběle ustoupili. Provede zápas, aby dala občanům příklad, že staré doby panské svévole už zmizely a že před nebojácným čelem musí ustoupiti i ten, kdo dříve míval právo na majetek a život poddaných.

Ulehčeně povstala sotva opona spadla.

»Půjdeme,« řekla k Ludvě. »Začíná tu býti dusno a čím dříve budeš na loži, tím lépe.«

»Dámy dovolí, abych je směl doprovodit, jdu také domů,« ozval se Valoušek.

»Nezůstanete tu na chvíli?«, ptala se vahavě. »Připravíme vás o zábavu.«

»Nikoliv, odešel bych tak jako tak. Není mi příjemno trávit v kouři a v takové dusné atmosféře.« Otočil se dívaje se, pozoruje-li ho někdo z panstva, aby se mohl poroučeti. Stáli shluknuti a bavili se hlučně. Vyšel tedy za sestrami a sečkav, až Helena Ludvu v plášť zahalila, vystoupil s nimi na náměstí. Hloučky divákův rozcházeli se přítmím teplé noci a se smíchem si opakovali žerty, které zvlášť se jim líbily.

»Nejednáte, pane lesní, moudře, že jste tvrdohlavý,« řekla Helena když poodešli. »Znáte právě jako já, jak se umějí mstít.«

»Nechť se mstí,« řekl hněvivě. »Jedná-li někdo jako nezvedný chlapec, nebudu jednat také tak pouze z toho důvodu, že v tom vidí něco chytrého. Styděl jsem se za ně a až se budou ptát, řeknu jim to opětně. Takovými směšnostmi chtějí zakrýt svůj pochybný krok.«

»Chápete tedy příhodu jako já,« řekla a trpce se zasmála. »Napřed začnou útok a když se bráníme, jsou rozhořčeni. Kdyby naši lidé měli jejich povahu, špatně by se jim jejich svévole vyplatila. Zapomínají, že jsou v městečku hosty a host že má povinnost zdvořile se chovat.«

»U nich platí zdvořilost pouze pro jim rovné, ostatní, kdo nemají takového šatu jako oni, nejsou dle jejich morálky jim rovni. Až to jednou praskne, až process bude stát hodně peněz, potom se budou omývat, vinu na jiného svalovat a ucházet se o přízeň městečka. Nemluvme o nich, mě to dráždí a proč si kazit sličný dojem. Slečna je unavena, že?«

»Skoro,« přiznávala se Ludva. »Spát se mi chce.«

»Hned budeme doma. Děkuji vám pane lesní, že jste vy jediný se nedal strhnout k urážkám. Budu vám toho vždy vděčně pamětliva. Bojím se, že jsem vám způsobila mnoho trpkého.«

»Ne, slečno, jednal jsem, jak mi má čest velela a dostačí mi, že jsem z vaších úst slyšel dobré slovo. Nemám příčiny litovat ať se stane cokoliv, protože mi vaše uznání je milejší než jejich.«

»Příliš mě chválíte,« řekla zaraženě, pozorujíc jeho vřelý tón. »Ráda vám při příleži-

tosti dokážu, že si vaší přízně opravdově vážím. Ještě jednou, srdečné díky a dobrou noc.«

Podala mu ruku a jemně jeho ruku stiskla. Bezděčně tak učinila, cítíc k němu opravdu hlubokou úctu. Připadal jí jako pevný bod uprostřed močálu porostlého zrádnými květy, které se sice honosí svou krásou, ale jejichž kořeny tkví v hnijící vodě. Znala příliš dobře poměry na panství a dovedla ocenit, jak mnoho je potřebí odvahy a mužné hrdosti postavit se proti proudu, který neleká se postříkat špinavými pěnami toho, kdo s nimi nejde. Neznala nikdy soukromý život Valouškův, slyšela pouze o něm vypravovat, že je svérázný a čistý charakter, považovala ho však spíše za podivína, stranícího se hlučných společností a věnujícího se svým osobním libůstkám. Nyní rozuměla, proč stranou ustupoval, proč raději podivínem se býti zdál. Se společností, k níž svým postavením patřil, jíti nemohl a jiného společenského prostředí neměl. Proto se osamostatnil a v ústraní ustoupil. Ten nejlépe asi jejím citům rozumí a přes své postavení v panských službách neztratil zájmu a citu pro massy venkovského lidu. Mile jí tkvěla jeho ušlechtilá tvář před očima a třeba neoslňoval na první pohled krásou, cosi jímavě dobrého zářilo z jeho vážného zraku.

Na chvíli rozptýlily se její myšlenky starostmi o Ludvu, která doma pojednou vysíleně ulehala a naříkala, že tuší nepokojnou noc. Nemajíc na co si stěžovati, vinila společnost, že ji dráždila a rozčilila. A čím více ji Helena chlácholila a na jiný předmět její mysl převésti se snažila, tím umíněněji vracela se k utkvělé myšlence. Spilati začala a všecka rozechvěna hrozila, že Mituru požádá, aby je zkrotil a dal jim cítiti, že jsou jiní také pány a že mají právo na společenské ohledy.

Na východě se již šeřilo, když mohla Helena na chvíli ulehnout. Zaspala a všecka rozmrzelá pospíchala, aby dohlédla na pole, kde mělo začíti sekání obilí. Ludva neopouštěla lože a zbavena starostí o ní, vyšla chvatně ven. Slunce hřálo a městečko bylo tiché. Sekáči se ženami odešli už dříve na pole a doma zůstaly děti pasoucí husy. Teplý vzduch tiše proudil a šelestil žlutým obilím, vůně chleba táhla ze žitných lánů a zlatá pšenka závodila se slunečními paprsky svou výraznou žlutou barvou. Kosy zvučely a poplašené koroptve svolávaly se v dosud zelených jařinách.

»Zaspala jste?« volal na ni Mitura. Neviděla ho za vysokou hrází žitných klasů. Položil kosu a blížil se k ní. Byl v plátěných, řemenem přitažených, kalhotách a hrubá košile jevila stopy potu. Zastavila se a čekala, až k ní dojde.

»Myslil jsem, že jsem vás propásl,« povídal šibalsky, mhouře oči. »Po takové zábavě není divu, nechce-li se vstávat.«

»Vždyť jsem šla po divadle domů,« hájila se udiveně.

»Vím, vím, to jen tak se směji. Byl jsem se také podívat, člověk rád se za čas zasměje. A včera jsem se smál, no, dvojnásob smál. Páni se hněvají, viďte? Vás už neznají, ačkoliv by byli rádi, kdybyste s nimi začala. Když jste odešly, sesedli se do pokojíčka, nikdo tam nesměl a zůstali mezi sebou. Jen jeden došel vyznamenání, dolanský mlynář s nevěstou. Zůstali tam až na konec a potom teprve mezi nás přišel, z jiného soudku načal a začal se dělat naším kamarádem. Ale dostal, utekl i s nevěstou a myslím, že hned mezi nás nepřijde.«

»Je to všechno dětinské, ani všimnout jste si toho neměli,« řekla rozmrzele.

»Taky jsem tak soudil, ale znáte naše sousedy. Mrzelo je zle, že úředníci na jejich pozdravení neodpověděli. Jindy se přátelí, sami sem tam slovíčko utrousí, ale to byli všichni jako páví. Jim to ostatně nemám za zlé, jsou z jiného těsta, ale mlynář se nemá opičit a nemá se míchat, kde pálí. Kdo mu dá větší užitek? Protože má peníze, nesmí se ještě vynášet. Sedláci mu plní mlýnici, a co od pánů utrží, toho je hrozně málo. Melou na svém mlýně a že Sladovníka na hon pozvou, je jen pro jejich vyražení. Přišel se pochlubit nevěstou, chtěl jí ukázat, jak je vážený, ale napřed jenom pánům ji ukazoval. Starý div ho nepral, když si mezi nás přisedl. A všecko mu pověděl, něco až tuze zle.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

VZPOMÍNKY STARÉHO STUDENTA.

Jaro r. 1859 počínalo podivně. Neobyčejně veliká a rudá severní záře vzplanula jednoho večera od Petřína a čarovným světlem svým ozářila celou Prahu. Veliké zástupy lidu shromáždily se na nábřeží, po pražsku »gé«, a nastalo uvažování a předpovídání. Co jiného mohl úkaz ten věstiti, nežli vojnu, vždyť ty pruhy světelné nebyly přece nic jiného, nežli ohromné šavle a metly. Když brzy na to počaly proskakovati zprávy, že k vojně se schyluje, tím více dáno za pravdu těm, kdož vojnu

prorokovali, a to vojnu neobyčejně krvavou, poněvadž byla obloha děsně ruda. Také skutečně vojna na jihu říše naší, v Italii, vypukla.

V roce té veliké severní záře, po ukončení italské války, konány veliké přípravy k slavnosti Schillerovské v Praze.

Na české straně počaly se ozývati hlasy proti zamýšlené slavnosti. Německý duch však ovládal příliš Prahu, než aby k vůli Čechům ze slavnosti Schillerovské sešlo.

Den před slavností, která ustanovena na 10. listopad 1859, vyvěšeno v technice toto provolání: »Hanba Čechům, jestli kdo z nich se sníží k účasti na slavnosti Schillerovské! Ctíme Schillera co ducha velikého, pohybujícího literaturou všeho vzdělaného světa, ale neřekni nikdo, že Čechové již tak se zapomněli nad vlastní slávou, že cizím národům v posměch se vydávají. Ctíme Schillera a vše, co v národu jakémkoli vznešeného se zrodilo. Hanbou, skvrnou však by nám bylo věčnou, kdybychom mu slávu vzdávati chtěli, jako by národu slovanskému náležel. Vy, Němci, chtěli jste nám upříti a odciziti, co nejdražšího a nejsvětějšího chováme, chtěli jste dílem podvodníka učiniti, co vám dokazuje, jak vysoko skvěli se lidskostí předkové naši, když hrdinové vaši z lebek nepřátelských krev pívali. A my v posměch se máme vám dáti, byste jásati mohli, že jste dokončili veliké to dílo, že jste poněmčili nás, že Praha naše staroslavná německým jest městem? Toho se bohdá nedočkáte. Vy jste jsoucí a my jsme budoucí ctitelé vlasti slovanských!«

Slavnost Schillerovská měla býti rázu takového, aby bylo zřejmo, že Praha jest městem německým. Teprve pro nastalý odpor od toho upuštěno a usneseno, že promluveno bude nejprve česky a pak německy.

Z večera 10. listopadu táhly dlouhé řady studentů i přijednaných nestudentů, hlavně německých, a přívrženců jejich s lampiony po Příkopě, Ovocnou ulicí, po Nábřeží, po kamenném mostě na Malou Stranu k Valdštýnskému náměstí, k slavnosti té upravenému. Tam hlučně řečněno. Prof. Tomek promluvil česky, Brinz německy.

Aby slavnostní nálada porušena nebyla, dovolen na Valdštýnské náměstí přístup toliko slavnostnímu průvodu, řečníkům a pozvaným hostům. Ale poručte mládeži pražské, že někam nesmí. Jako když švadrona husarů tryskem žene se k útoku, tak uháněl chvíli před vlastním průvodem zástup mládeže cvalem přes most, v ráži porazil budku báby s houskami a dříve nežli tomu policisté mohli zabrániti, byl zástup již na náměstí. »Sláva!« ani »hoch!« nevolali, jinak křičeli co hrdlo stačilo; kapelu měli s sebou též, ale jen s píšťalkami. Prve nežli vlastní připravovaná a ohlašovaná slavnost započala, neohlášená šťastně ukončena. Touto improvisací slavnostní nálada ovšem valně byla pošramocena.

Vypátráno, že spisovatelem jmenovaného provolání byl 15tiletý studentík Emanuel Engel. Honorář za sepsání vyplatila policie. Dostal třídenní vězení s jedním postem.

Až do jara příštího roku byl v Praze klid a pokoj. Jenom ta česká beseda o masopustě mnohého užírala. Však nebylo také čemu se diviti. Vždyť při besedě té měla býti tančena čtverylka při zvucích směsi z českých národních písní. Již to byla opovážlivost, že národní písně měly se ozývati. Což teprve, když ve směsi té byla i píseň: »A já bych si žádného Němce nevzala!« Policejní ředitel tehdejší, Paümann, škrtl raději hned celou čtverylku zkrátka z tanečního pořádku, který za příčinou schválení musil býti předložen.

Paüman rozvíjel nejhorlivější činnost proti všemu českému. Se zvláštní oblibou nošeny tenkráte pošňurované čamary, vesty hojně knoflíčky pošité a klobouky se střapečky, nazývané »slovanské«. Uříznouti každou takovou šňůrku od kloboučku a knoflíček od vesty, bylo nepřemožitelnou snahou jeho. Zdálo se mu to jediným prostředkem k dosažení vytknutého cíle, že do šesti roků musí národnost českou a písemnictví české zničiti. Ale české přísloví praví: S proroky do louže! Pravda přísloví toho také na panu řediteli Paümanovi se splnila, zmizel, jako když do hluboké louže zapadne, vlny se nad ním zavřely, a nebylo o něm vidu ani slechu, nikdo na něho nevzpomíná, leda ti, kdož měli příležitost náklonnost jeho k Čechům z vlastní zkušenosti poznati. Národ český však nezahynul.

A právě to, co policejního ředitele tak velice popuzovalo a dráždilo, bylo nejen nám mladíkům, ale i všem upřímným národovcům tak milé. Čím více byly ty knoflíčky a kloboučky a čamary pronásledovány, tím ohnivěji a hřmotněji nadšení v hlavě i v srdci pro věc českou se ozývalo.

Toto nadšení šířilo se pak i z Prahy po celém venkově. Apoštoly vysílal sám Paüman na venek, vypovídal z Prahy a internoval do měst i do vesnic všechny nepohodlné nadšence. A tak nedávno zemřelý ředitel Paüman stal se horlivým buditelem ducha národního, jeho po venkovu rozšiřovatelem.

Před Sv. Janem, 15. května 1860. bylo počasí příjemné a proto poutníků plná Praha. Večer na nábřeží bylo k umačkání. Když ohňostroj, tenkráte již obvyklý, ke konci se blížil, kdosi zanotoval: »Kam jdeš, Jene«, a v malé chvíli počalo celé množství spolu zpívati. Venkované v domnění, že průvod nějaký tudy se béře, obnažili hlav svých a přidávali se k zástupu, který v postup se dal. Zpívány pak i písně národní. Že by při tom nějakého pořadatele bylo bývalo, nepozorováno.

O tom, co následovalo, dejme mluviti svědku nestrannému, německé »Kölnische Zeitung«. List ten v dopisu z Prahy psal takto: »Již více než 14 dní žijeme ve stavu výjimečném. Hromadné zatýkání

neustává, lidé z města jsou vypovídáni, studující ze škol vylučováni, aniž by kdo dostatečnou příčinu toho, proč se tak děje, znal. Demonstrace ze dne 15. a 16. května záležely hlavně v tom, že zástup 7—800 studujících zpíval slovanské národní písně a že Maďaři provolávali »vivat!«. Demonstrace ty byly namířeny hlavně proti zdejšímu pol. řediteli, baronu Paümanovi, jemuž se poštěstilo, že po čas svého úřadování stal se všeobecně nenáviděným. Nejvíce nenávidí ho ovšem Češi, poněvadž počínal si tak beztaktně, že při každé příležitosti k tomu je vyzýval. Jeho pověstná slova »v šesti létech musí česká literatura zaniknouti«, stávají se bez odporu historickým faktem. Vše to svědčí zřejmě, že baron P. není tím mužem, který by dovedl veliké a inteligentní město spravovati. Vždyť ani Němci nejsou jemu vděčni za chování jeho, poněvadž jednáním svým dosavádní svorné spolužití obou národností rozrušil.

Všeobecná nelibost, která při této demonstraci se jevila bouřlivým »pereat Paümanovi«, zdá se býti hlavní pohnutkou, proč vyšetřování zatčených provádělo se s takovou bezohledností. Asi 80 studentům, kteří pro demonstrace ty zatčeni byli, spíláno při výslechu. Ze zatčených bylo 27 studentů z různých ústavů pro vždy vyloučeno. Rodiče, kteří sobě do takového jednání stěžovali, byli u místodržitelství prostě odbyti. Mezi zatčenými a odsouzenými byli i hoši 14—15letí. Odsouzení, jichž rodičové v Praze nebydleli, byli jako prostí zločinci postrkem do svého domova odesláni.

Nadaný spisovatel český Josef Barák, který četnými svědky dokazoval, že při demonstracích nebyl, ba že na těchto nijakého účastenství neměl, byl přece zatčen a z Prahy vypovězen, a to jedině proto, že v minulém masopustě při slovanské besedě měl tu nehodu, že policejního ředitele urazil.

Zdá se to býti zvláště neblahým osudem vlády rakouské, že neschopní zřízenci její kompromitují ji i tam, kde postavení její udržitelným bývá. Čechům, jak se podobá, odepírá se vše; opětované žádosti za udělení koncesse na vydávání českých časopisů, bývají prostě zamítány, aniž by příčiny, proč se tak děje, udány byly.« — Tak »Kölnische Zeitung«.

Vyšetřovanci ani v žaláři veselé nálady nepozbyli. Vyšetřovací proceduru vtělili v píseň, kterou k uveřejnění pol. ředitel nedoporučil, ale která přece jen v Praze i po venkově v mnohých opisech kolovala.

Zde klademe ji v doslovném znění pro obveselení i na památku.

Paümana Gericht.

Jako: Horo, horo, vysoká jsi.

Ten den po svatém Janu
přišel spěšně jsem k Paümanu.
Ó, tu ryntíih! Bože milý!
Zavřen budeš tuto chvíli. —
Já tě potkal na ulici,
mezi čechiš uličníci.
Jak rachejtle létly vzhůru,
ty jsi vřeštěl s nimi v kůru.
Když tvůj táta svatou zpíval,
ty jsi strašně chřtán otvíral,
a pak's křičel: Hej, Slované!
vivat! Češi, Moravané!
Vestu jsi měl s knoflíkama
a čamaru se šňůrama,
u klobouku, Gott im Himmel!
visí třepce — síhst du Limel.
Na mne ostře pak se díval,
bez všech komplimentů zařval:
»Lotře! jak jest jméno tvoje!
Dál — religion jakou máš?«
Slovanský snad's ty satanáš?
neb snad máš duši,
jak se na člověka sluší?
Jsi ty židák? Saids katholiš?
»Prosím, já jsem österreichisch« —
s pobožností to jsem řekl,
pak jsem pukrlátko sekl.
Potom Frantu přivédst kázal.
»Znáš proletářského to lotra?
Jeho matku, jeho fotra?«
»Poníženě prosím, neznám.«
»A přece viděl jsi ho tam?«
»Prosím, kde pak?« ptá se Franta.
»Hm, na ké, u monumenta.«
»Vždyť já tenkrát doma seděl,
o rachejtlích nic nevěděl!«
»To je jedno, ty's ho musel vidět,
jestli né, tak budeš sedět.«
Teď se Franta lek' a zbledl,
chlupatou*) již v duchu jedl,
a pak řekl bez okolku:
»Viděl jsem ho v onom spolku!«
»Tak, tos ist eben vas i vil.
Franto, hleď, ty's tam také byl,
sic bys ho byl nebyl viděl.« —
A teď oba zde sedíme,
sluníčko již nevidíme,
Franta kleje krutou vádu
a já dělám píseň z hladu. —

Schyloval se však ke konci tehdejší vládní systém a s ním i vláda i věhlas i moc barona Päumanna. Absolutismus i nepřátelská vláda třásly se již dotekem smrti po nich se sápající. Nastala druhá polovina památného roku 1860 a objevení se říjnového diplomu.

I bylo veliké padání i zapadání hvězd dosud řádu prvního. Nové osoby, nové myšlenky se objevovaly a s nimi i nové naděje. Vše obracelo se k lepšímu, utěšenějšímu životu. Než, přišly opět přeháňky a přímrazky a ty hubily útlé ty naděje, ale nezhubily je, ony opět se vzkřísily — aby — žel — opět chřadly. Doufejme, že mrazivé přeháňky přec jen pominou a že krásné jaro a trvalé léto vzejde národu. Ský.

*) »Chlupatá« — druh vězeňské polévky.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NÁVŠTĚVA U JAROSLAVA VRCHLICKÉHO. Po léta chodil s námi Vrchlický každého úterý do chambru Kolářovy restaurace v Celetné ulici. Druhý rok se schyluje, co již nepřichází se svým nevyčerpatelným humorem mezi nás. K němu docházíme celou tu dobu, abychom mistra spatřili, bohužel, nemocného, těžce stíženého zlou chorobou, která všechno veselí života v něm potlačila.

Předešlou neděli »úterek« náš společně se vypravil na návštěvu k Vrchlickému. S Antonínem Klášterským a Jaromírem Boreckým jsme vyjeli si do Stupčic, kam nemocný ze svého pokoje na Palackého nábřeží byl převezen a v sanatoriu Dr. Krouského umístěn. Od čtyř týdnů již zde meška.

Stupčice leží na dráze Františka Josefa, několik stanic před Táborem. Sanatorium stupčické zbudováno je na vyvýšené planině nedaleko nádraží, od něhož sem vede silnice, pěšky možno za několik minut dostihnouti sanátoria přímo přes rašelinnou pláň, nyní k jaru však ještě příliš mokrou.

Majitel sanatoria, pan MUDr. Ladislav Krouský, vyšel nám vstříc a představil nás hned své ušlechtilé choti, která hospodářsky ústav řídí. Šli jsme hned k Vrchlickému.

Obývá pěkný, světlý pokoj v druhém, a poněvadž první patro je vlastně mezzanin, tedy v prvním patře lázeňské budovy. Pokoj má dvě okna do parku, s nímž hraničí lesík rovněž k ústavu náležející a hostům otevřený. Nábytku v pokoji je málo a to jednoduchého, prostého, na stěně jediný obraz. Celá místnost působí klidným, střízlivým dojmem, který nervům bolavým lahodí a je utišuje.

Vrchlický přivítal nás radostně, těšil se z přátelské naší návštěvy. Bohužel bolesti v noze ho krušily v poledne nadmíru. Nářek svůj chvilemi jenom přerýval světlejší náladou. Tělesně však je dosti zotaven a celkově dobré má vzezření.

Bylo právě v poledne, a nemocnému přinesen oběd na pokoj. My jsme šli dolů do jídelny, kde pán a paní domu s hosty stolují a zasedli jsme s nimi ke stolu. Sanatorium v Stupčicích nemá těžce nemocných, ponejvíce jen tak pocuchané trochu nervy se tu spravují pod dozorem lékaře. Společnost milá, veselá, spíše nám připadalo to zde jako někde v alpském hotelu než jako v sanatoriu. Myslíme, že na Vrchlického bude okolí takto zbarvené dobře působit.

Zatím však ještě neopouští svůj pokoj a téměř ani lože. Za naší návštěvy odpůldne se mu poněkud ulevilo, přešel několikráte pokojem, zasedl si do lenošky a zapálil si, zřejmě v dobré náladě, cigarettu. Z okna sledoval okamžik též dr. Boreckého, který se pod jeho okny prohánĕl na koni, jichž tu dr. Krouský několik má k disposici pro zábavu svých hostí. Několikrát pak za hovoru rozesmál se srdečným smíchem.

Jednou vyšel Vrchlický už také z domu za slunečného okamžiku dne, do parku, kde obklopen dámskou částí hostů lázeňských přepaden hned moderní mitraileusou, kodakem; obrázek v dnešním čísle Máje umístěný ukazuje mistra v této společnosti.

Starostlivá ošetřovatelka Vrchlického z Prahy, paní Dvořáková, přijela s ním a slouží mu i v Stupčicích stejně vzorně. Mistr je v ústavu Dr. Krouského v každém ohledu výborně opatřen. Velmi si libuje v koupelích, jež bere ob den. Zařízení lázní vykazuje všechny moderní vymoženosti odborné, slatinné i kyslíkové, jakož i elektrické lázně i místní obklady sopečním bahnem Fangem.

Hlavní však prostředek léčební — klid všestranný, a čistý, ničím nezkažený vzduch, nebude jistě též u přítele Vrchlického bez účinku. V jeho zázračnou moc v první řadě spoléháme a v nejlepší zdar pro zdraví mistrovo doufáme.

Těšme se na jaro! — — Jen aby už přišlo. Ale ve vysoko položeném, všemi větry provívaném kraji táborském příroda je dosud mrtva. Sníh padal a zůstával ležeti na jehličí lesních stromů za našeho pobytu v Stupčicích. V Praze již obalují se vrby líbeznou žlutí a křoviny v parcích rozvíjejí již svou zeleň den ode dne v krásnější roucho; tam na vysočině českomoravské tyčí stromy ještě pouze holé větve do výše. Trávník je vyprahlý, pustý, prázdný svěží zeleně jarní, ani kvítku ještě nikde. Jen něžné sněženky a bledule kvetou na mokrých lukách kolem Stupčic a v parku lázeňském devětsil rázovité hrozny svého květenství hojně vyrazil na povrch umrtvělé půdy u pat stromů.

Se zalíbením jsme pohlíželi na tuto tak jaksi tajemně vypadající květinu, jakoby kouzlo v sobě skrývala.

A skrývá věru kouzlo — kouzlo jara, které věští.

Devětsil! — —

Kéž je v tom symbol pro našeho slavného básníka a drahého přítele... Fr. Herites.

VZPOMÍNKA NA A. VOJTĚCHA HORÁKA. Z řady tichých duchů tvůrčích, žijících jen svému umění, odstoupil 12. března t. r. operní skladatel A. Vojtěch Horák. Ve věku mladém — nečítal než 35 let — a v proudu nejživějších tužeb, tvořiti dále a dolétnouti ke sněným cílům nejvyšším, padl náhle, jako střelený v letu pták, do země. Zemřel, vzdálen míst jemu nejmilejších, na která bylo mu vrátiti se ne již s bývalou kypící energií a dalšími nadějemi pro život a tvoření, nýbrž již jen jako pouhé schema, jako pouhá schránka ducha do jiných prostorů odlétlého.

ZE ZAHRADY PALÁCE FÜRSTENBERSKÉHO

A. VOJTĚCH HORÁK S CHOTÍ.

Na slovanském jihu znali ho jako operního kapelníka z Oseka, kde předloni byl u tamní opery. Když tedy loni se zařizovala v Srbském Bělehradě první stálá opera srbská, povolal jej ředitel Savić k hudebnímu vedení jejímu. Horák odejel do Bělehradu se svou chotí hned po vánocích a to s dychtivostí a neobmezenými nadějemi, jež jsou vlastní jen povahám svrchovaně vznětlivým. Jen na jih, na který měl z Oseka vzpomínky nejmilejší, jen do Bělehradu!

Přijel tam, poznal sice, že opeře je zápasiti s přemnohými nesnázemi prvních počátků, ale ujal se práce ho čekající s úsilím tím větším. Byla doba srbských vánoc, v divadle se dávala také báchorka s hudbou. Dirigoval ji třikráte, touže arci dostati se k dirigování opery, v němž by mohl ukázati své umění. A dirigoval operu čtvrtého večera. Zvláštní náhodou bylo to klassické dílo české — Smetanova »Prodaná nevěsta«. Ale vrátiv se po ní z divadla do svého bytu, náhle byl navždy zlomen: stihlo ho chrlení krve . . . Od té chvíle ležel, nemoha již povstati. Za první těžkou nemocí dostavila se druhá, zánět pohrudnice. Nevěděl, co jej ohrožuje, a byl stále plný naděje, že se pozdraví. Chtěl jen domů, domů, do Prahy. A v horečce i v jasném vědomí zněla mu v duši hudba, hudba, v horečce dostavily se s ní i různé představy.

Vypravoval v ní své choti, že ho došlo vyzvání, dirigovati v Praze Mozartovu symfonii, ale že to není hned možná, protože Mozart ještě ji neukončil. Den před smrtí dostal list od Haydena. A večer téhož dne vstoupil k němu do pokoje cizinec a počal mu hráti na housle. Nemocný se otázal choti jej ošetřující, kdo to je. Když odpověděla — poznávajíc horečný přelud nemocného, že neví, otázal se ho sám: »Kdo jste?« Cizinec však náhle ustal ve hře a zmizel. I vyzval Horák ženu, aby se podívala ven, kam se ztratil. — Večer na to usnul a v téže noci, s pátku na sobotu dne 12. března 1910, usnul na věky. —

Byl převezen do Prahy, aby se dostal domů. Vagon s rakví vyřaděn byl v Praze z vlaku náhodou na levo od místa, na kterém stál vagon, v němž Horák odjel odtud do Bělehradu. Z nádraží byla rakev odvezena do ústřední kaple hřbitovů olšanských a na nich dne 18. března t. r. pochována.

Hudební tvorba i všechna umělecká činnost Horákova vůbec patří historii. Budiž z ní jen stručně uvedeno, že u věku 23 let, jsa žákem Fibichovým — narodil se v Praze dne 7. července 1875 — složil první svou operu »Na večer Bílé soboty«, r. 1899 operu »Babička«. Obě byly komponovány na slova Ad. Weniga a dávaly se v Národním divadle v Praze. Na slova téhož librettisty složil později melodram. pantomimu »Nosáček«. Mimo to na slova K. J. Erbena »První májovou noc« pro orkestr, soli a sbory, písně, dále ouverturu a meziaktovou hudbu k dramatu »Jan Výrava« a v Plzni hudbu ke hrám Tylovým »Strakonický dudák«, »Jiříkovo vidění«, k Jiráskově »Lucerně« a k francouzské feerii »Oslí kůže«.

A. Vojtěch Horák byl z nejušlechtilejších povah. Jsa úplně prost egoismu vyznačoval se neobyčejně jemným duševním aristokratismem a při tom srdečností ke svým. Tak na př., ač sám neměl nic a bylo mu spoléhati jen na svou práci uměleckou, po smrti matčině nepřijal, co mu nevelkým arci odkazem připadlo, nýbrž odevzdal to hned své sestře Márince. S trpkostí sice, ale tichým povýšeným klidem snášel, když zavřelo se Národní divadlo po r. 1900 jeho pracím a když ani tam, ani později na Městském divadle vinohradském nebylo pro něho, operního skladatele, místa jen proto, že jeho příbuzný býval súčastněn při těch divadlech. Jsa štíhlé postavy, krásného výrazu v tváři a živosti v každém pohybu, vyznačoval se v hovoru jemným, vždy velmi případným humorem, od jeho ostatní vážnosti životní jiskrně se odrážejícím.

Stal se r. 1901 kapelníkem Národního divadla v Brně, potom Městského divadla v Plzni, kde pojal za choť dceru městského zahradníka Julianu Vašíčkovou, později v Oseku, v Praze-Libni a na Smíchově. Odtud právě se odebral do Bělehradu.

Jako mu zněla v duši po celý život, nechať zní mu hudba i v hrobě a zní i těm, kdož v něm s ním odpočívají i budou odpočívati. — H. Č.

ÚVOD K OPEŘE »QUO VADIS«, jednak kulturně historický, jednak hudebně kritický, který o nedělním dopoledni (10. dubna 1910) uspořádala

správa Vinohradského divadla předplatitelům prvního představení a světu literárnímu a uměleckému, byl pozoruhodným pokusem o popularisaci umění. Dva, vlastně tři znalci podali si tu ruku, aby obecenstvu znázornili význam opery, s takým nákladem a takou láskou k věci na Vinohradské scéně připravované — kulturní historik, prof. Kryštof, člen správy divadla, jenž srozumitelným i nejprostšímu posluchači výkladem svým, předneseným obratností rozeného řečníka, uvedl posluchačstvo do doby, ve které odehrává se román Sienkiewiczův a vylíčil názorně způsob života ve starém Římě za doby mravního úpadku, v němž rozkvětlo náboženství Kristovo, touha lidu po zábavách, dále povahy imperátorů, zvláště Nerona a jeho rodiny i portréty vynikajících osob románu Sienkiewiczova, které v opeře vystupují.

Zajímavý, neunavující obraz ten sledován pak výkladem prof. Müllera, hudebního kritika českého, jenž označiv genesis díla střízlivě a nevtíravě jako apotheosu umění, lásky a krásy, jež byly i heslem kultury tehdejších nejlepších lidí, předvádí jednotlivé pasáže opery (na klavíru výrazně přednášené kapelníkem p. Holečkem), které, třebas původce hudby, Nougerés, byl eklektikem, znamenitě vystihují tu ráz doby, tu karakter osob a psychologii jejich osudů. Význačné ukázky ducha tvorby (chorál křesťanů, polibek Euničin, divokost bakchanálu, úpění odsouzenců v žalářích cirku atd.), patrné z obratně vyňatých motivů skladby, poukazují, že nové dílo je zajímavý pokus o hudební výraz světoborných dějů, vůči nimž žádný křesťan, ba žádný člověk nemůže zůstati nepohnut. — Brožurka úhledně vypravená s obrazy Sienkiewicze, autora libretta Caina a skladatele Nouguésa, se scenerií význačných míst opery dle provedení na scéně Vinohradské (s dějem opery i životopisy jmenovaných autorů) zájem o clou letošní operní produkce tohoto divadla pochopitelně ještě zvýší a porozumění pro ně připraví, jsouc dokladem neúnavné podnikavosti ředitele, jenž i režii díla obšírnou a — jak z ukázek patrno — působivou vede. a—c.

STUPČICE,
nynější útulek mistra Vrchlického.

JAROSLAV VRCHLICKÝ VE STUPČICÍCH.

KRÁLOVSKÁ VÝSOST (Jack Straw), veselohra o třech dějstvích. Anglicky napsal W. Somerset-Maugham. Přel. Karel Hašler. Poprvé sehráno na Národním divadle 6. dubna 1910 za režie řed. G. Schmoranze. — Anglické veselohry neměly u nás dosud zvláštního štěstí. Snad proto, že jsme dlouholetou dresurou příliš zvykli na komické situace, vyvolávané milostnými výmysly sličných Pařížanek, kterak by co nejdelikátněji klamali své nevídoucí paroháče, nebo naopak. Jak vysvětliti si jinak, že i výborný »Chlapík Crigton« minul se na první naší scéně téměř docela s účinkem? Větší štěstí měla poslední, výše jmenovaná novinka Národního divadla. Také však Maugham daleko méně má zde čistě anglické přítěže, jakou Bernard Shaw a jiní zatěžují své figury. Doma je to snad chybou, na cestu za hranice jistě výhodou. Děj kusu není veliký ani nový. Jack Straw, sklepník, je angažován, aby sehrál úlohu gruzínského prince u nadutých povýšenců Parker-Jenningsových. Podobných ptáků přeletělo již několik naše jeviště. Zde však vyklove se na konec, že falešným nebyl princ, falešným byl sklepník; princ je pravý a vezme si se svolením svého císařského děda domácí slečnu Kitty, která je autorem obdařena některými záhadami, že nám bytost její není dosti jasná. — Hrálo se znamenitě. Pan Schlaghamer, pí. Hübnerová a p. Sedláček vytvořili trojici skvostných divadelních postav. Též ostatní z účinkujících všichni byli na místě a přivedli úlohy své k plné platnosti. Obecenstvo kvitovalo humor autorův i herců salvami smíchu i potlesku. Překlad pořídil p. K. Hašler a podařilo se mu dobře zachycovati po česku rachejtle vtipů i slovních hříček, jimiž se text hemží. s.

LITERÁRNÍ VEČER NA SCÉNĚ VINOHRADSKÉHO DIVADLA. Jak lze souditi z některých ukázek a zvláště představení dne 9. dubna 1910, položila si druhá velká scéna naše za úkol, literárně vzdělávací poslání svoje aspoň občas dle

možnosti uplatňovati uváděním na scénu her starších, které nepozbyly dosud své účinnosti, náležejíce do dějin literatury dramatické svými původci, o nichž tedy literární historikové vyslovili už svůj určitý soud, kteří však obecenstvem, neobírajícím se soustavně literaturou vědecky, ježto se dávno nehrají, zapomenuti nebo mu úplně neznámi zůstali. Tentokráte zvoleni Racine a Kleist. Prvého satirická hra »Sudilkové«, jejíž satira ovšem svojí nevýbojností a veselým tónem, postrádajícím vší dravosti, odpovídá době (Racine žil v letech 1639 až 1699), přes to však dosud může sloužiti za krotký vychovávací prostředek pro svárlivce a sudiče, vzbudila menší pozornost nežli hra Kleistova. Postavy veselohry i ústředí a pohnutky činů až na oba zamilované (Leandra a Isabellu) nejsou dost určitě karakterisovány, veselohra (veršovaná a rýmovaná) byla však velmi zvonivě přeložena básníkem Adolfem Červinkou (bratrem Karla), takže literát nalézá v práci mnoho půvabného. Zástupci jednotlivých úloh jevili jisté rozpaky, jak úlohy pojmouti a provésti — nejlepší byla slečna Šiblová v úloze rozmarné a svěží Isabelly, dále drsný sudič Chicaneau (p. Zelenka); sl. Kratinová byla na 60letou stařenu příliš svěží.

Mnohem většího úspěchu v postoji, gestu i mluvě došla Kleistova hra »Rozbitý džbán«. Před rychtářem odehrává se — právě v den inspekce vysokého úředníka justičního — spor o džbán, rozbitý kýmsi na zálety k dcerce holandské vesničanky se vloudivším, na něhož nápadník dívčin narazil a jej stihal. Při tom byl záletník zraněn a ztratil vlásenku. Ukáže se, že tímto švihákem, jenž přišel k dívce za záminkou, že za její lásku osvobodí milence jejího od vojenské služby, byl — rychtář sám. Hra byla přijata obecenstvem, dostavivším se k literárnímu večeru v počtu menším než k jiným premiérám přicházívá, což není právě známkou pro vyspělost našeho divadelního obecenstva právě nejlichotivější, vesele a vlídně, oč zásluhu měli především herci najmě pí. Zelenková jako vlastnice rozbitého džbánu, matka dívčiny Evy, pan Pražský, její ženich, tentokráte jako rázný, ale bodrý mladík dobře uplatnivší venkovské hromotluctví, sl. Mayová jako Eva, také p. Švarc jako písař Licht (maskou a posunky). Za překlad této dosud účinné hry děkujeme Ladislavu Quisovi. (Heinrich Bernt Wilhelm von Kleist, autor »Katinky Heilbronnské« a této kdys velmi hojně dávané hry (Der zerbrochene Krug), zastřelil se v návalu psychosy r. 1811.) Režii obou kusů měl p. Hlavatý, ve druhé práci bezesporně lepším úspěchem korunovanou.

Starší literatura dramatická obsahuje množství velmi účinných prací, které by stálo za to znova předvésti — některé setkaly by se zajisté ještě s větším úspěchem. Proto se přimlouváme za pokračování v těchto »literárních večerech«, které prozrazují vážné literární ambice divadla a poslouží i k prohloubení a rozmachu uměleckému herců, třeba se tomu i onomu leccos nepodařilo. a—e.

Xaver Dvořák: KONTEMPLACE. Básně. (Nákladem spisovatelovým.) Po knihách Meditace a Soli Deo znamenají Kontemplace Xavera Dvořáka jen, možno-li, stupňovaný vzlet básníkových křídel do mystických výšin, kde věřící duch hledá Boha. Unášející výmluvností a strhující horoucností básník oslavuje tajemství jeho, opíjí se mystickými vůněmi rajských zahrad, žízní po blízkosti Boha, touží zahynout ve výhních jeho lásky. Veškerá poesie, všecky obrazy, jež hýřivě rozhazuje a kupí, mají býti jen výrazem této nekonečné adorace a touhy, jakoby srdce básníkovo samo bylo thuribulem, z něhož vznáší se stále vonný dým oběti. Hned s jásavými výkřiky nejvyšší rozkoše, hned s kajícnými vzlyky nicotnosti lidské vrhá se k »srdci nejsladšímu«, objímá kříž a prahne šílit bohorovnou láskou k Bohu a královně nebes. Plna extase a hymnického vzletu působí kniha Dvořákova jako básnické dílo krásným dojmem, jsou to, chcete-li, modlitby, ale psané pérem skutečného poety, jehož verš má bohatství rythmů, hudbu, krásu četných obrazů a plamen náboženské vroucnosti. —a—

FÜRSTENBERSKÁ ZAHRADA. Přinášíme dnes druhou serii z čarokrásné této malostranské pohádky. Domek, jenž stojí dnes úplně volně v zahradě (č. 155.), tvoří východisko do krásného prospektu z prvního našeho vyobrazení. Budovička sama svou posicí, spojením se schodištěm a terassou, se svými malebně rozčleněnými střechami, oživenými vikýři a komíny, poskytuje se všech stran tak půvabné pohledy, že bychom v Praze partii podobnou marně hledali. Kouzlo toto zvyšuje ovšem nemalou měrou parková vegetace, kterou zahradní nůžky nikterak v její bujnosti neobmezují. Zajímavá je cesta, kterou musí návštěvník vykonati, než dospěje k prvnímu gloriettu. Vstoupíme na schody domu č. 155, dostaneme se na ochoz prvního patra na straně západní a po bočních schodech na plošinu gloriettu, jenž jak konstrukcí i krásnou svou silhouettou jest mistrovským dílem stavitelským. Na podezdívce gloriettu je nástěnná fontánka, dávno a dávno už nezpívající. Na každém kroku této cesty naskytá se oku nový a nový obraz, jeden druhý předstihující — vstupujeme-li nahoru, vidíme před sebou panorama královského hradu, když dostoupíme nejhořejší terassy, rozevře se nám pohled na panorama stověžaté Prahy. Jak žárlivě jsou střeženy takovéto krásné pohledy jinde — jsou uzavírány a ztěží přístupny — Fürstenberské zahrady leží před zrakem každého chodce jako skvost ve výkladní skříni.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERIT TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANTONÍN MACEK:

PÍSEŇ SMUTNÉHO CÍSAŘE.

Čínský motiv.

Již přišlo sivé stáří.
kdy konec zbožnění a úsměvů i vznětů,
a přece nepoznal jsem
líbezné něhy bílých rukou.
Na vodách lotosy hnědnou,
bez vůně kvetou růže —
ubohé, smutné srdce,
bylo to kdysi — pamatuješ?

Když velká byla touha má a svět byl prázdný,
v té chvíli ozvala se
v ubohém kdesi srdci
vzpomínka sladká na mne.
Tu bílá jakás ruka
mé jméno tuší psala,
a dětská líbezná ústa
štěstím se usmívala.

A já se probudil ze sna
se zářným úsměvem štěstí,
obloha byla plna
svítících beránků bílých.
V travinách orosených
perly a drahokamy
a v srdci omlazeném
naděje nejkrásnější
kouzlilo zlaté slunce.

JOS. HAVLÍK:

PO PRVNÍM VĚNEČKU.

Tichounce jako myška našlapovala Baruška v kuchyni bedlivě se střežíc, aby nedrcla někde do židle nebo na plotně hrnkem o hrnek, vůbec aby nezpůsobila nějaký šramot, který by mohl snad probuditi spící ještě milostpaní a slečinku. Pán dávno se tiše vytratil za svým povoláním, hodiny stále odbíjely půlky a celé, ba už třeba činiti přípravy na oběd, ale ony spí a spí jako o půl noci.

»To už je k zlosti!« — šeptala si už všecka ustaraná Baruška — »taky jsem přišla v pondělí až k ránu a pěkně jsem musela z postele jako jindy. Kdy pak se upečou buchtičky? Milostpán přijde k obědu a« — — — plech vysmekl se Barušce z ruky a bác! zařinčelo to jako při bouřce.

»Ježíši!« — jen zasykla a sepjavši v ustrnutí ruce, napjatě stříhala ouškama, co se ozve z pokoje. Nic. Milostivé paní už dávno do dřímot pletly se starosti o oběd, teď jen se lekla, že už to »vystřelili poledne«. Ale brzy se vzpamatovala, že to nemůže být, zívla ještě zdlou-

ha, natáhla se až postel zapraskala, pak na chvilenku přehodila se na druhou stranu a teprve pak vybatolila se z teplého hnízdečka. Když vytáhla roletu, vstoupilo do pokoje světlo denní. Půl jedenácté! — honem a s uspokojením konstatovala a šla se podívat na Táňu. Ale co pak Táňa! Chrupala pěkně labužnicky dále a v broskvových tvářičkách hrál jí takový radostný úsměv. Jak by nehrál? Ten pekáč mohl ještě desetkrát spadnout. Tím se jí do snů jen vpletl úder bubnu z popůlnočního kvapíku, který proletěla sálem v náručí toho pěkného nadporučíka »od červených« s takovým sametovým knírkem — — ne, na to do smrti nezapomene, jak ten buben vždycky buch a buch a oni hop a skok — jen jakoby se vzduchem vznášeli a sami tam byli, a jak se s ní na konec všecko zatočilo v sladké závrati, že až ji musel k sobě pevně přitisknout, aby snad neupadla.

»To byla krása — mami —« probírala se ze spánku pod vlivem pátravých očí — »ještě teď jsem ten kvapík tancovala.«

»A jak že — nebolí tě hlava?« starostlivá máti sáhala jí na čelo.

»Proč pak?« zasmály se jí naproti udivené oči a už vynořila se z pod peřiny teplá ručka, uchopila ruku ještě spočívající na čele a přitáhla k horkým rtům.

»Já jsem tak šťastna, mami, a tys mi k tomu pomohla — tahle ručička tvoje« — mazlivě drmolila, mrštně se posadivši — »a tahle pusinka!« A už zase přitáhla si nakloněnou hlavu matčinu a líbala jí na ústa.

»Jdižiš, ty ještěřičko —« slabě bránila se napadená — »jen buď vždycky hodná a teď už vstaň, ať se připravíš do němčiny.«

»Hned, mami!« — zaznělo odcházející matce v odpověď. Ta po dlouhé chvíli už dokončovala v kuchyni s Baruškou obsáhlou debatu o obědě i večeři, ale Táňa ještě seděla na posteli jen tak v nočních nedbalkách, bosé nožky dole na koberci a na klíně povadlou kytici a počmáraný taneční pořádek i vějíř.

M-ta ráda — bum bum — slabounkou ozvěnou odkudsi vracelo se jí sladce, oči těkaly z podpisu na podpis a před nimi jako by vyvstávaly podoby a úsměvy jich původců. Kde pak — připravovat se do hodiny? Táňa prožívala znovu tu šťastnou, čarovnou noc, čichala k opadávajícím květům a mile se usmívala na veršíky a sentence objevivší se přes tu noc na jejím novém vějíři.

»Což tys ještě v posteli?« najednou káravě jí vpadla matka do snivé nálady. »To je ale hanba!«

»Chi, chi, chi — koukej, mami, pojď sem honem« — nijak se nevyrušujíc řehonila se Táňa — »koukej, prosím tě, co mi tuhle namaloval ten přízrzlý inženýr! Já jsem vyložena z okna a dole na chodníku klečí on a spíná ke mně ruce a vztahuje po srdci, které já mu na šňůrce spouštím dolů. Všimni si, jak pěkně hoří! Já dělám na něj takhle nos — zatřepala všemi prsty nad nosánkem — a on pořád klečí a prosí a prosí a srdíčka dosáhnout nemůže — ha, hahaha — to je kapitální nápad — ne? Rozumíš tomu? prosím tě, tak se přece zasměj! Chi chi chi — a co říkáš, mám mu ho obětovat?«

»No, víš, napřed se umej a ustroj,« zasmála se krátce matka a hodila vějíř stranou na stolek.

»A to máš taky pravdu, mami« — přizpůsobila se honem — »nejdřív se opláchnu hodně studenou vodou. Je tady?«

»Dám ji přinést, bude ti dobrá, vychladneš a zpamatuješ se trochu —«

»Ten ti tančí, ten člověk! A jak umí bavit — no! Ale přece jen bude hloupý! Moje srdce! Celé srdce! Co ho to napadá? A prosím tě, co vrtíš hlavou? Ty přece víš, že já se na jednoho nekapriciruju! To bych byla blázen! Tam se jich musí vejít několik, ale mohl by taky — víš, ať se přikrčí trochu k těm ostatním, ne?«

»Ty jsi se nadobro zbláznila —« jaksi do opravdy durdila se matka.

»Bodejť, zbláznila! Jak ty holečku o tom smýšlíš, to už se jen čte v starých knihách, ale já kráčím s duchem času. Teď už není v módě fňukat a vzdychat při měsíčku pro ňákého jednoho taky fňukálka — cha cha cha —«

Matka odcházejíc rozmrzena, bouchla dveřmi. Za nedlouho byla Táňa ustrojena a v koutě nad pianem ve druhém pokoji zavěšovala na zeď kytici, taneční pořádek i vějíř a kolem do malebných záhybů rozkládala pentle, aby měla pohromadě a při ruce všecky ty krásné památky z prvního věnečku. Když s tím byla hotova, šla uklidit své plesové, včera sněžně bílé, krajkami nadýchané šatečky. V touze, vštípiti si v paměť ještě jednou svůj včerejší obrázek, koketně přidržela si je k tělu a zatočila se před zrcadlem. No — hezky — zašeptla, něžně je políbila a uschovala.

Pak usedla k pianu, vyhrabala z kupy not »Hoffmannovy povídky« a spustila barcarollu labužnicky, snivě mhouříc oči a hlavou kývajíc do taktu. Tato melancholická melodie zcela ji zaujala. Tu — tu mně stiskl ruku ten brunet — vzpomínala jako ve snu — a zašeptla: takhle se mnou v objetí že by chtěl dlít až do skonání... Ale to je bláznovství od takového člověka — vytrhla se najednou — to bych se poděkovala! Co by tomu řekl můj blonďáček? Ten už byl smělejší! Jen se mnou pojď — a —

z písní svých trún ti udělám – přímo zval a sliboval. Ale je to také potřeštěnost! Z písní trún — radši nějaký menší automobil a frrr do světa v takové nějaké teplé měsíční noci, a . . .

Táňa už hrála něco hodně veselého, klátila hlavičkou sem a tam a na konec začala také zpívat. Když byla v nejlepším, otevřely se dveře a v nich objevila se rozcuchaná šedivá hlava pana profesora.

»No, no, no — už by toho mohlo být snad dost, nemyslíš? Chvilenky nemá tady člověk klidné, nelze pracovat, ani číst —«

»Už to bude!« vykřikla Táňa a břinknuvši ještě několikrát silně do kláves, aby jaksi větu dokončila, rázem přestala, vyskočila a už visela milému papínkovi na krku. »Ale Karušku (Karušek byl pejsek z jednoho polského románu, jehož osudy tak ji kdysi dojímaly a jejž si tak zamilovala, že pohladiti tatíčkovi hlavu a říci: mám Karušku — bylo nejněžnějším projevem lásky, což on vděčně přijímal) — co pak tak vrčíš na svou Taničku dnes?« lísala se k němu a už zamlaskla mu ve vousech jadrná pusa. »Co pak ty už jsi doma?«

»Půl hodiny už drásáš mé ubohé nervy a na stole čeká polévka.«

»Tož letím, hlad mám jako vlk!«

»No, a jak jsi se bavila celou noc?«

»Znamenitě, božsky!«

»Prý jsi hrozně vyváděla, stěžovala si maminka, celou noc prý s tebou ani promluvit nemohla —« jakoby skrze zuby cedil pomalu ale neúprosně, usedaje za stůl.

Táňa se rozčepejřila a zčervenala. Mami tedy žalovala? — To ji neodpustím! prolétlo jí hlavou. Ale ona sedí vedle, tedy pozor! Ještě přijdou pozvánky na technický a od farmaceutů, už jsou určité sliby, nesmím si nikoho rozhněvat.

»No, víš« — odpovídala vesele — »mami má konečně pravdu. To jsi viděl, jakou jsem měla z tvého povolení radost a jak jsem byla šťastna, když jsem šla tam. A což když tam div mne nerozstrhali, z ruky do ruky si podávali — no zkrátka, musím ti ještě jednou, Karušinko moje zlatá, poděkovat!« a už zase do obou rukou něžně stiskla otcovu hlavu a na čelo dlouze ho políbila.

Milý Karušinka byl odzbrojen. Ještě měl na jazyku: nic prý jsi se nechtěla učit pro dnešní hodinu, ale sotva že se zmohl na mírnější formu pouhé otázky.

»A jak pak? Mohla jsi se přece připraviti na němčinu?« Zase se Táňa čepejřila. »No, víš, tatíčku, abych nelhala, dnes mi na to mnoho času nezbylo, ale přece. Počkej — chtěl bys mne laskavě přezkoušet?«

A už odběhla pro knihu a položivši ji před otce, bez rozpaku ukázala mu na úkol z hodiny předposlední. »Odtud až semhle —« řekla krátce — »taž se!«

Sedla a odpovídala na otázky jako v předešlé hodině učitelce. »Ono to pujde dost dobře, viď?« pochválila se pak sama.

Tak — díky její diplomatické dovednosti — oběd ukončen, buchtičky dojedeny při všestranné spokojenosti.

Před čtvrtou hodinou Táňa nafintěná a radostně rozrušena vypravila se do hodiny. Hned za rohem první ulice, kam až nemohla vidět hokynářka z domu, přešlapoval již netrpělivě pan doktor Fráňa, všecek prokřehlý.

»Jak jste roztomilá, slečno, že jste přišla! Už jsem si zoufal tady, že snad nemůžete —«

»Ale prosím, řekla jsem přece: ve tři čtvrtě na čtyry, čekal jste tedy pouze deset minut a teď můžete ještě jít deset minut se mnou. Nemáte dost?«

Fráňa opět nasadil si sejmutý na pozdrav klobouk, pustil ručku, kterouž byl ohnivě a dlouze dvakrát políbil a zařídil po její levé straně kroky své podle jejích.

»Slečno« — povzdychnul s velikou něhou v hlase — »jen deset minut bude trvat moje štěstí?«

»Nemohu si pomoci, ctěný pane doktore« — zašveholila, obracejíc k němu své, šelmovským úsměvem rozzářené oči — »já přece nemohu Myslíkovou ulici odstrčit až někam k Žižkovu, třebas bych si i sama přála.«

»Jak jste laskava, slečno! Vy byste si přála?« zahoreval pan doktor, hmataje honem po její ručce, aby ji na poděkování znovu políbil.

»Ale to nejde« — vyškubla mu ruku — »vždyť byste tu způsobil sběh lidu, a to víte snad jako právník, že slavná policie takové věci netrpí. Jistě by nás sebrali —«

»A to by nám pak trvalo mnohem déle než deset minut a bylo by mým největším štěstím, věříte?«

Fráňovy poklony a lichotky vůbec střídaly se ráz na ráz, a Táni bylo to všecko velmi příjemné. Brzy ocitli se u cíle její cesty.

»Smím tady, milostivá slečno, na vás za hodinu zase počkat?«

»Bůh vás chraň! To mi matinka přijde naproti!« zle se bránila Táňa. »Ale jestli chcete být hodným, ale hodně hodným — — —«

»Přísahám, slečno!«

»Tož zase v pondělí jako dnes! Ano? Souhlasíte?«

»Jestli souhlasím! Prosím, úpěnlivě vás za to prosím, slečno —«

»No tak dobře, platí!« rozhodla, podávajíc mu ruku na rozloučenou.

Stisknul ji a políbil na ulici jednou, a podržev ji ve své ještě, zašel jakoby s nějakou důležitou otázkou na rtech, do průjezdu, a tam popřál si labužnicky ještě třikrát.

Vytrhla se mu všecka rozradostněna. »Vy jste nenasyta!« jen zahrozila žertovně a odkvapila.

»Roz-to-mi-lý žabec!« s výrazem zvláštního obdivu i uspokojení sám k sobě zahovořil pan doktor, lusknul si vesele prsty a žádoucími zraky ještě doprovázel ladnou její postavu, ztrácející se již v šeru schodiště. Když zmizela na dobro, ozvala se v něm prozíravost nastávajícího advokáta, prohlédl si číslo domovní i firmu slečny učitelky, klidně vytáhl z kapsy zápisníček a obé si tam zaznamenal.

»Ruku líbám, slečno!« — zatím v prvním patře nezvykle smutným hlasem uváděla se Táňa. »Dnes prosím, abyste měla trpělivost se mnou — nic neumím. Byla jsem na právnickém na Žofíně, až skoro do rána, a tak mně třeští hlava, že jsem ani nevydržela něco čísti. Nebyla byste tak laskava, jen zopakovat se mnou úkoly starší?«

Stará slečna ochotně uznala, že takové zopakování občas je velmi prospěšné, a Táňa, jdouc pro knihu, nenápadně vyhlédla z okna, zdaž pan doktor dole nečeká. Ach, támhle již zachází! — konstatovala s upokojením.

Potom, před odchodem z hodiny, opět zjistila si volnost ulice a vyklouznuvši z vrat, místo v levo, odkud přišla, odšustila plaše stranou opáčnou. Však všecky cesty prý vedou do Říma, já se tedy také tadyhle dostanu domů, napadlo jí v jakémsi návalu rozpustilosti. Mimo to k pomníku Jungmannovu je takto nejblíže a tam v tuto chvíli musím se pozastavit.

Ano — čekal tam skutečně ten druhý, od této noci také dobře v elastickém jejím srdéčku zapsaný jinoch, který ovšem nic se nedověděl napřed o nějaké hodině němčiny a nijak vůbec nebyl připraven, z kterého kouta světa zbožňované stvořeníčko se objeví; vždyť Táňa byla diplomat.

Tu před vážným zjevem otce Jungmanna s malým rozdílem všecinko se opakovalo, jako při dostaveníčku prvním. Doktor to byl — toť se ví — též, jen že zase mediciny a jiné barvy ve vlasech i očích. Táňa milovala změnu. — A místo od domova, vyprovázel ji k domovu, ale ulicemi postranními a ovšem ne k samému, nýbrž jen na místo, kteréž se nepřibližovalo na dostřel nějakých všetečných zraků z krámu hokynářského v přízemí nebo z oken rodičů v druhém patře.

Napoleonovi po jeho nejskvělejším vítězství nad armádami spojených velmocí nemohlo býti krásněji, než v tuto chvíli Táni. Všecko se jí dařilo, všecko vyhrávala na celé čáře, nic jí plány její nezkřížilo, a když — přece vítězila. Tím vším i sama sebou nadšena, sebevědomě, pyšně, s očima planoucíma postupovala nyní k domovu.

Zatím tam už v soumraku u samého okna dvě ustarané hlavy skláněly se nad lístkem, večerní poštou dodaným. Och! — zle bude! Netušila Táňa, jak těžké mraky stahují se nad obzorem jejího štěstí, její spokojenosti. A bouřka se rodí v těch chmurách s blesky a hromy, a ona ji ani netuší, přímo jde do ní, holátko milé. Kam skryje svou rozkošnou hlavinku, až bouře se rozpoutá?

Lístek adresován byl jí, ale obsah jeho nebyl k přečtení.

»Vždyť to je rusky, nebo jak!« hrozila se matka. To nutně musilo zvýšit podezření a hrůzu.

»Stafrahortská azbuka!« poškrabával se v šedinách otec. »Co jen to je? Kdo jí to píše? V tom vězí něco moc darebáckého!«

»A vždyť jsi v mládí také uměl trochu rusky!«

»Inu, uměl, uměl — ale kdy pak to už se vykouřilo! A rozsvěť, prosím tě, něco!« utrhnul se — vždyť už na tu čmáranici ani jak se patří nevidím!« a netrpělivě do lístku rukou uhodil. »Ono to holečku není jen tak — hned zase jal se omlouvati — tištěné písmo tam mají jiné a psané taky jiné; mimo to, co tištěno, je vždycky na vlas stejné a čisté, ale rukopis má každý člověk jinačí jako u nás. Víš, i česky od někoho čteš dobře a od někoho náramně těžce!«

Zatím už svíčka hořela na stole.

»Stáhni záclony!« ještě nakazoval, »takto je dvojí světlo!«

Stalo se a teď počalo zkoumání a luštění záhadných řádek znovu. Chudák pan professor hnedle byl téměř zuřiv. Některé slabiky, ba i některé slovo podařilo se přece rozluštiti.

»Spanilý — okouzlila — zítra — 4 hodiny — nábřeží —« pobroukával po chvilenkách a hlasitě vyrážel ze sebe, a po každém tom slůvku zrovna chňapla matka nad ním nachýlená s nedočkavostí téměř neuvěřitelnou.

»Tak ono to není rusky, jen písmem ruským?«

»Ano, ano,« přikyvoval a »— líbám — líbám,« slabikoval s nejistotou v hlase dále.

»Pro Krista pána!« — vpadla uděšená matka — »čertova žába! Ta asi vyvádí za našimi zády!« — a nad hlavou professorovou vznášely se křečovitě sepiaté ruce její.

(Dokončení.)

PROKOP TAJER:

SVÍTILNY.

Mám svitilen rád lesk, když z mlhy planou,
neb podobá se lesku Tvojích vlasů,
jež světlou zář ve mlhy snů mých vanou,
jež duší jdou a ta se modlí v žasu.

A smutek jímá mne, když z jitra skanou
ty svítilny, a mha, zbavena jasu
když pláče v tmy. Na mysli chmury tanou,
a slza mně skrápí moji řasu.

A strach vždy mám, že prchnou štěstí zdroje,
a bojím se, že zemře láska Tvoje
jak ve zdech města echo dálných staccat,

a v duši mé, jež žalem bude bledá,
se smutek rozloží jak mlha šedá
a vzpomínka jen bude tiše plakat.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Kohoutil se, bránil, napřed začal, že to bude naše zkáza s pány se soudit a že by bylo moudré, abychom v čas obrátili. A když mu starosta řekl, že my na hon s pány nechodíme a šašky ze sebe dělat nenecháme, jinam zatočil, na dobrodiní pana barona ukazoval a malé usedlíky proti nám větším popichoval. Ale už jsem řekl, že dostal. Přál jsem mu toho, bylo mi však líto jeho nevěsty. Je to tiché stvoření, byla všecka polekána a byla by jistě ráda odešla, kdyby ji byli nezdržovali. Zdá se mi, že ten její strýc má nějaké pletky s dolanským, děvče je sirotek, má hodně peněz a poručník hledá asi, jak by získal něco z věna. Je-li taková, jak si myslím, pomoz jí Pán Buh, až přijde do mlýna. Mladý by ještě si dal říci, ale stará, ta ji uhoní.«

»Snad nebude dlouho živa, vždyť je kost a kůže.«

»Stará? No, to se mýlíte. Ta má duši jako zaschlou a jistě že mladého ještě předrží. Víte, co jsme si mezi sebou udělali? Když páni s takovouhle začínají, budeme se bránit. Dnes posílal starosta do zámku výpověď honitby.« A oči se mu zasvítily radostí.

»Snad to není dobře, budou z toho mrzutosti,« lekala se do opravdy. »Velkostatek slušně platí, naši sousedé střílet neumějí a bude to ztráta peněz.«

»Nebude, nebude,« třepal rukou. »Naši honitbu pronajmou pražáci, do novin to dáme a dostaneme víc než teď. V okolí je několik takových honiteb a všichni si chválí. Pražáci přijedou, zabouchají si, dobře honcům zaplatí, v hospodě útratu udělají a jsou rádi, když aspoň něco uloví. A u nás uloví, naše hranice jsou dobré, srnčí i bažanty máme a nemáme-li my, jsou v panských lesích a do naší honitby jim nikdo cestu nezakáže. Když pan baron svolil k soudu, ať si honí po svém. Už je to uděláno a ráno nesl posel výpověď do Koruně. Nic se nebojte, nic se zlého nestane.«

A ruce zamnul radostí, že sousedé se probouzejí a brání.

»Nemohu vám poroučet,« řekla po chvilce. »Ať si následky přičtou sami. Pěkné máte žito, vysoké, klasnaté a sypat bude taky.«

»Chvála Bohu, na nic letos nenařikám, úroda je krásná a odevzdám Václavovi všeho hojnost. Chci ho na zimu oženit, abych si odpočinul. Jen co ten soud skončíme, na výměnek pujdu, pána udělám a z okna koukat budu.«

»Kdybych vám všechno věřila, tohle vám nevěřím,« řekla, smějíc se a Mitura drbaje se ve spocených vlasech, smál se s ní.

V.

Pole pokrývala se obilními panáky a horečný chvat zmocňoval se městečka. Od noci do noci stáli sekáči u lánů obilí a jejich paže ne-

unavně rozpřahaly se, aby podetínaly těžké hrstě zralého obilí. Slunce pálilo a ožíhalo spocené šíje, které rudly a loupaly se vedrem. Večer smrtelně unaveni vracely se řady sekáčů a sběračů a do tmy zavzníval po městečku klepot kladiv, jimiž ostřili kosy. Po krátké noci vstávali osvěženi a zase vesele rozbíhali se po polích a s novou silou svištěly kosy a rozhlaholil se ženský zpěv. První vozy s úrodou rachotily cestami a drůbež s křikem běhala jim vstříc, vítajíc své hody.

Helena byla už opálená jako sekáči a horečka ostatních i jí se zmocňovala. Doma byla hostem a zapomínala i na Ludvu. Když přijel advokát Mitura, pobyla doma hodinu, přemáhajíc se, aby na pole neutekla. Zůstávala však doma, protože se bála nějaké výstřednosti Ludviny. Na štěstí byla Ludva jaksi sklíčena, bolesti dusily její rozjaření a nebránila, aby Mitura dříve odejel.

»Přestane mě mít rád, uvidí-li mne ještě jednou takhle nemocnou,« naříkala si teskně.

»Nenaříkej, v pondělí mu vysvětlím, že tě bolela hlava a on rád uvěří.«

»Škoda, že nemohu jet s tebou. Bude-li mi dobře, přece bych mohla jeti.«

»Nemůže to býti,« pronesla Helena rozhodně. »Stání bude trvat po celý den a Mitura musí býti přítomen. K soudu jíti nemůžeš a seděla bys tedy někde v hostinci.«

»I to by mi bylo milé, aspoň bych mu byla na blízku.«

»Dost už, dost, je to nemožné. Víš, že sám povídal, že sem přijede zase brzy. Soud se při jednom stání neskončí, bude ustanovena komise k ohledání sporného místa a k té přijede. Pozvu ho k obědu a budeš si moci vynahradit, čeho jsi dnes málo užila. Buď ostatně ráda, je k tobě pozorný a něžný a jiná na tvém místě měla by dost látky čím rozptylovat svou dlouhou chvíli.«

»Však já na něj myslím stále a vždy,« řekla Ludva sebevědomě. »Brzy už budeš míti po žních?«

»Ty bys byla špatný hospodář. Čím více práce budeme míti, tím lépe. S Bohem, Ludvičko, buď veselá.«

Stává se dětinně slabou, myslila si cestou, tělo její už není schopno vášnivých výbuchů a zvolna utiší se vše, co ji ještě ve světě těší a rozčiluje. Smrt si ji připraví, že tiše a bez zoufání usne. Za nějaký měsíc začne podzim a s tím přijde i její podzim a zima. Nevesele šla na pole, ale ruch ji brzy zachvátil a vytiskl z mysli, co ji cestou tísnilo. Jen chvílemi napadlo ji, že v pondělí nebude přihlížet k polní práci. Měla už také obsílku, zvoucí ji ke stání na pondělí a s ní celá řada sousedů nechá toho dne kosy odpočívat, aby u soudu hájili svou obec a své právo. Těšila se na ten den a přála si, aby den ten byl dnem rozhodným a pro obec vítězným. Pospíchala s nutnou prací, aby do neděle bylo posekáno co je zralé, a aby s volnou myslí v pondělí se mohla věnovat důležité záležitosti.

V sobotu dopoledne byla na poli překvapena poslem, který za ní z domova přichvátal. Krmič dobytka udýchaný a spocený přiklusal a vyřizoval, že má jít hned domu, že paní ředitelová Danielisová přijela a ráda by s ní hovořila. Paní ředitelová? Překvapilo ji to do opravdy. A zamrzelo. Proč má za ní chodit? Co s ní má vyjednávat? Nezávisí na ní a paní ředitelová dala přece o divadle na jevo, že ji nezná a nechce znát. Zlost v ní vzkypěla a už chtěla poslovi říci, aby vyřídil, že nemůže přijíti, když se přece přemohla. Ne, nebude bezohlednou a neslušnou, jako oni. Poručila, co se má dělati a šla. Cestou se připravovala, co říci a jak intrikám čelit. Paní ředitelová je jistě vyslancem a důležitým vyslancem. A nepřijela z pouhé kratochvíle. Přemohla-li svou hrdost a bez pozvání ji vyhledává, jedná se o důležitý zájem v prvé řadě jejího muže. A že soud a blízké stání to zavinilo, je víc než zřejmo. Nu, je zvědavá, ale paní ředitelová se velice mate, domnívá-li se, že ji sladkými slovy ulichotí. Tak tvrdě, jako oni si počínají, bude i ona si tvrdě a dusledně počínat. Radostné zadostiučinění v ní rostlo a když přicházejíc ke dvorci viděla skvostnou ředitelovu ekvipáž před domem projíždět, usmála se ironicky.

Hlasitý hovor pronikal z pokoje až na chodbu a vysoký, mazlivý smích a hlas paní ředitelové převyšoval tlumený hovor matky a Ludvy. Okamžik se zastavila, aby dechu nabrala a potom bystře vstoupila. Ludva ležela na lože, jaksi všecka zmatená a matka, sedíc vedle paní ředitelové na pohovce, usměvavě cosi vykládala.

»Přece jsem se dočkala,« zvolala paní ředitelová, rychle vstávajíc a natahujíc obě ruce chvátala k Heleně. »Odpusťte, slečno, že jsem se osmělila pro vás poslati. Nevěděla jsem, že jste nutně zaměstnána a velmi ráda bych o čemsi s vámi porokovala. Nehněváte se, že vás vytrhuji?«

Helena přijala podávanou ruku a díváje se jí klidně do očí, zavrtěla hlavou.

»Nehněvám se, paní ředitelová. Přála jste si se mnou hovořit a přišla jsem, abych vyslechla vaše přání. Je snad libo, abychom šly do jiného pokoje?«

»Nejedná se o tajemství, ale vzhledem k tomu, že slečna sestra churaví...«

»Ano, není jí jaksi dobře a sama jsem jí nařídila, aby ulehla,« řekla chvatně.

»Je to dobře a slečna bude brzy zdráva. My dámy jsme jako květiny, které hned věsí hlavu, zavane-li nepříjemný větřík. Přeji vám, slečno, abyste hodně brzy povstala a paní matce děkuji za velmi příjemnou zábavu. Roztomile jsme se pobavily, čas nám utekl, že jsem ani nepozorovala, jak už je dlouho. Velmi jsem vděčna.« S přehnanou laskavostí děkovala stará paní, jež všecka její chválou potěšena děkovala a zvala paní ředitelovou, jen aby zase brzy přijela, že tuze ráda ji uvidí.

Helena pozorně sledovala počínání paní ředitelové. Všímla si její vybrané toalety, které jistě chtěla použíti jako zbraně, aby získala její smířenější nálady. Dovedla se oblékat s nádherným vkusem, který se málo lišil od vkusu paní baronky. Ačkoliv byla již přes čtyřicet roků stará, dovedla si zachovat podivuhodnou svěžest a její vysoká, plná postava byla pružná a vábná jako mladé ženy. Nedostatek svěžesti pleti doplňoval jemný pudr. Ruce měla malé, jemné a pečlivě pěstěné. Byla si vědoma, že platí dosud za sličnou dámu a úzkostlivě šetřila svých půvabů. V obcování byla milostivě laskavou, zachovávajíc vždy jisté hranice, aby se nesnížila a aby druhému vtiskla vědomí, že prokazuje zvláštní čest, je-li přívětivá a hovoří-li přátelsky. Dnešní její příliš horlivá srdečnost nebyla bez příčiny a Helena sbírala odvahu, aby se nedala ji zmásti.

»Sem ráčte,« pokynula, když paní ředitelová své loučení skončila. Vešly do druhého pokoje, kde Helena měla jakousi pracovnu. Pokoj byl prostě zařízen a nic nepřipomínalo, že je to pracovna děvčete.

»Nebude nás slyšet?« zeptala se paní ředitelová mazlivě. »Nerada bych slečnu sestru vyrušovala.«

»Můžeme tedy dále.« A zavedla ji do sličně upraveného salonu, který svědčil, že ho zařizovala jemná ruka umělkyně. Některé obrazy Heleniny byly rozvěšeny po zdích a vesele zářily výraznými barvami.

»To je rozkošný byt,« chválila paní ředitelová. » A jaké krásné obrazy. Vaše dílo, že? Obdivuji se vám a upřímně řečeno, nemohu pochopit, kterak vy, taková talentovaná, vynikající umělkyně mohla jste se uzavřít v takovém fádním místě. Nestýská se vám?«

»Naopak, jsem tu mnohem šťastnější. Mé umělecké kariéry není škoda, ani já, ani veřejnost nepocituje nějaké ztráty.«

»Ale jděte, chcete, abych vám lichotila. To je přece známo, že jste měla vynikající jméno a že byste byla vysoko se vyšvihla. Škoda, že váš pan otec nezustal na živu, ten by vám byl nedovolil, abyste své hřivny v Břízách zakopávala.«

»Muj otec si přál, abych převzala rodné hospodářství a jsem mu za to vděčna. Mám aspoň duležitější a cennější účel života.«

»Žasnu a nevěřím. Jaký účel života muže míti, že se klopotíte s hospodářstvím a všecko svoje mládí trávíte v úmorných starostech? To není přece pro mladou a půvabnou dámu. Zakopáváte se, dejte si říci, že se zakopáváte.«

»Nepřu se, ale také se svého náhledu nezříkám. Ráčila jste si cosi přáti. Smím vědět, čemu mám děkovat za vaší návštěvu?«

»Pravda, málem bych byla zapomněla,« tleskla ručkama. »Je to ostatně jaksi ve spojení s tím, o čem jsme právě hovořily. Předem vás ujišťuji, že k vám přicházím jako vaše dobrá přítelkyně a že nemám na mysli žádné falše. Však mne znáte a dobře víte, že jsem nikdy se nestavěla jinou, než jsem.«

»Dovolte, v neděli vaše přátelství nebylo znát,« řekla Helena z jemnou kousavostí.

»Dobře, že jste se toho dotkla,« pravila velmi duležitě a vážně se na ni podívala. »Vy jste samostatnou paní a neznáte, jak musí vrchnostenský úředník býti opatrný, aby neztratil přízeň svého pána. Zdejší obec vyvolala spor ....«

»Snad velkostatek,« opravovala ji s důrazem.

»Nevím opravdu kdo,« pokračovala jaksi nemile dotčena, »ale spor je zde a je namířen proti velkostatku. Pana barona to velice pohněvalo a nařídil, aby muj muž byl vuči obci bezohledným. A teď si představte, že při veřejné příležitosti měli bychom se s vámi baviti. Jací jsou lidé, donesli by to panu baronovi a už by byl oheň na střeše. Muž by byl podezříván, že dost energicky velkostatek nehájí a kdo ví, k jakým koncum by to došlo. A než snad jen na polo hovořit, to raději nic. Byla bych se vám jistě omluvila, neměla jsem však příležitosti. Činím tak nyní a doufám, že našemu postavení rozumíte. Rozkaz majitele statku musí nám být svatým.«

»Pan baron je příliš vzdělaný, než aby svým pánům úředníkům zazlíval pozdravení slušného děvčete, byť stálo v řadě jeho nepřátel. Ostatně, paní ředitelová, upřímně řečeno, pan baron má na soudu velmi malého podílu, ten spor vyvolali někteří z pánů úředníků a ostatní se k němu připojili.«

»Tak?«, podivila se nevinně. »To víte více než já. Můj muž přece nic bez vědomí milostpánova nedělá.«

»Věřím, ale pan ředitel šel k panu baronovi s hotovou věcí a vylíčil mu ji jinak, než jak ve skutečnosti je.«

»Žasnu nad vaším sdělením. Kdo vám to prosím vás povídal? Snad pan lesní Valoušek?«

»Ne, ten pán je bezdůvodně podezříván.« řekla pohněvaně. »A bylo mu zazlíváno i to, že se mnou o představení hovořil. Nic nevrťte hlavou, sama jsem se dívala, jak pan správce rozlobeně mu vytýkal, proč se mnou hovoří. Nařídil pan baron, aby páni uráželi kde koho v městečku?«

»Tenhle pan správce je nešťastný člověk, všecko svou nepředložeností kazí,« prohodila paní ředitelová kysele. »Nepřu se, nevšímala jsem si, co o představení dělal. Ale právě proto že nás všecky mrzelo, že jsme jaksi o vaši společnost oloupeny, odhodlala jsem se, že vás vyhledám a že se pokusím staré přátelské styky navázat. Slečno, k čemu vedou spory? A když už jsou, proč my ženy se máme do toho míchat a trpět za to? Tak hezky se nám tu žilo, takový něžný byl náš poměr. Závisí to jedině na vás, aby se vše urovnalo. Slibuji vám, že všechen svůj vliv u muže vynaložím, aby přišel obci vstříc. On mi rád v lecčems vyhoví, má mě rád a já ho budu tak dlouho prosit, až učiní po vuli. Viďte, že si od vás odnesu slib, že všeho necháte.« A ruce k ní vztahovala.

»Je mi líto, ale v této věci mi nelze vyhovět,« řekla Helena klidně, nedotýkajíc se jejích rukou. »V rukou pana ředitele je rozhodnutí, dříve než promluví soud. Ať odvolá své žaloby, ať zajistí obci pokojné užívání toho, co dávná léta obec užívá a my odvoláme své žaloby.«

»To je nesplnitelné; jak by mohl s takovým návrhem jít k panu baronovi?«

»Myslím, že zcela dobře. Řekne mu, že bedlivým pátráním se přesvědčil o nevýhodě sporu a pan baron rád ožalí něco, co mu užitku nepřináší.«

»Naprosto nemožno. Ta tam by byla přízeň páně baronova. Takových příkrých podmínek nesmíte klást.«

»A přiřkne-li nám právo soud?«

»Nepřiřkne, není možno.«

»Nejsem vševědoucí, ale tvrdím, že přiřkne. A potom, až útraty několikrát převýší cenu toho, oč se soud vede, potom se paní ředitelová, pan baron nebude hněvat?«

»Žijete v klamné domněnce, že vyhrajete a tato domněnka vás svádí, že nevidíte výhod, které se vám nabízejí. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PREMIÉRA OPERY »QUO VADIS« NA SCÉNĚ MĚSTSKÉHO DIVADLA KRÁL. VINOHRADU. Vinohradští mají za sebou největší svůj divadelní den. Dílo strhlo k sobě všeobecný zájem. Divadlo mnoho slibovalo, bulletiny jeho oznamovaly den za dnem novou, lákavou podrobnost, a není divu, že první představení hry stalo se událostí. Obecenstvo mnoho očekávalo a nebylo zklamáno. Opera šla do ohně svědomitě, vzorně nastudována, a měla také bezvadný, dokonalý, strhující průběh.

Vzpomínám si, jak jsme před léty dychtivě sledovali činohru »Quo vadis«, kterou uvedlo na scénu Pištěkovo divadlo. Tenkrát ještě byl v Praze ředitel V. Budil, jenž markantním svým zjevem a velkým uměním malou scénu zvedal. Pištěkovo divadlo znamenitě tehdy pochodilo. Neuplynulo od těch dob mnoho roků, a jaká změna stala se na Král. Vinohradech! Pištěk pustil se do odvážného díla, a podnikavost jeho byla korunována znamenitým úspěchem. Myslilo se, že jde do něčeho, co je nad jeho síly — a hle síla díla hravě vyrovnávala a nahražovala nedostatky a nevalné prostředky.

Vinohradští přejímají operu z rukou pařížských, mají odvahu vypravit operu tak, aby čestně obstála vedle velkého vzoru, objednávají dekorace z Paříže, obstarávají výpravu stylovou, historicky věrnou, duchu díla odpovídající v charakteru celku i podrobností, napínají zkrátka všechny svoje síly, aby dílu světového rázu dali vše to, co podmiňuje scénický úspěch prvního řádu.

Měly a mají pro svou divadelní attrakci mohutnou folii. Tvoří ji, půdu pro porozumění, pro úspěch do nejvzdálenějších periferií, kypří slavný román, jenž stal se u nás tak populární, jako málokterá jiná románová skladba. Jdeš do divadla asi tak, jako vstupuješ na půdu proslaveného města, do brány světové obrazárny. Duše tvoje je připravena, je prosycena silnými dojmy, a máš jenom obavu, abys nebyl ve svém očekávání zklamán. A kdyby ani nebylo v tobě této kulturní průpravy — velká, mohutná doba, její postavy, zvedající se z historické pahorkatiny v podobě velehor, prochvívá nitro, a člověk je povděčen příležitosti, že konečně jednou dostanou illuse a představy reální podobu, že sny a fantasie vyvstanou před zrakem v mohutném ztělesnění.

Kdo viděl hroby římské slávy, kdo chodil po místech, kde křesťané podstupovali mučednickou smrt za víru, kdo vůbec touží po tom, aby světodějné události prožil v nejúčinnější působící reminiscenci, v dramatické, třeba v nejrafinovanější formě podané, ten hledá a najde v tomto složitém obrazu ukojení dávné, horoucí touhy.

Opera a gradace jejího úspěchu jde po těchto znameních. Scéna se otevře, a oko je zatopeno záplavou květů, skvělou, poeticky nadýchanou nádhe-

rou nádvoří římského hodnostáře. Živelní, sopečná katastrofa zasypala celou osadu, a když potomci objevili pod násypem stopy, obraz života, bylo, jakoby se otevřel dávný, zapomenutý hrob. V tom skvělém hrobě býval báječný život — a tobě se zdá, když opona ustoupila, jakoby divadelní praktik představy doplnil, ruinu opravil, malbou, životem doby rozjásal.

Křečovitý, třeba ještě podmaňující a zdánlivě vítězící boj Říma proti víře Kristově je dramatickou páteří prvních obrazů, jimiž jakoby prosvítalo něco velebně jímavého. Obr, repraesentovaný zloduchem, jenž měl v rukou osudy tisíců, velký svou mocí i zrůdou grandiosní tužby, stojí na vratkých, hlinených nohách. Tisícové umírají — ale padají jako kmeny pralesa, jejichž smrt dává život podrostu. Cosi vznešeného vstupuje na horizont scény, jakoby červánky ji zaplavovaly. Popelka barbarů, pronásledované a mučené křesťanství, obnažuje svou tklivou tvář, odhaluje svoje rány, svoje zdeptané nitro. Přichází jako soumrak po oslňující, žhoucí záři — je v jeho zjevení smutek a žal, teskný jako mlha. V hledišti nastává pamětihodný obrat. Ještě vidíš obra a trneš při pomyšlení, jak strašlivá je jeho síla a jak zvířecí je jeho msta.

Nadešel nejsilnější, nejmohutnější moment dramatu. Zástup, nepatrný počtem, drtí velebností svojí oddanosti, svaté důvěry. Každá postava na jevišti je uměleckým dílem, je zdařilým detailem rozechvívajícího obrazu. Tady je vidět dlouhé, nadšené zákulisní studium, pietní procítění, vystižení mohutného poslání díla, pod jehož nachem bije srdce, srdce, jež tvůrcové živé vzali z věkopamátné, slavné doby. Znázornit pompu, nastavět dekorace, naučit, nasuggerovat zástupu spolupracovníků divadelní život, je obratnost, zasluhující obdivu — ale dát květu vůni, vtělit legendu, vyčarovat její tesknost a její tajuplnou sílu, aby chytila, aby zasvítila plamenem, jenž zahřeje, k tomu je zapotřebí víc než rutiny, k tomu je třeba pravého posvěcení.

Vstupuje svatý Petr. Říkalo se po této scéně v hledišti, že opera v tomto momentu to vyhrála. Zjev apoštola, jeho krásná, sympatická hlava, jeho měkký, láskou a sebezáporem prochvělý hlas velebně hlaholil prostorou. Je to umělecký čin, na který může býti pan O. Ouředník i divadlo pyšno. Scéna ve vězení stupňuje dojem. Katakomba je pravým hrobem vzdechů, utrpení, ale je zároveň symbolem vykoupení, vzkříšení. Zde i hudba má kouzlo velebného okamžiku.

Křesťané jdou na smrt, vyjdou ze žaláře do arény. Obraz, jenž nyní se zjeví, hýří nádherou, kypí životem. Není už snad myslitelný ostřejší divadelní kontrast. Efekt je skutečně báječný. Libretista připravil tu hledišti sensační podívanou. Herkules Ursus, podniknuv se zdarem zápas s býkem, přináší nahou Lygii. Vzpomínám si na charakteristickou episodu, jež udála se v sobotu při generální zkoušce. Když pan Drvota přejímal sladké břímě z rukou obrových, panu kapelníkovi něco v aparátu zaskřiklo. Dal znamení, aby byla provedena korrektura. V tom zvednou se členové orchestru a žádají svého chefa, aby dovolil, by se mohli podívat na scénu. Zkouška musila býti chtěj nechtěj na okamžik přerušena, aby pánové z podsvětí, kteří mají na úspěchu lví podíl, mohli se podívat, co děje se nad jejich hlavami.

Palma úspěchu patří v tomto dějství představiteli zrádce křesťanů Chilona, p. R. L a n h a n s o v i, jenž všeobecně překvapil mistrovským svým výkonem. Opera končí selankou — — všechny složky tohoto závěru, hudba, výkony herců i dekorace činí z operního doslovu smírnou apotheosu, jež působí na mysl, vzrušenou tolika dojmy, velice lahodivě.

Úspěch, abychom mluvili v divadelním žargonu, provalil se, jak bylo již naznačeno, po scénách, v nichž křesťané zabírají náš zájem. Myslím, že by se to stalo okázaleji mnohem dříve, kdyby byla nevadila nepatrná technická závada tomu, aby se mohl po závěrech aktů rozvinout obvyklý život na scéně. Zatím, co obecenstvo tleskalo, musilo se již za jevištěm pracovat, a proto bylo nutno, poskytnout hercům k poděkování za přízeň pranepatrný výkroj v oponě. Sl. V r o n s k á (Lygie) i sl. D r o z e n o v a (Eunika) připraveny byly tímto opatřením o značnou část zevního úspěchu. Hlas pana D r v o t y lahodil svou temperamentní svěžestí, pan F e j f a r má v hlase cosi zádumčivě milého, což právě roli Petronia dobře svědčí. Měla by se věnovati čestná vzpomínka všem účinkujícím — ba i episodistům, mezi nimiž jsme viděli přední herce Vinohradské činohry (pp. Z a k o p a l a, J i ř í k o v s k é h o, D o b r o v o l n é h o, C h a r v á t a, H l a v a t é h o, B o l e š k u, dámy sl. M á j o v o u, B a l d o v o u Š í b l o v o u, pí. J i ř i k o v s k o u, M a c h o v o u, Š t ě p n i č k o v o u, V e v e r k o v o u, K r a t i n o v o u a B o r e c k o u). V roli kameníka Demase maskou, hlasem i hrou zamlouval se velice pan Z a t i r a n d a.

Pro Nerona vybrán p. M a n s f e l d. Považuji volbu tuto za dobrou, třeba se herci nepodařilo, aby v rozhodující chvíli dominoval svým hlasem nad fanfárou orchestru, jež hlaholila jako orkán. Postavou silák, obličejem připomíná pravého Římana. Šmaha vynikával takovouto výraznou fysiognomií. Ale pan Mansfeld má pro roli tuto svou charakteristickou přednost — s v ů j z a s n i v ý t e n o r, j e n ž j a k o b y v t o m t o z l o d u c h u b y l s y m b o l e m j e h o t a j u p l n é h o s k l o n u p r o k r á s u, p ů v a b p o e s i e.

Okázalá, zasloužená pocta byla prokázána p. kapelníkovi B. H o l e č k o v i. V mladém tomto muži je tvořivá energie, v jeho ruce kotví taktovka jako žezlo. Byl první, jemuž rozjařené publikum dalo na jevo, že dílo je obrněno.

Neušlo pozornosti, že o poctu si nepřišel regisseur hry ředitel Václav Š t e c h, ač byl bouřlivě volán. Zůstal v zákulisí a zapsal si jistě den pre-

micry »Quo vadis« dobře ve svoje memoiry. Provedl dílo, vyžadující ohromné, prozíravé péče, s naprostým úspěchem. Kdo viděl zkoušky, kdo sledoval jeho neúmornou píli, jeho neunavné ciselování scény, aby každá, sebe menší podrobnost byla článkem dobře ukutého řetězu, a kdo potom viděl premiéru, která nebyla porušena ani jediným neharmonickým momentem, dovede oceniti tuto přemíru studia i snahy, jež byla očividně diktována železnou vůlí, pochlubit se dokonalým, bezvadným dílem. Věrným a spolehlivým pomocníkem těchto hlavních činitelů na úspěchu byl baletní mistr p. Poggiolesi, jenž měl několikráte příležitost, vdechnouti do tanečních skupin náladu okolí. K.

VIKTORIN JAKO OPERNÍ PAEDAGOG. Když V. Viktorin loučil se s Národním divadlem, k němuž šel z pravé lásky k umění a jehož scény byl řadu let ozdobou, byl vybízen svými přáteli i tiskem, aby věnoval se krásnému a vděčnému povolání operního učitele, aby nám odchoval pěvce, kteří by vynikali nejen darem božím, krásným a sympatickým hlasem, ale aby jim také vštípil to, čím sám jako zpěvák vynikal — — intelligenci, akademickou vyspělost, vyškolenost, která je pořád ještě, třeba jsme měli proslulost národa hudebního, vzácným úkazem. Viktorin, umělec, jenž tak těžce se s divadlem loučil, nemohl ani zůstati prostým, na svých vavřínech odpočívajícím pensistou. Založil si operní školu, a v neděli poprvé představil ve velkém sále Měšťanské besedy svoje žáky české veřejnosti. Stalo se to způsobem tak skvělým, že nutno učiniti o produkci této nejmladší operní školy české čestnou zmínku. Vděční žáci poctili svého mistra nádherným vavřínovým věncem. Patří mu plným právem — ukázalo se, že operní žáci Viktorinovi, dámy i pánové, prošli znamenitou školou. Slyšeli jsme tu výkony, jež svědčí o veliké píli, svědomitosti, o znamenité způsobilosti učitelově, výkony, jež opravňují k nejkrásnějším nadějím. Nebude dlouho trvat a leckterý z těchto adeptů operní dráhy bude se ucházet o čestné místo na té neb oné přední scéně, a jejisto, že z těchto povolaných bude několik vyvolených. Viktorin pracuje s nadšením a s láskou i jako operní paedagog, a krásný, radostný úspěch, jehož se na svém operním dorostu dočkal, bude mu jistě pobídkou, aby rok od roku vykazoval větší, záslužnější výsledky. Již dnes možno říci, že operní škola Viktorinova postavila se výslednicí svého prvního repraesentativního večera do první řady našich domácích ústavů tohoto druhu. Dr. K.

KRÁSNÁ SIMONETTA. Kresba božského Lionarda, reprodukovaná v dnešním čísle, jest zajímava ne pouze jako jeden z nemnoha zachovaných výtvorů nevyrovnatelného mistra tolika uměn a hlubokého učence současně. Zobrazuje nám ideál ženské krásy, jak si jej utvořila renaissance italská. Jméno krásné Simonetty, ku kresbě připjaté, upomíná na dávno svadlý květ, jehož opojné, ale cudné kráse klonila se celá čarovná Florencie. Její historie, pokud ji zachovala literatura, vyvolaná smrtí mladistvé krásky, je prostou, rozkošnou pohádkou počátků cinquecenta. Simonetta byla milenkou Giuliana de Medici. Láska, která ji poutala k vznešenému milenci, byla platonická. V renaissanci, překypující životními silami, láska byla pěstována jako přirozená součást společenských styků, trochu jako sport, trochu jako dillettující umění. Manžel nemohl žárliti na ženu, která přijímala dvornosti svých ctitelů, a také Simonetta, ač vdána, ovládala, jak se zdá, celý dvůr lásky. Lorenzo, starší bratr Giulianův, praví o ní, že každý, kdo se s ní setkal, domníval se, že ho vroucně miluje a je v pravdě neuvěřitelno, že ji tolik mužů milovalo bez žárlivosti a tolik žen ctilo bez závisti. Simonetta byla z rodu Cattaneů. Její otec, janovský šlechtic Gasparre Cattaneo, zastával snad nějaký úřad v Porto Venerre, kde prý se Simonetta narodila. Bernardo Pulci v dlouhém žalozpěvu na smrt Divy Simonetty však dává nad úmrtním ložem jejím lkáti Janovu jako rodnému městu. Cattaneové byli asi rod vznešený, který udržoval s Medicejskými styky. Starší sestra Simonnettina byla ženou Jacopa III. z Appiana, pána v Piombině. V listě Luigi Pulciho na Lorenze de Medici z r. 1472 dovídáme se o osudu této její sestry. V Piombině proveden státní převrat a panovník s rodinou zavražděn. »Slyšel prý v domě Messer Pieros, že byli všichni otráveni a jak a kým, a že kdo ještě nezemřel, zemře,« píše Luigi Pulci. Simonetta provdána ve věku 16 let za Marcadi Piero Vespucci,*) stejně s ní starého. Její muž jmění své promrhal, tak že neměl ani čím zaplatiti lékaři, který ženu jeho léčil. Simonetta byla bezdětna a zemřela plicní nemocí na jaře 1476.

Smrt přinesla jí největší triumf a dochovala nám její památku. Ne bez podivu čteme, jak byla pochována tato žena, jejíž zásluhou byla krása. Je to zajímavý i poučný pohled do života staré Florencie. Lid, který tak živě cítil a ctil krásu, jako lid florencský v době Mediceů, musil vydati ze sebe zázračné umělce Lionarda, Buonarottiho, Celliniho a legii ostatních.

Po čas nemoci Simonettiny dal si Lorenzo každodenně posílati zprávy o její chorobě do Pissy, kde meškal, a když zemřela, pohřbena jako královna za účasti celé Florencie.

Dne 27. dubna nesena mrtvá kráska za obecného smutku v otevřené rakvi, »aby slunce krásu její ještě jednou políbilo«, do kostela Ognissanti, kde uložena k věčnému odpočinku. Průvod byl vskutku triumfální. Lidé se do něho tlačili, město pohříženo ve veřejný smutek. Mrtvá vítězila nad celým městem, které přišlo se jí pokloniti. Byla to skutečná apotheosa krásy.

Angelo Poliziano praví o tomto pohřbu: »Temný průvod pohřební odnesl krásnou Simonet-

*) Amerigo Vespucci narodil se z jiné větve tohoto rodu.

LIONARDO DA VINCI: KRÁSNÁ SIMONETTA.

tu. Se zbledlých rtů sladce dýchal ještě půvab, ještě číhal Amor a vysílal ze zavřených očí tisíce střel do lidu, v němž nikdo se nebránil. Tisíce srdcí poutal zdáním usměvavého života, vzdorně mluvil ke smrti: mou jest kráska ještě nyní. Mou jest kráska ještě nyní, nevyrvala jsi mi ji zcela, hleď, ještě z rakve bojuje Simonetta za mne. — Pravil a zavzlykal, neboť poznal teď hošík, že nastala hodina smutku, nikoli triumfů.« A Lorenzo vyslovil se takto: »... a kdo krásku znal živoucí, jat byl nikoli smutkem, ale podivem, že přežil ji milostný její vděk, který jevil se za života jejího nevyrovnatelným, kdo však ji nikdy prvé nespatřil, zachvácen byl hlubokou lítostí, že takovéto krásky nepoznal dříve, než byla světu na vždy urvána, a že bylo mu přáno viděti ji toliko, aby ji na věky oplakával . . .«

Všichni básníci a spisovatelé florenčští verši i prósou oslavili smrt obdivované krásky. Polizianova Giostra slaví lásku bel Giulia k bele Simonettě. Skvělý tento fragment (Nymfa — napsán jen prvý a druhý díl) — je počátkem nové epochy v italské literatuře. Malíři (zejména Bolicelli) čerpali z této obrazy přeplněné básně.

Vznikl skutečný kult Simonettin. Že však by byl Lorenzo teprvé nad její rakví poznal své nadání básnické, nesrovnává se s pravdou. Neboť mnohem dříve, než čtyři bolestné znělky na její smrt, napsal sonety na Lucrezii Donati. Giuliano navrhl své milence náhrobní nápis, který Poliziano přelil v latinská disticha.

V den druhého výročí Simonettiny smrti Giuliano zavražděn dýkou spiklenců v kostele před oltářem při slavné mši. Jen zmatku, který nastal, děkoval starší Lorenzo, že, obklopen svými věrnými, dostal se z chrámu živ.

Spiklenci krutě potrestáni lidem, který se vzbouřil. Někteří pověšeni na oknech paláce Medicejských. Lionardo zachoval nám ve známém své náčrtku obrázek jednoho z těchto nešťastníků.

Láska Giulianovu k Simonettě byla vskutku asi ideální, neboť víme, že měl milenku (z rodu Gorini), která ho učinila otcem malého Giulia, pozdějšího papeže Klementa VII.

Ale Giuliano nezapomínal krásné mrtvé a snad vroucí city k nezapomenutelné krásce byly podnětem kroků bratra Lorenza, jenž ucházel se v době attentátu pro Giulia o ruku dcery z panovnického domu z Piombina, tedy blízké příbuzné Simonettiny.

Bezpečné podobizny zbožňované krasavice nemáme. Vévoda Cosimo měl prý její portrét, který maloval Boticelli.

Domnělé její obrazy jsou v Berlíně, Frankfurtě a v Pitti ve Florencii

S větší určitostí prohlašována jest kresba Lionardova za podobiznu Simonettinu, ač nelze pochybovati o tom, že je to hlava idealisovaná, se všemi znaky ženského typu Lionardova. Ř.

NA SLOVANSKÉM JIHU zapouštějí kořeny české podniky. Naše banky se svými filiálkami předcházely příkladem, za nimi odvažuje se i kapitál soukromý. Je to zdravá expanse a může nám přinést prospěch dnes ještě neodhadnutelný. Potřebujeme vzduchu, místa, musíme se dostat z úzkých našich poměrů a mezi Slovanstvem je přirozené naše působiště. Prozatím zaznamenáváme dva pokusy o české mořské lázně: v Bašce na ostrově Krku v Istrii a na ostrově Rabu v Dalmacii, kde organisace českého učitelstva zbudovala hotel-pensionát, nazvaný »Praha«. Ostrov Rab chválí se jako místo, skytající pobyt velmi příjemný. Je prý to jediný ostrov na pobřeží dalmatském, porostlý skutečnými lesy borovými a dubovými. Odvážný čin českého učitelstva zasluhuje uznání a podpory. Rádi připojujeme adresu p. V. Kubína na Žižkově 1012, který ochotně podá bližších zpráv každému, kdo o ně požádá.

KRAKOV, LVOV, VĚLIČKA, ZAKOPANÉ. Nakladatelské družstvo Máje vydá v nejbližší době prakticky sepsaného průvodce po jmenovaných městech a místech království Haličského, kam za obchodem i jinou povinností i za účeli turistickými stále dojíždí mnoho našich lidí. Publikaci, obrázky hojně vyzdobenou a podrobnými plány Krakova a Lvova opatřenou, napsal učitel p. Bohumil Vavroušek. Letos, u příležitosti slavností Grunewaldských, zavítá do Haliče Čechů ještě daleko více než jindy — chystá se výprava učitelská a sokolská — česká příručka bude jim konati výborné služby.

PRAŽSKÉ VÝSTAVY UMĚLECKÉ poskytují dosti látky k úvahám. Střízlivému člověku, na příklad, zdá se nepochopitelným, proč sdružení výtvarníků, v jehož středu jsou umělci, ovládající formální a řemeslnou stránku svého umění dokonale, alespoň po starém způsobu dokonale, zve k výstavě umělec směrů naprosto protichůdných, jak může někdo lámati kopí za neodvislé a při tom malovati věci velmi způsobené, věci, na nichž je patrno úsilí o zmožení právě té formy, nad níž oni pronesli své anathema? V umění, pravda, není církve samospasitelné, ale jsou jisté zásady, které platí i pro umělce. Muž, který ví, co koná a proč to koná, nesmí kolísat mezi extrémy. Buď anebo! Buď vím, že pracuji dobře tak, jak pracuji, a pak za svým dílem stojím celou svou osobností, anebo . . . . Tertium non datur! Výstřednosti možno pozorovati, ale nemožno je patronisovat. Zkrátka, rovně řečeno, zdá se, že setkáváme se se zjevem chorobným. Dává-li se strhnouti mládež, je to vysvětlitelno, jdou-li s proudem umělci vyspělí, je to na pováženou.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON.

Zemřel velký a šlechetný muž. Jeden z těch, kteří s velikostí duševní pojí sílu charakteru, neohroženost mysli, mohutnost vůle. Syn malého národa s literárními soudruhy písemnictví norskému dodal významu světového a vlasti své vybojoval svobodu. Stkvělým svým příkladem umlčoval ty, kteří malými národy pohrdají jako činiteli pro kulturu lidskou méně cennými. Hlas jeho slyšán daleko za hranicemi rodné země. Jako živé, neúprosné svědomí ozval se tam, kde viděl růsti křivdu. Jméno jeho žíti bude v literatuře a památku jeho chovati bude v srdci každý, komu není lidskost a spravedlnost zástěrou k zakrývání zla. Slovanští národové děkují mu za spravedlnost poctivého člověka a za odvahu muže, který postavil se proti křivdě tehdy, když jiní z pohodlí nebo z opatrnosti mlčeli.

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

Podzimní slunce plně rozzářilo pokorně odumírající kraj.

Lehce a netíživě rozhodilo zlaté své sítě po údolí, jakoby jimi ještě na několik posledních hodin spoutati chtělo zemi, plody vysílenou.

Poněkud jednotvárná tvárnost podbrdské krajiny rázem se tu změnila. Čerstvě naorané brázdy zaleskly se démantovým rozjiskřením, okna v chatách, obrácených k slunci, roztavila se zlatavě, pozdní, sytá zeleň, stala se ještě temnější.

Po chladně čistém nebi, barvy měkce kalené ocele, plula něžná oblaka, podobná záhonům nebeských lilijí. Trochu níže, u země, kýlovité houfce odlétajícího ptactva šelestily zvláštním, smrtelně suchým zvukem a mizely chvatně za lesnatými obzory.

Lesy samy, blízko nade vsí, v nerovné linii táhly se odtud do nekonečna, podobny z dálky nespočetnému davu černých rytířů s vlavými chocholy na zahrocených přilbách, kteří jakoby náhle ustali v zamyšleném útoku do údolí před neočekávanou překážkou titěrné a jako z dřevěných hraček seskupené dědiny. —

A věru! — Byla to také ves, jakých málo v čarovném našem Podbrdsku! Nízké a doškové chalupy, s hřbety obydlenými v létě čapími rodinami a tučnými mužíky, v zimě však pokrytými těžkými plástvemi hutného sněhu, seskupily se tu nevybíravě kolem dřevěné zvonice a malého husího rybníka, jakoby k nějakému důvěrnému porokování.

Byly slepeny rukou neumělou, bez vkusu a bez nádhery, a jen málokterá slušněji ohozena.

Což také po veškeré té parádě prostému srdci! Trochu laciných květin, fuksií, dymiánu a pelargonií v oknech, trochu sedmikrás v utvrdlém drnu kolem spuchřelého zdiva a oko i duše se uspokojí. Jen když jinak živobytí možno protlouci bez nových mozolů.

Byl život v dědině mozolovitý a lopotný. Zde jakoby dosud vládla tvrdá ta vzpomínka na rok čtyřicátý sedmý, neboť robotilo se tu na tvrdé půdě holýma rukama a s hlavou plnou starostí a pošetilých pověr.

A jen to boží slunce, které štědrým zlatem kropilo ustaraný ten kraj, na okamžik že dávalo zapomenouti každodenních strastí. Lesklo se tak laskavě a shovívavě, že vše kolem znovu okřálo a zdůvěřovalo se.

Tichý smír své světelné perutě nad dědinou, nivami i lesy rozložil a srdce všech, jichž dotknuly se neviditelně, zabušila dávno nepoznanou blahostí.

Přes nerovnou náves šedovlasý zvoník se přebelhal a po malé chvíli do zlatého mlčení pozdního odpoledne lahodně zazpíval modrý zvon jeseňového podvečera. Klid odpočívajícího kraje i posílených duší byl úplný — —

Část prvá.

SYLVAN.

Když četník Marvan, dopravující postrkem obecního tuláka Sylvana do rodné jeho vsi, dostoupil až na stráň, s níž byl volný a široký výhled do krajiny, umdlený krok Sylvanův skoro náhle zcela se zastavil. Oči tulákovy široce se rozzářily a celé tělo nezvykle zachvělo se zvláštním citovým vzrušením.

Tak stál tu hluboce dojat a okouzlen obrazem domovské obce, ruce sepiaté v tichém údivu, zrak porosený. Celý v sebe vnořen a jako rozčarován . . . Bůh milý ví, co vše promyslil v této chvíli . . .! Jistě však v tomto neobyčejném okamžiku dávné, drahé obrazy vybarvovaly se v jeho pohnuté paměti s novou vznětlivou svěžestí. Snad i veškeren neradostný život dítěte bez rodičů, hlavy unavené a srdce uštvaného prožehl té chvíle jeho nitro palčivě leptavými vzpomínkami.

Veliká slza přeběhla osmáhlou jeho tvář a jak padala k zemi, v zázračném slunci zaleskla se jako vzácně vyhlazený opál. Po dlouhých, ba velmi dlouhých letech, plných marných cest bez cílů a cílů bez ukojení, spatřil Sylvan opět rodný kraj.

Pod úpatím hory, na níž stál, rozprostíral se, chudý a drahý, prostý a přece nezapomenutelný opuštěnému srdci.

Oči tulákovy přesně a bez obtíží poznávaly v něm všechny známé podrobnosti. Za tak mnoho let, jak málo se v něm změnilo! Jen sešlé vrby nad nízkým mlýnem starobylého složení ještě více že zmohutněly, ještě živěji že rozložily rozsochaté koruny a jednotřídní škola dostala asi před málo lety nový kryt.

Leč právě k té škole roznícený zrak tulákův zvlášť nějak vroucně a dlouze se přitiskl. Tam,

v prostorné světnici pečlivě vybílené, s biblickými lacinými barvotisky na stěnách, v níž svorně sedali děvčata i hoši, Sylvan prožil přece jen nejslunnější chvíle svého zimavého života.

Starý, bělovlasý učitel, který neznal zlého slova, ani ran, chodil po třídě a vykládal vážně a klidně. Nebo jindy opět z hlazené skříňky stoleté housle vyňal a s dětmi zpíval o jaru, snech a důvěře v život. . . on sám stařec téměř nad hrobem stojící. Nepřenáhlil se nikdy, ani když Sylvan pozlobil ho nejodvážnějším skotáctvím. Ponechal ho ovšem po škole, ale když všichni a všechny odešli, přisedl k němu, hladkou rukou po temných vlasech malého nezbedy přejel a počal mu domlouvati s takovou srdečnou přátelskostí, že Sylvan do duše se zastyděl a ze školy teprve za tmy se vyplížil, jako nějaký opravdový zločinec.

Na tu měkkou, smířlivou ruku starého učitele Sylvan často a vděčně si vzpomenul. Nikdo od té doby nejednal s ním s takovou vlídností. Život nechoval pro něho úsměvů, jemnosti, ani přátelského srdce . . .

A proto také nyní, když opětně spatřil sešlou školní budovu, jeho pohnutí bylo upřímné a hluboké.

Četník Marvan, který nechápal nezvyklého tulákova vzrušení, již dvakráte hlasitě pobídl Sylvana k pochodu. Ten však dosud neslyšel, opředen příliš podmanivě svými vzpomínkami.

Rozmrzen a netrpěliv uhodil ho konečně kolbou své pušky, ne právě nejšetrněji. Uslzený zrak Sylvanův zadíval se však na něho s takovou tichou výčitkou, že hned litoval svého přenáhlení; nebylť v podstatě Marvan zlý člověk, ale odvykl ušlechtilosti ve službě nad míru zodpovědné.

»Abychom šli«, řekl již mírně, jako na omluvu a přehodil opět pušku přes rameno, »bude brzy večer« . . . . —

Sylvan neodpověděl. Jen do kroku opět přidal bez odmluv a odporu.

Slunce ve velikém a hořícím oblouku nížilo se k pohořím. Nebeský poutník ve svém hořícím tlumoku odnášel veškeren žal i veškerou radost skončeného dne. A jak blížil se k vzdáleným lesům, vše jakoby náhle pro něho zatruchlilo. Již nebylo všude tolik štědrého zlata. Chaloupky pohasly a jen kolem pastoušky zachytilo se ho ještě trochu trvaleji. Ale žárlivá červánková královna, která právě tou chvílí ubírala se ke svému milenci, Modrému Soumraku, uhasila záhy i tyto poslední plápolavé okrasy.

A když Marvan se svým svěřencem zaměřili k chalupě starosty Křižana, prvé večerní stíny rozplazily se již po neživé návsi. Šedomodré věnečky dýmové nesly se z komínců často polozbořelých. Tu a tam již i rozkřesávali louče.

Starosta Křižan vyslechl zprávu četníkovu bez valného vzrušení. Měl březí kobylu a čekal právě rozhodnou hodinu. Každou chvílí netrpělivě vyhlédl z čtverhraného okna, a když četník ukončil, a Sylvanovi oznámeno, že zatím může zůstat v obecní pastoušce, Křižan opustil rychle úřední světnici a odběhl do stáje.

Nebylo pro něho nic důležitějšího onoho večera. Četník se vzdálil a Sylvan vyšel na náves. Lavičky před chatami byly opuštěny. V hospodě tma. Jen pořídku přešel někdo cizí, neznámý. Mladé děvče mihlo se kolem protějšího zápraží a jeho červená suknice nad nahými lýtky zahořela na vteřinu lákavě podvečerním přítmím.

Sylvan došel pastoušky, v níž byl vychován. Starý poloslepý pasák, jeho bývalý pěstoun, poznal ho ihned a ochotně rozdělil se s ním o proleželou slámu, na níž spával. Utěšoval se, že mu nebude aspoň tak smutno v rozlehlém, ovčinou nasáklém chlévě, a že se něčeho dozví o světě; však Sylvan daleko byl a jistě nebude skrblit nějakou tou příhodou.

— Martu, nu pamatuje se přece na jeho Martu? — hrávali si spolu, když Sylvan byl ještě hoch — tedy Martu poslal k sestře do dvora na výpomoc. Doufá, že v letě opět se vrátí do dědiny, až bude možno na polích trochu si přivydělat. Rád by se jí ještě dočkal... ač neví . . . neví; na podzim mu bude plných devadesát let — a devadesát let . . . brachu, celý věk!

Sylvan se pamatoval; ba skoro něco jako úsměv přejelo jeho pevné rty. Na Martu vzpomenout, ano, rád . . . rád. . . .

Ale vypravovati o svých příhodách na to nebylo času ani chuti onoho večera v Sylvanovi. Byl příliš znaven a ulehl brzy, aby si odpočinul. Pasák tedy nenalehal a uspokojil se slibem na zítřek.

Venku byla již skoro tma. Chladné podzimní hvězdy leskly se nedostupně v hluboké výši oblohy, a veliký měsíc za vrbami nad mlýnem, rýsoval se jako obrovská zlatá mince... Vzadu, na návsi zpívalo několik smíšených hlasů při harmonice. Dlouho do noci, prvé, kterou po drahné době trávil Sylvan ve své rodné dědině.

* * *

Starostova kobyla lehce přečkala těžkou hodinu a tak již příštího jitra mohla býti poslána palice po konšelech. Vykonala také ten-

tokráte své poslání k úplné spokojenosti, neboť sousedé sešli se k poradě velkou většinou, takže jednací jizba v malé půlhodině byla tak zakouřena, že jeden na druhého sotva dohlédl.

Na pořadu byla záležitost tuláka Sylvana, který včera dodán byl postrkem do rodné vsi, aby — darmošlap! — jen ještě rozmnožil bez tak četné výdaje obecní. — Konšelé měli nyní rozhodnout, co a jak s ním.

Starosta jen nerad kousl do kyselého jablka, ale záležitost, včera lhostejná, rozležela se mu přes noc a tlačila nyní neúprosně jeho myšlenky; úřední svědomí.

Rokování trvalo skorem až do večera, ale východu kloudného z věci zamotané, jak se zdálo, se nenašlo.

Konečně, když nikdo již k slovu se nehlásil, soused Vejdomek, který vodil procesí na sv. Horu a platil po dědině za člověka velmi lidumilného, zdvihl se ze svého sedadla, odplivl a řekl: — Myslím, že nyní, kdy je zima na krku, nezbyde nic jiného, než zaměstnati Sylvana po staveních. Jsme přece lidé. — (Pokračování.)

JOS. HAVLÍK:

PO PRVNÍM VĚNEČKU.

(Dokončení.)

Vidíš, vidíš,« — povzdechl také on z hluboka — »čeho jsme se to dočkali, chudáci!« Už nesmíme ji pustit z dozoru, nikam nesmí sama. Kam to spěje, nešťastné dítě!«

Lkavý tón hlubokého hlasu doznával chvějivě v šeru stmělého pokoje, kterýž tu chvíli nebyl nepodoben kryptě, kamž bolest přivedla dvě své utýrané oběti, aby se vyplakaly nad rakví svého jediného dítěte při blikavém plaménku lampičky.

Do tiché této, smutné chvíle najednou — cililililnk! — prudce zaječel v předsíni zvonek.

»To je ona!« ulekla se matka.

»Co teď?« všecek pomaten zvedal se, jakoby při nějakém hanebném skutku dopaden, pan professor. »Máme jí lístek ukázat nebo jej schovat?« vyhrknul.

»Nic neříkej zatím! Budeme pátrat!« — s tajuplným spikleneckým výrazem ve tváři i v očích jenom zašeptla ona.

»Jak myslíš« — podával se jejímu rozhodnutí a strčil lístek do kapsy. Hlava mu zase pod tíhou obav a starostí poklesla.

Matka šla otevřít.

»To je doba! Co děláš mamuško? Tys nevyšla si ani na procházku? Tak je tam krásně a ty tu trčíš ve tmě jako zajatec! Chi chi chi« — jakoby se deset zvonků vesele rozklinkalo v té předsíni. Než se napadená vzpamatovala a zmohla na nějaké slovo, Táňa už zase v pokoji prohýbala se smíchem před otcem.

»Chi chi chi — — — a tys tu taky zlatý Karušinko? Jak zkormouceně vypadáš! A za čí duškičku hoří u tebe to světýlko? Co se tu dnes děje? Čistý pořádek tohle! Inu, jak nejsem doma já, zle je!« švitořila nepřetržitě, zcela ignorujíc zlověstných mraků i chmur v obličeji rodičů. Mělať čiperný nosík slečna Táňa a ještě čipernější očka. Něco jsem vyvedla, hned jí blesklo hlavou.

»Mhm — mhm« — najednou povytáhla nozdry nazdviženého jakoby čenichajícího nosánku — »tady je těžká atmosféra — mhm, mhm — tady něco doutná!« řekla klidně, jakoby se jí docela netýkalo. Strhla klobouk s hlavy a rozsvítila lampu. Mraky nic — ani se nepohnuly, žádný hlas neozval se v odpověď.

Ale Táňa zůstala pokojnou. Jen hlavinkou hodila nedbale a před zrcadlem kučerky poopravila. Což dnes — dnes chtěla vzdorovati všemu. V její blízkosti nemůže býti místa pro nějaké trudy a smutky, dnes je musí rozehnat, všecku sílu a dovednost na to vynaloží! —

»Tadyhle nesu pěkný kousek pěkného úhoře« — honosivě vykládala — »poslední vdovin groš jsem na to obětovala, vystrojme traktaci, po takovém flámečku, jaký jsme my dnes provedly, mamuško, nic nemůže být lepšího. Jen pro kousek kaviáru pošli a pro pivo. Moc piva, mami! Citron a cibulku máš doma — viď?«

Staří byli ještě jaksi jednoslabiční ve své reservě, ale Táni v nejmenším to nevadilo. Vytahujíc úhoře na talířek, jen si pomlaskávala.

»Oóóó — blaho! To je pro bohy, miláčkové!« Při takovém jejím nadšení, plném jiskřivého rozmaru a smíchu, odbyla se celá večeře.

»Jestli pak ti, tatíšku, ukázala mami můj nový vějíř? Počkej, to se nasměješ!« A už běžela pro něj s humorem neodolatelným, všecko, co na něm namalováno i napsáno, vysvětlovala. Už uhlazeny vrásky na čele rodičů, i oči klidně zazářily, ba v celém pokoji jakoby bylo jasněji a tepleji. Tánina rozmarná nálada skutečně byla nakažliva a silně podmanivá.

Ne — tohle dítě nepřipraví nám zármutku! v duchu utěšoval se otec, jenž pro své oslabené nervy potřeboval klid a proto rád se pod-

dával. Také matka už svých obžalob skoro litovala. Ať se vybouří! Kdož ví, co jí později v životě čeká s nějakým morousem! A už litovala svého rozhodnutí, že ji budou — špehovat. Ne — to je ošklivé, nic takového nepodniknou, zpříma půjdou! Vždyť autorita jejich ještě u ní něco platí, a vůbec snad podezřením svým jí ubližují zbytečně — —

»Táničko« — řekla co nejlaskavěji, když tato se k ní přitulila — »s kým pak si to dopisuješ rusky? S kým? Nepověš?«

»A co jsi si to vzpomněla, mami? Co s tím chceš? Já o ničem takovém nevím —« jako ze sna vytrhla se Táňa.

»No, tak si to přečti toto zde!« — vážně propověděl otec, předloživ jí záhadný lístek, a ruka se mu rozčilením zachvěla.

Chytla lístek, mrskla okem na adresu, pak do zadu na podpis a rázem celá situace se změnila. Z obžalované byl žalobce; neboť hned zmerčila, v tomto případě že viny nemá.

»Tak vy tak — drahouškové?«, spustila s vysoka. »Viděli jste tu adresu? Je to vaše jméno na ní? Není! Jak jsi se tedy mohl, tati, tak zapomenout, odcizit věc, která ti nepatří? Jakým právem vtíráš se do soukromých důvěrných záležitostí jiného? Či vůbec provádíte takové konfiskace? To je neoprávněné jednání!«

»Ale Táňo!« — zahrozila matka.

»Nikdy bych to u vás nebyla hledala, a taky ať se mi to víckrát nestane, nebo dovedla bych pak svoji korrespondenci učiniti vám vůbec nepřístupnou!«

Pak vážně usednuvši, jala se hltati obsah lístku. »Cha cha cha« — už zase rozklinkaly se zvonečky. »To je výborné, překrásné, okouzlující!«

»Konec té komedie!« zabouřil nyní znovu podrážděný otec. — »Zkrátka, hezky se ospravedlň, co všecko za našimi zády provádíš!« maně opakoval dřívější slova matčina.

»Já, prosím, neprovádím nic!« odsekla jakoby pohněvána. »Co pak já jsem psala tento lístek? Co pak já za to mohu, že se do mne někdo nebo každý zblázní? Tys toho vinen, oba jste vini« — přicházela do svého obvyklého žertovného tónu — »že mne máte — takovou hezounkou dcerunku! Všichni se o mne derou, z toho bude snad velká pranice, ale to vy budete mít na svědomí! Tenhle člověk mne zná teprve od dnešní noci, a vidíš, jak už vyvádí!«

Teď už se opět smáli všickni tři.

»Tak nám to laskavě přečti — ty drmoleno« — zasmála se polichocená máti.

»Aha? Tvuj um, Karušku, na to nestačil — viď? No, já nechci zlé opláceti zase zlým, ani mít před vámi tajností. Tak tedy — pozor! — Vroucně milovaná slečno! Dávno jste ze sálu odešla a já stále viděl spanilý Váš zjev, spal jsem pak a zase blažil mne v mých snech, procitnul jsem, a opět stál přede mnou! Vy jste mne okouzlila a úplně Sobě podmanila Svou nedostižnou roztomilostí. Musím Vás vidět, musím Vám to všecko ještě stokrát říci, a prosím, smilujte se a přijďte zítra o 4. hodině na Vaše nábřeží. Zatím Vám v duchu ručku líbám, tisíckrát líbám a těším se nesmírně na shledání. Váš nejoddanější Adolf Hronek, c. a k. nadporučík.« — —

»Ztřeštěnec!« — znovu zasmála se máti. — »Ale psát umí, jen co je pravda.«

»To je ten z toho kvapíku, pamatuješ se?«

»No, jen si začni něco s vojákem!« varoval honem otec, kterýž nebyl přítelem pánů důstojníků. — »Máš kauci, aby si tě takový mohl vzít? Odbudeš ho písemně a dost. Nikam nesmíš!«

»Ale, ale, Karušku, proč bych nešla? Já se jich nebojím! A že nemám kauci — co na tom? Musím ji mít já? Ať ji má on! Přece tvoje Táničkа předně na žádné vzetí ještě nemyslí a až začne, musí to být někdo, kdo sám má dost, aby ji mohl vozit v auto a strojit do atlasu a hedvábí. Přece si může vybrat — takovýhle anděl! — Podíváme se na něj i do něj, zblízka a zevrubně, a uvidíme, co dále. Viď, mami!«

»Bodejť, budeš se blýskat po Praze s nějakou uniformou a všecky ostatní si tím odradíš!« — opatrně postupovala k obhajobě svých zásad opatrná mami.

»Já blýskat? Neboj se, to já si dovedu zařídit, milouši, uhlídáš! Zatím ať ještě pár nocí sní o mně líbezně! Ale — že je to kluk fešáček! viď mami?«

»Stafra — porte — holka, už mne nezlob! Už toho bláznění mám dost!« vážně a důrazně vypravoval se do boje také otec se vší autoritou pana professora, který už měl být ředitelem. »Přece už bys měla mít rozum.«

»Prosím tě, tati« — hned odrazila výpad — »ty se do toho nepleť! Na takovou starou Karušinku už je tohle moc. Jestli pak víš« — vykládala docela klidně — »ty myslíš, že máš rozum a přece těmhle věcem ani za mák nerozumíš! Počkej, jen se nerozčiluj! Co je to — ten rozum? Co je to? Napřed musí člověk sestárnout, aby to měl, a já nechci být stará, nechci! To bych pak vypadala! Pořád vážný krok, mračný pohled, kazatelský tón a varovný prst takhle nahoru! Anebo jako ty, Karušinko, sám ještě odpočítávat si vedle všeho už vyjmenovaného kroky podle hodinek, brát košile a límečky podle teploměru na okně, vy-

hýbat se všem lidem na světě a doma číst učené knihy nebo myslet na smrt — brrr! Nežádej to na mne! Ono to snad samo jednou přijde — jako přišly zoubky, když byl čas. Já, holečku, ještě chci žít, žít, žít — a mít nějaké radosti z toho žití!

»Tys takové poplašené epikurejče, děvenko« — už couval z boje napadený. »No, dej Pán Bůh, aby se ti to všecko povedlo a nic aby tě nezklamalo« — dodával měkce, skoro jakoby se mu hlas v pláči zatřásl, starý pán, vstávaje od stolu. Po té, sebrav poslední síly, doložil přísněji: »Dokud jsi však u mne, musíš se jako zdárné dítě řídit podle mé vůle a upřímné rady a dělat, co chci já — rozumíš?« —

»Ale to víš, tatíšku můj zlatý, že budu. Jen si nedělej žádných starostí se mnou a uvidíš, že budeme šťastni, všichni hodně šťastni — —«

A už dvé hebkých ruček ucítil na tvářích, dvé hladících sametových ruček, na každé straně jednu a uprostřed na ústech dlouhý, horký polibek. Taky mamuška se podobnému projevu nevyhnula.

»Tak — děťátka — a dej vám Pánbíček dobrou noc! Musíme dohánět, co jsme na dnešek promeškali. — A příště — žádné konfiskace!« — zahrozila.

Než mohl kdo odpovědět, hups! Jako čertík zmizela v druhém pokoji.

Tady však na chvíli zvážněla. Zamyslela se ještě kratičko v posteli. Najednou přibyli tři — bude s tím přece starost! — Ale hned na to usínala s úsměvem tak spokojeným..... no jistě se tahle myšlenčička jenom připletla nějak, přeřekla se. Kde pak — Táňa a — starost!! —

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Budiž, ať rozhodne soud. Ale vy, slečno, byste neměla být mezi našimi odpůrci. To aspoň mi k vůli udělejte, že se zřeknete podílu. Ať ti ostatní vedou soudy, ženám to jaksi nesluší, když mezi zápasící muže se pletou. Nuže, v tom mi vyhovte, to přece nic není.«

»Je to všechno paní ředitelová, je v tom moje čest, je v tom hrdost rodu, ze kterého pocházím,« pravila ohnivě a napřímila se. »Jsem sice ženou, ale jsem částí celku. Patřím mezi venkovský lid a jsem na to pyšná. Ten lid po staletí pracuje na své hroudě a brání ji, aby ji neztenčenou odevzdal svým potomkům. Mám snad býti zrádcem, mám se bát a svým ustupováním podlamovat odvahu a síly ostatních? Naopak. Kdyby všichni ustoupili, já nesmím ustoupit a neustoupím, protože jsem nezávislá, protože můj majetek poskytuje mi více než komu jinému prostředků k vedení sporu. Daleko už spor došel a teď se nedá uklidnit nějakým polovičatým smiřováním.«

»Slečno, vy mluvíte v rozčilení, pohněvali jsme vás, jinak byste nemohla tak příkře mě odbývat,« volala úžasle.

»Nikoliv, ze žádné uražené ješitnosti nemluvím a nechápete-li pochod myšlenek, je to důkazem, že jste vyšla z jiného ovzduší, že se díváte barevnými skly na venkovský lid, jeho tužby a zápasy.

A právě tak se dívá váš pan manžel a ostatní páni úředníci. Po celá desítiletí žil náš lid v pokoji s velkostatkem a pan baron byl výtěžkem svého majetku spokojen. Za jakým účelem byl spor vyvolán? Obohatí se pan majitel bezcennými okrajky? Pozná z toho, že má nyní věrnější a ostražitější úřednictvo, než před deseti, dvaceti a třiceti roky? Nic z toho mít nebude, ale naši lidé, budou-li za každé vkročení kozy a dobytka pokutováni, budou trpět, budou sužováni, zbytečně týráni. Nyní obstará domácí dohled dítě a dospělí mohou na pole za svým chlebem. Potom doma musí sedět a hlídat, aby jim process nesedl do týla. Vám, kteří nemusíte se o svou skývu tvrdě rvát, je neznámou věcí tento veliký zápas malých lidí, ale já jej znám a srdce bych neměla, kdybych je opouštěla.«

»Myslíte, že dojdete za to vděku?«, ptala se paní ředitelová jizlivě. »Pomluví vás, vysmějí se vašemu enthusiasmu a až na krásně jim vybojujete, — mluvím ovšem ve vašem smyslu —, oč se nyní ucházíte, nebudou mít pro vás slov díků, ale podezřívání. Žiju také na venkově a dobře znám charakter lidu. Je úskočný, neupřímný, pokrytecký. Oh, já je znám. Kolikrát na mého muže přišly žaloby, nepodepsané, surové, lživé, že byste ošklivosti odplivla. Jako zákeřníci napadají, do očí se lísají, ruce líbají a po straně koušou, lačně sahají, aby se zmocnili majetku nebo cti, aby přiorali brázdu, vyhodili cizí mezník, ukradli v lese štěpinu, nechali si část obecního majetku. Všechno jim je na pánech k smíchu, i ty nejmilejší věci člověka potřísní hrubými žerty. Když jsem druhdy bývala v požehnaném stavu, i tomu se smály a přála bych vám slyšet žerty, které pronášeli naší bodří venkova-

né. Chcete, abych se pro ně nadchla a já jich nenávidím. A proto očekávám, že vy vzdělaná, duchaplná a moudrá dáma nepotáhnete za jeden provaz s takovou společností.«

Přes svůj obyčej se rozčilila a otevřela okno svého srdce. Helena byla příliš zkušená, aby jí byla zazlívala. Ne, rozumí jejímu rozhořčení a tuší, že ty zákeřné útoky, které byly na účet jejího muže konány, byly asi hodně surové a sprosté. Pochopuje, že tato jemná dáma cítí ošklivost k lidu, jehož špatné vlastnosti se nedají omluvit a prostě přejít. Ale proto ho nadobro odsuzovat?

»Přece potáhnu,« řekla s klidným úsměvem. »A nic z vaší řeči nepopírám. Ne-li lépe než vy, aspoň tak dobře jako vy znám tyto nectnosti našich lidí. A urážejí mě stejně jako vás a probouzejí můj hněv. Nejsou upřímní, mají mnoho bezcharakternosti, z nichž nejtypičtější je, že každému lepšímu člověku do očí poníženými se stavějí a vše od něho snesou a po straně jak jste pravila koušou. Ale kdo je tomu naučil? Kdo nanesl těchto barev na jejich duše? Byla to robota, byla to ona hrůzovláda, při které velkostatkář byl neobmezeným pánem svého poddaného lidu a této své moci zneužíval až příšerným způsobem. Jemu nebyl lid Božím stvořením, on v nich neviděl duše svých bratří, ale jakési nižší tvory, plné vášní a zlých pudů, které nutno železnou rukou držet na uzdě, aby příliš nezbujněli. Běda, kdyby byli se k němu obrátili s přímým pohledem a otevřeným slovem, stížností a prosbou. Dobře si prohlédněte staré zámky a v nich mučírny, šatlavy, dobře si pročtěte ony listy našich dějin, vé kterých je jasně psáno, jak panstvo krotilo nepovolné lebky venkovského lidu. A z takového otroctví že mohl vyjíti sebevědomý, přímý, ušlechtilý lid, bez vášní a zlozvyků? Od toho lidu chcete, aby co po staletí na něm bylo pácháno, v několika letech bylo smyto? Toho nevidíte, že panstvo, ačkoliv v této zemi celá staletí žije, pyšně odmítá s lidem splynout, jeho řeči se naučit a země, která se jím stala druhým domovem, si vážiti. A lid má v jednom svém pokolení setřást všechny zbytky svého otroctví? Ne, paní ředitelová, opakuji, že chyby našeho lidu znám, ale nezatracuji ho jako vy. Nepřichází-li obrození s hora od bývalých jeho velitelů, musí přijíti z lidu samotného. A protože se jedná o obrození duše davů, o pozvednutí celého národa, je potřebí, aby napřed drobná práce byla konána, důvěra lidu probouzena, jeho sebevědomí zušlechťováno, jeho myšlénkový obzor rozšiřován. Lid se musí naučit rozeznávat své dobré a špatné přátele, musí se cítit ve své zemi doma a musí se stát žárlivým na svá práva. Není mi možno nalézt důvodů, abych náš lid opouštěla a neopustím ho.«

»Tedy na dobro a na vždy chcete se s námi znepřáteliti?« řekla paní ředitelová chladně a její oči ztemněly.

»Vy jste se znepřátelili, vy jste soud o užitkové právo nepatrné věci přesunuli na osobní pole a vypověděli jste boj. Byla bych zbabělá, abych boje nepřijala.«

»Tušila jsem, že budete neústupná, muž se klamal, domnívaje se, že máte jiné zásady a že jste jednala z chvilkového rozmaru. Jaká pomoc. Doufám, že po čase mnoho ze svého programu slevíte a že přijde chvíle, kdy jinak budete soudit o mém smířlivém podávání ruky. Nebudu už dále dolehat, prosím toliko ještě o jedno vysvětlení. Stalo se vypovědění honitby s vaším souhlasem?«

»Záleží vám mnoho na tom to věděti?«

»Záleží. Pana barona zamrzel tento skutek více než celý soud. Znáte jeho zálibu v honitbě a kdo tohle poradil občanům, nebyl obyčejným sedlákem.«

Helena zbystřila sluch. Narážka paní ředitelové mířila dále.

»Ach, jsem v podezření já,« řekla s úsměvem.

»Aspoň vás jmenují mezi těmi, na které se hádá.«

»Je mi lhostejno, obávám se však, že by mohl ještě někdo jiný, nevinný být podezříván.«

»Dost možná; kdo obcuje s vámi nebo s hlavními činiteli, nemůže se divit, že je z účastenství podezříván.«

»Kdo obcuje se mnou!«, zadivila se a cosi ji zarazilo. Hledala úzkostlivě a najednou jí bylo jasno. »Naposled pan lesní Valoušek patří mezi podezřívané,« řekla zaleknutě.

»Myslím že mu tím podezřením nebude mnoho křivděno,« prohodila paní ředitelová s posměšným úsměvem.

»Paní ředitelová, to je už přes příliš. To je přímá nenávist, která takto se dohaduje! Pan lesní Valoušek neměl o výpovědi honitby právě tak tušení jako já. O hotové věci jsem se dověděla a mohu svědky dokázat, že ne on, ale vy, ostatní dámy a páni, zkrátka celá vaše společnost, jež přišla na divadlo, zavinila rozhodnutí sousedů.«

»My? Čím? Že jsme snad, dostavše pozvání a zaplativše si místa, šli do divadla? Dovolte, to je dětinské.«

»Ne proto, ale protože jste okázale pohrdali všemi ostatními, že jste téměř provokovali domácí společnost, která jindy jinak bývala vámi oceňována, proto byl tento krok vyvolán a stal se náhle, že když jsem se o tom dově-

děla, byla výpověď již v Koruni. Sebe obvinit nechala bych klidně, ale panu Valouškovi ublížit nedám. Bude-li potřebí, postarám se, aby sám pan baron nalezl vysvětlení.«

»Vy chcete dokonce na nás všechny žalovat?«, zvolala paní ředitelová uraženě a vstávala.

»Budete-li vy žalovat na pana lesního, budu. Pan baron není ohražen nepřestupnou zdí a doufám, že přijme vysvětlení také druhé strany. Mě a sousedy si pronásledujte, je mi to naprosto lhostejno, ale pan lesní musí mít pokoj. Protože nechtěl mě urážet má býti očerňován a snad dokonce místa zbaven? Nedovolím tomu.«

»Vždyť netvrdím, že je očerňován, nebuďte rozčilena; řekla jsem, že není divu, že je podezříván, když s vámi udržuje intimní styky. Jsem sama povděčna, že to popíráte.«

»Jaké intimní styky že udržuje?«, ptala se ztrácejíc klid a cítíc ošklivost k dalšímu hovoru s chytrou a zlomyslnou paní ředitelovou. Promluví-li s děvčaty, se kterými se už dávno zná, nazýváte to intimními styky? Víte, co se obyčejně tím výrazem myslí? Vyprosila bych si, aby takové špatně zakryté urážky byly na mou čest házeny. Byli jiní, kteří stáli o intimní styky, ku příkladu pan účetní Chudoba, ale protože jsem jim dala důraznou odpověď, nehlásí se k tomu. Je mi líto, paní ředitelová, že nemohu vám v ničem vyhovět a že musím prosit, abyste s podobnými předměty se na mě více neobracela.«

Stála před ní vztýčena a její sršící pohled setkal se s chladně se svítícím zrakem paní ředitelové.

»Stane se po vašem přání, buďte jista, že je mi velmi trapno a že bych nikdy více takové cesty nepodnikla. Člověk se sníží jen jednou v životě. Poroučím se vám.«

»S Bohem.« řekla úsečně a čekala až vyšla. Musila se přemáhat, aby za ní nekřikla něco hanlivého! Takové pokoření! Ve vlastním svém domově poslouchat hrubé narážky! Což si myslí, že i ona na milosti panstva závisí? Teď teprve vytrvá, teď teprve bude neústupná a provede boj do konce. Jí se chtěli zmocnit, ji učinit neškodnou, protože ty ostatní už by nějak byli udolali. Jsou si vědomi, že hájí bezpráví a bojíce se o přízeň svého chlebodárce, zase jen lží, přetvářkou a úskokem chtějí vrchu nabýti. O lidu vědí dobře všechny jeho nectnosti, ale oč jsou sami lepší? Neučí-li sami rozšiřovat pokrytectví a chodit po špinavých stezkách, po nichž by se ke svým cílům došplhali. Byla rozčilena a přecházela pokojem, uvědomujíc si ještě jednou vše, co s ředitelkou hovořila. Nejvíce jí rozechvívalo, že se jejich zlost obrátila na Valouška. Nepřipojil se k nim a za to byl dán do klatby. Neopustí ho, děj se co děj. A poučí ho, aby věděl, nač se má přichystat.

Usedla a psala mu. Krátce mu sdělila obsah své rozmluvy a žádala ho, aby jí oznámil, kdyby snad bylo cosi proti němu podnikáno. A hned seběhla na dvůr a poslala děvče jednoho z čeledínů, aby dopis doneslo do myslivny.

Matka i sestra poznaly na ni, že se hněvá, ačkoliv už mnohem klidnější k nim přišla.

»Myslila jsem, že se tu paní ředitelová ještě staví,« žvatlala matka. »Je to tuze milá paní, krásně s námi hovořila a žádná pýcha v ní není. Na hospodářství se ptala a přála si, aby měla také takový statek, jako my máme.«

»Mohla ho už mít, kdyby šetřila,« řekla Helena příkře. »Je jako kočka, hladí a při tom se dívá, kde by škrábla. Neměli jste pro mne posílat, mohla jít za mnou na pole, aspoň bych s ní byla dříve hotova.

»Vy jste se špatně rozešly? Není možná, to by mne netěšilo,« mrzela se matka.

»Řekla jsem jí, aby se k nám více nenamahala. A kdyby přece přišla, nikdy nejsem pro ni doma.«

»Pohněváš se s celým světem a každý nás potom pomluví,« vytýkala Ludva z lože nevrle.

»Trpíš snad tím?«

»Ano, trpím,« křikla podrážděně. »Kdybys dala lidem pokoj, leckdos by k nám vešel, rozveselil by nás a mohly bychom do společnosti vejíti. Hořela jsem v neděli hanbou, jak nás ignorovali. Co si o tom svět pomyslí? Nemáme beztoho žádné cti a proto žijeme jako poustevnice.«

»Ty máš nejméně příčin si stěžovat na nedostatek společnosti,« prohodila Helena, násilím se mírníc. »Buď ráda, že můžeš být klidná.«

»Ano, mám být klidná, ale rozčiluješ mne den co den.«

»Bože, Bože, na stará kolena, ani s lidmi nebudu smět promluvit,« hněvala se matka. »Měla jsem čest u lidí, ale už abych se jim vyhýbala.«

»Nemučte mě!«, zavolala zoufale. »Nevíte, oč se jedná a sotva se na vás někdo pousměje, hned byste mu srdce otevřely. Starám se o vás, ničím vás nesužuji a ještě slyším vaše výčitky. Kdyby mne nebylo, co byste si beze mne počaly? Jste obě jako malé děti, které za lásku se odplácejí pohrdáním.«

Nemohla se přemoci a vyběhla ven, aby přemohla slze. Matka i Ludva sice se ztišily, ale když se přesvědčily, že Helena je venku, tlumenými hlasy stěžovaly na neustupnost He-

leninu. Při obědě bylo ticho. Sotva se najedla, odešla Helena na pole. Byla ve zlém rozmaru a kdykoliv její pohled zalétl směrem ke Koruni, zamračila se a přála si, aby mohla také ona paní ředitelové připravit jednou takový hořký den. Poněkud se rozjasnila, když děvče za ní přineslo odpověď Valouškovu.

»Vděčně stvrzuji váš list a děkuji za upozornění. Nic nového jste mi nesdělila, tuším, že budu oním beránkem, na kterého obrátí svůj hněv po nezdařené výpravě. Dávají mi cítiti svůj hněv a já pohrdám jejich nízkou mstou. S lehkým srdcem zřeknu se, bude-li potřebí, chleba, který je mi nabízen za cenu mé cti. Ať se stane cokoliv, buďte ujištěna, že moje vážnost k vám zůstane vždy povýšena nad malicherné jejich posměšky.«

Nic se nezmiňoval o nějakých vřelých citech, ačkoliv Helena svým ženským citem tušila, že ho k ní vábí ještě něco jiného než obdiv nad její prací. A právě proto, že se nenabízel, nevyvyšoval, nesnažil se zdát lepším než byl, zahřál ji jeho obraz zvláštním teplem a jeho představa stávala se mu blízce milá. Poněkud usmířena touto malou příhodou vracela se domů a večer strávila počítáním mzdy sekáčům a lidem.

Byla téměř hotova, když služka pro ni přišla. Venku čeká prý sedlák Šimůnek a rád by s ní mluvil. V hlavě její vynořilo se upozornění Miturovo a předem už pohněvána vyšla k němu. Zůstala s ním stát na chodbě, aby se ho brzy zbavila.

»Co dobrého, sousede?«, ptala se krátce.

»Ale ani nevím jak do toho,« ošíval se a toče čepicí, díval se kamsi do kouta. »Nemá-li slečinka kdy, mohu přijít jindy, třeba zítra. Beztoho před tím soudem jsou myšlenky v nepořádku.«

»Buďte bez starosti, v pořádku je mám a odbudeme všechno zkrátka. Vy něco chcete, hledáte, jak bych vám pomohla a v tom ohledu je všechno marné.«

»To snad ne,« podivil se a přimhouřiv oči, podíval se na ni, jakoby ho urazila. »Jsem snad soused zrovna jako Příhrada a že nepiju jako on, za to bych měl spíše dojít chvály.«

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. ZDENĚK STROBACH, bývalý poslanec na sněmu království Českého, zemřel v Praze dne 21. dubna. Dr. Strobach byl synem dra Antonína Strobacha, předsedy říšského sněmu ve Vídni a v Kroměříži v bouřlivém roce 1848, a pražského starosty.*) Byl to muž povahy velmi ušlechtilé a života velmi činného. Na sněmu pracoval horlivě v komisích, zvolen náhradníkem zemského výboru, náhradníkem a pak i ředitelem Hypoteční banky království Českého. V rozsáhlé míře súčastnil se práce národohospodářské ve správních radách Pražské Úvěrní banky, akc. pivovaru v Nuslích a jinde. Správní výbor tiskařského a vydavatelského závodu »Politiky« ztrácí v něm dlouholetého člena a neúnavného předsedu. Jako předseda správního výboru »Politiky« byl v denních stycích s redakcí nejrozšířenějšího denníku českého, »Národní Politiky«, a nelze pochybovati o tom, že měl tak velký, třeba ne přímý vliv na utváření veřejného mínění, jemuž lidový tento list v nejširších vrstvách českého národa slouží. Milá jeho povaha a skromné vystupování při velikém rozhledu, obsáhlých vědomostech a bystrém úsudku činily ho vítaným a oblíbeným spolupracovníkem ve všech korporacích, v nichž zasedal.

JOSEF KOLÁŘ, spisovatel a učitel slovanských jazyků na technice i universitě české, zemřel těchto dnů u vysokém věku. Po celou dobu dlohého svého života pracoval na ideálním úkolu slovanského sblížení, rozšiřuje znalost slovanských řečí a udržuje literární styky se slovanským světem. Do nejširších vrstev vnikla jeho »Mluvnice jazyka ruského«, vydaná Kobrem již v pěti vydáních. Starší generace našich lidí studovaly jazyk ruský skoro bez výjimky z jeho knihy. Kolář přeložil a vydal překlady z chorvatštiny »Lazarice« a »Smrt Smail-agy Čengiće« od J. Mažuraniče a »Pobratimství« od L. Botiče. Kromě toho vydal velký počet literárně-historických a gramatických spisů, obírajících se vesměs literaturou a jazykovědou slovanskou.

ANTONÍN SLAVÍČEK. — MILOŠ JIRÁNEK. Nad čerstvým, nezarostlým ještě rovem Slavíčkovým uspořádal Spolek výtvarných umělců Manes v paviloně pod zahradou Kinských výstavu jeho děl. Sotva dva měsíce po jeho smrti. A v měsíci květnu vydá velkou monografii, napsanou M. Jiránkem. »Loni v létě podsekla ho nemoc, plný košatý strom, a teď jsme svědky jeho pádu,« praví stručný úvod katalogu, vlastně nekrolog umělce, který klesl náhle a vzal do hrobu velké naděje. Srovnáme-li zdrcující dojem tragické jeho smrti s horlivostí přátel, neubráníme se jakémusi tísnivému dojmu. Ta piéta jeho soudruhů, jinak zajisté krásná, zdá se trochu překotnou. Jakoby běželo o nejrychlejší přehodnocení hodnot, které nám zanechal dědictvím, o bezodkladné vyrovnání s významem mrtvého umělce. Prudký,

*) Podobizna Dr. Antonína Strobacha, kreslená Jos. Mánesem, viz Máj r. V., str. 189.

AART DE GELDER: VERTUMNUS A POMONA. (Z obrazárny pražského Rudolfina.)

nervosní jeho temperament, jemuž myšlenka byla činem, jakoby okouzloval, zachvacoval a ovládal ještě kruh kamarádů, kteří snesli do pavilonu Manesova na rychlo všechno, co dalo se z jeho díla sehnati a získati. Včera zemřel, dnes třeba učiniti pořádek! Vane z toho spěchu trochu novinářského shonu po denní sensaci, a bezodkladné to súčtování umělcovy pozůstalosti zjitřuje bolest z velké ztráty. Ale nad mrtvolou sotva vychladlou, nedobře se počítá a hodnotí. — Není tu potřebné časové mezery, nezbytné distance, která by podporovala soud objektivný, klidný, soud, neuhýbající vřavě dne. Dech mrtvého umělce nevytratil se ještě zcela z těch rozvěšených plátен, veselý a přímý, ba trochu drsný autor jakoby procházel s námi pavilonem, od obrazu k obrazu, a pronášel poznámky. Nebyl spokojen svou prací, toužil dál. Výbušný a netrpělivý, snažil se obsáhnouti obraz krajiny, na niž patřil, jediným, vše zachycujícím pohledem, a ruka vtělovala jeho vjem na plátně v barevnou synthesi. Slavíček se poddával dojmům s patrnou rozkoší, byl impressionistou v pravém toho slova smyslu; povaha jeho, neklidná a rozkypělá, nesnesla však prodlení až do úplného vyčerpání předmětu. Nutila ho pracovat do šíře, ale dala za to jeho obrazům vzácnou barevnou svítivost, nedovolila mu vždy zmocniti se detailu, prostorových poměrů a vůbec složek a znaků, tvořících stálý, neměnný karakter krajiny, ale dala za to jeho krajině tep a dech života, vzduchová proudění, žár slunce. Slavíček nemaloval krajinné portréty ani tehdy, stanul-li s paletou v ruce před panoramatem města; hledal život ve směsici městských zdí a střech i na smutné, rozjezděné cestě venkovské, nebo na pouhém poli s nekonečnou oblohou, rozpínající se od obzoru k obzoru. Vlastně rozumí se to samo sebou: horká krev umělcova proudí i jeho dílem, zneklidňujíc a obohacujíc je. Slavíček v úchvatu práce přechází od předmětu k předmětu a je nejšťastnější tam, kde přestává pracovati v okamžiku ochabnutí zájmu. Viz jeho drobné, skizzované obrázky ze staré i nové Prahy, z trhů, ulic, nábřeží, sadů. Je-li motorickou silou umění Slavíčkova temperament, žhavý a prudký, silný a bezohledný, je to u Miloše Jiránka, jenž uspořádal si soubornou výstavu v saloně Topičově, intellekt. Jiránek je duch přemítavý, bystře a chladně uvažující, ale utlačený návalem dojmů, hrnoucích se

na něho z přírody a umění v nepřetržitých útocích. Jiránek přemáhá je rozumem; duše však nemá tolik síly, aby je všecky v sebe pojala, roztavila a přelila v slitinu vlastní komposice, osobitého zvuku. Paměť jeho je příliš jasná, nepřipouští podlehnutí a splynutí s jedním směrem, který by zatlačil ostatní. Přijímá i odpuzuje současně, nepodléhá a neztrácí se v cizí individualitě, ale také neproráží individualitou vlastní. Trapný ten zápas o formu i obsah trvá u Jiránka bez ustání. Už, už zdálo se, že vstupuje na pevnou půdu, když maloval své »Zbojníky«, ale zase nastalo kolísání a zkoušení. Zase ten přemýšlivý chlad. Ani technická virtuosita, ani úmyslná negace formy není dostatečným surrogatem osobního, vroucího poměru autorova k dílu, které má být odrazem autorova nitra, co možno lidsky prostého, nedeformovaného útlakem živlů cizích, ne-li přímo disharmonicky naladěných, tedy aspoň lhostejných. R.

V GOETHOVĚ FAUSTU vystoupila dne 24. t. m. na Národním divadle slečna Eva Vrchlická jako Markétka. Představiti se právě v této úloze, není zajisté malou odvahou. Goethova Markétka náleží k nejvzácnějším skvostům literatury, na její zdánlivě tak prosté bytosti brousily a rozbíjely se nejpřednější světové herečky. Ale u mládeže vždy je sympathické, staví-li sobě vysoké mety. Audaces fortuna juvat — učili jsme se ve škole. A štěstí opravdu také přálo mladistvé naší debutantce měrou vrchovatou. Markétka sl. Vrchlické upoutala na sebe pozornost, což ve virtuosní souhře, jakou poskytují pánové Vojan a Schlaghamer s paní Hübnerovou v Goethově arcidíle, zajisté znamená nemalý úspěch. Opona Národního divadla, poslední neděle za Faustem padající, nespadla, doufáme, za sl. Vrchlickou. Milý její

JUDr. ZDENĚK STROBACH.

zjev ukáže se nám asi na přední scéně naší v úlohách jiných a dalších, abychom talent její nepopíratelný ve vzrůstu jeho mohli sledovati. s.

BEATRIX CENCI. Tragedie nemá co do svého původu zcela čistý štít. Cosi záhadného stalo se s jejím manuscriptem. Jsou v něm doplňky, jichž autorem není Juliusz Słowacki. Národní divadlo vypravilo ji na oslavu stoletých narozenin básníkových a získalo tím nepopíratelně seriosní položku pro svoji výroční bilanci. Na díle je vidět, jak se básník topil v reminiscencích současné modní produkce a jak vrátké byly shakespearovské základy, na nichž budoval svoji hrůznou tragedii. Nejsprávnějším snad východiskem z tohoto zmatku — a v domněnce té je jistě mnoho piety — zdá se býti odůvodněné podezření, že přehorlivý a ne právě nejpovolanější spolupracovník vsunul do manuskriptu dramatického pohrobka, jenž nalezený fragment ne právě nejšťastnějším způsobem doplnil.

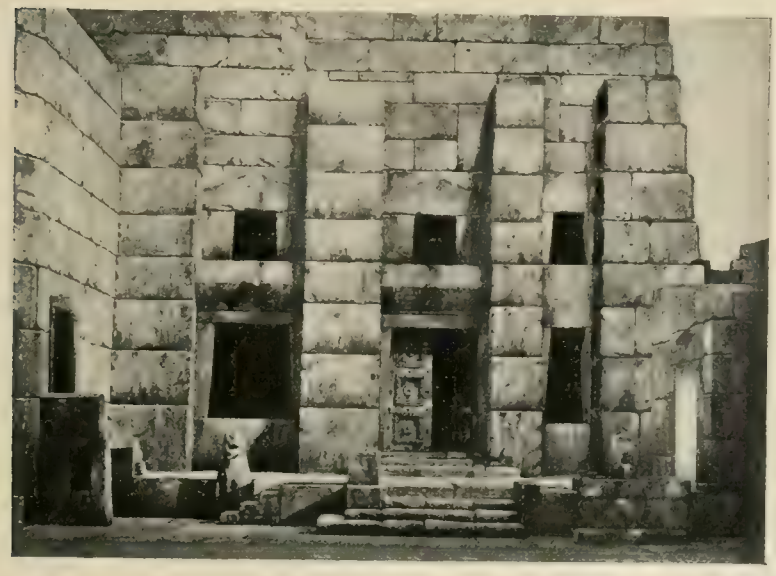

DEKORACE „ELEKTRY“ V NÁR. DIVADLE V PRAZE.

Jubilejní oslavě polského básníka i dílu přeloženému se vzornou péčí Františkem Kvapilem a přijatému Národním divadlem, věnovali jsme pozornost již v červencovém čísle Máje roku loňského. Můžeme se proto obmeziti pouze na několik poznámek o představení samém, jež v celkovém svém průběhu poskytlo hledišti tolik cenných momentů, že posluchač byl aspoň částečně odměněn za hrůzy, ji-

miž je tato, snad svého druhu jediná tragedie, přeplněna. Chápeme proto úplně, že ani polská jeviště nemohla se dlouho odhodlati k tomu, poctíti památku svého poety uvedením tragedie této na scénu. Pro regisseura to byl těžký scénický oříšek. Jaroslav Kvapil má pro řešení takovýchto nesnází ověřenou způsobilost. Podal nám kalich, naplněný nahořklým nápojem, ale postaral se o to, aby doušků bylo co nejmíň, abychom celý obsah požili jedním rázem. Herci se znamenitě tužili, a byla to především paní Dostalová, která věnovala titulní roli veliké studium a diváku přichystala příjemný požitek. Strůjkyní vraždy, úlohu krajně nesympatickou a neživotní, provedla sl. Noskovás pozoruhodným hereckým úspěchem. Appartní charakterní studií pochlubil se pan Schlaghamer (kardinál Orsini), velice šťastně si založil ne právě nejvděčnější svou roli (Tomasco) pan Matějovský. Pánové Hašler, Želenský a Mušek jakoby cítili, že je třeba zdůraznit jednotlivé momenty hry, aby rozechvělé publikum našlo náhradu aspoň v detailech, a proto věnovali svým rolím péči nejsvědomitější. Na závěru hry ozvalo se několik hlasů, jež dojem velice rušily. Dobře se osvědčilo obsazení lític dámami: paní Danzerovou, Hübnerovou a Matějovskou. J. H.

RUDOLF VÁCHA vrátil se po mnohaletém pobytu v cizině z Paříže do Prahy, kde nalezl četných přátel svého umění hlavně v kruzích aristokratických. Vácha je portrétistou a v Paříži, městě vžitých uměleckých potřeb, vrozené elegance a vyvinutého života společenského, jehož přirozenou součástí jest jistá vnější okázalost, osvojil si skvělou formu, švih kresby a lahodný soulad barev. Jeho štíhlé, elegantní ženy prozrazují dámy velkého světa vkusem svého úboru i nenuceností pohybu.

Vácha chystá soubornou výstavu svých děl v saloně Topičově; jako ukázku svého umění vystavuje zatím ve výkladní skříni Topičova knihkupectví portrét francouzské šlechtičny, diskretní v barvě, pevný v kresbě a životný v postoji i výrazu tváře.

STRAUSSOVA »ELEKTRA«, kterou Národní divadlo uvedlo po nejbedlivějším studiu a nejsvědomitější přípravě na svou scénu, dobyla nevídaného úspěchu. Originální dílo přes svou domnělou nedostupnost bezprostředně podmanilo si dramatickým výrazem svým i široké vrstvy, jež neubránily se mohutnému dojmu, vyvolanému zhudebněnou tragedií Hofmannsthalovou, přidržující se dosti věrně Sofoklovy »Elektry«. Richard Strauss, který až dosud znám byl u nás pouze jako vynikající symfonik moderní doby, dobyl hravě vítězství i jako dramatik, jehož pokrokové snahy vzbudily pozornost všeho hudebního světa již v předcházející »Salome«, kterou vytýčen byl dramatické hudbě nový směr. V době powagnerovské, zaplavené všemožnými epigony velkého reformátora hudby dramatické, objevuje se Rich. Strauss jako nová, zářná hvězda, jež k sobě rázem strhla pozornost všeho hudebního i divadelního světa. Provedení »Elektry« označeno bylo správně jako velký umělecký a kulturní čin, dle něhož lze posuzovati naši uměleckou vyspělost. Operní soubor Národního divadla skvěle obstál obtěžkací zkoušku, která do krajnosti síly jeho napjala. Dík energii, vytrvalosti a dirigentským vlohám chefa opery p. K. Kovařovice zazářilo originální dílo na jevišti Národního divadla v celé slávě i kráse a vzbudilo všeobecný obdiv. Ke zdaru celku znamenitou hřivnou přispěly: nedostižný výkon orkestru, prozíravá režie p. Poláková i vynikající výkony pí. Slavíkové, která v titulní úloze prokázala neobyčejnou uměleckou vyspělost, pí. Bobkové, sl. Valouškové, pp. Humla, Lebedy i mnohých jiných předních členů operního souboru, již s vervou ujali se úloh episodních. O díle samém budou se snad i u nás úsudky rozcházeti, ale o provedení dojista svorně vyzní sborem obdivu a chvály.

—v—

Z OBRAZÁRNY PRAŽSKÉHO RUDOLFINA. Sině galerie Rudolfinské neodpuzují přílišným ruchem diváků. Bývá tam tísnivé ticho pro globetrottery, kteří, zvyklí na šumný proud cizinců pařížského Louvru, drážďanského Zwingeru, florenckých Uffizií, mnichovské Pinakotheky i jiných proslavených sbírek uměleckých, procházejí občas poloprázdnými sály. Obrazárnu naši nelze ovšem srovnávati s bohatými galeriemi cizími. Než přes to najdeme tu mnohý zajímavý a cenný kus, ano, můžeme tu jakž takž — zvláště ve sbírce Hoserově — studovati i skupiny určitých uměleckých škol. Poměrně dosti bohatě zastoupeno jest tu umění hollandské. Vybíráme ukázkou obraz starého mistra ze slavné doby hollandského malířství. Obraz nelze určiti zcela přesně. Než dostal se do obrazárny Rudolfinské, prošel několika sbírkami, v nichž považován za dílo Rembrandtovo podle falešné signatury (Rembrandt fc. 1649). Jedině ve sbírce Le Brunově a v Rudolfině určen jeho autorem Aart de Gelder, Rembrandtův žák. Obraz náleží k nejlepším číslům sbírky. Představuje římského boha úrody Vertumna, proměněného ve stařenu a přistupujícího k Pomoně, bohyni zahrad, krásné a žádoucí, budoucí své choti. Umělec zobrazil ji v zajímavém ústroji své doby, v širokém klobouku, skvosty ozdobenou a s pomerančem v ruce, jako děvče severského typu, kypící zdravím a planoucí smyslným žárem, který prozrazují vlhké oči i masité rty. Tento dobový a raçový karakter obrazu — Pomona jest asi portrétem — možno přičísti k přednostem vzácného toho díla. —c—

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 31.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ADOLF HEYDUK:

JAK VE VINETĚ.

Jest v duši mé, jak v zapadlém kdys městu,
jak ve Vinetě, která znikla v moři,
už nelze nijak nalézti k ní cestu
a ona z mořských vln se nevynoří.

Jen někdy nenadále jako v stonu
se z hloubky ozve žalů plné znění,
jak hlasy předalekých trhlých zvonů,
leč plný zvuk a zvučný hlas to není!

To dumné znění do daleka spěje
a smutně po vlnách se dále vláčí
a srdce mé se při tom teskně chvěje,
až usne zas a mně je při tom k pláči.

OSAMĚLÁ PĚNICE.

Jak mne jímá osamělá
pěnice tvůj zpěv;
tam, kde's ondy hnízdo měla,
není živých dřev;
vše zničeno v bouře hněvu,
vykácen je les,
vůkol, kromě tvého zpěvu,
nezní jiný hles.

Stýskáš sobě, přeubohá,
znám ten teskný hlas
a mně v mechu vázne noha,
stojím zas a zas;
moje srdce vázne v tluku,
jak by chtělo stát,
vrásčitou naň tisknu ruku,
chci mu síly dát.

K čemu má zde tesknit dále
má i tvoje hruď,
ubohé ty ptáče malé?
mlčme, konec buď!
duše má tě doprovází
v stejném žalu as;
za života strmou hrází
bude nám snad snáz!

Odletíme spolu tedy,
všecko je to tam,
zbyli jsme zde naposledy,
ty i já zde sám;
nač ten nářek usedavý,
nesme jen svůj kříž,
ukloňme své šedé hlavy
klidně k ňadrům již!

JAROSLAV ČERNÝ:

KTERAK DO VLASTĚJOVA VOJÁCI PŘIŠLI.

Nepatrný genre.

Srpnové slunce svítilo teple do zad staré Burešky, když roznášela po Vlastějově dopolední poštu. Nebylo toho mnoho: pro pana řídícího Národní Listy, panu faráři Čecha, panu lékárníkovi Mastičkovi Národní Politiku, jejíž ještě tři exempláře šířily tu lidové názory o denních věcech, do zámku Vaterland a židovi Krausovi Tagblatt, vesměs čísla včerejší, v následcích odlehlosti Vlastějova od centra české kultury, jakož i předpotopního spojení, kombinovaného železničního a poštovního. Kupec Šercl dostane dnes několik cenníků německých vídeňských firem a ohlášení návštěvy obchodního cestujícího, ovšem také z Vídně. Obchodní Praha na Vlastějov docela zapomínala... Pak nesla Bureška ještě několik psaníček v ruce... a mimo to dnes ještě veliký, úřadně zapečetěný dopis panu starostovi, od hejtmanství.

Bureška, aby nemusila brejle každé chvíle nasazovat, nosila je při rozdílení pošty pořád, a vypadala v nich jako dvorní rada, třeba že ve Vlastějově nikdo nikdy žádného dvorního radu neviděl, snad ani radu vůbec, vyjma radní obecní. Poněvadž brejle Burešce překážely v rozhledu do dálky, brkala baba každou chvíli o kamení, jehož po náměstí se zbytečně povalovalo habaděj; kamení tak lítalo na všecky strany a poněvadž Bureška stářím poněkud do předu byla nachýlena, vypadala její chůze jako let bohyně války, tou atmosférou, ostatně klidnou. Porovnání dnes, jak uvidíme, i jinak docela případné.

Teď, jdouc od řídícího rovnou k pulmistrovým Řehákovým, neustále obracela tu velikou obálku, nechápajíc, co to pan hejtman od pana pulmistra asi chce. Vlastějov, nemaje sám žádných ouřadů, vyvíjel se celkem mimo státní dohled, až na jeden den v měsíci, kdy tam býval tak řečený »soudný den«. Už pan pošvajstr, jak říkala Bureška svému chefovi v nedostatečném porozumění oficialního titulu ve druhém jazyku zemském, odtud na hony vzdáleném, se nad tím velkým psaním pozastavil, bezděky k němu přivoněl, jakoby to byl nějaký voňavý lístek lásky a kladl Burešce na staré její srdce toto:

»Daj' to tam hned, jak půjdou od řídícího, ať zvíme, co pan hejtman chce.«

Proto Bureška dělala teď dlouhé kroky a byla by jistě vyřídila rozkaz páně pošvajstrův už sobě k vůli, kdyby se jí nebyla namanula do cesty sousedka Vokounka, jdoucí se dvěma konvemi pro vodu do kašny, tvořící asi tak geometrický střed obdlouhlého náměstí. Kdybys řekl »návsi«, Vlastějovští by ti natloukli.

»Slyšela jste ten špektákl, viďte?« tázala se Vokounová Burešky, bydlící od ní ob chalupu, v Městecké ulici. »Chlap ošklivá, zas hrom ze sudu ho omráčil....« A ještě přidala slovíčko z oboru zoologie, o němž nikdo by nehádal, že znamená vlastně toho, jemuž ona, Vokounová přísahala věrnost, na věčnou, ach, věčnost...

»A já myslila, že už se polepšil,« Bureška na to. Bylo jí příjemno, pobaviti se chviličku a vyslechnouti podrobnosti včerejší bouřky, která se snesla na manželský přístav Vokounových, když Vokoun se v noci vracel opilý jako snop. Vokoun byl řemesla svého zámečník, ale řemeslo to chmelem jemu zarůstalo. »Vždyť ondyno tolik sliboval.«

»Ale, to on slibuje každé ráno,... a už dopoledne má hlavu pod víchem.«

Obě tyto babky stály teď vedle silnice, podle dvou konví, které tu civěly jako lokajové na svoje panstvo, nedaleko kašny a pod churým akátem, který s několika stejnými druhy měl úkolem, okrašlovacím spolkem jemu uloženým, dílem krášliti městečko, dílem vrhati stín; oba tyto úkoly se mu však valně nedařily. Báby ty, Bureška a Vokounka, byly v této chvíli jediné, které representovaly na venek vlastějovské obyvatelstvo, jehož jest dohromady něco přes tisíc dobrých, venkovských duší. Neboť po celém náměstí nebylo mimo ně živého lidského tvora; tvorů vůbec bylo tu ovšem hojněji, neboť u kašny, kde ve vlhku kolem dokola rostl trávník dost pěkně zelený, pásly se husy prvního radního Strnada, na dvou nebo třech prazích při straně severní hřály se kočky a psů po náměstí pobíhalo několik druhů. Přišli druh ke druhu, očuchali se se všech stran, poznávali v sobě staré známé, neboť scházeli se takto na náměstí každé chvíle, a pak se zase rozběhli poskočivše, pozastavivše se u některého rohu nebo patníku, a jakoby byli povinnost nějakou vykonali, pobíhali zase vesele dál, za cílem zdánlivě neurčitým.

Vlaštovka nějaká zasvištěla vzduchem, z komínů se kouřilo k modré obloze, ve Vlastějově vařili oběd: tady maštěné nudle, tam noky, jin-

de škubánky, u Šerclů snad »semlbábu«, u Řeháků lívanečky, kdežto v hostinci u Skřivanů pekla se buď vepřová nebo telecí, k vůli hostům. U každých vrat byl bys podle vůně poznal tak přibližně charakter majitelů. Jenom v neděli zevšad to vonělo a dokonce u hospodářů Krajíčků pro dobrý kousek našel se koutek; mívali husu. Z okolních lesů, docela blízkých, táhla sem smolná vůně a přes to, že sluníčko už silně rozpalovalo vzduch i žízeň alkoholiků, bylo tu příjemně a milo.

U krámu žida Krause zacinkl zvonek; bylo to slyšet po celém náměstí a domorodové poznávali to podle zvuku. U Šerclů to zvonilo měkčeji, ne tak dotěrně a pronikavě, jako u těch židů. Ze dveří krámových vymotal se Václavíček, domácí pobuda a muž, který rozhodně nesouhlasil s obecným míněním, že nic nemůže člověku bez práce přijíti. Jakož vůbec Václavíček veškeru filosofii lidovou na hlavu poráželi: na poli se nepotil, v komoře se nemodlil a přece hladem neumíral; dokonce často i koláče jídal beze vší námahy. Hned po ránu dušičku políval a na večer i ocet Krista Pána by vypil. Jinak byl poněkud Sokratovi podoben, poněvadž většinou na vlastějovském foru se zdržoval, mluvil tady, arci ponejvíce sám k sobě, a pronášíval pravdy, podle kterých se však nikdy sám neřídil.

Teď se dovrávoral ke skupině obou žen, zabraných v úvahy o darebáku Vokounovi.

»Paní Vokoun...« blábolil Václavíček; buď že na poslední slabiku jazyk mu nestačil, anebo to byl germanisující vliv jisté dolnorakouské trestnice, ve které Václavíček po nějaké příliš divoké opici několik let střízlivěl... »Řeknou tomu jejich, řeknou... aby tolik nepil... opilému se i pán bůh s cesty vyhne...«

»Jdeš, ty ožralo jedna,« odsekla mu Vokounka, »taky už z rána jsi pod obraz.«

»To nic... jen mu řeknou... ať si raději koupí housku... to je zdravější..Kdyby mně tak půjčili dva krejcary, jeden voni, a jeden paní Burešová...«

Žádná z obou dam nechtěla přistoupiti na tento návrh, když v tom se ve dveřích lékárny nedaleko objevil apatykář Mastička. Slyšel na náměstí hovor, nechal doverských prášků, které rozděloval do papírků, a pospíchal ven, co se to děje. Stal se tak bezděky deus ex machina dramatu, které se rozvíjelo pod akátem, neboť Václavíček, shlédnuv lékárníka, zablábolil vesele:

»A,... to on mi pan lékárník půjčí...« A popošel k lékárně. »Prosím jich, pane apatykář..«Spustil cosi o velikém hladu a nouzi. Lékárník, v pevném přesvědčení, že krmí hladové, dal mu žádaný obnos.

»A tak to já musím ještě k paní Krausové... zapomněl jsem jí něco říct,« povídal Václavíček, jakmile ucítil drobnou minci v červené, alkoholem prosáklé dlani. Jeho tvář a jeho ruce byly naduřelé, a zdálo se, že kdyby se kdekoli řízl, tekla by z něho kořalka, nebo kdyby chytil, že by hořel modravým plaménkem. A už se mu huba smála a motal se zpátky ke Krausovým.

Vokounová zatím pospíchala ke kašně a Bureška letěla k pulmistrovým. Nebýt pana lékárníka Mastičky ve dveřích lékárny, těch psů, jakož i hus svrchu zmíněných, Vlastějov byl by pro tu chvíli vypadal jako městečko kouzlem obestřené.

Od Krajíčků zahrčel vůz, dlouhý fasuněk, zadkem napřed; mohutný čeledín strkal ho napřed a děvče, také mohutné, mu pomáhalo. Za vozem vyletěli tři kluci. Zatím, co děvečka se vrátila a čeledín zapřahal, vyšplhali se nahoru a tropili tam neplechu, houpali se na řetězech, oživovali náměstí a vyvraceli legendu o kouzelných poutech...

Bureška šla rovnou do kuchyně, za nosem, dělají-li dnes u pulmistrů opravdu lívanečky nebo svítek. Ať je jak je, něco z toho dostane a duševně se už oblizovala. Takovéto pšouresy jejího listonošského úřadu podstatně zpříjemňovaly její uběhaný život.

»Pán Bůh dobré odpoledne, milostpaní,« zdravila lísavě.

»Ale vítám vás, Bureško... co pak dnes tak časně?« divila se první žena v tomto městečku, stojící u plotny, celá červená — na mou duši... Burešce skákal žaludek. Lívance to sic nebyly, ale za to smažené dolečky, zardělé, líbezné, z části ještě se smažily na širokém rendlíku, z části už ležely na míse jako křesťané odsouzení k smrti v aréně.

»Pan pošvajstr mě sem posílá schválně... je tady něco od hejtmanství.«

»I pro pána, co pak to bude...« lekala se pulmistrová a utírala si honem mastné ruce. »Můj zaskočil na pole, však ho čekám každou chvíli... Snad abych to tam za ním donesla.«

»Ale kde!... darmo by se milostpán pulmistr polekal. Však se pan hejtman nezblázní,« dodala s nevelikou úctou k nejvyšším v tomto okresu vrchnostem. »Kdyby chtěli, já bych to tam donesla,« pravila pojednou, vzpomenuvši sobě na možné zpropitné a smažených dolečků větší počet; zůstanou na večeři. »No,« klonila se paní starostová k tomuto návrhu, nedbajíc zpozdění vší ostatní zdejší pošty, když v tom se ozvaly v průjezdě hřmotné kroky a hlava městečka Vlastějova se objevila. Hlava jako tykev. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Nehaním vás proto, ale dát vám nemohu nic. Nejste takovým nuzákem jako Příhrada, máte slušné místo, nejste předlužen a zdráv jste také. Přičiňujte se, nelakoťte, dbejte na pole a ta vám dají čeho budete potřebovat.«

»Co pak nepracuji, nedřu? Jsem útrata? Je v tom nějaká spravedlnost, když jeden má dostat všechno a druhý nic? Na to bych se podíval.«

»Člověče, vy mluvíte, jako bych byla povinna dávat. Dávám ze svého a ne z cizího, rozumíte? A kdybych měla ještě jednou tolik, vám nedám nic.«

»Tak? Tak dobře, to si dobře zapamatuji a u soudu budu dle toho mluvit. Potom se podíváme, koho to bude více mrzet.«

»Jděte už, jděte a svědčte, jak chcete. Na štěstí je takových sousedů málo a ti nás nezkazí.«

Vracela se k pokoji a Šimůnek naraziv si čepici loudavě šel ke schodům.

»Nic nedostanu?«, ptal se poobrátiv se.

»Ani haléře.«

»Když nic, tak nic, nějak to vydržím a ze statku mě proto nevyženou,« povídal hrubě a po tichu začal nadávat. Neposlouchala ho a rozladěně vracela se k účtům. Ošklivý dojem trval chvíli, měla pocit, jakoby pavouk jel po její tváři. Přejela si několikráte dlaní obličej a nutíc se, aby zapomněla, chystala se ke spánku. Dlouho neusnula a ráno ji bolela hlava. Teprve v kostele, ve kterém se shromáždila celá obec, maličko se jí ulevilo. Vidouc ten mrak lidu, jenž pokorně tu skláněl hlavy a bezděky se přiznával k svému souručenství, novou sílu čerpala a pohnutě přelétla ty ožehnuté, šedivějící hlavy, jež sem přinášely své stesky a své svízele, aby odtud vycházely posíleny a osvěženy k dalšímu zápasu. Pousmála se jejich slabosti, když při ohláškách zpozorovala, jak na ráz se hlavy zvedly a oči dychtivě se ke kazatelně upřely. To proto, že byly oznamovány ohlášky dolanského mlynáře, který najednou byl ohlašován. Zašumělo to zástupem, tváře se pousmály, zástup se zavlnil, ale už se jejich hlasy pojily k písni, která zahřímala kostelem.

O ženicha jsem přišla, myslila si vesele při návratu. Moudře uvažoval, že by potom jeho majetek vzrostl. Nic jiného nevidí, než majetek a lpí na něm s vášnivou láskou, která našla modlu. Plachá tvář jeho nevěsty mihla se jí před očima a jakási soustrast s neznámou jí zachvěla. Zlý bude mít život a věno, které do mlýna přinese, stane se jí těžším, než mlýnská kola. Nu, snad ani nemá tužeb, snad uvykla se dívat střízlivě a tvrdě na svět a nemá tušení, že také květy rostou a voní a zpříjemňují život lidský.

Lehká horečka z blížícího se soudu jí hýbala. Viděla houfující sousedy a vzpomněla si, že zítra tou dobou bude stát u soudu a vypovídat. Přála si, aby noc brzy minula a aby se zbavila břemene. Doma ještě jednou musila překonávat umíněnost Ludvinu, která chtěla zítra jeti sebou. Rozplakala se na loži a vášnivě vyčítala, že si přeje, by byla bez starosti živa, aby sestra se nevdávala a ona mohla sama jejích peněz užíti. Trnula ve svém srdci a tázala se zoufale, jak je možno pronášet taková zlá slova, která zraňují a o nichž Ludva ví, že jsou nespravedlivá a nepravdivá. Měla příkrá slova na rtech, ale jediný pohled na sestřiny nohy, které náhodou vysunula, naplnil ji hrozným úžasem.

»Máš oteklé nohy a chceš jet se mnou?«, řekla ku podivu mírně.

»Nic to není, nedělá mi to obtíží,« tvrdila Ludva zlostně.

»Obuj se tedy, ať vidím, že budeš moci celý den stát a chodit.«

»Obuji se,« souhlasila umíněně a spustivši se s postele, shýbala se pro trepky. Ale otok ji zabolel. Zarazila se, trepky navlékla a přešla pokojem. Když se vrátila k loži, mlčky se položila, ke zdi obrátila a tichý pláč zachvěl jejím tělem.

»Vidíš, ubožáčku, jak jsi churavá,« politovala ji něžně a sklonivši se nad ní líbala ji a hladila. »Není ti líto, že jsi tak ošklivě mě podezřívala?«

Ludva ještě usedavěji se rozplakala a nechávajíce se líbati, oplakávala něco víc než pouhé zmaření výletu. První veliké a děsivé starosti přiblížily se k její duši a svíjela se ve spárech příšerných stínů, které vyrůstaly před jejími myšlenkami. Helena čekala stále tento hrozný okamžik, když přišel, cítila, že si dosud jasně nepředstavila celou hloubku bolesti, kterou jí bezprostřední jistota smrti sestřiny způsobí. Vyseděla u ní celé odpoledne a ještě večer, když Ludva usnula, seděla u ní, myslíc na ni a tiše plačíc, aby sestry neprobudila.

»Požádám Mituru, by brzy přijel,« povídala ráno, když před odjezdem u lože nad Ludvou se skláněla a ji líbala.

»Neříkej mu, že mi není dobře,« prosila Ludva úzkostlivě.

»Nic mu neřeknu. Napíšu zítra panu doktorovi, aby ošklivý otok zahnal. Jen buď celý den klidná a vzpomínej si, že budeme o tobě hovořit.«

»Budu vzpomínat a vy také vzpomínejte,« prosila vroucně a provázela sestru pohledem až ke dveřím. Když sestra zmizela, zase se ke stropu zadívala a snažila se předvolat představu Miturovu. Ale místo té vracela se úzkost, jež ji včera chytila a smutek zatáhl její duši. Plakala, když matka k ní vešla a matka vidouc její slze, plakala s ní.

»Jsme jako dvě opuštěné větve a nebýt Heleny, zahynuly bychom,« naříkala matka se stařeckou malomyslností.

»Opravdu, ona jediná má o nás starost a ještě jí působíme bolesti. Už nikdy víc jí nebudu vyčítat,« slibovala v jakémsi horlivém nadšení, které však brzy vyprchalo a ustoupilo vzpomínkám na Mituru. Co asi dělá? Ptá se na ni? Má radost, když mu o ní Helena povídá? Nelíbí se mu lépe Helena?«

Heleny nenapadlo, jakými myšlenkami se Ludva mučí. Sotva do kočáru usedla, vědomí důležitosti dnešního dne ji zaujalo. Starý Mitura už čekal na rohu a přisednuv, rozpovídal se živě, co dnes bude a jak to dopadne. Několik selských povozů jelo před nimi, plných svědků, kteří byli ke stání povoláni a záhy za městečkem předejela je skvostná panská ekvipáž s ředitelem a správcem. Za nimi jel dolanský mlynář, s nímž se vezli panští hajní. Mlynář kouřil furiantsky doutník a leže v rohu kočáru, cosi důležitě hajným vykládal. Nepozdravil ovšem a protože seděl Mitura vedle Heleny, nejevil chuti k nějakým vtipům.

»Pan otec jede svědčit proti nám,« zasmál se Mitura vesele. »Co chce svědčit? Je mladík proti nám, leta nemá a v městečku nezůstává. Jen aby se pánům zalíbil. Bůh milý ví, co by někteří lidé za panský úsměv udělali. Když si mohou třeba na roh panské sesle sednout, už je jim volněji. Od sedláka chtějí užitek a pánům dávají čest. Nic bych proti tomu neměl, zdvořilost je hezká věc, ale všecko na pravém místě.«

»Teď, když se ožení, nebude snad ani o selské mletí stát.«

»A to ne, to on je počtář dobrý. A z ostudy si mnoho nedělá. Za týden po soudu nás potká a bude se k nám mít jako starý kamarád. Ale já už k němu nepojedu, to ne, to bych se styděť musel. Kdo nezná sedláků, když je jim zle, ať jich nezná taky jindy. Hádám, že taky Šimůnek přešel na panskou stranu. Zaslechl jsem, že se trošťuje a hrozí. Přišel tedy přece.«

»Přišel,« přisvědčila. »Byli jsme však zkrátka hotovi.«

»To dobře, takových byste nabrala! Ale s Příhradou jste trefila. Nevěřil jsem a dosud nechci za něj krk dávat, ale drží se. Do hospody ani nepáchne a ve stavení je pokoj. Příhradka si nemůže vynachválit a velebí, jak jste jí život vrátila.«

»Jsem tomu ráda, srdečně jsem ji litovala. Taková žena vede hrozný život a není divu, kdyby předčasně umřela. Těch už neopustím i kdyby snad tu a tam Příhrada se zapomněl.«

»Někdy on přece si z kopýtka vyhodí, ale nebude to zlé, stydět se bude. Začíná dělat hospodáře a jak si člověk na sobě dá záležet, všecko se v něm změní. Jen aby Pán Bůh dal a dobře jsme pochodili. Věřte mi, žádný užitek mi z toho nekouká, ale tak mi je, jakoby šlo o celý můj majetek. Na dvacet roků by nás to zarazilo, nic by se v obci s lidmi nepořídilo. Lidé dosud si myslí, že postavit se proti velkostatku znamená tolik, jako bojovat s nepřemožitelným protivníkem.«

»Pan doktor nám dal velkou naději, musíme mu důvěřovat,« řekla Helena rozšafně.

»No, to mne taky těší. A radost z něho mám. Někdy mne zamrzelo, že jsem na něj tolik peněz vynaložil, počítal jsem kolik korců polí bych byl za jeho studie koupil a z těch že by měl na do smrti živobytí, ale teď už nelituji. A co potom, vyhrajeme-li? To bude závisti, dívení, povídání. Každý si bude dělat zásluhu a žádný nepomyslí, že nebýt vás, nikam bychom to nepřivedli.«

»Přeháníte. Vy jste duší toho sporu, vy jste všem oči otevřel.«

»Možná, že jsem já poznal, co z toho může být, ale co bych byl bez vás pořídil? Nic. Sedlák sedláka si neváží i kdyby mu modré s nebe dal. Na vás se dívají jinýma očima a protože jste vy bez váhání se k nám přidala a nic se nerozpakovala podepsat žalobu, věří, že se jedná bez falše a že nemusí se bát o svůj majetek. Však já tomu všemu dobře rozumím. Bude teď u nás veselo, už kolik týdnů se o ničem jiném nemluví a dlouho ještě se o ničem jiném mluvit nebude. A my vyhrajeme, všecko mi povídá, že vyhrajeme.«

Brzy byl rozjařen, brzy starostliv a když vjeli do města, div že z kočáru nevyskočil a k soudu neběžel. Ostatní sousedé stáli v malých houfcích před soudní budovou, čekajíce na ně. Mitura zaběhl k synovi a za chvilečku už ho vedl. Advokát pozdravil přátelsky sousedy i Helenu a vešli do vnitř. Zástupce nepřátelské strany stál v čekárně s úředníky a mlynářem. Tento jaksi rozpačitě sousedy pozdravoval a byl na rozpacích, má-li jít k nim, nebo zůstat. Na konec zůstal, stále zapřádaje se správcem rozhovor. Zástupce velkostatku při-

stoupil k Miturovi a vsunuv ruku pod jeho rámě, odváděl ho stranou.

»Snad toho hocha nepřemluví,« lekal se Mitura.

»Nebojte se,« chlácholila ho Helena s úsměvem. »Jedná se asi o pokus smíření.«

»Ať se smiřují s kým chtějí,« hodil rukou. »Dříve dělali oni pány, teď zase my si pány uděláme.«

Oba advokáti chvíli tlumeně hovořili, rukama rozkládali a starý Mitura dobře viděl, jak syn vrtí hlavou, krčí rameny a jen se potutelně usmívá. Dobře tak, dobře tak, pochvaloval si radostně. Nejsme kramáři, jsme sousedé a nic nepravého nechceme. Když písař počal vyvolávat jména, jaksi ostychavě vcházeli do prostorné síně. Ředitel se správcem šli k soudci, rukou potřásli a rozhovořili se. Sousedé pozorujíce žárlivě počínání úředníků, lekali se, že se jim zle povede. Starý Mitura přešlapoval, odkašlával a byl by rád syna upozornil, to že je krásný soud. Ale syn klidně se posadil a rozloživ spisy, čekal na počátek líčení.

Ticho nastalo, když soudce dal čísti obě žaloby, velkostatku i sousedů. Když byla čtena žaloba velkostatku, sousedé se na sebe dívali, hlavami vrtěli a mračili se. Všecko tam bylo překrouceno, jinak líčeno a oni věřili, že tomu bude dáno víry. Jen starý Mitura se uškleboval a jazykem olizoval své rty. Se syna očí nespustil a když viděl, že je tak klidný, nutil se také do klidu. Po přečtení žalob tázal se soudce, je-li možný smír.

»Proč ne,« začal ředitel přívětivě. »My jsme ochotni podat ruku ke smíru, musí však podmínky býti přijatelné. A jsem jist, že by většina těch pánů ráda se smířila, ale oni jsou poštváni.«

»Smím se ptát kým?«, ozval se Mitura a pokojně se před ředitele postavil.

»Na tom nezáleží, kým, my víme, kdo štve.«

(Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Všichni přítomní, až na starostu, který byl zamyšlen, přikývli. — Jsme přece lidé — opakoval Vejdomek — a víme všichni, že v takové psotě, jaká co nejdříve v horách nastane, ani kavka nenajde svého zrna, nad to člověk, tulák a obejda pořádné živobytí. Ať Sylvan tu a tam vypomůže při práci, pěkně po čísle, den za dnem, a když nebude dělat dobrotu, nebo omrzí-li nás, můžeme ho na jaro opět z obce vypovědět.

Mluvčí opět odplivl a sedl si, zálibně se usmívaje všeobecnému souhlasu, jímž byl jeho návrh provázen.

Pouze krejčí Vavřínek vystrčil svou kostnatou ruku a zaječel: — A což zákon? —

Kmotr Vejdomek, který krejčího neměl rád, poněvadž bral jakési rebelantské noviny, zarazil mu však záhy řeč prudkým odseknutím: — Zákon? Jaký zákon? Zákon jsme my! —

Sousedé znovu hlučně souhlasili. Byl již večer a mnozí pospíchali do hospody. Záležitost pozbývala zájmu.

A tak zůstalo při návrhu Vejdomkově, kromě zmíněných důvodů také proto, poněvadž té chvíle do starostova dvora vjížděl městský zvěrolékař a k dalšímu jednání nebylo času.

Několik sousedů odebralo se do maštale, podívat se na hříbě, jež bylo těžké a čilé, ostatní rozešli se buď do hospody, nebo k rodinám.

Záležitost Sylvana byla tím vyřízena a více se o ní nikdo nestaral. Od zítřka měl každý ze sousedů právo jeden den za skromnou stravu využitkovati obecního tuláka k svým potřebám a pracem. Ostatní ponecháno osudu a běhu příštích událostí. Neuvykli v šišatých chaloupkách lámati si hlavy nejistou budoucností. Domácí serbus, tajemník a ponocný zároveň, levá ruka paní starostové, donesl sám ještě téhož večera Sylvanovi obecní usnesení.

Tulák seděl u otevřeného okna a hleděl zamyšleně na náves, jakoby se nemohl ani rozloučiti s pohledem na dědinu, temnící se les a na to vše, po čem toužil a co ho po leta tak neodolatelně lákalo zpět! Kořeny trudného života a jeho lásky k lidem tkvěly hluboce v té neštědře bohaté půdě. Jeho srdce srostlo s jejími záchvěvy. Jeho duše tisíckráte prožila všechny životorodné proměny zeleně a všeho citlivého, sama výslední složka tolika živelných, neklidných sil.

Mdlé šero rychle spouštělo své mlhavé opony protkané perlami a hned po té po částech počal mizeti i prostý obraz krajiny před Sylvanovými zraky. Leč on i při houstnoucí tmě viděl ho stále, stále a jasněji, v křišťalné průzračnosti a v ostrosti podivuhodné. A všichni ti, kteří kdy žili a odešli na lesní hřbitov oddechnout si, či do života za novými útrapami,

přešli v této rozčarované chvíli vzpomínkovým tím obrazem, od starého učitele s měkkou rukou až k malé, plavovlasé Martě, nevlastní dceři pasákově.

Na všechny Sylvan jasně se pamatoval, tak jak je viděl v nedělích a o svátcích v staromodních jejich úborech, s pohyby umírněnými a tváří důstojnou. Zdravil je také všechny tiše svojí vzpomínkou jako dobré přátele a oni usmívali se odvděkem na něho vlídně a dobrotivě. Mnozí z nich ještě když zacházeli za chalupy, ohlédli se a pokynuli mu přívětivě. Tak se mu alespoň zdálo.

A náhle zčernalo vše, obraz pohasl, zjevy rozplynuly se — obecní serbus stál před Sylvanem a oznamoval mu, plně vědom své důstojnosti, příští způsob jeho života. Zítra k prvému radnímu Kohoutovi, pozítří ke konšelu — — —

A tak podobně, od jednoho ke druhému, pěkně po pořádku. Sylvan neodpovídal. Jen hlavou kývl na pozdrav, a aniž by si déle všímal obecního posla, vracel se do jizby pasákovy svým volným, nehlučným krokem, aby s příštím jitrem počal opět svůj jednotvárný bídný život.

* * *

Po suchém podzimku nadešla ostrá zima a s ní obvyklý, toporný klid do zasněžené dědiny.

Uvykli v chalupách po leta bezpečnému tomuto odpočinku a nelámali hlav starostí, že by mohli býti kdy ze svého zimního klidu nějak vyrušeni.

A přece onoho roku, kdy Sylvan vrátil se do rodné obce, zimní dřímoty náhle byly zaplašeny neočekávanou pohromou... Těsně skoro před vánocemi starý mlýn konšela Brychty ohrožen byl nebezpečným půlnočním požárem, a jen pravému úsilí všech sousedů podařilo se zachránit vetché to stavení od dokonalé zkázy.

Po vsi ihned hádali na ohnivce a šeptali různá podezření, neboť hlasitě usvědčit někoho z četných nepřátel Brychtových nikdo se neodvážil. Pouze hajný Fabián, který, bůh milý ví proč, od prvého spatření byl zapřisáhlý nepřítel Sylvanův, v hospodě zcela veřejně tvrdil s veškerou určitostí, že zahlédl nedlouho před ohněm obecního tuláka potloukati se kolem mlýna. Uvěřili mnozí vyslovenému podezření, neboť Sylvan nedovedl si získat přátel, ani přízně. A tím počalo také jeho utrpení, ač do očí nikdo nemohl mu říci nic nečestného — nanejvýš jen tolik, že příliš mlčky, stále jako zasněn, konal přidělené mu práce, oči vytrvale upřeny do dálky, duši nepřítomnou. Ve vsi nedovedli však pochopit samotářskou tuto duši. Nemohli uvyknout podivnému tomuto způsobu Sylvanovy práce, při níž nebylo marných řečí a zbytečného nadsazování, jak u nich bylo zvykem. A tak, aniž snad věděli jasně proč, po všech staveních, kam docházel za nuznou stravou, počínali zvolna nenávidět tichého toho člověka, který nikdy nikomu neublížil, s dětmi si hrál, účinný byl a do práce jako kat. Ale jim všem, dychtivým nových zpráv ze světa, jehož nepoznali, a který Syvan křížem krážem prošel, bylo by milejší, kdyby obecní nádeník méně byl pracoval a více hovořil o svých zkušenostech.

Sylvan však důsledně vyhýbal se večerním přástkám a sousedským šplechtům.

Takový to byl podivný člověk! K nikomu z nich přilnouti nemohl. Pouze se starým pasákem, který zvolna ztrácel zrak, shodnul se obdivuhodně a sdělil mu ochotně všechny příhody, jež zažil na svých potulkách. Neveselé, samotářské...

Podezření s požárem jen potupně se usmál. Jak bylo jen možno obviňovati ze zločinu, neb násilí jeho, Sylvana, který po špičkách chodil, aby země, kterou miloval horoucně a vřele, necítila snad bolestné tíže jeho mladého, statného těla, a jenž hladil laskavým pohledem staré došky, líbal vrásčité pně vysílených stromů a k srdci tiskl hrst uschlé prsti ze školní zahrady, již nosil, jako ochranný amulet. Ani pasák nevěřil podezření hajného. On jediný snad, jemností kmetského věku, vycítil veliké dobro a horoucí lásku k rodné hrudě v dobrodružném srdci Sylvanově. Ale dědinou po veřejném obvinění Fabiánově kolovala ta pověst s důslednou vytrvalostí a působila neustálé jitření.

Přešly neveselé Vánoce, o nichž obecní pasák naposledy vytruboval. A jakoby tušil konec svého neradostného života, když na zasněženou náves za svaté noci vešel, do pastýřské polnice vdechl veškerou svoji lítost a životní žal. Pak nástroj políbil, jakoby s ním se loučil a do pastoušky se vrátil stařec sotva na nohách se držící... aby již odtud nevyšel. Smrt kmotřička seděla již na prahu. Nečekali dlouho on ani ona.

Jednoho jitra ke konci února nalezl Sylvan svého jediného přítele vychladlého, ležícího ve stáji mezi ovcemi, které rozprchly se do všech koutů a bečely uděšeně.

Tehdy mohl se Sylvan dobře státi pastuchovým nástupcem, kdyby toho mlýnského ohně nebylo. Ale i tentokráte hlas hajného Fabiána rozhodl a starý pasák nahražen starostovým pacholkem, který z opilosti v sekačce přišel o pravou ruku.

Pohřeb stařečka odbyli zkrátka. Sotva tucet sousedů, že se sešlo. Co také s chuďasem a srdcem opuštěným!

Ani Marta nedošla na pohřeb, ač jí Sylvan toužebně vyčkával. Snad ani nezvěděla o otčimově smrti v čas. Země byla ještě tuhá, když ho pohřbívali, ale jemné tušení dalekého jara probouzelo už podzemní kořínky.

Lesy nebyly již zavěšeny tak těžce a stráněmi tu a tam prokmitl vymrzlý drn. — — —

Hned prvého večera po pohřbu znesvářil se nový pasák se Sylvanem a to byl zřejmý počátek blízkých konců.

Starostův pacholek byl drsný chlap, neurvalý a sprostý. Vtipkoval hrubě o nebožtíku, a když Sylvan napomenul ho krátce, ale rozhodně, vznikl prvý spor a pak to šlo každým dnem stále zlověstněji. Nový pastucha poštval celou dědinu proti Sylvanovi a lstivě využitkoval požárem rozjitřených myslí ke svým černým záměrům.

Neuplynul ani měsíc a palice znovu kolovala po konšelech. I tentokráte mělo být rokováno o Sylvanovi.

Ale ten nevyčkal ani konšelské úrady.

V noci před radní hromadou rozloučil se s obecní pastouškou, obešel v pozvolném oblouku ves a vzhůru k lesům se pustil, aby v nich zapadl a snad navždy zmizel očím všech. Nikdo nevěděl o jeho odhodu. Jen bezlisté ještě vrby na cestu zachřestily mu tenkými pruty svůj pozdrav. Jako dávnému, milému příteli..

Část druhá.

LES.

Byl tichý a vážný. Do dále i šíře táhl se jako veliký temně smaragdový mrak, který jen málo místy, prosvital měkce světélkujícími mýtinami. Zelené tyto ostrovy světla a bříz, které zde tiše žily svůj křehký život, plný pohádkových tajemství, objevovaly se nejčastěji v blízkém sousedství pramenů a studánek. Pěšinky, plné fialového a bílého vřesu, který zvláště vyhledávají lesní ženky pro své temné kadeře, vedly k nim a přiváděly zbloudilého chodce k číši osvěžujících krůpějí. A zase odbíhaly od tohoto pěnivého stříbra a roztavených křišťálů křivolakým plazením do hlubokých a jemně ztemnělých lesů, aby v nich posléze zcela zmizely. Jako cesta za marným štěstím a klamnou útěchou.

Suché jehličí praskalo tu rostoucím kvašením země, která tušila jaro. Neprošlo sice ještě lesem, ale přeletělo již nad ním a vrcholků dotklo se blankytnou řízou s bílým, širokým pasem na okraji. Rezavá veveřice, jež je zahlédla ze strážného svého koše, upevněného směle na stěžni nejvyšší sosny, nemeškala ovšem ihned rozhlásiti slavnou tu novinu, že se vrací ptáci a Vesna pozdravuje kraje. Starý, šedivý zajíc, který pamatoval několik zim a prvý zaslechl milou tu zvěst, zapanáčkoval radostně, jako nezralé mládě. Pošetilý! Dosud ho pálilo několik kousků sekaného olova od selské zbrojnice předešlého léta, v němž odvážil se příliš daleko do zeleného pole, a již opět zatoužil po nebezpečných dobrodružstvích a veselých předháňkách s těžkopádnými chalupnickými psi.

To již jeho nevlastní bratr, divoký králík, který si vyhrabal teplý pelech pod smrkovým kořenem, byl mnohem opatrnější s projevy jarního rozveselení. Jen slechy zastříhal, hlavou v obloučku pohodil a znovu na pravý přední běh si ulehl, aby ještě trochu popřál odpočinku svým zlenivělým svalům, nežli skutečně nastane i pro něho pravá jarní lopota.

Ale země chvěla se již ve všech svých kořenech radostnou předtuchou živného probuzení. Tajemné vzrušení dráždilo všechny atomy k plodnému tření. Splývaly ve vzájemném proniku, dělily se a množily, ke světlu vysílajíce zímomřivé, žlutě bledé kořínky — budoucí záruky květů a zeleně.

A již také zlaté petrklíče otvíraly poklady země, prvé bílé sněžiny sedmikrás se roztančily, podběl zastříbřil, růžové keře lýkovce rozvoněly opojivě a nejsmělejší, temně modré a rudě fialové podlésky rozběhly se ustupujícím jehličím. A za nimi, jako za královským průvodem, rokoková sněženka, útlá a upejpavá, s hlavičkou stále skloněnou objevila se v jejich středu. V necelých čtrnácti dnech všude bylo plno zářícího a šumného života.

Rusovlasý pidimužík, který bydlel v opuštěné skrýši krahujcem uštvané lasičky a obchodoval se zlatými mouchami, usedl na větev malého stromečku a rozhoupal se rozpustile, až celý stromek se rozkýval.

— Jaro, Jaro je tu! vykřikoval rozjařeně, — Slyšíte, ospalé stromečky, jaro, jaro je tu!

Když pak nikdo neodpovídal jeho volání, seskočil, po starém, tuhém listu leknínovém přes studánku se přeplavil a vzhůru na cestu do sousední paseky se vydal na výzvědu.

Ale již po několika skocích zarazil se udiven a překvapen.

V lesním tichu ozvaly se vážné a volné kroky, a hned po té objevil na mýtině vysoký, statný muž s tváří osmáhlou a pažemi volně spuštěnými podél zdravého těla.

Vyděšený pídimužík měl právě sotva času uskočiti za strom, neboť těžký krok osamělého chodce již hrozil mu smrtelným nebezpečím. Ale Sylvan, jak se zdálo, neměl pro cestu, po níž kráčel za cílem nejistým, valné pozornosti. Pouze krok jeho poněkud že umdléval. Nebylo divu! Celou noc prošel a jeho citlivé čivy těžce byly dosud rozrušeny oním podivným tichem lesa, které na pohled mrtvé, v podstatě jest přece jen stohlasým projevem všech oněch živelných vesmírových sil, z nichž je složeno.

Přes cestu kolem půlnoci ohnivý hejkal se mu mihl, ale Sylvan ani křížem se nepoznamenal proti zloduchu a ostatním zeleným pitvorám, které ho provázely.

Bolest odchodu dosud příliš věznila všechny jeho myšlenky a seslabovala všední smysl pro okolí. Želelo se zvlášť nějak těžce Sylvanovi staré, rodné dědiny, z níž byl vyštván, ale k níž vracel se stále ve svých vzpomínkách — o běda! — jak zatrpklých!

Chtěl odejíti daleko, daleko od ní, do světa bez soucitu, v němž žila celá jeho minulost, tuhá a neuprosná, aby zapomenul, zasnil všechno to krátké, mučivé štěstí, jež prožil v několika uprchlých měsících. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SLOVANSKÝ SJEZD V SOFII letošního roku řešiti bude snad i naléhavou otázku úpravy knihkupeckého trhu. Vedle úkolů hospodářských jest tato otázka — sama vlastně do značné míry také hospodářská — z nejdůležitějších bodů slovanského programu, poněvadž šťastné její rozluštění znamená usnadnění duchového proudění mezi slovanskými národy. Vidíme dobře, jak literatura tvoří nejmohutnější pojítko německých kmenů a jak přese všechnu jazykovou různost činí z Němců jediný národ. Literatury slovanské ovšem liší se jazykem i písmem a nelze je proto srovnávati s jednotným písemnictvím německým, přece však při dobré vůli a nějaké námaze dalo by se učiniti mnoho ve prospěch literárního sblížení. Na literatury menších národů slovanských by pak živější mezislovanské styky knihkupecké časem mohly příznivě působiti i po stránce materielní. Š.

CHVÍLE SLABOSTI jsou ve stejnojmenné veselohře Alfr. Capuse, kterou 30. dubna 1910 provedli v městském divadle Král. Vinohradů, okamžiky pomíjející náklonnosti k ženám u Roberta Vandela, stárnoucího ženatého seladona, jenž posud se ženám líbí a téměř bez vlastního přičinění nová srdce co chvíli dobývá. Poměrem příběh počíná (s Juliettou, která se přichází loučit, ježto se provdává a odchází do Havru zaujmouti hotel, který najala) a poměrem končí (zase v Havru v jmenovaném hotelu schůzkou Robertovou s vychovatelkou jeho dcery Adriennou, která je do svého zaměstnavatele dlouho po uši zamilována, až se na sklonku hry dozví o tom i Robert, ježto však jeho manželka přijíždí za ním, opouští ho Adrienna a odjíždí za moře). Gros děje, lze-li soubor episod a episodek, jež jsou vyvíjeny autorem sic uměle a zajímavě, ale ne vždy docela pravděpodobně, plní však poměr Robertův s příbuznou jeho Hortensií Vilmenardovou, která však tak jej zaměstnává a tolik starostí mu způsobuje, že jej záhy omrzí. Pro větší radost publika přivádí Capus manželku Robertovu na jeviště vždycky, když se její choť s některou dívkou líbá. Ale ta nebéře spády manželovy příliš tragicky, jako u něho nezasahují chvilkové lásky jeho těkavé mysli příliš hluboko. Třeba žádná z povah není přesně charakterisována a proto žádná nestrhne diváka ke hlubšímu zájmu o její osudy, v celku nepříliš rušné, leccos účinného dovede Capus na poli veselohry dnes ještě z problému manželské nevěry vytlouci. Ne-li víc, aspoň několik veselých scen, kořeněných zrnky moudrosti à la: »Žena ve skutečnosti není nikdy tak nešťastná, jak vypadá« a pod. Přes drobné slabiny hry a z části vleklý spád pobavila čtyraktová tato veselohra zvláště peprným a čiperným obsahem 4. aktu obecenstvo výborně. Úlohy hlavní i vedlejší byly v dobrých rukou, dámy zase excellovaly elegancí toalet, ve kteréž příčině má vinohradská scéna dobrou pověst, pan Jiřikovský sehrál svého Roberta zvláště ve zkroušených situacích posledního aktu neobyčejně působivě, maje v p. Hlavatém dobrý pendant manžela věrného a rozšafného. Slečna Šiblová vervním provedením milostného výjevu v dílně modistské podala nový důkaz své herecké zralosti, dcera Robertova sl. Baldové byla roztomilé »enfant terrible« (i toaletou případnou trefná). Z menších úloh upozornil na se tentokráte p. Švarc svým starým ženilkem, baronem de Tinois, pí Májová v úloze pořád klamané, stále důvěřující a vždy znovu odpouštějící ženy Robertovy, a Julietta paní Ptákové. Režii živě a vkusně obstaral p. Jiřikovský. a—e

ZLATÝ PTÁK. »Uranie« uspořádala zvláštní divadelní představení pro děti. Dostalo se nám do redakce pozvání, abychom se šli také podívat na pohádku, kterou napsala sl. Kar. Semerádová. Zlákal nás slibný pohádkový titul, a ten, myslím, byl asi píšťalkou, za kterou se drobotina hrnula v celých zástupech do divadla. Už hlediště stálo za po-

dívanou — to bylo dětských hlaviček, jako poupátek v máji na lukách! Nepamatuji se, že bych byl někdy viděl tolik dětí pohromadě. Jenom tu a tam bylo vidět dorostlou postavu, muže nebo ženu, která měla svůj podrost kolem sebe. Vypadalo to asi tak, jako strážné stromy, ponechané na pasece pro budoucí kulturu.

Pohádka měla jásavý, velkolepý úspěch. Však bylo také na ty drobné rozoumky dobře políčeno. Slečna autorka vypravuje o děvušce, kterou zlá, necitelná macecha vyhnala v zimě do hor pro růži. Špatně by byla pastorka pochodila, kdyby se byla ubožky neujala Sudička. Jak už to v pohádce bývá, musela se naše ubohá holčina podrobit různým zkouškám, aby dokázala, že je hodnou soucitu a velké milosti paní Sudičky. Nám větším ovšem připadaly dvě zkoušky, v nichž panenka skvěle obstála, trochu naivnince, až tuze prostince řešené — ale myslím, že náš soud v této věci není rozhodující. Dětem očka jiskřila napjetím, a když děvuška zkřehlým ptáčatům, sama hladová, rozdávala poslední sousto, slzičky zaperlily se v očích rozechvěných posluchačů. To je tak asi nejtenčí můstek pohádečky — člověk se bál, že praskne, že se zlomí, ale drobotina dala se do takového jásotu po závěru obrazů, dle našeho soudu ne právě obrněných, že jsme si v duchu řekli, že snad už tomuto kouzlu vůbec nerozumíme, že jsme už trochu otrlí, něco tak něžného chápat a vnímat. Za to má pohádka v dalším svém průběhu pevnější půdu pod nohama. Panenka dostane se do země, kde se děly divné věci. Zlatého ptáka tam měli v kleci, který umlkl, přestal zpívat právě ve chvíli, kdy bylo stanoveno, že princ má si vzíti za ženu princeznu ze sousedního království. Jak pak neměl oněmět milý, hodný ten Zlatý pták, když princovi byl souzen náš ubohý, vyhnaný pastorek. To jste měli vidět a slyšet jásot dětí, když přichvátal na scénu udýchaný člověk, a oznamoval, že Zlatý pták zpívá, až se srdce směje, že se rozepěl právě ve chvíli, když vstoupila na hrad — Sudičkou chráněná děvuška. Drobotina začala z čista jasna tleskat. Nevíš věru, co dělat — zda sledovat děj pohádečky, nebo se dívat na spoustu dětských hlavinek a pozorovat jejich napjetí a jejich vzrušení.

Divy děly se v hledišti, když milý princ, jenž ztratil řeč, když pták oněměl, promluvil a panenku k sobě přivinul. Slečna autorka na tu chvíli jistě do nejdelší smrti svojí nezapomene. Desetkrát, ba víckrát ji její publikum vyvolalo. Pak následovalo to nejlepší a nejpůsobivější — cesta prince s princeznou za macechou, cesta dcerušky za vlastním tatíčkem, jenž div oči si nevyplakal a strachem o osud svého dítěte neumřel. Plakalo radostí všechno — herci na jevišti i ti drobní vyjevenečkové v hledišti, kteří natahovali krčky ze sedadla, aby byli jevišti blíž, jako vlaštovičky z hnízda, a očka měli, jak se říká, na stopkách.

Divadlo sehrálo pohádku sl. Semerádové s opravdovou pietou. Zdálo se nám, jako by teprvé průběhem hry vjelo do herců pravé nadšení. Vanulo k nim s jeviště něco vzácného, něco nebývalého — pravé, velké, povznášející nadšení, jež strhlo je ve svůj vír a dalo výkonům jejich posvěcení! K.

ANTONÍN BALZER: NA PASTVĚ

ČOKOLÁDOVÁ PRINCEZNA (od Paula Gavaulta) má svou zákulisní historii. Je to panenka, o kterou zápolili dva nápadníci — pánové ředitel Gustav Schmoranz z Národního a ředitel Václav Štech z Vinohradského divadla. V důsledku toho byla jí prokázána ještě další pozornost — byla totiž dvakrát přeložena. Jak se to stalo, nevím, rovněž není známo, proč Vinohradské divadlo, pro které veselohru přeložil lektor pan dr. Bořivoj Prusík, od svého dobrého práva ustoupilo — smlouva byla řádně vyhotovena — ale faktum je, že kousek byl uznán způsobilým pro obě přední scény a že tudíž na něm něco musí být. Má-li člověk povědět, co vlastně na veselohře lákavého, musí mluvit se stanoviska diváka, jenž byl, jak jsme viděli a slyšeli, s kouskem docela spokojen. Slyšel jsem, že ukázala se potřeba tu a tam leccos vynechat, ale proto přece uvízl leckterý vtip, jenž mohl docela dobře odpadnouti.

Veselohra stojí a padá s titulní rolí, která poskytla sl. Sedláčkové příležitost, ukázati svoji nepopíratelnou způsobilost pro úlohu takového lehčího gen

ALOIS BUBÁK: LES.

ru. Čokoládová princezna je dceruškou továrníka, milionáře, rozmarný tvoreček, jenž u vědomí svého ohromného věna leccos si může dovoliti, nad čím se i ve veselohře zamhouří oko. Umíní si, že si vezme nepatrného úředníčka z nějakého exotického ministerstva, podstoupí o svého vyvolence zápas s filigránskou slečinečkou, a netřeba podotýkat, že miliony i vytrvalost čokoládové princezny slavně zvítězí. Čím výbojnější je princezna a čím tužší je odpor vyvolence, tím pikantnější celá tato procedura, která získala hlavně tím, že figuru dobývaného žence hrál herec, jenž rozpaky, ve kterých se octl tento šťastný smrtelník, hrál s tak přirozenou komikou, že se neubránil posluchač srdečnému smíchu. Pan D e y l si snad ani není plně vědom, jak výborně působila naivnost všech jeho projevů i gest a jak skvostnou službu prokázal kousku svou až tuze bodrou grimassou. Dobrý byl pan W i e s n e r v roli malíře, světáckého papínka-milionáře obestřel pan S e d l á č e k noblessou těch kavalírů, kteří žijí a jednají tak, aby z nich nevyčuhoval bývalý pomocník nebo komptoirista. Výborně pochodil tentokráte p. H u r t, jenž z figurky ministerského podúředníka učinil skvostnou epizodku. Paní Č e r v e n á má

zvláštní dar — z ničeho tvořiti něco. Sehrála drobnou úložku tak roztomile, že byla radost ji poslouchat a sledovat její rozkošná gesta. Sl. Rydlová mile se zamlouvala skromností svého vystoupení, pp. ze Steinsberka, Matějovský a Schlaghamer kousku pomáhali, jak se dalo. Pan ředitel Schmoranz vypravil veselohru s vybraným vkusem. J. H.

NA PASTVĚ. LES. Až hluboko do polovice devatenáctého století žilo u nás umění výtvarné neradostným, plochým životem. Nebyla ta bída zjevem tak zcela domácím, ale byla větší než jinde. Kdežto ve Francii mistři studeného klassicismu viděli už vyrážeti pupence nového jara, u nás bylo mrtvo a smutno. Umělci byli krotcí, zakřiknutí, jejich umění nemělo silného, zdravého dechu, bylo prázdné, bezkrvé, lepší minulost sedmnáctého a osmnáctého věku byla zapomenuta. Teprve Mánesy nastal rozhodný obrat, skutečný vývoj. Zdánlivě neorganicky vyrůstalo české malířství z půdy tak mělce zorané. A přece jest tento vývoj v logickém spojení s minulostí. Noví lidé, vyšlí z ateliérů a škol starších mistrů, přinesli si k technice, které se u nich naučili, nepředpojatost a svěžího ducha, schopnost jasnějšího vidění a neotupený cit pro vnímání silných dojmů, prudčí var krve, podněcovaný výsledky ciziny. Dějiny českého malířství vylíčí nám někdy podrobněji postup generací, jich seřetězení, vývin, vlivy zahraniční a vyšetří i podíl českého ducha na pokroku, který se udál v dobách většího vzpružení národních sil. Co bylo dřív, zůstalo českému tělesu cizím, studeným a lhostejným. A přece jsou nám milé ty staré obrázky, tak pečivě prokreslené, nesměle na papír nebo plátno nahozené, klidné a mírné, jako lidé dobře vychovaní, kteří mluví uctivě tichým hlasem, nežádajíce si hlomozně pozornosti. Dnešní naše dva obrázky jsou zajímavými ukázkami cest, kterými procházelo české malířství. Kdežto kresba Balzerova (* 1771, † 1807 v Praze) nese ještě patrné známky umění století osmnáctého, energičtějšího a životnějšího při vší své povrchovosti, náčrt Bubákův (* 1824 v Kosmonosích, † 1870 v Praze) je z těch solidních prací, které zůstávají způsobně ve vykázaných mezích, postrádajíce rozmachu do šířky i hloubky a životního tepla v celku i v podrobnostech. Bystřejším očím ovšem neujdou jisté méně patrné zvláštnosti osobní, kterými Bubák učinil krůček dále od svého učitele Haushofera. Sestavíme-li si v duchu jednotlivé stupně, po nichž bralo se české krajinářství od Balzera, přes Havránka, Bubáka, Navrátila, Kosárka, Mařáka, Chittusiho až k Slavíčkovi, objeví se nám řetěz uměleckých individualit stále silnějších, vývoj stálého stoupání. Obě kresby, dnes reprodukované, zapůjčil nám pan Dr. Prokop Toman, z jehož cenné sbírky přinesli jsme již několik ukázek. Ř.

ZE SVATOBORA. V minulé schůzi ředitelstva »Svatoboru« vzdal se dosavadní jednatel p. řed. K. V. Rais své funkce z příčin zdravotních. K. V. Rais již od nemoci dlouholetého jednatele Václava Vlčka vedl rozsáhlou agendu Svatoboru způsobem nanejvýše svědomitým a svrchovaně obětavým i stejně objektivním, a teprve v posledních letech, když prací přibylo nade vší míru, bylo nutno ohlédnouti se po síle výpomocné, a zvolen za tajemníka spisovatel p. G. N. Mayerhofer. Ani po té nepouštěl K. V. Rais věci Svatoboru ze zřetele, a nebylo jediné záležitosti, kterou by byl důkladně neprostudoval, podávaje pak o ní v ředitelstvu podrobný referát. Předseda Svatoboru p. vl. r. Alois Jirásek vřelými slovy poděkoval panu K. V. Raisovi za všecku velikou a obětavou práci i lásku věnovanou Svatoboru. — Jednatelem zvolen pak dr. Jiří Guth; v téže schůzi pak na novo zvolen pokladníkem p. vrchní ředitel Zem. banky Dr. Karel Mattuš, který až dosud nanejvýš obezřetně spravoval značné fondy Svatobora.

MÁJOVÁ SBÍRKA ve prospěch Máchova pomníku utěšeně pokračuje a lze se nadíti, že zvláště v květnu, měsíci Máchovu, dosáhne svého vrchole. Sbírek chápe se zejména naše mládež a již s několika stran slyšíme, že akademikové pořádají slavnosti ve prospěch májové sbírky. Na našem venkově působí mnoho kroužků a jednot literárních — ty dojista přispějí také svým dílem ku provedení a postavení rozkošného pomníku, jak navrhl jej prof. Myslbek.

HUGO PÁVEK, NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ. Knihy, popularisující nauky tak obecně prospěšné, jako jsou poučky národohospodářské, v naší chudé odborné literatuře třeba vždycky upřímně vítati. Neznalost těchto nauk u nás jest větší než si myslíme. Naše školy obecné a střední nevpraví v mládež ani tresť zákonů, jimiž řídí se hospodářský život kulturních zemí a drobní naši lidé opatřovati si musí potřebné vědomosti drahou zkušeností. A přece celý moderní život přesunul se na pole výroby a výměny hodnot, a sesílení hospodářské, o něž se snažíme, poskytuje nejbezpečnější záruku záchrany, udržení i nabytí ideálních statků národních. Silný a dobře řízený hospodářský život národního celku předpokládá mnoho zdatných jednotlivců, se širokým rozhledem. Drobná knížka páně Pávkova, jasně rozvržená a předmět v hlavních rysech vyčerpávající, poskytuje dobrý úvod do národního hospodářství pro široké vrstvy, které čerpati z ní mohou mnohé zrno velké ceny pro život praktický. Cena katechismů záleží ve skutečnosti, že vede čtenáře k podrobnějšímu studiu, které činí přehlednějším a záživnějším. Průměrný čtenář však, který nechce nebo nemůže dále, najde v nich přece vše nejpotřebnější. Kniha Pávkova vyšla ve sbírce Illustrovaných katechismů, vydávaných firmou Hejda a Tuček. Š.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

HARFA.

(Rhapsodie)

Dvě desky — byly to poslední
z harfy,
našel jsem v změti poloshnilých umrlčích prken
pod košatým dubem
v Šumavských lesích.

Jak přišly v ty příšerné odkazy mrtvých?

Dav prken
s divnými nápisy, jmény a čísly a dáty
těch, naposled co poleželi na nich
čas před pohřbem, se tísnil kolem dubu
a mezi nimi
dvě desky
z bývalé harfy.

Jak sem přišly?
Jen tušit lze, co nikdo nevybádá,
lze hádati jen — hádám.

Osudy mají
knihy i harfy.
Ty trouchnivící desky
pod stromem mezi prkny dávno mrtvých
patřily harfě,
již dovlekla sem stará harfenice
a zmožena stářím a mdlobou a hladem
zde ulehla unavená,
tříšť ke tříšti!

Dvě desky z palissandru,
v nichž bylo vidět stopy
umělé rytby i pozlátka runy,
ty důlky v dřevě — kdysi drahokamy,
snad perly seděly v nich... dávno, dávno!

Ach, kde ta ruka, která bila v struny,
ta měkká, bílá, aristokratická ruka
s růžovými nehty
tak celá vůněmi syta, tak sladká!
Pak vylámány, vydloubány perly
a drahokamy, harfa stárla, sešla
jak ošumělý člověk,
až došla k vetešníku,
kde byla vydražena; — levná,
pak přišla
do ruky chudé ženy
tak staré, sešlé jak ona,
jež prsty chábnoucími
v ní hrávala za almužny dar skrovný.

Kde úsměvy jsou mladých kavalírů?
dam rokokových kytice, jež deštěm
k ní pršely? — Dvě desky
jen zbyly zbortěné a ohmatané,
na které klesla vysílena
v sled harfenice stará.

Co, básníku, chceš více?
Zde látka k epopeji
o pouti harfy
ze salonů až mezi prkna mrtvých
v Šumavských lesích.

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Ale jeho vůle byla slabší tužby. Kroky bezděky obracely se stále zpět a nyní po celonočním bloudění ocitl se opět u mýtiny, kterou znal z dětství, a jež byla sotva tři hodiny ode vsi vzdálena. Poznal ji, ač se mu nyní zcela jinak jevila po letech a v sluneční záři, než v dětství a měsíčném svitu půlnočním. Skupiny bukových stromů a nedaleký bludný balvan uprostřed připomínaly mu ji však zcela bezpečně. Snad proto také Sylvan zastavil se okamžik na okraji mýtiny, tak živě vyvolávající jeho vzpomínky.

Této chvíle s prospěchem využitkoval též malý skřet, aby prchl ze svého úkrytu za stromem, a úprkem pustil se za původně obmýšleným cílem.

Jehličí zaharašilo pod jeho krátkými skoky, ale Sylvan neohlédl se po příčině tohoto pazvuku. Těžký boj dosud bouřil jeho nitrem a soustředil veškeru jeho pozornost.

Na rozcestí pochyb stál, rozklíněn dvojím lákáním.

Tam za ním rozkládal se širošírý svět V jeho pestrých a rušných proměnách, v jeho příhodách smutných i dobrodružných, snadno bylo možno zapomenouti. Svět, který stejně málo stará se o ubohé, pobloudilé srdce, jako pečuje o oběti, které stihl široký proud života. Mrtvé oči zaslepí oheň jitřních paprsků, který pluje na vlnách mohutné té řeky a duše nezkoušená sotva pozná kalných hloubek, které skrývají se pod jejím zdánlivě zlatým příkrovem.

I Sylvan často zabředl do těchto hlubin; lákaly ho, neboť v jejich černé tmě bylo možno udusit nemocné srdce a vyléčit utýranou duši. Ale dosud vždy znovu se vzchopil tak jakoby nějaké tajemné předtušení mu zabraňovalo skončiti život, jehož trpký kalich nebyl ještě vyprázdněn do poslední krůpěje.

Těžce a násilně uvědomoval si Sylvan tuto truchlivou nutnost života. Bez cíle a útěchy v jejím vleku rok od roku se přidával v nekonečný růženec minulosti.

Zřídka kdy jen uvolnilo se v roztěkané jeho mysli a tehdy bez výčitky vzpomínal na zašlou

mladost, která v mužných jeho létech vytrvale k němu se vracela. Cítil ji stále mocněji a mocněji, a nebylo pochyby, že podlehne jedenkráte tomuto kouzlu rodné půdy a vrátí se k chatě, v níž byl narozen.

A dnes, když vše se uskutečnilo a lidská zášť vyštvala ho opět do světa, — rodná ves ležela daleko před ním a on sám stál na rozcestí, v těžkém rozporu, zda má navždy opustiti toto drahé údolí a vrátiti se na bludné cesty nových potulek, či zůstati i tělem zde, na blízku rodné dědiny, jež dávno patřilo jeho srdce i všechny jeho touhy.

Slunce vítězným obloukem nadnášelo se nad lesy a ozlacovalo blaživě vše, čeho se dotekla jeho vlahá zář.

Bílé oblaky vystupovaly na krajkových okrajích blankytného obzoru a Sylvanovi se zdálo, že je to kouř z malých přikrčených chat, který přináší mu jitřní pozdravy z rodné vsi, k jejíž půdě tak hluboce poutaly ho všechny citové kořeny.

A touže chvíli bylo mu také jasno, že jeho místo je zde, a že nikdy nemůže opustiti tohoto kraje bez veliké, ba smrtelné bolesti svého srdce. Mocné rozechvění opanovalo jeho smysly a Sylvan, uchvácen tímto silným zanícením citovým, klesl na kolena do polouschlého mechu a nechal volně stékati veliké slzy na rozvlhlou jarní prst.

* * *

Ten celý den, který nadešel po noci probloudĕné a jitru zlatem stkvoucím, protoulal Sylvan po lesích. Zdálo se mu, že se musí nejdříve seznámiti se všemi cestami, sbratřiti se všemi stromy, spřáteliti se zvěří nerozbázlivělou krokem člověka — — než odhodlá se žíti sám prostřed této hry světel a stínů, opuštěn těmi, které miloval, zavržen krajem, jemuž patřil prvý jeho hled i veškery jeho touhy.

Les nebyl Sylvanovi cizí. Od dětství miloval tyto šumné, stále hovořící pasy, jimž do délky konce nebylo a na šíři cesta skoro celého dne.

Jako malý hoch hrával si na jejich jehličnatých březích, s ptáky zpíval, s bázlivým ušákem o závod se pouštíval. Ba často, když na svých potulkách zdržel se příliš dlouho a od starého pasáka čekalo ho přivítání ne právě nejlákavější, malý Sylvan někam do větví rozsochaté sosny si vylezl, o peň se opřel a snilo se mu zde, daleko od země a blízko hvězdám, jistě lépe, než na nejteplejší houni v dusném ovčinci. Větve stromu lehce se houpaly a koruna zpívala mu tichou ukolébavku. A když jitřní perly ověsily kraj, první slunce obléklo ho v zlaté šaty královského prince a Sylvan z lesa vyšel jako dokonalý bohatýr, který vítězně podnikl boj se zlobohy tmy a nyní vracel se do údolí s radostnou blahozvěstí vláhy a tepla. Tak od dětství srostl Sylvan s lesy a stejně ony znaly ho jako dobrého přítele, který jim nikdy zúmyslně neukřivdil. V důvěrné shodě prožil s nimi svoje dětství, (v němž nepoznal rodičů), s nimi těžko loučil se, když odcházel na svoji bezcílnou pouť.

A ba i později, když tam daleko, daleko odtud, svou utrmácenou hlavu skládal na zelený drn, kupu vonného sena, či v slámový stoh, a veliký růžový měsíc vysoko nad ním klenul mléčnou kopuli, často, přečasto zdávalo se mu, že rodné lesy slyší šumět, volat a lákat . . .

A nyní, po letech dlouhého a trpkého trmácení znovu vracel se k nim s touhami zlomenými, s duší uštvanou. Nikdy již neměl se s nimi rozloučiti, neboť ony jediné uskutečňovaly jeho sny. Vzdálen všem, mohl přece žíti tu blízko rodné dědiny, alespoň tak blízko, aby z nejvyššího stromu mohl ji zahlédnout a ve dnech nesmírně čistých zaslechnouti ozvěnu večerního ave. — — — Vše, čeho bylo třeba ku blahu opuštěného srdce — — —

Hodina za hodinou míjela a Sylvan dosud nerozhodl se pro určitý útulek pro příští dny svého bezúčelného života.

Slunce stálo již hezky vysoko, a chystalo se opět rychlejším spádem ukončiti svoji plamennou pouť, když Sylvan neočekávaně dorazil k starému srubu, který zapomenut lidmi, stal se kořistí keřů a úponkovitých šplhavců.

Byla to stará poctivá stavba z trámů hrubých a nepřipracovaných, svázaných silnými lýkovými provazy. Setlely sice lety a dešti, ale pně zakloubily se jeden do druhého a zachovaly stěny. Bedlivému zraku Sylvanovu neušlo ovšem, že srub ještě před několika roky sloužil lidem za dočasné přístřeší. Bylo však těžko dohádnouti, zda přespávali tu pouze dřevorubci, či stalo-li se toto místo nočním dostaveníčkem pytláků a lidí zlých. Rozvalené ohniště v rohu opuštěného vnitřku nasvědčovalo oběma domněnkám stejně přesvědčivě a také nerovný komín ulepený z opálené hlíny, zachoval si ještě na mnohých místech černavé skvrny posledních sazí.

To vše a tak málo byla také jediným zařízením nevelké jizby srubové, s dvěmi nepravidelnými okny a se stropem chatrným a rozpukaným. Ale Sylvana srdečně potěšil tento objev. Nepomyslil, že by mohl nalézti útulku vhodnějšího. Otvorem polozříceným vtáhl se do jizby a nezvyklý dlouhým přípravám, počal ihned s opravami nejnutnějšími. Nejprve bedlivě prozkoumal stavbu a její okolí. Místo, na němž srub stál, zdálo se mu zvlášť výhodné.

Ze všech stran vhodně chráněno vysokými stromy, které kolem malého pahorku obtočily se jako tančící lesní mužíci, ukrývalo téměř rozpadlý srub zrakům nahodilých chodců. Ba ani zvěř nepřibližovala se tomuto opuštěnému místu, neboť nikde kolem nebylo jejích stop. Jen zeleň svěží a mladá, které nové jaro vrátilo starou svěžest, svobodně opanovala malý palouček před rozbořeným vchodem do srubu, a odtud po kládových stěnách výš a výš se pnula až k podlomené střeše. Do každé skuliny větrný sadař zanesl nějaké potulné símě, a mladá bříza, která vyrůstala před oknem na straně vycházejícího slunce, byla dokonalou královnou malé té říše cizopasné.

Sylvan záhy postřehl výbornost tohoto úkrytu; a když pak shledal, že stěny vichr neprovalí a strop i krb po malých opravách také budou způsobilé ke svým úkolům, jeho rozhodnutí, setrvati zde, bylo nezvratné.

Odtud již nemusel vzdalovati se míst, k nimž ho ukořenil tulácký život, jako opuštěnou, zakřivenou sosnu. Čtyři, pět hodin volné cesty odhadoval ze srubu do vesnice. Mohl ji spatřit v dálce, rozběhl-li se na některý z horských hřebenů, které lesy zarůstaly, či odvážil-li se vyšplhati na vysoký strom. A více netoužil! Snad dokonce někdy bude mu možno promluviti i s někým ze vsi, kterého náhodou potká na cestě, k níž přiblíží se při svých potulkách . . .

Snad . . . Sylvan nedomyslil. Jen hlavou pohodil a hlouběji nad rozvalené ohniště se schýlil, jakoby v práci přál si najít ochrany proti příliš mocně se vtírajícím myšlenkám — — —

(Pokračování.)

JAROSLAV ČERNÝ:

KTERAK DO VLASTĚJOVA VOJÁCI PŘIŠLI.

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Silný muž, s tmavým, štětinatým plnovousem a malýma, mžouravýma očima. Byl v katastru zanesen jako obchodník plátnem, ale vedle toho měl něco polí a ve spořitelně peníze; jak k nim přišel, dobře se nevědělo, něco se povídalo o vysokých úrocích. Zkrátka, zámožný muž, jinak by ho byli nevolili. Rodinný jeho blahobyt dovoloval, že choť i dcera, mimo chvíle dopolední, celý den seděly u okna a o každém, kdo šel okolo, něco si povídaly, jinak nic nedělajíce.

Pan Řehák vytáhl polorozbitý futrál a z něho skřipec, který sobě nasadil na značný nos, takový pořádný, za který prý manželka kdysi ho vodívala, a četl. Dříve, dokud byl jen prvním radním, míval brejle na čtení, jako Bureška; po volbě opatřil si skřipec, jediný v obecní radě. Paní starostová, v ruce držíc plechovou lžíci, i Bureška, jakoby dělaly živý obraz: ani se nehýbajíce, visely na tváři vlastějovského sultána a na jeho rtech. Bylo přece jen svrchovaně interessantní, co pan hejtman píše a zvláště Bureška ráda ucho po něčem vlekla; vždy ke všemu musila přičichnouti, bylo to už tak v jejím řemesle. Dolečky na rendlíku zatím syčely a smažily se, jako dušičky, na které se zapomělo.

»Přijdou vojáci,« pravil purkmistr stručně a vypjal prsa.

»Pro Krista Pána!« zvolala choť.Bylo nejasno, zda leknutím, nebo radostí. »Márinko! Kde pak jsi?« a otevřela dvéře sousedního pokoje. »Vojáci přijdou!«

Márinka seděla u otevřeného přízemního okna a dělala jakoby šila. Na ten pokřik přiletěla do kuchyně.

»Kdy pak?« tázala se chvatně.

»To se neví,« odvětil půlmistr tajemně, jak na ouřad se sluší, i vůči rodině. Nevěděl opravdu, neboť v listině bylo toliko vybídnutí, aby všecky nutné přípravy byly vykonány pro případ, že by atd. . . .

O letošním pobytu vlasteneckých vojsk o budoucích manévrech věděl sice pan řídící, který měl v budoucím hlavním táboře, odtud asi den pěší cesty, vdanou sestru, a proto se o věc poněkud zajímal, podrobnosti znal zejména žid Kraus, z Tagblattu, ale tohohle nikdo se nenadál, — vyjma toho žida, který počítal, že vojsko z nejbližší sborové garnisony má do hlavního tábora nejkratší cestu přes Vlastějov a proto už dávno před tím objednával potraviny, salámy, sýry, kyselé okurky, likéry a čokoládu. Přijdou-li, honem vyvěsí příslušné nápisy.

Zvěst ovšem rozletěla se rychlostí, kterou možno charakterisovati toliko přídomkem »burešovskou« v kruzích vyšších, kdežto kruhum nižším svěřila ji purkmistrovic služka Frantina, holka kyprá, která zaslechla na chodbě volání své velitelky na Márinku a honem letěla do prvního patra k služce Pepě, sloužící tam u účetních. Odtud do zahrady křikla to do

sousedství a v poledne div už části obědů nebyly schovávány pro příští dobyvatele dívčích těch srdcí.

Když večer seděli v hostinci Na rathouze Starovlastějovští, starosta, první radní Strnad, krejčí Pírko a hospodář Boleška, kdežto dole v hostinci u Skřivanů zase Mladovlastějovští, ráže svobodomyslnější a horlitelé pro měšťanskou školu, pan řídící, lékárník Mastička, kupec Šercl, hospodář Krajíček, kovář Perlík a ještě jeden občan s nimi stejně smýšlející, ovšem že hovor měl naprosto vojenský ráz, a hlavní slovo vedl kovář Perlík. Sloužiltě tři roky u dragounů v Klatovech, znal několik vyšších důstojníků šlechtických jmen, věděl co to je škadrona, batalión a poučoval, kdy se říká rytmistr a kdy hejtman. Bylo, jakoby on byl převzal ve Vlastějově vedení. Všichni ho poslouchali nábožně, dokonce i doktor, který přišel později, nechal ho klidně žvanit. Když pak hosté v pozdní noční chvíli se rozcházeli, Perlík bil se na temném náměstí ve svoji hruď, vypínal se a volal do tmy:

Já mám prsa vojenské,
— to je něco pro ženské!

Do Vlastějova dosud snad nikdy nevkročila noha pořádného vojáka, vyjma doby vojny třicetileté, kdy prý Švédové ukradli zdejší oltářní obraz; historických dokladů však k tomu nebylo žádných. Rozhodně se vojsko v hromadném toho slova smyslu znalo toliko z povídek kalendářových, nebo z novin a jenom tu a tam přišel některý vlastějovský branec domů na posvícení; ale stávalo se to dosti zřídka, neboť Vlastějovští, lid poněkud pohorský, rolníci a tkalci, nebyli z vojenského fládra. Brannou moc vůbec představovali tu toliko tři četníci, jichž strážmistr, když o Božím těle novou uniformu oblékl a všecky medaille a křížky na hruď si pověsil, oslňoval celý Vlastějov. O důstojnících se vědělo z vypravování těch brancův toliko, že umí hrozně nadávat.

Kdy vojsko přijde, tedy se na určito nevědělo, jen se tak hádalo podle doby ohlášených manévrů. Ale otázka ta visela všem na rtech jako divochům kroužek na nose. Ve čtrnácti dnech to rozhodně být musí, když tě v tu dobu přijde do hlavního stanu císař pán a vojsko tam musí býti dříve než on, jak ubezpečoval kovář Perlík.

Náměstí změnilo teď svoji tichou, míruplnou tvářnost. Všecka mládež stáhla se ze zahrad, kde trhala dozrávající angrešty, zarudlý ryvíz a kamenovala různé ovocné stromy, jakož i líčila na ptactvo všeho druhu, ze stodol, kde tropila různou neplechu, od potoka za městečkem, kde se brouzdala a koupávala, od rozvalin hradu Bergpurku, trčících nad městečkem po několik set let a mizících tak, jako všecka sláva česká, kde svádívány byly bitvy a provozovány indiánské i loupežnické orgie; zkrátka, všecka drobotina, volná v čase prázdninovém, přistěhovala se na náměstí a teď rynk stal se táborem, který z dlouhé chvíle čekání po kašně lezl, vodu odtamtud vypouštěl a rybníčky dělal, šplhal po akátech, honil kočky, za Václavíčkem pokřikoval a klidné občany dopaloval. Na konci náměstí, tam kde silnice ústila do městečka, stálo, ba i po zemi se povalovalo několik kluků jakožto stráž, vyhlížející, jestli už jdou. Několikráte za den se zde strhl pokřik a všecka mládež, i ta, které chůze pro nezvyklost činila dosud jisté obtíže, hrnula se tam na ten konec a čekala, co se vyvine z toho černého bodu, objevivšího se daleko na obzoru, tam, kde malá jakási kaplička podávala svědectví o zbožné mysli dávno zesnulého zdejšího souseda a jeho manželky.

»Už jsou u Kapličky!« hlásili hoši a běželi naproti. Ale z pravidla byl to jen povoz, vracející se z pole, někdy i kočárek nějakého vídeňského obchodního cestujícího, čili rajzáka, jak tady říkají. Takový cestující žid pak koukal, když tu slavil do Vlastějova takový vjezd, jako téměř svého času Kristus do Jeruzaléma.

Věděl se už den, kdy vojáci určitě přijdou a náměstí teď i po jiné stránce lišilo se od svého vzhledu jindy obvyklého. V létě jen večer, když už slunce zašlo, a když bylo po večeři v domech a domečkách vlastějovských, a také po denní práci, tu a tam některá matka vynesla si židličku před vrata, usedla, pletla punčochu po tmě a dceruška se dvěma nebo třemi přítelkyněmi se procházela pod akáty. A potom se k dívkám přidružil právník Kobliha, filosof Strnad, syn prvního radního, oktaván Šejnoha a učitel Sýkora, dohromady Vlastějovská jeunesse dorée. Bavilo se to však dost nevinně a potají se to ovšem také milovalo. Teď už tu sobotu před úterkem, kdy prý opravdu přijedou, nastával ve Vlastějově výminečný stav vůbec, promenáda pod akáty začínala dokonce před západem slunce, třeba že se na to studenti a učitel Sýkora škaredili. Byli rádi, že děvčata přišla mimořádně, ale mrzeli se na příčinnou souvislost toho s vojskem, které vůbec nešlo jim pod mladý jejich vous. Šejnoha, třeba se už holil, přece ještě žádného neměl. Ale také v domácnostech byl rozruch. Pojednou se shledalo, že v tom vždycky tak čistém, pořádném Vlastějově, je vlastně hrozný nelad a nepořádek. Kdežto před domky a chalupami se jindy zametalo jenom v sobotu nebo před svátky,

teď zametalo se už od čtvrtka každý den — jak pak, kdyby tak přišli z nenadání? U vojska je to možné, a kdo ví, není-li ten úterek nějaká válečná lest! Marjánky, Frantiny, Pepky a Lojzky metly o všecko pryč — kdyby tak, myslily zas ony, s tajnou touhou v srdci, právě v tom okamžiku, když ony, jen tak v lehkém úboru, ohánějí se tu košťaty, na silnici zavířily bubny a zahlaholily trouby a polnice..! Stejně doma se smejčilo a domácí dcery utíraly prach, zvláště tam, kde na byt očekával se důstojník. Také pojednou shledalo se účelným, aby dcery ty pro budoucí svou životní dráhu naučily se důkladněji péci cukroví, a v sobotu i neděli před tím úterkem bylo ve Vlastějově sladčeji než o posvícení bývá. Kupec Šercl viděl se nucena objednati novou zásobu hrozinek, mandlí a všelikého koření. Na kyselé okurky, tak jako Kraus, nepomyslil.

»Jak pak,« radil pan řídící, který slynul svým rozhledem, »abyste si také objednal nějaké pohlednice?« (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Pane řediteli, povinností čestného muže je obviňovat přímo. Zde stojící moji klienti jsou vesměs bezúhonní lidé a jejich čest je právě tak nedotknutelná jako vaše. Nemáte-li odvahy své podezření důkazy podepřít, pak bych prosil, abyste podobnými klepy líčení nezdržoval. Klepy patří starým ženám a ne mužům.«

»Dovolte, urážíte mě, jakobych byl klepař,« kohoutil se ředitel.

»Nic vám nedovolím. Zde jsme si všichni rovni. Vidím, že na čestný smír není naděje a prosím, aby líčení počalo.«

Soudce pokrčil rameny, učinil dva kroky k oknu a vrátil se. Počal výslech. Sousedům odbytí ředitele Miturou dodalo víc odvahy, než kdyby je byl doma kdo ví jak přemlouval. Vida, tady musí pan ředitel mlčet. A zlost měl, červenal se, očima blýskal a k svému zástupci cosi rozhorleně hovořil. Ale mlčel. Při začátku výslechu posláni ti, kdož byli za svědky zavoláni ven a pouze žalobci zůstali uvnitř. Mitura žádal, aby svědci jim vedení byli hned vzati do přísahy. Tomu se vzpíral druhý advokát a soudce se klonil k jeho straně.

»Je to zbytečné už nyní je brát do přísahy,« namítal. »Očividně dojde ještě k jednomu líčení a potom budeme moci přistoupiti ku přísahám.«

»Opakuji svou prosbu s důvodem, že by do té doby mohli býti svědci k neurčitým, ne-li k falešným výpovědím svedeni.«

»Dokázat, pane kollego,« ozval se druhý advokát.

»S radostí. Pan správce Vlach řekl dne dvacátého června při okopávání řípy přede všemi dělníky, že kdo bude svědčit proti velkostatku, nesmí ani krokem na trávu do panských polí, nesmí pást na panských mezích, nebude brán do práce, zkrátka nesmí překročit hranice panství. Pan účetní Chudoba odepřel břízskému truhláři Komínkovi prodání prken z panské pily, protože mu nechtěl rukou dáním slíbit, že bude svědčit pro velkostatek. Pan adjunkt Ranický před týdnem přeřezal dvěma babičkám z obecního domu břízského provazy, do kterých si chtěly nasbírat chrastí po lese, protože nechtěly proti mým klientům svědčit. A pan ředitel Danielis dal rozkaz, aby hostinskému Knížkovi byl jeho dluh za pivo bezodkladně vypovězen a třeba exekucí vymáhán, protože odepřel svědčit pro velkostatek. Snad tato dáta dostačí.«

Soudce podíval se na Mituru, potom na ředitele, správce a advokáta a potutelně se pousmáv, začal bez dalšího vyjednávání diktovat písaři, oč Mitura žádal a připojil, že se žádosti jeho vyhovuje.

Velkostatek žaloval starého Mituru, Helenu a ještě dva sousedy pro rušení držby a uváděl za svědky hajné, dolanského mlynáře, sedláka Šimůňka a dva domkáře. Při výslechu starého Mitury a zvláště při výslechu Heleny bylo v soudní síni pohnutí. Helena, jakoby ji ovzduší soudní podrážděno, mluvila ostře a výbojně, vyvolávajíc odpor úředníků panských i advokáta. Ale nedala se zmást.

»Zde se nejedná o užitek a prospěch velkostatku, zde se jedná o justament silnějšího nad slabším,« pravila povýšeným hlasem a oči její hořely jako dvě světla. »Soud je vyvolán vědomě a bezdůvodně, obec má trpět a platit, protože byl příliš dlouho pokoj a páni chtějí vštípiti lidu část své moci z dob poddanských. Ano, poručila jsem na okrajích pást a moji lidé budou tam pást až do ukončení pře. Ani násilím se nedám odehnat, protože se nejedná o můj osobní prospěch, ale o klid a prospěch celé obce.«

»Protestuji proti způsobu kritiky, jakou jsme napadáni,« volal správce rozčileně. »To je

smělost takhle nás veřejně tupiti. Kdyby to řekl sedlák, nedivil bych se, ale vzdělaná slečna!«

»Jsem také selkou a jsem na to hrdá, pracuji na svém, pane správce a mluví-li někdy sedlák ostřeji, naučil se to od těch, kterým sta let byl otrokem.«

»Uklidněte se,« žádal soudce, »nebyli bychom dnes hotovi. Ostatně v obou žalobách jsou důvody obou stran blíže uvedeny a přistoupíme tedy k výslechu svědků. Svědek Sladovník.«

Písař zavolal mlynáře a ten vešed hluboce se soudci uklonil a postavil se přímo jako voják. Když ho soudce poučoval o přísaze a sdělil mu, že jeho dnešní výpověď stane se závaznou, zarazil se a plaše ohlédl se po řediteli, jenž seděl stranou, maje nedbale nohu přes nohu přehozenou. Správce mrkl, hlavou přikývl a mlynář zvednuv prsty, přísahal. Po složení přísahy, byl vyslýchán. Na otázku soudcovu, viděl-li někdy panské zřízence brániti pastvě u rybníka, řekl kurážně, že ano. Na otázku kdy, zda už v dřívějších letech, přisvědčil mlčky.

»Prosím, aby pan svědek odpovídal hlasitě a slovy, pouhé přikyvování není svědectvím,« žádal Mitura.

»Viděl jste tedy, pane svědku, také jiná léta, že bylo bráněno břízeckým usedlíkům užívat okrajků rybničných?«

»Ano,« vyhrkl chvatně.

»Kdo jim bránil?«

»Hajní.«

»Víte určitě, pane svědku, že tito zřízenci bránili břízským osadníkům pást na okrajcích, nebo pouze hájili při krajích rybníka chytat ryby a zaháněli děti, které v potoce malé rybičky honily,« tázal se doktor Mitura.

»Co je vám do toho, vy nejste soudce,« obrátil se naň s vysoka.

»Táže-li se vás pan doktor na věci, které s líčením úzce souvisí, musíte mu odpovědít jako mně,« poučoval ho soudce.

»Odháněli každého, tedy také z pastvy.«

»Vypovídáte to tedy pod přísahou? Rozmyslete si to, pane svědku, dobře, nerad bych, abyste pro ochotu měl nést následky své nerozvážnosti,« povídal doktor Mitura důtklivě.

»Přísahal jsem, každý to slyšel,« řekl uraženě.

»Prosím tedy, aby byla výpověď pana svědka pečlivě protokolována.« Soudce vyhověl jeho žádosti a když byla výpověď zaznamenána a Sladovník přisvědčil, že je správno, co je psáno, vyžádal si Mitura znovu slovo a žádal, aby proti mlynáři bylo zavedeno trestní vyšetřování pro křivou přísahu a to hlavně z toho důvodu, protože od svého mlýna naprosto nemohl sledovati a poznati, co se na opačném konci rybníka, téměř čtvrt hodiny cesty dlouhého, dělo. Soudce rozmrzele diktoval prohlášení Miturovo a mlynář všecek užaslý ohlížel se po úřednících. Ředitel vstal a přistoupiv ke svému zástupci, horlivě mu cosi vykládal. Advokát krčil rameny, nespokojeně se tahal za kníry a cosi rozkládaje, ťukal tužkou na rozložený papír.

Soud dává žádosti pana doktora Mitury místa,« ozval se soudce. »Pane svědku, odstupte. Ať vejde hajný Lanč.«

Zmateně, všecek červený ustupoval mlynář ke dveřím, u nichž se srazil s hajným Lančem, jenž jako starý voják hlásil se po vojensku, proplétaje za každým druhým slovem »poslušně prosím«. Díval se přímo na soudce a neviděl upjatých pohledů svých představených.

»Honil jste od rybníka pasáky?«

»Honil.«

»Kdy?«

»Je tomu asi tři neděle.«

»Dříve ne?«

»Ne, poslušně prosím, jsem lesním hajným a k rybníku nepřijdu.«

»Můžete jít. A vejde druhý hajný.«

Ředitel i správce provázeli ho zuřivými pohledy, ale hajný ničeho si nejsa vědom, klidně odcházel. Výpověď druhého hajného podobala se výpovědi Lančově jako vejce vejci. Správce, všecek netrpělivý, jevil chuť vyjít ven, ale advokát ho zadržel. Teprve třetí hajný podával zajímavější výpovědi. Hlídal rybník a obcházel den co den po březích. Pásly se husy a dobytek, někdy pasáky nechal, jindy je honil.

»Proč jste je honil?« ptal se Mitura.

»Jak bych je nehonil, když mi lezli do potoka a chytali rybičky. Kdyby chytali jen drobný potěr, to by nic nedělalo. Ale někdy, když se zvedly ryby, takhle při kalné vodě, nebo před bouřkou, táhli také menší kapříci proti potoku a to jsem je zahnal všechny.«

»Pro pastvu jste je tedy nehonil?«

»Když lezli do vody a nemohl jsem jim ubránit, vyhnal jsem je od rybníka i s husami. Kdo by se jich uhlídal, kdyby je tam nechal,« vykládal rozšafně.

»Když do vody nelezli, nehonil jste jich.«

»To ne. Bývala tam celá ves, kde jaký kluk nebo děvče, ženské tam prali a mužští plavili a myli dobytek. To rybám neublížilo a velcí měli rozum. Dávali mi pokoj s rybami.«

»Měl jste rozkaz nedovolit tam pást?« ptal se Mitura.

»To neměl,« řekl upřímně a zavrtěl hlavou.

»Ale dovolte, pane kolego, vy svědka celého spletete,« domlouval advokát.

»Račte se ptát sám, ale že bych svědka pletl, nechť rozhodne pan soudce. Prosím za poznamenání jeho výpovědi a potom račte se ptát sám.

»Vždyť jste dostal přece od svých pánů jasný rozkaz, abyste u rybníka nikoho netrpěl,« pomáhal mu advokát, když byly první výpovědi protokolovány.

»To jsem dostal a také jsem tam nikoho netrpěl. Milostpán ředitel to může dosvědčit, že mi v rybníce nikdy ryby nechyběly, při lovech se počítají a když se násada dává také. Sloužil jsem poctivě, sám milostpán baron při lovu mne pochválil.«

»Pamatujte se přece, že vám bylo nařízeno, abyste pasáky honil,« poučoval ho advokát.

»Ano, to je pravda a já je honil,« tvrdil sebevědomě. »Však jsem přísahal a lhát nebudu.« (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Z KORRESPONDENCE A. SLAVÍČKOVY. Volné Směry v posledním čísle uveřejňují řadu dopisů zesnulého malíře, kterých nepřečte nikdo bez hlubokého pohnutí. Je to zvláštní — teprve v tu chvíli, když jdeš za těmito světly Slavíčkova ducha, jeho bystrého nazírání na svět, na lidi, na přírodu, pociťuješ dvojnásob tíhu velké, nenahraditelné ztráty. Znáš mistrovská jeho díla, a nyní ti dopřáno nahlédnouti také do jeho duše, která jakoby se chvěla, jakoby se třásla obavou, strachem, že ruka nebude dost věrným, spolehlivým průvodcem palety, štětce, barvy. Krajinářské popisy Slavíčkovy jsou literární studie, jsou výronem duše, nadané vzácným pozorovatelským talentem, posvěcené pravým uměleckým procítěním.

Hned první dopis, psaný sl. Adě Gollové do Havřic z Kameniček u H. r. 1903 je básní, psanou v próse. »Spálil bych všechno, co dosud jsem udělal,« — vytrhujeme trs z bohatého záhonu. — »Věru bylo by potřebí, aby člověk se stal opravdu člověkem. — Když vidím chodit zde ty lidi dnes z kostela — v tom dešti jdou po silnicích, jež jsou obrostlé břízkami — všude ty táhlé linie vrchů mírně svahované, v čemž je jistý rytmus — tak to všechno na mne působí jako jednoduchá národní píseň. — A k tomu musí být i jednoduché vyjádření — co nejprostší a bez techniky. Technika snad je už něco rafinovaného, a snad i frázovitého. V několika jednoduchých tónech plave to všechno. Dojmy jsou tak silné, že mohou svojí tíhou udivit. Nebo večer, když pasou zde krávy pod táhlým Vojtěchovým kopcem, na němž jsou dva vyhublé stromky a jen se mihají úzké pruhy políček a oranic v pestrých barvách jako fazole — to všechno Vám je takové, že člověk vidí v dálavě nové jakési prostředky vyjadřovací, k nimž má však ještě — daleko, nekonečně daleko. — Cítí, že se to mění v něm a jaksi přelamuje. Poznává jiné nazírání a chtěl by shrnouti všechno do několika jednoduchých linií a forem s několika jen tóny, scelit tak, aby byla v tom vidět celá ta bída horských krajů v oněch rozsetých barácích se stavy a chudáky, kteří dřou za pramizerný žold 50 kr. denně. — A slunce když na ty táhlé kopce svítí — zdá se mi, že svítí nevesele. — Všechno se topí v červencovém světle, ale je to jaksi ztrnulé a nehybné, bez radosti — — —

Nutí ta krajina k přemýšlení. — Nestane se zde člověk suverénem, — nemá nijakých pocitů příkrých ani sebevědomých a jen zbožně hledí na šedé kůry bříz — žloutnoucích už — na modré, tmavé lesy a na ty mihající se lidi. — Má více soucitu. — Vidí ustarané dědky a babky, jak se hmoždí s haldou barevných bavln na trakaři a vezou si to domů k stavu, který už čeká na tu práci. To vše ač není objektem ještě uměleckého díla — tvoří anebo mělo by tvořiti nepřímý impuls, z kterého by pak ono jednoduché, prosté, velké něco mělo povstati — a to bylo by asi teprve dílem uměleckým — —«

Úryvek z dopisu prof. J. Gollovi na podzim 1904:

»... Místo co by měly být naše umělecké školy někde venku — uprostřed přírody a nezkažených modelů — jsou v městech, kde ani jeden pořádný model, ani opravdová příroda není. Ti zedření, placení ubožáci — co stojí na všechno — ať je to alegorie — nebo co jiného — připadají mi jako koně z duchcovských dolů. Je to kůň, a není to kůň. — Tady každý je srostlý s nebem i zemí. Těžké by to byly modely. Já si nemohu malíře jinak představiti. Nejen krásu kraje, — ale celý kraj; — když by měl někdo oči široce rozevřené — co vše by našel. — A zatím mladí lidé v špíně měst a hospod pepických se válí a pracují v akademiích jako na akkord. Tady i večer u toho Hejduka, v hostinci ti lidé jak tam sedí — jsou to typy. — A to všechno — schoulený život — osvětlený v tom kroužku petrolejovou lampou. — Člověk by se stal figuralistou, abych tak řekl, — je to jedno; — maloval by jen jiné objekty — maloval by všechno. — Jen venku, tam, kde jsou silné dojmy, mohlo by se časem utvořit nějaké skoro umělecké dílo — jinak ne. Vše ostatní je zbytečné. K dílu uměleckému je zapotřebí celého člověka — srostlého s tím vším, který vše má rád. — Jinak je to polovičatá skizza turisty — flirt. — Už není krásy, aby ji malíř chytal do své »skizzovní knížky«, — musí ji prokousat a ztrávit a musí mu přejít do každé buňky v jeho krvi; musí být úplně

doma. Není to nikdy to, co to je, - ale jak a co v tom člověk vidí. Z malé věci stává se najednou veliká a mohutná; není to ani ta cesta, ani ta vesnice, ani ten les — je to kus toho vnitřka jen, a to stačí. — Je to kus veliké oblohy, jak se klene nad malým, krátkým životem, boudami, z nichž se kouří, a lesem kolem pasčat — kus života lidí — jak sedí osvětlení petrolejovou lampou v malé seknici selské hospody. — Nejen tváře, ale celý život. Všechno se to mihá a žije — a člověk to má rád. A snad jednou s tím spyne a bude v tom pořád. Je to hloupost snad, ale člověk to má v sobě. —«

Z dopisu prof. J. Gollovi z Koloděj v létě 1908:

— — »Linecká silnice je obrostlá jeřáby — už jsou na mnohých stromech jako rubíny a na ostatních rychle červenají. To je krásné, — ani se vypsat nedá — Zvláště když je východní vítr a nebe je nazelenalé — bez mráčků — Jsou to báječné barvy — divoké a harmonické na nejvyšší stupeň možnosti — Co jsou proti tomu korsa květinová; — to jsem si dnes myslil, když jsme šli silnicí v podvečer, kdy i slunce připadávalo — Byla přece ta šarlatová barva — caesarská — právem —

Táhne mne to k nim a bojím se skorem sáhnout na barvu a nemohu se nasytiti pohledem; strach mám z plátna, před kterým si sednu v té aleji červených jeřábů. — Člověk by tak mnoho chtěl a přece je vůle i snaha slabá proti tomu, co v tom leží zvláštního, co se ani vyslovit, ani namalovat nedá. Skoro je to hudba barev a člověk je více slyší než vidí, — spíše cítí než je v stavu pochopit.« — — — —

Čteš . . . čteš tyto zvláštní, temperamentní epištoly, jež psal Slavíček, jak mu právě v hlavě lítaly, a nejraději bys vše otiskl, slovo za slovem — Taková podivná lítost tě pojímá při pomyšlení, že jenom jeden list otiskuje tyto dopisy a z duše bys si přál, aby je otiskly časopisy všechny, aby je čtli tisícové, všichni lidé s českou duší, a divíš se, proč se s nimi nikde neshledáváš. Čteš, čteš, a je ti, jako tomu praubohému smrtelníku, před nímž na Velký pátek skála se otevřela a on ohromen, omámen stanul před hromadou zlata a drahého kamení. Nejraději bys všechno shrnul do klína a ze skály jako divý vyrazil a na denním světle plnýma rukama vzácnou kořist rozhazoval, aby každý dostal něco, aby všichni nasytili svou lačnost po kráse.

Jsi na konci první serie a musíš se zadumat nad tím, co Slavíček napsal.

»Nic není, co by mocněji se dotklo člověka než ti lidé v těch bývalých stoletích, kteří bojovali ne svůj, ale boží boj — ne svou, ale boží při., Že ten pánbůh byl tehdá časovou představou žulového ideálu — třebas i v rouchu křesťanském, to nesla doba sama a její názory, ale byly to myšlenky pokrokové k obrození a oprostění karakteru. — Konečně přijedou — a nenechají tak dlouho na sebe čekat. —«

Jak silácky uměl Slavíček skizzovat! Nezdržoval se pouty a ohledy přežádnými — psal, jakoby se při tom na mraka díval a jakoby měl strach, aby mu k vůli nějaké čárce nebo nějakému puntíku neuletěl obraz, myšlenka, která jako orel vysoko, vysoko přeletěla, jen se kmitla a už zmizela jako mrak, jako vítr, jako hvězda, když přeletí. — —

Kdo z této krůpěje, kterou ti podáváme, chceš učiniti celý doušek, lahodný, blažívý a osvěžující — sáhni k Volným Směrům, sedni s nimi do kouta a zabor se do nich — asi tak, jako to chtěl, toužil učinit autor, jenž napsal: »Kdyby se člověk mohl tak zahrabat do země — dovnitř té stráně! Když slunce tam bije — je-li vítr nad žitem anebo noc s hvězdami — — — — — —« Dr. K.

HOLD LITERATUŘE A UMĚNÍ V UMĚLECKÉ VÝZDOBĚ NÁRODNÍHO DOMU PRAŽSKÉHO. Z uměleckých námětů pro malířskou výzdobu pozoruhodný jest návrh mistra Maxe Švabinského, kterým má býti vyzdoben tak zvaný sál Riegrův. Ve dvou lunetových polích zobrazení budou vynikající spisovatelé, hudebníci a výtvarníci, a to: Božena Němcová, Hálek, Neruda, Vrchlický, Čech v jednom poli, — Mánes, Aleš, Myslbek, Smetana a Dvořák v poli druhém. Byly provedeny skioptické zkoušky pro zjištění velikosti postav, a nyní pracuje Švabinský na barevných studiích. Dílo toto provedeno bude à tempera a bude hotovo ještě letos.

ARCHITEKTURA STŘECH DOBY BAROKOVÉ V PRAZE. Architekt Antonín Balšánek vydá nákladem B. Kočího v Praze pod titulem výše uvedeným architektonickou studii s bohatým textovým i obrazovým materiálem. Dílo, jež bude vycházeti v sešitech, vyjde na podzim t. r.

RAINEROVY FRESKY V KOSTELE SV. JANA NA HRADČANECH. Svého času upozornili jsme na opravu portálu tohoto chrámu a vyslovili jsme obavu, aby po odstranění dvou soch nad tympanonem nezůstal portál torsem. Na naši výzvu bylo reagováno v časopise druhé národnosti způsobem zcela sympatickým. Z projevu tohoto nejvíce nás potěšilo sdělení, že sochy se opravují (sochařem p. Kozaurkem) a že budou na tympanonu svého času umístěny.

To jen mimochodem. Důležitější pro tuto chvíli — což bude zajímati dozajista i širší veřejnost — je smutný stav Rainerových fresek na chrámové kopuli. Střecha byla poškozena, následkem čehož zatékala voda na klenbu a značně poškodila malby Rainerovy. Rainerovy výtvory mají, bohužel, trudný osud. Jeho největší dílo, zápas Titanů na schodišti Černínského paláce, bylo zničeno, ač vyslovena byla domněnka, že bylo pouze zabíleno a že snad je někdy naši potomci objeví. Na Loretánském náměstí stávala kdysi kaple, která byla smetena s povrchu. Byla také vyzdobena freskami téhož mistra. Po těch není ovšem ani památky — přišly do rumu. Před lety vykonána byla obnova velkolepých maleb

BEDŘICH HAVRÁNEK: VOTIVNÍ OLTÁŘ U SV. ŠTĚPÁNA V PRAZE.

Rainerových v chrámu sv. Jiljí, kteráž znamenala vlastně umělecké jejich poškození. Také jeho Poslední soud na kopuli kostela Křižovnického obnoven byl před nedávnem, a tu již bylo postupováno šetrněji, neboť fresky byly pouze vyčištěny a konservovány, nebylo tudíž na ně cizí rukou sáhnuto.

Stojíme před obnovou fresek u sv. Jana na Hradčanech. Očekáváme, že nynější názory o obnově starých uměleckých děl, diktující technické zachování a zabezpečení jejich před zkázou, udržení jejich uměleckého pelu v celé jejich originalitě, tak, že není přípustno, aby ruka restaurátora cokoliv přičinila, budou respektovány především právě při tomto záslužném, ale zároveň velice nesnadném a zodpovědném úkolu. Dílo Rainerovo, největšího malíře, jakého Praha v dobách minulých ve svém středu měla, zasluhuje těchto delikátních uměleckých ohledů plnou měrou. Dr. K.

SRBSKÁ ŽENA. Nehlučně a skromně připravoval Ústřední spolek českých žen svou krásnou výstavku srbského umění lidového. Až příliš skromně, snad až na úkor věci, pro kterou přinesl tolik obětí. Jako kdysi do bran výstavy Národopisné měli bychom putovati do sálu Lucerny ve Vodičkově ulici a čerpati tam z těch rozkošných ukázek kultury slovanského lidu důvěru i nadšení, sebevědomí i podněty k další práci. Horečka národopisného dilletantismu, která pokrývala stěny i nábytek v městských pokojích nevhodným ornamentem lidového vyšívání, dávno již opadla, a na její místo nastoupil interess omezený na užší kruh lidí jemnějšího cítění, ale za to hlubší a trvalejší. Toto prohloubení záliby ve květech lidového umění je pokrokem se stanoviska uměleckého, pro úspěch věci však, podnikané ve velkých rozměrech, potřeba je vzplanutí celého národa. A zdá se, že jsme dali ideálnímu tomu zápalu, roznícenému před patnácti lety výstavou národopisnou, uhasnouti bez pronikavějších výsledků. Přirozeným pokračováním národopisné výstavy československé měla být všeobecná výstava slovanská. Byla by nám přinesla netoliko kulturní obohacení života, ale i sesílení citu slovanské vzájemnosti, byla by oživila vědomí příslušnosti k velkému celku slovanských národů a byla by ku Praze připoutala zraky všeho Slovanstva jako k duševnímu středu slovanskému. Všecko váhání a opatrnictví ustoupiti mělo živé síle, která připraviti měla vyvrcholení národopisné práce, soustředění národopisných sbírek slovanských ve velkolepé výstavě všeslovanské a po ní ve slovanském museu národopisném v Praze. Tak zůstala československá výstava národopisná skutkem jen polovičním a teprve po patnácti letech ujímají se práce české ženy, aby dílo v malém měřítku, jak poměry a síly dovolují, budovaly dále. Jsme jim za to vděčni, tím vděčnější, že výstava srbské ženy jest pouhým počátkem řady výstavek, v nichž vystřídají se práce všech slovanských národů. Ale je potřeba uchopiti se díla, pomoci našim dámám a nedati zas příznivému okamžiku prchnouti bez užitku. Iniciator národopisné výstavy československé, F. A. Šubert, vyslovuje naději, že snad přece dojde na všeslovanskou výstavu v Praze, píše o výstavce tato významná slova: »A ještě v jiném vzhledě může se státi podstatným vývojem národopisných snah českých. Z Národopisné výstavy československé r. 1895 zřízeno bylo Národopisné museum československé v zahradě Kinských. To museum hned od samého počátku volalo a volá do dnes ne-li po velkorysém úplném vybudování v museum všeslovanské — jež pro Prahu bylo by jedním z nejmocnějších pilířů jejího kulturního významu nejen všeslovanského, nýbrž přímo všesvětového — aspoň pro zřízení srovnávacích oddílů slovanských. Národopis československý znenáhla úplně znázorněný a přiléhající k němu srovnávací příbuzenské oddíly národopisu všech ostatních větví slovanských — již to byl by osvětový výtvor pozoruhodný, osvětový význam slovanské Prahy mocně sesilující.

Dnes je tady výstavka srbská. Nuže, kupovat, kupovat, kupovat! Skoupiti pro Národopisné museum československé výběr všech důležitých předmětů srbských, pokud vůbec je koupiti lze, a navázati současně styk s bělehradským Národopisným museem, jehož representant v Praze při výstavce srbské meškal. Srovnávací oddělení srbské při našem Národopisném museu československém — vedle dosavadního srbsko-lužického — bylo by

BEDŘICH HAVRÁNEK: MOST VE VRŠOVICÍCH.

takořka rázem hotovo, ne-li úplně, aspoň v nejednom rysu podstatném. Podobně všechny ostatní příští výstavky slovanské v Praze daly by výborný materiál pro další oddělení srovnávací — a my bychom dospěli něčeho, co nemá dosud žádné jiné osvětové středisko světa, ani slovanského, tím méně mimoslovanského.«

Takové Slovanské museum národopisné nemělo by cenu toliko ideální, ba právě naopak, praktický jeho význam byl by daleko větší a důležitější, neboť všecko naše horování slovanské zůstane jenom mluvením, nebude-li znalosti onoho širého slovanského světa, o němž sníme veliké sny, ale nic víc, než sny. Každé příležitosti, která nám dává možnost přiblížiti se tomuto světu, měli bychom se chopiti oběma rukama. Stykům hospodářským a politickým předcházeti musí styky kulturní, jen tak budeme stavěti na pevných základech, jen tak připravíme budoucnost velkého, mocného a kulturně jednotného Slovanstva. —al—

JIŽNÍ KREV. Není tak zcela nemožný ten nápad Frant. K. Hejdy, jenž je základem »Jižní krve«, žertu o jednom dějství, který 8. května (spolu s několikátou reprisou Štolbovy veselohry »Na letním bytě«) předvedla Vinohradská scéna — není dokonce tak nemožný, jak by se na první pohled zdálo. Tatík, jenž v půlhodince po druhé zasnubuje dceru dvěma různým mužům, jest alkoholik; docela vtipně vykreslil jej Hejda, vyšňořiv jej, jako ostatní figurky svoje, hojností svěžích italismů, řadou vtipných vlašských přísloví a hříček slovních, vůbec věrným a zajímavým ovzduším, k němuž i přiléhavá, dobře ze severní Italie (děj se rozpřádá v hostinci při komském jezeře) odkoukaná režie ředitele Václava Štecha přiložila ruku pilnou a pietní — od besídky vínem podzimní barevnou hru listoví zpívající až po zadek Giambattisty, jenž je samá záplata. Sadař Magnadolla (s drsnou bodrostí podal jej p. Zelenka) sejde se v hospodě se svým starým známým Poccou (p. Tesař), teď bohatým obchodníkem hedbávím v Brescii (ale Brescia čte se Breša, nikoli Breščija), jehož jako chlapce v kozlí kůži zašitého se stráně válíval, a představí mu ženu Chiaru (pí. Zelenková, ženský pendant páně Zelenkův) a dceru Niccolinu (slečna Machova dala si všecku práci, aby málo živou tuto postavu zahrála věrohodně) a hned ji zasnoubí proti její vůli.

BEDŘICH HAVRÁNEK: PRODAVAČKA V PODOLE.

když se byl trochu napilý obchodník poněkud střemhlav nadchl její krásou. K tomu však přijde její milenec Manzella a připomene tatíkovi, že dceru před několika měsíci už jemu zaslíbil. Ten vzpomíná těžce (tahle Montagna je asi nějaké víno), vzpouzí se trochu, ale konečně povolí — Pocca jde se vyspat, aby nejbližším parníkem odjel, ovšem rozmrzen, že jeho hedbávi nepřekonalo krásného, třeba prostého rybáře Manzellu. Na žert dost zajímavá látka. V epizodkách známé přednosti uplatnili pp. Charvát a Švarc. -a-e-

VÝSTAVA SLOVENSKÝCH MALÍŘŮ a ukázky soudobého průmyslu lidového. Topičův salon. Šest malířů: Gustav Mallý, Jaroslav Augusta, Jozef Hanula, Karol Augusta, Karol Lehotský a Peter Kern vystavuje u Topiče celkem čtyřicetpět obrazů. Na Slovensku je všechno mladé, útlé a nehotové. Lid s fondy přirozeného nadání uměleckého tak hlubokými nemá svého umění — skromné jeho výhonky vyrůstají v ústranní na skále, neboť živnou prst sebraly proudy dravé maďarisace. Třeba tedy vítati každý projev uměleckých snah s radostí a nespáliti bledý kvítek mrazem přísné kritiky, jíž by umění slovenské ještě nesneslo. Malíři, v saloně Topičově vystavující, jsou si dobře vědomi, že hledati musí svéráz v lidu i v kraji slovácké a nevadí, jestliže všecka jich snaha ulpívá zatím jen na povrchu, že by takového Žobráka, Gajdoše, Detvance, Starca namaloval každý malíř na určitém stupni řemeslné dovednosti, že zůstávají ještě daleko za naším Úprkou, který vytěžil z moravského Slovácka tolik jásavých barevných akkordů. I oni časem dostanou se dále, úsilnou prací prolámou se k pramenům životních sil, jichž ve Slovácku nastřádáno je víc, než jinde. To násilné zadržování a ničení vyšší kultury má alespoň tu výhodu, že přispívá k uchování kultury lidové. Ze škol a ateliérů vídeňských, pešťských a snad i pražských musí malíři slovenští mezi svůj lid, do kraje, pod Tatry, musí s lidem žít, sdílet jeho radosti i strasti a hledat výrazové prostředky, kterými by vyjádřili duši slovenskou. Dovednost, kterou si přinesli ze školy, k tomu nestačí. A že by Slovensko poskytlo malíři hojnost příležitosti k silnému životu uměleckému, o tom nelze vůbec pochybovati. I na naší výstavě zahlédneme tu a tam námět, který uchopen rukou silného umělce dal by dílo velké působivosti vnitřní nebo aspoň dekorativní. Z malířů vystavujících zdá se poměrně nejvýše státi Gustav Mallý. Několik jeho obrazů, na příklad Vláčenie, Na dušičky, Večernejša pobožnosť, je pěkně náladových, diskretních a tlumených v barvě, jako vůbec všecky vystavené věci zdají se nám příliš tlumené, nesmělé, ač Slovensko právě barvami hýří. Rádi proto obracíme se k vystaveným výšivkám, jichž skvělá ornamentika a živost barevná poskytuje věrnější obraz duše slovenského lidu, měkké a hluboce citově založené, lyrické i žhavě prudké. To bohatství vzorů ornamentálních, jaké to skvělé svědectví o živé fantasii, to mistrné sestavování barev, na příklad žluté s bílou, jaký to důkaz ženské něhy, hořící barvy, ostré kontrasty jinde zas, jaký to projev bouřného temperamentu, který v lidových písních slovenských tolik uchvacuje. Ovšem nejen v těch účesech, kordulkách a výšivkách hledati musí malíři slovenskost svých děl. Najdou ji, proberou-li se od projevů hluboké povahy slovenské, tak jemně a silně citové a proto také tak umělecky založené, k pramenům těchto projevů, do samého nitra slovenského člověka. Ř.

Z PRAHY NAŠICH DĚDŮ. Vzpomínkou na malíře z řady českých krajinářů devatenáctého století, o nichž jsme se zmínili v předešlém čísle, klademe do listu reprodukce tří kreseb Bedřicha Havránka. Mluví z nich úzkostlivost autorova, neodvážná svědomitost a chladná přesnost, která byla tehdy zákonitým pravidlem pražské akademie, a která nutila umělce, aby rýsoval každý detail bez rozdílu čistými a ostrými čarami. Ideálem a vrcholem umění byla kresba; malíři neměli smyslu pro soulad barevných skvrn, pro souhru světla a stínu, pro rozdíly vzdálenosti, pro náladu denní doby a působení vzduchu a jeho par. Kreslili ve studených a tvrdých konturách methodou rytecckou. Spíše než umělecky zajímají kresby Havránkovy jako reminiscence na Prahu let třicátých. Votivní oltář u Sv. Štěpána na Rybníčku, jen v jiné poněkud úpravě, ještě jest na svém místě, marně však hledali bychom ve Vršovicích, plných stavebního ruchu, se širokými ulicemi a vysokými domy, idyllického kouta na potoce, jehož jméno tak neradi vyslovujeme. Tehdy byl Botič čistým potokem a Vršovice venkovským místem, kam chodili Pražané na výlety. Nalézali tu všechny půvaby skutečného venkova: procházky po zelených lučinách a po mezích vonících mateřídouškou mezi těžkými, žloutnoucími klasy v čistém, jasném vzduchu, hojnost stromů a zahrad a idyllická místečka pro tichý odpočinek nebo milostné schůzky zamilovaných. Dnes poskytují Vršovice a s nimi Nusle-Pankrác, Podol i Michle obraz kvapně vzrůstajících měst, velké populace, rušného života, čilého průmyslu, ale také žalostné spousty v částech nehotových a fadessy a nevkusu činžovní architektury v partiích dostavěných. — Bedřich Havránek narodil se r. 1821 v Praze a zemřel r. 1899 rovněž v Praze. Byl žákem Antonína Manesa, později Maxmiliana Haushofera, kteří byli tehdy učiteli na krajinářské škole pražské akademie. Kresby, v čísle dnešním reprodukované, nesou datum 1837. Jsou majetkem pana lékárníka Bienera v Břevnově, jemuž děkujeme za ochotné svolení k reprodukci. —l.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 33

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

TÝNSKÉ ZVONY.

Rád slýchám vás podvečerem znít,
ó, Týnské zvony,
kdy jasem blýskne starých domů štít,
ó, Týnské zvony!
Váš zvuk jak nes by pozdrav v šerou výš,
kde jako přelud tmí se svatý Vít,
ó, Týnské zvony!
Jak by hlas věků přešlých zazněl to
nad náměstím a ruchem starých tříd,
ó, Týnské zvony!
Vy duníte tak vážně, hluboce,
jak bolestný by ve vás chvěl se cit,
ó, Týnské zvony!
Vy stokráte jste zněly na poplach
a zřely dědy naše v krvi mřít,
ó, Týnské zvony!
A odtud snad váš truchlý zvuk a pláč,
jenž nemůže se věky utišit,
ó, Týnské zvony!
Pro mrtvou slávu, volnost zdeptanou
to ve vás lká, by nezapomněl lid,
ó, Týnské zvony!
Ó, zněte mocně, hřměte v duši mu,
ať slyší srdce Prahy ve vás bít,
ó, Týnské zvony!

STARÁ CHŮVA.

Jedno oko slepé,
shrbená a malá,
kolik na svých loktech
dětí odchovala!

Jak pes domu věrna,
neunavná v práci,
před sebou růst zřela
třetí generaci.

S výbavou ji matka
popouštěla dceři,
aby květ jí střehla
na novém zas keři.

A když ten květ rozvil
v pokolení třetí,
šla zas tam, šla vždycky
jen, kde byly děti.

Sloužila, ó, což jí
bylo více třeba?
jen za vlídné slovo
a za ten kus chleba.

Sloužila, až posléz,
shrbená a malá,
byla už jak děti,
které houpávala.

Bože na nebesích,
tu jí učiniti
milost rač za věrnost,
práci celé žití:

Nevykaž jí v ráji
místo v stařen kole,
dej ji mezi děti,
jak tu žila dole!

JARNÍM KRAJEM.

Dík za to, dík, v tom kruhu všedních sporů
a v kole práce celý dlouhý čas
že srdce v lednou neztvrdlo mi koru
a živý plamen že v něm neuhas.

Že, jak jdu jarním probuzeným krajem,
s vlhkýma na vše zírám očima,
že znovu pohnut vzkříšení jsem tajem,
list každý nový zas mne dojímá.

A nechť tak mnoho čas mi odnes' divý
a s duše odvál mladých snů mi pel,
že dosud dost jsem dětinný a snivý,
bych s jarními se ptáky rozepěl.

Jak hoch že zas bych rozběhl se strání,
květ blaží mne, jenž zítra rozkvete,
že kukaččino vítám zakukání,
jak první slovo svého dítěte.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Nu tak, teď to vidíme,« prohodil správce Škodolibě.

»Honil jste je, aby nemohli chytat ryb, nebo aby nepásli?« obrátil se k němu Mitura.

»To se rozumí, aby ryby nechytali, od toho jsem byl, abych hlídal rybník a ryby v něm.«

»Teď to také my vidíme,« pousmál se Mitura. »Račte, pane soudce, to dát poznamenat.«

»Vy jste, hloupý pleticha,« zasykl správce a hajného div očima neprobodl. Hajný všecek spleten rozhlédl se kolem do kola. Myslil si, že všechno tuze krásně provedl a najednou poznal, že něco hloupého mu z úst vyběhlo. Zmaten a ustrašen couval a byl rád, když byl ze dvéří, kterými vstupoval Šimůnek. Přiohnut, se zmateným úsměvem na bezzubých ústech blížil se ke stolku a hlasitě dával pozdravení. Maje přísahati, jaksi rozpačitě sebou zavrtěl a volky nevolky zvedal prsty.

»Vzácný pane soudce, já nic nevím,« začal dříve, než se ho soudce na něco ptal. »Já jsem potřebný člověk a rád mám s celým světem pokoj. Tuhle páni ze zámku dávají člověku výdělek a není to hezké, že se obec proti nim zvedá. Co z toho pojde? Nic, mrzutosti, útraty a hanba pro obec. Člověk od obce nic nemá, musí platit poplatky a až prohrajeme, kdo to jiný zaplatí, než my? Byl takový svatý pokoj a ať je to po staru, nikomu se tím neublížilo.«

»A jak to bylo po staru?« ptal se soudce vesele, dívaje se na sedláka, který se vykrucoval.

»Ale dobře, slavný pane soudce, krásně jsme sousedili. Člověku někdy k rybníku zaběhla husa, dobytče, a protože jsme dobře sousedili, přimhouřili páni oko a člověka nechali.«

»Taky jste tam někdy pásl?«

»No snad,« povídal váhavě. »Kdo pak může děti hlídat, kde pasou.«

»Platil jstě někdy za to, že jste u rybníka pásl, pokutu?« ptal se Mitura.

»Pokutu? To je mýlka. Mne páni ze zámku znají, ještě jsem klukem byl a už jsem z panských lesů dříví vozil. Ať to vzácný pan ředitel poví, je tomu tak nebo ne. Já mám, panečku, v kanceláři čest.«

»Viděl jste někdy, že panští zřízenci honili pasáky od rybníka?«

»To viděl a nic jsem se nedivil. Ta mládež je teď nezvedená, do vody lezla a ryby chytala.«

»Z pastvy je také honili?«

»Z pastvy nevím, páni jsou k obci hodní, popřáli chudým lidem trochu té pastvy. Však jde rybník až ke stavením a těžko se ubránit.«

Soudce se podíval významně na advokáta, ten sklonil hlavu ještě níže a ředitel šel si opět sednout.

»Počneme s výslechem svědků protistranou vedených,« řekl soudce stručně a dal volat svědky. Správce nevydržel stát. Šel si sednout vedle ředitele a zarytě se zadíval k zemi. Jen když nový svědek přišel a vypovídal, že pokud jeho paměť sahá, vždycky se pásávalo bez bránění a bez pokut, pohrdavě se ušklíbl, zasykl a ruce sepjav prsty lámal, až to chrupalo. Na městské věži zvonili poledne, když bylo líčení přerušeno. Soudce oznámil, že o druhé hodině se bude pokračovat a pozdraviv pány, odcházel. Úředníci s advokátem se k němu připojili, ale venku je soudce opustil a sám chvátal napřed k svému bytu.

»Dnes budete, slečno, vy mým hostem,« prosil Mitura, připojuje se k Heleně. »Tatínek také půjde,« dodával jako na vysvětlenou.«

»Uděláme vám mnoho nepříjemností,« namítala rozpačitě, »nejste na hosty připraven.«

»Buďte bez starosti, o vše jsem se už postaral. Učinila byste mi opravdu zármutek, kdybyste odmítla a nemohl bych nikdy víc přijmouti vašeho pohostinství.«

»Takové výhrůžce se musím ovšem podrobit,« usmála se a šla po jeho boku k bytu. Starý Mitura chopil se slova a rozjařeně počal sdělovat své náhledy. Radost mu svítila z očí a očividně byl hrdým, že syn se u soudu nedal.

»Musíme vyhrát, jinak to není, každý to musí pochopit,« šermoval rukou. »A tomu dolanskému to patří, jen ať ho soud trochu pocuchá. Bohaprázdný člověk, nebojí se prsty na lež zvednout.«

»Nějak se z toho vyplete, advokát mu poradí, ale strachu zažije dost,« prohodil syn. »A teď, tatínku, nemluvme o soudu, nekažme si dobrou náladu. Račte vstoupit.«

Otevřel dvéře a Helena vešla. Neznámá ostýchavost se jí zmocnila, když vstupovala do bytu svobodného advokáta. Měl tři pokoje zařízeny s jednoduchou elegancí. Úzkostlivá čistota byla jí nápadnou a bohatá knihovna v jeho pracovně upoutala její pozornost. V malém salonku byl stůl již prostřen a sotva usedli, domácí paní, u které bydlil, přinášela se služkou jídlo. Přívětivě se s Helenou pozdravila. Mitura je navzájem představil.

»Bojím se, dojdu-li chvály,« pravila vesele. »Pan doktor měl velikou starost, aby jeho hosté byli spokojeni. Jindy bývá skromný, ale tentokráte neměl nikde stání.«

»Jsme přece staří známí,« namítala Helena srdečně, snažíc se zakrýti, že vidí rozpaky Miturovy.

Paní domácí ráda nadsazuje,« prohodil Mitura s rozpačitým úsměvem.

»Tak, tak, teď to sveďte na mne,« pohrozila mu. »Ale poroučejte, aby polévka nevychladla.«

Helena nabrala si polévky a potom zastávajíc úkol domácí paní, také oběma Miturům podala talíře s polévkou.

»Dnes budu poprvé jísti ve společnosti dámy, která mi poslouží,« řekl advokát rozjařuje se a jeho pohled měkce spočinul na Heleně.

»Tuším, že by vás taková společnost brzy omrzela,« zažertovala, vyhýbajíc se jeho pohledu, který ji jaksi tísnil.

»Kdo ví,« povídal významně. »Slečna se snad domnívá, že vědomě hraji si na samotáře. Není tomu tak. Rozum je chladnější patrón než nejohnivější přání. Napřed nutno zabezpečit hnízdo, než se počne pomýšlet na samostatnost. Tatínek mě dal vystudovat, podporoval mne až k okamžiku, než jsem sám se mohl uživit, ale potom zcela moudře povídal, abych se staral o sebe sám. Otevřel jsem kancelář bez kapitálu a znáte venkovskou nedůvěřivost. Než nabudu praxe, nutno čekat, až se lidé přesvědčí, že také něco dovedu a to trvá delší čas. Nu, nejhorší je již hotovo, doufám, že nouze míti nebudu.«

»Advokát a nouze,« zachychtil se starý šibalsky, »Takhle do selského statku tě postavit, to bys brzy sešedivěl.«

»Vždyť vy nejste šedivý,« oplácel syn žert.

»Pravda, nešedivím, ale to je rodem. Muj otec ještě v sedmdesáti letech neměl šedivého vlasu.«

»Šedivost není důkazem trampot,« řekl advokát vážně. »Snad by mi jako sedláku bylo lépe. Zdravějším bych byl, více by mne život těšil a neměl bych takový suchopárný život. Věříte, že se mi často, velmi často po Břízách zasteskne? Že závidím bratrovi, který doma zůstal a že bych si oddechl, kdybych mohl sedlačit, poli se toulat, s přírodou zápasit?«

»Není možná!« podivil se otec. »Myslil jsem, že bys už ani nedovedl se na polní práci podívat.«

»Tomu bych se přiučil brzy. A až bych šel za svým potahem čerstvě zoranou brázdou a cítil svatou svobodu, jak bych se považoval za šťastného, zdravého, spokojeného. Poesie venkova zůstává člověku vždy krásná, veliká a čistá a vábí svůdně, když se jí zbavíme.«

»Až pan doktor získá jmění, bude moci své sny splnit, nějaký statek koupit a hospodařit,« prohodila Helena přátelsky.

»To už zůstane pouhým snem,« zavrtěl hlavou. »Za dnešních dnů advokát, který nechce

své ruce potřísnit různými špinavými obchody, parcelacemi a podobně, velmi těžko nastřádá majetek a nastřádá-li, pak už zmizí mládí. Potom přesazovat starý strom a probouzet v něm mladou mízu je velmi těžko. Ale odpusťte, to tak své sny vám sděluji. Bavím se jimi, když trávím večery o samotě. Někdy unaví čtení a sedím sám se svými myšlenkami. Slečně sestře vede se lépe«?

»Stále stejně. Někdy zasvitne naděje, zdá se, že její mládí překoná úkladnou chorobu, ale hned zase nemoc jako zákeřník se ukáže a svou tvrdou rukou sráží ji s vyšin jejích tužeb. Chtěla se mnou jeti sem, ale nedovolila jsem.«

»Proč ne? Mohla jet!«, rozumoval starý Mitura, dodávaje si v bytu synově jakési důležitosti. »V kočáře bylo místa dost a slečinka beztoho se venku neukáže. Hádám, že ji schází krev, vypadá bledá jako umučení.«

»Ona také je mučednicí,« přisvědčila Helena pohnutě a zamlčela se.

Oběd rychle ubíhal a starý Mitura se stával netrpělivým. Posedával, na hodinky koukal a hovor ho nezajímal.

»Půjdu se za sousedy podívat,« povídal pojednou rozhodně a vstával.

»Počkej, je času dost a nejsi tam nic platen,« zdržoval ho syn.

»Proč ne? To se jenom zdá. Víš sám, jací ti panští nadháněči jsou. Budou do nich hučet, hrozit, přemlouvat je, a krásně bychom mohli prolítnout. Půjdu za nimi, není nic platno mě zdržovat.«

»Buď aspoň opatrný, nic proti druhé straně neříkej,« napomínal syn.

»Synáčku, synáčku, znáš špatně svého tatíka,« zasmál se chytrácky. »Starého kocoura do pasti nechytí. Pěkně děkuji za oběd, potom se uhlídáme.« A už vyběhl jako šipka.

»Nepamatuji otce, že by se kdy o cizí záležitost tolik zajímal. Spíše býval sobeckým, šetřil, spolkům se vyhýbal a soudů se bál.«

»Tuším, že jeho venkovská krev se v něm hnula, vědomí pospolitosti, které již tolikrát se v našem lidu probudilo, když naň neštěstí přikvapilo. Takových hospodářů kdyby bylo aspoň několik set, celé kraje by se probudily.«

»Povězte mi, slečno, upřímně, odkud jste čerpala svou sílu a svoje nadšení pro starosti svých spoluobčanů,« zeptal se advokát náhle.

»Odkud? Věru nevím, co říci. Samo se to ve mně přihlásilo, když jsem na venkově delší dobu žila. Cestu mi ukázal otec, ale tehdy jsem neměla pro jeho myšlenky zájmu. S nechutí jsem se odhodlala změnit svůj způsob života a pouze z piety k otci připoutala jsem se ke zděděnému majetku. Ale potom příroda sama mi vlévala nové cíle, nové obzory předo mnou otevírala a dnes bych nedovedla se od Bříz odloučit.« (Pokračování.)

JAROSLAV ČERNÝ:

KTERAK DO VLASTĚJOVA VOJÁCI PŘIŠLI.

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Je to možné, že Vlastějov byl dosud tak panenským, že neznal dobrodiní pohlednic? Příští historik Vlastějova bude míti valnou práci, než se dopídí příčin toho zjevu. Vlastějovem neprocházeli turisté, ačkoli hříchu se tím dopouštěli, na tom líbezném, jihočeském kraji, který každým krokem poskytoval nových výhledů, nových údolíček a nových, půvabně romantických strání. Nikomu nenapadlo šířit slávu Vlastějova novinářským článkem, poukazovat v turistických listech na zapomenutý ten kout, neřku-li tisknout Vlastějov na pohlednice. Sic, po pravdě řečeno, žid Kraus tak učinil — a za oknem svého krámu vedle železných hrnků, srpů, řemení na koně, lopat a »voršoufů« vystavoval také zaprášenou malovanou jakousi kartičku, na níž prahanebným pravopisem bylo vytištěno Pozdraf z Vlastejówa. Nikdo v tom vídeňském malování Vlastějov by byl nepoznal a také živá duše to nekoupila. Teď, pravda, z této myšlenky kynul značný obchod a honem se psalo do Prahy a poslána fotografie, kterou vyhotovil kollega učitele Šeykory z města nejblíže sousedního, výborný amatér, na rychlo povolaný zachytit vlastějovské krásy s pomocí dusičnanu stříbrnatého.

Vlastějovské panny, slečny z náměstí a pouhá děvčata z nemnohých ulic shledávaly pojednou, že vlastně zapomněly letos pomýšlet na letní toaletu tak, jak by se bylo slušelo vzhledem k nejnovějším módám, které z Paříže sem potřebovaly dvou, tří, ba i více let. Jenže, kdežto dříve podobné stesky pronášely se veřejně a hovory dívčí pod akáty otáčely se nepokrytě kolem sukniček, životů, mašlí a žaketů, tentokrát neřeklo se nikomu nic a kuly se švadlenské plány potají. O švadlenu Jehličkovou, také dívku, ovšem již přes čtyřicet jar

čítající, malou, zakrslou stálým sezením a hemoroidy postiženou, jedinou v městečku, která Vlastějovu byla tolik, co jsou závody Robinsonovy Londýnu, nastal tichý boj, který ovšem všecky ty tajnosti důkladně prozradil a měl za následek, že Máňa Karáskova, konkurentka Jehličkové, dosud nižšího řádu, najednou přišla do flóru.

Jako mor když na Vlastějov sedne a byl jím zachvácen dokonce i zámek. Paní baronka Tramtadádi, baronessa a mladý baron, kadet, už několikráte se objevili na náměstí se starou slečnou Leonou, dívkou asi pro všechno, jakoby vojsku vycházeli vstříc. Chodili teď i procházkou po silnici, po níž branná moc měla se objeviti, nemohouce se jí dočekati.

Jenom studenti, právník Kobliha, filosof Strnad a i oktaván Šejnoha, k nimž přidružil se teď technik Kružítko ze sousední vesnice Vystrčilky, s učitelem Sýkorou pohlíželi zamračeně do světa. S nimi hospodář Krajíček, ač z jiných příčin. Lvové pozorovali, že jim tou chystanou návštěvou pelichá hříva a praská půda pod nohama, kdežto Krajíček, muž zásad velmi svobodomyslných, hospodář přičinlivý, jehož pot činil úrodnými jeho pole, starostlivě pomýšlel na polní práce.

»Tak půjdete odpoledne ke Kapličce? tázal se právník Kobliha Julinky Boleškovic té neděle před osudným úterkem, po deváté na náměstí.

»Ale kdepak! Dnes musím zůstat doma pomahat mamince,« odvětila dívka, hezounká brunetka červených, zdravých lící.

»Ani na chvilku ne, — aspoň večer,« žádal právník.

»Prosím vás, budou u nás tři důstojníci — a na tu trojku položila důraz, »musí být všecko v pořádku!«

»Jaké pak v pořádku« — namítl milovník, patrně zhrzený, »dáte jim tři postele a víc se o ně nemusíte starat.«

»To se vám řekne!...« odsekla Julinka a víc nemluvila. Co pak byl takový právník, ještě nehotový, proti lajtnantské hvězdě....

A podobně to bylo většinou. Pouta praskala a žlutá žárlivost hrozila přetrhati poslední růžové nitky... Dokonce i účetní záložny, Kniha, když pro ty přípravy po obědě ani pořádně sdřímnouti si nemohl, poznamenal nevrle ku své lepší půlce, dosud švarné, boubelaté:

»No, no, prosím tě,... ještě ty se z toho zblázni...«

Najednou, večer, kdy za příčinou neděle lavičky před domy na náměstí ba i v ulicích byly hustěji obsazeny, a kluci na náměstí dávno zase převléknutí ze svých svátečních šatů prováděli jakési složité manévry, kde se vzal, tu se vzal, — ale byl tady důstojník. Přijel z druhé strany, tak že ani mládež ho z počátku nezpozorovala. Měl neviditelnou uniformu, štikové barvy, červené výložky a žluté kožené gamaše. Přijel na velocipedu, téměř neslyšně, a zajel rovnou do hostince »u zlatého komára«, na konci náměstí, a teprve když vycházel směrem k panu starostovi, kluci ho zahlédli, dali se do křiku a všichni za ním. Když zmizel ve vratech pulmistrova domu, nechali všech vojen i kašny a rozložili se táborem před Řehákovými. Komentovali toho vojína, soudíce podle té uniformy, ve Vlastějově naprosto neznámé, že je to generál.

Ale nebyl to generál, toliko tak zvaný kvartýrmachr, také možno říci ruka vlastějovského osudu, neboť za malou chvíli už vyšel s panem starostou, oba s lejstry v rukách a počali chodit dům od domu stanovíce, kde který důstojník se uvelebí a kolik vojínů obejme ta která stodola. Pan pulmistr mluvil okázale německy, třeba že důstojník byl Čech jako řepa a s domácími ochotně se dorozumíval po česku. Ale v té chvíli byl pulmistr, když tak s tím lajtnantem chodil, docela jiné fládro než celý Vlastějov dohromady.

Přes to, že dopoledne všecky procházky byly odřeknuty, najednou Julinka Boleškovic s Márinkou Řehákových objevily se na promenádě pod akáty, jen tak po domácku, v zástěrkách, třeba že neděle byla. Za chvilku přišla i Míla zahradníkova ze zámku.

Právník Kobliha se zamračil ještě víc, ale k Julince nešel... Filosof Strnad, když děvčátka šla kolem, jenom prohodil kousavě:

»Nestýská se slečně Míle po Jirkovském?«

»Proč by se stýskalo.« odsekla Míla jedovatě, až to neslušelo její hezounké, jemné tvářince, nejhezčí ze všech zdejších. Krásné zlatožluté vlasy vroubily její hlavičku roztomilou a postavu měla, v polokrátkých ještě sukénkách, že bys tady, v tom polohorském kraji, takové jakživ nehledal.

Teď nebylo pochyby, že vojáci přijdou, neboť dva tady už byli, ten důstojník a jeho sluha. Kluci pobíhali za důstojníkem také dům od domu, a sem tam v okně pohnula se bílá záclona, když to Marsovo dítko šlo okolo. Tlouklo to za tou záclonou srdce svobodné, či dokonce — myšlénka plná hříchu! — srdce manželek a matek?

Za krátko se vědělo, že přijde v úterý celý pluk, na zámku že bude vrchní velitel, nějaký hrabě von a mnoho vysokých důstojníků, u Šerclů že bude generál, v každé stodole po šedesáti mužích a ten důstojník že se honem přestěhoval od »zlatého komára« ke Kopeckým,

když tam zahlédl jejich Kristu, také holku jako lusk, ktercu kochal filosof Strnad. Událost tato valně k jeho obveselení nepřispěla.

Ani před posvícením nebývá ve Vlastějově takové rozčilení, ba ani pan biskup, když před léty dvanácti svátost svatého biřmování tady uděloval, nezpůsobil takový rozruch. V úterý ráno, kdy příchod vojska na jisto byl očekáván, byl kostel na ranní prázden jako vykácený les. Ministranti nepřišli dnes do kostela vůbec, musil vypomoci kostelník, a ze zbožných duší toliko tři baby ze špitálu; a ty byly hluché jak polena, a pololepé, nevěděly, co se ve městě děje, tím méně, když měly špitál v uličce za kostelem a na rynk nepřišly. A kdyby — lajtnant, nelajtnant, bylo jim celkem lhostejno: spása duše důležitější. Nicméně pan farář nehuboval a sám si trochu pospíšil, aby vjezdu armády nezameškal. — Václavíčkovi chodily nohy po koledě už od předvčíra bez přetržení a vypůjčoval krejcary, kde se dalo. A dalo se mnoho, neboť rozjařeni pánové na náměstí ještě si z toho tropili žerty. Jenom na zámku se mu nedařilo. Potkal ho tam na dvoře pan baron Tramtadádi, vyčinil mu po německu a na konec dal mu halíř. Václavíček odcházel motavě, držel ten halířek na dlani a rozumoval:

»Tohle že je ňáká vrchnost? To je asi ňáká moc chudá vrchnost! Inu . . . nemaj . . .! kdyby měli, dali by . . . jsou chudáci, pán bůh jim požehnej . . . Ale já bych se styděl.«

Cestou ještě někde něco sebral a šel ke Krausovým.

Mládež tábořila na rynku snad už od pěti hodin ráno. Ale okolní kraj byl tichý, klidný, koupal se v ranním slunci, ptáčkové na poli a v lesích, z nichž jeden táhl se kolem Bergpurku až ku městečku, cvrlikali a zpívali, pokud se jim ještě chtělo v letním tom čase, a práce na polích vázla. Ani kozy na pastvu se nedostaly. Po mezi za svým statkem kráčel toliko hospodář Krajíček sám, kouřil z krátké dýmky a odplivoval na všecky strany.

Na náměstí bylo už v šest hodin živo, jak bývá jenom v neděli, když okolní vesnice rozmnožují počet zdejších věřících. V domácnostech bylo už dávno ustláno, utřen prach a náležitě vyvětráno, už z té příčiny, že otevírala se okna z pouhé zvědavosti, co se děje na náměstí. Kupečtí mládenci u Krauzů a Šerclů stáli ve dveřích, také u pekařů se úřadovalo takořka na ulici a v závodech ostatních živnostníků práce ještě nezačala. Nejen učenníci, ale i tovaryši všeho druhu okouněli před vraty, v zástěrách, podle svého řemesla více nebo méně usmolených, bez kabátů, a natahovali krky tam, kde silnice zatáčí do rynku. Mistři jejich vol nevol byli shovívavi, jako professoři na studentstvo před vánočními svátky — sami se těšili na neobyčejnou podívanou; jediný okoun z nich spal jako myš na měchu a chrápal jako když se brambory vaří. Ústí všech uliček byla plna těch, kdož nebydlili na náměstí. Pan pošvajstr, nemoha opustit ouřadu svého, koukal se z okna, tak jako pan lékárník vybíhal co chvíli před lékárnu, očekávaje plukovního lékaře. Jeden bude u něho, druhý u pana doktora.

K osmé hodině, když napjetí dostupovalo vrchole, jako před okamžikem, kdy z otevírané šampaňské má vyletět zátka, objevila se vrchnost, pan baron Tramtadádi, paní baronka, baronesa, kadet a mademciselle. Zpráva o tom hnedle rozletěla se po náměstí, mnozí myslili, že to už vojáci jdou, utíkali k silnici, na které opravdu cosi rachotilo. Zatím byl to pár Krajíčkových volů.

Sluníčko povylezlo na Burgperk a počínalo mile hřáti. Pod akáty se procházelo všecko panstvo vlastějovské, také učitel Kvasnička, který pro vojsko přerušil svoji dovolenou. Dámy a hospodyně zůstávaly u oken a nejvýše mezi vraty nebo u dveří domovních; přítomnosti jejich bude doma zapotřebí, jakmile vojsko přijde a začne se uvelebovati. Pojednou — bylo málo po sedmé ranní hodině — na náměstí objeví se tři damské klobouky, veliké, s pery a květinami, moderní, jakých ve Vlastějově vůbec ještě nebylo. Patrně došly nedávno, neboť zdejšího původu býti nemohly a na okamžik obrátily na sebe všeobecnou pozornost. Ve Vlastějově totiž nosívaly se damské klobouky toliko v neděli, a to jen dopoledne, do kostela. Jinak od pradávna, i na řídké procházky ať dne všedního neb dokonce i nedělního chodily jak paní tak i dívky — o ženách vůbec nemluvě — jen tak po domácku, s vlasem pěkně hladce učesaným, nanejvýše se šátečkem na hlavě . . . A dnes, dne docela všedního, Julinka Boleškovic, Míla zahradníkova a Krysta přihnaly se na rynk jako bouřky, nejen v hávech nedělních, ale i v klobouci, k tomu z brusu nových, dosud nevídaných, beze vší pochyby objednaných ad hoc . . . . A na rukou rukavice, objímající rukojetě slunečníků. Slunečník všedního dne, ve Vlastějově!!

V učiteli Sýkorovi, který se studenty se tu procházel, ozval se nejprve kollega; zvolal trpce:

»Tohle kdyby viděl Jirkovský!«

A oktaván Šejnoha, postaviv se na paty, dodal:

»Já bych děvče rozdrtil!« (Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Za to prvé odpoledne, které Sylvan strávil v opuštěném srubu, urobil věru pěkný kus práce. Upravil vchod, z klestí lože si nastlal, a suchým listím povlékl. Také do oken větve propletl, aby noční vichr neprofukoval příliš dotěrně.

Nebyl zcela ještě večer, ale v lese byla již tma, když byl se svojí prací hotov a na ohništi suché haluze zažehl.

Zvědavý skřet, který proběhal celý les, zlákán světlem, jež slabě prosvěcovalo tmu, přiblížil se ke srubu a nahlédl. U ohně na širokém kameni odpočíval Sylvan, hlavu v dlaních, srdce ve vzpomínkách...

Půl noci tak produmal. Znovu celý život vzpomínkami prošel, s minulostí zúčtoval. V temnotu pak se zahleděl, jakoby chtěl z ní vyčísti tajemná znamení budoucna. Ale lesní tma neodpovídala jeho dotazům. Hvězdy zářily vysoko a nedostupně. Měsíc nesvítil. Do zaklestěného okna šedivý netopýr vrazil a odfrknuv zlostně, uletěl. V dálce ohnivý hejkálek se ozval svým divokým, táhlým chechtem a po ztichlé cestě tlupa divokých chlupáčů zadusala v šílené honbě za pobloudilou lesní ženkou.

To však již Sylvan odpočíval na svém listnatém lůžku a již jen jako ve snách zaslechl cukrující smích divokých hrdliček...

Část třetí.

MARTA.

Tak v chajdě nahrblé a neútulné, listím a mechem vystlané, Sylvan našel nový útulek, aby v něm žil, ukryt všem, samotář, poločlověk, zvíře. Uvykl věru brzy, lidský pták, novému způsobu osamělého života i zjednal záhy náležitou s ním rovnováhu.

Panovala-li venku, za jarního bouření, zlá nepohoda a divoký vítr vztekle vháněl do srubu kouř z hliněného komínce, tulák bezradně do temného kouta se stočil, do listí hlavu zahrabal a trpělivě vyčkával vyjasnění.

Bylo-li však příjemně, Sylvan často ani ve srubu nepřespával. Po celé dny a noci v lesích se potloukal, po horách lezl, v bystřinách se koupal. Někdy skoro až dolů ke vsi zaběhl. Tak ho neodolatelně lákala ta hrstka chalup a lidí nicotných. A tu někde na nejvyšší strom vylezl hbitě jako černá veverka a po dlouhé hodiny teskně krajem se rozhlížel a — Bůh mne suď, lhu-li! — z očí zapadlých slza jedna za druhou mu stékala a do zelených větví krápala jako jitřní bohatá rosa.

Těžko říci, co vše promyslil opuštěný lesní podruh v těchto nepočítaných hodinách roztouženého výhledu. Ale jistě jeho myšlenky byly smutné a bolestné, neboť když konečně slezl dolů podkosen nějakou hroznou, do srdce provalenou bolestí, obyčejně na zem se vrhl, obličejem do soucitného vřesu se ponořil a zcela se poddal hroznému jakémusi hoři; tu pak často i z hrdla nelidské a nečlánkované zvuky se mu draly, podobné spíše táhlému vlčímu vytí, a tělem podivný, těžce pochopitelný žal křečovitě zmítal, údy zkrucoval, ústa krvavě pěnil.

A teprve když spadla noc, a lesní mocnosti vyzývaly se k nočnímu běsnění, i Sylvan vstal a do svého brlohu se odplížil se svým tajemným žalem a ranami rozkvašenými.

Tak po dva měsíce žil v odlehlých lesních hloubkách, v nichž plno bylo tajemného violového bzukotu, neznámých otázek a záhadných odpovědí, kde jasně zelené koruny buků, lesklého habří i temné vrcholky borovic a jedlí v dokonalé shodě dělily se o zlatou pršku sluneční i bratrsky chránily křehké lesní kvítí před kalnými útoky dešťů a bleskotnými střelami. Znal každou pěšinku, která vedla přes pohoří po boku bílé cesty ubíhající daleko do světa, i stezky skryté v dubinách, po nichž spěchávaly plavé laně k podvečernímu milkování.

Jeho pátravému zraku neuklouzla žádná bystřina prodírající se stříbrně mezi rozpuklým mechem, ni studánka zcela mizící v temné proláklině hluboké lesní průrvy.

Žije tak neustále v lese, přizpůsobil se konečně Sylvan úplně přirozenému způsobu lesního života; naučil se dorozumívati s ptáky i přivolávati zvěř.

Odvykl téměř lidské řeči, mísе svoje slova stále častějšími skřeky zvířecími, a přerodil se posléze zcela v jakousi záhadnou podstat' pololidskou, polozvířecí. Jeho krev plynula rychleji, údy staly se ohebnější, zrak výhodně zbystřil se nočními dobrodružstvími.

Dovedl udržeti prchavé, sotva slyšitelné tempo s cválající smečkou dančí i proplaziti se nízkým podrostem, jako kterýkoli noční lupič. Sbratřil se tak s veškerou čeledí lesní srstnatou i opeřenou a získal si plně její důvěry, neboť neublížil žádnému z jejích členů.

Za večera, když unaven denními potulkami, s těžkým srdcem Sylvan usedal před srubem, často též zemdlený paroháč vedle něho se rozložil a velkýma, lidskýma očima zahleděl se na svého přítele.

I nepostrádalo půvabů toto nové žití a Sylvan mohl býti šťasten dokonalou shodou svého nitra s dobrotivou duší lesní samoty, kdyby jakási stará bolest nedrásala mu srdce, které nepřestalo dosud lidsky cítit, ba spíše v osamělém přemítání zvýšilo ještě svoji citlivost. Bylo mu stále smutněji v zamlklých, hornatých údolích, tím truchlivěji, čím častěji zahlédl nad vrcholky stromů kroužiti šedavý dým, prchající z rodné jeho dědiny . . ,

V takových okamžicích hluboké roztesknělosti, otrlý tulák chvěl se mocně na celém těle a často vypukl v divoký, nelidský pláč — —

Když se přiblížil máj, podivné slavnostní vzrušení zmocnilo se země i všeho jejího tvorstva. Tak jakoby nějaká obrovská síla, neviditelný jakýs milenec, objal zem a oplodnil ji stoživnou čaromocí, která všechny živelní mohoucnosti přivedla k zázračnému a ušlechtilému rozmachu. Nad lesy jiskřivý zlatý pyl se snesl jako tajemný oblak, jež skrývá božství plodnosti a množení ,a celý ho zasypal vonným, zlatavým prachem. Hnědozlaté třásně jehnědové na bílých břízách přitkány k svěže zelené říze mladých jemných listů a světlé haluze modřínu vyšperkovány rubínovými přeskami. I habří a dubiny oblékaly již své zelené pláště. Ve své rozvážnosti však jen zvolna přejímaly obvyklé jarní ozdoby, jako ve strachu, aby nepřátelští ledoví muži, rukou zlou nezničili snad nepevné dosud tkanivo nových jejich úborů. Sametový mech nakypěl neviditelnými praménky a paseky své nejsvěžejší koberce rozložily po mýtinách, po nichž v měsíčných nocích tančily bledé rusalky a drobní trpaslíci lesní, kteří se narodili z jehličí. Divoká trnka i vrabčí třešeň zasněžily se a kolem nich daleko široko všeliký květ usadil se do vlhkého trávníku.

A již také cvrčkové, houslisti a flétnaři znamenité pověsti, naladili své nástroje k večernímu koncertu, kdy lesní ptactvo odmlklo a slavík dosud nepočal. Jejich stříbrem zvonící písničky zněly sice po celý den, ale v slunečních hodinách nedošly valné pozornosti okolí, neboť starost o výživu a lup zabíraly v tom čase veškeru pozornost lesní zvířeny.

Teprve když klid večera zaručoval pokoj a mír a do noční honby bylo ještě daleko, zpěv cvrčků ozýval se stichlými pasekami v plné důstojnosti a k potěše všech . . .

Zvláště svatojanské mušky milovaly tuto hudbu, neboť dobře přiléhala volným, tanečním jejich rhytmum.

Později když měsíc vycházel, vytrvalý koncert cvrčků zcela byl utišen slavičími nothurny. Drobní muzikáři pochopili záhy nemožnost soutěže s pěvcem tak proslulým, a vrátili se do svých děr, aby s novým jitrem znovu se přihlásili, neboť v těch dobách každý den novou jen byl slavností.

Všechna zvěř volně pobíhala po lese. Všude radost z jara, květů a blankytu projevovala se tisícerým způsobem, a v nesčetných obměnách.

Pouze Sylvan uprostřed tohoto kypění a dráždivého varu života zůstal neradostný a mlčenlivý. Pro něho nevoněl květ, pták nezazpíval, blankyt neměknul. V srdce divná zasmušilost se mu usadila a do duše zahryzla se jako jedovatý štír. Osiřelost vlastního nitra uprostřed tolikerých životů milkujících se a oplodňujících těžce dolehla na duši člověka, pro něhož jediného nebylo vášnivého vzplanutí. Žal tento ovšem nebyl jemu novou bolestí. Vždy, kdykoliv se přiblížil máj, pociťoval tuto stísněnost i samotu života, jenž dosud nikdy nepopřál mu laskavého objetí dívčích paží, ale v žádné době neprovalil se tento žal měrou tak nelítostnou, jako v tomto právě království zeleně a slunce. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PAMÁTCE JENNY SCHERMAULOVÉ. Nadešel první květen, jehož poupat nedočkala se jemná tvořitelka květin, věkem stařička, svým uměním až do vysokého stáří nevadnoucí Jenny Schermaulová. Malovala takřka do poslední chvíle — Morana postavila se za ni a vzala jí z rukou štětec, jímž bez a konvalinku na plátno kouzlila. Bylo jí přes osmdesát roků, když za sychravého podzimního dne vydechla svou duši. Žila po celý svůj život v zahradě svých květin, a když shasla, siroty její, řada posledních jejích obrazů, byla rozestavená kolem její rakve, a kdo viděl krásnou tuto stařenku v tom-

POHLED NA PRAHU S KORUNOVAČNÍHO PAHORKU.

to svěžím palouku, tomu se zdálo, že není mrtvý ten malovaný květ, že neumřela ta, jež hezounké tyto zázraky dovedla kouzlit.

Jméno její nezapadlo, poslední její děti, květiny její, putovaly do světa, aby za jejich poupátka získán byl obnos, za který by byl zřízen důstojný pomníček na skromný hrob velké umělkyně. Kroužek přátel a ctitelů zesnulé chce v den, kdy kámen s paletou bude posvěcen, vzpomenouti nad hrobem zásluh milé stařenky a požádal romanopisce Bohumila Zahradníka-Brodského, by promluvil o životě a činnosti té, která právem je zvána českou Rachel Ruyschovou.

Kroužek rozesílá právě umělecky provedené pozvánky k tiché slavnosti na Olšanech. Jsou ozdobeny reprodukcí jednoho z nejlepších originálů zesnulé a jsou doprovázeny touto vřelou, procítěnou vzpomínkou:

Dne 24. Máje t. r. bude tomu dvaaosmdesát roků, co narodila se naše česká Rachel Ruyschová, nezapomenutelná malířka květin, Jenny Schermaulová . . .

Požehnanou ruku, která poupata, květy kouzlila, mráz spálil. Dříme pod drnem, věčným spánkem spí Jenny Schermaulová, umělkyně, jež svým uměním přírodě stála nejblíž. — Vždyť její poupata, její květy rostly z palety jako na jaře podběl a pampeliška z luk a palouků —

Umřela, ale květy, jež vytvořila, nezvadly a nezvadnou. Jsou posvěceny rosou, jsou chráněny před podzimem, před smrtí, květům souzenou, živou vodou, živou vodou posvěceného umění, jež dílům i jménu Jenny Schermaulové dává dlouhý, nehynoucí život.

Kámen kryje její tělesnou schránku, paleta na něm hlásá, že malířkou byla ta, která tu na soud boží čeká. A hle . . . i ten kámen mluví, i ten kámen z květů povstal. Kroužek ctitelů a přátel Jenny Schermaulové díla zesnulé umělkyně, její květy, její obrazy v pietní snaze rozeslal, aby z výtěžku obrazů zesnulé pomníček zbudoval, označil a okrášlil hrob, jenž stal se domovem té, která byla duše vzácně ušlechtilé, skromné, zanícené.

Dne 24. května, v den dvaaosmdesátých narozenin sejdeme se o 12. hodině polední na hrobě drahé naší Jenny Schermaulové (Olšany, 3. hřbitov, odd. 5., č. 63.), odevzdáme kámen s jménem jejím a paletou, památce její zbudovaný, a vyslechneme vzpomínku, kterou prosloví spisovatel pan Bohumil Zahradník-Brodský, farář v Ouběnicích.

Zveme Vás k tiché, pietní této schůzce, ke skromnému tomuto projevu, jímž chceme uctíti památku naší české Rachel Ruyschové.

Kroužek ctitelův a přátel Jenny Schermaulové.

SOUVISLOST LIDOVÉ KULTURY S DĚJINNÝMI UDÁLOSTMI dokumentuje názorně národopisná výstavka srbská ve výstavním sále Lucerny. Nejvíc ovšem svým nevelikým, ale vzácným oddělením historickým s drahocennými památkami, zapůjčenými z kláštera z Ravanice ve Srěmu. Vidíme-li na starých výšivkách církevních zřetelné stopy

kultury byzantské, shledáváme v pokrývce rakve cara Lazara přímo kus srbských dějin, a to právě jich kapitolu nejtragičtější. Legenda, v staroslovanské kyrillici stříbrem v pokrývku vyšitá, oslavila v caru, na Kosově poli padlém, i mrtvou svobodu srbskou. Byla pohřebním zpěvem srbskému carstvu a znamená osudný obrat i v kulturním životě lidu, jemuž bylo po staletí zápasiti a trpěti pod tureckým panstvím. Vliv nových poměrů, nejistoty života, i styku se živly orientálními na vkus lidu jeví se na zbraních, bohatě zdobených, rytých i vykládaných, na úpravě krojů i na výšivkách, na nichž objevují se orientální motivy i výmluvné symboly. Mísily se tu po několik staletí dvě kultury, ale neslily se v nový, jednotný útvar. Prvky cizí, naočkované na kmen kultury slovanské, třeba se ujaly a sladily s domácími v celek podivuhodné krásy, zůstávají přece na prvý pohled patrny. Vidíme je v oblibě těžkých sametových látek, bohatě zlatem i stříbrem vyšívaných i drahokamy zdobených, a zase jemných, průhledných tkanin i pestrých koberců i některých součástek krojových. Zvláště však shledáváme se s nimi ve stylisovaných křivkách ornamentu, vysloveně orientálního, určitěji řečeno tureckého karakteru. Tato směs slovansko-turecká dodává lidové kultuře srbské zvláštního kouzla, jakési pikantní příchuti, které postrádá lidové umění československé, prostší, ale také ryzejší. Cizím nátěrem však všude prorážejí základní rysy slovanské povahy: živá fantasie, lyrické naladění mysli, dětinná radost z barevných kontrastů a při tom vkus, vrozený smysl pro úměrnost, jakási přirozená elegance, vlastnosti, které zpolupůsobí i při vzniku lidové kultury československé a vůbec slovanské. — Výstavka, uspořádaná za pomocí národopisného musea bělehradského, dává tušiti, jaké bohatství cenného materiálu lidopisného dalo by se snésti v síně Slovanského musea národopisného a jaké perspektivy kulturní i dějinné otevřely by se naším zrakům, kdyby bylo možno materiál ten pečlivě sebrat, připravit a systematicky srovnat. Ty kroje a výšivky, koberce a zbraně vypravují o životě národa přemoženého ale bohatýrského, hrdého a vysoce nadaného, o nádheře jeho vlasti, krásе jeho dětí, o dlouhém, nekonečném zápase i o vítězném jeho konci, o trudné, utrpení plné minulosti i o krásných možnostech bohdá lepší budoucnosti. R.

DRUHÝ MILLION pro Ústřední Matici Školskou schází se pomalu. Není divu! Měli jsme už tolik všelijakých sbírek, že konečně dostaviti se musí i u nás chvíle únavy. A je skutečně zázrakem, že Matice udržela po tolik let svůj rozpočet v rovnováze — s námahou sice, ale přece jen v rovnováze. Než, potřeby rostou, a únava bude se stupňovati. Naskýtá se otázka: není dosavadní systém našich sbírek trochu zastaralý? A nejsou výdaje, spojené s pořádáním sbírek a slavností v nepoměru k výsledkům? Zřízením Národní rady a zavedením národního kolku doufalo se svého času, že budou naše sbírky uvedeny v pevnější, bezpečnější koleje. Ale úkoly Národní rady jsou příliš rozsáhlé, aby bylo lze žádati od ní opravdu radikální rozřešení otázky národní daně, neboť — o tom snad nebude sporu — národní kolek není tím spásným prostředkem, na který jsme čekali. Není a nebude, z různých důvodů, tak jako sbírky dobrovolné vůbec poskytují záruky bezpečných příjmů jenom na čas a vyžadují vždy znovu a znovu opětovaného napjetí sil, jichž bylo by lze prospěšněji užíti jinak. Správně jmenujeme své sbírky n á r o d n í d a n í. Sbíráme skoro výhradně na školy a osvětové potřeby českého lidu, tedy na věci, které by nám dáti měl stát, od něhož však marně je žádáme. Platíme si je tedy sami a hrdě ukazujeme na obětavost českého lidu. Porovnejme však sumy, sebrané ročně na národní účele, s těmi sty millionů, které odvádíme na přímých i nepřímých daních státu. Uvidíme, že jsou vlastně směšně nepatrné. Všimněme si dále i velkých organisací dělnických, a shledáme s podivem, že tyto hospodářsky nejslabší třídy společnosti dovedou sehnati ročně kapitály vskutku úctyhodné. To všechno je výsledkem o r g a n i s a c e, a takové organisace bychom potřebovali i pro své národní sbírky. Bylo by třeba jakéhosi národního finančního ministerstva, které by se nestaralo o nic jiného, než o peníze. A bylo by třeba uvědomiti si, že přispívati na národní potřeby n e n í d o b r o č i n n o s t í, n ý b r ž p o v i n n o s t í. Kdybychom dovedli přidržeti k této povinnosti každého výdělku schopného Čecha, byl by příspěvek na jednotlivce připadající malicherně nepatrný, a všecky sbírky a drahé národní slavnosti rázem byly by zbytečny. Myslím, že věc je alespoň z části proveditelna. Bylo by přece možno získati na př. Matici půl millionu členů s určitým ročním příspěvkem od 50 h do 2 K. Jednou nebo dvakráte za rok sebraly by se příspěvky v každém úřadě, závodě, škole, dílně, továrně i v domě, a každý, kdo přispěl, měl by vedle povinnosti nepatrného příspěvku i členská práva. Vedle toho nositi by směl matiční odznak, který by stal se snadno zdrojem velikých příjmů pro Matici. Odznak musil by vynikati uměleckou cenou — rozhodla by soutěž — a prodával by se v provedení prostém i nádherném. Naše dámy měly by v něm šperk dojista nejkrásnější — šperk, kterým by se veřejně a hrdě hlásily k svému češství a kterým by současně vykonávaly úkol propagační. Kdo by se odvážil při určitých příležitostech společenských objeviti se bez odznaku, kterým by ozdobena byla každá přítomná dáma? — Uvažujme! Podaří-li se nějak zabezpečiti stálý a dostatečný příjem Matici, uvolníme tím současně ucpané nyní zdroje příjmů pro potřeby jiné. Máme jich věru dosti! -d-.

OTAZNÍK. Na kterémsi divadle hráli kus, z cizího jazyka přeložený, a následujícího dne přinášely noviny o něm posudek. Kus přeložil nějaký pan X. neb Y., na příklad Boleslav Lipinský nebo Tadeáš Ho-

rák, a v jistém deníku, lhostejno kterém, při posudku o onom kuse za jménem tohoto překladatele ocítil se otazník v závorce — (?). Nač ten otazník? Co znamená? — Referentovou povinností je říci svoje mínění o kusu, říci, co soudí o překladu nebo nemá-li čeho vytýkati nebo co pochvalovati, pominouti jej mlčením, — ale nač otazník při jméně překladatelově? Patrně není to nic jiného než otázka: Kdo to je ten pan Boleslav Lipínský nebo Tadeáš Horák? Toho neznám. Je-li to pseudonym, — kdo za ním vězí? — Proč se po tom všem ptá pan referent? Vždyť mu do toho nic není, leda že by podle toho, dle osoby dotyčného pracovníka svůj referát přebarvil. A v tom je to čertovo kopýtko, které pan referent v nestřežené chvíli ukázal a prozradil tak nehezkou podstat, na níž spočívá celá jeho kritika. Není on sám v tomto českém světě a bezděky dotýkáme se tu problému anonymity, u nás ještě nerozřešeného. Je-li pan Lipínský panu referentovi neznám — co na tom? Neběží o posudek pana Lipínského, nýbrž jeho překladu, — jindy snad jeho básní, jeho románů atd. Je-li pan Lipínský anonymus, je to patrně jeho věcí, ale ne věcí referentovou. Pokud pan Lipínský nebo pan Horák není osobním a nepíše na př. na referenta básně do Humorů nebo Švandy dudáka, nepřísluší referentovi plésti se do věcí osobních, sic prozrazuje, že nechce býti objektivním. A to mu nesluší. — Něco jiného, chce-li divadlo nebo nakladatel, aby překlad byl podepsán jménem překladatelovým, které samo jistým způsobem a podle názoru nakladatelova ručí za kvalitu překladu. To je zase věcí divadla nebo nakladatele, řekněme věcí obchodní. — V úzkých a často malicherných našich poměrech nezřídka spisovatel nebo překladatel je nucen skrývati se pláštěm anonymity, nemusíme vykládati proč. Tato anonymita může interessovati jeho představené, nebo ty, kteří by mu rádi pokazili úřadní kariéru a houfy jiných osobních přátel nebo nepřátel, ale nikdy nemá poutati referenta, který má posuzovati věc, nikoli osobu, nebo věc podle osoby! Leda tam, jak povědíno, kde běží o útok osobní, zas pisatel je podlý chlap, když se skrývá. Nemluvím o článcích politických a novinářských, podle povahy věci anonymních. Ale překladatel? Nehledě ani k tomu, že často překlad je prací na objednávku, provedenou sic pečlivě, ale bez iniciativy překladatelovy. Proč mu zazlívat, nepodepíše-li svoje jméno? Souhlasí-li objednavatel, celému ostatnímu světu do toho nic není, objektivnímu referentovi nejméně, leda chce-li psáti svoje posudky pro kavárny a koterie.

Tato stať není osobní, týká se obecné otázky v české literatuře dosti palčivé. Ani nevím, který referent ten otazník přičinil, nebyl, tuším, pod svým referátem podepsán, a také jsem se po tom ani valně neohlížel. Proto také podepisuji toliko šifrou J. J.

SLOVENSKU. Literární podnik nad jiné sympathický ohlašuje nakladatel Emil Šolc v Telči. Je to

NÁHROBEK JENNY SCHERMAULOVÉ.

Slovenská čítanka, kterou za účinné pomoci celého sboru spisovatelů a učenců českých a slovenských vydávati počala Moravsko-slezská beseda pražská. Kniha obsáhne asi 40 tiskových archů lexikonového formátu, na nichž dle programu vypsáno býti má vše, čeho věděti třeba o útvaru hor, osídlení, rázu půdy, jazyku, písemnictví a historii, o školství, hudbě a písni, o umění lidovém, náboženských, politických a hospodářských poměrech, o slovenských volbách, o průmyslu i peněžnictví, o slavných mužích dávnověku i přítomnosti, o pohádkovém Jánošíku, o mythologii, pověstech a pověrách lidu, o prakulturní Detvě, o poměru Čechů a Slováků. Ano, i na cestování po Slovensku, a zejména po Tatrách, slibuje redakce pamatovati zvláštními články. Krásná a nešťastná, ale nám Čechům stále málo známá, skoro záhadná Slovač objeví se tu českému čtenáři poprvé v celé své rázovitosti v jediném souborném díle. Kniha má účel popularisační zajisté z nejkrásnějších: seznámiti nás se Slovenskem, sblížiti s jeho lidem, svábiti k návštěvě krajů, plných kouzla, nádherné přírody a dobrého lidu, jemuž jsme vlastními bratry. Mezi spolupracovníky čteme — kromě jiných — jméno Adolfa Heyduka, jenž hned v prvém

sešitě otiskuje báseň »Slovensku«, planoucí ohněm mladistvého nadšení, Aloise Jiráska, Fr. Bílého, prof. Barvíře, Niederle, Pastrnka, Polívky a Jaroslava Vlčka. Přispěje i mnoho autorů Slovenských i známý přítel Slovanstva, Scotus Viator. Nelze pochybovati, že v knihu bude sneseno mnoho dobrého a bylo by si jen přáti, aby dílo vniklo do vrstev opravdu nejširších, aby dočkalo se v době nejkratší nových a nových vydání. -š-.

POHLED NA PRAHU S KORUNOVAČNÍHO PAHORKU. Zajímavá, ovšem nezaručená legenda vypravuje se o tomto čarokrásném hradčanském vyhlídkovém bodu. Každý korunovaný král musel prý v těchto místech zamávati mečem do všech stran světových na znamení, že chce a bude hájiti zájmy země proti nepřátelům, ať přijdou s kterékoli strany. Legendě ovšem chybí i lokální její báse, poněvadž v místech těchto před hradem královským až do války sedmileté nalézal se příkop, kterým byl hrad od města Hradčan oddělen. Celé náměstí hradčanské i s typickým předdvořím hradu spojeno bylo v jediný celek teprve za Marie Terezie, která tuto část přestavěla. Tím získalo náměstí význačnou terasu, skýtající velkolepý výhled na panorama pražských měst.

Panorama je tím charakteristické, že celou Prahu spatřujeme téměř v pozadí, na němž ostře se rýsuje poprsní zídka nad zahradami svahu Opyše, zdobená malebnými skulpturami. Z těch zejména nápadna jest socha sv. Václava (je dílem sochaře Vosmíka a nahradila sešlou sochu z doby barokové) a sloup s Madonkou, kteréžto dva objekty tvoří vstup k bývalému kostelu P. Marie Einsiedelské, z něhož zachovala se pouze substrukce, opatřená terasou se zábradlím.

Místo samo není pouze přírodou znamenitě obdařeno, nýbrž je také esteticky nevšedně důležito. Je známo, že bylo svého času uvažováno o tom, neměl-li by sem býti umístěn Myslbekův sv. Václav. Nebyla to myšlenka špatná — bylo by to významné umělecky i historicky, kdyby nad celou Prahou týčila se socha národního světce, žehnajícího městu, a to v místech, kde vybudoval první sídlo knížecí.

K.

DVOŘÁKŮV POMNÍK odhalen bude dne 4. září letošního roku v Hořicích. Přípravný výbor oznamuje, že zbudován bude dle návrhu prof. Mil. Vávry ze žuly a karrarského mramoru z podnětu místních pěveckých a hudebních spolků a zásluhou a obětavostí starosty města, pana Jos. Fejfara.

VZPOMÍNKA NA TRAGICKOU UDÁLOST. V domě »U sedmi čertů« na Malé Straně v Praze uspořádána byla těchto dnů výstavka a pak dražba starožitností, obrazů, nábytku, porcelánu, skla, knih i šatny po dramatické umělkyni české, slečně Jindřišce Slavinské z Rittersbergů, která zabita byla přede dvěma lety na výstavišti při slavnosti květinového korsa splašenými koni. Slečna Slavinská byla nadšenou sběratelkou starožitných a uměleckých předmětů a nashromáždila si během let ve svém bytu těchto věcí velmi početnou sbírku. Autografovaný výkaz jenom obrazů a reprodukcí, ke dražbě vydaný, měl 172 čísla. Z pozůstalosti po zesnulé umělkyni vybrány předměty cennější pro pražská musea, zejména městské a zemské; ostatní rozprodáno ve veřejné dražbě..

DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ předvedlo 17. května veselohru o 4 jednáních dvou dánských spisovatelů, Ankera Larsena a Eigilla Rostrupa »Bunkovy předhistorie«, dílo nevšední dramatičnosti a přes některé nevěrohodnosti tak logicky skloubené a přes jistou sentimentálnost základního motivu ne právě všední účinnosti, že i dramatický referent, upoután, stává se pouhým divákem — a to je důkaz největšího úspěchu dramatického. Když pak titulní úlohu převezme a provede s takovou přesvědčivostí umělec té charakterisační výmluvnosti, s jakou starého podivína Pera provedl p. Zakopal, jenž i nebezpečná úskalí opakujících se vtipů vrozeným svým taktem a ekonomií obeplul, je řečeno o tomto kuse obou autorů, kteří dosud nemají světového, ba ani evropského jména, dosti. Víme sic od počátku, že otcem Alfreda je starý komoří, ale nevíme do předposledního aktu, která z obou »starých holek« (sleč. Májová a pí. Ptáková byly příliš mladistvé stařeny) je jeho matkou. Látka zdála se nám stvořenou pro drama, také není v kuse mnoho veseloherního. Je to nejvýš komedie starší francouz. faktury. Petr Bunke zamiloval se před lety do jedné ze sester těch, ale ta jím pohrdla. Přes to zůstává jich přítelem, třebas neví, které z obou, zda jeho lásku svedl komoří, a která je matkou dítěte. Hájí je proti komořímu, jenž chce jejich domkem vést dráhu ,a vymůže posléze od něho, by ušetřil jejich obydlí, ba více, aby nemanželskému synu přenechal pole ke stavbě dělnických domků a dokonce, aby dal mu jeho polesný dceru svoji za manželku — jedině tím, že ví o jeho spádech z mladých let, které mladé jeho choti zatají; a dopátrav se konečně pravdy i o pravé matce Alfredově, všecek šťasten, že není to jeho stará láska, tuto za choť pojímá. Vedle jmenovaných sil zasluhuje ještě zmínky p. Boleška, jenž podal sytě komořího, zarytého feudála, pokrytce a lichometníka, ostatně figuru z celého dramatického ensemblu autorů nejnešťastnější. Hráno bylo s chutí. Překlad sl. Mil. Krausové byl pěkný — cítili jsme hlavně při titulní postavě, jak byl obtížný. Režii měl p. Hlavatý.

a—e.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

XAVER TEJŘOV:

ZA MÁJOVÉHO JITRA.

Růžový paprsek na skráni fuká:
- Hej, dobrý den!
Zlacenou okroči řídí má ruka,
sedejte jen!

Pojedem s veselou: Muziky hrají,
a voní květ.
Slávy co, půvabů v procitlém kraji,
nám lítne v stret!

Myšlenky zjásaně skočily s lože,
šlář snu ten tam,
a místo modlitby — netresci, bože!
tančí si Vám!

Hlava jak zvonek a pohoda v duši —
Vše posed' ples...
Jaká to, jaká pouť — sotva kdo tuší! —
za chlebem dnes!!

ČÁPI LETÍ...

Čápi letí! — Čápi letí přes hory!!
U které se zastaví as komory?

Na perutích nesou něžně milou tíž,
blíž a blíž a skoro budou tady již.

Mladým ženám pivoňkami hoří tvář,
smavost sedá k rtům a v zraky rosná zář:

Požehnáním jakby rajská výsota
zalévala zítří hody života

Na kolébky honem rubte javory:
Čápi letí — letí — letí přes hory!

Bystrý větřík po všech koutech shání kvas:
hory, doly čekají se taky zas!

Na stráni už rozrašilo tisíc jiv,
zjihlou mízou v těle křepčí každý čiv.

V žilách blahem rozzpíval se krve proud,
člověku svět celý chce se obejmout.

Otvírejte, srdce svadlá, komory:
S čápi Jaro letí — letí přes hory! —

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Srub již zcela obrostlý a v květoucí plášť zahalený, podobal se spíše zelenému hrobu, v němž pochovány byly nejdražší lidské city, nežli úkrytu mladé, mízné síly. Lože měkké, plné hebkých řas a vuně mateřídoušek zůstávalo nedotknuto horkými údy roztoužených milenců. A přece odněkud z daleka ze vzdáleného dětství vzpomínky na prvou ženu, která vpletla se do Sylvanových prostých her, jako libý bílý květ do modrých vln, aby je poprvé rozčeřila, poprvé vzrušila — hlásily se znovu s neodbytnou silou o zapomenutá práva.

Leč co byly platny ubohému lidskému srdci v tiché samotě?

Znepokojen novými těmito pronásledovateli, prchal Sylvan s místa na místo, ale oni všude proti němu vyvstávali se svými neviditelnými nástroji mučícími, při každém kroku ohrožujíce uštvaný klid jeho myšlenek.

Nebylo možno vyhnouti se jim na žádných cestách, v žádné hodině. Získávali si stále mocnějších vlivů nad Sylvanem a on propadal den ode dne malomocněji jejich citovému prokletí, rozvrácen a stále hlouběji vnitřně rozeklán.

Jeho zkáza byla již neodvratná, když tu neočekávaná příhoda vývoji událostí zcela nový určila směr. Jakoby vševládný osud zaslechl němé prosby Sylvanovy a vycítil velikost jeho úzkosti, náhle a vítězně také do jeho života zapadl blahoživný paprslek světla a lásky.... A hned vše kolem něho se rozzářilo a zjasnělo.

* * *

Bylo to kteréhosi jarního jitra, když Sylvan odpočíval ve stínu ohromného balvanu a zamyšleně pozoroval běh bílých oblaků po modré hladině nebeské. Den byl slunný a krásný. Ve vzduchu tančily zlaté mouchy a veliká lesní šídla jako kalené střely mihaly se nad Sylvanovou hlavou. Ve větvích zpívali ptáci a mezi jehličím chřestily neposedné veveřice. Na plochý zahřátý kámen stočila se úžovka a v malém okamžiku usnula.

Nedaleko místa, na němž Sylvan odpočíval, stála stará, polorozvalená poustevna.

Úzká a příkrá pěšina vedla nahoru k ní. Mezi dvěma srázy se plazila, žlutá uprostřed a zelená po krajích, hrbolatá a nerovná, jakoby po ní nikdo nikdy nechodil. Oba pak srázy porostly vřesem, divokými fialkami, kopretinami a mateřídouškou.

Bílé a modré zvonečky nakláněly se nad stezkou a laskavec se svými zlatými květy, hledanými pro střevíčky nejistých milenek, rozplazil svěže lesklé lístky i po pěšině.

Vše bujelo zde zcela volně, množilo se a žilo v bratrské shodě s dovádivými motýlíohniváčky, ptačí družinou, bzučícím hmyzem i poloukrytým ručejem, který pod svadlým listím zpíval radostné i teskné pohádky, jež mu šeptalo předobré srdce mateřské země.

Skoro uprostřed přetal žlutou pěšinu, zaleskl se na okamžik, zahrál na slunci tisíci duhovými barvami a zmizel potom opět na vždy v mechu sousední stráně, porostlé habry a modříny. Zcela odděleně od ostatních, několik sosen s jantarovými šupinami hájilo svůj samotářský život. Jejich koruny krátké a široké, vrhaly nescelený stín na dřevěnou poustevnu od nepaměti opuštěnou, na jejímž vrcholu smrkový kříž, zrobený srdcem zaníceným a rukou neumělou, pozvolna se rozpadával, a na jejíž jednoduché zvonici malý zvonek s opuštěným provazem zakvílel chvílemi probuzen ze svých tichých snů divokou druží větrného krále.

Uvnitř poustevny tlel chudý nábytek a zemitá, mlatová podlaha zarůstala tu sporou žlutavou trávou. Za klekátkem stříbrný bažant se usídlil se svou početnou rodinou a právě u vchodu v hluboké díře starý šedivý králík se krčil a vyhlížel lenivě dolů do nerozlehlé mýtiny.

Prožil tu — starý brach! — již několik zim a měl své vysloužené zkušenosti. Jeho praděd, který byl roztrhán skalním orlem, vypravoval často jeho předkům o posledním obyvateli poustevny, jímž byl žebravý mnich, vysokého, vážného vzezření. Byl to zajisté světec, kterého za noci chodili navštěvovat andělé, a jenž byl vzat za živa do nebe, neboť vesničané, když jednoho jitra stoupali se svými dary k poustevně, aby si vyžádali požehnání pro svá chudá pole, nenašli jeho těla, ač lože bylo ještě teplé a nevýslovně sladká vůně plnila vzduch. Poustevna byla opuštěna a zvon sám sebou houpal se a kvílel lidským pláčem, až prý srdce usedalo....

Ale tomu již bylo dávno a Sylvan, který připomínal si bezděčně známou tuto místní legendu, pokyvoval téměř nedůvěřivě hlavou nad její pravdivostí.

Pak pozdvihl se poněkud jakoby chtěl povstat, ale ihned opět přikrčil se k balvanu,

neboť to, co neočekávaně zahlédl, naplnilo ho radostným úžasem. Po pěšince k poustevně kráčela mladá dívka a jak se zdálo, neměla ani tušení o Sylvanově blízkosti. Byla útlá, krásná, zlatovlasá.

Dle směru cesty přicházela patrně z některé horské dědiny na opačné straně Sylvanova domova.

Byla prostovlasá, bosá.

U paty návrší složila svoji plachetku, svázanou v koncích... snad své zásoby, šatstvo a úspory obsahující, a nyní stoupala volně, zřejmě unavena, přímo k poustevně.

Když se přiblížila Sylvanovi, který ji téměř nedýchaje pozoroval ze svého úkrytu, zabušilo mu srdce s takovou prudkostí, že hruď oběma rukama stiskl, jakoby se bál, že vzrušený ten tlak mu prsa prolomí samou radostí nad neočekávaným tím setkáním. Ještě okamžik — pak bylo však mu již zcela jasno, koho mu to přivádí vlídný osud do jeho samoty. Div, že hlasitě nezaplesal.

Nebylo pochyby — byla to ona... ona... družka šťastného jeho dětství, Marta z obecní pastoušky, s kterou si kdysi tak často hrával na veselých paloucích za dědinou...

Vyrostla, zkrásněla, ale byla to přece jen ona, na niž nikdy nemohl zapomenout.

Veliká, dávno nepoznaná blaženost rodila se v divoké duši Sylvanově a srdce jeho horečně zaplálo sladce vášnivou mukou.

Marta přešla skoro těsně kolem něho a stoupila do nedaleké poustevny, kdež usedla, znavena parnem, jehož stále přibývalo a opojena tisícerými vonnými oleji, které štědře plnily útlé šíje lesních květů...

Po chvíli její něžná, jemně modelovaná hlava klesla k mladým, poloukrytým ňadrům a bylo patrno, že přemožena únavou, usnula.

Tu konečně odvážil se Sylvan ze svého úkrytu. V nedočkavém chvatu strhal všechny květy, jichž hojnost byla všude v okolí, a po zemi i nábytku jich na vrstvy rozházel kolem dřímající.

Pak tiše a pokorně usedl k jejím nohám, vyčkávaje trpělivě jejího probuzení; otevřela konečně své hluboké, dětské oči, a spatřivši Sylvana, vykřikla hrůzným překvapením. Nepoznala ho již, neboť vlas i vous zbujněl mu neobyčejně a zcela skryl známé tahy jeho tváře; ale on uchopil ji v pase něžně a pevně a z hrdla vydraly se mu vzlyky takové mohutné vroucnosti, že Martino srdce opět se probudilo a zachvělo vřelým, milostným vzrušením.

Poznala konečně svého přítele z dětství a položila posléze důvěřivě svoji útlou paži kolem jeho šíje....

Zasnoubili se pak uprostřed volné přírody na hebkém trávníku, plném rozházených květů a jen slunce vysoko na obloze a ptáci nízko ve větvích byli svědky prvého jejich vášnivého objetí...

Část čtvrtá.

V SLUNCI.

Marta zůstala u Sylvana.

Podlehnuvši čarovnému kouzlu lesních samot, jemuž vždy je příchylná dobrodružná mladá duše, nalezla v divoké lásce Sylvanově dokonalé uspokojení i veškeré vášnivé vlnobití kterým je podmíněn neklidný život srdce prvně zaníceného.

Zůstala tedy. —

Jasně a zářivě bylo od té chvíle v chatě lesního obyvatele a on sám všecek osvěžil a vzpamatoval se.

Nyní již nebylo potřebí, aby odcházel dolů k okraji lesa a ze stromové skrýše k dědině hleděl zrakem slzou zamženým.

V jeho chatě zněly písně, sídlilo štěstí, kvetlo jaro...

V stohlasé lesní tišině mladé lidské blaho vykvétalo čarovně jako tajemný zlatý kapradový květ, jejž nosí rusalčí královna ve vrkočích a vše, čeho dotekla se jeho usměvavá zář, zasvítilo novým, skvoucím světlem.

I pohoda byla divukrásná.

Jaro vzdechlo již veškery svoje líbezné vůně a leto nejkrásnější květné plameny jako kouzelné pochodně zapálilo ku poctě milenců. Bujná příroda pak celou chatu obetkala pnoucími se guirlandami, takže zmizela skoro v přívalu květů a zeleně.

A nade vším tím veselé a jasné slunce rozehřálo svou zlatostrunnou harfu, na níž neviditelní cherubové motýlům, květům i lidským nitrům hráli nekonečnou slunečnou hymnu. Všichni ji slyšeli, neboť všem zněla jásavá, bájná, plná blaživých tajemství. Celá zem jako by byla jedinou písní k těmto životorodým akkordům, tolik všemožných zvuků spojovalo se na ní v jediný, nekonečný souzvuk života. Tajemství velikého oplodnění májového stalo se zřejmým: vlna vlně v sesterském šepotu o ní šuměla, travina travině v důvěrném otírání ji sdělovala, zněla v hnízdech ptáků, v šumotu lesů, které nasazovaly plodonosné bobule, šuměla v stíhajících se oblacích, chvěla se v protínajících se vrcholcích vlahého, letního vzduchu.

A již i prvními plody divoká třešeň se ověsila, hloh obohatil, maliník s ostružinou posypaly.

(Pokračování.)

JAROSLAV ČERNÝ:

KTERAK DO VLASTĚJOVA VOJÁCI PŘIŠLI.

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Byl to pokyn pro Koblihu a Strnada. První z nich zrudl hned, jak ty klobouky uviděl, odplivl si a povídal:

»Ta by tak stála za to . . .«

Filosof Strnad mlčel a přemítal. Když panny se ocitaly blízko nich a aby se nemusily s nimi setkati, takořka jim před nosem se otočily, přistoupil ke Krystě, která šla po kraji, a tázal se posměšně:

»To k vůli dvojímu suknu, Krysto?«

Ale nalil oleje do ohně.

»A proč ne?« pohodila Krysta hlavou, a odvrátila se. Všecky ty pohledy, dílem výsměšné, dílem útrpné, jež obracely se po těch třech kloboucích, děvčata jen dráždily. Bylo to patrné vypovězení války — ale proč a nač?

Vždyť, pro pána boha, poznamenal moudře řídící, žádná z nich nemá kauci...! Ale kolik důstojníků pohrdlo maršálskou holí jen k vůli krásným očím, myslily sobě asi ty tři klobouky a se srdcem tlukoucím promenovaly dál. Teď, anebo nikdy!

Kovář Perlík zavěsil si na kabát vojenskou medaili a pamětní peníz a rozčilením ani dýmku v zubech neudržel, krejčí Pírko chodil v zimníku, protože to byla poměrně nejnovější část jeho toalety; ač v posledních dnech ušil sobě ještě něco novějšího: kalhoty po kolena, asi nějakého japonského střihu, k nimž punčochy půjčila mu žena. Místo šněrovacích bot měl toliko perka a myslil, že na vojsko učiní dojem automobilisty. Zatím jenom jeho křivé nohy přišly k náležité platnosti. Ševcová Schnoutková, bývalá panská v zámku, stála ve vratech svého domku s dítětem v náručí, teprve tříměsíčním, vyparáděným modrými mašlemi jako na ouvod. Ve chvíli největšího napjetí, už k osmé hodině, hospodář Krajíček, jako všem na truc, vyjížděl na svém fasuňku, do něhož zapřažen byl pár krásných hnědých koní, jeho chlouba. Řídil koně sám, čeledín seděl za ním. Škaredil se a na pozdravy sotva odpovídal.

Obecní policajt měl svoji sváteční uniformu, kterou oblékal toliko na Boží Tělo a Vzkříšení, se šavlí po boku. Byl hned na tom, hned na onom konci náměstí a shánět, nikdo nevěděl co. Jak dnes Bureška svoji poštu roznese, ví sám pán Bůh.

... Pojednou cosi zahučelo, opět na opačném konci, než byl tábor mužské mládeže a do města vjížděl na koních hlouček důstojníků. Za nimi hned v zápětí čtyřstupem řady vojáků, zaprášených, znavených, s rozhalenými bluzami a košilemi, někteří s dýmčičkou v ústech, reservisté vousatí, s tvářemi strhanými, div že nepadli. Jako když u rybníka se protrhne hráz: valilo se to a valilo, za každým oddílem zas důstojník na koni, některý s mapou v ruce, jestli Vlastějov souhlasí s generálštábkou a v několika vteřinách náměstí se naplnilo vojáky, koňmi, povozy, děly, pak polními kuchyněmi, ze kteréhož nejnovějšího vojenského objevu ještě se kouřilo, a vonělo z nich vařené maso. Uprostřed náměstí zastavila vojenská kapela a hrála vcházejícím veselý vojenský pochod.

Pan poručík, který bydlil u Kopeckých, běhal jako ohořelý kocour, div si paty neurážel a rozestavoval a rozděloval oddíly podle toho, jak jim stodoly k obývání byly poukázány. Jinde Vlastějovští při nejlepší vůli tolik toho ubytovat nemohli. Vojáci zatím vrhli se na lavičky před domy a domky, někteří lehali na zem a důstojníci, než vešli do svých bytů, rozhlíželi se po městečku.

Teď do prostřed náměstí vjížděly vozy telegrafického a telefonického oddělení, vozy zásobní a rozestavovaly se tu jako posvátné paměti vozy husitské. Kde jaký volný prostor, všecko bylo plno, a pro klobouky slečny Julinky, Mily a Krysty nebylo tu téměř ani místa. A ještě pořád procházely proudy režných kalhot a tmavomodrých bluz, dílem ještě dál, dílem se rozdělovaly po okolních vesnicích.

Vlastějovu se motala hlava. Toho všeho nebylo tu pamětníka. K tomu ten lesk tasených zbraní, řinčení ručnic na zem dopadajících, samé rechtsšaut, linksšaut, habtacht, halt, nikdo tomu dobře nerozuměl, až z toho všeho a zvláště z těch černých dělových jícnů šla hrůza a zděšení.

Vlastějovští se tím vším mlčky proplítali, neříkali nic, jenom kovář Perlík na základě své medaillie s nějakým šikovatelem už se skamarádil. Ale pojednou náměstí se začalo prázdnit: vojáci se rozdělili do stodol, důstojníci do pokojíčků a všecko se teď umývalo nebo leželo na slámě zondáno a znaveno. Mašírovali prý od tří hodin ráno bez odpočinku, — a co před tím! Ale teď prý celé dva dny tady pobudou.

Na náměstí zbyly teď jenom polní kuchyně,

jejichž vůně šířila se po celém okolí a vábila stejně malé i velké jako podivné zařízení těch vandrujících kotlů, neb odpřažené povozy s kufry, řada děl a pak ty tři veliké, nové klobouky, které pořáde se procházely pod akáty sem a tam. Oddělení telegrafní a telefonní zřizovalo honem ze školy, kde byl hlavní stan všech těchto válečných operací, telegraf a telefon do okolních vesnic, ordonance lítaly sem a tam, rozvěšovaly po domech tabulky s německými nápisy a psaly křídou na domovní vrata co kde je umístěno. Po silnici ještě pořád trousily se větší nebo menší oddíly, zahýbaly do ulic, na vedlejší cesty, nebo táhly ještě dál. Pak také povozy s ubožáky, kteří dál nemohli a kteří bledí, znavení a zaprášení choulili se v těch fasuňcích na slámě. Vypadalo to opravdu jako vojna a Vlastějovští vypínali hruď. Vlastějovské také!

Teď teprv, když se zdálo, že první vlny vojenské té vřavy se klidní, mihnul se po náměstí a zahýbal k Bergpurku do lesa starý pán a starší dáma. Šli plaše, pospíchali odtud, a zmizeli za krátko v zeleném stínu jedlí a borovic, aby nevrátili se až někdy k polednímu. Byli to letní hosté, jediní, které Vlastějov vítal co rok, nečítaje vrchního berního na odpočinku Hoblíka, starého mládence, bratra zdejšího truhláře.

Profesor Slaneček byl zdejší rodák, před více nežli šedesáti lety se tady narodil, pak s rodiči odtud se odstěhoval, ale přece zůstal věren prvním svým láskám, rodné půdy se týkajícím. Kde se kdo zrodí, říkával, tam se i hodí. Byl tady s chotí a dvěma květy svého opozděného sňatku, štvanci čtrnácti a dvanácti let, kteří přese svoje gymnasijní hodnosti na podiv se přizpůsobovali okolnostem vlastějoského venkova, zatím, co otec s matkou po klidných procházkách chodil, sbíraje zajímavé lidové frase, — s každou babkou se zastavoval, dlouhé hovory vedl a měl toho pak plný notýsek, — oba hoši pásli kozy po kopcích a stráních a dělali ohníčky. Přinášeli si s tohoto styku s domorodci také lidových frází habaděj, ale byli pak pro užívání jich hojně káráni.

Professor Slaneček byl filolog, ale byť už na pensi byl a nikomu škoditi nemohl, přece nutno říci, že byl filolog vlastně pokažený. Měl z něho býti nějaký Edison, nebo Montgolfier, neb aviatik, neb vůbec něco podobného, velikého, jelikož pořád přemýšlel nikoli o akkusativu cum infinitivo, nýbrž o něčem daleko velikolepějším, čím by se proslavil víc nežli se stalo vydáním Ciceronovy řeči Pro Milone, jímž proslul, dokud ještě byl v aktivitě. Skutečně se podařilo professoru Slanečkovi — učiniti vynález a právě teď pracoval o jeho theorii a psal spis: »Kterak učiniti, aby buchty a jiné pečeniny z mouky i masa na všech stranách křehké a delikátní kůrčičky měly«. Professor Slaneček vynašel pekáč na krajové buchty a běželo mu teď jenom o průmyslníka, který by myšlenku tu realisoval.

»Považte,« vykládal vrchnímu bernímu Hoblíkovi, zatím co trpělivá manželka vedle obou sedíc nebo kráčejíc, punčochy pletla, »buchtička s kůrčičkou s pěti stran!« A oběma starým pánům sliny se v bezzubých ústech sbíhaly. Zapomněli, že i když se docílí uskutečnění professorova snu, oba dva nebudou moci ty buchty kousat.

»Já bych to uděla! už se šesti,« zdokonaloval vynález vrchní berní a přemýšlel o vhodné pokličce na ten pekáč, kterou by buchty i svrchu křehkou a delikátní kůrčičkou opatřeny býti mohly.

»Ale, prosím vás,« vmísila se do těchto málo filologických i berních úvah paní professorová, »pak by se vám to vůbec ani neupeklo. Buchty musí mít vzduch.«

»Milostivá paní, uděláme do pokličky potřebné otvory...« hájil svoji myšlenku berní, dosud jediný nadšenec pro pekáč professorův.

Dnes vrchní berní už na Bergpurku čekal. Bylo totiž dnes nutno rozřešiti otázku, z jakého materiálu dlužno ten pekáč hotoviti, zda ze dřeva, z hlíny nebo z kovu. Borovice, které před chvílí slyšely v nedaleké vzdálenosti rachot bubnů a třeskot polnic, teď naslouchaly hovoru o novém pekáči.

Asi po deváté ozval se v ulici k náměstí vedoucí, z téže strany, co vojáci přišli, dusot četných koňských kopyt a do rynku vjížděla kavalkáda. Nádherná podívaná. Dva generálové, hromada důstojníků všelijakých uniforem, plných zlata, až zrak všem uličníkům, na ně čumícím, přecházel, a za nimi skoro tolikéž důstojnických sluhů, a dokonce i jeden lokaj v civilu, kteří honem seskakovali s koní, a pomahali tlustým podplukovníkům a majorům se sedel. Důstojník od Kopeckých ukazoval kam který má jíti a starší z generálů, už trochu přihrblý, se dvěma důstojníky a lokajem odjížděl k zámku, druhý zmizel ve vratech Šerclova domu.

Opravdu tedy paní Šerclová bude mít generála... Když už kavalkáda dávno se rozjela, pořád ještě Vlastějovští stáli před Šerclovými. Snad myslili, že se generál objeví s paní Šerclovou na balkoně. Zatím generál — jako když skřivánek v povětří zmizí. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Ano, tak si to představuji,« přitakal zádumčivě. »Cítím tuto hrubou, zdravou, zemí vonící sílu, která člověka táhne k přírodě a která dlouho se brání, když už jiným směrem a za jiným cílem jdeme. U muže to považuji za přirozené, u ženy mě to překvapuje. Posuďte sama, s jakou rozkoší naše venkovská děvčata, lepší i chudší, utíkají z venkova do měst, kterak jsou šťastny, když se jen mohou za dost malého úředníka provdat, vesnický oděv odložit a paními se stát. Zřejmě, bez váhání a bez výčitek svědomí opouštějí půdu, která byla jejich živitelkou a spokojují se živořením v městech, lacinou módou a pochybnými radostmi, které jim město poskytuje. Je to velmi povážlivý stav, protože svědčí o nevážnosti, která v selském lidu proti selskému povolání se šíří. Bez obětavých matek nebude obětavých selských rodin.«

»Pravdu máte, ale zoufat proto není potřebí. Stalo se módou opičit se po pánech a bylo by běda, kdyby místo houževnatého, zdravého venkova mělo nastoupit nedokrevné a málomocné pokolení přeběhlíků. Ale náš venkov je nepřeberným pramenem sil. Za sto přeběhlíků nastupuje sto jiných věrných a jednou přijde doba, kdy všichni zase poznají, v čem je naše síla. Nezoufám.«

»Jste s to člověka potěšit,« řekl radostně a vděčně na ni utkvěl pohledem. »Ve vás vidím zobrazenu lepší budoucnost svého rodného místa. Ani netušíte, jaký obrovský úkol konáte, probouzejíc uvědomění a smysl pro sounáležitost lidu.«

»Nikdo těch stop mé činnosti neuvidí,« řekla rozpačitě.

»Těm, kdo z čistého zápalu pracují dostačí vědomí vykonané povinnosti.«

»Přijedete k nám brzy, pane doktore?«, zeptala se náhle, toužíc změniti látku hovoru. Překvapeně zvedl k ní oči.

»Slečna sestra ještě se nevzdala svých vidin?«

»Bohužel. Je mi trapno o tom hovořit, ale musím. Vím, že její první otázka bude platit vám a běda, kdybych jí nic určitého nemohla říci. Mnohokráte měla jsem již na rtech pravdu, ale vždy jsem se zděsila odhalit jí pravý stav věcí. Nemůžete pochopit, co trpí, jakou je mučednicí a nemám síly brát jí naději, dobíjet ji nemilosrdným vysvětlením, že je směšno, myslí-li na své city ona, která stojí u hrobu. Sám posuďte a nezazlívejte mi.«

»Nezazlívám, slečno. Ale věřte mi, že se ve mně hlásí sobectví vlastního já. Vám k vůli hraji divnou úlohu, jež mi někdy připadá nehodnou a ošklivou. Co si pomyslíte o mně vy? Uvěříte, že moje srdce při tom všem neví, co mluvím a že toužím, abych laskavá a lichotivá slova, jež pronáším, jinému mohl povídat.«

»Řekla jsem vám již, že oceňuji vaši oběť a že vám budu vždy vděčna,« povídala zmateně. Jeho hlas ji mátl a pohled jeho žhavě se jí dotýkal.

»Ach, slečno Heleno, slovo vděčnost je krásné, ale studené.« řekl bezděčně se uchvacuje. »Jakého požitku mi dává? Co je mi platno myslit si, že někoho k smrti konejším, když sám chci být živ a když všechny moje nervy a všechna moje síla volá po něčem jiném. Dotkla jste se toho, že jsem sám. Víte, slečno, proč?«

»Pane doktore, pro Boha, nemluvte dále,« zaprosila chvějícím se hlasem.

»Je to neslušné, vím to. Jste mým hostem, vaše postavení je velmi choulostivé. Ale jsem čestný muž, jsme dětmi jedné vsi a konečně nevím, naskytne-li se mi příležitost s vámi o tom hovořit jinde. Žádné odpovědi od vás nechci, toužím pouze, abyste zvěděla moje přání, abyste pochopila moje jednání a abych sám mohl se k vám přiblížit bez oněch výčitek, které pociťuji a jež mě viní, že nejednám mužně. Poctivě se vám přiznávám, že nemám síly pokračovat v přijaté úloze těšitele slečny Ludvy.«

»To bude její smrt,« zachvěla se vyděšeně.

»Ne slečno, nevolte takových hrozných slov. Ona je k smrti odsouzena. Řekl vám to lékař a poznáte to sama. Je to hrozné, ale i to nejhroznější pozbývá své hrůzy, když o tom předem víme. Ona bude vysvobozena ze svých útrap. A co potom bude, slečno Heleno? Dohraji potom úlohu a dostane se mi vašeho ujištění, že jste mi vděčna? Myslíte, že mohu zůstat při té myšlence klidným? Že mi nepřipadá ohavným, když se spokojuji takovým výsledkem? Zápasil jsem, než jsem se stal samostatným a teď nabyv samostatnosti vidím, že daleko je ode mne radost ze života. Chci být také šťastným, chci vědět pro co a pro koho pracuji, kdo bude světlem mé práce, kdo se stane sladkým stínem, který mě bude provázet, až já potáhnu těžkou brázdu svých životních povinností. Nechci hned celé štěstí schvátit, spokojím se aspoň úsvitem, který mně

bude slibovat, že mi jednou zazáří celé slunce. Vy mi jistě rozumíte.

Rty se mu třásly a jeho postava se napřímila. Očima vášnivého zahoření vpíjel se v její tvář a pevně tiskl ruce k sobě, boje se, aby je k ní nevztáhl a nestrhl ji do své náruče. Mlčela. Zbledla a její poprsí se bouřlivě zvedalo rozechvěním.

»Sestra je ještě živa,« řekla tiše.

»Vím, rozumějte přece, že nechci přísah, toužím aspoň po tom, abych nebyl na dobro odmítnut. Jak rád potom budu chvátat ke své dočasné nevěstě a jak rád budu jí povídat milá slova, protože si při tom budu myslit, že ta slova putují její duší k duši té, které jsem ve svém nitru postavil oltář.«

»Pane doktore, hřešila bych, kdybych déle tajila své tajemství,« odpověděla Helena. Vstala a zadívala se naň očima, ve kterých se leskly slze. »Tušila jsem dávno, že k tomuto hovoru dojde a bála jsem se té chvíle. Snad za jiných poměrů bych byla radostně toužila po téhle chvíli, ale už je konec.«

»Ach, jiného jste si tedy zamilovala,« prohodil hořce a přejel si dlaní čelo.

»Mýlíte se, mé srdce je volné právě jako moje ruka. Víte, že nemocní mají bystrý zrak. Ludva pronikla vašimi myšlenkami a tušíc, že bych snad i já podlehla, zbavila mě volnosti. Slíbila jsem jí, že si vás nikdy nevezmu.«

»To je hrozné,« vynutil těžce a odmlčel se. »A jakým právem žádá, aby žijící trpěli za mrtvé,« zvolal hněvivě. »Není si vědoma, čeho žádala. Byl to pouhý rozmar chorobného mozku, sobeckost bytosti, jež se svým životem zúčtovala a vidouc, že sama nemůže klidit sladké ovoce lásky, jiným je od rtů odtrhuje. Takový slib neváže, nemůže vázati. Sama to potom pocítíte a klidně přejdete přes sliby, jež soustrast vaše vynutila.

»Nepřejdu,« zavrtěla zadumčivě hlavou. »Jsem příliš ženou, abych mohla lehce se přesunout přes takové překážky. Cítím to dobře v celém svém srdci, že bych byla nešťastná, kdybych proti svému slibu jednala. Sestřin stín stál by mezi mnou a vámi, každý okamžik štěstí by byl zkalen vědomím, že jsem pro ubohou trpitelku neměla odvahy snést jediné oběti.«

»Svou obětí chcete mrtvému ulevovat?«, ptal se hořce.

»Ať je mrtvá, ale její duše by trpěla,« pravila pevně.

»Tedy konec,« pronesl zasmušile a odvrátiv se popošel ke dveřím. Náhle však se prudce obrátil a vrátil se. »Odpusťte, byl jsem příliš rozčilen a málem bych se byl stal neslušným. Nevzpomínejte mi ve zlém, že jsem zneužil svého pohostinství. Nemohl jsem si pomoci, byl jsem už vyčerpán a myslil jsem na sebe více než na proces. Přátelství mi snad budete moci věnovat.«

»Byla jsem vám přítelkyní od prvého setkání,« řekla vřele a podávala mu ruku. Chopil se jí, pevně stiskl a dlouze políbil.

»Žebrák, nedostane-li almužnu, aspoň za dobré slovo je vděčen,« pravil se smutným úsměvem. »A teď půjdeme dobojovat náš boj.«

Uklonil se jí mlčky a ona vyšla napřed z pokoje. Hlava se jí točila a nohy se pod ní chvěly. Zdálo se jí, že se musí obrátit, že ho musí aspoň jednou obejmout, aspoň jednou políbit. Ale úzkost ji zdržovala. Byla si vědoma, že jediné obejmutí, že jediné přižehnutí jeho rtů znamenalo by pro ni vzdání se celého boje. Chvatně sestoupila se schodů a oddechla si, když vyšli na náměstí. Mitura už čekal a ostatní sousedé v houfcích kráčeli zvolna k soudu.

»Dobře že jsem šel,« vykládal starý Mitura, nepozoruje, že jeho průvodčí jsou rozechvěni. »Mlynář přišel do formanky a zle se kasal. Nemůže ti odpustit, že jsi ho dal stíhat pro křivou přísahu. Sliboval, že kdyby ho soud celý mlýn stál, svou provede, a sousedům naháněl strachu. (Pokračování.)

FEUILLETON.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

ČECHOVA „VELKÁ STAROST“.

Několik dopisů z doby básníkova přesídlení z Obříství na Havránku.

Z jara r. 1903 vyhledali jsme s Václavem Štechem — jak bylo smluveno při poslední naší návštěvě v Obříství — Svatopluka Čecha na Havránce. Básník procházel zahradou a cosi vyměřoval. To už bylo rozhodnuto, že Čech usadí se na Havránce. Těšil se na nové sídlo svoje nesmírně, a když jsme mu blahopřáli k tomu, že si vybral tak čarokrásné zátiší, učiněnou rozhlednu s úchvatnou vyhlídkou, potřásl Čech hlavou a řekl:

»Inu . . . hezké to je, a myslím, až to upravíme, že to bude ještě hezčí — ale je s tím velká starost!«

A byla. Po dlouhých letech, dávno po smrti básníkově, dostaly se mi do rukou laskavostí přítele Čechova, stavitele pana Jana H. D v o ř á k a, zajímavé doklady. Jsou pozoruhodny hlavně v jednom

směru — vysvítá z nich především, že Svatopluk Čech vyznal se také v tak zvaných všedních starostech, že byl vůbec mnohem praktičtějšího ducha, než se všeobecně za to má.

Reprodukuji celou serii dopisů, zaslaných staviteli p. Janu H. Dvořákovi, z nichž vidno, jak otázka přesídlení z Obříství na Havránku a úprava nového sídla básníka cele zaujala a jak prozíravě a energicky nezvyklou tuto praprosaickou sice, ale přece jen radostnou práci, prováděl.

Dopis z Obříství ze dne 21. června 1903.

Milý příteli!

Především Ti znovu srdečně děkuji za velikou ochotu, kterou Jsi mi prokázal, přijav tak laskavě moji stavební lapálii ke Svým zajisté četným a velikým jiným pracím a starostem.

Ale znáš přísloví, že podáš-li komu prst, chápe se hned celé ruky, a proto se nediv, budu-li se nějaký čas vynořovati na Tvém obzoru s rozličnými dotazy a prosbami, hledícími k mé Trojské záležitosti. Budou-li namnoze zbytečné neb docela pošetilé, omluv mne shovívavě mou úplnou »zelenosti« v takových věcech.

Tak na příklad mě hned po návratu do Obříství přepadla pochybnost, neměl-li jsem napřed žádati o povolení k vystavění té ohradní zdi; mám zde sice stavební řád, ale v úvodu jeho je podotčeno, že neplatí pro Prahu a sousední obce (mezi nimiž je též výslovně uvedena Troja), pro které existuje zvláštní řád stavební, jehož po ruce nemám.

Je-li tedy třeba povolení, sděl mi to laskavě nebo ještě lépe, chceš-li mi i tu úsluhu prokázati a nečiní-li Ti to obtíží, požádej o to povolení sám (jménem mé sestry Zdeňky Čechové, kteráž samotná je ve smlouvě jako kupující uvedena).

Také nevím, není-li třeba nějakého předběžného oznámení stran skládání stavebního materiálu; nejpříhodnější k tomu místo byl by snad ten prázdný prostor venku před vrátky zahrady; pustý a sešlapaný ten pozemek u veřejné cesty není sice žádným soukromníkem používán, ale dle katastrální mapy náleží Trojskému velkostatku.

Rozhodnutí o těch věcech ponechávám tedy Tobě.

Ta ohrada proti prodávajícímu p. Křápovi (totiž dole až k tarasu zeď a výše od druhého konce tarasu až nahoru plot) mohla by se — není-li třeba zvláštního povolení — zřizovati hned; dolejší vchod pak a plot na straně proti druhému sousedu (velkostatku) mohly by se zříditi teprve, až se s majitelem velkostatku p. Svobodou stran přesného vyšetření hranic dorozumím.

Napíšeš-li mi nějaký řádek stran té mé pochybnosti a potřebě svolení k vystavění zdi, sděl mi laskavě také, zdali Jsi již snad něco stran té stavby opatřil nebo kdy s tím začíti hodláš; dojel bych pak zase do Prahy, abych po případě Tvým zedníkům tu hranici proti p. Křápovi, a místo, kde mají býti dvířka k vůli docházení pro vodu ke studni, ukázal.

Plánku snad k stavbě této části ohrady (hranice je kolíky vyznačena) nebude třeba; ostatně čekám jej každý den a jakmile se pomocí jeho s velkostatkem stran těch ostatních hranic dorozumím, pošlu Ti ten plánek hned k nahlédnutí nebo pro případ potřeby i dříve, před jednáním s velkostatkem.

Se srdečným pozdravem a vděkem

Tvůj

S. Čech.

Dopis z Obříství ze dne 26. června 1903.

Milý příteli!

Jak vidím z Tvého lístku, chápeš se mé (pro Tebe jistě malicherné) záležitosti s ochotou a rázností ještě větší, nežli jsem mohl doufati. Srdečné díky!

Začátkem příštího týdne přijedu opět do Prahy a v úterý (v pondělí je svátek) dostavím se k Tobě i učiním také oznámení u obecního úřadu v Troji.

S přátelským pozdravem Tvůj oddaný

S. Čech.

Dopis z Obříství ze dne 10. července 1903.

Milý příteli!

Sestra není právě v Obříství a vrátí se teprve zítra; pojedu však v pondělí do Prahy a v úterý ráno dostavím se s plnou její mocí pro Tebe, na rubu pozvání ku komisi napsanou, do Tvé kanceláře v Zlatnické ulici. Komise se odbývá teprve v úterý odpoledne ve 3 hodiny, je tedy času dosti.

Píšu zároveň p. civilnímu geometrovi Pulzovi v Karlíně, aby se v úterý také na místo dostavil a provedl hned také definitivní ohraničení našich pozemků naproti velkostatku.

Srdečně Ti děkuji, že se staráš o brzké provedení té mé věci.

V č e r a p r o d a l i j s m e j i ž s v ů j d o m e k v O b ř í s t v í a budeme tedy míti dosti prostředků na řádné upravení našeho nového bydliště.

Rád bych také stavení náležitě zřídil a zejména dle možnosti na zimní obývání opatřil.

Ostatně o tom až při mé návštěvě v úterý, kdy do Tvé kanceláře v Zlatnické ulici přijdu v obvyklou ranní hodinu a přinesu zase nějaký obnos na výlohy.

S přátelským pozdravem

Tvůj oddaný

S. Čech.

Douška: Civilní geometr p. Pulz mi právě píše, že upravení hranic naproti velkostatku ustanovil na čtvrtek a že o tom již majitele velkostatku uvědomil. Nechám tedy vše již při tom, tak že my si odbudeme komisi stran zdi v úterý a ve čtvrtek provedu pak ono upravení hranic s majitelem velkostatku a p. inžen. Pulzem.

KAREL SLADKOVSKÝ.
Pro foyer Národního divadla modeloval Ladislav Šaloun.

Dopis z Obříství ze dne 18. července 1903.

Milý příteli!

Zatím co mi ukazoval p. inženýr nově upravené hranice, opustil Jsi s komisí »Havránku« a nemohl jsem Ti tedy ani poděkovat za intervenci ani promluviti s Tebou ještě o některých věcech.

Činím to tedy dopisem.

Asi v polovici srpna dostanu peníze za prodaný domek v Obříství a v prvních dnech žní musíme se odtud stěhovati do Troje.

Byl bych tedy velmi rád, kdyby do té doby nejen celé ohražení bylo provedeno, nýbrž i vnitřek stavení dle možnosti zřízen.

Villa uprázdní se od nájemníků a to jen z části (I. patro) teprve 17. neb 18. srpna; před tím časem nelze tedy opravy prováděti, leda v jednom pokoji, který jest již prázdný.

Za to byl bych velmi rád, kdyby dle možnosti oprava vodovodu již nyní byla provedena, i prosím Tě, abys ji — můžeš-li — někým dal vykonati. Kříp mluvil prý sice o tom s nějakým strojníkem, ale ten prý žádal mnoho; ostatně jde oprava toho vodovodu do villy pouze na muj účet. Na společný účet mají se prováděti toliko potřebné opravy studny samé, ale na ty je snad ještě čas.

Mně záleží tedy hlavně jen na opravě vodovodu a ta snad nebude vyžadovati ani mnoho práce.

Hranice jsou nyní i proti velkostatku upraveny a může se tedy i plot bez překážky zřizovati. Dole přesadil p. inženýr mezníky na správná místa, a snad i nahoře. Ale v té hořejší části ohradím i tu část pozemku, která vlastně náleží velkostatku a mně nyní za nepatrné roční nájemné byla k dalšímu užívání — i s právem ohražení — ponechána. Bezpochyby vyznačil p. inženýr (mezníky nebo kolíky) i tuto část. Po případě pošlu Ti opět plánek, jehož nyní již nepotřebuji.

Soudím však, že se nejdříve ohlédneš jen po materiálu na plot a že na jeho zřízení v té části nedojde před začátkem srpna, kdy opět do Prahy přijedu.

Hodí-li se Tobě nebo Tvému p. staviteli svěřiti dohlídku na zedníky mému sousedu p. Křápovi, nemám pranic proti tomu a rád bych s ním vůbec zachoval dobré sousedské poměry; ale poněvadž pochybuji, že by to udělal z pouhé sousedské ochoty, radím jen k určité úmluvě s ním, aby snad proti Tobě nebo proti mně nevystoupil s přepjatými požadavky.

Máš asi již dost mého sáhodlouhého dopisu; ale omluv mne laskavě starostmi novopečeného majitele »villy« a jeho touhou, aby se v ní již roztahoval.

V prvních dnech srpna dovolím si znovu Tě obtěžovati návštěvou a přinesu s sebou zas nějaký pakatel na výlohy. Kolem polovice srpna pak — až dostaneme peníze za Obříštevský domek — mohli bychom vůbec doplatiti vše, co do té doby bude hotovo.

Se srdečným díkem za všechnu ochotu a přátelským pozdravem Tvůj oddaný

S. Čech.

Douška: V té mezeře zdi ohradní, kudy se bude chodit přes Křápův pozemek ke studni, měl bych raději p l n á dvířka neb vrátka než mřížová.

Korespondenční lístek z Obříství ze dne 21. července 1903.

Milý příteli!

Srdečně Ti děkuji za všechnu ochotu; smlouvu s velkostatkem vyřídíme odtud.

S přátelským pozdravem Tvůj oddaný

S. Čech.

Dopis z Obříství ze dne 8. srpna 1903.

Milý příteli!

Ten malý odklad s hradbou nic nevadí. Je-li to možno, oznam mi laskavě, kdy tesař práci začne, poněvadž by snad bylo nejlépe, kdybych mu sám ukázal hranice a místa, kde mají býti dvířka.

Nezačne-li ta práce příští týden, není ovšem třeba onoho oznámení, poněvadž hned po těch dvou svátcích v pondělí neb v úterý (17. neb 18. toho měsíce) do Prahy přijedu a k Tobě se dostavím.

Byl bych rád, kdybys mi do mého příjezdu mohl sestaviti alespoň přibližný rozpočet prací, které do té doby budou hotovy. Promluvili bychom zároveň o tom, čeho dále ještě bude třeba; záleží mi zvláště na tom, aby se stala všechna možná opatření proti z i m ě v místnostech prvního patra, které bude 18 t. m. úplně vyprázdněno a kam se chceme přestěhovati 1. září. Doplatiti mohu nyní všechny práce kdykoli.

Zatím Ti znovu srdečně děkuji za všechnu Tvou laskavost a pozdravuji Tě upřímně

Tvůj oddaný

S. Čech.

Vodovod asi již bude v pořádku?

Dopis z Obříství ze dne 18. srpna 1903.

Milý příteli!

Hřebíky jsem v Troji odevzdal, ale zedníky jsem nezastihl, poněvadž byla právě v pondělí Trojská »pěkná hodinka«. Pracoval na průčelí jen jeden, který je přespolní.

Místo pro záchod na dvorku jsem ukázal Křápovi a také prostor pro dvorek; poněvadž bychom rádi ten dvorek měli prostrannější, prosím Tě, abys dal ohraditi poněkud větší kus a sice ještě část místa za tím zadním výstupkem stavení na východ.

Ohraničení toho místa pro dvorek jsem přesně vyhlédl a Křápovi ukázal; na prostoru tom není žádných stromů, kromě jedné mladé hruštičky.

Pokud se týče hotové již ohradní zdi, bylo by snad lépe (než vymazat jen ty spáry cementem) prostě ji omítnout i s mé strany; zdá se mi, že by to činilo v zahradě dojem veselejší a snad by to bylo i lacinější.

Kromě toho chci podle té zdi leccos vysázet (snad špalírové stromky nebo něco podobného) a tu by snad také bylo lepší prosté omítnutí. Prosím Tě tedy, nemáš-li nějaké závažné důvody proti tomu a neučinil-li Jsi již určité disposice, abys uvážil můj návrh v té příčině.

Dne 1. září nás již spediteur přistěhuje do Troje; byli bychom velmi rádi, kdybychom do té doby nalezli nejen úpravu villy vnitř i vně hotovu, nýbrž i tu zeď a ostatní v pořádku. Budu Ti tedy velmi povděčen, milý příteli, postaráš-li se o ukončení těch prací do 1. září.

Pokud se týče vnitřní úpravy místností, může se státi v celém prvním patře a v jednom (průčelním) pokoji přízemním; ostatní místnosti přízemku jsou zaujaty nájemníkem a domovníkem, kterého jsem tam již vzal.

Můžeš-li, pošli mi také slíbené sestavení účtů ještě před mým odjezdem do Prahy, tedy tak asi během příštího týdne.

Srdečně Tě pozdravuje a za vše Ti děkuje,

Tvůj oddaný

S. Čech.

Tesaři byli pilni a zastihl jsem je téměř již při ukončování plotů; místo pro dvířka jsem jim okázal.

Dopis z Obříství ze dne 27. srpna 1903.

Milý příteli!

Dle ujednání se speditérem přijde pro mé věci do Obříství v úterý dne 1. září a téhož dne přestěhujeme se do Troje.

Zajisté Jsi měl Svůj slib na paměti a postaral Jsi se laskavě, aby do 1. září úprava villy byla úplně hotova a my se tam tedy mohli bez překážky usídlit. Jestli snad z projektovaných jinak oprav něco přece do 1. září skončiti se nemůže, bude nejlépe, odloží-li se to na pozdější dobu, nerad bych tam měl po svém příjezdu ještě dělníky v práci.

Ve středu příští týden přijedu opět do Tvé kanceláře a budu rád, jestli mi do té doby připravíš účet. Pošleš-li jej sem do Obříství, učiň to nejdéle v neděli, neboť pondělní zásilka by mne již zde nezastihla.

Náš Trojský domovník nám píše, že vodovod přece nejde; nevím tedy již, co v té věci mám zařídit.

Ostatní projednáme v úterý ústně.

Zatím srdečně a s díky za všechnu ochotu Tě pozdravuje Tvůj oddaný

S. Čech.

Dopis z Obříství ze dne 28. srpna 1903.

Milý příteli!

Právě došel mne Tvůj dopis s účty.

Mám nyní potvrzeno, co jsem hned očekával: že totiž Tvoje přátelská rada a pomoc značně mi prospěje.

Vykázaná celková suma účtů per 2463 04 h (na kterouž mi po platech à conto per 1600 K), zbývá k doplacení již jen 863 K 04 h, je skutečně menší, nežli jsem za ohražení celého pozemku a úpravu

ELIZA ORZESZKOVÁ.

villy očekával, a při tom neměl jsem starostí s jednotlivostmi, které by mi byly způsobily hodně trampot. Ale ovšem jsem Tvým dlužníkem za všechnu ochotu, pochůzky a péči, které Jsi mé záležitosti laskavě věnoval.

Příští středu ráno přijdu do Tvé kanceláře v Zlatnické ulici a doplatím onen zbytek 863 K 04 h, jakož i ty malé účty dodatečné, o nichž píšeš.

Velmi rád jsem také, že tedy vše tento týden bude hotovo a že při svém přestěhování — příští úterý, dne 1. září — nezastihnu již na ville žádných lidí v práci.

Stran vodovodu ještě s Tebou ve středu promluvím, bude-li potřeba.

S opětnými díky a srdečným pozdravem

Tvůj oddaný

S. Čech.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SVATOPLUK ČECH DĚKUJE ZA BLAHOPŘÁNÍ KE SVOJÍ ŠEDESÁTCE.

Milý příteli!

Čtyřicáté narozeniny by ovšem byly tisíckrát lepší — třeba i bez lokálky a bez užšího kroužku — ale což naplat, na světě musejí býti také ctihodní kmetové, hodící se k širší oslavě zásluh, ať již jakýchkoli, a sudba tomu chtěla, že jsem se bez viny své stal také takovým.

Srdečně děkuji Tobě i velectěné choti Tvé za přátelskou vzpomínku.

Tvůj oddaný

Svatopluk Čech.

V Praze 27. února 1906.

(Panu Janu H. Dvořákovi, staviteli v Praze.)

† ELIZA ORZESZKOVÁ V PRAZE. V Grodně, na Litvě, zemřela polská spisovatelka, žena velké energie a větší ještě ušlechtilosti duševní. Její literární práce je veliká rozsahem a krásná ideami, jimž zasvětila život. Byla čtena doma a překládána za hranicemi, její jméno vyslovováno s úctou, k níž lid polský přidal upřímnou lásku. Literární sláva, která jí byla údělem, snad časem pohasne, krásné snahy po oproštění člověka z pout vnějších i vnitřních, které jí byly vodítkem, živelní silou dobré věci dobudou si úspěchu. Orzeszková nebyla umělkyní ve výlučném slova smyslu. Byla ženou s čistou, hluboce cítící, milosrdenstvím naplněnou duší. Zaujata myšlenkou pomoci a nápravy, vkládala ve svoje dílo tendenci; viděla bídu a utrpení a bojovala za lepší příští. Ženským svým instinktem dovedla vycítiti bezpráví tam, kde hrubší muž domníval se viděti

právo, věky posvěcené. V dusných poměrech ruského Polska nebyla její práce lehkou. Ale nebála se jí a nebála se ani persekuce ruské vlády, která uvalila na ni tříletou policejní dohlídku. Eliza Orzeszková hojně čerpala ze svého okolí; vynikala bystrým pozorovacím talentem. Její líčení z přírody jsou rozkošnými drobnomalbami, živých barev a něžných podrobností. Než přese všechen horoucí zájem o osudy polského lidu nezavírala Orzeszkova očí ani před širšími obzory. Znala i Čechy a cítila s jejich osudem. Eduard Jelínek*) vypravuje o tom, kterak navštívila Prahu. »Co Praha Prahou, neměla staroslavná stolice našeho království hosta bdělejšího a neúnavnějšího, pokud se týče vnímavosti a všímavosti ke všemu tomu, co ve spojení jest s minulostí a současností našeho češství. Intelligentní a líbezný vzhled pí. Orzeszkové neuspokojoval se povrchností všedních turistů, nechtěla přestati na pouhých palácových a parketových dojmech velikého města. Projíždějíc kříž krážem Prahu od výšin majestátního sídla českých králů k posvátným skalám Vyšehradu, a odtud k prahu Husova domu na Starém městě i k místům posvěceným památce pěvce »Večerních písní«, neváhajíc stoupati na sta schodů a zacházeti z jasu historické slávy národa českého k přítmí, v jehož ponurých stínech odehrávalo se ortelování našeho životního květu — toužila a přála si spatřiti ještě více ... více.« — — — »Paní Orzeszková toužila spatřiti také nejčeštější část Prahy, češtější nežli jsou Příkopy. Nevím již, kdo upozornil znamenitou paní na zalehlé Podskalí, ale tolik mohu říci, že jsme tam zajeli hned odpoledne. Hotelová ekvipáž zabočila do uliček, v nichž ekvipáže vůbec bývají zjevem velmi řídkým. Nespouštěla tam oči s lidských tváří, jichžto jsme cestou potkávali. Bodré rysy Podskaláků a prostota jejich dělaly na paní Orzeszkovou dojem co nejpříznivější. Nemálo si libovala ve spořádanosti těchto míst. Tu pojednou postřehla na prahu nízkého podskalského domku hromádku dětí, jimž stařena jakás předčítala z knížky. »Co asi předčítá?« tázala se téměř náruživě paní Orzeszková. Vyskočil jsem z vozu a vrátil se pak s objevením, že čtou Tonnerovy dějiny české, vydané »Maticí lidu«. »Jak vám toho jest záviděti — kdyby nebylo přáti!« zvolala roztouženě a s nevýslovně uspokojeným výrazem na tváři hleděla chvíli k těmto prostičkým dětem českým.« Orzeszková byla v Praze v prvních dnech měsíce července 1881. Když za nedlouho potom vyhořelo Národní divadlo, byla Orzeszková z prvních, kdož přispěli k nové sbírce. »Přijměte připojený příspěvek«, psala, »budeť on cihlou zanesenou z Polska na dostavění českého divadla. Hodláme podati k vládě žádost, aby nám dovolila v našem vilenském knihkupectví sbírati za týmž účelem ...« Chystala se vydati i knihu o českém znovuzrození, ale sešlo z toho pro persekuci vládní. Z Orzeszkové dosti přeloženo do češtiny a knihy její i u nás došly obliby. Naše nakladatelství vydalo sbírku drobných kreseb, »Chvíle« v překladu Václava Kredby. =

KAREL SLADKOVSKÝ. Ve foyeru Národního divadla mezi bustami dramatických básníků a operních skladatelů na čestných místech postavena poprsí dvou mužů o zbudování Národního divadla nejzasloužilejších, současně dvou vůdců velikých českých národních stran politických, dra František Ladislava Riegra od Viléma Amorta a dra Karla Sladkovského od Ladislava Šalouna. Nehynoucí zásluhy Riegrovy o český národ i o Národní divadlo, které budováno s takovým nadšením, že stalo se přímo symbolem nového života českého lidu, jsou a zůstanou ve vděčné paměti, za to na Sladkovského, vlastence obětavého a zaníceného, ve mnohém ovšem Riegrova soupeře, neprávem se zapomíná. Sladkovský narodil se z chudé krejčovské rodiny pražské. Studoval v Praze a ve Vídni. Súčastnil se bouřlivých událostí v roce 1848 a byl v r. 1850 pro účastenství ve spiknutí, osnovaném Bakuninem, odsouzen k smrti. Trest změněn mu byl ve 20letý žalář, který si odpykával v pevnosti olomúcké, odkud propuštěn r. 1857. Byl to muž velikého vzdělání a vzácné čistoty karrakteru. Znal literaturu českou, italskou, francouzskou, anglickou a maďarskou. Politickým přesvědčením byl demokratickým radikálem. Po založení mladočeské strany r. 1874 zvolen předsedou sboru důvěrníků. Od r. 1862 zasedal na sněmu království Českého, r. 1867 zvolen přísedícím zemského výboru. Téhož roku byl členem poselstva, které přivezlo korunovační klenoty české z Vídně do Prahy. Všecky svoje příjmy ze zem. výboru věnoval fondu pro zbudování Národního divadla. Od r. 1864 byl místopředsedou Sboru pro zbudování Národního divadla a zasedal ve všech komisích divadelního i stavebního výboru. Velikých zásluh získal si o sbírky na divadlo Národní, které organisoval. Sladkovský byl povaha ideálně založená, věřící ve vítězství práva a pravdy. Poctivý až do kosti, doufal i v poctivost jiných. Přestoupil na pravoslaví, poněvadž spoléhal, že se nás Rusko ujme, bude-li český národ pravoslavný. Přes to, že byl churav, pracoval Sladkovský houževnatě politicky, kulturně i literárně. Byl výborným řečníkem a působil zejména na cit posluchačů. Jeho vzácný smysl pro spravedlnost jeví se i v koncessích, které nabízel Němcům. Zemřel dne 4. března 1880 a pochován na hřbitově olšanském. Na hrobě zbudován mu náhrobek dle návrhu prof. Myslbeka. Šalounovým poprsím uctěna jeho památka na místě nejčestnějším. K.

*) Vzpomínky Eduarda Jelínka. Z jeho literární pozůstalosti vydal Adolf Černý. Nákladem Naklad. družstva Máje. K 1·50.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 35.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ADOLFU HEYDUKOVI

pozdravem k 75. narozeninám.

Jak, Otava, jež v daleký
kraj luhy, lesy chvátá,
že nenosí jak před věky
již ve svém proudu zlata?

Vždyť Ty, kam jenom vztáhneš páž
a v písek sáhneš maní,
dál plno zlata nabíráš
do svojich obou dlaní.

A rozhazuješ s písněmi,
jak marnotratník pravý
své zlato lehce po zemi,
po vsích i městech v davy.

Po dolinách i po horách
po celé svoje žití,
a v srdcích, kam tvůj padne prach,
se leskne to a třpytí.

Ó, za to zlata bohatství,
jež rozdal's do svých šedin,
měj plesný jásot českých vsí
a měst a chat a dědin!

Měj dívek růže, dětí smích,
stisk přátel, písně díků
a věčnou paměť ve srdcích,
ó, zlata rýžovníku!

Ant. Klášterský.

JAROSLAV ČERNÝ:

KTERAK DO VLASTĚJOVA VOJÁCI PŘIŠLI.

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Ruch a boží dopuštění obrátilo se z ulice do sanktuarií zdejších domácností, kde se snášelo pánům co jen mohlo. Zle bylo u učetních, kde měli o jednoho majora víc. Paní učetní nevědouc si rady, poslala honem služku Nánu k paní Šerclové, švakrové, že má ještě majora, aby jí půjčila čistou spodničku. Kterémužto zdánlivě shoking vzkazu tak jest rozuměti, že ve Vlastějově říkají tak spodnicím peřinovým a že nebělo nikterak o intimní prádlo paní učetní.

Vařilo, peklo a smažilo se ve Vlastějově ve dny předcházející marně. Ukázalo se, že všude, kde se předkládaly mísy koláčů a pečiva, páni buď sotva se dotekli nebo zdvořile se poděkovali... Manželé, otcové, také bratři a milenci měli z toho bezděky takové nějaké tajné potěšení.

K polednímu vraceli se professorovi Slaneč-kovi a vrchní berní Hoblík z procházky, mrzuti, nespokojeni, neboť ten vojenský rumrejch af bylo jak bylo, rušivě působil na jejich klid. Otázky pekáčové dosud nerozřešili. Rozčilení jim nedalo a vraceli se dřív než obyčejně.

»Abych vzal Pepíkovi tu flobertku ke správě,« vzpomněl si professor snad v následcích těch mnoha zbraní dnes viděných, na pokaženou ručnici staršího synka, který zle řádil mezi vlastějovskými vrabci. »Do oběda ještě půl hodiny —«

A oba pánové kráčeli po náměstí, professor s ručnicí na rameni, jako buh války, s důvěrou v umění mistra Vokouna.

Mistr Vokoun asi před chvilkou se probral ze své obvyklé zmámenosti. Stál před domem opíraje se o dvéře, kouřil z dýmčičky a mžoural očima. Slaneček opravdu uležený byl by mu býval teď mnohem vítanější než Slaneček professor, který přijda, přednášel svoji prosbu o nápravu flobertky. Vokoun poslouchal, chvíli neříkal nic, úkosem pohleděl na flobertku a pak zablábolil:

»Teď nemám čas.« A už si nevšiml ani berního, ani professora.

S trpkými myšlénkami na neochotu živnostníků vracel se professor přemýšleje, že bude asi třeba flobertku odeslati do Prahy. Ručnici dříve přes rameno pyšně přehozenou, držel teď v ruce a vypadal zas jako bůh porážky a vrchní berní jako jeho pobočník.

»Kam s tou flintou, pane professore?« volal lékárník, stojící před svojí apatykou spolu se starostou a jakýmsi nadporučíkem.

Professor, pozastaviv se s berním u skupiny, vykládá svůj žal.

»Račte dovolit,« oslovil ho důstojník pěknou líbeznou češtinou, a vztahoval ruku po flobertce. »To spraví náš puškař, dovolíte-li... jsem nadporučík....« a představoval se.

»Professor Slaneček z Prahy,« na to náletník s tváří rozjařenou, jako by se mu bylo podařilo najíti nikoli čtvrtou dimensi, nýbrž šestou kurku delikátní buchty. »Byl bych velice povděčen...«

»Ale s největší radostí... Hej!« volal na kolemjdoucího vojáka, který na to zavolání zkameněl podle předpisu, a dal mu příslušný rozkaz. »Nestarejte se, pane professore, odpoledne máte pušku doma.«

Zvěst o úslužnosti českého důstojníka roznesla se známou rychlostí burešovskou a obecně byla instituce vojska velebena. Přece jsou k něčemu dobré takové manévry — professor Slaneček nemusí posílati své flobertky do Prahy.

V hostinci u Skřivanů měli professorovic zle. Jídelna byla plna důstojníků a prostřeli jim do vedlejšího pokojíčku, kde nikdo se o ně nestaral. Ani se dobře neví, jak to s jejich obědem vlastně dopadlo.

Všecky tři nové veliké klobouky objevily se na náměstí hned po obědě, ale unavení důstojníci spali, a hodně dlouho. Teprve k páté hodině setkaly se klobouky ty s jistým úspěchem a přidružil se k nim ten poručík, co bydlil u Kopeckých a brzo po té něžní dva jiní mladší důstojníci. Kdo vytrvá, vítězí, a klobouky u vědomí svého vítězství, nesly se výš, zatím co náměstí se začínalo plniti znovu, protože o půl šesté bude »placmuzika«, vojenský koncert. Zatím začínal na náměstí hlaholit německý jazyk, ke kterému znamení dala Zahradníkova Míla. Kdyby ji tak byl slyšel učitel Jirkovský!...

Koncert na náměstí vlastějovském býval občas, ale jen kolovrátek nějaký tu vrzával, o nedělích, o pouti a v den památky posvěcení chrámu. Kapela počtem šesti mužů, často jen pěti neb i čtyř, jak řemeslo dovolilo, vystupovala toliko o funusech. Koncert neveselý... Rozvinul se teď na náměstí obraz, který dovedl

by náležitě vylíčit toliko kollega Zola. Pod akáty však honorace, dokonce i pan baron a paní baronka Tramtadádi a ten celý rod se svým generálem, všude vůkol samý voják, všickni už odpočatí, svěží, před školou a hlavním štábem kapela a kolem ní lid obecný, před hostincem u Zlatého komára za stoly ven vynesenými důstojníci a na konec ještě několik dívek, omámených úspěchy krásné trojice, také s klobouky, sic menšími, skromnějšími; aspoň snad pro nějakého kadeta!

Teplým letním podvečerem nesly se veselé melodie krásné vojenské hudby, jimž kde kdo naslouchal s rozkoší; pan řídící, muzikant starého, dobrého zrna, s nábožností. Přestala promenáda, zvuky jakoby čarovaly, všecko mlčelo a stálo, aby ani chůzí nerušilo vzácný požitek. Nebe, odpoledne zasmušilé, rozjasnilo se, a zapadající slunce osvětlovalo skály, rozvaliny a borovice vysokého Bergpurku nad městečkem.

V tom hnal se do náměstí podivný průvod, zvolna, téměř neslyšně. Stádo volů pod vojenskou eskortou. Asi třicet těch zvířat, zmořených, ušlých, sotva se vleklo. To vojenský proviant, dobytek určený na porážku, který po etapách řídnul a řídnul. Hnali je vždycky o kus napřed tam, kde řezníci v místě nemohli zajistiti jiného masa dostatek. Kráčeli tedy na smrt, za zvuků té veselé hudby vojenské, a velikýma očima pohlíželi na to množství vůkol; když kolem hudby šli, tiskli se bázlivě k sobě a lekali se bručivých zvuků bombardonů a třesavých, pronikavých melodií polnice. Jako když zakletí duchové táhnou v té chvíli podvečerní. Přešli tiše a zmizeli zas na druhém konci náměstí, v ulici protější. Občtovaní.

Stíny tmavší a hustší snášely se na Vlastějov, všecka okna baronského zámku zaplála. Zaplály i dvě svítilny na náměstí, jež svítívaly toliko na Boží hody a když městská rada měla večerní sezení a dlouho v hostinci na rathouse se pozdržela. Lid obecný vracíval se od korbele po paměti. Policajt ještě pořád ve sváteční uniformě prohánĕl se po městečku a ruralní listonoši, vrátivše se ze svých obchůzek, svítili oranžovými výložky nových kabátů.

V devět hodin zahlaholil večerní signál, dlouhý, táhlý, a jemu odpovědělo stejně melancholické troubení z okolních vesnic. Byl dán přísný rozkaz, žádný voják neměl přes čas, neboť pan generál měl na zřeteli mravnost městečka Vlastějova.

A přece — ve vlažné letní noci milování kvetlo a bujelo, přes všecky zákazy vojenských vrchností. Neboť pro lásku není žádného pravidla ani zákona, tak jako není potřeba ukazovati ji prstem. Co na tom, že láska vojákova jak jarní led?

Zatím, co všecko spalo, klidně a bezpečně tentokrát pod ochranou tak mocnou, že i obecní ponocný dnes všeho pískání nechal a chrápal jakoby hrnce vozil, co už i ty nejnějžnější city šly na kutě a jenom divoké sny neukojených tuh bouřily nitro mládenců a panen, v některých oknech dlouho ještě svítily lampy, vrhající svoje světlo na veliké archy, plné rubrik a číslic. To tam v těch pokojíčkách »rechnungsunteroficíři« dělali celou tu vojnu. Páni důstojníci už dávno si hověli na spodničkách čistých a bílých jako nevinnost a vonných jako douška mateří, ale poddůstojníci ještě do půlnoci a přes půlnoc počítali a zapisovali nejen každého vola obětovaného molochu války, nýbrž vůbec každé sousto a každou otýpku, kterými živily se tisíce bytostí rozumných i nerozumných, při tom rumrejchu zúčastněných.

Ve středu ráno málé cvičení, aby vojákům nohy nezdřevěněly, a kdo si ve Vlastějově přivstal, měl na okolních cestách a strništích malý obrázek bitvy, nekrvavé, dost veselé. Zatím lid se s vojskem sblížil, vojáci dostávali cigára a buchty, důstojníci, zahlédli-li na ulici svoje kvartýrské, zdvořile pozdravovali, pan hejtman, ubytovaný u Pírků, dokonce i krejčího Pírka, pořád v novém zimníku a krátkých kalhotách, i na ulici zastavil. Někteří poručíci a nadporučíci hledali tady »Karáskův dům«, který v jejich garnisoně hrál dosti velikou roli. Tamnější advokát Karásek byl zdejší rodák a měl dceru, která nejednou oslňovala vojenské nápadníky »naším domem ve Vlastějově«. Dle toho vypravování představovali si páni nádherný činžák, nebo villu s parkem... zatím našli přízemní domeček v postranní ulici, ve kterém tatínek Karáskův dosud klidně a skromně bednařil.

Kupec Šercl netajil se svým neklidem. Objednané pohlednice ani dnes ještě nedošly a na telegrafický dotaz přišla odpověď, že právě dány na poštu a dojdou beze vší pochyby zítra. Zatím kupec Kraus už všecky ty svoje mazaniny dávno rozprodal, také všecky kyselé okurky.

Tak jako všecka řemesla a živnosti odpočívaly klidně, bylo i na okolních polích a rolích pusto a prázdno. Hospodář Krajíček chodil po svých mezích pořád víc zamračeně. Svoje krásné spřežení musil dát na »foršpan«, asi na pět dní, a všecka jeho čeládka byla teď jako poplašena.

»No, mlč,« těšil ho pulmistr, když se o tom hovořilo, »pan baron taky musil dát pár.«

»Ano, ale má mimo to ještě čtyři,« odtušil Krajíček přitrpkle. (Dokončení.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Jak prý tady páni prohrají, vezmou si advokáta z Prahy a poženou soud až do Vídně. Proti velkostatkům nikdo nikdy nevyhrál a ani my nevyhrajeme. A kdo v čas neustoupí, ten ať se těší, jak ho zámečtí páni pojezdí. Inu, kasal se zle a naší, však je znáš, už věsili hlavy. Ale já ho odbyl. Řekl jsem mu svůj úsudek jak náleží, a utekl jako skropený. Hádám, že budou zase začínat se smírem, ale to ti, Pepíčku, povídám s tím nezačínej. Smíříš-li se ty, já ne. Jiného advokáta si vezmeme a ty se ke mně nehlas.«

»Nejsem v takové náladě, abych se smiřoval,« řekl advokát hořce.«

»Co, co, něco nepřijemného jsi se dověděl?«, vyzvídal otec, zvědavě se na syna podívav.

»Nikterak, ale ti páni mě nenaladili ke smířlivé náladě právě jako tebe,« ujišťoval chvatně.

»Nikoho ke smíření nenaladí, stále se domnívají, že musí vyhrát, ale věřím, že je na světě spravedlnost, a že také jednou obyčejný člověk proti nim vyhraje. No, všichni tak doufáme, i Dostoupil už přestal být nevěřícím Tomášem.«

Helena byla ráda, když je obklíčil chomáč sousedů, kteří majíce od rána odvahu, byli by rádi, aby s nimi advokát promluvil a aby od něho slovíčko chvály slyšeli.

»Zatopíme pánům, pane doktore, co?«, rozkládal starosta a odfukoval kouř ze zbytku doutníku, který držel mezi dvěma prsty.

»Nechci nic slibovat, dokud nejsme u konce,« usmíval se advokát nutě se, aby vesele se tvářil.

»To vy jen tak, abyste nás potom mohl překvapit,« hrozil Starý. »Ale jen co je pravda, děláte naší obci čest. Bylo by hříchem, aby sedláci chodili k jinému, když tu mají advokáta ze selské krve. Až bude okresní zastupitelstvo pohromadě, povím jim to.« Měl ovšem známou slabost, že při každé příležitosti se pochlubil se svým příslušenstvím k okresnímu sboru.

»A tomu mlynáři nic neodpouštějte,« varoval starosta. »Ten ukázal barvu. Že mu není hanba! Plete se mezi pány a za jejich úsměv prodá své vlastní. A jak hnal na hajné! Chudáci musili utíkat domů o hladu, ani sklenici piva jim nedali a co doma dostanou, sám Bůh ví. Koukejme už jedou, půjdeme taky.«

Odpolední líčení bylo jaksi zamlklé a neveselé. Výslech svědků byl dokončen, protokoly sepsány a snad by byl rozsudek vynesen, ale zástupce velkostatku žádal za odročení rozsudku a za soudní komissi na sporném místě.

»Je to nutné?«, ptal se soudce jaksi mrzutě. »Rád bych nastoupil dovolenou a vy chvátáte na vyřízení.«

»Naopak, pane soudce,« ozval se ředitel. »Jsou právě žně, máme také mnoho práce a zdrží-li se komisse čtyři, pět týdnů tím lépe.«

»Nenamítáte nic, pane doktore?«, ptal se soudce Mitury.

»Mně je to, upřímně řečeno, nemilé, ale vzhledem k vaší osobě svoluji.«

»Jsem tomu povděčen, třeba že bych se sám rád toho zbavil. Záležitost je nemilá, vzbudí v krajině zlou krev a dojde-li k rekursům, potáhne se několik roků. Nedalo by se nyní ještě jednou mluvit o smíru? Výslechem svědků je celá záležitost objasněna, co tedy nechávat dojíti až k rozsudku.«

»Stále jsme hotovi ke smíru,« hlásil se zástupce velkostatku. »Nám nemůže býti vytýkán nedostatek smířlivosti.«

»Ani nám ne. Ať velkostatek odvolá žaloby, zaplatí soudní útraty, potvrdí služebnost břízských usedlíků a podepíšeme smír hned.«

»Hahaha, to je dobré,« vypukl správce v posměšný smích. »Na konec bychom měli také diety zaplatit.«

»Počkejte,« okřikl ho ředitel mrzutě. »Ať platí obec jeden zlatý roční činže z užívaných pastvisek, obě strany zaplatí si každá své útraty a svoluji ke smíru.«

»Řekl jsem již, za jakých podmínek je smír možný a bylo by zbytečno o tom hovořit,« pronesl Mitura suše.

»Jaká pomoc, bude tedy soud. My to vydržíme,« řekl ředitel zlostně a podával soudci ruku. Ten okamžik váhal, jakoby mu chtěl něco říci, ale potom také se mu uklonil a úředníci vyšli. Doktor Mitura poroučel se soudci a Helena uklonivši se mu chvátala ke dveřím. Slyšela, jak se soudce Mitury na ni ptá a zarděvši se, ohlédla se a zachytila soudcův zálibný pohled. Plna rozpaků vyběhla ven a volala na sousedy, aby kočí hned zapřahal.

»A vy jeďte také domů,« domlouvala starostovi. »Někdo z našich mohl by se opíti a už by toho vyžitkovali k našemu pohanění.«

»Bez starostí, to si vezmu já na starost. Společně jsme přijeli a společně odjedeme.« A jakoby chtěl ukázat svůj vliv, vážně zamířil k hostinci zburcovat všechny k odjezdu. Helena čekala venku na příchod advokátův. Ostýchavě se k němu přibližila, hledajíc stezku,

kterou by se mohla měkce dotknout jeho nitra a usmířit ho.

»Kdy vás máme v Břízách čekat?«, ptala se s přátelským úsměvem.

»Nemohu vám, slečno, nic slibovat,« vytáčel se. »Mám mnoho práce a nebude mně u vás potřebí.«

»Vypověděl jste mi přátelství?«, vytýkala mu jemně.«

»Nikdy, slečno, ale posuďte sama, že by mi bylo trapno přicházet tam, kde bych rozpaky shořel. Bylo by mi hrozně, kdybych se měl přemahati. Slečna sestra té myšlence také zvykne.«

»Pane doktore, buďte šlechetnější,« pravila vážně. »Není dobře být sobeckým. Hleďte, milejší by mi bylo, kdybych nemusila k soudům jezditi, vypadá to podivně, když svobodné děvče mezi samými muži se pohybuje a přece pro vyšší zájem se zapírám a jdu. Následujte mého příkladu.«

»Přirovnání není vhodné; jak daleko je od sebe otázka obce a otázka niterního, osobního štěstí. Ostatně nezříkám se nadobro, že nepřijdu. Ale dnes, prosím, nežádejte ode mne odpovědi. Jsem jako v kleštích, musím napřed nalézt sama sebe.«

»Najdete se, jsem si toho jista,« povídala srdečně. »A potom přijeďte. Já se budu těšit a uvidíte, že mnoho stínů potom nás opustí. S bohem, pane doktore.«

Dojat, podal jí ruku a doprovodil ke kočáru. Starý Mitura objal syna a uvelebiv se vedle Heleny vesele volal na advokáta, aby jistě a brzy přijel. A už se povoz hnul a zarachotil po dláždění. Starý Mitura stále cosi vesele žvatlal, ale Helena ho neposlouchala. Bylo jí teskno, jakoby v městě zanechala kus své bytosti.

VI.

Blízko před městečkem dohonil Helenin povoz venkovský vůz, ve kterém se odkudsi ze vsi asi od nemocného vracel panský lékař. Spatřiv Helenu, pozdravoval a cosi volal. Neslyšela a dala zastavit.

»Přejete si, pane doktore?«, volala na lékaře.

»Chěl jsem se ptát, jak je? Dosud při starém?« A významně mávl rukou.

»Myslím že hůře. Dostavilo se, co jste tehdy neshledal.«

»Opravdu? Nu, dalo se očekávat. Sám jsem se divil, že tak dlouho vzdoruje. Směl bych se podívat?«

»Ovšem, bude nám potěšením, kdykoliv ráčíte uznat za dobré.«

»Mohlo by to tedy býti hned, jsem na cestě a povoz počká.«

»Není potřebí, aby čekal, náš povoz vás domů doveze. Račte si hned přisednout.«

»Když dovolíte, milerád. Však se sesedneme.«

»Sesedneme,« řekl Mitura. »A ostatně já už ani sedět nebudu. Bolí mě celé tělo. Jsem zvyklý běhat a domů mám několik kroků. Pěkně děkuji za svezení, projel jsem se jako pán.« A zasmál se rozmarně. Helena ho zdržovala, ale nedal se zdržeti. Vyskočil a třepaje rukama klusal, volaje ještě z daleka, to že se mu jde jako po másle. Lékař zaujal jeho místo a povoz zajížděl do městečka.

(Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Z daleka živná vůně pokosených lánů obilných zaletěla sem a opojný dech etherných olejů z posečených luk prolínal hutný lesní vzduch.

A všechny ty vůně a radosti oplodnění i v nitru Sylvanově a Martině nalévaly svou jarou mohoucnost tvořiti to, co je největším a nejsvětějším v životě — život sám!

Jako královské děti, které bylo nutno ukrýti v mlčelivých lesních hloubkách před nepřátelstvím podvratných sil, trávili své šťastné dny na potulkách i v srubu, v polibkách i objetí. Nezatoužili ani jedinkrát po návratu do života, z něhož vyšli, neboť milující příroda ochotně a štědře dala jim všeho, čeho si žádali. Ale oni netoužili více, než co bylo nejnutnější potřebou. Byli šťastni svými skromnými požadavky a jejich láska každým dnem se prohlubovala. Zde konečně, uprostřed nespoutané přírody dva činitelé života, žena a muž, sešli se k novému společnému spolužití, které neznalo pout a svobodně dávalo všechny dary duše i těla. Nebylo žádného sebeobětování, neboť láska nepoutaná chladnými obřady, sama účelně a bez vynucení určovala všechny projevy oddanosti a vášně.

A kde tělo druhého se dotklo, krev stejně teplou cítilo, a kde duše duši se přiblížila, tam

nalezla vždy doplňující sesterský tón. Nebylo mezi oběma žádného tajemství, které by zůstalo nerozděleno, nebylo budoucích nadějí, jež nebyly by společny. A totéž přání plnilo srdce obou, viděli dědice těchto blaživých a krásných chvil — dočkali se usměvavého svědka těchto slunečných hodin.

To, o čem Sylvan nikdy ani sníti se neodvážil, býti milován, cítiti krev ve svých žilách vášnivě bijící a srdce tlukoucí blaživou závratí, pozvolna slibovalo státi se skutkem, neboť slunce, které štědrými prškami křísilo zemdlévající život, ani pro Martu nemělo zůstati bez požehnání.

Snad že tajemní strážcové života skutečně pochopili velikou tu touhu blažených samotářů a odnesli ke trůnu vševládného osudu, snad žehnající ruce božského vladaře spočinuly nad objetím doufajících milenců, ať tak, či onak, jisto bylo, že veliká ta blahozvěst přibližovala se zvolna neklamnými znameními.

Z daleka již malý chodec přicházel a Sylvan stejně jako Marta slyšeli drobný, tichý jeho krok.

A kdykoli se objali, blaženi byli nevýslovně touto těšivou tuchou, že samo nebe se všemi pluky andělů usmívalo se na ně a žehnalo jim...

* * *

Pozvolna slunce ztrácelo svoji vášnivě zlatou barvu. Bledlo a bylo konečně tak nemocně bílé, jako japonská pivoňka. Někdy skoro zcela zmizelo v opálové mlze, která vyssála všechen azur a po obloze rozestřela své hebké, provlhlé závoje. Odpočívajícím lesem již první pestrá družina jeseňové královny přešla a po kraji se rozeběhla se svými opozděnými podary. Měla jistě ještě ve svých cevách mnohé zbytky letního plesání, neboť byla bujná, skotačivá a nevázaná. Skoro celý les prověsila svými zlatými a barevnými pentlemi. Snad se příliš rozvášnila při pozdním vinobraní, snad toužila zakrýti první předzvěst blízkého odumírání, kterou nesla všemu živoucímu ve svém ledovém srdci.

Těžko říci! Ale jisto jest, že les nějak bolestně se zachvěl při dusotu jejích klusavých kroků a hned po té první pršku suchého jehličí setřásl v žlutavý mech jako hrst zlatých slz.

Za nocí, které ztratily úplně svojí měkkou vlahost, řijící paroháči troubili v dálkách a naplňovali les hrůzou, až děsivou ozvěnou. Z počátku podobalo se lákání těchto vášnivých milovníků hučivému jakémusi rozumování, nežli přešlo v hluboké ržání, útroby pronikající. A Sylvan, toulající se lesem, zahlédl často mnohého z nich na pasece měsícem hořící (jak se alespoň zdálo z temnot lesních), jak parohy opíraje o svůj hřbet, volá po své milé, s níž žil po celý rok v stycích příliš počestných.

Neuplynul ani měsíc a první rány podzimního běsnění, jež se blížilo stále kvapněji, dopadly do třesoucích se lesních korun. Barevná krev zapestřila se na listech a haluzích, mýtiny pobledly, stráně sežloutly. Voda ve studánkách byla chladná a nazelenalá. Had se zlatou korunkou, který bydlel v sousedství největší z nich, hodil na dno svoji královskou čelenku a zalezl do skrýše pod zakrsalým jalovcem.

Přelétavé ptactvo opustilo les. Odlétlo v šelestivých houfech, zůstavivši ve svých hnízdech jen sestárlé a nemocné.

Slavík již dávno přestal zpívat svoji sladkou píseň o nekonečnosti milování a také cvrčkové strhali struny na svých drobných housličkách.

Odstěhovalo se veselí z opuštěného lesa, jehož jehličí ztemnělo a sesmutnělo. Drobná i vysoká zvěř jakoby tušila, že i pro ni blíží se čas pronásledování, plaše a bázlivě přebíhala za svou denní pastvou a poslední květy zvolna umíraly na opuštěných pasekách.

Jeseň opanovala cévy, nitro i vnitřnosti všeho živoucího. Chladnou její vláhu bylo příliš zřetelně cítiti v každém zachvění i v každé proměně. Den ode dne patrněji, noc za nocí hlouběji.

Jen v srubu Sylvanově dosud kvetly čarovně květy milování, dosud bylo plno slunce a tepla. Sem nedosáhl jistě chladný stín jeseně, nezavanul studený stesk stříbrného podzimu.

Na stěnách srubu uchovaly se zeleň i barva květů nejdéle. A když již ani zde poslední květy nemohly udržeti se déle na stonkách příliš křehkých a také zeleň ztratila svou jasnou svěžest, sterými barvami zahořelo tu uvadlé listí a srub jakoby byl ověšen samými vzdušnými drahokamy.

Ale Sylvan a Marta sotva že si povšimli patrné té změny, jež se tak nádherně projevovala v jejich okolí. Sami v sebe pohříženi, zapomínali zcela na všecko ostatní.

V jejich zanícených duších dosud zněla májová píseň lásky, hořely rubínové plameny vášnivých letních večerů.

Malá chýš jejich lásky byla jim také celým světem. Mimo ni nebylo pro ně života, nebylo toužení. Leč osud, který láme vždy a každou přímou linii života, i v tuto lesní samotu zabloudil posléze na svých bezkonečných cestách.

Bělovlasý stařec, v plášti řasnatém, zastavil se jedné půlnoci u srubu, oknem nahlédl a mezi objímající se dechl první příšerný sen o zradě úskočné. Ti však jen úžeji a vřeleji se přitiskli,

jakoby jeden u druhého hledali opory a ochrany.

Stařec zakýval sněžnou svojí hlavou a zmizel záhy v husté lesní tmě jako záhadné půlnoční zjevení, nikým nepozorován. Pouze kdesi v hloubkách zavyl výstražně vlk, který puzen hladem zaběhl z hor do údolí. Pak bylo opět ticho, daleko široko v borech, jako po dusném snu...

Leč úklady lstivého osudu byly již položeny — neboť hned příštího jitra les vzrušen byl veselým halalí lesnic, které v příjemné dissonanci ozvalo se současně z několika stran.

Daleká pohoří zachytila je v trojnásobných ozvěnách a opakovala čistě a nezkráceně. Byly to úsečné a veselé melodie; zvěř však zachvěla se při nich zděšením a hrůzou. Znala až příliš dobře tuto polnicovou výzvu, která byla předzvěstí divoké štvanice, jež vždy jednou ve třech letech krvavě a nemilosrdně řádila v těchto klidných lesích. Ustrašena utíkala se do hustých pasek, skrývala se ve svých útulcích, prchala do svých brlohů.

Leč lesní rohy stále blíže a blíže se ozývaly, tu a tam již i rána dopadla, země zaduněla dusotem kopyt, ozval se rozléhavý štěkot skvrnité smečky.

Hejno vřeštících vran letělo nad lesem a výstražnými hlasy varovalo před nebezpečím. Na pěšině rezavý lišák se mihl, k zemi opatrně se přikrčuje, jen aby nevzbudil pozornosti slídivých zraků.

Dech smrti a vraždění provanul les — stará lačnost po živé krvi probudila se v člověku, který přicházel uplatnit svoji svěřenou moc. Ne jako bratr a přítel tvorstva, ale jako vladař země tvrdý a bezohledný. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ADOLF HEYDUK (ke dni 7. června 1910). Pamatujete se ještě, co napsal Neruda, když bylo Heydukovi padesát let? »Heydukovi už padesát let? Ty můj Bože, a on mi připadá jako vloni vylíhlý slavík, který v plné tesknotě i síle mádí zpívá od soumraku do soumraku, klokotavě, horoucně, jak toho schopno jen hrdlo mladé! Ba připadá mi jako dnes ráno teprve rozpuklý květ, na němž se leskne ještě rosa prvního jarního jitra, rosa — slza.« A od těch dob uplynulo již zase d v a c e t p ě t l e t, odešel Neruda, s nímž Heyduk vystoupil v literatuře skoro současně, odešel Zeyer a Mokrý, s nimiž poutalo Heyduka srdečné přátelství, pochovali jsme v slzách Sv. Čecha a nepřestáváme želeti trpkého osudu Vrchlického — a Heyduk, starý náš milý mistr, jediný dosud žijící spolupracovník prvního Máje, stále ještě zpívá a zpívá...

Pravda, není to již »loni vylíhlý slavík«, život a svět již mu také peříčka pocuchaly, a kdybych měl jej s Nerudou zase srovnati s květem, řekl bych, že leskne se na něm rosa tichého večera, rosa — slza. Již často zazpívá si smutnou písničku o opuštění, chladu a odletu, ale to jen tak chvilka tesknoty jej přepadne, jinak je stále jarý, mladý a svěží, že by mohl tak leckoho z nejmladších zahanbiti. Vždyť dávno-liž tomu, co vydal své N o v é c i g á n s k é m e l o d i e (1897), kde co slovo to plamen a celá kniha jako jeden požár vášně, své Z p ě v y p o š u m a v s k é h o d u d á k a, plné vlasteneckého rozníceni lásky i hněvu, a své mohutné B i b l i c k é z v ě s t i (1902)? A mezi nimi a za nimi co vyrostlo knih jeho lyriky a drobné epiky, jeho zpěvných a dumných písní, jak jen on je umí zpívati, kde do ševelu listí, šeptu větru a ptačích prozpěvů splývá tlukot lidského srdce! Stále nové a nové svazečky řadí se v jeho Sebraných spisech básnických, je jich již k padesáti, a řada dlouho ještě není u konce. A při tom nevybírá Heyduk snad jen ze starých zásob, ve svých sedmdesáti pěti letech tvoří dále, a na tom co tvoří, není viděti ani stáří ani únavy.

Věru, o něm lze říci, že vyzpíval celý svůj život. Když kvetlo mu štěstí mladé lásky — zpíval, a zpíval, když osud oderval mu drahé děti, lkaje bolestně, jako pták nad prázdným hnízdem. Když velebili jeho píseň — zpíval, nevěděl, jak jinak se odvděčiti, a zpíval, když hodili po něm kamenem — a hodili nejednou — nevěděl, jak jinak léčiti rány svých prsou. A zpíval a zpíval, a jestli kdo neposlouchal, byla jen jeho škoda. Nebo on to byl, který nám básnicky objevil Šumavu ve svém D ř e v o r u b c i a H o ř c i a s r d e č n í k u, který nacházel tolik tklivých i vzrušujících obrazů ve zkazkách lidu i v knihách našich dějin a v jehož díle je rozseto tolik pravých a velkých perel písní, vážených ze dna lidského srdce.

Zabolelo mě vždy, kdykoli jsem slyšel nebo četl o Heydukovi co nevážného. Jeho píseň nesmí se rozbírati jako vědecké pojednání, to jest lehký přelet lesních stínů, šum čistých zdrojů, to jest pel a vůně květů, zde třeba otevříti do kořán jen srdce a c í t i t a poddat se kouzlu poesie. A pak poznáme, co je v ní líbeznosti a krásy.

Velké a krásné stojí tu dílo Heydukovo a ani ti, kdož tak rádi dnes odpírají cenu všemu, co vyrostlo před nimi, nemohou odepříti úctu velké té práci a té neúmorné síle jeho duše, kde ještě v kmetství to raší a kvete. Stojí přede mnou celá legie jeho knih a beru je do ruky jednu po druhé a znovu prožívám dojem, jakým na mne před lety působily. Zejména

ke dvěma knihám se vracím. Jest to sbírka Cymbál a husle, ta bohatá, originální kniha písní i obrázků slovenských, kterou Neruda vtipně nazval nejlepší invasí, již Čech od dob Jiskrových udělal na Slovensko, a která nepozbyla nic ze své síly, vroucnosti a půvabu, a jest to neskonale líbezný, pohádkově krásný Dědův odkaz s počátkem »Bylo to v jaře v podvečer, bylo to v době lásky«, jenž nemá krásnějšího předchůdce než v úvodních slovech Máchova Máje, a s onou písní o štěstí, která je z těch, jež zpívají se samy a vrývají do paměti na vždycky.

A po nich sahám hned ke knize V zátiší, jež je mi z nejmilejších knih jeho lyriky, kde je celý řetěz krásných básní, vroucných a hlubokých tónů, štěstím prozářených a umělecky vyrovnaných, a k Zavátým listům, těm dojímavým zpěvům za mrtvými dětmi. »Marno všecko, pomoci tu není — bolestně lkal tu básník, — nech mně, Bože, aspoň píseň k potěšení«. A píseň mu zůstala; jí těšil sebe i jiné, rozněcoval srdce, horlil proti křivdám, jí kouzlil úsměv a radost, stýskal i vzpomínal. Píseň prostá, neličená, rodná sestra písně lidové a přece zase se vším půvabem osobitého a vyzrálého umění, jakobys vzácnou růži na polní šípek rouboval. Nadarmo obával se básník: »Zima běží do lesů po mechu a vřesu; a já nevím jak to žití bez vás, písně, ponesu!« — písně zůstaly s ním, kdy jiným zmlkává již vše pod sněhem stáří a šedin. Neníliž to k závidění krásný osud, není-liž to samo štěstí?

V den sedmdesátých pátých jeho narozenin přejeme mistrovi, aby byl zdráv a aby mu píseň i nadále zůstala věrna. Nechť se vyplní mu to krásné přání, které kdysi sám sobě vyslovil starý jeho druh a přítel Jan Neruda:

Ach, takhle, pěvče, zahynout
jako ta luční tráva!
Ret bledni již, tvůj skon ti věště,
a na něm nech ti píseň ještě
v omamnou sloku povyzrává!

— a —

POMNÍK KAROLINY SVĚTLÉ postaven byl péčí Komitétu českých dam na Karlovu náměstí v Praze a odhalen tichou, svou srdečností milou slavností dne 29. května t. r.

Praha byla domovem celého života Karoliny Světlé. Mezi Prahu a chudý český kraj pod Ještědem rozdělila všechny plody tvůrčího svého ducha. A jaká řada skvostů od první povídky »Dvojí probuzení«, uveřejněné r. 1858 v epochálním almanachu »Máji«, kterým uvedla se do literatury české silná básnická generace, v níž tak monumentální místo zaujala Karolina Světlá! — — Vedle významu literárního zejména její probouzející zasáhnutí do života české ženy zůstane navždy vryto do dějin našeho národního bytí. Ona byla při kolébce Českého výrobního spolku, založeného s krásným heslem: »aby se českým dcerám nezámožným poskytla možnost lepší budoucnosti«. Ona celou otázku ženskou vyzvedla a objasnila nejen svým požehnaným pérem, ale i osobním obětavým zakročením všude, kde potřeba toho se jevila.

Pro pomník Karoliny Světlé nemohlo jistě voleno býti místo vhodnější než Karlovo náměstí, kam vzhlížejí okna od »Kamenného stolu«, na rohu Ječné ulice, kde slavná spisovatelka celý věk bydlela. A na Karlovu náměstí od jara vždy vídali jsme sedati ušlechtilou starou paní a kochati se vůní květin na záhonech parku, naslouchati šelestu stromů a zpěvu ptactva . . .

Jednoduchý, prostý, ale pěkný, vkusný je nový pomník na Karlovu náměstí, práce A. Zouly dle návrhu arch. Jos. Fanty. Poprsí Karoliny Světlé z bronzu spočívá na vyvýšeném žulovém podstavci, v němž vyryty jsou krajní oba body jejího života den narození a den smrti. Komitétu pro zbudování pomníku a jeho nehlučné práci náleží čest a dík!

Slavnostní řeč promluvila paní Jindřiška Flajšhansová a nalezla hrdě nadšené i tklivě dojemné tóny. Sbory pěvecké přednesl Hlahol pražský. Pomník převzalo do ochrany král. hl. město Praha. U pat pomníku pietně složily spolky a korporace české věnce a kytice. F. H.

NAD HROBEM ČESKÉ RACHEL RUYSCHOVÉ. Jenny Schermaulová, malířka květin, poctěna byla tímto čestným jménem. Květiny malovala po celý život, a jako skromná fialinka v koutečku u zdi, žila ve veliké zahradě velkoměsta, tisíce a tisíce lidí prošlo kolem ní, a málokdo povšiml si vonného, něžného kvítku. Stalo se něco zvláštního, neuvěřitelného — zapomnělo se na ni, plných třicet let nikdo si ani nevzpomněl, že ještě žije. A když stařičký Karel Javůrek na ni upozornil a požádal, aby věnována se malá pozornost osmdesátileté malířce, byla stařenka, když objevil se u ní zástupce tisku, aby napsal o jejím umění, o jejím významu několik řádek do časopisu, tak překvapena, že svému zraku, že sluchu nevěřila, že přece jenom si na ni svět vzpomněl.

Umřela a byla pochována tak tichounce, jako když časně ráno nekřtěnátko pohřbívají. Jenom intimní kroužek jejích přátel a ctitelů prokázal jí tak zvanou poslední čest a doprovodil ji ke hrobu. Shasla, jako když pták v hnízdě dotiká, jako když květ umře, a plátek jemně, neslyšitelně dopadne k zemi. Jenom květy, jež vytvořila, žily a žijí dál, a nesou její jméno vřavou života, kterou pluje jako opuštěná lodička po vzrušených vlnách.

I zželelo se několika ušlechtilým duším nezaslouženého osudu skromné umělkyně, ujaly se opuštěného hrobu, ozdobily jej vkusným pomníkem a řekly si, že v den dvaaosmdesátých narozenin Jenny Schermaulové sejdou se nad jejím hrobem a že vzpomenou práce a života té, která celý život svůj zasvětila umění, lásce nejčistší, nejkrásnější. Nepřišel nikdo jiný, přišlo jenom těch několik zlatých.

K PĚTASEDMDESÁTILETÝM NAROZENINÁM BÁSNÍKOVÝM.

ADOLF HEYDUK S CHOTÍ.

zanícených duší, které nebožku ctily a milovaly — a hle, zase jednou, po dlouhých a dlouhých letech viděli jsme něco vzácného, nevídaného — projev pravé, vroucí lásky a úcty, nezprofanovaný okázalou, dutou parádou.

Kroužek ctitelů Jenny Schermaulové ani se nevyzná v pořádání nějaké pompy. Jsou to žačky zesnulé, většina z nich je věkem požehnána, a snad ani jediná z nich nedovedla by vzíti otěže veřejného projevu do rukou. Bylo postupováno v její tradici, nepomýšleno se na nic okázalého — ale proto přece jenom divně působilo, zabolelo, že svět tak úžasně, tak bezohledně zapomíná.

Pomník posvětil a krásná slova nad hrobem promluvil ze vzácné ochoty člen Máje, spisovatel p. Bohumil Zahradník-Brodský, farář z Oubčnic. Aby aspoň někde bylo zaznamenáno, jakým způsobem památky zesnulé umělkyně bylo vzpomenuto, otiskujeme řeč Bohumila Brodského v doslovném znění:

»Byl jsem požádán, abych posvětil pomník, jejž intimní kruh jemně cítících a svou vynikající zemřelou družku milujících dam zřídil na hrobě velké umělkyně a vzácné ženy, malířky Jenny Schermaulové. S ochotou převzal jsem tento čestný úkol a dříve, než vykonám posvěcení, dovolte, abych mohl několika málo slovy dotknouti se této tklivé slavnosti, konané ve velikém a tichém městě mrtvých, v němž ptáci zpívají a stromy sladce ševelí, ale v němž také zoufalé vzlyky pláče drásají srdce lidské.

V téhle chvíli mi připadá, jakoby na všech těch mladých listech stromů, nalitých bujnou šťávou země, prosycené popelem tisíců mrtvých, jakoby na všech kalíšcích zakvítajících květů a na stoncích rašící trávy chvěla se křídla duší těch, které uložili v tato místa. A všechny tyto bytosti, které druhdy milovaly a lkaly, zápasily a podléhaly, které vysoko toužily a nízko ve hrob klesly, všechny už vědí víc, než víme my a snad se usmívají našim bolům, tužbám, našim dychtěním a našim sklamáním.

Ale třeba zdá se jim nicotným var naší krve a zažehnuté naše daleké cíle, jedno mají s námi společné, a tím je touha po absolutní kráse a touha po sbratření. A dojista každý z nich všechno to krásné, které za života v srdci svém nosil a jímž své nitro opájel, klade ve společnou hymnu lásky, kterou plní nekonečné prostory věčna.

Nevím, může-li v tento hymnus přinésti někdo více něžné tklivosti, více jasu, barev a vroucnosti, než ta, které je tato chvíle posvěcena. Neznám vroucnější, jemnější a vášnivější lásky, než ta, která se projevuje láskou k naším zázrakům přírody, ke květům. A ať je to květ nádherných tropů nebo prosté, po tiché stráni rozběhnuté kvítí, všechny jsou němým sice, ale nejvýmluvnějším hlasatelem dobra a krásna.

A tomuto dobru a krásnu zasvětila Jenny Schermaulová celý svůj život. Ona jakoby ze světa vytržený život vedla. Ji neznepokojoval příboj hučících vln velkého města, jenž dorážel až do jejího útulku, ji nevzrušovaly novodobé zápasy myšlenkové, ji nevábilo nic abych tak řekl s tohoto světa. Oddavši se s jakousi pokornou odevzdaností své vášnivé umělecké lásce, nezpronevěřila se jí v celém svém životě a ještě tehdy, kdy kompromisů neznající stáří ochromilo její síly, že se stala jako vězněm čtyř stěn, tehdy ještě její věčně mladý duch byl silnější než její tělo a neustala v práci, kdy požehnaný její věk poroučel klid.

S neutuchajícím nadšením milovala své miláčky a její ruka kouzlila rozkošné jejich představy na plátno, aby jako jí i jiným přinášely jas a radost ze života, aby, až ona dávno již bude mrtva, za věků budoucích byly důkazem, jaká vysoce ušlechtilá duše, a řekněme také, jaká veliká umělkyně skrývala se za jejím prostým zevnějškem.

Jenny Schermaulová ve svém činorodém, umění posvěceném životě dokázala, jak vysokých met může žena dosíci, ona byla živoucím důkazem, že ženě patří rovné právo s muži ne pouze z blahovůle mužovy, ale proto, že je schopna se cti závoditi s ním ve všech oborech lidské práce. Historie umění zařadí Jenny Schermaulovu mezi umělecké skvosty našich předních pracovníků, a ony dámy, které se přičinily, aby památka její byla osvěžena a vyzvednuta, vykonaly čin, zasluhující úcty.

Snad v téhle chvíli duch velké umělkyně chvěje se kolem nás s družinou jejích nových známých, kteří jsou před našimi zraky skryti, a usmívá se na nás, přejíc nám, abychom i my došli k metě života, vyčerpavše bohatě vše, co k šíření dobra a krásy směřuje a že i nám se potom zjeví divy a krásy věčných zahrad.

Ať jest tomu jakkoliv, náš sladký Kristus, který podal ženě svou ruku a vyzvednuv ji z ponížení na roveň muži ji postavil, jest jistě naší umělkyni milosrdným a milujícím bratrem a za všechnu tu radost a za všechnu tu něhu, kterou ona svými květy rozesela v našem malém světě, ověnčil ji květy, jejichž vůně nemizí a jejichž krásu ani mráz ani smrt neseženhe.

Budiž čest a památka vzácné ženě a umělkyni!«

Hrob umělkyně byl zakryt čerstvými květinami. Byla jich celá pyramida. — Byly to květy, jež zesnulá nejraději malovala. Tolik jich za života vytvořila — stvořila jich tolik, že vlastní svou tvůrkyni pohřbily pod svou záplavou. Když druhého dne fotograf přišel, aby na památku snímek hrobu učinil, lidé se zastavili u nádherné, vadnoucí té spousty a řekli:

»Hle . . . tady jistě pochovali nějakou herečku nebo zpěvačku!«

Česká Rachel Ruyschová!

Dr. R. J. Kronbauer.

KDYŽ RÉVA ZNOVA KVETE . . . Národní divadlo uctilo památku Björnsterna Björnsona krásným, pietním činem. Vypravilo poslední jeho dramatickou práci, tříaktovou veselohru, se kterou básník loučil se s literaturou. Obyčejní smrtelníci stylisují v takových chvílích poslední svou vůli, a z pravidla ji začínají slovy: »Při plném vědomí, svěží duchem, chřadnoucí tělem, píši tato závěrečná slova, tento testament a připomínám výslovně, že není zakaleno moje vědomí pocitem chabosti, myšlenkou na těžkou, neodvratnou hodinku smrti.« Mívám často příležitost čísti tyto poslední projevy, tato závěrečná slova na rozloučenou. Autor testamentu myslívá už na dobu, kdy bude čteno to, co napsal. Ví, že bude již v hrobě, až sáhnou příbuzní a přátelé k tomuto papíru, je si dobře vědom, že vezmou jej do ruky s dychtivostí, ale toho přezírá a bývá pamětliv jenom jednoho — aby pověděl něco krásného, něco dojímavého a ušlechtilého. Jsou v tom směru vzácné, velice pozoruhodné úkazy, a je zajímavo, že nejkrásnější testamenty píší lidé z venkova, lidé, kteří prožili život v přírodě a kteří na ni vzpomínají jako na své milé a drahé, jimž dávají poslední s Bohem. Lidé bohatí, obyvatelé velkoměst, volají na pomoc advokáty a notáře, a není divu, že testamenty mají uniformu, že jsou stručné, že jsou stylisovány s největší opatrností, s právnickou bystrostí, aby po smrti testátorově nepovstaly zmatky a pochybnosti. Prostý občan z kraje nemyslí na tyto důsledky nějaké neprozíravosti. V neděli ráno, když domácí odešli do kostela, sedne k okénku, plnému květů, a píše . . . píše, jak sluníčko hřeje, jak rosa svítí, jak ptáci zpívají . . . a stesk line z duše toho, jenž loučí se se světem, a člověk, jenž nikdy básníkem nebyl, poetou se stává ve chvíli, kdy si uvědomí, že všechno je marnost, a že je krásné jenom to, co, třeba umírá, život nový dává, krásno tvoří.

Björnsonovým literárním testamentem je veselohra »Když réva znova kvete«. Staré víno v tu dobu kvasí! Dopisoval poslední kapitolu svého literárního díla, seděl u okénka, záplavou květů vyplněného, a viděl, jak rosa se třpytí na květech, a slyšel ptáky zpívat. Ruka se chvěla, ale duše se dala do jásavého zpěvu, duše, která neumírá, zachytila touhy, jimiž svět je prosycen, a uvědomila si, že touhy tyto letí jinam, že padnou do jiných poupat, že vzruší jiné, nové, mladé bytosti, ty že zvadnou, zemrou, jako miliony před námi a miliony po nás, — — duše, která neshasne, která nezmizí, která zahynouti nemůže, která odchází, jako když hvězdička padá a vesmír proletí jasnou září, aby vtělila se do nekonečna, zaplane v poslední chvíli plaménkem, v němž na rozloučenou zjeví se vše, čím život bouřil a čím zašel.

Po slunci točí se květ, po kráse, po požitku touží tvor, a touha tato jde s ním až na konec, až ke hrobu. Bývá v této touze zdánlivě něco nepravého, co mladým směšným připadává — je prý to slabost, říkávají mladí, kteří usurpují touhu a její ukojení za svoji výhradu, za svoje privilegium. Druhá mladost, druhá míza, říkali jsme až dosud . . . »Když réva kvete — staré víno kvasí,« řekl Björnson, a provádí s úsměvem suveréna starce, jenž je si vědom, co bylo a co je, důkaz, že stáří neuchrání před tak zvanými pošetilostmi, že není a nemůže být divu, když ještě i ten poražený kmen výhonky vyrazí, se zazelená, že druhá mladost je také radost, že má svoje oprávnění, že má svoje nároky, třeba se jim svět pousmíval, třeba nad nimi ramenoma pokrčoval a útrpně se pousmíval těmto vykotlaným vrbám, chlubícím se zelenou korunou.

Björnson demonstruje tyto shovívavé, lidské názory na muži, jenž má už dcery na vdaní. Pokud běží o pana probošta, vdovce, nic nemožno ovšem namítati, ale touha posedla ženatého šediváka, jenž raněn byl v manželské svojí ješitnosti na místě nejcitlivějším. Žena provedla rozloučení od lože tím, že z důvodů celkem malicherných odstěhovala se ke svým dcerám. Slabost, v křehkém tvoru jako jiskra v popelu dřímající a čekající jenom na vánek, jenž by ji rozdmychal — zvedla svoji utaženou a spoutanou šiji, touha se probudila a způsobila rozvrat. Na štěstí jenom zcela nevinný, netragický, veseloherní. Z tajuplného odjezdu, z něhož začišelo to nejhroznější, vyklube se na konec jenom rozmarný nápad, spíš vzdor než pobloudnění, a hra, sytá rozkošnými scénami a ozářená roztomilým humorem, končí šibalským nápadem. Manželé klesají si do náruče, a v pozadí stěhují sluhové — postel a peřiny tam, kam patří, tam, kde kdysi mladá réva báječně kvetla a kde teď už jenom staré víno dokonává svůj bouřlivý proces. Veselohra znamenitě pobavila. V hlavních rolích vynikli paní Danzerová, pp. Vávra a Želenský. Štěstí neměly tentokráte naše mladé dámy — nebylo ve výkonech nic zvláštního, co by na sebe upozornilo a upoutalo. A bylo tu přece tolik vděčné příležitosti! Hru vypravil Jaroslav Kvapil, přeložila sl. Milada Krausová. J. H.

»NÁMLUVY TELEMACHOVY«, lyrická komedie o 5 jedn. a 6 obr. od Lemaitrea a Donnaye, s hudbou od C. Terrassa.

Děj novinky mnohým bude připomínati »Krásnou Helenu«, ale mladý skladatel Terrasse nechtěl závoditi s Offenbachem, bláznivé paměti. Ne. Není zde ta až rozpustilá žertovnost lehkých melodií, ten ironický poskok rytmů, ale vše je ušlechtilejší, jemnější, vážnějšímu vkusu hudebnímu vítanější. Známé klassické figury: Ulysses, Penelopa, jejich syn Telemach, pak Menelaus, Helena a jejich dcera, skvostná Nausicaa, jsou jemně travestovány tím, že jsou modernisovány. Libretisté duchaplně, s humorem neodolatelným a s nápady skvostnými vyzdobili dobrodružství mladého Telemacha, jenž přišel do Sparty, aby si namluvil Nausicau, ale zatím

na neštěstí zamiluje se do její matky, krásou proslulé Heleny, která však po známých zkušenostech stala se moudrou, rozšafnou, pobláznéného mladíka usadí a uvede jej v náruč své dceři. Je věru rozkošna tato Helena ironická, dobíravá, diplomatická, jejíž chytrost jest však takového rázu, že by snad na okamžik klopýtla, kdyby neměla na obranu závoj, vyšívaný cudnou Penelopou, tedy talisman osvědčený.

Běda! Ten junák smělý
je celý pobláznělý,
je vroucí a sladký . . .
Pozor však si musím dát,
nelze mu přec sluchu přát
pod závojem jeho matky!

Tato skvostná perlička moderní francouzské hudby komické poprvé byla provedena v pařížské »Opeře komické«, a Pražané ji záhy poznají v našem Vinohradském divadle. +

PANÍ MODA. Zajímavou premiéru připravilo na nejbližší neděli Národní divadlo. Spisovatel Ladislav Novák vybudoval k jednotlivým číslům klavírní suity Rubinsteinovy Bal costumé (op. 103.) řadu barvitých a rušných scén a uvedl tak vynikající dílo hudební literatury koncertní na divadelní prkna. Rubinstein kreslí v uzavřených číslech své skladby typické figury maškarního plesu. L. Novák, použiv této základní myšlenky skladatelovy, sepjal skladbu lehounkou páskou fantastického děje v baletní pantomimu, nazvanou „Paní Moda", jejíž text k premiéře vydal ve sbírce Operní texty Máje.

Felix Téver: PAN BÁSNÍK. Tato kniha Téverova náleží bez odporu k nejlepším, které v poslední době vydala česká belletrie. Viděti, že ji psal spisovatel, netoliko si vědomý vážnosti svého úkolu, ale také dokonale schopný mu dostáti. Všechny dobré vlastnosti povolaného pracovníka perem obrážejí se v řádcích Pana Básníka i další poněkud kratší novelly, vyplňující knihu. Již tehda, když zajímavé kapitoly Pana Básníka se objevily v našem časopise, vzbudily oprávněný rozruch ve čtenářstvu a tím větší pozornost ve čtenářstvu literárním. Mnoho povědomého, mnoho, co připomínalo veřejnosti známé osoby, obsaženo jest v této vynikající Téverově práci, podáno ovšem delikátním způsobem opravdového umělce. Nejsou to však jenom povrchně kreslené osoby a líčené děje, nýbrž je to vniterná hodnota práce, oduševnění jejích hrdin, jež jímají zájem čtenářův, ono zvláštní umělecké kouzlo, ony smělé, přece však vždycky odůvodněné barvy, kterými se skvěje spisovatelův obraz.

K Panu Básníkovi řadí se novella Silnější než lis smrt, rovněž práce známých Téverových vyvýšených kvalit. Knihu vydalo ve vkusné úpravě nakladatelství Jos. R. Vilímka v Praze.

VALNÁ HROMADA NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze.

C. k. ministerstvo vnitra zmocnilo výnosem ze dne 24. května 1910 č. 18700 c. k. místodržitelství pro království České, aby udělilo pp. JUDru R. J. Kronbauerovi, Františku Heritesovi, Jos. D. Konrádovi, Ladislavu Novákovi, MUDru Duchoslavu Panýrkovi a Václavu Štechovi, spisovatelům v Praze, definitivní povolení ke zřízení akciové společnosti s firmou: »Nakladatelské Družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze« se sídlem v Praze, a poněvadž nově zřizovaná akciová společnost dle stanov svých přejímá celý posavadní závod Nakladatelského družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze, stanovilo c. k. ministerstvo vnitra při daném povolení za podmínku, že se společenstvo Nakladatelské družstvo Máje dle ustanovení zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z. rozejde, a že bude c. k. místodržitelství pro království České předložen průkaz o tom, že usnesení jmenovaného společenstva na rozejití se bylo ohlášeno k obchodnímu rejstříku.

V důsledku toho sejde se Nakladatelské Družstvo Máje, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, k řádné valné hromadě v úterý dne 14. června 1910 o 5. hod. odpolední v Obchodní a živnostenské komoře v Praze na Josefském náměstí. Pořad jednání: 1. Přečtení a schválení protokolu z minulé schůze. 2. Výroční zprávy za VI. a VII. správní rok. 3. Zprávy revisorů. 4. Rozhodnutí o zisku. 5. Návrh na rozejití se společenstva za účelem, aby předán byl závod Nakladatelského Družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze, akciové společnosti, jež zřízena býti má pod firmou: Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze. 6 Volba liquidátorů. 7. Volné návrhy. Nesejde-li se náležitý počet členů o 5. hod., koná se o hodinu později nová valná hromada s týmž pořadem v téže místnosti, která má právo platně uzavírati bez ohledu na počet přítomných členů a zastoupených podílů. Ve smyslu § 33. zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z. k platnosti usnesení valné hromady o rozejití se společenstva je třeba, aby usnesení o tomto bodu programu stalo se většinou nejméně dvou třetin hlasů daných. V Praze, 2. června 1910. Správní výbor Nakladatelského družstva Máje. Václav Štech, předseda. JUDr. R. J. Kronbauer, plnomocník správního výboru.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

MARIE TUMOVÁ:

KVÉST VĚČNĚ RŮŽE BUDOU.

Kvést věčně růže budou,
vždyť mládí vždycky bude mít
v svém srdci víru chudou
a v očích psáno: »žít chci, žít!«

Vždyť dítě musí doufat,
mít lásku k dobru, touhu v dál,
v snů říši myslí stoupat
a v duši chovat ideál.

Tak stále léta půjdou,
smích v mládí, v stáří hořký vzdech,
kvést věčně růže budou,
byť kvetly třeba na hrobech.

CO JEST JAKÁ NADĚJ V ŽITÍ.

Co jest jaká naděj v žití?
Kdo se o ni stará!
Za jeseně zvadne kvítí,
nové zkvete z jara.

Zhasne hvězda na úsvitě,
kdo si všimne toho?
Však jich bude na blankytě
zítra stejně mnoho.

MÁM RÁDA ČERVEN.

Mám ráda červen, měsíc květů,
kdy mladé jaro dospívá,
kdy Vesna již jest žena svůdná
a půvaby kdy oplývá.

Mám ráda červen, měsíc růží,
jsou růže lásky symbolem,
ó, Bože, dej, by tolik lásky
jak růží vzkvetlo kolkolem.

JSOU SRDCE LIDSKÁ DRAHÉ KAMENY.

Jsou srdce lidská drahé kameny,
jež spočívají v zemi hluboko,
sní ještě hlínou lpící zkaleny
a přece touží k nebi vysoko.

Ač nejtvrdší, přec křehká také jsou
a krystalujíc doby pro příští,
tlak vášní, hříchu mnohdy nesnesou
a ve prach zpět se zase roztříští.

JAROSLAV ČERNÝ:

KTERAK DO VLASTĚJOVA VOJÁCI PŘIŠLI.

Nepatrný genre.

(Dokončení.)

Jo, jo,« povzdychl pulmistr, »vojna o boha nedbá, ani pána nezná.«

Právník Kobliha, filosof Strnad a oktaván Šejnoha už se na náměstí neukázali. Seděli v besídce u Strnadů a hráli karty s učitelem Sýkorou, mlčky a v tichosti. Z besídky ozývalo se jen povzteklé pleskání a sem tam nějaké jadrné slovíčko, s kartami v nevalné souvislosti. Dali si sem přinést pivo a pili na zlost.

»Jirkovskému jsem to včera psal,« povídal učitel Sýkora,« »a Míle jsem to řekl. Nemohu se na to dívat.« A nastalo dlouhé pomlčení.

»Dobře's udělal,« pochvaloval Kobliha teprv po chvíli... »Sejmi.«

Zase karty pleskaly o stůl a dlouho nikdo nic nemluvil. Až zase filosof Strnad.

»Zatracené holky!«...

Oktaván Šejnoha, který kouřil z dlouhé dýmky, zdál se býti nejklidnějším z nich.... A večer zas byl promenádní koncert, po kterém ještě dlouho slečny Julinka, Krysta a Míla se procházely po náměstí, už ne zavěšeny, ale každá zvlášť s jedním nebo dvěma veselými důstojníky. Zdálo se, že ženská krása a půvab mládí slaví tady triumfy a doma byly starosti, jak s kaucí... Snad prodat pole, domek.... vypůjčit si.

Bylo šero a slečna Míla s mladým hulánským poručíkem zašla z náměstí do ulice, a jakoby o tom ani nevěděli, pomalu oba kráčeli dál a dál, až zahnuli hned za městečkem do lesíku na úpatí Bergpurku, tam, kde včera professor Slaneček a vrchní berní Hoblík radili se o zdokonalení nového pekáče. Co chvíli se zastavili a blížili se k sobě; mluvili po německu, nejdřív, na pokraji lesa, docela hlasitě, potom tišeji. Poručík se opatrně porozhlédl, — nikde nic, ani živé duše. Tady na úzké vozové cestě a mezi stromy bylo šero ještě větší, ale Míla nic se nebála v tom tichu večerním, do kterého ob čas jenom důstojnická šavle jasně zazvonila. Tu a tam nějaký šelest, jakoby nějaký zvědavý zajíc kolem se mihnul, víc nic.

Ocitili se v úžině, kterou tvořily polozbořené zdi bývalé nějaké hradní brány, dosahující výše jen asi dorostlého člověka. Hned za nimi bylo husté mlází a pak borový les. Pan poručík sladce mluvil a přitulil se k Míle. Objal ji v pasu, a když Míla se nebránila, dal jí hubičku...

»Nestydíš se, Mílo?« ozval se pojednou hlas z lesa.

»Ježíš Maria... Lojzík!« vykřikla Míla a leknutím zkameněla.

Z houštin vystoupila vysoká postava, ještě vyšší v tom temnu, do něhož svítil jen úzký pruh oblohy temně zelené po dávném už západu, a zastavila se nahoře na zdi. Poručík bezděčným pohybem v prvním tom okamžiku, když zaslechl ten hlas a výkřik děvčete hned po tom následující, vytáhl šavli. Ale když postava se nehýbala, sklonil ji a opřel špičkou o zem.

V tom však postava seskočila a snad náhodou neb zúmyslně těsně vedle poručíka, na skloněnou šavli, tak, že zbraň byla poručíkovi vyražena z ruky a jasně zazvonila o kámen. Poručík chtěl se shýbnouti, ale silná ruka klidně ho odstrčila a postava shýbla se sama po šavli a zamávala jí vysoko nad hlavou důstojníka, který, teď docela bezbranný, ustoupil o dva kroky. Pouhé to doteknutí ruky přesvědčilo jej, že ten člověk tady je nějaký athlet.

»Dovolte pane!« promluvil muž, podle toho skoku a chování asi docela mladý, »jsem zdejší učitel Jirkovský...« Nebyl sice ze zdejší polohorské krajiny, nýbrž odkudsi z Podřipska, ale tady působil už tři léta a chtěl se tady zakotviti vubec, s Mílou.

»Lieutenant von Silbernagel«, představoval se poručík ne příliš odhodlaně.

»Vím, že byste se neodvažoval toho,« pokračoval učitel, »co jste učinil, kdyby se vám nevycházelo tak ochotně vstříc, ale přece jen víte velmi dobře, že vaše jednání není správné. Dnes jste tady a zítra jinde, a už zítra ráno zapomenete, co bylo tady dnes. Ve své zábavě jdete trochu daleko... ale nezazlívám vám tak, jako...« A pohlédnul na Mílu, která stála tu jako socha, bledá až svítila v tom houstnoucím šeru. »Pořádat se s vámi nebudu, jenom s ní.«

Při těch slovech pozvedl šavli a zatkl ji do štěrbiny zdiva, hezky hluboko, asi do poloviny. Znal tady každý kámen, — vždyť tady to bylo, co letos z jara povídal Míle, jak ji má rád... Když ucítil, že šavle tkví pevně, opřel se o ni vší silou a šavlička cvakla. Přelomil ji. A horější ten konec hodil vzhůru po cestě, až to zazvonilo o kamení, ale už ne tak jasně. Polámaná šavle jakoby plakala.

»Jdi domů,« pravil Míle krátce a úsečně, a sám vyšvihl se vzhůru na zeď, se které seskočil. To všecko v okamžiku.

Poručík, všecek pomatený, šel si pro kus šavle. Shýbl se pro ni a zasyčel:

»Ecklicher Schulmeister!«

Učitel Jirkovský zatím zmizel v houštinách.

Míla teď teprve dala se do vzlyku a obrátivši se, utíkala dolů a teprve když se ocitila z lesa venku, na silnici, zmírnila krok. Ale plakala, plakala usedavě celou cestu až domů, k zámku, a lidé, kteří byli ještě na ulici, se za ní zvědavě ohlíželi.

... Ve čtvrtek ráno, po čtvrté hodině ozývalo se po Vlastějově troubení, na dvorečkách řadily se oddíly ze stodol, dupaly podjezdem domků a seřazovaly se na náměstí v šik. Důstojníci na koních i pěšky, zase svěží, dobře vyspalí, volali zas Rechtsšaut, Linksšaut, Habtácht a ze zámku vyjížděl pan generál, s oběma důstojníky a lokajem v civilu.

Náměstí modralo se jako pole chrp. Na spaní nebylo už pomyšlení; kdo se rychle neustrojil, díval se z okna; paní a dívky, ještě v nočních kabátcích, neučesané, za záclonami. Jenom Krysta Kopeckých, už pěkně napálená, ale bez klobouku, stála před domem, s očima zamženýma. Ponenáhlu objevoval se krejčí Pírko, první radní Strnad, purkmistr Řehák, a před lékárnou pan apatykář. Ševcová Sehnoutková s dítětem opět naparáděným modrými mašlemi stála před vraty. Vozy telegrafického a telefonního oddělení odejely už v noci a teď na daný povel náměstí začalo se prázdniti.

Vojáci, malované děti, odcházeli a zanechávali za sebou stodoly v nepořádku, znečištěnou slámu, na náměstí všude plno odhozených kostí z polních kuchyní a po domech mnoho sladkých vzpomínek, které až v měsíci květnu vyvrcholí v zápisy do vlastějovské matriky. Ještě ten den obecní policajt, v uniformě už docela všední bubnoval, kdyby kdo nějakou škodu z té návštěvy byl vzal, aby se na starostenském úřadě přihlásil. Kolem každého vojska na tři míle zlé cesty.

V hotelu u Skřivanů zbylí důstojničtí sluhové skládali do beden stolní náčiní důstojnického kasina, jak zavařeniny, víno, konservy a takové věci, o které na venkově bývá nouze. Pan Skřivan se těšil, že dnes si zase lehne do postele, — svou přepustil důstojníkovi a spal po oba ty dny v šenkovně na lavici. Od toho a od obsluhy byl celý polámaný, ale tobolku měl plnou. Jak Šercl tak Kraus psali celé dopoledne objednávky čerstvého zboží, oba krámy byly jako vyjedené. Jenom pohlednic měl pan Šercl teď na několik dlouhých let.

Professor Slaneček, pan vrchní berní a paní professorová šli ještě toho dopoledne na procházku docela klidnou na Bergpurk. Oni to byli, kteří první viděli blýskati se ulomený konec šavle mezi kamením pobořeného zdiva. Pepík professorovic s mnohými kolegy tohoto kousku po značném namáhání dobyl a odnesl divný ten corpus delicti do města. Učitel Jirkovský mlčel, ale s Mílou víckrát nepromluvil.

Hned za městem v příkopě ležel Václavíček. Vytopil duši z těla a o světě a jeho trudech nevěděl do čista nic. Spal slavičím snem.

Řemesla a živnosti pracovaly opět a tkalci zdejší pustili se zas do své každodenní písničky: »Nouze sem, — bída tam.« Bureška chystala se na pravidelnou denní roznášku třídic v páně pošvajstrově kanceláři denní poštu, s brejlemi na nose. Lid dělný na pole se vracel, professorovic hoši zas kozy pásli a sluníčko svítilo mírně na ztichlý kraj. Mušky bzučely ještě ve vzduchu a jen z dálky někde ozývaly se dunivé rány cvičícího dělostřelectva. Někde na pahorku, na pasece zpíval ječivý hlas nějakého skotáka, zabraného ve vzpomínky dnů právě minulých:

Vojna není špás, vojna není špás
Vojna ne-é-ní žádnej špás....

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Pod jeho nohou klesal zlomený květ, praskala pučící haluz, umírali steří drobní pracovníci. Zem zachvěla se, slunce za mraky skrylo svoji prosvitavou líc. A náhle jako bouře přihnala se divoká ta smečka psů bílých, červeně skvrnitých, a mezi stromy mihla se veselá kavalkáda pánů a dam i štolbů v červených kabátcích se zlatým premováním.

Lesnice znovu zahlaholily. Mladá, ustrašená srna vzlomila se z blízkého houští a hned za ní starý srnec vyskočil, hotov umříti po boku své vysílené družky. — Honci již tak dosti rozptýlení, rozdělili se nyní ještě na několik skupin a za prchající zvěří rozjeli se za zuřivého vytí psů a vášnivého rzání zpěněných komoňů.

Za okamžik lesní cesty byly prázdny, aby po chvíli oživeny byly opět novou tlupou panských sluhů, kteří pod dozorem nedoslýchavého hajného Fabiana, měli upraviti na blízké mýtině stan pro polední odpočinek svého panstva.

Paseka byla sotva tři sta kroků odtud vzdálena a proto sluhové nespěchali příliš se svým úkolem. Bohatě naplněné koše sesunuly se s ramen a z tlumoků s drahými a těžkými víny tak mnohá láhev nezahlédla pravého místa svého poslání.

Hajný Fabian byl dnes zvlášť v dobré náladě. Podařilo se mu nepochybně včera obehráti sousedy dole v panské hospodě o slušný peníz, což vždy zlepšovalo hrubý jeho rozmar.

I nyní seděl na vyvrácené sosně a vykuřuje zánovní dýmku, vypravoval nezkušeným sluhům, jak lze rozpoznati každou kartu dle položení vzorku na zadní straně.

Do poledne scházely ještě plné dvě hodiny. Práce tedy nespěchala.

Den byl mírně mrazivý, plný bledého světla. Za jitra již na všech haluzích chvěla se jinovatka, ale nyní zmizela skoro úplně a temná zeleň lesní i pestrá směs listnatých korun zaleskla se opět lehce orosenýmzážehem. Zvuky lesních rohů vzdalovaly se stále a dle jejich signálů bylo patrno, že zvěř šťastně unikala pronásledovatelům. Konečně zanikly i poslední ozvěny, a ježto láhve byly dopity a hajný Fabian se svými výklady hotov, nastoupena další cesta k vyhlédnuté mýtině.

Blížilo se k poledni.

* * *

Sylvan teprve nyní vyšel ze srubu. Nějak se mu dnes nechtělo opustit teplou jizbu i objetí Martino a vyjíti do lesa, kde bylo mrazivo a odkud vanul zasmušilý stesk hlubokého podzimu.

A také nějaká tíže podivná věsila se mu stále na ramena, jakoby jakési neviditelné ruce zadržovaly ho ve srubu a nutily usednouti k ohništi, na němž jasně plápolal oheň a chvílemi zatančila celá prška jisker.

Znepokojen nezvyklým tímto vzrušením, vstal a zamyšleně přešel jizbu, aniž by dobře sám sebe ovládal. Marta, zaměstnaná přípravou oběda, ohlédla se chvílemi na něho, usmála se, slovo prohodila... Ale on odpovídal jednoslabičně, téměř bez přízvuku.

Nevtírala se mu tedy svými pozornostmi. Znala ho a věděla, že má své chvíle, kdy je zádumčivý a neklidný, a kdy staré bolesti minulého života se znovu otvírají a jitří.

Popřála-li mu klidu, jeho zasmušilost obyčejně záhy prchla a Sylvan vrátil se k ní opět dobrosrdečný a upokojený.

Nebyla ovšem vždy tak náchylna přitvářiti se okolí jako nyní. Dětství, strávené skoro bez dohledu rodičů, jichž nepoznala, svedlo ji tak často k mnohým ukvapenostem, kterých později upřímně želela. Dole ve vsi proto dlouho všichni na ní hleděli s úsměškem. A z prvu pouze starý pasák, který měl pro ni každého večera novou pohádku, byl jí jediným přítelem a dusná jeho světnice celým světem.

Tam v nahrblé ovčárně, v níž vzduch byl vždy provlhčen zvířecími výpary, malá Marta prožívala v snech prvá neobyčejná dobrodružství ducha i srdce. Kolem půlnoci zajisté všechny tajemné mocnosti nastěhovaly se pod chatrný krov ovčince, a obklopily její jednoduché lůžko, aby dodaly ovčákovým slovům náležité důležitosti.

Lípy na návsi, které byly zasazeny v památných letech českého povstání, probouzely se a zpívaly, čarovný kolovrat točil se znovu pod atlasovým střevíčkem sličné zlatovlásky, probuzené ze stoletého spánku, a temný rytíř Modrovous přišel o svůj bezbožný život na příšerně rudém popravišti.

A jindy — och, tak často se to tenkráte zdávalo malé Martě — přicházely vlídné sudičky k jejímu lůžku, aby jí prorokovaly.

A ta nejstarší, jejíž vlasy byly stříbrné, sklonila se nad ní a řekla: Jsi dítě lidských slzí. Byly všechny za tebe vyplakány a proto ve všech dobách měnlivého tvého života, úsměv vždycky zůstane věrný tvůj přítel. —

A druhá, která měla vlasy temné a oči záhadné jako propasti, řekla: Tvé nejkrásnější blaho i nejhlubší žal svítí v samotách.

A třetí, která měla vlasy rusé jako jitřní záře a oči dětsky blouznivé, zašeptala:

— Ani ty nebudeš sníti nadarmo! I pro tebe přijde vítěz tvého srdce.

Jak často tenkrát v šťastných těch hodinách snů, otevřela Marta blankytný svůj zrak, aby zahlédla ještě odcházející věštkyně.

Leč lidským zrakům duchové její zjevy nebyly přístupny a na místě jich pouze dobrotivé oči starého pasáka zářily jí vstříc a s úsměvem přály dobrého dne . . . neboť obyčejně slunce již vysoko stálo na obloze, když se Marta probouzela.

Často, ba velmi často připomínala si Marta tato proroctví sudiček, a kdykoli čas jí dovolil, na cestu k lesu vyběhla, jakoby tušila, že tam z těch hor a lesů přijíti má ten, jemuž svědčila proroctví.

Leč den za dnem míjel a k Martě nepřišel nikdo kromě malého Sylvana, jehož osud byl

stejně trpký, jako její. Přišel jako dobrý přítel a druh, aby jí přispěl v dětských jejích hrách, nebo na pastvinu, ke stádu, ji doprovodil.

Zde na obecných ladách hoch a děvče, těsně k sobě přituleni, hovořili o denních příhodách, nebo hleděli mlčky za ptáky, kteří odlétali za pohoří.

Přilnuli k sobě téměř bezděčně a léta jejich rozpuku našla již jejich duše spřízněná city sesterskými.

A Bůh milý ví, co by se bylo stalo již tehdy, kdyby jednoho jitra náhle nebyl zmizel Sylvan z dědiny. Tulácká krev se v něm probudila a on jí neodolal. Opustil vše a všecky a do světa odešel, aby viděl jak jinde žijí lidé, a přesvědčil se, je-li všude život tak svíravý, jako v rodné pohorské vsi.

Tenkráte byla Marta dlouho smutna a sklíčena, zvláště když nepatrná naděje, že Sylvan se vrátí, aby jí uklidnil a udobřil, nesplnila se.

Leta se přehnala kolem a život necitelně smýkal mladou dívkou i jejím pěstitelem. Stará těkavost opět v ní se probudila a práce při ní jen ztěžka šla od ruky. Utekla se konečně se svolením pastýřovým k dalekému příbuznému, nemohouc viděti stále kraj, v němž bylo tolik hrobů jejích vzpomínek. Ani tu však život ropotný jí neuspokojil.

Když pak jedenkrát dověděla se zcela náhodou, že starý ovčák také již odešel na pravdu boží, usmyslila si rozloučiti se na vždy s jeho hrobem a odejíti pak také do velkých měst dobrodružného světa, aby pohřbila svůj žal.

Věděla, že tam dole ve vsi nikdo jí nebude postrádati. Nechovala také lásky k nikomu z nich — — —

Časně z rána vydala se na cestu, uprostřed lesa schvátila ji slabost, pod jejíž tíží klesla únavou.

Probudila se v objetí Sylvanově. Nevěřila zprvu svým očím, ale když se přesvědčila, že je to skutečně on, druh jejího mládí, její prázdné srdce naplnilo se velikou radostí.

Od onoho dne, v němž rozhodla se zůstati u Sylvana, štěstí její bylo úplné.

Pozorovala s radostí, jak její láska vábí opuštěného k životu, vzbuzuje v něm novou odvahu radovati se a cítiti blaho.

Vracely se ovšem také k němu často chvíle zasmušilé a pochmurné. Ale přešly záhy jako mrak, který slunce zastírá, aby jeho zář tím sálavěji zaplála v chvíli nejbližší.

A tak i dnes Marta ponechávala svého muže zcela jeho zádumčivosti. Jen tak, že myslí tři míhavé sudičky se kmitly a prostřední z nich, která měla vlasy temné a oči záhadné jako propasti, nějak vážně se na ni zadívala a hlavou zakývala.

Marta však místo odpovědi tajemnému znamení, pouze zrakem ke krbu se svezla. Vše zmizelo rázem a rozplynulo se beze stopy — Téže chvíle však také Sylvan ustál od své jednotvárné procházky po srubu, u okna se zastavil a do lesa se zadíval, jakoby tušil odtamtud něco neobyčejného. V posledních dnech stále ten nepokoj na něm hlodal, aniž by si dovedl vysvětliti jeho příčiny.

S největším sebezapřením skrýval ho před Martou, sám sobě namlouvaje, že se klame. Ale zlý ten nepřítel s neúprosnou důsledností ho pronásledoval. A právě v této hodině jistě byl mu zcela na blízku, neboť Sylvan cítil veškerou chmurnost jeho prokletého tyranství.. Nezvykle rozechvěn tímto poznáním, chtěl právě odstoupiti od okna, když náhle na pěšině ozval se dusot a z blízkého podrostu uštvaná laň se vzlomila a přímo k srubu zaměřila, jakoby v něm hledala ochrany a útulku.

Sylvan, který nedovedl si vysvětliti podivného strachu ulekaného zvířete, rychle vkročil mu vstříc.

Plavá laň klesla k jeho nohám a její veliké dětské oči hleděly k němu s neskonalou úzkostlivostí.

Sylvan schýlil se k třesoucímu se zvířeti a po rychle pracující hrudi pohladil je několikráte svou těžkou rukou.

Byl tak zaujat vyděšeným zvířetem, že si nepovšiml ani nového, silnějšího dusotu, který se znovu ozval na pěšině.

Ale ustrašené zvíře polekanými svými pohyby samo ho upozornilo.

Zdvihl hlavu a zarazil se údivem.

Jen několik kroků od něho stanula neznámá jezdkyně, černě oděná. Její vysoký bílý kůň netrpělivě dusal podkovami do uvadlého mechu.

Byla štíhlá a krásná a její sametový kabátec, těsně přiléhající k jejímu pružnému tělu, zvyšoval ještě ladnou útlost její líbezné postavy.

Bledou tvář ozařovaly oči plné vášnivých jisker a černý bohatý vlas stínil čelo vysoké a smělé.

Sylvan v prvém okamžiku nedovedl ani promluviti, takový neočekávaný byl jeho údiv. Pak teprve ruku vztáhl jako k ochraně zvířete, které dosud ustrašeně se chvělo v jeho klíně.

— Neublížím tvému zvířeti — řekla neznámá jezdkyně hlasem, který okouzloval.

— Kdo jsi? zeptala se ještě.

— Nikdo z těch, kteří by byli hodni vašeho zájmu, paní, nikdo z těch, kteří náležejí světu, z něhož vy přicházíte. — (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Rozuměl-li jsem dobře vašim slovům, otékají slečně sestře nohy,« pravil lékař, když se povoz rozjel.

»Ano,« přisvědčila pohnutě. »A vůbec jeví velikou ochablost, sil ubývá, brzy je podrážděna a brzy zase ke všemu lhostejná. Muka jistě trpí.«

»Může ještě spát?«

»Spí dosti dobře, ale noc co noc mě vyděsí svými nářky. Je to hrozné poslouchat ji, když ze spaní vášnivě křičí, svíjí se a při probuzení topíc se v potu leží unavena jako mrtvola.«

»Musím zvýšit dávky, k vůli vám i k vůli ní. A až bude ještě hůře, začneme uspávacími prostředky. Jen aby jí nic nerozčílilo, smrt by mohla přijít náhle, v několika minutách.«

»Toho se právě nejvíce lekám, že odejde bez rozloučení na věčnou cestu. A maminka dosud nechápe, že se něco hrozného může stát. Bojím se jí to říci, aby se také neroznemohla, nebo aby se sama neprořekla před sestrou, že je všechna naděje marná.«

»Připravujte ji pozvolna, jaká pomoc, bolesti se nevyhne. To tak každý jednou ucítí spár žalu, který čím dále tím nemilosrdněji zjizví celou duši lidskou. Vracíte se od soudu? Jak to, prosím vás, dopadlo?«

»Ještě nijak, bude ještě komise na sporném místě a potom teprve bude vynesen rozsudek.«

»Kdyby náš pan baron věděl, jak lehkomyslně se s jeho jménem a jeho jměním zachází, udělal by tomu krátký konec,« řekl hněvivě. »Je sice Němec, ale nemá smyslu pro zbytečné týrání lidí. Odpusťte, že jsem se na to ptal. Jsem jako zaprodaný, musím mlčet, i když mne jazyk pálí. Služba je služba a ředitel je bezohledný patrón. Buď se musí jít s ním, nebo raději vypovědít službu. A on by ještě nebyl nejhorší, ale správce je surový a nadutý člověk, který svými poklonami a lichocením ovládá paní ředitelovou. A co ta chce, to je zákon. Je mistryní v intrikách, sama paní baronka ji někdy navštěvuje a důvěřuje jí jako přítelkyni. Jak vidíte, dámy nebývají vždy soucitnými a nehájí právo jako vy.«

»Nepovídáte mi nic nového, vím, že ženské intriky bývají původcem bojů mužů. Bohužel. Ale věřte, že si to zavinili mužové. Neuznávají ženu za schopnou zralé rady, přehlížejí ji, posílají ji do kuchyně, kdy se jedná o vážné věci. A žena nemohouc přímo a bezelstně položit svůj hlas na váhu, užívá kliček a úskoků. Každý se hledí uplatnit tak či onak.«

»Pravda, každý se hledí uplatnit, jak se dá,« zasmál se lékař.« Jen aby to uplatňování naší paní ředitelové nestálo pana barona hodně peněz. Potom to odnese někdo jiný. V tomhle případu bude jím asi lesní Valoušek. Taková poctivá, ideální duše, nemající smyslu pro klepy dám a pro dělání poklon. Vyhýbá se tak zvaným čajovým dýchánkům, při kterých se arci nedýchá, ale semele celý svět. Já k nim taky nechodím, ale mě vrchovatě nahradí moje drahá polovice. Ach, slečno, kdyby někdo našel léku na ostré ženské jazyky, šel bych ještě jednou medicinu studovat.« Povídal to vesele, ale z jeho přihořklých slov vycítila Helena potvrzení toho, co se povídalo, že paní doktorová má ostrý jazyk, kterého se každý bojí.

Povoz zastavil a Helena s lékařem vešli do pokoje. Ludva v nedbalkách, mající nohy zahaleny plaidem, seděla na pohovce a, jak spatřila lékaře, vytřeštila naň tázavě oči. Chtěla vstát a utéci na lože.

»Zůstaňte jen, zůstaňte,« volal lékař. »Setkal jsem se náhodou se slečnou sestrou a napadlo mi podívat se na našeho pacienta. Jdu jen tak na návštěvu, protože mne asi nebude potřebí. Jak se stále vede?«

»Dobře, pane doktore,« řekla prudce.

»To mne těší. Také lépe vypadáte. Co srdéčko, pokouší?«

»Málo kdy,« povídala nedbale.

»Tak jsme přece trochu pomohli. Povídal jsem, že slečna, bude-li poslouchat, všechno překoná. Na nohy je zima?«

»Měly jsme otevřené okno, maminka seděla u okna a pletla a na mne táhlo.«

»Směl bych se podívat? Maličko podívat dolů na ty nohy, co by rády tancovaly. Slečna má takové malé, hezké nohy, že je radost se dívat.«

»Snad toho není potřebí,« vzpírala se umíněně. »Nohám nic není.«

»Ale přece budu prosit, sám si drobátko poodhrnu plaid,« doléhal lékař a shýbnuv se, poodhrnul plaid. Ludva zamračená pozorovala ho svítícíma se očima, kterých se Helena bála. »Tak vida, stále že nic,« vykládal lékař hovorně. »A nožičky jsou oteklé, trochu jsme byli neposlušní, chodili jsme více, než bylo zdrávo a nohy naběhly. Budu prosit hned do postele. Lékař je všemohoucí pán, i král ho musí poslechnout. A pošlu lék, aby otok zmizel. Na srdéčko se podíváme, není mu co věřit.«

Nemohla mu odporovat. Jemně a důsledně dělal, co uznával za dobré a Ludva se podvolovala.

»Vida, také jsme srdce příliš namahali. Budu přísným, nebude-li slečna poslušnější,« pohrozil, vztyčuje se.

»To vám jistě Helena něco napovídala,« řekla Ludva zlostně.

»Křivdila byste jí, starý pan Mitura seděl se slečnou v kočáře, když jsem je dohonil. Byl jsem ve vesnici, také u mladého děvčete. Bylo u muziky, uhřálo se, dostala zánět plic, neposlouchalo, co jsem nařídil a dnes by rádo poslouchalo, je však pozdě, má souchotiny. Vidíte, jak se tresce neposlušnost?«

»Já snad nemám souchotiny,« řekla uděšeně.

»Ne, v tom ohledu není obav, ale srdce je tak choulostivé jako plíce. Vždyť, sedíte-li, musí vás nohy bolet.«

»Bolí a zebou,« přiznávala se krotčeji. »Nemohu však vydržet stále ležet.«

»Všecko musí člověk vydržet, jde-li o jeho zdraví. A abyste viděla, že nedovolím lehkomyslně si zdraví ukracovat, častěji k vám přijdu, ať je vám to milé nebo nemilé.«

»Jen račte přijít,« zvala Helena. »To ona Ludvička jen tak ze svého soužení si maličko zahubuje a potom je krotká jako kuřátko.«

Ludva ani nepřitakala, ani neodporovala. Pátrala po tváři lékařově, bude-li sestře dávat nějaké posuňky. Nevěřila přes ujišťování obou, že nebyli smluveni a podezření ji rozčilovalo, že se sotva přemohla. Těšila se na návrat sestřin, že jí přinese nějakou zprávu o Miturovi a místo toho přivedla lékaře.

»Nemůžeš se dočkat, brzo-li zemru,« vybuchla vášnivě, sotva lékař zavřel dvéře. »Proč sem pana doktora vodíš? Chceš, abych do opravdy se roznemohla. Budeš-li mne týrat, odstěhuji se od tebe, nemusím s tebou být, mám své jmění a nepotřebuji milostí.«

»Ludvo, zas už?« okřikla ji laskavě. »Pamatuješ se, jak tě to ondy mrzelo, že jsi byla na mne taková krutá?«

»Protože toho zasluhuješ,« volala plačky. ‚Místo potěšení zarmucuješ mne, jak můžeš. Chtělas zakrýt, že jsi v městě špatně pochodila, nebo že jsi Mituru odloudila.«

»Nebudu poslouchat tvé nerozumné a zlé řeči,« pohněvala se Helena a šla ke dveřím.

»Odejdeš-li, uteku, jak jsem, někam ven,« křikla Ludva vášnivě a slézala s postele.

»Co tu křičíte?« ozvalo se mezi dveřmi a matka vstoupila. Heleně vytryskly slze a opřevši čelo o stěnu, rozplakala se usedavě.

»Heleno, přestaň,« zvolala Ludva úzkostlivě, »srdce se mi utrhne.« A zasténala tolik úzkostlivě, že Helena rychle si oči otírajíc k ní chvátala. Ludva zsinalá, lapala po vzduchu a její tělo svíjelo se v hrozném záchvatu. Rychle jí podala lék a za chvíli se utišila.

»Nehněvej se, že jsem taková netrpělivá,« prosila Helena vroucně. »Jsem už dnes vysílena, soud trval dlouho a nejsem tomu zvyklá. O všem si popovídáme a smát se tomu budeme.«

»Já už se smát nebudu,« zavrtěla hlavou a její oči smutně se zadívaly do prázdna.

»Ale mlč s takovými nápady, nikdo neví, co se stane. Každý nemocný si myslí, že už nikdy nebude zdráv a zatím si potom ani na své smutné myšlenky nevzpomene.«

(Pokračování.)

FEUILLETON.

DALEKO, HODNĚ DALEKO OD KULTURNÍ EVROPY.

Touha jistě pochopitelná, odůvodněná. Co může být krásnějšího, než odhodit všechna pouta, zapadnout někam na Šumavu nebo pod Krkonoše, a na Prahu a na její strasti a trampoty myslit jenom jako na tíživý, dusný sen. Nedávno citovali jsme tu něco z takových tužeb. Malíř Slavíček dovedl to plně pochopit a také to znamenitě pověděl, jak mu je sladce, jak mu je krásně v boží přírodě, hodně daleko od »lidí«, hodně daleko od tak zvané »kultury«.

Sedne na člověka taková touha, uchvátí ho, ovládne celé jeho nitro — a on musí ven, na vzduch, do lesů, do zahrad a do luk, kde jsou jenom květy a ptáci, co možná málo lidí a co nejmíň jejich hamižných a malicherných »existenčních zápasů«. Jsou chvíle, kdy člověk nenávidí lidi, kdy dovede nenávidět i kulturu, kteréžto krásné slovo nabylo, bohužel, nesmírně problematického významu. »Musím někam hodně daleko,« řekl nedávno kdosi, současnou »kulturou« nadobro otrávený, »kde jinak uvidím hvězdy, třeba i tu zkompromittovanou kometu — ale kde nedostane se mi do rukou to hnusné, protivné povídání o ní. Zde v Praze čekají na ni lidé zrovna s takovou zvědavostí, jako čekají před hotelem na kočár nebo automobil, v němž se objeví vznešený, velký pán, nebo paní v báječné toilettě. Tisíce lidí stálo na nábřeží, všichni mluvili jenom o kometě — ale těch horrentních nesmyslů, těch

babských řečí co člověk slyšel! Nazvisko »pozemský červ« zdálo se mně v tu chvíli, kdy jsem poslouchal toto banální, triviální žvanění o zjevu, majestátním i ve své tajuplnosti i svou nekonečnou, nepostižitelnou vzdáleností, zcela přiléhavým.«

Taková divná, záhadná touha, všemu tomu, co je hnusné a odporné, co dusí a tíží, uniknout, utéci daleko do světa, do neznámých končin, kde jsou jiní lidé a jiné zvyklosti, posedla mladého, známého malíře českého, O t a k a r a N e j e d l é h o. Není to snad nikterak nediskrétní, povíme-li o něm, že dvakráte dostal — a plně si jí zasloužil — Turkovu nadaci. Když zaklepala na tabernakulum jeho duše ona tajuplná touha, měl ovšem takového nadělení nejvíc zapotřebí! Na štěstí je v nadačních artikulích pamatováno i na to, kdyby někdo ucházel se o stipendium po třetí. Zvlášť nadaným stipendistům — tak nějak zní to v nadačním listě — může býti stipendium prodlouženo na třetí rok, je-li votum poroty jednohlasné.

Pravý bohém dovede si opatřit zálohu na všechno na světě. Nemusí to býti vždycky obraz nebo kniha — může to býti v nejkrajnějším případě také — stipendium. Touha Nejedlého byla ovšem daleko bohatší než jeho pokladna. Bylo mu naznačeno, že příznivý výsledek není nejenom vyloučen, nýbrž že je docela pravděpodobný. Zasvěcený přítel dokonce mínil, že za nějaký týden — bude možno poslat peníze poštou za nedočkavým umělcem, kterého už tu půda pálila pod nohama.

Taková svůdná, lákavá perspektiva už něco znamená, nějaká ta koruna se sežene, a až bude nejhůř, přijechá z Prahy zvonivá mince, a všechny trapné rozpaky budou zažehnány. Milý Nejedlý dlouho neuvažoval a vydal se do světa. Dostal se až do Ragusy, kde dychtivě očekával příjemnou zásilku. To se stalo loni po prázdninách. Ale člověk míní a porota mění. Měla se sejíti, ale nesešla se, a následkem toho sesypaly se všechny kombinace jako domeček z karet. Co teď? Vrátit se do Prahy? To by bylo řečí, vtipů a škodolibých poznámek! A v těch bývají právě přátelé a kamarádi praví mistři.

Nejedlý není z těch, kteří se lekají překážek. Spočítal svoje věrné — bylo jich právě tolik, aby se s nimi prosekal do Terstu, východiska korábů, plujících do Indie. Tam někam, do těchto končin měl energický malíř namířeno. Hledal, hledal kouteček pro svou touhu a rozhodl se pro Ceylon. Musí se dostat hodně daleko, odkud není návrat tak snadný. Dvě leta tam chtěl pobýt — dvě leta chtěl býti vzdálen všeho toho, co kryje se pod pojmem: vlast a národ.

Čekal, čekal, pražská pošta vozí do Terstu mnoho peněz, ale pro Nejedlého nepřivezla pranic. Obcházel koráb a uvažoval, jak by se dostal do světa bez peněz. Nic snažšího nad to — v povídkách se vypravuje o podnikavých lidech, kteří tuto překážku hravě zdolali. Inu, není přece jenom nad dobrou, poučnou četbu! Malíř vyhledal kapitána korábu a promluvil k němu asi takto: »Rád bych, abyste mne tam a tam dopravil, ale nemám peněz. Jsem mladý, zdravý a silný muž, potřebujete jistě dobrého dělníka — nuže, já se vám nabízím, a budu vám povděčen, přijmete-li mne za těchto podmínek na loď.« Kapitánovi se švarný jonák zamlouval. »Proč ne,« řekl, »ale je nevyhnutelně třeba, abyste se vykázal nějakými dokumenty.« — »Dobrá — opatřím si, čeho je třeba,« odpověděl malíř, sedl do první kavárny, a napsal příteli do Prahy psaní, aby mu obratem poslal ty »papíry«.

Od jakživa platí a platit bude: přílišná horlivost škodí. Pražský kamarád provedl missi nesmírně důkladně. Šlo o to, pomoci výbornému kumštýři, a proto je záhodno, opatřit doporučení co nejdůkladnější. Vyhledal francouzského a anglického konsula, pověděl jim, oč se jedná, a pánové, vždycky ochotní a kulantní, vydali atesty, že bylo radost čísti, jak pánové vylíčili milého našeho Nejedlého. O nějaký superlativ při takových úsluhách nebývá, jak známo, nouze. Nejedlý byl nadmíru překvapen přítelovou promptností. Sebral listiny a šel s nimi ke svému příznivci na koráb, jenž co nevidět měl zvednouti kotvy. Pan kapitán nasadí si zlatý cvikr, zapálí si papirosu, čte, čte, najednou spráskne ruce a zvolá:

»Pro Pána Boha... a to bych byl provedl pěknou věc! Příteli zlatý, z toho nebude nic... nemohu vás přece vzíti na loď jako obyčejného dělníka. Jen si přečtěte, co o vás páni konsulové napsali — znamenitý malíř, moderní umělec... ne, ne, příteli, z toho by mohla býti pyramidální ostuda — něco podobného si nemůže přece společnost, jako je Lloyd, nadrobiti.«

Na horoucí skálu posílal v tu chvíli Nejedlý všechny svoje kamarády i pány konsuly. Napíší mu atesty, jakoby se ucházel o místo professora kreslení u siamského korunního prince. Tak pěkně si to všechno zařídil — a teď je hotov, teď je v koncích. »Zahodím to do moře,« chytá se jako tonoucí stébla, »a je po proslulosti.« Kapitán se usmál, poklepá mu na rameno a promluví zlatá slova: »Nic si z toho nedělejte, pane kumštýři z království Českého — dovezeme vás na Ceylon. Nahradíte společnosti jenom hotové výlohy — sto korunek snad máte a nemáte-li, jistě si je opatříte — a dostanete lístek I. třídy s celým zaopatřením, a na Ceylonu vás vyklopíme.«

Hubičku za to zasluhoval pan kapitán. Bezprostředně před odjezdem dostal Nejedlý psaní od kamaráda z Prahy. Peníze v něm nebyly, pravda, za to kopa informací. Za dva, za tři dny prý se to rozhodne — a jak to bude odhlasováno, peníze posypou za ním. Aby prý jenom udal místo, kam se mají poslat. Je všeobecně známo, že s Turkovou nadací bývají všelijaké potíže. Nejedlý četl psaní v náladě už skoro vyrovnané. Seděl na palubě, po-

kuřoval si papirosu, a uvažoval nanejvýše o tom, jestli to Turkovo stipendium za ním na ten Ceylon trefí. Podíval se na svůj chudý tlumok a není divu, že měl v tu chvíli myšlenky dost pessimistické. Obrazy nejdou na dračku ani v Čechách — což pak teprve na Ceylonu. Oko jeho smeklo se na kožené, prolamované pouzdro, v němž uloženy byly jeho — housle. Napadlo mu, aby si je pro potěchu vzal s sebou. — Zoufal nad svou paletou, při pohledu na housličky dal se do smíchu.

Člověk z pravidla podceňuje to, co mu bývá nejvěrnější. Housličky postaveny do kouta kajuty a plné čtyři neděle snily smutné, teskné sny.

Dne 10. října roku loňského stanul Nejedlý na půdě ostrova Ceylonu — že jí nepolíbil, netřeba připomínat. Není pochyby, že ceylonská káva je tam mnohem lacinější, než zde, ale jisto je, že bez práce ani tam nikdo její koláče a že bez peněz je tam smrtelníku zrovna tak zle, jako všude jinde. Čtyři neděle si Otakárek hověl v první třídě, jel zkrátka jako vzácný pasažér, jako kumštýř, kterého Francie a Anglie vřele doporučila — a proto tím hůř mu bylo, když ho koráb vyložil na břeh opuštěného, neznámého, bez groše v kapse.

Sedí, sedí na břehu, poslouchá, jak moře šumí a zamyšleně se dívá na svoje zavazadla. Mohl by malovat, sebrat plátna a hledat na Ceyloně mecenáše. Není vyloučeno, že by třeba pochodil líp, než doma — ale do toho se Nejedlému nechtělo. Proto jel na Ceylon, aby se takového řemesla zbavil, a teď by měl s tím začít! Oko zavadí o housličky. Legenda daliborovská obhalila je zvláštním kouzlem. Je v nich skutečně něco svépomoci. Kolika lidem už pomohly v nouzi, kolika zoufalcům zachránily existenci a život.

Štětec a barvy si oddychly — ve šmytci a ve strunách zadýchlo sebevědomí. Ty už od jakživa jsou povolány k tomu, aby sytily hladový žaludek českých muzikantů a plnily hubené jejich měšce nikláky i dukáty. Kumštýř přivinul je k srdci, a chudinky dobré a skromné v tu chvíli si dozajista myslily, že jsou mnohem víc, že jsou povznešenější nad odstrčenou, neuznávanou paletu.

Ostatně nezbylo našemu krajanu nic jiného, než ty housle — o barvy totiž přišel praneuvěřitelným způsobem. Jsou historie sice naprosto nepravděpodobné, ale ty právě bývají nejzábavnější. Doposud jsem neslyšel, že by na Ceylonu byli lidožrouti — že jsou tam barvožrouti, dokazuje tato historie. Nenechavá cháska přišla totiž na barvy,

M. ALEŠ · JAKUB ARBES.

viděla pěkné »trubičky«, omakávala je, mačkala — a ejhle, tuze krásná, hustá šťávička z nich vytryskla. Bandička se prý do toho pustila, a poněvadž nejsem v tomto směru dostatečně informován, nemohu říci, jak to dopadlo a co následovalo....

Nouze tedy naučila Nejedlého housti. Vosy celého světa sedají na sladké, lidé na celé zeměkouli jsou posedlí za muzikou. Slyš, světe, k čemu se odhodlal český kumštýř, dozajista výborný malíř, ale bez pochyby asi jen prostřední muzikant. Pro Ceylon bylo toho, jak historie dokazuje, ovšem až dost. Vešel do první ceylonské »restaurace«, sedl, hrál — a penízky — nemám tušení, jak vlastně ceylonská měna vypadá — sypaly se mu do klína.

Bylo vyhráno! Housličky jásaly a zpívaly, a Nejedlý se smál do vousisek a liboval si, že nejen v Čechách, ale také na Ceyloně je národ hudby milovný, a že na muziku musí být, kdyby na sůl nebylo. A zatím slavná porota zasedla, jednohlasně rozhodla — a Turkovo stipendium putovalo pomaloučku, ale jistě, za Otakarem Nejedlým na Ceylon.

JUDr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SEDMDESÁT LET JAKUBA ARBESA. Pražané dobře znají typickou postavu starého, přívětivého pána, který denně vychází mezi lid a tak rád a vytrvale posedí si ve společnosti přátel. A neřekli by ani, že už sedmdesáte let přeletělo přes tu šedou, výraznou hlavu Arbesovu. Tuhá houževnatost, záhadná jakási síla, která prolíná dílem tohoto autora, vězí i v jeho těle. I kdo ho spatří po dlouhém ča-

Z POZŮSTALOSTI JENNY SCHERMAULOVÉ.
Označeno jako práce JOSEFA MÁNESA.

se, sotva pozoruje pokroky stáří. A teď teprve, když vidíme tělesnou zdatnost Arbesovu, chápeme i karakter jeho děl, fysickou možnost velké jeho produkce i nevadnoucí svěžest jeho ducha. Arbes vyrostl v trudných poměrech chudé pražské rodiny, a rváti se s osudem bylo údělem celého jeho života. Zápas a prostředí, v němž bylo mu žíti, dalo mu onu nezmarnou sílu, která člověka zvedá z hlubiny útrap znovu a znovu k nové práci a k novému zápolení. Literární význam Arbesův vyrůstá z autorova vzdorného úsilí o překonání protivenství, kterými osud člověka drtí. Ne tedy ve formu — neboť nikdo není vzdálenější l'artpourartismu jako Arbes — ale v thema a jeho řešení snažil se Arbes vpraviti stopy svého vnitřního života. Neznal rozhýčkané měkkosti a nebál se pohlédnouti tváří v tvář holé skutečnosti, která ho přivedla k realismu v podrobnostech. Ale měl v žilách příliš mnoho těžké české krve, aby nemudroval, nehloubal, nevzdoroval a nesnil. A z těch meditací a snů stavěl ideové kostry svých fabulí, často fantasticky podbarvených. Arbes má mnoho podobnosti s Alešem. V obou tkví ještě kořeny starého českého člověka, kterého s takovým zdarem vyhubila protireformace. Slovanský lyrismus pojí se v nich s pevným rysem české povahy, zdrsnělé bojem, ztužené hrdým sebevědomím. Aleš, syn českého jihu, zachoval si náklonnost k venkovu, k jeho typům a k jeho poesii a opět a opět vrací se v husitskou minulost, dobu mužné zralosti národa a slávy jeho rodného kraje. Arbes pak, dítě pražských malých lidí, ubědněných trudnou a nevýnosnou prací, uzavřených v těsné, temné byty starých domů se špinavými dvorky v úzkých ulicích, dal ve svém díle zazníti touze po sociálním uvolnění. Jako kreslí Aleš své selské hochy, děvčata, dědky i báby, Arbes rád líčí dělníky, studenty, kandidáty existence, kteří utrácejí smutné dny svého života v šerých kobkách nevlídných bytů a scházejí se v klenutých hospůdkách Malé Strany, kde v rozhovorech a úvahách hledají lepší perspektivy svých těžkých osudů. Politický útlak vídeňských vlád, jehož Arbes jako český žurnalista v dobách persekuce zakusil hojnou měrou na vlastních bedrech, českou jeho leb jenom zatvrdil, a tak máme v Arbesovi jednoho z nemnohých literátů, kteří nesou nejtypičtější a také nejmilejší znak svého češství: mužnou, nepoddajnou, vzdornou útočnost. Bylo by zajímavo a prospěšno vysledovat povahovou podobnost a ideovou spojitost čtyř českých lidí: Havlíčkovu, Nerudovu, Arbesovu a Macharovu, jimiž prochází v základě stejný proud duchové vzpoury.

Havlíček, který byl na počátku tohoto řetězu a viděl červánky svobody, v odvážném svém boji osvědčil nejvíce mladické křepkosti a nadějeplné důvěřivosti; ostatní už mají na svých paletách barvy temnější. Než dnes, po práci více než půlstoleté, může Arbes klidněji hleděti v budoucnost. I u nás svítá. Nestalo se to nějakým zázrakem. Jen tuhá a neustávající práce zkypřila půdu rozrůstajícím kořenům českého života a podíl na té práci, větší než tušíme, náleží Arbesovi. Jméno jeho bylo vždycky populární, jeho spisy byly vždycky čteny, ale doba jeho teprv přijde, až nastane účtování, až dostaneme se ke skutečnému hodnocení nové české literatury a jejích zjevů, až prohlédneme a poznáme, čeho nám je nejvíce potřebí: celých a pevných povah, lidí sebevědomých, energických, vytrvalých a svérázných. Přejeme milému jubilárovi, aby se toho dočkal zdráv a svěží na duchu i na těle. —da.

PANÍ MODA, baletní pantomima o 13 obrazích s předehrou a dohrou od Ladislava Nováka provedena byla 5. června 1910 poprvé na Národním divadle. Příroda sama klade své požadavky takřka fysiologické na divadlo a tím i na tvůrce díla — za letní doby obecenstvo žádá děje pestré, melodické hudby, výjevy živé, ba životné, výpravu poutavou, a požadavku tomu musí divadlo hověti. Dovede-li to tak, aby zákony krásna nebyly dotčeny, aby přece jen povznášelo a zušlechťovalo, nelze činiti námitek s hlediska kritického, byť bylo sebe přísnější. Ladislav Novák měl tentokráte těžký úkol stvořiti dle hudby Rubinsteinovy (»Bal

costumé«), jež chtěla hudebně charakterisovati povahy nejtypičtějších postav maškarního plesu, děj neb aspoň řadu obrazů ne bez vnitřní spojitosti — a dlužno uznati, že se mu to v celku dobře podařilo. Ovšem má značnou část zásluhy o úspěch toho večera i baletní mistr pan Viscusi malebnými tanci a neobyčejně svěžím tempem jednotlivých obrazů, jakož i scenerií účinnou, místy vskutku strhující. Však i na pouhých základních prvcích, tedy myšlenkách textu všude patrný lví dráb autora baletů »Olim«, »Z pohádky do pohádky« a »Sněženky«. Děj je tento: Pařížské divadlo připravuje balet, jehož scénování odevzdalo baletnímu mistru, který svěřil kostymní výpravu šefu obchodního domu »u paní Mody«, Dandymu. Navštíví jej za tím účelem a prohlíží nákresy, jež však zcela neuspokojují — chce hlavně kostym V š e m o d y, jež má býti jakýms symbolem mody od nejstarších dob až po naše. Dandymu nic nenapadá a žádá za poshovění. Když po odchodu přítelově o věci přemýšlí, zjeví se mu paní Moda, osvítí jeho fantasii, která vytvořuje řadu obrazů, souvisejících pavučinovým sice jen vláknem základní myšlenky, přece však pospolu tvořících skvoucí colier. Předvádí pak balet v celku 13 obrazů z Aegypta (za prohlédnutí oslepléhо otce obětuje dcera jeho Isidě jediný svůj statek, své krásné vlasy), v Arkadii (Dafnis a Chloë škádlí se navzájem, až je Pan, třebas odmítnut krásnou pastýřkou, zase smíří), v Římě (Nero opěvá hořící Řím, je však Senecou pohaněn, začež hrozí mu smrtí, jeho milenka Lesbie jej však zachrání), v Americe (Columbus silou myšlenky odvrací Indiány od útoku na život jeho a jeho družiny), v Praze (korunovační slavnost krále Ferdinanda I., při níž je vyznamenán pan Adam z Hradce), v Turecku (paša Osman zahoří láskou k bajadeře Almen, kterou odmítnutá milenka jeho Negra ze žárlivosti skolí), ve windsorské oboře (nezdary Falstaffových záletů), z okolí Lvova (rusínská svatba), v Černé Hoře (boj mezi Černohorci a Turky, kde se vyznamenává statečná dcera vojvodova Jelena), z Neapole (scéna žárlivosti mezi mladým rybářem a jeho ženou, které se chtěl stát nevěrným), z doby rokoka, kde oživlé figurky z míšeňského porcelánu oddávají se bezstarostnému veselí (scéna plná delikátního humoru), z Pyrenejí (strážníci vniknou do krčmy podloudnické, jsou však krásnou Carmencitou vlákáni do sklepení a zde uvězněni), až poslední scéna, sport (se žahavou satirou reprodukovaný pokus o vzlet aeroplánu a výplata jejího inženýra sklamaným obecenstvem) na konec dostaneme se zase k Dandymu, jenž stojí před svým problémem Všemody, kterou mu konečně vykouzlí pí. Moda. Nejzdařilejší jsou a živé pochvaly došly obrazy Dafnis a Chloë, Kristof Kolumbus, Almen a Negra, maloruská svatba, statečná Černohorka, neapolský výjev, obraz z doby rokoka, Carmencita a Sport, o což mají zásluhu vedle momentů již uvedených a hudby sice melodiésní, ale nikoli leda-

Z POZŮSTALOSTI JENNY SCHERMAULOVÉ.
Označeno jako práce JOSEFA MÁNESA.

jaké, zajisté i představitelé hlavních úloh pan Hašler (Dandy a Kolumbus), slečna Sedláčková (Moda), Dobromilová (Isis a Carmen), Korecká (Chloë a symbol Všemody), sl. Nosková (Lesbie a Jelena), sl. Havlíčkova (Almen), sl. Černá (maloruská nevěsta), sl. Janečková (vskutku životný typ neapolsky žhavé žárlivosti) a p. Kafka (aviatik). Národní divadlo získalo ve hře Novákově, podepřené bohatou choraeografickou invencí p. Viscusiovou, letní atrakci svěží, čiperné pantomimy, účinně podané a nikoli jednotvárné. nr.

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD 4. června provedlo »Slavné jméno«, vídeňskou veselohru tříaktovou od Viktora L e o n a a Lva F e l d a s hudbou Roberta S t o l z e, v pečlivém překladu dr. B. P r u s í k a. Kdo nezná uměleckého niveau dnešní požitkářské, za to však umělecky a vědecky netuhé Vídně, tomu ukáže »Slavné jméno« zrcadlo vídeňských uměleckých kruhů dnešních tak ostře ukazující, že se až zarazí. Geniální skladba hudebníkova může se dostati k provozování a nalezne pak nakladatele teprve tehdy, když jí propůjčí slavný skladatel operet Hoefer své jméno. Děj práce je chudý, ale satirou svojí záslužný, zvláště když postava krále operet líčena je sice nevěrohodně, ale i s hlediska vyššího sympaticky (sám uzná svoji planost vůči ceně hudby spolužáka ze studií, Brandta, znamenitého nyní symfonika, který se přes to bídně protlouká světem), nevěrohodnější ovšem tím více, že tento jeho spolužák Brandt pojal za chof

děvče, které Hoefer kdysi zbožňoval, a se kterým setkává se, když vyhledává starého spolužáka, aby jej odprosil za nějaké hrubosti, jichž se na něm dopustil, řídě orkestr, ve kterém Brandt působí jako houslista. Rozumí se, že symfonie zvítězí, načež Hoefer pravého skladatele obecenstvu oznámí. Aby tento jednoduchý děj byl učiněn zajímavějším, miluje libretista Hoeferův Last dceru Brandtovu, která však od rána do večera do omrzení hraje valčíky z Hoeferových operet (divíme se, že to otec trpí), a naposled se ukáže, že také sekretářka Hoeferova, sl. Stefi Delinsová, dcera zesnulého profesora konservatoře, miluje tajně svého pána přes to, že mu netají, že si necení jeho hudby. Obecenstvo asi však dávalo za pravdu upřímnému confiteor Hoeferovu, jež je asi také »confiteor« Vinohradské sceny, že totiž baviti lehkou hudbou a zajímavým svěžím dějem je také vítáno a také zásluhou, odvracejíc dav od nízkostí a vychovávajíc jej pomalu pro umění lepší. Nepříjemně dotýkaly se nás častěji se opakující vtipy a nápady totožné.

Pokus autorů veselohry spojiti se s hudebníkem na stvoření díla slovesně hudebního vypadá nový a neselhal ani v divadle Vinohradském, kde novinka byla srdečně uvítána, ač lze o tom uvažovati, vhodno-li hledati tímto směrem novoty. Ale tomu zvykneme — v operetách se tančí, ve veselohrách se hrají symfonie. Ostatně není to ani tak zcela nové, už Nestroy (Lumpacivagabandus) měl ten nápad.

Pan Zakopal dosti obtížnou úlohu Hoefera provedl neobyčejně přesvědčivě, hrál přirozeně a výrazně — jeho nakladatel v osvědčených rukou p. Bolešky měl všechny rysy tohoto povolání. Pochvalné zmínky zasluhuje ještě seriosní Stepi sl. Májové a Senta Brandtova slečny Štěpničkové. Z menších figurek výborný maskou byl filharmonik páně Zelenkův. Odvážné vtipy, jako Weitbrechtovo rčení (p. Charvát): »symfonie má tu výhodu, že si každý může hráti co chce a vždycky je to dobře«, ukazují, jsou-li výrazem přesvědčení autorů veselohry, že to s uměním nebéřou příliš vážně. a—e.

SGRAFITTA NA UNGELTĚ. Přinesli jsme svého času zprávu, že omítka na Ungeltě v kusech opadává a přimlouvali jsme se za to, aby obnova co nejdříve byla provedena a aby dříve, než s ní bude započato, pátráno bylo po výzdobě, která ještě v Mikovcových »Starožitnostech« jest na obrázku zachycena. Pokynu našemu byla věnována náležitá pozornost — průčelí právě se bedlivě ohledává, a bylo shledáno toto: Omítka z velké části, až na cihlu, odpadla, tak, že objevilo se obnažené zdivo, dokazující velké přeměny v rozdělení oken. Výzdoba sgrafittová, velmi ovšem zašlá, byla dosud objevena nad okny druhého patra. Nezdá se, že by archeologický a umělecký zisk z objevů těchto byl značný, jsme však přece jenom »Soupisné komisi« povděčni, že zjistila především pravý stav věci. O dalších pozoruhodných výsledcích — budou-li jaké — podáme svého času zprávu.

MÁNESOVY KRESBY. Ze sbírky pana lékárníka Aug. Bienera v Břevnově reprodukovali jsme v čísle 33. t. r. několik kreseb Havránkových. Dnes přinášíme vzácnější dvě ukázky této sbírky: dvě práce, o nichž je domněnka, že jsou to kresby Josefa Mánesa. Jako Havránka získal pan lékárník Biener i tyto dva listy z pozůstalosti malířky Jenny Schermaulové, jejíž svědectví autorství Mánesovo zdá se ověřovati. Kresby nenesou totiž podpisů ani ještě význačných rysů Mánesova umění, ač oblé, měkké formy světice by ukazovaly na příštího mistra v kresbě ženských těl. Zdá se, že Světice jest prací školskou, vzniklou na Akademii pod vlivem Tkadlíkovým. Mnohem životnější je strom, s příznačným rozvrstvením koruny, nakreslený švižně buď přímo dle přírody nebo ze svěží paměti. Měli bychom tu dva zajímavé doklady uměleckého vývoje Mánesova a současně ukázku, kterak na něho působila jednak škola svou konvencí, jednak zázračným vlivem svého nepřekonatelného kouzla příroda, do které vodil Josefa otec Antonín Mánes.

POHLEDNICE. K nejmodernějším a také nejpůsobivějším prostředkům popularisačním patří pohlednice, která se stala už více než sportem. Vžila se a změnila ve zvyk, jemuž nelze upříti některou sympatickou stránku. Dobře volená pohlednice je lacinější a pravidelně lepší upomínkou s cesty než rozmanité památky, popularisuje města i kraje a prozrazuje vkus odesílatelův. A to je poznatek někdy velmi vítaný. Na prospěch pozvednutí smyslu pro výtvarná umění v nejširších vrstvách mnoho může vykonati dopisnice tak zvaná umělecká. U nás ovšem děje se v tomto směru málo, ač právě naše širší vrstvy lidové a, bohužel, i třídy vzdělanější, s uměním mají málo styků. A pohlednice, o níž se mluvívá s jistým pohrdáním, kterou však každý kupuje, vnikne všude, do jizby dělníkovy i do salonu boháčova. Mezi spoustami cizího zboží objeví se na trhu za několik dní serie uměleckých dopisnic domácí provenience: vzorné reprodukce kreseb Josefa Mánesa a Jaroslava Čermáka. Krásné typy Černohorců Čermákových s rozkošnými, něžnými kresbami Mánesovými rozletí se mezi lid, jemuž byly kresleny. Dojdou-li porozumění, budou vydány serie další.

KRAKOV A SLOVINSKÉ ALPY. Zprávy o chystaných těchto dvou cestovních příručkách vzbudily živý ohlas. Je potěšitelno pozorovati proudy českých turistů, kterak rostou a rozlévají se v kruhy vždy širší, zabírajíce hlavně oblasti slovanské. Na přečetné dotazy můžeme dáti bezpečnou odpověď, že se obě publikace dotiskují a dostanou se do prodeje v nejbližších dnech.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 37.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Dr. R. J. KRONBAUER:

NOC V KATEDRÁLE.

Vláda francouzská způsobila těžké hodiny katolíkům. Jmění kostelů a klášterů prohlásila za svůj majetek a provedla inventarisaci církevního jmění energickou rukou. Ještě před nedávnem čítali jsme o vzrušujících a dojímavých scénách, při nichž ani komandantům ani vojsku nebylo příjemno. Bylo očividno, jak nerovný boj kříže s ozbrojenou mocí dopadne.

Z těchto bojů vylíčím episodu, jež odehrála se před příchodem jara r. 1906 v proslaveném poutním místě v Bretaňsku. Pardon de Sainte Anne je slavným, historicky památným, lidem s tklivou láskou navštěvovaným koutem — pout je národním svátkem, jenž shromáždí rok co rok v červenci tisíce a tisíce zbožných ctitelů drahé, milované patronky.

Není ve Francii zbožnějšího lidu nad obyvatele Bretaně.

Jsou fanatiky v tu chvíli, když dotkne se někdo brutálně jejich citů. Je to tím zvláštnější, obdivuhodnější úkaz, čím vážnější, klidnější jsou tito Francouzi keltického původu, o nichž se ví, že jsou povahy zádumčivé.

Celý kraj bretaňský má ráz povahy svého lidu — jedeš-li rovným, požehnaným územím s nízkým nebem, zdá se ti, jakobys jel rovinami Českého království. Bretaňci jsou zemědělci, od jara do podzimu pilně pracují v polích, rodnou půdu milují jako praví sedláci, k rodinnému krbu lnou s dojímavou láskou. Jsou zbožní, věří v pověry a strašidla, milují zpěv a nosí se zálibou rázovitý, krásný národní kroj.

Basilika sv. Anny, ohromný, majestátní dóm, jehož nejstarší části dýší kouzlem dávnověkosti, je Mekkou Bretaňců. Mohutná budova, vystupující z esplanády, jakoby byla symbolem velkého, posvátného zanícení prostého lidu.

Jeden jeho příslušník, sedlák Yves Nicolazic, založil slávu poutního místa. Na počátku sedmnáctého století svatá Anna prý se mu zjevila a dala mu vnuknutí, aby se postaral, by na místě, kde v poli stávala . . . už před devíti sty lety — stará kaple sv. Anny, byla zbudována kaple nová. Svatá Anna, jejíž tvář viděl sedlák ve snách bolestně dojatou, vedla vyvolence na poutní místo, kde Nicolazic objevil ztrouchnivělou, znetvořenou sochu svaté patronky.

Sedlákovi se smáli, za blázna ho prohlašovali, ale fanatismus skalopevné víry konal divy. Zahájeny sbírky, jež s nadšením podporovány, a za nedlouho postaven důstojný, krásný stánek pro zapomínanou a zanedbávanou patronku.

Na hlavním oltáři stojí nová, nádherná socha vedle zázračné statue, kterou sedlák našel. Papežští Zuavové darovali kostelu kolosální, bronzovou sochu sv. Petra. Nad pramenem, jenž vyvěrá nedaleko křižovatky silnic poblíže kláštera, zbudována kašna, znamenitě tesaná. Před budovou s ohromnou kopulí je dvojí poboční schodiště, po němž Bretaněc kráčí se skloněnou hlavou. Po kolenou plazí se poutníci k posvátnému místu, na němž hodiny setrvají ve zbožné pokoře.

Inventuru církevního jmění chystala se vláda francouzská provésti v březnu r. 1906. Přitáhly regimenty, dostavil se prefekt departementu — ale k činu nedošlo. Vláda, její zbrojnoši ustoupili. Bylo by došlo k tak strašlivému krveprolití, jakého snad není v dějinách pamětníka. Vojsko odtáhlo, prefekt odjel . . . ozbrojená moc ustoupila kříži, kapitulovala

před fanatismem víry, modlitby, jež, jak historie dokazuje, ze slabých žen činila obry.

Jako poplašné údery působila po Bretani úžasná, neuvěřitelná zpráva, že došlo na inventarisaci svaté Anny. Jako proudy vod při zátopě valily se zástupy lidu k poutnímu místu. Městečka a dědinky osiřely, všechno spěchalo na pomoc ohrožené patronce.

Novina přišla v čas do zámku v Gourinu v departementu Morbihanském, sídla věrné ctitelky svaté Anny, hraběnky Carnet-Lescuëtové, originální, znamenité ženy francouzské.

»Žena vzácná,« — líčí ji můj informátor — »energická, temperamentní, hrdá a nepoddajná. Velká, štíhlá, akademicky rostlá postava její vyzařuje aristokratickou noblessu, spanilým, krásným rysům ušlechtilé hlavy znamenitě sluší bohaté, bílé vlasy. Je to žena, jež proslavila se slavným činem za války Francie s Německem. Když v letech sedmdesátých válka vypukla, trávila hraběnka svoje líbánky v rozkošném zámečku v Tronjoly. Manžel, jenž byl důstojníkem, netroufal si svojí mladé ženušce říci, jak palčivě trapné prožívá chvíle. Vlastenecká i čestná povinnost volala ho na bojiště, kde rozhodovalo se v úporném boji se zavilým nepřítelem o osudech drahé vlasti . . . a on ve chvíli, kdy Francouzi nasazují život a krvácejí na bojišti, hýří v milující náruči slavné aristokratické krasavice.

Konečně se vzpamatoval, odhodlal se k činu. Řekl svojí ženě s největší šetrností, že prožívá strašné okamžiky, že nemůže zůstati, že musí na bojiště.

Hraběnka s jásotem objala svého muže a řekla:

»Tak dlouho jste mne nechal čekat na tato slova . . . jděte, pospěšte si, abyste dohonil, co jste svou váhavostí zameškal. Pálilo mne vaše objetí, styděla jsem se za vaše polibky . . . kdybyste se sám byl nerozhodl, veta bylo by po našem štěstí, zabita byla naše láska. Jsem na vás hrda, způsobil jste mně velikou radost . . . jděte, a usoudí-li Bůh — vraťte se zdráv ke své ženě, jejíž lásku jste dnes zveličil!«

K večeru dne 13. března r. 1906 rozhlaholily se zvony ve všech bretaňských dědinách.

Do zámku přišli osadníci s prosbou, aby paní hraběnka pomohla ochránit sv. Annu, aby svou přítomností nadchla k odporu zástupy věřících, proti nimž postaví vláda svoje žoldnéře.

»Pojedu . . . spolehněte na mne,« řekla hraběnka.

Historie se neopakuje. Do války s Německem poslala milující žena svého muže, za šestatřicet roků na to zrazoval hrabě svou choť, aby k sv. Anně nejezdila.

»Stane se tam něco hrozného,« varoval ženu hrabě, jenž v tu chvíli snad mimoděk připomněl si svou purkmistrovskou hodnost, svou důstojnost i zodpovědnost . . . »lid je zfanatisován, a je obava, že dojde ke krveprolití.«

»Právě proto nesmím, nemohu zůstati doma,« odpovídala hraběnka.

Rozvážný choť činil vše možné, aby pohnul ženu k tomu, aby nikam nejezdila. Když to nešlo z přímá, zkusil to hrabě nevinnou lstí.

Dvakráte dala hraběnka zapřáhnouti a dvakráte zmeškala vlak.

Kočí se strašlivě loudal, vymlouval se na všechno možné, snesl hraběnčiny výtky, její rozhorlení — ale při tom se potouchle usmíval. Vždyť měl oporu v panu hraběti, jenž rozkázal, že kočí nesmí doraziti k nádraží v čas.

»To mělo za následek,« vypravuje hraběnka,*) »že jsem narazila, když jsem se konečně do vlaku dostala, na veliké překážky. Byla jsem zoufalá při pomyšlení, že přijdu pozdě. Nedovedu vylíčiti svoje strašlivé rozechvění, jež rozbouřilo moje srdce tak, že slyšela jsem jeho tep. Byla jsem vždycky na pouti, kdykoli jednalo se o klidnou slavnost — a dnes, kdy je drahá patronka naše ohrožena, zmeškám, snad přijdu pozdě. Dověděla jsem se totiž, že vlak jinde nestaví, než v Amayi, stanici asi osm kilometrů od sv. Anny.

Když jsem přijela do Rospordenu, vstoupil do kupé železniční zřízenec a oznamoval, že se chystají veliké věci. Nádraží ve sv. Anně prý je obsazeno vojskem, které nikomu nedovolí, aby se odebral do poutního místa. Vypadá to, jakoby tam mělo dojíti k velké bitvě. Regimenty z Vannes a Lorientu jsou už ve sv. Anně, regimenty z Guiberontu a Pontivy jsou na pochodu.

»Paní hraběnko,« domlouval zřízenec s ulekanou, ustaranou tváří, vraťte se, aby vás nestihlo strašlivé neštěstí. Uslyšíme věci, při nichž vlasy budou hrůzou vstávati. Za nedlouho je tu vlak, do něhož můžete přestoupiti . . .«

Výborného toho muže jsem ujistila, že se ničeho nebojím a že jsem na všechno, i na to nejhorší, přichystána.

»To, co jste mně právě sdělil,« řekla jsem, je velmi smutné a věrného katolíka zabolí — ale to mne právě nabádá, abych se nevracela a v cestě pokračovala.«

Stojím bezradně u okna vagonu ve stanici Amya,« — líčí hraběnka svoji situaci — »vy-

*) Vážená paní s roztomilou ochotou vyhověla projevenému přání a zajímavou episodu svatoannenskou vyličila temperamentními slovy. Dopis tento byl mně ovšem vítaným pramenem při líčení památných těchto příhod. Pozn. spisovatele.

jednávám, vyptávám se, doléhám na železniční personál . . . ale marně. Zřízenci jenom ramenoma pokrčují a vymlouvají se na přísný rozkaz.

Co jenom dělat, co podniknout, abych se v čas dostala do sv. Anny?

V tom zahlédnu známého kněze. Pokynu mu, vyskočím z vlaku, spěchám k němu a radím se s ním, jak překážku přemoci.

»Do svaté Anny se dostat musíme,« řekla jsem, »bude-li třeba, půjdeme pěšky. Osm kilometrů, není tak mnoho... za tři hodiny je hravě urazíme.«

»Pochybuji, paní hraběnko,« řekl kněz, »je tma, cesty neznáte ani vy ani já... zabloudíme a k svaté patronce se nedostaneme. A k tomu ke všemu začíná poprchávati. Za chvíli bude pršet...«

»Sežeňme tedy nějaký povoz,« navrhovala hraběnka.

»Není nikoho, kdo by s vámi jel,« oznamuje muž, na kterého jsme se obrátili s dotazem. »Všechno je marné... nikdo nezůstal doma.«

»Buď Bohu chvála,« zaradovala jsem se, »svatá patronka není tedy opuštěna.«

Vydali jsme se konečně na cestu. Buh ví, v co jsme doufali. Pršelo, tma byla hustší a hustší. V tom zarachotil za námi povoz. Slyšeli jsme hlasy, a naděje nám zasvitla.

Selský povoz dojel k nám. Kočí zastavil, a někdo seskočil z vozu. Podíval se mně do tváře a zvolal:

»Pro Boha živého!... To je paní hraběnka!«

Byli to svatoannenští poutníci. Ve voze nebylo už místa ani pro jednoho, ale přece jsme se tam ještě dva směstnali. Pomáhali mně do vozu statní muži, kteří mne vyhoupli nahoru jako děcko. Posadili mně na klín nějaké ženě. Nebylo vyhnutí... ve voze jiného místečka nebylo. Byla jsem nad tím v rozpacích, omlouvala jsem se, a ta dobračka mně ještě ruku políbila.

Jeli jsme strašlivou, kostrbatou cestou. Ještě nikdy nebyla jsem v takové situaci. Nikdo slova nepromluvil. Doba byla vážná, a duše chvěla se úzkostí, co se asi stane. Potkávali jsme zástupy poutníků, kteří ubírali se smutným krajem jako stíny.

Vůz tloukl o kamení a hrozně se kymácel. Jindy snad bych byla umírala strachem, že se překotíme. Ale tentokráte jsem ničeho nedbala... byla jsem šťastna, že se v čas dostanu na místo.

Déšť poněkud ustal, mraky se roztrhaly, a na obloze zasvítily hvězdičky. Strhl se hrozný vítr, jenž chvílemi tak prudce zadul, že byla obava, aby nás nesmetl. Cítila jsem, že se mně uvolňují vlasy, ale ničeho jsem nedbala.

Krajina byla strašlivě smutná, roztesknělá. Stromu nebylo vidět, jen tu a tam hlouček poutníků. Moře z daleka temně si pohučovalo. Vypadalo to jako velebné reptání, jež duši sílilo a nabádalo k vytrvalosti a k energii. V pravidelných intervalech ozývalo se rhytmické spadnutí nesmírných spoust vodních.

Dojeli jsme k místu, odkud bylo k svaté Anně asi kilometr cesty.

Vystoupili jsme a šli pěšky. Ohlíželi jsme se opatrně na všechny strany, nespatříme-li někde zablýsknutí bajonetů.

Nikde nic... všude bezpečno. Dověděli jsme se v městečku, že vojsko ustoupilo.

Kam, nedovedl nikdo říci. Měli jsme za to, že to je strategický manévr.

V domech bylo plničko poutníků. Bylo jich všude nesmírné množství — spali ve světnicích, na chodbách, v kůlnách, ve stájích, ba i na střechách — viděla jsem spáče na lavicích, na stolech, ve vozech, v korytech stájů, všude, kam jsme pohlédli, bylo lidstva jako much. Na koních ve stájích seděli chasníci, a mnozí z nich dřímali, mající hlavy položené na tělech trpělivých, oddaných zvířat.

Hledali pro mne slušnou postel, starali se o večeři — ale ani na to ani na ono jsem nemyslila. Na ulicích nebylo živé duše... jenom na střechách bylo vidět tajuplné postavy strážců, obzírajících krajinu.

Bůh rozkázal přírodě, aby se uklidnila. Přestalo pršet, vítr se utišil, měsíc vyplul na vyjasněnou oblohu.

Kráčela jsem městečkem, jež činilo na mne dojem tajemného města, k basilice. Nebylo místečka, kam bych se uchýlila, a proto jsem spěchala k svatyni patrončině, abych probděla noc pod klenbou chrámovou.

Veliké zklamání mne čekalo. Basilika byla obehnána barikádami. Všechna stavení před ní, hotely, krámy s poutnickými předměty... vše bylo zabedněno, všechny dvéře, otvory, mříže, okna zarovnána prkny, nábytkem, kameny.

Nikde člověka, jenž by poradil, pomohl. Chodím kolem stavení, dvakrát, třikrát nadarmo putuji, obcházím tajuplnou, záhadnou hradbu, za kterou jistě cosi velkého se děje a chystá.

Byla jsem v první chvíli ohromena. Toužila jsem stůj co stůj vniknouti do basiliky... ale co by mně bylo platno, kdybych i byla chtěla podniknouti zápas s barikádou? Slabé moje ruce by jistě nedovedly odstraniti, co sta a sta silných paží na ochranu patronky sneslo a narovnalo.

Ale vezme-li si něco do hlavy Bretaňka, hned tak nepovolí a se nevzdá.

OBRÁNCI SV. ANNY OBZÍRAJÍ KRAJINU.

Podnikla jsem ještě jednou okružní cestu kolem basiliky, jež proměněna byla ve válečný tábor, v pevnou baštu.

Stojím před krámky a uvažuji, zdali bych se nedostala do prostory za nimi.

Štěstí mně přálo. Opru se o dvířka, a div že jsem nezajásala— povolila, a já octla se před domy, obklopujícími chrám. Vrata byla zabarikádována, všechny dvéře zavřeny.

Zaslechnu hlas. Spatřím starou ženu v bretaňském kroji.

»Kdo jste, co tu chcete?«, ptá se krajanka.

»Jsem Morbihanka,« pravím, »a ráda bych se dostala do kostela.«

Sotva že jsem promluvila, stařena mne poznala.

„Nesmí, nemůže to býti, paní hraběnko," praví, „žádná žena nesmí do kostela. Jsou tam jenom muži . . ."

„Musím se tam dostati," odvětila jsem, „povězte mně, co mám činiti, abych se nemusila vrátiti."

Zarachotil klíč, mříž se pootevřela, a kněz objevil se na prahu.

Poznal mne a vpustil do chrámu.

Nedovedu vylíčiti vznešený, povznášející pohled, jenž zjevil se mým zrakům. Viděla jsem ohromné zástupy. Bylo tu, jak jsem později slyšela, patnáct tisíc lidí. Zbraň měli v jedné, růženec v ruce druhé.

Kdosi mne upozornil, že si biskup přál, aby nebyla vpuštěna do basiliky žádná žena. Asi před hodinou musilo chrám opustiti asi sto žen. Skryla jsem se ve zpovědnici. Nebyla jsem však jediná žena, jež neuposlechla rozkazu biskupova. Když asi za půl hodiny opustila jsem skrýš, vyšlo z různých koutův asi deset selek, jež měly týž nápad, jako já.

Bylo něco velebného, povznášejícího v tom množství, jež chovalo se vážně, klidně a důstojně. V kostele bylo chladno, ale nikdo toho nedbal.

Do kvadratury vyšel zástup mužů, tančili a zpívali národní písně. Byla to zvláštní, vzácná podívaná na tuto improvisovanou produkci v tak neobvyklou hodinu a v tak vážném, zasmušilém okolí. Muži měli na sobě krásné bretaňské kroje z černého sukna, lemované sametem a krášlené zlatým nebo stříbrným vyšíváním.

Přítomnosti žen nikdo si nepovšiml. Seděly jsme na lavičkách a sledovaly rej v kvadratuře. Bylo nám, jakobychom byly přítomny pobožnosti.

»Ach, to by bylo krásné,« zvolalo roztouženě mladé, krásné bretaňské děvče, »kdybychom tu mohli všichni umříti.«

MÍSTO, KUDY VOJSKO VNIKLO DO KATEDRÁLY.

O půlnoci zavzněly varhany. Vše spěchalo k pobočnímu oltáři, kde sloužena byla mše svatá. Velké plné, velebné tóny varhan dojímaly a rozechvívaly až k pláči. Slavná jejich hudba zněla kolosálními prostorami basiliky jakousi nadpozemskou vznešeností. Kněžím u oltáře přisluhovali ministranti, jakých jsem nikdy nespatřila a nikdy už neuvidím.

Byli to staří, statní mužové s mohutnými vousy, neohrabaní, prostí venkované, kteří by snad za jiných okolností vyvolali smích. Dřevěnky jejich klapaly na stupních oltáře, kyj nebo zbraň, kterou odkládali, když misál brali do rukou, kutálely se s rachotem se stupňů na dlažbu chrámovou. Ministranti měli na sobě hazuky z dlouhosrstých, nevydělaných usní. Připomínali mně postavy z biblické dějepravy.

INVENTURA SV. ANNY d'AURAY: VOJSKO OBKLÍČILO KATEDRÁLU.

Na hlavním oltáři zaplanuly svíce. Svatá Anna zahořela v záplavě světel... celý oltář byl zalit světlem... Za jasným kruhem byla tma. Byl to mohutný pohled, pravá Rembrandtovská scéna. U stolu božího stáli kněží, kteří podávali Nejsvětější svátost oltářní těm, kteří se právě vyzpovídali.

Za hrobového ticha, ve vzorném pořádku přistupovali poutníci, v pokoře skláněli se před knězem, bili se kajícně v prsa a přijímali tělo Páně. Ve všech zpovědnicích klečeli kajícníci a zpovídali se. Jinde poutníci tělo Ukřižovaného líbali, ostatkům se klaněli a v nesmírných řadách ubírali se k hlavnímu oltáři.

Pak muž muže objímal. Nastalo dojemné loučení všech se všemi... všichni byli odhodláni podstoupiti smrt v boji s nepřáteli svaté patronky.

Nebylo tu jediného zbabělce — byli tu jenom hrdinové, kteří mluvili o smrti klidně, neafektovaně. Byli jakž takž ozbrojeni a byli přichystáni na strašlivé jitro. Nikdo se nestaral o to, co se děje venku, nikomu nenapadlo, vyslati z chrámu vyzvědače, kteří by zástupy poučili o přípravách, pohybech a postupu vojska.

Viděla jsem venkovany tančit, slyšela jsem je zpívat, viděla jsem je ve zpovědnici a konečně na stupních hlavního oltáře, když kněz jim podával hostii. Nikdo nemyslil na osudy příštího dne. Rozumělo se samo sebou, že v boji za svatou patronku umrou.

Vyřizovaly se tu poslední záležitosti člověka, vyslovovala poslední přání, pamatovalo se na testamentární pořízení.

»Kdybych se domů nevrátil,« slyšela jsem, když jsem se zastavila u skupiny svých nejbližších krajanů, »nezapomeň, že mám u souseda pohledávku. Dohlédněte na děti, aby byly vychovány v kázni boží.«

Nepozorovala jsem u nikoho úzkosti, ba ani rozechvění, jež bylo by v takové chvíli zcela přirozené a pochopitelné. Napadlo mně, že jenom za prvních křesťanských mučedníků jevil se u těch, kdož šli na smrt za víru, za Boha, taková vážnost, klid, jenž kacíře a katany ohromoval a dráždil. Kněží nemusili nabádat k neohroženosti, nemusili připomínat, jak velký okamžik nastává, jak velikou obět nutno podstoupiti. Procházeli zástupem, hovořili s jednotlivci a radili jim, kam mají jíti a kudy se bráti, aby nenastal v chrámu zmatek.

Noc se krátila, okny chrámu pronikal do tajuplné jeho temnoty bílý den. Slyšeli jsme ptáky zpívat ranní hymny, slunce oživilo malovaná skla, jež zaplanula barvami jásavými květu.

Nadešel velký okamžik památné, slavné této noci, která nevymizí z paměti účastníkův, nevymizí z annálů církevní historie.

Zástup poklekl, biskup monseigneur Gourant kráčel v průvodu kněží k hlavnímu oltáři. Slunce Božím okem vniklo do katedrály, a srdce všech věřících zajásalo, že je to dobré znamení, že je Bůh s námi. Slavná pontifikální mše skončena, všichni povstali, otevřena hlavní vrata chrámová, a biskup, oblečen

v celé slávě svého důstojenství, ozdoben odznaky, vyšel z katedrály.

Veliký zvon basiliky vyzváněl hrana. Za ním rozhlaholily se ostatní zvony. Tisíce a tisíce poutníků valilo se za svým vůdcem. Biskup, maje monstranci s Nejsvětější svátostí vysoko vztýčenou, kněží a tisícové za nimi, šeptajíce modlitby, čekali na příchod, na čin vojska francouzské republiky.

Slunce vyšlo z mraků a ozařovalo plným jasem velkolepou scénu. Bylo ticho, hrobové ticho... nikdo takřka ani pohnutím neporušil velebnosti okamžiku.

V osm hodin přišla zpráva, že vojsko odtáhlo, a že agent vlády, prefekt departementu, opouští poutní místo.

»Jsem hrd na to,« promluvil biskup velikým hlasem, »že jsem biskupem Bretaňců, statečných obranců patronky tohoto slavného chrámu — prohlašuji, že tradicionální víra Bretaňců byla, je a zůstane živoucí a že bude obdivována celým světem.«

Na to požehnal zástupu Nejsvětější svátostí oltářní.

Radost z tohoto vítězství byla ohromná. Následovaly výjevy, jichž nedovedu vylíčiti. Nyní teprve zmocnilo se lidu vzrušení, jež dlouho bylo utajováno. Všichni se objímali a slzeli pohnutím. Přišli, aby bojovali, životy chtěli obětovati za svou patronku, ale nenašli nepřítele.

Radost naše byla bohužel předčasná.

Bylo to velké, krásné, památné vítězství, jehož poutníci modlitbou dobyli, ale už tenkráte kalila naše nadšení z úspěchu teskná, bolestná předtucha.

Přišlo zklamání za zklamáním.

Teskno, smutno je při pomyšlení, kam jsme dospěli.

Co nepodařilo se za bílého dne, za přítomnosti biskupa a jeho věrných, provedeno v lednu roku následujícího, kdy se toho nikdo ani ve snu nenadál.

Není už naděje, není radosti pro nás, kdož za víru s úsměvem životy bychom byli dovedli obětovati.

Od té doby stalo se tolik kompromisů, stalo se tolik ponížení na všech stranách, ve všech řadách, tolik bolestí, tolik zklamání, tolik krutých hodin jsme prožili, tolik krvavých slzí na modlitbách procedili, tolik příkoří napácháno na lidu křesťanském, že v nic nedoufáme, že není možno, aby úsvit naděje osvěžil zarmoucené, raněné duše naše.

Na obraz drahého, neoplakaného svého syna, svého jedináčka se dívám, na milé rysy, jež pietní ruka ze vzpomínek uvila a v barvy vtělila teprve potom, když dobilo srdce mého dítěte.

Ale už smrti jeho neoplakávám, nemám už pocitů milující matky, jež ztratila veškeru radost, všechnu naději — naopak, Bohu Všemohoucímu a Vševědoucímu vroucně děkuji, že ho s tohoto světa odvolal, že můj drahý, milovaný syn nedožil se toho, co bolem, co zžíravou mukou naplňuje duši a činí ji necitlivou, otrlou, že ani možnost nemohla nastati, aby zneuctívající slabost poskvrnila jméno, které jím vymírá...

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Ne, Heleno, marně mne těšíš, nebudu živa, vím to,« pronesla velmi vážně, »Celý den jsem na to myslila. Maminka viděla dnes mé oteklé nohy a zděsila se. To už na tebe, děvče, smrt sahá, povídala mi upřímně, jak začnou nohy otékat, je vždycky zle.«

»Maminka není lékař, nerozumí tomu. Pan doktor by ti to potvrdil, měla's se ho zeptat.«

»A proč se mi díval na nohy? Kdyby nevěděl, že nohy jsou znamením zhoršení, ani by si na ně nevzpomněl. Umřu a umřu už brzy, zimy nedočkám.« A jakoby ji zima roztřásla, všecka se zachvěla a skrčila.

»Proč máš takové myšlenky,« domlouvala ji Helena, stěží přemáhajíc pohnutí. »Viď, maminko, že Ludva neumře.«

»Jak Pán Bůh dá,« zakývala matka šedivou hlavou, nevšímajíc si posuňků Heleniných. »Pořád jsem si myslila, že to nic nebude, ale teď už vidím, že to v pořádku není. Ty nohy jsou zlé znamení. Já taková stará, držím a nebylo by škoda, kdybych šla. Místo mne má jít dítě, které nic světa neužilo.« A stírala si slze.

»Maminko, jak nerozumně mluvíš,« hněvala se Helena. »Nemocnému se má povídat o smrti?«

»Vždyť už jsme si o tom povídaly, Ludvička se nebojí. A co je platno zapírat? Vy mladí se toho bojíte, ale my staří víme dobře, že to musí přijít, že se smrt nikomu nevyhne. Je-li pomoci, Bůh jí pomůže, není-li, není nic platno.«

»Umřu,« povídala si Ludva jako pro sebe. »Jen kdyby ten hrob nebyl takový strašný a studený. Heleno, ať mě pochováte, kam svítí slunce, bojím se, že i potom mi bude zima.«

»Ludvičko, prosím tě, ustaň,« žádala Helena. Nemohla se přemoci, slova sestřina rozechvěla celé její nitro a nemajíc síly zapírat, přála si aspoň, aby o něčem jiném se hovořilo. Bylo jí beztoho dnes smutno, těžká její nálada dráždivě dotýkala se jejích nervů a hluboká bolest ozývala se na dně její duše.

»Už jsem klidná, neboj se, že zas tak vybuchnu,« povídala Ludva se zvláštní srdečností. »Vidíš, nemohu pochopit, že dovedu být také tak zlá a když se uklidním, pátrám, jak bylo možná, že jsem se dala tolik unést. Věřím, že ve mně je cosi ošklivého skryto a že bych nebyla hodnou, kdybych byla zdravou.«

»Naopak, nemoc tě činí podrážděnou,« chlácholila ji, hladíc ji po studených, hubených rukou. Nechceš, abych ti něco přečetla?«

»Ne, Heleno, nic nechci. Povídat se mi chce s tebou, ráda bych se tě nasytila, dokud tě mám. Vzpomeneš si potom někdy na mne?«

»Zase už? Máš-li mě ráda, mlč,«

»Ne, dnes mi nebraň, kdo ví, měly-li bychom příležitost zase si tak popovídat. Teď se nerozčilím, protože jsem velmi slabá a po tom léku jako by na několik hodin srdce odumřelo. Ale maminka by si mohla jít do kuchyně.«

Helena váhala. Ale oči sestřiny tak tklivě ji prosily, že bezděčně vyhověla. Odvedla matku do kuchyně a když se vrátila, přisedla k sestře na lože. Ludva položila si hlavu na její klín a přihmouřivši oči, chvíli mlčela. Soumrak se vkrádal okny do pokoje, ale z městečka ještě doléhal hluk, ozýval se rachot kol, práskání bičů, křik dětí a šum různých zvuků.

»Ty to už dávno víš, že nebudu živa. Dnes jsem to poznala. Proč zapíráš?«

»Nic nezapírám. Nikdo nikdy neví, co se s ním stane v budoucnosti.«

»Chceš mne těšit, ale nech toho teď, prosím tě za to. Mluvme vážně a upřímně. Jsme samy dvě, vidíš, že maminka je jako malé dítě a že nerozumí tomu, co nás zajímá. Svou frásí, že nikdo nikdy neví co se stane mě neuchlácholíš. Nejsem už malé dítě a je lépe, že budu znát čistou pravdu. Lékař už dávno vzdal se naděje, že?«

Helena svěsila hlavu a na ruku Ludvinu padla její slza.

»Pláčeš? To nedělej, dojalo by mě to a já bych ráda jednou byla vážná. Tolik toho mám, o čem bych ráda s tebou hovořila. Dávno už jsi věděla, že mi není pomoci?«

»Dávno, moje zlaté dítě, ale nevěřila jsem tomu,« zavzlykla Helena a přemahajíc se, dusila pláč.

»Od kdy jsi nabyla jistoty?«

»Jak to začalo s Miturou. Velice jsi se rozčilila a tehdy se tvůj stav zhoršil.«

»Vidíš, také se mi zdálo, že Mitura mi přinesl neštěstí. Kdyby byl k nám nechodil, snad bych byla ještě prodloužila si život. Jak to přišlo, že jsem si ho tolik zamilovala? Přišlo to náhle, sotva jsem ho prvně viděla, už jsem byla jako v jeho moci. Je mi až hanba, že jsem se mu tolik vnucovala. Neměl mě nikdy rád, choval se ke mně přívětivě z pouhé soustrasti a potom také proto, aby si tě získal.«

»Všecko vidíš černě, děláš sama sobě bolest, přestaň o tom.«

»Ne, nevidím černě, to se tak všecko přede mnou rozjasnilo. Tušila jsem stále, že kdybys ty se oň ucházela, byl by si počínal docela jinak. Tebe má rád, nezapírej.«

Mlčela. Zdálo se jí hříchem zapírat a lhát.

»Řekl ti to, že tě má rád?«, ptala se Ludva po chvíli.

»Řekl,« pronesla Helena tiše a bezděčný stud ji zalil.

»Tedy jsem dobře hádala,« pravila jako pro sebe. »A kdy ti to řekl?«

»Teprve dnes.«

»Proto jsem byla dnes tolik nepokojná a měla jsem takovou úzkost. Kdy se vezmete?«

»Nikdy, Ludvičko,« řekla Helena chvatně a stiskla její ruce.

»Lžeš. Není možno, aby dva, kteří se mají rádi a mohou se vzít, mohli se navzájem vylhnout. Jen aspoň do mé smrti počkej, strašně by se mne to dotklo.«

»Když dnes o všem chceš upřímně mluvit, nezamlčím ti nic. Odmítla jsem Mituru na dobro a na vždy.«

»K vůli mně? Ne, toho nesmíš učiniti. Až bych zhasla, naříkalas by na mou tvrdost. Hned mu piš. Máš ho ráda, trápila bys se.«

»Ne, Ludvo, neměla jsem ho dosud ráda. Byl mi příjemný, vážila jsem si ho a snad by později se láska byla dostavila. Ale teď je konec, věř mi. Nemohla bych vedle něho pokojně žít, připadalo by mi to jako podvod na tobě páchaný. Tvoje srdce k němu zahořelo a kdykoliv bych si vzpomněla, že jsi si přála nalézt v jeho náručí štěstí a že místo tebe já tu náruč vyhledala, hořkost by se mě zmocnila a láska měnila by se v utrpení. Ne, sestřičko, mezi námi nesmí býti stínu ani teď, ani potom.

(Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Jsi samotář . . . bydlíš sám v této pustině?

Sylvan zakýval záporně hlavou.

— Máš družku, milenku...? Jak zajímavé!

— Je to moje žena!

Zdálo se, že neznámá paní chtěla se ještě dále tázat, ale rozhodný ton mluvčího zadržel dotaz na jejích ústech.

Na okamžik zavládlo ticho.

— Doveď mne na cestu k zámku! Zbloudila jsem od své družiny.

Zrak jezdkyně se vzrůstajícím zalíbením hleděl na statnou postavu Sylvanovu.

— Nemohu, paní, odpovídal oslovený.

— Jeďte jen stále tímto směrem — a rukou mávl směrem k mýtinám.

— Dolů... děkuji — řekla neznámá a dodala srdečně: Buď tady zdráv a povede-li tě kdy cesta kolem zámku, přijď . . . ráda tě uvidím.

— Nepovede nikdy! — odvětil rozhodně.

Jezdkyně pobídla svého koně. Ještě jednou ohlédla se po Sylvanovi a zvolala:

— Přijď!

Odpověděl, ač věděl, že ho neuslyší:

— Nepřijdu!

Část pátá.

ZJEVENÍ.

Zbytek podzimu byl suchý a krásný. Nebe mělo svoji měkkou stříbrošedou barvu, která v obzorech skoro neznatelně splývala s hraničnými horami.

Také les na několik dnů odložil svůj žal nad minulým létem a rozešuměl se a rozpovídal. Ale jeho písně postrádaly již onoho úlevného klidu, kterým tak lahodně zvonily v slunných měsících.

Nyní skrýval se v nich pouze stesk nad květnými mrtvolami, jichž všude bylo a žal zpěváků, při veliké tryzně nad skonávající zemí. Dýchala ještě, ale teplo skoro všechno vyprchalo již z jejich žil a chladivá míza stoupající do zemdlených korun zvěstovala všem živoucím neodvratný její skon.

Umírala klidně, veliká dobroditelka a ušlechtilá prarodička. Ještě — jako na rozloučenou fialové čísky ocúnů k poslednímu přípitku rozhodila po lukách, načež teprve zavřelo se zcela její veliké srdce a duše vesmíru uletěla...

Všechno stvoření vidělo její záhadný vzlet do stříbrných výšin, v nichž se rozplynula, aby v nových obměnách nechala odpočinouti své tvořivé síle, dokud omládlé slunce nevyzve ji znovu oživiti zem a posvětiti ji sterými novými zázraky...

Do té doby měla zůstati utajena všemu, nepřístupná, neviditelná...

Místo ní, hebké mlhy nad mrtvou zemí sklenuly nádhernou opálovou rakev, a bílá jinovatka ověsila ji celou stříbrnými květinami.

Vlny zaplakaly pro ni, opuštěný pták zakvílel a lesní stromoví barevnou pršku uvadlých listů setřáslo jako něžnou ozdobu jejímu rubáši.

Hrobové ticho zavládlo pak po lese, když žal všech oněměl a stichl. Jen vítr odněkud z údolí se zdvihl a v kulovitých kotoučích k nebi se vznesl, jakoby chtěl dostihnouti uprchlou duši vesmíru a zpět ji přivésti, aby nebylo tak žalno na zemi, aby nebylo tak studeno kolem — — —

Ale klidná dosud obloha proti větterným útokům a neviditelnému vojsku na vichřicových komoních postavila šedé, těžce vodnaté mraky, o něž větrní bojovníci země marně třištili svoje odvážné síly. Odraženi klesali k zemi a rozplývali se. Za nimi letěl pak výsměšný pist oblaků, které opět se rozestupovaly, aby pluly svojí nekonečnou cestou za nekonečným cílem... A když se hnuly, zašumělo to tajemně v jejich nitru a plno bílých, hebkých vloček rozletělo se k zemi, jako dešť jasně bílých růží nebeských...

Poprvé padal sníh.

* * *

Když uhodily prvé mrazy a lesy byly zavěšeny, Sylvan znovu se zeptal Marty, zda by si nepřála s nastávající zimou odebrati se do údolí.

Obával se, že ji bude u něho přece jen smutno v těch krátkých dnech plných soumraku a mdlého světla — a v nocích bez konce, že se jí zasteskne po lidské společnosti. Leč mladá žena znovu odhodlaně projevila přání ještě více uskrovniti se a zůstati ve srubu. Jí zcela postačila přítomnost Sylvanova a jeho láska vzrůstající každým dnem.

Martin s radostí souhlasil se svojí družkou.. tak nejlépe zajisté bylo rozhodnuto jí samotnou, tak nejsměleji bude možno velikým blahem čeliti nezmarně útočícímu nepříteli — vzpomínce na neznámou jezdkyni, na níž, ač se nažil, lesní dobrodruh dosud nemohl zapomenouti.

Vyprávěl sice již tenkráte, po setkání s cizí lovkyní, Martě lesní svoji příhodu a ona sama znala rozkošný zámeček, který skryt byl v údolí skoro tři hodiny odtud vzdáleném, leč důvěřivá milenka nechápala nebezpečí této příhody a Sylvanovu obávání se jen vysmála...

Utěšilo ho to poněkud, avšak obraz krásné ženy zůstal, nevybledl ani potom z jeho duše.

Často ze spaní se probouzel, jakoby vyděšen dusotem neznámého jezdce, který přešel kolem chaty a zmizel v houštinách. Vstal, na zamrzlé sklo horké čelo přiložil a do temna zapátral...

Bez výsledku.

Les byl tichý, bez života.

Uplynul měsíc od oné příhody a nic se nezměnilo. Nikdy již lesní tišiny neprobudily lovecké fanfary a zvěř opět klidně odpočívala ve svých skrýších. Pouze jedenkráte, malou půl hodiny od srubu, Sylvan hajného Fabiana zahlédl ostražitě pátrajícího po okolí.

Nedomýšlel se však že by starý slídil došel až sem na výzvědy, nebo s poselstvím.

Začal považovati konečně celé dobrodružství za prchavý klam, třeba jeho srdce příliš často připomínalo mu jeho skutečnost a sám marně bránil se vtírajícím vzpomínkám.

Napjal všechny síly, aby vybojoval celé vítězství proti těmto podloudným myšlenkám. S veškerou láskou věnoval se své ženě. Zásoby na zimu obstaral, spuchřelé trámoví ze srubu nahradil novým, krb přestavěl, ohniště zvětšil. Tak v práci zapomenutí hledal a posilu proti zlým myšlenkám.

Skutečně také podařilo se mu na krátko zapomenouti.

Tajemství nového života blížilo se k opuštěnému srubu Sylvanovu a tato blahozvěst radostného příští znovu vracela Martinovi želaný mír a touženou spokojenost.

A již i Vánoce hlásily se vzdálenou ozvěnou veselých dud a píšťal.

Zima byla mírná a utěšená. Čisto a milo bylo v lese jako ve velikém sněhovém chrámu a Sylvan bezděčně vzpomněl si všech těch starých a krásných legend, které za svého dětství od pěstouna slýchával, a v nichž postava galilejského Mistra, narozeného v čarodějné té noci vznášela se všude nad nimi, jako hvězdný liliový přelud.

Znovu pak a zvlášť si je s Martou oživili, když o štědrém večeru přituleni k sobě vzpomínali uplynulého dětství a po skromné večeři ze sušeného lesního ovoce, pouchlat a ryby, jež chytil Sylvan v hluboké, polozamrzlé stoce, usedli k žíznivému krbu.

Noc byla plná skvělých hvězd a takové nesmírné veleby, že lidské duše téměř přenášela do záhadných krajin věčného smíru a nekonečné milosti.

Ani Marta ani Sylvan nevěděli, kolik je hodin, ale dle temnoty tušili, že blíží se půlnoc. Nepomyslili však přes to dosud na spánek, byli zcela opojeni čarovnou náladou svatého večera. Zdálo se, že kolem nich zmizelo vše, a oni samojediní byli na světě, děti veliké opuštěnosti, děti veliké lásky. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VALNÁ HROMADA NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze.

Do místností Obchodní a živnostenské komory v Praze svolána byla na úterý dne 14. června t. r. na pátou hodinu odpolední řádná valná hromada našeho společenstva. Jednání zahájil o 6. hod. večerní předseda pan Václav Štech, poněvadž o 5. hodině, na kterou byla první valná hromada svolána, nedostavil se počet členů, odpovídající § 14. společenské smlouvy. Dle praesenční listiny bylo přítomno 29 členů, kteří měli 112 podílů vlastních a 117 podílů zastoupených, na něž připadlo 86 hlasů, celkem tedy 198 hlasů. Výroční valná hromada tato byla dle § 12. spol. smlouvy řádně svolána více než 8 dní napřed v čísle 36. časopisu Máje.

Dříve, než bylo přikročeno k vyřízení jednotlivých bodů programu valné hromady, učiněno členstvu sdělení, že c. k. ministerstvo vnitra výnosem ze dne 24. května 1910 č. 18.700, zmocnilo c. k. místodržitelství pro království České v Praze, aby udělilo definitivní povolení ke zřízení akciové společnosti s firmou: »Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze se sídlem v Praze«, pod tou podmínkou, když dosavadní družstvo se rozejde a když bude podán průkaz o tom, že usnesení se družstva na rozejití se bylo ohlášeno k obchodnímu rejstříku. Akce družstva, podniknutá za tím účelem, aby svépomocný podnik postaven byl na basi pevnou a intensivnějšího rozvoje schopnou, dospívá tím konečně k závěrečnému, touženému cíli. Valné hromadě bylo oznámeno, že všechny práce s přeměnou spojené provedl se zdarem a s největší pečlivostí plnomocník správ. výboru p. JUDr. R.

J. Kronbauer a že nezištným právním rádcem a pomocníkem družstva byl zemský advokát p. JUDr. Arthur Kronbauer, jimž oběma vzdává valná hromada díky. Předsedající vzpomněl na to památky milých našich soudruhů, kteří smrtí vyrváni byli z našeho středu. Jsou to pp. Karel Voitl, Václav Halousek, Václav Vlček, Karel Hübschman, pí Antonie Hýskova pp. Josef Simla, František Mrštík a Antonín Pikhart jichž památce vzdalo shromáždění čest povstáním s místa.

Na to přikročeno k projednání programu valné hromady. Přečten a schválen protokol z minulé valné hromady ze dne 16. listopadu 1908, dále předneseny výroční zprávy za VI. a VII. správní rok, to jest správní leta 1907—1908 a 1908—1909, jak správním výborem byly sestaveny, a zároveň přečteny zprávy revisorů o správnosti těchto výročních dvou účtů. K tomu připomenul navrhovatel v zastoupení správního výboru, že výroční účty tyto sestaveny byly jako obvykle personálem velice pečlivě a revisory revidovány a správnými shledány. Jak z účtů těchto vidno, provedeny byly obvyklé odpisy při inventáři a na výlohách zařizovacích a kromě toho dále nutný a skutečnému znehodnocení odpovídající odpis na účtu zásob a odpis na dubiosních pohledávkách. Obě výroční zprávy za leta 1907—1908 a 1908—1909, jakož i zprávy revisorů schváleny jednohlasně. Rovněž schváleno, aby čisté zisky za oba roky nebyly rozděleny, nýbrž přeneseny na nový účet. Další návrh správního výboru, aby Nakladatelské družstvo Máje, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze dle ustanovení zákona ze dne 9. dubna 1873 č. 70. ř. z. se rozešlo a za tím účelem vstoupilo do liquidace, byl valnou hromadou jednohlasně přijat. Vzhledem na toto usnesení byli pak ihned za liquidátory jednohlasně zvoleni pp.: Mag. Ph. Emil Šedivý, lékárník »u bílého lva« v Praze, G. N. Mayerhoffer, vrchní úředník Zemské banky a spisovatel v Praze, PhDr. Bořivoj Prusík, skriptor c. k. universitní knihovny a spisovatel v Praze a JUC. Milan Fučík, magistrátní komisař a spisovatel v Praze. Valná hromada zmocnila zvolené liquidátory, aby za účelem předání podniku společenstva na novou akciovou společnost provedli všechny nutné kroky. Schůze byla skončena doslovem místopředsedy p. Fr. Heritesa, jenž ubezpečil valnou hromadu, že bude v novém útvaru pracováno se zdvojeným úsilím, aby podnik plně dostál především svému kulturnímu poslání a zároveň mohl se vykázati úspěchy, které dosavádní důvěru k podniku sesílí.

JAN V. TŮMA, bývalý ředitel prvního českého gymnasia státního v Brně, zemřel zde, v místě nejvýznačnější své životní působnosti, dne 8. června t. r. Byl to muž vzácné povahy a ušlechtilosti duševní. Za mládí básníkem, který pod jménem Hanuš Věnceslav Tůma vydal svazek Básní (r. 1872 v Praze), i větší lyrickoepickou báseň Jaroslav (r. 1871 v Praze, druhé vydání r. 1873), později věnoval se pracem jiným, hlavně školské paedagogice a získal si velikých zásluh zejména o ústav jím řízený. Též naše Matice ztratila v zemřelém horlivého a zasloužilého člena; za svého působení v Domažlicích založil dvě matiční školy, v České Kubici a v Pelechnách. Čest jeho památce! čs.

STARÝ OBRAZ. Kdosi upozornil redakci Máje, že v jedné zastrčené uličce hořejšího Nového Města je starý, zajímavý obraz, který prý možno buď lacino koupit anebo aspoň získat pro reprodukci do časopisu. Rozumí se samo sebou, že jsme se ihned, druhého dne ráno, vydali na obhlídku. Byl čarovně krásný den, slunce mile hřálo . . . na ulicích bylo živo a hlučno. Na každém člověku bylo znát, že se mu jinak jde za povoláním, za prací a starostmi, že má radost ze života. Vešel jsem do starého domu, obydleného spoustou drobných nájemníků. Z plného, jásavého slunce octl jsem se ve stínu, takřka v polotmě. Takových domů v moderní této čtvrti mnoho není. Stojí stranou, v tiché, zapomenuté velkoměstské zátoce, ve ztracené uličce, které se chodec i z jiných příčin raději vyhne.

V domě bylo málo světla, málo vzduchu. Všude na tebe zela bída a špína. Několik starých, neduživých lidí kmitlo se kolem mne. Starý člověk, jenž patrně má v tom směru bohaté zkušenosti, prohodil k sousedu do okna: »To je jistě nějaká komis . . . můžeme zase čekat nějaké nadělení.« Poznámka dozajista výmluvná a charakteristická . . . v takových barabiznách se nejvíc bojí lékaře, jenž svými předpisy způsobí zpravidla revoluci, a pána od úřadu, jenž svými novotami lidem jenom nepříjemnosti nadělá.

Lidé tu bydlí vedle sebe jako včely v úle. Byt vedle bytečku, jako buňka vedle buňky. Jeden pokojíček, malá kuchyňka, jedno okno na dvorek jako přihrádečka v penálu . . . a za to ještě prý musí platit hrůzu peněz. Ptám se po obydlí vdovy, na kterou jsem byl vlídným čtenářem upozorněn. Ukázali mi do tmavého kouta. Zaklepal jsem a vstoupil. Pohled, který se naskytl v tuto chvíli, živě mi připamatoval slova nezapomenutelné dobroditelky pražských chudých, paní Marie Červinkové-Riegrové: »Bídu, pravou lidskou bídu musí člověk hledat. Jsou lidé, kteří nedovedou prosit, kteří nedovedou se ozvat, přihlásit. Ti, co znají už všecky cestičky, po nichž chodí se za almužnou, za podporou, nebývají těmi pravými chudáky, jimž záhodno podati pomocnou ruku. Umírají hladem, dovedou sáhnout si na život — ale nedovedou přijít, neřku poprosit . . .«

Projdu tmavou kuchyňkou, temnou jako sklep. Vidím do malého uzounkého pokojíčka, otevřené okno, na něm několik prostinkých kytek. Dobré znamení, pomyslím si . . . . je tu jistě nějaká lepší, něžná duše. Jediný pohled stačil, abych všechno pochopil.

Sem měla vejíti taková duše, jakou byla zesnulá Červinková-Riegrová, a ne redaktor, jenž hledá zajímavou vzpomínku. Až mne zamrazilo, když se mi obraz bídy rozvinul před očima v celé své strašlivé nahotě. »Omluv se . . . řekni, že jsi se zmýlil . . . odejdi,« napadlo mi, ale cosi mne nutkalo, abych zůstal, abych zůstal co možná nejdýl.

Starší, churavá, vyzáblá a chudokrevná žena stojí u lože a narovnává polštář pod hlavičkou děvčátka asi dvanáctiletého. Bože . . . to ubožátko bylo zmořeno! To největší, to nejzachovalejší v té bytůstce byly její oči. Dívala se na mne jako na nějaké zjevení Zapomněl jsem jako na smrt, proč jsem vlastně přišel. Co by to mělo za smysl, abych se vyptával, mají-li nějaký obraz. Ani mi ve snu nenapadlo, abych řekl, kdo jsem a proč přicházím. Srdce mi usedalo při pohledu na to skomírající dítě. Matka také myslila, že jsem nějaký pán od úřadu a třásla se jako osyka. Konečně jsem se trochu vzpamatoval. Posadím se — bez vyzvání — posadím se k tomu dítěti a vyptávám se. Stůně již delší dobu . . . není na chleba, natož na něco výživnějšího, aby se chudinka trochu sebrala. Matka je vdovou, je stižena chrlením krve . . . ale pracovat musí, aby dětem opatřila aspoň to nejnutnější.

Mluvím, poslouchám, a v duchu přemýšlím, co dělat, aby se tahle strašlivá bída zahnala, aby se aspoň tomu ubožátku pomohlo. Pohladím je po vláskách a řeknu: »Za hodinu, za dvě, bude líp, děťátko . . . dostaneš všechno, co potřebuješ.« Dívalo se na mne těma svýma velkýma očima jako na zjevení, jako na anděla strážce.

Vyjdu... na dvorečku zástup lidí z domu. Na slunci jsem si trochu oddychl. Ale co teď? Kam, ke komu jít, aby pomohl ihned a vydatně, ne zítra nebo pozítří, ale ještě dnes, pokud možno dopoledne. A tu jsem si vzpomněl na to, co jsem nedávno slyšel. Josef hrabě Nostitz prý chodí po příbytcích pražské chudiny, vyhledává ji a přesvědčí-li se, že je pomoci zapotřebí, pomůže a bídu zažehná. Slyšel jsem vypravovat, že prý nedávno byl upozorněn, že v Židovském městě těžce stůně matka, vdova, a že je srdcelomno podívat se na tři její robátka. Hrabě se tam vypravil, nalezl vše tak, jak mu bylo sděleno — a rodinu zachránil. Takových brlohů bídy prý již vyhledal do set . . .

Podívám se na hodinky. Bylo půl deváté ráno. Kdyby tak hrabě Nostitz o tom věděl, co jsem právě viděl . . . jistě by pomohl. Nelenil jsem — za hodinu měl hrabě v rukou podrobnou zprávu o tom, jak jsem putoval za starým obrazem a co jsem našel. V poledne — tři hodiny jsem prožil v rozechvění — dostal jsem dopis, jenž byl sice krátký, ale výmluvný:

»Starý obraz zmizel . . . začne tam nový život!«

Na vlastní svoje poslání jsem nadobro zapomněl. Ale dobré tušení mi praví, že mi moji vlídní čtenáři za tuto vzpomínku v duchu stisknou ruku . . .

Dr. R. J. Kronbauer.

JINÝ VÍTR. Zafičelo to současně ze tří stran, ze tří různých míst: z Berlína, kde v Reinhardtově divadle dávali pantomimu »Sumurun«, děj od Frecksy, hudba od Holländra — z Paříže, kde ve Velké Opeře poprvé předvedli »Carneval«, baletní pantomimu od Baksta a Fokina s hudbou R. Schumannovou — a ku podivu také u nás, kde v Národním divadle uzřela světlo světa rovněž baletní pantomima »Paní Moda« od Lad. Nováka na hudbu Rubinsteinovu (cyklus »Bal costumé«).

Pantomima »Sumurun« berlínskou kritiku jak náleží rozhoupala. Psalo se opět jednou o ceně našeho dramatu, jež slovem mluví, dojímá a uchvacuje, jež zkrátka na slovo je odkázáno. Ti, již jsou přesyceni zneužívaným slovem, spustili na celé kolo, těšíce se, že problém o překonání dramatu znova se zjevuje v osvětlení ostřejším, než jindy. Maximilián H a r d e n napsal po provedení pantomimy »Sumurun«: »Jsme tedy tak daleko? Promrzeni starými slovy až k pocitu prudkého hnusu. Šťastní, že jsme se jednou opět zbavili staré konvence po tom očmuchování skutečnosti. Naše ucho se vzdorně uzavírá před slovním přívalem, před nekonečným povídáním. Příliš dlouho bylo již jenom mluveno na našem jevišti (též, nemějte mi za zlé, na Wagnerově!) Unavený člověk snaží se vyprostiti ze všednosti k nové výši, tam, kde fantasie, něžná dušička, vysoko nad mozky poletuje... Spojení pantomimy s baletem mohlo by nás zachrániti. Pospěšte si! Sic vám diváky sebere kinematograf!« Rozvoj od dramatu k pantomimě, od pantomimy ke kinematografu — proč ne v tom nynějším prudkém shonu životním? Když »d i v a d l o«, tedy af se hlavně díváme a díváme!

Schumannův »Carneval« provedl v pařížské Velké Opeře ruský balet, který tam právě hostuje. Instrumentace díla pochází od Rimského Korsakova, Liadova, Glazunova a Čerepnina, zní nádherně a úprava pantomimicko-choreografická vzbudila v pařížské kritice pravé nadšení. Vidí v tom něco nového, čenichá nový proud časového ducha...

Jen u nás v Novákově zcela originální pantomimě na skvostnou a tak rázovitou Rubinsteinovu suitu — baletním mistrem p. Viscusim výborně scénicky doprovozenou — naše kritika neviděla nic, než obyčejný tuctový balet vzdor tomu, že se tam obvykle nebaletí, nýbrž že je tu v jednom proudu spojeno třináct obratně sestrojených jednoaktovek. +

BERLÍNSKÁ VŠEOBECNÁ VÝSTAVA ÚPRAVY MĚST. Kdo navštívil r. 1903 městskou výstavu v Drážďanech, užasl, co vše v cizině města podnikají. Nechceme říci, že jsme snad ve všem pozadu — nikoli; mnoho dobrého vykonáno v Praze. Ale jsou obory, které jsou dosud skoro cizí, pro něž jakoby nebylo zájmu, ač v cizině pracuje se v nich intensivně dlouho, obory, jež mají celou velkou literaturu. A k těm patří obor úpravy měst, pokud má-

me na mysli péči o dalekou budoucnost po stránce velkých komunikací, estetiky a zdraví obyvatel. V tom jsme rozhodně mnoho pozadu a bude tak ještě dlouho. Velké komunikace průběžné pro pěší a vozy chybí, spojení jednotlivých částí Prahy a okolí jakýmikoli drahami ještě je chabé, po stránce estetické upravují se kousky nepatrné a velká hygienická opatření — zjednání velkých volných, nezastavitelných ploch na periferii nebo dále ještě, nikomu ani nenapadne, ač ozvalo se již také u nás před lety přání to. Naprosto nemoderní stavební řád doplňuje systém toho, co jinde nazvali by nemožností.

Leč k výstavě. Je velká, upřímně řečeno »krásná«, rozmanitá. Nic zbytečného, vše je na svém místě, ba rádi bychom měli ještě více. Snad v první řadě láká, jak Berlín chce se opatřiti pro budoucnost. Získati regulační plán pro Velký Berlín, jenž má nabýti ohromného rozsahu, zdálo se před několika málo léty nemožností. Avšak, jakmile Vídeň usnesla se zříditi »Wald- und Wiesengürtel« obrovským nákladem, najednou z myšlenky, která byla — znovu uvádím — před několika lety považována za utopii, — vzešla v krátké době soutěž na zjednání plánů. U nás obou podniknutí, Vídně a Berlína, obce prostě si nevšímly.

Z 27 vystavených plánů všímá si každý hlavně těch, které jsou poctěny cenou. Z ostatních návrhů jsou mnohé pozoruhodny. Nejzajímavější zdá se mi býti návrh Rudolfa Eberstadta, Möhringa a Petersena. Právník s inženýrem a architektem vytvořili plán, který neobdržel první ceny, je však snad nejpromyšlenější. Láme docela posavadní praxi, zřizovati okružní třídy a okružní parky; vede široké volné plochy lučni a lesní radiálně hned z blízkosti vnitřního města. Všecky projekty hledí ke zdokonalení rychlého spojení městskými drahami; všecky chtějí zastaviti daleký obvod Berlína hlavně rodinnými domy, udržeti lesy, ne sice pěkné, jako u nás v Čechách, ale přece jen lesy.

Z Německa, Francie, Hollandu, Anglie, Ameriky, vidíme mnoho. Regulace měst, historický vývoj, obé je zajímavé. Jednotlivé úpravy ze Švýcar, Švédska, Egypta, Syrie atd. poutají rovněž. Město Vídeň a Mnichov zastoupeny jsou skvěle. — Nelze nám podati kritiku, ani přehled výstavy. K tomu nestačí čas a Vám místo. Jen chceme konstatovati, že výstava budí velký zájem v kulturním světě, a s radostí zaznamenáváme, že čeští odborníci v četnějším počtu ji navštívili. Snad nezůstane jen na tom; snad mnozí z našich návštěvníků budou se starati o to, aby česká veřejnost vzbudila se k činnosti ve směru tomto, aby nezůstala na našich obcích příhana, že nejdou s dobou. V oboru úpravy měst jsme opravdu zanedbali mnoho!

—n—

POŤOUCHLÝ AFORISM. V ranním vydání čelného denníku českého objevily se nedávno aforismy O. Fischera. Jsou to vtipy, nápady, paradoxa kritika, který chtěl se zablýsknouti duchaplností. Podobné efemerky nestojí zpravidla za to, aby se kdo jimi obíral, uhasnou jako prskavky do večerního vydání listu. Ale jeden aforismus mě přece zarazil. »Jakožto český učenec nesmíte psáti v cizí řeči«. To znamená: za celu, v níž trávím samovazbu, mám platit nájemné. Rozumím dobře? To již není jen vtip, jen duchaplný paradox, toť přímo vyslovená nespokojenost, že se od českých učenců žádá, aby psali česky, a posměšné odbytí toho požadavku. Smysl i tendence je jasná. Český učenec je člověk spoutaný, nevolný, jeho češství samo je žalářní celou, z které nemůže se hnouti, a vy chcete ještě, aby dával svému žalářníku, národu, plat, aby přinášel oběti? Bude-li psáti německy, získá si většího jména, větší slávy a že hmotně lépe pochodí, o tom není pochyby. Výborně! Autor vyvedl nás z velkého omylu. Myslili jsme, že se samo sebou rozumí, že český učenec má psáti jen český, jako český spisovatel jen česky píše. Že máme universitu teprve několik decenií, že na této universitě nedostává se ještě stále českých knih vědeckých jako pramenů a pomůcek studia, že jen to tvoří českou literaturu vědeckou, co je česky napsáno, a že co je německy napsáno, náleží literatuře německé. Zdálo se nám, že stojí-li co v literatuře vědecké za to, dřív nebo později také dojde to povšímnutí ciziny (česky napsané Správní právo Pražákovo překládá právě vynikající učenec německý do němčiny) a pak hlavně, že ani český učenec nemá vymykati se z národní disciplíny. Ale ovšem, pociťuje-li se již češství jako úzká žalářní cela, která brání fenomenálnímu duchu rozvinouti nádheru svých myšlenek před celým světem, není divu, že vylamuje ve zdi otvor k útěku. Vždyť snad mu v Berlíně chystají již stolici a vy byste jej chtěli nutit, aby psal česky? Máme zpěváky, kteří komolí pro německá jeviště svá česká jména, máme skladatele, kteří komponují na německá libretta, proč by naši učenci nemohli psát německy, když z toho mají výhodu? Zcela správně. Ale jak vysoko nad takovými názory stojí český dělník ze zněmčeného území, kterému to češství není něčím, z čeho by mohl utéci, a který pro svou národnost trpí útisk, vypovídání z práce; český živnostník ze severu Čech, kterého pro národnost bojkotují, z bytu vyhánějí a který přece vytrvá a nestěžuje si, že platí nájemné za žalářní celu, a český úředník na pomezí, který by udělal karrieru, kdyby z té cely utekl, a přece neutíká! Což si asi pomyslili, když četli ten aforism, který tím, že autor sám je mladým učencem, nabývá tak zvláštního reliefu!

Ant. Klášterský.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 38.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

J. B. POLOM:

1830!

Nevolam zadneho
primam kazdeho.
Nápis na sloupě pokut v Píšťanech.

Kolik tomu let!
Slovensky směl tehdá
kámen rozprávět...

Což se živým nezdál
z kamene ten hlas?
Či se ozvat směl jen
s toho sloupu as?

Či snad Bratří jazyk
jako kacířů
tlít už tenkrát musel,
vise z pranýřů? — — —

Dnes ho nepustí víc
už ni na pranýř.
Rozlehnulť se odtud
ještě výš a šíř!

DUCH NĚMOTY.

Chvost jisker letících, dým — černé chuchvaly
věk starý na vždy z kraje toho vyhnaly.

Jak železo dvojí pás se v ladech objevil,
hned odtud odvanuly vzdušné reje Vil.

A jedva že se v lesích ozval páry hvizd,
i ptáci Ohniváci uletěli z hnízd.

Už v rokli Zmok ni v tůni Vodník nesídlí,
co dunivá tu těžce kol terč dvojkřídlý...

Vše tady pozřevši, jen sama do šera
plá okem krvavým teď zlá ta příšera.

Po luhu zdeptaném jak jednou zahučí,
ni květ ni pohádka z té půdy nevzpučí.

Věk dětský nenajde víc kouzla v dávných hrách,
jak nezbarven-li sluncem, v šedi hyne prach.

Sic těká ještě hoch i do zmol, na lada —
leč hruza tajemná tam naň již nepadá.

On ví, že všechna moc je sňata s říkadel,
že Skřítků neuvidí víc ni Hýkadel,

že není Ježibab ni Stryg ni Polednic,
že ztracen dávný klíč k všem zkazkám kolednic.

že není Šarkanů, že není Bosorek —
jen slupka kotlavá, jen dým zbyl z báchorek!...

Báj staletí, hle, v paměti dnes usíná —
zdroj, odkud otec pil, už vyschl pro syna.

Oh, dědů tajemství! Kdo dnes je uhlídá?
To s nimi spí, květ z něho zem už nevydá — — —

— — Ej, přece —? Nastojte! Jak pára, hrobu duch
zjev bílý, stařecký sem plíí v dětí kruh.

Toť plíseň živoucí, jíž mysl hyne mdlá!
Leč duše dětí? tam hlad po nezralém plá!

I visí pohledy všech na něm bádavě:
»Rci nám, co's vídal ty zde v mládí dálavě?!«

Kmet dětsky oživěl a v očích zasvitlo
i na rtech jako by mu slovo procitlo

a z úst mu vyřinul se chvatný hlasu proud,
jak příval, chce-li břeh i hráze protrhnout...

Leč — kdo má porozumět zvukům těm:
vždyť kmet jen blabolí — — — — Ó, děti: on je něm!

Doc. Dr. D. PANÝREK:

NEMOCNÍ V DIVADLE.

Nemocní a divadlo — toť jsou pojmy desparátní, pomyslí-li si čtenář, v domnění, že nemocný nechodí do divadla. Ovšem těžce nemocní, neb osoby, stižené chorobou prudkou, bolestnou, nedovolující opustiti lůžko, divadlo nenavštěvují. Ale mnoho je nemocných, kteří chodí — slýcháme, že se často přechodí i těžké nemoci, tyfus, zánět slepého střeva — a tací mohou i do divadla. Nejvíce nemocných, navštěvujících veřejné zábavy, nalézáme však v kruzích těch pacientů, kteří stiženi jsou vleklými chorobami, které se neprozrazují obtížemi citelnými, zvláště bolestnými, nicméně však stav jejich může býti horší, nežli nemoc prudkými příznaky se prozrazující, která velikým poplachem počíná a bez následků často končí. A pak jsou neduhy, jež se vyznačují občasnými záchvaty, mimo něž je nemocný zdráv, zastává svoje povolání, aniž kdo tuší, že je nemocen. Také může povstati onemocnění

pojednou u člověka, jenž zcela zdráv do divadla přišel.

Že takové případy nejsou žádnou vzácností vysvítá už z toho, že k divadelním představením velkých divadel posíláni bývají lékaři, jichž úřadem jest poskytovati první pomoc onemocnělému, od úřadu bezpečnostního (v Praze c. k. policejní lékaři). Tak jest tomu v král. českém, zemském a Národním Divadle, dále v německém divadle pražském, kdežto ku přispění onemocnělých členů divadla samého přítomen je při každém představení v Nár. Div. jeden z obou divadelních lékařů, jemuž někdy připadá, ač to není jeho povinností, poskytnouti pomoc také obecenstvu. Ve Vinohradském městském divadle mívají službu střídavě městští lékaři vinohradští, z předměstských divadel má lékaře přítomného při představení »Uranie«, jež lékaře si platí. Ve venkovských divadlech občas pomoc poskytne, když toho potřeba se nahodí, některý náhodou v divadle přítomný lékař. Jak se poměry divadelních lékařů v Čechách vyvinuly, napsal jsem v studii »Zdravověda herce a ochotníka« ve sbírce »Epištoly ochotnické« III. (nákl. časopisu »Divadlo«), kde uvedeno, jak následuje: »Není to dávno, co si lékařství a jeden z jeho oborů: hygiena — všímá divadla po stránce ochranné a léčebné. Za dob mládí pisatele tohoto článku nebylo divadelních lékařů v dnešním slova smyslu. Vždyť ještě za studií mých na universitě hygiena jako předmět hlavní se nepřednášela a teprve za dob mých zkoušek zavedena byla co předmět zkušebný. Tím méně mohlo se tedy mluviti o hygieně divadel, která za to v posledních letech i po stránce technické také u nás v Čechách několika pracovníky byla pěkně probádána. (architekt Velich, inž. Michal).

Za mých mladých let, přihodilo-li se nějaké onemocnění v divadle, volán byl ku pomoci nenalézal-li se právě v divadle mezi diváky nějaký lékař, jenž se byl sám rychle k přispění přihlásil, jako se stalo při jednom představení před léty v Hradci Králové, lékař nejbližší, kterého bylo lze co nejrychleji, co nejdříve opatřiti. Kočující divadelní společnosti své lékaře neměly a nemají jich, pokud vím, dosud, ježto pomoc při občasné nehodě poskytne tu lékař místní a kočující společnosti nemají z pravidla ani prostředků dosti, ani pro řídkost podobných nehod citelnější potřeby zřizovat místa lékařů divadelních — také by se asi sotva nalezla taková síla, třebas dnešní lékař spokojuje se s velmi nepatrnými časem příjmy. Jinak je tomu u divadel velkých. Třebas otázka s úkolem našim přímo nesouvisí, uvedu tu několik zpráv o tom, jak jsou věci upraveny u Národního divadla v Praze.

Již v prvním složení správy Národního divadla, když r. 1882 zřízeno, fungoval lékař. Byl to prof. dr. B. Neureutter, člen výboru Družstva, jehož pěkná soška v dnešní pracovně divadelních lékařů Nár. divadla na památku tohoto prvního divadelního lékaře postavena. Muž ten, ač povoláním byl lékař dětský a přednášel na nové, téměř současně s Nár. divadlem zřízené universitě české paedatrii, přinesl tomuto úkolu mnoho lásky a humanity, sám léky ze svých prostředků do divadla kupoval, chorým přinášel vína i jiné silící prostředky a zůstavil po sobě u výkonných členů divadla nejlepší památku, které sluší i tu popřáti zmínky. Často vzpomínají starší herci a zřízenci divadla na tohoto dobrosrdečného a obětavého pána. Po jeho smrti vystřídalo se v úkolu divadelního lékaře několik lékařů čelných, a před definitivním uspořádáním poměrů, jak jsou dnes, bylo divadelních lékařů asi 8, kteří se střídali, majíce vyhraženo místo (sedadlo č. 42 v pravo v přízemí.) Úkol ten byl nehonorovaný.

Vlivem doc. Koseho ve výboru společnosti Nár. divadla zreformován u Nár. divadla úkol ten po způsobu velikých divadel světových tím moderním způsobem, že ustanoveny dvě síly odborné při uměleckém tom ústavu.

Za této praxe v několika letech nasbíral si podepsaný řadu zajímavých zkušeností o nemocných v divadle. (Dokončení.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Jejich mysl, nezvykle zanícena, dovolovala i myšlenkám jejich přestoupiti hranice možného.

Očima široce otevřenýma zírali oba do modré záhadné tmy, jakoby očekávali odtamtud v pravdě nějaký zázrak. Všeho ostatního hmotného a dostupného nechápali.

A skutečně náhle zachvěli se oba podivným vzrušením. Tahem okamžitého větru rozlétly se dvéře jejich chaty a vážný zvonový hlas

zašuměl k jejich sluchu. Tam odněkud z hloubek lesa se nesl jeho tajemný hlahol a jak cestu temnem si klestil, jakoby všechny zatajené vůně probudil a rozvál.

Strnulí a bez hnutí očekávali, Sylvan a Marta, co se dále stane, neboť pochopovali, že stali se bezděky svědky velikého zázraku.

Opravdu, zem zachvěla se znovu, sníh na stromech zaplál oslnivým, stříbrným světlem. Zvonový hlahol sesílil se a hned po té z planoucích hloubek lesa zvláštní průvod nevídané krásy se objevil. V jediném, hustém sboru kráčeli tu všichni prostí duchem, všichni opovrhovaní, nenávidění, opuštění, smutní a zapomenutí. Veliký zástup trpících vyvrženců a prokletých šel tu v družné shodě s laněmi, pronásledovaným ptactvem a veškerou tou ubíjenou zvěří a zotročilým služebnictvem spanštělého člověka, který zapomněl na bratrství i něhu k těm, jimž osud méně štědrý byl než k němu...

A uprostřed toho skvělého zástupu obklopen kolouchy a s ptactvem kolem skrání, šel sám veliký Mistr věčného slitování, rusovlasý, s blankytnýma očima a něžnou aureolou nad snivou hlavou — jasný učitel Lásky, který dal světu nejvyšší zákon lidskosti — útěchu opuštěným a důvěru v bratrské vyrovnání.

A jak se blížil, hvězdnaté čisté nebe snížilo se k zemi a z širokých melancholických korun lesních velmi sladká hudba zazněla, jakoby na každé haluzi šestikřídlý anděl nebeský usedl se zlatou loutnou sladkostrunnou.

Šel tisíckráte opovrhovaný, tisíckráte ukřižovaný, ale přece nesmrtelný a věčný, jako věčná pravda jeho učení, tisíckráte znovu oživující při každém čistém zachvění duší sestersky spřízněných.

Šel prostý a veliký a jeho tenké nevášnivé rty usmívaly se sladce na celý ten zástup opuštěných a bídných, kteří všichni se k němu tulili — a svítící les se všemi cítícími i žijícími zdravil ho a volal: »Hosanah! Hosanah! Hosanah! Synu Davidův!« —

Bez hnutí, strnulí úžasem, hleděli Marta a Sylvan na zázračné toto zjevení. Tiše a zvolna čarovný ten obraz nesl se kolem nich, až zmizel v hloubkách zasněžených lesů, hasl — — — až doplanul zcela — — —

A za ním jakoby mlhavá jakás opona se spouštěla, zakrývající velkolepý ten zjev půlnočního průvodu svatvečerního a v její našedlé tmě rozplývalo se opět všechno v nejasném, mléčně bledém záření.

Marta a Sylvan usnuli si v náručí.

* * *

Teprve v lednu udeřily mrazy; nebyly však ani ty dlouhé a prudké. Leč postačily přece, aby ledová krása utužila jimi svoji nadvládu do té míry, že i bílé slunce, které někdy vycházelo, někdy a na krátkou dobu, marně pokoušelo se obměkčiti nepodajné rysy jejího hrdého pohledu.

Za to noci byly velkolepé, plné neskonalé vábnosti a plné tajemství; v hluboké výši lesklý se hvězdy, tak vysoko, jakoby jich ani lidská touha nedovedla dostihnouti, a přece zdály se větší a krásnější.

V takových nocích Sylvan často vycházel před srub, aby pozoroval tato tichá nebeská světla na temně modrých skráních nebes splétající se v obrovskou královskou čelenku. Někdy i některá z nich vylomila se ze své dráhy a v útlém dlouhém oblouku letěla k mlčící zemi jako pověřena zvláštním nebeským tajemstvím.

Bez hnutí, často dlouhé hodiny, necítě mrazu ani únavy, vydržel tak Sylvan pozorovati život hvězdnatých těch světů.

Marta v poslední době nevycházela z chaty, ba ani lůžka neopouštěla. Blížila se její hodina.

Za to Sylvan častěji, když jeho žena usnula, zabíhal v zasněžený les, váben jakousi nevysvětlitelnou předtuchou, záhadnou a zlou, jejíž temné čaromoci marně vzdoroval.

Od půlnočního zjevení svatvečerní noci zvláštní jakási s ním děla se proměna. Jakoby ten půlnoční obraz života a bídy připomněl mu znova svět a jeho požadavky.

Tak si alespoň namlouval V pravdě bylo tomu však právě naopak. Nebylo v obrazu lidské krutosti a nenasytné vášně mnoho lákavého pro život, ale Sylvan, který nedovedl si vysvětliti stálého vzrušení a nepokoje posledních dnů, zúmyslně přivtěloval jejich podnět k těmto pochybným domněnkám.

Několikrát již opět se mihl jeho myšlenkami zjev černé krásné paní na bílém vysokém koni, ale Sylvan vždy mocí zaplašil jej ze svého přemítání, neboť děsil ho nyní tento přízrak více než kdy před tím.

Proč právě teď, kdy přicházela taková slavná chvíle v jeho životě, jako stín mezi ním a jeho štěstím zjevovala se podivná ta jezdkyně, kterou viděl jedenkrát v životě a stokrát ve svých snech? Proč právě teď?

A jaká to byla záhadná moc, která ho obklopovala, a jaké mohly býti vnitřní vztahy mezi ním a šlechtičnou v údolí? Marně se dohadoval.

Znepokojen těmito nezodpověditelnými dotazy, Sylvan často ve chvílích pochyb a vlastní nedůvěry přiblížil se ke své ženě a dlouho a vroucně do tváře se jí zahleděl, jakoby toužil z pobledlé té líce vyčísti svůj osud. Ale i tu často zdálo se mu, že tvář Martina náhle se změ-

nila, ztratila svou růžovou bledost a místo ní hledí k němu neznámý plamenný zrak z vášnivě bílé tváře zámecké paní.

Tak všude, kam se podíval, kam zahleděl, uzřel stopy jejího pohledu, kterým tenkráte objala jeho chatu, a jeho samotného spoutala a rozervala. Nyní již jen těžce před svojí ženou ukrýval svou roztříštěnost. Ta však zabrána příliš svými starostmi, nepozorovala ani proměny, která se děla těsně v jejím okolí.

A probudila-li se přece v ní někdy výčitka, zamlkla na jejích rtech, když viděla, s jakou láskou a pečlivostí k ní snaží se ukrýti Sylvan svoji hlodavou bolest, proti níž ani ona nevěděla by spolehlivého léku.

Nedovedlť ani Sylvan říci, co mu schází, a jaká to bolest svázala nervy tolik otužené.

Snad je to stesk z naší samoty — pomyslila si Marta. — Snad je to touha po světě, která dává více, než srdce prosté ženy — řekla si, a zaplakala.

Tak to nad oběma viselo jako černý dusný mrak.

Poslední nadějí v zlepšení tohoto trapného stavu byla jedině důvěra v brzký obrat, který měl nastati v jejich rodinném životě.

Každého dne mohla nadejíti ta slavná požehnaná chvíle. Dočkat se jí oba nemohli, neboť věřili pevně, že utýraným duším přinese spasení — — — — — — — — — —

Byl tichý, zimní večer lednový. Sníh nepadal. Pouze hluboká obloha sněžila hvězdami.

Marta spala. Její dřímoty byly nepokojné, ale na jejích rtech zachytil se motýl šťastného úsměvu. Snad viděla ve svých snech nebe otevřené, plné zlatovlasých andělů, snad usmívala se vstříc jednomu z nich, který letěl odpočinout si pod jejím srdcem.

Sylvan dosud seděl u krbu. Horké kameny sálaly příjemným teplem a poslední řežavá drva v krbu uhasínala. Purpurový žeh plnil celou síň rudým, nezvyklým přítmím.

Jen tak po zvyku sáhl Sylvan do kouta a hrstí suchého klestí i silných topůrek živil plamen. Modrošedý dým záhy prolomily plamenné jazyky a po stěnách i podlaze roztančily rej stínů potměšilých a přeludů. Ještě chvíli zůstal Sylvan nepohnutě odpočívat, pak ale náhle hlavu vztýčil a rychle přiblížil se k promrzlému oknu.

Zdálo se mu, že zaslechl lesní tišinou cval kvapícího koně. Šálily ho opětně sluchové přeludy? Či snad by skutečně —?

Nedomyslil.

Proud horké krve vehnal se mu do hlavy, a zamořil každé další přemítání. Vše kolem něho zatočilo se v šíleném víru. Musil se zachytiti stěny, aby nepadl.

Na okamžik bylo ticho, pak znovu a jistěji ozval se podezřelý dusot.

Sylvan téměř skokem byl ze dveří a před srubem.

Rozhlédl se a zapátral modrým temnem. Pak jako raněné zvíře vykvapil k lesní cestě, kde v sněžném přísvitu čistých hvězd stála nehybná bledá jezdkyně na bílém koni.

— Přišla jsem — — — jak jsem slíbila — — Pojď se mnou —

Chtěl cosi namítnouti, odporovati, ale srdce zatlouklo mu hrdlo a rty zůstaly semknuty. Nedovedl odporovat.

— Pojď! — — —

Šel. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Jsem si jista, že i tehdy, když nelítostná smrt nás oderve, budeme si stále blízkými a že ty mě budeš chodit navštěvovat, těšit se se mnou, vypravovat mi, co si s tatínkem o mně budete povídat. Vyhybala bys se mi, kdyby vedle mne byl někdo, koho ty jsi si vyvolila a kdo tvé lásky nepochopil. Nic by mne takový život netěšil a buď jista, že bez velikých bolestí jsem se ho zřekla.«

»Jeho se zříci bez velikých bolestí?«, zavrtěla Ludva nedůvěřivě hlavou. »Nevěřím.«

»Tobě se zdá býti nemožným, co je mi snadným. Ano, bez velikých bolestí, opakuji. Vidíš, maličko mi bylo líto, když jsem mu řekla, že nemůžeme býti svoji, ale teď jako ve snách si naň vzpomínám. Nesmíš zapomenout, že jsem o mnoho starší tebe a že se jinak, střízlivěji dívám na svět. Mé srdce není ohnivé, nedůvěřuje a než se komu oddá, musí nabýt důkazů, že si ten, komu se oddám, toho zaslouží. Kdo ví, vdám-li se vůbec.«

»Klameš se, věř mi, že se na všechno nyní díváš mnohem povrchněji, než se ti později ukáže. Mitura je velmi šlechetný muž, šťastna bys s ním byla. A nic bych ti nevyčítala.«

»Už je to hotovo, nezměním se,« řekla Helena vážně a stiskla její ruce.

»Snad ti tedy nerozumím. Mně je hádankou, jak je možno člověka, který je nám milý, nemilovat. Buďsi. Nic bych nenamítala, ale ty

zustaneš svobodnou, osiříš zde na zemi a kdo tě potěší, až budeš tak stará jako naše maminka? Žena nemá zůstat svobodnou, má se vdát. Nevdaná žena připadá mi jako cosi nepřirozeného a buď není hodná, nebo strašně trpí. Vdej se Heleno. Škoda, že už nejsi vdaná. Tvé děti by mi osladily poslední chvíli. Nevěříš, jaká duševní muka snáším, že kolem nás nejsou děti. Věř mi, že to byla láska po dětech, která mě k Miturovi vábila. Vdej se, slib mi to.«

»A nenajdu-li ušlechtilého muže, kterak se mám připoutat k někomu, kdo ve mně bude budit odpor a hnus?«

»Najdeš dobrého člověka, budeš-li chtíti. Ty jsi sličná, půvabná, muži jsou tebou okouzleni. Což nic v tobě nehoří, žádná sladká touha tě nevábí?«

»Nemám kdy o tom přemýšlet,« povídala netrpělivě.

»Musíš si čas udělat. Potom, až odkveteš, až tě přílišná práce omrzí a začne ti být smutno, potom už by bylo pozdě dohánět, co v mládí zanedbáš. Vzpomeň si každodenně na naši dnešní rozmluvu. Snad nikdy víc si takhle nepopovídáme. Vím, že když mě bolesti přepadnou, stávám se jinou, sama sebe se děsím a divím se, kde se ve mně rodí ony ošklivé řeči a myšlenky. A také nechci se rozptylovat. Na smrt musím myslit. Proto nezapomeň.«

Pohrozila vážně prstem a své oči, které jakoby se staly většími a hlubšími na sestru upřela.

»Nezapomenu, slibuji ti.«

»A ještě mi slib, že když nenajdeš jiného, mimo Mituru, kterého by mohlas si vážit, že se nebudeš rozpakovat jeho ruky přijmout. Slib mi to.«

»Chceš-li, slibuji, ale znovu připojuji, že těžko asi ti tuhle bolest udělám.«

»Pak by to nebyla bolest. Tak, teď jsem klidná. Než umru, náleží Mitura mně, třeba jeho srdce neopakuje mé city. Přijede sem?«

»Aspoň to slíbil. A nepřijede-li, napíšu mu.«

»Nepiš. Budu si myslit, že se chystá na cestu, že každé chvíle otevrou se dvéře a on se v nich objeví. Jednou bych ho přece ráda ještě viděla než umru.«

»Budeš ho vidět vícekráte. Nejsi již unavena?«

»Slabá jsem. Usnula bych ti na klíně. Dávno mi tak sladce nebylo.«

Přivírala oči a Helena jemně ji hladíc trpělivě seděla a čekala, že usne. Upadla v polospánek, ale protože měla hlavu příliš nízko položenou, nedostatek vzduchu ji znepokojoval. Počala se svíjeti a Helena chvatně ji nazvedla a podušky za ni nakladla. Pootevřela oči a usmála se smutně na Helenu.

»Děkuji,« řekla tichounce a usnula. Helena opatrně vstala a vešla do vedlejšího pokoje. Byla příliš rozechvěna, dnešní den jakoby otevíral nové průhledy do budoucna. Odhodlanost sestřina, se kterou náhle se s myšlenkou na smrt smířila, hluboce ji dojala. Sice věděla, že později se v ní touha po životě probudí, že bude jinak mluvit a jinak toužit, ale to, co bylo do její zmučené duše zaseto, nedá se už vyrvati. Starost o sebe samu byla v této chvíli mocnější, než úzkost o sestru. Její zralá bytost stála před hádankou, kterou nechávala stále nerozřešenou, které se vyhýbala, jakoby se bála, že chová v sobě nepokoj a tíseň. Dnes však útočeno bylo na ni ze dvou stran. Mitura rozbouřil její nitro a nalil do jejích žil zvláštní zmatek, který přešel do všech jejích nervů a kterého nemohla se pouhou výmluvou zbaviti. Bylo to poprvé, kdy blízkost muže naplnila ji čímsi sladce rozvratným, neklidným a chtivým. Cítila se ženou a chápala, že žena sama o sobě není bytostí dokonalou, svéráznou a sobě dostačující, zbavila-li se toho, kdo jaksi ji povyšuje na bytost sobě rovnocennou, na bytost konající vznešený úkol. A s tímto vědomím ostatní tužby se bezděčně hlásily, tužby po šťastném spolužití po boku muže dokonalého, čestného, kterého by si mohla vážit, kterému by mohla se pokorně oddat u vědomí jeho síly a u vědomí jeho šlechetnosti. Miturova představa na ni dolehala a tisknouc dlaně ke spánkům, bolestně zasténala, že ho odmrštila.

Ale zároveň sestřina tvář vedle jeho se vyhoupla a rázem zmizela bolest. Ne, neučiní toho, co sama popírala a čeho se sama zříkala. Její cit k Miturovi není dosud tak mocný, aby ho nemohla potlačit. Jiné starosti pomohou jí nyní zapomínat a potom, až najde zase klid, potom se vrátí k myšlenkám na sňatek. Uklidňovala se a přecházejíc zvolna pokojem uvažovala o slovech Ludviných. Jak pravdivě jí líčila, že by ji čekal bezradostný život, kdyby osiřela a sama šla životem. Musí o tom přemýšlet a musí se s tím smířit. Oč více a oč lépe mohl by působit její muž než ona, jakou váhu měl by jeho hlas v obci a jakým vynikajícím vůdcem stal by se svým spoluobčanům. Ale kdo to bude, kdo?

K otevřenému oknu přistoupila a podepřevši se o ně, zadívala se k jasné obloze, jakoby chtěla čísti ve hvězdách, co ji čeká a na co se má těšiti. Řada mužů, které znala, šla kolem jejích očí, ale nikdo z nich neprobudil v ní pozornost nebo nepokoj. Ale na konec tiše a téměř neslyšitelně obraz Valoušků se jí zjevil. Jasně viděla jeho laskavé, klidné, modré

oči a jeho ostré, výrazné rysy. Jeho podivný, stále jako smutný úsměv, jeho přímá, vysoká postava a jeho hlas nahořklý trpkými zkušenostmi, vše to vždy jasněji se jí jevilo. Ano, toho by si mohla vážit. Neuchvacuje jí svou krásou, nemate svou ohnivostí, ale vynucuje si úctu její. Ten snad by dovedl si také jejího srdce získat. (Pokračování.)

FEUILLETON.

SLOVINSKÉ ALPY.

Není tomu mnoho přes 100 let, co evropský člověk počal měniti svoje názory o vysokých horách. Do té doby cítil jen úzkost, byl-li nucen přijíti s nimi do styku a oddechl si radostně, když se před ním otevřely zase slunné roviny a krotká návrší nižších poloh. Saussure v Alpách západních, Hacquet na východě jsou první veliká jména počínajícího obratu. Zajímavo, že počátky vlastního alpismu vyvíjely se na půdě slovanské. Již roku 1778, tedy osm let před dostoupením Montblancu, dosáhl ranhojič Willonitzer vrcholu Triglavu. Výstup tento byl proveden na přímý podnět professora Hacqueta, rodem sice Francouze, avšak smýšlením rozhodného Slovana, ba skoro panslavisty. R. 1782 dostupuje Triglavu i Hacquet sám a k jeho ideím hlásí se brzy i jiní Slovinci, zejména Vodnik a Stanič. Stanič je snad první turista, který pojímal (již v r. 1800!) horské výstupy v moderním, sportovním smyslu.

Těžký boj, který vedli slovanští národové po celé XIX. století o svoji existenci, odvrátil brzy jejich mysl od horského sportu. Staré ohnisko slovanského alpismu v Lublani zaniklo a radost účastniti se otevření vysokých horstev ponechána šťastnějším národům, zejména Angličanům a Němcům. Veškeren kulturní a hospodářský prospěch, který vyplynul z nového hnutí, zůstal výsadou národů západních, k nám sotva dolehl jeho ohlas, nebo se omezil na příslušníky druhého zemského jazyka. Bylo to ovšem zcela přirozeno. Kromě malého kousku Tater uchráněného Poláky, neměli jsme vysokých hor, do nichž bychom mohli zavítati s plným potěšením, kde bychom se cítili doma. Návštěva uherských Karpat přinesla Čechům vždycky jen trpké pocity. Viděli cizí hospodářství na půdě nejblíže spřízněného lidu a co horšího, viděli také politickou nemožnost čeliti tomuto zahanbujícímu stavu. Horstva balkánského poloostrova byla málo známa a těžko přístupna, pobyt pak v Alpách německých nepřinášel milou intimitu kraje spřáteleného a by též ze stanoviska národohospodářského těžko omluvitelný. Čech mohl tu býti sice zvědavým turistou, prolétajícím cizí zemi, ale nemohl se státi usedlíkem, nemohl tu zdomácněti.

V této době byly také slovinské hory doménou cizích turistů a cizích spolků. Až r. 1893 nastal náhlý obrat. Toho roku založeno v Lublani Slovensko Planinsko Društvo (slovinské alpské družstvo), které si obralo za přední úkol navrátiti slovinské hory slovinskému národu. Sotva sedmnácte let uplynulo od této události a dnes již můžeme říci, že vytčeného cíle v celku dosaženo. Německé spolky odkázány do příslušných mezí svých historických práv, každým rokem padá některá posice cizího živlu a budují se nové dráhy slovanského postupu. Revindikací slovinských Alp nastala nová doba také českému alpismu. Ve slovinských zemích našli jsme překrásné působiště, horolezectví přestalo býti pro Čecha exotickou choutkou a nabylo národního oprávnění.

V novodobém alpismu uplatňuje se romantická stránka lidské povahy, jinak z běžného života vylučovaná, ryzí individualismus a touha po samotě. Slovinské Alpy jsou dosud nadmíru vhodný okrsek pro tyto snahy. Na silnicích v Julských a Saviňských Alpách nehrčí těžké autobusy, u jezer a vodopádů netisní se zástupy diváků. Celé dny lze blouditi po lesích a planinách ,aniž bychom potkali jiného člověka než pastýře nebo dřevorubce a také těch není ve vyšších končinách mnoho. Kdo však touží po ruchu a společnosti, najde též ve slovinských zemích pestrá lázeňská místa s komfortem a zábavami, najde parádní hory, kde nad ledovcem ve výši půltřetího tisíce metrů, dostane v horském hotelu separátní pokoje a šampaňské.

Českých posic v slovinských horách přibývá každým rokem, takže výběr vhodného místa je velmi snadný. Nejstarší sídlo české alpistické společnosti najdeme v Korutanech, v nádherné kotlině Jezerské, vzdálené dopravního ruchu a ponořené v bohatou záplavu překrásných lesů. Mohutný řetěz Saviňských Alp střeží ji na jihu, kdežto na straně severní připínají se jeho výběžky k barvitým hřebenům Karavanek. Pod nejvyšším massivem Alp Saviňských, Grintavcem, vítá horolezce Česká chata, jedna z nejkrásnějších horských útulen ve východních Alpách. V Kraňsku máme nyní dvě stálé letní osady, Bled, rozkošné lázeňské místo, vhodné pro množství vycházek a Kranjskou Goru, středisko horolezců, vyhledávajících těžší skalní partie.

V přímořských Alpách zřídil český odbor slovinského alpského družstva minulého roku novou ochrannou chatu v Koritnici pod Mangartem, která rovněž zasluhuje plné pozornosti českých turistů. Z Kranjské Gory nebo z Koritnice dostaneme se lehce do malebného údolí Soče, které počíná proslulou Trentou a vine se na jih a západ střídajíc divoké soutěsky s rozsáhlými kotlinami, z nichž Bovecká a

ŠPIK NAD POLICAMI (MONTAŽ) ZE ZAJZERY.

Tolminská překvapí každého návštěvníka. Celé údolí Soče až ke Gorici je čistě slovinské, cizí vlivy odstraněny z něho již skoro úplně.

Tím není však bohatství slovinských Alp nikterak ještě vyčerpáno. Jsou tu krásná lázeňská místa Kamnik a Bohinjska Bistrica, tichá zákoutí horská Logarské a Bistrické údolí, Robanov a Matkov Kot, velkolepé skalní závěry Vrata, Martulk a Zajzera, pohodlné vyhlídkové hory: Golica, Črna Prst, Sv. Višarje, Porezen, Stola Begunjščica. Horolezci naskytá se tu takové množství výstupů, přechodů i nových ještě problémů, takže celé desítiletí může sem dojížděti, aniž by vyčerpal repertoir. Jmenujeme jen Triglav, Mangart a Grintavec z mnoha stran opatřené bezpečnými stezkami, smělé skalní štíty Razor, Škrlaticu, Jalovec, Špik nad Policami, podivuhodnou skupinu Kaninskou.

A přece ještě dnes je mnoho Čechů, kteří neznajíce slovinských Alp dojíždějí docela zbytečně do Tyrol a Solnohradska a plní svojí útratou kapsy německých hotelierů. Snad nový průvodce po slovinských zemích, vydaný právě v nakladatelském družstvu Máje, ukáže i nevěřícímu, že na vlastní škodu pomíjí slovinská horstva, v kterých již tolik českých turistů našlo plného uspokojení.

V. Dvorský.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

POZVÁNÍ K USTAVUJÍCÍ VALNÉ HROMADĚ NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE, ČESKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE. Na základě zmocnění c. k. ministerstva vnitra z 24. května 1910 č. 18.700 udělilo c. k. místodržitelství pro království České v Praze výnosem ze dne 20. června 1910 č. 159.586 pp. JUDru R. J. Kronbauerovi, Františku Heritesovi, Jos. D. Konrádovi, Ladislavu Novákovi, MUDru Duchoslavu Panýrkovi a Václavu Štechovi, spisovatelům v Praze, povolení, zříditi akciovou společnost s firmou: Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze se sídlem v Praze. Koncessionáři svolávají Ustavující valnou hromadu této akciové společnosti na úterý dne 12. července 1910 o 6. hodině odpolední do místností Obchodní a živnostenské komory v Praze. Pořad jednání: 1. Zpráva koncessionářů o provedených pracích přípravných, jakož i zjištění, že část akciového kapitálu v obnosu 127.800 K byla upsána a hotově splacena. 2. Návrh, aby valná hromada se usnesla o zřízení akciové společnosti a o konečném obsahu smlouvy společenské ve znění, schváleném c. k. státní správou dle konečného povolení c. k. místodržitelství pro království České ze dne 20. června 1910 č. 159.586. 3. Návrh, aby valná hromada se usnesla o nabytí hodnot v § 4. stanov (smlouvy společenské) způsobem a za podmínek v § 5. uvedených. 4. Volba dvanácti členů a tří náhradníků členů

KORITNICKÁ CHATA POD MANGARTEM V ALPÁCH JULSKÝCH.
Majetek českého odboru slov. alps. družstva.

správního výboru a tří členů a jednoho náhradníka člena dozorčí rady. —

Ustavující valná hromada jest způsobilá usnášeti se, je-li zastoupena nejméně čtvrtina upisovatelů a čtvrtina upsaných akcií. Podle stanov těchto svolává se valná hromada tato nejméně 14 dní napřed v časopise Máji a v úředních »Pražských Novinách«. K účastenství v této valné hromadě jest oprávněn ten, kdo nejdéle do 10. července t. r. v hotovosti splatí upsanou akcii, resp. předloží do kanceláře koncessionářů podílní list za účelem výměny za akcii. Pouze těmto akcionářům bude zaslána legitimace k valné hromadě. Každá akcie opravňuje k jednomu hlasu. Akcionář může býti při této valné hromadě zastoupen plnomocníkem. Plné moci tyto vydá kancelář koncessionářů (Praha-II., Vodičkova ul. č. 33.).

V Praze, dne 22. června 1910.

Koncessionáři:

JUDr. R. J. Kronbauer — Fr. Herites — Jos. D. Konrád — Ladislav Novák — MUDr. Duchoslav Panýrek — Václav Štech.

SLOVANSKÁ VÝSTAVA. Velectěný pane redaktore! Doléháte na mne opětovně s takovým úsilím, abych do »Máje« napsal několik slov o chystané slovanské výstavě, že nemohu již Vaší laskavosti se ubránit. Není arci mnoho, co bych mohl říci, dokud hlavní instance — sofijský sjezd slovanský — nepromluví, kdy a kde výstava má se provésti. Potom bude arci možná, spustit ze široka. Dnes, myslím, je na místě pouze ukázati, proč k výstavě by konečně již mělo dojíti.

Mělo by k ní — a řeknu: musí k ní dojíti co možná záhy proto, ponévadž jest velikým a vysoce významným průkazem obecných snah novoslovanských — a to průkazem, ve svém významu obecně slovanském a světově kulturním, tou dobou jediným. Měli jsme na mysli také slovanskou banku. Ale ukázalo se, že forma jednotné banky slovanské v dohledné době není ještě proveditelná a že věc jiným způsobem se musí vykonati. Zbyl tedy z velikých projektů druhý, již jediný, výstava slovanská, všeslovanská. Tu lze provésti. A když je možná ji provésti, musí se provésti. Proto, aby všem národům slovanským bylo možno na jednom, zcela neutrálním poli, majícím vysokou důležitost osvětovou, k jednomu cíli společně pracovat a společné dílo vykonati. Tím cílem jest, ukázati sobě i všemu ostatnímu světu mimoslovanskému ráz a úroveň veškery slovanské kultury moderní s pozadím povahy slovanských kultur z dob zašlých, historických.

Byla by tedy — nutno vlastně říci — bude tedy slovanská výstava míti význam kulturně dějinný. Slovanské myšlence samé — úplně prosté všech tendencí politických — prospěje velice již tím, že právě spojí k práci takového druhu všechny kmeny slovanské, že je uvede v jeden kulturní voj.

Velikost podniku — vnitřní i zevní — nutně vede k úvahám, kdy a kde slovanská výstava je možná.

Myslím, že by byla možná — kdyby od letošního podzimku na základě dohody všech národů slovanských všude o ní počalo se pracovati — již roku 1913. V každém pak případě, hledíc k různým opo-

BLED.

zděním, je možná a musí býti provedena nejpozději do roku 1915.

Kde má býti, o tom rozhodnou v prvé řadě tři momenty. Prvním z nich jest dostatečná záruka odborného jejího provedení. Druhým taková povaha místa výstavy, aby umožňovalo hojnou její návštěvu trojího rázu: nejprve dostatečnou několikamillionovou návštěvu místní a z té země, ve které by se děla, za druhé návštěvu ze zemí slovanských, a za třetí ze zemí západoevropských. Třetím momentem konečně jest otázka peněžní; na národ, v jehož středu — za součinnosti všech ostatních národů slovanských by se konala — připadl by asi hlavní závazek nutných výdajův a risico výstavy.

Počkáme tedy na sjezd sofijský, aby vše to uvážil a učinil své rozhodnutí. My Čechové, jak jsem již nedávno ve feuilletonu „Národní Politiky“ se zmínil, rozhodnutí jeho v každém případě se podrobíme: bude-li výstava určena do Moskvy či Petrohradu, do Varšavy či Krakova, půjdeme tam. Přijdeme i do každého jiného města, jemuž by po těch úvahách se přiděliła. Kdyby však byla přikázána Praze, uskutečníme vůli Slovanstva na této křižovatce Evropy.

Po rozhodnutí sofijském, otevřete, velectěný pane redaktore, podle svého úmyslu, sloupce listu svého míněním všech, kdož mohou pronésti slovo vážné a věcné pravdy k vykonání díla tak velikého. Bude rozhodně s výhodou, když tak učiníte.

Váš oddaný

F. A. Šubert.

V Praze,
dne 20. června 1910.

»OLYMPIJSKÝ POHÁR« ČESKÉMU SOKOLSTVU. Roku loňského přiřknul Mezinárodní výbor pro hry olympijské při své schůzi v Berlíně nejvyšší poctu, kterou uděluje, českému Sokolstvu za jeho vynikající zásluhy o tělesnou výchovu, a letos byla tato putovní cena při sezení výboru v Lucemburku odevzdána dru Jiřímu Guthovi, českému zástupci ve výboru mezinárodním, aby ji donesl Sokolstvu, které po celý rok bude majitelem poháru. Od doby, kdy čestný pohár ten byl založen předsedou olympijského výboru mezinárodního baronem Coubertinem, dostaly toto vyznamenání: r. 1906 Touring Club de France, r. 1907 Henley Royal Regatta, r. 1908 Svensk Centralförening för Idrottens Främjande, r. 1909 německé turnérstvo, po němž následuje hned Česká Obec Sokolská, jejíž jméno bude vyryto na stříbrné plaketě podstavce.

Význam pocty záleží zejména v tom, že korporace, která ji uděluje, je dnes nejširším forem, pojednávajícím o praktických otázkách výchovy tělesné, tělocviku vůbec a sportu zejména. Instituce trvající dosud asi šestnáct let, ovšem nebyla vždy a všude náležitě pochopována a trvalo několik roků, než byly uznány její snahy, vrcholící nejenom v organisaci antických her olympijských na podkladě moderním, ale zejména v podpoře a povznesení tělesné výchovy vůbec. Není pravda, že olympijské hry fedrují toliko sport, tak jako je pravda, že výbor podporuje toliko amaterismus a vším úsilím čelí hanbě za cenami, jakož i že zaváděním pentathlonu tělocvičného a moderního, jakož i dekathlonu, snaží se docíliti výchovy tělesné co možná harmonické, proti výstřelkům sportovního trai-

ČESKÁ CHATA POD GRINTAVCEM V ALPÁCH SAVIŇSKÝCH.
Majetek českého odboru slov. alps. družstva.

ningu. Výtka převahy sportu nad tělocvikem padá na svazy tělocvičné, které vyhýbaly se nebo dosud se vyhýbají hrám. Proč? — Nelze dobře pochopiti, neboť nic není snažšího nežli vyvrátiti námitky dosud činěné.

Hlavní podstatou neúčasti tělocviku při hrách je tak jako u nás, myslím, ne dosti zdůvodněný antagonismus jeho proti sportu, — který asi také způsobil, že Č. O. S. ve své výroční zprávě ani se nepochlubila cenou olympijskou! — Zdůvodněný tím méně, když dnes Sokolové sami provozují celou řadu různých sportů a pamatujeme se dobře, kterak mezinárodní závody tělocvičné, konané v Praze před třemi lety, nebyly v podstatě ničím než mutatis mutandis hrami olympijskými, snad jen trochu restringovanými.

Nečiní dobře tělocvik (v našem smyslu), pohlíží-li přes rameno na sport. Tím ho neodstraní a toliko zapuzuje od sebe dorost, jehož čím dále tím více bude se mu nedostávati, zvláště dorostu ze středních tříd.

Český sport nejde dosud vždy a ve všem po správných cestách, kdyby Sokolstvo s ním se spřátelilo — sport sám tělocviku je příznivý, ale od něho jsa neustále oddalován, nemůže k němu se přimknouti, jak by rád — získal by na disciplině a národní zocelenosti, ale na druhé straně Sokolstvo nabylo by dorostu a tím nové mízy a síly. Český sport prodělává svoje jinošská leta, plná nezřízenosti a bouří, ale roste do síly a mohutnosti, kterou Sokolstvo nepřehlížej! G.

ULICE V BOVCI.

NÁRODNÍ DIVADLO předvedlo minulou sobotu z polských jevišť známou »Morálku paní Dulské« od Gabriely Zapolské, jejíž thema bylo jako stvořeno pro drama nejbrutálnějšího realismu à la Tolstoj nebo Pisemskij, které však, zpracováno autorkou v dílo s převládajícími složkami veseloherními, přece však veselohrou není, ačkoli obecenstvo novince přítomné málo se při nejdrásavějších výjevech a větách. Je satirou na mravnost četných rodin (zajisté ne jen polských), která je spokojena, když se nemůže nic závadného veřejně o členech rodiny povídati — ve čtyřech stěnách domácnosti může se díti cokoli, jenom když ven nic nepronikne. Tak může míti mladý Dulský styky nejdůvěrnějšího rázu se služkou — morálce maminčině nejen to nevadí, nýbrž je tomu povděčna, ba sama to nastrojí, jen aby syn držel se více doma. Když pak poměr »nezůstal bez následků« a hrozí vypuknouti skandál veřejný, kterého »morálka paní Dulské« velice se bojí, tu teprve schlípne tato podivná bytost, aby rázem vrátila se k svému původnímu křiklavému a okázale morálnímu temperamentu, jakmile svedené děvče spokojí se tisíci korunami odškodného.

Paní Dulská je nejlépe, vskutku důsledně a životně kreslena, rovněž dcerka i »teta«, jež jí slouží za parlamentáře vůči svedené Hance, a kmotra téže — ostatní charaktery jsou jednak (synek flamendr a jeho Hanka) zlomené, jednak ve své dobrotě tak nevěrohodně hloupé (Mela, druhá dcerka paní Dulské), že nebudí sympatií.

Překlad vyvolává některé námitky, jednak tím, že fráze nejsou česky vystiženy, jednak že polské výrazy jsou českými stejně znějícími zastoupeny, jež však mají jiný význam (»uczciwy« je poctivý, nikoli uctivý, jak ostatně už smysl hovoru ukazuje, »złodziejski« není zlodějský (teta), nýbrž taškářský, šibalský, »mizerny« není mizerný, nýbrž špatně vypadající, »gotować« je vařiti, ne hotoviti, česky se říká »rychle«, ne čerstvo atd.). — V popředí hry stáli umělci: pí. Hübnerová, která vytvořila znamenitý typ paničky, jež snese všecko zlo, jen když nepůsobí veřejného pohoršení. Vedle ní především sluší býti jmenována záletná, ale světa znalá teta parlamentářka paní Laudové a do podrobností promyšlená chudá, ale chytrá kmotra Hančina paní Pštrosová. Pan Hašler byl ovšem v intencích autorky výstižný Zbyszko, paní Červená sehrála svou prohnanou a zkaženou v útlém už věku panenském dcerku paní Dulské výraznými rysy, i slečna Sedláčkova hleděla učiniti naivní Melu aspoň poněkud věrohodnější a měla teplé, jímavé akcenty ve své hře. Souhra byla hladká, bystrá, režie bezvadná. —nr—

SALOMÉ VE VINOHRADSKÉM DIVADLE. Jak známo, existují dvě takové krasavice. Mnozí sice myslí, že by bylo dost na jedné, ale jsou-li již zde, poznejme obě. Proslulý hudební čaroděj, Richard Strauss, je tvůrcem jedné a ta byla u nás provedena v německém divadle, druhou přivedl na svět mladý francouzský komponista A. Mariotte, a tu poznáme záhy v městském divadle na Vinohradech. Zajímavo je, že oba skladatelé, francouzský i německý, psali ji současně, aniž jeden o druhém věděl. Francouz byl dříve hotov, ale ještě si

netroufal a rozvažoval, když tu najednou z Němec přiletí zpráva o Straussově »Salomé«. To ovšem byla hrozná rána pro francouzského začátečníka na poli hudby dramatické — — Strauss získal si kromě toho včas výhradní právo na komposici Wildeovy aktovky pro sebe, kdežto francouzský skladatel na to ani nevzdechl. Ale mladý Mariotte nezmalomyslněl. Sebral svou partituru, zajel si do Berlína a předložil ji Straussovi s prosbou, aby mu dovolil uveřejnění a provozování hudby na Wildeova slova složené. A Strauss to beze všeho velkomyslně dovolil. Tak se dostala Mariottova »Salomé« na pařížské jeviště divadla »de la Gaité«, kdež byla poprvé provedena letos v dubnu s rozhodným úspěchem. Dává se stále a líbí se. +

»KRAKOV-LVOV-VARŠAVA-VĚLIČKA-ZAKOPANÉ-ČENSTOCHOVÁ« sluje průvodce Boh. Vavrouška, učitele na Král. Vinohradech, jejž vydalo nakladatelské družstvo Máje v Praze. Máme sice již slušnou řadu českých průvodců; ale cestujíce po slovanském severovýchodě, museli jsme až dosud spokojiti se příručkami ponejvíce německými (Varšava s Čenstochovou ani v něm. literatuře nebyly zastoupeny). Proto zajisté každý turista a přítel vzájemnosti slovanské, jenž vypraví se k návštěvě krajů polských (letos u příležitosti sjezdu slovanského učitelstva v Krakově, zájezdu Sokolstva do Polsky a oslavy vítězství polsko-slovanského nad německými křižáky u Grunwaldu) s povděkem sáhne k tomuto spisku. Autor ve spise svém i při stručnosti, jaká se na průvodci žádá, podává zevrubný výčet a popis všech památek uměleckých a historických uvedených měst. Po několika stručných dobrých pokynech praktických uvádí autor turistu do Krakova, starobylého sídla králů polských, seznamuje jej s jeho historií, národními slavnostmi a historicky zajímavým okolím, provádí jej světoznámými solnými doly věličskými, dává mu nahlédnouti do zátiší tatranského v Zakopaném a seznamuje jej s hlav. městem rak. Polska — Lvovem. Zmiňuje se i o dvou důležitých místech v ruském Polsku — historicky památné Jasné Hoře čenstochovské a Varšavě, té krásné »Paříži nad Vislou«. Velice pěkná jest úprava a tisk knihy, jejíž obálku zdobí silhouetta král. Wawelu. Řadu zdařilých illustrací doplňují velice jasné a přehledné plány Krakova a Lvova, provedené autorem. Sympatická knížka tato zasluhuje největšího rozšíření v našich kruzích turistických. Vlad. Slavětínský.

VÁCLAV JÍCHA V TOPIČOVĚ SALONĚ. První zprávy, zalétnuvši do Prahy z moravské Slovače o učiteli-samouku, měly trochu sensační příchuti. Roste prý tam kdesi ve Strážnici hotový mistr, krajinář vzácné rázovitosti. A lidé, kteří tak rádi provázejí dilettantismus posměškem, vrtěli hlavami. Jakoby se stalo ponejprv, že si talent sám prorazil cestu kamením všedního života a jakoby horská bystřina, nespoutaná, čirá a studená, nebyla unavenému poutníku vítanější, než líný tok regulovaného potoka. Nyní tedy představuje se nám učitel-umělec v Topičově saloně. Snad ty zvěsti příliš mnoho slibující, působí trochu ochlazení, neboť shledáváme se s umělcem sic pevného, hutného zrna, ale beze zvláštního svérázu. V čem však očekávání naše zklamáno nebylo, je řemeslná dovednost Jíchova. Jeho krajinky malovány jsou s energickou jistotou, širokými tahy štětce. Ani stopy po kolísání a neklidu, obzor umělcův je jasný, slunečný, přivádějící k platnosti především barvu v plné intensitě jejích valeurů. Jícha miluje přírodu láskou mužnou a silnou, bez mazlení a sladké sentimentality, objímá její zjevy širokým, vše zahrnujícím pohledem a maluje synthetické obrazy krajin, jak žijí v jeho duši, rozzářené, krásné samy o sobě, vzdušné, s nebem pokrytým lehýnkými oblaky, jaksi svátečně naladěné. Autor naučil se »milovat kameny, stromy, vodu, kvítka, oblaky a celou zemi, která nás živila — a musil se státi malířem«, jak praví v dopise správě salonu, a tuto lásku k přírodě v jednotlivostech i v souhrnu jeví každý tah jeho štětce, každý pohled jeho očí, jimž svou milenku laská, shledávaje na ní všechno krásné a dobré. Pěkně o tom vypravuje ve zmíněném dopise: »Narozen r. 1874 v Bystřici n. Pern., vyrostl v maličké vesničce na českomoravské vysočině. Kolem dokola samý les, u lesa trocha kamenitých políček, ošlehaných větrem a deštěm. Na políčkách buďto sníh anebo chudičká úroda, tak chudičká, že to někdy ani na nouzi nestačilo. Lidé zamyšlení a dobří. Naše rodina byla četná; otec byl učitelem a život těžký. My děti chodili jsme do lesa na dřevo, obdělávali kousek půdy a byli jsme vůbec více venku než doma.« Studoval v Brně a stal se učitelem. »Potom zavál mne osud sem na Slovácko. Máme tu rovinu s dalekými horizonty, severní svahy Karpat s vesničkami a vinohrádky a kopanice na druhém svahu s chudými políčky skoro jako u nás. Jenom slunce je tu žhavější a atmosféra barevnější. I zde jsem rád, ale každoročně přece vracím se navštívit staré svoje přátele: staleté buky a jedle na Žákově hoře — — —« Měl-li jaké pochybnosti, prožil-li nějaké duševní krise, je to všechno už v minulosti. Dnes klene se nad ním obloha plná světla, jímž zalívá všechny předměty, zapalujíc v nich plameny barevného záření. Snad ta »barevná atmosféra« Slovácka, o níž mluví, obráží se na Jíchově paletě, snad to žhavější slunce vyvolává jedinou náladu, která z akvarelů Jíchových dýše: radostnou náladu slunného červnového dne. A umění Jíchovo, mužné sic, ale nevýbojné, má síly dost, aby tuto radost z kvetoucího stromu, zelených luk a z modrého nebe vlilo i v duši divákovu. —R.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 39.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

EMIL PAUER:

K STĚŽNI PŘIVÁZANÝ.

»Mne k stěžni přivažte!« já prosil vřele,
když za noci se bouře přivalila —
Chci s čelem vzdorným, bez úzkosti hoře
naslouchat strašné melodii moře,
když sviští blesk a ječí vlna bílá.

A stalo se — mne k stěžni přivázali,
sám a sám stojím v středu bouře divé,
kol temná noc, jen nocí blesk se kmitá,
jak slupka koráb na vln bedrách lítá,
v tvář šlehají mi vlny lupu chtivé.

A roste bouř a hukot vln se vzmahá,
vše ozářeno stálým blesků šlehem,
tu vlna horou do mračen se tyčí,
tu vodní propast v dravé šelmy chtíči,
v ní šíleným se koráb řítí během.

Z té strašné hloubi zas jej vlna zvedá
a mračnům vstříc jak drobný lístek nese,
praská to v stěžních, rahna přetrhána,
kol stálý hukot — strašná moře hrana,
sten hrůzy poprv na mých rtech se třese.

Dál šílí bouř, vše v hrůzný chaos splývá,
vln hory, doly, nebem hnaná mračna,
jak tisíc hyen v strašné smrti křeči,
pod bičem vichru kol mne vlny ječí,
běl pěny chrlí každá tlama lačná.

Řve okean! Ó, hudba hrůzy, děsu!
dech její vzdor můj jako třtinu kácí —
Chtěl stát jsem hrdě — Marno! Je kdos Vyšší!
On pánem jest a v širé jeho říši
mé hrdé Já! se bídnou plevou ztrácí.

A děs mne jímá, volám: Slitování!
mé ruce k výši v téže pnou se chvíli,
ó nelkám sám, ty moje ruce prosí
za všechny ty, jež širá země nosí,
i hlouček těch, jež se mnou v lodi kvílí.

Ó, sám a sám tu za ně všechny stojím,
se zrakem bázně vytřeštěným v děsu,
před Ním, jenž hymnu strašlivé své moci
tu hrdý básní v mysterii noci
a vichrem metá moře do klávesu.

A Jemu, Pánu, Moci Svrchované,
já v bouři volám hlasem všeho lidu:
»Ó, nejsme lepší zašlých pokolení,
všech hříchů běs zub v našich nitrech cení,
slyš naše viny, našich duší bídu!

Ó, jsme tak krutí jak ti faraoni,
již v touze slávy zotročili davy,
z nás každý touží býti majestátem,
plát rabu slzou vykoupeným zlatem,
zřít kolem sebe pokořené hlavy.

Jsme otrokáři, lžem, že světlo nesem,
však bič jen, pouto v našich rukou svistí,
jen slovy dobří, barbaři jsme duší,
vždy volnost chcem, však pro cizí jsme hluší,
když smečkou šelem jdeme za kořistí.

Je na Tvém štítě: Nezabiješ! psáno,
však Kainovi my posud vyznávači,
v nás stále ještě krvelačná lvice.
Mřít! praví zákon a mrou statisíce,
jak bídná choutka, lichá sláva ráčí.

Ó, vrazi jsme! Jak druzi nejvěrnější
nám běsi vášní stále duší letí,
jich žhoucí dech v nás citů oltář ničí,
zab bratra, sestru! démon vášně křičí,
jsme vrazi otců, matek, žen i dětí.

Tys také, Pane, Nepokradeš! kázal,
však lup a krádež metou milionů.
Tys také volal: Nesesmilníš! k rodům,
však kdo z Tvých smilstva vyhýbá se hodům?
Sad cnosti plenit cílem lidských honů.

Ó, Jasný, Velký! Božství Přenesmírné!
že nebetyčná hora naší viny,
Tvých sterých chrámů pýcha, zlato, krása
jen prázdnou cetku našich citů hlásá,
v jich hlubinách jen lží se válí stíny.

V lži znamení náš celý život plyne,
jed pokrytectví naše rety třísní,
lží modlitba a lží je naše láska,
cit, přátelství jen nenávisti maska,
Já! naší modlou, naší denní písní!

Ó, bloudíme! Ó, posud lid Tvůj, Pane,
života mií nejkrásnější metu,
v bouř Tvého hněvu, v hymnus Tvojí síly
tu zpověď bídy ret můj Tobě kvílí,
ji lkají se mnou miliony retů.

Ó, slyš ji, Pane! Viz mé ruce bílé
v bouř Tvého hněvu prosebně se pnoucí!
Ty věčný Jsi! Ty zůstaneš! My zhynem!
Nás zdrtit můžeš jediným Svým kynem,
my bídní jsme, Tys Bůh a Všemohoucí!« —

Tak volal jsem a v tichém odevzdání
jsem sklopil zrak a čekal zkázy chvíli —
leč do dálek již litá bouř se hnala,
tu a tam hvězda mezi mraky vzplála,
zas pozvolna se vlny utišily.

Zmlk okean, jen tiše vlny lkaly,
dne bílé růže počínaly kvésti,
po krátké plavbě zjevila se Země,
jí vstříc jsem hněvně pozvédl své témě,
a k sídlům lidským zahrozil jsem pěstí! — —

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Arci, nezažila by s ním oněch opojných slastí, po kterých její ženská duše bezděčně se chvěla, ale i její mladá, bouřlivá léta už zmizela a cítila, že by se nemohla oddat vášnivým vzněctum s onou mladickou důvěřivostí jako sestra Ludva.

Proč však naň myslí? Je úředníkem a neopustí své místo. A kdyby i opustil, byla by to láska, která by ho k ní vedla? Chová se přátelsky, je jí nakloněn, ale nemiluje. Milující muž nedovedl by se opanovat jako on, dal by už na jevo ať přímo či nepřímo svůj zájem právě jako Mitura. Ten kdyby byl na místě Valouškově, potom by bylo vše jinak. Škoda, povzdychla si a svěsila smutně hlavu. Kdosi venku zahovořil a ona leknuvší se rychle od okna ustoupila a zavřela je. Snění ustoupilo jiným starostem. Šla se tiše podívat na sestru a vidouc, že spí, položila se také. —

Nával práce, který na ni nyní čekal, zatlačoval vše do pozadí. Sice tu a tam jako blesk prolétla její hlavou vzpomínka na Mituru i Valouška a zvlášť když večer sedala u lože sestřina, draly se jí staré myšlenky do hlavy. Ale už jim chyběla svěžest a unavené tělo nedovedlo se vzpružit a rozohnit. Ludvin stav stával se vždy povážlivějším. Nohy otékaly, srdce bylo vždy nepokojnější a dávky léku se musily zdvojnásobit. Lékař přicházel každodenně, poseděl, potěšil, ale o zdraví už nehovořil. Výraz Ludvin se měnil, její rysy stávaly se ostřejšími a oči jakoby uživáním jedu se rozšířily. Někdy se zděsila jejich velikých zornic, které jaksi cize a nepřátelsky se na ni upíraly.

»Přece mohl Mitura přijíti,« řekla jednou z nenadání. Mluvily před tím o čemsi lhostejném a Helena byla nenadálým jejím přáním zmatena.

»Napíšu mu, snad zapomněl,« slibovala ochotně.

»Nikoliv, nepiš. Jel by sem s nechutí a mně samotné by bylo v jeho přítomnosti úzko. Kdyby byl přijel sám, byla bych to považovala za důkaz jeho něžného soucitu. Vyhýbá se mi, protože se nechce setkati s tebou a to by mě trápilo, kdybych jemu nebo tobě rozpaků způsobila.«

»Nepřeješ-li si, nebudu psát, ačkoliv ho mohu omluvit. Tehdy mi ukazoval, co má práce. Přes to doufám, že sem přijede. Bude ho tu potřebí, aby nám poradil. Mám zase starost.«

»Proč si kalíš život? Nestojí za to několik let našeho života. Neokrádej se cizími starostmi o svůj klid. Nikdo tě nepotěší a budeš-li trpět, půjdou kolem tebe tvrdě a bez politování. Vidíš, nikdo mě nenavštíví, ačkoliv vědí, že jsem nemocna.«

»Nepřálas si, abych pověděla, že jsi vážně nemocna,« těšila ji Helena, cítíc dobře, co bolu a stezku bylo v té žalobě.

»Myslíš, že oni o tom nevědí? Nevidí mě venku choditi, lékař sem chodí, naší služební také nejsou němí, ale oni nemají citu. Kdyby potřebovali peněz, věděli by, že je máš a našli by příčinu, aby tě vyhledali. Nemocnou navštívit, to nic nevynáší. Lidé jsou sobečtí, přemýšlím, když jsem sama a všelicos mi napadne. A my, my jsme snad také sobečtí. Nevím. Ach, ošklivo je někdy na světě a nebýt té smrtelné hrůzy, těšila bych se, že se všeho zbavím. Nezapomeň, že nechci ležet ve stínu.«

Helena cítila, že ji hovory se sestrou rozčilují a že bezděky mnoho jejích řečí utkvívá na její duši a otravuje její rovnováhu. Její zdravá bytost bránila se tomuto ochromení vůbec a proto raději utíkala ven, kde slunce a příroda omlazovaly její rozbolavělé nitro. Často bez příčiny procházela poli a obcházejíc po mezích, vracela se unavena domů. —

Bylo čtrnáct dní od soudního líčení, když už pod večír šla domů. Nechtěla jít přes Koruň a čistá hladina rybníka ji jaksi vábila. Rozhodla se nejíti polními pěšinami z pole, ale zamířila k silnici, běžící po hrázi. Divoké slípky a roháči projížděli po rybníce s houfky mladých potomků a křičeli neunavně, jakoby čety vojska cvičili. Stromy na hrázi tichounce šelestily a roje komárů notovaly svou podivnou, zádumčivou píseň. Šla pomalu, dívajíc se k rybníku, na jehož opáčném konci krčily se břízské domky. Bílé husy jako tečky odrážely se od sytě zeleného trávníku a koupající se děti křičely jasnými, vysokými hlasy. Vysoká střecha jejího dvorce temnila se nad ostatní střechy a koruny stromů z její zahrady vykukovaly mezi domy. Vzpomněla si na Ludvu a únava duševní zvedala v ní odpor k návratu. Nebyla si ani vědoma, že v tu chvíli by jí byla zpráva o smrti sestřině poskytla úlevy. Byla už vyčerpána, smrt jí zlhostejněla a nic nového nečekala.

Pojednou dolétl k ní usedavý pláč. Zaleknutě se ohlédla a popošla na druhou stranu silnice, kde hráz padala dolů k lukám, vinoucím se kolem potoka. Byla to luka dolanského mlynáře, jehož mlýn asi dvě stě kroků odtud přitlačen byl ke hrázi. Jeho kola se točila a až sem zaléhal šum vody padající do tůně pod kola. U stromu rostoucího pod úrovní silnice na úbočí hráze seděla nějaká žena, prostovlasá, na boso ve střevíce obutá a zástěru zakrývala si tvář. A plakala. Bolestně, křečovitě zúžovala ramena a vrchní část jejího těla pohybovala se od zadu ku předu, jakoby svému pláči pomáhala. Helena se zastavila a okamžik váhala. Neviděla plačící do tváře a chtěla ji minouti. Ale její pláč byl tolik žalujplný, že nemohla odejít.

»Co je vám, co se vám stalo, proč pláčete?« ptala se soucitně a sestoupila s hráze.

Místo odpovědi pláč se zvýšil; zaúpěla zoufale a hlavu na kolena položila.

»Nebojte se, nechci vám ublížit, snad bych vám mohla pomoci,« domlouvala, kladouc ruku na její světlé vlasy, ve kterých byly stopy mouky. Zvláštní myšlenka prolétla hlavou Heleninou. Nechtěla zprvu věřit, zarazila se a tázavě se ohlédla po mlýnu. Tam nebylo nikoho viděti. I silnice byla prázdná. Zde za rybníkem nebyla selská pole a kdo po silnici jel obyčejně mířil ke vzdálenému městu sousedního okresu. Podivná úzkost sevřela srdce Helenino, když stála u plačící, jež neodpovídala na její domluvy.

»Nemůžete zde zůstat,« řekla konečně odhodlaně a vzavší ji za ruku, snažila se pozvednout její hlavu. »Bude brzy soumrak a kdyby šel kolem nějaký špatný člověk, co si o vás pomyslí.«

»Nechte mne, nechte, ať se stane se mnou cokoli,« štkala a pozvednuvši hlavu, snažila se ruku vyprostiti z ruky Heleniny. »Proč jsem na světě? Proč jsem už do rybníka neskočila?«

»Mlynářka,« prolétlo hlavou Heleninou, a jakási hrůza jí zachvěla. Ano, teď si pamatuje její rysy, když ji o divadelním představení viděla, slaboučkou, zmatenou a ostýchavou v průvodu mlynáře a poručníka. Čtrnáct dní je vdána a už mluví o skoku do rybníka. Co se jí stalo? Jaká hrozná událost rozvrátila mladé manželství? Je snad nemocná, hysterická, nebo už mlynář s matkou začali dle svého způsobu řídit domácnost. Soustrast její stala se ještě opravdovější. Sklonila se k ní a vzala jí přes její bránění za obě ruce.

»Pamatujete se na mne?« ptala se srdečně. »Jsem z městečka a viděla jsem vás o divadle. Poznala jsem vás hned. Nebojte se mne, nejsem zlá a nechci, abyste mi něco povídala. Až se upokojíte, odejdu.«

»Až se upokojím? To nebude nikdy. Do pekla jsem se dostala a trpím. Bože, nikdo na světě neuvěří, jak trpím. To nejsou lidé to jsou lití ďáblové a ubíjejí mne. Smrt si musím udělat, není od nich vysvobození a čím dříve, tím lépe.«

Ruce přitiskla k hlavě a celá se třásla jako v zimnici.

»Což nemáte domova, abyste odešla ke svým?«

»Domova? Nikoho nemám, domova nemám. Rodiče mi umřeli a poručník mne prodal sem.

Dělili se o mé věno, rozchvátili, co jsem měla a teď se o to soudí. A protože mne poručník okradl, protože muž nedostal, co měl, vyhání mne, nadává mi a hrozí mi, že mne zabije. A on je ještě tisíckrát lepší než jeho matka. Ta, ach, Bože, ta mne jistě zabije, věřte mi, že mne zabije.«

Kdosi šel po hrázi a Helena mimoděk se postavila tak, aby mlynářku vidět nebylo. Byl to nějaký dělník, který lhostejně přešel, všímnuv si letmo žen, kterým do tváře neviděl.

»Pojďte, projdeme se někde v polích a poradím vám,« vybízela Helena vlídně, berouc ji za ruku. »Zde nemůžete zůstat a na zoufání jste příliš mladá. Jsou ještě jiné prostředky, jakými si pomoci, než smrt. Nelitovali by vás, přejí si, abyste ustoupila a aby se mohli vaším majetkem obohatit. Pojďte, vždyť přece vidíte, že nejsem vaší nepřítelkyní.«

»Co mi bude všechno platno?« úpěla, podávajíc se jejímu vedení a těžce vyšla na hráz. Lehynká halenka kryla její dětsky útlé tělo a krátká sukně sahala jí na kotníky. Byla jako malé děvčátko vedle Heleny, jež ji držela za třesoucí se ruku.

»Bude vám platno, nářkem si, nepolepšíte. Pojďte tamhle na polní cestu, nikdo nás nevidí a někde si sedneme za obilí, aby vás hned nenašli. I já nemám otce a matka moje už je stará, vím tedy, co to je být bez ochrany.«

(Pokračování.)

Doc. Dr. D. PANÝREK:

NEMOCNÍ V DIVADLE.

(Dokončení.)

Obyčejně se soudí v kruzích nezasvěcených, že lékař v divadle obyčejně sedí jen jako divák, že zřídka kdy se něco přihodí, co lékařské pomoci vyžadovalo. Kdo však uváží, že mimo herce a jejich výkon často nebezpečný (souboje, srážky, skoky a tance, mizení v propadlech atd.) působí za kulisami veliký počet dělníků, v mezidějstvích upravováním scény a odklízením kulis atd., světelnými efekty zaměstnaných a dále, že pod jevištěm pracují mohutné stroje dynamoelektrické, které vyžadují stálé obsluhy, že zkrátka divadlo samo vyžaduje přítomnosti velikého počtu osob, jenž nejednou dosahuje čísla několika set, kdo dále uváží, že v hledišti je přítomno několik tisíc osob, představí si snadno, že divadlo samo v době představení representuje l i d n a t é m ě s t o s několika tisíci obyvatelů i nebude mu podivno, že při některém představení je lékař v divadle volán ku pomoci několikráte. Tu se někdo spálil tak zv. krátkým spojením elektrického proudu, tu zas jinému spadla kulisa na hlavu a způsobila mu pohmožděnou ránu ve vlasaté části hlavy a hned zase baletka zakopnuvši o kus trávníku upadne a podvrtne si nohu nebo některá umělkyně, která s napjetím všech sil do divadla došla, aby představení umožnila, náhle nemůže dále a jde o to aspoň tak ji uleviti, aby mohla svoji úlohu dohráti a představení aby se ukončilo. Tu si divadelní lékaři nastřádají summu zcela zvláštních zkušeností, jichž nemá jiný lékař, a naučí se nalézati léky, jež aspoň dočasně vzpruží umělce.

* * *

Neběží nám však o nemocné mezi divadelníky, nýbrž mezi obecenstvem.

Leckdo cítí se již dříve nevolným nežli do divadla zašel. Ale přeceňuje své síly nebo podceňuje chorobu a myslí, že mu bude dobře. Zakoupiv si lístek a těše se na představení, nerad by se připravil o požitek. Octne se přes churavost svoji v divadle, kde, v dusnu a horku hlediště chorobný stav jeho se zhorší, takže třeba mezi jednáním musí vyhledávati okamžitou pomoc lékařskou.

Takové stavy bývají náhlá skleslost, zvracení, krvácení z nosu, mdloby, křeče a podobné stavy.

Jako ve škole za letních dnů náhle kdosi klesne ve mdlobách — bývají to obyčejně špatně živení, chudokrevní hoši — tak i v divadle chudokrevnost častěji mdloby způsobuje. Z vážnějších příčin mdlob sluší uvésti padoucnici — jenom se divím, jak může člověk, jenž podle zvláštní předzvěsti — zove se aura — ví, že záchvat přijde, jíti do divadla. Ovšem všichni nemocní tací nemají aury nebo se dostaví později, před záchvatem samým. Takových záchvatů padoucnice zažil jsem už mnoho v divadle. Obyčejně se chorý odnese ven na couloir, položí se na divan nějaký nebo dopraven bývá do divadelní lékárny, kde se ponechá, až se probéře, načež nejlépe s průvodem známého propustí se domů. Také hysterické křeče mohou se v divadle dostaviti, zvláště při ději mohutně myslí diváctva otřásajícím. Všelijaké bolesti, žaludeční a střevní »křeče« nejsou u divadelního obecenstva vzácností a divadelní lékárna má už pro ně v zásobě příslušné léky.

Obyčejně zotaví se po některých kapkách pacient více méně rychle, opustí divadelní lékárnu, jež slouží také za ordinační místnost divadelního lékaře, a vrací se do divadla, což neschvalujeme, nebo ve společnosti ženy, sestry, muže, bratra nebo jiných příbuzných či přítele odchází domů, jsa aspoň pro nejbližší dobu zajištěn před nebezpečím, s tím návodem lékaře, aby doma ulehl, a třeba-li bude, rychle povolal si lékaře.

Výjimečně zažije se i některý případ vzácnější, některá otrava, zvláště lihem, která teprve v divadle počne působiti a vyvodí známé ono hluboké bezvědomí prudké otravy alkoholem, jež se podobá mrtvici jak vejce vejci, lišíc se od ní jen tím, že nejčastěji přejde, kdežto mrtvice nikoli. Divím se, že nejsou mrtvice*) v divadle častější, jakož vůbec náhlá smrt je vzácností.

Nepamatuji se, že bych byl v posledním desetiletí takový případ v divadle viděl neb o něm v novinách četl, ačkoli myslitelný jest. Zvláštní rozčilení v divadle způsobené dějem, nepohodlné mnohdy pro některého otylého neb staršího člověka, atitudy při sezení neb stání znamenají příležitostnou okolnost, jež by mohla dlouho připravovanou katastrofu přivoditi.

Z novin je mi znám případ (na podrobnosti se již nepamatuji) porodu v divadle. To byl asi krajně nejmladší návštěvník divadla, jenž v onom případu v hledišti na svět přišel.

* * *

Z drobných těchto zkušeností vyplývá nejedno poučení pro návštěvníka divadla. Takové náhlé onemocnění v divadle není událost ani pro postiženého, jenž je najednou předmětem obecné pozornosti a příčinou živého vzrušení, ani pro svědky výjevu nikterak příjemná.

Mnohého rozčilí výjev, který si, jsa neodborník, líčí třebas závažnější, nežli je ve skutečnosti, do té míry, že nemůže ani děj klidně sledovati. Stále myslí na onemocnělého, co s ním je, jak to s ním dopadne, umře-li, takže účel, za kterým do divadla se odebere, dosažen nebyl. Někdo raději odchází, je-li tak citlivý, z divadla a myslí pak na příběh několik dnů.

Nemocný sám, zvláště je-li to žena, nebo běží-li o onemocnění dosud tajené a je-li nemocný znám veřejnosti, teprve trpce nese nemilé indisposice. Tak bývá při záchvatech padoucnice, nemoci, kterou většinou lidé jí stižení, snaží se zatajiti.

Proto jistě za rozumný bude uznán pokyn, aby každý, kdo cítí se churavým, raději do divadla nešel, lístek přenechal nebo daroval někomu — z ohledu na sebe a na jiné. Zůstane-li doma, v pohodlném lůžku, snad ani k tak znepokojivým stavům nedojde. V rodinách, které jsou předplaceny, může vždy za ochuravělého poslán býti někdo jiný.

Jinak je tomu při nepředvídatelných poruchách, když člověk docela zdravý v divadle náhle onemocní. I tu však často jde o stavy chorobné vleklé, na př. srdeční vadu, o níž nemocný ví. Takový člověk dobře učiní, bude-li míti s sebou v divadle osvědčený svůj lék, srdeční kapky lékařem jemu předepsané, jež by, kdyby náhle se dostavily obtíže, bušení srdce, dušnost atd., užil. Vždy vzbudí tím menší vzrušení, nežli kdyby vážná porucha učinila odstranění jeho s hlediště nezbytným.

Není tedy divadlo a nemocný spřežkou pojmů tak násilnou, jak se někomu na první pohled zdálo.

*) Pamatuji si z dlouholeté prakse na jeden případ nastavší po představení u sluhy, jenž nalezen v bezvědomí chroptící v zákulisí.

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Část šestá.

NA ZÁMKU.

Pouze z vypravování Martina znal Sylvan zámeček baronky Tamonové. Odhadovala k němu na dobré tři hodiny cesty, ale pomýšlela patrně dlouhou a pohodlnou silnici, která se klikatila ve velikých záhybech a stále měla dost času přiblížit se cíli. Postranními cestami a pěšinami lesními bylo však možno tutéž cestu zkrátiti skoro na polovic.

Zámeček sám byl v slohu pozdní renaissance, ale původní jeho styl znešvařen byl novými přístavbami, které sice zakalily jednolitou jeho krásu, ale za to nahradily ji štědře malebnou groteskností.

V hlubokém údolí se všech stran obklopeném lesy, leželo sídlo mladé baronky Tamonové, a zbloudilý chodec, který náhle stanul před kotli-

nou, musil býti radostně překvapen svěží krásou neočekávaného obrazu, který se mu odtud naskytl.

Olemován se tří stran nádherným parkem, bílý zámeček svítil již z daleka svými věžemi a cimbuřími.

Prastará alej stříbrných olší vedla k němu z východní strany, z níž byl také nejpohodlnější vjezd.

Na vysoké bráně kovový znak stálých držitelů zachycoval oslnivé paprsky a zářil nad vchodem jako přívětivá veliká hvězda.

Útlá bříza na nejvyšší věži kývala se za teplých měsíců volně a majestátně jako zelený prapor na bílé žerdi — znamení radostného a bujného života, který vřel tak často v nádherných zámeckých komnatách.

Jeho nynější majitelka paní baronka Tamonová provdána byla ve svých 15. letech za starého šlechtice, který necelý rok po svatbě přišel v souboji o život. V zasvěcených kruzích vypravovali si, že padl rukou mladého hraběte Rovenského, jehož rozsáhlé statky sousedily, a jehož srdce zaplálo příliš odvážně k mladičké paní baronově.

Uprostřed rozkošného, červnového jitra na malé mýtině nedaleko zámku, třeskla krátká úsečná rána a paní Tamonová byla opět svobodna.

Netruchlila dlouho, neboť nebylo v ní nikdy více odvahy k životu, než právě v těch dnech, kdy halila své žádostivé tělo do mlčenlivé barvy truchlících. Mladý hrabě také všemožně se přičiňoval, aby její žal netížil ji příliš zbytečně. Důvěrný hnědý salonek, který byl plný něžného míšenského porculánu, vyslechl proto v těch dobách asi tak mnohé laskající slovo a viděl tak mnohé útěchu skytající objetí.

Rovenský, který byl ženat s paní, jež nikdy nebyla zdráva, nyní dvojnásob pociťoval tíži svého rozklíněného osudu. Leč baronce právě tato okolnost byla zvláště příjemna.

Netoužila znovu se upoutat. Chtěla žít volně a rozjařeně, píti ze všech číší, které jí podávaly neviditelné ruce služebníků osudu. A třeba některá z nich naplněna byla jedem, který prolne žhavými plameny všechny cévy, mladá ohnivá žena sáhla po ní stejně dychtivě jako po těch, na jichž dnech tajily se perly.

Otevřela svůj zámek urozené a rozmařilé společnosti, jíž byla vždy štědrou hostitelkou a očarovala všechny svým opojným půvabem a nezkrocenou žhavostí rozkvetlé své mladosti.

Mohla mít každého měsíce třináct nových milenců, ale spokojila se zcela s jediným Rovenským, který ji znal od dětství a s nímž skoro vyrostla.

Jeho paní jen zřídka účastnila se hlučných zámeckých slavností. Byla to tichá, skromná žena, nikomu se nevtírající a nedožadující se žádné zvláštní příchylnosti. Přesvědčena, že nemůže vyhověti svému muži, který byl zdravý, smělý a dobrodružný, zřekla se již dávno všech svých nároků na jeho pozornosti.

Dva roky tak uplynuly, v nichž na zámku baronky Tamonové slavnost střídala radovánky a bujnost nezkroceného mládí kypěla štědrými proudy.

Ale posléze i tento horečný vzruch znechutil se mladé baronce. Zemdlely dojmy často opakované, znudil ji milenec příliš spokojený svým štěstím.

Zatoužila po nových silných dojmech, po zvláštních citech a neočekávaných vřeních srdce rozvášněného. Její touha zůstávala však dlouho nevyslyšena a nezkojena. Popuzena nebezpečně vyžilostí svého okolí, žíznivá žena uchýlila se do samoty, podnikajíc časem pouze dlouhé a divoké vyjížďky na svém bílém oři s hřívou vláčnou a hedvábnou. Alespoň tak snažila se poněkud vybíti svoji vášeň, ač s nevalným úspěchem. Toužila letět o závod s dychtivostí svého srdce, ale ono stále předbíhalo její žádostivost a štvalo zanícenou s místa na místo. Oddala se posléze štvavým honbám, při nichž krutě a lhostejně ubíjela vysílenou zvěř. Ale dobrodružství, po němž toužila tak mocně, nezažila ani na těchto cestách divokých a nebezpečných. Teprve setkání se Sylvanem přiblížilo ji poněkud cíli. Pochopovala, že našla konečně někoho, s nímž bude možno do vysílení bojovati o každý pohled, o každé objetí. Zalíbil se jí od prvního okamžiku.

Vyzvala ho proto, aby přišel na zámek. Spoléhala na svůj půvab, na nezvyklost nového okolí a na sílu své vášnivosti.

Po devět nocí ho očekávala bdíc.

Nepřišel.

Tři měsíce skoro popřála mu další lhůty, v nichž bylo možno přijati vše, co mohla nabídnouti.

Nepřišel a nepřijal.

Rozezlena, usmyslila si přinutiti ho k rozhodnutí.

Přišla si sama pro něj a zvítězila.

Nyní šel klidně, beze slova vedle jejího koně, tak jako pták, který táhne za jarní vůní, tak jako lidská duše, jež potácí se za klamným fantomem blažené illuse — — — — — — — —

* * *

Klid Sylvanův byl však této chvíle také jen zdánlivý. V nitru vřelo mu divoce a nespoutaně. Jeho myšlenky vířily v závratné rychlosti, ale on nebyl schopen zachytiti ani jediné

z nich, a tento mučivý nezdolatelný boj svědomí, rozumu a vášně spaloval všechny jeho síly, ničil veškeru jeho odhodlanost. Několikráte tímto vírem mihnul se obraz Martin, a tu vždy Sylvan připadal si jako zločinec při vzpomínce, že ji opouští v hodinách tak rozhodujících a vážných. Zdálo se mu, že musí prchnout, hlavu kdesi o skkály si roztříštit, srdce vyrvati z ňader bouřících. Ale dalek všeho opravdového odhodlání, a podléhaje stále opojněji nějakému nezvyklému kouzlu, šel stále krok za krokem vedle ušlechtilého krásného zvířete, které s takovou hrdostí neslo půvabnou svou velitelku.

Mladá žena ni Sylvan nepronesli dosud jediného slova a pouze pozvolný cval s těžkým krokem rozléhal se zatlumenou ozvěnou v ohromném tichu lesním.

Na nebi jakoby stále ještě přibývalo hvězd. Nyní již i měsíc nad obzor se vyhoupl, brokátový, narůžovělý při okrajích, aby jemně stříbrným světlem polil sněžné plochy a nechal všemu kolem rozlesknouti se nevídanou pohádkovou nádherou.

Cesta, po níž jezdkyně i chodec se ubírali, zmizela skoro pod stříbrotřpytným tímto příkrovem, ale zvíře klusalo po ní zcela bezpečně a jistě.

Les řidnul zvolna a bylo patrno, že cíl je na blízku. Konečně rozhrnula se bílá opona zasněžených větví a udiveným zrakům Sylvanovým zjevila se čarokrásná podívaná na stříbrné údolí, skropené měsíčným světlem, v jehož středu osvětlená okna zámečku planula jako oči půlnočního démona.

Skutečně také odbývala se oné noci na zámku slavnost na počest hraběte Rovenského, který obdržel právě vysoké místo v diplomatickém sboru a měl počátkem jara úřad svůj nastoupiti.

Slavnost byla opravdu velkolepá, ale mladou baronku nedovedl ani tento šumný kvas udržeti již při dobrém rozmaru. Hrabě Rovenský marně snažil se zlepšiti její náladu a sliboval pevně přijeti alespoň jednou za měsíc z Vídně, domnívaje se pošetile, že pouze jeho odchod je příčinou baroničiny vzrušenosti..

Ale mladá paní opustila náhle veselou společnost, a jen po svém sekretáři vzkázala rozjařenému panstvu, aby ji prominulo, že pro zemdlenost nemůže pro dnešek již účastniti se hodovního veselí. (Pokračování.)

FEUILLETON.

„MŮJ PÁMBÍČEK“.

Přiletělo psaníčko z Mladé Boleslavě, od brány do Pojizerského ráje, kde prý nejen příroda, ale lidé jsou lepší než jinde. Člověku se zdá, že i to poštovní razítko je jiné, sympatičtější, než na jiných dopisech. Co pak asi, kdo mně píše z Mladé Boleslavě, na kterou mám tolik krásných, tolik drahých vzpomínek, ač jsem tam neměl jako student nikterak na růžích ustláno. Zle, tuze zle dařilo se mi tam právě v letech, kdy si jinošství připíná bujnější křídla. Nastanou leta, kdy možno všechno povědět, všechno prozradit. Měli jsme přísného ředitele... je už na pravdě boží, a jistě mu byl už dávno tento »hřích« prominut. Zjistila se jednoho dne hrůzostrašná, příšerná věc... septimáni prý docházejí do hospody a vracívají se až po půlnoci domů.

V každé pšenici je koukol. Ve zlatém, dozrávajícím láně mladoboleslavské septimánské úrody bylo několik takových bobulí s černými zrníčky, a tento plevel vzal si náš milý, do opravdy nezapomenutelný pan ředitel na mušku. Sedíme jednou s večera u Macounů, krásně se bavíme, smějeme se . . . a v tom rázem jsme ztichli, zbledli jsme a zachvěli se, jakoby puma mezi nás byla hozena. Ve dveřích se objevil přízrak... náš ředitel! Co následovalo, snadno si každý domyslí. Gymnasiální soudy z tehdejší doby slynou svou krutostí.

Vyšli jsme z karceru a dobře jsme si zapamatovali, čím nám pohrozil ředitel. »Nachytámli vás někde ještě jednou... letíte všichni z ústavu.« Pan ředitel míval někdy zálibu v takových lidových, drastických obratech. Rozumí se samo sebou, že jsme se postarali o to, aby nás už nenachytal. Pod večer zaskočili jsme si ke kamarádovi Pacnerovi na podloubí. Tam pekařilo několik chasníků, kteří nám ochotně zapůjčili svoje zamoučněné mundury, připevnili jsme si na bradu falešný vous, pořídili si dýmku . . . a hajdy do hospody k Macounovům.

Sedíme, bavíme, smějeme se... dvéře se otevrou... pan ředitel tady. Byla toho večera egyptská tma, a proto si vzal na cestu lucerničku. Zdálo se nám, jakoby byl trochu sklamán... byl svatosvatě přesvědčen, že nás tam nachytá zas. Inu ovšem . . . Nemýlil se . . . ale kde mu mohlo napadnout, že tu nesedí pět pekařských umoučněnců, nýbrž pět »prašivých ovcí«, jinak docela slušné septimy.

Neříkalo se nadarmo o našem řediteli, že je chytrý jako četník. Hledal nás po celém městě, ale nenašel. Věděl, že za tím vězí nějaký úskok. Poněvadž byl, když ne chytřejší, tedy rozhodně vytrvalejší než my, vyzrál na nás i tentokráte.

Moji bratři Arthur, Alfred a Jindřich, kteří se mnou studovali na gymnasiu, seděli kolem stolu a pilně studovali. Bylo půl desáté večer. Najednou někdo zaklepá. Vejde muž a zeptá se inkvisitorským hlasem:

Kde je Rudolf?

Hrůza jimi zalomcovala, když poznali v nočním návštěvníku — pana ředitele. Byli překvapeni, byli tak ohromeni, že ztratili řeč nadobro. Něco zakoktali, ale to bylo tím horší pro mne. Na štěstí nenapadlo milému našemu řediteli, aby se posadil a na mne počkal. To by se byl tenkrát načekal . . . vrátil jsem se domů asi ke druhé hodině.

Teď byla dobrá rada drahá! Hoši, kamarádi septimáni, měli všelijaké exotické nápady. Nejlépe prý by bylo, položit cosi do postele, něco jako figurinu, vycpaného panáka. Nápad bizarní, pravda . . . ale kdo ručí za to, že pan ředitel nepůjde až k posteli a že »panáka« nezatahá za vlasy, neprobudí. Takové naivní lsti sedne na lep policajt, třeba i četník . . . ale nikdy náš ředitel, jenž neměl rád polovičatého díla.

Nezbylo jiného, než čekat doma do té chvíle, až bude dům zavřen.

Byly to těžké doby, byly tím bolestnější, poněvadž jsme před příchodem tohoto ředitele měli, bohužel, jenom krátký čas, docela jiného představeného. Zlatý, milý, hodný pán. Pomník mu nepostavili . . . ale za to ho má v srdcích studentů. A když už jsem v tomto vzpomínání, povím honem příbuznou episodku, která je pádným dokumentem, že není člověk jako člověk, že není ředitel jako ředitel.

Bydlil jsem ve starém domě naproti klášteru, kde bydlil prozatímní správce gymnasia, nezapomenutelné paměti P. Hradilík. Pět a dvacet let tomu, co jsem ho viděl naposledy — a pořád ho živě vidím před sebou. Byl statný, vysoký, ramenatý, měl krásnou, výraznou, ušlechtilou hlavu. Byl tak mužně krásný, že se o něm celé legendy vypravovaly. Oči jsem na něm mohl nechat, když jsem jednu z nich slyšel a druhého dne ráno při matematice se na něho zadíval. To by byla figura do románu . . . myslil jsem si . . . a díval jsem se na něho tak upřeně, že ho to až do rozpaků přivedlo.

Starý Bečvářovský dům byl jako pevnost. Zapomněl jsem jednou klíč od domu. Zvoním, zvoním, chraplavý zvonek vyzvání jako na poplach . . . ale nikdo nepřichází otevřít.

V tom slyším známý hlas . . . hlas doktora Hradilíka, volající na mne z klášterního okna:

»Člověče . . . přestaňte už jednou s tím zvoněním . . . rád bych se vyspal a mnoho času už mně k tomu nezbývá. Co pak si nedovedete pomoci? Přelezte zeď, a bude nám oběma pomoženo!«

Ráno byla matematika. Dr. Hradilík vejde, záhadně se usměje, pohladí si svůj zlatý, třpytivý vous, podívá se na mne, a řekne: »Pan ředitel je na chodbě . . . máte vyjít ven.«

Vytřeštil jsem na něho oči. Pro umučenou hodinu . . . snad se naposledy dr. Hradilík nezapomněl a noční scénu sám nevyzradil?«

Do dnes se za to hanbím, že jsem tomuto vzácnému muži křivdil.

Ředitel mne interpeloval k vůli docela jiné záležitosti. Měl s námi do opravdy kříž . . . nebylo takřka dne, aby s námi neměl nějaké řízení.

Na tohle všechno jsem si vzpomněl, když jsem otevřel psaní s poštovním razítkem mladoboleslavským. Psali mi abiturienti, abych jim napsal proslov k akademii. Což je o proslov! Vezme se papír, inkoust a péro . . . a za hodinku je proslov jako kytka. Ale už dávno jsem v tomto oboru nepracoval . . . studánka s poetickou troškou dávno vyschla a nadobro zarostla. Nepošlu přece mladoboleslavským abiturientům dílo, jež na hony daleko se prozradí jako výrobek nekováře. Těm se musí vyhovět docela jinak . . . těm by měl napsat proslov pravý, skutečný mistr, Jaroslav Vrchlický nebo Adolf Heyduk.

Psal jsem pootavskému slavíkovi, psal jsem dopis důtklivý, psal jsem prosbu snažnou, provroucněnou . . . že bych rád měl za sebe substituta s královskou korunou, že bych na to byl nesmírně hrd, kdyby za mne k mým krajanům promluvil poeta natus, poeta coronatus!

Za týden měli abiturienti proslov v ruce . . .

Když jsem jim ho posílal, na doby, kdy jsme my abiturientovali, jsem vzpomínal, a je přirozeno, že přihlásila se vzpomínka na druhou studánku, která nezaschla, která nezarostla.

Však už je na čase, abych se vrátil k tomu, co jsem vlastně říci chtěl . . . »Můj Pámbíček!« Jako Boží mučka, samotinký, osiřelý tu stojí a čeká, až mu poctu vzdám, až se u něho zastavím a svoji jubilejní modlitbičku přeříkám.

Bylo v Máji, maturita, tenkrát ještě Rubikon, vystrkovala svoje kostnaté ruce a chňapala po obětech. S kamarádem Kamilem Hirschem knihu jsme popadli a putovali s ní do přírody. Vyšli jsme do polí, knihu jsme zastrčili do zvětralého zdiva altánu, a jako ptáci jsme si vyletěli na meze. Šli jsme, a duše naše

si zpívaly, srdce si potikávalo radostně a blaženě jako skřivan ve hnízdečku. Zapomněli jsme na všechno na světě... na maturitu, na professory, na ředitele především. Toulali jsme se tou zelenou, vonící záplavou, mořem obilí, mořem květů, jež se valilo krajem nesmírnou, gigantickou vlnou.

Ani jsme nevěděli, a octli jsme se pod Kosmonosy. Vylezli jsme na starou, mohutnou zeď, a dívali se do zpustlého parku, v němž trouchnivěly staleté kmeny a v němž pučelo a praskalo miliony poupat. Seděli jsme tu celou hodinu a poslouchali ptáky, kteří koupali se v záplavě bezu, v jehož vůni štěstím omámené samičky za jásavé písně svých obdivovatelů hnízdečku svěřovaly tajemství svého početí.

Podél zdi stoupali jsme nahoru. Viděli jsme starou, rozlehlou budovu, která nám připadala jako kvočna, sedící na vejcích, a bádali, co as znamená nápis: Horas non numero nisi serenas. Poprvé jsme se tu octli a tušení jsme neměli, že stojíme před tak zvaným »starým domem« kosmonoského ústavu pro choromyslné. Za zamřížovanými okny zahlédli jsme divné, záhadné obličeje.

Uhodli jsme rázem všechno. To je tedy blázinec. Horas non numero nisi serenas! Sluneční hodiny tu kdysi bývaly... Zbyl po nich na památku jenom nápis. A zase se hodí na to stavení! Jenom jasné, jenom světlé okamžiky jsou jejich životem... jsou hvězdičkou, jsou světýlkem ve tmách hrozného, strašlivého života.

Jdou, běží vedle sebe jako linky v písánce aleje, dvoje řady krásných, košatých stromů. Nahoře je kostel, v levo vysoká, dlouhá mříž. Kráčíme alejí, nemluvíme a úkradem díváme se po těch zamřížovaných oknech, za nimiž stojí lidé vyjevených očí, zvláštní, podivní lidé, jejichž »sluneční hodiny« pohasly. Všechno zůstalo, jak bylo... jenom slunce k nim nemůže, hradba, vysoká a silná, mu brání, aby zázrak mohlo vytvořit, aby poupata, aby květy mohlo probudit k životu.

A proto stojí psáno nad hlavami zajatců: Horas non numero nisi serenas! Divné, zvláštní sluneční hodiny! Jsou jako lebka, v níž hluboké důlky hlásají, jaký život, jaká nádherná krása v nich sídlívala.

Dojmy, dusné a teskné, jdou za námi jako stín.

V tom cosi zasvítilo v aleji proti nám, zamodralo se jako bez, jako obloha. Proti nám vznáší se dívčí zjev... v tu chvíli jsme rázem zapomněli na smutné, zoufalé hlavy za mřížemi. Stojíme jako u vyjevení. Panenka byla celičká jako poupě. Bylo na ní vše, co panenství hlásá... rosa, modro ovoce, ranní mlha, první svit hvězdičky, první ptačí trilek. Zjevila se před námi jako v pohádce. Byla celičká modrá, jako zvonek, jako nebe, jako pomněnka. Jenom pod kloboukem byl jiný květ... do růžova nadechnutý, svěží, čerstvý, jako jitro. Nesla dvě chromné kytice bezu, a když přišla k nám, zavadila o nás naivně zvědavým, udiveným pohledem.

Hledíme na ni, na náruč bezu... a těžko povědět, co mladé touhy v nás v tu chvíli kypělo. Něco chtěl člověk z toho zjevu mít, uchvátit. A prostořeká ústa vyhrkla:

»Dejte nám, prosíme, větvičku bezu... krásná Pomněnko!«

Zasmála se, a dva stonky konvalinek vykvetly a zasvítily jako alabastrové kuličky.

»Tu máte,« řekla a podala jednu kytici mně.. »tu máte,« zvolala s roztomilou variací, a podala druhou kytici Kamilovi.

Nikdy jsme se před tím neviděli, a najednou jsme s ní mluvili a šli vedle ní nahoru. Nevíme, kam jde, kdo je... jdeme vedle ní, posloucháme její řeč, a zdá se nám, že slyšíme nejkrásnější zpěv, díváme se na ni, a jsme čím dál tím zaraženější...

Tolik krásy na jednom poupěti, tolik půvabu jsme ještě nikde a nikdy neviděli.

Neznámá zastaví se u mřížových vrat.

»Je-li libo... pojďte dál... do naší zahrady,« zve a při tom konvalinkami svítí jako lampičkami. Jdeme, nevíme kam, nevíme ke komu. Jde s námi, vznáší se jako květ, a my jdeme jako začarovaní. Vidíme na pravo dlouhou, vysokou budovu, všude mříže, za mřížemi zase ty divné, zoufalé hlavy.

»Kde jsme vlastně, slečno Pomněnko?« ptám se pln úžasu.

Zastavila se, a smích uletěl s jejích rtů.

»Vy nevíte, kde jste? To není možné. Nevíte-li, přece aspoň tušíte...«

Ohlížíme se kolem sebe a teprve nyní jsme se rozpomenuli, vzpamatovali se.

Pomněnka pokynula starému, bílému muži, jenž stál u mříže a modlil se.

»To je náš Pámbíček,« představovala nám ho.

Pomněnka nás všude provedla, mnoho krásného, mnoho smutného nám napovídala o lidech, kolem nichž poletovala jako motýlek. Všichni ji znali a všichni ji měli rádi. Na každém obličeji, v každém oku cos zasvítilo, když promluvila milounké, srdečné slovo. Stařence, vetché jako víšek, dala hubičku na čelo, zatancovala kolem ní jako vnouče kolem babičky, a slíbila, že nezapomene, že ještě dnes slíbené přinese...

Zapadalo slunce, když jsme vycházeli z ústavní brány... s bezem v ruce, s Pomněnkou

v duši, s Pomněnkou v srdci. Jdeme, jdeme, ale divná věc, pořád jsme na jednom místě. Jako ty mušky kolem lampy, pořád jsme se točili kolem toho modrého plamínku... Byl už večer, hvězdy na nebi, klekání odzvonilo... a my pořád ještě v alejích, my nemohli se živou mocí odtrhnouti od místa, kde z čista jasna, jako v pohádce, krásný, čarovný květ ze země vyrostl.

U mříže stál starý, bílý člověk.

»Proč nejdete spát, Pámbíčku?« ptám se ho.

Hezounky, milounce, shovívavě se usmál.

»A že se tak divně ptáte!«, prostě odpoví... »lidé jdou spat — a Pámbíček musí za ně bdít...«

Sedli jsme si opodál, na první lavičce proti kostelu. Měsíc přehupoval se přes chrámovou střechu, a modravě bílé světlo jako potopa zaplavilo kraj. Pámbíček za mříží vypadal jako živý sen. Z daleka ozval se zpěv... jasný, čistý, lahodný jako flétna. Vstali jsme s lavic jako v kostele při Pozdvihování, a bylo nám, jakobychom měli pokleknouti.

Pak vše ztichlo. Pámbíček odešel jako stín. V ústavě shasla světla, vrátný zavřel vrata a otočil klíčem na dva západy. Všude ticho... nesmírné, velebné ticho májové noci, jež tone v mateřských radostech. Šli jsme světlem, vůní a rosou. Nad velkou rodičkou stál měsíc a svítil požehnané mateři, aby jediného života nezahynulo.

Té noci jsem napsal první skizzu svého »Pámbíčka«, té noci narodilo se první moje literární děťátko z tohoto ovzduší. Mnoho bouří na ně čekalo... ale »Pámbíček« tenkrát bděl a Luna svítila, aby pohromy žádné nestihlo to, co té noci světlo světa spatřilo. Když pak nový a nový přírůstek následoval, když už jich byla hromádka, jednalo se o to, jak nazvat toto hnízdečko.

»Z poslední stanic« — řekla, poradila tenkrát drahá moje matička.

Pětadvacet roků minulo od oné chvíle, kdy jsem v alejích kosmonoských Pomněnku s kytkou bezu potkal. Moje kniha šla do světa... a stojí tam podnes, jako ta Boží muka. Blátem leckdos po ní hodil, omítka poškozena... ale Boží mučka, třeba prostinká a chudinká, z kamene jsou, a proto něco snesly, něco snesou...

A za to za všechno, co pro mne znamenají, tuto kytičku Pomněnek na ta svoje Boží mučka kladu... Dr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VZPOMÍNKA NA ZAPOMENUTÉHO LITERÁTA. Dne 27. června t. r. bylo tomu čtyřicet roků, co zemřel spisovatel a básník Václav Čeněk Bendl (Stránický), rodák turnovský (nar. 24. října 1832), vrstevník Boženy Němcové, J. V. Friče a j. V almanachu »Lada Nióla« je Bendl také zastoupen, lyrické své básně i novely uveřejňoval v Mikovcově »Lumíru«, humoresky a satiry v »Humoristických Listech«; hlavně zasloužil se překlady poesie A. Puškinovy, z nichž vydal soubor r. 1859—1860 v Písku ve dvou svazcích. Původně chtěl studovati práva, vlivem okolností však stal se knězem, působil na českém jihu, posléze jako kaplan a řid. far. hlav. školy ve Volyni, kde zemřel r. 1870. Životopis jeho s podobiznou uveřejnily »Květy« r. 1870, studii literární o Bendlovi vytiskl v »Rozhledech literárních« A. Klášterský. Vzpomínky trvalé uchovány na Bendla v jeho rodišti, v knihovně při městském museu turnovském a ve Volyni, kdež mu ctitelé jeho z vděčnosti zřídili náhrobek r 1872. J. P.

KE KORRESPONDENCI KARLA HYNKA MÁCHY. Osoba Máchova stává se předmětem zájmu vždy živějšího. Snaha dopátrati se jeho podobizny nemčla dosud výsledku a literární jeho portrét jen pomalu si doplňujeme. Není již současných pamětníků a písemných památek je po řídku. Literární veřejnosti je proto vítán každý příspěvek, kterým obraz jeho života i povahy stává se určitějším. Pan Jaromír Malý otiskl nejprvé v Pokrokové Revue a pak ve zvláštní brožuře několik listů Máchových, jichž opisy uloženy jsou v archivu král. města Písku. Jsou to listy adressované důvěrnému příteli Máchovu Eduardu Hindlovi do Kláštera u Mnichova Hradiště. Ed. Hindl byl hospodářským úředníkem v Klášteře, kdež i jeho otec, Tomáš Hindl, byl správcem listovním. Dr. Kronbauer napsal o starším Hindlovi do Máje r. 1904 článek »O zapadlém českém literátu«. Publikace p. Malého je důležita proto, poněvadž opravuje některé omyly v dosavadních publikacích Máchových listů (nepřesné otisky Sabinovy), a poněvadž předkládá veřejnosti i listy dosud zcela neznámé. Zajímavy jsou zvláště listy, v nichž dočítáme se o vydání Máje. Mácha vydal svou báseň vlastním nákladem a tiskl ji u Spurného.

Dne 30. března 1836 píše Hindlovi, že jest Máj v tisku. — »Já mám i s těmi penězi které jsem od Vás obdržel 24 fl. stříbra dohromady, ještě 10 fl. si opatřím zde, od Vás — jestli můžete — bych žádal ještě deset zlatých stříbra, hned po vyjití máje jak se první exempláře prodají odešlu Vám je nazpět.« — Dne 25. dubna děkuje za půjčku, posílá 3 exempláře a píše dále: »Nejlepší krytyka nad »májem« pronešená, jest následující praktycká:

V sobotu 23tího Dubna obdržel jsem všecky exempláře na pěkném papíru a sice exempláře po 30 kr. v stříbře a po 22 kr. v stříbře, i šel jsem k p. p. Tylovi a Tomíčkovi aby je ve Květech a ve Včele ohlásili.

Dnes v pondělí 25tého Nemám již ž á d n é h o exempláře a v zítra 26tého vyjde ve včele a ve čtvrtek 28tého — ve Květech ohlášení o těch exemplářích, kde a zač jsou k dostání. — To je krytyka!«

Zjištěn tak nad pochybnost den vydání Máje.

— —

NĚKOLIK POZNÁMEK KE ČLÁNKU A. KLÁŠTERSKÉHO »Potouchlý aforism« (č. 38. Máje). Je samozřejmo, že čeští učenci mají psáti česky a jen česky, ale bohužel se tak vždy neděje. Proč? Otázka ta je velmi důležitá a zasluhuje proto, aby bylo o ní opět a opět rokováno.

V odborných listech, určených pro užší kruh vybraného čtenářstva, není pro ni místa, v politických denních se leccos pro spoustu jiných zpráv přehlédne, proto myslím, že není nemístno, když v »Máji« o věci promluvím.

Ať z kruhů spisovatelů beletristů vyjde výzva ke spisovatelům odborným: »Pište česky!« Rozhodně není správno domnívati se, že čeští učenci píší proto často německy, že jim německá práce více peněz vynese. Naopak! Česky psané vědecké práce jsou honorovány namnoze lépe než německé. Znám četné odborné časopisy německé, které vůbec nedávají honoráře, ba z některých musí si autor i separátní otisky své vlastní práce platiti ještě sám. Podotýkám, že mluvím zde o odboru přírodovědecko-lékařském, myslím však, že v jiných odborech není to jiné. Hlavní pohnutkou, která vede české učence k tomu, psáti německy, je mínění, že české publikace zůstanou v širších vrstvách odborníků nepovšímnuty. V dřívějších dobách byla taková obava zajisté oprávněna, ale není jí nyní. Dnešního dne, kdy referuje se v odborných publikacích o vědeckých pracích, psaných v jazycích všech vzdělaných národů, není třeba se báti, že by česká publikace zůstala nepovšímnuta. Pisatel těchto řádků přispívá sám do velké odborné berlínské bibliographie, a ví tedy, že se každá cizojazyčná práce registruje a že upozornění na každou práci, která by mohla býti přehlédnuta, je redakci vítáno. Skutečný badatel, hledaje prameny pro svoje thema, neopomene zajisté prohlédnouti takový »Centralblatt«, aby seznal celou příslušnou literaturu. Nepochybuji, že česká práce spíše napadne hledajícímu, než německá, že spíše práce německá při velkém jich množství se přehlédne, není-li právě epochální, nebo zvláště zajímavá. Mám doklady, že české práce uveřejněné v menších časopisech mimo Prahu, nebyly anglickými a německými odborníky přehlédnuty.

Čeští lékaři vykonali záslužný čin, odhodlavše se sami vydávati »Revue de médecine tchèque«, ve které zaznamenávají německá résumé všech lékařských spisů českých. Sbírka presentuje se velmi pěkně.

Bylo by žádoucno, aby i ostatní skupiny vědců našich příkladu toho následovali.

Ale ještě o jedné věci třeba se zmíniti!

V pražských kruzích vědeckých nepřichází se často mimopražským českým odborníkům tak vstříc, jak by to v jediné dosud centrále českého vědeckého života býti mělo. V cizině projevují vždy největší ochotu a vlídnost vůči každému seriosnímu badateli, podporují jej radou, vyhoví jeho přáním a otevrou mu sloupce svého listu. U nás není té ochoty a přijdou-li k tomu ještě nějaká nepohodnutí, nebo dokonce osobní spory, pak se nesmíme diviti, že mnohý odborník, který by jinak psal jenom česky, roztrpčen vyhne se Praze a obrátí se do Vídně neb za hranice, kde bývá obyčejně s přijetím velmi spokojen. Myslím, že je povinností našich vědeckých institucí, aby každou snahu publikovati česky, co nejúčinněji podporovaly a autorům i méně známým, jsou-li jejich práce cenné, s větší ochotou vstříc přicházely.

Němci plným právem považují práce německy psané za své a autory jejich za německé učence. Jak by vypadala nyní už naše literatura vědecká, kdyby naši vědci byli psali česky, jaká slavná jména byla by její ozdobou.

Opakuji proto výzvu k českým učencům: Pište česky a jen česky! Nerozmnožujte řady učenců německých!

Nesmí se vymýkati z národní disciplíny, kdo chce slouti českým učencem. MUDr. M. Remeš.

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ provedlo v cyklu pořádaném ve prospěch národních jednot 4aktovou veselohru »P e n ě ž n í a u t o m a t«. Tak nazval ve hře kdosi Filipa, sirotka po milionáři Rowlym, jehož rodiče přišli o život při neštěstí automobilovém, a který je vychováván universitním profesorem, tetou svojí Klementinou a poručníkem Mückelmeyerem sic v přepychu, ale tak, že jako »peněžní automat« přijímá peníze a zase je vydává — vychováván je tak špatně, že sám to ve svých čtrnácti letech vycítíuje, jsa přes všechny své nectnosti dobrým, srdečným chlapíkem. Rád by chodil do řádné školy, chce, aby ho měl někdo opravdu rád, pro něho samého, ne pro peníze — chce se státi užitečným členem lidské společnosti. Když jednou pro nějaký nezpůsob zavrou ho v pokoji, zavolá pouličního prodavače novin oknem k sobě, vymění si s ním oděv a uteče. Najde útočiště jako sluha u chudé rodiny dobrých lidí, kteří se bídně životem protloukají, u malíře velkého talentu, jenž zatím maluje pro modní list jeho firmy figurky, jeho sestry, jež vyklepává na psacím stroji jeho cirkuláře, starého agenta insertní kanceláře, jemuž k jeho modelu

vzduchoplavce schází jen vývěva, a téhož dcery Lolly, modistky v Rowlyho závodu, o kterou nectně usiluje Snollert, šef jednoho oddělení firmy. Po zmizelém hochu pátrá se usilovně, o čemž zvěst pronikla i do jeho utočiště, kde i malíř chce si pomoci bohatou odměnou, vypsanou za vypátrání zmizelého, aniž kdo tuší, že žije v jich středu. Když se těm chudým dobrým lidem vede nejhůře (Snollert mstí se za odmítnutí Lolly, propustiv všechny tři ze služeb závodu) a dokonce přichází policie, aby zatkla Rowlyho, dává tento telefonovati firmě malířem, že ho tento vypátral, čímž získává odměnu 15.000 liber. Tedy nová hra na morálku, že Bůh dobré odměňuje a zlé trestí. Při zjevné již ošumělosti nejběžnějšího thematu moderních dramat (láska, nevěra atd.), nezbytné hybné páky divadelní literatury tento trochu z mody vyšlý prvek, přes svoji sentimentálnost, došel vlídného přijetí v obecenstvu. Tři chlapci veselohry, mladý Rowly, camelot Dick a vzorný hoch Emilius, byly damami obsazeny (sl. Baldová, sl. Štěpničková a sl. Machová), které je provedly se žádoucí summou chlapecké prudkosti, nerozvážlivosti a něhy. Sl. Baldová byla zvláště v prvním jednání vskutku životna. Z ostatních vynikli sl. Šiblová (Lolly), pí. Ptáková (teta Klementina), p. Havel (profesor), p. Boleška (malíř Ralph), sl. Kratinová (Mrs. Godarova), sl. Veverková (Bessy) a sl. Borecká, přede všemi však zase p. Zakopal, jenž podal svého starého agenta vzduchoplavce rázovitě. Režie řed. Štecha byla vkusná a svižná. Hra se hlásí dějem a zajisté i pseudonymem autora (Christmas slovou anglicky vánoce) do Anglie. Vánoční literatura dramatická, přístupná i dětem, byla hrou touto zajisté, při dosavadní chudobě, obohacena. a—e.

NAŠE NOVINKY. Minulého pátku dostala se na trh úhledná publikace Českého odboru Slovinského alpského družstva naším nákladem vydaná: Slovinské Alpy a Přímoří. Je to kniha objemná, o 22 arších husté petitové sazby, nepočítaje příloh a krásné, pětibarevné přehledné mapy slovinských zemí s Přímořím. Úpravou a bohatstvím i hodnotou obsahu staví se naše Slovinské Alpy po bok nejlepším v tom oboru publikacím cizojazyčným, které úplností a spolehlivostí zpracované látky dokonce i předčí. Vydání publikace tak svědomitě vypravené vyžadovalo arci nákladu na poměry české neobyčejně vysokého, ale překvapující účast obecenstva, netrpělivost, se kterou vydání knihy očekáváno a množství přihlášek o výtisky zaručují úspěch a jsou nad to radostným svědectvím vzrůstu českého zájmu o krásné kraje v zemích bratrského národa a zdravé rozpínavosti české, která našla svůj správný směr: na slovanský jih. Není tomu ani tak příliš dlouho, kdy výlet do jižních zemí slovanských byl skutečnou zvláštností — dnes rozlévají se tam celé proudy českých turistů a některá místa v Přímoří honosí se ročně několikatisícovým počtem českých hostí. Za nimi kráčí české peněžnictví i podniky jednotlivců a nebude-li ušlechtilý, nekrvavý výboj český neočekávaně oslaben, získáme v blízké budoucnosti posic důležitosti a ceny sotva dnes tušené. Na prospěch náš i bratrských národů, kterým tak způsobem nejlepším a nejvydatnějším pomáháme odrážeti nepřátelské útoky. Jednotlivec-turista vykonává toto národní, slovanské a národohospodářské poslání jaksi mimoděk. Nestojí ho to nic jiného, než zajeti z nevlídných krajů německých mezi rázovitý, milý a pohostinný lid slovanský. Najde tu stejnou krásu horských scenerií a nevyrovnatelnou nádheru pobřežních krajů přímořských. Slovinské Alpy a Přímoří budou mu bezpečným rádcem a průvodcem. Projíždí-li jen letmo slovinskými kraji, nebo hledá-li osvěžení na březích čarovných jezer a v tichých letních sídlech, nebo chce-li slézati strmé vrcholy Grintavce, Triglavu, Špiku a řady ostatních vděkuplných horských velikánů, či touží-li pokochati se hrou zpěněných vln modré Adrie, prohlédnouti rušný Terst, Rieku, Pulji a stráviti nějaký den na náměstí svatého Marka, dáti se uchvátiti rozpadající se nádherou Benátek, vždycky najde v naší knize odpovědi na své otázky, týkající se cesty i pobytu v těchto místech. Český odbor Slov. alpského družstva dal českému obecenstvu příručku skutečně dokonalou. Přirovnáme-li ji k publikacím cizím, shledáme, překvapeni, že i prodejní cenou s nimi vítězně soutěží. — Ale ještě druhým směrem béře se proud českého vlivu — na východ do Krakova, Lvova a dále do zemí polských v Rakousku i v Rusku. Vinou politických kombinací a snad i sporu polsko-českého ve Slezsku není poměr náš k Polákům tak jasný a srdečně přátelský, jako k Jihoslovanům. Než přes to styky česko-polské jsou stále častější a povedou dříve nebo později k užšímu semknutí. Naše nová kniha Krakov, Lvov, Velička, Zakopané, Varšava a Čenstochova, napsaná učitelem p. B. Vavroušek, může být jednou z nitek, které setkány v pevné tkanivo společných zájmů a vzájemné znalosti a důvěry, sepnou někdy oba národy v bratrský svaz. Kniha je psána s láskou a svědomitostí, ozdobena patnácti obrázky a doplněna velmi pěknými, zřetelnými plány Krakova a Lvova. Českému turistovi bude spolehlivým průvodčím a ušetří jej zahanbujícího pocitu: nemusí už kráčeti hlavními městy veliké slovanské země s německým průvodcem v ruce. — A ještě na jednu novinku naši upozorňujeme: na serii uměleckých dopisnic, reprodukujících vybrané kresby Josefa Mánesa a Jaroslava Čermáka, skromné lístky, jichž úkolem jest sblížiti s českým uměním i kruhy, kterým se nedostane do ruky často ani illustrace časopisecká. V záplavě cizího továrního zboží mají i ty dopisnice svůj význam.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 40.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

M. JAHN:

NA ZÁPRAŽÍ.

Den skončen... Sedím na zápraží,
syt horka, prachu, potu dne,
co nad mým domem stojí stráží
stín letní noci průhledné,
v němž jako ptáci v stébel změti
sní moje žena, moje děti,
již nevědí, co hněte mne.

Zde sedím, patře k nebes výši
v ten rozhořelý noci štít
a z těchto věčných, světlých říší
v svou duši volám zář a svit,
neb zrak můj se jak mlhou kalí
tím dusným prachem zemských dálí,
jímž, poutník časný, musím jít.

On zalyká mne, sedá k duši
a sžehá každý srdce květ,
mně jest, jak šel bych pouště hluší
a slyšel srdce své se chvět,
jež ze svých klopot, stálých péčí
se na tom břehu nevyléčí,
až na prkna se skloní zpět.

A přece toužím bez úkoje
v tu čistou oblast srdce snů,
kde nevyschnou ros, vláhy zdroje
v tom azurovém oblačnu,
kde nadpozemskou září planou
ta světla mlhou stříbrotkanou,
k nimž křehké ruce v touze pnu.

Ó, noci, noci, dej mi křídla,
ať zniknu této hmotě v tmách
a duše, která s lety stydla
a kterou tísní pot a prach
jak v neskonale zářném plese
té země rmut a tíži střese
tam ve výši, tam ve hvězdách!

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Amezi tím, co všichni byli přesvědčeni, že paní baronka již pohodlně odpočívá ve své purpurové ložnici a hrabě Rovenský chtěl přísahati, že on jest středem bouřlivých jejích snů, paní Tamonová byla již dávno na cestě za svojí touhou.

Obávala se pouze, že Sylvan nepodvolí se bez odporu jejímu vyzvání a překvapilo ji, když svolil jíti za nejistým dobrodružstvím bezpodmínečně.....

Stanuli konečně před zámkem. Na okamžik zdálo se, že Sylvan váhá vejíti. Skutečně té

chvíle obraz Marty znovu rozžehl se v jeho paměti s novou vyčítavou světlostí.

Mladá šlechtična jakoby vytušila tuto jeho neodhodlanost, přiblížila se k němu tak těsně, že ucítil téměř horký její dech na své tváři, a řekla hlasem, jemuž nebylo možno odolat:

— Pojď za mnou! Odpočineš si pouze a je ti volno vrátit se, kdykoliv budeš chtít.

Starý sluha vedl je pak neužívaným schodištěm do malého salonku, přeplněného filigránským nábytkem, který sousedil s komnatou poněkud rozlehlejší, kde na širokém stole připraveno bylo svěží a lákavé občerstvení. Baronka Tamonová vybídla svého hosta, aby si posloužil a odešla, aby odložila svůj jezdecký šat.

Sylvan zůstal nyní zcela sám v nádherné komnatě, vyzdobené vším přepychem a pohodlím, zemdlený a malomocný.

Jídla ani vín se nedotekl. Pouze do širokého křesla se spustil a hlavu do dlaní složil, jako v dřímotách. Konců dnešního dobrodružství však ani domysliti se neodvážil

*

Když za chvíli opět hlavu zdvihl, zpozoroval, že jeho hostitelka stojí před ním a dech se mu skoro zatajil, když na ni pohleděl

Ani ve snu nezdála se mu tak krásna, jako v této chvíli. Její řasnatý krajkový šat lehce splýval od obnažené šíje až k zlatým střevíčkům, něžně rýsuje líbeznou linii ušlechtilého jejího těla.

Démantová, jednoduše stavěná čelenka zářila v temných vlasech, aby zvýšila ještě její královský půvab.

Vypozorovala záhy Sylvanův údiv a popošla k němu, aby ho ještě více roznítila. I on povstal se svého křesla a tak stanuli proti sobě mlčky bez oslovení. Ticho bylo napjaté. Krev Sylvanova vřela neudržitelným žárem a stěží ovládal její šílenou žádostivost.

»Ani vína jsi se nenapil?!« — řekla po chvíli baronka zdánlivě lhostejně a sama naplnila dvě útlé dlouhé číše. Opojný mok zakvasil a zasyčel, jakoby v něm skryta byla zrada.

— Na věčné přátelství! — zvolala paní Tomonová a zazvonila o Sylvanův pohár. Odhodlal se po vteřinovém váhání vyprázdniti svoji číšku. Víno bylo těžké a omamné. Křišťálové sklenky znovu a znovu byly nality, znovu a znovu vyprázdněny.

Sylvan byl ztracen. Sám nevěděl, co se s ním děje. Tíže svědomí jakoby náhle s něho spadla, v myšlenkách se mu závrativě uvolnilo. Dokonce se i usmíval a když mladá paní vyzvala ho, aby si usedl vedle na pohovku, přisedl k ní tak blízko, že jejich těla těsně se dotýkala.

Vyptávala se sdílně na jeho osudy, a on vypravoval vše, co věděl, prostě a bez ostychu.

Chvílemi cinkly pohárky a oči obou dobývavě se zaleskly. Ze sálu níže položeného sladce umdlená hudba se ozývala stále lichotivěji, stále důvěrněji. Krev hořela a spalovala všechny, soudné myšlenky. A mladá žena houpala stále pošetileji svým rozkošným malým střevíčkem a její krásné rámě tisklo se stále silněji k Sylvanově ramenu, až neodolal pekelnému tomuto pokušení. Lampa shasla — milenci klesli si v objetí. — — —

— Toužila jsem po tobě, — šeptala baronka.. — Dychtila po tvé síle... Cítím plameny, jež vyšlehují z tvého těla... Spal mne jimi... spal mne jimi...! —

— Jsem zatracen! —odpovídal Sylvan, objímaje ji stále vášnivěji... — ale byla jste příliš lákavá... krásná jako hřích... mocná jako peklo... Jsem ztracen...

\- - -

V malém pokojíku purpurová vášeň rozplazila se jako stohlavá saň a plameny, jež vydychovala, žhavily jen ještě sálavěji krev divokého milování...

Hodiny prchaly. Hudba dohrávala. Veselí hodovníků umdlévalo. Kvas tichl...

Zdálo se, že konečně již všichni odešli na odpočinek, když náhle na chodbě, která vedla k pokojům baroničiným, ozval se polozvučný hlas hraběte Rovenského.

Mladá žena rázem se vyklínila z náruči Sylvanova. Její vášnivě bledá tvář zalila se krví, oči vytřeštily strachem.

— Prchni! — vyrazila ze sebe a donutila nic nechápajícího Sylvana vyjíti z komnaty tajnými dveřmi v chodbu, jež ústila u schodiště. Neodporoval — vysílen a ztroskotán.

Seběhl po schodech a ocitl se uprostřed zasněžených polí. Měsíc dosud svítil. Krajina byla čarovně bílá. Mrzlo, a říčel bodavý, ostrý vzduch, který záhy vrátil Sylvanovi rozvahu. Ohlédl se. Za ním byl osvětlený zámek, svědek jeho nevěry, stín jeho hříchu. Zděsil se pravdivé skutečnosti, uváživ znovu vše, co podnikl.

Vzpomínka na Martu s krutou neúprosností připomenula mu jeho povinnost. Rozešel se rychle po umrzlém sněhu. Myšlenky se křižovaly, pronásledovaly, trýznily a pitvaly jeho nitro.

Co asi dělá Marta? Zda odpočívá a sní? — — Zda probudila se již přemožena bolestmi, aby poznala, že nachází se sama ve srubu opuštěna jím, jím, který sliboval nikdy se od ní nevzdáliti a v každé době zůstati jí věren veškerým cítěním i celým svým životem?

Přidal do kroku.

Došel již lesa, kde zasněžené větve střásaly na něho chladivý sníh. Pocítil tím trochu úlevy, jakoby milosrdné ruce chladivě se položily na jeho horké čelo.

Cesty nerozpoznával; šel jen za svým cítěním a svým srdcem...

Pak v posled počal již běžeti a do klusu se dal nedbaje, že tvář má ošlehanou do krve. Nemyslil na vlastní bolest, k jeho ženě pouze všechno cítění ho předbíhalo. Na okamžik ho napadlo, že snad ji potkala nehoda, srub se sřítil a pochoval ve svých troskách všechny jeho naděje.

Domníval se, že musí sešílet při tomto pomyšlení. V lese bylo pološero, ale Sylvan rozpoznával přece okolí, kterým ubíhal, a které přibližovalo ho k cíli. Krev se mu pěnila, srdce bilo kdesi až v hrdle. Ale co jemu bylo po zdraví, po vlastním životě, s nímž dnes tak marnotratně hazardoval a po tom všem, co jeho, jeho samého se týkalo. Zmrzlými prsty prolamoval zamrzlé houště a ve svém běhu neustal dříve, dokud nezahlédl konečně srub, neporušený, zachráněný.

Tu stanul teprve, s vlasů a ramen střásl sníh a vešel opatrně a úzkostlivě. Jemná zář žhavého dosud krbu osvětlovala vnitřek chatrče.

Na loži pečlivě upraveném odpočívala jeho žena a u jejích ňader dřímalo malé, růžové stvoření.

Jako začarován zůstal státi Sylvan u dveří, nevěda, sní-li, či bdí. Ale jeho žena, jeho Marta, usmála se na něho pokojně, položila ruku na hlavu dítěte a vydechla blaženě:

— Hle, tvůj syn — — — náš syn. — — Usměj se na něho! A požehnej mu! —

Neschopen slova, vrhl se Sylvan na kolena před dobrotivou rodičkou a jen jeho pláč, hlasitý, blažený pláč uvítal toho, na nějž těšil se tak dlouho... tak dlouho.

Část sedmá.

POD HVĚZDAMI.

Zář nového života jemně ozlatila samotu. Jako hebký, plavě zlatý přísvit zalesla se na chudém nářadí a nad spícím děckem slila se ve vzdušnou jiskřící hvězdu. Nebylo pazvuku, který by rušil tyto šťastné, příliš šťastné hodiny Syvana a Marty.

Mladá matka nikdy ani slovem netázala se, kde meškal Sylvan oné noci, v níž se jí zjevilo tajemství života. Snad sama v těch bolestných hodinách nadějí a zoufání více sny se opojovala, než pocity vědomí.

Snad... Nebylo lze alespoň ničeho určitěji se dohadnout němým dotazům. Není větších záhad nad okamžiky, které otevírají brány novému životu. Kdo pochopí, co vše v této chvíli promlouvá k omdlévající matce a jakou tajemnou řečí? Co je tu podivných znamení, dostupných pouze očím rodičky. Co je tu záchvějů, proniků, mlčenlivých gest a tajemných pokynů? S vysokých oblak bílá hvězda padá, k ztemnělé zemi letí, jako světlo andělské... světlo života. A uboze šťastná lidská duše, která po měsíce bolestnou touhou připravovala se v bezsenných nocích na mystickou tuto chvíli, otevře se jako příkrov zlatého kalicha a světlo nebeské hvězdy snese se v ní, aby oživilo její touhu.

Touha tělem stane se...

Zní harfy nebeských hráčů a táhlý záchvěv rozníceného vesmíru zvěstuje slavnou novinu narození. Vstoupí sudičky a požehnají novorozenému...

Přinášejí největší dary smutného osudu: samotu života... zlato lásky a smrt v posledních růžích...

Nikdo jich neslyší, nikdo jich nevidí. Jen omdlelá matka v náhlém strachu ruce spíná k pokorné prosbě za štěstí svého dítěte.

Však v srubu je již opět ticho. Plameny v krbu znovu naskočily jakoby zaníceny neviditelnou rukou. Marta se probouzí.

Neví, zda snila a zda jsou hvězdy opravdu tak blízko... Ale poznává záhy, že je to vše pravdou a veliký zázrak života že se uskutečnil této dějuplné noci.

A hle, téže chvíle právě dveře se otevírají a Sylvan padá jí k nohám v pláči a radostně zoufalém vzlykotu...

Slyšel snad i on věštecký šepot sudiček? Či lesem za nimi se plížil, aby vylákal jejich tajemství? A nyní se vrátil s kořistí žalu a raněného srdce? — — — — — — — — —

Tisíce myšlenek šlehlo té chvíle Martinou hlavou, ale z duše na rty nemohla jich přivolat. Sylvan nepromluvil, plakal pouze, dlouho, bez přestání. Na ramenou dosud roztával mu sníh, takže se zdálo, jakoby celá jeho podstať ronila slzy.

Vzala ho konečně za ruku a přinutila, aby vstal. Uposlechl a v jakémsi šíleném posílení jí i děcko do náruče vzal a polibky zasypal a slzami je pokropil.

Pak usedl na pelest lůžka a po skráni Martu hladil tak dlouho, až usnula, jako její dítě. Odplížil se ke krbu, hlavu do dlaní spustil a zamyslil se.

V dálkách jistě již svítal den a hvězdy bledly jemným jitra tušením, ale Sylvan dosud očí nezamknul... Všechno, co prožil dnešní noci

v divokém, mučivém víru, šílelo jeho myšlenkami. Zašel na scestí a bylo mu jako člověku k smrti odsouzenému. Zradil svoji ženu a neměl ujíti trestu zaslouženému. Smrt a život vedly tuhý zápas v jeho nitru. Usmyslil si konečně podrobiti se tomu, co mu našeptají sny a podlehl po dlouhém boji neklidným dřímotám..

Poprvé ve srubu vstávali, když slunce stálo již vysoko. Sylvan probudil se uklidněn. Sny jitřních hodin připomenuly mu povinnosti života a odplaty...

* * *

Tak počalo nové období jejich soužití.

Objevilo se však velmi záhy, že nebude na příště možno spokojiti se tím, co skýtala minulost. Les, který dostatečně živil skromné a odvážné, a podával ochotně potřebných sil železným svalum i prsum mateřským, nedovedl ničeho nabídnouti malému hošíku. Bylo nutno s veškerou péči ošetřovat křehký život tím spíše, když nestálé počasí na sklonku zimy povážlivě počalo ohrožovati malého chovance samoty.

Nezbývalo, než přiblížiti se znovu lidem.

Když poprvé mladá matka vyslovila tuto nutnost, Sylvanovo srdce zabušilo mocným údělem. Jeho snědá tvář sesinala znatelně; do očí horkost se natáhla. Ohlédl se skoro bojácně kolem, jakoby se bál, že pouhý zvuk těchto slov na drnovitých stěnách srubu zavěsí se, jako strašidelný přízrak.

Lidé...! Mihla se mu v divokém víru ta příšerná směsice spěchající v bezmyslné honbě za vratkým prospěchem dne, za sobeckými zájmy a lživě šlechetnou zásadností.

Nikdo se neptal, k jakým smutným závěrům povede tento krvavý zápas. Přes hroby srdcí marně vzplanulých, která hlásala zákon společné práce a společné lásky, divoká ta lidská smečka ovládaná šíleným rozumem hnala se za cílem, jenž nestával. V kruhu věčného neukojení všechny vrstvy lidské společnosti bezcitnými ranami klestily si cestu za zlatým mamonem nedostižitelné blaženosti, nepochopujíce ve své vášnivé zmatenosti, že pravý blahobyt a vlastní štěstí zaručují jen souměrná práce sbratřených paží za sesterské harmonie zanícených srdcí, spravujících se týmže zákonem úplné rovnosti a lásky.

Bylo mnoho bolestných ran v těchto Sylvanových vzpomínkách. Staré jizvy mokvaly, otevíraly se a působily muka ukrutná.

Prchl od lidí na jejichž pěsti všude narážel, prchl k zemi — matičce — dobroditelce a ona přijmula ho, vyděděnce, něžně a shovívavě; na horké rány náplast chladivých listů dala, opuštěnému srdci sestru — utěšitelku přivedla.

Pouze jedenkráte prohřešil se proti jejím zákonům, to v prokleté oné noci karnevalové, kdy země zdřímla unavena příliš podzimními ztrátami. Ale země nezatratila ho pro ten jediný poklesek, odpustila mu, srubu požehnala.

Sylvan příliš jasně cítil nesmírnost její dobroty a nekonečnost jejího slitování. S ní neoddělitelně byl spojen, všemi mohoucnostmi svého samotářského života. V ní byl vklíněn, vkořeněn, vpramenčn, jako skála, jako strom, jako studánka. Země učila ho životu a zbavila strachu před smrtí. Jí proto patřil Sylvan duší i tělem. V jejím zeleném stínu kéž také vydechne naposledy daleko lidské sobeckosti, s očima zvrácenýma v blankyt.

To byly důvody, jež dlouho nedovolovaly Sylvanovi přisvědčiti Martiným návrhům. Zdálo se, že porozuměla posléze jeho bolestem onou výsostnou citlivostí, jíž samota vždy zněžňuje vřelá srdce. Přistoupila alespoň k němu a položila mu svoje dlaně na prsa, aby zkonejšila těžký vír jeho pobouřeného nitra.

— Půjdu sama! — pronesla pak s úsměvem.

— Je tak třeba pro — naše dítě! —

Tu již neodvážil se odporovat. — —

Bylo ustanoveno, že jakmile sněhy povolí, Marta sejde do údolí, ne do rodné dědiny Sylvanovy, ale v opáčnou právě stranu, kde mezi několika osamělými chatami kramářský krámek staral se o chudé a nejnutnější, co bylo potřebí k skrovnému živobytí.

Změna počasí nedala opravdu na se dlouho čekat. Sněhy zmírnily svoji tuhost, tu a tam již pěšinky prohlédly vstříc hledajícím krokům. Mrazy byly snesitelné, kruté chladnosti zimních nocí ulevilo.

Tehdy konečně odvážila se Marta dolů do neznámého údolí. Vyhledala peníze, jež si uspořila za služby a co lepšího měla na sebe oblékla. Teprve k večeru se vrátila s drobnými nákupy, právě když již netrpělivost Sylvanova vyvrcholovala.

Koupila mnoho za málo peněz a byla šťastna, že se plán vydařil. Oblékla si posléze laciný šátek, jejž si přinesla a počala tančit po srubu. Nyní konečně také Sylvan ustal již přemýšlet o starostech, které protrpěl za Martiny nepřítomnosti a jichž útrpná vzpomínka stále se mu ještě vtírala. A hned po své ženě ruku vztáhl a kolem boku ji objal, jakoby poznal, že jen u ní možno vždy hledat spasné záchrany ve všech pochybách neklidného srdce.

* * *

Neviditelní služebníci jara zvolna snímali s odpočinuté země sněhový její rubáš. Jako vzkříšený Lazar, oslavený trpělivým vyčkáváním svého probuzení, objevila se opět země čistá, svěží, třpytivá a orosená. Ještě po stráních tu a tam přehršle sněhu se zadržely jako zapomenuté řízy labutích princezen a také v proláklinách lesních jakási černavá změť mokvajících měřin a rozpuštění země se hromadila, ale to vše byly jen hroty posledních zimních snů a pohádek. Ve vzduchu již pluli neviditelní elfové a každý jeho pramen kouzelnou vůní napouštěli, každý atom plnili teplem a září.

Vracelo se jaro, nejlíbeznější z těch, které ve svém trpkém životě Sylvan prožil. Jeho štěstí bylo úplné, jeho sny uskutečněny. Mohl opět vyjít do lesa, v němž všechny stromy vztahovaly po něm své zelené paže. Jakoby jejich kmeny rozpukly se v korunách a duše jejich se probudily, uvolnily, tak se zdálo Sylvanovi. To nebyli více něžní strážcové hornatého pásma, ale živí bratři živého člověka. Mohlo rozuměti lidské srdce jejich šumivé řeči, mělo-li dosti jemné touhy slyšeti jejich tajemství.

Leč dosud málo bylo těch, kteří zasvětili své duše těmto zázrakům. Doba příliš praktická, chudá na poesii, vzdalovala se stále ochotněji oltářům přírody a jen sklamání a zíroskotanci utíkali se ještě pod zelenou klenbu korun věčně zpívajících.

Ale ti, kdož jednou zaslechli svěživou píseň vesmíru, navždy byli jí očarováni. Rozkoš stálého styku a důvěrného přátelství se vším, co poutala volná příroda, nebo čemu popřávala svobody, stala se jim posléze mocnou a neoddělitelnou součástí jejich života. Vysoko v modrých hvězdách, bílých oblacích zněla tu zázračná hymna vesmíru a pták i strom i pramen hlásali horoucí milostnost jejího slavného rozechvění. Srdce i duše těch, kteří jí rozuměli, naplnila úžasem.

Co divu, že i Sylvan, když poprvé zaslechl její slavný zvuk a pochopil smysl její melodie, na kolena klesl před tímto nevyzpytatelným božstvím, jehož přítomnost všude byla patrna: v krystalech podzemních jeskyní, v ručejích, míze i v teplých vajíčkách vysokých hnízd.

Porozuměl, očarován, že země přijala ho za svého syna, i všechny ty, kterým on provolá jedenkráte zákon slunce a zeleně.

I jeho žena Marta dávno již přiblížila se těmto hlasům. Pochopila záhy, co je čistoty v těchto čarovných obměnách, které stále kolem ní se odehrávaly, co je nesmírné, prosté velebnosti v tomto samotářském soužití.

Neměla nenávistné lhostejnosti k lidem, jako Sylvan, netoužila však také po nich. Snad v prvém čase přece někdy zastesklo se jí po večerních besedách na dědině i po všední společnosti, jíž uvykla, ale později čím dále, tím hlouběji odcizovala se tomuto světu, až zanikl pro ni docela.

Návrat do údolí oživil sice krátkodechým plamenem tyto vzpomínky, ale jejich pal nezranil již srdce otužilého. Nové svazky, vzniklé narozením hochovým, navždy připoutaly ji k zemi a lesům.

Nebylo již mezi oběma nedorozumění. Ti dva, Sylvan a Marta, milenci lesních samot, žili jediným životem, jedinými touhami. A pochopovala-li mladá žena, jak velikou láskou přilnul k ní Sylvan, uvědomoval si též on, čím je Marta pro něho. A třeba že nedovedl vysloviti přiléhavěji co cítil, každým pohybem, každým pohledem tisíckráte denně prozrazoval své ženě vnitřní svoji horoucnost a svoje štěstí. Jakoby veliká opona zapadla za vším, co dříve žil a pod čím klesal. Novému jaru hleděly rozzářené jeho oči vstříc.

Každý teplý povan, každý nový zelený list jakoby šeptaly mu drahé to jméno... nejdražší všech: Marta.. Marta...

Žádný zlověstný ton nerušil jeho klidu. S úžasnou dychtivostí jaro vonné a svítící rozkouzlilo se, les přes noc téměř ozelenalo, nebe vyčistilo. Nadcházely opět večery čarovné krásy, kdy hvězdnatá obloha zdála se být blízko, tak blízko...

Jako jediný nekonečný proud pohybovaly se hvězdnaté řeky v onom nesmírném a úžasném pohybu, který veliké světy vyšinuje z vesmírových drah a nechává je blouditi dohasínající a vychládající v nekonečném prostoru.

A právě v těchto večerech plných tajemného šelestu nejraději vysedal Sylvan se svojí rodinou před srubem, ženu po boku, hocha svého v klíně. Dovádivá zvěř nebojácně opět hlásila se ke svým přátelům a její udivené, veliké oči dobromyslně utkvívaly na malém hošíku, jehož drobná ručka vztahovala se po jejich srsti a parozích. Bylo zjevno, že i tento malý hoch půjde jedenkrát ve stopách otcova dnešního života. Že i on bude milovati přírodu, že i on pokusí se upevniti svazky mezi jejími zákony a lidským srdcem.

Zaradoval se Sylvan nesmírně, uvědomiv si tuto budoucnost svého dítěte a stoje uprostřed dančí družiny, vysoko k hvězdám vznesl svého syna; jakoby si přál, aby jen jejich věčná a sílivá zář připomínala vždy mladému bojovníku jeho povinnosti i jeho cíl! (Pokračování.)

JAR. PASOVSKÝ:

KATHEDRÁLA.

Mé myšlenky jsou poutnice, jež spějí
do jedné svatyně, kde Láska sídlí,
jim větrem Naděje a Touha křídly,
a modliti se nelze oddaněji. —

Ty srdce drahé, svatyně má čistá,
poutnicím tichým otevři se zcela,
palmami smíru ověnči jich čela
a ve svých zdech jim vlídně popřej místa!

Za nocí měsíčných af bledé světlo
je rosí, poklid nesouc dolů s hvězd
za všecko, co mi plně nerozkvetlo!

Však slunce až skla oken kathedrály,
prostoupí, [venku růže budou kvést]:
nechť její chlad mé stíní aspoň žaly!

RAFAEL PŘED SKONČENÝM PORTRÉTEM FORNARINY.

Jak královna jdeš myšlenek mých říší,
ó, dive krásy, bohyně i ženo!
Proč sami andělé sem nepospíší,
zřít na tebe a světit tvoje jméno?

Tys rovna jim! Čas nepohřbí tvou krásu!
Pro věky budeš svítit s mého plátna,
a jako dnes má dílna tone v jasu,
vždy slunce zář před tebou bude matná...!

Já, tvůrce, před dílem teď stojím němý.
Tys krása sama — já jen její kněz!
Že tebe stvořil jsem, jak směšné je mi!

A srdce ptám se, rozkoší jež spito,
čí osud lepší, věčnější co dnes:
má sláva, či tvá krása, Margherito?

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

To je všechno jiné,« zavrtěla hlavou. »Mně nezbývá než si zoufat. Matka mi umřela, když mi byla tři léta a otec oženil se po druhé. Bratr maminčin si mne vzal k sobě, aby mi macecha neubližovala, ale běda bylo, že jsem doma nezůstala. Dokud byl tatínek živ, dohlédl na mne, ale před pěti roky umřel taky a macecha se odstěhovala někam do Vídně. Nevím ani kde je. U strýce jsem byla děvečkou, honil mne do práce a říkal, že se nesmím na své peníze po matce spoléhat, že se o peníze může přijít, ale o práci že nikdo nepřijde. Myslila jsem, že když jsem sirotkem, musím býti ráda, mám-li aspoň někoho z přátel, abych

nebloudila světem. Co mám, sama jsem nevěděla, až když jsem se měla vdávat. Hodně jsem měla, dvacet tisíc mi po mamince zůstalo. A musila jsem přece ve dvoře jako služka uklízet a nikdy mi nedovolili jít na zábavu nebo mezi druhá děvčata. Světu jsem nerozuměla, poslouchala jsem a stále jsem si myslila, že mi maminka vyprosí, abych později se lépe měla. Zapomněla na mne, nikdo se za mne nepomodlil, nikdo mi nic dobrého neudělal a peníze se proměnily v mé neštěstí.«

Zase jí slze vytryskly a hlas odumřel v pláči.

»Máte-li tolik, proč snášíte týrání? Odejděte od muže, ohlaste úřadům, že vás týrá a že s ním nemůžete žít a soud ho donutí, aby vám peníze vrátil. S takovým majetkem můžete snadno se uživit.«

»Jak a kam mám odejít? Muž dostal jen pět tisíc, ty ostatní peníze si nechal strýc. Proto mne tolik týrají a mučí.«

»Což jste neměla své věno pojištěno?«

»Nic nevím a nerozumím tomu,« zavrtěla zoufale hlavou. »Tatínek dal peníze strýci do ruky a když je měl po smrti tatínkově skládat, vykázal se, že tatínek mu je půjčil. Dali mu je do knih, ale jeho majetek byl prodlužen, všecko dal své ženě a dětem upsat a na mne zbylo jenom pět tisíc. Muži ukazoval na mé věno a neřekl mu, co zamýšlí. Lidé mlčeli a když bylo po svatbě a muž se hlásil o peníze, teprve se strhl křik. Dnes přijel od soudu, žaloval poručníka, ale nic nepořídil. Už od oběda mi spílají, vyhrožují a i bita jsem už byla, od ní, od jeho matky.«

Zasténala a dotýkajíc se hlavy mimoděk naznačovala, tam že byla bita lakomou starou mlynářkou.

»To je hrozné,« pronesla Helena soucitně. »Tedy jen pro peníze si vás bral.«

»Na nic jiného nemyslí,« naříkala beznadějně, »nebyla jsem mu ženou a přiznal se, že jsem se mu nelíbila. Stupil mne ještě hůř, k chase mne posílal a chlubil se, on že není tak hloupý, aby si pro mne život kazil. Proč mne tedy pronásleduje? Má sám dost, děvečku bych ráda dělala, jen kdyby mne nevyháněli a netloukli.«

»To jste opravdu nešťastna,« politovala ji vřele a vzavši ji za hlavu, přitiskla ji k svým prsům. »Ale nezoufejte. Pět tisíc je také dost, při skrovném životě vám vystačí a vy, která umíte pracovat, neztratíte se na světě. Řekněte jim, že jak vás budou týrat a vám spílat, odejdete a budete hledat ochranu u soudu.«

»Už jsem to také povídala, ale vysmáli se mi. Oni zavrou dvéře, když proti mně zuří a před lidmi jsou samá laskavost. Nepustí mne ani do mlýnice, zavírají mne, přijde-li host a čeládce zakázali, aby se mnou nemluvila. Kdo mi uvěří?«

»Přece vám uvěří, zkuste to.«

»Budou na mne žalovat, muž mi řekl, že mne zastřelí, opovážím-li se hlesnout. Jak si mám tedy pomoci?«

»Nesmíte na jejich zastrašení dbát. Postavte se jim, nedejte se. A až začnou být hrubými, opusťte mlýn. Nebudete-li míti kam jít, přijďte k nám. Dám vám doporučení na advokáta Mituru a ten se vás ujme.«

»Myslíte, že by mi peníze vrátili?«

»Musí je vrátit. U soudu se nedají jejich výpovědmi zmást.«

»Budou na mne číhat a zabijí mne, aby nikdo nevěděl.«

»Teď o tom vím já a jen jim řekněte, že Helena Prchalová o tom dobře ví, jak s vámi zacházejí. Toho se jistě leknou a pro případ, že by se nelekli, postarám se, aby byli potrestáni. Jaký by to byl pořádek, aby bylo se ženou zacházeno jako s otrokyní? Na venek vystupuje jako pán a doma se chová jako nejsurovější člověk.«

Rozzlobila se při vzpomínce na nadutého dolanského mlynáře. Také o ní se ucházel. Dobře chápala hned tehdy, že ne ona, ale její dvorec se mu líbil. Nu, s ní by se mu nepodařilo zacházet jako s touto ulekanou, slaboučkou, bezbrannou bytostí.«

»Vy ho znáte dobře, že?« ptala se mlynářka s jakousi zvědavostí.

»Až příliš dobře. Nabízel mi svou ruku krátce před tím, než si s vámi známost udělal, ale odmítla jsem ho.«

»O mém sňatku se chlubil, že sama jste mu vzkazovala, ale že vás nechtěl. Zle o vás mluvil a věřila jsem mu. Nenapadlo mi, abych se vás byla na něho zeptala.«

»Měla jste, nebyla bych vám nic zatajila. Jenže u vás také váš poručník se prohřešil a čekalo vás soužení v každém manželství. Pro peníze stávají se lidé surovými a žena, která mnoho nemá, platí za bezcennou bytost. Nebudou vás nyní hledat?«

»Těžko. Když jsem s pláčem utíkala a volala, že skočím do vody, volal za mnou, jen abych skočila, že mne škoda nebude.«

Zamyslila se a zasmušile dívala se do země. Soumrak padal na krajinu a tráva vlhla rosou.

»Musíte se domů vrátit a řídit se tím, co jsem vám radila,« pravila konečně. »Co můžete, sneste. Kdyby stará mlynářka byla nebožkou, snad by po čase se vše urovnalo. Ale ta vás nesnese, marně bych vás těšila. Potom, až již bude hodně zle, vystupte odhodlaně. Nedejte se bít, volejte na lidi, aby také jiní viděli, jak s

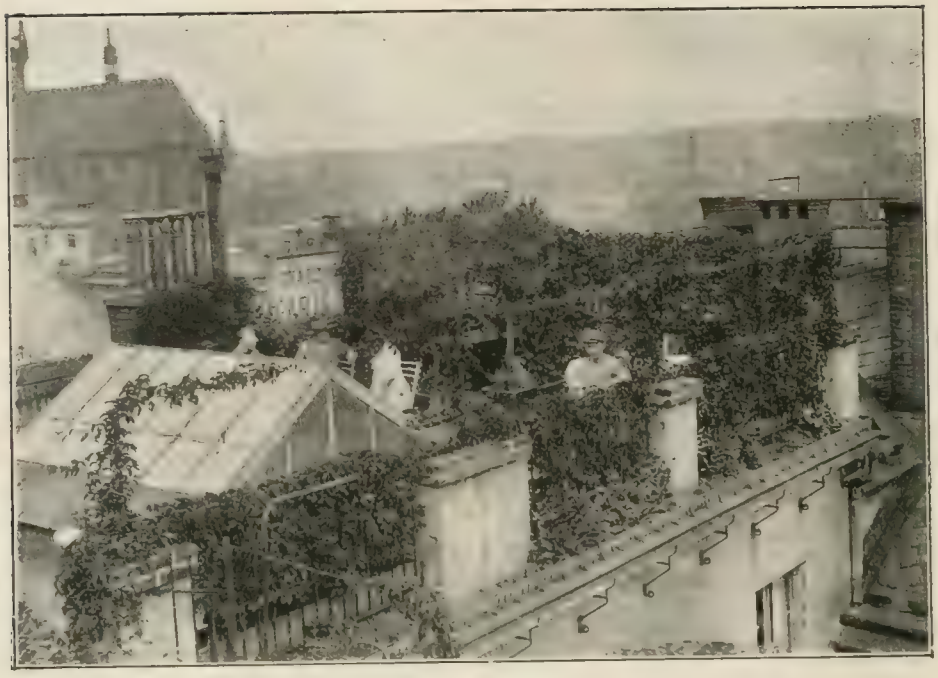

ZAHRADA NA STŘEŠE DOMU NA OVOCNÉM TRHU V PRAZE

vámi zacházejí. Můj dům je vám otevřen a nebudete-li chtít jít přímo ke mně, jděte do města k doktorovi Miturovi. Řekněte mu, že jsem vás k němu poslala a proste ho o zastání. Nikdo se vás tolik vřele neujme jako on. A uleví-li se vám a budete-li potřebovat potěchy, třeba úkradkem k nám přijďte, v noci zaklepejte, nebo na poli mne vyhledejte, lidé vám ochotně o mně povědí. My ženy, musíme si pomáhat, jsme-li opuštěny.«

»Proč nejsou všechny jako vy?« zanaříkala. »Se mnou ještě nikdo takhle srdečně nehovořil, bojím se lidí, protože se ještě vysmějí. Kéž bych mohla hned jít s vámi, hrůza mne obchází, mám-li se zase vrátit.«

»Chcete-li, pojďte, nemluvila jsem prázdná slova,« nabídla se ochotně.

»Dnes ne, počkám ještě. Co pak by mne Bůh docela opustil?«

Vstala odhodlaně a její krotké, pláčem zarudlé oči důvěřivě spočinuly na Heleně.

»Máte pravdu, každý den nepřináší zkázu. Doprovodím vás ke hrázi a aby mne neviděli, půjdu druhou stranou rybníka. Tamhle v tu stranu máme většinu polí a nebudu-li tam, běžte do městečka. Najdete mě vždy připravenou pomoci vám.«

»Jaká jste dobrá a milá. Buďte za to hodně šťastná. Začíná být tma a já se tmy bojím, večer je mi nejvíce úzko. Počkáte tu, až přes hráz přeběhnu?«

»Počkám, jděte pokojně.«

»Dobrou noc,« pronesla mladá žena chvatně a dala se do klusu.

»Dobrou noc,« pronesla mladá žena chvatně na zatáčce silnice, tvořící na obou koncích hráze křivky, sledovala štíhlou postavu mlynářky. Viděla, že se několikrát ohlédla, až ji u mlýna zmizela. Teprve potom ostře pokročila a pustila se pěšinou, která poli vedla k městečku. Byla všecka zaujata tím, co prožila. Bezděčně opakovala si nářek mladé mlynářky a její úžas a odpor se vracel. Nepochybovala ani okamžik o tom, co slyšela. Ano, takovým je Sladovník. Nikdy sice jí nenapadlo, že by tak hluboko mohl klesnout, že by zevnější jeho uhlazenost mohla krýt takovou nízkost, ale jediná vzpomínka na jeho matku vysvětlila jí, že jedná, jak byl od malička veden. Na možnost svého manželství s ním pomyslila a mráz přejel po jejích zádech. Peklo, opravdu peklo, opakovala si po mladé ženě. Člověk dovede být ďáblem, nenasytným, ukrutným a nelítostným ďáblem, že není třeba mluvit o ďáblech duchových. Ví-li pak o tom koruňská společnost? A ví-li, považují ho za hodna svého přátelství? Asi ano. Přijdou-li k takové choulostivé otázce, lehce si pomohou. Prohlásí rodinné poměry za soukromé záležitosti, které se netýkají veřejnosti a dají ochotně své rozhřešení i nejbídnějším povahám. Jen když taková povaha se jim nebrání, neodpírá poslušnost a povolnost. To je v očích jejich hříchem a

NA STŘEŠE DOMU NA OVOCNÉM TRHU V PRAZE.

to trestají se mstivostí a vytrvalostí tím houževnatější, čím je jim nepohodlnější. Mimoděk podívala se na levo, kde v šeru rýsovala se silhoueta zámku koruňského a zlost v ní vzkypěla. A po zlosti hrdé sebevědomí se jí zmocnilo. Jste-li vy pány, i my si můžeme rovným právem zahrát na pány, povídala si tiše a ostřeji popošla.

Bylo už přítmí, když vešla do síně dvorce a div nevrazila na starého Mituru, který zde na ni čekal. Lekla se a Mitura se zasmál.

»Číhám tu už skoro hodinu,« přiznával se.» Nahoru jsem nechtěl jít, protože slečinka je nemocná a pro člověka se to nehodí trápit ji svým povídáním. Musím vám něco říci.«

»Zdržela jsem se náhodou a také vám něco povím, čemu se podivíte. Pojďte, zavedu vás do svého pokojíku. Hádám, že někdo chce využít odložení rozsudku a přemlouvá naše sousedy.«

»Mohla byste být cikánkou, jak dovedete hádat. Slyšela jste už něco?«

»Mnoho dosud ne, lidé se bojí co říci. Jen tu a tam dělníkům na poli slůvko uklouzne, ale to dostačí.«

»Holečku, hotová revoluce se chystá,« povídal starostlivě a vklouzl za ní do pokoje. »Páni v zámku cítí, že koudel hoří a rádi by ještě před rozhodnutím nás donutili, abychom soudy nechali.«

»Vás a mne přece nedonutí.«

»Mě ne a Bohu díky, že nebudu sám, proto jsem sem šel, abych si byl jist, že mne neopustíte. To by byla hanba pro mne, která by mě víc mrzela než celá prohra. Chybili jsme, že jsme se spokojili odkladem. Být to teď, krásně bych jim své mínění pověděl. Tak tedy napřed o pánech. Každý, kdo chce nyní do lesa na chrast, musí mít z lesního úřadu písemné dovolení. Lidé z jiných vesnic dostávají je bez říkání od hajných, ale z Bříz ho nedostal ani jediný. I báby z pastoušky odešly s prázdnem. Mají prý si jít k vám nebo ke mně.«

»Dáme tedy babičkám na dříví,« usmála se vesele.

»Taky jsem si tak povídal. Ale to další je horší. Nikdo od nás nebude brán na dělání pasek a na vození dříví. To je už horší. Naší podruzi, domkáři a někteří sedláci jsou jako diví. Že prý je chceme přivést do neštěstí a že je musíme živit, nemají-li výživy od velkostatku. Jednal jsem dnes sekáče na oves a víte, co mi řekli? Že nepůjdou k nikomu, kdo zůstane při žalobě, sekat a pracovat.«

»Krátká pomoc. Objednám telegraficky sekací stroj a posekáme bez nich. Nepůjdou-li naší lidé vázat, přidám a vezmeme si z vesnic. Jeden rok nás nezabije a poroučet si nedáme.«

»Na mou tě, myslil jsem, že se budete bát a sám jsem měl strachu dost, ale koukejme, jak si umíte pomoci. Mně samotnému to nenapadlo.« A radostně si zamnul ruce.

»Musíme si všichni umět pomoci a ukázat, že dovedeme nejen se postavit, ale také vytrvat. Ještě něco se stalo?«

»Mimo Starého a starosty psali ostatní sousedé na soud, že od žaloby ustupují. Starý Šimůnek chodí jako prorok, v polích nepracuje, od stavení ke stavení putuje a taky po polích lidi shání a všude káže, že obec zahubíme, že jsme zrádcové, kterým se dobře vede a kteří chtějí sousedstvo zničit. Nebude-li žaloba odvolána, četníci prý do obce přijdou, jak to bylo za stara, vojáci obsadí stavení a budou tak dlouho nás vyjídat, až obec povolí. Pan baron prý má známosti, o kterých ani nevíme a jemu k vůli učiní všechno, zkrotí odbojnou obec.«

»Lidé mu věří?«

»Jaká pomoc, věří,« pokrčil rameny.

»Musíme je poučit, aby takovým báchorkám nevěřili a musíme jim říci, že teď, kdy máme výhru takměř jistou, neodpustili by nám vnuci, co bychom spáchali.«

»Ale jak jen jim to řekneme? Vyhýbají se člověku na sto honu a ani na pozdravení neodpoví.«

»Af starosta svolá obec nebo aspoň největší poplatníky. Sama tam přijdu a sama jim vyložím jejich zpozdilost. Bude-li potřebí, požádám pana doktora, aby přijel a poradil nám, jak se máme bránit.«

»Už jsem dnes psal a všechno mu vypsal. Čekám, že do neděle budu mít odpověď. Kdyby on starosta byl rázný muž, bylo by jinak. Bojí se jako ti ostatní a utekl by, kdyby se nebál posměchu. Jsou ti lidé bláhoví, ne?«

»Což dělat, na to jsme musili být připraveni a musíme to předržet děj se co děj. Výhružky úředníků přestanou, pak bude po soudu. Bez našich dělníků nemohou být, dříví v lese ze vzdoru nenechají a kácet také musí.«

»Mlynář včera v hostinci rozkládal, že pan baron je tolik rozloben, že kdyby měl nechat pole nezorána a paseky nezasázeny, že nepovolí.«

»Bezpochyby že to pan baron povídal sám mlynáři,« zasmála se Helena. »Že jste se o mlynáři zmínil, musím vám také pověděti novinu.«

A vypravovala, co zažila. Mitura poslouchal ji s lačnou zvědavostí a jen hlavou potřásal.

»To je lid, to je lid!«, vzdychal a ve vlasech se škrábal. »A takové mají páni rádi, u takových jsme my špatní. Nebohá ženská! Ta si odbude očistec na zemi. Až se člověk hrůzou třese. Věříte, kdyby se soudu nebáli, že by ji zabili? Věřte, že ano, dozajista by ji zabili.«

»Řekne-li jim, že se mnou mluvila, dají si pozor,« povídala výhružně.

»Nedají, nemyslete si, tím hůře budou dělat. Mlynář se spoléhá na své známosti a potom je mlýn o samotě, nikdo na blízku nezůstává, mohou tedy dělat, co chtějí.«

»Neděste mne, to snad není možná.«

»Povídám, co si myslím. Nějaký čas dají jí pokoj, ale potom jí pomoz Pán Bůh.«

»Musím jí po někom vzkázat, aby byla opatrná,« starala se.

»Počkejte ještě, až jaký to vezme konec. Když o tom vím, nějak se doptám, jak to ve mlýně chodí. Teď ještě zaběhnu k starostovi, aby dal na neděli obeslat sousedy a vyřídím mu, že slečna také přijde.«

»Udělejte, co za dobré uznáte a vytrvejte. Kdyby všichni ucouvli, nás dvou je dost a my to vybojujeme.«

»Tak, tak, kámen mi spadl se srdce. Už běžím. Beztoho jste ještě nevečeřela a já taky ne, ani času jsem neměl na jídlo pomyslit.«

Helena se mu nedivila. Vždyť sama byla nyní tolik starostmi sklíčena, že často jídlo téměř hltala. Co Mitura prorokoval, stalo se skutkem. Sekáči stávkovali a dělníci odepřeli jít do práce. Přímo vzkázali, že ona je původcem jejich neštěstí a že k ní do práce nepujdou, kdyby dvojnásob platila. Vzdor v ni vzkypěl. Nepodá se jim, neustoupí jejich bláhové umíněnosti, kterou si chtějí pomoci k zdánlivému prospěchu. Jak řekla Miturovi, sekací stroj objednala a chalupnici Příhradovou po vsích poslala. V městečku vzbudil stroj pravé pozdvižení a když hladce a rychle porážel lány zralého obilí a když cizí dělníci vázali úrodu, rozkřiklo se městečkem, že u Prchalů je ohromný majetek a že teprve svět uvidí, jaké novoty Helena zavede. Mitura byl však šťastný, když i jemu stroj půjčila a kdokoli šel kolem jeho pole, na každého zavolal, aby se podíval, to že je krása, jak to seká, obilí necuchá a co nejlepšího, pivo to nepije a nestávkuje. Starý Šimůnek přes svůj vztek přišel také na prohlídku. Okukoval, hlavou vrtěl, ušklebował se a když odcházel, odplivl si.

»V penězích se topí, ale člověku nedá nic,« procedil skrze zuby a závistivě se ohlédl. »Mitura užije, proto on, špatný chlap, se jí drží jako Příhrada. Taky bych držel, ale proč nic nedá a kdyby toho bylo sebe méně.« —

V neděli nehovořilo se v zástupech na náměstí o ničem jiném než o schůzi. Obecní sluha každému sousedu důrazně vyřizoval, aby všichni přišli, že jde o obec a že se na nic nebudou podepisovat.

»Pro mne, af si upekou co chtějí,« rozumoval Dostoupil. »Dal jsem se do toho, aby se neřeklo, že nedržím se sousedstvem, ale nenadál jsem se, co z toho bude. Pro nějakou zlatku, kterou obec z pastvisk zaplatí, obec neschudne. Pánům se nevyhneme.«

»Oni se vyhnou, proto se tak staví,« vykřikoval Šimůnek. »Chudý člověk af pojde, jim je to jedno. Páni jsou páni, ne?«

»Kdo mi nahradí škodu, když musím tři hodiny cesty pro prkna?«, naříkal truhlář Komínek. »Každý chce, abych dělal tak říkaje zadarmo, ale jak dělat, když není z čeho?«

V hostinci šenkýř Knížek chodil jako rozzuřený a sotva že hostům nalil. Láteřil už kolik dní a své kuráži pomahal pivem.

»Tím je vinen ten blázen Mitura,« křičel, až ho bylo venku slyšet. »Neví lakotou co chtít, i na cizí si právo dělá. Syna má advokátem a nahání mu. Teď to nic nestojí, ano nestojí. Až bude po soudu, dostane obec účet a sedláci platte. Platíme, až se ohýbáme, na to je starosta kos, ale kde jde o to obec zastat, tam mlčí, jako zařezaný. To je starosta? Hanba takovému starostovi a hanba takové obci, která ho neshodí.«

Hosté se smáli. Venkovští lidé velmi rádi se smějí, když někdo nepřítomného cuchá, jakoby tím potěšením ulehčovalo se také jim, že druhdy musili ke všemu mlčeti a hany slyšeti.

»A ke všemu se jim ženská na paty přivěsí,« vyvolával Knížek posílen smíchem. »Není to ostuda? Do takových věcí se má ženská plést? Ta se pěkně zvedla po tatíkovi! To byl držgrešle, nedal nic utratit a co z toho měl? Hladem umřel, peněz nadělal a kdo je jednou rozhází? Co z nich bude mít obec? Ženská se má držet vařečky a nemíchat se do obce. Já být ve výboru, pověděl bych jí něco, že by jí zašla chuť po druhé mezi sousedstvo vejít.«

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

AUG. EUG. MUŽÍK:

ŽLUTÝ DOMEK.

(V. A. Jungovi a Ant. Šnajdaufovi)

Žlutý domek na Malé Straně, nízký,
dokola jej bludiště tísní staveb,
on v nich ztajen ztrácí se, ztrácí také
v Minula tůni.

Neboť dnes už Žlutý tam neční domek,
žádný malíř, fotograf žádný nemůž'
zachytit ten obraz čtyř junů mladých,
Naděje dětí.

V chudobě a neznámu zde se tají,
střeží zde si žárlivě verš i píseň,
na chléb často není, však býti musí
na knihu vždycky!

Tak tu sedí, dumají, čtou své sloky...
takto vždycky sedali v družném spolku
se Socratem Plato, s Byronem snivý Shelley,
s Odgačem Adam.

Čtvero stěn tu žlutého domku mizí,
otvírá se veliké nekonečno,
Musa odtud vylétá, k slunci tryská
myšlenka s citem.

Budiž stokrát zdravena ona doba,
ono jaro života, ducha, srdcí,
Budiž stokrát zdraveno všecko, co vám
přineslo s sebou!

Ty sny, plány gema — co z nich zbylo?
Kde ten žlutý domek, kde my jsme, druzi?...
Přec byl velký Život to, oběť Kráse,
Přeludu, Snaze!

Dnes, teď, při té vzpomínce na ty chvíle,
na ten žlutý domek, tu hrobku času,
ve květ hrobný vzpomínek věnec věsím,
pomněnek modrých.

ANTONÍN SLAVÍČEK. Výbor z jeho díla. S úvodním textem M. Jiránka, A. Hodáčové-Gollové a J. Herbena. Přátelé mrtvého mistra z Mánesa vydali v dobrých reprodukcích výbor jeho prací. Praví o něm, že je první splátkou slibu, jímž se zavázali pod dojmem katastrofy. Jsou si také vědomi, že obraz, který tu podávají, není a nemůže býti definitivní. »Schází nám nutný časový odstup od jeho díla i od naší lidské bolesti. Schází nám také mnoho do úplnosti vývoje, abychom mohli správně vymeziti důležitost místa, které připadne v našem umění Slavíčkovi.« Přes to považují za povinnost, zachovati pro účtování definitivní všechna akta processu a přičiniti se tak o možnost spravedlivého soudu budoucího. »Nepředbíháme soud budoucnosti, chceme jen ukázati Slavíčka, jak jsme ho znali my, jeho přátelé, a jak jsme ho měli rádi.« V tom smyslu třeba publikaci také přijmouti a posouditi. V části obrazové čtyři barevné přílohy jsou jen skromnou ukázkou palety, která byla tak důležitou součástí jeho díla. Než i černá illustrace poví dost, i tomu, kdo ho neznal, o živelní síle a bouřné povaze umělce, který přemáhal a dobýval na ráz. Vzpomínky jeho pří-

tel i jeho listy, otištěné ve Volných Směrech, potvrzují to, co mluví jeho obrazy a co vyčetl z nich každý, kdo zvykl hledati v díle nebo za dílem člověka. Ty dokumenty jsou vítány proto, že vidíme, kterak jsme se nemýlili, když jsme z jeho děl cítili dech člověka neobyčejného, poctivého a přímého, který drsně ale pravdivě vysloviti se snažil, čím byla plna jeho duše. A to něco nebyla touha po lesku a sladkém soustu pro dav, byla to vůně prosté hroudy, zalévané potem, dárkyně života, byla to hluboká opravdovost a snaha o mohutný její výraz. A té opravdovosti u Slavíčka dlužno si vážiti nejvíce — učinila ho povahou jako člověka a byla duší jeho umění. V tomto směru přispěje k ustálení soudu o Slavíčkovi publikace Manesa již nyní.

ZAHRADA NAD PRAHOU. Na Malé Straně jsou domy, staré a šeré, zdánlivě bez dvorků, s tmavými síněmi a s úzkými schody, které osvětluje toliko věčné světlo pod křížem. Pomalu a tápavě kráčí cizinec v takovém domě za domácím člověkem. Zdá se mu, že zabloudil někam do věčné noci. Ale nahoře, někde ve třetím nebo čtvrtém patře, a snad i výše ještě, svitne najednou, a než se příchozí vzpamatuje, stojí — v zahradě! Tu v té výši nad zahnědlou krabatinou malostranských střech, pod kvetoucími stromy, v úžase patří na rozlehlé město, ostře vyrážející špičkami svých věží v záplavě slunečních paprsků nebo cudně halící boky v závoje modrošedých par. Ale dnes nemáme na mysli tyto čarovné kouty staré Prahy, tak zastrčené a tak překvapující a přece zcela přirozené. Dole za řekou, ve středu Starého města, tedy na rovině, kde není výškových kontrastů, vkročili jsme po nekonečném stoupání asi do šestého nebo sedmého patra, do středu svěží zeleně. Zde v samém srdci královské Prahy, v sousedství mohutné dvojice štíhlých věží týnských, vážné věže radniční a zdobné Prašné brány, mezi nebem a zemí, vykouzlila něžná ruka prostornou zahrádku, plnou květů a záhonů, s roztomilou a pohodlnou besídkou a hlavně s nevyrovnatelným rozhledem. Vidíme odtud zase Prahu, ale jinou než s výšin Petřína nebo Hradčan. Je blíž, přímo nám pod nohama, kamenná a mocná rozkládá se na všechny strany, Petřínem, Letnou, Žižkovem a Riegrovými sady jako násilím semknutá. — Vlídně vítá nás hostitelka a s netajenou, ale oprávněnou hrdostí ukazuje své dílo. Je třeba veliké lásky, práce a vytrvalosti, udržeti v té výši na plochých střechách domu tento malý ráj, do něhož slunce praží a pere bez milosti. Ale odměna za tu práci není malá. I pod žhavými paprsky slunečními dýše se tu volně a krásná jitra a kouzelné večery, když v Praze rozhlaholí se zvony, a když světelná záplava z ulic šlehá k ohvězděné obloze, jsou skvělou folií idyllickému životu šťastné rodiny, která se své výše jen nerada sestupuje v prach a ruch pražských ulic. Kdo uviděl, pochopí. Neustávající proud živé frekvence velkoměstské sune se kolem domu, pestrý a hlučný život tržiště bije do jeho zdí a tam nahoře je mír a klid. Jen malý červenobílý praporeček prozrazuje zasvěcenému, kráčí-li po Ovocném trhu, místo této zahrady v Praze dojista jediné.

KVAPILOVA PAMPELIŠKA měla v Národním divadle významný večer — dočkala se totiž padesátého představení. Zase tedy původní dramatická práce, která má životní sílu a která se pevně zakotvila v repertoiru. Divadlo použilo vhodné příležitosti a pohádce dalo nové, slavnostní roucho, které pan ředitel Schmoranz nadýchl pravým pohádkovým kouzlem. Bylo zrevidováno i obsazení hlavních rolí a provedeny některé změny. Ke hlavní však nedošlo. Pampelišku měla hráti totiž sl. Sedláčková, od jejíhož temperamentního hereckého naturellu jsme si mnoho slibovali. Ale v poslední chvíli se herečka roznemohla, a Pampeliška padla, k nemalé ovšem její radosti, do klína sl. Suchánkové. Možno říci, že tu náhoda tentokráte vhodně zaskočila. Pampelišku nastudovala se sl. Suchánkovou první její představitelka, paní Hanna Kvapilová, a bylo zajímavo sledovati, jak věrně a pietně žačka reprodukovala základní rysy, jež od své slavné učitelky pochytila. Jubilejní Pampeliška měla ve své roli dokonce momenty, kdy i hlasem připomínala velký, třeba že nedostižný svůj vzor, a právě těchto několik perliček dodávalo představení zvláštního, pietního nádechu. Honzu hrál p. Želenský, jenž statnou, siláckou svou postavou i jadrným orgánem herkulovské výkony pohádkového hrdiny činil pravděpodobnějšími. Zvlášť pěkným výkonem upozornil na sebe pan Hašler, exotickým pohádkovým panáčkem, představám našim plně odpovídajícím, byl p. Schlaghamer.

Kvapilova pohádka má několik rozkošných, humorem prosycených figurek. Je to především pan král, chudinka praubohá, jemuž z hladu utíkají zbrojnoši, a jehož kuchtík nemá do čeho dloubnout. V Andersenových pohádkách je obrázek takového pana krále ubožáka s korunou na hlavě a s županem na těle, figurka tak brillantně zachycená, že na ni nezapomeneš. Pan Sedláček ji v tomto duchu provedl a přinesl hned do prvního obrazu rozmarnou náladu. Vypasený kuchtík, kterého s přirozeným humorem sehrál p. Polák, nasvědčoval by odvěké zkušenosti, že se vladařům nad ohništěm dařívá výborně i tenkrát, když páni poslední šperky zastavují, jen aby zachováno bylo decorum. Papínek Pampeliščin dokonce s korunou prováděl takové profanatické machinace. Páreček obecních rozumářů dobře sehráli pp. ze Steinsberga a Hurt. Některé dekorace mile překvapily něžnou, poetickou náladou.

K.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 41.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK:

MASOPUST.

Starodávná reminiscence.

Veselí masopustní bylo v plném proudu.

Město vyhodilo si z kopýtka, hýřilo, do úpadku tančilo a v odlehlých předměstích, kde usadil se šum obyvatelstva, často se i z překypujícího temperamentu — rvalo.

Velké společenské plesy, jichž počátek býval ohlašován slavnostní střelbou z hmoždířu, odbývaly se v památném sále karlovském, vkusně dekorovaném, při dobré zdejší hudbě. Útulné, domácí, sousedskou srdečností prohřáté věnečky menších sdružení našly vlídného přijetí »u hvězdy«, »u hroznu«. Nevázané, furiácké dupanice spodních vrstev při sextetu »slepé bandy« (v níž byl jediný slepec mezi šesti málo vidoucími), v nouzi i při tahací harmonice s bubínkem a metlou vzaly za vděk hospůdkami »Babkou« a »Hrady«.

Obyvatelstvo žilo po tu celou dobu v jakémsi opojném ovzduší. Ač v menším městě jeden druhému vidí do žaludku a má tak říkajíc poměry lidí jako na dlani, přece v mnohých rodinách, kde toho nejméně bylo zapotřebí, daleko se utrácelo nad poměry, pořizovaly se nákladné toilety, okázale se vystupovalo druhdy na těžký dluh, někdy i beze vší naděje v zaplacení.

A nesledoval se vždy praktický cíl, na příklad zaopatření syna, dcery, nýbrž hýřilo se bezmyšlenkovitě jen proto, aby pohár rozkoší vyprázdnil se až na dno, aby se vyvolal několikahodinový prchavý dojem, po němž následovala neodvratně nekonečná kocovina, škrcení v domácnosti na všech stranách. Divoký ten vír zasáhnul svými kruhy i starý dům tabáčníkův naproti radnici. V hospodářské světnici soustružníka Hlasivce scházívali se s večera druhové jediného mistrova synátora Jana, zdejší bujaří sokolíci, aby uradili se o věci nevšedního významu: jak se maskovati na letoší šibřinky.

Mladý Hlasivec, tehdáž již usedlý mládenec, blízký třicítky, byl horlivým ctitelem Musy Thalie, z té příčiny měl se nad jiné povolaným, aby ve věcech vkusu radil, případně i rozhodoval.

Znal kostýmy z různých her, objednával si i ilustrované ceníky z ciziny a proto byl věhlas jeho vážen a uznáván. Bohužel býval poznán i v nejpovedenější maškaře.

Měl nešťastnou chůzi, jakoby se od podlahy násilně odtrhoval, a při tom klátil se do předu i do zadu.

Pokoušel se změniti chod, kdysi dokonce představuje Mefista, ďábelsky bělhal, ale stačilo jen objeviti se v sále, a lidi se mu smáli do očí. I hledal náhradu v oslňujících kostýmech, třeba že maminka Filomena, jak jen o šibřinkách slyšela, úzkostí až schla. Stála ta nekřesťanská paráda vždy hrůzu, peněz, jelikož jedináček jinak nedal a objednával si masky přímo z Prahy.

Leos rozhodnul se pro Jupitera, jak v podobě zlaté mouchy dvoří se Euridice.

Hrdostí nad povedeným nápadem neodpověděl ani tatíkovi na starostlivou otázku, co ten špás asi bude stát, jen opovržlivě vytáhnul rty až k nosu a teprve po chvíli skrze zuby procedí:

»Š... krobi, jakoby člověk kozu kupoval!«

Tatík se honem vzpamatoval a snažil se vše v žert obrátit, ale syn byl již jednou uražen a zle zhlížel.

Zlatá moucha byla objednána a po několika dnech netrpělivého čekání těsně před šibřinkami došla.

Když mladý Hlasivec ji navléknul a velikými zelenými křídly v hospodářské, světnici zamával, paní máteř jen v údivu oči k stropu vyvrátila a žluté tváře ještě více stáhla.

Mistr byl v sedmém nebi a v blahé předtuše jak Johan oslní šibřinky, smál se, až oslzel.

Docela v té chvíli zapomněl, že k takové parádě bývá i přiložen účet.

Syn, aby náladu večera nepokazil, smáčknul jej a ztopil v útrobách kapsy.

Nastal šibřinkový večer. Tichým, zimním večerem zaduněly rány z hmoždířu a brzy potom oživla tmavá podloubí domu.

Zaskřípěly saně po zmrzlém sněhu náměstí. Od mlýnské struhy až po skvěle osvětlený Karlov stály zástupy zachumlených zvědavců, očekávajících maškary. Kdykoliv zastavily saně u mostu neb mihnul se hlouček maškar, shlukli se kolem nich a pronikavými pohledy pátrali, kdo pod škraboškou se skrývá. A podařilo-li se jim oříšek rozlousknouti, co tu bylo vítězného výskotu a kvikotu! Kdo prošel touto ulicí nepoznán, měl více jak polovici úspěchu zajištěnou.

U Hlasivců Jeník se dostrojoval. Ještě přiložil černou dominovou škraboušku, stáhnul přiléhající, zlatými šupinami pokrytý kabátec a jakoby se již cítil na parketách sálu, vystoupil na špičky a zamával zelenými křídly.

V tom tiše vstoupili pozvaní spolunájemníci »ze zadku« — Záleští.

Mistr kvapil jim vstříc a zajíkaje se štěstím nad vydařeným synátorem, tajnostně šeptá, až ho je za devátou stěnou slyšeti:

»Jo-han!«

A mrká významně očima, blaženě se chvchle, jakoby říci chtěl:

— K neuvěření, ale pravda. Tohle dokáže jen náš Johan.«

— — — — — — —

Odpoledne druhého dne šukala babička Záleských po pavlači a tu uzřela mistra Hlasivce, jak sehnut ztěžka sestupuje po schodech dolů na dvoreček.

Měl ruce zastrčeny za lael (náprsníčku) modré zástěry, hlavu sehnutou, chvílemi vycenil zuby a zlostně před sebe stříknul. Babička, postřehla, že se nachází asi ve velmi mrzuté náladě, neb občas dolehlo jí k sluchu:

»Aby tě hrom ... !«

»Jdi do sakramentskej země ....«

V ženské zvědavosti sešla dolů a jakoby se chtěla přesvědčiti, jsou-li růže v zahrádce dobře ukryty, sehnula se a rovnala chvojí. Mistr již u ní stál.

»Máme po bále!« trpce vyjeknul z přeplněného srdce a prudce potřásl hlavou.

»Bo-dejť« jakoby se rozpomínala, přikývla babička, ale staré srdéčko se jí rozveselilo nadějí, že uslyší, jak bylo včera.

Teď mistr již poloplačtivě pokračoval:

»Snad se ten náš hoch narodil na nešťastný planetě. Loni celou noc se tahal s koupuletou babou, letos teprve naběhl ... A tak si dal záležet — — —!

Padla mu do oka maškara, podle všeho pěkná slečna, přestrojená za páže, náš hoch se jí chytl a srdce asi dokořán otevřel, jak už to je u té mládeže ... Je se ženskými nezkušený, takový domácí hlupáček, víme . . .

Má maškara po půlnoci sundá škraboušku a tu Johan vidí, že se z tanečnice vyklubal — kamarád, rukavičkář, taková šelma, která, co neví, nepoví.

Koho pak by to také napadlo, že ženská přestrojená za páže, není vlastně ženská, ale, víme — mužský? Ne?

Vedlejších mládenec povídal, že byla ta jistá jako z těsta uplácaná, šikovná — — víme, tento — — (mistr výmluvným gestem naznačil kyprost).

Dejte mně svatý pokoj s takovými darebnými vejmyšlenostmi!

To dá rozum, jak asi chudákovi Johanovi bylo. Kde kdo prý se řehulil a hocha pokoušel, jak si tento spletl — — pohlaví — — — A ta prokletá paráda stála nás na padesátku — —! Člověku by se žluč rozlila, když si pomyslím, že tohle všecko se způsobilo k vůli mizernému — rukavičkáři. Brečel bych, věřej — — —

Za ty krvavý peníze mohl být centový fasek a to beze vší štrapáce. A takhle má hoch ještě ostudu, aby pomalu z domu nevylezl. —«

Babička na utišení bolesti mistrovy sem tam broukla, soustrastně pokyvla hlavou, ale konec konců uznala, že tato případnost jest tuze mrzutá.

Mistr málo si ulehčiv velmi sklíčen štrachal se vzhuru po schodech posílaje šibřinky a jejich svody do horoucích pekel.

— — — — — — — —

Mladý Hlasivec probudiv se k polednímu a znova si uvědomiv včerejší zatrachtilou historku s rukavičkářem, byl v rozmaru prabídném, ale osvěživ se dukladným umytím, chladněji, střízlivěji usuzoval.

Nebyl nadarmo hercem, aby neporozuměl, že čím více se bude ježiti, tím hůře budou kamarádi vyváděti. Chystají se asi na něho, až mezi ně zavítá a může si již v duchu představiti, jaké krupobití vtipů a peprných šlehů na něho se sesype. Ohlédnul se po rodičích a viděl je tuze sklíčeny. Maminka seděla u kamen s punčochou, s tvářemi jako propadlými a chvílemi zhluboka vzdychala, ani netroufajíc si zeptati se, jak včera se mu dařilo; tatík od soustruhu přes brýle několikráte velmi soustrastně po něm zrakem šlehl, jakoby z hlubokosti srdce jej litoval, jak pohořel.

Vědí patrně všecko, v duši se zamrzel a hned vybavila se mu představa, jak tatík asi vyzváněl všem spolunájemníkům včerejší čertovinu: v krámku posamentýra Horkého, jistě i u domácích v trafice, o babičce Záleských, osobním jeho sekretáři ani nemluvě, a tím nevědomky celou věc rozmaže, ještě více sesměšní. Bylo třeba zahráti komedii i doma, aby tomu předešel a tatíkovi i matce chmury s mysli zahnal.

U oběda sám bodře a humorně o šibřinkách se rozhovořil, jak kdo byl vystrojen, co představoval, jaké to bujné veselí v ovzduší mumrajovém, kde jeden druhého nezná, co sršivých vtipů a kudrlinek se tu rodí. Jeho moucha, jak se ostatně dalo očekávat, odnesla palmu večera. Náramně se líbila, a aby tak řekl: div jej samým obdivem neuřkli.

Nedutklivcům by se ovšem také mnohé o šibřinkách nelíbilo, snad cítili by se již kamarádskou důvěrností maškar dotčeni, a což teprve kdyby tak naběhli jako včera on!

Zalíbilo se mu jedno švarné páže, v němž tušil dívku, až do půlnoci je prováděl a natropil s ním šelmovství, až není možná. Když pak škrabošky sňali, ejhle, vyklubal se z masky rozpustilý druh!

S počátku měl pravda, mrzení, že marně plýtval pozorností, ale pak ocenil rozkošný nápad a znamenitě se bavil.

Není to povedené, dvořiti se místo Euridice — rukavičkáři? Ha, ha, ha.«

Johan smál se hluchým, divadelním smíchem a tak nakazil veselostí tatíka, že se přidružil i se svým chi, chi, chi.

Mistr, jak ústa od oběda otřel, již na pavlač se štrachal a odtud jako z hvězdárny pátral po nájemnících.

Co ráno spěšnou hubou zavinil, třeba nyní odčinit, jinak dozví se syn o klepech a bude soudno.

I padesátky — třeba že s krvácejícím srdcem — oželí, jen nevyklube-li se z toho švanda na jejich útraty.

Měl až pověrečný strach z nehod a potkalali jej přece, v první chvíli více se ohlížel, neměl-li svědků, než jaká škoda jimi vznikla.

Pásli po nich domácí i okolní, jakoby si je byli vybrali za terč svých vtipků, i nejnevinější příhodu zveličili, sesměšnili, jen vyšla-li od Hlasivců.

Věru, že žili ve starém domě jako pod kuratelou. Zuby mnohdy až skřípěl, uvědomil-li si svůj stav.

A přece on sám byl jeho původcem, sám vystavil každé hnutí ve své rodině na odiv veřejnosti, a lačněli-li spolunájemníci v jednotvárnosti svého života po šťavnatějším soustu, jiný jak Hlasivec jim je nepodal.

Jako slepice, má-li snésti vajíčko, kdákajíc úzkostně běhá z místa na místo, tak i on s každou maličkostí na křídlech letěl na dvorek, do trafiky i do krámku posamentýrova a někdy i lidi na podloubích zastavoval a přeplněnému srdci odlehčoval.

Nebyl by ani usnul, nevyloživ dříve kde komu, jak fašek na sebe bere, neb jak náš Johan oslní obecenstvo v nové úloze.

— — — —

Nedlouho po šibřinkách ohlašovaly plakáty na nárožích divadelní představení společnosti Paďourovy.

Ředitel Paďour byl v městě i v okolí známou a oblíbenou osobností.

Vracel se sem z tourné po zemích českých, ve třech, čtyřech letech jako unavený poutník, »v chodeckém plášti chud a stár«, jak sám říkával, vždy sešlejší, bídnější, se společností značně prořídlou, o hodnotě komika hereckého ani nemluvě.

Podobal se tak onomu flašinetáři, jemuž každoročně ve stroji basových tonů ubývalo, až konečně byl nucen svým bručením je nahrazovati.

Jedině genialnost zůstala mu věrnou. Nikdy nepřišel do rozpaků, žádné nehody jej nezkrušily, pomohl si i v takových případech, kdy jiným ředitelům »zůstal by stát rozum«.

Společnost čítala někdy jen sedm členů, ale to Paďourovi dokonce nevadilo, aby nevypravil kus s třiceti osobami, s »báječnou« dekorací.

Tak sehrál Sardouovu »Vlast«, Kolárova »Pražského žida«, Tylova »Strakonického dudáka«, ba pustil se i do operet, třeba že neměl jediného zpěváka ve šmýře. Sebral statistů, kde se jen dalo, časem poprosil i ochotníky o výpomoc, kostýmy slátala choť, dekorace se jen naznačily a vykukovala-li někde pytlovina či »zela« díra, zalil ji bengál svým jasem.

Nejskvěleji míval vypraveny divadelní plakáty. Opatřil je barnumským, reklamním nápisem, tučným písmem upozornil, že kus jest na repertoiru Národního divadla v Praze; v Polné, Čáslavi a j. hrán byl při vyprodaném domě tolikrát a tolikrát.

Loketský zvon« změněn na Litomyšlský zvon« místo »Pařížský hadrník« dána »Úkladná vražda na nábřeží«, »Chrám matky boží v Paříži« změnil na — »Loupež toulavých cikánů«.

I o krojích, jak již řečeno, vlastnoručně paní ředitelovou za pomoci předměstského krejčího vyhotovených, pochvalně se zmínil na plakátu:

»Kroje věrně dle vzorů ze 17. století ve vlastních dílnách pořízeny.«

Žádný zvěřinec neb panoptikum nepracovaly jarmarečnějšími prostředky jako geniální ředitel Paďour, koruna všech dryáčníků. Ale »táhlo to«.

Jeho herci neměli ovšem přesně vytknutý obor své působnosti; hráli intrikány i milovníky, hrdiny i venkovské pantatíky, jak bylo právě třeba a jak toho hra vyžadovala.

Paní ředitelová, která z požehnaného stavu takřka nevycházela, musila se přizpůsobiti roli Markéty ve »Faustu«, i souchotivé Marie v »Mlynáři a jeho dítěti«. Paďour sám sehrál Rysoora ve »Vlasti«, Quasimoda ve »Chrámu matky boží« i ševce v »Lumpaciu« — —

Nespokojenost s výkony hereckými hned na místě projevoval a sám se nejednou chlubil, že fackami z božího dřeva vychoval tak mnohý talent.

Jednou dostal Konrád ve hřbitovní scéně v »Mlynáři« nečítaných, podruhé vytahal Shyloka v »Kupci benátském« za uši, až mu pejzy zůstaly v ruce.

Choti zpívající kdysi v operetě úlohu milenky, uprostřed dojemné scény výsměšně, ostrým hlasem se zeptal:

»Mně se zdá, že máš tipec?«

Při jednom představení vyzněvším neurčitě bez obvyklé svatby, zůstalo nechápavé obecenstvo klidně seděti, čekajíc pokračování hry.

Pojednou Paďour vystrčil hlavu před oponu a jako tur zařval z celých plic: »Už je konec!«

Sešlo-li se hubeně obecenstva, prostě ohlásil, že nehrají Jednou vyšel si i do hlediště a čítaje na dlani kasovní příjem, polohlasně s výsměškem protáhl:

»Tři renský deset krejcarů! Za ten pakatel nebudu přece tejrat lidi!«

A povznes hlavu, houknul do pustých prostor sálu:

»Nehrajeme — leda bychom bláznili!« —

Než přece jen celkově lépe zde pochodil, než jinde. (Dokončení.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Městečko bylo v opravdové revoluci a když odpoledne šle Helena k bytu starostově, setkávala se s takovými nepřátelskými pohledy až jí bylo úzko. Co jsem těm lidem udělala, ptala se sama sebe znepokojeně. Každému vždy pomohu, nechci pro sebe výhod, nestavím se na výlučné stanovisko. Mitura dobře hádal, že je městečko poštváno, že protivníci, nemohouce právem dosíci, čeho chtějí, podrývají půdu pod nohami, těšíce se, že obec zemdlí, uštvou a donutí, aby malomyslně složila zbraň. Vědomí pokoření, kterého by se dostalo jí i všem těm, kteří byli jedné krve s ní, zabouřilo v jejím nitru. Jak s poddaným stádem touží hrát se selským lidem, své nápady staví nad zákony, vyžadují otrocké poslušnosti, hrozí tresty a mstou. Ať všichni ustoupí, ať ji všichni lají, ji neuštvou a neunaví.

Hněv jí hořel ve zraku, když vešla do bytu starostova. Mitura seděl na lavici u kamen vedle sedláka Starého, pokuřujícího z krátké, zapáchající dýmky. Starosta podepřen o čelo postele, měl ruce v kapsách zastrčeny a mrzutě se díval k oknu. Mlčeli všichni. Když se objevila Helena, starosta mimoděk se vztýčil a nutil se do smíchu.

»Přece jdou?«, povídal udiveně. »Nebáli se, že jim někdo něco udělá?«

»Proč by mi kdo něco dělal?«, řekla prudce. »Ublížila jsem snad někomu?«

»Starostu trápí, že lidé tak ošklivě o něm hovoří,« ozval se Mitura a pofouchle se usmál. »Kdybych já se měl proto trápit, už abych vzal provaz a oběsil se.«

»Kdyby jen nadávali! Ale oni vykřikují, že zavádím obec, že jsem nejhorší starosta na světě a že mě vyženou, nepůjdu-li z úřadu sám. Žena s pláčem přiběhla z kostela a od rána mi vyčítá, že se pletu do věcí, za kterých jen neštěstí kouká. Svolal jsem obec a teď to vidíte, jak všichni uhybají, aby byli hezcí. Propadneme-li, vrhnou se na nás jako kati.«

»A proto se trápíte? Protože jiní jsou zaslepeni, chcete být zaslepeným také? Považovala jsem vás za moudrého muže a myslím si, že vám jsou jejich nadávky k smíchu. Ostatně dělejte jak rozumíte, nenutím vás, abyste obec hájil. Já s panem Miturou neustoupím, i kdyby se na mne celé městečko sběhlo. Než mine rok, uvidíme, kdo byl přítelem sousedů.«

»Ještě dřív,« prohodil Starý, »teď jsou spletení a kdyby jim úředníci řekli, že ani jejich statky jim nepatří, uvěří tomu. Strach má velké oči. Povídali jsme si o tom tuhle s Miturou. Nějak to předržíme a potom nastane pokoj. Ti, co nejvíce nyní křičí, budou nejdříve na pastviskách pást.«

»Ale to horoucí peklo od ostatních přece jen vypijeme my,« vzdychl starosta.

»Nenutíme vás, ustupte, odvolejte svůj podpis. Ale řekněte sousedům, že my neodvoláme, i kdyby sebe více spílali.«

»Hezké to arci nebude, když hlava obce se lekne,« štípl Mitura. »Co máte od panství? Že někdy pošlete čeledína vozit dříví? Že vám v lese rozbije vůz, utahá potah a každé chvíle může vám v pasece koně zabít? Takový majetník nepotřebuje na krejcar čekat.«

»Však nečekám,« ozval se starosta sebevědomě. »Dávno už bych byl toho nechal, když ale vzkazovali, pro dobrou vůli jsem přece poslal.«

»Nu tak, nu tak, povídáte, že pro dobrou vůli jste jezdil, že sami vzkazovali. A co si počnou, až v zimě porazí po lesích tolik tisíc klád? Nechají je tam shnít? Nebo snad svými potahy ho odtahají? Na to jsou chytří, to se jim nevyplatí, takový výdělek popřejí sedlákům a ještě si za to dají děkovat. Jděte mi k šipku s takovým dobrodiním, nestojím o ně.«

»Teď už taky jezdit nebudu,« rozkuráž il se starosta, »ať to dopadne tak či onak, řekl jsem, že nikdy moje koně na panský výdělek nepojedou.«

»A čeho se tedy lekáte, čeho?«

»Nelekám se, mrzí mne, že má člověk takové nadávky poslouchat, pro nic za nic, pro jejich užitek. Napřed všichni se čertili, že nepovolí a teď zalézají jako žáby na zimu.«

»Nechte je zalézat a nechte je nadávat. Uhlídáte, že budete po druhé zase starostou. Potom uznají, že jste obec nezradil.«

Zmínka o novém prodloužení starostenství příjemně polehtala starostu. Pousmál se a přešel po světnici.

»Blázni!« řekl po chvíli důležitě. »Bojí se jako malé děti. Ale ať, ukážeme jim, že máme kuráž jako velkostatek.«

»Tak se mi, starosto, líbíte, to je moudrá řeč. Na nic nedbejte, své povinnosti konejte, zamhuřte oči, abyste nic neviděl a za měsíc, jak dá Bůh, se vám ulehčí a budete rád.«

»Hádáte, že vyhrajeme?«

»Nehádám, vím to. Tuhle to mám černé na bílém,« zasmál se Mitura a zatřepal jakýmsi dopisem.

»To by byla pro obec treťa,« vzdychl starosta spokojeně.

»I bude, nic se nedejte zmást. A až ta treťa bude, budeme my zase ti nejhodnější a nejlepší lidé, jinak to v obci nechodí.« A Mitura se smál dětinnou radostí.

Kdy se za chvíli rozcházeli, slyšela Helena, jak venku kdosi po ní potupně pokřikuje, ale nedbala už. Jsou, jak svedené děti, které často vlastním rodičům zármutek učiní, aniž by chápaly, že se dopouštějí ohavnosti. Byla ráda, když zase byla doma. V neděli mohla se Ludvě věnovati a čím větší bylo její utrpení, tím lačněji si přála, aby mohla potěšit ji svým slovem, dodat odvahy a jaksi jí užít. Odchází zvolna a poto. až odejde, nikdy víc nebude moci prokázat ji něco dobrého, potěšit ji a smířit s hořkým osudem.

Ludvu připravovala si smrt a urvala z její bytosti všechnu svěžest mládí, všecken půvab, všecku sílu. Podobna kostlivci ležela na loži a zavřela-li oči, činila dojem umrlce. Jen její nohy úžasně napuchly a její oči dosud svítily horečnými plamínky. Upadala v polosnění, ve kterém její duše zápasila se smrtí a ve kterém podivné představy rozpalovaly její choré tělo. Sténala a probouzejíc se, plakala tiše nad svým utrpením. Matka jakoby cítila, že dcera odchází, byla poděšena a seděla celé dny u jejího lože, stále žvatlajíc a rozumujíc. Nebyla-li Helena doma, podivné řeči vedla, o smrti hovořila a líčila, kdy koho viděla umírat a jak je to na krásně jedno, zemře-li člověk mlád nebo stár. Domnívala se ve svém stařeckém rozumu, že se Ludva nadobro smířila s myšlenkou umírání, že vyčerpala svůj život jako ona, matka, a že je tedy lhostejno, hovoří-li o smrtelném zápasu. Někdy bývala Ludva klidná a ležíc tiše, naslouchala té podivné směsi nápadů. Ale jindy zachvácena zděšením volala, aby matka mlčela, že se bojí, že nechce ještě zemříti. A volajíc po Heleně, vztahovala k ní své tenké ruce a objímajíc ji, třásla se horečným strachem, prosíc ji, aby jí pomohla a zachránila.

Když se Helena vrátila ze schůze, zakývala na ni Ludva. Přisedla si k ní a sklonivši svou hlavu, zadívala se jí z blízoučka do tváře.

»Přeješ si něco, Ludvičko?« ptala se měkce.

Ludva vzala její hlavu svými studenými prsty a přitáhnuvši ji ještě blíže, dala svá ústa k jejímu uchu.

»Ráda bych ještě jednou Mituru viděla, rozloučila se s ním,« šeptala chvatně. Helena přikyvla a usmála se na ni bolestně.

»Hned budu psát,« řekla ochotně.

»Napiš mu, že už nic od něho nechci. Ráda bych mu dala s Bohem. Byl takový hodný, nezlobil se pro mé rozmary. A cítím, že to dlouho trvat nebude.«

»Nu, nu, jen se takovými myšlenkami netrap, On přijede, popovídáte si a tobě bude veseleji. Chvíli počkej, napíšu dopis hned, aby večerní poštu stih!.

»Neurazí ho to?« ptala se Ludva úzkostlivě.

»Neurazí, je šlechetný a pochopí, že žádáš trochu útěchy. Lež zatím tiše.« Šla do svého pokoje, aby napsala list. Dojala ji prosba sestřina, její pozdní láska, která nemohla vykvést ve vonný květ a zúrodnit její srdce slastným blahem opětované lásky. Při všem svém utrpení přece ještě naň vzpomíná a touží ho vidět, jakoby jí tento sladký cit byl útěchou v tělesném strádání. Ano, napíše Miturovi a vroucně ho požádá, aby neodmítal její pozvání a přišel prokázat poslední službu té, která marně po něm toužila. Div že nezaslzela nad dopisem, kterým jakoby sama sobě cestu zahražovala. A když byla hotova, chvíli ještě seděla s hlavou do dlaní položenou, dávajíc se bezděky uchvacovat vlastními tužbami a vidinami.

Právě se chystala vejíti k sestře, když zaslechla na chodbě hovor. Služka s kýmsi hovořila a vyslovila její jméno. Zbystřivši svou pozornost, poznala dle hlasu Valouška. Chvatně ukryla dopis a otevřevši dvéře na chodbu, vítala lesníka. Byl překvapen náhlým jejím objevením a rozpačitě se omlouval, že vtrhuje.

»Jste mi vždy vítán, račte vstoupit,« zvala srdečně, uvádějíc ho do své pracovny, kde každý předmět jakby nasycen byl ovzduším mladé ženy. »Posaďte se, pane lesní, řeknu pouze sestře, že mám hosta a hned se vrátím.«

»Nebudu dlouho zdržovat,« volal v jakýchsi nesnázích.

»Nesmíte hned utíkat,« řekla vesele a vešla k Ludvě, která tázavě se na ni dívala. Slyšela hlasy a přála si věděti, kdo přišel.

»Navštíví také mne?« ptala se dychtivě.

»Požádám ho, aby vešel k tobě, napřed však musíme se zeptat, čeho si přeje. Jen se nerozčiluj, že nejsi oblečena, nemocný nemůže být na návštěvy přichystán.«

Pohladila ji a už odchvátala. Valoušek dosud stál a když vešla, spatřila, že se jaksi nezvykle vážně na ni dívá.

»Přišel jsem bez pozvání,« omlouval se, »nebylo však pomoci. Musím vám cosi velmi vážného sdělit.«

»Jest to jistě něco nepříjemného,« dodala bezděky také zvážněvší.

»Ano, nezapírám. A týká se to vás. Cosi se proti vám chystá a protože je to ničemné a vy se proti takovým intrikám bránit nemůžete, je nutno, abyste se na to připravila a v čas pomýšlela na svou obranu.«

»Oni chtějí podniknout nějaký útok, že?« řekla zaleknutě.

»Uhodla jste. Jste jim nepříjemná, rádi by vás zastrašili a protože jinak nemohou, hledají násilí.«

»Proti ženě násilí! Kam až slepá nenávist sahá.«

»Je to nenávist a sice nejhoršího druhu. Lehkomyslně se pustili do soudu, který začíná být všem nepříjemným. Zkoušeli a zkouší všechny zbraně, kterými by svou svévoli uhájili a protože cítí, že právo není na jejich straně, sahají do kalu, aby tak si pomohli. Panu baronovi vylíčili spor ve světle zcela jiném a nyní se lekají následků. Nesmí, dle jejich náhledu, dojít k vynesení rozsudku, obec musí složiti zbraň a protože vy jediná stojíte v cestě jako balvan, odstraní vás.«

»Tedy násilí. Chtějí mne dokonce zabíti!«

»Tak daleko nejdou, ale i to, co chystají, je ohavné. Má být proti vám uspořádána demonstrace, v noci okna vám najatí nohsledové vytlukou a nepovolíte-li ani potom, poštvaní najdou hrubší zbraně, aby vás zastrašili.«

»Bože a dnes chtějí okna vytloukat? Sestra téměř umírá a bude to její smrt! Poraďte, co mám dělat!« Ruce sepjala a třesouc se slzela v náhlé úzkosti.

»Dnes to ještě nebude, nemýlím-li se, čekají až krátce před druhým stáním, abyste si po návalu zděšení zase vše nerozmysila a své účastenství ve při neobnovila. Jelikož je nutno, abyste v čas se o tom dověděla, přišel jsem vás varovat. Nejedná se o žert, hajný vypravoval mi vše večer jako tajemství, protože oni mně nic nesdělí. Upadl jsem do nemilosti a nazývají mne zrádcem. Budiž. Považuji tento název za čestný a neposkvrním svou čest účastenstvím na jejich ničemnostech. Hajní mají rozkaz vybrat z lesních nádeníků takové, o kterých vědí, že jsou oddáni a schopni provést útok. Také někteří čeledínové ze dvorů a několik zdejších domkářů bude zasvěceno. Dostane se jim odměny, budou se moci do němoty napíti a ještě nějakých odpadků získají. Půda je připravena, lid je proti vám poštván a takové vyrážení jiným okna vytloukat, nepovažují za hanbu. Jsem jist, že se celé městečko sběhne a že mezi posměváčky budou i takoví, kteří potají proti velkostatku brojí. Jste lidem příliš zámožná, závidí vám a budou vám srdečně přát neštěstí.« (Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Část osmá.

ZVRAT.

Dovonělo jaro, dohořelo leto, přihlásila se posléze nová jeseň, aniž by se mnoho změnilo ve srubu. Ještě několikráte vypravila se Marta do údolí, aby donesla žádoucích potřeb, ale nyní již nikdy nepociťoval Sylvan starostí před výsledkem tohoto dobrodružství. Přesvědčil se několikrát o bezpodstatnosti svých obav.

Jeho hoch rostl a sílil. I jméno již měl. Nazývali ho Viktorem, jakby toužili významem tohoto jména zajistiti mu i vítězné poslání životní.

Měl zůstati vítězem v každém svém počinu i sám nad sebou.

Tak odešla jeseň nevlídná a nelaskavá. Vytrvalé deště učinily každou sráznější stezku velmi nebezpečnou. Vydrolily kamení a zanechaly kluzké a lepkavé bláto, jež ohrožovalo krok člověka i chod zvířete. V lesích bylo smutno jako v předtuše blížících se nebezpečí. Z promočených mechů bílé cácory mlhy a par se vznášely stále hustěji, až celou oblohu zatáhly neprůhlednými plachtami. Často i za dne bylo tak soumračno, že i zkušený Sylvan neodvažoval se na stezky do hor, boje se úkladů potměšilých živlů.

Zvolna tak, skoro neznatelně i jeho duše zmocňovalo se nové zneklidnění, zvláště když obdobný čas přinesl mu i osvěžené vzpomínky na vše, co se odehrávalo před rokem v lesních samotách. A také zjev černé jezdkyně na bílém oři pronikavě zapálal jeho myšlenkami. Chtěl mocí setřásti tuto děsivou chmůru, ale ta tím horečněji vhryzla se v jeho svědomí, připomínajíc mu znovu a mučivě každou podrobnost minulých příhod. Proti své vůli musel Sylvan opět vzpomínati na onu dobrodružnou noc, o jejíchž důsledcích neměl ani tušení... Zmatený šalebnou hrou snů a vzpomínek téměř každého jitra vstával s obavou, že lesy se rozhlaholí táhlou ozvěnou lesnic, a že nebude kam se skrýti před novým nebezpečným setkáním. Krev v něm vřela a v spánky divoce zatloukla při pouhé možnosti tohoto setkání. Byl Sylvan přesvědčen, že jím navždy by ztroskotala se jeho tichá blaženost.

Ale jitra byla dosud klidná, zádumčivá, mrtvá. Potměšilá, drobná mlha stále padala a její vytrvalý tepot srážel barevné listy s ohnivých haluzí. Holé větve buků, jilmů, habrů a modřínů prorážely jehličnaté klenutí. Kůra úžeji přilnula k mateřskému pni, duše stromů chystala se k snům. Les byl plný tajemných přízraků, jichž kostnaté ruce jakoby chtivě natahovaly se po všem, co jim bylo dostupno.

A Sylvan často cítil i ten jejich dotek, netíživý, studený. Zvolna tak vytrácela se z jeho duše radost oněch letních jiter, kdy pod každým mladým listem uschován byl malý pták a celá koruna chvěla se jedinou písní. Byly sice ještě květy na stráních, ale ty byly již také skoro polomrtvé a jejich barvy hořely smutně, bez útěchy a bez tepla.

Modré zvonečky sesinaly a utlumily svůj jemný cinkot. Hořící mák černou hlavičku skryl do purpurových šatiček, mateří douška k drnu se přitlačila jako v smrtelném zápasu.

To byly poslední památky letních slavností.

Umdlení hudci odpočívali na promočených haluzích, poslední motýl umíral na zlatožlutém listu chvějících se bříz — —

U země krčilo se neštěstí.

* * *

V těch dnech pak, když nepohoda vyvrcholila a v lese bylo hrůzno a strašlivo, právě po polednách, kdy Marta spala s děckem po boku, Sylvan náhle prudce a vydrážděně přiskočil ke dveřím, zlekán podivným zvukem, připomínajícím cval splašeného koně.

Sluch ho nemýlil. Srdce do hrudi mu vrazilo, jakoby toužilo prolomit svoje vězení. Pochopil rázem, kdo přijíždí k jeho srubu.

V prvém okamžiku usmyslil si uzavříti pevně dvéře, zaklíniti závory, schouliti se kamsi do kouta světnice, nic nevidět, nic neslyšet.

Ale ruka téměř bezděčně otevřela vchod a váhající noha sama bezděky vykročila vstříc. Oči zapálené pronikly mlhavou oponou, a setkaly se s planoucím zrakem známé černé jezdkyně.

Neklidný, a jak bylo patrno, nebezpečně až vyděšený komoň netrpělivě dupal do kluzké a rozmokvané půdy. Jeho veliké zřítelnice prozrazovaly děs a hrůzu.

Při objevení Sylvanově znepokojený kůň jen s největší odvahou nechal se ovládat.

Také jezdkyně byla zřejmě rozechvěna. Její tvář byla bledá jako mramorová, oči v ní ponořeny hlouběji, než kdy před tím.

Na okamžik zůstal Sylvan bez hnutí znovu okouzlen touto ženou, jejíž vášnivá krása zatáhla ho před rokem až k hlubinám nevěry. Ale pak vzpomínka na Martu a Viktora zmrazila opět jeho dojmutí a vyrovnala chvatně porušený duševní stav.

Příval drtivých výčitek dral se Sylvanovi na rty, ale zadržel je ještě v čas.

— Proč jste přijela? — zeptal se pouze hlasem, který marně ukrýval veškerou jeho zášť.

Odpověděla:

— Přišla jsem s velikou novinou. Srdce, které zaplálo...

— Nechci ničeho slyšet. Nevím o ničem, nechci o ničem vědět — vyrážel Sylvan, přerušuje její sdělení.

— Nelze zamlčeti toho, co je příkazem života — namítala.

— Ne... ne... ne, nechci ničeho slyšet. Vraťte se, vraťte se, pravím, nebo obávám se, že nezadržím výčitek svědomí i tak dosti těžce podrážděného — —

Chtěla odpověděti, ale Sylvan obě ruce jako k výstraze zvedl a s tváří zarudlou hněvem vykročil jí vstříc.

Ale té chvíle stalo se cosi neočekávaného. Kůň divoce zneklidněný, lekl se náhlého Sylvanova pohybu, uvolnil uzdu a v šíleném trysku i s jezdkyní rozcválal se do zamžených lesních hloubek.

Předvídaje neštěstí, rozběhl se Sylvan za jezdkyní. Nedostihl jí však. Pouze dle cvalu vzdalujících se kopyt poznal, že splašené zvíře kvapí směrem nedalekých skalních propastí vstříc neodvratné záhubě.

Napjal všechny síly, aby předešel nehodě. Jakoby i na něho mohla padnout část viny za kvačící katastrofu... Nedbaje ran nepodajných větví, křovisk a trní, prolamoval se stále ku předu. Již i skaliska zahlédl; chvatnými skoky doběhl k nim, stanul pak a rozhlédl se. Na chvíli bylo všude ticho, dusivé omamné ticho, kterým kráčí smrt.

Pak teprve mezi skalisky dlouhý a nesrozumitelný hlas se rozechvěl jako sten umírajícího ptáka. Rychle a opatrně přiblížil se Sylvan místu, odkud zaznělo volání. Stanul konečně těsně u srázu příkré propasti a strnul hrůzným zjevením, jež se mu tu naskytlo.

Na ostrém kamení s krvácející ranou na spánku, ležela nešťastná baronka a bylo na prvý pohled patrno, že okamžiky jejího života jsou sečteny.

Té chvíle rázem zapomenuta byla Sylvanem všechna stará zášť a jen nesmírný soucit s ubohou ovládl jeho nitro. Schýlil se rychle k umírající a vlahými listy snažil se zastaviti tenký pramének krve, který rychle odnášel horký život z chladnoucího těla. (Pokračování.)

FEUILLETON.

IDYLKA Z ČELAKOVICKÉHO DĚKANSTVÍ.

Ke konci let šedesátých — asi r. 1857 — objevila se na čelakovickém děkanství mladinká, asi šestnáctiletá panenka, která svým lepým zjevem způsobila v mládeži nesmírný rozruch. V té době prodléval v Čelakovicích spisovatel Staňkovský, jenž zanechal studií a pilně se obíral pracemi spisovatelskými. Děvčátko svou luznou krásou okouzlilo celý mladý svět, jenž tíhl k děkanství jako mušky k zářivému světlu. Nikdo nevěděl, odkud krasavice je — spadla do omšelého děkanství jako meteor do hlubokého, černého lesa. Jenom tolik se proslýchalo, že je ze Žebráka, odkud byl domovem čelakovický děkan, pan František Macan . . .

Brzo na to mělo býti na Brandýssku biřmování. Panu děkanovi způsobila slavnost nemálo starostí — kostel byl sešlý, zchátralý, a nebylo naprosto možno v tak zanedbané svatyni konati slavnost, ke které se sejde celý kraj. Proto si pan děkan předsevzal, že se postará o důstojnou výzdobu chrámu. Sebral se a s archem subskripčním putoval od občana k občanu, sbíraje dárky na vykrášlení božího stánku. Pan děkan vzal si svoje věrné ovečky pěkně pořadem na mušku a nikoho nepardonoval — nevynechal ani nájemce statku Radimského, žida P., muže jinak zcela hodného, na jehož nehodu o Jubilejní výstavě už dávno se zapomnělo. Milý nájemce byl tenkrát z balonového koše k nemalému gaudiu diváků i čtenářů novin vyklopen na střechu továrny v Bubnech. Když se panu děkanovi vytýkalo, že šel pro milodar na chrám k Židovi, bránil se námitkou, že statek, půda je křesťanská, a že proto slušno obolus z ní vybrat, ať je nájemce víry jakékoli.

Sbírka se zdařila, a brzičko bylo pohromadě asi 800 zl. Teď se jednalo o to, komu dílo svěřit, aby snaha byla korunována krásným výsledkem. Nevím, jak se stalo, že pan děkan obrátil se na pana K u b e š e, jenž měl v té době v Praze jako pracovník v tomto oboru nejlepší pověst. Z jara roku 1858 přijel pražský mistr do Čelakovic. Byl to milý, statný muž, asi padesátník, člověk přímé, rázné, ale roztomilé

povahy, jenž se všem lidem líbil a s nímž každý rád si pohovořil. S mistrem přišel jeho syn, junák asi pětadvacetiletý, rostlý jako jedle, synek, jenž jako by svému tatíkovi z oka vypadl. Všechny čelakovické panenky mohly na tomto Pražákovi oči nechat — byl to hezký, zdravý, veselý chasníček, jenž hravě dovedl pomásti dívčí srdéčko. Nebyl to zkrátka obyčejný tovaryš — měl umělecké vzezření, nosil široký černý klobouk, sametový kabát, uměl mluvit, uměl bavit, a k tomu byl hezký, do opravdy krásný muž. Panenkám čelakovickým asi nejvíc imponovaly jeho tmavé, bujné, kučeravé vlasy.

Kubešové dali se do práce, a byla radost, jak jim pod rukou rostla. Pan děkan by byl nejraději, kdyby to bylo možno, u nich seděl od rána do večera. Panečku — ti dva se vyznali ve svém řemesle. Lidé se chodili na ně dívat jako na nějaký zázrak. Kostel za nějaký čas dostal docela jinou tvářnost. Největšímu obdivu těšil se však mladý Kubeš. Ten měl ruku zrovna požehnanou — pracoval, jako by si s prací takřka hrál, a co udělal, vše bylo dokonalé, krásné. Mluvilo se o něm všude s nadšením, a do kostela chodili lidé zrovna procesím. Jednou namaloval mladý Kubeš na dvéře hřbitovní kostnice křídou několika markantními tahy postavu svatého Petra v životní velikosti, a od té doby byli to zejména studenti, kteří na mladého Kubeše nesmírně dali a cenili u něho umělecké posvěcení.*) Ale byli to nejenom studenti, kteří chodili se dívat na jeho práci — do kostela docházela i děvčata, z nichž nejedna byla jeho ctitelkou. Často a často bylo tu vídat i spanilou Márinku, která nějak nápadně zahořela pro pozlacovačskou dovednost pražského panáčka.

Kubešové byli hosty pana děkana, jedli s ním u jednoho stolu, večer s ním besedovali, a záhy na děkanství docela zdomácněli. A tu se stávalo velmi často, že mladý Kubeš u stolu chyběl, a když u něho seděl, žádného stání neměl, kale ani o jídlo ani o pití nedbal a jak mohl, se vytratil, a toho večera už ho nikdo ani okem nespatřil.

Pan děkan nerad to viděl, ale ještě neliběji to nesl mladý kaplan, kterého nepřítomnost mladého Kubeše ku podivu znepokojovala. Ale těžko bylo, něco podniknouti, když starý Kubeš narážky ignoroval, když nějaké slovo padlo, jenom rukou mávl a shovívavě se usmál, jakoby chtěl říci: »inu — kdo pak by se divil, že se takovému bujarému chlapci nechce sedět u stolu s děkanem, kaplanem a tatíkem, třeba byla jídla znamenitá a nápoje nejvybranější. Mládí má svoje práva, má svoje nároky . . .«

Tatík asi tušil, jaké spády má synátor, postřehl jistě záhy, že je tu něco silnějšího, co mladého pudí od stolu, jenž prohýbal se bohatým nadělením a u něhož vedly se vážné, rozumné hovory. Jednou večer se pan děkan náhle zvedl od stolu a vyšel rychle na chodbu. Zdálo se besedníkům, že se cosi podezřelého děje, že ozval se na chodbě nějaký prapodivný, na děkanství docela nezvyklý zvuk:

Pan děkan projde chodbou, nakoukne do všech koutů, ale nikde nic podezřelého nevidí. A přece jenom . . . slyš . . . co to za divné šepoty! Starý pán ztlumí krok a pomaloučku, polehoučku sestupuje po schodech — a hrůzou div se neskácel. Všechno se mu rázem objasnilo — na schodech stál mladý Kubeš, k němu se vinula Márinka, a divoch ji líbal, div že ji nezadusil. Ale úžas páně děkanův byl ještě větší, když viděl, že Márinka se nikterak nevzpouzela, že se nebránila, že nekřičela — ba naopak — že junáka dokonce sama hubičkovala!

Nastal soud, přísný výslech. Starý Kubeš klidně seděl a pranic se nerozčiloval, Márinka stála v koutě jako opařená a junák, když mu pan děkan vytýkal, co nepěkného provedl, pyšně hlavu zvedl, Márinku za ruku vzal, ke stolu přivedl a furiantsky řekl: »Byli bychom vám to sami řekli — právě jsme si s pannou Márinkou řekli, že se vezmeme.«

Po generální visitaci byla svatba. Všichni blahopřáli Márince, všichni srdečně ruku tiskli Kubešovi, jenom — věc skutečně zvláštní — pan páter se kabonil a k J. J. Staňkovskému a jiným mladým lidem pronesl tato slova: »Všechny ženské jsou falešnice — žádné nelze věřiti.«

Po roce přijeli mladí manželé do Čelakovic a ubytovali se na děkanství. Mladá, krásná maminka přinesla na děkanství v peřince děťátko jako Jezulátko. Pan děkan byl radostí jako u vyjevení — robátko po domě, po zahradě jako samu svátost — Pánbůh nerač zazlívat — nosil, hýčkal, mazlil se s ním a když plakalo, písničky zpíval a divy činil, aby andělíčka Márinčina upokojil.

A tím Jezulátkem byla Hanna Kubešová!

Dle vzpomínky J. Tykačovy napsal:

Dr. R. J. Kronbauer.

*) Kubeš byl dovedným malířem, čehož nejlepším dokladem je, jak jsme svého času zaznamenali, že jeho krajinky prodávány byly čipernými obchodníky s obrazy jako N a v r á t i l o v y o r i g i n á l y a slušně placeny. Pozn. pisatele.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

USTAVUJÍCÍ VALNÁ HROMADA NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE, ČESKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE, konala se v úterý dne 12. července t. r. o 6. hodině večerní v sekční síni Obchodní a živnostenské komory v Praze za velice hojného účastenství členů. Schůzi zahájil jménem koncessionářů p. JUDr. R. J. K r o n b a u e r, jenž byl k návrhu pana Fr. H e r i t e s a zvolen akklama-

cí předsedou. Předseda představuje c. k. notáře p. JUDra Adolfa Zahradníka, pozvaného za tím účelem, aby sepsal protokol o průběhu a usneseních valné hromady a konstatuje, že podle presenční listiny dostavilo se k ustavující valné hromadě: 15 akcionářů osobně se 179 akciemi a 179 hlasy a 80 akcionářů v zastoupení se 271 akcií a 181 hlasem, celkem 47 účastníků se 450 akciemi a 360 hlasy, a kromě toho liquidátoři Nakladatelského družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v liquidaci pp. JUC. Milan Fučík, G. N. Mayerhoffer a Mag. Ph. Emil Šedivý, kteří zastupují oněch 561 akcií, jež Nakladatelské družstvo Máje, zaps. spol. s ruč. omez. v liquidaci obdržeti má za hodnoty v § 4. schválených stanov vyznačené a kteří zároveň dostavili se za tím účelem, aby po schválení §§ 4. a 5. stanov ústně učinili souhlasné prohlášení jménem N. D. M. v liquidaci. Předseda jmenuje pak zapisovatelem p. JUDra Jaroslava Brejchu, magistrátního tajemníka, skrutátory pp. J. Zyku-Borotínského a Josefa Prágra a navrhuje za verifikátory pp. Heřmana Vopálku a JUC. Milana Fučíka, kteréž na to valná hromada akklamací zvolila. Když pak byla za dozoru notáře p. JUDra Adolfa Zahradníka prozkoumána presenční listina a zápisy v ní učiněné shledány správnými, prohlašuje předseda, že valná hromada je způsobilá k jednání a přistupuje k vyřízení programu ustavující valné hromady. Valná hromada schválila na to jednohlasně všechny body programu a to: zprávu koncessionářů o pracích přípravných, přijala na vědomí, že podán byl notářským osvědčením průkaz, že byl akciový kapitál upsán a hotově splacen, usnesla se o zřízení akciové společnosti, schválila společenskou smlouvu a k návrhu liquidátora pana Mag. Ph. Emila Šedivého usnesla se o nabytí dosavadního závodu Nakladatelského družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze v liquidaci. Předseda zjišťuje, že se liquidátoři při tomto bodu programu zdrželi hlasování. Na to vykonány byly volby 12 členů a 3 náhradníků správního výboru a 3 členů a 1 náhradníka dozorčí rady. Pan JUDr. Josef Štolba navrhl, aby volby tyto vykonány byly akklamací, načež byli zvoleni jednohlasně.

A) do správního výboru pp.: Balšánek Ant., architekt a majitel domu v Praze — Bohuslav Josef JUDr., rada zem. soudu a spisovatel v Praze — Borecký Jaromír PhDr., skriptor univ. knihovny a spisovatel v Praze — Frída Emil — Jaroslav Vrchlický, PhDr., professor české university, člen panské sněmovny a spisovatel v Praze — Guth Jiří PhDr., gymn. professor a spisovatel v Praze — Herites Fr. Mag. Ph., redaktor Máje a spisovatel v Praze — Kettner Karel, ředitel Živnostenské banky v Praze — Konrád Josef D., ředitel banky »Slavia« a spisovatel v Praze — Kronbauer R. J. JUDr., finanční komisař, redaktor a spisovatel v Praze — Novák Ladislav, inženýr a spisovatel v Praze — Panýrek Duchoslav MUDr., docent české techniky, operatér a spisovatel v Praze — Štech Václav, ředitel Městského divadla na Král. Vinohradech a spisovatel v Praze. —

B) náhradníky správního výboru pp.: Holeček Frant., místodrž. účetní revident a spisovatel v Břevnově — Vopálka Heřman, velkoobchodník v Praze — Zyka-Borotínský Jaroslav, tajemník České Obce Sokolské a spisovatel v Praze. —

C) do dozorčí rady: pp.: Kříž-Kottula Ian, Mag. Ph., spol. fy. Froreich & spol. v Praze — Rosenkranc Bohuslav, komerční rada, velkoobchodník v Praze. — Štolba Josef JUDr., c. k. notář a spisovatel v Pardubicích.

D) za náhradníka dozorčí rady p.: Panýrek-Vaněk Václav, poštovní komisař a spisovatel v Praze.

K dotazu předsedově prohlašují zvolení, že volbu přijímají; ostatním pánům bude podána zpráva o jejich zvolení. Hned po zápisu do obchodního rejstříku dostanou páni akcionáři exemplář stanov. Na to přihlásil se o slovo pan Václav Štech, ředitel Městského divadla na Král. Vinohradech, jenž v delší řeči líčí namáhavé a četné přípravné práce, jež předcházely dnešní ustavující valné hromadě a vzdává celému správnímu výboru bývalého družstva srdečný dík za nadšenou a neutuchající součinnost, kteréž podařilo se konečně uskutečniti důležitou tuto přeměnu, která kulturní podnik svépomoci českého spisovatelstva postavila na pevnou finanční basi a tím umožnila, že akciová společnost bude moci provésti podniky, na které by se bylo nemohlo společenstvo, jemuž byl k disposici nepatrný kapitál, odvážiti. Řečník prohlašuje, že hlavní zásluha o tento úspěch přísluší plnomocníku bývalého správního výboru panu JUDr. R. J. Kronbauerovi, jenž plná dvě leta pro podnik obětavě pracoval a jenž za nezištné pomoci právního přítele N. D. Máje, zemského advokáta p. JUDr. Arthura Kronbauera, přeměnu se zdarem provedl. K návrhu ředitele Václava Štecha vzdává valná hromada oběma pánům dík povstáním. Předseda děkuje za toto uznání valné hromady, jež je mu dostatečnou odměnou za práci, kterou pro svépomocný podnik českého spisovatelstva vykonal, prohlašuje jménem správního výboru, že všichni zvolení budou úsilovně pracovati, aby podnik zkvétal a mohutněl a připomíná, že Nakladatelské družstvo Máje našlo ještě dva nezištné právní rádce, zemské advokáty pp. JUDra Eduarda Schwarze a JUDra Antonína Trdlicu, jimž valná hromada vzdává díky za vzácnou a nezištnou jejich pomoc.

Hned na to vykonána byla za přítomnosti notáře pana JUDra Adolfa Zahradníka ustavující schůze

správního výboru, v níž zvoleni byli jednohlasně: p. JUDr. R. J. Kronbauer předsedou, prvním místopředsedou p. Fr. Herites, druhým místopředsedou p. inž. Ladislav Novák, do ředitelstva pak povoláni rovněž jednohlasnou volbou pp. prof. dr. Jiří Guth a docent MUDr. Duchoslav Panýrek.

LUBLAŇSKÝ DENNÍK »SLOVENEC« píše 2. července t. r.: »Český odbor slov. alpského družstva vydal krásnou knihu »Slovinské Alpy a Přímoří« redakcí Dra V. Dvorského a Dra B. Franty. My Slovinci povděčni jsme bratřím Čechům za tuto překrásnou knihu, která značně pozvedne návštěvu z českých zemí do našich krajů. Takovou přehlednou turistickou knihu o svých krajích ještě nemáme. Kniha bude vítána i slovinským a vůbec slovanským turistům. Za tento důkaz skutečné lásky k nám Slovincům nemáme opravdu slov, abychom se mohli poděkovati všem, kteří působili při vypracování této znamenité knihy.«

»PANÍ KALINKA«. Tak nazývali v Čelakovicích vdovu a matku básníka Jar. Kaliny, o níž ostatně nevěděli, že jest mu pouze macechou. Bydlela v Čelakovicích teprve krátký čas po smrti mužově. Uchýlila se tam k vůli sestře, též vdově, jménem Batkové, a obývala skrovný výměnkářský byt v ulici proti radnici, v druhém domě od rohu. Obě byly postavy vysoké, tělа silného, povahy milé, způsobův ušlechtilých. Avšak paní Kalinka vynikala nad sestru i nade všecky ženy vůbec, jež jsem znal, neobyčejnými dary ducha, zvláště výmluvností. Její milý hlas a jadrná, čistá mluva česká dotýkaly se téměř kouzlem sluchu posluchače. Moje matka říkávala o ní, že jí perly z úst se sypou, když mluví. K tomu pak její vážné, ušlechtilé chování vzbuzovalo úctu k její osobě.

Povím drobnou vzpomínku, nepatrnou příhodu, ale tím zvláštní, ba pro mne dokonce podivuhodnou, že jsem na ni nezapomněl, ač více než půlstoletí od té doby uplynulo. Vracel jsem se jako malý školáček ze školy okolo bytu paní Kalinky, a mimo jsem pohlédl k vysokému oknu. Spatřil jsem tam cizí, neznámou tvář, hlavu tak výraznou, že jsem se zastavil a utkvěl na ní dlouhým, zvědavým pohledem.

Byl to mladý muž bledožluté pleti a dlouhých, černých vlasů, které mu splývaly na ramena. Též vousy pod nosem a na bradě byly jak úhel černé. Tvář byla úzká, dlouhá, oblečen byl černě. Viděl jsem ho po pás. Ruce měl na zad složeny a stál vzpřímen asi na dva kroky od okna. Byl zamyšlen, ale výraz tváře jeho byl klidný. Líbil se mi a nerad jsem se od něho odtrhl. Bál jsem se jen, bych ho všetečným pohledem neurazil. Proto jsem sklopil oči a šel dále.

Slyšel jsem potom, že paní Kalinka má tu syna z Prahy a že jest to muž velmi učený. »To byl on,« pomyslil jsem si, a podoba jeho vtiskla se nesmazatelně v duši mou, tak, že ho vidím jasně, jako by to včera bylo. Brzy potom zase odešel z Čelakovic a toho roku zemřel.

Paní Kalinka nikdy u nás o něm se nezmínila.

Jan Tykač.

JEZOVITSKÉ MELODIE. Čelakovský děkan Frant. Macan — viz vzpomínku ve dnešním feuilletonu — byl opravdovým přítelem studující mládeže, kterou podporoval a rád u sebe vídal. Ale jednu velkou vadu měl tento milý a dobrý muž — jeho přílišné horlení pro papeže způsobilo mu mnoho nepříjemných chvil. Ať se vynasnažoval jakkoli, nikoho, ani mladého, ani starého, pro papežství nenadchnul, ano horlivost ta připravovala jinak štědrého a dobrého kněze o všecku přízeň občanstva. Zvláštní pozornost jevil k mladému Staňkovskému, o němž se vědělo, že hodná a bezdětná macecha míní mu odevzdati hospodářství. Pan děkan hleděl proto přátelskými rozhovory budoucímu prvnímu měšťanu čelakovickému vštípiti ducha katolické církvi oddaného. Ale v tom se velice zmýlil. Mladý šprýmař, sotva že práh děkanství opustil, nabíral řeči páně děkanovy na jehly nevěrecké a překvapil svého »duchovního otce« vydáním Jezovitských melodií. Melodie byly ovšem pravým opakem citů, jež chtěl p. děkan u Staňkovského vzbuditi. Papežství a papeženci byli v nich nemilosrdně bičováni, a není divu, že v tehdejších klidných, patriarchálních dobách kacířské tyto melodie působily jako výbuch pumy. Rozumí se samo sebou, že je stihl krutý, zasloužený trest — vždy bdělá policie se ovšem ihned postarala o to, aby toto bejlí bylo vyhubeno. Melodie byly sice zabaveny — ale tím nebyla spravedlnost nasycena a ukojena. Nastala honba po autorovi, po arcikacíři, jenž se opovážil něco tak bohaprázdného vydati tiskem. Pan děkan dostal jeden exemplář do domu, a netřeba připomínat, že byl hrůzou bez sebe. Štěstí pro Staňkovského bylo, že se nepodepsal — byl by si byl jistě hezky dlouho posedět v chládku. Po osobě autorově pátralo se především u vydavatelstva (Boleslavský a Knapp) — ale tam vyzvědači špatně pochodili. Vydavatelé se prostě vymluvili, že jim rukopis přinesl neznámý muž a že se potom už neukázal.

Pan děkan dobře věděl, kdo je autorem Jezovitských melodií. Od té doby byl Staňkovský u něho ve velké nemilosti, a pan děkan také nepokrytě ho odsuzoval a trest boží na něho svolával.

Jan Tykač.

THOMOVA VESELOHRA »LOKÁLKA« nezapře autora satirických žahavek, jež ukládá do Simplicissima a jež mají i u nás až překvapující počet čtenářů. Němci považují veselohru za malé dramatické arcidílko z tohoto ovzduší, a veselohra těší se právě pro tuto svou podařenou fotografii maloměstského šosáctví stoupající přízni. Bylo prý, jak slyším, již jinde na to poukázáno, že naši veseloherní autoři

Štech a Štolba pracují na tomto poli, a možno dodati, že si na takové maloměstské šosáctví dovedou posvítiti mnohem účinněji a že zejména jejich veseloherní figurky tohoto ražení jsou markantněji charakterisovány. Veselohra měla na Vinohradském divadle pěkný úspěch a šla, jak bylo po celý večer znatelno, našemu obecenstvu znamenitě k duhu.

Však je to také podařený obrázek — pro lidstvo tím smutnější a povážlivější, že není v něm — až na nepatrné výminky — karrikatury. Tak je to, jak to Ludvík Thoma líčí v německém Dornsteinu, bohužel i leckdes u nás — dejte na místo Dornsteinu některou z našich Lhot, na místo purkmistra Bedřicha Rehbeina nějakého Matěje Vařečku, místo majora ve výslužbě nějakého pensistu, nemluvě ani o typu Šamberkova Bartoloměje Pecky, transskribujte »Lokálku« do našich poměrů a nějak si budeme pochvalovat, jak znamenitě padne tento přešitý kabát na naše tělo a jak časově případný a jak, což hlavní, zasloužený je tento dramatický výprask.

Svého času jsme se náramně rozčilovali nad výrokem kavalíra hodnostáře, jenž prohodil politický aforismus, jenž nás náramně svrběl. Není pochyby, že se na to hned nezapomene. Kavalír pochybil rozhodně v adresse — precisoval ji v určitém směru a mohl ji docela dobře generalisovat. Nač šlehnout jenom po jednom, když spravedlivo zasáhnout i souseda. Je to už společná, ošklivá slabost — lidé jsou buď neurvalci nebo sáhají devotně po ruce. K tomu však třeba něco dodat — obyčejně to bývá tak, že houknout si lidé dovedou za pecí nebo na slabšího, koho se nemusí obávat, a že v pravou chvíli ztratí kuráž, že se dovedou kasat v nepravou chvíli, že v zodpovědnou chvíli zalezou, ne-li spíše podlezou.

S takovými karaktery manipuluje Thoma. Dornšteinští mají nesmírnou starost lokálního významu — komerciálka má se vyhnout jejich starobylému vrabčímu hnízdu. Odhlasují ochotně tučné diéty, vyexpedují svého vyslance do residence, aby s Jeho Excellencí důkladně promluvil, aby mu, jak se lidově říká, zahrál bandurskou. Pan měšťanosta se vrátil, něco přilhal sám, něco přibájili druzi, a facit všeho je, že mu nadšené občanstvo udělá lampionovou a nazdarovou ovaci za to, že se na vysokého pána rozkřikl, až okna drnčela. Tento vyvolený z povolaných je prototypem takového hrdiny za pecí — doma si vykasá ruce, troštuje se, jak těm nahoře vycinká, za humny lev shodí hřívu, natáhne bačkory, sáhne devotně po ruce — a doma lže, až se mu od huby práší, lži především uvěří sám a s celým okolím sehraje pramizernou komedii.

Nádechem karrikatury je okořeněna gradace tohoto maloměstského šosáctví. Najednou vjede do Dornsteinu strach, že pan purkmistr přestřelil, že to hnal vyslanec otevřhuba přece jenom trochu daleko, a proto — vlezou do těch bačkor všichni a jdou s panem purkmistrem vyjednávat, aby něco zmírnil, něco odvolal, pana ministra udobřil, aby naposled nebyla komerciálka ohrožena. Prozíravý pan purkmistr hravě mohl vyhovět — vždyť s ministrem takřka ani nemluvil. Dal lokajovi marku, když přišel, dal mu marku, když mu v předsíni kabát oblékal, a teprve na zpáteční cestě si uvědomil, co měl ministrovi vyříditi, aby do té Vídně — pardon — aby do toho Berlína tak docela nadarmo nejel.

Karrikaturou, na výsost ovšem podařenou, je figura dr. Beringera, soudce, jenž ruší zasnoubení ze strachu, že pan purkmistr, jeho tchán in spe, si s ministrem nadobro ocet rozlil a tím ovšem i kariéru zeťovu pošramotil. Ale — kolem vzato — každá kreatura je vlastně karrikaturou — a takových Beringerů běhá po světě na tucty, a má je každý stav, každé povolání, každé pohlaví, a poněvadž šplhavectví se spíše množí, než aby ho ubývalo, měla by taková »Lokálka« v každém koutečku mnoho na práci, měla by co větrat a do koho šlehat. A proto, pane Bože, jenom houšť takových Ludvíků Thomů a všech těch, kdož šosáctví se zdarem staví na pranýř — nejen za šraňky, ale především u nás, kde bejlí začíná se úžasně rozplemeňovat.

Vinohradští herci veselohru sehráli výborně — líbil se zejména p. Zakopal, jenž skvostně karakterisoval figurku maloměstského sládka, znamenitě se podařil redaktor p. Boleškovi, jenž vypadal sice jako hladový krejčík z pohádky, ale snad i tím chtěl herec vystihnouti exterieur dornsteinského »schriftleitra«, jenž zdá se býti v tomto zapadlém německém hnízdě odkázán na vymáhání výpalného. Pan Ludvík Thoma z prozíravé opatrnosti tento moment shovívavě pominul — ale my měli ze hry páně Zakopalovy dojem, že si purkmistr pana schriftleitla zabezpečil proti každému nepříjemnému překvapení. Herec si tedy něco přidal, co nebylo v autorových intencích — ale korrektiv není — pokud jde ovšem o Dornstein (buďme aspoň tak chytří, jako pan autor, jehož respekt před sedmou velmocí je dozajista odůvodněný) — nikterak nemístný. Panu Hlavatému sluší vzdáti uznání za hru i za režii, pp. Dobrovolný, Charvát, Vaněček, zejména však pp. Havel a Švarc vytvořili zajímavé, životní figurky. Paní Zelenková by mohla od minuty ne hrát, ale do opravdy dělat paní purkmistrovou, sl. Štěpničková si dobře odkoukala maloměstskou panenku, která se dovede zamilovat i do takového hastroše a která od něho za živý svět neupustí. Pan Tesař ho tím lineálem protáhl od hlavy k patě — jenom se nám zdá, že měl víc na paměti ztrnulost své pósy, než projevy tohoto šplhavce, které zněly trochu monotonně.

K.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 42.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

MARIE MATOUŠKOVÁ:

Z PŘÍRODY.

I.

Plno vonných květů na jabloni,
oživnula zase stará hnízda;
na vrcholku břízy kos si hvízdá,
stříbrnými zvonky v nebi zvoní.

Vzduch se vlní; že spit vůní, tají.
Obzor modří hýří, cesta bílá
do kraje mne zase vyvábila . . .
Plno zlatých petrklíčí v háji.

Sedmikrásy lehce zapýřené,
fialek dech na stráni mne vítá,
pestrý motýl okolo mne lítá,
bílá třešeň nad hlavou se klene.

Jaro mne též kouzlem obepíná,
měkkou dlaní každou bolest tlumí;
a když v sluch můj snivé lesy šumí,
i ta duše křivdy zapomíná.

II.

Jak voskovice bělají
se břízy lesa na kraji,
a za břízami tmí se bor,
nad borem modré pásmo hor.

Zapadá slunce . . . Zlatá zář
bohatě padá na oltář,
kde vůni sosny dýchají
a vše se modlí potají.

Petrklíč tiše vyzvání,
a šípek klečí na stráni,
i cvrček v trávě náhle ztich' —
jen listí šeptá ve větvích.

A člověk bloudil hluch a něm,
tisíce pochyb v nitru svém . . .
Zde našel duši ždaný lék, —
Ó, matko Země, dík ti, dík!

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Mladá baronka otevřela konečně oči, poznala Sylvana a usmála se na něho bolestným štěstím. Pak pohnula lehce hlavou, jakoby chtěla naznačit, že nyní již je všemu konec, znovu se usmála a vydechla naposledy, odpočívajíc šťastna v objetí lesního samotáře.

Proud slz vedral se Sylvanovi v oči. Sklonil se a políbil bílé čelo na znamení věčného smíru. Pak uložil se vší dostupnou něhou mrtvou hlavu na kamenou podušku a vstal, aby opustil osudné místo.

Ale té chvíle těžká jakási ruka dopadla mu na rameno.

Ohlédl se a poznal hajného Fabiana.

Sylvan polodivě vzkřikl a skokem zmizel v houštině. Zarudlý Fabian do mlhy za ním jen zlověstně pěstí zahrozil — — —

* * *

Tak vplížilo se hluboké neštěstí k Sylvanovu srubu, a kam padl nevlídný lesk sivých jeho očí, tam radost umřela a smír byl podlomen. Zvolna, ale s neodvratnou jistotou smotávalo svoje neviditelná pouta kolem chatrče a samo ukryto pod sežloutlým keřem, pozorovalo chtivě každý krok Sylvanův i každé zachvění zhroucené jeho bytosti.

Marta ovšem nikdy nezvěděla o příšerném dramatu, neboť její milenec hluboko do duše ukryl tajemství děsivé té chvíle a svoji zamlklost jen v souvislost se změnou období uváděl, což za jiných okolností nebylo by ani tak příliš daleko skutečnosti.

Ale mladá žena tušíc přece jen hlubší příčinu a snad také sama cítíc blízkost neštěstí, nedovedla také již udržeti úsměvu na svých rtech. Jen k svému dítěti když se sehnula, aby políbila jeho zdravím kvasící tvářinky, odlesk staré blaženosti dávným blahem znachověl jí líc.

V takové chvíli často i Sylvan přistoupil, kolem pasu svoji ženu vzal a do očí se jí zadíval dlouhým výmluvným pohledem, z něhož mohla vyčísti veškerou jeho obětavou oddanost i horoucnost neztenčené jeho lásky.

Tehdy i neštěstí, které zaklesteným oknem za každé příležitosti nahlíželo do srubu, kvapně vracelo se do svého úkrytu v žlutém keři, těžce zraněno zářivým obrazem blaženosti a čarovnou silou vnitřního plamene mladých srdcí, kterého zcela uhasiti nebylo odvahy ani moci. Láska jako strážný cherub s plamenným mečem střežila dosud s úspěchem přístup k srdečnému blahu lesních milenců.

Ale neštěstí vytrvale vyčkávalo. Vědělo příliš dobře, že všude má své pomocníky. Zvláště hajný Fabian v poslední době pěkný kus práce za ně vykonal. Tu na zámek hraběte rovenského několikrát byl povolán, onde opět mezi sousedy v dolejší hospodě čilý hovor vedl o věcech i příhodách neuvěřitelných. Zvláště pak často a úmyslně o pohřbu milostivé paní baronky Tamonové vyprávěl i o jejím skonu, jak kůň její na projíždce ulekl se příšery jakés, která s divokými, vlčími výkřiky vyřítila se proti urozené jezdkyni a způsobila hrůzné neštěstí; však tě již dávno proslýchaly se podivné zprávy o lesním mužíku — snad lupiči, však spíše vlkodlaku, který po lesích se prohání, s divokou ženou žije, hlasy zvířat nápodobí a za noci vyje jako vlk daleko široko slyšitelným skučením.

A hajný Fabian i přes odpor starého pana učitele, Bohem se dokládal, že divouše toho viděl a slyšel, a že je nejvýš nutno lesy obludy té a poločlověka, který jistě v křoviskách u cesty číhá na osamělé chodce a krev jim vypíjí, co nejdříve zbaviti.

Neuvěřitelné příhody ku podivu došly živé ozvěny u pověrčivých vesničanů. Stoletý děd starostův na úkor věrohodnosti učitelovy dušoval se, že pamatuje ještě z dob své mladosti takovou divokou honbu na vlkodlaka.

— A vlkodlak, pánečku — vykládal bělovlasý stařík — půl ďábla a půl zvířete. Za dne, když ho někde stihneš, psího synka z matky spářené s upírem, sotva bys ho od obyčejného člověka poznal, ale za to, když večer nadejde... střez se, nejsi-li právě pod ochranou Krsníka, podobného setkání. Opozdí-li se tvá žena na přástkách, zavede ji a svede, ba i děti s ní může mít, které pak jsou bez kostí... A jiný zase vlkodlak není nikdo jiný, než umrlec, kterému kohout nebo kočka o půlnoci přes hrob přeběhli.. tomu se vyhni, neboť dobrého nic nepřináší.

Sousedům naskakovala husí kůže, a mnohý z nich z hospody rychle se vykradl, jakoby se bál o svoji ženu a hospodářství.

Ale ti, co zůstali, rozhovořili se s důkladností.

Z všedností zanesených pamětí vynášeli polozapomenuté příběhy podobné těm, o nichž vyprávěl starostův děd.

Ten a ten rozpomněl se, že slyšel kolem chlévů za noci podivné zvuky, které třeštily dobytek a plašily koně. A druhého dne krávy ani ovce nevydaly mléka a rohatý skot onemocněl morem. Našli se ovšem, vedle učitele, jednotlivci, kteří četli noviny z města a smáli se pověrám. Ale bylo jich poskrovnu a byli také záhy umlčeni.

A hajný Fabian jakoby všechny chtěl získat pro tajný svůj úmysl, docházel do dědiny skoro denně a v poslední době několikráte i soudek piva dal na zdraví jeho Jasnosti... pana hraběte.

Pivo teklo, řeč proudila a pověst o vlkodlaku nabývala stále pevnější půdy. Také na Martu z pastoušky přišli a záhy v souvislost s lesním tajemstvím uvedli její zmizení. Dříve nikdo se o ní nestaral, srdce neměli pro churotu nepotřebnou, ale nyní kde kdo ji politoval a soucit s ní na světlo vynášel. Náhle všichni ji litovali, ač v pravdě nikdo o jejím osudu nedovedl říci nic určitého. Ale stoupající nálada pivní utvrdila v nich posléze mínění, že Marta stala se obětí lesního lupiče, a že je nutno pomstíti její smrt.

Staré brokovnice dlouho již zahálely a prostý život vesnický proto s opravdovým zájmem uvítal záměr noční výpravy. A když Fabian donesl, že by i sám pan hrabě zúčastnil se vražedné té honby, plán záhy byl ujednán.

Neštěstí u srubu Sylvanova dočkalo se tedy přece svého okamžiku.

Část devátá.

VÝPRAVA.

Byla tichá a velebná noc. Hvězdy zářily v chladných dálkách a v parách nad rybníky měsíc veliký a ubledlý houpal se jako obrovský lampion. Ale v zalehlých lesích nějaké nevýslovné teskno leželo nade vším. Zachváceny jeseňovým chladem, či dotekem podivného toho hosta, mocné kmeny znepokojeně potřásaly zelenými svými hlavami. Zvěř ustrašena neklidnými dřímotami tu a tam pobíhala ještě v houštinách. Poslední květy připravovaly se k smrti. Jejich barevná krev nekolovala již křehkými cévami a hebké okvětní lístky bledly a sesýchaly. Jen kolem srubu Sylvanova dosud bylo jich plno, jakoby tu země zahřátá láskou lidských srdcí více měla práva na život a ochranu svých nejněžnějších dětí. Guirlandy kolem stěn ovšem již sežloutly a zvadly, ale tím vším jen štědře opestřena byla vzácná tato ozdoba, neboť vadnoucí listí změnilo pustý srub v dokonalou pohádkovou chýši.

Také bukový les, který za srubem se táhl, skoro přes den celý se pozlatil a nyní v magickém osvětlení hvězd a měsíce zvlášť uchvacoval jantarově zlatým a karneolovým pablesk ováním. — —

Blížilo se zvolna k půlnoci, aniž by klid noci nějakým lidským zvukem dosud byl porušen. Samotářský výr sice několikráte již výstražně houkl a také sýček zaskřehotal v smutné jakési předtuše, ale všechny tyto obavné skřeky zanikly záhy v mohutné lesní tišině a pouze bdící zvěř zachvěla se v slábnoucím jejich ohlase.

Jemně k sobě přimknuti, odpočívali Sylvan s Martou na širokém, pohodlném loži. U jejich hlav klidně dřímal malý hoch s ručkama skříženýma na drobné hrudi a zlatými kučerami neposedně rozházenými po vysokém čílku.

Nezměrný klid a milostné slitování snů panovalo ve srubu. Ani vítr nehvízdnul klestím v pletených okenicích, ani jiskra nezatančila ve zvolna vychládajícím ohništi. Ale Sylvan této tiché noci přece nějak nepokojně podřimoval. Několikráte i ze spaní se vytrhl vytřeštěn nějakým zlým tušením. Záhy však znovu ulehl, neboť byl příliš znaven po denní obchůzce, kterou učinil za dne po okolí. Bylo nutno schrániti zásoby na zimu a tu a tam nového materiálu donésti stěnám místy spuchřelým. Celý den strávil tak v pilné práci přivlékaje kmeny, které vykořenila podzimní vichřice, aby jich příležitostně mohl zužitkovat. Na svoji ženu myslil při tom a na synečka, který tak radostně prospíval. Jak bude nutno vše opatřiti pro nejbližší budoucnost. Jak ochrániti srub před sněžným řáděním a půlnočními přízraky.

Byl tak zabrán ve svou práci, že nepozoroval ani četných stop, obtáčejících chatrč jako čarovné kolo a svědčících o časté výzvědné návštěvě nepovolaných v těch místech, kam jindy zřídka kdy jen zabloudil cizí krok.

Teprve když naposledy se vracel, podezřelá ta znamení pozorněji upoutala jeho zrak a znepokojila ho. Bedlivě si jich povšímnul a záhy rozeznal několik odlišných druhů šlápot těžkých, okovaných bot, které bez úspěchu snažily se v měkkém blátivu ochrániti se podezření těžkopádnosti.

Ale marně se dohadoval, jaké záminky mohly tu shromáždit tak četné stopy. A proto dnes tak neklidné měl spaní a stále se probouzel. Dosud však nebylo příčiny k nějakým obavám.

Ale blízko před půlnocí bdící sova zcela na blízku zahoukla takovou výstražnou silou, že Marta i Sylvan se probudili téměř současně.

Oči udiveně promnuli a ztrnuli hrůzou.

Chata hořela ze dvou stran a před prostranstvím na malé mýtině, četa sedláků vedena hajným Fabianem a hrabětem Rovenským připraveným k výstřelu, očekávala objevení Sylvanovo.

Nyní teprve Sylvanovi bylo zjevno vše. Bleskem projela mu myslí vzpomínka na jeho setkání s hajným u mrtvoly baroučiny a vše mu bylo jasno.

Krvechtivá pomsta se přiblížila za vinu nespáchanou...

Nebylo však možno nyní rozvažovati dlouho ani Martě, ani Sylvanovi.

Postřehli oba záhy velikost nebezpečí.

— Prchni! — zašeptala Marta vyděšena — prchni zadním oknem. — Vyjdu jim s dítětem vstříc... mně neublíží... Srdce Syvanovo zabušilo nezměrnou bolestí. Nemohl však odporovat. Tato rada zdála se za těchto nebezpečných okolností nejprospěšnější.

Oheň zaplál již na všech stranách a hrozil každým okamžikem všechny tři pochovati v řežavých svých sutinách.

— Prchni —, opětovala Marta, držíc svého synka křečovitě u svých ňader.

Sylvanovi vytryskly slzy z očí. Setřel je však rychle, objal ženu i s dítětem a oba několikráte prudce políbil na rozloučenou.

Byla v tom posledním objetí zatajena veškerá divoká láska lesního milence. Byla v něm i veškera bolest hrozné předtuchy a marná důvěra v splnění drahého snu.

A pak... ještě polibek... krok a skok... a Sylvan vyskočil z hořícího baráku a divokým úprkem hnal se k nejbližším houštinám. Zdál se být zachráněn, když dřevěná, pobočni stěna zaplála rychle a osvětlila prchajícího.

— Vlkodlak! Vlkodlak! — zaznělo z několika úst a zároveň z pušky pana hraběte třeskl dvojnásobný výstřel, po němž Sylvan vzepial se vysoko a pak tváří padl do mechu, rozrývaje v smrtelné bolesti divoce půdu kolem sebe a vyje nepřirozeným a nelidským vzlykotem.

Ve vteřině byla Marta u něho, právě v okamžiku, kdy sedláci vedeni Fabianem, blížili se k těžce raněnému, aby ho dobili. Tu stála proti nim, hrůzně krásná ve svých rozpuštěných vlasech s dítětem u ňader rozhalených a vykřikla ozářena plameny zničené chaty.

— Zpátky! Zpátky, vrahové! Zavraždili jste člověka, který ve své prostotě stál vysoko nad vámi a stokrát byl lepší vás... Nepůjdu s vámi! Vrafte se jen do své dědiny a řekněte všem, kdož to toužili vědět: že Marta dobrovolně a ráda zůstala u nejlepšího z mužů, poněvadž ho milovala z celé duše...

Při jejích slovech umírající utichl a jeho tvář obrátila se k Martě v jemném, nebeském úsměvu.

* * *

Chladné a teskné podzimní jitro nalezlo dosud plačící Martu u studené mrtvoly Sylvanovy. Malý hošík ještě klidně spal v jejím klíně, neboť jeho křehké duše nedovedly se dotknout černé perutě anděla zkázy. Ze srubu ještě stále se kouřilo. Byl zcela zničen. Jen čtverec stěn, až do základů ohořelých, ohraničoval beztvárné ssutiny...

Nesmírné ticho vládlo po všech lesích, poprve snad od těch dob, co zapustily nejstarší kmeny rozložité své kořeny v horské stráně a úvaly. Pouze opuštěný zvonek u zarůstající poustevny vzlykal usedavě a bolestně, jakoby sama duše přírody umírala.

A zatím nestalo se nic významnějšího, než že Martin Sylvan, obecní tulák, vyděděnec, prokletý chlap a poslední brdský vlkodlak, rozloučil se s tímto slzavým údolím. Ale země věděla a les cítil, jak mnoho ztratily v tomto prostém srdci.

Přilétli ptáci a vyběhla zvěř smutná a ulekaná — a všichni přicházeli se rozloučit s tím, který byl prostý člověk, ale veliký jejich přítel.

Na všech větvích leskly se mlžní slzy. Jakoby celý les plakal pro svého bratra. Chvílemi zachvěly se koruny lesních velikánů a tu vždy drobná prška těch velikých slz k zemi se snesla... Pták nezazpíval, ale zvonek u poustevny stále kvílel, až srdce usedalo. Z hloubi lesa statný dvanácterák se vynořil a vážným krokem přiblížil se k mrtvole Sylvanově a za ním jako na povel celá ta srstnatá i pernatá lesní družina přiblížila se v němém jakémsi soucitu poklonit se mrtvému mučedníku.

Z korun na nejnižší větve přemítavý dudek, pestrá sojka, královský tetřev a všechno jejich pernaté příbuzenstvo malé i velké se sneslo, a z hrdel všech nesrozumitelné a nezvyklé jakési skřeky se draly a plnily les široko daleko děsivou ozvěnou.

A umíráček stále štkal, dosud naříkal.

Na studeném kameni, poblíže mrtvoly, bez hnutí seděla Marta, jakoby ani neviděla všeho toho, co se kolem ní dělo... Jen jako v polovědomí na daleká proroctví sudiček si vzpomínala, proslovená... dávno... dávno... v první noc jejího života.

Ale stříbrný záblesk chladného jitra lísal se stále odvážněji po její šíji a síla denního světla přinutila ji, aby přemýšlela o své budoucnosti. I její hoch probudil se již, a velikýma modrýma očima utkvěl na kouřící se zřícenině. Pak zaplakal, snad zachvácen nezvyklou tesknotou, snad postrašen množstvím zvěře, která plnila okolí. — —

Byl to prvý lidský hlas, který se ozval od doby půlnočních výstřelů. Zvěř ulekaná dnes jeho zvukem, odplížila se do svých brlohů, pernatá družina vznesla se nad koruny. Vítr ulehl a zvonek poustevníkův přestal kvílet. Bojácný život vracel se na jeviště smutného toho dramatu a již jen ten mrtvý s očima otevřenýma ležel tu na suchém listí jako hrůzné svědectví vražedné noci....

Ale s nastávajícím jitrem jakoby i na jeho rty snesl se něžný motýl tichého smíru. Bylo dosněno, dožito, dobojováno. Nyní již klidně mohla si odpočinouti hlava vráskami rozleptaná, zadřímnout srdce tolika a tak velikými ranami probodané. Ruka volně odpočívala na hrudi, pod niž neletěly více nejisté starosti o zítřek. Ale z pod jejího přilnutí usýchající pramen začernalé krve dosud mokval, dosud děsil hrůzný symbol srdce umučeného.

Z koruny obrovského buku list za listem krouživě snášel se k mrtvému, jakoby si přál setkati mu lehký rubáš pro jeho poslední setkání se zemí, kterou miloval tak horoucně. A chvílemi i veliká krůpěj ranního porosení skápla na studené čelo a v záři jitřního slunce zaleskla se jako koruna mučednická.

Sem, pod tento obrovský strom za dopoledne pochovala Marta svého milence. Do malé prohlubně pod vlhký mech ukryla svoji lásku i krátké blaho mladého svého života.

(Pokračování.)

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK:

MASOPUST.

Starodávná reminiscence.

(Dokončení.)

My si již rozumíme,« uznale říkal o zdejším obecenstvu. »Vědí, že jsem zbrklý a náhlý a odpustí mi. Čert aby měl všech koleček pohromadě, zkusil-li tolik na světě, jako já.

Studoval jsem, v semináři tři léta se trápil, doktorem chtěl jsem býti, s university jsem sběhl a dal se mezi agenty, svět křížem krážem zrejdil, chvíli byl i misionářem a na konec — kumštýřem.

Ale netroufám, že u divadla má kariéra ukončí. Raději rasem, ten se aspoň masa nají, ale má gáže někdy sotva na cervulát stačí.« —

Hrálo se ve stuchlých místnostech sálu »u černého rla«. Hlediště bylo jako díž, ale přece jen po jedné straně táhly se dřevěné lóže pro místní honoraci.

Byly spíše kukaním podobny a příchod k nim vyžadoval zvláštní orientace, aby si návštěvník divadla ve skulinách podlahy bud nohu nezlámal neb do parteru se nepropadl.

Vstup do hlediště byl síňkou i bočním vchodem, k němuž byl přístup věčně blátivým dvorkem. Za deště crčelo děravým žlabem na obecenstvo, ale to patřilo již k celkové romantice jako čmoud z petrolejek, praskání podlahy v ložích, jedovatý průvan a stuchlý zápach jeviště, bez kterýchžto příjemností mladí nadšenci nebyli by si snad divadlo dovedli představiti.

V orchestru sedával kapelník Husakovský s vlasatou hlavou k houslím lehce skloněnou a hrál v meziaktí se svým oktetem své omšelé valčíky a polky, které pamatovaly dvě generace. —

— — — — — — — — — — — — —

Ze starého domu tři osoby horlivě navštěvovaly nevlídný stánek Thalie »u orla«: mistr Hlasivec se synem a za zadek Záleských student Eman.

Mladý Hlasivec byl Paďourové společnosti tím, čím rodině starý, domácí přítel. Vypomáhal hercům při líčení i úpravě jeviště, musil-li i nápověda hráti, zastal jej v budce, hercům půjčil své šaty, poradil, kde to ono opatřiti a za slavných příležitostí, kdy ředitel dovolával se spolučinnosti ochotníků, první stanul mu po boku.

Ale byly to přece jen úlohy podřízeného významu, ctižádost jeho toužila výš a výše. Cítil se povolán sehráti Hamleta, Rysoora, Shyloka a vůbec všecky ty parádní úlohy, které hrával Paďour neb první milovník společnosti — Kurt. Jen pustit jej na jeviště a prostory divadla hřměly by potleskem.

Snad Paďour dobře tuší, jaký význam mělo by jeho vystoupení pro slavnou společnost a z bledé závisti hází mu jako psu kosti mizerné, podřízené úložky, při nichž nikterak nemůže svůj talent uplatniti.

Ale přijde doba...!

Mistr přiživoval se s Johanem. Nesl-li do divadla vypůjčený oděv neb jiný předmět, bez námitky pustila jej stará biletářka Tocháčková do parteru, kde se uvelebil zpravidla u dřevěného, lóže podepírajícího sloupu a nábožně hru sledoval.

Svátečními byly mu ovšem ony dny, kdy syn vystoupil.

Tu býval prvním v divadle a počínal si tam po domácku a důvěrně; zašel si až k orkestru, porozprávěl s Husakovským, pozeptal se, co dnes sehrají za kousek, a aby snad jej v pochybnosti nenechal, co se na jevišti chystá, s významným mrkáním a blaženým usmíváním naznačoval: »Johan!«

Však se již kapelník dovtípí. —

Studentovi Emanovi šestáky ovšem nepršely, ale kapaly. Tu babička podstrčila, byl-li příjem některého herce, jindy pláčem a sliby na matce šesták vymořil a bylo-li nejhůře, nabídnul se tabáčníkovi panu Petrusovi, že mu zátky do ručnice z lepenky vytluče neb v létě mravenčích vajíček ptákům donese. Byl starý pán horlivým ptáčníkem a v dusném ovzduší trafiky choval nejslavnější pěvce: slavíka, hejla, sedmihláska, jemuž říkal přeštiváček a konopku.

Nebylo většího nadšence pro divadlo nad Emana. Malá jeho postavička krčívala se pod lóžemi jako přikutá k lenochu sedadla a velké, udivené oči upíraly se do chudě vybaveného prostoru, který slul jevištěm.

Pro něho nebylo nedostatků, záplat, nevkusně slátaných hader, jimž přezdívali kostymy, jeho rozohněná fantasie viděla vše to ve světle nejrůžovějším. Ba, když pak po dlouhých létech spatřil na velkých jevištích tytéž starodávné hry, s přepychem a vkusem vypravené, z hlubokosti duše své teskně si vzdechnul:

»Ach, »u orla« přece to bylo krásnější!«

O, kouzlo mládí, které teplým dechem svým kouzlíš květiny v pustinách a hluboké noční stíny měníš v jitřní jas! —

I stalo se jednou, že mladý Hlasivec ocitnul se na vrcholu svých tužeb.

Ředitel Paďour v nejvyšší tísni s velikou reklamou oznámil »provozování světové tragedie,

rozechvívající již sto roků mysle všeho vzdělaného světa: »Zkáza rodiny Morů«, čili »Loupežníci v českých lesích« od velmistra německé dramatické tvorby Bedřicha Schillera.« Všecka nároží ulic od klenby až k patníku byla obrovskou »Zkázou« polepena, i do vesnic vnikla a vyburcovala ty nejlhostejnější.

Městem kolovaly nejdobrodružnější podrobnosti hry.

Místní malíř pokojů, Slušný, o němž se vyprávělo, že svým uměním odvážil se i na svůj ctihodný, bílý plnovous a změnil jej přes noc v havranní (který však během týdne zfialověl) pracuje na nových dekoracích; původní kostýmy objednány přímo z Prahy; skvělé bengály ozáří nejnapínavější scény, i Husakovský s kapelou přispěje svojí hřivnou, jen aby dojem večera plně umělecky vyzněl.

A když zvědavost a dychtivost obecenstva napnuty byly až k prasknutí, představitel hlavní úlohy: France Mora, ředitel Paďour postižen byl zánětem mandlí. Nebyl s to polknouti doušek vody, na tož hráti.

A to se mu přihodilo v době, kdy doufal šťastným činem vybřísti z dluhů, sehnati si pár grošů reservy pro příští smutné jarní dny.

Paďour sice neklel, protože i to dělalo mu obtíže, ale chodě dlouhými kroky po jevišti, očima jen bodal.

Divadlo bylo vyprodáno na několik dní napřed a on nemuže polykati!

Býti to epizodní role, jednoduše ji škrtne, ale France nelze škrtnouti, na to se ani on neodváží.

Tu bleskla mu hlavou spásná myšlenka. Což aby požádal mladého Hlasivce o výpomoc! Je hraní lačný, nuž af se pokusí o France! A jak byl mužem rychlého rozhodnutí, hodil na sebe kožich, beranici vtlačil na hlavu a na křídlech spěchal do města.

Johan právě pálil na dvorečku rohy, když Paďour se k němu po sbořených schodech doškobrtal. S obtíží přednesl mu svoji prosbu o výpomoc v nesnázi a nadějný ochotník jako oráč od pluhu k trunu povolaný, prostotou jen velkým duchům vlastní stručně děl:

»Dobře, hraji!«

Ale dušička se v něm radostí zatetelila.

Konečně, konečně!

Dosud bylo se mu spokojiti s úlohami nedůstojnými jeho nadání, nyní zastkví se v parádní roli France před tváří celého města a širého okolí, pokryje hlavu svoji vavřínem...

Což i Mošna, Frankovský a jiní, jiní nevzešli ze skromných poměrů, nepovznesli se jen silou svého nadání k dnešní závratné výši?!

Syn nepatrného, maloměstského řemeslníka věru mněl se býti na nejlepší cestě k slávě...

France Mora ze čtení a četných zkoušek znal na paměť; demonická jeho pováha zvláště se mu zamlouvala, vábila jej. —

Ředitel Paďour ještě téhož dne kázal nalepiti na plakáty:

»Z ochoty hraje úlohu France chvalně známý herec domácí, Jan Hlasivec.« —

Dva dny potom byl neútulný stánek uměn »u orla« nabit od stropu k podlaze nejpestřejším obecenstvem. Panstvo v kukaních, zámožnější třídy na sedadlech parteru a kolem nich i vzadu, hlava na hlavě, studenti, drobní řemeslníčkové i četní hosté z venkova v krátkých kožíšcích a barevných vlněných šálech kolem krku.

V ovzduší pekelně vyhřátém čpěla směsice různých vůní od skořicových kapek až k oné, kterou vydychovaly ovčí srstí podšité kožichy venkovanu.

Touto životu nebezpečnou mačkanicí srdnatě si razil cestu mistr Hlasivec. Brzy bylo jej viděti u orkestru, kde s Husakovským rozmlouval, rukama rozháněl a zase v širokém úsměvu žluté zbytky zubů cenil.

Skalopevně byl přesvědčen, že tyto davy lidu, jaké dosud snad černý orel ještě neviděl, přivábila zvěst o vystoupení Johanově. Než syn vystoupil, věděl již kde kdo, jak bude postrojen, jak děsně bude pusobit jeho maskovaný obličej. »Až husí kůže na těle naskakuje!« mistr chraplavě již šeptal a přesvědčivě potřásal hlavou.

Konečně zaklinkal zvonek, opona se vyhrnula a po nějaké době objevil se na scéně »chvalně známý domácí ochotník« — Hlasivec mladší.

Mistr pevně přimknul se ke sloupu a vytřeštil oči.

Znal sice úlohu od denního poslouchání doma dokonale, ale přece byl by ještě rád poslechl svého zbožňovaného jedináčka.

Leč mohl někdo v obecenstvu pochybovati, že tento černě oděný, posupný muž s orlím nosem jest jeho chlouba — Johan, a tomu bylo nutno předejíti.

I vydal se znovu na okružní cestu hledištěm, proplétal se davem, dle potřeby tu pánovitě zabručel, tu opět se dobrácky, prosebně usmál, jen aby v před postoupil.

»Jo-han, náš Jo-han!« nadšeně chvělo se mu se rtů, z hrdla pohnutím staženého, a nestačilo-li toto jemné připomenutí, přímo na France ukázal.

Mladý Hlasivec nanesl na zlotřilého syna Morova tolik stínů a tak ďábelsky přehnaně jej sehrál, že chvílemi ozvalo se mezi obecenstvem, tisnícím se vzadu v parteru povážlivé bručení.

Zvláště venkované nečinící ve své naivní důvěřivosti a prostotě rozdílu mezi hrou a sku-

tečností, byli lotrovinami Francovými přímo pobouřeni.

Rozvážnější a zkušenější měšťtí diváci snažili se jim sice vštípiti jiné, správnější mínění o divadle, ale nezavděčili se.

»Však my víme...! To je jeden...! Jen ať si dá pozor...!« tak a podobně vyhrůžně znělo ze sevřených rtů.

A zaťaté pěsti, zlověstně planoucí zraky neslibovaly ničeho dobrého.

Úspěch Hlasivcův stoupal každým jednáním a byl korunován i věncem, který sám ředitel Paďour představiteli nevydařence Morova vlastnoručně na jevišti odevzdal.

Starému tatíkovi tou chvílí stékaly veliké slzy pohnutí po vráskčité tváři a z úst úryvkovitě se dralo:

»No.. však.. si toho.. chudák, zasloužil.«

Bylo po představení. Davy vyhrnuly se do síně a odtud do zimní noci, jen v tmavé boční uličce přitisknut k plotu jako v záloze čekal hlouček lidí.

Po nějaké době i herci pozvolna se trousili s jeviště do domácí restaurace k večeři, již kavalírsky uvolil se dnes ředitel zaplatiti.

Teď dolehl až k hloučku známý hlas Francův, ale nezněl již ďábelským sykotem, nýbrž radostným pohnutím.

Za Francem v kožichu zachumelen cupal Paďour.

Pojednou srazil se hlouček kolem France, vzduchem hvízdla hůl a rána dopadla pro štěstí na jeho beranici. Druhá dutě buchla do řasnatého burnusu.

V tom již ředitel a přichvátavší herci roztrhli smečku a chvalně známého domácího ochotníka z nepříjemné situace vyprostili.

A současně k svému nemalému ustrnutí poznali, že hlouček se skládá z venkovských návštěvníků dnešního představení, kteří s ředitelem u kasy smlouvali se o cenu lístků.

»Ale co pak vám to jen, lidičky, napadlo, pro nic za nic přepadnout nevinného člověka?« dost obtížně domlouval se Paďour.

»Ano — nevinného!« drsně zahlaholil patrně vůdce smečky.

»Takový lotry nemá země nosit. Tátu umořil, bratra ošidil...«

»Ale vždyť jest to jen hra, dejte si říci!« plačtivě koktal Franc.

Mezi tím kterási milosrdná duše přispěchala s lucernou a venkované tiše se vytratili.

Ředitel soustrastně zeptal se Hlasivce, neublížily-li mu rány.

Johan pozdvihnul beranici a opatrně ohmatával si hlavu.

»No, bouli mám, to je jisto,« nevrle bručel.

»Toť byla rána!«

I Paďour ji ohledal a položiv ruku na postiženou hlavu, jakoby žehnal, s pathosem slavně děl:

»Milý kolego, tuto bouli zasloužil jste si ve službách Umění. Může vás těšiti více jak fůra věnců. Onať jest makavým důkazem, jak uchvátil jste svojí hrou prosté venkovské lidičky.«

— — — — — — — — — —

Johan sladkokysele se usmíval.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Helena stála zdrcena zprávou. Všechna její odvaha ji opustila. Ve vyděšené mysli představila si hrůzný okamžik, až začnou okna řinčet, až kamení bude rozbíjet kam padne, až zdrcená matka a sestra zoufale budou volat o pomoc. Je spor hoden takové oběti? Má ještě teď vytrvat, kdy kolem ní chytá vášnivé moře plamenů a ona je jediným terčem, na nějž se obrátí surový křik davu? Ustoupím, prodám dvorec a uteku někam daleko mezi lepší lid, mezi soucitnější duše, napadlo jí a ona tomu nápadu ve své duši svědčila.

»Polekal jsem vás,« ozval se Valoušek, »odpusťte, bylo nutno, abyste zvěděla celou pravdu a mohla čeliti útoku. Nevím, jak se rozhodnete, ale jsem jist, že takovému bídnému útoku se postavíte.«

Překvapeně se naň podívala. Byl rozhořčen, jeho mírné oči hořely a jeho rty se chvěly. Jakási hanba v té chvíli ji zalila, jakoby měla na čele napsáno, co před tím duší její bloudilo.

»Ano, postavím se,« pravila zmateně. »Ale jak? Mám snad u úřadu hledat zastání? Budou chtít, abych určitě jmenovala útočníky nebo aspoň kdo mi o útoku pověděl a vás nezradím.«

»Bylo by to konečně lhostejno,« pokrčil rameny. »Smířil jsem se s myšlenkou, že tu nebudu a hledám jinde místo. Jediné, co je mi nepříjemné, je obava, že by mne i potom pronásledovali, že by mne vylíčili jako bídného úředníka a s takovým doporučením bych ovšem těžko našel nové místo. Místo na úřady obraťte se přímo na majitele velkostatku. Vyličte

mu, co se proti vám chystá a požádejte ho, aby svým úředníkům takové hanebnosti zakázal. Budou-li vidět, že jsou prozrazeni, postarají se sami, abyste byla ušetřena, protože v tomhle ohledu by byl pan baron bezohledným.«

»Děkuji vám, pane lesní, poslechnu vás,« pravila ulehčeně a z hluboka si oddechla. »Řekněte mi poctivě jako muž a jako přítel, jednám snad pochybeně? Měla bych i přes to, že budu ušetřena, změniti své rozhodnutí a zříci se pokračování ve sporu?«

»Teď? Kdy jste odkryla jejich nízkost, kdy máte příležitost otevřít lidu oči a učinit ho samostatným? Či vás snad už zápas unavuje?«

»Ne, ne, stejně jsem odhodlána, ale domnívám se, že snad nejdu správnou cestou, že snad opravdu ubližuji.«

»Slečno, vzala jste na sebe veliký úkol a dokonejte ho,« pravil vřele.

»Dokonám, děkuji vám za dobrá slova a nedivte se, že jsem jako zmatena. Už jsem se zase našla a půjdu cestou, kterou jsem si vyměřila. A čím se vám odměním? Jak vám dokážu, že jsem vám vděčna, a že dovedu chápat, co jste pro mne učinil?«

»Dostačí mi vaše uznání,« pravil vroucně a zahleděl se na ni nadšeným pohledem.

»Jste příliš skromný. Budiž. Nedivte se, že nemám dnes myšlenek na jiné věci. Sestra je nad hrobem a k tomu vaše zpráva dovršila můj zmatek. Snad jindy budeme moci jinak se setkat a jinak vyrovnat své účty. Nikdy nezapomenu na dnešní den, nikdy, pane lesní.«

Podala mu ruku a pevně ji stiskla. Nechala okamžik ruku v jeho ruce a se zmateným úsměvem dívala se mu do očí, v nichž zářila touha a ve kterých bylo skryto tolik žhavých tužeb.

»Navštivte také mou sestru,« prosila, přemáhajíc se a ustupujíc od něho. »Ale nelekejte se jí, nedávejte na jevo, že jste se jí zdesil. Odchází ze světa tiše a ráda bych, aby aspoň některé okamžiky ozářily její chmůry. Pojďte, ptala se po vás.«

Bez váhání vešel do ložnice Ludviny a s jakousi přátelskou srdečností přiblížil se k Ludvě, která rozpačitě vztahovala svou hubenou ruku.

»To jste hodný, že se jdete na mne podívat,« řekla pohnutě. »Nikdo nepřijde mi dát s Bohem a přece jsem měla tolik známých a jdu na takovou dalekou cestu.«

»Byl bych přišel už dávno, ale netušil jsem, že je vaše nemoc vážná. Mnoho asi trpíte.«

»Mnoho,« přitakala a odvrátila oči. »Mnoho a zvlášť v noci. Nikdo netuší, jaká muka snáším. A nejsou to pouze bolesti, úzkosti mám strašlivé a div si nezoufám. Kéž bych měla lehkou smrt.«

»Proč se díváte za hrob? Dokud vás život poutá, hledejte zákmity štěstí. Štěstí je rosou, kterou svlažujeme svá vyprahlá nitra. A pamatujte, že každá bytost k životu probuzená jednou se odpoutá od všedních starostí a že to, co v duši bylo uloženo a nevykvetlo, musí kdesi jinde vykvést.«

»Myslíte?« ptala se udiveně, »Mně také napadá, že není možno, aby bezúčelně měl jeden květ dozrát a druhý ještě v zárodku odpadnout. Tedy někde jinde vykvete, co zde nevykvetlo. Láska, štěstí, radost.«

»Ano, to vše není náhodné, to hledá svou dobu květu a dobu zrání.«

» Jak krásné!« řekla blouznivě. »Naříkala jsem, považovala jsem se za odstrčenou a krutě pronásledovanou. Už nebudu. Vždyť jednou najdu náhradu. Najdu lásku, štěstí a radost. Vidíš, Heleno, to ti nikdy nenapadlo.«

»Nenašla jsem pro to slov. Jsem ráda, že přestaneš být nespokojena.«

»Už nebudu, ale víš, musíš mi pomoci. Pamatuješ se, oč jsem tě kdysi prosila? Myslila jsem, že by to bylo kruté a nelaskavé žádat od tebe takové oběti, ale teď za to prosím. Nesmíš mi cestu zahradit.«

»Dětino, což se nepamatuješ na můj slib?«

»Nu, ano, ale co se s tebou stane? Budeš muset ty strádat a se odříkat. Pro svou radost tobě způsobím zármutek.«

»Mýlíš se, co bývalo už není a náhradu si zjednám. Rozumíš mi?«

Podívala se na ni udiveně, jakoby nechápala. Potom svezl se její zrak na Valouška, jenž v té chvíli upíral svůj pohled na Helenu a v očích Ludvy zasvitlo.

»Teď rozumím. Heleno, ty jsi šťastna. Jak jsem ráda, že takhle se vše rozřeší. Pane lesní, přijďte k nám častěji, ano? Mám vás ráda jako svého bratra.«

»Je-li vám moje přítomnost milá, přijdu,« svoloval ochotně a všecek se rozjasnil, jak ho její vybídnutí potěšilo. »Arci, dovolí-li slečna sestra.«

»Můžete pochybovat, že také já vás budu ráda vidět? Budu se zlobit, nepřijdete-li. Sedneme si u naší Ludvičky a zasmějeme se, ona je ráda veselá a mně samotné se málokdy podaří ji rozesmát.«

»Jak je to hezké,« povídala si Ludva jako pro sebe a potřásla hlavou jako v udivení, že teprve teď chápe.

Dlouho seděl Valoušek a když odcházel, neměla Helena odvahy jej doprovodit. Zvláštní nesnáze se jí zmocnily a rozrušeně stanula u lože Ludvy.

»To bude tvůj muž,« řekla Ludva určitě sotva odešel. »Mitura mi zůstane a nemá-li mě

rád nyní, bude potom, tam kdesi jinde opakovat mou lásku. Připomeň mu to, až zemru.«

Mlčky přikyvla a dívala se k zemi. Potom odešla do svého pokoje, aby nabyla klidu. Slova sestřina, to bude tvůj muž, připadala jí jako věštba a ona cítila pojednou hlubokou radost a čistý klid. Ano, bude jejím mužem, rozhodla se pevně. Nepřihlásí-li se sám, ona si najde cestu k jeho srdci, aby je připoutala ke svému. Bez obav se mu odevzdá, protože jeho povaha a jeho čest budou nejlepší zárukou, že svou svobodu odevzdá do rukou, které nikdy ji nezradí

S jakousi povýšenou náladou usedala, aby napsala list majiteli velkostatku. Krátce mu sdělila, co se proti ní chystá a kdo jest toho původcem. Ujišťovala ho, že spoléhá v jeho kavalírskou čest a že k své osobní ochraně nepodnikne žádných jiných příprav. Nic o soudu se nezmiňovala, nikoho nejmenovala, aby jí nemohlo být vytýkáno, že odplácí rovné rovným. Oba dopisy poslala na poštu a potom když už Ludva dřímala, dlouho ještě v tmavé své ložnici oddávala se sladkému přemítání o svém budoucím životě.

VII.

Dva dny před komissí dokonala Ludva. Až do poslední chvíle byla při vědomí a teprve poslední hodinu zastřelo bezvědomí její smysly. Sice hned den před tím jakýsi nepokoj se jí zmocňoval a přála si mít stále Helenu po svém boku.

»Proč nejede Mitura? Tys mu nepsala, nežádala ho, aby přijel,« vytýkala podrážděně.

»Psala jsem mu a on se mi omlouval, že nemůže opustit kancelář. Počkej, už přijede, za tři dny bude komisse.«

»Do té doby bude pozdě. A musím mu přece říci, že tam kdesi jinde budu na něho čekat. Myslí si snad, že se mi vyhne? Budu dobře dávat pozor, ať se nedomnívá, že se dám oklamat. Mám na něho právo,« křikla hněvivě a zamračila se. »Nepřijde-li, budu mít smrt.« pokračovala po chvíli. »Nemůže se smilovat?«

Helena nemohla snést pohledu na její úzkosti a poslala ještě večer telegram Miturovi, aby ráno přijel. Když po odeslání telegramu pověděla Ludvě, co udělala, usmála se radostně.

»Tedy přece. Musím se lépe obléci, aby se mne nezděsil.« Celou noc o něm blouznila v horečce a teprve k ránu zmocnila se jí ochablost. Její oči zapadly a jímavý smutek se z nich dívал. Chvílemi zabloudila pohledem ke dveřím, neměla však sil, aby mluvila. Helena uděšena její změnou poslala pro lékaře a ten přijel krátce před agonií. Sotva se na nemocnou podíval, ustoupil a pokrčil rameny.

»Helenko,« zašeptala Ludva a zvala očima sestru blíže. »Heleno,« šeptala těžce, »přijede-li Mitura, řekni mu, že mu děkuji a že se těším. Dej mi do hrobu květiny a vsaď na hrob růže. Nezapomeň.«

Rozplakala se a přitiskla svou tvář vedle stydnoucí tváře sestřiny.

»Proč pláčeš?« vynutila těžce. »Mně je krásně, volno — ach, to bych ráda spala vedle tatínka.«

To byla její poslední slova. Právě když dokonala, zahrčel před domem povoz a doktor Mitura vyskočiv chvátal po schodech. Nikdo mu nepřicházel naproti, nikdo neodpovídal na jeho klepání. Jen bolestný pláč zaléhal až k němu. Rozrušen otevřel dveře, a poznal co se stalo. Váhavě pokročil dále, a zadívav se na mrtvou, cítil, že se mu derou slze do očí. Jakési výčitky jím zatřásly a téměř hanba mu bylo, že vešel. Odkládal s odjezdem z malicherného vzdoru, aby se nesetkal s Helenou a zatím ten, kdo toužil po jeho dobrém slovu, odešel neusmířen, nepotěšen, neuklidněn. Helena ho první spatřila jak stojí nedaleko dveří zaraženě a nerozhodně. Vášnivý pláč zachvíval jejím tělem a zapotácela se k němu.

»Odešla nám naše trpitelka,« vzlykala. »Tolik toužila vás ještě jednou vidět.«

»Jsem vinen, mohl jsem přijet a nepřijel jsem,« přiznával se zachmuřeně.

Neodpovídala. Neměla pro nic smyslu. Pláč byl posledním výbuchem jejího zármutku. A čím déle Mitura stál, tím větší hněv proti sobě cítil a tím více odsuzoval svoji tvrdost.

»Aspoň se jí dotkněte, aby věděla, že tu jste,« zavzlykla Helena. »Neděste se jí, je taková jako ptáče vyhublá. Oh, co ona vytrpěla, nikdo neví.«

Pokročil pevně k loži, na okamžik zadíval se na mrtvou a pak skloniv se, políbil ji na hladké čelo. A v tu chvíli i jeho pláč přemohl. U cizí mrtvoly stál, žádný vroucí cit ho k Ludve nepoutal a přece patře na ni, cítil onu hroznou nelítostnost osudu, který podetíná mladé životy, když nejvíce po životě touží. Jeho pláč jakoby byl Helenu usmířil a utišil. Stále sice slzela, ale už klidněji, zvala ho, aby vešel do vedlejšího pokoje. Omlouvala se mu, že telegrafovala, a cítíc povinnost splnit slib sestře daný, vypravovala, jak Ludva vzpomínala a jak v posledních dnech byla jí útěchou myšlenka, že dosáhne jeho lásky po smrti. Poslouchal ji zádumčivě a veliké pohnutí zračilo se v jeho rysech. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

BÍLÍ PTÁCI MÁCHOVI. Dne 10. listopadu t. r. bude tomu s t o l e t, co narodil se pěvec Máje, K a r e l H y n e k M á c h a. Bohužel, nepodařilo se až dosud objeviti jeho pravou podobiznu — časopis Máj v tom směru úsilovně pátral po stopách, jež naznačil Ignát Herrmann, přinesli jsme zajímavou Schirovu rytinu, která vzbuzuje sice odůvodněnou domněnku, že by to mohl býti dlouho a marně hledaný portrét Máchův, ale není pamětníka, není tu nikoho, jenž by jediným slovem pochybnosti rozplašil, není tu ničeho, z čeho by se dalo usuzovati, že domněnka je správná, že Schirova rytina představuje skutečně Karla Hynka Máchu.

Nepodařilo se ani nám ani komu jinému záhadu rozluštiti. Náhoda zavála nám v cestu nadšeného ctitele Máchovy poesie, Máchova »Máje«, jenž oznamuje nám některé velice zajímavé podrobnosti z dějiště Máchova Máje. Je to pan JUDr. František V a i n a, c. k. soudní rada, žijící na odpočinku v Nové Pace, jenž vyslovuje přání, aby ke stým narozeninám Máchovým vydáno bylo nové J u b i l e j n í v y d á n í M á j e a aby ozdobeno bylo dvěma novými situačními fotografiemi, jež pan dr. Vaina na svůj náklad opatřil, a jež jsou do opravdy mistrovským dílem. Vyhovujíce intencím pana zasílatele, odevzdáváme překrásné fotografie S p o l k u č e s k ý c h s p i s o v a t e l ů b e l l e t r i s t ů M á j e, jenž chystá právě k tisku Jubilejní takové vydání a jemuž také předáváme některé návrhy páně Vainovy na úpravu básně, aby o nich redakce rozhodla.

Není ovšem nejmenší pochybnosti o tom, že dějištěm Máchova Máje je hrad Bezděz.*) »Narodil jsem se,« píše nám pan Dr. Vaina, »na jihovýchodní, české straně Bezděze — na severozápadu, v německé krajině je Dokský, Karlem IV. založený rybník, za ním ves a město — a sem jsem jezdíval na prázdniny. A tu mi otec vypravovával, že v této krajině bývalo před lety nejisto, že tu řádívali loupežníci, zvaní »Kumráci«, náčelník jejich že pocházel z Visky, osady u Bezdějček, a ten že dlouhá léta byl zavřen ve vězení. Když pak se dostal na svobodu, jeho kamarádi ho slavnostně uvítali, přichystali velikou hostinu, jedlo se a pilo, a hodovalo se tak bujně a nestřídmě, že z toho milý Kumrák měl smrt. Pobytem ve vězení sesláblý žaludek nesnesl totiž přemíry požitků, hiršberský hejtman po hostině ulehl a brzo na to zemřel.

Později dostala se mi v České Lípě čírou náhodou do rukou německá knížka, nadepsaná: »Wenzl Kummer, genannt der böhmische Wenzl«, ve které byly líčeny dobrodružné kousky a lupičské výpravy hejtmana hiršberských raubířů, jenž byl postrachem celé krajiny od Bezděze až k Budyšínu a Lužici. A tu, když jsem potom nalezl na severu od rybníka Dokského hory, označené jménem: »Kummergebirge« a nabyl jistoty, že dějištěm Máje je okolí rybníka, napadlo mi, nezatanul-li tento W. Kummer pěvci Máje na mysli, když postavu svého zločince, »strašného lesů pána«, svého V i l é m a tvořil.

Uplynulo mnoho, mnoho let, V máji roku 1908 jel jsem do Doks, abych nadšené ctitelce Máchově ukázal Máchovo jezero a nejúchvatnější pohled na nádhernou jeho hladinu. Obešli jsme rybník a stanuli na západním břehu.

Společnice moje kukátkem pozoruje krajinu, zadívá se na skalní ostrůvek a táže se, co to je tam za ptáky. Podíval jsem se na ně kukátkem — bylo jich celé hejno.

»To jsou Máchovi bílí ptáci,« zajásal jsem — »to jsou rackové jeho, o nichž pěje:

»V jezeře zeleném bílý je ptáků sbor . . .«

Odhadli jsme počet ptáků těch asi na sedm set.

Šli jsme na Bezděz. Před třetí branou je malé prostranství, ohraničené proti srázu zbytkem hradební zdi, odkud je nejkrásnější vyhlídka na úchvatné panorama, na rybníky Karlův (německy Grossteich) a Pustý (něm. Haideteich) a na kopce: Rálsko, Borný, Kozel, Perštýn, městečko Doksy, Máchův »Ostroh« . . . Toť dějiště Máchova Máje, jak je básník úchvatně líčí ve třetím zpěvu:

»Hluboko pod ním krásný dol
temné jej hory vroubí kol
lesů věnec objímá.

trhlým mrakem, kdy jsem šel dolů, u 3tí brány; kapličky, reflexe. Klekání u 2hé brány. Hledaje odpočinutí a spaní v hospodě, zabloudil jsem na hřbitov: »kde pod mohylami tiší mrtví spí«.

*) Ve svém deníku, na stránce 116, zaznamenal K. H. Mácha: H r a d y s p a t ř e n é. Je tu pod sebou ve dvou sloupcích napsáno devadesát jmen hradů. U každého napsáno, kolikrát Mácha ve hradě byl. Nejvíce vábil ho B e z d ě z, který navštívil š e s t k r á t e. Na str. 40. deníku poznamenal si Mácha: »Roku 1832 navštívil jsem Bezděz. Byl jsem tenkrát — 21tiletý, chtěl jsem říci 20tiletý; ale ach! — — člověk žije, den za dnem míjí a než se nadá, pláče po zašlém létě.«

Na str. 42. jsou tyto zajímavé poznámky, srovnáme-li je s hotovou a vytištěnou praci Máchovou: »V e č e r n a B e z d ě z i«: Oblaky nade mnou co stáda Beránků, za horami však černý, hustý mrak, temnější než stíny tmavé horní. — Vítr zanášel sem tam již zažloutlé listí. Krávy. Paprslek sluneční. Duha, kus; jako obraz v černém rámu. Ostrůvek na jezeru Hiršberském, silnice — vísky. Hřib. Za horami vycházelo slunce vzdálených světů; — naše zapadlo — Sám na noc v zříceninách. Tišeji a slavněji lesy hučely, z dálky pes a houkání. Mnohý list letěl dolů, bylo mu zde, samotno, smutno, pusto — aby zemřel mezi kvítím polním — jako král — jen studené kameny atd. Poslední zář (na str. 44) pro-

Jasné jezero dřímá
u středu kvetoucího dolu.
Nejblíž se modro k břehu vine,
dále zeleně zakvítá,
vždy zeleněji prosvítá,
až posléz v bledé jasno splyne.
Bílé dvory u velkém kolu
sem tam jezera vroubí břeh.
V jezeru bílých ptáků sbor
a malých člunků rychlý běh,
až kde jezero v temno hor
v modré se dálce níží.
Loďky i bílé v břehu dvory —
věž — město — bílých ptáků rod —
pahorky v kolo — temné bory —
vše stopeno ve lůno vod .
jak v zrcadle se zhlíží . . . .

Tenkrát, v tu chvíli, umínil jsem si, že opatřím fotografické pohledy k těmto velkolepým popisům Máchovým. Brzo na to vydal jsem se s fotografem p. Janem Šimonem z Turnova na cestu, a hledali jsme nejvhodnější místo, kam bychom postavili fotografický aparát. Zrak můj padne na skálu, trčící nad vodou - na Jarmilinu Skálu.

»Za růžového večera
pod dubem sličná děva sedí,
se skály v břehu jezera
daleko přes jezero hledí.«

Vyslovuji přání, aby fotograf skálu zachytil — ale odborník hlavou vrtí a namítá, že to není možné, že mu tady větve zakrývají čočku. A co větve! V několika okamžicích byla závada odstraněna, silnou větev jsem ohnul a tak dlouho v zajetí držel, až bylo dílo hotovo, na desce zachycena Jarmilina skála i zátoka pod ní, kde Máchův plavec: »již člun svůj pod skálu víže«, zachycen i skalnatý ostrůvek, lidem »Mäuseschloss« zvaný, kolem něhož bílí ptáci kroužili, zachycen i »Ostroh«, na jehož výběžek Mácha přibásnil bílou věž, vězení Vilémovo, zachycen konečně i Bezděz, který »co mocný král, ohromný jako noci stín v růžový strmě nebes klín, nejzáz vrchů nejvyšších stál« . . .

Zaznamenáváme pietní čin ctitele Máchova i některá jeho pozorování, jež nadýchána jsou náladou básně, která jako ten modravý, velebný hrad vysoko trčí nad pahorkatinou. Kraj zůstal takřka neporušen, nezměněn — snad tu a tam strom padl, kámen se odvalil a do prohlubně se svalil — ale vše ostatní zůstalo, báseň i dějiště její, modravý její symbol, monument, jenž staletí přežil a staletí přečká. Zůstaly skály, zůstalo jezero, legenda o loupežnickém hejtmanu jako svatojanská muška svítí, poletuje krajem, vše tu je, jak bývalo, když Mácha na hradě přenocoval a u ohníčka dumal, — zůstali i ti bílí ptáci Máchovi, jejichž nádherný zjev, jejichž lehounký, krásný, smělý let jakoby byl obrazem Máchovy poesie.

»Můj Bože,« napsal starý pán, v jehož srdci Máchův Máj jako věčná lampa hoří, — »zůstaly i ty Máchovy obláčky« — » A vysoko v daleké kraje bílé obláčky dálným nebem plynou...« K nebi se díváme, a vidíme, jak nám plovou nad hlavou, jako Máchovi před dávnými a dávnými roky. Bílí ptáci kroužili v tu chvíli nad jezerem. Podívám se po své společníci, obličej její zjasněný, jako u vytržení... slzy proudem linou po něm. Bílí ptáci, bílí ptáci poesie vytryskly z duše, do světa!

Dr. R. J. Kronbauer.

UMĚLECKÁ VÝZDOBA NÁRODNÍHO DOMU PRAŽSKÉHO. Naše obecenstvo slyší a čte jenom pobuřující zprávy o velkém podniku obce pražské, nedovídá se však pranic o pracích, které za této vřavy — za oponou tiše vznikají. Pravda, o každou rozpočtovou položku je vojna, referuje se dlouze a široce o každé dodávce, ať už jde do Čech nebo do Německ — ale, ku podivu, nic nemluví se o tom, jak daleko pokročily umělecké práce, kterými rada městská naše umělce pověřila a které slibují milé překvapení.

Hlavní dílo — co do rozsahu — provádí Karel Špillar, jemuž svěřena výzdoba sálu Smetanova. Umělec dokončil barevné studie a pracuje již na kartonech. Dílo Špillarovo sestává ze čtyř nástěnných vlysových obrazů, čtyř »cviklů« a ze čtyř lunetových polí ve stropě a znázorňuje ve svém celku cyklicky vítězství české hudby. Mucha není sice hotov ještě se svými studiemi na výzdobu sálu Primátorského — víme, že se zdržel studijní cestou na Balkán, kterou speciálně za tímto účelem vykonal — ale ujistil nás, že začne ještě letos s prováděním na stěnách. Švabinský započal právě s přenášením svých kartonů, o nichž jsme nedávno referovali, na stěny sálu Riegrova, a začne s malbou ještě v měsíci červenci. Také Jan Preissler dokončil studie pro výzdobu sálu Palackého. Prof. František Ženíšek chystá se k provádění kartonů svých výborných studií, určených pro výzdobu malého sálu a nesoucích na sobě znak nejsilnější jeho tvorby. Mikoláš Aleš dokončil a odevzdal skizzy pro výzdobu baru; jsou to výjevy z českého života, jež nadechnuty jsou svěžím humorem a jsou veskrze Alešovské. Jakub Obrovský provedl barevné studie pro výzdobu Lidové síně, znázorňující žně na českém venkově, a dvě postavy v národním kroji, jež provedeny budou v rakovnické mosaice. Z prací sochařských, jež tou dobou budou provedeny, započal Ladislav Šaloun s velikými studiemi obou skupin »Slovanské tance« a »Má vlast«, určených pro výzdobu proscenia sálu Smetanova, Bohumil Kafka provádí velké reliéfy nad pamětními deskami pro vestibul.

Pomýšlí se už také na zahajovací program Národního domu. Podle dosavádních disposic uspořádána bude při otevření domu velká výstava uměl-

lecká, pod protektorátem městské rady, kterou připravují všechny české umělecké spolky. Také čeští hudebníci chystají se vhodným způsobem zahájiti produkce ve velkém sále Smetanově. Proslýchá se, že festival bude zahájen velkou symfonickou básní Sukovou »Praga« a Smetanovým cyklem »Má vlast«.

V Národním domě bude také, jak známo, jeviště (při sále Smetanově). Bylo by snad vhodno, aby rada městská vypsala cenu na slavnostní hru, kterou by otevření domu mělo býti zahájeno. Každým způsobem však by se měli čeští spisovatelé již nyní starati o to, jakým způsobem budou oni v slavnostní dny zastoupeni. J. H.

SGRAFFITTA NA ROHANSKÉM PALÁCI. Noviny oznamují, že na průčelí paláce Rohanského v Karmelitské ulici na Malé Straně objevena byla sgraffitta. Nález tento, skoro současný s nálezem sgraffitt na Ungeltě, dokazuje odůvodněnost náhledu, námi několikráte projeveného, že pod omítkou starých domů pražských dříme krásná a cenná výzdoba z doby renaissanční, jež čeká, bohužel, jenom na svoje nahodilé vzkříšení. Znalcům není tajno, že na některých průčelích lze s naprostou jistotou po sgraffittech pátrati. Doufáme, že nebude se už opakovat vandalismus dob minulých, jenž bezohledně ničil památky uměleckých epoch dřívějších. Co se dálo dříve, ba, bohužel, ještě nedávno? Majitel domu se rozhodl, že změní, že opraví façadu, přišli zedníci, »opekovali« omítku, to jest, nabodali a narýpali ji, aby mohli na staré omítce provésti novou, odpovídající výzdobě »moderního vkusu« doby — a krásná památka byla zničena, někdy ne sice úplně, ježto stopy bývalé výzdoby se pod novou omítkou zachovaly, tam však, kde původní omítka byla otlučena až na cihlu, zmizela každá stopa původní umělecké výzdoby nadobro. Dnes ovšem odkrýváme každou, sebe menší takovou stopu velice pečlivě, tak že i nepatrné zbytky výzdoby, která bývala v dobách Ferdinanda I., Maxmiliána I. a Rudolfa II. u nás všeobecnou, těší se zasloužené piet ě. —or.

SLAVNOST SMÍŘENÍ. Veselá aktovka Rudolfa Presbera (autora oblíbené »Kaňky«) sehrána v pondělí 18. t. m. co lever du rideau před veselohrou »Lokálkou« na scéně Městského divadla Kr. Vinohradů, v překladu dr. B. Prusíka. V obskurním chambre séparée berlínského předměstí hraje tato lehoučká hříčka, jejíž jiskřivý dialog a časové vtipy vyvolaly i u našeho obecenstva tutéž bouři veselí, jakou sklízely v četných divadlech německých. Literární a umělecké šlehy satirické, jakož i pikantní pozadí hry vykonaly v plné míře své poslání. Dramatický spisovatel Egmont pozve do předměstského restaurantu pikantní svou přítelkyni Antonii k důvěrnému tête à tête. Dáma je náhodou ženou básníkova přítele, divadelního recensenta, jenž poslední jeho hru »Růže cnosti« nelítostně pocuchal. Tato »nekamarádská« kritika rozladí trochu přátelské styky básníka a kritika s jedné a básníka a mladé paní s druhé strany. Teprve tři měsíce po nešťastné premiéře učiní Egmont pokus smířiti se s paní Antonií, pozve ji k souper a to tím spíše, ježto pan manžel je právě mimo Berlín, na sjezdu — tarokářů. Panička ovšem přijde. Zapřísahá se sice, že přišla jen proto, aby tím důrazněji Egmontovi řekla, jak jím pohrdá — můj Bože, která žena nehněvala by se na milence, jenž po tři měsíce vzdoruje pro »nepříjemnou« trochu kritiku? — proto přece však zůstane. Když jsou rozhněvaní milenci na nejlepší cestě k smíření, udeří z čista jasna blesk. — Pan manžel přijel o něco dříve domů, našel obratně stylisované pozvání k souper na svém stole a vida v tom Egmontův šlechetný úmysl smířiti se a zapomenouti na neblahou kritiku, spěchá, aby přijal podávanou mu ruku. Roztomilá hříšnice najde sice útulek v tmavém pokojíku vedle, ale ježto z něho není druhého východu a ježto — o hrůza! — jsou v něm myšky, prosí, pomocí neocenitelného sklepníka Pavla, aby páni zavázali si oči a propustili »dámu z nejlepší společnosti« pokojíkem. Trik se povede, a rozjařený pan manžel těší se s dětinskou radostí, až v noci pikantní dobrodružství našeptá své hodné, prý trochu přepjaté morální paní. Hříčka, jejíž pečlivou režii obstaral ředitel p. V. Štech, sehrána neobyčejně svižně. Pro pikantní a tím roztomilejší hříšnici měla sl. Baldová případné akcenty; jejím parátním partnerem byl p. Faltys, jehož první vystoupení v činohře vinohradské znamená slušný úspěch; klamaného manžela s neodolatelnou bonhomií podal p. Zakopal, sklepníka Pavla, pravého mistra ve svém diskrétním povolání, promyšleně sehrál p. Hlavatý. Srdečný smích během celého představení i hlučný potlesk je důkazem, že aktovka zůstane v repertoiru. —s—

»SLOVENSKI NAROD« O NAŠEM PRŮVODCI »SLOVINSKÉ ALPY A PŘÍMOŘÍ«. Čelný tento slovinský denník uveřejnil 11. července t. r. delší referát o knize, z něhož vyjímáme: »Vyšel první slovanský Baedeker o slovinském území. Dle zevnější úpravy a vystrojení je průvodce rovný různým knihám v jiných řečích vydaným, obsahem a uspořádáním je velmi předčí. Je to jistě nejlepší průvodce ze všech, které byly vydány o slovinských zemích. Hlavní věcí pak je, že z něho vane duch praktické slovanské vzájemnosti. V knize tkví veliká práce, jež se musí uznati tím spíše, že ji sepsali ti, kdo nehledali zisku a chvály pro sebe, nýbrž lidé, kteří chtěli knihou podepříti hospodářsky národ slovinský.« Referát oceňuje potom podrobně spis. —r—

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 43.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Kdo ví, nesplním-li její přání,« pronesl potom jako pro sebe. »Nebudu vás nyní zdržovat, ale dovolte mi otázku. Pohřeb připadne právě na den komisse. Vy se nebudete moci zúčastnit. Dáte snad někomu plnou moc?«

»Ano, nejde to jinak. Řekněte, komu?«

»Nevím dosud o vhodné osobě, poradím se s otcem. Podepište mi list, vyplním plnou moc sám.«

Podepsala třesoucí se rukou a Mitura mlčky uschoval papír.

»Bůh vás potěš,« řekl potom dojatě a stisknuv její ruku, vyšel ven. Ach ano, co by tam dělal? Jaké radosti přinesl by mu tento dům, ve kterém hledal svého životního štěstí a kde ho ovanul dech smrti? Sahal po bujném, vonném květu a místo něho nabízel se mu květ nesoucí zárodek zkázy. Neměl šťastné ruky, nedovedl teplým slovem zahřát bytost, jež dychtila po jeho blízkosti, a dožil se zklamání i v tom, po čem lačněl. Co teď? Má ještě doufat, má ještě opakovat své úsilí?

Hovorem s otcem poněkud okřál, ale když se vracel domů a sám seděl v kočáře, vrátily se mu staré myšlenky a pochmurná nálada ho neopouštěla. Přál si, aby byl soud skončen a aby nikdy již nemusil přijíždět v místa, kde jeho vlastní pře, jednající o blaho a štěstí života, byla prohrána. A tytéž myšlenky ho pronásledovaly, když třetího dne časně z rána blížil se opět k Břízám. Chtěl aspoň na okamžik účastnit se pohřbu. Žádal soudce, aby odložil počátek komisse na pozdější dobu, ale soudce krčil rameny.

»Jsem ve velmi choulostivém postavení, druhá strana se bude odvolávat, že nebyla v čas zpravena, a mohlo by z toho povstati několik rekursů. Musíme být opatrni, oni se bezpochyby odvolají a u vyšších instancí se po citu neptají.«

Mohl tedy Mitura pouze ještě jednou Heleně a její matce vyslovit soustrast a už chvátal k rybníku. Právě když se rozhlaholily zvony na věži a průvod pohřební se začal, otevíral soudce komissi. Ticho bylo u rybníka. Ze stavení pokukovalo několik lidí, kteří na pohřeb nešli a mimo obě strany nebylo zde ani svědků, ani diváků. Dolanský mlynář zamračený a vyzývavý stál opodál. Soudce ho obeslal, jelikož dle udání Miturova pro křivou přísahu bylo nařízeno, aby na místě bylo odhadnuto, je-li možno s hráze ode mlýna vidět, co se na druhém konci u stavení městečka děje. Jakási ponurá nálada panovala mezi účastníky. Mimoděk hovořili všichni skoro tlumeně a vyhýbali se soukromým hovorům.

Na správci a řediteli bylo znát zamlklost a zvláště správce chodil s hlavou sklopenou a zaraženě se vyhýbal pohledum. Doktor Mitura nedovedl se dnes opanovat. Zvuk zvonů ho dráždil a bolest, kterou cítil, činila ho zlostným. Rozhodně trval, aby všechny vedlejší otázky a domlouvání bylo vypuštěno a byl zřetel obrácen k hlavnímu bodu sporu. Velkostatek ve své žalobě tvrdil, že rušení držby se strany občanů břízských děje se svévolně a že se bez ublížení svých zájmů mohou rušení držby vyhnouti. Strana Miturova tvrdila opak. Soudce dal si ukázat mezníky a vida, že některé stojí téměř na dvorcích baráků, podivně se usmál, pokrčil rameny a podíval se významně na zástupce velkostatku. Pokynul písaři, který usedl ke stolku, jejž hajní odkudsi přinesli, a počal diktovati. Čím déle diktoval, tím více se prodlužovala tvář ředitele i správce. Doléhali na zástupce a několi-

krát se sami pokoušeli soudce přerušit. Ale ten je krátce vyzval, aby počkali a potom, čeho si přát budou, protokolovali. Když byl hotov, obrátil se a tázal se, má-li některá strana něco namítati.

»Dáme své námitky do rekursu po vynesení rozsudku,« oznamoval zástupce velkostatku a skládaje akta sporu, otočil se k řediteli. »Budeme odmrštěni, ale nic nevadí, půjdeme výše,« povídal laskavě, jakoby se o nic nejednalo. »A teď je tu případ druhý s dolanským panem mlynářem Jindřichem Sladovníkem. Žádal mne o zastupování.«

»Hned, hned, jen jak podepíšeme protokol. Prosím, pánové.«

Podepsali, a když sousedé slyšeli, že jsou hotovi, chvátali ke kostelu. Ale úředníci s advokáty zůstali.

»Kde je tedy váš mlýn?« ptal se soudce, když byl protokol podepsán.

»Tamhle, je vidět červená střecha. A na hrázi je vidět každý větší kámen. Může tedy odtamtud býti dobře pozorováno, co zde se děje. Nejsem zpustlý člověk, abych nevěděl, co přísaha je.« A zlostným pohledem mrsknul po Miturovi.

»Snad by bylo dobře, kdybychom šli ke mlýnu a zde by někdo mohl přecházet, křičet, husy honit, aby bylo jasno, jak daleko se dá připustit výmluva pana mlynáře.«

»V tom ohledu je, pane kollego, pan soudce kompetentní,« ujímal se advokát svého klienta. Čas už pokročil a připadá mi to trochu přemrštěným, dívat se na takovou záležitost přespříliš puntičkářsky.

»Vždyť nám malá procházka neublíží,« usmíval se soudce. U rybníka je svěží vzduch a projdeme se ke hrázi. Snad by tam mohl čekat můj povoz, vzkažte laskavě, ať jede po silnici ke hrázi.«

A vyjmuv doutník, zapálil si a šel. Hajným nařízeno, aby zde zůstali, přecházeli, křičeli, husy honili, vůbec tak si počínali, jakoby lidé z městečka s hajnými se hádali. Mlynář zpozorovav, že rozhodnutí soudcovo není proň příznivo, šel opodál s hlavou svěšenou, jaksi rozmrzelý a na všechno rozhněvaný. Správce také netlačil se ku předu a vida, že ředitel ho přehlíží, připojil se k mlynáři.

»Máte mrzuté postavení,« litoval ho kamarádsky. »Já taky.«

»Což vy! Ani desátý díl nevíte z toho, co mě tlačí. Všecko se proti mně spiklo, doma mám soužení a tady mně nečeká nic dobrého. Do všeho jsem se k vůli velkostatku dostal a nikdo za mne ani slova neztratí.«

»Já bych rád, ale pomozte si, musím mlčet. Výpověď mi visí nad hlavou, a mohl jste si všimnout, jak také pan ředitel se změnil. Dříve jsem byl jeho pravou rukou, nic beze mne neudělal, ale najednou jsem mu nemilý a sotva mi odpoví. Namáhal jsem se, jak jsem jen mohl, pro velkostatek jsem žil a pracoval, a brzy mi řeknou, abych vzal svých pět švestek a šel.«

»Proč je pan ředitel takový bojácný? Mít já jeho moc, ukázal bych sedlákům, zač je toho loket. Napřed té Prchalově bláznivé Heleně a potom oběma Miturům. Otec jako syn, jedna cháska dohromady.«

»To je svatá pravda. Vy ani nevíte, že na nás ta mužatka u pana barona žalovala.«

»Opravdu? Bojí se, že prohraje?«

»Někdo jí napovídal, a my víme, kdo to byl a taky se mu odsloužíme, že proti ní chystáme demonstraci. Nu, něco na tom bylo, zasloužila by si, aby se s ní jednalo ne jako se ženskou, ale jako se zpupným sedlákem. Ona hned viděla násilí a vyjela si na pana barona, jaký že je kavalír, trpí-li takové hrubosti u svých úředníků. Pan baron se rozzuřil, však ho znáte, že nezná míry, a dal si nás svolat do kanceláře. Neptejte se, co jsme dostali. Vynadal nám, všem, ani ředitele nevyjímaje. Málem by nás byl vyhnal ze služby. Ředitel byl bledý jako stěna a nemohl se ani za hodinu vzpamatovat. Chtěli jsme mu pomoci a potom jsme to odskákali. Po panu baronovi dal se do nás on. Co živ jsem tolik nedostal. A všichni ostatní se mnou. A při tom jsem se dozvěděl, že já jsem příčinou soudu a účetní Chudoba, a bude-li se pan baron ptát, proč jsme prohráli, pohrozil, že poví, kdo ho špatně informoval. Však se ohlížím, kam se postěhuji.«

»Podívejte se na tu Helenu. Ta má kuráže, že má trochu majetku. I do mé domácnosti se míchá, a kdo ví, jaké spády má. Před několika dny mi žena hrozila, že půjde k Heleně na mě žalovat. Není to saň?«

»Vaše žena že si půjde k ní stěžovat? A na co?«

»Eh, to je mé neštěstí, stydím se vám přiznat, do čeho jsem vlezl,« máchl zlostně rukou.

»Zdála se být tichoučká,« soudil správce zvědavě.

»Hm, tichoučká. Je, ale jen chvíli. Neměl jsem rozum, nevěděl jsem, do čeho lezu. Já, takový opatrný člověk, a dám se tolik oklamat. Slyšel jste, že měla dvacet tisíc.«

»Slyšel. Je to krásné věno.«

»Je, kdyby ho měla. Místo dvaceti dostal jsem pět. A ty jenom soudem. Ty nejnevinější jsou nejpovedenější. To jsem mohl dostat tady

víc a k tomu ženskou jako květ. Takhle jsem dostal hloupou husu, obléci se neumí, s lidmi mluvit nedovede, stále naříká, pláče, posedává, matka aby za ni vše odřela, nu, darmo povídat. Dusím se zlostí, sotva domů vejdu.«

»To vás lituji, špatně se oženit je horší, než dvakrát vyhořet.«

»Ještě horší. Ke všemu soužení staví si hlavu, vykřikuje, že ji soužíme, lidi chytá a žaluje na nás do nebe volající věci. Helena má na takové věci dobrý nos, někde něco vyčenichala a povedlo se jí ženu chytit. Nahučela jí toho plnou hlavu. Jen aby se prý nebála a bude-li zle, má k ní utéci. Ale ta se zmate. Jednou na ni přece dorostu a potom s ní nebudu jednat v rukavičkách.«

»Tak vy toho máte víc. Tohle se vám také nějak špatně daří, soudce je proti vám.«

»Ať je, budu se soudit. Beztoho na venkově nedojde člověk práva. Poženu to výš, ať na to pár koní padne, mne to nezabije.«

»Inu, vám se to snadno soudí, nepotřebujete se ohlížet. Tuhle člověk, bude-li bez místa, je hotovým žebrákem.«

»Měl jste na to pamatovat. Koukejte, co má ředitel,« řekl šeptem a významně ukázal na dlaň.

»Milý příteli, ten má jiné zákony. Pro něho poctivost neplatí, to jen my, podřízení, musíme se přičiňovat a on přijde k hotovému. A pak žena mnoho utrácela. Chtěla se rovnat ředitelce, brzy byly svačiny, brzy zábavy, sem tam se jezdilo, a když jsem se krčil, měl jsem doma pláč a výčitky. Věřte, nejlépe je svobodnému.«

»Zrovna od úst jste mi to vzal,« poklepal mu mlynář na rameno. »Ovdovět, nikdy se nežením. Ale mně se takové štěstí nestane, aby žena umřela. Nemáte nějaký nápad, jak bych se z té dnešní bryndy dostal?«

»Těžká rada, počkejte, až jak bude na hrázi. Vidíte, tak jsme bývali při lovech veselí, ale už to asi nebude.«

»Skončí-li se to se mnou špatně, zavru o lovu mlýn a pojedu do města. Ať si páni dělají, co chtějí. Za dobrou vůli dostanu pokutu a jistě že ji za mne nezaplatí.«

»Jen aby vás nezavřeli.«

»Cože? Děláte si blázny. Zavřít. Proč?«

»Pro falešné svědectví.«

»To zastřelím ženu i sebe,« povídal vztekle.

»Málo byste tím dokázal. Uf, to je horko. Mám být při sekání otav a místo toho abych se toulal po světě. Nu, vyjdu-li se zdravou kůží, podruhé se nespálím.«

Společnost přicházela ke hrázi. Ředitel hovořil se soudcem o sklizni a ukazoval, v kterou stranu leží panské dvory a lesy. Nabízel mu také, aby přišel na podzim na hony, ale soudce děkoval.

»Nejsem milovníkem honitby. Takhle zahrádka s květinami mě upoutá, ale ručnice je mi protivná. Nu, rybník je pořádný, prošli jsme se notně.«

Stíral si pot s čela a ve stínu stromů na hrázi sejmul klobouk a ovíval se jím. Zběžně podíval se ke mlýnu a popošel na druhou stranu k obrubě rybníka. Zamával bílým šátkem na znamení hajným a pozoroval. Postavy hajných podobaly se malým hochům, kteří skotačí. Bylo viděti, že rukama šermují, ale co se tam děje, volají-li a co volají, to sem nedoléhalo. Vrtěl hlavou, znovu šátkem mával. Teď všichni zpozorovali, že postav na konci rybníka přibylo, některé do vody naskákaly a bílé vločky, za které hejna hus na vodě považovali, mihotaly se po lesklé kladině.

»Kdo je tam, pane mlynáři? Co se tam děje?«, ptal se Sladovníka.

»Nu, lidé jsou tam, honí husy.«

»Že tam jsou lidé, víme všichni, ale co tam dělají? Račte, pánové, se dívat, já prostě řečeno, nevidím nic. Nějakou figurku, ale dost.«

»Při jiném osvětlení by snad bylo vidět lépe,« namítal advokát.

»Slyšet snad také,« ozval se krotce správce.

»Věřím; sejde-li se tam padesát lidí, přece je slyšet bude. Pane mlynáři, vaše výpověď byla velmi smělá. Nemáte přece jiný zrak a sluch než normální lidé.«

»Pane soudce, nelhal jsem. Hajní chodili tudy po hrázi, povídali, že jdou honit lidi a viděl jsem potom, že před nimi utíkali.«

»Může být, ale z vody. Z pastvy honit jste neviděl, to konstatuji na základě vlastního ohledání místa. Páni jsou svědky, že nelhu.«

»Nechtěl jsem soud klamat,« hučel mlynář. »Rybník náleží velkostatku, naše rodina je tu přes sto roků a vím tedy, co čí je.«

»Nikdo si na rybník práva nedělá, břízští osadníci nejméně,« prohodil Mitura. »Jde o služebné právo na okrajcích. Vy jste svědčil pro velkostatek a proti osadě. Osada se brání a je jí lhostejno, chtěl-li jste klamat nebo nikoliv. Soud je strážce práva a u soudu musí rozhodovat spravedlnost a ne zájem pro tu či onu stranu. Chtěl-li jste svou výpovědí uškodit nebo prospět, po tom mi nic není. Ale tvrdím, že jste zneužil přísahy a klamal jste soud.«

»Pánové, aspoň v tomhle ohledu buďte smířlivější,« prosil ředitel. »Nehledím na konec rozsudku, je mi víc než kdy jindy nepříjemno, že rozepře se začala, ale pan mlynář by opravdu trpěl nevinně.« (Pokračování.)

K. LINHART:

PÍSEŇ VŠEDNÍ.

Jak tvrdý, hořký sarkasmus
jest celé lidské štěstí!
Kus lásky, zloby — všeho kus —
A zhyneš na rozcestí.

Jen chaos vuní divokých,
skřek hudby rozervané — —
Oh, buď jen jeden věčný smích
neb věčný smutek, Pane!

JAN VIKA:

KAPKY DEŠTĚ.

I nebe nade mnou pláče!
Mé dítě, slyšíš-li?
Ty v okna bijící kapky,
ty marně nepřišly!

Zda slyšíš, venku jak sténá
ten vítr ve stromech,
jak moje ubohé srdce,
když u tebe dlí v snech!

Ten vítr jako Tvá slova!
V něm umírá se snáz',
a pálí, trhá a dusí
a hlodá jako mráz.

A v okna bijí ty kapky,
až v srdci stydne krev,
tak temně, zdlouha a těžce,
jak hroudy na rakev!

JOSEF ŽEMLA:

SMRT A ŽIVOT.

Jen jistotu mít, že tam v dálce kdesi,
kam duch se vznese, počne život nový,
že písní hlučnou zabouří tam lesy
a jitrem vzeplá purpur červánkový.

Že v květech trav skvost rosy křišťálové
zrcadlem duhy vzhoří v zajiskření,
že zkvetlých luhu rozněžnění snové
zas vzletí v jitra májového chvění.

Tu jistotu mít, nejen duch, i hmota,
snů tvůrčích nositelka, že žít bude,
i věčně krásné naše slunce rudé,
i země, již zvem' sladkým jménem: matko,
když daemonů nás drásá divá rota:
tu jistotu mít: mřelo by se sladko.

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Aby ten, jehož políbila naposled a jemuž oddala se s nevýslovnou láskou a neobyčejnou oddaností, do svých snů vždy slyšel tajemnou hudbu lesního stromoví i všechny romance ptačích družin.

Věděla, že země, kterou Sylvan tolik miloval, nejlépe ochrání a postará se o jeho tělo, že nechá je pozvolna splynout s vlastní svojí prabytostí a nevyžitou sílu v cévy stromů nažene, aby v jejich korunách povždy šuměly vzpomín-

ky podivuhodného onoho dobrodružství, jakých bylo málo nalezeno v kronikách lidských příběhů.

Plochý hrob pak zasypala Marta modrým vřesem, květy věrného vzpomínání, a sama do vlasů vpletla si květnou ozdobu, aby v nový domov odnesla si mlčenlivé ty svědky trudného rozloučení.

Rozhodla se odejíti odtud, jsouc přesvědčena, že by nebylo již bezpečno pro ni v místech tak smutných. Snad by i vyhledat ji sem znovu přišli necitelní vrahové jejího muže, jichž prvé vybídnutí odmítla s takovou rázností. Kam se obrátí, nevěděla sama, ale usmyslila si jíti v tu stranu, kde ji nikdo nezná, a kde klidně bude moci věnovati se výchově svého dítěte.

Až doroste jedenkrát, jistě pozdvihne čistý otcův štít, aby hlásal zákon slunce, v jehož zářivém symbolu byl zrozen a bude odchováván.

Naposledy rozhlédla se Marta po všech těch místech, k nimž poutalo ji tolik vzpomínek, pak k hrobu se schýlila a tvář udiveného děcka na okamžik položila do vonného vřesu...

Pro otcův pozdrav... pro jeho požehnání...

Na to beze směru pustila se lesní pěšinou. Když odcházela, denní světlo pohaslo jaksi a ve vzduchu zašumělo to podivnou sudbou.

Tiše, ve velkých vločkách, podobných bílým růžím, spustil se prvý, běloučký sníh — — —

* * *

Po celý skoro týden bloudila Marta s dítětem po kraji.

Několikrát pokusila se tu a tam dožádat práce. Ale kde měli dobrou vůli, byla bída, jinde nepotřebovali.

Rok byl hubený, lakotivý. Nikde nebylo nazbyt. A co s ženou a dítětem! Smilovali se, dali skývu chleba, na půdě nechali přespat, ale druhého dne doprovodili ke dveřím.

Jen tak tak, že hlady nezahynula.

Odvykla snad lidem a nedovedla s nimi rozumně pojednat. Nevěděla již, kam se obrátit. Šla mimo říčku, které nezatahovala dosud ledová tříšť, a zdálo se jí, že by bylo dobře skočit do ní a pochovat tak rázem všechny svoje starosti.

Po břehu smutná chodila, hořekovala a žalovala:

Oj, vodo, vodo, jsi-li milosrdná, popřej oddechu ustrašenému srdci!

Oj, vodo, vodo, jsi-li dobrotivá, řekni, zda na tvém dnu možno najít smír? —

Ale špinavé vlny neodpověděly, zakypěly jen zlostně a do tváří prosící vmetly popudlivě nečistou pěnu.

Odešla od řeky, došla ke skalám, pod nimiž hloubila se propast. Nahnula se s výšky a zašeptala:

Oj, horo, milá horo, je v tvém klínu místo pro uštvané srdce?

Oj, horo, milá horo, dovedeš umlčeti živé bolesti?

Ale ani hora neodpověděla. Jen studený vítr z lesů ji těsněji obtočil, jakoby si přál ji odtrhnouti od zlého pokušení.

A teplá ruka jejího synka připomněla jí život.

Přitiskla k ňadrům drahou tu hlavu a zeptala se: Kam myslíš, drahý hochu, abychom šli? —

A děcko, jakoby porozumělo dotazu, buclatou ručkou ukázalo na stranu vycházejícího slunce.

Prošla tedy za mrazu a hladu ještě den a dorazila na večer k nevelké vsi Čechticům, kdež zaklepala na prvý statek.

Očekávala i zde nevlídného odmítnutí, byla však mile překvapena, když sám hospodář objevil se na zápraží a prohlédnuv její postavu i tvář, vybídl ji přívětivě do světnice. Byl to vdovec, jemuž před krátkou dobou zemřela žena, kterou miloval a s níž vždy žil v pokoji a míru. Snad proto jen jeho srdce neztvrdlo jako těch ostatních a zachovalo si alespoň trochu útrpné něhy pro lidské bědy a starosti.

U něho konečně našla Marta i s dítětem ochranu i zaměstnání. Nyní na zimu nebylo ovšem mnoho práce, ale přece jen tolik, aby zaměstnávala Martiny pilné ruce i dvou děveček, které na statku posluhovaly.

Marta, ač odvykla poněkud hospodářské práci, vpravila se celkem záhy do nových svých povinností tím spíše, když hospodář choval se k ní a Viktorovi neobyčejně laskavě a nežádal od ní nikdy více, nežli mohla sama zmoci a vykonati.

Pouze jednou zeptal se na její minulost. A když mu odpověděla prostě, že muž její zemřel a ona bez příbuzných a přátel byla donucena starati se o skývu denního chleba, jeho měkké modré oči zaleskly se pohnutím a zarosily soucitem. Odešel pak rychle, aby ukryl rozechvění.

A také pokojík, který vykázal Martě, byl nejlepší z těch, které měl k použití ve svém statku.

Byla to nevelká světnice s dvěma okny, jimiž byl pěkný výhled do krajiny, která se tu rozprostírala jako široké panorama mnohotvárné a žírné vysočiny, v níž i na lesy i údolí, samoty, myslivny, dědiny a mlýny volně byly rozsety jako drobné hračky nějakého obřího dítěte.

Pokojík Martin měl pak ještě tu výhodu, že byla k němu připojena malá předsíň, vhodná k uložení šatstva, zásob a zbytečného nářadí.

Tak zcela nečekaně usmálo se na bývalou milenku Sylvanovu štěstí, jakoby nějaká dobrotivá moc chtěla ji obvázat těžké rány minulosti. Ale Marta proto přece nikdy nezapomínala Sylvana. Při každém kroku provázela ji vzpomínka na něho, a její srdce plno bylo oné veliké a neobyčejné lásky, kterou ji miloval. Vzpomínala věrně na srub a chudou domácnost, kterou v něm vedli, i znovu oživovala si všechny příhody, kterých oba stali se v něm účastni.

A bylo jí vždy v těch zasněných chvílích, jakoby ve svých vzpomínkách stále viděla pokorné oči Sylvanovy, prosící ji posledním zátřpytem života pomalu unikajícího: »Nezapomeň! Nezapomeň na mne!« — —

* * *

Nebylo však zapotřebí ani prosebného toho hlasu. V srdci Martině vysoko a jasně plápolal stále živý oheň její lásky, jehož nedovedl uhasiti čas ani okolnosti.

A stejně silně také v její duši docházel ohlasu onen zákon, na němž se Sylvanem postavili veliké a tiché štěstí minulého svého života i budoucnost svého syna: Zákon Slunce!

Zákon onoho blahodárného božství, které teplé své milosrdenství leje na všechny bez rozdílů stran i vzývání.

Zákon, který přibližuje lidská srdce duši vesmíru, aby na základě jejich bratrské harmonie uskutečnil nový pořádek života, v němž není vladařů, kde pták i květ jsou stejně cennou složkou života, jako lidské paže.

Zákon, který zná jediné onu práci, jež prospívajíc jednotlivci, oblažuje stejným údělem také všechny ostatní.

A tento Zákon jako strážný duch provázel Martu a jejího synka do nového života, jehož budoucnost byla neprůhledná a nejistá.

Pro přítomnou dobu ovšem bylo o ně postaráno, měli svůj pokojík, měli svoji obživu. Ale jak bude dál, zasáhne-li i zde osud černou svoji rukou?

Nechtěla dnes ještě Marta o tom přemýšleti. Ať je jakkoli, jen když dítěti jejímu povede se dobře. Její srdce třeba by budoucnost meči sedmera utrpení probodala, ona ráda podstoupí ta muka, pojistí-li tím jen štěstí svého a Sylvanova dítěte.

Pro ně a jen pro ně byla odhodlána znovu duši zakrvácet, nitro sterým strastem znovu otevřít. — — — — —

Část desátá.

SMÍR.

Dni rozkvétají, hoří a hasnou tak, jak je to jejich osud a jejich štěstí. Snad odnášejí nějakou krásnou radost na svých průhledných perutích, nějaké sladké roztoužení jitra, vášeň poledne a hebké oddání večera. Snad . . . Ale jistě unášejí též slzy a starosti, přibližují k cílům a uzavírají ránu jitrem zasazenou a večerem dosud nehojící se. A snad také to, co prchající dny předávají svým mladším, nastupujícím bratřím, je méně sladké, méně vášnivé a méně hebké, ale jistě je též méně jitřící se. Neboť takový je život. Po veliké kráse nedovede dát větší, ale po velké ráně dovede dát smír!

Smír... Slovo kouzelné!

Pociťují zajisté blaženost jeho všichni, kterých se alespoň jedenkrát dotekly neviditelné jeho peruti. A kdyby i rány největší minulost zasadila, smír budoucna i jejich jizvy dovede zacelit.

Zůstane pak jen vzpomínka z toho všeho, co žehlo kdysi trpkostí a pálilo rozžhavenou krví. Ale ve vzpomínce i plameny pozbývají své žhavosti a krutost trpkého osudu stává se méně břitkou.

A na konec stará důvěra vrací se v lepší život a snadnější budoucnost — — — — — —

Nebylo jinak ani u Marty a Viktora.

Více než dvacet let uplynulo od osudné oné noci, která zabila Sylvana.

Jak mnoho se změnilo!

Marta kvapem zestárla. Viktor vyrostl v statného hocha a stal se myslivcem. Hospodář, u něhož Marta věrně sloužila, zaopatřil mu s oteckou oddaností vše, čeho bylo zapotřebí.

Pravdy o svém původu a minulosti však dosud nepoznal.

Věděl pouze, že jeho otec zemřel, když byl on ještě dítětem, a že jeho matka přinucena byla bídou nastalých okolností vstoupiti do služby k hospodáři.

Upokojen důvěrou v pravdivost matčina tvrzení, nepátral Viktor dále po svém původu.

Již jako hoch zamiloval si les, který tajemnou jakousi silou lákal ho vždy pod zelené své přístřeší. Miloval sosnové stromy, podobné trofejím mrtvých vítězů. Ctil habroví, plné šepotu a pohádek. Přilnul k modřínovým panenským lesům, kterých vyhledávají milenci. Podivoval se chmurným smrkovým, mezi nimiž bělaly se břízy jako stříbrné nitky na tmavém sametu.

Zdálo se mu, že zná duši každého stromu a že by se nepodivil, kdyby bílá jakás vidina

prolnula se pryskyřicovou korou a zjevila se mu uprostřed zelené tmy.

Zdědil patrně po otci zvláštní onu výsostnou citlivost k lesní přírodě i ke všemu, co v ní žilo a tylo z brunátných jejích ňader.

Jeho matka však jen s úzkostí pozorovala tuto dědičnou oblibu. Bála se příliš o osud jediného svého dítěte.

Leč nebylo zbraní v ruce smrtelné proti nesmrtelnému osudu.

Viktor rostl a s ním i jeho láska k lesní přírodě mohutněla a upevňovala se.

Zatoužil konečně státi se myslivcem a jeho pěstoun, hospodář, u něhož bydleli, ochotně přislíbil zjednati mu místo v panské službě.

Byl kdysi rychtářem v Čechticích a s úředníky zámeckými od té doby v dobré žil shodě a v přátelství.

Správce Kořán, který v zastoupení svého pána, hraběte Rovenského, přijímal Viktora, s hospodářem v krátku se dohodli. Viktor přijat do panské služby a záhy přidělen rozsáhlému revíru, který právě novou koupí sousedních lesů ještě značněji byl rozšířen.

Viktor netušil, že osudná shoda okolností učinila ho ochráncem právě oněch míst, kde žili jeho rodiče, kde on sám se narodil, a kde modrý, zvonečkový vřes věrně kvetl na plochém hrobě jeho otce.

Dostalať se výhodnou koupí tato část po tragické smrti paní Tamonové v majetek hraběte Rovenského, jenž služby diplomatické dávno se byl zřekl a který také malou dcerušku barončinu vzal do ochrany v domnění, že přejímá vlastní svou krev.

Tak podivně osud se všemi si tu zahrál, jak jeho zvykem je i právem.

Na půdě vraždou prosáklé novým květům lidských srdcí dal zakvétat nelítostný vládce a chladný hráč.

Ani hrabě Rovenský netušil, když se poprvé na honech s Viktorem sešel, v jakém osudném je svazku s novým služebníkem.

Ba v posled oblíbil si i statného hocha a k osobní své službě ho přidělil, nevěda, že sám tak jen rychleji zatahuje osidla tragické budoucnosti, která nevlídně chmuřila se nad výstavným jeho zámkem.

A přece žila tu bytost, která, třeba neuvědoměle, tušila již teplý ten svazek krve nestejnorodé. Byla to Jacintha, schovanka hraběte, dcera baronky Tamonové. Po smrti hraběnky Rovenské, která vlastně umírala celý život, rozkošná Jacintha ovládla dokonalým půvabem zámek i jeho služebnictvo

Bylo to krásné, křehké dítě, pleti neobyčejně bílé, jejíž čistota podivuhodně se odrážela od temné korunky štědrých vlasů, která její útlé postavě dodávala skoro královské výraznosti.

Její oči byly hluboké jako půlnoční nebe a plné vzácného jakéhosi třpytu.

Její ruce kouzelně štíhlé, s prsty jemnými, jež stále jakoby se chvěly na neviditelných strunách.

A přece v její povaze nebylo nic rozlomeného, krok jejích vysokých a drobných střevíčků byl pružně pevný, každý pohyb něžných rukou odhodlaný a určitý.

Její slova zněla laskavě, ale s jistotou. Jakoby protichůdné vlastnosti rodičů nesourodých i v její povaze se protkávaly a prolínaly.

Každý, kdo ji poznal, byl jí okouzlen. Všichni ji milovali daleko široko v okolí a pověst o její kráse a šlechetnosti jejího srdce vyprávěla se po chatách jako neuvěřitelná pohádka.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

MARTIN KUKUČIN.

Kapitola ze slovenské literatury.

Šedesátých narozenin Hviezdoslavových, které Slováci roku loňského oslavovali, vzpomenuto bylo dostatečně i v českém tisku a přední časopisy naše přinesly stručné neb obšírnější informace o básnické tvorbě Hviezdoslavově. Na letošní květen připadly padesáté narozeniny jiného autora slovenského, Martina Kukučina, jenž zároveň s Hviezdoslavem a Hurbanem Vajanským znamená nejvyšší metu, dosaženou v poesii a krásné prose slovenské počátkem dvacátého století. Slovenská publicistika použila té příležitosti k ocenění díla Kukučinova a zasloužilý Knihtlačiarský účastinarský spolok v Turč. Sv. Martině vydal k jubileu Kukučinovu prvý svazek jeho Sobraných spisů, podjímaje se takto díla, kterým nejlépe budou oslaveny abrahamoviny svérázného autora.

Ku podivu, kdežto jubileum Hviezdoslavovo, jak již řečeno, veškerou publicistikou českou po zásluze glossováno bylo, zůstal významný mezník v životě Kukučinově u nás celkem málo povšimnut a byl jen sem tam několika řádky zaznamenán. Ano, ani sebraným spisům Kukučinovým, jejichž prvý svazek v krásné úpravě ocitl se již před měsícem na literárním trhu, nevěnována v českých časopisech do-

sud taková pozornost, jaké autor hodnoty Kukučinový zaslouží a jaké jest i k tomu zapotřebí, aby publikum české, k písemnictví slovenskému dosud velmi upiatě zdrženlivé, vyburcováno bylo ze své lhostejnosti a neodepřelo Slovákům hojným odebíráním finanční podpory na záslužné kulturní dílo, jakým bez odporu jest vydání bohaté belletristické žně Kukučinovy.

A přece nelze popříti, že širším vrstvám českého čtenářstva jest tvorba Kukučinova mnohem přístupnější, nežli hluboká, reflexemi zatížená a figurami i tropy oplývající lyrika Hviezdoslavova, a nežli stejně těžká, četnými provincialismy a lidovými úslovími bohatě proložená epika téhož velkého poety Hviezdoslava nebude nikdy u nás populárním, jako jím není ani na Slovensku, neboť četba jeho předpokládá ony vzácné čtenáře, zanícené fanatismem starých sektářů pro vysokou poesii a neštítící se soustředěnou duševní prací razit si cestu k hlubokým pramenům básnického krásna.. Pro milce poesie tohoto rázu měla již dávno být pořízena dobrá anthologie z Hviezdoslava.

Za to Kukučin je belletristou i nejširším vrstvám přístupným, nezadávaje při tom nikterak uměleckým kvalitám svého díla. Jeho řízný a průzračný sloh nečiní českému čtenáři ani nejmenších obtíží, jeho obrázky a typy ze slovenské vesnice budou zajímavou četbou literárnímu labužníkovi a nezklamou ani pohodlných přátel lidových kalendářů.

Prof. Jaroslav Vlček nazývá Kukučina skutečným, neidealisujícím fotografem slovenského lidu, jenž »tvoří své portrety, genry, arabesky a novelly, v nichž s překvapující věrností a roztomilým humorem zachycuje sedláky a selky, švarné hochy i čtveračivá děvčata, komické vesnické živnostníky, originální faráře, kantory i kostelníky, šibalské rychtáře, cikány i židovské krčmáře. Zaměstnání nedělní i všední, celý takřka občanský rok, vesnice v létě i v zimě, od křtu až po pohřeb zrcadlí se v pracech Kukučinových.«

Jestliže literární zjev, ceněn zástupci různých generací, na významu neztrácí, možno bezpečně souditi, že jde tu o uměleckou individualitu silnou, nepopíratelného talentu. Silným, svérázným duchem skutečně osvědčil se Kukučin v celé své tvorbě. Započal vesnickými povídkami, na kterých zvěčnil ty drobné lidičky, mezi nimiž prožil v oravské vsi léta své mladosti i svého krátkého učitelování. Doplňoval při něm současně gymnasijní studia, aby konečně po vykonané v Šoproni maturitě odebral se do Prahy na studium lékařství. Z období pražských studií datuje se několik různých studentských obrázků Kukučinových a jedna povídka psaná spisovnou češtinou pro Šimáčkův Světozor. Léta universitní seznámila nadaného Slováka s rozkvetlým duševním životem českým a zanechala v duši jeho krásné i hřejné vzpomínky na stověžatou naši kapitálu.

Povolání praktického lékaře zaneslo Kukučina daleko na slovanský jih, kde po řadu let působil mezi Chorvaty v Selcach na Braču, ale jeho zájezdům do říše básnického snu drsná praxe přítrže neučinila. Kukučinovi otevřely se nové obzory. Podnikl několik cest mezi Chorvaty a Slovinci, navštívil Záhřeb a chorvatské lázně Rohić a Rogatec, objížděl dalmatské přímoří a zadumal se nad rozpadávajícími se tu památníky staré antické velikosti, zajel do čarovného Dubrovníka a dostoupil kamenité domoviny hrdinných Černohorců. Jako doma »fotografoval« svoje sedláčky a jejich příživníky, tak i na těchto cestách měl oči otevřené jak pro zajímavý lid, tak pro malebný kraj. Zaznamenal svoje bohaté dojmy a prostředky vtipně a zajímavě, obratným pérem plnokrevného belletristy v řadě »Cestopisných črt«, které vyšly v několika ročnících Slovenských Pohladů.

Svérázný lid a pestrý život v malém městě dalmatského pobřeží poskytl Kukučinovi látku k největšímu a nejkrásnějšímu dílu. Je to obsáhlý román »Dom v stráni«, jenž vyšel ve dvou ročnících Slov. Pohladů (1903 a 1904).

Je-li oprávněn stesk, že literatury moderní, zabývajíce se jen pitvou výstředních vášní, stávají se literaturami chorobnými, je zajisté tím radostnější setkati se jednou s románem kvalit ryze uměleckých, který svou ethickou úrovní vysoko činí nad zaplavující nás tiskoviny pornografické, detektivní a perversní. Většina moderních romanopisců hude stále jednu písničku o manželské nevěře, jako by autoři úmyslně zavírali oči před mnohotvárnou a nevyčerpatelnou plností životního ruchu a vlnění. Kukučinův román není z těch narkotických jedů, které sladkou a suggestivní formou podlamují životní energii výhledy na zoufalou mizerii lidského nitra nebo rozdražďují sexuelní čivy mladistvých čtenářů až do chorobné ztrnulosti. Radostná touha po životě i odvaha k činu jsou základními akkordy »Domu v stráni«, v němž při vesměs výrazné a pestré charakteristice dalmatských typů vyniká přímo skulpturálními rysy provedená povahokresba sedláka Mate a paní Anzuly. Tyto dvě krásné duše jsou z počtu oněch spravedlivých, pro které v bibli Hospodin odkládá zkázu sodomských měst. Může nás jenom těšiti, že takové postavy nalezl slovenský básník na slovanském jihu.

Kukučinův »Dom v stráni« viděl bych v rukou naší zlaté mládeže raději nežli oblíbenou Zolovu »Nanu« a »Zemi«, neboť hltání těchto a podobných francouzských prostopášností má podíl na úžasně se šířící neurasthenii a nesčetných neurosách mladé generace; kdo si přeje svědectví z úst povolaného odborníka, najde je v populárních spiscích prof. dra. Haškovce. Ještě štěstí, že proti zhoubnému vlivu erotomanských romancierů bojuje vydatně naše Sokolstvo svým strohým a účelným disciplinováním tělesných rozmarů. I sport a turistika napraví mnoho z toho, co by lehtivá literatura ráda pokazila. Ale o to tady neběží.

Po jobových zvěstech, které docházely v červnu

z volebního bojiště zalitavské poloviny našeho mocnářství, je vydání prvého svazku Sobraných spisu Kukučínových jiskřičkou nové naděje, slibující, že Slovákům, maďarským bičem a prací obětavých horlitelů národně probuzeným, není souzeno utonouti v močálu maďarské státní ideje, neboť kmen, který kvete lidovým uměním a krásnou literaturou, má zdravé kořeny.

Jenom my plňme svou povinnost vůči Slovensku. Politicky jsme tu sice malomocni, leč kulturně můžeme činit divy. Jako kulturní podnik prvého řádu podporujme vydání spisů Kukučínových, jehož Slováci potřebují jako soli, a nezapomínejme, že ti uštvaní Slováci vydali ve dvou posledních letech šest svazků Sobraných spisů Vajanského, což jest rovněž podnik literárně významný a síly Slováku téměř přesahující. Proto, čtenářové čeští, aspoň vy z té vzácné odrůdy, které není líto korunky za pěknou knihu, napravte, co jste promeškali!

Dr. J. Svítil.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SVĚTLO... Jsou tomu asi tři léta. Vracel jsem se z Jíloviště, unaven dlouhou cestou, kterou půvab kraje stále prodlužoval. Stanul jsem pod zbraslavským kopcem, jehož kostelíček mile k sobě lákal. Pustil jsem se krásnou lesní cestou nahoru. Na temeni jsem rázem zapomněl na únavu. Nebylo tu živé duše — byli tu jenom mrtví, jejichž neznámá jména četl jsem z pouhé zvědavosti turisty, jenž i v těch náhrobních nápisech hledá ozvěny nálady duše i místa, ve kterém se octl.

Procházím osadou mrtvých a co se tak dívám na ten křížů řad, na zahrádečku u každého hrobu, na pestré kvítí, kterého ani cynik se nedotkne, cosi jako slabounký nádech závisti — možno-li tak silného výrazu užíti — protáhlo duší. Přece jenom se jim to jinak spí v tom pročištěném, svěžím, nádherném vzduchu, v tom velebném tichu, je tu těm mrtvým spáčům mnohem líp, než jejich soudruhům ve veleměstě mrtvých, kde je vřava domovem, kde moda, přepych, kde závodění o zevnějšek řádí, kam se chodí dnes asi tak, jako na korso — v nádherných toiletách, ne z lásky a piety, jako spíše proto, aby se neřeklo. Je tam zkrátka už ž i v o t — život na vrstvách nebožtíků, život se všemi svými všedními variacemi.

Vycházím hřbitovní branou. Červnové slunce zapadalo, velké, majestátní, rudé jako krev. Velkolepé panorama bylo zatopeno prudkým přísvitem, a vše do daleka a široka vypadalo jakoby posypáno růžovým prachem. V tom objeví se přede mnou člověk — známý svým zjevem i svým působením, Pražan, jenž také rád hledal v přírodě osvěžení a zapomnění na trampoty světa i povolání. Cosi zvláštního bylo v jeho povaze — kdykoliv jsem s ním mluvil, vždycky vzpomněl jsem si na Emanuela Bozděcha. Cosi přtrpklého bylo v jeho úsměvu, v očích mihotaly zlaté jiskřičky, harmonující s ryšavou barvou jeho vlasů i vousu. Sám o sobě jednou řekl, že patří do galerie Panýrkových »Znamenaných«, a správně dodal, že všichni tito lidé naučili se rány odrážet. Můj známý byl v té době členem sboru obecních starších královské Prahy, a kdykoliv ujal se slova, vždy nemilosrdně, z pravidla podle zásluhy, posvítil si a ztepal nějaký zlořád. Jeho řeč nebyla prudká, nebyla temperamentní — mluvil klidně, ale co slovo, byla žahavka, byla lučavka. Leta už tomu, co jsem tyto věci sledoval, a není divu, že se podrobnosti zapomínají. Je toho tolik, je to takový strakatý kaleidoskop, že se člověku sklíčka míhají před očima, a skupinky, třeba byly sebe pestřejší, se přec jenom opakují, jsou jednotvárné a proto snadno propadají řešetem paměti do propadla zapomenutí. Ale pamatuji se zcela dobře, že tenkrát, těch dvacet — třicet minut, co jsme stáli na prahu hřbitovní brány, mluvil o Letenském průkopu a že ostře posuzoval otázku pražského vodovodu. Najednou jsme se oba podívali na hodinky, podali jsme si ruce a rozešli jsme se — on vstoupil na hřbitov, já spěchal, abych dohonil, co jsem zameškal.

Pak jsme se několikrát viděli na Žofínské plovárně, kde byl vítaným společníkem. Jeho odborná, ostrá kritika se tak mile poslouchala, když sluníčko pražilo a člověk jiné starosti neměl, než aby nezašlo. Ale dlouho nechodil — začal postonávat, tíhl do ústraní, hledal klidu, vyhýbal se rozčilení. Naposledy jsem ho potkal v Železných dveřích. Vypadal bídně, uboze. »Proč nechodíte na plovárnu?« — ptám se ho — »Zradilo mne zdraví,« — řekl — »dech se krátí . . . už se asi sotva sejdeme na Zbraslavském hřbitově . . .«

Minulo několik měsíců. Měl jsem horké dny — starostí a práce více než silný organismus snese. Odpoledne pršelo — k večeru se vyjasnilo, a sluníčko honem honem vysušovalo kaluže. Bylo ve středu dne 13. července. Napadlo mne pozdě večer, vyjeti si k příbuzným, projíti se boží přírodou, vyspati se, třeba jenom několik málo hodin, ve vonném, osvěžujícím vzduchu nad vodou, mezi lesy. Sedl jsem v 11 hodin večer na Smíchově do vlaku a jel do Radotína. Nebe bylo nevlídné, ponuré, bylo zataženo mraky, ale bylo dusno k zalknutí. Putoval jsem od Radotína na Zbraslav, kde jsem měl zaručeno vlídné, pohostinské přijetí, třeba jsem přišel jako půlnoční host.

Bylo tma — ale brzo jsem se, jak se říká, rozkoukal. Rozeznávám silhouettu zbraslavského kop-

KLAVÍRNÍ VIRTUOS FRANTIŠEK VESELSKÝ.
Chef klavírní školy na carské konservatoři v Rostově na Donu.

cosi poplašného, cosi znepokojujícího. Stojím, dívám se na plamínek a řeknu si, abych se uklidnil, abych si náladu nezkalil: K smíchu — dost možná, že tam zbloudilý turista při svítilně cosi hledá, možná, že hrobník na rychlo hrob tam vykopává, lucernu si postavil na zeď, a kdo ví, zdali si při tom nezpívá jako děda v Hamletu.“ Ale nechtělo se mi uvěřit tomuto výkladu, tomuto objasnění — světlo činilo na mne dojem stále tesknější, a mně se zdálo, že jdu za ním jako za bludičkou, že se ho nezbavím, že musím nahoru, podívat se, přesvědčit, co znamená.

Na mostě u Zbraslavi potkal jsem člověka, zahaleného v plášti, z daleka činil dojem Alešovského ponocného. Myslím, že to byl do opravdy nějaký noční hlídač.

„Co znamená to světlo tam na kopci, vedle kostela?“ ptám se.

Člověk v plášti vyndal dýmku z úst, ukázal směrem ke kostelu a řekl: „To tam nahoře? To je světlo za toho pána, co tu právě umřel — je-li nahoře, nevím — ale povídali lidé, že je to světýlko za jeho duši.“

„Kdo to byl, jak se jmenoval?“

„Pan Vincenc Müller — architekt z Prahy . . .“

Nemohu zapříti, že sdělení mne zarazilo — ba, že mrazení mne přeběhlo po těle. Před třemi lety jsem se s ním sešel na prahu hřbitova — dnes, kdy takovou čiročirou náhodou bloudím v noci krajem, spatřím světlo, jež zapálili nad jeho mrtvolou a jež planulo vysoko nad krajem — světlo, jež plakalo nad nebožtíkem dobré vůle, čisté snahy. Dr. R. J. Kronbauer.

ce, nejasná, měkká kontura kostelíčka trčí z tmavého, sametově černého podrostu, jenž prorážel temnem jako sytá, vlhkou, čerstvou černí natřená plocha. Najednou vyskočilo z černa silné, intensivní světlo. Vypadalo to v první chvíli, jakoby hvězda rozhrnula si cestu nabobtnalým mrakem. hvězda pronikavě jasná, velká, pomerančově červená, jako byl před třemi roky Mars, když byl zemi nejblíže. Všude kolem do kola byla tma, hrobové ticho. Světlo, záhadné svým původem, nezvyklé v této opuštěné končině, působilo na mne asi tak, jako by působil náhlý výstřel, pronikavý, zoufalý výkřik. Jdeš sám a sám krajem, tajemným a mrtvým jako hrobka, a vše jinak vypadá, vše působí jiným dojmem. Každý šelest, každý zvuk, každá bizarnější kontura vyvolá nadsazené představy. Světlo na pahorku nemělo snivého klidu, tajuplné velebnosti tiché hvězdy — bylo v něm cosi vzrušujícího,

KLAVÍRNÍ VIRTUOS FRANTIŠEK VESELSKÝ. Právě oznamují denní listy, že klavírní virtuos František Veselský byl carskou hudební společností jmenován chefem klavírní školy na carské konservatoři v Rostově na Donu. Mladistvý virtuos tráví prázdniny v Praze, a redakce používá této příležitosti, aby českou veřejnost seznámila blíže se sympatickým tímto umělcem. Přiznáváme se upřímně, že upozornění toto děje se na pokyn z kruhů našich čtenářů. »Podobiznu Veselského viděl jsem již bezpočtukráte v různých zahraničných časopisech,« píše nám zahraniční český muzikant, »viděl jsem ji v listech zaoceánských, českých i anglických, ruských, uherských, rumunských, italských atd., jenom v časopise českém ji nenalezám. O Veselském napsáno bylo v cizích časopisech tolik recensí, že by si umělec mohl z výstřižků sestaviti knihu jako missál tlustou — jenom v našich časopisech nenalé-

zám o něm ani zmínky, ač už déle jednoho měsíce prodlévá v Praze.«

Pan interpellant má pravdu — Veselský chodí denně kolem nás, a čeští novináři si ho někde v kavárně nechytnou na slovíčko, aby jim pověděl něco o své umělecké minulosti. Má mnoho společného se svým soudruhem na uměleckých cestách, Jaroslavem Kocianem — oba jsou plni temperamentu, ohniví interpreti hudební, kteří mají zvláštní kouzlo strhovat, uchvacovat. Veselský je mladý muž (narodil se r. 1884 v Hlinsku), a jak slavnou, jak vítěznou minulost má už za sebou! A když už o něm píšeme, musíme povědět všechno, jak to zvykem, dává-li se podobizna do časopisu. Jako malý hoch učil se hře na klavír u prostého, ale dobrého českého muzikanta ve Hlinsku, načež pokračoval v hudebním vzdělání v Kroměříži, kam putoval z Hlinska na gymnasium proto, že tam měl bratra (je nyní starostou města).

Z Kroměříže, z gymnasia, přestoupil Veselský na pražskou konservatoř. Obstál znamenitě při zkoušce — ale potom jakoby nějaká mlha zastřela jeho věhlas. »Nemá rukou pro klavír — nanejvýš — pro varhany, nebo — pro harfu,« bylo o něm řečeno, a zdálo se, že hvězdička mladého adepta virtuosity pohasíná. Ale na štěstí slyšel náhodou jeho hru, prodlévaje návštěvou u rodičů Veselského, komorní virtuos Alfréd Grünfeld, jenž Veselského doporučil prof. Karlu ze Sladkovských. Veselský absolvoval se skvělým výsledkem celou jeho školu a patřil mezi nejlepší mistrovy žáky.

A hned na to učinil první vítězný krok, vstup na světové podium. S virtuoskou Marií Heritesovou odjíždí do Štýrska, kde odbyl si první křest jako klavírní virtuos. Vrací se do Prahy, hraje na velikém koncertu Ústřední jednoty českého herectva, a kritika jednosvorně vzdává uznání výborné jeho hře. V té asi době ustavilo se české trio — Karel Kopecký, Alois Synek, František Veselský — nastoupilo cestu do ciziny a vítězně účinkuje v Londýně. Roku 1906 ubírá se Veselský s tenoristou Florjanským na velké koncertní tournée do Ameriky, odkud docházely o jeho brillantní hře zvěsti přímo sensační. Přední americký hudební referent A. M. Borglum napsal o něm v časopise »The World Herald« toto: »Veselský staví na odiv neobvyklou, obzvláštní zručnost a velikost svého umění. Jest neobyčejně umělecky vyškolen a nadán. Temperament jeho hry správně karakterisuje umělce — Čecha.« Když pak se vrátil do Čech, byl angažován předním uherským impressariem Norbertem Dunklem, jenž uvedl také Kubelíka do světa, ke společným koncertům s virtuosem Jaroslavem Kocianem, s nímž po dnešní den je v uměleckém svazu. Umělci absolvovali spolu jedno ze svých největších a nejskvělejších tourné, hráli v Istrii, v Uhrách, v Rumunsku, v Sedmihradsku, po celé Italii, ba dostali se až do Afriky. Na to jmenován byl Veselský prvním professorem klavíru na carské konservatoři v Poltavě a v té době nastupuje s Jaroslavem Kocianem druhé velké tournée po Kavkaze a Rusku. Kritika psala a píše o Veselského hře v superlativech. Emanuel Chvála, abychom uvedli hlas předního našeho kritika, obdivuje u Veselského velkolepé, vycvičené staccato a úchvatné oktávy, všichni kritikové akcentují ohnivý jeho temperament, jenž strhuje posluchače v úžas, velebí krásný, silný jeho úhoz, měkké vystižení, velkolepou, bezvadnou, v pravdě oslňující techniku. To je asi souhrn kritických hlasů, jichž napsány o mladém umělci dnes celé folianty. »Nevítězí jenom technikou,« napsala o něm kritika italská, — »vítězí, uchvacuje hlubokým, procítěným přednesem tento geniální interpret všech komponistů, ať to je Schubert, Schumann, Chopin, Liszt nebo Smetana.«

Za nějaký týden nás virtuos opustí, aby se odebral za svým povoláním do Ruska, a není pochyby, že co nevidět dojdou nové, vítězné zprávy o jeho báječné hře, která strhuje a okouzluje. Škoda, že budeme zase jenom o něm číst — že nám nedopřáno slyšet velkou, proslavenou jeho hru! R.

† JUSTIN FELIX GAJSLER. Ve Varšavě zemřel ve věku 62 let professor slovanských dějin a slov. filologie J. F. Gajsler. Mezi jeho spisy vynikající místo zaujímá dvousvazkové dílo »Nástin českých dějin (Varšava 1888/92).

LÉTO A ARCHAEOLOGIE. Dobou, kdy člověk nejvíce s přírodou se stýká, je ovšem léto. Venkovan je tak šťasten, že má přírodu v pravém slova toho smyslu za humny, měšťák tíhne z dusných zdí za brány, aby aspoň nějakou dobu v roce užil volného vzduchu. Snahou všech je, aby přišli s přírodou do intimnějšího styku, aby osvěžili mysl i tělo výlety do hájů, zahrad, do hor i do údolí. Všude naskytuje se příležitost, aby vnímavý pozorovatel přispěl svou hřivnou k rozvoji archaeologie. Není ovšem věci každého, aby systematicky vyhledával nebo sbíral starožitnický materiál, aby jej konservoval a do musei ukládal nebo pro vědu využitkoval. Téměř každému stavu, v jistých ovšem mezích, poskytuje se příležitost, aby bedlivým pozorováním a pietním shledáváním jednotlivé předměty nebo celé nálezy pro vědu archaeologickou zachránil.

Mnohý nebude se asi cítit pro tento úkol povolaným a přijde s výmluvami a námitkami. Je proto třeba, dáti lidem pokyny, program této práce. Žně jsou v plném proudu, a nebude dlouho trvati, a s polí bude svežena bohatá úroda. Co nejdříve pluh rozbrázdí strniště a úhory, a trochu bedlivosti stačí, aby člověk, aby i laik, zejména po dešti, rozpoznal zvláštní, temnější zbarvení půdy. Už tato, na první pohled takřka nepatrná změna bývá spolehlivým hlasatelem, že tu dřímou památky starších kultur. Věnujeme-li pak nápadným těmto místům důkladnější pozornost, shledáme zpravidla, že na povrchu půdy bývají střepinky rozbitých nádob, ano tu i tam

vyskytne se pěkně hlazený, kamenný mlat, ano i břidlicově zelená cetka bronzová. Jsou to neklamné stopy, že tu v dobách dávno minulých člověk buď přebýval nebo své nebožtíky pochovával. Podobné zjevy vyskytnou se nám i při návštěvě cihelen, kde na odkopaných stěnách hlíny často velmi zřetelně jámy po prastarých chatách, ano i kontury hrobů se rýsují. Že ovšem i v pískovnách, v základech budov, při průk pech silnic a drah s touž situací se shledáváme, leží na bílední. Obtížnější již bude práce toho, kdo by, zejména v nekonečných hvozdech jižních Čech, vystopovati chtěl pradávná pohřebiště mohylová, v nichž uloženo je k poslednímu spánku nejstarší naše obyvatelstvo jihočeské s bohatým a hojným inventářem. Nejsou, jak se obyčejně soudí, již z dáli znatelny — předpokládá bohatou zkušenost, nález objeviti, neboť mohyly bývají propadlé a dobou tak sesedlé, že s povrchem takřka splývají. Bude dobře, když pozorovatel na svých procházkách dorozumí se i s lesním personálem, jenž mívá větší zkušenosti, neboť stává se, že zejména při kácení lesa jednotlivé mohyly se rozruší a svým obsahem, nádobami, to jest popelnicemi a kovovými milodary, strážce lesů na sebe upozorní. Stalo se nedávno, že v lese u Bechyně přišlo se v mohylách na krásně porýsované popelnice, a celou serii drahocenných náramkův a náušnic bronzových, které nálezce — tamní lesní — prozatím prozíravě doma dobře opatřil a takto před zkázou uchránil.

Je pochopitelno, že na nálezy takové přijdou zpravidla a většinou právě l i d é p r o s t ší, a ty třeba náležitě poučiti, že mají každou, byť zdánlivě neúhlednou, nepatrnou a bezcennou starožitnost, jako střepinky nádob, celé nebo polámané kamenné nástroje (nožíky pazourkové, dlátka, klíny a mlaty), dále starožitné předměty kovové (zejména bronzové a železné) pečlivě sebrati a na bezpečném místě uložiti. Přijde-li se na hrob, a není-li nutno, v práci ihned pokračovati, doporučuje se, aby ihned byla o nálezu zpráva podána buď učiteli, starostovi nebo duchovnímu, kteří dozajista nepřijdou do rozpaků, jaké další kroky třeba učiniti. Rozhodně nebuďtež barbarským způsobem ničeny nádoby — bývají rozbíjeny na padrť, poněvadž takřka všeobecně straší pověra, že poklad v nádobě ukrytý jen tehdy se vyvalí, když se nádoba — rozkopne. Budiž dbáno, zejména se strany dozorčích orgánů (inženýrů při stavbě drah, stavitelů při budovách, mistrů cihlářských atd.), aby jim bez prodlení bylo učiněno o nálezu oznámení, a aby nalezené předměty nebyly zbytečně zašantročeny.

Máme dnes na venkově tolik místních museí, nebo alespoň sbírek školních, že je snadno a bez zvláštní ztráty času na nález upozorniti. To zajisté postačí, aby pak kompetentní orgánové místo nálezu prohlédli a v důležitých případech zavedli systematické jich probádání. Narazí-li na sídliště nebo pohřebiště náhodou intelligent, jenž má dostatečné vzdělání archaeologické, nechť místo nálezu probádá sám a zároveň určí, kam s nálezem a jak jej přesně popsati a uveřejniti. Rozhodně však samostatné probádání nálezišť archaeologických od laiků konáno nebudiž, neboť vyžaduje při nynějším stavu vědy této zvláštních znalostí, bez nichž i svědomité kopání bývá pro vědu illusorní, čímž ovšem dochází často ke škodám nenahraditelným. Stalo se nejednou, že místo znamenitého nálezu s dokonalými předměty — přinesena znalci bezcenná hromada střepů!

ZE ŠAMBERKOVA HUMORU. Řekl bys', že už není nic, co by už nebylo napsáno. Šamberkovy vtipy kolovaly Prahou, a co bylo lepšího a pro tisk způsobilého, všechno putovalo na redakční stolky. Šamberk byl zkrátka malý monarcha — z jeho úst jde všechno do tiskárny, řekla se o něm jednou lichotivá nadsázka. Tu a tam však přece najde se nějaký zbyteček, jenž zůstal tiskem nepovšimnut. Jsou dvě ukázky tohoto Šamberkova humoru, jež stojí za zmínku:

Do Šamberkovy společnosti docházel úředník, nezávislý, samostatný muž, o němž bylo známo, že se v kanceláři, jak se říká, nepřetrhne. Že nedodržoval úředních hodin, rozumí se u takového pána samo sebou. Šamberk potřeboval ob čas jeho protekce a často mu posílal do kanceláře svoje protekční chráněnce. V takových případech posílal do kanceláře lístek stručného obsahu. »Prosím snažně, abyste toho a toho dne mezi 10. a 12. hodinou byl určitě v kanceláři — někoho na vás pošlu.«

Jednou přinesl tento ješáčký byrokrat do hostince svoji fotografii. Pozval si fotografa do kanceláře a dal se zvěčniti u svého pracovního stolu s nesmírně vážnou tváří a s pérem v ruce. Fotografie zavdala podnět ke spoustě vtipů. Konečně doputoval obrázek až k Šamberkovi. Hrál karty, vyhrával a byl v nejlepší náladě. Podívá se na obrázek a prohodí prostá tato slova: »Do opravdy zajímavý, vzácný obrázek — vzhledem k tomu, že je dělán v kanceláři, je to dozajista — m o m e n t k a! — —

Po jedné Šamberkově prémiéře byl pořádán na počest autorovu banket. Sedlo se ke stolu až k desáté hodině večerní, a není divu, že se besedníci zdrželi v hodovní síni až do bílého rána. Bylo ke konci jara — bylo čarokrásné, svěží ráno, »To je to nejstrašlivější slunce«, prohodil Šamberk, »které člověk vidí ráno po probděné noci«. V tom objeví se na ulici dlouhý průvod trestanců v bělavých šatech . . . .

»Pro Kristovy drahé rány!«, zvolá F. F. Šamberk . . . »přece jsem nemyslil, že už je tak pozdě . . . podívejte se, l i d é j d o u u ž n a t e n n i s!«

—si—

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BENEŠ GRÜNWALD:

MOŘE V BOUŘI.

Pryč z jeskyň prchly nymfy polekaně,
dnes ocean tam rváče vyslal na ně,
že unylý zpěv mu víc nelahodil,
a že moc jeho dlouho umdlévala,
až každá malá rybka s ní si hrála,
a triton div mu trojzub nezahodil.

Hned věnce z čela, jež tam řasy pletly,
že dětinné jsou, jeho paže smetly,
vším podrážděn byl, co mu kmitlo v cestu.
Na břeh se rozběh, ba i v město kvapí,
do samých ulic vrhá těžké slapy
pěn překotných, vždy hotov k zlému trestu.

Je vidět vojska v ocelové zbroji,
před každým plukem prapory se rojí
vždy nových pěn, jež jezdci k výšce týčí;
ti předháněji tak jek vlnobití,
až přepadnouce v propasti se řítí,
leč jejich šípy vzduchem pevně fičí.

Za těmi davy šakali a supi
v svit horké mědi do oblak se kupí;
jich rudé krky, jazyky a tlamy
se předstihují, do tenka se dlouží,
co ohony zas přes vlny se plouží;
a do útoku dravci řvou též sami.

Po výspách bašta stržena se vzdává,
už už své kvádry s břehů sesypává,
leč řetěz ještě utažen tam chřestí,
sic z křemelů jen, odráží zbraň zhouby,
že vsled jen slina třísní ulic loubí
a tichým oknům neumí vzít štěstí.

Tu nade město, zamlkle jež dýše,
nad střechy k sobě přikrčené tiše
jak soudce vyšlo slunce mraků prouhou
a tam, kde vítr v štíty jal se tlouci,
své položilo na ně ruce stkvoucí
a konejší je přítomností dlouhou.

Pak chvíle, a už úsměv neodnímá
ni moři víc, neb moře vzdorem hřímá,
leč vzdor též ctí, rve kořist, leč i přeje,
syn divoch to, leč v srdci obraz denní
tak čistě chová, že líp možno není.
Tož třpyt i naň, ač podmračen, se směje.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Tak? Vypovídá-li někdo pod přísahou falešně, je nevinným? Oč, že byste, pane řediteli, takhle mírně nesoudil, kdyby šlo o člověka z naší strany. Celou revoluci jste podnítili, pracující lid pobouřili a Bůh ví, co byste byli podnikli, abyste soud ve svůj prospěch rozhodli. Nebylo by pověsti velkostatku ku prospěchu, kdybych vše uvedl, co se za poslední týdny stalo, vy to víte lépe než já.«

»Nečiňte mne přece zodpovědným za to, co dělaly podřízené orgány,« ohražoval se ředitel.

»Nikoliv, proto se také do podrobností ne-

pouštím. Ale jako musili a musí trpět svědci mé strany, ať trpí svědci vaší strany.«

»To není křesťanské,« namítal ředitel nevrle.

»Ku podivu. A to nazýváte křesťanským, že starým, chudým babičkám hrozíte žalářem, dopadnete-li je v lese na suchém klestí? Když dělníky, kteří vám za vaši mzdu pracovali, vyháníte z lesa? Nepřál bych vám, pane řediteli, aby ti lidé si dobře uvědomili, co se vlastně s nimi provádí. Možná, že by vás potom z toho hlava bolela.«

»Velkostatek se bez dělníků z Břízy obejde,« řekl domýšlivě.

»Jako se obejdou dělníci bez velkostatku. Váš velkostatek je odkázán na dělnickou sílu, a připadá mi to jako zbytek staré roboty, když vedle práce vyžadujete na dělníku zřeknutí se všech osobních práv. Vyžeňte je, když jsou nepoctiví a nedbalí, ale nepronásledujte je, že se houževnatě drží drobtu svých práv. Velkostatek bez pastviska neztratí na ceně, ale ti malí ztratí mnoho, nebudou-li míti ani kam svou husu vyhnat.«

»Nabízel jsem přece, že jim pastvisko přenecháme za nepatrný poplatek.«

»Proč by platili, když jim po právu náleží?«

»Ukáže se, náleží-li jim.«

»Počkejte, pánové, bylo by zbytečno, abyste se přeli. Za týden bude stranám rozsudek doručen a potom nastane opět příhodná doba, abyste se mohli uraditi, bude-li prospěšno dále v rozepři pokračovati, nebo smírnou cestou se dohodnout. Povoz už čeká, mám daleko domů a poroučím se vám.«

Podával ruce a Sladovník také čekal, že mu ruku podá. Ale soudce lehce se mu ukloniv, odcházel. Mlynář za ním popošel.

»Jak bude se mnou, pane soudce?«, ptal se sklíčeně.

»Dostanete předvolání,« řekl soudce stručně a nevšímaje si ho, chvátal k povozu. Oba advokáti následovali soudce. Mitura se chtěl svézt do městečka a jeho starší kolega jel se soudcem do města. Když vjeli na náměstí, právě se lidé z pohřbu rozcházeli. Mitura poděkoval soudci za svezení a zamířil k otcovu domu. Vešel právě do světnice a promluvil několik slov s matkou, když otec přišel.

»Nu tak, jak jste pochodili?«

»Dobře, tatínku, za týden bude rozsudek ve vašich rukou a myslím, že budou všichni spokojeni.«

»Zaplať Pán Bůh. Byl jsem jako na trní. V obci začíná být ticho, lidé ani nedutají a hádám, že ze zámku fouká jiný vítr. Nechytili mouchu na ocet, budou oni chytat na med. Ale málem bych byl zapomněl ti vyřídit. Pan fořt Valoušek mě prosil, že by s tebou rád hovořil. O čem, nevím. Byl také na pohřbu, sám jediný z úředníků. To je, holečku, docela jiný člověk, než ti druzí. Našinec.«

»Nepřetvařuje se, aby se od nás něco dověděl?«

»Bůh chraň, to je člověk poctivý. A vzdělaný. Nikdy s těmi ostatními nedržel, šel svou cestou a proto ho neměli rádi. Má nějaké starosti, vypadal usoužený. Zaskočil do hostince něco pojíst, a potom prý sem přijde. Poraď mu dobře, nebyl proti nám.«

»Poradím s radostí. Teď však konec soudům. Co děláš, Františko? Chystáš se na svatbu?«

Sestra se zapýřila a ostýchavě se přivinula k bratrovi, když položil ruku kolem jejího pasu.

»Tatíček dosud zbraňuje,« stěžovala si tiše.

»Co tatínek?«, durdil se otec. »Já mám rozum, ale ona ne. Nemohu přece ji pustit, dokud nepřijde mladá hospodyně. Jak se ožení Václav, bude se vdávat ona.«

»Dobře. Svatbu ti vystrojím já, veselou a pěknou, abys měla nač si vzpomínat.«

»Taky přijdeš?«

»Arci.«

»A zatancuješ si se mnou?«

»Milé děvče, na tanec mi schází veselost,« řekl zasmušiv se.

»To by mě nic svatba netěšila. Co pak ti něco schází? Stůněš?«

»Nestůňu a stůňu. Ostatně bude dobře, když se napřed postaráš, aby sňatek byl. O tom, kdo bude tancovat, se později dohodneme.«

A políbiv srdečně sestru, usedl za stůl. Otec byl stále zvědavý, chtěl vědět všechny podrobnosti, co se dálo po jeho odchodu a zasypával syna spoustou otázek. Mlynářův případ ho zajímal. Zrovna lapal synova slova.

»To dobře, to dobře,« chválil, když se dověděl, že mlynář bude volán k soudu a souzen. »Ať zkouší, taškář. Měls' mu říci, aby netýral ženu, to's mu měl před svědky povědět, jak hanebně si počíná.«

Advokát neznal smutný osud mladé mlynářky a zvědavě naslouchal vypravování. Slyše, že Helena se jí zastala a pomoc slíbila, zase stín hořkosti mu projel myslí. Jaká je to šlechetná a dobrá bytost, jaké porozumění má pro cizí bolesti. Ale jemu je nedosažitelnou, byl si jist, že ani po čase se nedá získat. Květ unikl, sotva po něm ruku vztahoval. Zapomínal pro starosti o svou existenci na radosti života, napřed opatrně chtěl stavět klec, aby po čase vyhledal do ní ptáče, a zatím pták usedl na jinou větev a jinému bude zpívat svou píseň. Měl být sobectější, měl si pomyslit, že dvěma lépe se staví a pracuje a byl by dosáhl obého.

Zasmušil se, ale otec se domníval, že přemýšlí na případ mlynářův. Chtěl ještě šíře vypravovat, ale v tom se ozvaly venku kroky a Valoušek vešel. Když se představil, navrhl advokát, aby vyšli do zahrady, kde budou moci nerušeně si povídat.

»Přicházím s prosbou, pane doktore,« začal Valoušek rozechvěně. Dnes jsem dal ze svého místa výpověď a postěhuji se za čtvrt roku jinam. Poměry mě dohnaly dát výpověď dřív, než ji sám dostanu.«

»Snad měl spor obce vliv na vaše rozhodnutí,« ptal se Mitura se zájmem.

»Upřímně řečeno, spor mě učinil na panství nemožným. Viděl jsem, s jakou nadutostí a sveřepostí velkostatek či vlastně někteří úředníci spor vyvolávají a když nemohli po právu, tedy různými špinavými cestami hleděli zjednati své straně vrchu. Upozornil jsem občany prostřednictvím slečny Prchalovy na to, co se chystá a tím jsem pobouřil proti sobě všechno úřednictvo.«

»Ona vás zradila?«, ptal se Mitura udiveně.

»Naprosto ne, nikdo se nic nedověděl, ale oni to tušili, protože mě viděli s ní hovořit. Sám pan baron je proti mně předpojat, jelikož mu podle všeho namluvili, že jsem zdejší občany informoval a všechnu obranu velkostatku mařil. Aspoň potkav mě před dvěma dny v lese, napřed mě přešel a chladně na můj pozdrav odpověděl, potom však zastaviv se, kývl na mne a velmi chladně pravil: Moji úředníci musí sloužit mně a ne jiným, pamatujte si to. Úskočné charaktery se mi nelíbí.« A zase šel dál, nedovoliv mi, abych s ním mohl dále hovořit a vše mu vysvětlit. Posuďte, pane doktore, sám, že by mi bylo mukou dále sloužit, kde jsem za bezcharakterního považován a kde moje výpověď je pouze otázkou času. Až půjdu z panství, pak ovšem povím, co za dobré uznám panu baronovi přímo. Dnes jsem ještě tich. Uštvali by mě jako smečka zajíce.«

»Dovedu posoudit vaše postavení a mohu-li vám něčím prospět, stojím k vašim službám,« řekl Mitura srdečně.

»Nevím, jak vám to říci,« pravil Valoušek jaksi zahanbeně. »Nu, jaká pomoc! Pane doktore, nebudete někdy později potřebovat písaře? Nebo neráčíte vědět, že by někde podobné skrovné místo bylo?«

»Vy sám byste snad chtěl jít za písaře?«, podivil se Mitura a zastaviv se, upřel naň nedůvěřivý pohled.

»Ano, pro sebe to místo hledám,« odpověděl už pevněji. »Ohlížím se po jiném lesnickém místě a doufám, že je po čase najdu. Ale snad v prvých dobách bych nic hned nenašel a bylo by se mnou zle. Úspor nemám, co jsem na domácnost nespotřeboval, dal jsem na knihy a své libůstky a teď jsem bez peněz. A to mi působí strašlivá muka. Nemohu přec jíti dům od domu. Ať je plat sebe menší, jen když budu mít kde přespat a čím hlad zahnat. Mohu korrespondovat ve třech řečech, mám slušný rukopis atd.«

»Pane lesní, věřte mi, že je mi skoro hanba, nabídnout vám u sebe písařské místo. Pomýšlel jsem na to, že přijmu ještě jednoho písaře a mohl bych snad počkat, až byste byl volný. Nemohu však mnoho platit, čtyřicet zlatých měsíčně. Víte sám, že jsem začátečník, že nejsou už staré doby, kdy advokátům kvetla pšenice.«

»Budu vrchovaně spokojen a vděčen. Starost mě opustí a budu moci aspoň spát. Ale ještě jednu prosbu mám. Neračte nikomu se zmiňovat, oč jsem žádal a že k vám půjdu. Nikomu, prosím, ani svému panu otci nic neříkejte. Chci odtud tiše odejít a zapadnout jinam, abych snad bezděčně nedal svým nepřátelům příčinu k posměchu a lidem k různým mylným dohadům. Moji protivníci by usoudili, že jsem opravdu byl vaším tajným spojencem a přičinili by se, aby poslední dny mi hodně ztrpčili. Nedovedu rovné rovným odplácet a mám už soužení dost.«

»Stane se, jak si přejete, pane lesní. Doufám, že najdete jiné, svým schopnostem přiměřené postavení, a budu-li moci v tom ohledu v něčem prospěti, obraťte se na mě bez ostychu a bez váhání.«

Podal mu upřímně ruku, kterou Valoušek pevně stiskl.

»Prokázal jste mi velké dobrodiní,« pravil pohnutě. »Nezapomenu vám toho. Odpusťte, že jsem vás vyrušoval. Poroučím se vám, pane doktore.«

Miturovi dlouho tkvěl v mysli milý, srdečný jas jeho modrých očí, které jakoby dodávaly celé tváři zvláštního výrazu dobroty a ušlechtilosti. Ano, je to šlechetný člověk. Už svým jednáním prozrazuje, že je dalek oněch sesurovělých intrik a zápasů, panujících ve spodních vrstvách tak zvané venkovské honorace. Raději sám ustupuje, než by pokořením, přetvářkami zajistil si své postavení. Neopustí ho, nemůže už z pouhého pocitu soustrasti odepřít podání pomocné ruky mužnému charakteru, jakým je Valoušek.

Otec by byl rád zvěděl, co syn s Valouškem hovořil, ale jako vždy, opatrně ustoupil, když pozoroval, že syn nechce nic prozradit. Po chvíli se omluvil, že musí povědít slečně Heleně, jak dopadl soud a než ho syn zdržel, odchvátal. Vrátil se asi za půl hodiny, dost rozsmutnělý a vřele Helenu litoval.

»Má toho, nešťastná ženská, na sebe mnoho. Teď zas ulehla matka a nechce jiného u sebe mít než ji. Takové hospodářství, tolik soužení, věru, to by ani muž nevydržel. Však ji to také sebralo, není k sobě podobná. Ráda by s tebou hovořila, ale máš odpustit, že podruhé, až si trochu odpočine, tě poprosí, abys ji navštívil.«

»Přijedu s rozsudkem a potom ji vyhledám,« řekl jako lhostejně.

»Potom také musí Václav se rozhodnout a se oženit. Je už dost starý a na odklady není času. Františka má podle všeho také známost a ať si tedy zařídí vlastní domácnosti.«

»Těším se na to, že půjdu na výměnek,« kýval otec hlavou a zvážněl. »Své povinnosti jsem udělal, ať se tedy mladí přičiňují. Potom vás budu navštěvovat, u každého se drobátko zdržím a budu se připravovat na tu s kosou.«

»Hohó, takové myšlenky pusť z hlavy,« žertoval syn a pocítil bolest, že by mohl otce ztratit.

»Panečku, to se nedá vyhnat, a kdo je sám sebou v pořádku, nic si z takových myšlenek nedělá. Mám radost, že jsi nám pomohl a naše jméno se ctí nosíš. Však oni sousedé budou jednou na tebe jinak koukat a chlubit se svým krajanem. Nic rukou netřepej, znám to dobře a je mi to potěšením, že jsem tě dobře vychoval. Jen nám hodně brzy přines veselou novinu o výhře.«

Třeba že byl o šťastném výsledku soudu přesvědčen, pociťoval přece stále úzkost a nepokoj a každý den počítal, každého dne ráno odněkud s pole pátral na silnici, jede-li po ní kočár a sedí-li v něm syn. Zdálo se mu býti dlouhým, nic dobrého nevěstícím, že syn nejede a v noci dlouho bděl, brzy se utěšuje nadějí, brzy lekaje se nepříjemných zpráv.

Konečně jednoho večera přiběhli za ním na pole, aby šel domů, že syn advokát přijel.

»A jak, s dobrou přijel?«, volal na Františku a třesoucími se prsty vypřahal své krotké kobyly, jimiž oral.

»Snad dobře, aspoň se směje a je veselý. Mně neřekl nic.«

»Zatrapený chlapec, proč nevzkázal, aby člověk neměl strachy,« huboval. »Nedojela bys s koňmi sama domů? Nadběhl bych si po mezích.«

»Ale tatínku, lidé by se mi smáli,« bránila se a všecka se zarděla. (Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

Často již i mladí kavalíři přijeli na návštěvu k hraběti Rovenskému, aby se pokusili vydobýti si přízně rozkošné dívčiny.

Ale Jacintha s laskavým úsměvem odmítala všechny a také k výzvě hraběte, aby účastnila se alespoň městských slavností, odpověděla zamítavě.

Milovala ticho zámecké a netoužila po hluku světského života.

Oblíbila si odlehlou zámeckou komnatu, v níž bylo jediné, široké okno, obepiaté hustou spletí břečťanového rámce, okno, které bylo zároveň nádherným obrazem krajinným, podávajíc v rámci svém znamenitý výhled na divokou skalní partii s lesními velikány vzrůstajícími z hrubých skalních čel.

Královští orlové vznášeli se vysoko nad nimi a mizeli v mracích, jak smělé myšlenky odvážných synů země. Po dlouhé hodiny vydržela tu často Jacintha hleděti v líc půvabnému tomu obrazu, který leskem slunce i stínem oblohy stále měnil svoji pestře půvabnou tvářnost.

Zde byl útulek jejích snů i její samotářské duše.

Zde také často nacházel ji hrabě Rovenský, kterého měla pokládati za svého otce, ale k němuž nikdy nedovedla přilnouti opravdověji, ač pouze nejasně tušila záhadu svého původu i vše to, co tajemného naplňovalo život zámecký.

Také způsoby, jimiž snažila se zlomiti pečeť minulosti, dosud vždy ji zklamaly.

Pátrala v rozsáhlé zámecké obrazárně, zda našla by stopu spříznění s postavami všech bledých paní, které krášlily zámecké sály.

Poznala však záhy, že nebyla z nich. Její oči byly záhadnější, její pleť zvláštní něžnosti. Neměla oné vášnivé šíje, kterou nesly všechny ty podobizny, ni onoho výrazu sobecké chladnosti, jež plnila tváře hraběcích předků.

Zůstala jim cizí, jako oni jí.

Její citlivost marnými těmito pokusy byla zmnožena, její vztahy k nitru ostřeji zahroceny.

Byla v letech, kdy lidské srdce puká prvou žádostí lásky, jako křišťálová číš.

Ale ten, který měl schladiti jeho žár, nebyl z těch, kteří přicházeli na zámek.

Nebylo čistoty v jejich pohledech a Jacintha záhy vycítila temnost jejich plamenů. Stranila se proto této společnosti, nacházejíc jediné útěchy v samotě svých snů a v procházkách velikou zámeckou zahradou, kde v zelených průlomech a arkádových cestách bylo možno ztratiti se všemu tomu všednímu a špinavému, co jí dosud nabízel osud ze svých přebraných pokladnic.

Kolem ní prchal život s tisícerými svými záchvěvy. Nové jaro se hlásilo v květech a ptácích. Leč Jacintha netoužila cítiti radostných těchto zpráv.

Hlava pálila. Srdce pukalo. Duše však neukojená a rozteskněná čekala... čekala....

V těch dobách poprve setkala se s Viktorem v odlehlé komnatě s vyhlídkou na lesy.

Stačil však pouhý tento okamžik, aby celý život mladé ženy se zvrátil. Všechny dávné sny s novou ostrostí se zaleskly v jejím nitru.

Těžké vzrušení, které ji přepadlo, když poprve se jejich oči setkaly, ustoupilo záhy blahostnému uklidnění. Pokročila několik kroků vstříc vcházejícímu Viktorovi, který přinášel jí hraběcí vzkaz a pokynula mu, aby se přiblížil.

A Viktor, stejně uchvácen novým rozechvěním, šel za ní, jako za pohádkou — zjevením — — snem — — —

Podávala mu ruku. Chopil se jí a zlíbal. Ponechala ji v jeho dlani a zahleděla se na něho teplým pohledem, jakoby si přála nevytrhnouti ho z jeho okouzlení.

Vzpamatoval se konečně, zmateně tlumočil své poslání a vyšel rychle z komnaty.

Tluk jeho rozbouřeného srdce dral se mu v hrdlo — rukou stiskl si hruď, aby neklesl. —

Co vše se s ním stalo v tomto okamžiku? Jaká osudná náhoda či slabost ho pomátla? Ne — ne — vše bylo jen sen — nemožnost —

Přejel si dlaní skráně. Hořely — —

Z polootevřených dveří jemná vůně v neviditelných vlnách proudila a zahalovala jeho myšlenky v hebce mlžný svůj plášť.

Vypotácel se ze zámku.

Ostrý jarní vzduch a všední okolí ho vzpamatovaly.

Připomněl si svou povinnost a spěchal, aby vyhledal hraběte.

A mezi tím, co odcházel vzhůru k lesům, u velikého okna mladá princezna do dlaní bílou svoji hlavinku spustila a zarosené oči přivřela v blaživě mučivém vyčkávání budoucího . . .

* * *

Podivně rozrušen vrátil se onoho večera Viktor Sylvan domů. Vše v nějakém ostřejším osvětlení mu připadalo a mnohé z toho, co dříve bylo mu lhostejno, získalo nyní jeho pozornost.

A zvláště vzpomínka na otce, jehož nepoznal, vplétala se nějak vytrvale v jeho myšlenky. Když byl hochem, prosíval často matku, aby mu vyprávěla o otci. Ale místo odpovědi vždy jen proud vřelých slzí zarosil matčinu líc a Sylvan starší jsa, pochopoval, že mučivé jakési tajemství leží na jejím srdci jako studený stín na uvadajícím květu.

Neměl proto také nikdy odvahy vylákati tohoto jejího pokladu a dovolati se synovského práva, které na ně měl.

Ale dnes byl již dosti stár, aby zvěděl vše a pomohl nésti matce tíhu dávné minulosti. Nechtěl ani on před ní ukrýti dnešní příhody.

Spěchal, aby ji záhy nalezl a byl zřejmě potěšen, když přišla mu vstříc, jak bývalo jejím zvykem, když počasí a práce dovolovaly.

Ale dnes — — dnes poprve všiml si Viktor, jak jeho matka rychle sestarala v poslední době a její postava, kdysi svěží a statná, nápadně schřadla a zhubeněla.

Do zlatých vlasů již tak mnohá stříbrná nitka se vpletla a v očích zážeh doufající duše dávno doplanul.

Snad i Marta té chvíle zpozorovala tento synův údiv, neboť usmála se trpce a pronesla:

»Jednou nohou již do hrobu vstupuji, milý hochu... Co také se mnou v těchto letech? Ty jsi zaopatřen a moje hlava touží po odpočinku.«

Viktor chtěl cosi namítnouti, ale jeho matka pokračovala:

»Ne, neodpírej mým slovům. Dávno již cítím, že dny mého života jsou přepočtěny. Ale než odejdu — je nutno říci ti vše. Přichystej se, abychom zítra mohli společně vyjeti do lesa.«

Udiveně naslouchal Viktor slovům matčiným, ale sám touže věděti, jaká byla jeho minulost, neodporoval.

Nemluvili pak již celý večer o této záležitosti, snad také proto, poněvadž hospodář přišel do Martiny jizby pobesedovati, jak činíval často, když cítil se příliš osamělým.

Dávno již nežádal od Marty žádných služeb. Jen když tu a tam po hospodářství dohlédla.

Stálým stykem žena Sylvanova i starý hospodář stali se více než přáteli. Když byla Marta ještě mladší, hospodář ruku svou i jmění jí nabídl, ale ona zdráhala se přijmouti pro vzpomínku na Sylvana.

Nebylo však proto trpkosti mezi oběma, ba spíše jakási vzájemná úcta posvětila tento svazek a učinila ho čistým a krásným.

Všechen smysl jejich života soustředěn byl pak od oné doby na vychování Viktorovo, který se stal společnou jejich radostí a společným cílem jejich snah.

A když posléze oběma nadešlo stáří a Viktor byl zaopatřen, ti dva jako bratr a sestra k sobě přilnuli.

Ale ani hospodáři nesvěřila Marta svého tajemství. Jen pro syna uchovávala je, vyčkávajíc trpělivě chvíle, která sejme pečeti s tohoto neobyčejného dobrodružství.

V poslední době nejednou ovšem strachovala se, že smrt přijde snad dříve, než bude míti odvahu promluvit, ale když opět cítila se volnější a více zdráva, oddalovala chvíli tu znovu co nejrozhodněji.

Teprve nyní, kdy vžila se úplně do života všedního a lhostejného, vše to, co žila před lety v lesní pustině se Sylvanem, zdálo se jí neobyčejné a pravdě odporující.

Oddálila se zcela bezděčně životnímu smyslu oněch dob, které spokojovaly se s nejnutnějšími potřebami, a v nichž pouze láska činila neuvěřitelné ty zázraky.

Jakoby to byl dnes již jen nějaký krásný, zapadlý sen, daleký všem dnešním počinům i užší víře, že to vše bylo jedenkráte skutečností. Pouze Viktor, syn její a Sylvanův, připomínal jí stále tklivou pravdu krásného snu a ona odhodlávajíc se konečně svěřiti mu svoje tajemství, pochopovala zároveň, že nadchází hodina dvanáctá, a že je nutno promluviti dříve, než bude pozdě.

Seděli onoho večera dlouho do noci.

Časně z rána Marta s Viktorem vyjela z domu. Oba byli jaksi zaleknuti a dlouho mlčenliví.

Jitro bylo čarovné.

Na všech haluzích třpytila se rosa a lesní cesta zdála se vydlážděna samými drahokamy. V korunách stromů vesele hvízdali ptáci a ve vzduchu bylo tolik tepla, jako nikdy před tím.

Nespěchali s jízdou; Viktor neměl služby onoho dne. Jeho vzpomínky zalétaly bezděčně k mladé princezně a ke všemu tomu nepochopitelnému, co mělo se mu dnes ještě vysvětlit. Doposud s matkou svou nepromluvili.

Chvílemi ohlédl se pouze po ní, ale ona, jak se zdálo, nepozorovala toho. Znepokojen konečně podivným jejím chováním, předal opratě kočímu a usedl vedle své matky, aby ji vytrhl z pout zádumčivosti.

Vzal pak její ustarané, chladné ruce do svých a do jejích očí zadíval se s takovou něhou, že slabý nach polil její zažloutlou líc a na okamžik i vrásky vyrovnal v zachmuřeném čele.

Rozhlédla se konečně zvolna kolem a zdálo se, že poznává les v dávných vzpomínkách, a že blíží se cíli, k němuž mířila jejich vyjížďka.

Skutečně opustili také po chvíli povoz a lesní pěšinou pokračovali v cestě.

Tu konečně promluvila Marta.

Jakoby na starý vzácný nástroj hrála drahou jakousi píseň, tak zvolna plynuly s jejích rtů vzpomínky časů dávných a blahých.

O svém osiřelém dětství vypravovala, jak bylo nehostinné a samotářské.

O svém setkání se Sylvanem, otcem Viktorovým a o jeho lásce, a mučednické smrti.

Všechny chvíle dávného štěstí znovu v svěží kráse oživovaly tu na místech, po nichž šla Marta se svým synem, a která byla posvěcena láskou tak neobyčejnou. Mnoho se zde valně nezměnilo ani za ta dlouhá léta. Jen stromy ještě výše vypialy hrdé koruny a houštiny staly se neproniknutelnějšími.

V mlčenlivém pohnutí následoval Viktor svou matku na místa, kde se narodil a žil své prvé sny.

Nyní teprve bylo mu jasno. Veškera ta zvláštní láska k lesům přirozeně se vysvětlovala, všechny ty tajemné vztahy k přírodě nacházely příčinného podkladu.

Pochopoval, jak mnoho musila jeho matka vytrpět, a jak mocná byla ta láska lesních milenců, když postačili jeden druhému v těchto nekonečných samotách, které tu v šíři i v dál se prostíraly.

Ptal se své matky po jméně toho, který zavraždil jeho otce, ale to byl jediný dotaz, k němuž nevěděla odpovědi. Sama častokráte přemýšlela o příčině pomsty té krvavé a o původu toho, který ji vykonal.

Nikdy však nedopátrala se pravdy. To bylo jediné tajemství, s nímž odešel Sylvan jistě jen proto, že nebylo času k jeho rozřešení.

Slunce stálo již hezky vysoko, když docházeli k cíli.

Únava dlouhé cesty byla patrna na Martě, ale ona odpírala odpočinouti sobě, jakoby se strachovala, že její síly budou vyčerpány dříve, než zahlédne místo, na němž toužila vydechnout naposledy.

Po všechna ta leta, jež věnovala výchově svého syna, neodvážila se sem, nucena jakousi vyšší silou nepřibližovati se k těmto místům a neroztroskati duši sotva uklidněnou novým pohledem na hrob dávno zapadlého štěstí. —

Ale dnes, dnes ráno tatáž síla poručila jí vykonati tuto pout a zlomiti pečeti tajemství tak dlouho a tak hluboce ukrytého.

Nyní již ho nebylo vůbec.

Její syn věděl o všem, co souviselo s jeho životem a ona klidně mohla zavříti své oči.

Celý svůj život prožila Marta znovu v těchto okamžicích. Na mrtvého pastuchu vzpomněla, na sudičky, a náhle i zjev bledé jakési jezdkyně mihnul se jejími myšlenkami, aniž by dovedla si vysvětliti, odkud přicházel — a za jakým cílem.

Dlouhá léta všedního života tak mnohý otupila hrot ze vzpomínek jinak stále osvěžovaných...

Šli ještě skoro hodinu a bylo zřejmo, že Marta klesá již únavou.

Konečně vykřikla radostně a k zemi se schýlila, líbajíc půdu plnou vřesu.

Několik kroků opodál rozpadlý srub dosud uchoval své zbytky, pokud ovšem lesní příroda sama jich neukryla pod zeleným rubášem.

»Matko! Matko!« vykřikl Viktor a schýlil se k plačící, aby ji pozdvihl.

Vzpřímila se poněkud.

Ukázala na srub:

»Hle, zde jsi se narodil.« —

A na vřesový ostrov.

»A tady, hrob otce tvého!« —

Tu konečně pochopil, za jakým cílem od jitra se ubírali.

Na kolena pak padl a ke květům se schýlil, které vyrostly ze srdce jeho otce, aby po nich poslal mu polibek nevýslovné lásky synovské.

A jak k zemi se snižoval, zpozoroval, že jeho matka do vřesu padla s tváří usmívající se.

Rychle se k ní sklonil, aby jí pomohl opět vstáti...

Leč když dotekl se její tváře, sesinal hrůzou...

Marta byla mrtva.

Část jedenáctá.

JACINTHA.

Jen těžce a zvolna hojila se hluboká rána, kterou Sylvanovi zasadila matčina smrt. Zesnulá byla jedinou bytostí, jíž vždy mohl důvěřivě přinésti svůj žal i svoje mladé starosti.

Znala lék pro každou ránu, útěchu pro každé rozčilení. Sama hluboko v srdci nesla tajemství své zakrvácené minulosti i jizvy nezhojitelné, které z těch dob zůstaly jí jedinou truchlou památkou.

A nyní Viktor ztratil i tuto přítelkyni jedinou....

Hospodář, sám zkrušený touto ranou, nedovedl uleviti jeho samotářskému žalu. Ke komu pak jinému mohl obrátiti se ve své opuštěnosti?

Nepomyslil, že jest ještě někdo, který stejně cítí jeho bolest, a jenž vždy je připraven laskavým slovem dáti mu záruku šťastnější budoucnosti. Neodvážilo se prosté srdce hleděti tak vysoko.

A přece mohl učiniti tak plným právem.

— Ztratil jste svoji matku! — řekla mu Jacintha, když se po neblahé té příhodě opět sešli.

— Vím, že jste nyní zcela osiřelý.

Udiven hleděl na mladou a krásnou ženu, jež s takovou lahodou pronesla prostá svoje slova. Jak bylo možno, aby i ona cítila jeho žal, ona, která v štědrosti žila, milována všemi, budoucí paní velikého toho panství, jehož prospěchu patřily veškery Viktorovy síly.

Ale zrak něžné princezny zářil mu vstříc nekonečně tklivou důvěrou. Dodal si tedy odvahy a odpověděl:

— Ztratil jsem jedinou radost svého života právě ve chvíli, kdy doufal jsem, že vše kolem mne i ve mně smírně je vyrovnáno.

Odvětila, ač nemohla chápat smyslu jeho slov:

— Vím, že život je těžký, plný lstí a úskoků, nenávisti a nelásky, ale tam, kde jdou jím duše dvě na věky poutem něhy nejčistší spojené, vadnou květy zla a život pozbývá své krutosti.

Odmlčela se pak a dodala:

— Cítím se stejně osiřelá jako vy — budu vaší přítelkyní!

Zdálo se mu, že musí kleknouti před touto nebesky dobrou bytostí, která zjevila se mu ve chvíli pro něho nejtemnější...

— Jak je to možné? — zeptal se prochvělý radostí.

Odpověděla:

— Lidé, kteří nežijí vnitřním životem, jsou šťastni. Nebyla jsem však nikdy z nich. Cítíc příliš, nacházela jsem vždy, za každým krokem úpěnlivou nutnost pomoci ubohým a moje nezaviněná nemohoucnost přibližovala mne vlastním žalem k jejich utrpení. Poznala jsem, že život je bolest a ta bolest, to že je život.

Proud letního slunce plně skvělou svou zář vrhl na Jacinthu.

Podobala se, obklopena samými oblaky vzdušného zlata, zjevu nadpozemskému. Bez hnutí stál proti ní Viktor, neschopen slova.

Jaké to byly asi tajemné svazky, které připoutaly dítě šťastného příbytku k prostému jeho srdci? A jaký Bůh probudil tyto neobyčejné city?

Marně se ptal.

Nevím, nevím, — řekl konečně, — jakým způsobem budu moci kdy odvděčiti se vám, jež jste nejlíbeznější a nejšlechetnější bytosti, za všechno dobro, kterým jste polevila mému žalu. Když moje matka umřela a vašeho slova nebylo, životem šel jsem jako zbloudilec, bez cíle, bez úspěchu. Od jednoho ke druhému potácel jsem se, ubohý tulák ubohých snah. Ale když vy jste přišla — vaše jediné slovo, jaký zázrak ve mně učinilo! Život jste mně dala — štěstí — požehnání. Patří vám a můžete kdykoli zavolat, přijdu ochotně obětovati se pro vaše blaho. —

— Nemysleme na smrt, čeká-li nás život, volá-li nás láska —, odpověděla a odešla tiše jako krásné zjevení...

— Láska! — opakoval Viktor a ruce sepial po odcházející, jakoby toužil ji zadržeti.

Ale byly to pouze zlaté paprsky jitřního slunce, které zachytil.

* * *

Stalo se, co se státi musilo.

Jacintha zamilovala si Viktora. Tiše, zatajen před celým světem vykvétal křehký ten květ bílé jejich lásky. (Pokračování.)

FEUILLETON.

ČI-NIU.

Z čínských legend Laícadia Hearna přel. B. B.

V pamětihodném komentáři k textu svaté knihy Laotse: K a n - i n g p ' i e n zvané, vyskytuje se tak starodávná historie, že jméno vypravovatelovo již skoro tisíc let jest zapomenuto. Ale je tak krásná, že vždy ještě utkvěla v paměti čtyř set millionů duší skoro jako modlitba, která pro všechny časy zůstává nezapomenutelnou. V historii této nejmenuje se ani město ani provincie, opomenutí, které jen zřídka se vyskytá; pouze jméno hrdiny T o n g - y o n g se uvádí. Žil za doby dynastie H a n, skoro před dvěma tisíci lety.

Matka Tong-yongova zemřela, když byl sám ještě dítětem. Když pak mu bylo devatenáct let, ztratil i otce. Zůstal úplně sám a beze vší podpory na světě, neboť otec jeho byl chud a měl se co ohánětí, aby dítě své mohl dát vychovati, a při všem uskrovňování nic mu nemohl po sobě zůstaviti.

Tong trpce naříkal, že jsa beze všech prostředků, nemůže památku otce svého žádoucím způsobem uctíti a postaviti mu kamenný pomník na vhodném místě. Chudák má opět jen chudáky za přátele, a tak nenašel se nikdo, kdo by mu byl vypomohl na pohřební výlohy. Byla jen jediná cesta, jak by si mladík pomohl k penězům, nezbývalo, nežli aby se zaprodal některému bohatému zemanovi za otroka, a k tomu se též rozhodl. Marně přemlouvali jej přátelé, aby k takovéto oběti se neodhodlal. Měl pro ně vždy jen touž odpověď, že raději stokráte chce svobody své se vzdáti, nežli aby památka otcova jen krátký čas měla zůstati bez náležitého uctění, že ostatně důvěřuje ve svou sílu a mládí. Rozhodl se, že jen za velikou cenu v otroctví se zaprodá, aby se mu tím umožnilo, postaviti otci krásný pomník, kdyby třebas ani nemohl jej nikdy úplně splatiti.

Odebral se tedy na veliké tržiště, kde otroci a dlužníci se nabízeli na prodej, usadil se na kamennou lávku a zavěsil si na krk tabulku, na které napsány byly všechny podmínky jha otrockého, jakož i seznam pracovních jeho schopností. Někteří četli tento vývěsek, usmívali se pohrdlivě a šli mimo beze vší poznámky. Jiní dali se s ním do hovoru, z pouhé zvědavosti. Mnozí opět jej škádlili a posmívali se jeho dětinné úctě a lásce k rodičům. Pozvolna a trapně plížily se hodiny, a Tong již si skoro zoufal, že nenajde žádného pána.

Pojednou blížil se jezdec, vysoký hodnostář, krásný muž, velitel tisíce otroků a majitel rozsáhlých pozemků. Sedě na svém malém tatarském vraníku, spatřil muže s tabulkou, přečetl si obsah. Odhadnuv pohledem silné údy krásného jinocha, nesmál se podmínkám, neučinil vůbec ani poznámky, ani otázky, nýbrž vyplatil žádanou cenu a poručil svému sluhovi, aby vše potřebné dále zařídil.

Tong mohl nyní přání srdce svého vyplniti a pomník objednati. Ač skrovný, poskytoval již v návrhu pěkný pohled, neboť pocházel od uznaného umělce a obratného sochaře. Nežli byl pomník dohotoven, uspořádal zatím Tong slavnost pohřební, položil nebožtíkovi stříbrnou minci do úst, vyvěsil bílé svítilny nad dvéře, dal odříkávati nábožné modlitby a v posvátném ohni spáliti papírové figury všech věcí, jichž zemřelému v říši mrtvých bude třeba. A když věštcové a zaříkači vynašli vhodné místo, kam žádná neblahá hvězda svítiti nesměla, kde žádný démon, žádný zlý drak nerušil klidu, byl tam krásný pomník postaven. Cestou, po níž roztroušeny byly peníze, ubíral se průvod pohřební k budoucímu obydlí zemřelého, kde smrtelné ostatky jeho do země pochovány byly.

Když to vše bylo vykonáno, nastoupil Tong službu svou otrockou u svého kupce, jenž mu vykázal za byt malou chatu. Tam přenesl si Tong své desky předků, před nimiž den co den při zbožné modlitbě spaloval vonné kadidlo a tak přesně zachovával nejněžnější službu v uctívání rodinných předků.

Třikráte již líbezné jaro provanulo květinovou vůní kraj, třikráte slavila se již památka mrtvých, Siu-Fauti,*) třikráte Tong vyzdobil skvostně hrob květinami, ovocem a medem. Doba smutku přešla, ale on nepřestal truchliti. Léta, měsíce míjely, jemu nepřinášely žádné radosti. Nenařikal nikdy na své otroctví, nevynechal ale též nikdy slavnosti zemřelých. Konečně však uvrhla jej na lože bolestná silná horečka, kterou v rýžových polích si ulovil. Druhové v práci měli již za to, že věnován jest jisté smrti, neboť nikdo se o něho nestaral, nikdo mu neposloužil. Ostatní otroci a sluhové měli každý sám sebou co dělati v polích neb v panském domě; vstávali s východem slunce k nové trýzni a vraceli se uštvaní se západem slunce domů.

Tu stalo se jednou, že chorý mladík za dusného poledne úplně vysílen dřímal v nepokojných snech, i zdálo se mu, že stojí u něho cizí, krásná paní, která jej uklidňovala a jemnými prsty krásné ruky dotýkala se čela jeho. Při tomto ochlazujícím doteku pronikl ho čarovný dech a osvěžující nový život proběhl jeho žilami. Otevřel oči, a — hle! Před ním stála skutečně ona okouzlující bytost, o které právě snil, a ucítil znova na horkém svém čele blahodárné dotknutí malou ručkou. —

Horečka zmizela a rozkošná svěžest počala probíhati všemi vlákny nervů. Cítil, jak občerstvující proud v krvi proniká do všech údů. Blaho, o kterém snil, rozlilo se nyní ve skutečnosti ve zmořeném jeho těle. Tu setkal se pohled jeho se zrakem velkodušné těšitelky. Oči její krásné podobaly se tmavým drahokamům. Klenuté obočí je stínilo jako dvě křídel vlaštovčích. Jako paprsek světla proniká krystalem, tak pronikl Tonga pohled líbezného zjevení a sladká tajemná úcta zmocnila se ho, že netroufal si ani pronésti otázku, jež na rtech mu lpěla.

Ona však, usmívajíc se, pohladila jej a pravila: »Přišla jsem, abych síly tvé obnovila, stala se tvou ženou. Vstaň a prokaž mně úctu!«

Cizí hlas její zněl při tom tak melodicky jako sladký zpěv ptačí; ve zraku svém však jevila ovládající mohutnost, a Tong ucítil, že nikdy se neodváží zraku tomu odolati. Zvedaje se s postele pozoroval s úžasem, že všechny jeho síly úplně se mu vrátily. Malá, chladná ručka chopila se ho a odváděla jej tak rychle, že nezbylo mu ani času ze svého překvapení se vzpamatovati. Léta svého života byl by dal za to, kdyby byl našel odvahu vypravovati o své bídě a úplné neschopnosti vyživiti ještě i ženu. Ale cosi neodolatelného ve tmavých očích družky zakazovalo prostě každou podobnou zmínku. Jakoby nejtajnější jeho myšlenky divuplnému zraku jejímu byly zjevny, pravila k němu stříbrným hlasem: »Opatřím vše«.

Hanba ho polila při myšlence, v jaké hadry jest oděn, útěchou mu jen bylo, že i ona byla velmi chudobně oděna, jako lid chodí, beze všeho šperku, nemajíc ani obuvi na nohou. Avšak dříve nežli vůbec se dostal ke slovu, octli se před deskami předků, poklekli zde, pomodlili se, ona půvabně nalila do poháru vína — neměl tušení odkud je vzala — po té společně obětovali ještě nebi a zemi. Tak stala se jeho ženou! —

Tajemná byla to svatba, neboť ani v den svatební ani později nemohl se Tong pochlubiti, že by věděl něco o její rodině a původu. Proto nemohl nijak upokojiti zvědavé otázky svých druhů a též jeho choť sama nikdy o věcech těch nemluvila, řekla mu jen, že jmenuje se Čí.

Tong miloval ji nevýslovně, a pohlédla-li na něho, měl pocit, že nemá vůbec žádné vůle vlastní, než tato závislost netrápila ho nikterak. Jako kouzlem změnilo se za krátko jeho obydlí. Dřívější bídu zakryly její půvabné vynálezy a ozdobnůstky, z ničeho vykouzlené; něžné toto umění kouzelnic jest právě nejvlastnějším uměním milých paní.

Každého jitra nalezl manžel připravenou posilující snídani a podobně večer, když se z práce vracel, byl stůl řádně opatřen, ačkoli jeho žena po celý den seděla pilně pracujíc u stavu tkalcovského. A tkala hedvábí způsobem, jakého v celém okolí nikdo neznal. Při tkaní teklo hedvábí jako zlatotřpytný jemný proud a podivuhodné figury pluly na těchto vlnách, vykouzlené v nejohnivějších barvách; tu postavy fialové, nachové, tu opět zelené jako smaragd, duchoví jezdci, koně, fantastická vozidla tažená draky a tu hadovitě měnící se oblaka. V každém vousu draka třpytí se perla, v každé přilbě jezdce stkví se drahokam, dle hodnosti. Denně byl značný kus stůčky hedvábné dohotoven, a záhy rozhlásila se sláva o dovednosti její daleko široko. Sbíhali se ze všech končin, aby podivuhodnou práci mohli pozorovati; přišli obchodníci s hedvábím z velikých měst neb vysílali posly k Čí, aby jim buď stůčky prodala, neb do tajemství předení svého je zasvětila.

Čí přenechala jim sice výrobek za mnohý stříbrný groš, který jí nabízeli, prosbě však za naučení jejího umění jen se smála, říkouc: »Jisto jest, že nemohu nikoho umění svému učiti, neboť nikdo z vás nemá prsty, jako jsou moje.« A skutečně, nikdo nemohl při tkaní prstů jejích sledovati, bylo to jako by někdo mihotání křídel rychle letící včely nápodobiti chtěl.

Čas míjel a Tong nepohřešoval ničeho, tak dostála krásná paní svému slibu, že vše zařídí. Stříbro přinášené obchodníky s hedvábím se hromadilo a kupy jeho byly seřaděny ve zdobně vyřezávané skříni pro úspory zvlášť pořízené.

*) Čínský den dušiček, všeobecné uctívání mrtvých počátkem dubna.

Jednoho dne, když Tong poobědval a právě se chystal odejíti opět po práci, poprosila ho náhle Či, aby zůstal, a otevřevši skříň vyňala odtud listinu úřední, psanou ve slohu li-šu. Tong sotva listinu spatřil, vyskočil, zajásal a tancoval radostí; byl to list o jeho vysvobození z otroctví. Či vykoupila svého muže a vrátila mu za cenu svých podivuhodných výrobků hedvábných svobodu.

»Nebudeš už pro jiné pány pracovati,« pravila k němu, »jen pro sebe. Zakoupila jsem i tento domek se vším, co k němu náleží, na jihu čajové sady a hroby s morušemi na blízku. Vše to je tvoje.«

Tong unešen hlubokým citem vděčnosti, chtěl před ní pokleknouti, ona však tomu nepřipustila.

Byl svoboden, a zdar i požehnání následovalo jeho osvobození; cokoli svěřil posvátné zemi, vráceno mu stonásobně úrodou. I sluhové jeho milovali jej a žehnali krásné Či, která se všemi tak klidně a mile zacházela. — Avšak stav tkalcovský na čas se zastavil, neboť Či porodila syna; byl tak krásný, že Tong, když jej pozoroval, nadšením zaplakal. Paní věnovala nyní všechnu péči svou výhradně malému.

Dítě okazovalo záhy podivuhodné vlastnosti jako matka. Ve třetím měsíci již mluvilo, v sedmém znalo z paměti průpovědi moudrých mužů, v jedenáctém ovládalo již štětec ku psaní i k napodobení učení Lao-tsea. Kněží přicházeli z chrámů, aby dítě spatřili a s ním se bavili, žasnouce nad jeho půvabem a moudrostí. Žehnali i Tongovi, řkouce: »Jistě, že syn Tvůj jest dar nebes a znamení, že nesmrtelní Tě milují. Nechť oči tvé sto jar přetrvají.«

Bylo v době jedenáctého měsíce, letní vůně minula, květy povadly, větry byly studené a mrazivé, za to vesele plápolal s večerem oheň u krbu Tongova. Dlouho seděli oba rodiče u zahřívajícího pramene v nadějném rozhovoru o budoucnosti synově. Ona mluvila jen málo, naslouchala přívětivě slovům Tongovým a utkvěla svým okouzlujícím zrakem, usmívajíc se, na šťastném muži. Tongovi nejevila se žena jeho nikdy krásnější a, pohroužen v pohledu na vznešený její vzhled, sotva pozoroval, že noc se chýlí ke konci a větry venku burácejí v bezlistých stromech.

Pojednou zvedla se Či a beze slov uchopivši jeho ruky, vedla jej ke kolébce, na níž chlapec usmívavě a blaženě dřímal. Tu zmocnila se Tonga táž zvláštní úcta jako tehdy, když na svém bolestném lůžku ponejprv Či do očí pohlédl. Nevýslovný pocit zbožňování, mírněn láskou a neomezenou důvěrou přinutil jej, že klesl na kolena jako před božstvím. A sotva že oči své zvedl, uzavřel je ihned v posvátné plachosti, neboť stávala se majestátnější a větší nežli kterákoli žena pozemská, a jemná záře vycházela v paprscích z jemných údů božského zjevu. Konečně sladký hlas její zazněl celou něžností dnů minulých:

»Nuže, milý druhu, nadešel okamžik, kde jest mně odříci se tebe, neboť nenarodila jsem se ze smrtelníků a neviditelným dovoleno jest jen na krátko státi se lidmi. Avšak zanechávám ti zástavu — krásného syna, jenž ti zůstane vždy věrným a oddaným jako i ty zachoval jsi se k otci svému. Věz, miláčku můj, že Pán Všehomíra mě k tobě vyslal za odměnu tvé dětské lásky a že nyní jest mně vrátiti se do vznešených nebeských oblastí; jsemť bohyně Či-Niu.

A hovořic takto, ztrácela pozvolna svou záři a všecek její zjev vybledl. Když oči opět otevřel, seznal Tong, že Či navždy mu zmizela — tajemně jako nebeský zefír a neodvolatelně jako světlo plamene, když bylo zhasnuto. Všechny dvéře zůstaly uzavřeny, všechna okna neotevřena. Děťátko spalo líbezně ve svém nevinném snění. Venku rozptýlila se zatím temnota noční, den vzcházel, nebe se rozjasnilo. Na východu otevřely se v majestátním lesku vysoké zlaté brány pro blížícího se boha slunce a ranní mlhy rozptýlily se před nádherou zjevu v bohaté změně barev, podobné oduševněné kráse snivých tkaniv hedvábných, jež tkala na stavu něžnýma ručkama zmizelá Či-Niu.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ANKETA O SLOVANSKÉ VÝSTAVĚ V PRAZE. Velectěný pane redaktore! Došlo k rozhodnutí, na které jsme čekali. Slovanský sjezd sofijský uložil nám Čechům, abychom roku 1913 v Praze provedli slovanskou výstavu. Ne sice na základě tak rozlehlém, na jakém se zamýšlela výstava v Petrohradě či v Moskvě, nýbrž s programem takovým, jaký možno uskutečniti v Praze, národem českým, postrádajícím těch bohatých, nutno-li, neobmezených prostředků, jakými k podobným účelům vládne Rusko.

Ale program výstavy pražské má býti tak svérázný a tak zajímavý, že výstava pražská bude moci obrátiti k sobě pozornost veškerého světa vzdělaného, zvláště slovanského. Podle úrad sofijských má totiž výstava pražská podati obraz veškerého umění slovanských národů — umění výtvarného, hudebního, slovesného — a býti vedle toho povahy národopisné tím, že bude výstavou domáckého lidového průmyslu všech národů slovanských, tedy výroby všech předmětů domácnosti, k niž arci patří i lidové stavby samé.

Divadelní představení činoher i oper slovanských, prováděných uměleckými ensembly toho kterého národa slovanského, hudební festival slovanský, sjezdy spisovatelů, výtvarných umělců, hudebníkův, architektů slovanských budou neobyčejným, dosud nebývalým oživením výstavy, které národ český

půjde vstříc zajisté s nemenším interessem nežli ku svým výstavám dosavadním, zvláště k výstavě Jubilejní z r. 1891 a Národopisné z r. 1895.

Pražská výstava r. 1913 bude tím všim nejúčinnější přípravou k pozdější všeobecné, veliké výstavě slovanské na Rusi. Aby se jí stala přímo vzorem, jsou svrchovaně žádoucí projevy a výměny myšlenek o jejím programu a její organisaci se strany duchových repraesentantu všech slovanských národů.

Zdá se proto celé řadě našinců vhod, abyste, velectěný pane redaktore, uspořádali v »Máji« o Slovanské výstavě v Praze anketu. Obracím se k Vám a k Vašemu listu, poněvadž před dobou nedávnou provedli jste v »Máji« s mimořádným zdarem anketu o myšlence slovanské. Nepochybuji tedy, že i z navržené nové ankety může vzejíti mnohý a svrchovaně důležitý zisk pro výstavu pražskou, a to i pokud se týče plodných myšlenek a návrhův, i pokud se týče včasného a obecného vzbuzení interessu pro ni jak v národě našem, tak i ve všech ostatních národech slovanských.

Váš oddaný

Fr. Ad. Šubert.

V Praze, dne 2. srpna 1910.

Jsme p. Fr. Ad. Šubertovi povděčni za iniciativní návrh. Již před sofijským sjezdem v přátelských schůzích pořadatelů prvé slovanské ankety (Máj r. IV.) vyslovena myšlenka nové ankety, která by se zabývala výhradně slovanskou výstavou, jakožto nejbližším na ten čas úkolem společné práce slovanské. Nyní, kdy sofijský sjezd rozhodl o rázu i místu výstavy, kdy pověřil Čechy a Prahu čestným úkolem výstavu uskutečniti, kdy tedy výstava nabývati počíná určitějších tvarů, je zajisté povinností naší, připraviti se co nejdůkladněji a seznati mínění vynikajících lidí slovanského světa. Není o tom pochyby, že anketa vzbudí nejživější zájem, a že výsledky její budou o to cennější, oč myšlenka výstavy přiblížila se k své realisaci. Anketa Máje o Slovanské výstavě v Praze zahájena bude v příštím ročníku našeho listu. Red.

FLORA JUNGMANNOVÁ, dvorní taneční mistryně v Mnichově, která nedávno slavila 25leté jubileum své vynikající činnosti na tamním královském divadle, není vnučkou slavného patriarchy Josefa Jungmanna, jak přinesl Prager Tagblatt a po něm některé listy české. Je vnučkou Jana Jungmanna, který měl v Praze soukromý vychovací ústav středoškolský. Dáma z rodu toho žila též v Saint Louisu, Missouri, kde s ní pisatel těchto řádek před léty mluvil. Vrátila se pak zpět do Evropy a zemřela v Praze před několika málo léty. Jazyk český byl v rodině této americké Jungmannové docela již cizí, kdežto taneční diva mnichovské dvorní scény nezapomněla dosud svého mateřského jazyka, k původu svému vždy se zná a sympatie své nám projevuje. Mám od Flory Jungmannové sám roztomilý dopis, ve kterém se takto vyslovuje. Též přátelství, jež poutalo ji k paní Malybrok-Stielerové v blízkém Tegernsee, známé ctitelce a překladatelce poesie Vrchlického, Zeyera a jiných, o tom svědčí. Touto upozorněna psala mně Flora Jungmannová o svolení, aby moji fantastickou arabesku »Opium« (v »Arabeskách a kresbách«), upraviti mohla na ballet, který také vícekráte v Mnichově byl pak dáván. Autorka balletu poslala mně též text, z kterého jsem však s úžasem seznal, že hrdinu lékárnického snu mé povídky tančil uherský student Ferenz. ites.

VINOHRADSKÉ DIVADLO. Mezitím co pražská naše scéna byla uzavřena a její členstvo rozletělo se do všech koutů světa, neochabovalo Měst. divadlo Král. Vinohradů nikterak ve své obdivuhodné činnosti. Nehledě k nově nastudovaným operettám, nelenila ani činohra; po »Lokálce« a »Slavnosti smíření« předložila neúnavná správa divadla novou pokroutku těm, kteří vázáni jsou na zdi městské. Je sice trochu ostrá tato pokroutka pp. Nanceve a Armonta, leč v letních psích dnech sneseme takového »Theodora a spol.«. Není to ostatně společnost zcela neznámá: starý Tricoche a Cacolet — ovšem že v novém, moderním rouše, s novými, moderními triky. Obsah? Řada ztřeštěných situací a nápadů, jak je dovedou jen francouzští různí kompagnonové svésti dohromady. A nechybí-li při tom dobrá souhra a nutná hbitost jednotlivých scén, — a té při svědomitosti »Vinohradských« věru nechybí — dosaženo aspoň jednoho: pobavili jste se v nudě mrtvých večerů letní Prahy. — Všichni účinkující chopili se, jak bylo patrno, s chutí úloh jim svěřených; uvedeme-li, že »Theodor a spol.« měl své představitele v pp. Zakopalovi a Hlavatém, je patrno, že fraška měla již předem vyhráno. Z dam byla sl. Šiblová jako záletná Adrienna roztomilá jako vždy; k ní družily se sl. Štěpničková v úloze koketní Julietty, napomáhající kouzlem své ženskosti k postupu drahého mužíčka, a sl. Machová, křehká Loulou, děvčátko »pro všechno«. Netřeba podotýkati, že p. Charvát nezůstal nic dlužen krátkozrakému manželi-paroháči Cheverolovi. Pan Faltys měl dobré momenty. — Pan Boleška kmitl se sice jenom v několika výstupech prvních scén, ale i tu podal kabinetní ukázku svého charakterisačního umění. Režie p. Hlavatého vsunula hru do rámce tří pěkných interieurů, z nichž zamlouval se hlavně druhý, v němž akce za scénou obráží se ve velkém zrcadle, a stává se tak patrnou diváku v hledišti.

FRANÇOIS COPPÉE: MLÁDÍ. Z francziny přeložila Eliška Řeháková. — Nehlučně, bez reklam, opomíjena tiskem, ale provázena přízní svého čtenářstva, klade překladová knihovna Má-

je »Z cizích literatur« svazek ke svazku svých vkusně vybíraných i pečlivě redigovaných překladů. Někdy sami v listu svém, jehož doplněk tvoří, odvedeni příhrnem časové látky, věnujíce sloupce své obecnějším zájmům a sledujíce vycházející literaturu všech nákladů, zapomínáme své tiché spolupracovnice, která dala nám již díla tak moderní a závažná, jako jsou Wildův »Obraz Doriana Graye«, D'Annunziův »Oheň«, Anatola France »Thais«, Andrejevova »Povídka o sedmi oběšených«. Tak se i stalo, že teprve nyní, když ve svazku 19. dávno již ukončen malířské problémy řešící, s naturalistickou vervou psaný román Vicenta Blasca Ibáñeza »Nahota«, a kdy v 20. svazku právě k dokončení svému dospívá jeden z nejlepších románů velikého současného romanopisce anglického Thom. Hardyho, »Far from the Madding Crowd«, rozpomínáme se, že na konci minulého ročníku vyšlo také asi nějaké číslo 18. A přece by bylo nevděkem ho zapomenouti. Vždyť obsahuje věc tak roztomilou, »Toute une Jeunesse«, opravdu knihu mládí. Čerstvou a svěží, porosenou vzpomínkami umělce, bijícího se o své proniknutí. Třeba že autor, přede dvěma lety zemřelý protagonista básnického realismu ve Francii, popíral, že by román jeho byl autobiografií, a dovolával se parallely s Dickensovým »Davidem Copperfieldem«. Nemusili bychom ani čísti nepřímé doznání jeho ve věnování L. Dépretovi, — škoda, že překladatelka nevložila je do svého plynného překladu, — abychom vytušili, že jen prožité, procítěné, viděné mohlo knize dodati té vřelosti, té srdečnosti. »Pouze, přiznávám,« praví Coppée, »Amédée Violette, osoba imaginární v ději imaginárním vyciťuje život, jak jsem jej vyciťoval, když jsem byl dítětem a když jsem byl mladíkem. V tom, jak ji tu máte, kniha jest upřímná.« Ale kdo by v Jocqueletovi nepoznal Coquelina? Při úspěchu jeho recitace Violettovy básně »Zákop před Sevastopolem« nevzpomněl na úspěchy Coppéeovy »Stávky kovářů«? A jak rozkošně je vše vypracováno, jak zachycena umělecká bohéma, jak delikátně podána láska Amédéova k Marii a Louisina k Amédéovi, poklések Mauricův s prvnější a jeho hrdinské odčinění, jaký soucit vane z těch líčení hrubých lopot a drobných radostí chudých rodin pařížských, kde se pracuje do úpadu, strádá, ale nezapomíná nikdy na čest. V tom je celý, ryzí Coppée. —m—

DROBTY Z PRÁZDNINOVÝCH CEST: ZLATÁ KORUNA. Z kláštera Zlatokorunského vymizely hlučivé dílny a čadivé výhně; zbyly po nich jen hromady rumu a očazené, rozpraskané stěny. Pohled nad pomyšlení žalostný. A přece je tu pokrok. V křížové chodbě pracuje několik dělníků — opravují polozřícený klášter. Práce postupuje velmi zvolna, tak zvolna, že nejsou její stopy skoro ani patrny. Jen v kapitulní síni mluví o ní odkrytá patka středního sloupu a kolem rozložené úlomky architektonických součástek památné budovy — malé lapidarium. To je také jediný veselejší koutek celého konventu, slibující dokonce i lepší budoucnost. Opravy třeba vykonati rukou velmi šetrnou, důkladně a opatrně, aby nebyly zničeny poslední zbytky architektonické nádhery gotické budovy s barokovou dekorací stropu v křížové chodbě. Ten strop sám stojí za podívanou. Také chrám, nyní farní, zasloužil by trochu pozornosti. Snoubí slohy gotický, renaissanční, barokový i empirový. S velkolepým jeho založením křiklavě kontrastuje dnešní jeho chudoba, zanedbaný vnitřek, prosté lavice, otlučený portál. Snad časem dojde na všechno, a volný postup práce jest jakousi zárukou, že v restaurační horlivosti nic nebude zkaženo. Přes to však přáli bychom si rychlejšího tempa oprav; obáváme se, aby práce na konec zcela neuvázla. Neblahý osud kláštera mohl by se opakovat, a pak by jej už nikdo nezachránil. Š.

NEVKUS. Kandelábry před Rudolfinem opatřovány jsou novým nátěrem. Práce svěřena asi nějakému umělci zvláště vybraného vkusu, neboť ji vykonává zcela ve stylu známých sádrových figurek, jak je vídáme ve výkladních skříních materialistů. Také kandelábry Rudolfinské budou nyní výbornou reklamou pro tekutý bronz různých barev — na skladě ve všech obchodech, láhev za korunu!

MUTHEROVY DĚJINY MALÍŘSTVÍ s 2800 reprodukcemi nejslavnějších obrazů světových. Přeložil Fr. A. Šubert. Mutherovi, před nedávnými léty velmi slavenému uměleckému kritikovi německému, ledaco nyní se vytýká. Jeho práce prý jsou povrchní, spíše duchaplné causerie, než díla přísně vědecky založená. Novější literaturou jsou překonány. A přes to i znalci bude radostno čísti na stránkách jeho dějin. Nepsal je učenec, úzkostlivě odvažující fakta i slova, ale člověk s citlivým nitrem, poddávající se s netajenou rozkoší kouzlu jednotlivých uměleckých děl, mistrů i epoch. Jeho knihy sotva budou mezníky na poli umělecké historie, ale půvab jeho slova rozehřeje mnohou duši a přivede ji ve styk s kulturou výtvarného umění. V naprostém skoro nedostatku vlastní literatury, výtvarným uměním světovým se obírající, překlad knihy Mutherovy prokáže nám služby velmi platné. Širší vrstvy naší intelligence ve věcech uměleckých jsou doposud zcela bez orientace a také bez zájmu. V Mutherovi najdou i vodítko v labyrinthu jmén, škol a směrů, i klíč k vzácnému umění upřímného obdivu pro díla výtvarného umění, obdivu, který nelíčen a z duše tryskaje, jest pramenem i důsledkem pochopení. Pro nás jest překlad Mutherovy knihy ziskem. Illustrace jsou bohužel příliš drobné a nemohou čtenáři mnoho říci. Š.

ROČNÍK VII MÁJ ČÍSLO 45.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

J. B. POLOM:

KOVÁČ PÁL.

Kázal pán, by Pálko zrobil okovy.
Skul. A pevně. Nevěděl, že — otcovi.

Byly poslední, oh! Pál, jež urobil.
Po té už jen kule pro zbojníky lil . . .

Řetěz od Pálka, ach, s otce nespadl;
teprv s trupem ztuhlým kov ten vychladl.

Hned pán vsadil Pála do týchž — vlastních pout:
neznalť cigán žádný proň dost pevně kout.

•

Kázal pán, ať Pál mu skobu uková.
Joj, ta síla: unesla cent olova!

Poslední věc byla, Pál co urobil:
než se do pout vrátil, pána kyjem zbil!

Skoba? Snese jej, když syna unesla! — — —
Cigán Pál přec kul jen ke cti řemesla!

VÝMOL.

Kopanicemi jde cesta široká.
V dešti, slunce žáru stejně hluboká
tůň to jest, hned bahna, hned zas prachu plná,
jak by zjevovala stokrát do roka
synu kraje toho ústa zlomyslná,
z čeho zplodila Máť Zem jej, otroka.

»Neskula, hleď, z ocele tě kalené,
nevykřesala tě jiskrou z křemene —
sem, hle, sem jen sáhla, zde nabrala chvatem
drobet prsti, hlíny, ano, prach i s blatem,

vědouc, že jen ze hmoty tak poddajné
slepit dá se tvor, jejž přesnadno lze hnísti,
jehož žití za sousto je prodajné,
jazyk znající jen jediný hles: jísti —,
jehož páteř uvykla být pod knutou
věčně k hrudě zemské v oblouk sehnutou,
jehož hlava vztyčiti se nepokusí,
tupě žalostíc: Už musí tak být, musí. —
Ej, když musí, bude, hlavo zpozdilá:
v prachu, kde jsi celý věk se brodila,
zahyň! V lůně zhyň, kde jsi se zrodila!«

Děj se vůle Páně! — —
Marně, hlase cizí,
převrátit se snažíš dávný žití chod:
člověk slyší tě, leč ozvěna tvá mizí,
jak mu za patou se octne rmutu brod.
A tak, byť i denně s proklínáním chodil
třeba celý chotár ve zmolách těch zlých,
přec se nenajde, kdo sem by kámen hodil —
kámen v lůno Matky — totě přec je hřích!

Chuze zlá — co naplat! Tak v tom děd už chodil,
jeho děd i praděd, jejich dědové ...
půjdou v jejich šlépějích i vnukové.

Cesta-li se zhorší, čižmář do holení
přidá záhybů, ať výš lnou ke koleni —
však i noha dívčí snese takové!

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Nevídáno! Lidé! Co je ti po lidech? Jsou to naše koně a stydět se za ně nemusíme. Jen se svítí. Ale ať, pojedu sám, aby se neřeklo. Hý, naruční, nic po mně nešilhej a nehov si. Však jsem tě neutýral a můžeš rychleji popojet.«

Koně šli ostrým krokem, až pluh za nimi řinčel a poskakoval. Mitura neklidně cupal, bičem pošvihával a roztržitě děkoval za pozdravení. Sotva na dvůr vjel, hodil Františce opratě a klusal do světnice. Syn stál uprostřed a s úsměvem se blížil k otci.

»Vyhráli jsme?«, volal otec.

»Vyhráli.«

»Bohu díky!«, pronesl vděčně, a začal se třást jako v horečce.

»Ještě není vše hotovo, oznámili rekurs,« dodával syn.

»Rekurs nerekurs, jen když jsme vyhráli. Synáčku udělal's mi velkou radost. Pán Bůh ti to splať.« A slze mu do očí vytryskly. Advokát dojat, políbil otce a přitiskl ho k sobě. Tatík si zaplakal, ale jakoby mu pláčem se ulevilo, zasmál se.

»Počkej, musím k Prchalovům. Beztoho se asi trápí a čeká, co a jak. Ať má veselou noc, ať se taky raduje.« A ohlížel se po čepici.

»Půjdu s tebou,« hlásil se syn. »Musím buď ještě teď nebo časně ráno odejet a rád bych ji navštívil.«

»Jen pojď, bude tě ráda vidět, drží na tebe a má teď jenom soužení,« žvatlal otec, oblékaje lepší kabát. »Děti, opatřte koně a něco k jídlu pro Pepíčka přichystejte. A my pojďme, než se smrákne.«

Vyšli ven. Advokát šel vážně, ale otec stále mu utíkal a netrpělivě se naň ohlížel. Když šli kolem starostova statku, najednou se starý odtrhl, k oknu přistoupil a zatloukl na rám.

»Hej starosto, jářku,« volal rozjařeně.

»Co je, co se děje?«, ptal se starosta a objevil se u okna.

»Víš co nového? Vyhráli jsme, už je to tady, syn přivezl rozsudek.«

»Jistě? Pojďte dál, povězte mi víc,« volal starosta, a chtěl pro ně běžet.

»Teď nemůžeme, jdeme k Prchalovům. Až potom. Jen to pověz, ať lidé vědí, kdo obci pomohl.« A už klusal za synem.

Helenu napadli na dvoře. V hladkých černých šatech šla jim vstříc. Byla bledá a jakoby byla zhubeněla. Pleť její stala se čistší, oči hlubší a skrytá bolest byla vtisknuta v její jímavé tváři.

»Nesete novinu?«, ptala se, rozpačitě dívajíc se na advokáta.

»A jakou dobrou, na celé čáře jsme vyhráli,« sděloval starý Mitura, a oběma rukama šermoval.

»Tedy přece! Máme vám mnoho děkovat, pane doktore.«

»Mně ne, každý jiný advokát byl by stejně příznivě záležitost provedl. Vy jste byla oním hybným bodem, kolem něhož se vše točilo a který při zachránil. Nebýti vás, dávno by byli zbraně do žita zahodili.«

»Není tomu tak, váš pan otec konal občanskou povinnost, a já jsem pouze v jeho společnosti vytrvala. Pojďte, pánové, dále, matinka bude míti radost. Těšila se už dávno, že pan doktor přijde ji navštívit. Stále si vzpomíná, jak srdečně jste s ní hovořil. Smrt sestřina velice ji sklíčila, pana doktora jsem volat musila a lekala se, že i ji ztratím. Chvála Bohu, už se zotavuje. Ale pláče celé dny. Ráda bych plakala s ní, musím se však přemáhat, abych ji ještě více nerozčilovala.«

»Není divu, každá matka naříká, když dítě ztratí,« soudil starý Mitura moudře. »V takovém stáří se už nezapomíná.«

»Ano, to je nejsmutnější, že půjde k svému hrobu s truchlivými myšlenkami. Vejděte, prosím, matinka je v druhém pokoji.« Předešla je a sdělovala matce, že vede hosty. Stará paní oživla a vidouc advokáta, šourala se mu v ústrety.

»To jste hodný, že si na starou bábu vzpomenete,« povídala naříkavě. »Jsem jako věchet, nic po mně není a nebude. Proč mi Pán Bůh to dítě bral, proč mi takový zármutek dělal!« A už se rozplakala.

Advokát ji vzal jemně za ruku a dovedl k lenošce, ve které sedávala.

»Nesmíte tolik plakati, máte za slečnu Ludvičku náhradu. Slečna Helena má bolest, když jakobyste o ni nestála, jenom na zemřelou vzpomínáte.«

»Ona si něco takového myslí?«, podivila se stará paní a zapomněvši na pláč, podívala se nedůvěřivě na Mituru. »To by mi křivdila. Dobře přece ví, že ji mám jako svoje spasení, že bych bez ní nemohla žít. Ne, ne, Helena je světlo mých očí, ale pomozte si, musím plakat, kdykoliv si na nebožku vzpomenu. Ona tolik vytrpěla a tak málo na světě užila!«

Za to má nyní klid. Jste věřící a doufáte, že se s ní jednou shledáte. Netěší vás to?«

»To těší, to si často myslím, jak mě chytí, až se tam nahoře ukážu.«

Helena si vzpomněla, jak Ludva blouznic, vypravovala, že bude číhat, až Mitura tam kdesi nahoře se objeví a ona majíc naň právo, poletí mu do náruče. Lítost jí zatřásla, hořečkou rozpálenou tvář Ludvinu si připomněla a stisknuvši pevně rty, zdržovala pláč.

»Nesmíte, paní sousedko, chvátat, každému z nás přijde chvíle,« rozumoval starý Mitura. »Dokud je duše v těle, má se člověk držet života!«

»Tak, tak, to je pravda. Jen kdyby u nás bylo veseleji. Helena je stále po hospodářství a já tu sedím samotinká jako prst. A co z ní bude, neumoudří-li se? Zmíním-li se jí o vdavkách, jako když ji píchnu. Hned mě okřikuje.«

»Maminko, nedávno jsme sestru pochovali a zas už?«, ozvala se Helena a všecka zmatena poodstoupila.

»Co platno se bránit, když to musí být. Proto se hned vdávat nemusíš, alespoň přemýšlet, ohlížet se po někom. Sestaráš, a komu dáš, co tatínek nahospodařil?«

»Chceš, abych brzy umřela, že se už staráš, komu co dám?«

»Poslouchejte ji, jak mluví. Je to rozum? Neradím dobře?«

»Inu, skoro bych paní sousedku pochválil.« ošíval se starý Mitura, a po Heleně šibalsky pokukoval.

»Bude však lépe, popřát slečně času, aby se uklidnila. Je sama dost rozvážlivá a udělá, co za nutné uzná,« ujímal se Heleny advokát, chápaje, jak je asi Heleně trapno, že v jeho přítomnosti se o jejím provdání hovoří.

»Děkuji vám, pane doktore, od vás snad matinka napomenutí jinak přijme než ode mne. Víš matinko, že jsme proti velkostatku vyhráli?«

»Ale jdi! Opravdu?«

»Proto pan doktor přijel, aby nám veselou novinu oznámil.«

»To je hezké, to jste hodný, že se odstrkovaných ujímáte. Může z vás mít pantáta radost.«

»Taky mám, dobře se mi syn vyvedl,« velebil Mitura a všecek zářil.

»Musíte mi zase vy pomoci,« zasmál se advokát a obrátil se k Heleně. »Vidíte, že každý z nás svůj díl dostane.«

»Však vás nehaníme, abyste se na nás hněvali,« rozjařoval se otec Miturův. »A dost už. Vykonali jsme, co jsme chtěli a zase půjdeme.«

(Pokračování.)

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Pokračování.)

V malém pokojíku s velikým oknem, vyhlížejícím do lesů sedávaly vždy, když Sylvana služba nepoutala, aby tkali hebkou přízi blažených svých nadějí. A jistě sama Láska přisedala k nim v šťastných těch okamžicích, aby je chránila před zlobou okolí i nástrahami života. A přece kolem zámku hraběte Rovenského již tenkráte osud nevlídný, který nezapomíná minulosti, kladl lstivá svá osidla na mladé štěstí, které zaslepeno září svých zázraků, jedenkráte musilo upadnouti do jeho tenat. Ale tam ti mladí neměli ani tušení o úkladech osudu zcela nepamětlivi třináctého zákona lásky který praví: »Z milenců musí mít alespoň jeden oči vždy jasné, když druhý je láskou slep.«

Což bylo zaníceným srdcím po všech bouřích života, co po blížící se bouři nových zápasů? Pro samé slunce mraků neviděli.

Štěstí jejich bylo nezměrné. Těžké rány Sylvanovy hojily se chvatně a život nový a kouzel plný lákal ho ke svým branám. Ale Viktor jen po boku Jacinthy toužil jíti po jeho udupaných cestách. Bez ní nebylo krásy života, nebylo vítězství.

Hledíval často a dlouze do jejích očí a říkal:

— Vidím v tvých očích celé nebe radostné a čisté naší lásky. Ba zdá se mi, že zřím, jak ti narostla křídla andělská — křídla strážného anděla celého mého života.

Políbila ho na čelo a odpověděla:

Není jistě větší blaženosti v nebecích, nežli té, která žije v našich srdcích.

Takový čistý a oblačný to byl cit, který je pevně poutal a jenž vrátil jejich životu radost a úsměv.

A jakoby si přáli, aby i jejich okolí žilo tím jasem a září, také v projevech obrozeného jejich života, zablesklo se zase mnohé, co působilo radostný obdiv u zámeckého služebnictva.

Jindy mlčenlivá a málomluvná Jacintha naplňovala nyní celý zámek stříbrným svým smíchem. Nikdo dříve neslyšel ji zpívat. Ale nyní vrátila se ke své harfě, na kterou kdysi se naučila hrát a často celé hodiny prozpívala při zlatostrunném jejím doprovodu. Tiché a důvěrné tóny vzácného nástroje perlily se zámkem a naplňovaly jeho zamlklé komnaty svěžestí a životem.

Často pak, když bylo okno Jacinthina pokoje otevřeno a ona hrála a zpívala, všichni, kdož šli náhodou kolem, zastavili se, aby se potěšili lahodnými zvuky a tklivou písní. A když Sylvan vracel se s hrabětem Rovenským z denní pochůzky, táž píseň vítala ho prvním něžným pozdravením. A jindy opět děti na zámek pozvala si rozkošná schovanka hraběcí, aby je provedla velikým parkem, rytířské síně a obrazárny ukázala jim a bohatě podělila všechny.

— Jsem šťastna! Jak jsem šťastna! — doznávala Jacintha hraběti Rovenskému, jenž zřejmě byl potěšen změnou, která se s ní stala a od níž sliboval si také příznivých výsledků pro své záměry.

— Budeš ještě šťastnější! — odpověděl jí.

— Nelze žíti blaženěji! — odporovala rozmarně.

— Přesvědčím tě, — odpovídal hrabě Rovenský rozhodně. — Štěstí je teprve tenkrát úplné, můžeme-li ho rozděliti s někým, kdo je stejně mlád jako my.

Byla by skoro prozradila výkřikem, že dávno již štěstí své dala duši milované, kdyby její pěstoun nebyl ihned v řeči pokračoval.

— Nelze nechati tě stále tak samotnu. Jsi příliš rozkošná, než abych sobecky nechával ve svém chladném zámku vadnouti květ ceny tak vzácné. Stáří mne tíží a já nerad bych odešel odtud, aniž by nebylo o tvoji ochranu postaráno.

A jakoby se obával jejího odporu, dodal jaksi chladně a odměřeně:

— Do měsíce vše se uskuteční. Při podzimních honech bude pak dosti příležitosti, abys poznala toho, který je ti roven rodem i duchem. Patří k nejslavnějším kavalírům této země.

Hrabě Rovenský usmál se samolibě, pronášeje poslední větu. Pak odešel.

Onoho večera těžce rozrušená Jacintha nemohla se dočkati Sylvana. Zdržen do pozdních hodin lesní prací, vrátil se na zámek, kde dávno stálý měl byt, až skoro v prvých hodinách noci.

Ale Jacintha musila s ním mluvit a svěřila proto starému sluhovi, aby uvedl Viktora do její komnaty.

Tehdy dlouho do noci hovořili spolu, radíce se, ale východiska nenalézajíce ze spletité této záležitosti, na niž nikdy nepomyslili, příliš spoléhajíce na pevnost citů svých.

Smluvili se konečně vytrvati při sobě ve všech případech a nasaditi raději život, nežli ztratiti jeden druhého.

Opakovali si, že láska musí být obětavá, a že nesmí se báti rány pro bytost milovanou.

Obnovili všechny své sliby a zasnoubili se jeden druhému horoucím polibkem, jímž jedna duše v druhou přeplynula a jímž týž vroucí cit nezměrné lásky, táž krása veliké oddanosti oba prostoupily. Polibkem, jímž dvě různé dosud bytosti staly se jedinou, neoddělitelnou.

* * *

A již opět leto zemdlené plodným vášněním ulehalo k podzimnímu odpočinku. Rozdalo jistě vše, co mělo ve svém štědrém klíně a nyní zbaveno darů, odcházelo ze slunných krajů svého žhavého vladařství.

Cévy země nateklé dosud k prasknutí, vybavily se ze svého vysilujícího napětí. Poslední svoji sílu vášnivou dozrávajícím hroznům poslaly, poslední krůpěje krve korálovým tretám jeřabin odevzdaly — —

Jejich poslání bylo naplněno.

Chladnoucí žár zněžňoval vše, co dříve hořelo plameny nejvášnivějšími. Usměvavý dosud osud svraštil černá obočí a přísně zahleděl se na krajinu, která těžce a zvolna umírala. A kam padl chladný jeho pohled, výkřik letního štěstí vyzněl hluše a bez ozvěny.

Ale ti, kteří ho měli plné srdce, nezalekli se ani tohoto nevlídného pohledu.

Rozechvění posledními příběhy, Viktor a Jacintha jen těžce zachovali svůj klid. Po onom důvěrném zasnoubení srdcí, které vyhrotilo poslední jejich důvěru, záhy dostavila se malomocnost a nedůvěra v budoucnost.

Znali oba příliš dobře nezlomnou pevnost úmyslů hraběte Rovenského. Nebyl by dal jistě nikdy svolení k spojení tak nerovnému.

Bez odvahy sedávali nyní ve veliké knihovně zámecké, kamž utekli se z malé komnaty s vyhlídkou na lesy, v níž bylo příliš mnoho vzpomínek slastných a drahých, které však nyní bezděčně staly se mučivými jejich nástroji.

U starodávného krbu sedávali, jehož plamen často daleko do komnaty vyšlehoval, když venku řádila vichřice, vstříc bezpečně vzdálené skříni zlatým plechem pobité, v níž rodové zápisky hrabat Rovenských pečlivě byly uloženy. Vymýšleli si tu podivné příběhy. Strojili nemožné plány k útěku, jehož odvážiti se však skutečně sotva by měli dosti sil.

Když pak Viktor odešel za svojí službou, Jacintha v starých knihách hledala útěchy, snažíc se dověděti podrobnějších zpráv o své matce, které nepoznala.

Ale knihy byly dosud mlčenlivé a cizí. Teprve po dlouhém pátrání podařilo se jí přece najíti tajný a vzácný zápis, adressovaný jejím jménem.

Vykřikla radostným tušením —

Otevřela porouchané staré listiny a shlédnuvši na nich podpis své matky, zlíbala nastokrát žlutý ten list a k bouřícímu srdci jej tiskla v šílené radosti — načež ihned četla.

Zápis byl datován v noci Jacinthina narození — — —

— — — — — — — — — — —

Tato podivná příhoda s nalezeným dopisem stala se právě ve dnech, kdy Viktor Sylvan sám s sebou bojoval těžký boj. Myšlenka, že vlastně on ničí přítomností svou šťastnou budoucnost Jacinthinu pro nejistý svůj cíl, počala ho pronásledovati s takovou neúprosností, že chvílemi byl odhodlán uprchnouti ze zámku a vrátiti tak svobodu té, kterou z celé duše miloval...

Ale již pouhá vzpomínka, že by se měl navždy rozloučiti s bytostí tak líbeznou, zničila dosud vždy jeho úmysly a znova váhal. Znovu se rozmýšlel...

Usmyslil si konečně říci Jacinthě vše, co jí dosud zatajil, vše, co souviselo se záhadným jeho původem, a znova nabídnouti jí svůj život v dobách, vyžadujících obětí nejtrpčích.

S novou odvahou vstoupil onoho večera do zámecké knihovny.

Nalezl Jacinthu sedící u planoucího krbu, zabranou v četbu. Rudá zář plamenů osvětlovala rozlehlou síň, v níž bledé tváře dávných portretů jakoby oživovaly.

Jacintha nepozorovala Viktorova příchodu, přiblížil se tedy opatrně k ní a ruku jemně položil na její útlé ramínko.

Usmála se radostně překvapena. Nachápal její jasné nálady a usedl blíže ní, aby započal svou zpověď.

Ale Jacintha předešla ho:

— Hleď, Viktore! —, řekla svým laskavým hlasem. — Hleď, jak krásný je dnešní večer. Slunce poslední září jakoby se nemohlo rozloučit. Nezdá se ti, že je čas k pohádkám? Buď klidný. Chci ti vyprávět nejpodivnější všech.

Přisedla blíže k ohni a osvětlena jeho růžově zlatým plápolem, pokračovala:

— Taková pak je to pohádka. V hlubokém lese, vzdáleném celému světu, žil se svojí milenkou samotářský druh. Jeho štěstí i v těchto opuštěných místech kvetlo květy nejzářivějšími a pohádka má o neobyčejném tomto lidském blahu v pustinách byla by u konce, kdyby u srubu — (Viktor se zachvěl) nebyla se zastavila jedenkráte urozená paní na bílém koni a nezahlédla onoho šťastného člověka. Zalíbil se jí, a když poprvé odolal její výzvě, sama na zámek si ho přivedla a učinila milencem...

Chvěje se na celém těle povstal Viktor a těsně přiblížil se k Jacinthě, která hlasem stejně rozechvělým končila svoji pohádku, již vyčetla právě poznovu z matčina zápisku. —

A do roka po oné noci urozené té dámě, která byla mojí matkou — — — —

Nedopověděla.

— Sestro! — vykřikl Viktor.

— Bratře! —, odpověděla Jacintha a klesla Sylvanovi do náručí.

Ale jak prudce povstala, list se zápisem matčiným sesmekl se s jejího klína a padl blízko planoucímu krbu.

Nikdo z nich nepozoroval, že z krbu vylítla jiskra a ztrouchnivělý papír, jediné věrohodné svědectví této chvíle, padlo ohni za oběť.

Bylo to také jako jisté znamení pro vpád černé noci osudu, neboť téže chvíle otevřely se dvéře.

Hrabě Rovenský, zprvu nepozorován Viktorem a Jacinthou, vešel do síně archivní.

Jeho zrak zaplanul hněvnou vášní, jeho čelo zlověstně se zachmuřilo.

Hned po té pak rozzuřen tím, co odkryl tak neočekávaně, s ramene pušku sňal a zamířil na odvážlivce.

Rána však nevyšla.

Zoufalý výkřik překvapených prochvěl nitro hraběte Rovenského a učinil ránu jeho nejistou... (Dokončení.)

FEUILLETON.

PROF. DR. J. V. JARNÍK:

MŮJ PŘÍTEL PIERSON.

Přednáška proněsená dne 25. února v Cercle Français de l'université.

Dámy a pánové! V přednáškách, které od nějakého času pořádá Cercle Français de l'Université, běželo téměř vždycky o dobře známá jména spisovatelů francouzských. Jinak dnes; jméno Jiřího Pavla Piersona dosud neproniklo k vašemu sluchu a shledávám zcela přirozeným, že jste poněkud překvapeni. Nicméně doufám, že sami pochopíte důvody, jež mne k tomu přiměly.

Povím nejdříve, že ten, jenž nesl toto jméno, byl můj přítel, ačkoliv příslušel k národnosti cizí. Tato okolnost nebyla na překážku, nýbrž naopak propůjčila stykům našim zcela zvláštní kouzlo. A pak jsem také s to — a to je hlavní můj důvod — uvésti pro vše, co řeknu, authentické doklady, dopisy, které mi poslal v posledních pěti létech svého života, od r. 1875 do r. 1880.

Těmto dopisům bude dokonce tvořiti hlavní oddíl mé causerie: vyberu z nich a přečtu nejzajímavější místa a spokojím se jen s tím, co nutno stručně připojiti, abyste mohli souvislost sledovati.

Proto také dříve, nežli přistoupím k jádru věci, předešlu několik stručných dat životopisných, hlavně pokud se týkají těchto let.

Jiří Pavel Pierson narodil se r. 1851 v Metách. Později usadila se rodina Piersonů, sestávající ze 4 hochů a 3 děvčat, v Paříži, a tam jsem ji seznal na své první cestě do hlavního města Francie, v listopadu r. 1874. Od první chvíle pocítil jsem pro Piersona velikou sympathii, která neustále vzrůstala. Naše přátelství utužilo se nemálo také tím, že Pierson obdržev od ministerstva cestovní stipendium strávil několik měsíců ve Vídni a že, což je nejdůležitější, přijal moji nabídku ubytovati se u mne.

Co se týče jeho plánů do budoucna, bylo jich několik. Nejprve zamýšlel podrobiti se zkoušce státní a přijati místo na lyceu buď v Paříži nebo venku. Později, vzdav se této myšlenky, rozhodl se dosáhnouti hodnosti doktora filosofie na universitě vídeňské v naději, že bude jmenován lektorem francouzského jazyka na některé z universit německých. Skutečně obdržel podobné místo na universitě v holandském Groningu, které měl nastoupiti po dosažení hodnosti doktorské.

Na neštěstí pocítil právě tehdy první záchvaty hrozné své nemoci, která tak zřídka odpouští mladým mužům zasaženým jejím smrtelným dechem: plicních souchotin. Na radu lékařskou musel se zříci svých plánů, což také učinil, vyžádav si, koncem r. 1879, nazpět svoji dissertaci, kterou za tím účelem předložil filosofické fakultě ve Vídni.

Nadešlo poslední období jeho života: radili mu, aby zaměnil na nějaký čas pobyt v Paříži pobytem v podnebí teplejším. Proto se podrobil koncem r. 1879 zvláštní zkoušce, kterou si získal vysvědčení knihovníka a na počátku roku následujícího byl v tomto svém úřadě vyslán do Afriky na universitu alžírskou. Než místo aby tam zůstal bez přetržení aspoň dva roky, vrátil se zase po několika měsících do Paříže na prázdniny a tu učinila nemoc, napadnuvši zběsile svoji oběť, dne 12. října r. 1880 jeho životu konec. Tři léta po jeho smrti vyšlo v Bibliothèque de l'Ecole pratique des Hautes études, fasc. 56, životní jeho dílo: »La métrique naturelle du language« (Přirozená metrika řeči) s předmluvou Gastona Parise.

Nečekejte ode mne, mé dámy a pánové, rozboru tohoto díla. To by nás vedlo příliš daleko a také to nebylo příčinou mého rozhodnutí, abych k vám dnes promluvil. Běželo mi o něco jiného. Vypracování

tohoto díla spadá totiž úplně v ono období jeho života, ve kterém pocítil, že je vážně nemocen, obětován a blízek svému konci. Obdivoval jsem jej vždycky a skláněl se před energií, s jakou je dovedl tento mladý muž dovršiti uprostřed smrtelných úzkostí a strázní všeho druhu. A byl také skvěle odměněn za krajní vypětí své vůle; tato práce, vytrvalá a nepřetržitá, byla jeho největší, ne-li jedinou útěchou uprostřed všech běd, které jej obklopovaly, mučily a ubíjely, jak hned uslyšíte.

Chtěl bych vyvoditi z tohoto jednotlivého případu — a v tom také spočívá vlastní účel mé causerie — tuto všeobecnou pravdu: to co máme nejlepšího v životě vezdejším, jest práce, vytrvalá práce, zasvěcená buď vědě, buď našim rodinám, buď naší národnosti anebo lidstvu vůbec. Nepovažujme práci nikdy za břemeno, ale milujme ji jakožto nejúčinnější prostředek proti zlům, jež není lze odloučiti od existence naší na zemi.

Po tomto krátkém úvodu ponechám slovo tomu, jenž i po své smrti nepřestal nikdy žíti v mém srdci. Budu citovati nejdříve jedno místo z dopisu ze dne 12. srpna 1875, tedy z doby, kdy se těšil úplnému zdraví: »Vedu velmi příjemný život, v němž se střídá práce v knihovně s doušky piva u Drehera, s koupelemi v Seině a nedělními vycházkami po venkově, vycházkami, při nichž dovedeme důvtipně promísiti radosti stolu s radostmi tance... Zkrátka, jsme velikými epikurejci...«

Zmíniv se o tom, že opisuje Chanson de geste ze 13. století v dialektu burgundském, nadepsanou »La prise de Cordres«, posílá mi »malou květinku z naší zahrady, vámi zasetou«.

Cituji tento dopis již proto, že jest jediný, který přináší trochu veselejší barvy.

Tři týdny po té, dne 7. září r. 1875 postěžovav si do námahy, kterou ho stál překlad nevím již kterého německého textu, píše tyto řádky, jakoby již byl pojat předtuchou toho, co se stane: »Nad to si představte, že odjíždím do Met příští čtvrtek a že mám již od čtyř, od pěti dnů horečku loučení; nevěděl jsem, že mám tolik přátel, tolik lidí, kteří jeví o mne zájem a jsem tím dojat, okouzlen, zarmoucen, rozrušen! Čím více se blíží chvíle odjezdu, tím více upadám v tesknotu bez mezí. Nikdy jsem nemyslel, že miluji tolik svoji zemi a když uvažuji, jak šťasten jsem byl v Paříži, zdá se mi, jakobych opouštěl štěstí, jehož nikdy již nenaleznu. To není rozumování, nýbrž cítění. Mám se vám přiznati, že se každou chvíli dávám do pláče jako malé dítě?«

Čtrnácte dní později, dne 22. září, mi oznamuje svůj brzký příchod do Vídně. A dodává: »Dokončení mého překladu mi dělá starosti. Od té doby, co jsem v Metách, překládám deset stránek denně a ještě 70 mi jich zbývá. A tu se stává, že ona úsilovná práce a život bez pohybu, jemuž nejsem zvyklý, mi působí bolení hlavy a horečku tak silnou, že nevím, zda neupadnu do nemoci, což by mi právě v této chvíli přišlo velice nevhod.«

Po té následoval pobyt ve Vídni, který se protáhl až ku konci července r. 1876. Dva delší dopisy, které následovaly po něm, jsou již prochvěny hlubokou melancholií. První je datován v Metách, dne 13. srpna r. 1876.

Hle, co mi píše: »Stav mého ducha je velmi smutný; vše přispívá k tomu, že vidím budoucnost černou, vše mne roztrpčuje a dráždí... Ničeho jsem nevykonal, ačkoliv mám úmysl pracovati; jsem nespokojen sám sebou a tudíž i celým světem; nevím o ničem, co by bylo s to způsobiti mi opravdu potěšení a odkládám den ze dne svůj odjezd do Paříže, ačkoliv jsem tam očekáván s netrpělivostí.

Máme zde v Metách překrásné nemovitosti, které již nemají žádné ceny. Nebudou-li Mety vráceny Francii, budeme za čtyři roky na mizině; neboť naši nájemníci nebudou míti nic rychlejšího na práci, nežli přestěhovati se do Francie, takže zůstanou naše domy prázdny jako již třetina domů v Metách, leč bychom je pronajali Prušákům, kteří vše zpustoší a pak se odstěhují nezaplativše! Řekněte mi: »Prodejte je!« Nuže dobrá! Ale komu? A za jakou cenu?«

Tyto všechny otázky by mne nenaplňovaly starostí, kdyby se netýkaly mé rodiny. Já sám vrátím se do Paříže. Co si počnu? Čím se budu živit? Jak budu přijat professory, zda před nimi obstojí, co přinášim? Zda jsem se měl věnovati románské filologii? Zda mi právě nescházejí ony vlastnosti, jež jsou žádoucny pro tento druh práce? Pak-li ano, je nyní trochu pozdě couvati, když ministerstvo již přineslo pro mne oběť!

A vím přece dobře, že přes to vše by stačilo přiložiti pořádně ruku k dílu, což by trvalo několik let, a stal by se ze mne člověk stejně schopný jako druzí; ale zda k tomu mám dosti síly? Lekám se vlastní lenosti, která nepochybně pochodí odtud, že tento druh práce nesluší mé povaze. Bylo by ovšem trochu pozdě pozorovati to nyní a proto jsem také rozhodnut přeskočiti příkop, byť mne to i vaz stálo. Přes to podobné úvahy nepřestanou býti méně smutnými, mé myšlenky se nalézají v neladu tak zoufalém, že nenalézám záliby v ničem, ať jest to cokoli. Jak možno v takovém stavu psáti dopisy a nemluviti o všem tom, co mne souží, nesdíleti s druhými to, co mne činí nešťastným? Když jsem začínal tento list, neměl jsem úmyslu říci vám toto všecko, neboť mi nemůžete označiti jiných léků nežli jsou ty, které si označuji sám a kterých použíti nemám síly. Míti dobrou vůli a nemíti síly — zda to není zoufalé?«

Čtyři týdny později dostal jsem od Piersona list datovaný ze dne 18. září. V tomto listě mi blahopřeje u příležitosti mého sňatku a necitoval bych jeho řádek soukromého rázu, kdyby nám nedávaly příležitost nahlédnouti do duševního stavu mého přítele v této době jeho života.

»Chápu, že nemáte času, abyste mi psal; jsa cele oddán svému štěstí, nemáte jen právo, nýbrž do-

konce i povinnost zanedbati na okamžik své přátele. Z toho zajisté poznáte, že jsem dostal malý lístek, který říká několika slovy tolik věcí! Ó, je to krásný okamžik a nemohu naň mysleti, abych vám nezáviděl váš osud! Říci té, již milujeme: jsem tvůj a ty jsi moje a to ne pro týden, ani pro měsíc, ani pro jeden rok! Štěstí, jehož konec předvídáme, není jiným, nežli mukou. Ale říci: jsem tvůj po celý život, pro vždy! Toť pravé štěstí! Není-liž toto právě obrazem přešťastné věčnosti? Kde jest ta, které bych mohl složiti já onu slavnou a sladkou přísahu? Je vůbec na světě? Ach, kdybych věděl, že mi osud nedopřeje toho štěstí, neměl by již život pro mne žádného zájmu a žádného kouzla. Tato jediná naděje probleskuje sladkým paprskem temnotu mé duše, ale zda dovedu hledati a nalézti jako vy? Mám vám vyjádřiti svá přání v tento krásný den? Kéž nikdy nezhasne pochodeň vašeho manželského štěstí. Kéž její plamen zůstane stále tak jasný, tak jiskřivý a tak radostný a kéž vaše srdce zůstanou do posledního dne vašeho svazku tím, čím byly v den jeho první. Budou-li uskutečněna moje přání, pak vás očekává ráj na zemi!«

A dodává: »V lyceích pařížských není pro mne místa a protože nechci odejít na venek, nevím ještě, co počít tento rok, abych si vydělal několik sous. Rozhodně se připravím ke státní zkoušce německé. Zároveň vyjednávám s Viewegem o překlad Teuffelových Dějin latinské literatury.«

Uvádím zúmyslně tuto zmínku, poněvadž to byl právě překlad Teuffelův, který jej nejvíce tížil a do něhož si trpce stěžoval. A přes to ještě, dle zmínky ze dne 3. října, přijímá nabídku téhož nakladatele ohledně překladu literatury římské pro potřebu školní. Přijímaje ji dodává: »Aspoň budu míti na nějaký čas chleba do zásoby!«

Smutné následky tohoto přetížení brzy se dostavily. Hle, co mi píše o šest týdnů později, dne 15. listopadu:

»Již asi deset dní vede se mi velmi špatně: trpím tlučením srdce, jež přerušuje dýchání a vadí mi v chůzi.«

Přes to pracuje a chystá další práce, jak patrno z téhož dopisu: »Uveřejním nyní v Société des anciens textes svou »Prise de Cordres« a pak jeden rytířský román španělský. Při tom nutno vydělávati trochu peněz, které si zaopatřuji překlady. Ujišťuji vás, že nemám, z čeho si zahýřit!«

V témže dopise mi sděluje, že se zřekl zkoušky státní, chtěje »začíti bezprostředně s přípravou k doktorátu«. Nepřekvapí nás, že v této náladě duševní a s takovými plány do budoucna odmítá nabídku, která mu mohla na ráz zaručiti existenci. Vizme, jak se sám o tom vyslovuje: »Vieweg mi nabídl v těchto dnech skvělé postavení, které jsem odmítl z pouhé ctižádosti. Běželo o postavení vychovatelské u bohatého pařížského bankéře. Dotyčný chtěl by se postarati o budoucnost mladého muže, pak-li by přistoupil na jeho návrh: kromě stravy a bytu měl by na ročním platě 5000 franků a po skončeném vychování pak a maturitní zkoušce svěřencově ještě 50.000 franků hotově. Kdybych byl nabídku přijal, byl bych se musel zříci svých budoucích plánů a uvázati se na určitý počet let, což jsem nechtěl učinit.«

O dva měsíce později oznamuje mi v dopise datovaném ze dne 18. ledna r. 1877: »Mé zdraví je dobré« a 1. března posílá mi veselý list, který opisuji již proto, že obsahuje poslední veselou notu vůbec, která ke mně za zbývající tři léta jeho života zalehla. Běželo o nedorozumění ohledně mé zásilky, znějící na 26 franků jakožto poplatek pro Société des anciens textes, tehdy nově založenou, kteroužto zásilku si Pierson vykládal zcela jiným způsobem. Ale přenechám slovo jemu samému:

»Vašich 26 franků přišlo jako déšť do rozžhaveného písku Sahary. Právě jsem počítal, kolik mi bude půjčeno za hodinky, takže, nechci-li, což by bylo přeháněním, tvrditi, že mi zachránilo život, mohu vás aspoň ujistiti, že zachránilo mé hodinky od zastavení. Nejveselejší na celé té věci jest, že jsem peníze pokládal za zásilku svého přítele, za splátku malé sumy, kterou mi byl dlužen a že jsem je přijal se vší radostí otce, který konečně spatří vraceti se domů svého příliš dlouho marnotratného syna. Zajisté pochopíte toto něžné pohnutí i mé překvapení, když jsem zvěděl o pravém původu i určení zaslaného obnosu. Zaslal jsem ihned, jak samozřejmo, svému příteli pohnutý dopis, ve kterém jsem stvrdil příjem peněz!«

Zmíniv se ještě o prvních ukázkách z Teuffela a Řeckých otců u Plona, dodává: »Není to ovšem románská filologie, ale co chcete? Člověk vytlouká peníze ze všeho i z příspěvků určených pro »Société des anciens textes«.«

O svých budoucích plánech píše mi dne 22. března: »Jedno z dvojího: buď se vrátím do Německa, anebo přijmu místo na venku (na Paříž není lze pomýšleti). Než půjdu zajisté do Německa, pak-li tam naleznu místo universitního lektora. Zůstati v Paříži za přítomných okolností bylo by samovraždou.«

Přistupuji k řadě dopisů, které mají zcela zvláštní zájem, poněvadž se v nich mluví o jeho díle, o »Přirozené metrice řeči«. Po prvé mluví o něm v dopise ze dne 9. června r. 1877.

»Setrvávám v plachém odloučení, pochodícím hlavně z misanthropie, která ovládá ode dne ke dni vždy více mou povahu. Kdo sezná můj dnešní stav, nebude překvapen; ale ušetřím vás svých stesků... Na štěstí, třeba byla přítomnost smutna, budoucnost začíná se mi vyjasňovati; pravda, nic se nezměnilo na hmotném postavení mém a mé rodiny, nicméně nalezl jsem konečně látku — širokou, plodnou a dosud nezbádanou, jejíž studiem bude mi možno dobýti si jména vynikajícího nad prostřednost. Učinil jsem ve sledu myšlenek, který zůstal dosud nepo-

všimnut, důležitý objev, po němž následuje více jiných, a tyto mi poskytnou s dostatek látky k velikému dílu. Závěry, jež z nich vyvozuji, jsou tak nové a tak překvapující, že si slibuji otevříti novou éru ve studiu filologie, bude-li mi dopřáno dovésti toto dílo k dobrému konci. Důsledky mého objevu zahrnují netoliko fonetiku, ale i metriku, deklamaci a — což je při tom nejlepší — dovolí mi položiti vědecké základy i k syntaxi. Můj objev vyplývá z method věd přírodních, applikovaných na vědu jazyků a klade hlavní důraz na přízvuk. Nemohu vám podati představu o ní jediným dopisem. Ostatně jsem o tom dosud nikomu neřekl... Můj objev byl učiněn přede dvěma měsíci a byl bezprostředně následován celou řadou jiných a zdá se, že dosud nejsem u konce svých překvapení. Výsledky, k nimž docházím, jsou tak překvapující a tak jasné svou jednoduchostí, že bude celý svět překvapen, proč se k nim nedošlo dříve. Snad o nich uslyšíte mluvit za šest měsíců. A přeji si, aby to zůstalo až do nového pokynu mezi námi.«

Dne 19. října téhož roku vrací se opět k své práci. Bohužel, před svoji zprávu klade zmínku o svém zdravotním stavu, z níž je patrno, jak povážlivě nemocným se cítil. »Bolest, jíž trpím, je sotva vysvětlitelná nemoc plicní, která se ozývá bez přestání, projevuje se bolestným pícháním v končinách srdce, zaráží můj dech a dusí mne. Od lékaře nepodařilo se mi dosud obdržeti přesnou definici této nemoci, která mne velmi znepokojuje, ač mi neubírá na chuti k jídlu... Myslím, že pochodí od nervů a to mne uklidňuje.«

Po těchto poplašných řádcích jme se hovořiti o své práci jak následuje: »Během roku uveřejním dílo o hlavním přízvuku, ictu a kvantitě ve francouzském jazyce, jaký se mluví dnes. Práce ta bude obsahovati zcela nové theorie a bude pouhým úvodem k dílu mnohem závažnějšímu, na němž nyní pracuji s bratrem Jindřichem, jednajícímu o tonické analyse francouzské deklamace, totiž o určení hudebních intervallů, které jsou patrny při vyslovování rozličných slabik pronášené věty. Za tím účelem bylo mi třeba naučiti se dokonale hudební harmonii a komposici za pomoci bratra Jindřicha... Koupil jsem piano a již po čtyři měsíce trávím celé dny hledáním a pokusy.«

V dopise, který je bez data, a který byl napsán, jak lze souditi z obsahu, asi v srpnu, píše toto: »Můj objev činí stále nové pokroky, než práce je ohromná a tudíž příliš dlouhá, ale doufám, že při horlivosti, kterou jí za podpory bratra Jindřicha věnuji, neuplyne rok, aniž bych se nedočkal krásného výsledku.«

Pak následuje zoufalý dopis ze dne 2. ledna r. 1878. »Moje práce pokračuje stále, ale pomalu, pomalu. Víte zajisté, že u mne myšlenky kráčejí mnohem rychleji nežli péro. Od koncepce k vtělení je vždycky daleko. Jsem líný až k pláči a mnohdy se stydím sám u sebe, a pozoruje svoji ochablost říkám si, že nedokáži nikdy, co by za něco stálo. Pracuji jen na přeskáčku a po každé námaze následuje únava neuvěřitelná... Stal jsem se plachým a smutným až k neuvěření a sestárl jsem fysicky i morálně tak, že nejsem k poznání... Bylo by třeba prudkého rozmachu vůle a šestiměsíční úporné práce, abych se dostal z této situace. Budu míti k tomu dosti síly? Uvidíme! Práce, jež mne drtí a všechny mé schopnosti ničí, jest překlad Teuffelův a zvláště korektura kartáčového otisku, která zabírá téměř veškeren můj čas. Když jsem hotov s touto úmornou prací, jsem všecek zpitomělý a nemám více síly, abych pokračoval v díle, na němž visí celá moje budoucnost, a tu, přes všechnu plodnost a krásu látky, táži se zbaběle, zda vytrvám až do konce. Kdyby můj duch byl sproštěn veškerých starostí hmotných a všeho neklidu pokud jde jak o mne tak o mou rodinu, byl bych člověk zcela jiný, ale starost mne hlodá a ubíjí. Šťastná náhoda mohla by mne pojednou změniti a vrátiti mi bezstarostnost, bez níž mi nelze žíti. Ale počítati se štěstím, toť počítati bez svého hostě... Mým údělem jest chudoba, lenost a nedostatek odvahy.« (Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JOSEF E. KOHN. Z Bay-City, v severoamerickém státu Michigan, došla zpráva, která jistě upřímně zarmoutila každého, kdo znal toho, jehož se týče.

Dne 1. srpna zemřel tam v dálce za mořem, zachvácen náhle srdeční mrtvicí v padesátém roce svého úspěšného života upřímný Čech Josef E. Kohn, generální ředitel cukrovarů v Owosso, Lansingu a Bay-City i všech ostatních průmyslových podniků chemické společnosti michiganské. V plné síle života klesl náhle jako strom zasažený bleskem.

Josef E. Kohn narodil se ve vesnici Hostokrejích u Rakovníka. Vystudoval na české technice v Praze. Bylo mu prodělati všechny útrapy a strasti chudého studenta a když se probil k absolutorium, nastaly strasti a útrapy nové. Pro české chemiky nebylo míst, cukrovarnictví prodělávalo zlou krisi, nebylo nikde služby, všecko jako zabedněno. Kohn musil mimo obor svůj chytati se toho, co se právě naskytlo a ocitl se v rozdivných poměrech životních. S pýchou amerického selfmademana sám vypravoval často a rád o těchto svých bludných Odysseách.

R. 1897 došla do Čech z Ameriky jakási nabídka pro technika a Jos. E. Kohn ji přijal.

»Právě tomu 13 let, co jsem přišel na americkou půdu,« píše mně v posledním svém dopisu — »a žehnám tomu dni.«

Svými odbornými vědomostmi, svou energií a vytrvalostí vyšinul se za mořem záhy k neobyčejnému postavení ve světě průmyslovém, k vynikajícímu významu společenskému.

Se starou vlastí zůstával v neustálém spojení a o všem věděl, co se tu děje, všechen zdar i nezdar s národem svým hluboce sdílel vroucí svou a zanícenou duší. Aspoň každým druhým rokem zajížděl vždy do Čech. Byl Čechem oddaným a zůstal jím až do posledního dechu svého.

Sám prodělav tíseň strádajícího života, měl srdce vždy otevřené pro každou lidskou bolest a starost. Zejména bída chudého studenta nalézala v něm často skrytého dárce; prof. K. Preis na technice, k němuž bývalý jeho žák lnul s hlubokou vděčností a láskou, může nejlépe to dosvědčiti. A kolik českých techniků, hledajících si životní cesty, umístil ve svých továrnách i jinde, bylo by těžko vypsati.

Že Josef E. Kohn svou podporou umožňoval a udržoval též mnohé kulturní dílo v Čechách, je známo všeobecně. O jeho ušlechtilém smýšlení pěkné svědectví podává zakoupení rodného domku v Hostokrejích a věnováním téhož na knihovnu obecní. Dnes možno veřejně také již říci, že neudělenou dosud americkou cenu divadelní, spočívající v rukou pana ministra Bráfa, vděčíme Josefu E. Kohnovi.

České kruhy literární z let osmdesátých a devadesátých vzpomínají vždy sympaticky na milého druha. Josef E. Kohn byl tehdy horlivě též činným literárně, psával verše i prósu, zejména do »Ruchu«, v »Národních Listech« uveřejnil řadu feuilletonů a množství článků v časopisu i kalendáři českožidovském a jinde. Měl svižné péro, rázovitý styl. Nescházelo mnoho, aby stal se českým žurnalistou.

Před pěti lety vstoupil Josef E. Kohn se mnou v rodinný svazek, pojav za choť dceru mou Marii Heritesovou, s níž seznámil se na její umělecké cestě po Spojených státech.

»Jsem tak šťasten, jak to přeji jen nejlepším a je nám blaho živu býti« — jsou slova jeho v nedávném listu ke mně.

Buď lehkou tam v dáli země muži vzácně ušlechtilému! — Fr. Herites.

BRNĚNSKÁ VESNA vzpomíná čtyřicátého výročí založení spolku. Datum toto nekryje se s datem založení Vesniných škol — teprve po šestnácti letech obvyklé, v Brně ovšem tehdy vskutku záslužné činnosti spolkové, dospěla Vesna k vlastnímu svému poslání: k založení a organisování brněnského dívčího školství českého. V Praze lze těžko doceniti význam, jaký má a měla tato činnost pro české Brno a pro českou Moravu, neboť v Brně neběží toliko o silnou českou menšinu, řekněme raději potlačovanou většinu, t. u jde o to, stvořiti ohnisko českého života na Moravě. Vliv blízké, veliké, bohaté a mocné Vídně jest na Moravě větší, než si v Čechách myslíme. A Praha je příliš vzdálená a příliš slabá proti tomuto vlivu. Je nezbytně třeba vydupati vlastní centrum moravské, a toto ústředí českého života moravského může být jen v Brně; od bojů universitních je o tom jedno mínění, ale nebylo vždy té jednomyslnosti. Bývalo dosti nepochopení a soutěže mezi městy moravskými a také Praha prozrazovala některými projevy něco bezdéké žárlivosti. A přece bylo by nám tak prospěšno, kdyby měla Praha protiváhu v silném, svérázném českém kulturním Brnu. A tvoří-li se v Brně zárodky příštího takového ohniska, neposlední zásluha toho patří Vesně. Je třeba znát obtíže brněnského prostředí, aby bylo lze spravedlivě odvážiti míru obětavosti a — prozíravosti českých dam brněnských, které budovaly s holýma rukama Vesnino české školství, pýchu a oporu brněnského češství. Toho všeho vzpomenuto bude podrobněji asi při jiné příležitosti. Dnes můžeme na Vesnu a její dílo ukázati jako na jeden ze světlých bodů současného českého života. Š.

PRAŽSKÉ OTÁZKY. Klub za starou Prahu stal se jakýmsi živým svědomím města Prahy ve věcech stavebního jejího vývoje. Možno býti různého mínění o jeho činnosti, ale pohotovosti a všudypřítomnosti jeho členů, kdekoli a kdykoli běží o některý kus staré Prahy, ohrožený novodobou horečkou stavební nelze upříti respektu. V sedmém čísle svého Věstníku bije se Klub za konečnou úpravu nešťastného průlomu »U Kliců« na Malé Straně a nadhazuje veřejnosti otázku budoucí úpravy Vyšehradu. Tady, na jižním konci Prahy samou přírodou i dějinami dáno jest vynikající místo, které jest předurčeno státi se krystalisačním bodem úpravy celé této významné městské části. Chyba proto, jestliže se upravuje a reguluje bez ohledu na Vyšehradskou pevnost. Dnes hrozí nebezpečí, že tu bude mnoho, snad všechno pokaženo. Také úvaha Věstníku o novém mostě u Rudolfina dovede vyvolati pochybnosti o bezvadnosti hotových projektů, neboť třeba bychom nesouhlasili se všemi námitkami Klubu, jedna výtka zdá se být oprávněna. Je jasno, že projekt mostu souvisí bezpodmínečně s úpravou náměstí Rudolfinského a zejména s úpravou prostranství na břehu Malostranském, a neměla tedy být otázka mostu řešena samostatně. Důsledky toho pocítíme v blízké budoucnosti, jestliže totiž stavební kancelář města Prahy neuchystala projekt úpravy, kterým by závažné této výtce ulomila hrot.

MEZINÁRODNÍ SJEZD PRO ŠKOLNÍ HYGIENU konal se letos (2.—7. srpna) spojen jsa se zajímavou mezinárodní výstavou toho oboru v Paříži v pro-

stornych místnostech »Grand Palais de Champs Elysées«, kde konány práce sekční a instalována výstava, kdežto slavnostní otevření a uzavření sjezdu s officielními proslovy konáno ve velkém amfiteatru Sorbonny. Účast všech národů na sjezdu byla velice živá, ježto se úkol školní hygieny, jež má zameziti šíření se chorob školou a podporovati fysický rozvoj mládeže školní, nyní i vládami obecně podporuje — žel, že dosud více morálně než materielně. Novinkou bylo znázornění tělesné výchovy školou srovnávající snahy ty, jak se jim rozumí v různých zemích (Francii, Anglii). Litovali jsme, že nebyla nám dána příležitost ukázati také české dílo na tom poli. Sjezd řídil dr. A. M a t h i e u, předseda pařížské ligy pro školní hygienu, jehož vydatně podporoval generální sekretář sjezdu, školní lékař pařížský dr. D u f e s t e l. Sjezdu se súčastnili mnozí vynikající pracovníci světového jména — přednesena na něm také společná práce učitelstva a lékařů školních v Praze: »Pokusy o únavě u žactva pražských škol.« Z Čech obeslán byl sjezd řadou pracovníků lékařských, paedagogických a technických. Ač máme svůj stálý komitét národní, na zahájení promluviti mohli jen mluvčí státu (za Rakousko kterýs úředník-neodborník z ministerstva vyučování). Přece však podařilo se při slavnostním uvítání účastnictva sjezdu tohoto na radnici pařížské (Hôtel de ville) za město Prahu (vedle zástupce Milána, Brusselu a Kolína n. R.) promluviti též zástupci českému Dr. Štychovi. Dva statné svazky přednášek vydané ke sjezdu ukazují na čilost přípravné práce a vydatnost její. a—e.

ŠATY DĚLAJÍ ŽENSKOU (Clothes and the Woman), veselohra o třech dějstvích. Napsal G e o r g e P a s t o n, přel. A. Choděrová. První novinka Nár. divadla po prázdninách. — Moderní veselohra anglická vyznačuje se hlavně ostřím satiry na všelijaké směšnosti a zvrácenosti, jimiž tamní společnost dává se ovládati. Satirický tento rys je namnoze předností, pokládá se však mimo Anglii za slabou stránku kusu a u nás zvláště nebylo pro tuto stránku nikdy mnoho porozumění. Veselohra Pastonova nemá v sobě nic zeměpisně ohraničeného, za to je také menší a hodně menší literární ceny. — Robina Flemmingova, spisovatelka románů, dospěla tak daleko ve svém řemeslně provozovaném povolání, že svým krmivem pro hladové čtenáře časopisů vydělá ročně 500 liber. Píše a píše pořád, bez přestání a bez oddechu. Při tom zapomíná na celý svět, nestará se o nic jiného a nejméně o sebe. Obléká se do trestanecky šedivých šatů, na nichž si ani inkoustové skvrny neočistí, na nose má tmavé brejle, vlasy sepnuté do ohyzdného culíku, jemuž paní Desmondová, bohatá a hezká vdova, říká »gordický uzel«. Vypadá jako hastroš. Dr. Med. Dick Lomax nemůže se už dívat na ustavičnou dřinu své přítelkyně a přemlouvá ji, aby praštila perem a vyjela si někam na vzduch. Robina nechce ani slyšet. Lépe než závažné důvody lékařské vědy pochodí u ženy úlisná rada ženy. Ven z toho ovzduší, pravdu má dr. Lomax, ale hlavně ovšem ven z té obludné toilety! Kolik je Robině let? Teprve třicet . . . Nu tak tedy! A i na tu třicítku má ještě dost času, až jí bude čtyřicet, míní přítelkyně paní Desmondová. Zkrátka Robina musí s ní na prázdniny na její villu při Temži. Sama vezme do rukou její garderobu. Vyfintí ji tak, že bude plést hlavy všem mužům. To se také stane. Robina Flemmingová jako modní dáma poblázní kde koho, staré, mladé. I věčně zamilovaného Cyra Goringa odloudí jeho hezoučkému, do něho zamilovanému děvčátku Ellen Waltherové. Recept paní Desmondové na lapání mužů osvědčí se tak, že i jejího dávného nápadníka, plukovníka m. s. Roberta Draka, Robina strhne ke svým nohám.

Ve třetím jednání sedí tato již zase ve své písařské vzduchomorně v Londýně, sedí tu zase jako hastroš. Před odjezdem z villy na Temži objednala si sem své ctitele. Přijdou jeden po druhém a každý se hned ohlíží po dveřích.

»Jen do mých šatu a toiletních pomůcek jste byli zamilováni, vy bloudové!« demonstruje Robina. »Hle! Tady na stole leží to všecko, co vás tak hříšně svádělo!« — Opravdu to tady leží všecko, šaty, falešné kudrlinky, lahvička s líčidlem od nejlepší pařížské firmy. Ale v nikom to nevzbuzuje teď ani jiskru lásky. V přísernou, ohavnou kuklu opět proměněnému nedávnému motýlu věren zůstává jen Dr. Lomax. Chce si ji vzít i tak, jak je, ač se tím netají, že by aspoň trochu přece jen mohla zevnějšek svůj poopravit. To se také stane. Milý doktor je poslán pro koláčky a zatím sundány brejle, pomocí paní Desmondové rozetnut gordický uzel atd. Kus je u konce. Jdeme domů. Viděli jsme vlastně zdramatisovaný modní referát s tendencí dosti šosáckou, že jako vždy a všude též v modě dámské nejlepší je ta zlatá střední cesta.

Sehrána byla poslední novinka Nár. divadla výborně. Paní Dostalová jako Robina Flemmingova podala obě proměny jedné a téže bytosti s opravdovým uměním. Paní Nasková jako Desmondová hrála i vypadala bez úhony. Rádi jsme spatřili po delší nemoci sl. Sedláčkovou poletovat po jevišti jako roztomilou Ellen Waltherovou. Také paní Ryšavá, zdálo se nám, jako by se vrátila z daleké cesty a potěšila nás svým návratem. Pan Matějovský v úloze Dr. Lomaxe důstojně sloužil vědě. Též z ostatních účinkujících byl každý na svém místě. Nejlepší figuru vytvořil p. Schlaghamer, jeho plukovník Drake je podařený kousek hereckého umění. Režie p. řed. Schmoranze dosvědčila známý jeho vkus. —t—

LANCY GAZETTE přináší ve svém letošním červencovém sešitě stať dra Jiřího Gutha »Château de Lancy«, vyšedší v tomto ročníku »Máje«, v mistrném překladu slečny A. Domalípové.

MODERNÍ POESIE AMERICKÁ. Vybral a přeložil Ant. Klášterský. Díl II. (Sborník světové poesie. Sv. 99.) — Kdežto Vrchlického široce založená anthologie anglické poesie, »Moderní básníci angličtí«, nepřízní nakladatelských poměrův uvízla na prvém svazku, pojímajícím toliko období přípravné 1700—1800, jsme, co se týče poesie americké šťastnější, neboť Ant. Klášterskému podařilo se přivésti velký a obtížný podnik svůj ku konci. Podal nám anthologii amerického básnictví, jaké ani velké literatury dosud nemají. Omezil svůj výbor časově počátkem války občanské, odkud i literární dějepisci američtí počítají novou dobu poesie americké, a territoriálně na Spojené státy severoamerické. Z období předchozího jsou aspoň největší zjevy u nás dobře známy z překladů Vrchlického, Sládka, Krska i j. Doba novější byla nám však terra incognita, a dlužno se přiznati, že mimo odborníky sotva kdo u nás tušil tak bohatý rozkvět poesie v zemi, na niž zvykli jsme dívati se jenom jako na závratný vír praktického života, shonu po živobytí (často velmi tvrdém) a po zpíjivých milionech, jako na vlast podnikavosti a energie výdělečné, třeba i humbugu a novinářských kachen. Kdo však jen trochu přišel ve styk s duševním životem americkým, ví, že takové představy již dávno nejsou pravdou, že Amerika — rozuměj Spojené státy — ve vědeckém i uměleckém snažení mílovými kroky dohání, ba předhání Evropu. Vznikají tam ústavy vědecké tak velkolepě založené a bohatě fundované, že naše — a nemíním tím jen české naše chudobky — nikterak se jim nemohou rovnat, i umění nabývá tam svého osobitého charakteru a přináší svou vlastní metu. O poesii jest nejlepším toho důkazem právě anthologie Klášterského. Jaký koncert nejrůznějších hlasů spojuje se tu v jednu gigantickou píseň — v píseň volnosti, samostatnosti, síly! Ze 120 básníků a básnířek (tyto tvoří skupinu dosti početnou) překladatel sestavil svůj výbor, a 80 jich připadá na druhý díl. Není možno v stručném referátu, který nechce než obrátiti pozor čtenářstva na vynikající publikaci, zastavovati se u každého jednotlivého poety. Možno zde jen říci, že žádný z uvedených není nehoden tohoto zastoupení, že vybíráno se znalostí a především s pravým básnickým vkusem. Najdete tu básníky tak unášivého vzletu, jako jest Richard Watson Gilder, takové pozorovatele přírody, jako Maurice Thompson, Robert Burns Wilson nebo John Vance Cheney, čisté Amerikány, jako Will Carleton, Woodberry a James Whitcomb Riley, nebo humorista Eug. Field, a zase básnické duchy, přinášející v nově se utvářející charakter americké umělecké psychy tolik ze své staré vlasti a svého plemene jako Emma Lazarus. Epigramatickou úsečností zaujme Tabb, originalitou myšlenek Fawcett, Bunner a Lathrop. Silný sociální básník jest Edwin Markham. Básníky negrů představují Irwin Russell a čistokrevný pěvec nebohého, zotročeného tohoto plemene Dunbar. Z básnířek interessantní profil ukazují Ella Wheeler Wilcox a Helen Gray Cone, exotikem jest Clinton Scollard, svými sympathiemi k Čechům zvláště mile našemu srdci zapsal se Upson. A tak mohli bychom ještě dlouho jmenovati a upozorňovati. Přednosti anthologie Klášterského jest samostatnost jeho výboru. Nespokojil se jen domácími výběry, nýbrž čerpal z plného, ze sbírek samých. Překládal s láskou a s nemenší svědomitostí. Proto jeho překlady jsou vždy básnické a vypracované. Do zmatených pojmů, jež poslední dobou u nás v poesii zavládly, může anthologie »Moderní poesie americká« uvésti jisté ozdravění. Bylo by jen žádoucno, aby vyplnilo se přání sběratelovo: »Kéž by s překlady básní amerických poetů zavanul do naší zubožené vlasti dech americké samostatnosti a svobody!« —or—

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 46.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOSEF KÁLAL:

CO VŠECHNO MŮŽE V LOMU ŠTÍTU BÝT.

Co všechno může v lomu štítu být!

Tak jest on z jara »místem stavebním«.
Hle, jací jsou to páni inženýři,
již z daleka až k němu z jihu míří,
jej prohlížejí okem znaleckým!
Ó, jak tu v krátké době vyměří,
že mohli by hned v jeho zášeří
dům sobě zbudovat.
I začnou sbírat, co kraj kolem dal,
kus slámy z pole, a kus mechu skal,
a vše to slepovat. —

Co všechno může v lomu štítu být!

Pak v letě štít již »domkem rodinným«.
Vždyť oni manželé jej obývají,
ne sami již, leč s dětmi, na pokraji
viz hlavičky ty, jež jsou štěstí jim!
Jak nastrkují svoje zobáčky,
na nichž jen pýří tvoří cintáčky,
ke svojí matince.
Ta kolébavku jim pak zapěje,
by uspala je v slámy závěje,
jak dítky v peřince. —

Co všechno může v lomu štítu být!

A na podzim štít jest již »zpustlý dům«.
Ti, co v něm bydleli, jej opustili.
Což klid a ticho se v něm rozhostily,
tak stal se obydlím jen pavoukům.
Jest jako v bájce zámek zakletý,
kde z pavučin jsou všude rolety
i hradní těžká mříž.
A vítr prudký kolem zafouká
a vymete i toho pavouka
i jeho slední skrýš. —

Co všechno může v lomu štítu být!

A v zimě jest již jenom »starý hrad«.
Po hnízdě skoro není ani stopy,
jak roznesen jest dešťů od potopy,
jak padl větrům divým do tenat.
Jak hrad, jenž od kulí byl dobytý,
má sesutý strop, základ podrytý
a kamení jen pár;
tak v štítu lomu trčí jenom vích,
jenž brzy bude — ten jej osud stih' —
jen seschlé slámy cár.

TEREZA TURNEROVÁ:

LÁSKA.

Hluboká lípová alej zadýchána kouzlem letního soumraku, bělající se bohatým květem, vyjímá se jako široká řeka mezi zelenými břehy; šum chodců připomíná vzdálený hukot řeky a jen chvilemí jsou k rozeznání pružné, mladistvé kroky od loudavých kroků stařeckých, pak veselý hovor, smích anebo i úryvek písně.

S postupem soumraku pozvolna alej tichne. Proud obecenstva řídne, trousí se jen v jednotlivých skupinách. Slyšeti jednotlivé, v sebe pohroužené chodce.

Krásná vilová čtvrt, rozložená po obou stranách aleje až k samému parku, usíná pod vonným dechem lip, drobné věžičky a arkýře vil

rýsují se na tmícím se obzoru, záhony a klikaté pěšinky rozlehlých zahrad splývají v jedinou temnou barvu.

Směrem k vysokému hřbetu hor šumí žitná pole, jichž mírné, tiché vlny vznikají a zanikají jako drobné episody lidských životů.

Park je starý, plný jehličnatých stromů, drobných studánek, šumících vodotrysků, různých můstků, vedoucích přes zpívající lesní prameny. Malé jezírko, s velikým úsilím založené, modrá se ve svém zeleném rámci ku chloubě a radosti pyšného města...

V parku, v malém nízkém háječku habrovém, procházejí se dva milenci, čekající na večerní koncert.

Jejich kroky v měkkém, bělavém písku sunou se tiše po silném koberci, jejich hlavy zanikají v husté spleti habrových větví. V tichém hovoru kráčí druh podle druha, někdy splynou jejich silhouety v drahém objetí.

Dívka je vysoká, štíhlá, ladných pohybů; její objetí připomíná měkkou přilnavost svlačce.

»Všecky naše cesty chtěla bych vystlat květy,« praví, rozcupávajíc hvězdice lučních květin a rozhazujíc jejich třepení, »a slunečních paprsků chtěla bych nastřádat, abych je mohla roztrousit, kdyby se jednou snad mělo stmívat...«

»Pak by ani tvé nastřádané paprsky tmu takovou neozářily, i z květů vůně časem vyprchá,« namítá muž, »a vůbec všecko přejde, všecko přejde, všecko je jen přechodné a prchavé. Dlužno žíti jen přítomnému, neboť přítomnost je nejstřízlivější, nejpravdivější, nelze ji obestírat takovou romantikou jako minulost a budoucnost.

Přítomná chvíle má největší sílu. Představ si třebas, že kdysi někdo před lety tě sladce zavolal, opakuj si v duchu hudební spád svého jména — vyzní sentimentálně a mrtvě. Představ si, že někdo jednou přijde a sladce tě zavolá — každá slabika rozběhne se ti v představě jako abstraktní pojem. A nyní poslyš, jak tvé jméno zazní teď, hned, v dané chvíli: R ů ž e n o! Necítíš záchvěv nejhlubšího nitra? Var krve? Síla touhy? Nikdy nevyvoláš si vlnu mého hlasu tak v paměti, jakou v této chvíli byla.«

»Máme příliš různou víru... ty vidíš marnost všeho, já nekonečnost, věčnost; nikdy se neshodneme.«

»Ale prchavost, dočasnost není ještě marnost —«

Dívka odmítá rukou další výklad a pokračuje se stejným zanícením: »Květy jsem roztrhala a hleď, jejich vůně žije —«.

»Ale vyprchá —«

»Třebas, ale sloučí se s jinou nehmotnou částí vesmíru a vrátí se k nám znovu. To fysickým zrakem nemůžeš pojmout, a vůbec málo se snažíš vnímat. Vnímáš skutečně jen prosté zevní vlivy... Necítíš, že jak zde jdeme spolu zcela tiše, přece pod našimi kroky skřípá písek, úpí sešlápnutá tráva... Zvuk, jejž vyvoláš ranou hole o kámen, zdánlivě dozní, ale ozve se třebas v daleké, tebou už neviděné dálce...«

»Věřím jen v existenci a zároveň v absolutní skon přítomné chvíle,« hájí se muž. »Postůjme chvíli. Zavoláme spolu do lesa. Cokoliv, jen pro důkaz. Uvidíš, že zvuk našich slov nadobro skončí.

Došli až k pokraji hluboké skalní prorvy, zarostlé vysokou trávou a hustými keři. Zatím večer úplně snesl se k zemi a letní nebe zazářilo drobnými hvězdami.

Z dola zavanul k nim vlhký chlad a bílé, průhledné páry stoupaly ve vinoucích se kotoučích z bařinaté nížiny. Kolem dokola dřímal temný borový les; několik vysokých, štíhlých, jen na vršcích oděných sosen přečnívalo zvědavě své objemnější družky.

Muž objal dívku kolem pasu, ona ovinula rámě kolem jeho šíje položivši mu ruku na rameno. Přilnula k němu těsně a důvěřivě všecka zaujata krásou okamžiku.

Zavolali spolu, jako jedněmi ústy, jako jedním dechem, jako se volá v lesích, rozejdou-li se chodci jedné skupiny...

Dvě zvučné, táhlé slabiky zahlaholily hloubkou lesů, vrátily se několika vlnami z jejich temna i ze dna prorvy. Mezi jejich výškou ležela celá oktáva tónu.

»Tak hleď,« řekl muž, »všecka ozvěna dozněla, ani hláseк už se nevrátí.«

»Nesouhlasím naprosto s tebou,« prohlásila dívka důsledně. »Nevíme přece, kde komu bylo naše zavolání podnětem, příčinou, jakou vyvolalo myšlenku, jaký čin... Ostatně zabředli jsme v takovém spletitém bludišti a vyjdeme sotva na definitivní cestu.«

V parku odbýval se už koncert, jehož začátek milenci promeškali.

Přišli k solovému číslu na oboe. Mladý umělec s hustými černými vlasy, s vysokým čelem a ohnivýma, zlatěhnědýma očima, člověk prudkých pohybů a vášnivých gest prolnul svoji hru patrně vlastní bolestí, oživil ji žárem vlastní krve.

Hrál písně. Snivé písně plné touhy a marnosti, plamenné lásky a jejího zmaru. Na konec zahrál píseň o dvou bílých holubicích, letících nad mořem, z nichž jedna, když začala umdlévat, strhla druhou s sebou. Holub měl ještě sílu, byl by letěl; holubice jej strhla. Mořské vlny zaječely výsměšně nad koncem jejich lásky...

Obecenstvo místo umění posuzovalo umělce. Naskočily mu žilky na čele — má koketní po-

hyb hlavy — chvějí se mu ruce — snad je přecitlivělý — snad affektovaný —?

Pak zaměstnali se všichni pojmem »láska«. Posudky zněly velmi různě:

»Láska je duší všeho života,« řekla dáma, jež měla zářivé oči a jemné, krásné ruce.

»Láska je bolest,« usoudil pán vedle ní sedící. »Za jediný úsměv dá si platit velikým hořem.«

»Láska nebyla by krásna, kdyby nebolela, teprve v bolesti poznáváme její krásu,« tvrdil mladý muž se snivýma očima.

»Utrpení lásky je nejsladším utrpením na světě,« zvolal starý pán s krásnou šedivou hlavou, jenž v mládí mnoho miloval. »Láska je žízeň, neuhasitelná žízeň, jež podvrací všecky jiné city.«

»Láska je šípem smrtícím,« zahučel temně zrzavý člověk se silnými skly na očích, s úzkými ramínky a s tváří velmi pihovitou.

»Kdo miluje, vždycky trpí —«, dodal ještě pán, jenž po dámě se ozval první. »Jak trpěl Goethe svojí láskou!«

»Svými láskami, znělo by snad správněji,« poznamenal kdosi sarkasticky.

Starý pán s krásnou šedivou hlavou vykládal přesvědčivě, že velkým lidem je třeba velké lásky, že člověk primitivní také primitivně miluje, kdežto složitá duše miluje složitěji...

»A láska přece je sebeklam, pouhý sebeklam. Je to krásná báj, kterou si lidé vybásnili pro potěchu i pro bolest.«

»Láska je božství —«

Tak bylo vyřknuto ještě mnoho posudků o lásce a mnohokrát ještě bylo kouzlo její zavrženo jako osudný ballast a mnohokrát ještě uznáno jako vrcholné blaho života.

Milenci povstali, aby se odloučili. Prošli živě se bavícím obecenstvem a cítili jeho sledující je zraky jako palčivé body v týle.

Venku byla už úplná noc, jejíž obrovský černý štít zladil vzduch, louky a zahrady v jediný modravý ton, sotva lesem odstíněný.

Voda jezírka něčím zčeřená tiše, hravě šplouchala, tvořila drobná i větší kola a oplachovala bílé hvězdice leknínu po hladině jako rozhozené.

»Myslíš, že byla krásna smrt oněch dvou holubic?« tázala se dívka náhle a vzrušeným hlasem.

»Taková byla by budoucně i naše smrt. Vždy a všude, kdybych padala, musil bys padnout se mnou. Zavěsím se na tebe svou veškerou silou a nikdy od tebe neupustím.

Ty snad jinak miluješ, snad se dokonce mé lásce se i pousměješ.

Tobě stačí chvíle přítomná a v případě rozloučení dovedeš milovat záhy znova. Neučiníš si nikdy lásku osudem. Jen já, já sama budu ti třebas osudna láskou svojí... Proto se ti tak vyznávám, abys jednou nebyl překvapen, polekán. Onen zrzavý člověk měl snad nejvíc pravdy ve svém úsudku, když řekl, že láska je šípem smrtícím.«

Střetly se dva názory, dva směry, dva světy. Vzájemné prolnutí neznamenalo, nezaručovalo splynutí... Stáli proti sobě, šli spolu dvě jednotky, z nichž každá jinak chápala, jinak cítila — — — — — — — — — — —

Z temna oblohy vyskočil měsíc, plný jako studená světelná koule bezvadně zaokrouhlená; zalil bílým, mírným, měkkým světlem všechen kraj; vlny obilí stříbřily pod jeho proudem své hřbety. Od lesů, z aleje, ze zahrad, z lučin vanula vůně odpočívajících květů, snících o své kráse, nádheře a o svém účelu.

Náhle vynořila se sporá, noční světla města, někde na noční továrně, nad dlouhými řadami osvětlených oken i komín zakouřil.

Milenci kráčeli tiše, beze slova, přítomně šťastni druh druhem, každý svým způsobem lásky, snů a víry v lásku. Procházeli království svého života, čarokrásnou pohádkou, nejsladším snem, v němž i bolest je krásna. Zapomněli na sebeklam, na šíp smrtící; klaněli se jen jejímu božství.

QUIDO M. VYSKOČIL:

ZÁKON SLUNCE.

Lesní román.

(Dokončení.)

Část dvanáctá.

ZÁVĚREČNÁ.

Zemřeme! — To bylo prvé slovo, které pronesla Jacintha, když poprvé po onom děsivém překvapení podařilo se jí opět se Sylvanem se setkati.

Dlouho mlčeli oba.

— Zemřeme! —, opakoval Viktor, neboť nebylo skutečně spásné naděje na šťastnější rozuzlení.

Sylvan vyhnán byl ze služby a Jacintha vyrozuměna, že do týdne uskuteční se její zasnoubení s mladým vévodou.

Její pěstoun, hrabě Rovenský, nedbal jejích proseb, nevěřil její žalosti.

Poručil bedlivě ostříhati každý její krok, ale Jacinthě přece podařilo se oklamati strážce a promluviti s Viktorem.

Jejich láska, čím více bylo jí ubližováno, tím krásnější a světější jim připadala. Pro ni odhodlali se také k oběti největší.

Nedovedli žíti jeden bez druhého, a hrabě Rovenský nevěřil v pokrevný jejich svazek, pro nějž nebylo důkazů.

A kdyby i v duši své pocítil jakousi závaznost těchto dětí nového cítění — příkaz jeho utvrdlého srdce a snad i strach o vlastní rod nedovolily by mu přisvědčiti této domněnce.

Rozhodl se tedy urychliti sňatek Jacinthin a tím pojistiti dalším plánům svým první základy.

Stručně oznámil pak své rozhodnutí mladé dívce.

Neodpověděla. Pouze Sylvana vyhledala, odhodlána obětovati život pro krásný sen.

Viktor hluboce byl dojat nesmírností její lásky, ale váhal přece přijmouti oběť tak velikou.

Jí kynul život, bohatství, rozkoš... on neměl nikoho. Odejde za matkou a Jacinthě zbude netížená, bílá vzpomínka na ubohého bratra z lesních samot — —

Nechala ho domluvit. A tak vše bylo ujednáno — — — — — — — — —

Nadcházelo poslední jitro Jacinthiny svobody.

Nepamatoval nikdo kouzelnějšího dne. Jeseňová nádhera rozpestřila se v takové skvělosti, že starý zámecký park zdál se proměněn v zlatou zahradu pohádkového čaroděje.

Vše svítilo, zářilo, planulo; všude bylo plno nesmírného blaženého oddechu.

Stříbrné páry nesly se nad jezerem, jež samo podobalo se obrovskému safírovému zrcadlu života, v němž odráží se veškera bláhovost pošetilých lidských snah.

Vysoko ve vzduchu nerozeznatelný opeřenec vesloval, patrně volavka nebo opozděný čáp.

Světlo dne nebylo sice slavnostní, ale bylo měkké a laskavé.

Jasmínové zlato o polednách změnilo se k večeru v plavě jantarový přísvit, v němž vše ožívalo neobyčejnými záchvěvy.

Kolem jezera, cestou, již tolik milovali, ubírali se oba zasvěcenci krásného snu k barokníma gloriettu.

Neobávali se, že budou přistiženi. Přípravy k uvítání hostí na zámku zaujímaly tentokráte pozornost všech.

Mezi tesknou a již žloutnoucí zelení břečťanových guirland buclatí amorkové usmívali se jim vstříc jako připraveni odnésti je ihned do jiných krajů, v nichž žije krása a věčné pochopení. List za listem padal do jejich cesty, jakoby koruny stromů naposledy chtěly je zlíbat za všechna ta milá slova, jež od nich slýchávaly.

Jacintha byla bílá, hebká, pleti téměř průsvitné, a její krok podobal se spíše vznášení světice.

Smysl jejích myšlenek nebyl zajisté již z tohoto světa.

Také Viktor byl bled a sesláblý. Duševní zápasy posledních dnů těžce oba zkrušily...

Ale nyní vše v nich bylo vyrovnáno, vše dobojováno, veškera nejistota zlomena.

Jakýsi výsostný smír zavlnil jich nitra a srdce opojil nevystihlou resignací.

Šli vstříc posledním svým chvílím jako dobrovolné oběti, ověnčené růžemi a liliemi. Jakoby odevšad neviditelné jakési ruce podávaly jim amfory věčného zapomenutí, aby zaniklo jejich zrakům vše hmotné a sobecké a krásnější kraj objevil se odpoutaným smyslům. Svět prvotního souzvuku lidského srdce s duší vesmíru.

Tělesná smrt byla jen průlomem do těchto trajů záhadného vidění, byla jen splněním určitých podmínek, které zaručovaly tento blažený vstup.

Když vcházeli do starého gloriettu, zdálo se jim, že vstupují do chrámu velikého proměnění.

— Hleď, Jacintho! — vydechl skoro neslyšně Viktor, — nezdá se ti, že kolem otců obcházejí andělé, kteří čekají, aby nás doprovodili?

Jacintha přivinula se něžně ke svému bratrovi a odpověděla:

— Slyším hudbu harf a louten zlatostrunných. Je to hudba, doprovázející cheruby. Pojď, je čas! —

Viktor uvolnil pravou ruku a vyňal ze záhadří nevelkou nádobku podobnou ocúnovému kalichu. Otevřel ji a postavil na ulomený sloup. Omamná vůně rozlila se z ní a vše kolem jakoby se naplnilo opálovou mlhou...

Melancholické slunce sklonilo k zemi rusou hlavu. Podobalo se umírajícímu dítěti, jehož oči posledním pohledem hledají matčinu dlaň...

Na opuštěné haluzi počal zpívat poslední slavík. Byl již stár a slabý k odletu. Snad věděl také, že by jinde nenašel hrobu krásnějšího. Proto zůstal.

V horoucím roztoužení perlila se jeho píseň.

Jacinthy a Viktora zmocňovalo se opojení.

— Sestro! Sestřičko! — zašeptal Viktor a to bylo vše, co mohl vysloviti, načež lehce opřel se o rámě mladé dívky, usmál se blaženě a přivřel oči.

Jacintha objala lehce usínajícího a řekla hlasem nadpozemsky něžným:

— Bratře! Vidím vzrůstat les, v němž všechny stromy splétají se v jedinou zelenou klenbu a po cestách, jež jsou plny měkkého mechu, zřím dav mladých žen jíti vstříc mladým mužům.

Teď na sebe z dálek se usmívají!

Teď ruce si podávají!!

Teď v objetí si klesli!!! —

Zmlkla.

Píseň slavičí vyzněla té chvíle zvláštním slavnostním vzrušením.

Byla to hymna k oslavě Zákona Slunce. Byla to píseň pro ty, kteří probudí se jedenkráte ze svého spánku, v nějž zaklela je doba málo příznivá cílům ušlechtilým, aby přinesli vítězství novému životu, v němž příroda i lidi budou složkami stejně účelnými a cennými.

Hymna k oslavě budoucích vítězů!

Pak zachvěla se haluzka a malý zpěvák mrtev spadl do zlatého listoví. Nyní již i Jacintha zavřela své temné, nebesky hluboké oči, v nichž zhasínaly bledé hvězdy.

Bylo nesmírné ticho v šíř i dál — — — —

Té chvíle pouze cherub Věčného Snění měl právo vejíti do ztichlého gloriettu, aby na čela čistých milenců položil poslední polibek velikého Smíru . . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Počkejte, sousede, neutíkejte, prosila stará paní.

»Až jindy, paní sousedko, dnes není kdy, jistě že se k nám polovina vsi sběhne. Jak se dovědí, že je vyhráno, přestanou uhýbat, skrývat se a každý bude chtít být hezkým. Někdy jindy zaběhnu si sem a potom si toho popovídáme, až vás bude hlava bolet. Budu brzy na výměnku, děti se spikly a nemají pro nic jiného smysl, než se ženit a vdávat.«

»Dočkáte se vnoučat, budete mít s kým se potěšit, ale já nemám nic.«

»Maminko,« zavolala Helena teď už opravdu rozmrzelá.

»S Bohem, paní Prchalová, buďte veselejší a neztrácejte naději v lepší budoucnost,« řekl advokát, a chvatně podávaje jí ruku, loučil se. Také k Heleně se obrátil a přátelsky jí ruku podal. Přijala ji poněkud rozpačitě a váhavě je doprovodila ke schodům. Starý Mitura chvátal a již dole na schodech slyšela ho repetit. Byl už zase u soudu a znovu začínal, co a jak bylo, co soudce říkal a vědí-li v zámku, jak dopadli. Syn vykládal, že rozsudek dostal panský zástupce a jistě že už buď telegrafoval, nebo psal. Ale to že dostanou zprávu až ráno, až pošta dojde.

»Do té doby se to od nás dovědí,« smál se starý. »Někdo se najde, kdo ještě večer poběhne, aby pověděl, co se v Břízách rozkřiklo. Někteří věřit nebudou, kde pak! Nebylo slýcháno, aby sedláci vyhráli nad kavalírem, to ne. A zmatek bude nad zmatek. Přál bych si je chvíli vidět a poslouchat.« A všecek se smíchem roztřásl.

»Snad to nebude tak zlé a budou se na rekurs spoléhat.«

»Ano, rekurs! Ty věříš, že by jim mohl rekurs pomoci?«

»Nevěřím, ale prodlouží ukončení, budou znovu týrat a unavovat.«

»Marné všechno,« hodil rukou, »teď už nás nezmatou. Inu, bude dnes po městečku povídání. Helena měla radost, jen jí oči svítily. Hodná ženská. A pěkná. Smutek jí sluší, vypadá mladší, než je. Panečku, to by byla nevěsta, tu bych tobě přál. Té bys se bát nemusil, hospodyně je výborná, vzdělání má a majetek, holečku, tam je peněz.« A povzdychl si při vzpomínce na majetek Helenin.

»Nemyslím na ženění,« řekl advokát jaksi nevrle.

»A co by to bylo, abys se neženil? Chceš zustat svobodný? To by byla pěkná novina. Muž bez ženy je smutné podívání. Kdyby byla žena jakákoliv, přece jen je žena a už to jinak chodí. Kdybys chtěl, zeptal bych se jí, arci z povzdálečí, chytře.«

»Ať se ani nezmíníte!« zakazoval syn prudce. »Nikdy bych do Bříz nepřijel.«

»Když nechceš, nezmíním,« chlácholil ho otec, leknuv se synova rozhodného tónu. »Jen k tvému dobrému jsem na to myslil. Nutit tě nebudu. Podívej se, Starý už čeká před vraty.«

Čekal Starý a za ním trousili se jiní. Bleskem se po městečku rozneslo, že Miturův advokát přivezl rozsudek a že má obec na vrch. Horečka zvědavosti zmocnila se kde koho a každý hledal nějakou stezku, kterou by se dopátral podrobností. Starý Šimůnek nechtěl věřit. Dostoupil mu zvěstoval novinu, když šel kolem s pole a on stanuv jako ohromen, zůstal stát s otevřenými ústy.

»Že vyhrála obec? Proti pánum? V tom bude mýlka. Nevěřím.«

»A já věřím.«

»Uhlídáme. Starému Miturovi neuvěřím, ale jinde mi povědí čistou pravdu.« Rychle domů zamířil, nevšiml si jídla, převlékl se a už humny vyběhl z městečka. Chvátal do Koruně zvěstovat, jakou novinu Mitura po městečku rozšiřuje. Až se vrátí, do hospody si zajde a tam poví, kdo je chytrý a kdo hloupý. Vracel se už za tmy. Šoural se jako unaveně a potřásaje hlavou, pátral, co jen se stalo, že nevyhrál velkostatek. Bude mít v obci zle, prorokoval nešťastný konec, a budou naň svalovat, že zradil obec. Chtěl v Koruni dojít pochvaly, v mysli počítal, že při té příležitosti si řekne, aby mu pan správce dal trochu listí z řípy. Nedostal nic, ani s ním hrubě nemluvili, jakoby ho neznali. Ani pane Šimůnku mu neříkali jako dřív, aby se staral o sebe mu radili a všichni se dívali, jakoby se octa napili. Nešel už do hospody. Doma si sedl na záhrobí a přemýšlel, jak udobřit Mituru.

Starý Mitura prozradil, že velkostatek ohlásil rekurs, a toho se chytali, kdo si v duchu přáli, aby sedláci prohráli. Rozsudek soudu nic není, šeptali si významně, teď to půjde do Prahy, potom do Vídně a tam sedlákům vezmou, co jim v městě dali. Tato pochybnost kalila i věrným přívržencum radost, a čím více projevovali svou nelibost, že proces nebyl skončen, tím větší ochablost se všude jevila. Nic nepořídí proti velkostatku, páni vezmou si jiného, chytřejšího advokáta, který je vyseká, cestu jim prošlape a na konec přece jen pánům pomůže. Druhého dne bylo jim, jakoby se po opičce prospali. Žádná radost jim z očí nesvítila, Miturovi se vyhýbali a soudili, že by bylo dobře, ještě jednou s pány jednat a vzít, co by nabízeli. Sám starosta tak uvažoval, ale bál se dosud Mitury. Přál si, aby někdo jiný s tvrdohlavým Miturou vyjednával, protože v prvé chvíli bude jistě láteřit a bránit se.

Odpoledne zahrčela městečkem zámecká ekvipáž a lidé uctivě smekali. Sám pan baron v ní seděl a ku překvapení všech zajel před Prchalův dvorec. Co se to stalo? Proč zrovna tam jede, když přece ví, že Helena byla nejhorší jeho odpůrce? Soud ustoupil do pozadí a dychtivě čekáno, co nenadálá návštěva znamená.

Helena věděla o návštěvě velkostatkáře. Před polednem přišel posel ze zámku s lístkem od pana barona. Ptal se Heleny, mohl-li by ji odpoledne v důležité záležitosti navštívit. Byla ovšem udivena, ale bez rozpaků odpověděla, že bude návštěvu s radostí očekávat. Tušila, že rozsudek soudu přiměl majitele panství s ní osobně vyjednávat a byla všecka zneklidněna. Snad bude na ní žádat, aby působila na smírné zakončení soudu a povolí-li, zaprodá vlastně své vlastní a nejbližší. Nemůže být nezdvořilou a nemůže být také povolnou. Kdyby poslal ředitele, lehčeji a bez nesnází by s ním hovořila, ale s ním samotným těžko se bude přít a hájit zájmy obce.

Baron B. byl starší, elegantní, vysoký, hubený muž. Jeho přímé držení těla upamatovávalo na vojenskou dráhu, které se v mladých letech věnoval a se které, zdědiv statek, ustoupil. S vrozenou galantností uklonil se Heleně, která ho mezi dveřmi očekávala, a zpozorovav její rozechvění, usmál se laskavě.

»Přicházím, slečno, s přátelskými úmysly,« omlouval se. »Rád bych se u Vás informoval a jsem jist, že mi potřebných zpráv neodepřete.«

»Zajisté, pane barone. Račte vstoupit, stojím vám k službám.«

Tíseň ji opustila a když ho zavedla do salonu, klidně se proti němu posadila.

»Prosil jsem, abyste mi popřála okamžik rozmluvy a tušíte, čeho se týká. Prohráli jsme proces a jsme odsouzeni nést útraty obou stran. Náš zástupce radí, abychom rekurovali, ale mně je celá záležitost jednak nejasnou, jednak nemilou, proto bych vás prosil o vaše laskavé dobrozdání. Vím, že mám co činit s dámou vzdělanou a charakterní a to je mi zárukou, že nabudu přehledu.«

»Račte se ptát, není příčiny, proč bych něco zatajovala.«

»Tím lépe, soud vyvolala obec a tedy zase obec musí říci, co si vlastně přeje.«

»Obec že soud vyvolala«?

»Nu ano, obec činila si nároky, které nemají právní platnosti. Sám právní zástupce mi to oznámil.«

»Nejsem právníkem, ale v té příčině mohu říci, že se nejedná o právo. Mohu vám sdělit celý postup věci?«

»Právě proto jsem sem přijel,« uklonil se.

Líčila tedy spor od začátku. Klidně a věcně vylíčila mu nenadálý rozkaz bránit občanům v užívání staré služebnosti, vyjednávání s ředitelem, nátlak na osadníky, soud, výslech a konečné ohledání sporného místa. Poslouchal pozorně, nedávaje znáti, že by byl rozmrzen nebo že by nesouhlasil.

»Zapomněla jste mi blíže označit, co bylo proti vám chystáno,« prohodil, když skončila. »Došlo přece k demonstraci?«

»O ničem nevím. Je to nejlepším důkazem, že moje obava před vlivy pánů úředníků byla oprávněna.«

»Zajisté. Odpusťte, že se vám mělo státi něco tolik nepříjemného působením mých úředníků. Postaral jsem se a postarám, aby byla vždycky

společenská slušnost zachována. Domníváte se, že spor skončí vaším vítězstvím?«

»Jsem o tom přesvědčena, protože naše věc je tak jasná a samozřejmá, že se nenajde soudce, který by nás mohl odsoudit. A my, pane barone, se bráníme, protože jde o životní otázku našich nejchudších spoluobčanů. Až ráčíte jeti domů, račte si všimnout pastvisek kolem konce rybníka a pouhý pohled vás přesvědčí, že se nejedná obci o zkracování vašeho majetku, ale o chránění zájmů obce.«

»Už jsem si všiml, do opravdy je to půda bezcenná.«

»Pro velkostatek; pro naše chudé však má velkou cenu. A prohráli-li bychom, bylo by to počátkem nových, horších soudů.«

»Nedojde k nim, slečno,« řekl rozhodně a vztýčil se. »Soud je ukončen a nedovolím rekursů. Ať obec užívá, co užívala. Očekávám však, že nebude proti velkostatku šířena nenávist. Nechci nic, co by zdejším lidem ubližovalo, potřebuji jejich pracovních sil a přeji si, abychom přátelsky vycházeli.«

»To je přáním celého městečka. Ale račte posoudit sám, že se strany velkostatku nebyla zachována potřebná míra občanské svobody a laskavosti.«

»Vím, vím. Byl jsem špatně informován, věc mi líčena zcela opáčně a postarám se, aby nebyla lehkomyslně do lidu vnášena revoluční hesla. Buďte ujištěna, že mi bylo mnoho věcí trapno.«

»Věřím a děkuji vám za laskavá slova.«

»A ještě něco, slečno. Nezazlívejte mi, zeptám-li se na cosi, co je jaksi intimní a týká se vašich osobních styků. Je pravdou, že můj lesní Valoušek vám dodával zprávy o tom, co podnikáno?«

Zarazila se, zbledla, ale potom se do nachova zarděla.

»Nebude mít z mého sdělení následků?« ptala se rozpačitě.

»Ujišťuji vás svým slovem,« pravil pevně.

»Pan lesní mně, ale pouze mně, sdělil, z jakých počátků spor povstal. Na louce jsme se setkali a mezi řečí mi vypravoval, že návodem dvou pánů úředníků chce velkostatek začít spor. Ale to bylo v době, kdy už starosta měl v rukou přípis pana ředitele. A po druhé to byl on, jenž mě upozornil na chystaný útok proti mně. Když jsem byla zprávou tou zdrcena, radil mi obrátiti se přímo na vás. Ujišťoval mě, že neráčíte míti o ničem potuchy a že věda, jak a co se intrikuje, netrpěl byste toho. Myslím, že v takovém jednání není nic, co by ho mohlo jako úředníka a jako čestného muže odsuzovat.

»Snad tedy s jinými lidmi důvěrněji jednal,« dolehal velkostatkář.

»On? Pokud ho znám, mohu tvrdit, že je příliš ušlechtilou povahou, aby se takovými pokoutními věcmi zabýval. Že nás nikdo neštval, ale že naopak proti nám bylo všemi možnými zbraněmi pracováno, dosvědčuje, že na konec na žalobě zůstala čtyři jména. Kdo měl odvahu i v tomto ohledu jej podezřívat?«

»Odpusťte, nemohu vám dáti odpověď. Ostatně je to už vnitřní záležitost velkostatku a nemohl jsem se v ní dobře vyznat. Pan lesní je poněkud hrdý, nechce se s patřičným důrazem hájit a působí si podezření sám. Teď jsem už nadobro hotov a za všechny zprávy ještě jednou děkuji. Opakuji, že k rekursu nedojde a můžete to mým jménem občanům sdělit. Bylo mi potěšením, že jsem mohl poznat dámu nejen roztomilou, ale také velmi bystrozrakou. Slyšel jsem mnoho chválit vaše umění malířské. Jsou snad toto vaše díla?«

Přisvědčila a s jakousi nevinnou pýchou podávala mu k obrazům vysvětlení. Rozpovídal se živě, dotazoval se po příčinách, které ji z uměleckých dráhy svedly a nemohl pochopit, že sama ovládá velké hospodářství. Nenápadně zkoušel její hospodářské vědomosti, doptával se na výnos dvorce a vrtěl hlavou.

»Nevěřil bych, kdybych neviděl, že nemáte příčiny nadsazovat. Mně moje statky tolik nevynášejí,« dodal s ironickým úsměvem.

»Velká režie vždy mnoho pohltí,« řekla Helena jako na omluvu.

»Říká se tomu režie, ale je to něco jiného,« prohodil významně. »Pronajmu-li dvory, bude celá řada rodin bez chleba a držím-li je v režii, nemohu se dopočítat slušného čistého výnosu.«

»Pronajímání dvorů bylo by neštěstím pro celý kraj,« pravila Helena velmi vážně, »a smím-li prosit, neračte toho činit. Na čas snad to výnos zvýší, ale půda ztratí na ceně, bude vyčerpána a lid pozbude hojného výdělku.«

»Nevím ještě, jak se rozhodnu. Ostatně v té příčině musí také úřednictvo ukázat dobrou vůli. Velice jsem vás zdržel. Jsem však potěšen, lituji, že jsem neměl příležitost poznati vás dříve. Moji paní bude velice zajímat, až jí budu o vás vypravovat. Zajisté, že velmi by ji těšilo, kdybyste ji někdy navštívila.«

Helena děkovala a omlouvala se přílišnými starostmi a baron uznávaje její důvody, znovu děkoval za laskavé přijetí a poroučel se. Pocit zadostiučinění zahrál Helenou, když povoz s baronem odhrčel. Matka už nedočkavě toužila zvědět co to, že sám pan baron k ní přijel a co že chtěl. Sdílně jí vypravovala a matka všecka nadšena a potěšena, dívala se na ni s obdivem, jak krásně s ní pan baron jednal a jak dobře dovedla ho pobavit. V řeči vzpomněla si Helena, že musí zprávu o ustoupení

velkostatku Miturovi oznámit a poslala pro něho. Přiběhl jako na zavolanou. Však už neměl stání, na pole nechtěl jít a z okna vyhlížel, brzoli velkostatkář od Prchalů odjede a Helena proň vzkáže. Slyše, že je soudu nadobro konec, smál se, do dlaní si tleskal, to že je teď koruna všeho. A náhle zase zmizel, rovnou k starostovi utíkal, aby se brzy rozhlásilo, že sám pan baron jejich právo uznal.

Když šla po chvíli Helena na pole, pozorovala již na uctivých pozdravech a pohledech, že stoupla v ceně, že návštěva baronova váží u nich víc, než všechny zásluhy. Trpce se usmála. Takoví jsou dosud, jako malé děti, kterým hrušky na vlastní hrušni nechutnají a stále pokukují do sousedovic zahrady, kde se jim zdá ovoce krásnější, žlutší a sladší. Kdy přece naučí se vážit si samých sebe? Kdy se v nich probudí osobní hrdost, jež je počátkem samostatnosti? Ano, ještě uplynou léta, než dozraje ovoce svobody a než dojde k náležitému ocenění vlastního já. (Pokračování.)

FEUILLETON.

PROF. DR. J. U. JARNÍK:

MŮJ PŘÍTEL PIERSON.

Přednáška pronesená dne 25. února v Cercle Française de l'université.

(Dokončení.)

Po té následují dva listy psané v květnu r. 1878. První mi oznamuje, že mu byla udělena stolice franc. jazyka a literatury nově zařízená na universitě v Groningu v Hollandsku s platem 3000 zl. »Těším se z toho nesmírně,« píše a dodává o svých pracích: »Mám se zmíniti o svých pracích, které se tak dlouho vlekou vinou mé liknavosti? Raději o nich pomlčím, dokud nebudou hotovy.« V druhém dopisu mi oznamuje, že nastoupí svůj úřad koncem září.

Konečně následuje dopis ze dne 22. května r. 1879, tak význačný, že G. Paris neváhal z něho otisknouti jednu část, práce Piersonovy se týkající, v předmluvě, kterou předepsal jeho dílu. Tu je téměř celý: »Od svého posledního obšírného dopisu byl jsem velmi šťasten a velmi nešťasten. Byl jsem velmi nešťasten po stránce hmotné. Zakusil jsem smrtelných úzkostí. Poznal jsem, co znamená bída a strázeň; poznal jsem, co znamená nejisté postavení, v němž je zítřek vždycky hrozným neznámým a kdy si říkáme: dnes jsem se jakž takž protloukl, jak bude zítra? Do této hrozné situace byl jsem stržen četnou rodinou, která se nalézá neustále v postavení velmi kritickém. Nemožno mi vyprávěti, co jsem vytrpěl. Po dlouhé měsíce byl jsem stíhán myšlénkou sebevraždy a jen usilovnou prací se mi podařilo setřásti se sebe tuto můru. Zkrátka, sestárl jsem ve dvou létech o deset. Stal jsem se smutným a zachmuřeným, naprosto neschopen nalézti sebe menší jiskřičku veselosti, a vlasy moje sešedivěly až strach, jak se o tom budete moci přesvědčit na vlastní oči. K tomu si představte, že moje zdraví nepřestalo být velmi špatným; trpím chudokrevností a jsem hrozně vyhublý. Mé fysické síly, které nebyly vůbec velké, klesají každým dnem, a téměř celý rok již bez přestání kašlu, div si prsa nepotrhám. Jestliže potrvají hmotné poměry, v nichž se nacházím, myslím, že záhy zemru, neboť jsem příliš sláb, než abych snesl na dlouho zápas s neštěstím. Na štěstí se vše brzo změní, jak doufám. — Uprostřed všeho neštěstí byl jsem však přece velmi šťasten: měl jsem největší štěstí, nejneuvěřitelnější a nejpodivnější, které možno míti. Po horečných výzkumech v látce, o níž jsem vám již psal, po šílených zápasech, nadpřirozených nadějích, po hroznych sklamáních, po systémech stavěných a zase ničených, zkrátka po práci kyklopské, nalezl jsem konečně myšlénku, skutečnou myšlénku, velikou myšlénku! Objevil jsem zákon rytmu v řeči a spolu zákon melodie a harmonie. Skončil jsem v jediné synthetické studii všechny výrazné vlastnosti řeči a stanovil jsem velký zákon fysiologický, který se potvrzuje až do nejmenších důsledností. — Pochopíte, že před takovou událostí a po tak velkém štěstí se zapomene snadno na leckteré strázně a že malé příběhy hmotného života nám připadají málo hodny pozornosti. — Myšlénky své rozvinul jsem v díle o 300 stránkách, nadepsaném: »Metrique naturelle du language«, k němuž je přidán essai o metrice francouzské. Je to nyní již věc hotová, dílo je složeno a přehlédnuto. Zbývá mi napsati jen předmluvu a úvod a dokončiti opis, který již velmi pokročil. Pak je zašlu na universitu vídeňskou, kde je hodlám předložiti co dissertaci, a jakmile nabudu doktorského diplomu, odjedu do Groningu, kde jsem očekáván.«

Také konec dopisu je karakteristický. Nacházel jsem se tehdy v Bukurešti — a ejhle, jak mluví o mé cestě: »Šťastný muži, který můžete vésti mládenecký život v Bukurešti? Ó, kéž bych mohl učiniti jako vy a prchnouti z této pařížské peci, která mne ztravuje!«

Bohužel byl v Groningu marně očekáván. Hle, co mi píše v dopise bez data: »Byl jsem velmi povážlivě nemocen a lékař mi zakázal jakoukoliv práci. Jsem nyní rekonvalescentem. Bohužel musím se zříci svého postavení v Hollandsku a tudíž i cesty do Vídně, neboť mi bylo zapotřebí doktorské hodnosti jen pro mé postavení v Groningu. Lékař mi zakázal i Paříž, jejíž podnebí je chladné a vlhké, a radí mi, abych se odstěhoval na dva roky na jih. Nyní se ucházím o místo knihovníka na fakultě.«

PAUL PIERSON.

V dopise ze dne 4. listopadu r. 1879 hledí budoucnosti již mnohem klidněji vstříc: »Nechci se vraceti k bolestné minulosti; nechci si připomínati, že jsem byl tak blízek své zkázy; chci mysliti jen na budoucnost, která se začíná vyjasňovati. Mé zdraví se lepší a doufám, že po několikaletém pobytu v teplých krajích povede se mi tak dobře jako Novému mostu. Podrobiv se zkoušce, obdržel jsem hodnost knihovníka na fakultě. Opouštím dráhu učitelskou, která tak málo slušela mé povaze a mému temperamentu a v mé duši vládne mír a klid, kterého jsem již po dlouhou dobu nepocítil. Vydání mého díla bude, myslím, brzo zahájeno. Důvěřuji mnoho v úspěch práce, která mne stála tolik úsilí a jejíž pořízení mne málem zničilo . . .«

Končí pak těmito slovy: »Kdy se zase shledáme? Kdy překročíme dálku, jež nás dělí? Tato se nyní ještě zvětší a my zůstaneme oba uvězněni ve svém postavení a střeženi dvěma přísnými žalářníky: povinností a chudobou.«

V měsíci prosinci, před odjezdem do Alžíru, poslal mi dvě dopisnice, první ze dne 1. a druhou ze dne 12. toho měsíce. V první mne žádal, abych vyzvedl na děkanátu rukopis jeho práce, o které praví: »V této úpravě je rukopis dosud nedokonalý; když jsem jej odeslal, prohlédl jsem originál zevrubně, opravil jej a rozmnožil, nicméně základní plán je stále týž. Ačkoliv je moje jmenování knihovníkem na universitě alžírské zaručeno, není dosud officielní a tak přesně nevím, kdy svůj úřad nastoupím. Raduji se velice z tohoto nového postavení a jsem šťasten, že jsem se navždy rozloučil s professurou, pro kterou jsem rozhodně nebyl povolán.

Zdá se, že odkládal svůj odjezd jen proto, aby se dočkal ještě jedné bolesti; 12. téhož měsíce píše: »Nové neštěstí nás potkalo. Ubohá malá Markéta zemřela po osmidenní horečce hlavničkové. Byla plna půvabu, roztomilá a něžná a slibovala státi se rozkošným děvčátkem. Milovali jsme ji všichni téměř šíleně a každý shledával, že je roztomilá. Představte si naše zoufalství! Patnáct let! Rychle dospívala a už nyní měla v sobě cosi vážného, co nebylo více dětské. Čilá a úslužná, byla již hotovou rozkošnou hospodyňkou. Čím jsme se prohřešili proti nebi, že ji ztrácíme?«

Konečně odcestoval do Alžíru, odkud chovám jediný dopis, datovaný ze dne 29. června 1880 a provázený jeho podobiznou. »Od ledna jsem v Alžíru. Po celý čas, který od té doby uplynul, nedělal jsem nic jiného, nežli že jsem zápasil s nemocí. Nicméně pobyt v Alžíru je pro mne dosti příznivý. Nechci říci, že se považuji za vyléčena, ale počínám již doufati, že se uzdravím. Mé postavení je ostatně velmi příjemné; mám pod sebou podřízené, kteří vykonávají veškeru unavující práci. Co se mne týče, odpočívám ustavičně, důvěřuje v účinek podnebí, které je podivuhodné. Byl jsem tak dalek Paříže a tak líný, že jsem se nezabýval ani chvíli svým dílem. Nedávno dostal jsem nepřímo zprávu o něm. Jak se zdá, bylo konečně rozhodnuto, že vyjde v Bibliothece des Hautes Études, takže budu nepochybně prováděti korrekturu o prázdninách, jež strávím v Paříži. Přibudu tam asi kolem 20. července.«

Uvedu i závěr dopisu, poněvadž list ten je poslední známkou života mého ubohého přítele: »A ny-

ní vás líbám co nejpřátelštěji, vás i celou vaši malou rodinu, maminku nevyjímaje. Váš cele oddaný

Pierson.

A konec? Úmrtní oznámení ze dne 18. října r. 1880, sdělující, že Pan Georges Paul Pierson, knihovník fakulty alžírské, zesnul ve svém příbytku v Paříži v ulici Beauvepaire č. 28 dne 12. října r. 1880 ve věku 29 let, zaopatřen svátostmi umírajících.

Dne 8. října 1883 píše mi bratr jeho Jindřich: »Dílo Pavlovo se blíží svému uveřejnění . . .

Jsme ještě stenčeni smrtí bratra Octava, který zemřel v červnu touže nemocí jako Pavel. A tak, z velké rodiny, kterou jste znal tak živou, zbývají již jen 4 děti.«

Chovám od Piersona několik básní jím složených. Jedna z nich má pro mne zvláštní kouzlo: je to překlad známé vám písně české: »Když tě vidím, má panenko, v tom kostele klečeti.« Tu je:

Quand je te vois, belle, en prière,
Je suis jaloux du bon Dieu;
J'oublie à te voir et la chaire
et l'autel et le saint lieu.
Ah, si j'aimais comme je t'aime
Dieu qui est au paradis,
Depuis longtemps au ciel lui-même
parmi les saints il m'eût mis!

Končím, děkuje vám za trpělivost, s jakou jste sledovali moji causerii. Jsem vám tím vděčnější, protože jste mi umožnili vzdáti tento opožděný projev pocty památce Francouze, s kterým mne před 35 lety poutal svazek přátelský. Ba, zdá se mi téměř, že vidím v tomto spojení takřka symbol a předzvěst sympathií, jež v posledních létech se oděly ve formy tak výrazné mezi oběma spřátelenými národy, národem francouzským a národem českým.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

MOUDRÉ RADY.

To jistě také ve svém žití
jsi shledal mnohých u lidí,
že moudré rady dávají ti,
dle nichž se nikdy neřídí.

PÁN A SLUHA.

Své intimnosti sluhovi
pán který věrně vypoví,
nechť ujištěn je jedním ránem,
že sluha bude jeho pánem.

NA JEVIŠTI ŽIVOTA.

Víc než jindy se to přihází
velmi zhusta v čase souvěkém:
dobrý člověk špatným hercem bývá,
špatný herec dobrým člověkem.

Oldřich Urban.

SLOVANSKÉ SJEZDY V SOFII. Do víru novinářských zpráv o zdaru slovanských sjezdů letošních Máj, ačkoli svojí Slovanskou anketou může se pokládati ne-li za bezprostředního původce, aspoň za vlivného spolučinitele jich, nezasáhl dosud ani řádkou. Úmyslně vyčkával, až vody zčeřené se uklidní, aby řekl svoje mínění pozorovatele do všeho zasvěceného, jenž měl v Sofii svého referenta. Odpočítáváme-li vše, co spadá na vrub chvilkového vzrušení a netrvalého nadšení, jež pravou potenci leckterého našeho díla zastírá, a nehledíme-li k některým projevům jednotlivců spíše pro věc zapálených, nežli kvalifikovaných pro dílo tak složité a choulostivé, jakým jest neoslavismus, který my pokládáme pouze za jednu fasi vývoje, nikoli za konečný cíl, třeba se tím od některých politiků lišíme: nemůžeme přece jen neuznati, že sofijskými sjezdy letošními, *hlavně ovšem slovanským sjezdem*, stal se veliký pokrok na cestě za dosažením »slovanské jednoty na poli kulturním«. *Opětné, výrazné vznícení myšlenek*, o nichž se v slovanském tisku — *mimo český* — mluví pořád ještě málo, je první úspěch jeho, vedle navazování osobních styků, nových přátelských svazků, užitečných oběma zúčastněným stranám. Neúčast Poláků na sjezdu, skrývaná za nicotné záminky, ničeho změniti nemohla. Což by se vskutku mohli Poláci vzdalovati *takového díla* i pro ně nesmírný dosah mající jen proto, že jedna jeho kapitola odehrála se na půdě Slovanů Rusům přátelských, jelikož jim za život a samostatnost děkujících? Třeba se nám celý průběh slavností jevil, jak už při slavnostech bývá, poněkud okázalým a nedosti plodným (ne na myšlenky, ale na uskutečňování jich, neboť se obáváme, že mnoho krásných návrhů zůstane jen návrhy a že k práci leckteré, sjezdem navržené, tak brzy nedojde, ježto my sami, Čechové, na vše nevystačíme, a to se na sjezdu obecně uznávalo ústy všech, že, kde jde o skutečnou práci, Čechové jsou první u díla, do něhož pustí se s chutí a láskou): přece jen okolnost, že je tu někdo, jenž k práci volá a první dobrým příkladem k ní přistupuje, naplňovala *nás všechny v Sofii hrdostí*. Dny sofijské živou účastí veřejnosti bulharské, pohostinstvím skvělým města a veškeré široké veřejnosti bulharské (i venkova), radostí hostů nad nesmírně rychlým rozvojem tohoto národa, jehož hlavní město za několik let přeměnilo se ze špinavého, pod tureckým vlivem úpícího doupěte v čisté moderní velkoměsto, připomínající některými bulvary Paříž, a hrdostí hostitelů, že se nám tam všem tak líbí a že se tak upřímně tě-

šíme z jejich pokroku, zůstanou všem, kdo byli svědky slavností, nezapomenutelnými. Po sjezdu slovanských lékařů v Sofii (předseda Dr. Beron ze Sofie), který uskutečněn byl vlastně také českou iniciativou a jenž byl mimo Poláky (polský jeden lékař z Berlína ke konci sjezdu přece se vyskytl a výslovně hlásal, jak on v Berlíně důrazněji, než vedoucí kruhy, cítí důležitost slovanského spojení), obeslán všemi ostatními národy slovanskými, z nichž mnozí i vědeckými přednáškami k sjezdu přispěli, následoval sjezd slovanských žurnalistů (předseda red. J. Holeček), jenž obíral se známými svými problémy politickými, organisačními, stavovskými atd. Slovanský sjezd obeslaný politiky, spisovateli atd., vírem slavností, banketů, výletů bezmála zastírající skutečnou práci ve »Slavjanské Besedě«, při které dlouhá řada otázek společných pro všechny Slovany probírána, dovršil balkanské tyto dny, po nichž těžíce z příležitosti ještě mnozí do Cařihradu zajeli. Největší a pro nás Čechy nejdůležitější jádro slovanského sjezdu letošního jest úkol sjezdem na nás vložený, abychom uskutečnili Slovanskou výstavu v Praze. O tuto bude všestranně jednati ohlášená Anketa Máje. —s —a.

POMNÍK VÁCLAVU KOSMÁKOVI odhalen byl dne 15. t. m. v rodné vesnici jeho Martinkově u Moravských Budějovic. V tomto poslední dobou vzmáhajícím se uctívání zasloužilých mužů našich obcemi českými spatřujeme sympatický rys za všeobecného jinak úpadku úcty a vděku. Podivením by mohlo naplniti, že při této nehlučné venkovské oslavě nebyla téměř zastoupena literární obec česká. Snad nebyly representační literární spolky ani pozvány. Ostatně také jinde nebývá jinak a na př. ve Vodňanech odhalení pamětních desk na domech, v nichž bydlili Julius Zeyer a Otakar Mokrý, přítomni byli za celou literaturu jen oba slavnostní řečníci, jiný nikdo nepřišel. Václavu Kosmákovi však děje se i jinde, nežli jen u příležitosti odhalení jeho pomníku v Martinkově, křivda dosti nezasloužené nevšímavosti. Jisto, že rázovitý tento a na celé Moravě své doby úžasně populární spisovatel není dosud v literatuře tak doceněn, jak býti má a jak jménu jeho právem náleží. es.

J. V. SLUKOV jest prvním hercem českým, jemuž zřízen byl pomník. Rozpomenuli se jeho umělecké činnosti a jeho vlasteneckého významu v rodné obci Zlukově u Veselí nad Lužnicí a zřídili mu důstojný pomník ve středu úpravné návsi. Do žulového balvanu vetknuta bronzová plaketa s rysy tváře sympatického dramatického umělce. K slavnosti odhalení tohoto pomníku dne 21. srpna 1910. sjeli se zástupcové dramatického světa, literární obce i nepřehledné množství ctitelů paměti oslavencovy. Slavnostní řeč, kterouž v lapidárních rysech nastíněn byl život Slukovův, měl JUDr. L. Klumpar z Prahy. Po zástupci kr. hl. města Prahy, řediteli p. Bolinovi, promluvil za Spolek českých spisovatelů Máj a jménem všech, kdož se snažili o zřízení důstojného druhého českého divadla v Praze, ředitel Václav Štech. Vzpomenul, že k nejnadšenějším propagatorům této myšlenky patříval zvěčnělý Slukov, jenž se ovšem otevření divadla Vinohradského, kterýmž tyto dlouholeté touhy byly splněny, již nedočkal. Za Ústřední Jednotu hereckou promluvil člen Národního divadla p. Deyl, za Organisaci českého herectva p. Dobrovolný. Jménem divadla Uranie v Praze, jež o zřízení pomníku zvláštních zásluh si získalo, promluvil cís. rada p. Vendulák. J. V. Slukov jmenoval se vlastně Vojta, avšak na uměleckou dráhu zvolil si jméno Slukov, připomínající mu rodnou vísku. Slavnost tato nabyla pro širé kraje jihočeské značného významu, neboť podobné příležitosti nezůstanou bez vlivu na národní probuzení těchto dosud stále ještě zanedbávaných končin. Slavnosti súčastnila se pí. Otilie Sklenářová-Malá, jež se stala předmětem hojných oslav. Pan Chvalovský, žijící jako pensista Národního divadla v blízké Soběslavi, zastupoval starou gardu Národního divadla. Z divadelních kruhů dostavil se vrchní režisér Uranie p. B. Kovář a hojní zástupci hereckých družin, působících tou dobou na českém jihu. Zvláštním dojmem působila přítomnost vdovy zvěčnělého Slukova se synem a dcerou. Veřejnost bude zajímati, že vdově a rodině bylo úřadem povoleno změniti rodné jméno Vojta za Slukov.

VLADIMÍR ŠŤASTNÝ, spisovatel a muž o probouzení národního života v Brně zasloužilý, zemřel tamže u věku 69 let. Vl. Šťastný psával pod jménem Josef Ruda do »Hlasu« a kalendáře »Moravana«; nejvíce svých veršů uveřejnil v »Obzoru«, který založil a řídil až do zaniknutí listu, »Kvítí májové«, »Kytka z Moravy«, »Hory a Doly«, »Hlasy a ohlasy«, »Dárek vánoční«, jsou názvy jeho knih. Mnohé z popěvků Vl. Šťastného byly zhudebněny moravskými skladateli. Monsignore Vladimír Šťastný náležel do skupiny vlasteneckých kněží rázu Sušilova. Horlivý pracovník národní v něm zemřel. s.

RAYMUND ČEJNEK, chefredaktor Union, náleží ke staré gardě českých žurnalistů a prokázal nejen stavu, jemuž náleží, úsilovnou svou prací ve Spolku českých žurnalistů a pensijních jeho fondech, ale věci národní vůbec, zejména ve prospěch Moravy a Slezska, neocenitelné služby. Raymund Čejnek tyto dny slavil dovršení 50 let života. Též my srdečně gratulujeme. Red.

ZAHRADNICKÁ VÝSTAVA V PRAZE za nedlouho bude otevřena. Na výstavišti v Královské Oboře a zejména v Průmyslovém paláci dlouho již pilně se pracuje. Na podzim, kdy už opravdu nepříjemně profukuje, takový bohatý, polotropický sad

pěkně za větrem, plný ruchu a šumu výstavního jest obecenstvu milý dvojnásob. Pořadatelstvo získá si vděku Pražanů dozajista, a není třeba pochybovati ani o tom, že bude exposice poutati i odborníky. Není také vděčnějšího výstavního předmětu nad květinu a nelze si představiti krásnější a půvabnější exposice nad výstavu zahradnickou — je-li uspořádána netoliko dobře odborničky, ale i dobře estheticky. Výstavní výbor pamatoval výtek, které v tomto směru stihaly první pražskou výstavu zahradnickou a zajistil si tentokráte součinnost umělců. Veřejnost je tedy právem zvědava, co uvidí. O zdatnosti odborné našich zahradníků jsme přesvědčeni, po stránce esthetické měli bychom leckteré přání. Výstava nám předvede snad i trochu retrospektivy, ukázky zahrady renaissanční, barokní, italské, francouzské i anglické, snad i japonské, zejména však doufáme, že uvidíme příklad, jak spolupůsobiti může umělec-architekt při vytváření moderní zahrady. Bylo by poučno netoliko soukromým majitelům zahrad a zahrádek, ale zvláště také většině našich měst, které ve snaze jistě chvályhodné zakládají četné sady nové a kupují a udržují staré parky, kdysi šlechtické.

ČESKÝ PROJEV V NĚMECKÉ KNIZE. Když před dvěma lety Reclamova »Universálka«, i u nás rozšířená a následovaná (nejdříve Ústřední Knihovnou, pak Světovou Knihovnou, nejnověji Pestrou Knihovnou), dosáhla svého 5000 čísla, sešly se odevšad blahopřejné projevy jejímu zakladateli. Nyní vydala lipská firma Philipp Reclam jun. tyto věnovací listy v objemném a nádherně vypraveném svazku, pod názvem »Widmungsblätter an Hans Heinrich Reclam beim Erscheinen der Nr. 5000 von Reclam's Universal-Bibliothek«. Kniha tvoří jednu z největších sbírek autografů, jež poslední dobou vydány. Není snad znamenitějšího jména v německém světě spisovatelském a intellektuálním, aby tu scházelo. Obsah projevů postrádá sice namnoze těžší hodnoty, ba některé, i od vynikajících lidí, jsou velmi bezmyšlenkovité; také většina věnovacích kreseb a maleb jest podprostřední. Patrně sotva kdo ze zasílatelů myslil na uveřejnění. Nicméně celek, pečlivě reprodukovaný a do vkusných ornamentů jednotlivé autografy uzavírající, není bez zajímavosti právě jako veliká, přes 1225 čísel obsahující sbírka současných autografů. Vidíte tu rázovité písmo Dehmelovo, Altenbergovo, jemné Hermanna Bahra, energické A. Bebela, souladné Bezzenbergrovo, básnické Falkovo, roztažené Schnitzlerovo, shledáte se tu s Paul Heysem, Euckenem, Fuldou, s předsedou německé jednoty Komenského Lud. Kellerem atd., atd.; najdete i »naši« Maria Pospischill. Ale mezi těmi projevy, většinou německými, kde jako kapky ztrácejí se ojedinělá věnování francouzská, novořecká (Bikelas), čudská (Juhani Aho: »Všem národům světlo!«), kde i Tolstého naleznete zastoupena pouhým podpisem »Leo Tolstoy. 21. Mai, 1908.« — dočtete se i projevů, psaných česky. Zaslali je Jan Dunovský, ředitel jičínského paedagogia (»Poctivé práci všechna čest!«), ústav pro vzdělání učitelů v Kroměříži, v čele s ředitelem Janem Přecechtělem (mezi podpisy sboru professorského čteme i jméno jemného hudebního skladatele Julia Rauschera, žáka Fibichova), a last not least mistr Vrchlický. Zpozorovali jsme sice také jiné ještě gratulace od Čechů, ale psané německy ... Projev Vrchlického jest závažný, a klademe jej sem v plném znění:

Reclamova »Universální Knihovna« jest praktický pokus vtěliti velký a nádherný sen Goethův o literatuře světové.

Učinila již mnoho a učiní v příštím období nových 5000 svazků ještě víc, obrátí-li pronikavěji svou pozornost k Slovanstvu. — Tam jest nová půda, na které se osvědčiti může výrok: Introite, etiam hic dii sunt.

Datováno v Praze, 12. máje 1908. — »Vstupte, i zde jsou bohové!« Možno-li k studiu slovanských literatur vybídnouti důstojněji? c.

NA UVÁŽENOU. V dvojsešitu 9.—10. třetího ročníku revue »Naše Slovensko« oznamuje vydavatel, p. Antonín Reis, odběratelům svým smutnou zvěst, že pro vzrůstající deficit bude nucen zastaviti další vydávání listu, který již za krátkou dobu svého trvání vykonal k poznání Slovenska a k probouzení zájmu o jeho osudy tolik poctivé práce. Faktum, že nedovedeme udržeti revui, mající pro náš národní rozvoj jako celá otázka slovenská skutečně životný význam, jest velmi zarmucující. Tím více, že není to zjev ojedinělý. Co chvíli doslýcháme se, že tomu či onomu významnému listu literárnímu, často majícímu za sebou leta činnosti nejprospěšnější, nedaří se dobře a že blízek jest zániku. Laborovati vidíme i větší žurnály politické a národní. A zatím přibývá »žlutého tisku«, časopiseckého smetí, rozrůstá býlí z velkoměstského bahna (zhusta i pod rouškou »umění«), nemající jiného účelu, nežli špinění osobní, farizejské hraní si na mravokárce, sbírání klepů, pěstování pornografie a zábavy na nejnižším stupni intelligence. Nechceme v stručných řádkách těchto rozhodovati, na kolik nezdravý stav některých literárních poměrův a veřejného života našeho sám vinen jest na takovýchto zjevech. Ale přibývá jich měrou, že nutí nejen teprve k přemýšlení, ale již k činné odpomoci! *β*

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 47.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

K. JONÁŠ:

LÁSKA.

Historie ze dne 15. srpna r. 1672. O jednom jednání.*)

OSOBY:

JAN LEŠENEC, pán na Bojanově a Hvězdicích.
IVANA.
TORAM, alchymista
CVRČEK, sluha.
Ženy, sluhové.

Na sídle Hvězdickém.

Veliká síň. Na stěnách obrazy a štíty. Stůl, židlice, lehátka. Veliké lampy hořící visí se stropu.

LEŠENEC, CVRČEK a jiní SLUHOVÉ.

LEŠENEC:

Otevřte okno!

SLUHOVÉ (tak učiní).

LEŠENEC (přistoupí k oknu a hledí ven):

Kraj už dříme v tichu!
Vzduch horký je, jak pln by žhavých hříchů,
krev jitří mi až svojí těžkou vůní...
Hvězdy se chvějí! Měsíc, šašek, trůní
nad nimi směšně, věru, blázen pravý!
Jsou lidé, které hloupost jeho baví, —
mně protivná ta oblá, siná tvář.
Latiník tvrdí: »Luna že je lhář —«,
já dodávám však: lhář to ubohý,
bez vtipu, sarkasmu i bez vlohy.

(Na sluhy):

Zavřete zase!

SLUHOVÉ (zavírají okna).

LEŠENEC:

Dlouhá chvíle tu!
He, Cvrčku, kde jsi? Vylez z úkrytu
a jako šíp k mým paním ruče leť!
Že čekám je!

CVRČEK (jenž vystoupil do popředí, se ukloní a odejde).

Chci baviti se teď —!

(Mávne rukou.)

Zde bavit se! Zde? Blínu květ sem zadých'
a proto dusno také —! Není svět zde mladých!
Vše kolem staré —, vše co nudu budí.

(Začne prohlížet obrazy.)

Hle, děd tu můj a na té jeho hrudi
stín podezřelý dráždivě se kmitá —
Leb jeho velká, slavomamem zpitá,
prý vymyslila mnohý černý čin!
Však za to jiný byl už jeho syn,
sic hodný člověk, ale bez vzletu.

(Jde k druhému obrazu.)

Ta bledá růže v hnědém sametu!
To matka moje! Zhasla příliš záhy!
Už sotva poznávám ty něžné tahy,
těch retů tenkých zakřiknutý smích.

(Hluk za jevištěm.)

Ach! pluk se blíží krásných paní mých.

IVANA a ostatní paní (vcházejí a uklání se. Tváře jich jsou zakryté.)

LEŠENEC:

Jen dále, krásky! Buďte vítány
v prostorách vzdušných staré dvorany!
Jste všechny? (počítá)

*) Všechna práva má vyhrazena autor.

Čtyři, pět, šest, sedm! Vskutku!
Chci vesel být! Nuž, výhost dejte smutku
a bavte vtipně zhnuseného pána!

(Na sluhy.)

Vy odstupte!

(CVRČEK a sluhové ostatní odejdou.)

LEŠENEC (k Ivaně):

Ty's vždycky zadumaná,
jak hledala bys' dráhy nových hvězd!
V tvé mladé duši jakás hořkost jest,
jež uráží mne, jež mé srdce bodá!

(K ostatním.)

Vy též jste smutny! Vaše to však škoda,
neb ubíjíte steskem krásu svou!
Ví ďábel, jaké myšlénky vám mozek rvou!
Ne, nemám smutných žen já nikdy rád!
Proč nechcete se veselit a smát,
proč netančíte, nevýskáte jaře?
Klid hrobový tak jako na Sahaře
se šíří tam, kam vy jen vkročíte —
Nač ještě máte tváře zakryté?
Hned dolů hedvábné ty závoje!

(Krásky odhalí své obličeje.)

Jste v pravdě krásny! Zase bez boje
nade mnou lepostí svou vyhráváte!
Jsou ženy věru čarodějky klaté,
jež muže k sobě váží jako suknici.
Och, živel zlý jste, bídný, ničící!
A nevděčný, jak tigr ochočený.
Co k vůli vám já učinil vše, ženy!
Manželství zřek' se a jak sultán Murad
vás rodinám jsem městským v noci ukrad'
a vytvořil si drahocenný harém.
Však deset tisíc musil jsem dát darem
té naší církvi, aby neklnula
mé duši, když tak v přístav hříchu plula — —
A za všechny ty svoje oběti —
teď steskem vaším mám já trpěti —,
zda není nevděk největší to z všech?
Již čtyřicátého mne roku dech
ovanul skráně! V takovémto věku
jen rozpoutaná vášeň ženských vděků
mou chladnoucí krev může rozeplát!
Vy však jste smutny! Čiší z vás jen chlad,
jste jako noci, jež neuzří rána,
v šer snů je vaše duše skolébána —
ba, nehodny jste mojí milosti!

IVANA:

Ty křivdíš, pane, nám! Och, vyprosti
již ducha svého z klamných domněnek!
Že smutny jsme, tys právě, pane, řek',
však v pravdě my se stále veselíme.
I ve chvílích, kdy kraj už tiše dříme,
zpěv ještě náš jak bouř hřmí domem celým —
a smějeme se smíchem rozteplelým,
tleskáme v dlaně, bujně tančíme,
v bubínky bijem, stříbrem zvoníme
a vodní ženky z řeky k sobě zveme —
To vše jen proto, že tě milujeme —

LEŠENEC:

Dost, dost! O lásce ani slova více!
Slyš pravdu teď, má svůdná pochlebnice,
a můžeš-li, ji pochop umem svým!
Co láskou zove se, jest pseudonym
rozkoše, vášně! Láska ale není!
Toť starých filosofů dobré rčení,
jímž smysl života je vysvětlen!
Ba srdce rozkoše je sídlem jen,
kdo srdce hledá, po rozkoši baží — — —!
Ne, láska není! — Však, nač marně káži —?!
Jsou zbytečny ty řeči pošetilé!
Já veselost si přece přál té chvíle
a o té s vámi mluviti jsem chtěl.
Jste smutny každým chvěvem bílých těl,
jste smutny, i když mně to zapíráte —
Však rozplašim to kouzlo, které mate
vám duše mladé. Vznítím vaši krev!

(Jde ke stěně a udeří kladivem na štít.)

CVRČEK (vejde).

LEŠENEC:

Jdi k alchymistovi a jemu zjev,
by přišel sem a s sebou kotlík vzal,
i stříbro, markavit a aurikal,
pak z hada urobora horké šťávy
a květy uschlé z keře Garirávy.

CVRČEK (odejde).

LEŠENEC:

Můj alchymista je i medikus
a ač mlád ještě, přec již vědy brus
roztočit zná a zostřit na něm vtip!
Až přijde sem, vám všem hned bude líp!
Však do té chvíle jak se budem bavit?
Tré věcí každý člověk chce se zbavit:
to peněz, myšlenek a délky času.
Teď o čas jedná se a délku jeho.
Jak zabit ji?

IVANA:

My rády pána svého
písněmi svými nyní pobavíme!
Jen svolení dej, že tu pěti smíme

LEŠENEC:

Váš zpěv, ten rozkoš srdce uspává!
Zábava chmurná, pustá, nezdravá!
Však buďsi! Pějte svoje sloky táhlé,
než přijde on, by vzkřísil duše zprahlé —
Nuž, pějte, pějte — poroučím vám tak!

ŽENY usednou na koberec. Ivana vezme loutnu a hraje. Ostatní pějí a mezi zpěvem občas zatleskají v dlaně.

(Snivý zpěv.)

Já chvěji se, ne zrádným chladem,
však touhou sladkou mámivou,
až položíš své bílé ruce
na hlavu moji blouznivou,
až vtiskneš rty mé na má ústa
v opojně něžné závrati
a výdechy až tajemnými
tvé srdce počne zpívati:
Blíž, ke mně blíž,
ty sne můj odvěký —
mne miluj!

(V tom rozevrou se dvéře. Vstoupí TORAM, za ním sluhové, nesoucí kotlík a skříňku. Sluhové hned kotlík postaví a rozžehnou v něm oheň.)

LEŠENEC:

Aj, přišel jsi! A opravdu dost záhy —!
Chcem, brachu, na tobě dnes trochu vláhy,
jež vyhnala by z prsou tísně dým.
Nuž, učiň uměním svým kouzelným,
by krev se naše v žilách rozvířila
a srdce naše umdlená by bila
v tak rychlých úderech a divokých,
až z hrdla zavichří nám bouřný smích.
Nu, zkrátka, smích nám připrav, mladý mistře!

TORAM:

Smích, pane, přeješ si?

LEŠENEC:

Tak jest! Hned bystře
do díla se dej! A buď sublimací
neb filtrováním, či snad transmutací
— vše jedno mi — smích vyrob v kotli svém.
Přec v umění tom vašem ďábelském
je nápoj smíchu také na pořadí?

TORAM:

Je, pane, je! Jak v kotlíku se sladí,
dech páry šumné s varem vody čisté,
tu ihned větví vrby stříbrolisté
započnu míchat divotvornou směs.

LEŠENEC:

Však doufám, že mok svaříš ještě dnes?!

TORAM (bere z krabice různé látky a vrhá je do kotlíku.)

Za okamžik jen malý!
Pst! Už voda syčí,
a chechtá se, jak národ trpasličí.
Teď bubliny se ku povrchu řinou
a barvu mají fialově sinou —

(vezme větvičku a míchá)

pralátka rozplývá se —
a v jejím žáru, v jejím jase
šťáv proudy se už prolínají
a z kovů tvrdých sílu ssají,
vše puká, praská, povoluje.
A ze dna žalný vichr duje,
to hmota na vždy hyne.
Teď zášleh barvy jiné
se v tekutině mih'!
To zášleh zlatý! — Smích!
Hned poháry sem! Mok je uvařen!

SLUHOVÉ (přinášejí poháry.)

TORAM (béře od nich číše a nalévá tekutinu.)

Jak lákavě se pění lektvar ten!

(na Lešence:)

Zde, pane, první podávám ti číši!

LEŠENEC (vezme číš):

Je bez falše?

TORAM:

Od té se tak as liší
jak od ženina hříchu dětská vina.
V tom moku, věř mi, není látka jiná,
než taká, za niž mohu ručiti.

LEŠENEC:

Nuž, ke rtu číš! A na ráz vypíti!

(napije se.)

Ach, jaký pocit neznámý a cizí!
Rmut z duše jako lehká pára mizí,
okřívá tělo, mysl se mi pruží,
zrak hoří —, zřím kol plno velkých růží,
jež, zdá se, rostou, planou a mně kynou. —
Z nich tváře jakés jakby mlhovinou
se dívají a řehtají se hlasně —
Hle, bílé zoubky svítí čarokrásně
z nachových úst, jež se smíchem třesou.
Průhledné ruce zvedají mne, nesou —
sním nebo bdím —?
Zda jste slyšeli —
ten smích a řehot, bujné veselí?!
He, novou číši! A též kráskám mým
dej pohár rychle s mokem zázračným!

TORAM:

(Nalévá do pohárů a podává je všem ženám, jenom Ivaně ne, čehož nikdo nepozoruje.)

LEŠENEC (znovu pije).

Cha, cha, cha, cha! Smích nezkrotně mi trýská
z nadšených prsou —, chvíle je už blízká,
kdy vše zde vůkol promění se v smích.

ŽENY (pijí a pak rozjařeně:)

Ať žije pán náš!

LEŠENEC:

A ať žije smích!

(Na sluhy:)

Na věž hned běžte, aby hlásný dul
fanfáry na roh!

(SLUHOVÉ odběhnou.)

Života bych půl
dal za to hned, že veselý jsem zas!

(Na ženy:)

A znovu pějte, teď váš křepký hlas
se v jásot divý jistě rozpoutá!

(ŽENY zpívají opět onu píseň, co dříve, avšak nyní rychlým tempem, až rozpustile.)

LEŠENEC (mezi zpěvem:)

Tak mám to rád, toť horký krve tep!
Kéž měl bych toho moku plný sklep,
já pil bych, pil a bez přestání pil —
až život můj by v samou kratochvil
se proměnil.

(Za scénou fanfára.)

Psst!

(ŽENY ustanou ve zpěvu.)

LEŠENEC:

Náš hlásný, slyšte, hude! — —
Však běda mu, jsou tóny jeho chudé,
nic živelního neproniká z nich.

(Otevře okno a volá ven:)

Hej, lépe hrej ty, vyluď z rohu smích,
takový smích, jenž v temnou dálku spěje
a dědiny mé všecky rozesměje —
Naplňte pohár!

(TORAM naplní mu číši.)

LEŠENEC (s okna):

Nebi připíjím,
všem netopýrům, hvězdám třpytivým,
hlupáku taktéž, panu měsíci,
i řece naší, ve tmě hučící,
a krtkům, sovám — nu, kde komu v světě!
I vlkům svým —!

(Zarazí se a odstoupí od okna.)

(Za okamžik:)

I vlkům svým! Eh, kleté
té smečce svojí, hladem vyjící,
zvlášť musím pronést ráznou zdravici.
Hoj, na dvůr pojďme, kde to vlčí plémě
v ohradě věžním! He, sem ženy, ke mně,
ať o vaše se opru tuhé šíje —

(Opře se o hrdla dvou žen.)

A příboj písně ať zas bije
vlnami svými o zdi mého sídla!
Zpívejte, pravím, zpívejte!

(SLUHOVÉ zapalují smolnice.)

(Všecky ženy pějí a vesele s Lešencem ubírají se ven. Jen IVANA a TORAM zůstanou.)

TORAM (zastoupí cestu Ivaně):

Zde zůstaň, zůstaň, zjeve mamně bílý!

IVANA:

Ne! Půjdu! Musím! Až by pohřešili
mne u ohrady, pak nám oboum běda!

TORAM:

Jsou potřeštěni, v oči žár jim sedá,
nic nevidí a pranic nechápají.

IVANA:

Nevěřím!

TORAM:

Mozek rozkypělý mají
tou šťávou vřelou, klamnou jako lež.

IVANA:

Proč mně jsi nedal pokál moku též?
Je jed v něm snad?

TORAM:

Jed? Ne, ne, ten v něm není!
Však prvky jsou tam, které rozvášnění,
zbujnělost vilnou v lidské krvi nítí.
Já tebe chtěl těch pekel ušetřiti
a proto moku jsem ti nenalil.

IVANA:

Jak neopatrný jsi, smělče, byl,
neb kdyby pán můj postřeh' podvod ten,
dnes ještě byl by's katem usmrcen.

TORAM:

Však nestalo se tak! Nač tedy vzdechy?
Pojď, sedni!

IVANA:

Nikdy!

TORAM:

Zase bez útěchy
mne v touze palné zanechati chceš?
Pojď, sedni si.

IVANA:

Ty nechápeš,
co za bouř na nás smrtící se snese,
až vrátí se —?!

TORAM:

My snadno vmísíme se
v jich tlupu šílící, ó věř mi, věř!

(Ujme ji za ruce.)

Hle, světla pruh ti padá na kadeř
a opájí mne matnou svojí hrou.
Teď přes tvář chvátá na hruď vypjatou
a k polibku mne závratnému láká.

IVANA:

Pryč musím, pryč!

TORAM:

Mne bolí slova taká,
och, prosím, žebrám: hned je odvolej!

(Pomalu ji vleče k lehátku.)

Zde náruč moje, do ní, drahá, spěj,
vždyť pro tebe je pouze uchystána.

IVANA:

Teď ne! Ne! Ne! Až zítra časně z rána
v sad přijdi!

TORAM:

Slib to prázdný zas!
Rok jsem tu již a po celý ten čas
mne stále odkazuješ na sad váš!
Já chodím tam, ty nikdy nečekáš
však na mne! Bloudím tam vždy sám.
Mne nemáš ráda!

IVANA:

Ach, mám, slyš mne, mám!
Přec lásku vidíš v mojích pohledech,
přec lásku slyšíš na mých chvějných rtech,
přec lásku tušíš v každém hnutí mém —
a přes to pochybuješ v srdci svém
a voláš ke mně: Ne, mne nemáš ráda!
Viz, slza hořkosti se v zrak můj vkrádá.

TORAM (vtáhne ji k sobě na lehátko.)

Ty nesmíš plakat, nesmíš, dítě milé,
Já vylíbám ti slzy z tváře bílé
a stokrát odpřisáhnu, že ti věřím.

(Líbá ji.)

Znáš báj tu dávnou, kterak k zlatým dveřím
hledali marně démantový klíč?

(Hluk za scénou.)

IVANA (povstane):

Toť jeho hlas — ach, rychle odtud pryč!

TORAM (vyskočí):

LEŠENEC (vejde a s ním dva sluhové).

LEŠENEC (ukáže sluhům na Torama a praví klidně):

Jej svažte ihned pevně provazy.

(SLUHOVÉ tak učiní.)

Odveďte ven ho! Další rozkazy
dám později!

(Sluhové odvedou Torama.)

IVANA (zastře své tváře dlaněma.)

LEŠENEC (klidně):

Jsem zase střízlivý.
vliv čár již zmizel! Div to nad divy!

(Za okamžik.)

Ivano! Velím: odhoď svrchní šat!
Nech zase jednou linie svých vnad
tenoučkou řízou jemně prosvitat!

IVANA:

Jak přeješ si, můj pane! Okamžitě!

(Svléká svrchní šat.)

LEŠENEC:

Proč otáliš? Ha, strhni roucho hbitě!

IVANA (objeví se v průsvitných šatech a rozpustí svůj vlas.)

Chvíli pausa.

LEŠENEC (odstoupí, založí si ruce a zírá na ni):

Jaké to tvary, jaké božské rysy!
Největší pěvec věru nevysní si
takový soulad vzácných krás!
V těch měkkých očích modrotemný jas,
ty vlasy těžké v rozvířeném toku,
to kouzlo něžné obestřených boků,
všech údů hebkých nadechnutá běl —
to vše je mé. A to mi právě chtěl
uloupit onen hloupý alchymista!
Však kat mu za to odměnu již chystá!

IVANA:

Och, pane, prosím, milosrdný buď!

LEŠENEC:

Ty oroduješ za něj? Sama suď,
zda mohu hřích mu taký prominouti!?
Ne, nelze! Pěst má železná ho shroutí!

IVANA:

Můj pane, rač se nad ním smilovat!

LEŠENEC (ironicky):

Proč, řekni proč? Miluješ ho snad?

(Vážně.)

Nu, doznej se, ať pravdu čistou zvím!
Kdo ví, zda výkladem svým pravdivým
mé rozhodnutí pevné nezlomíš?!

IVANA (padne na kolena):

Ach, pane, ano, všechno, všechno zvíš!
Co platno bylo by mně liché popírání?
Ač stud mi k srdci palčivou krev vhání
já vyznávám se: Mám ho, pane, ráda!
Však, prosím, uvaž, že jsem ještě mladá,
že nedovedu lásce čeliti.

LEŠENEC:

Již jednou řekl jsem, že lásky není.

IVANA:

Je, pane, je!

LEŠENEC:

Jen rozkoš, opojení
jest pozemského tvorstva údělem.

IVANA:

Přec, pane, ve svém srdci rozchvělém
já cítím víc než rozkoš smyslnou.
Mně jakby prudká vlna za vlnou
o nitro bila, v neznámo mne hnala,
v svět nadoblačný, v dálku nekonečnou,
kde najdu blaho, krásu a slast věčnou,
spojení rajské, spojení dvou duší —

LEŠENEC:

Klam fantasie, ducha tvého kruší.
Jest nutno, dítě, bych tě vyléčil.

(Usedne.)

Nuž, dejme tomu, že ti sám Bůh vsíl
do ňader zrno, jež se láskou zove.
Zní sice to jak řeči pohádkové,
však ty tak pravíš, chci ti věřiti.
Blesk důkazu nechť nyní osvítí
odvážné, smělé tvoje tvrzení!
Já slýchal vždy, že láska promění
každého kouzlem svým hned ve svatého.
Kdo miluje, ten nedbá žití svého,
ten nedbá hrůz, jež zemské blaho drtí
a s úsměvem jde třeba vstříc i smrti.
Je tomu tak?

IVANA:

Je, pravda vše to, pane!

LEŠENEC:

Však v paměti mé, trochu protrhané,
o lásce cosi ještě uvízlo:
Že milující rádi všechno zlo
snášejí spolu, že si smíchem zlatí
i cestu, jež se v jícnu pekla tratí.
Je tomu tak?

IVANA:

Tak, pane, věru tak!

LEŠENEC:

Teď, kdy mi jasným pravé lásky znak,
mohu již snadno tebe zkoušeti,
zda miluješ, zda schopná's obětí,
o kterých nyní mluvili jsme spolu.
Dám tvého milce odvést ihned dolů
a předhoditi vlkům za kořist —

IVANA (vstane uděšeně a zalomí rukama).

LEŠENEC:

Toť první stránka. Obraťme teď list:
Jak sluhům onen rozkaz udělím,
pohledem na tě přímo utkvělým
stopovat budu i tvých retů dech.
Když svalem cukneš jen při slovech těch,
pak doznám to, co popíral jsem dřív,
že totiž miluješ, že vskutku onen div,
jenž láska sluje, není planou bájí.

A v téže chvíli služebné své láji
dám nový povel! — Řeknu krátce jim:
ať žena tato zhyne s milcem svým,
je spolu vhoďte vlkům na pospas —

IVANA:

Och, pane můj!

LEŠENEC:

Jsem zvědav, kterak as
se vydaří ta zkouška bláznivá.
Tvé srdce jistě štěstím okřívá,
že s hochem oním v těsném objetí
ku branám ráje můžeš letěti.
Nuž k dílu!

(Udeří na štít.)

(Vstoupí dva SLUHOVÉ.)

LEŠENEC (dívá se při tom upřeně na Ivanu):

Ten mladý muž, jenž chtěl zde pikle příst,
hned vlkům vhozen budiž za kořist!

IVANA (stojí jako zkamenělá).

SLUHOVÉ (odejdou).

LEŠENEC (tleská):

Já vyhrál, já! Ne, není lásky, není!
Jen rozkoš je a krátké opojení,
jež obětí ni muk si nežádá! — —

(Za okamžik.)

Tam dole již teď rdí se ohrada
krvavým tokem a ty's klidná tak!
Stejně jak dřív' tvůj září modrý zrak,
netknuta hrůzou je tvá hebká líc,
dech ňader tvých, těch bílých holubic,
jest stejně krotký jako před chvílí —
Ne, není lásky, zjeve spanilý!

(Vezme dvě číše.)

Zde v kotli zbylo ještě moku dost —,
jejž připravil nám umem svým náš host,
nuž, připijem' si na ten jeho skon.

(Nalévá do pohárů.)

Zde vem!

(Podává jí číši.)

IVANA (se vzpřímí, chytne číš a hodí ji na zemi.)

Chci zhynout, jako zhynul on,
neb miluji ho z celé duše své! —

LEŠENEC (odhodí také pohár):

Tvůj výkřik k novým službám pána zve!

(Udeří na štít.)

SLUHOVÉ (vejdou).

LEŠENEC:

Ta žena sama přivolala vás!
Ji hoďte vlkům taktéž na pospas!

(SLUHOVÉ ji odvedou.)

LEŠENEC (usedne):

Dnes hody má ta hladovící cháska!

(Náhle vstane, chytí se za srdce.)

Mé srdce chví se! Proč?

(Zastře si oči, pak letí k oknu, rozevře je a zírá do tmy. Najednou ozve se výkřik Ivanin. Lešenec zavrávorá a klesne na židli. Za okamžik zvolá:)

Je přece láska!

Opona spadne.

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Pokračování.)

Jaksi radostně naladěna přecházela poli. Vědomí, že je konec sporům, že klid zavládne městečkem a konec bude ošklivým třenicím, plnilo ji předtuchou světlejších dnů. Poprvé od smrti sestřiny měla zase zájem pro krásy přírody a zabývala se svými city. Valoušek jí napadl a znovu ji horko zalilo. Nepozoroval snad starý baron, že ji lesní zajímá ještě jinak? Nepodezřívá ji, že snad je k němu připoutána ještě jinými, dosud neviditelnými a neurčitými páskami? Co na tom, hněvala se sama na sebe. Což by to bylo něco nečestného? Nemá na to práva ona a konečně i on? Štvali proti němu, to je jisto, až k baronovi se žalobami šli a ji uváděli s Valouškem v souvislost. Jak asi? Nepřipojili snad také něco, co by vrhalo stín na její čest?

Proč se takovými věcmi rozčiluji, myslila si hněvivě, co mi záleží na úsudku těch, o jejichž duševní úrovni jsem se přesvědčila. Až

po čase se jí naskytne příležitost, promluví s Valouškem a ten jistě jí poví, co se za kulisami odehrávalo. Chtěla jíti brzy domů a zvolna zamířila sklánějící se cestou k městečku. Její pohled těkal po krajině a mimoděk utkvěla očima na rybníce, odtud podívala se ke hrázi a chtěla už zrak stranou upřít, když cosi upoutalo její pozornost. Na hrázi zabělela se malá postava. Kmitla se mezi stromy a najednou spatřila ji s hráze do rybníka skočit. Jasně zableskla se voda jak vzhůru vystřikla. Jakési bodnutí pocítila, neznámá úzkost se jí zmocnila a stanuvši, usilovně se na hráz zadívala.

»Bože, aby tak mlynářka!«, zašeptala s hrůzou a všecka se zatetelila.

Hle, teď zase kdosi na hráz vyběhl, kmitl se a zmizel pod hrází u mlýna. Zase okamžik ticho, a už se domnívala, že snad někdo z mlynářské chasy se šel koupat. Potom však ukázalo se postav několik, k rybníku běželi a už kdosi utíká kus po hrázi, loďku odvazuje a vesluje k místu, kam postava skočila.

»To ona skočila do vody,« zavolala polohlasně a dala se do běhu. Všecka udýchána, mezi domky veběhla a tam se teprve vzpamatovala. Ale už neměla stání, šla rychle a úzkostlivě se ku předu dívala, brzo-li někdo vykřikne zlou novinu. Když domů doběhla, rychle na zahradu zamířila. Odtud bylo vidět jasně ke hrázi. Vystoupila na dřevěnou lavičku u zdi a sotva se podívala, neměla pochybnosti. Ze všad s polí se lidé sbíhali a křik bylo slyšet, zoufalý, zmatený. Na loďce několik mužů stálo, bidly do vody sahali a také kdosi ve vodě plaval a oni mu tyčemi ukazovali. Nohy se pod ní zachvěly a musila usednout, aby se vzpamatovala. Usoužená tvář mlynářčina jasně se jí ukázala, její poděšené oči plné slz, její hubená postava v chatrném obleku. Jakoby ji vedle sebe slyšela úpěnlivě sténat a plakat, jakoby se dívala na ni, skrčenou, k stromu přitisknutou, když samotě žalovala své strašlivé utrpení, svůj celoživotní zápas. A přece jí tenkrát poradila, vybízela ji, jen aby se odhodlala a odešla dřív, než se horších skutků proti ní dopustí, aby přišla k ní nebo k advokátovi, tam že najde ochrany a zastání. Co jen ji dohnalo, že místo života volila smrt, že zapomněla na rady i pomoc a ve vlnách hledala ukončení své životní tragedie! Jistě ji týrali, surovost jejich rostla, a konečně v zoufalém zděšení neviděla žádného jiného východu než skok do rybníka. Zůstane takové odporné jednání dolanského mlynáře bez potrestání? Snad. Sama do vody skočila, ještě za dne. A s sebou vzala žaloby, své rány, svou zpověď. A mlynář navlékna si tvář rozšafného mudrce, bude chodit do společnosti, pokračovat ve svých prkenných poklonách a svět, pamatuje na jeho majetek, bude se naň usmívat a zvát ho do svého středu.

Hořkost a odpor jí zatřásly. Vstala a šla rychle domů. Přes zeď už se nepodívala. Hnusilo se jí pozorovat hrozné divadlo, jak hledali mladou mlynářku. Když přecházela dvorem, zaslechla z náměstí křik. To už lidé utíkali ke mlýnu a od úst k ústům nesla se strašlivá novina, že dolanská mlynářka skočila do vody a že ji hledají. Chtěla zajít do domu, když se kdosi mihl kolem otevřených vrat, na okamžik stanul a dovnitř nahlédl. Podívala se a spatřila Příhradu. Byl pomoučen a jeho vyděšená tvář jaksi cize byla na ni upřena.

»Příhrado!«, zavolala maně. »Kde jste chodil? Byl jste také u rybníka?«

»Bůh mě chraň, abych někdy ještě něco takového viděl,« povídal změněným hlasem a bylo znát, jak se dosud třese. Popošel do dvorce a sepjav ruce, chvíli stál s hlavou sklopenou.

»Vy jste ji viděl?«, ptala se s účastí.

»Šel jsem do mlýna se přeptat, mám-li semleto a zastavil jsem se chvíli ve mlýnici. Bylo tam několik lidí a stáli jsme se stárkem. Povídá, že půjde od prvního pryč, ale proč jde, nepověděl. Popošel několikrát ke schodům, po nichž se chodí k obydlí mlynářovu, naklonil hlavu a vrátiv se, povídá: Tam je zas peklo.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VRCHLICKÉHO MAMINKA. Ženy, které daly život slavným mužům, byly vždy předmětem veliké pozornosti a se svými syny dělily se o úctu a vděčnost národa. Máme doklady o tom v dějinách všech věků a všech vlastí. Matky básníků předešlého století obzvláště účastnými se stávají slávy jejich a nejen v životopisu básníkově posazeny bývají na vynikající čestné místo, i v kritickém rozboru děl jím vytvořených hledány stopy matčina ducha a matčina srdce. V přečetných článcích o klassických básnících německých nalézáme dlouhé sloupce vyplněné líčením povahy matčiny, jejích zvyků, celého prostředí, v kterém žila, a vedle všech portrétů básníkových od dětství nejútlejšího, známe též všechny portréty matčiny, ze všech dob života jejího, pokud byly zachovány. O matce Goethově je celá literatura.

U nás v Čechách, jako ve všem, i v této příčině jsme skromnější. Co víme v celku o matce Kollárově, Čelakovského, Máchově? Téměř nic, pranic.

A dále o matce Nerudově, Hálkově, Pílegrově a též Čechově, který zemřel teprve nedávno? — Jistě málo aspoň, velmi málo. Po většině to jenom, co sami napsali o svých drahých rodičkách, ať jako báseň, nebo jako vložku ve své autobiografii, nebo zastřeno namnoze cizím jménem v románové neb povídkové skladbě.

Že slavný náš mistr Jaroslav Vrchlický na živu má ještě svou maminku, snad ví se v Čechách pouze ojediněle, i pro mnohé literatuře dosti blízké vrstvy bude portrét, který přinášíme v dnešním čísle Máje, objevem něčeho neznámého. Jsme přesvědčeni, že milého a drahého.

V malém, útulném bytu na Slupi, z jehož oken viděti jsou věže kostela Karlova, žije stařičká matka našeho básníka.

Hned po úmrtí svého manžela, který v posledních letech činného svého a pohnutého života byl správcem parního mlýna v Čisté, přistěhovala se s dětmi do Prahy, aby vychovati a vzdělati se mohly k samostatné výživě. Po zaopatření dětí žila pak dlouhou řadu let, s dvěma dcerama učitelkama na venkově, pomáhajíc ráda ze svých malých příjmů těm, kteří měli ještě méně. S blížícím se stářím dostavila se zase touha míti všechny děti kolem sebe; i odstěhovala se opět do Prahy, kdež nyní na osmý již rok žije ve společnosti svých tří dcer, jež bedlivě pečují o milou stařenku. Oba synové, Emil — náš Jaroslav Vrchlický, a Bedřich Frída, ředitel Vyšší dívčí školy, kteří se sestrami synovsky starali se vždy o to, aby maminka jejich netrpěla ve svém stáří a měla, čeho potřebuje, často přicházeli na návštěvu. Nám, kteří jsme Vrchlickému byli blízci, je známo jeho citově rozechvělé »byl jsem dnes u maminky«. S láskou něžnou lnul mistr náš vždy ke své mamince, slovem jiným než sladce znějícím »maminka«, nikdy jsme neslyšeli z úst jeho ji pojmenovat.

Dnes již jen Bedřich dochází téměř denně na Slupi, do skromné, docela jen skromné domácnosti staré paní, aby pozeptal se po jejím zdraví. Jaroslav (jako ve své rodině, také u maminky a sester jinak není jmenován než jménem, jež si sám dal a slavným učinil) ode dvou let již skoro nepřichází, nevrací se v zlatou náruč své maminky.

Jest pochopitelno, jakou bolestí choroba synova naplnila milující srdce mateřské, ale ku podivu je, jak heroicky, s jakou oddaností ve vůli Nejvyššího snáší stařičká paní tuto bolest. Nikdo ji neslyší naříkat, jako nikdy nenaříkala a nebědovala v dobách zlých. Všecky svízele a strasti, jež osud jí po celou řadu let života jejího do klína snesl, snáší trpělivě a pro každého má vždy jen úsměv vlídný a omluvu.

Mamince Vrchlického jest již 87 let! — — —

Ale čiperná, stále pohyblivá a stále něčím se zaměstnávající je ta ctihodná stařenka pořád, radost pohledět. Též ducha je bystrého dosud a největší část dne nyní tráví čtením, které má v oblibě již

VRCHLICKÉHO MAMINKA.

z mládí. Pravila nám sama, že jako děvče již čítávala při svitu měsíčním, když při světle pozdě do noci již nesměla, a teď že by bez čtení ani býti nemohla. Ještě před třemi lety prosila stará paní jednoho z obou synů svých, aby jí zaopatřil české dějiny Palackého, že pozoruje, kterak už jich zapomíná. Možno pomysliti si, s jakým zájmem brala do ruky vždy každou knihu syna svého, a když Jaroslav u maminky o některé se sám rozhovořil anebo dokonce něco nového z rukopisu přečetl, pokládán byl okamžik takový za svátek. Vrchlický, jak známo, po této stránce nikdy a nikde nebyl zvlášť štědrým.

Nezapomenutou zůstane nám návštěva u Vrchlického maminky, která nás vlídně přijala a k naší prosbě opustila svůj útulný byteček, aby dala se pro Máj zvlášť fotografovati.

Jinak stařičká paní již nevychází z domu ven.

Ale za nemoci mistrovy byla přece u něho, jak on též ve dnech úlevy i za nemoci své k mamince se několikrát ještě vypravil ze svého bytu na Palackého nábřeží. Nyní, když od jara dlí v Stupčicích, nemůže ani na chvíli přijít potěšit maminku, jako maminka nemůže tam k němu, což trpce zvlášť nese.

Nezbývá jí, nežli těšiti se, že slavný syn její zdráv vrátí se opět do Prahy a přijde na chvíli též.

aby přitulil se k srdci matčinu. To aby se brzo stalo, drahému příteli Jaroslavu Vrchlickému i jeho mamince ze srdce přejeme! — —

Fr. Herites.

DEKLARANT. Před několika dny zemřelý JUDr. Vavřinec Svátek, advokát v Karlíně, byl z posledních deklarantů. Nikde v nekrologu nečetli jsme toto připomenutí, což je jen důkazem, jak rychle nejen lidé jednotlivě, ale též národové zapomínají. Deklarace! Toť byl přece čin úctyhodný, a na ty, kteří ji podepsali, pohlíželo se s úctou a obdivem jako na muže neohrožené a neodvislé. Možno dnes celou věc střízlivěji posuzovati, avšak úcty ze zúčastněných žádnému nelze odepříti. Jméno Dr. Svátka nenalézá se mezi 81 českými poslanci, kteří presidiu sněmovnímu dne 22. srpna 1868 podali památné prohlášení, v němž oznamují příčiny, pro které se do sněmu království Českého dostaviti nemohou a účastniti se jeho jednání. Připojil se k tomuto spisu (k deklaraci) teprvé dopisem ze dne 1. října 1869 na presidium sněmovní jako nově zvolený poslanec za města Strakonice-Sušice-Vodňany, když byl poslanec dosavadní Dr. Antonín Majer, zasloužilý zvlášť o živnosti a průmyslové školství v Čechách, vzdal se mandátu, právě proto, že nepřipuštěno jeho kruhy nadřízenými, aby jako professor ve státní službě deklaraci podepsal. U příležitosti úmrtí Dr. Vavřince Svátka prohlíželi jsme seznam deklarantů v Naučném slovníku Ottově. Z vlivných politicky jmen nalézáme tu dnes ještě žijící jediné jen členy panské sněmovny, gen. ředitele Zemské banky JUDr. Karla Mattuše a prof. Otokara Zeithamra, pak zakladatele »Humoristických Listů« Jos. Rich. Vilímka. Snad žije dosud některý jiný z této politicky významné družiny. Prosíme své přátele a příznivce, aby nám oznámili zbývající členy slavného deklaračního tému. es.

HROB VÁCLAVA VLČKA na hřbitově vinohradském označen byl jeho pěkným reliefovým portrétem, který jest dílem prof. odb. školy sochařské v Hořicích, Ant. Máry. Relief jest částí hrobky rodinné. Rodina sama a svým nákladem uctění svého vynikajícího člena provedla. To jest chvály hodné. Ku podivu jen, že vše se odbylo jaksi rodinně, v tichosti. Václav Vlček přece zasáhl svými pracemi literárními i svou činností jako redaktor »Osvěty«, mocně do ruchu národního v Čechách a zasloužil si jistě účast i dnešní širší veřejnosti na této posmrtné poctě. es.

KAREL KUBEŠ A KAREL JÓZSA. Mladý český sochař, veřejnosti dosud málo známý, uspořádal výstavku šesti svých děl v saloně Topičově společně s maďarským umělcem Karlem Józsou. Toto spojení je ryze nahodilé, neboť nehledě k rozdílnému métier obou umělců, nenalézáme ani ve formě ani v obsahu prací jejich nijaké příbuznosti. Józsa vystavuje tři kresby, celkem zcela průměrné práce, několik leptů různé kvality a padesát dřevorytů. Na všem je vidět silný vliv Paříže, ba některé listy vyvolávají v paměti zcela určitá jména, jen vlastní osobnost Józsovu marně hledáme. Ani v technice ani v pojetí nevidíme originality. Podobizny Nietzscheova, Tolstojova, Menzlova, Mommsenova, Wagnerova, Böcklinova, Björnsonova, Napoleonova sotva že zachycují nejpovrchnější rysy těchto silně charakteristických hlav. V zjednodušování a zkratkách dřevorytecké techniky vnitřní osobnosti těchto mužů, tak rozmanité, vždycky však mohutné a silné, umělci unikly ve všech případech nadobro. Jinak tu vidíme hotovou směsici nejrůznějších námětů: Labuti, Tanec v ohni, Ex libris, Starý muž, Vlastní podobizna, Kristus, Francouzský kyrysník, Loupežník, Maska, U studně, Buldog, Park, Cikánka, Indián a tak dále ad infinitum. Jak se co namanulo, všechno kresleno a ryto stejně ochotně a stejně ploše. Katalog nás poučuje, že umělec vystavuje v Saloně des Artistes français v Paříži, v Glaspalastě v Mnichově, v Pešti a ve Vídni. Roku 1908 obdržel prý za grafické práce v Londýně velkou zlatou medaili. Snad jsme tedy neviděli jeho věci lepší. — Karel Kubeš činí dojem celistvější a příznivější, ačkoli jeho šest prací předvádí nám talent nevyzrálý, hledající a zkoušející. Od pěkně cítěné, ale ještě úzkostlivě v mezích konvence modelované Piety, přes realistický Polibek, výraznou a měkkou Bustu a přes Mateřství spěje umělec k stylisaci, vyvrcholené v Salome. Pósa, do níž tělo mladistvé dcery Herodiadiny násilně vpraveno, aby dalo umělci žádaný obrazec, dobře odpovídá žhavosti vášně krásné tanečnice. Platný úsudek o Kubešovi nelze však pronésti, neboť ani on neprobral se ještě k jádru své umělecké podstaty. Vystavené práce nesou příliš patrné známky cizích vlivů. Proti Józsovi má ovšem výhodu svého mládí.

ZÁVOJ PIEROTČIN. Co theoretikové hádají se o uměleckou oprávněnost pantomimy, zdá se v praxi vraceti se její doba. Jednak přesycenost vede k primitivismu — to týká se dramatické její podstaty, uchylující se k pouhému pohybu a posunku jako ku svému soběstačnému výrazu. Jednak báječná výmluvnost moderního orchestru vdechá opuštěnému genru minulých věků nový život. Čím více upadá zpěv do područí orchestru, jest jen přímočárnou logikou vývojovou: zpěv — mluvozpěv — mluva — němota. Čili převedeno do technických výrazů: opera — hudební drama — melodram — pantomima. Tak zříme umění vraceti se, odkud vyšlo. Ale není to kruh, v sobě uzavřený, ukončitý. Spíše serpentina, stále větších výšek se dopínající. Proto krátkozrací esthetové nemohou se jí dohlédnouti, krátkonozí pedanti nemohou se jí dobelhati. Od té doby, co v symfonické básni orchestr dovedl nahraditi báseň, tím méně smí se mu zazlívati, že v dramatu chce nahradit drama: má tu přece aspoň

v gestu, ve výrazu tváře, v celé hře a scenerii oporu. Oporu rozhodně organičtější — než na koncertní ceduli vytištěný program symfonické básně. A přece jsou zkostnatělci, kteří jedním dechem propagují symfonickou báseň — třeba i melodram, poněvadž oba druhy jsou již f a i t a c c o m p l i silných uměleckých duchů — a současně zavrhují rodící se nový rozmach pantomimy... Nemusíme pro ně jíti ani daleko... Omlouvá je snad přirozený zákon, že takový esthét může rozuměti jen tomu, co je vytvořeno, hotovo, dobojováno... skoro zase již mrtvo...

»Ale ke všem všudy! co je vlastně se Z á v o j e m P i e r o t č i n ý m? Do professorských hádek mi ničeho není —« odhrnuje půvabný nosík netrpělivá čtenářka.

Máte pravdu, slečno, nebo madame... Žádný esthetik, analytik, kritik, a jak se všichni ti páni jmenují, nenahradili jsme — neboť já, přiznávám se kajícně, jsem také z jich cechu, ale mám aspoň chvílemi uměleckou duši — nikdy jediného vpravdě uměleckého, t v ů r č í h o úsilí... Nuže, Z á v o j P i e r o t č i n je velmi křehký, velmi půvabný a zároveň velmi děsivý bibelot divadelní. Kdybych psal německy, udělal bych vtip, že A r t h u r S c h n i t z l e r je velmi jemným řezbářem, který však někdy zařízne tak hluboko, div sebe a diváka nepořeže. Jakýsi koketní půvab, trochu francouzským novellistům à la Maupassant odkoukaný, je Schnitzlerovou mastí, kterou dává na takové rány. V jádru je to starý Hoffmann, který miloval příšerné, fantastické spojovati s líbezným a reálním. Něčemu Schnitzler naučil se od moderních pantomimistů nad Sekvanou: masky staré italské »commedia dell' arte« vtiskati ve tvář novodobému životu. Jenom že nezapomněl v sobě Vídeňana a jeho právě modní líbůstku pro styl biedermaierovský. Tím vystupuje ráz bibelotu jen znatelněji. Symbolické typy — Pierot, nešťastný milovník, Harlekýn, šťastnější jeho sok, Pierotka, mezi oběma zmítající se milovnice — odrážejí se od ostatního realistně kresleného okolí příliš ostře; zachová-li se v provedení tradiční maska toliko Pierotovi, skoro nesrozumitelně. Takový umoučněný Pierot sám mezi šosáckými biedermaiery vypadá trochu cirkusově. Ale brzy smíří se divák s touto anomalií, která nechce než sesíliti to čistě lidské, co jest v podaném příběhu.

Pierot nešťastně miluje — právě dnes má jeho vyvolená svatbu s Harlekýnem. Ale Pierotka vytratí se ze sálu, vířícího svatebním veselím, a přichází se rozloučit s truchlícím Pierotem. Nabízí mu společnou smrt. Vzdá se mu. Když má však vypíti otrávený pohár — nemá dosti síly. Pierot, který vypil jej na ráz, umírá. Harlekýn zatím všude marně hledal Pierotku. Zuří již a všechno rozbíjí. Konečně objeví se Pierotka, zrak ztrhaný děsem, bez svatebního závoje a vínku. Harlekýn vyhání ji krutě v noc hledat je. Přichází za ní do obydlí Pierotova, kde potrhán leží na zemi závoj i vínek, a spatře mrtvolu sokovu, zavře s ní Pierotku. Ta hrůzou sešílí... Jak vidíte: divadelně účinně zamíchaná směs lehké gracie a děsu, nezapírající ani autora »Anatola« a »Reje«, ani původce »Osamělé cesty«, »Život volá« a »U zeleného papouška«. Schnitzlerovi, zdá se, po jeho operetním pokusu s Oskarem Straussem (»Statečný Cassian«) zalíbilo se pracovati ve spojení s hudbou. Co nevidět přijde na jeviště »Milkování«, zhudebněno naším prostějovským krajanem Neumannem. Klavírní virtuos E r n e s t D o h n á n y i ukázal se v Z á v o j i P i e r o t č i n ě rozhodně lépe na místě, než ve své nezáživné symfonii, s kterou nás asi předloni seznámila Jednota orchestrální. Není sice ani v této práci rázovitým originálem, ale hudba jeho jest výmluvnou illustrací děje, dopodrobna sledující jeho zdvih a spád; technicky, zejména instrumentačně, celkem obratná a barvitá, má i obsahově dosti jádra, aby poutala a plasticky vyzvédala i gracilní detail, i dramatické napětí. Skladatel rozvíjí svou orchestrální paletu nejplněji v mezihrách. Pro děs a hrůzu nalézá dosti suggestivních přízvuků, jako zase půvabným dovede býti ve svých valčíkových rythmech, v menuetu i vířivé farandole.

Novinka nastudována byla choreografem p. V i s c u s i m mimicky přesně a výrazně. Vše přiléhalo, pohyby dosáhly určitosti mluvy. Zásluha o provedení náleží především uměleckému terzettu: Pierot — Pierotka — Harlekýn. Pan H a š l e r dovedl se výtečně sestylisovati: tak vláčný, táhlý, ohebný, melancholický jako ta běl jeho masky, pathetický a přízračný. Sl. R y d l o v a měla úsměvný půvab, rythmičnost pohybův a vyplnila úchvatně celou stupnici pocitův, od leknutí, děsu, až k zoufalé hrůze a šílenství. Umění slečnino roste. Harlekýn p. V i s c u s i ů v jest herecky souměrný, přesvědčivý výkon. Dirigentu p. Z a m r z l o v i prospělo by více klidu naven, více vlády nad orchestrem uvnitř.

C.

MRTVÝ VELIKÁN. Veselá truchlohra o předehře a třech dějstvích. Dánsky napsali J u l i u s M a g n u s s e n a P. S a r a u w. Přel. Karel Hašler. — S druhou činoherní novinkou po prázdninách mělo Národní divadlo rozhodně větší štěstí, nežli s první. »Mrtvý velikán« není prázdný oříšek, je v něm jádro, dobré, zdravé jadérko, pro zoubky zvyklé na rozplývající se v ústech cukrovinky trochu arci tvrdé. — Básník Morten Cederlund nemá žádného úspěchu, přátelé se mu jen posmívají, divadlo mu vrací kusy. Najednou dostane státní stipendium. »Největší blb z celé současné literatury byl pro toto vyznamenání vybrán,« uvádí kollega na Parnasse Jonáš Due svou zvěst. »Tedy ty?« míní přítel Cederlund. »Ne — ty!« stylisuje Due svou závistivou gratulaci. A u Cederlundů je veliké halló! Teď je po vší nouzi. Morten dostal od státu 600 korun. Pan Cederlund žil nejen v bídných poměrech materielních, ale též v utěšeném manželství. Jeho choť Amalie podvádí ho s panem Emilem Bulmanem, jiným jeho přítelem. Štěstí, které potkalo

Mortena, je pro ni tím radostnější, že stipendista musí pobýti tři léta v cizině. Cederlund odejde do Afriky. Ona zůstane zatím doma. Budou to zlaté časy. Aby oslavila radostnou událost, odchází hned s milencem svým do kavárny. K Mortenovi vejde za to Sarah Dahlbergova. Básník hleděl se za zlou domácnost utěšit a odškodnit, jak mohl. Vymyslil si zvláštního přítele Enkströma, který byl stále pohotově, aby bylo důvodu k vycházce z domu. Sarah dávno už Mortena miluje, a zřízenec elektrických podniků přijde vhodně, jako na zavolanou, a shasne u Cederlundů nezaplacené světlo. To jest obsah předehry.

Uplynula tři leta a rok už tomu, co Morten Cederlund zemřel tam v horké Africe. Jaký převrat! Z básníka, kterého si nikdo nevšímal, jehož jméno pranic neznamenalo, je pojednou slavný národní pěvec, mrtvý velikán. Sebrané spisy jeho jdou na dračku. Vdova dostane od státu pensi. K uchování památky na jeho drahou osobnost přemění se byt jeho v museum Cederlundovo. Toto má být právě otevřeno. Truchlící vdova krášlí smutečním flórem portrét zesnulého. Jaké překvapení, když vejde on sám! Je zlomený muž. Žlutá zimnice zle ho pošramotila. Ale nezemřel, je živ. Jak se bude radovati národ! Přítel Due však hned vyvádí ho z toho klamu. Morten musí ve vlastním zájmu zůstat mrtev. Paní Amalie, která je na skoku do nových vdavek s Bulmanem, nemůže také potřebovat prvního muže živého. Ústy přítele Jonáše je oživlý básník přemluven, nevystoupí ve vlasti jako Cederlund, není jím, je toliko přítel svůj někdejší Enkström. Tak je vše v nejlepším pořádku. Museum přijde zahájit sám dědičný princ Julius. Ale tady to praskne. Ne, on není Enkström, jak byl představen, on je Morten Cederlund ve vlastní osobě, živoucí! Ohromné zděšení. Mortena seberou a zavrou jako podvodníka. Druhé jednání předvádí výslech obžalovaného. Je docela usvědčen. Bulman je hotov odpřísáhnout, že tento člověk a ten na portrétu nejsou si podobni. A Morten mluví o dvou svých dětech — zatím jsou tu tři, nejlepší důkaz, že není tím, za koho se vydává. Je tak zmaten, na konec sám vyznává, že není Cederlund. Ve třetím jednání odchází jako Enkström zase do Afriky a vezme s sebou někdejšího přítele Enkströma — Saru Dahlbergovou, i svého syna Nielse. Z kluka zkaženého vychováním, špatným příkladem, tam v cizině snad stane se ještě řádný muž. V tom spočívá jediný světlý bod sarkastického rozluštění. Chytrostí Sary stalo se museum Cederlundovo jejím vlastnictvím, z něhož patrně budou dobře všickni tři živi. Paní Amalii zůstane státní vdovská pense a Sebrané spisy nebožtíkovy. Tedy se také nezratí. A svět se bude točit stejně dál...

Celá hra je jediný výsměch, jízlivá, zžíravá satira na poměry společenské, literární, soudcovské, panovnické atd. Mnoho nemožností, nepřirozeností je v kuse, zamhouříme však rádi obě oči. Bavíme se, ač je nám při tom hořce. Jako ubohý Lazar, vysvlečený do naha, pokrytý ranami a vředy, stojí před námi kus kulturního dneška.

Režie i souhra se vzájemně nesly. Hrálo se s chutí, výborně. Pan Želenský provedl hrdinu kusu celou hrou s uznání hodným uměním; v předehře zdálo se nám, že zneuznaný a přehlížený básník nemusil by býti tak docela duševně prázdný, jak je představen. Paní Laudová přivedla choť jeho Amalii svou hrou k plné platnosti. Pan Hurt z nesympatického Bulmana učinil, co se dalo, jako pan Matějovský dobře vystihl podstatu přítele Jonáše. Též paní Nosková nejasnou poněkud Saru Dahlbergovou správně sehrála. Paní Červená má pro takové výrostky, jakým je Niels, svůj temperament. Význačné pochvaly zaslouží obě větší episodní figury, prof. Marstrand páně Kafkův a princ Julius páně Schlaghamrův; ten byl přímo skvostný, jako vystřižen ze »Simplicissima«. es.

OSUD BÝV. BRAUNOVA DOMU na nároží ulice Vodičkovy a Jungmannovy třídy na Novém městě Pražském asi nebude lze odvrátit. Po bezúspěšných protestech odhodlali se jeho obránci k poslednímu, zoufalému pokusu záchrany: navrhují, aby zachována byla průčelí a přední část domu, a do vnitřních jeho prostor aby vestavěn byl nový čtyřpatrový dům, který by výnos domu pozvedl na žádoucí výši a zakryl zároveň holé zdivo nových, vysokých domů sousedních. Navrhovatelé šli jistě jen s nejvyšším sebezapřením tak daleko, neboť, aby zachránili dům, obětovali organismus stavby, z níž dávají vyrůsti cizorodému, utlačujícímu tělesu nové budovy, porušili celek stržením typického barokového krytu, na jehož místě projektují terasu a zachovávají nikoli Braunův dům, nýbrž pouhé jeho torso, kulisu, která kryje patu moderního činžáku. Ve výkladní skříni Topičova knihkupectví vystaveny jsou modely dvou alternativ tohoto kompromisního návrhu. Budí živý zájem obecenstva, ale pochybuji, že se podaří alespoň touto cestou přemoci rozhodující důvody hmotného prospěchu soukromého majitele domu. Celý případ ukazuje znovu výmluvně, jak je důležito počítati s budoucností. Situace býv. Braunova domu byla by zachování jeho velmi ulehčila, kdyby se bylo na věci budoucí pamatovalo před několika léty, když byly povolovány novostavby domů sousedních.

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, česká akciová společnost v Praze, zapsána do rejstříku c. k. obchodního soudu v Praze dne 23. srpna 1910.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE (V LIKVIDACI). — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOSEF ŠIMÁNEK:

BOŽSTVA A KULTY.

Kouř ohňů k nebi stoupá v mlhách věků,
v dým kadidla se halí oltáře,
z nich šumí paian hrůzy, lásky, vzteku,
hřmí veletoky rythmů žaltáře.

A k nebi studeně činí zašlé modly —
jsou mysterie pískem zaváty —
a v hvězdách nezměněné Neznámo dlí
nad dávno zpuchřelými dogmaty.

A Isis vznešená i Matka Boží —
Královny lilií a lotosů —
a Istar přísná v tyrkysovém loži,
Baal, Assur, Siva v stínu kolosů! . . .

Ó, Idoly vy věčně nezměněné,
jež halí každý věk v svůj nový šat,
kdy shlédnem brány vaše otevřené,
v nich Věčné Jitro ve smaragdech vzplát?

Jsou zlatem vryty svaté stopy vaše
v etherech nezměněných substancí,
k nim zrosený zrak pozdvihá se plaše,
jak východ vztyčí slunce monstranci.

Tmy stejné se vždy za Principem klenou.
A občas blesk jen tryskne do temna,
když básník duši svoji rozsvícenou
pochodní vrhne v jeskyň tajemna!

F. S. HOLEČEK:

CHYBA LÁVKY.

I.

Za pozdního odpoledne, konec leta, ubíral se Újezdem na Menším městě pražském ramenatý mladý muž vyšší postavy, oblečený ve světlé zánovní šaty, z jejichž vzorku a z celého vzezření mužova bylo lze souditi, že je z domácí měšťanské třídy. Třída ta byli živnostníci, kteří měli na Menším městě své živnůstky ve vlastních, starobylých domech, jichž se porůznu v třetí městské čtvrti zachovalo. Ve zpracované silné a červené levičce držel doutník, z něhož chvílemi pokuřoval a pravicí pouštěl na zem lehkou hůlku se železnou kapslí na konci, jež drnčela po dlažbě. Mírná honosivost zdvihala jeho prsa urostlého, trochu hřmotného člověka.

Kráčel volně ulicí, kde vítr zvířil prach, a kam se snášel milý chládek ze sadů na Petříně. Spokojenost blahobytného člověka sídlila v jeho plné hezké oholené tváři pod měkkými světlými vlasy.

Ulicí jel fiakr, posluha vlekl tudy vozík s nějakou bednou, na levo od chodníku, po němž mladý muž kráčel zúženou ulicí, bylo zbořeniště starých domů, obehnané dřevěným plotem. S druhého boku o něco dále měl chodec bývalý kostel a klášter svaté Kateřiny, nyní četnické kasárny.

Nějaké dívčiny v letních šatech a pestrých kloboucích, šly proti němu zabírajíce úzký chodník. Zdvořile se jim uhnul z cesty a mlsně si prohlížel jejich hezké tváře. Holčiny se zasmály.

S věže Mikulášského kostela pod zelenou zprohýbanou střechou jaly se hodiny odbíjeti sedmou.

Jdoucí muž slyše bíti hodiny rychleji pokročil. Spěchaje ani nepozoroval, že jde proti němu mladý člověk stejného s ním věku, a že se naň usmívá.

Neznámý byl drobnější postavy, souměrný a nenápadný a v hezkém jeho obličeji drobných rysů zasvítily zdravé, pravidelné zuby, jakmile se otevřela jeho ústa úsměchem.

»Servus, Vašíčku, což mne nevidíš,« pravil a zastavil se.

Vašíček sebou pohnul jako činí lidé, na které bylo se strany zavoláno.

»Na zdar, neviděl jsem tě,« odpovídal a podával známému ruky, »kam's to sem zapadl?«

»Procházkou, jdu se osvěžiti na Petřín, budou-li tam dívky, zažiti nějaké dobrodružství, zachytiti nějaké bystré pohledy, s rozjařeným srdcem se člověk vrací veseleji k večerní sklenici piva. Víš, já také dříve nemohu, než podvečer, když zavře chef dílnu, pojď se mnou, nejdeš-li nikam za určitou věcí.«

»Jdu, mám schůzku, musím se zastaviti pro svoji přítelkyni, a pak půjdeme do pivovaru u sv. Tomáše, je tam dnes koncert dámské kapely.«

»Vida, k svatému Tomáši, je tam dámský koncert, Vašíčku, kamarádíčku, Příplato, Příplatičko, vezmi mě tam ssebou, snědé pivo a dámy, je tam jistě veselo. Vašíčku, toulám se, toulám a sv. Tomáše jsem ani nevzpomněl; Vašíčku, můžeš-li, vezmi mně ssebou, pujdu napřed. Kdo je tvoje přítelkyně, jistě vám nebudu překážet, budete-li si pod stolem tisknouti ruce, vždyť já se také rád tulím, nic se nebudu smát, ani se nehnu, aby se tvá nejmilejší nezardívala.«

Vašíček se usmíval.

»Moje přítelkyně je žena rozvedená od muže, kdyby jí bylo dovoleno se vdávati, byl bych si ji již dávno vzal; protože to nelze, žijeme jako přátelé, jezdíme na výlety, docházíme do koncertů a trávíme pospolu veselé chvíle. Paní Pavlíková je veselá, má ráda společnost, pojď, seznámím vás, a pak půjdeme do hostince.«

»Už jdu, už jdu, Vašíčku, to bude zase jednou veselý večer,« mluvil soudruh a hbitě se obracel směrem, jímž šel Příplata, »ale jsi šibal, jsi po uši zamilován, a Pepa Froňků, starý kamarád, ne, ten ani ať raději nic neví. Proto tě nebylo nikdy nikde viděti, pravda, jinde by nebylo tak teplého hnízdečka, jako u nejmilejší; ale nebojíš se očí jejího muže, nebojíš se jeho revolveru?«

»Nebojím se, Pepíčku,« zasmál se Příplata, »něco takového nám ani ve snách na mysli nezatane.«

»Jsi ty šibal, Vašíčku, šibal, povedené kvítko, a tvá dáma ti věří na slovo, viď, ty mlsný jazyku, věří ti dnes, bude ti věřiti zítra a snad až do smrti svého muže; ale potom již ti nebude směti věřiti, viď, ty pofouchlá bzučivá muško, pak by ten med u ní najednou zkysal; ale k tomu nedojde, chvála bohu, její muž bude asi dlouho živ, a ty budeš dlouho ještě mlsati na jeho opuštěném kvítku a nebudeš nikomu odpovídati ze svého labužnictví.«

Vašíček, jemuž takto lichoceno, se jen usmíval.

»Máš vyřídilku, jen co je pravda,« pravil.

»Nediv se, snad jsem nadarmo nejedl maminčina chleba, a moje maminka ve svém krámě nad koši zeleniny, ovoce, hrudami másla a nad syrečky uměla již třepati jazykem. Vládla jím nad celou ulicí. Holky ze všech domů celé čtvrti chodívaly jen k nám mandlovat, protože jen od nás přinášívaly svým paničkám nejnovější zprávy.«

Pepa Froňků mluvil dále. Vzpomněl si, že chodíval do školy ke sv. Jakubu na Starém městě a zde, že se ve chvílích, kdy nebylo vyučování, zdokonaloval ve hbitosti jazyka účastně se všeobecného řevu s druhými uličníky ve škole i na ulici. Na to se rozesmál, vida jíti proti sobě mladou služku pěkných tváří a zavolal na ni, tlumě hlas:

»Márinko, vy jste hezká!«

Děvče je minulo pochýlivši v rozpacích hlavu a oči klopíc na konečky střevíců.

Froněk chytil Příplatu za paži.

»Vašíčku,« pravil, »nebýti tebe, zamiloval bych se do té pošetilé zástěrky. Viz, jaký jsem slabý člověk. Ale je hezké býti tak sláb,« mluvil všecek spokojen se svojí přiznávanou chybou.

Za řeči prošli náměstím. Zvonec tramwayového vozu zazvučel podle nich. Vcházeli do Tomášské ulice, v jejíž druhé polovici byl dům, kam se ubíral Příplata. Vkročili na schody, kde bylo šero. V kuchyni bytu rozvedené ženy v prvním poschodí je pozdravila služka.

»Řekněte milostpaní, že přicházíme dva,« pravil Příplata k děvčeti.

Dívka nechala oba vejíti do prvního pokoje a odešla do zadního, kde byla její paní.

»Sedněme si, snad se paní Pavlíková dosud obléká,« pobízel Příplata.

Pokoj, kde oba muži usedli za stůl, byl asi pokoj, kde vítávala domácí paní, ty, kdož ji přicházívali navštíviti.

Byl zde celý soubor sedadel, křesla, židle a pohovka kol oválného stolu prostřed stěny

mezi okny na ulici, všecky pošity zelenou látkou. Také na stole byla zelená pokrývka. Nad pohovkou pak viselo zrcadlo v širokém zlaceném rámci. U levé stěny stála ozdobná kredenc s porculánovým nádobím a sklenicemi, v pravé stěně byly dvéře do druhého pokoje zakrývané čalounem, a mezi nimi a oknem byl šicí stroj. S druhé strany dvéří stála kamna s plentou ozdobně červenými květy na zelené půdě vyšívanou.

Froněk zde viděl také obrazy; ale nevšiml si jich již, protože vstupovala paní Pavlíková.

»Zde jsem,« ozval se v otevíraných dveřích z vedlejšího pokoje zvučný, jasný hlas, a o čaloun zašustily šaty vcházející ženy.

Oba muži povstali.

»Přítel Froněk, milostpaní, dovolil jsem si vzíti ho s sebou nahoru, aby nestál dole na chodníku.«

»Buďte vítán,« řekla paní Pavlíková, podávajíc neznámému ruky.

»Milostpaní, mám z toho srdečnou radost, když vidím, jak je Vašíček šťasten, my oba dva jsme kamarády již kolik let. Tu se stalo, že mi na ráz Vašíček zmizel, a až dnes, když jsem ho náhodou potkal, jsem zvěděl, proč. Teď ovšem nemá pro mne kdy.«

»To by bylo hezké, když vím, že jsem toho příčina, spravím po druhé věc sama a pošlu jej za vámi. Nyní jdeme do koncertu, půjdete s námi?« pravila paní.

»Prosím, abych směl.«

Paní Pavlíková pokročila ke kuchyni, v níž zmizela služka.

»Márinko,« pravila děvčeti, neodcházejte z bytu, aby se sem nikdo nevloudil, ani hocha si sem neberte, když jste sama. Byla byste jen pomlouvána, kdyby si toho lidé všimli.«

Paní Pavlíková byla urostlá jako její milenec, hezkého kulatého a buclatého obličeje, se kterým již přišla do Prahy jako selská dcerka, jež se vyvdala do města. Tmavé vlasy měla nad čelem rozdělené a za laloušky uší začesané.

Měla bystré černé oči, přímý nos a drobná ústa. Hlas její, když mluvila, mírně zvučel. Oblečena byla v sukni prosté hnědé barvy, jež byla jako na ni ulita a v satinovou crêmovou halenku s límečkem pošitým krajkami. Na hlavě měla bílý slaměný klobouk se širokým dýnkem a bílou stuhou.

»Vašíčku,« šeptal Froněk za jejími zády Příplatovi a chytil jej pod paží, »Vašíčku, příteli, poslyš, mně se zdá, že tady vidím ráj, o kterém lidé, kteří zde chodí pod okny, nemají ponětí, Vašíčku, tys šťastný chlapec.«

Vyšli za paní Pavlíkovou.

Paní Emilie Pavlíková se provdala před několika lety za nájemce hostince kdesi na Novém Městě, a zde ji poznal Příplata.

Když ji muž její po čase přistihl paže v paži s mladým mužem na procházce Stromovkou, došlo k rozvodu, a paní Pavlíkové byla vrácena svoboda a věno.

Na to se rozvedená žena odstěhovala na Malou Stranu, aby byla blízko svému milenci, jenž měl na Újezdě truhlářskou dílnu.

Oba volni, nevázáni žádnými pouty, jali se užívati života.

Hostinská zahrada klášterního pivovaru u sv. Tomáše bývala místem jejich zastávek. Měli zde již svá místa při týdenních koncertech.

Když přišli, usedla paní Pavlíková obličejem proti vchodu a Příplata po její levičce zády k vyvýšenému orchestru, což uvítal Froněk s povděkem, a ihned si sedl s druhého boku paní Pavlíkové, čelem proti hudebníkům, kteří hráli nějaký pochod.

»Vašíčku, ty's z míry dobrý člověk,« pochvaloval si, »znáš moji slabost k ženám a nezarmoutil's mne, nevzal's mi místa, odkud je vidět na dámy kapely.«

»Slečna, jež hraje na housle, je velice hezká,« upozorňovala jej paní Pavlíková přívětivým hlasem.

»Nespal si křídel, Pepíčku, je to pyšné stvoření,« mluvil Příplata ihned varujícími slovy.

»Vašíčku, nestrachuj se, znáš snad Froňka, a Froněk ví, že se na hezkou ženu nesmí zhurta; ale pěkně mírňouňce. Vašíčku, Vašíčku, nejsme již dětmi!«

Číšník jim přinesl po sklenici piva. Za ním přišel nosič jídel, aby se zeptal, co si vybrali z jídelního lístku na stole k večeři.

Paní Pavlíková si poručila kuře, Příplata řízky a Froněk ledvinky.

»Pane Froňku, vy jste nějaký šibal,« pravila zpola vážně, zpola rozmarně paní Pavlíková, když i druhý číšník odešel.

»Milostpaní, jsem potud, pokud toho třeba. Myslím, že si to ženy samy přejí, aby byli muži šibalové. Pomyslete si, kdyby se setkaly dvě přítelkyně a začali hovor o svém příteli a řekly: On je ctnostný! Dávám v sázku hlavu, že by o něm dlouho nemluvily.«

»Pěkně o nás smýšlíte,« kárala paní Pavlíková Froňka.

»Snad by o svém ctnostném příteli nemluvily, protože by je více těšilo drchati jazyky své přítelkyně, snad má žena k ženě blíže než k muži,« pravil Příplata.

Za šera, které zatím nastalo, jal se hoch přisluhující s číšníky rozžehati světla ve svítilnách po zahradě a pod verandou. Vcházeli noví a noví hosté a usedali u stolů mezi řídkými stromy. Orchestr dohrál.

Froněk se jal ihned tleskati. S potleskem však zbyl sám, hosté nebyli dosud rozjařeni a nedali se strhnouti k žádné pochvale.

»Však já rozhoupám všecky pohodlné ruce, aby se ozvaly,« sliboval si mladý muž, hledě k hudebníkum. Hledal mezi nimi koncertistky, na kterou byl upozorněn. Vyvýšená besídka, v níž byl dámský sextet, byla silně osvětlena, a ve světle bylo lze zříti výraznou hlavu první houslistky s černými ostřihanými kučeravými vlasy. Umělkyně, jež byla v letech plného ženského rozvoje, hovořila, poodvrácena vzad, se starším mužem, který seděl podle basy, na niž před tím hrál. Druhá houslistka a slečna, jež v sextetu hrála na harmonium, je mlčky poslouchaly. Klarinetista, jenž s mužem u činel a bubnu byl další mužskou částí sexteta, skládal do desek noty, z kterých dohráli a připravoval jiné noty.

»A je to opravdu hezká ženská,« řekl Froněk, hledě na neznámou a neodvraceje očí od jejího buclatého obličeje a drobného řeckého nosu.

»Už jste ocenil její krásu,« zasmála se paní Pavlíková.

»Je opravdu hezká, milostpaní, je skoro tak hezká jako vy,« řekl Froněk, dobře věda, že si u mladé ženy takovýmto zvratem v řeči neublíží.

Paní Pavlíková se usmála, a Příplata, jenž mlčel, pokuřuje doutník, překvapen na ni pohleděl.

Přišel číšník a přinášel objednané pokrmy. Dali se do jídla, a Froněk pozapomněl houslistky.

Minuly dvě hodiny. V zahradě bylo hlučno. Bylo zde mnoho hostí a bylo mnoho a vesele hovořeno na všech stranách. Orchestr přehrál několik kousků, sokolský pochod, vyňatek z italské opery: Sedlák kavalír, vídeňský valčík a jiné věci.

Froněk se rozjařil. Dával hádati paní Pavlíkové různé drobné žerty, hbitými prsty prováděl na stole eskamotérské kousky se zlatníkem, jejž skrýval nepozorovaně tu v rukávě, tu pod palcem, splétal slámy z viržinek v řetěz a rozpletal je neporušuje uzlů. Tleskal obětavě hudebníkům s ostatními hostmi a pochvaloval před svými lidmi jejich hru.

Popíjel při tom také dosti pilně a záhy se objevily známky toho v jeho řeči.

»Vašíčku,« vzpomněl si Froněk, ustav na chvíli od svých žertovných hádanek, »Vašíčku, ani nevíš, jak je mi tady veselo a volno, nikdy bych se byl nenadál, jak milý ztrávím dnes večer,« vyprávěl opřen pravicí ze široka o stůl a levicí pohybuje drobnými rozmachy po ploše jeho.

»Milostpaní, vy jste anděl,« mluvil dále nikým nerušen svoji řeč řečných lidí, »vidím vás první den a vidím, že jste dáma, před jakou by měl každý klekati. Vašíček je nejšťastnější člověk na světě, že je mu dovoleno nazývati vás svojí. Já jeho nejlepší přítel jsem také šťasten, také šťasten jeho štěstím, je mi, jako byste byli oba moje nejvlastnější rodina . . .«

Zvonivý smích paní Pavlíkové vybuchl náhle do jeho vyprávění, a za ním úsečně zahlaholilo hrdlo Vašíčkovo.

»Pepo, svatotomášský kozel je zpropadená mršina, co myslíš,« ptal se Příplata soudruha.

»To se domníváš proto snad, že jsem se trochu rozjařil, Vašíčku, to není pivem, to je veselý rozmar vzbuzený setkáním s tebou a tím, že jsem poznal milostivou paní. Kde pak pivo! Třicet sklenic, Vašíčku, třicet, pak by ti bylo lze mne škádliti; ale pět sklenic. Jsem dosud znamenitě střízliv.«

Z orchestru se ozvaly jemné zvuky zkoušených houslí. Slečna u harmonia stiskla jednu z kláves a základní zvuk, dle něhož si druzí ladili nástroje, mírně zakvikl zahradou.

Paní Pavlíková se podívala zběžně do lístku před sebou, kde byl seznam hraných hudebních skladeb.

»Fantasie na píseň o růži pod Tetínem,« četla polohlasem číslo, na něž nyní došlo, přehlížejíc jméno neznámého jí skladatele.

Zahradou zavzněly plnými zvuky první tóny hudební skladby. Byl to zpěv o dívčí lásce v rozkvětu jara, jímž jako zlatý útek zvonil tu tiše, tu jásavě známý nápěv z nástroje první houslistky. Co vyprávěla prostá píseň svou stručnou melodií, bylo ve skladbě líčeno jako bohatý úryvek celého života v chatě pod Tetínem, myšlenky dívčí v mladistvém věku, bezstarostné veselí dívčí duše při denní práci, chvíle modliteb ve vesnickém kostele, potulky háiem, kde šuměl vítr a břehem, kde se ozýval šplýchot řeky do přísah milencových. A všecky jednotlivé chvíle, v nichž se dívčí život rozvíjel, vyvrcholily ve chvíli, kdy housle prostými, pevnými tóny zpívaly o blaženosti prosté dívčiny.

Širokými proudy jásavých zvuků tu se předbíhajících, tu umlkajících a znova ve větším hlaholu a jásání vyrážejících zašveholily z nástrojů hudebníků zpěvy ptačích sborů, pak ticho přerývky a náhle tenkým hláskem tiše zašeptalo jediné ptáče, zahovořil měkce jediný nástroj slůvko pochybnosti, jakoby v dívčím

nitru jediná skrytá myšlenka nedůvěry se ozvala. Ale již zněl ze shluku nástrojů dívčin nedůvěřivý smích nic nedbající, že se mocněji a mocněji hlásí myšlenka nedůvěry, již varovnými zvuky vyslovovaly druhé nástroje.

A na ráz bylo tu trpké poznání. Ptáček přece pravdu zpíval. Mohutným sborem hrál orchestr prorocká ptačí slova, nyní již jako splněnou sudbu. Smutečním chorálem končila skladba.

Froněk tleskal jako posedlý. A když již všecko utichlo, rozbouřil znova potlesk svým neúnavným tleskáním.

»Vzdávám poctu umění, Vašíčku,« prohlašoval na pokyn přítelův, aby se nebouřil.

»Milostpaní, odpusťte mi, kdybych neměl citlivé duše, seděl bych u stolu jako buchta, ani bych se nepohnul,« vysvětloval v zápětí paní Pavlíkové.

Hudebníci vyhověli přání obecenstva a zahráli znova poslední část skladby.

V přestávce si vzpomněl Příplata, že do Prahy přijede cirkus se cvičenými lvy, slony a koňmi.

»Koupím hned lístek, těším se, že zase něco pěkného uvidíme,« vysvětloval.

»Vašíčku, netěš se, abys snad po tom nelátetřil,« zasmál se Froněk.

»Proč? něco lidé a zvířata snad budou uměti,« pravil Příplata.

»V Praze je málo kdy něco takového viděti, promluvila paní Pavlíková, »a proto nás budou zajímati i prostší umělecké kousky,« rozhodovala.

Bylo bezmála deset hodin, když paní a oba muži vstali, odcházejíce.

II.

Ráno v pátek vstávávala paní Pavlíková až o deváté. Neměla s ničím na spěch. Vrácené jí věno stačilo, aby si nějaký čas dopřála zahálky, aniž se jí bylo báti, že se jeho cifra značněji ztenčí. Byla rozhodnuta, jak nastane zima najíti si práci, kterou by se živila. Měla v úmyslu najmouti si na Malé Straně vhodný krám nebo jinou přízemní místnost, kde by zřídila jídelnu. Malá Strana byla úřednickou čtvrtí, zde je asi dosti lidí, kteří se stravují v hostincích, snad se jí podaří je přivábiti ke svému stolu, myslila si.

Když vstala, oblékla se a šla nakoupiti na oběd a večeři. Obědvávala sama, na večer však býval jejím hostem Příplata. Nešli-li večer do koncertu, večeřívali u ní doma a hrávali v domino, v karty a různé jiné hry.

U řezníka se nezdržela, měla zamluveno maso již od minulého dne. Vepřová pečinka z českého prasátka a knedlíky se zelím bylo oblíbené jídlo Příplatovo, bude tedy k večeři vepřová, k obědu sobě a služce uvaří polévky z mléka a usmaží vdolku, jež polije povidly a posype tvarohem. Z domova byla zvyklá moučným jídlům a maso jídala jen v neděle a svátky. —

Odpoledne po obědě si paní Pavlíková zdřímla, aby zapudila nudu, a po svačině se znova ustrojila a vyšla.

Bylo půl páté, když otevírala dveře krámu, kde měl Příplata sklad nábytku.

»Dobrý den, nečekáte dlouho,« ptala se mladého muže, který jí šel ze zadu místnosti v ústrety.

»Nečekám,« odpovídal tázaný, který byl již oblečen na vycházku, »nesednete si,« ptal se ihned, přistrkuje mladé ženě židli, »tatínek zašel do dvora do dílny, jakmile přijde, půjdeme,« dodával.

Paní Pavlíková usedla.

Příplata se jí ptal žertem, nebylo-li jí v noci zle po tolik řečech rozjařeného Froňka.

»Proč, vždyť jí nebyl nijak obtížný,« divila se paní dotazu svého přítele.

»Tedy jste dobře spala,« smál se mírně Příplata, »tím lépe, jinak bych se zlobil, že mi jej rarach vstrčil do cesty.« (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

RODNÉ LÁNY.

(Dokončení.)

Perou mladou. Co ta zkusí, ví jenom Bůh. Nic jsme neříkali, protože mlynář za chvíli přišel, několik slov promluvil a zase zmizel na schodech. Najednou z čista jasná dveře prásknly, mladá mlynářka na schody vyběhla, a kmitla se kolem nás. Byla prostovlasá, kazajku měla roztrhanou, nohy bosé. Lekli jsme se a stárek chvíli se za ní díval. Chtěli jsme se ptát, co se stalo, ale on se pustil za mlynářkou, ven vyběhl a než jsme se vzpamatovali, už byl zas nazpátek. »Rány Boží, skočila do vody. Pomozte lidé!« Nemohl jsem se s místa hnout, ale potom, když ostatní utíkali, taky jsem ven vyběhl. Na rybníce nebylo nic znát, ale stá-

rek křičel, že viděl sukni a utíkal k loďce. Mladý mlynář s matkou také přiběhli, rukama lomili a naříkali. Co to jen dělala, vždyť jsme ji měli rádi jako oko v hlavě, volala stará. Vytáhněte ji, ostudu nám udělá. Ale kdež ji bylo konec.«

Oddechl si z hluboka a zavrtěl hlavou.

»Nevytáhli ji?«

»Než jsem odcházel, volali, že ji hákem nahmatali. Šel jsem pryč, nemohl jsem se na to dívat. Třesu se jako osyka.«

»Ubohá, ubohá!«, politovala ji Helena vroucně. »Už si rady nevěděla a raději jim ustoupila. Ta opravdu marně na světě žila.«

»Ba, peklo nemůže být horší. Kdo by si pomyslil, že v takovém majetku není svornosti a lásky. Aby mě Pán Buh chránil něčeho takového, do smrti musí mlynáře tlačit, že si ženu zabil.«

»Vaše je už spokojena, že?«, řekla Helena laskavě.

»Snad je,« povídal a zahanbeně oči odvrátil. »To ten ďábel, kořalka mě pomátl. Ale už nepomate. Jsem živ zase jako člověk a zeptají se ženy, co ta říká, nechci se sám chválit.«

»Povídala už, radostí plakala a krve by vám nacedila. Važte si jí, zaslouží si toho. Děti máte zdravé, k dobrému vedené, nouzi překonáte a až sestárnete, nebudete ani věřit, že jste někdy mohl chybovat. Podívejte se, jak je strašlivé, když žena musí do vody skákat, aby mužovu týrání ušla.«

»Ani na to nesmím vzpomenout a proto chvátám domu. Pozdrav jich Pán Buh slečinko.«

A jaksi chvatně utíkal, jakoby se styděl, že i on kdysi svou ženu štval a dohánět ji k sebevraždě. Helena šla nahoru k matce, aby ji připravila na podivnou zprávu. Služka by mohla neprozřetelně přiběhnout, rozkřičet se a maminka se nesmí rozčilovat. Třeba že opatrně si počínala, stará paní byla všecka vyděšena. Ruce spínala a hlavou potřásala, to že, Bože, je něco hrozného, aby každého Buh chránil takového neštěstí.

»Jen jednou pamatuji, že se v rybníce utopilo děvče, ještě holčice, mladá, nezkušená,« povídala rozrušeně. »Dávno tomu, byla jsem nějaký rok vdaná. Takhle po ránu se rozkřiklo, že skočila do vody. Selský synek ji svedl a když bylo zle, rodiče ji ještě proklínali a vyháněli, ženich se k ní nechtěl znát, lidé za ní pokřikovali a ona v soužení si smrt udělala. Nebožtík pantáta ji viděl, když ji z vody vytáhli. Háky na ní šaty roztrhali a když ji na hráz položili, každý nad ní zaplakal. Nemá to nikdo dělat, věř mi to, teprve když člověk vidí umírat, jako umírala naše Ludvička, života si váží.«

Smutná nálada a rozechvění zmocnilo se celého městečka. Ohromný zástup lidí shromáždil se u rybníka, když mladou mlynářku vytáhli. Mlynář s matkou domů utekli a nebýt četníků, byli by lidé snad mlýn zbořili. Stárek vykřičel, jak ji prali, jak ji hladem mučili, jak hůř než s děvečkou s ní zacházeli a to všechno pro mamon, pro peníze, že ji poručník okradl. Lékař mrtvou prohlédl, modřiny na ní našel a když viděl její dětské, vysílené tělo, pověděl, že si smrt udělala ze soužení. Mlýn přestal klepat, voda šla jalovým potokem a kde kdo se dolanskému mlýnu vyhýbal.

Na proces se pozapomnělo a sdělení baronovo ztratilo zajímavosti. Dál honili husy a dobytek na pastvu a kdo u velkostatku pracovali, vraceli se do práce. Proskakovalo, že správce a účetní budou se stěhovat, ale nikdo nevěděl určité zprávy. Jen to bylo známo, že schuze dam, svačiny a čajové večírky přestaly a úředníci jaksi horlivě běhali po polích. Nechodili vystrojeni, neutíkali s polí při nečase. Ve vysokých botách a bez rukaviček stáli u pracovníku a pobízeli k práci, hubovali, napomínali a neběhali domů na svačiny a přesnídávky. Nikdo o odbytém soudu nehovořil, ale lidem tkvěl v duši spor a jaksi ulehčeně si povídali, že bylo přece dobře, že soud takhle dopadl. Pokoj mají, výhružek a nadávek neslyší, nemusí se bát stihání a týrání. Nadobro umlkly pověsti a obviňování Mitury i Heleny, a ti, kdo nejhůř proti nim láteřili, dlouho se jim vyhýbali a styděli se do očí se jim podívat. —

Pozdě na podzim byly u Miturů dvě svatby. Syn Václav se ženil a dcera Františka se vdávala. Bratr advokát přijel a dary oběma přivezl. V kostele při oddavkách, sedě vedle otce v lavici, plakal, jako otec, a brzy po obědě se vytratil, do kočáru sedl a domů odjel. Helena byla také v kostele a zvláštní pocit nevolnosti a neklidu jí zmítal. Trapno jí bylo dívat se na dojatého advokáta a vyšla ven před skončením obřadů. Zamyšleně spěchala domů a ve svém pokoji dlouho přecházela, přemítala, bojovala. Sotva pojedla, oblékla se a chvátala ven, na vzduch, do přírody, která byla její nejlepší přítelkyní a důvěrnicí. Dobytek, rozstříknutý po lukách a měkotách se tiše pásl, mlha zastírala lehkým závojem obzor a smutné ticho spočívalo na krajině. Čeledínové orali a ona přecházející mimo ně, toulala se po polních cestách se svým zmatkem, s divnou, nepokojnou touhou, jež se v ní rodila a kterou marně přemáhala. Jakoby ji všecka její energie a samostatnost opouštěla, tesknĕ lačněla po čemsi, co by osvěžilo její umdlenou duši a zahřálo její prázdné srdce.

Rána z ručnice vyděsila ji z myšlenek. Ohlédla se a spatřila vysokou postavu myslivcovu, jemuž pes přinášel zastřelenou koroptev. Spatřil také Helenu, a pověsiv ručnici na rameno, zamířil k ní přes oranice. Pes běžel před ním, pilně přebíhaje přes brázdy, aby navětřil novou zvěř. Když ho viděla přicházet, zarazila se, a jako polekána se obrátila, aby odešla. Ale nemohla odejít a rozpačitě se zase k němu obracela. Pozdravil ji uctivě a zaháněje psa, ktery k ní přiběhl a kolem ní vesele se točil, ptal se, pracují-li dosud její lidé na poli.

»Mám dodat do zámku nějakou zvěř,« povídal zamyšleně. »Nevím, jak ji seženu. Koroptve nedrží a do lesa jít nechci, abych zvěř nerozehnal. Ale musím přece nějak to udělat, aby neřekli, že už nedbám. Slečna snad už ví, že za týden se budu stěhovat.«

»Vy? Proč?«, otázala se s upřímným údivem, a upřela naň polekané oči.

»Na Moravu. Myslil jsem, že už o tom víte. Dávno dal jsem výpověď, hned při skončení soudu, a tehdy mi bylo úzko. Neměl jsem jiného místa a chtěl jsem prozatím jít za písaře. Pan doktor Mitura mi slíbil, že mě vezme do své kanceláře. Ale potom byl pan baron u vás a když se vrátil, dal si mě zavolat a nabízel mi, abych zůstal. Poděkoval jsem mu. Posuďte sama, jaká by to byla služba, kdybych stále viděl nepřátelské pohledy, kdybych byl pozorován od ostatních úředníků jako zrádce a kdybych měl jejich narážky snášet. Uznal to sám pan baron a přimluvil se u známého kavalíra. Nebudu tedy písařem, zůstanu při svém povolání.«

»Nic jste mi neříkal, vyhýbal jste se, jistě proto, že jste měl k vůli mně hodně nepříjemností,« povídala vyčítavě a cítila, že její úzkost roste, že marně zmatek tají.

»Ne, slečno, nikdy jsem své přátelství k vám neskrýval a vy jste stejně šlechetně o mně s panem baronem hovořila. Vím to, povídal o vás. Byl bych jistě přišel dát vám s Bohem, domnívaje se však, že to víte, nechvátal jsem. Je to ostatně neslušné, že vám to venku povídám a chytám vás, jakobych neznal cesty k vám. Dovolíte-li, přijdu některého dne poroučet se a také vaší paní matce učinit poklonu.«

»Tolik odtud chvátáte,« povídala rozechvěně, a dívajíc se na prsty, hledala cosi, čeho by se mohla zachytit. »Nic vás zde nezdržuje?«

»Nesplnitelná přání nemohou být vodítkem. Musím střízlivě uvažovat a rozvaha mi praví, že odchodem nejlépe rozřeším, co mě dosud znepokojuje.«

»Vy jste byl vždy nedůvěřivý,« pravila prudce a podívala se naň zvláštním, hořícím pohledem. »Vaše hrdost vám brání, abyste mluvil. Což vaše přání nestojí za to, abyste svou hrdost odložil?«

Překvapeně se na ni podíval a jeho tvář se rozjasňovala velikou radostí.

»A dožiju-li se zklamání?«, ptal se úzkostlivě.

»Nesnese snad muž jedno zklamání?«, vytýkala rozdurděně, a její oči krotce, laskavě a toužebně se naň podívaly.

»Jak bych já, člověk chudý, nespolečenský ...,« zahučel zmateně.

»Mlčte s takovými věcmi,« dupla nohou a odvrátila se. »Ostatně zde není místo k hovoru. Jděte střílet dál, jděte, nemám času vás poslouchat a nelíbíte se mi. Ale nepřijdete-li k nám, žádného politování nezasloužíte.«

V jejím hlase byla rozjařená dovádivost a rozkaz dítěte, které naznačuje své přání a je přesvědčeno, že mu bude vyhověno. Díval se za ní, jak rychle chvátala, vztýčená, sličná, planoucí oním plamenem, který dovedou jen mužovy polibky uhasit. Popleten, obrátil se také a šel po oranicích s očima k zemi upřenýma, brzy zachvácen divokou radostí, brzy lekaje se, že ho smysly klamou. Pes běžel před ním, stál na zvěř, ale on nedbal a chvátal, v lese si přál být, aby nikoho neviděl, aby mohl nabýt klidu a upokojit bušící srdce. Ona že by sama si přála, aby projevil, co bouřilo v jeho nitru, co zvrátilo jeho rozvahu, co už od měsíců pálilo ho a zažehovalo všecky jeho smysly? On že by mohl a směl sevřít její bílé tělo do svých paží, přissát se svými rty k jejím rtům a opíjet se jejím kouzlem? Tato hrdá a smělá krasavice že by se jím spokojila a sama mu naznačovala své city?

A přece snad dobře tuší, přece snad je pravdou, v co nikdy nedoufal. Nikdy nežertovala. Její přímá a čestná povaha nesnížila by se k pouhému rozmaru, ke špatnému žertu. Když on nemluvil, promluvila ona sama. Je pravda, byl hrdý, nepřál si dožíti se zklamání, ale neodváží-li se, sám zašlápne květ, po němž prahl, sám zničí sen, který mu byl kouzlem, po němž dychtil. Ji mít, po jejím boku pracovat, s ní se spojit k velikým cílům práce ve prospěch lidu, to byly představy, které ho omamovaly a jež rostly v jeho prsou ve vášnivou touhu.

Udýchán přiběhl k myslivně. Pro nic neměl smyslu. S rostoucím chvatem strhl se sebe starý oděv, převlékl se a už šel lesními stezkami, bledý a rozčilený. Přes pole si namířil a když se octl v městečku, z hluboka si oddychl. Teď, nebo nikdy. Buď vše nebo nic. A sladké vědomí, že snad za chvíli dosáhne, co ještě včera připomínalo mu ztracený ráj, ozařovalo jeho tvář. Usmíval se a jeho tělem projížděl proud rozkošné závratě. Směle vystoupil po schodech a chtěl zaklepat, když Helena vyšla na chodbu.

»Ach, to jste vy?« zavolala překvapeně a na okamžik jakoby zaražena, stanula. »Pojďte

dál, ne sem,« řekla potom zajíkajíc se a proklouzla před ním do své pracovny.

»Přišel jsem hned, protože bych se udusil, kdybych měl čekat na pozdější den,« povídal prostě, blíže se k ní.

»Počkejte, chci napřed něco vědět,« řekla prudce a její oči v přítmí světélkovaly. »Můj muž musí cítit, co já cítím, musí mít odvahu milovat, koho já miluji, musí být hrdým nejen na svůj majetek, ale také na svou lásku k ní, s nímž žije. Musí se cítit roven těm ostatním, kteří tvrdě pracují na své hroudě a musí jim být přítelem a bratrem. Dovedete to?«

»S vámi vše dovedu. Povedete mne, budete srdcem a já hlavou, vy dáte svůj cit a já svou sílu. Ale bez vaší lásky nic nedovedu, ničím nebudu.«

»Což jste nechápal, že jsem podlehla, že přišla chvíle, ve které jsem hořela úzkostí, abych našla u vás to, co se náhle ve mně probudilo?« ptala se blížíc se k němu a její horký dech dotkl se jeho tváře.

A jakoby ohromné světlo před ním se rozžalo a jakby nesmírná síla zašuměla jeho svaly, strhl ji do náruče, vyzvedl ji jako dítě a tiskna ji k sobě, až mu v náručí omdlévala, líbal ji v závratném štěstí. Všecka její hrdost, odvaha a sebevědomí v tu chvíli zmizelo a jejím bílým, sladkým tělem rozlévala se žízeň po lásce mužově, před nímž oddaně a pokorně se sklonilo.

FEUILLETON.

OBRÁZKY Z LONDÝNA.

I. POD TOWEREM.

„Nediv se, u příšery stojíme,
dob starých doby nové na prahu."
Madách: Tragedie člověka.

Smutné vzpomínky z anglických dějin upoutány jsou na ponuré zdi staré citadely londýnské. Střízlivé, pevné zdi kamenné, porostlé z části vinnou révou, divokým vínem a břečťanem, obepjaté hlubokými příkopy, ohraničující hrozné to místo, prosáklé potoky lidské krve. Celý kruh hradeb s kulatými, nízkými věžemi, z nichž každá má svoje jméno, obklopuje vyvýšenou nejstarší část »White Tower« nebo-li »Keep«, čtyřhrannou stavbu s vyčnívající menší věží v každém rohu. Tower, snad i u nás každému nejznámější část Londýna, leží na východní straně City nedaleko, vlastně skoro na břehu Temže. Dle zprávy, ovšem ne úplně ověřené, měli prý již Římané tu jakousi pevnost. Vznik pevnosti nynější datuje se z doby Viléma Dobyvatele, který vystavěl bílý Tower. Později bylo Toweru upotřebeno k rozličným účelům. Jednou byl pevností, pak královskou residencí, potom státním vězením, nyní je arsenálem a ve věži »Wakefield Tower« uschovány jsou anglické korunní klenoty.

Řada slavných mužů i žen strádala zde v okovech a mnozí byli konečně popraveni. Kdo by neznal jména: Anna Boleynová, Kateřina Howardová, admirál Seymour, Tomáš Morus a množství jiných. Některé historické události vázány jsou na určité věže. Tak v »Bloody Toweru« dal Richard III. zavražditi syny Eduarda IV. Kosti jejich nalezeny později v bílém Toweru pod schody, vedoucími z přízemí do prvního patra, do světnic, ve kterých byl po dvanácte let vězněn a kde psal své dějiny světové Sir Walter Raleigh. V »Bowyer Toweru« utopen prý v sudu malvazského vína vévoda z Clarence, bratr Eduarda IV.

A slyšíme další názvy: Bell Tower, Brick Tower, Salt Tower a s nimi vzpomínáme na vraždu za vraždou, zločin za zločinem. U nedalekého kostela St. Peter ad Vincula je malé pohřebiště, kde odpočívají četné ty oběti, které skončily v Toweru svůj život. Smutný, věru velmi smutný koutek země, o němž dobře napsal Macaulay, že není na světě místa, které by vzbuzovalo tak truchlivé vzpomínky, jako tento hřbitov. »Zde upomíná nás smrt na nejčernější činy a na nejsmutnější osudy v životě lidském, na ďábelský triumf nesmířitelných nepřátel, na věrolomnost, nevděk a zbabělost falešných přátel i všechnu tu nevýslovnou bídu pokleslé velikosti a svadlé slávy.«

Když jsme seděli na nábřeží a hleděli na obchodní ruch na Temži a v okolí, ani jsme nemohli si dobře uvědomiti doby, kdy proudy krve tekly tu potokem. Teď všude pozorujeme známky čilého života, plného práce míru. Kam popatříme jenom obchod a zase obchod. Mezi nádherné stavby postaveny střízlivé továrny s vysokými komíny, jichž dým mísí se s párou a mlhou londýnskou. Na mostech přes Temži uhánějí vlaky, po řece vlekou parníky velké černé čluny, naplněné uhlím a jiným nákladem. Na blízkém, gotickými věžemi zdobeném mostě Towerbridge proud lidí a vozů valí se s jednoho břehu na druhý.

Občas slyšeti zvonění. Vozy se zastaví a všechna doprava ustane. Střed mostu se zvedne, jako by dvě velká ramena se rozvírala, a propustí velkou loď, plnou nákladu, plovoucí dále do města. Na chvíli přerušený pohyb v sesílené míře znovu jde dále svojí silou. Mezi Towerem a Temží je pěkná promenáda — Tower Wharf. Sedíme na lavičce pod platany a díváme se na řadu děl, jichž jícny obráceny jsou k řece. Díváme se na Temži. Je odliv. Po bahně a štěrku pobíhají holubi, odlétají se skrovnou kořistí buď na druhý břeh, nebo pod traversy

»Towerbridge« a noví dostavují se na místo odletěvších.

Na promenádě skotačí děti. Odvážnější přibliží se až docela k nám, dívají se na nás, vidí, že jsme cizinci. Udiveně poslouchají naši řeč.

Do ruchu, který sem z velěměsta doléhá, mísí se cvrlikání vrabců, kteří poskakují po cestě, stromech a zábradlí nábřeží. Tam dále u zdí Toweru stojí voják nehybně jako socha. Má červený kabátec, černé kalhoty s červeným pruhem po stranách, řemení výzbroje bílé. Pušku nese položenou na rameni. Na hlavě strmí mu vysoká beranice, vzadu sahající až do týla. Toť granátník — royal fusilier — na stráži. Chvíli už stojí nehybně, pak najednou se vzchopí, a jakoby jej někdo honil, rychlým krokem obchází podél zdí Toweru.

Slunce stálo ještě dosti vysoko nad městem. Nebe nad námi bylo modré, ale od zenitu k obzoru houstla pára a mlha. V tom mlhavém ovzduší zářilo rudé slunce jako velká deska z rozžhaveného kovu. Chvílemi prodralo se více světla mlhou a zbarvilo krvavě třepotající se vlnky na Temži.

Bylo to, jakoby od Toweru proud krve tekl po řece. — —

II. NA VICTORIA EMBARKMENT.

Nikde neviděl jsem bídu v tak drsné skutečnosti jako v Londýně. Pamatuji se na smutné obrazy z jiných velkých měst, na cařihradský velký most s celou galerií bíly, na řady mrzáků v poutnických místech, stavící svoje neštěstí na odiv, ale nikde neviděl jsem bídu vynikati tak jako zde. Myslím tu skutečnou bídu, šklebící se jako příšera uprostřed bohatství a blahobytu. Ba, snad právě proto, že bohatství a přepych ji obklopuje, je ten kontrast tak nápadný. Jinde vzbuzuje útrpnost, ukazuje se, aby vzbudila smilování. Zde mísí se mezi bujný život, štěstí a blahobyt, vyzývavě a přece zase skromně, jakoby chtěla říci: »I já mám zde práva na existenci.«

Hned ráno ji vidíme jdouce po širokém, asfaltovaném, sady, nádhernými hotely, budovami úřadů a jinými skvělými stavbami vroubeném nábřeží, táhnoucím se skoro 2 kilometry podél levého břehu Temže, proti jejímž vodám, které ovládá příliv a odliv nedalekého moře, chrání ji žulové zdi. Toť Victoria Embarkement!

Jdouce tedy z rána zde procházkou, vidíme seděti na lavičkách bídníky, lidi všeho věku, muže, ženy, jinochy. Ženy, oblečené v pláště, mají klobouky rozličných tvarů na hlavách; muži jsou ve svrchnících nebo kabátech — ale všechen oděv je pln špíny, děr a záplat, ať jsou to už sukně, kalhoty, klobouk nebo čepice. Někteří chuďasi spí, a jak jsou opřeni o lenoch lavice, mají hlavu obrácenou ke slunci, které jim svítí přímo do tváří. Tam jde okolo muž a zapíná si kabát — je vidět, že nemá košile. Jinde o kus dále sedí zase několik žen v šatech kdysi moderních, teď ale pouhých cárech. Vykládají si něco, pojídajíce chléb v kusu špinavého papíru zabalený. Při tom se smějí a ukazují vám několik škaredých zubů v širokých ústech.

Směrem k Arundel street jde velký, statný muž v roztrhaném oděvu, na rukou nese dítě. Jemu po boku žena v ošumělém plášti, slaměný klobouk na hlavě, vede za ruku druhé dítě. Kde ti lidé nocovali? Kam jdou? Co budou dělati, kde jísti, co bude zítra a dále? A co bude z dětí? Kolik to rozličných otázek! Zadíval jsem se na Temži a ty malé její vlnky ranním sluncem dnes jako postříbřené. Vidím tu mohutnou tepnu celého království, která dodává mu život, sílu, bohatství. Všude blahobyt, moc, síla a hned vedle — ta nejkrutší bída.

A nový obraz chudoby! Na zemi těsně u Temže sedí muž a maluje na kameny trotoiru. Na rozestřeném hadru má množství různobarevných křídů. Křídou kreslí, rukou, prstem rozstírá. Namaloval už asi čtyři obrazy, ku podivu pěkně. Je patrno, že je to skutečně umělec. Na prvním obrázku vymalován bochník chleba, v něm trčí nůž. Dále zobrazeny: ptáček na větvi, studie krajiny ve dvou barvách, rozbouřené moře s majákem na skále a lodí, která se k němu blíží. Ke každému obrázku připojena nějaká věta, jako: »Kéž nepostrádáte nikdy peněz, které dáte chudému muži, vedoucímu krušný život«, nebo: »Mnozí mohou jednomu pomoci.«

Jdeme dále po Victoria Embarkement, až tam kde zvedá se proslulá jehla Kleopatřina. Pochází z Heliopole a ležela v Alexandrii dlouho povalena na zemi vedle své sestry, vlastní jehly Kleopatřiny. Mohamed Ali daroval ji anglické vládě a munificencí Dr. Wilsona, který věnoval na převezení 10.000 liber, dostala se do Londýna. Teď zdobí promenádu na břehu Temže, majíc na úpatí dvě velké, krásné, bronzové sfingy, modelované Kullianym. Vedle obelisku toho jiný chuďas umělec na zemi zařídil si svůj atelier. Pracuje také velmi pilně a od rána namaloval už celou skupinu obrazů, zdobených pestrými draperiemi. Nápisem prosí o almužnu slovy: »Denně na těchto kamenech bez vzorků maluji tyto obrazy. Račte laskavě v ochranu mne vzíti, uznáte-li moji snahu.«

Hodíme do připravené čepice nějaký peníz a jdeme dále podél Temže podívat se na třetího umělce, konkurenta. Je to již stařec a výtvory jeho jsou nejslabší.

Na obrovský, 800 hektarů velký hřbitov londýnský u »Woking Necropolis« jezdí denně zvláštní vlak s mrtvolami z Londýna. Svorně jedou sem londýnští chuďasi i boháči, aby odpočinuli vedle sebe, jeden jako druhý v mateřské zemi. — —

III. LONDON BRIDGE.

Elita londýnského obyvatelstva, ta část, která dává zákony, udává tón a peníze utrácí, žije ve Westendu, kdež zbudovány jsou paláce krále, šlechty,

velkolepé hotely, kluby a zřízeny bujné a rozsáhlé parky. Angličan obchodník, peníze vydělávající, má pole své činnosti v City a East Endu.

Dvě místa v Londýně nejlépe nás poučí o obrovském obchodním ruchu, který tu vládne. City a ulice vedoucí z jejího středu od anglické banky, mansionhousu a bursy přes London bridge na druhý břeh Temže — a doky.

Širokou King William Street dospějeme přímo na velký most London Bridge. Do r. 1769 byl to jediný most, který spojoval oba břehy Temže a dosud je mostem nejdůležitějším. Ruch, jaký je zde, málokde na světě ještě uvidíme. Vypočteno bylo, že 110.000 lidí a 22 tisíc povozů denně přejde přes most. Nejnápadnější a nejvýznačnější je tu život ve všední dny ráno kol 10. hodiny. Obrovské zástupy lidí přímo se valí směrem k City. Je to celá záplava lidstva, jdoucího za svým zaměstnáním, ponejvíce obchodem. Najdete tu ovšem zástupce rozličných národů, obrovskou převahu mají ovšem synové Albionu Ty Angličany troufal bych si všude na světě poznati. Štíhlé postavy, podlouhlé, oholené tváře. Většinou mají na hlavách malé, kulaté, slaměné klobouky, často i čepice. Tu a tam viděti cylindr nebo jiný tvrdý, černý klobouk. I ženy mají onen charakteristický typ: štíhlou postavu, podlouhlou tvář, plavý vlas. Cizince mezi nimi hned poznáte.

V ohromné spoustu lidstva mísí se rozličné druhy povozů, jako omnibusy, dvoukolové handsonny a drožky. Je věru uměním udržovati v tom chaosu pořádek. Některou chvíli zdá se, že doprava uvázne, že se to velké množství života zamotá v klubko, jež bude nemožno rozmotati. Ale jsou tu strážníci a ti zjednají rychle pořádek. Tam, kde nutno, proud zastaví. Nechají přejeti vozům a pak teprve dovolí následovati pěším. Je všude v Londýně na místech s čilou frekvencí patrno, jak rozumně si počínají. Vysocí, štíhlí jsou ti strážníci, tmavomodrou, jednoduchou uniformou beze všech ozdob oděni, s přílbou naší hasičské podobnou na hlavách. Říká se jim zde »Policemen« a je jich na 17.000. Až k London Bridge mohou po Temži přijížděti největší lodi. Přehlédneme odtud přístav s celým lesem stěžňů, které se v dálce tratí v mlze. Tam až daleko na východ sahají doky londýnské, skladiště obrovského obchodu anglického, objímajícího celý svět a z celého světa zásoby dovážejícího sem do metropole Spojených království. Na zemi jsou řady budov, skladiště s jeřáby, místnosti pro zboží, zvláště koloniální, v podzemí nekonečné sklepy, naplněné vínem, olejem a j. Jsou to celá města, která se na březích Temže daleko rozprostírají. Jen v »London Docks« zaměstnáno bývá denně přes 3000 lidí ze všech dílů světa a máme tu ještě St. Katharina Docks, Surrey Commercial Docks, West and East India Docks a j.

Pěkně možno přehlédnouti celé to obrovské lidské mraveniště z »Monumentu«, vysokého sloupu, vypínajícího se na pravém břehu Temže, nedaleko London Bridge. Tento památník postaven dle plánu Wrenova na památku strašného požáru města v září r. 1666 vypuknuvšího, kterému padlo v obět 460 ulic s 13.200 domy a 89 kostely. Sloup je 61 metrů vysoký a na něm spočívá obrovská, pozlacená, plamenná koule. Pohled na hemžení v přístavu, na mostě a okolí je překvapující. M. Reims.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

POMNÍK BOHUSLAVĚ RAJSKÉ postaven byl v Rožmitále. Bude už tomu bezmála sto let, co se v úhledném tom městečku v lůně brdského pohoří narodila z německé rodiny; vlastním jménem svým slula Antonie Raisová. Německví dětí bylo už asi takové, jaké tenkrát vůbec společnost městskou ovládalo, neboť dcery, jak přišly jen v Praze do styku s muži českého smýšlení, setřásly na ráz naočkované jim doma německví a staly se vlastenkami. Nejhorlivější Antonie, již mužové obou vdaných již sester, Dr. Josef Frič a Dr. Václav Staněk, na novou víru obraceli. Šířila ji pak sama s nadšením dále, dle tehdejšího způsobu přijavši vlastenecké jméno Bohuslava Rajská. Zásluhy její o probouzení ducha národního a vyšší snahy o lepší vzdělání v dívkách a ženách pražských, jsou opravdové. Psala též verše, ale větší ceny jsou její listy, jež náležejí mezi nejzajímavější dokumenty literární. R. 1845 stala se Bohuslava Rajská druhou choti Františka Ladislava Čelakovského. Zemřela v Praze r. 1852.

es.

POMNÍK ANTONÍNA DVOŘÁKA V HOŘICÍCH, minulé neděle odhalený, je zbudován dle návrhů hořického rodáka prof. Miloslava Vávry. Hořice, které uskutečňují myšlenku galerie plastik pod širým nebem, uctívají památku již druhého hudebního génia českého, neboť pomník Smetanův stojí v hořických sadech Smetanových již několik let. Nyní chystají se zbudovati pomník Svatopluku Čechovi.

STAVBA MĚST. Výstava soutěžných plánů zastavovacích pro Velký Berlín posunula aktuelní otázku stavby měst v Německu silně do popředí, stala se takořka sensací dne a vyvolala množství rozprav časopiseckých. Hermann Muthesius napsal do časopisu Kunst und Künstler článek, jehož vývody, celkem obecně platné, zajímavy jsou zvláště pro Prahu, kde shledáváme v menším měřítku poměry, berlínským velmi podobné. Jak velký význam přisuzují Němci řešení této otázky, ukazují slova jmenovaného článku. »Přes noc,« praví Muthesius,

»ujalo se poznání, že jsou zde snad neinutnější a nejnaléhavější úlohy, které jest naší době luštiti, úlohy, jimž nemůžeme se už vyhýbati, jichž rozřešení pro budoucnost našeho (t. j. německého) národa jest zrovna rozhodná.« Pisatel přičítá vinu nezdravých bytových poměrů velikých měst novodobému rozvoji průmyslu. V Londýně zbourány celé čtvrti nákladem města a vystavěny znovu. Výsledek byl skrovný, neboť vypuzené obyvatelstvo přestěhovalo se do čtvrtí sousedních a zamořilo je. A nové, zdravé byty byly příliš drahé. Na obvod města pak se obyvatelstvu nechtělo. Lepší výsledky měla myšlenka měst zahradních. Ale to, co stalo se dosud v tomto směru, je jako kapka vody na žhavou plotnu. Jedno jen jest jisto: problém lze řešiti toliko stavební politikou velikých rysů. V Německu obce mají právo, předpisovati zastavovací plány, ale na srůstání měst, jak tomu nyní kolem Berlína, nebylo pamatováno. Zde narážejí na sebe všude polohopisné plány, pracované beze všech vzájemných vztahů. A všecky tyto bývalé vsi, nyní lidnaté obce, snaží se politikou pozemkovou především pouze o svůj vlastní prospěch. Všude vládne libovůle, všechno zdá se výsledkem náhod, nikde nevidět pořádající ruky. Problém moderního města jest především sociálně-politický, přes to nelze přehlížeti druhou jeho stránku, uměleckou. Čeho nám nyní činiti, jest: udělati pořádek. Vytvořiti vyšší soulad tvaru a účelu, bez něhož se jeví každé dílo lidské neuspokojujícím, ošklivým, ba groteskním. O tento pořádek běží také ve Velkém Berlíně, jehož úpravě soutěž měla dáti základy. Ale problém byl tak ohromný, že nestačily k vytvoření proveditelného plánu budoucího desetimilionového města ani čas, ani síly jednotlivcovy. Úprava vnějších okresů je nyní nejbližší a nejnutnější. Projekt Jansenův, vyznamenaný první cenou, zabývá se především problémem úpravy ve velkém. Má značné přednosti. Ale další osud Velkého Berlína závisí od něčeho jiného. Bez nové organisace obecní správy jest každá naděje na zlepšení vyloučena. Neboť, jak bylo již řečeno, pracuje nyní každá ves kolem Berlína dle vlastní hlavy. Věc stěžuje i žárlivost úřadů státních a městských (u nás to ovšem není žárlivost). Dějí se v tom směru kroky. Mezi předměstskými obcemi jedná se o společné koupě lesů. Snad se z toho vyvine i více. Teprve bude-li vnější ústrojí, nastane vlastní práce. Vznikne snad komise, která se ustaví v jakýsi »úřad pro rozšiřování města«.

Dobrý osud nechť pak způsobí, aby členové této komise pochopili, že porady komise nikdy nekonají práce tvůrčí. I zde běží o to, najíti muže, který by vlastní prací zasáhl a našel formu, po níž pro velkoměsto budoucnosti toužíme. — Jak viděti z těchto výňatků, možno skoro celý článek Muthesiův applikovati na Prahu a její obce sousední téměř beze změny.

ČESKÉ MUSEUM V AMERICE. Na podnět spisovatele Tomáše Čapka má býti založeno v české knihovně v New Yorku česko-americké museum. Ústřední správa veřejných knihoven new-yorských poskytla by potřebné skříně, kde vystaveny by byly různé fotografie, památnosti, rukopisy vzácnějšího druhu a jiné pozoruhodnější zajímavosti ze života Čechů amerických. V této knihovně nalézá se poprsí Bedřicha Smetany, dílo českého sochaře pana J. Krupky, a zároveň poprsí Marka Twaina, od téhož umělce.

EX ORIENTE LUX. Veliké poklady kulturní, jež chovají ve svých literaturách národové východní, opravňují heslo: z východu světlo. Stále pokračující studium jazyků a vzdělanosti orientální činí památky tyto přístupnějšími a šíří jejich znalost. U nás, z příčin na snadě jsoucích, do nedávna studium toto omezeno bylo na ojedinělé pokusy, většinou však přebírány ukázky východních literatur z druhé, třetí ruky. Teprve s českou universitou nastal i v tom obrat, a znenáhla roste i u nás řada pracovníků na obtížném tom poli badání, ztíženém u nás ještě nedostatky našich veřejných knihoven v tom směru, jakož i poměry nakladatelskými. Třetí třída České Akademie vykonává tudíž záslužný čin kulturní, zakládajíc jako pendant ku své »Bibliotece klassiků řeckých a římských« obdobnou »Bibliotéku klassiků orientalních«. Jako prvé její číslo začalo vycházeti Šáh-náme, Firdúsiova »Kniha králů« v dlouho již připravovaném překladu Jaromíra Boreckého. Prvý svazek přináší úvodní studii, mající za účel českého čtenáře seznámiti s literaturou firdúsiovskou, a prvých pět zkazek s neodlučitelnou od díla satirou na šáha Mahmúda. K publikaci se ještě vrátíme.

ROBINSON KRUSOE. Verše. Napsal Josef Mach. Obálku kreslil Jan Konůpek. (Knihovna Vlny. Sv. I.) Nákladem Časopisu pokrokového studentstva v Praze. — V úvodní básni srovnává se autor s Robinsonem: i jej hnala z domu otcovského nezkrocená touha po neznámých mořích, i jeho loď ztroskotala, a on pak daleko světa na osamělé výspě vzpínal k obzoru zrak, objeví-li se loď spásy. Ale nesmíte čekat sentimentální poesii po takém roztouženém prologu. Co následuje, vyšlo z říše, kde vládne humor, rolničkami zvoní posměšek, bičem šlehne satira, ušklíbne se ironie. Bylo asi třeba mnoho trpkosti, lecjakého zklamání v lásce i životě, v knihách i lidech, než mladý básník dospěl k tomu svému smíchu, který se ani před vlastní persiflází nezastaví. Bude ještě dále leckterého tříbícího processu třeba, než básník v oboru, jejž si zvolil, a který je u nás tak vzácný, nabude úplné rovnováhy a svérázu, odhodí některé šupiny, jimiž mu ještě zastírá oči k úplnému prozření papírový vliv literárních kampaní po letech devadesátých. Časem zajisté ještě více

sleví ze svého macharismu, ač není-li již dnes u něho pouhou parodií. Avšak svěží dech vane z jeho veršů, rýsuje se osobitost, která se dovede svým způsobem vysloviti, hledá i nalézá své cestky a cesty. Básně jako »A já neumím tancovat«, »Anarchista«, pod formou zdánlivě tak nonchalantní, která později, v »Povídce o králi zlodějů« básníkovi se vysmekla z ruky, velmi bystře glossující výsek současného vývoje, nebo některá z »Písní pro mou milou«, či vzpomínka na »Inspruk«, ukazují poetu originální vlohy. β.

FRIEDRICH SCHILLER. Vybrané básně. Přeložil Jan Kamenáč. Ve »Žni z literatur«, vydávané J. Laichterem a redigované Václavem Říhou, vyšlo již mnoho pěkného. I v číslech, jež vzhledem k účelu sbírky, věnované dospívající mládeži, zdají se na první pohled paradoxními. Sv. 26. podal právě vhod, kdy jubilejní doba rozvířila nový zájem o »nejněmečtějšího« básníka, výbor ze Schillera. Schiller svým idealismem znamenal starší, buditelské generaci naší rozhodně více, než generacím pozdějším, jež prodchnul spíš Goethe, stále znovu a znovu působící, nebo Heine, effektněji a v širším okruhu zapálivší, ale také dosti brzo splanuvší. Výbor ze Schillera pojímá toliko 17 básní, i přirozeno, že nemůže básníka vystihnouti všestranně. Representuje ho jen jako epika a básníka rozjímavého. Čistá lyrika zůstala úplně stranou. Ale v tom výseku, jejž si překladatel zvolil, dovedl básníka charakterisovati nejlepšími, jaksi »monumentálními« kusy. My moderní, stejně jako generace nejblíže předcházevší, nedovedeme se pro Schillera již příliš rozehřáti. Cítíme v něm především dramatika. Goethe je nám z německé poesie pořád nejbližší. To však nemá vaditi, abychom neuznávali nový překlad Schillera za počin prospěšný. Ba celého básníka, ne pouze malý výběr, měli bychom míti v překladu vyhovujícím nynějším požadavkům. To vyciťoval sám Vrchlický, když poslední dobou obracel svou pozornost i k poesii Schillerově, ač byl jí v celku — a zvláště ve své mladší periodě — značně dalek. Překlad p. Kamenáčův pracován je svědomitě, čte se plynně a snaží se co nejvíce býti originálu práv. Daří se mu to v dobré většině. Též formálně jest celkem obratný a hladký. Tím hůře se nás však dotýká, máme-li pokládati za rýmy »opustiti« a »lítý«, »pořadí« a »Hellady«, rýmuje-li na »dokončený« a »pohrobený« — »není«, na »svatý« — »sklátí«, »pálené« — »budeme« a pod. Také detail myšlenky není vždy přesně dodržen (z třetí slohy »Hektorova loučení« ztratila se na př. Lethe; v poslední slohu »Ibykových jeřábů« vloudilo se Schillerovu textu cizí »bledý strach pad na tvář«). Ani vždy rythmus ne (v téže básni, na př. 2. řádek 1. slohy má v originálu jamb, ne trochej, jako překlad, 1. řádek 3. slohy zase zcela pravidelný trochej, kdežto překlad má ve třetí stopě daktyl a následkem toho verš o stopu kratší; takých poznámek ještě více vyvolává »Potápěč«). Nechci však množiti výtky, aby nebyly na úkor celku, jehož dojem, jak již praveno, jest příznivý. β.

ITALSKA SLOVA V JIŽNÍCH ČECHÁCH. Kde se vzala, tu se vzala, to vyšetřit je věc filologů. Ale jisto, že v řeči jihočeského lidu užívalo se v letech padesátých a ještě později dosti zhusta některých slov a rčení italského původu. Skromně dovolujeme si mysliti, že byla tato italština přinesena do Čech vojáky 11. pluku píseckého, býv. kraje prácheňského, který od r. 1848 v Lombardsku a v Benátsku posádkou ležel. »Ta ho umí držet na kordónu«, byla za mého dětství běžná kritika dámy, která svého nejdražšího chová pod stálým přísným dozorem. »Cordon« znamená v italštině provaz. Italského slova »subito«, znamenajícího rychle, honem, užívalo se na Vodňansku co nejčastěji, ve znění »šupito, šupiti«. Sám pamatuji se dobře, jak naše maminka slovem tím poháněla naši dětskou lenost k zvýšené činnosti. »Šupito, ať tam už jsi, kam jsem tě poslala«, říkávala často. »Šupiti! Šupiti!« odháněla, s malým ovšem zdarem, dotěrné mouchy od mísy s cukrovím právě napečeným, jako její »Avanti!« Avanti!« pobízelo na výletu nás omrzelé chodce k vytrvalosti a statečnému pokračování v cestě. Dnes tato a jiná slova z mluvy lidové v jižních Čechách téměř asi vymizela. s.

PŘIZPŮSOBENÍ CIZÍCH SLOV ČESKÉ MLUVĚ. Nejlepším dokladem toho je americká čeština. »The car«, vůz pouliční dráhy v ústech Čechů za mořem slove ta kára, jako »the box«, kufřík, česky zní ta baxna. Košíček, v kterém Američané do úřadovny nebo obchodu z domova berou sobě občerstvení, poledni snídani, slove anglicky »the pail«, česky však ten pejlík. Příkladů dalo by se uvésti celá řada. Zajímavější snad je přizpůsobení anglických a indiánských jmen měst mateřskému jazyku prvních českých emigrantů. Tak na př. Milwaukee (angl. výslovnost Milvóký) v dopisech starých farmářů slulo přečasto »Milvářky«, Kewaunee (angl. výslovnost Khyvóný) změnil si Čech na Kyváň a »Belle plain«, původně franc. osada (výslovnost po angl. belplejn) v ústech českých přemlela se na Vejplň. — Ostatně podobně dělo se v Čechách asi s jmény německými. Stará naše Kačena aspoň mluvila znalecky o »forhemetkách« (Vorhemd), a maminčino často užívané »Jesus, mein Gott«, přivtělila svému pokladu jazykovému ve formě »šmajnkote«. Takových Kačen bylo nepochybně více. — Bůh mně odpusť i tento výlet filologický. — s.

ROČNÍK VIII. MÁJ ČÍSLO 49.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AUG. EUG. MUŽÍK:

MRTVÉMU PŘÍTELI.

(Památce Jos. E. Kohna-Hostokrejského.)

A tak mne slzy polily — Muj hochu,
je konec?... Nesejdem se nikdy víc?...
Tak o minulém pohovořit trochu
o starých dobách všecko zas si říc?...

My víme, čím jsme sobě byli v žití,
co mládí pečetí na příští čas.
Ty's krásu cítil, chtěl's jen dobro síti,
a byl tvůj život přec jen mír a jas!

Mír! šepce stichlý okeán.
Mír! šepce dálný země lán.
Co v tom je tajemství!
Mír! V našich srdcích ze tvých cest
to vše, co zbylo, a co jest,
co v nich tak pevně tkví.

Ne náš svým původem a jménem ani,
však náš a celým srdcem. To je dost.
V tvém srdci naše bída, práce, zrání
svůj kořen mělo — s námi's na vždy srost'.

Co dál?...Mír. V cizí zemi tobě stláno,
už okeán nás dělí — — a tak spíš.
Co na tvém hrobě? Ach, ty kapky ráno
— to rosa jest neb slzy — ty to víš.

A my tvé slovo slyšíme,
a my tvé ruce cítíme
— tvá po nás sahá páž,
a tiskne je tak z daleka . . .
.Dnes, zítra — ať vás neleká —
živ, mrtev — pořád váš!'

Však to mne bolí — nemoci si říci
už slovo jediné! Ó, druhu spící,
měl's lásku, teď máš mír, ó, blaze ti!
Je jediné a poslední to slovo? —
To slovo moje, slovo přítelovo
to za mrtvým jde a ho doletí!

JAKUB RYDVAN:

REBELIE.

Starosvětský obrázek.

Nebyla to rebelie, ohrožující všecek stávající světový řád i moc, a již historie budoucím časům zaznamenává. Ale pro městečko Bělou pod hradem Bezdězem v kraji Mladoboleslavském a několik vesnic, kolem roztroušených a hlubokými lesy a oborami jakoby od celého ostatního světa odloučených, kde původ svůj vzala, měla význam a důležitost nemenší, třeba už teď o ní v kronice jedva jen zmínka se čte.

Podobal se do té doby idyllický život její obyvatel klidně tekoucí vodě, ničím nerušené, když náhle hladina tichá vzedmula se vírem té neobyčejné události.

Potom se nikde o jiném nemluvilo. Podvečerní besedy starousedlých sousedů i měštek u příjemně hřejících krbů, když venku již chlad a vtíravé vlhko pozdního podzimku až do kostí pronikalo, plny toho byly, i schůzky mladých v pusté a holé teď aleji lípové na náměstí. Kterak členové bratrstva hudebníků bělských a z blízkých Kuřích Vod vzpouru houževnatou zdvihli proti rektoru bratrstva, Kryšpínu Josefu Taškovi, synu po nebožtíku měšťanovi bělském, a toho času regenschorimu při farním kostele sv. Václava i kantoru při škole městské. Jak o první neděli adventní to začalo, páni muzikanti před velkou u kostela do jednoho vynajít se dali, ale nahoru na kruchtu nikdo z nich nepřišel, ačkoliv kantor pro ně několikráte chlapce se vzkázáním poslal, i jak potom do blízké místnosti výčepníka se odebrali, a tam o něm mnohé řeči nekalé vedli.

Divil se tomu každý, když se o tom dověděl, že tak náhle, nečekaně to přišlo, nikdo o tom před tím vskutku potuchy neměl. Dlouho-li tomu ještě, kdy cecilské Convivium slavné, jako po všecka dřívější léta s obvyklou okázalostí se odbývalo i pořadem nezkráceným, jak v regulích bratrstva stálo psáno. Hlučným vytrubováním po ulicích městských započalo, ve školní budově pak musicířovalo se po celé dva dny, a slavnost zakončena bohatou hostinou pokrmů i nápojů nejvybranějších, kterou bratrstva představenstvo pro členy přichystat dalo, a z kvartálů i výtěžku z produkcí hudebních a zpěvních, o Conviviu konaných, platilo, ku kterémuž účelu také urozená vrchnost bělská Valdštýnové, podle úmluv a zvyklostí starých z obzvláštní milosti sud piva dobře vyleželého z panského duchodu výslovně »váženým a milým pánům hudebníkům« věnovali. O tom samém Conviviu ještě všeobecnou důvěrou již po kolikráte zvolen kantor Taške rektorem bratrstva. A nyní tak najednou z ničeho krutá bouře nevole a nepřátelství proti němu se strhla.

Litovali přemnozí pana kantora milého a oblíbeného, svému povolání kantorskému i hudbě a skládání tělem duší oddaného, kterak as těžce tou vzpourou je dotčen. Ale jiní zase, kteří byli spíše příznivi hudebníkům vzbouřilým — dojista jen ze zloby lidské a zášti, z jiného ani nepřáteli být mu nemohouce — přáli mu té pohany, jež odtržením muzikantů se mu stala, i potěšení proto nemalé měli, že tito navzdory mu sobě usmyslili samostatně vystoupit. Z toho až i někdy půtky, povážlivě se utvářující, vznikaly mezi oběma stranami soupeřivými. A obzvláště mládeží bujnou a rozdivěnou, jež svárů a podobných hašteřic právě milovnicí byla.

Ovšem nejbolestivěji k srdci páně kantorově dolehla nevděčnost ta krutá místních hudebníků, z nichž většina jeho žáky a odchovanci byla.

Roztrpčilo ho, že tolik jich sobě považoval, a oni takovým způsobem mu splatili.

První dny z bytu skoro ani nevyšel, nežli jenom právě co musil do kostela, kde ho beztak teď pranic netěšilo, když doprovodu hudby neslyšel, a přes síň do classy. Bál se, aby se snad někde ještě terčem řečí škodolibých nestal i pohledů vysmívačných, aby toho ponížení ještě většího zůstal ušetřen. Zármutkem však mnohou noc celou téměř probděl, a pořádně ani jíst mu nechutnalo.

A byly toho následky také brzy na něm zřejmy. Hustý vlas doposud havraní, ač mu již šedesátka běžela, stříbrnými nitkami bohatě teď prokvetl, i silný licous po spáncích, a tvář zarůžovělé svěžesti mladické rázem pozbyla, vráskami sestárla. I v očích tmavých a velikých, smutek a teskno se usadily. Nemluvil, celé hodiny vydržel přecházet pokojem, hluboce zamyšlen. Zasedl ke starému spinetu, ale hned zase rozmrzele vstával, aniž se dotkl zamilovaného svého instrumentu.

Jeho rozcitlivělostí a nevrlostí trpěli i všichni domácí. Dvě rozmilé dcerky měl, mladičkou pannu Toninku, černobrvou a černovlasou, jako byl sám, a starší Fany, provdanou podučitelovou Popprovou. Přišly, švitořily jako dvě křepelky, veselostí a svěžím rozmarem překypovaly, povyrazit ho z toho chtěly. Ještě je příkře odbyl, nemilosrdně a tvrdě, i mladého zetě, kterého si jinak velmi považoval.

Čas teprve zacelil rány, zhojil bolest.

Nedělní velká odbyla se také bez hudby a zpěvu, i sváteční nešpory, druhdy slavné, jež i sama vrchnost, když právě v Bělé na zámku dlela návštěvou, poslechnout si přicházela. I to pomyšlení pouhé, dříve kruté, nebylo mu už tolik těžkým, že blížící se svátky vánoční letos jenom chudé a tiché budou.

Spřátelil se s nutností, když jiné odpomoci neznal.

Pozvolna opouštěla ho zádumčivost, přirozená povaha živá a veselá v něm vítězila, časem už se i zasmál, ven procházkou za město do polí si vyšel, na nichž už ležel první sněhový poprašek, s dětmi zažertoval, jež cestou potkával a všecky znal. Jenom hovoru s dospělými kde mohl se vyhýbal. Když některý ze sousedů ho zastavil, třeba to byl starý dobrý známý, po zdraví se poptával, krátce poděkoval, chladně pozdravil a už zase ubíhal, jako by mu půda hořela pod nohama. Nemohl zapomenout, hněval se ještě stále, na všecky a třeba mu mnozí ani nejmenším neublížili.

O svátcích ještě na chvíli staré vzpomínky se obnovily a v duši zabolely. Bylo mu líto minulých dob, kdy svorně všichni ještě šli za jediným cílem, v jediné horoucí lásce k hudbě. V duchu viděl školní třídu na večer příjemně ozářenou, a tichým ohlasem v sluch mu zněly dávné ty melodie známé, vážné i bujně rozjásané. Škoda, že v zápětí hned tvrdá skutečnost plašila krásné ty sny.

Bolely vzpomínky, ale už teď jen slabě jako dálnou ozvěnou —

Kteréhosi nedělního poványočního odpoledne seděl tak doma v útulně zšeřelém svém pokojíku na měkké lenošce u mile vyhřátých kamen a slabě podřimoval.

Venku za omrzlými okny na pustém náměstí tichounce sypal se sníh z nízkých oblak. V něm jenom občas zazněly takměř neslyšně kroky ojedinělých chodců.

V tom odkudsi slabá hudba houslí líbezná se ozvala.

Z polosna se protrhl a upjatě naslouchal.

Teď už i tony jednotlivé jasně rozeznal, i celou melodii. Z protější školní světnice zněla.

Sní či bdí!

Nová jeho koleda vánoční, již nejvýše si cenil ze všeho, co kdy byl napsal, »Radost zvěstuji vám —«, pro loňskou pulnoční připravovaná a pro tu kletou vzpouru neprovozovaná, sladce nesla se tichým domem — —

V první chvíli pohnouti se obával, vydechnouti, aby je snad nezaplašil, přelud-li to nebo sluchu mámení. Teplo radosti však hrudí se mu rozlilo, z očí vláhu vynutilo.

A dál a dále tiše zněla píseň a mladé hlasy svěží, rozjásané ji provázely — — —

Už neodolal. Vyskočil, mladistvými kroky spěchal po zvuku jejím.

Na prahu classy stanul. Světla uviděl zářit, právě jako tehdá za časů lepších, dávno minulých, a ve škamnech rozřezaných, u pultů samé hudebníky a zpěváky. Ne však bývalé, nyní rebelující, jiné, mladé drobné pacholíky — školáky ze své třídy i zetě podučitele, který tu také v popředí stál.

A v ráz mu bylo jasno. Překvapení milé a vzácné mu připravit chtěli, ničeho netušícímu, všecky volné chvíle a píli neúmornou tomu věnovali, aby uskutečnili jeho touhu nejhoroucnější a sen po obnovení jasného zvuku jména bělských muzikantů, tou rebelií nespravedlivou sníženého. Ti mladí nahradí jednou dojista úplně staré, na kruchtě i v příležitostech jiných, hned napadlo ho, z nadšení jich to poznával, jež z očí jim zářilo, a tu myšlenku také ve zracích podučitele četl. A radost ho z toho poznání naplnila, veliká a nekonečná, že by je byl všecky nejraději zobjímal a zulíbal, zetě i ty hochy rozmilé.

Dozněla píseň.

Od jednoho šel ke druhému, pro každého měl slovo, vlídný a láskyplný pohled, po tváři jako samet hebké a měkké, je pohladil i bujných kadeřích. Zeti dlouho vřele ruce tiskl.

»Radost mám! Mám radost! — —« bez ustání štěstím breptal.

Blaženě toho dne usínal.

A když pak poprvé v kostele při zpívané velké vystoupili, jeho mši pastorální hráli a on sám je řídil, celá Bělá přišla si poslechnout. Ani vzbouřilí páni hudebníci nechyběli.

Chlapci drželi se statečně, dokonale hráli i zpívali, k jich zlosti nemalé, kteří pohromy nějaké byli by přáli jim i kantorovi. Ale tak jen v hanbě a v zlosti musili odejít.

A tak prapodivně se skončila ta jejich rebelie. Jinak si vše myslili, dlouho prosit se chtěli nechat, důležitost svou ukázat a potom teprve velikomyslně se navrátit. A zatím jich teď nikdo ani nepohřešil, a co víc, o mnohý slušný příjem vedlejší takto se připravili. Toho želeli nejvýš.

Pozdě litovali, teď zase pan kantor rebelií jim splatil.

F. S. HOLEČEK:

CHYBA LÁVKY.

(Pokračování.)

Paní Pavlíková se podivila, vždyť snad jsou dobrými přáteli, a pak což nebyl pan Froněk dost zábavný a pozorný, že se naň jeho přítel durdí?

»To byl až příliš pozorný, mám ho rád; ale jeho řečem jsem nikdy nezvykl, jeho jazyk je nejhlavnější věc, a tou ubíjí každého. Má zvláštní způsob řeči, něco četl a zapamatoval si, něco slyšel od studentů a mladých úředníků, k nimž se uměl přitáčeti, a z toho si utvořil svoji řeč. Umí se mimo to pěkně lichotit k ženám, umí jim říkati rozmarné hlouposti, nosí jim voňavky z voňavkářského závodu, kde je laborantem, a myslí si, že ho mají rády za ty voňavky. To jsou jeho slabé stránky.«

»No, je-li ke každé ženě uctivý a pozorný,

jako byl včera ke mně, pak jej zajisté každá ráda vidí vedle sebe. I taková, která netouží po jeho voňavkách,« pravila návštěvnice.

Postranním vchodem z domovní chodby vešel šedivý ramenatý muž s čapkou beze štítku na hlavě a přerušil je. Vešed, přivítal paní Pavlíkovou.

»Pěkně vás vítám, mladá paní,« pravil přívětivě, »kam půjdete? Je hezky, zajděte si do Stromovky, dokud jí lze užíti,« doporučoval klidnou řečí, »brzo tu budou větry a za nimi se přiženou plískanice, a bude po procházkách.«

»Tatínku, přišel kancelářský sluha od pana rady Konečného, pan rada si přeje nějakých oprav na nábytku, sluha mluvil o stole a skříni, pošli tam asi za hodinu, ať ty věci přivezou,« upozorňoval syn otce.

Paní Pavlíková povstala.

»Pojďte také někdy s námi, pane Příplato, a paní Příplatová také, třeba v neděli, v neděli bývají také pěkné procházky,« pobízela muže k ní hovořivšího.

»To byste se daleko nedostali, — pošlu hochy asi v šest, bude-li pan rada doma, —« mluvil starší Příplata tu k mladé ženě, tu k synovi, »mám dosti chůze ve všední dni v dílně a tady, a na daleké procházky bych již nestačil, má žena pak tím méně. To vám Václav potvrdí.«

»S Bohem, pane Příplato, vyřiďte pěkné pozdravení své paní ode mne,« loučila se paní Pavlíková.

Oba mladí lidé vyšli.

Byl jasný slunný den, a na ulicích všední ruch. Kočáry, povozy, ruční vozíky, nosiči s břemeny, kancelářští sluhové v úředních stejnokrojích, četníci, již zde měli kasárny, to byl denní vzhled Újezda, jemuž vévodily nádherné věže Mikulášského kostela pyšně vztýčené za skupinou domů konec ulice.

Paní Pavlíková se seznámila s rodiči svého milence v krámě, kam ji Příplata pozval, když kdysi měli namířeno na Smíchov a parníkem ven z města, a bylo jim jíti mimo krám.

Příplatovi přívětivě přijali ženu, která si oblíbila jejich syna. Od té doby pak přicházívala paní Pavlíková k rodičům svého milence.

Oba mladí lidé prošli rychle městem, a za několik minut byli nahoře na Letné.

Teplý vítr mírně vál od východu, listí stromů mělo již tmavou barvu pozdního léta, a silnice a pěšiny byly zaprášeny.

Na silnici potkali uzavřený nábytkový vůz, jedoucí volně kamsi do Holešovic.

Paní Pavlíková vidouc vůz vzpomněla si na Pražany, kteří dleli na letních bytech. Brzo již se postěhují zase do města.

Ve Stromovce bylo zpola prázdno. Několik žen různého věku bylo roztroušeno zde onde po lavičkách a seslích, ta pletla, ty ony zase četly a hovořily; kde byl větší písčitý prostor, hrály si děti, jejichž dohlížitelky neměly kdy na ně dohlížeti.

Paní Pavlíková tichýma očima, v nichž byla na ráz samá bolestná touha pohlížela na drobné hloučky dětí a zasmušila se. Jí asi nebude již souzeno, aby se stala matkou. Jejímu manželství nebylo požehnáno, a dnes, když z něho vykročila, zbraňovala jí míti děti jízlivost lidí, již se spravovali určitými zvyky a zákony a kopali by jí svým posměchem jako padlou osobu, kdyby byla matkou.

Jak lze si mysliti, že padlá žena, jež dává život dítěti, roztomilému stvořeníčku jako je drobné žvatlající děcko, myslila si vždy. Jak hrubý je svět ve svých míněních.

Před svým přítelem se o tom ovšem nezmiňovala, byl mladší jí, a pak neměl by nikdy té hloubky citu, aby ji pochopil. V té věci jsou ženy osamoceny. Není snad muže na světě, který by pochopil nesmírnosti těchto tužeb, usuzovala ve svých úvahách. Myšlenky její, ač byly prosté, byly samá tklivá něha, jakmile jimi zavadila o svá skrývaná přání.

»Zdi hlavou neprorazíš,« pomyslila si paní, jež zabrána v myšlenky chvíli kráčela mlčky po boku svého průvodčího, který také mlčel, pokuřuje doutník.

Bezradnost její jí brala odvahu, ostatně je se jí nyní starati o sebe samu, a kdo ví, jaká bude její budoucnost.

Příplata ji vytrhl, upozorňuje ji při přechodu silnicí do vnitřní části parku na automobilový vůz, který z dálky hlučel a se blížil. V tichu, které bylo v sadech pod silnicí, rozléhal se hřmot vozu, jenž za stromy zmizel, dvojnásob hlučivě.

Paní Pavlíková se rychle vzpamatovala ze svých úvah. Usedli na nedalekou lavičku.

Její pohnutí se utišovalo. Lehká krev, která ji uvrhla do objetí Příplatova, nabyla vrchu a mladá žena pohodila hlavou.

‚Je třeba přijmouti život, jak se podává,' pomyslila si.

»Však si jej zpříjemní,« řekla si dále v myšlenkách a usmála se svému rozhodování.

Ve čtvrtek, dva dni na to, byl zase koncert v zahradní pivovarské restauraci u sv. Tomáše.

Příplata a paní Pavlíková usedli za stolem, kde byli zvyklí sedávati. Dlouho neseděli sami, zahrada se naplňovala, stoly byly zabrány, a k jejich stolu si sedla dvojice mladých lidí, nějaký elegán hejsek, asi student se sličnou

dívčinou, prostě ale vkusně oblečenou, snad švadlenou, snad děvčetem z obchodu. Vyprávěli si o svých známých. Dívka smějíc se, pomlouvala vesele kteréhos mladého muže do podrobností popisujíc jeho něžný nos. Nosíček, nosíček měl ten pán dle její řeči. Příplata se ptal paní Pavlíkové, nechtěla-li by domů kanárka, nebo zvonohlíka, již mu byli nabízeni nějakým pěstitelem ptáků. Až později, až bude míti první starosti s krku, svolovala mladá žena. V zahradě bylo šumno a rušno, hudebníci hráli vojenský pochod, při čemž nejčinnější byly činely a buben.

Dohráli právě, když do zahrady vešel Froněk. Někteří z obecenstva tleskali, a Froněk kráčeje mezi stoly, tleskal také. Paní Pavlíková sedíc proti vchodu, uzřela jej přicházeti.

»Přichází váš známý pán,« pravila Příplatovi.

»Servus, Froňku,« vítal Příplata pozdravujícího kamaráda, který se zastavil u stolu, »mně se zdá, že sis na pondělní a čtvrteční večery vybral za řemeslo činiti dobrovolnou klaku a tleskat a jen tleskat,« smál se.

»Milostpaní, má úcta, Vašíčku, nezlob se na mne, jen jsem sem vešel, ta světla, ruch, šum, síla lidí a hudba, já jsem se tím již na prvním kroku opil, a proto tleskám. Milostpaní, pěkně vás prosím, dovolte mi tady si u vás sednouti, tady vedle vás a Vašíčka tak je to hezké, tak je člověk rád na světě, protože se mu zdá, že není na světě sám, že mi to ani nesmíte míti za zlé, že jsem přišel mezi vás.«

Hbitý a hladký, uklonil se neznámému páru na druhém konci stolu, pružně si sedl na židli a navinuv si o ukazováčky rozčepýřené knírky, natahoval je do výše. U číšníka, který spěchal mimo stůl, si objednal večeři a jal se mluviti.

To bylo hezkých a rozmarných příhod, které zažil za těch několik dní, co se s Příplatou neviděli. Zachránil životy veselé společnosti čtyř lidí, kteří opili kočího, a byli by se rozbili i s vozem, když se kočí jal bíti koně, až se poplašili. Přiskočil, chytil koně za uzdy, vozka spadl s kozlíku, mladíci vyskákali a odešli pěšky, a do vozu naložen kočí, který v něm hned usnul, a domů dovezl povoz policista.

Na kamenném mostě dohonil onehdy opilce, který se zastavoval u všech soch, podle nichž šel a uctivými slovy jim kladl otázky. Některé otázky si pamatoval; ale nebyly vtipné, proto jich nebude opakovati. Za to když přišel opilý k prázdnému místu, kde stávalo sousoší sv. Ignáce, provedl věc, jež dráždila k smíchu.

»Šel jsem za ním v patách,« vyprávěl Froněk, »zvědav, co bude mluviti u nejbližší sochy; ale kmotr se zastavil a již se drápal na prázdný podstavec. Čiperně naň nelezl, neboť sotva byl nohama ve výšce a na bobku, svalil se zpět na dlažbu. Ve mně hrklo, což kdyby byl spadl do řeky.

Pomohl jsem mu vstáti.

»Táto,« povídám mu, »co jste chtěl na tom zábradlí. Chtěl-li jste do vody, měl jste se skulit na druhou stranu.«

Táta zavrtěl hlavou, opřel se rukou o zábradlí, protáhl se v kříži, a vysvětloval, že měl v úmyslu zkusiti, jak je pěkné dívati se na svět z výšky těch svatých.«

Přišla ke stolu prodavačka navoněných umělých kytiček, a Froněk si ihned zatkl jednu z kytiček za knoflíkovou dírku. Za ním koupili po kytičce Příplata a neznámý mladík na druhém konci stolu svým přítelkyním. Zatím přinesl číšník Froňkovi zadělávaných pliček a mladý muž dopověděv stručně, jak důtklivě radil neznámému na Karlově mostě, aby si tu podívanou ponechal, až za dne, a jak krotce jej poslechl ten muž a tíhl domů, jal se zabývati svým talířem.

»Proč jste stále sám, pane Froňku, což vy nechcete žíti nikdy život v rodině, že nedbáte, abyste měl družku do příštího života?« zeptala se ho na ráz paní Pavlíková, jakmile odložil vidličku a nůž.

Nějak se jí zdál život toho člověka prázdný, povrchní, kmitl se jejími myšlenkami jako mýdlová bublina, a nechápala, ona, jež toužila žíti život vážné ženy, po boku milovaného muže a již v tom zbránil osud, že někdo je tak plitkého ducha, že nemá vážných úmyslů, vážných met před sebou. Byla to chvilka, jaké se dostavovaly v hodinách úvah jejích a jaké jí kmitaly i prostřed veselí hlavou, než je zase zapudila, obracejíc pozornost k denním všedním věcem.

»Milostpaní, nedivte se, jsem slaboch,« promluvil rychle Froněk »a kdybych se měl rozhodnouti pro tvářičku jedné panenky, bylo by mi líto, že tím odstrkuji od sebe druhou. Je to, ani nevím, jak to nazvati, snad neschopnost ublížiti těm panenkám a ublížiti sobě.«

»To je však chyba, myslím, že se nemýlím, pravím-li, že máte všecky schopnosti, abyste učinil některou ženu šťastnou a tím i sebe. Pohleďte, vždyť je snad vrcholem štěstí spořádaná domácnost, hezká žínka a hezké zdravé děti,« pravila paní Pavlíková měkkými tlumenými slovy, kterými proslovovala, po čem sama toužila.

»Nebo se snad neumíte opravdu zamilovat,« ptala se.

»Neboj se hochu, jsi na dobré cestě,« zasmál se Vašíček; »alespoň se nespálíš.«

»Což jste téhož smýšlení,« ptala se paní Pavlíková nějak vážně Příplaty.

»Ne, to ne,« upokojoval ji mladý muž rychle, »ale uvěříte mi, Emilko, že jsou ženy, které nejsou dobračkami jako vy« —

»Pane Froňku, musíte se napraviti, ani bych vás nechtěla míti přítelem, kdybyste byl lehkomyslný,« rozhodovala se paní.

»Milostpaní, nejsem, nejsem, věřte mi,« ujišťoval, »snad dosud nepřišla na mne ta pravá chvilka, kdy se člověk pošetí,« mluvil Froněk opravdovými slovy.

Vedle u stolu sedící dvojice byla zabrána v hovor a nevšímala si, o čem Pavlíková se svými přáteli hovořila. Neznámý mladík vyprávěl děvčeti o knězi, který přešel na starokatolickou víru a oženil se s dívkou, do níž se zamiloval.

»Což to lze,« divila se jeho společnice.

Přišel potulný prodavač s cukrovím a pobízel do sázek.

Froněk vnořil ruku do prodavačova míšku, hrabaje se v kuličkách.

»Drobná, veliká . . . nic, prohra . . .«

Mladý muž zamítl další sázku a zaplatil.

Paní Pavlíková položila na stůl svoji drobnou plnou levičku v černé pletené poloviční rukavičce a jala se potřepávati na stole prsty. Sytý, tmavě modrý blesk zasvitl při tom z prstenu, který měla na prstu.

Froněk hbitý ve všem se toho ihned uchytil schýliv hlavu nad její ruku.

»Máte pravdu, milostivá paní,« pravil, »ženuška, milenka, to je největší štěstí, zvláště má-li ženuška nebo milenka na ruce takové prsteny jako vy . . .

Taková měkká ručka, na které září diamanty a safíry, je krásné divadlo,« mluvil v přerývaných větách.

»Podle toho by také moje ruka byla krásným divadlem,« zasmál se Příplata, klada na stůl svoji silnou zpracovanou, ač pravidelnou ruku, na níž se zatřpytilo několik prstenů.

»Schovej ruku, Vašíčku, naše ruce nejsou na to, aby se jim svět podivoval, ty máš mohutnou pracku, já zase vychrtlý dráp, na těch by lidé nic neviděli.

Kdysi jsem četl věc, román z nějakého deníku vystřiháný,« mluvil dále Froněk, »o urostlém chlapíku, který na vojně došel hezké šarže, a po vojně se dostal do zámku za lokaje. Chlapík se potřeštil za dcerkou zámeckého pána, která měla krásné ruce. Neprovinil se ničím jiným, než že při nějaké příležitosti ty ruce popadl a hojně je zlíbal. Nu, učinil to snad ve chvíli, kdy slečna nebyla naladěna. Odplatila mu políčkem, domácí pán vyhazovem, a chlapík utekl do lesů, odkud vycházel v noci mezi lidi, když spávali. Pak si o něm u zámeckého pána vždy vyprávěli a mívali na zádech husí kůži, když jim lidé donášeli zprávy o něm, o zbojníkovi. Zbojník chodil za jinými, díval se do tajností různých domácností, až se přišel podívati tam, kde se vyučil zbojníkem. Přišel si pro nevěstu. Aby na ni lépe viděl, protože to bylo v noci, zapálili jeho lidé tchánovi nad hlavou.

Byla to svatba mladých a pohřeb starých bez zpěvů a bez páterů.«

»Hezké to není,« odpověděla paní Pavlíková, když Froněk dovyprávěl.

»Ale je to román o hezkých rukou,« pravil svéhlavě Froněk.

III.

Minul měsíc. Procházky Stromovkou a městskými sady byly řidší a řidší, některé dni nepohoda vůbec bránila vycházeti, zahradní restaurace pustly a hudební večery omezované v uzavřené a nabité hostinské místnosti ani již nevábily.

Paní Pavlíková sama pobídla několikráte Příplatu, aby večer místo v hostinci ztrávili doma u ní, kde bylo útulněji, a kde měla své domácí pohodlí.

Dvakráte, třikráte byl u ní také hostem Froněk, který však nikdy dlouho nepobyl a rychle odcházel za hlučnou zábavou do hostince.

Froněk byl příliš podnikavý a hbitý, aby mu stačilo býti netečným pozorovatelem štěstí dvou jiných lidí.

»Víš, Vašíčku,« řekl soudruhovi, »je to u milostpaní hezké; ale je tam po čertech smutno, já mám rád, mohu-li si zabouřiti alespoň potleskem, a to by mi chybělo, kdybych pobýval s vámi. Příště půjdu do hostince a budu vám tam chrániti vaše místa; přijdete-li do devíti hodin, budete míti místa vyhražena, po deváté je nechám komukoliv, kdo přijde.«

Paní Pavlíková se zasmála, když jí milenec tlumočil stesk přítelův.

»Je veliký větroplach,« řekla, »vizte, myslila jsem si, že mu ukážu, jak krásně je doma, jak lze býti šťasten mezi čtyřmi stěnami, chtěla jsem ho napraviti; on však nechce; nebudu tedy činiti, seč nejsem. Nebudeme ho nutiti, aby sem docházel mezi nás. Vy mu ovšem, pane Příplato neprozrazujte, že se mi nepodařilo, co jsem chtěla.

Oba milenci zbyli zase sami v tichém pokoji mladé ženy za stolem se zákusky a čajem,

kterým zakončovali večeře a nad hrami v karty, v šachy, dámu a domino.

Hrávali, a když je hra omrzela, chápali se hovoru a četby, aby rychle míjely večerní hodiny.

Když se sešli s Froňkem v hostinci, byla první slova paní Pavlíkové výtka mladému muži.

»Jste mi dlužen zadostiučinění za zanedbávané naše večery,« pravila, žertujíc.

»Froňku, chybuješ,« smál se Příplata, »kdybys byl nevypřáhl, byl bys postupně v jednotlivých večerech poznal, čím vším oblažuje pečlivá žínka ve své domácnosti.«

»Nesmějte se, pane Příplato, byla jsem rozhodně přichystána na pana Froňka; chtěla jsem vás svésti,« smála se paní Pavlíková, obracejíc se k příteli svého milence, »ale když jste vždy utekl, zkazil jste mi plán,« pravila, dále rozvírajíc na stole hbitě svoji mošničku, z níž vyňala drobný kapesník.

Okolo nich šuměl a zvučel hovor návštěvníků u plně obsazených stolů.

Froněk se nějak zarazil, asi překvapen přiznáním mladé ženy a udiven na ni pohleděl. Bylo zřejmo, že je jejími slovy zaskočen a že neví, jak si je vysvětliti.

»To by byla nevděčná námaha, milostpaní,« upozorňoval veselým hlasem a upřímnými slovy drsného člověka, »zvlčil jsem, a jsem v takových čtyřech zdech, které jsou domácností, hrozný nemotora a nelíbím se tam ani sám sobě, neřku jinému.«

»Však byste se okoukal, jen kdyby tam byla nějaká hezounká děvečka, ani by se vám odtamtud nechtělo.«

Froněk se zasmál a neodpověděl; ale nějaké teplo zahřívalo jej všecka za slov paní Pavlíkové, jež mluvila klidným lahodným hlasem.

Již za chvíli postřehla paní Pavlíková jemným citem ženy, že jihne v prsou jejího souseda led drsné lhostejnosti. Jeho vyprávění, jeho slova k ní byla zabarvována jakousi něžností, nenápadnou, takovou ztichlou důvěrností, i za ruku ji vzal, žádaje, aby mu dle čar na ní ukázala, jak bude dlouho živa, a nepozorovaně pod stolem se přilípl k jejím šatům.

»To ovšem jsem nechtěla,« řekla si v duchu paní, odšinujíc svoji sukni nepozorovaně z jeho těsné blízkosti. (Pokračování.)

FEUILLETON.

PAN MIKULÁŠ DAČICKÝ Z HESLOVA — JINÝ ČLOVĚK.

Z původní historické veselohry.

Byl jsem požádán, abych si přečetl dramatický pokus známého českého žurnalisty. Nepovím prozatím jeho jména — na to je času dost, a není vyloučeno, že jméno proklube se z anonymity výraznějším způsobem. Kus je zajímavý v nejednom směru. Je to původní historická veselohra o jednom jednání, nazvaná »Lásky hoře a ples«. Mně by se líp zamlouval reservní titul: »Námluvy pana Dačického z Heslova« — je rozhodně divadelnější a rázu aktovky mnohem líp odpovídá.

Pan autor jde očividně po stopách Ladislava Stroupežnického. Není to nikterak vzor špatný. Přiznávám se, že jsem do čtení mnoho chuti neměl — takové opozděné odvary nebývají nejšťastnější. Bál jsem se, že poznám chudičkou, ubohou kopii, bál jsem se ještě víc chvíle, až příteli budu nucen povědět nahou, holou, drsnou pravdu. Uvažoval jsem asi takto: »K čemu měl dobrý ten muž zapotřebí takového zklamání. Už i jeho tedy posedla divadelní horečka! Každou chvíli slyším, že v divadle mají divadelní kus od člověka, od kterého by se toho nikdo nenadál. Už pomalu nebude literáta, jenž by nepodlehl dramatické Siréně. Nejlíp je, zůstat při svém verpánku, psát to, co člověku jde k duhu, a nechodit na kluzký led, na němž snadno se upadne a noha se zlomí.«

Pustil jsem se konečně do četby. Jel jsem vlakem tři hodiny a rukopis jsem zastrčil do kapsy. Začnu čísti — a vida — historka z dávných dob začala se pěkně uchycovat. Pozoruji, že pan autor šel na led v dobře okovaných botách. Na každém slově, na všem vůbec je znát, že dobu, že literaturu tehdejší znamenitě studoval. Vím, že je přítelem pana bibliotekáře prof. dr. Čeňka Zíbrta, a myslím, že neprohádám, řeknu-li, že on to byl, jenž byl panu autorovi vydatně nápomocen, aby se epigon aspoň v tomto směru vyrovnal svému dávno zesnulému vzoru.

Zaujal mne ve druhé řadě hrdina této historické veselohry, populární bohém kutnohorský, kterého spisovatel docela jinak naskizzoval. Celá ta zamilovaná jeho historie působí dojmem sympatickým. Pan Mikuláš Dačický z Heslova v tomto dramatickém podání má totiž docela jiný osud. Zamiloval se do bohaté měšťanské dcerušky, panny Alžběty, jež dostane výbavu, jakých na mále: deset velkých pytlíků stříbra řejnového, výstavný dům a mincíř-

ský lún. Na pana z Heslova sesypou se hrozné žaloby a vše se proti němu spikne, aby nepochodil, aby dostal ze srdce panny Alžběty, které učaroval, výhost. »Jaké štěstí,« řekne mu zpříma její paní máti, »čekalo by tě s panem Mikulášem? Jaký úřad zastáváš, pane z Heslova? Čím sebe a choť svou uživiti míníš? Řeknu to bez okolků: Každé dítě v Kutné Hoře o tobě ví, pane Dačický, že hospodaříš od deseti k pěti a že takořka už na holičkách jsi. A zchudlému šlechtici měla bych dceru svou svěřiti já, která jsem s chotěm svým prací a pilností výstavného domu a mincířského lůnu se domohla? Toho nebude: zboží pozemské každého manželství grunt jest.«

Odpověď, kterou dal pan Mikuláš, pohnula mne k tomu především, že činím o práci zmínku. Napadlo mně totiž, že je hodna toho, aby byla registrována.

»Pravdu díš,« děl pan Dačický, »svatou pravdu! Ano, zboží pozemské každého pořádného manželství grunt jest, a já, pohříchu, o tento grunt nikdy jsem valně nedbal. Příkladu svých předků, pana tatíka Ondřeje a praděda Bartoše z Práchňan jsem nenásledoval. Podle rodu a erbu svého mohl jsem dávno býti třebas konšelem, anebo rychtářem nebo horním oficírem a snad i hofmistrem horním — snad bych byl udělal i řečníka u soudu, nebo docela radu u pražské apelací, ale — nic nejsem. Jsem jen Mikuláš Dačický z Heslova a co je to? Málo, moc málo. Pravdu máš, paní: na universi nestudoval jsem, po ouřadu, mzdě a veřejné důstojnosti nepachtil jsem se. Těšilo mne se dívat, jak jiní v potu tváře honí ouřady, vejdělky a tolary, já jsem seděl u své číše vína a smál jsem se jim. Taková rvanice o žvanec, takový kvalt o trochu stříbra a přece — morte aequamur — smrtholka chudé i bohaté stejně srovná! Mně líbilo se naproti tomu býti vždycky svým vlastním pánem, malým třebas, ale svým. A mimo Boha nikomu na světě nesloužiti! A protože nejsem ani ve službě králově, ani neberu plat od hor, ani od vojska nemám žold ani od města příjmy — kdykoli se mi zalíbí, povím bezohlednou pravdu o lehkověrném králi, o hrabivých konšelích, o panovačném mincmistrovi, vycinkám nedbalým rychtářům, na pranýř postavím ouplatné a žvavé řečníky u soudu, spražím si chuť na Němcích — cizozemcích, stepu žáky, našlehám mnichům i jeptiškám, vyčiním Čechům, jak nedbají staré slávy a opičí se po cizím, řítí se do záhuby . . . .«

»Tvých písniček a skládání, pane Mikuláši, kde kdo na Horách se boji.«

»Jen ať se bojí, všaktě má proč! Můj kord a mé péro jsou stejně ostré. Já vím, že moji nepřátelé o mně říkají: »Tenhle Dačický jest postrach našeho města« — Holečkové, Dačický by takový nebyl, kdyby lidé se ho báti nemuseli. Při sám Bůh! Já na ty horní pletichy, na český oupadek, na to okrádání německé ještě z míry dobrý jsem. Škorpiony místo důtek měl bych do ruky vzíti. Ostatně, mají-li mne lidé rádi, nebo nemají, jedno mi jest. Lidé, ach co lidé! Ke mně Musy, bohyně nesmrtelné, přicházejí návštěvou. Vážně, věnec na hlavě, vstupuje do mé světničky Musa posvátných žalmů, kostelních písní. A srdce mé plesá v boží slávě. Hupky, hupky poskočí si Musa veselé písničky a za ní přivalí se ke mně sám Bacchus, pijáckých zpěvů patron. Aj, jak se směje ta jeho zarudlá tvář, jak božské břicho se mu bujností třese! A za ním přitančí Masopust se svými syny a dcerami — je to chasa nezvedená — a jak zvoní nade mnou jeho rolničky, padá mi z hlavy do péra rytmů lehkých a smělých jako když kvetoucí jabloni zatřeseš. Ach, jak jsem za těchto chvilek šťastný, jak rád jsem na světě!

Stane se však také, že mne navštíví bohyně, celá v černých šatech, smutná a vážná. Luget Bohemia! Jest to naše vlast. A sedne si proti mně, vzdychá, pláče, vzpomíná a dlouhé hovory vede se mnou. Jak mocné bývalo naše království, jak slavní bývali předkové, jak velká jména jsou Karel IV., Hus, Žižka! A jak poníženi jsme nyní, jak nesvorní, jak cizozemci z nás těží! A potom chytne mne u srdce veliká lítost, vyskočím, přebíhám a píši: »Vzmužte se, Čechové! Povstaň, český lve! Odvrzme své chyby, milujme se vespolek, vyvrzme cizozemce. Svatý Bože, nad námi se smiluj a nad českým religionem!«

Jářku, kdybych byl kohokoli otrok, měl bych tahle vidění a přání? Svědctce, Pravda a Poesie, utíkají před nevolníky a drží se svobodných. A proto ať se jiní drou jako ouředníci královští, zemští, horní, městští, ať nosí kolem krku znamení své poroby, těžké, zlaté řetězy a tracouny na klobouku a krumplované, hedvábné a aksamitové šaty, ať svět se jim klaní a jim mzdu a platy za práci vyplácí, já jsem, co jsem: svůj ouředník, svůj primas, svůj mincmistr, svůj král. Svobodný šlechtic, to jsem já, Mikuláš Dačický z Heslova.«

»Ale chudý král! A stárneš při tom svobodném živobytí. A skoro všechno své velké jmění jsi buď prosoudil, buď hrdlem prolil.«

»I to je pravda. Ale ne nadarmo. Dobral jsem se zkušeností moudrého Šalamouna: Marnost nad marnost a všechno je marnost. Na konec všechno zhořkne: víno, tovaryši i fraucimor. Tak je mi někdy smutno, tak se cítím sám a sám. Mnoho mám tovaryšů kolem sebe, ale sotva jednoho přítele, plná číše vína každý den na mém stole, ale poslední kapky hořknou, žertu a smíchu dost, ale pravá milost to není. Teď poznávám, že jsem nešel cestou dobrou. Chci obrátit a hledám přítelnici, aby šla se mnou, sahám po ruce, aby mi pomohla. A tu na cestě pravého poznání z růže kvítek mi zavoněl — panna Alžběta. Jest mi, jakoby anděl se zjevil nad černou propastí. Od té doby, co s pannou Alžbětou mluvím, zhořklo mi víno, zprotivili se mi tovaryši, boží sluněčko svítí mi jasněji, ptáček zpívá líbezněji.. Jsem jiný člověk!«

Nevím už, kolikrát jsem již viděl na jevišti pana Mikuláše Dačického z Heslova. Většinou to byli

— až na vzácné výminky ovšem — zchátralí pijani, rozkejklaní halamové, kteří měli zamodralý nos, vypoulené oči, chraplavý hlas. Rád bych jednou viděl jiného pana Dačického, zjev, jenž by odpovídal rázovitému vylíčení neznámého autora, jenž má proto jistě vážné důvody, že historickou, třeba záhadnou postavu, postavil do světla zcela jiného — jenž udělal z pana Mikuláše Dačického z Heslova, z tohoto našeho Cyrana, j i n é h o č l o v ě k a!

Dr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JEFREM DOLEŽAL HRBEK:

ČESKÝ HŘBITOV.

(The Bohemian Cemetery.)

(Prvně otištěno v „The Pulse" v březnu 1906. Od té doby báseň tato byla uveřejněna nejméně ve čtyřiceti časopisech amerických.)

Hle, jak se k jihu vrchy zvedají
a v slunci koupá zelený se luh.
Je milý, širý rozhled po kraji,
kde k výši běží prašné cesty pruh.

Na vrchu nejvyšším, kde rozpíná
se štíhlých dubů paže k Bohu výš
nad ruchem soustruhu, klepotem u mlýna,
se bílý mramor svítit z půdy zříš.

Zde cizí rassy hřbitov leží tich,
jež z Evropy až srdce přišla sem:
muži i ženy, tváří upřímných,
mluvící cizím, českým jazykem.

Tam dole v městě, jež plá v hluboku,
na střechách, chrámech, třídách slunce nach,
na jižním konci tam, blok na bloku,
si zrobili své domy v zahrádkách.

Však na vrchu zde místo pohřební,
kde svatí mrtví v sledních dlouhých snech
pod svěžím drnem, plným květů sní
a nad nimi svůj věčný mají střeh.

Hněď žuly, sněžných mramorů zde třpyt
a květné urny z bronzu, kamene,
tu koruna, tam kříž je stesán, vryt,
a zelení vše měkce omšené.

A epitafy, verše zdobných vět
zde vyryty jsou v českém jazyku,
by mužové i ženy příštích let
postáli chvíli u těch pomníků.

Neb pionýrů starých sladká řeč
sic pomalu, však jistě padá jen
obecné mluvě Anglosasů v léč —
řeč česká slábne den co den.

Kdys slzavý ten rým, jenž v kámen vryt,
jen hádanka všem bude — hlavolam,
a pochybovat bude jednou lid,
že mnohý znal číst nápisy ty tam.

A na hřbitově, tam kde vrchu výš,
ti Češi mrtví v dlouhých sledních snech
v zarostlých hrobech, zapomněných již,
dál budou tiše mít svůj věčný střeh.

Přel. z angličiny Ant. Klášterský.

JEFREM D. HRBEK, nadaný básník americký, z jehož veršů přinášíme ukázku v překladu Ant. Klášterského, byl narozen z českých rodičů v Americe. Ačkoli vzdělání dostalo se mu na školách anglických, zachoval si vědomí své národní příslušnosti. Měl silné české vědomí, k národu, z něhož vzešel, přilnul láskou upřímnou a snažil se co nejvíce prací svou přispěti odloučené jeho zámořské haluzi. Zemřel r. 1907, teprve 25 let stár, a pochován byl na hřbitově jím opěvaném. Na hrobě jeho v Cedar Rapids, Iova, postavili mu krajané pěkný pomník, který dne 26. července b. r. aktem upřímné piety byl odhalen. Jefrem D. Hrbek byl člověk opravdu nevšední, ušlechtilý, neúnavný pracovník pro lepší příští českoamerického života. »Matice vyššího vzdělání«, o kterézto důležité instituci přinesl Máj opětně již zprávy, byl spoluzakladatelem a horlivým šiřitelem jejích idejí. Velkou zásluhu měl zejména o zřízení stolice českého jazyka na universitě v Lincoln, Nebr., jejímž prvním učitelem se stal. »Byl typem novým z druhé generace českoamerické, jichž bychom si přáli více,« pravil o zesnulém slavnostní řečník nad rovem jeho. F. H.

CUDNÁ BARBORA. Před Vinohradským divadlem zastavil v sobotu kočár. Z povozu vystoupí dáma, podívám se, kdo to je... a ejhle... byla to naše slavná operní diva sl. Destinnová. Dovídám se, že se jde podívat na zkoušku »Cudné Barbory« — Nedbal sám diriguje, a jsou prý tu oba libretisté, ředitel Berliner Theatru Bernauer a Jacobson. Telefonem jsem se domluvil s ředitelem Štechem a za chvíli jsem dostal průvodce, jenž mne uvedl do hlediště. Bylo 10 hodin dopoledne. Nedbal sedí u dirigentského pultu, rozmlouvá s členy orchestru a volá: »Pánové — začneme dnes s druhým jednáním.« Mistr zaklepá taktovkou, opona letí vzhůru, a na jeviště vstupuje šest anglických lordů. Po levé straně jeviště stojí Bernauer, po pravé Jacobson, a oba pozorně sledují appartní scénu. Najednou sebou Nedbal temperamentně trhne, zaklepá, opona padá a skladatel volá: »Pánové... dobře to šlo... ale rád bych, aby to šlo výborně... prosím tedy, ještě jednou.«

Mezitím, co se toto několikráte opakuje, zasvěcuje ředitel Štech malý kroužek posluchačů do některých podrobností. Děj operety má tu výhodu, že na rozdíl od všech ostatních operet nemá sentimentálních scén... je to skrz na skrz veselá historie. Prvotní nápad je od vídeňského žurnalisty Jacobsona, Ne-

dbalova přítele, jenž, využiv dobré nálady mistrovy, pohnul ho k tomu, aby zkusil svoje štěstí jako skladatel operety. Nedbal se zamyslil a prohodí: »Proč ne?... hlavu mám plnou pěkných melodií a nevím, co a kam s nimi...« Brzo na to se oba pánové rozjeli k panu Bernauerovi do Berlína, a dlouho netrvalo, libreto bylo hotovo.

Pozoruji Nedbala a při tom poslouchám, co mi ředitel Štech našeptává. Lord Halifax (pan Menšík) prosadil ve sněmovně zákon, kterým má býti hájena čest anglických dívek. A právě milému lordovi přihodil se prožluklý malheur, že ho zastihnou v komnatě krásné dcerušky krčmářovy, známé pod jménem »Cudné Barbory«. Co dělat, jak vyváznout z této fatální situace, co platno, vymlouvat se a dokazovat, že vniknutí do komnaty panenské krasavice bylo zcela nahodilé? Zkrátka a dobře, lord Halifax zamotal se do vlastní sítě, a nezbude mu jiného, chce-li zachránit svou reputaci, aby pojal Barboru za manželku.

Opona zase padá. Mistr přeskakuje bariéru, oba libretisté opouštějí jeviště a spěchají po mustku, zřízeném přes orchestr vedle ředitelské lože, ke skladateli do hlediště. Nedbal volá ředitele, žádá, aby provedeno bylo několik změn a svolává k sobě celý štáb spolupracovníků, malíře dekorací, kapelníka, divadelního mistra, pořadatele světelných effektů, vykládá svoje pokyny, vyslechne jejich mínění... a za chvíli je zase zkouška v plném proudu. S vybranou zdvořilostí promlouvá s jednotlivými členy orchestru, ustavičně prosí za prominutí, že klade tolik požadavků, na každého se usměje svým milým, sympatickým způsobem, zamává taktovkou a znovu se omlouvá: »Prosím tedy, pánové, ještě jednou... doufám, že už naposledy.« Abych aspoň naznačil, do jaké míry uplatňuje skladatel a zároveň dirigent svoji vůli a jak mu zdar díla leží na srdci, uvedu na ukázku toto: Operetě zvláštního koloritu dodává skupina komických lordů, roličky to na pohled zcela nepatrné, jež přiděleny byly členům sboru. Nedbal však s opatřením tímto nebyl naprosto spokojen a požádal ředitele Štecha, aby šestipánská družina byla obsazena znovu, a to předními solisty divadla. Z úcty k mistrovi provedena změna tato ihned a velice hladce.

Hodiny zatím ubíhaly jako vítr — byla už jedna hodina, ale mistr nedbá času a s vervou zkouší dále. Dopovím zatím několika slovy děj operety. Rozumí se samo sebou, že lord nepohlížel na svou Barboru zamilovanými pohledy — byla mu vnucena náhodou a podle toho se také k ní choval. Ale brzo dochází k rozhodnému a rozkošnému obratu. Nevinnou a naivní intrikou jiného zamilovaného párku (sl. Hanušová — p. Šašek) se stane, že se lord do své Barunky důkladně zamiluje. Toto prostinké, ale hezounké dějové pásmo je protkáno řadou veselých situací, v nichž vévodí komický lord Pittifox (p. Chorvát), a nejvíce komických scén vzniká vlivem jeho choti, paní Mabel (paní Zelenková).

Můj ochotný informátor pověděl mi ovšem mnohem víc, než jsem napsal — ale upřímně se přiznávám, že mne cele zaujal mistr, jehož verva, s kterou se věnuje svému dílu, je skutečně obdivuhodná. Byly už tři hodiny, a zkouška ještě nebyla u konce. V tom se mistr podívá na hodinky... spráskl údivem ruce nad hlavou, odkládá taktovku, sestupuje mezi členy orchestru, a pozoruji, že se snaží, aby vytrvalost sboru odměnil svou roztomilostí a srdečností. S orchestrem byl hotov... v minutě je u ředitele, dostavují se libretisté, všichni ubírají se na jeviště — a zkouší se dál se solisty. Právě začínají, když vstupuje na jeviště pokladní slečna Čechová a oznamuje řediteli, že na středeční premiéru je divadlo vyprodáno.

»Slečno,« volá na ni Nedbal v rozmarné náladě... »s takovou zprávou přijďte častěji... velice rád vás uvidím.«

Novinku předcházely sympatické a významné předzvěsti... jsou v ní rozkošné valčíky, které se vypijí jako doušek vybraného likéru. Ve třetím jednání je pochod, jenž přinesl Nedbalovi znamenitý a vydatný úspěch — přední nakladatel vídeňský operetu zakoupil totiž za vysoký honorář ihned, jakmile pochod tento slyšel. Na konec nemohu nepoznamenati, co řekl o vinohradském hereckém souboru a celém aparátu ředitel Berliner Theatru Bernauer: »Máte tu znamenitou uměleckou disciplinu... byl jsem velice mile překvapen precisností v jednotlivostech i celku,« je výrok znalce jistě nejpovolanějšího, jenž už něco vydá.

R.

ZAHRADNICKÁ VÝSTAVA. Kterak se časy mění! — — Vzpomínám na starý domov, jak v předvečer sv. Antonína naši lidé služební vyprosili si klíč od zahrady, ráno pak, ještě za rosy natrhali květin a uvili je v »puget«, který jsme my děti v čele jejich průvodu s pracně naučenými gratulačními veršíky podali otci, jehož byl svátek. Kytice byla by i co do formy dnes nemožná. Vypadala jako homole cukru, dole súžená, aby se mohla držeti v ruce. A nejpodstatnější součástí kytice byly žluté lilie, červené pivoňky a modré hrozny jedovatého šalamounku, výplň tvořila zeleň balšámu, yzopu a brothanu; s vrcholu kytice jako rakety vystřelovala tráva pentlička své pruhované listy, jež v obloucích zase zpět do kytice se vracely. — O sv. Anně dostala zase naše maminka podobný »puget«, jehož však podstata spočívala v růžích; stolistá, francouzská a bílá růže zápasily tu o přednost barvou i vůní svou. Zeleň zůstala stejná a také jako vyžehlené stuhy pentličky nesměly chyběti.

Dnešní kytice vypadá ovšem docela jinak a ve výkladních skříních květinových obchodů v létě v zimě můžeme viděti celou tu nádheru bouquetů plesových, svatebních i dnešním Aninkám a jiným k svátku určených za dárek z lásky, nebo jen prosté společenské zdvořilosti. Na výstavě zahradnické

v Král. Oboře právě otevřené možno nám pokochati se četnými tuberosami, bílými liliemi a jiným zbožím, poskytujícím v sezoně právě panující materiál kyticový.

V celku spočívá dnešní vkus, pokud se týče oblíbenosti květin, ve znamení cizoty. Cizokrajného původu jsou všecky ty gloxinie, gladioly, cyklamíny, čínské primule a j.; zejména Japonsko od vítězné své války nabylo jako v mnohém jiném vynikajícího významu též v odboru květinářském. Výstava poskytuje krásné pohledy na celé záhony všeho toho moderního kvítí, jež ovládlo městské pokoje i salony a už i z okének selských chaloupek znenáhla docela vytlačilo starousedlou bazalku, mužíčka a rozmarinu. Také v zahradách a parcích místo starých, z módy dávno vyšlých, ovládly přirozeně květiny doby. Šarlatová šalvěj v průmyslovém paláci zdaleka křičí nám vstříc svůj zápas s pelargonií o lidskou přízeň.

Neobyčejné obliby a velkého významu v zahradnictví dobyly sobě rostliny listnaté, bezkvětné, jež připadají mně vždy tak trochu jako dekorace k moderním bezdětným manželstvím. Výstava v Král. Oboře snesla hotové poklady exotických trav a kapradin, sítin a palem, jež staly se nepostrádatelným pokladem pro dnešního zahradníka. Je radost podívati se na levé křídlo průmyslového paláce na výstavišti, kde všecky tyto vymoženosti a krásy jsou seskupeny v pěkný celkový obraz. Procházíme se tou nádherou jako nějací afričtí princové ve svých hájích a lesích — —

Ale — ej! Nemožno jinak — — musím to přece jen vyslovit . . .

Při všem obdivu a uznání novodobého rozkvětu zahradnictví — člověku znavenému shonem životním, uplahočenému, utrmácenému starostmi a trampotami života je nějak tady tím vším teskno — —

A z myšlenek tryskne útěšný tak a milý obrázek našich domácích luk v pestrosti barev — bílé řeřichy, modrých zvonečků, žlutých pryskyřníků a červených kohoutků . . . ites.

VÝSTAVKA DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKOSLOVANSKÉHO na výstavišti v Král. Oboře, vzbudila a upoutala k sobě pozornost nejen kruhů divadelních a spisovatelských, ale nejširších. Vykazuje mnoho zajímavého a pro historii českého divadelnictví důležitého. Všechny čelnější jednoty v Čechách a na Moravě uspořádaly tu kollekce fotografií svých členů, scén z vynikajících her jimi sehraných, zápisníky a památníky spolkové, jež podávají obraz činnosti českého ochotnictva pro kulturní rozvoj národní tak zasloužilého. Na podiv málo nalézáme tu dokladů o působení jednot pražských, z nichž mnohé náleží jistě mezi nejstarší. Spolek »Hálek« vystavuje rukopisy básníka, jehož jméno nese, a jiné věci, jež sebral a umístil v rodném domku básníkově v Dolinkách.

K nejpoutavějším předmětům výstavním náleží divadelní cedule. Spatřujeme tu i výrobky známých kdysi domácích tiskáren pomocí patron zhotovené, podobné ohláškám, jimiž Matěj Kopecký na rozích náměstí a ulic českých měst ohlašoval své loutkové divadlo. Nejstarší, pokud jsme v rychlosti mohli zjistiti, je tu cedule div. ochotníků v Nových Benátkách, oznamující představení oblíbené hry starého repertoiru »Marie, dceru pluku«; Chrudim honosí se cedulí z r. 1843, kterou zváno k ochotnickému představení zpěvohry »Dráteník« od Jos. Chmelenského s hubou od Františka Škroupa (první česká opera). Jako celý náš život národní dlouho ovládala dvojjazyčnost, podléhalo této nestvůře též divadlo. V r. 1856 na př. ještě v Chrudimi na oslavu stříbrné svatby Ferdinanda Dobrotivého a Marie Anny sehráno tamními ochotníky »Das getheilte Herz« od Kotzebua, vedle téhož frašky »Roztržití« v překladu českém. Však v době té také v Praze ještě hry české střídaly se s německými, nalézajíce útulku v Stavovském divadle. R. 1860 přináší české představení v Novoměstském divadle; cedule z r. 1864 oznamují hry v král. zemském prozatímním divadle; r. 1872 zve české obecenstvo Král. české zemské divadlo. Mezi cedulemi tohoto z dob pozdějších nalézá se tu první představení Smetanovy Libuše (r. 1883). Péčí spolků ochotnických zachovány též některé cedule potulných společností divadelních, tak Kulasovy; ve hře »Dámy a husaři« od hrab. Fredra čteme mezi herci jméno Tylovo, paní Tylové i panny Rajské.

Památky na význačné osobnosti divadelní, umístěné ve zvláštní skříni, jsou velmi skrovné. Dudy strakonického dudáka a několik jiných věcí po Tylovi, hůl Krumlovského atd. tvoří nepatrné zárodky nějakého příštího musea divadelního. Sbírka rukopisů dramatických autorů, herců a hereček českých, jich fotografií atd., dosud nepatrná, by sem též náležela.

Divadelní knihy nemohou na výstavě divadelní scházeti. Nalézáme tu tisky z r. 1819 (Tintili Vantili od J. N. Štěpánka, nákladem Neureuterova knihkupectví na Starém městě v Jezuitské ulici), z r. 1820 Sedlské námluvy, tištěné v Hradci Králové u Jana Hostivíta Pospíšila, a dále divadelní hry tištěné u W. Špinky (1837) a Spurného (1844) v Praze až po musejní vydání Shakespeara, jež bylo ve své době úžasným činem literárním, a překlady klassických her v stěžejní literárně Poesii světové nakladatelství Dr. Grégra a Dattla, až po knihy nové doby. Sbírka by měla býti soustavně doplňována, aby vzrostla časem na divadelní bibliotéku, obsahující vše, co pro divadlo vytištěno českého.

es.

ÚSTŘEDNÍ MATICE DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKOSLOVANSKÉHO konala dne 11. září v Praze za řízení předsedy p. K. Kettnera manifestační sjezd jubilejní, kterým dokumentován význam ochotnictva českého od po-

čátku národního našeho probuzení. Přednesená p. řed. Liskou zpráva jednatelská obsahuje stručně sice, ale výstižně psané dějiny divadelního ochotnictva v Čechách a na Moravě — je to spis opravdu cenný. Pánové Dr. K. Pippich a Jos. Anýž doplnili některé body přijaté resoluce, naznačující vytknuté úkoly pro další budoucnost. V slavnostní schůzi zastoupeny byly též spolky literární — Máj Fr. Heritesem, Klub českých dramatiků Al. Jiráskem. Den před tím odhalen byl na Olšanech náhrobek, pořízený péčí Ústřední Matice spisovateli Janu Ladeckému. s.

ČEŠTÍ MALÍŘI v MNICHOVĚ. Ode dávných dob byla to dvě města v Evropě, jež lákala k sobě české výtvarníky a hlavně pak malíře: Mnichov a Paříž. Je to zajímavé a velmi příznačné, že zřídka se naši umělci táhli do našeho sídelního města, do Vídně, jež přece jest nám nejbližším residenčním městem a jež konečně leží v naší širší vlasti; pouze málo našich umělců hledalo poučení a zdokonalení na tamní akademii umění, jež jest poměrně dobře vypravena a státem dotována. Jest to hlavně město Mnichov, tyto Athény nad Isarou, jak rádi nazývají jihoněmečtí spisovatelé svou metropoli, k níž se odnášely sny a touhy našich mladých adeptů umění. Má to jistě svou příčinu, vlastně mnoho příčin.

Mnichov poskytuje výtvarnému umělci tolik, jako ne hned tak druhé město v Evropě. Akademie malířská, založená již roku 1757, těšila se hned od počátku slavnému jménu; přední umělci němečtí byli na ni povoláváni za profesory, a od dávných dob lákala proto žáky ze všech zemí evropských i zámořských. Jména jako: Schwanthaler, Kaulbach, Schwind, Lenbach, Samberger a v posledních letech Stuck byla tak zvučná, že hrnuli se po stech adepti umění, aby pod vedením těchto věhlasných mistrů se vzdělávali, a tak během let stalo se z Mnichova město umělců.

Panující rodina Wittelsbachů jevila vždy kromobyčejný smysl a zájem pro umění, jež zvláště se projevovaly u Ludvíka II., jenž vystavěti dal nádherné, pohádkové zámky na jezerech v okolí Mnichova a jenž přivedl k uplatnění díla Wagnerova.

Uměnímilovní panovníci nashromáždili během let spousty uměleckých děl klasických i moderních, jež jsou umístěny ve staré a nové pinakothéce, díla sochařská pak v glyptothéce. I soukromníci nasbírali bohatství uměleckých výplodů, známá jest v celém uměleckém světě galerie básníka a orientalisty hraběte Schacka, jež jest nyní majetkem německého císaře a jež jest zajisté největší obrazárnou, jakou pořídil jednotlivec. Jaký tudíž div, že Mnichov stal se střediskem malířství, že se stal jaksi mezinárodním ohniskem. Bavorsko je naší sousední zemí a bylo s královstvím Českým vždy ve stycích obchodních a politických. Bodrá, otevřená a pohostinná povaha Jihoněmců a Bavoráků zvláště přispívala jistě značnou měrou ke zpříjemnění pobytu cizích umělců. Ačkoliv v poslední době i tamní tisk súčastňuje se štvanice na Čechy, které aranžují hlavně naše německé listy, zůstal mnichovský lid vzdálen národnostního chauvinismu. Mnichovák až dosud chce míti »svůj klid a své pivo« a snáší se s každým, kdo s ním při mázu piva družně pobeseduje, ať jest jakékoliv národnosti. Jestli někdy si zaresonuje, jest to obráceno proti Prušákům, jež Mnichovák nemiluje, odlišuje se od nich úplně povahou, zvyky i názory.

Kdokoliv z našich krajanů do Mnichova zavítal, chválí bodrost tamních obyvatel, ochotných, sousedských a poklidných lidí, u nichž každý u stolu je »Herr Nachbar« (Pan soused) a jaksi tím již známý. Tím lze si vysvětliti, že i naši umělci našli v Mnichově nový domov, že tam mnozí prožili celou řadu let a mnozí dokonce skorem celý život.

Čeští malíři tvořili v Mnichově vždy četnou kolonii, žili pospolitě, ale při tom pěstovali přátelské styky s malíři jiných národností i s obyvatelstvem. Uvádím-li jen jména umělců nové doby, napadá mi náš ženiální illustrátor Marold, jehož kresby přijaty byly do nové pinakothéky; celou řadu let žil v Mnichově Jaroslav Věšín, jenž je nyní v Sofii, Alfred Seifert a Gabriel Max, kteří v Mnichově i zemřeli, Vácha, Oliva, Holárek, Kuba, Ondrůšek; z nejmladších Loukota, Fridrich, Němeček, Král, Štroff, Aug. Satra, jenž zemřel před nedávnem v Americe, Stretti a mnozí jiní. Nyní žijí v Mnichově trvale Hlavatý, Mukařovský a Doubek. Ale každou chvíli objeví se tam v malířské společnosti na kratší neb delší dobu nějaký mladý talent, jenž je vítán staršími pány, jako doma; jsou mu nápomocni radou v každém ohledu, nikdo nemůže si naříkati, že by byl v cizině.

Mám na mysli hlavně dva české malíře, žijící v Mnichově: Františka Hlavatého a Josefa Mukařovského. Žijí tam již po více než čtvrtstoletí, zdomácněli tam, našli tam zaměstnání a druhý domov a přece zůstali ve svých srdcích pravými Čechy.

Kdybyste za letního časného rána šli po silnicích, vedoucích z předměstí Schwabingu do vesnic, mohli byste potkati pána v turistickém oděvu se zelenavým zmačkaným kloboukem nebo s cestovní čapkou na hlavě, malé postavy, prošedivělých, silných knírů a husté, krátce zastřižené brady, obličeje připomínajícího mimoděk švédské generály. Ale podíváte se mu pod klobouk a vidíte jasné, živé oči, oči dítěte a umělce zároveň, jež se na vás podívají tak upřímně a laskavě, že hned jste pro něho získáni. To je František Hlavatý.

Jan Osten.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 50

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

XAVER TEJŘOV:

V PODZIMNÍCH MLHÁCH.

Jak obraz barev zářivých
bys přetřel šedí průsvitnou:
až k horám celou hloubí lích
přesti stopy nekmitnou.

Svítivší vísky po kopcích
kdys pod oblohou blankytnou,
alej, kře v lukách tvarů svých
jen kontury mhou promítnou.

Par zhoustlých monotonní šeď
ční v obzor jako ze skla zeď,
v něž studené dých' horký ret.

Den celý jedno smrákání,
a čekáš jenom, klekání
kdy už jím začne znět — —

POZDĚ!

Já příliš pozdě počal
pět tichou píseň svou!
Je podzim tu, z luk močál,
nad nímž se mlhy strou.

Čas mořem jejich šine
života vetchý vrak.
Kolemkol teskno siné . . .
Já umdlený v něm pták.

A tisíckrát nechť v hrudi
zaplane starý žár
a bujnou mízu vzbudí
s illusí mladých jar —

A tisíckrát nechť hlavou
zjaření potok tek'
jak časů před dálavou
a Lethe na dnešek:

Přes zamlžený močál
to přeludy jen jdou . . .
Já příliš pozdě počal
pět smutnou píseň svou! —

ROZČAROVÁNÍ.

Tou bílou silnicí zas jednou chtěl bych jít,
již mladá obraznost šla tisíckráte snad
za sluncem neznámým hor modrých přese štít
v duhových představách dnů příštích dobývat.

Les jedna píseň byl, luh jeden vonný třpyt,
skok jeden postačil: val cílů ztenčen padl,
vítězi holdem vstříc zvon, rety slyšet znít,
a luzná princezna zve k sobě do komnat . . .

Jak dnes by bylo as takové při chůzi?
Zda zřel by člověk zas plát v slunné illusi
zlatistě zítřků strom vždy svěžích haluzí??

Že nechce se jí lhát, obraznost selhává:
Obzory blátivé mha dusí sychravá...
Honila přeludy ta naše výprava! —

MÁ PÍSEŇ.

Jak tomu kdy chce den, já zpívám píseň svoji.
Je někdy modlitbou a jindy proklínáním.
Brouzdá se trávou dnes a s drozdy výská v chvoji
a zítra noří se v klín sibyllinským tmáním.

Že bytí člověka z dvou živlů uhněteno,
z nichž každý celé chce, by propadlo mu v léno,
jak který vítězí, mé písni skytl věno.

Říc nesmí nikdo však, že v hladném žití znoji
zisk její prostředkem si řemeslně sháním,
ať z pecna tučného mi zdatnou skývu skroji
a ložem uchystá kment s kajčím podestláním.

Ne holkou služebnou: mně drahou vládkyní je!
Nechť rozmar zlý jí chví či rajská harmonie,
jí věrným sluhou jsem vždy přepokorné šíje. —

RŮŽENA ČECHOVÁ:

BÍLÝ PLÁŠŤ.

Zvedla nádhernou vlečku a přeplula městskou nejsličnější ulici jako mořská labuť. Bílý plášť, odlišující se ostře od temnosti večera, činil ji nápadnou a elegantní. Zlaté peří tropické rajky spíše obkreslovalo než tlumilo vnadnou linii poprsí. Velké množství černých vlasů se světélkujícími šperky pronikalo ze tmy svůdně a zaráželo dech stopujících ji mužů. Spíše dalo se říci, že tady skvěle posypaly květy a perly kránou hlavu, než aby se udávala façona klobouku pařížského neb japonského. Dech parmských fialek a svlačců sledoval zářící zjev na ulici. Ženě této nebylo možno vytýkati v žádném tahu všednost. Byla nedostižná, jarní, pikantní, milá. V prstech svírajících vlečku jakoby mluvila celá její bytost a vyslovovalo se dýchající mládí.

Dáma provinula se davem jako paprslek. Nabízené jí průvodce odmítala hrdým stručným díkem. Byl večer smutný, u porovnání

s ní černý a churavý. Padaly vločky sněhové a déšť. Obloha se potahovala barvou uvadlých chrp. Byla černá a suše modrá. Nikde se neodlišoval pruh, kde zapadalo snivé podzimní slunce.

Krasavici bylo patrně vhod, že skrápí ji říjnová nedvorná metelice. Docela uzavřela deštník před její vtíravostí. Pouť její pěší nebyla krátká. Téměř po hodině chvatné chůze zastavila se u nemocnice červeného srdce v pařížské sevřené ulici a prudce zazvonila.

Upustila vlečku. Svlékla s pravé ruky rukavici sleďové stříbřité barvy. Stáhla závoj přes líc. Ale i pod závojem uplatnila se tvář, obdarovaná severní čistou krásou a oko nádherné, vypisující v plném znění touhy a melancholie mládí. V otevřených dveřích vstříc ní zjevilo se děvče prosté, úslužné, tázající se lichotným hlasem: »Čeho Milost žádá?« —

»Navštíviti Quidona R.!« spěšně řekla dáma a vnořila se do průjezdu vysokého, vzdušného, provánějícího levandulí a růžemi.

»To nelze —« v rozpacích ohlašovala mladá vrátná se sklopenými zraky, na nichž růžové brvy byly neobyčejností. Tiché smutné lampy kmitaly délkou chodby. Ve tmě výklenku třepotala se malá slza věčného světla.

»Nedám se odbýti ani za úsměvy ani za slze, zlatá Vestálko, musím ke Quidonovi, zavolejte mi představenou!« — —

Na ráz za tiché, prosté děvče vstříc návštěvnici stála kostnatá, přísná jeptiška, v říze liliově bílé, s vyšitým krvavým srdcem na štole. Dáma opětovala škemrající svou prosbu. Představená promnula vysoké čelo prsty, jež svou štíhlostí upomínaly sv. Cecilii, hrající božskou harfu a děla temně mohutným altem: »Mrtev!«

»Quido mrtev?!« vzkřikla tázavě a přitiskla k srdci ruce. »Co se stalo, přece nepředpovídali profesoři tak brzký skon?« — »Nemoc profesory oklamala, svou silou utlačila mladý život v nepředvídanou hodinu.« »Chci, musím jej vidět!« pevně si ustanovila dáma a pokročila. »Prosím o navštívenku anebo sdělení vašeho jména.« »Marie Rossova.«

Představená se docela nijak nevzpírala odvésti Marii v komnatu, kde se pro nepomíjející sen okrašlovala troska mladého umělce.

Právě jeptišky pietně, skromně a šetrně pokládaly na bílé čelo kvetoucí vavříny. Umělec dle svého přání byl oblečen v režný pracovní šat, bluzu ruskou a volné spodky, po bok dána mu paleta, barvy a štětec. Jinak byla vyplněna rakev růžemi a liliemi. V záhlaví a po stranách rakve hořely jasným klidným plamenem tlusté voskovice, které opatrovalo dítě, s očima velikýma jako zdivočilé ptáče. — Quido míval v nemoci své veselé okamžiky, kdy sestrám milosrdným svěřoval se, že nutným je přechod jeho ze světa do nebes, kde duše bez těla vykoná teprve své slavné činy. Zde že každá skvělá inspirace poraní plíce nebo srdce, nebude-li tohoto hmotného přítěží, budou inspirace králové neobmezení. Sestřičky smějíce se melancholikovi, odporučovaly, by hlavu jenom nezapomněl na luzích pozemských, bez které by malířství posmrtné snad se znemožnilo. Odporoval jim: »Ach, v té je ten největší nepřítel tichého snění, mozek, provrtaný starostmi o chleba! Duši sebou a křídla toho chechtavého racka, který mne na moři unesl svou poletavostí a neklidností.« — —

Při vstupu Marie posečkaly v práci, sklonily hlavy a modlily se...

Marie zde! Marie přísná a hrdá, studená, která vraždila muže nepoddajností svou stejně jako svou vnadou. Snad i jeho? Před léty seznámila se s Quidonem, vlastně Quido s ní. Ubírala se bez průvodu (neboť svobodu nedovedly jí zkracovati ani nejpernější domácí řády v bohaté rodině) po břehu skvělé večerní Vltavy, zahalena v roztomile stylisovaný plášť, modře šedý, s kápou na hlavě, šustící a vlnící se. Quidonovi, vášnivě milujícímu krásu a barvy, talentu výraznému, prorokujícímu vítězství, neunikla zvláštní kráska. Zachytil ji pohledem i velmi vřelým vyzváním, stupňovaným v pokorné žebronění, aby se stala modelem jeho »Jarní nálady«...

Odmítala dlouho, konečně si dala říci adresu umělcovu a přislíbila den. Několikráte navštívila směšně chudý atelier, v plášti a v kapuci, s urozeností dcery millionářovy. Plnila poslušně jeho tichá chvějící se přání i rozkazy. Vypracoval v horečkách skvělý sujet, nad všechny jeho dosavadní vynikající. Na odchodu Marie gratulovala graciosně Quidonovi. Umělec zadržel její rámě lačně a na kolenou vyprošoval si, aby ho neopouštěla, s ní že vkročilo štěstí a nadšení do jeho zaklete dílny, které nesmí ztratiti, chce-li se vřaditi do brázd skutečných umělců. Jeho prosby od dětinského nářku postupovaly až ke krutým rozkazům. Smýšlel sto obrazů, do nichž jsou nepostrádatelnými oči Mariiny. Přednášel svoje plány pestře, ohnivě, zlostně i plačky. Odepřela. Neponížila se ani tak, aby nabídla rty pro políbení, o němž mladistvý tvůrce bezesné noci blouznil. Podala při zakončení »Jarní nálady« umělci jako nejvyšší dar konečky prstů v rukavičkách.

* * *

Ztratila zcela Quidona z obzoru. Dlouho vybírala muže. Do třiceti let kráčela za vidinou, kterou život neovládal. Po třiceti zamhouřila

oči a dala si rodiči poraditi praktického muže, s bohatstvím rovným jejímu. Nezasazená láskou do manželství, vlažně kombinovala si salóny, společnost a toalety. Muž v továrně měl své přední interesy, ona — nikde! Povila syna a praktický muž postavil ho do své brázdy, učil jeho srdce kloniti k prospěchům a číslicím. Byl stejně s otcem temné pleti, temných vlasů a skalopevných úmyslů. Oči toliko podobaly se přibližně matčiným. Matka nedarovala manželi ani synovi měkké sympatie. Nepotěšená v suchoparu bohatém, připomněla si Quidona, hořícího láskou, k slunci se vzpínajícího za jedinou krůpěj lásky. Vzala výmluvu na své nervy a odjela neprovázena z domova. Byla úchvatně krásná, krásou zrozenou i vypěstovanou. Prohledala Prahu, potom Paříž a zde nalezla démona. V podkroví černého, sešlého domu na Mont-Martru měl žebrácký kout. Ze zelené trávy visela záclona na okně a po podlaze rozházeny byly svěží lekníny. Quido s prohloubenýma očima, v bundě téže režné, kterou na něm vídala Marie před léty, pracoval. Modelem bylo mu zvláštní svěží děvče, s kyprými rty, smyslnými pohledy, osmáhlou pletí, rozkvétajícími ňadry, se šerpou okolo boků, se skříženýma nohama, zakončenýma blyštivými nehty jako ulitými ze stříbra. Vlas černý, mastný měla stržený ve velikém proudu přes jedno raménko, ukazovala skvělé zuby a rukama držela plochou rybářskou síťku. Umělec s Marií se poznali okamžitě. Quido ucouvl a svraštil čelo, ale v zápětí vystrojil obličej zdvořile. Pel jeho krásy byl setřený prací a zápasy v životě. Měl téměř průhledné skráně a ruce a rty bezkrvé. Marie vytřeštěně a nervosně jej sledovala. Přišla v plášti s kapucí, aby byla podobnější minulé dívčí Marii. Nesla v rukou jediný květ rudé růže. Místo pozdravu otázala se, naznačujíc model: »Kdo je to zde?« — »Potřebuji ji jako dekoraci mořského břehu!« — »Odešlete ji ihned pryč!« prosila sepjatýma rukama Quidona. — »Poručte jí, co vám libo!« Marie poklekla burácně k dívce, zahrnula její nevzpouzející se ruku bankovkou a pošeptala jí naléhavé své přání. Modelka nerozladěně, nenadšeně oblékla se v hadérkové šaty, před zrcadlem točila líně kypré vlasy do těžkého věnce a upiala je bez elegance nad čelem. Přehodila šerpu z nové, jásavě bílé krajky a odešla s popěvkem křiklavým.

»Pamatujete si minulost?« započala Marie s nashromážděnými dotazy.

Neodpovídal. — Marie rozvášněně a něžně vrhla se mu do náruče, odevzdávajíc se — — Chlad jeho ji však probudil. Zmlkla těžce. Pausu prokládal pohled jejích nejsmutnějších očí. Odpadla od umělce, necelujícího ji, nevzníceného, jako mrtvého za živa. Posadili se spolu na jediné sešlé odpočívadlo.

»Čím vám mohu prospěti?« tázala se ho přitlumeně, plačtivě Marie. »Ničím dnes, jsem na odchodu ze světa.« — »Stůněte mnoho?« — Přitiskl šátek na ústa a ukázal jí krev. »Jsi přepracován, jsi uštván, ubohý Quidone!« tykala mu a jeho ruce přikládala na rty a rty je hladila. »Odevzdám tě nejsvědomitější nemocnici, která je v Paříži, zítra, ne, dnes ještě, v 5 hodin budeš očekáván kočárem před domem, já tě tam uvedu, jako tvoje sestra neb matka a položím tě na srdce ošetřovatelům a lékařům. Připrav se, je to nutné! Musíš žíti pro mne, Quidone, která jsem přiloužila se za tebou s nemocí nudy a bídy duševní, která u tebe pookřívám a křísím se, jen u tebe, neboť to druhé všecko netýká se mého srdce a citu. Tys nejedl?« zhrozila se kostí ve volné bundě. »Skoro nejedl,« přiznal se. »Jsi snad zadlužen?« — »Dluhy mé vzrostly na moře, ale to je právo naše« — ironicky, suše, temně se malíř vyznával, »O nic se nestarej ode dneška. Dluhy tvé přejmu na svá bedra. Osvojuji si tvé svolení. Diktuj věřitelům moji adresu »Hôtel du Louvre« a vydej mi účty, směnky atd. Jsi dnes boháč, buď šťasten, buď zdráv, hleď na moji statečnost, z proudů a vírů tě vytrhnu, přísahám ti, zasměj se, můj bratře! — — —

Quido octl se v nemocnici Červeného srdce. Marie dala tam s velkým nákladem odstěhovati jeho atelier, jeho plátna, pokusy, barvy atd. Dovolovala mu střídmě blouzniti a střádati obrazy a skizzy. Těžká nemoc mařila však u muže záchvaty lásky, touhy obdivu. Bez rozjaření hrál si a barvil, jako dítě, které chce zapomenouti, že jej nepodělili třešněmi. Marii byl vděčen za péči, políbil střízlivě lem jejího šatu a tázával se: »K čemu to, k čemu všecko to pro umírajícího?« — »Co chceš, kaž si, pro tebe bych procedila krev,« úpěla a celovala jej. »Nesnesu, abys ze světla odešel do tmy, by bída těla utlačila záři ducha. Zmohutníš v mé ochraně, anebo —« Marie vytkla zlatou jehlu z toiletty a mířila ní vstříc srdci — »takto jsme si blízci zkázou, pohleď!« zarmouceně laškovala a hrozila. »Vrahem může mi býti třeba píseň ptáka, jsem oddána myšlence smrti, když hvězdy nad hlavou mi padají...«

Zemřel toho rána. Marie stála tu bezvládná, bezmocná, oloupená, nepotřebná. Neutuchajícími slzami spatřila v kostnatých rukou zatkaný zahalený obrázek. Dlouho váhala, konečně se zeptala řeholnice: »Nebude hříchem odhaliti obraz, domnívám se, že je to moje podobizna, uleví se mi v zoufalosti, přesvědčím-li se o tom.« — Řeholnice řekla: »Nerozhoduji« —

»Vyžádal-li si tento talisman?« Tázaná přikývla. »Spáchám smrtelný hřích, milá sestro, vyplním-li svůj rozmar, neproklejete mne?« »Neznám vaše nitro, Buh bude váš soudce!« »Chtěla jste říci: Mrtvý Quido bude váš soudce?« Řeholnice zavřela oči. »Citupiná,« pohladila ji třesoucí se, lísající se Marie, po šatech plyhých. Rázem na to sňala s podobizny muselín. Studené prsty jakoby povolovaly, jakoby si přály objevu. Marie vyrazila povzdech. Zaskřípala zuby a uhodila se v prsa. Prohlížela chvíli obraz s podpisem. Zase jej zahalila. Osoušela vytrysklé slzy. Dlouho stála němě. Konečně prohodila k milosrdné sestře obchodnicky: »Adresujte účet za pohřeb do hotelu du Louvre na Marii Rossovou.«

»S bohem,« poklonila se celé řadě řeholnic, které se okolo rakve rozestavovaly k noční stráži. Vrátná, mladice s neobyčejnými brvami, dámě pokorně otevřela. Daly si s bohem, obě stlumenými hlasy. Oko vrátné bylo v četbě návštěv spolehlivé.

Krásný zjev s vůní svlačců tratil se ve tmě a plul nocí hlubokou jako mořská labuť. U řeky, plné temných odstínů, plné tónů, zamyslila se a překláněla přes veliké, zlacené zábradlí, studící, a do řeky ponořila melancholické kritické oči. Quido nikdy nežil! Sbalila se v plášť, rajší boa zlaté pohladila hebce a rozplakala se prudce. Dlouho plakala v opuštěné, zapomenuté, mrtvé čtvrti Paříže.

Marie vydala všechny slzy do okamžiku strašlivého rozbolnění. Potom spustila zpověď, snad v srdce své doufala a hledala je a vzbouzela je v spoustě krajek a perel pod atlasem. — »Quido,« zaryla ostrý, vzdorovitý vzlyk ve svaté ticho. — »Modelku si vybral za průvodkyni z tohoto smutného údolí pozemského!« Objevovala noci tajemství nalezené v rakvi. »Modelku, s nahými vnadami, nehty a zuby jako tygřice!« Marii zemdlíval hlas a třásla se.

Ruka Quidonova napsala na obraz: »Sprostá Draga měla slitování s mou bídou, do níž mne vrhla vznešená Marie. První patří srdečnější díky!«

Marie nemá si již co říci. Nechá projíti srdcem, bušícím jako rozkývané zvony, chladně vzpomínku na manžela a syna. Skládá plášť, jenž se jí zdá těžkým jako kov. Pružně, jako k šťastnému tanci, k němuž vybídl ji nejdražší ideál, skočí do náručí svíjejících se a burácejících vln, pod mostem se starožitnými světicemi.

Děvče pouliční, snědé, hbité jako tygřice, v záchvatu radosti zvedlo bílý, drahocenný plášť.

F. S. HOLEČEK:

CHYBA LÁVKY.

(Pokračování.)

Paní Pavlíková se rozhlédla po hostinském sále. Třeštivá světla plynových plamenů byla ovíjena kotouči dýmu z doutníků a chvílemi se zdálo, že celou prostorou bouří nějaká vřava, když prudčeji se zde onde ozvaly jednotlivé hlasy a smích do hovoru ostatních hostí hlučícího nepřetržitě šuměním bystré řeky.

Froněk něco vyprávěl, a paní Pavlíková obrátila zase k němu pozornost, nechtěla aby zpozoroval její nevrlosti.

Froněk vyprávěl, že si vyšel minulou neděli na ostrov Štvanici, kde zasypávali kus řeky a stavěli most. Nepracovalo se, bylo tam ticho, mohl si tedy všechno dobře prohlédnouti. »Je to krásná stavba,« pochvaloval si, »ale Štvanice byste nepoznali, učiněné rumiště, bourají tam starou budovu, kde byl hostinec, byla to pěkná budova, samý sloup kolem do kola, až v zemi zapadlá stářím a na sloupkovém zábradlí se dvou stran do půlkruhu před portálem domu buclatí andělíčkové, všicci potlučení a zkomolení stojí tam v té pustině sami a sami jako vyhnaní skřítkové, kterým bourají domov.«

»Hleďme, jak jste to o tom starém domě pěkně pověděl,« pochvalovala paní Pavlíková.

»To's vyčetl z novin,« dopadl Příplata vyprávějícího při činu.

»To ne,« bránil se Froněk, »v novinách ovšem byla zpráva, že to zbourali omylem, a bylo příkře vytýkáno, že je to barbarské jednání, a proto jsem se na to šel podívati, ač jsem budovu znal z dřívějška, vždyť tam jsme se něco nachodili.«

Paní Pavlíková projevila přání, aby dříve odešli, nelíbilo se jí nějak ve hluku, jaký činil orchestr a hosté v uzavřené místnosti.

»Vždyť budete míti sama také hostinskou živnost,« usmál se jejímu přání Příplata.

»Nešť, pak mi v tom bude pobývati, teď však dosud toho netřeba.«

Za měsíc měla paní Pavlíková otevříti jídelnu na Malé Straně, do níž jí Příplata vyráběl nábytek. Potom vůbec pominou pochůzky za zábavou, pomyslila si klidně mladá žena. Jen aby se obchodu dařilo, aby měla živobytí,

přála si v myšlenkách nějak stísněna starostmi, že podniká něco samotna na vlastní vrub.

Tyto tajné její úzkosti nechutily jí pobývati mezi hlučícími a bavícími se lidmi a zaháněly ji domů.

»Nepůjdu již asi nikam,« řekla Příplatovi, »mám teď jiné starosti, a bude lépe, budu-li bývati doma.«

Odtud zase začaly večery v její domácnosti o dvou osobách, při nichž byl také někdy Froněk, jenž však byl paní Pavlíkovou vždy tak opatrně umístěn, aby nevešel v nijaké pokušení.

Froněk se nezdržel nikdy dlouho, přišel, poseděl, povyprávěl nějaké klepy, nějaké drobné příhody od poslední schůzky a zase brzo vstával se židle, nedávaje se ani hrou v karty svábiti, aby ještě pobyl.

Mladá žena však pozorovala, že ji potají stíhá očima, že by chtěl z jejích slov, z jejího chování vyčísti, kam se až může pustiti dobrodružná povaha u ženy jejího zrna.

Nedávala na sobě nic znáti, a hleděla, aby její rozhovory, její domluvy, aby jich nezanedbával, nebyly srdečnější než třeba.

Froněk, který se marně namáhal zachytit v jejích očích nějaké výraznější známky přízně, odcházíval s veselými rozmarnými slovy rozloučení; ale pozorovávala na něm, že je pohněván svými neúspěchy.

Po několika dnech se vracel pak zase vždy, jakoby se houževnatě znova chápal určitého úmyslu, který mu vlezl do hlavy a nějak mu nedával spáti.

V poslední době se Příplata zmínil, že budou nějaké přednášky o zpracovávání dřeva, pořádané společenstvem truhlářů, a že si je půjde poslechnouti. Nabízel paní Pavlíkové, aby chodila s ním, ale paní se vymluvila, že by jí věc nebavila, a že bude raději doma v ty dni. Za to se Froněk nabídl, že s ním vždy půjde, leda by náhodou měl dostaveníčka. Když bylo po první přednášce, Froněk se živým zájmem mluvil o ní, rozebíral podrobnosti, které si zapamatoval a vyptával se na věci, které mu byly nejasné.

Příplata se zasmál a ptal se ho, nemá-li za lubem státi se společníkem nějaké veliké truhlářské dílny.

Ztrávili tak vzpomínkami na přednášku kus večera nejbližší neděle.

Prostřed týdnu byla druhá přednáška, ale Příplata nadarmo očekával Froňka. Bylo mu do smíchu, když odcházel z krámu, aby odešel do hostince sám.

»Chlapík Froněk,« vtipkoval před otcem, než odešel, »v neděli měl tolik zájmu o truhlařinu, že jsem si myslil, že mi nabídne, abych jej přijal za učně, první přednášku div nehltal a na druhou již nejde.«

Froněk vyšel ze chefovy dílny v půl sedmé. Jíti k Příplatovi bylo ještě brzo, jíti napřed do hostince a zbytečně líti do sebe pivo, to si mladý muž nezamanul, byl, co do peněz, hezky šetrný.

Šel tedy volně ulicí, kde byla již tma říjnového večera prorývaná září svítilen a světly ve výkladech obchodníků.

Smělýma očima díval se Froněk do obličeje každé dívce a ženě, která mimo něj procházela, a byl na rozpacích, neměl mnoho chuti nuditi se dnes přednáškou o dřevě. Je mrzuté poslouchati celou hodinu jen přednášejícího. Kdyby to bylo alespoň jako na koncertě, kde lze zároveň rozprávěti se sousedem, s paní Pavlíkovou. Té tam nebude, pomyslil si.

»Je to pěkná žena,« mluvil k sobě v myšlenkách,» má oči jako samet a hlas jako zvonky. A je zdravá jako řípa, ta jistě potřebuje milence. Proto se jí Příplata tak drží. Mají synkové z dobrých rodin štěstí! Dělník Froněk takového štěstí ve světě asi nedojde.«

Bylo by třeba jíti jiným, ještě jináče, onačeji se míti k světu, než jako dosud, uvažoval Froněk na ráz nespokojený se svou mládeneckou osamoceností.

Paní Pavlíková jej před měsícem stále pobízela, aby k ní docházel, aby si zvykl domácímu životu se ženou, aby poznal, jak je hezké býti milován. Měl by to opravdu pořádně poznati. Hloupost byla, že se u ní vždy nudil a pak utíkal, aby nechal Příplatu s ní samotného. Neměl couvati od jejich štěstí. Co je mužu, kteří se ohřívají na domácím ohníčku cizí ženy, a je jim jak náleží veselo, i takové cizí paničce.

Froněk se zastavil a propukl v úsečný polohlasný smích.

Aby tak vstavil Příplatovi parohy. Příplatovi, měděné bečce s postavou hromotluka, mluvil k sobě jízlivě ve zlosti, která jej popadla.

Volnými, rozmyšlivými kroky zabočil do příčné ulice, která vedla ke kamennému mostu.

Nemá-li chuti jíti na přednášku, proč by se nešel podívati, co činí paní Pavlíková, bude-li k ní docházeti, až bude paní vařiti pro hosti, proč by nešel již teď. Zvává ho, zajisté jí nebude divno, že přišel.

Prošel rychle ulicí, a ještě rychleji proklouzl mimo most do Křižovnické ulice, aby se snad nesetkal s Příplatou, kdyby náhodou šel kamenným mostem. Prošed dále okolo školních budov na Rudolfině na nábřeží, Froněk lávkou vkročil na Malou Stranu.

Za několik minut byl v podsíních Tomášské

ulice, dívaje se opatrně do oken protějšího domu, kde bydlila paní Pavlíková.

Okno pokoje, kde sedával na návštěvách bylo osvětleno, a na spuštěnou záclonu padal stín paní Pavlíkové, která u okna něco urovnávala.

Froněk přešel ulici a vkročil do domu.

V kuchyni, kudy musil projíti, služka naň poplašeně pohleděla, když zaklepal a ihned vešel, věše klobouk na věšák u dveří.

Froněk tázaje se děvčete jen ledabylo, je-li milostpaní doma, pokročil, nečekaje odpovědi a otevřel dvéře do pokoje, pozdravuje z prahu mladou ženu. (Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

OBJEV KNÍŽECÍHO PALÁCE BOLESLAVA I. ZVANÉHO UKRUTNÉHO. Bylo dosud sporno, kde stával knížecí hrad staroboleslavský. Víme z historie, že kníže Boleslav I. kázal postaviti nový hrad knížecí ve Staré Boleslavi, a to podle nového, dosud v Čechách neobvyklého způsobu, zvaného vlašského. Dřívější hrady knížecí byly dřevěné, palácová budova byla srubena z klád a prken; první kamenné stavby budovány byly v Italii, odkud způsob tento ponejprv v době Boleslava I. dostal se do Čech. Neobešlo se to ovšem klidně; poznamenává totiž kronikář, že poddaní Boleslavovi proti tomu reptali, poněvadž to bylo něco nového a co hlavní, obtížného — byla to pro lid daleko těžší robota. Jen energickému vystoupení knížete bylo co děkovati, že ke stavbě vůbec došlo. Skutečně také po dnešní dobu hradiště ve Staré Boleslavi obklopeno jest se všech stran mohutnou kamennou zdí, tvořící trojúhelník, a opatřenou do dnes na východní straně znamenitou kamennou branou. Toto opevňovací zdivo náleží asi z větší části době Karla IV., jenž již valně zchátralé opevnění důkladně doplnil a obnovil. Nicméně můžeme tu ještě právem mluvit o původním opevnění, neboť základy a disposice zdiva náleží době Boleslavově. Na východní straně před branou rozprostíralo se tak zvané předhradí, v němž bydlili řemeslníci a lid podružný, náležející ke knížecímu dvoru.

Bylo již od dob pradávných nerozluštěnou otázkou, kde asi stával starý, kamenný palác boleslavský. Mnozí hledali jej na severní straně, vedle kostela sv. Václava, kde je nyní děkanství a dřívější proboštství (jest dnes arciknížecím loveckým zámkem). Naproti tomu poukazovali někteří historikové na závažnou okolnost, že podle mladších pramenů historických severní část hradiště patřila kapitule staroboleslavské a že by tudíž vlastní knížecí palác hledati se měl v části jižní, a to, jak prof. Prášek se domníval, asi ve východním cípu blíže brány, kde dnes stojí kovárna pana Jeníka. S tím shodovalo by se také, že vchody do nejstarších dvou kostelíků staroboleslavských jsou od strany jižní a západní, nikoliv od severu, a bylo zejména kanovníky Šittlerem a Podlahou správně podotknuto, že z knížecího paláce byl dozajista vchod do kostelů upraven tak, aby kníže s komonstvem nemusil celý kostel obcházeti.

Avšak to všechno byly pouhé domněnky. Bylo konečným úkolem předhistorických archaeologů, aby rýčem přispěli na pomoc a aby promluvil rozhodující slovo archiv podzemní. Tohoto úkolu podjal se o letošních prázdninách p. konservátor Karel Buchtela, jenž po zralém uvážení historických tradic a výsledků dosavadního badání podrobil důkladnému prozkoumání především celkovou situaci. Bylo již z dřívějších dob známo, že zejména na valech a v jednotlivých zahradách přicházelo se na střepy staršího rázu, ano hovořilo se i o zbraních a koulích z doby husitské. Jeho badání přála šťastná náhoda. Při ohledávání terrainu zpozoroval totiž p. konservátor na nádvoří p. Beránka, že ve vykopané jámě, asi v hloubce jedné stopy pod povrchem, objevují se stopy po starším zdivu. Předběžným kopáním v sousedních zahradách a dvorech bylo zjištěno, že tu žádného zdiva není. Zejména na dvoře pana Jeníka nebyly nalezeny ani stopy po mohutnější kulturní vrstvě, ani po zdivu.

Sluší poznamenati, že panu konservátorovi vyšla velice ochotně vstříc rada města Staré Boleslavi s panem purkmistrem Hradeckým v čele, a že účinným pomocníkem jeho byl učitel pan Knotek, jenž postaral se o to nejdůležitější, o souhlas majitelů pozemků, a tím ovšem celou práci znamenitě ulehčil. Hlavní kopání bylo zahájeno na dvoře p. Beránkově, a po několika nedělích docíleno bylo uspokojivých výsledků. V celku odkryta byla mohutná třímetrová kulturní vrstva v délce asi pěti sáhů. Zjištěny tu tři hlavní oddělení. Vrstva ležící půl metru pod povrchem obsahuje stopy po silné kamenné budově, ohněm zničené. Vedle velkých kamenů našly se tu úlomky cihel výborně pálených, a několik střepů bez polevy. Podle všeho se zdá, že tato budova zničena byla požárem asi v XI. století.

Bezprostředně pod tímto palácem objevena vrstva druhá, asi tři čtvrti metru silná, obsahující hojnost menších kamenů, promísených štěrkem, ale žádných cihel. Kamení spočívalo na tuhé podlaze, upravené jako mlat, a právě podobné podlahy našel již častěji pan professor Píč v palácích našich nejstarších hradišť českých. Mezi štěrkem a kamením druhé vrstvy vyskytuje se mnoho střepin z nádob středověkých, hladkých a ornamentovaných, pocházejících asi z konce XII. století po

Kristu. Jest zajímavo, že pro tuto stavbu urovnán byl vůbec celý terrain, neboť při bedlivém ohledání spodní kulturní vrstvy se shledalo, že tu byla navážka, a že se tak celé místo pro zřízení této budovy zvlášť upravilo. Urovnaná tato stavební plocha pokryta byla hlinou cihlářskou, která po upěchování byla patrně ještě vypalována. Také tato budova vzala za své ohněm, neboť veškeré kamení této vrstvy nese stopy velikého žáru. Místo cihel pozorovati lze zbytky spálené hlíny, která tvořila buď omitku dřevěných stěn aneb jedná se tu o vepřovice, z kterých jistá část budovy byla vytvořena. S touto budovou souvisí asi tři čtvrti metru široká zeď z balvanů bez malty. Původní palácovité budovy z doby knížecí byly totiž stavěny asi tím způsobem, že hlavní stěny budovy vykazovaly pouze mohutnou podezdívku, a nad ní byly teprve stěny, ovšem dřevěné, anebo z vepřovic složené. Kulturní vrstva, uložená pod tímto palácem, je skoro dvoumetrová, a jsou v ní stopy po dalších dvou budovách nebo ohradách, které časem nad sebou byly postaveny. Nalezena tu spousta kosti a střepů, které mají typy ranní doby knížecí. Byla tu nalezena pěkná dna nádob s vytlačenými značkami, a množství typických vyvalených okrajů, pod nimiž hlavně ornament vlnice často se našel.

Resumé objevů těchto je toto: Jelikož na žádném jiném místě v hradišti staroboleslavském, pokud pokusné výkopy dokázaly, není stop po zdivu, a jelikož nikde tak mohutná kulturní vrstva, jako zde, nebyla nalezena, můžeme se právem domnívati, že se tu jedná o nález skutečně důležitý. Rozhodně stávaly na tomto místě kdysi dvě veliké kamenné budovy; hoření zničena byla asi v XV. století ohněm, spodní pak shořela asi ve druhé polovici XII. století. A právě tato budova má tolik význačných momentů, které poukazují na zvláštní její význam a stáří, že můžeme tvrditi, že se tu jedná o staroslavné zbytky onoho dosud záhadného knížecího paláce, jejž poříditi kázal kníže Boleslav I. Toto významné místo — leží na jižní straně hradiště, vzdáleno as 10 m. od hradební zdi a čelí proti kostelu sv. Václava a bývalé proboštské budově — bude péčí městské rady a laskavostí majitele zachováno budoucnosti, neboť bude opatřeno střechou, která památný nález uchrání před zhoubnými vlivy nepohody. Tak bude umožněno nejen znalcům o důležitosti výkopu kdykoliv se přesvědčiti, ale bude tím dána také příležitost tisícům poutníků, podívati se na místo, kde sv. Václav návštěvou prodléval u svého bratra, knížete Boleslava, zvaného Ukrutného, a odkud asi podnikl poslední cestu do stánku božího, na jehož prahu skolila ho bratrovražedná ruka.

Dr. R. J. Krombauer.

NEDBALOVA OPERETA »CUDNÁ BARBORA« měla premiéru, u nás svého druhu jedinou. Stalo se poprvé, že sjelo se na původní naši novinku takové množství cizích žurnalistů — znalec poměrův ihned vycítil, co tento nápadný zájem vyvolalo a co se jím má dociliti. Vinohradské divadlo znamená pro »Cudnou Barboru« první stanici, bylo pro operetu zkušebným podiem na půdě ovšem nejvlastnější a také dozajista rozhodující. Po premiéře telefonovalo a telegrafovalo se na všechny strany světa, byl oznamován úspěch operety tam, kde čekalo se na sdělení toto s určitým předpokladem a pochopitelným napjetím — vždyť má Nedbalova opereta nastoupiti cestu do světa a konkurrovati s pracemi toho druhu, jež jdou vítězně světem a podmaňují si obecenstvo.

Z hlavní zkoušky uveřejnili jsme již v minulém čísle několik podrobností, o nichž jsme očekávali, že budou čtenáře naše zajímati. Zamhuřme oko nad tím, že si Nedbal vyhledal libretisty mimo oblast našeho království, řekněme, mimo oblast literárního našeho centra. Buďme upřímni a spravedlivi — není pro skladatele po ruce vždycky Karel Šípek. Třeba mělo libreto Nedbalovo svoje vady — námitek by se dala uvésti celá halda — faktum je, že právě takového zboží by byl Nedbal u našich lidí tak snadno nesehnal. Víme, jaké potíže má, abychom mluvili o době poslední, skladatel Weis, jaké potíže mají s libretem a s libretisty jiní. Pro určitý druh divadelní tvorby má Nedbal Ladislava Nováka, pro operetu rozhodl se konečně pro libretisty z druhého tábora, poněvadž měl větší důvěru v jejich způsobilost k tomuto genru, v jejich praxi a konečně — netajme si toho — i v jejich vliv. Jsou to tak zvaní »machři«, kteří dovedou takové operetě připjati křídla, s nimiž se to hravě létá od jednoho divadla ke druhému. A což — nebude nám to vítáno, když »Cudná Barbora« s tou svou milou hudbou — »i český původ jejího tvůrce snadno postřehnete a rádi pozdravíte v této hudbě«, napsal Emanuel Chvála — rozletí se do světa?

Opereta zaplavila svět — opereta zaplavila i náš český horizont. Posloucháme-li Fally a Leháry, proč nemáme poslouchat Nedbala, našeho skladatele, proč mu nemáme vzdát tolik pocty a uznání jako jiným, tím spíš, když si toho plnou měrou zasluhuje? Pravda je, že se konečně podařilo našemu člověku napsat veselou věc, melodickou, rythmicky živou, a že premiéra prokázala naprostou její životnost. Rozumí se samo sebou, že muzikant Nedbalových kvalit se nezapře, že každé číslo má znamenitou hudební stavbu, a je pro něho, když už jednou odchylku od svého životního programu učinil, význačno a také důležito, že celek je líbivý, a že opereta obecenstvo strhuje, že mu jde znamenitě k duhu. Jsme dlužni svým čtenářům ještě zmínku o představení samotném. Nedbalova opereta má, abychom užili slova předního našeho kritika, několik tak zvaných »šlágrů«. V prvním jednání je to ženské duetto, které slečny Durasová a Hanušová provedly s rozkošnou vervou. Jejich hlasy se tu mile k sobě pojily. Finále druhého jednání vyniká nad obvyklou úroveň operetní. Skladatelé vypo-

máhají si v takovýchto momentech reminiscencemi. Nedbal tu motivy umělecky rozvíjí. Poslední jednání pochlubilo se dokonce dvěma takovými operetními trumfy: pochodem šesti lordův a komickým duettem (paní Zelenková a p. Charvát), jež chytlo tou měrou, že si rozjařené premiérové publikum vynutilo jeho opakování.

Zajímavo bylo sledovat skladatele, jeho úžasnou vervu, jeho tryskající temperament, jeho taktovku, jeho osobnost — celé představení ovládal pevnou, zkušenou rukou, do svého úkolu vložil tolik nadšení, tolik energie, že se pozorovateli zdálo, jakoby všechno linulo z jeho mohutného těla, jakoby ty tóny z něho zrovna tryskaly a vyletovaly do auditoria. Obecenstvo povšimlo si tohoto pronikavého zájmu autorova, a je nepopíratelno, že mu tato snaha, toto — můžeme to říci směle — splynutí s dílem imponovalo, ba myslím dokonce, že mu Nedbalova verva zalichotila. Ředitel V. Štech, jenž měl režii operety, měl tentokráte dvojí kontrolu — štáb domácích i cizích referentů díval se mu na ruce a sledoval každé hnutí, každý pohyb režisérské jeho taktovky. Za vzornou péči, kterou dílu věnoval, dostalo se mu také uznání, jehož plnou měrou zasluhuje — od autorů, kritiky i obecenstva. —or.

BENEŠ KNÜPFER V TOPIČOVĚ SALONĚ. Distinguovaná dáma, jedna z těch nemnohých, které u nás navštěvují výstavy a mluví rády o umění, dostala se do sporu s pánem, jenž jí dost negalantně odporoval. Byla nadšena Knüpferem, obdivovala jej. »Maluje moře způsobem nevyrovnatelným,« pravila. »Je výborný kolorista, vtipný pořadatel roztomilých scén, oslňujících vodních féerií. Je zajímavý, rozkošný.« Její společník nesouhlasil. Vytýkal líbivost, sladkou paletu, opakující se motivy, kresbu ne vždy dosti pevnou. Mistr mu nebyl moderní, utkvěl prý na jednom místě. Parátně odpověděla mu dáma: »Nemyslím, že by umění rovnalo se toilettě, která se mění s dobou a modou. Vývoj, chcete-li, budiž, směry však mají s modou mnoho společného, nejsou vždycky vývojem ani pokrokem, lze-li v umění o pokroku mluvit. Snad máte v něčem pravdu; ostatně, co je na světě naprosto dodonalé? Ale mistra mi neporazíte. Maluje přes to vše krásně a maluje krásné věci. Líbí se mi a co se mi líbí, je dobré, musí být dobré, jinak by se mi to nelíbilo,« končila s roztomilým vzdorem a s logikou čistě ženskou.

Procházel jsem výstavou a v uších mi zněla slova této rozmluvy. Snažil jsem se odvážiti spravedlivě pravdu a rozhodnouti v duchu spor. Na plátnech přede mnou dovádělo moře, odráželo paprsky sluneční i měsíční, hrálo i odpočívalo, pěnilo se a stříkalo; šmolkově modré pojilo se s oblohou a zase nazelenalé průhlednými vlnami a stříbrným krajkovím svých pěn bilo o skalistý břeh. Nad ním blankytná obloha, někdy s růžově šedým oblačným závojem a několik racků poletujících nízko nad vodami, a dole v rozehraných vlnách v rozkošnickém, nevázaném požitku mořské koupele bílá těla Nymf, smějících se a laškujících, flirtujících i vlnami rozpustile bouřících. A viděl jsem i krajinky pobřežní, obrázky italského venkova, prosté idylky rajského podnebí. Pozoroval jsem a vzpomínal výstavy v Rudolfině. Obrazy nové, pravda, ale Knüpfer stále týž. Svěží, mladistvý, rozkochaný. Zapomněl jsem na umění, jeho theorie a moderní snahy, neviděl jsem kresby ani koloritu — zdálo se mi, jako bych dýchal vonný vzduch italských niv a jako bych slyšel hukot mořského příboje. Uvědomil jsem si jen, že v celém díle Knüpferově není doopravdy teskného, temného tonu. I jeho »Požár« je víc effektní féerií, dekorativním panneau, divadelní scénou bez hrůzy a děsu. Autorova jasná, pohanská radost ze života a z jeho krásy mne překonávala a v duši pocítil jsem touhu ulehnouti na skálu nebo do písku tam někde dole u moře, vskočiti do těch spěněných vln a prožíti alespoň chvíli takové opojné rozkoše.... Ale u nás? Je chladno a listí opadává. Jen slunce svítí krásným zářijovým jasem a obloha je modrá jako tam na jihu nad mořem. Ah, Italie, Italie! Nerozhodl jsem sporné otázky, ale záviděl jsem Knüpferovi. =

VÝSTAVA DĚL KARLA ŠKRÉTY ŠOTNOVSKÉHO ZE ZÁVOŘIC (1610—1674) v RUDOLFINĚ. Dne 22. t. m. zahájena v Rudolfině výstava typického mistra českého XVII. věku, Karla Škréty Šotnovského ze Závořic, pořádaná »Kroužkem přátel starého umění malířského« spolu s »Krasoumnou jednotou« na oslavu 300letých narozenin mistrových.

Můžeme říci, že ačkoliv pořadatelstvo bylo si vědomo, že v minulých létech význam Škréty byl na mnoze přeceňován, souborná výstava tato ukazuje, že Škréta přece byl mistrem ve svém umění, ba že, vmyslíme-li se v prostředí doby, v níž žil — a dle toho jedině lze jej posuzovati — dlužno jej považovati za vynikajícího malíře jeho doby, a dojista lepšího, nežli byl mnohý malíř věku následujícího. Umělecká veřejnost splácí zdařilou výstavou touto dávný dluh svůj vůči starému mistru, když tě dala si svého času líbiti, aby první obšírnější monografii o Škrétovi napsal německý stranník a renegát (Dr. Gustav E. Pazaurek), jenž snesl sice materiál obšírný, avšak úplně nekritický a křiklavě stranicky oceňoval Škrétu, hledě umenšiti význam jeho jako člověka i umělce. Doufáme a máme slíbeno však, že dostane se nám záhy monografie nestranné, napsané povolanými odborníky, kteří již snesli obsáhlý materiál o životě a významu Karla Škréty.

V Rudolfinum sneseno přes 50 pozoruhodných olejomaleb Škrétových, pečlivě vybraných, vzácná kollekce kreseb (i vídeňská »Albertina« zapůjčila cenné kresby) a velké množství rytin dle obrazů Škrétových. Obzvláštní zmínky zasluhuje cyklus

šesti obrazů z legendy o sv. Václavu, z majetku Dra Bedřicha knížete z Lobkovic a zajímavý portrét velmože, zapůjčený hrabětem Bohušem Kolovratem Krakovským.

A mnoho jiného zajímavého pro kulturního historika i širší veřejnost uzříte na výstavě, kterou uspořádal kroužek, jehož umělecké kredo veřejnost česká s dostatek poznala na výstavě Josefa Navrátila, r. 1909 pořádané.

K zevrubnému ocenění výstavy se ještě vrátíme.

Dr. T.

ČEŠTÍ MALÍŘI V MNICHOVĚ. (II.) Ranní pochůzky Fr. Hlavatého (vycházívá z domova již před šestou hodinou) nejsou bezúčelny, jednak přičítá jim blahodárné účinky na své zdraví — jednak koná je pro »svoje květinky«. Nosí totiž na zádech obvyklý »rucksack« (tlumok) a do něho nakládá prsť a jiné potřebné látky k mrvení květin, jichž má plnou předsíň a balkon ve svém atelieru a jimž věnuje prázdné chvíle, kdy si jeho mistrný štětec odpočívá.

Když se navrátí ze své vycházky, vykoupá se ve studené vodě, kterou by každý nesnesl (v Mnichově jest zavedena horská voda pitná i užitkové, studená a čistá), pak na balkoně užívá slunečních lázní a takto osvěžen přistupuje k práci v rozsáhlém, vzdušném svém atelieru. Tam vznikají jeho obrázky z modního elegantního světa, plné gracie a života, jimž podivuje se celý svět, jenž čte »Meggendorfer Blätter«, jichž je Hlavatý dlouholetým, stálým přispívatelem. Nezadají si s illustracemi předčasně zemřelého barona Reznicka a všeobecně se mělo za to, že Hlavatý stane se jeho nástupcem v »Simplicissimu«. Ale mistr zůstal věrným listu, pro nějž pracuje již čtvrt století.

Má-li náladu, pracuje mistr pilně po celý den, dva, tři, obraz nabývá přesných kontur a živých barev; pracuje s chutí a se zápalem; jest s celou svou bytostí při práci.

Ale jsou chvíle a dny, kdy se nálada nedostaví, a tu se mistr dlouho netrápí, vezme hůl a klobouk a jde do Anglické zahrady, u níž blízko bydlí a prochodí tu celé dopoledne mezi stromy, posloucha ptačí zpěv, pozoruje děti, hrající si na stezkách; ze všeho má radost, vše je mu blízké a drahé.

Mistr si často stěžuje, že Mnichov mu neposkytuje s dostatek modelů, které potřebuje: elegantní zjevy velkosvěta. Jezdí proto často po lázních: do Išlu, Baden-Badenu, Karlových Varů v době sezony; skoro každoročně prožije několik týdnů v Paříži. Žije přes čtvrt století stále v Mnichově, zdomácněl tam, jest tam znám a ctěn, všude se doptáte na něho, a Mnichov ví, kdo je to »Herr Lavatý«, jak mu tam říkají. Zakotvil tam, dobře se mu tam žije, má věrné druhy mezi krajany i Němci a jinými lidmi; ale najednou ho to popadne, z čista jasna, nechá všeho, vezme svůj nerozlučný »rucksack«, který ho všude doprovází, a již ho unáší rychlík do Čech. Měl smluveny schůzky, ohlášeny návštěvy — to mu nevadí, najednou zmizí, a jeho přátelé vědí, co s ním asi je. Objeví se z čista jasna mezi svými pražskými přátely, čilý, veselý, mladý, je jako rtuť, oplývá nadšením nad Prahou, těší se z toho jako malé dítě, zazpívá si na ulici. Ale v Praze se dlouho nezdrží. »Musím viděti česká pole a choditi po mezích,« napadne mu a odjíždí do svého domova, do Jičínska . . . .

Ale pak se zase vrací do Mnichova, zasteskne se mu asi po jeho atelieru ve Schwabingu, po kytičkách a silnicích a hlavně po věrném příteli Mukařovském.

Josef Mukařovský bydlí na opáčné straně Mnichova, za řekou Isarou, v Drächslstrasse. Nezvolil za své bydliště Schwabing, jenž se stal příslovečným, jako vlast malířů a literatů, požehnaných i pseudoumělců; po různém putování po Mnichově a okolí (po několik let měl i vlastní domek v Gernu, předměstí mnichovském) usídlil se v této šosácké, tiché a od ruchu a hluku velkoměsta odloučené čtvrti.

Jsou v okolí školy, hřiště pro děti, nějaké úřady a jinak jen střízlivé činžáky, obývané tichými a spořádanými lidmi, malé, solidní restaurace, nenákladné obchody, slovem: pravé solidní předměstí.

V druhém patře pěkného výstavného činžáku jest ohromný pokoj se širokými a vysokými okny, jest tu jasno, slunce sem svítí, neboť na druhé straně ulice je volný rozhled. V tomto pokoji, odděleném dlouhou chodbou od ostatního bytu, našli byste skoro v každou dobu denní vysokého, tělnatého pána s bílým zastřiženým vousem, sedícího nad rýsovacím prknem a kreslícího na silný karton pevnou rukou úžasně jisté linie, plné něhy, života a pravdivosti. Málokdy byste ho našli samotného, buď sedí u něho mladá dáma sympatického, půvabného obličeje, jeho žena, rovněž Češka, aneb někde v koutě zabývá se s hračkami malá, asi čtyřletá holčička, kulaté tvářičky, rusých vlasů a jasných modrých očí, taková postavička z kreseb Mánesových, malá Julinka Mukařovská. Paní tam není nadarmo, co chvíli potřebuje mistr »podržet ruku« nebo hlavu a tu si zavolá svou milou družku. Malá Julinka je skoro po celý den u tatínka, neruší ho, neobtěžuje; ví asi již, že to, co dělá, vyžaduje jeho celou pozornost, jeho oči i mozek, hraje si pěkně v koutku, žvatlá sama se sebou, někdy přihopkuje k otci a dívá se, jak povstávají postavy na jeho obraze.

Služka, rovněž Češka, Vás ohlásí, pan Mukařovský rychle odkládá dlouhou dýmku, obléká kabát a s netajenou radostí chvátá Vám v ústrety. Přicházíte z Prahy, z jeho domova, z jeho vlasti, jste proto vítaný host. Usadí Vás v lenošce a teprve nyní, kdy ho vidíte státi, poznáváte, že je ohromný muž, širokých ramenou, čackého zjevu. Ze sympatické, plné tváře vyzírají dvě upřímné, laskavé oči; celým svým zjevem Vám připomíná nějakého patricia z naší minulosti, dovedete si ho dobře představiti na některém z obrazů Brožíkových jako českého pána.

Ihned zanechá práce a úplně se věnuje svému hostu. V tomto českém domě v Mnichově, řízeném rukou dámy tak delikátní a roztomilé, jako je paní Mukařovská, zachovává se dosud staročeské pohostinství, jež u nás už značně vymřelo. Host do domu, Bůh do domu. A vidíte na tvářích obou, že mají z návštěvy upřímnou radost; cítíte se tu brzy jako doma, jako u dávných, drahých známých; i malá Julinka, jež až dosud neumí německy, a proto má málo styků s vnějším světem a je poněkud plachá, spřátelí se s Vámi brzy a začne na Vás po očku pokukovat.

Vidíte před sebou krásný obraz rodinného života; mistr je obklopen láskou a pozorností, a chápete nyní, odkud béře se to slunné a přívětivé v jeho obrázcích.

Ačkoliv je mu domov královstvím, nepohrdne Mukařovský také nějakou sklenkou výborného mnichovského, pravidelně jednou v týdnu (tuším v sobotu) mívali schůzky buď v Augustinerbräu nebo v Hofbräu. To se rozumí, že tam nescházel Hlavatý a jeho nerozlučný druh, malíř a redaktor »Meggendorfer Blätter« Němec Kainradl, který od obou přátel pochytil již mnoho českých slov a rád se jimi chlubí před hosty, přišedšími z Čech. Někdy je společnost velmi pestrá: Angličané, Italiani, Švédové, Amerikáni se svými dámami; slyšíte mnohé exotické jméno a vidíte mnohou pěknou, výraznou tvář umělcovu. Sem uváděl Hlavatý mladé adepty umění z vlasti; tady nacházeli druhy, věrné a nezištné; hranice zemí a rozdíly národností mizí; tady sedí při pivě příslušníci jednoho stavu: umělci, lidé pilní, snaživí; není tu chlebařské závisti, nízkých pomluv, tu je každý výtečníkem ve svém oboru, jde si svou cestou a těší se z úspěchů druhových.

Z jich vypravování dovíme se mnohé zajímavé podrobnosti o našich krajanech umělcích, kteří delší neb kratší dobu prožili v Mnichově; znali dobře Marolda, Váchu, Olívu, nebožtíka Seiferta, Věšína; vzpomínají na starého Weitenwebra, jenž byl potom redaktorem obrázkové části »Zlaté Prahy«, a vypravují mnohé veselé i smutné události ze života mnohých našich lidí, kteří přišli do Mnichova, ale buď že neměli naprosto talentu neb dosti mravní síly, »zbumlovali«, zašli smutně nebo se v čas věnovali nějakému prosaickému zaměstnání. Tak před dvaceti, třiceti lety, to byl Mnichov ještě zcela jiný, než nyní; předně byl menší, lidé se spíše stýkali, a pak bylo tam mnohem laciněji a útulněji. To tenkráte nebyly ještě elegantní restaurace, jako jsou dnes; tenkráte byl ještě »starý dvorní« a staromnichovské pivovary; bylo to všechno primitivnější, snad neotesanější, ale bodřejší.

A z těch dob dovede vypravovati pan Mukařovský tolik pěkných věcí o mnohém dobrém kamarádu.

Léta se přenesla přes hlavy našich mistrů, ale oni zůstávají věčně mladými; jich zraky jsou jasné a jich ruce pevné, jako za dob mladistvých a vytvoří ještě mnohá díla, jež budou ke cti jim i jich českým jménům.

Jan Osten.

V Praze, v září 1910.

NÁRODNÍ DIVADLO. Co si malíř naporoučí. Veselohra o 1 dějství. Francouzsky napsal Tristan Bernard. Přeložil E. Zbraslavský. Režisér Gustav Schmoranz. — Tartuffe. Komedie o 5 dějstvích od Moliera. Přeložil B. Kaminský. Režisér J. Kvapil.

Francouzská veselohra, kterou Národní divadlo pokusilo se zpestřiti svůj činoherní repertoár, nemá zvláštních kvalit literárních, ale dobrý nápad, který stačí na několik scén. V rodině měšťáckého povýšence objeví se malíř, o kterém nikdo nic neví, ale který je geniem — dle úsudku svých příznivců. Dobří lidé podrobují se s komickou ochotností všem jeho rozmarům, chodí po pokoji, dokud jim malíř nepovelí, aby stanuli v póse, která odpovídá jeho tvůrčí inspiraci, kupují čalouny dle malířova vkusu, i okno ve svém bytě by zazdili, aby malíř měl světlo, jehož potřebuje, i čalouny by zničili, aby podporovali náladu malířovu. Smíří se i s mladičkým ženichem své dcery, aby rozmar malířův neutrpěl; neboť malíř podporuje známost domácí slečny jen proto, aby zachránil její úsměv, který odporem rodičů jest ohrožen. Starý pán dá se i oholit, shodí svůj plnovous pro rozmar malířův, vlastně pro portrét. Rozumí se, že dobří lidé neuvidí svého portrétu ani úsměvu své dcery na obraze; postačí, že malíř ukáže na plátně místo, na kterém se úsměv jejich dcery objeví — — Veselohra není ovšem vážnou satirou, poněvadž scény její jsou ovládány spíše jen smyslem pro frašku a místy jsou vkusu dosti obhroublého. Malíř ve svém rozmaru jde tak daleko, že si přeje, aby se panská domu, ve kterém je hostem, do naha svlékla. V tom smyslu ovšem humor hry zůstal nepochopen, jak tomu nasvědčovalo také přijetí hry. I zdá se, že nejvděčnější místa veselohry selhala přes dobrou režii i dobrou souhru, jíž se novince této dostalo zásluhou účinkujících pp. Hurta, Steinsberga, Kaíky, paní Pštrossové, sl. Sedláčkové, paní Červené.

Novým studováním a scénováním Molierova Tartuffa zavděčilo se divadlo všem příznivcům klassického repertoáru a — pana Schlaghamra, který v postavě klassického licoměrníka osvědčil všechnu schopnost svého charakterisačního umění. Vynikl zejména v závěrečné scéně, ve které úlisný pobožnůstkář a licoměrník náhle se zvrací ve vyzývavého mstitele! Z ostatních účinkujících vynikla zvláště paní Hübnerová v několika nezapomenutelných scénách, paní Ryšavá v úloze staré matky, paní Laudová v úloze domácí paní, a pan Steinsberg v úloze důvěřivého manžela —n.—

NA CHODBĚ PŘED RADNIČNÍM ARCHIVEM. Čekám, chodím po chodbě před archivem královské-

ho hlavního města Prahy a čekám na kohosi, s nímž jsem chtěl prohlédnouti starobylou, památnou českou knihu. Čekám trpělivě, čekám hodinu, a chodím jako stroj nahoru a dolů, od jednoho konce ke druhému. V takové hodince dělá člověk všechno možné, aby si ukrátil dlouhou chvíli — přečte všechny tabulky na chodbách, vzpomene si na věci, na které by si jinak jakživ nevzpomněl, prohlíží strop, podlahu, dvůr, protější okna — dělá zkrátka všechno možné, jen aby neztratil trpělivost a svému nedochvilnému příteli prostě neutekl. Chodba před archivem má řadu velikých oken, vedoucích na radniční nádvoří. Všechna tato okna jsou zamřížována. Člověk věnuje všemu důkladnou, zvýšenou pozornost. »Proč jsou tu vlastně ty mříže?« napadne mu, a hned si odpoví: »patrně k vůli archivu, aby se tam nedostal člověk, jenž by tam mohl provésti tuze nepříjemný kousek.« A zase putuji od okna k oknu, a tu jsem si povšiml pravláštní věci — ve dvou oknech jsou mříže tenké jako rákoska, v následujících dvou silné jako odrostlý stromek, pak následují zase tenké mříže, ve vedlejším okně jsou zase silné. »Co tohle asi znamená?« — pátrám z dlouhé chvíle — »to přece má, musí míti nějaký účel!« Hádám, hádám, kombinuji všelijak, ale rozumí se samo sebou, že jsem se rozluštění této mřížové záhady nedohádal. Čím je člověk netrpělivější, tím je houževnatější právě v takovýchto maličkostech.

Konečně mi napadlo: vejdi do archivu, a zeptej se pánů, co to znamená. Vejdu a spatřím hned v prvním pokoji pana konservátora Heraina. Seděl nad starou knihou a pilně v ní bádal. Skloním se k němu a povídám: »Prosím vás, pane konservátore — nedá mi pokoje rozdíl v těch mřížích před vaším archivem — v jednom okně jsou mříže tenké jako húlka, ve druhém tlusté jako kláda.« Pan konservátor se usměje a odpoví: »To je náramně jednoduché — víte přece, že tu bývala kdysi strážnice? Tam, co je dnes chodba, nebývala chodba — bývaly tam kanceláře a vězení, tak zvané »lapáky«. A teď už chápete, proč ten rozdíl ve mřížích, že ano? — v kancelářích, nebo lépe, vlastně dobově mluveno, ve »vachcimrách«, byly mříže tenké, v »lapácích« tlusté, aby ptáčkové nemohli tak snadno prchnouti.« Poděkoval jsem panu konservátorovi zdvořile za objasnění, a poněvadž si myslím, že není vyloučeno, že snad také někdo jiný se nad touto drobností pozastavil, zaznamenávám ji, a kdyby toho nebylo, činím tak v důvěře, že čtenáře pobaví a osvěží vzpomínka na jiný život v místech, kde dnes vážná věda má svoje útočiště. —or.

HUMOR DIVADELNÍHO ZÁKULISÍ. Ředitel divadla »Uranie« pan Bohumil Kovář navštívil nás v redakci, aby si zajistil původní kus pro tak zv. dětské představení, jež se v divadle ujala a jež těší se znamenité oblibě. Při tom nás pan ředitel upozornil, abychom nezapomínali na důležitou věc, která činí potom nesmírné potíže — páni autoři vkládají rádi do svých her hudbu, ale zapomínají na hlavní, opatřit totiž hudební vložky. Jim ovšem mnohem snáz a mnohem líp se to podaří, poněvadž znají prostředí svojí hry, znají nápěvy, cítují je, ale nic bližšího z pravidla nepovědí. Divadlu potom nastává povinnost, hudbu hledat a shánět, a tím ovšem se celý aparát zdržuje a konečně i zdražuje.

Za hovoru stala se zmínka o kterési původní frašce se zpěvy, která měla hudbu nesmírně líbivou, obratně sestavenou a intelligentním skladatelem šikovně prošpikovanou hezounkými motivečky. Rozumí se samo sebou, že takové muzikantské quodlibet nemůže se obejíti bez reminiscencí, a že každou chvilku ozve se známá melodie, do rámce frašky výborně zasazená. Každou chvilku zazvonil takový ohlas, jednou z blízka, jednou z dálí, ale celek, jak se ukázalo, měl svůj půvab a při premiéře neselhal.

Došlo k první zkoušce na jevišti, vypravuje pan Kovář, tehdejší náš ředitel, mistr Jakub Seifert, stál stranou, sledoval bedlivě zkoušku a pozorně poslouchal. V tom pan ředitel smekl — ohlížíme se, komu děkuje nebo koho pozdravuje — ale nikoho jsme neviděli. To se opakovalo několikrát. Měl jsem režii hry, a nedalo mi to, abych se neoptal: »Prosím vás, pane řediteli, proč pořád smekáte?« Seifert se usmál a zrovna v tu chvíli zase smekl. »Slyšel jste,« povídá na poslech docela dobrosrdečně, ale s nádechem svojí jemné ironie — »znáte tuto melodii?« — »Ovšem, že ji znám,« odpověděl jsem — »známých melodií, dobrých známých, jsem tu dnes slyšel již několik.« »Tak co se ptáte, proč smekám?« opáčil Seifert zase s tím svým sympatickým úsměvem — »jsem zdvořilý člověk, a kdykoliv potkám dobrého známého, pozdravím a smeknu.« K.

JÁNOŠÍK. Oznamuji literární veřejnosti, že jsem před třemi lety dokončil drama Jánošík. V rukopise četli je někteří pánové. Nezadal jsem je Národnímu divadlu v Praze ani nevydal tiskem. Když drama Jánošík p. Jiřího Mahena přijato bylo r. 1909 ku provozování v Národním divadle pražském a nyní vyšlo tiskem, učiním kroky, by mé drama přístupno bylo veřejnosti. Toto prohlášení činím, aby snad o prvenství a naprosté původnosti mého díla se nepochybovalo. — V Rosicích u Brna, v září 1910. Kar. V. Prokop.

ROČNÍK VIII MÁJ ČÍSLO 51.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

J. VRCHLICKÉMU.

Ty skvostný Fauste, kolikrát ses chvěl
nad člověčenstva nejvěčnějším tajem,
kolikrát zhrdls mrtvých bohů rájem
a s ďáblem v sázce svět jsi dobýt chtěl!

Kolikrát spil ses kouzlem ženských těl,
kolikrát procitls nad číše krajem,
kolikrát kráčels duchů chmurným hájem,
kolikrát zvedls lyru svou — a pěl!

Kolikrát vzýval v temnu dlící Matky,
kolikrát vítals Řecka přízrak sladký!
Ach, z dálky duní drsných zvonů spěž...

Tři postavy, hle, k tobě přistoupily,
ty znáš je, zhaslý pohled, vlas jich bílý.
Muj skvostný Fauste, kéž je přemužeš!

František Zavřel.

F. S. HOLEČEK:

CHYBA LÁVKY.

(Dokončení.)

Paní Pavlíková oblečená po domácku v mobré prací šaty s vyžehlenou zástěrkou přes sukni a bez šněrovačky byla plnějšího poprsí, než se mu zdávalo, když ji vídal v upjatém obleku.

Paní Pavlíková postřehši, kdo vchází nijak neočekáván, pobledla v obličeji.

»Dobrého večera, stalo se snad něco,« ptala se pilícím hlasem a popošla návštěvě vstříc.

»I toto, milostivá paní,« zasmál se Froněk, »šel jsem do oné přednášky, ale vzpomněl jsem si, že jste Vašíčkovi dala košem, když vás tam zval, a řekl jsem si, že mne také nebaví, co nebaví vás.«

Domácí paní pozvala příchozího, aby si sedl. Nebyla nijak srdečná ta pobízející slova; ale Froněk se proto nepoplašil.

»Divná věc,« mluvil dále, »když jste mne zvávala, abych chodil na vaše besedy, nikdy jsem valně nedbal, a toho ovšem teď lituji, nedovedu si sám vysvětliti, proč jsem si hloupě rozbíjel zábavu s vámi.«

»Chyba,« pomyslila si paní, »chtěla jsem jej míti divákem, aby z divadla zmoudřel, a zatím milý pan Froněk by rád sám byl hercem.«

»Tedy již nebudete utíkat panu Příplatovi a mně?« ptala se příchozího, »najděte si rychle,

rychle nějakou hezkou ženušku, a přiveďte ji, budeme přítelkyněmi.«

»A, milostpaní, to nebude nijak rychle, kdybych si mohl vésti k oltáři paní Pavlíkovou, to by byla rychlá svatba, tu bych měl nejraději zítra, ne, nejraději dnes.«

»Nemluvte, nepěkných žertů,« kárala klidně paní Froňkův útok.

»Milostpaní, řekněte třeba, že vám již nikdy nesmím na oči, ale nemějte mých slov za žert. Já si vás velice vážím, velice a mluvím svatou pravdu, říkám-li, že jsem nepoznal nikdy dámy, která by se vám rovnala. Oh, milostpaní, vy jste obrázek, jen líbati jej, a — uctívati.«

Poslední slovo bylo obratem, který znamenal, že si Froněk rozmyslil, co chtěl říci, neboť paže, které porozpjal, prozrazovaly, že zamýšlel jinou věc.

Paní Pavlíková mírně zachmuřila tvář, než však odpověděla rázným slovem, které se jí dralo na rty, vstal Froněk chvatně se židle, krokem byl před mladou ženou, před níž klekl na koleno.

»Milostpaní, nevím, klečel-li před vámi Příplata, ale já vás mám tak rád, tak rád, že bych před vámi klečel celý život, milostpaní, neodstrkujte mne, Příplata je střízlivý člověk a já blouznivec, on má šťastnou povahu, že se nepotřebuje opíjet myšlenkou na ženu, ale já jsem nešťasten, já musím míti někoho, ke komu bych se lichotil, koho bych hýčkal, hladil, třeba jen v duchu, a ke komu bych se tulil, alespoň v myšlenkách. Vy jste to, milostpaní, které mám plnou hlavu.

Je krásná ta lidská chyba: milování, je krásné přichýlit hlavu k milence, lichotit se jí.«

»Pane Froňku, zanechte... hloupostí.« Pavlíková zlomila prudkost slov a zahleděla se na okamžik na pečlivě učesanou navoněnou hlavu klečícího muže, který k ní pozdvihl oči. Pravda, Příplata je střízlivý člověk, takový proud ohnivých slov by ani nedovedl vysloviti, myslila si.

»Milostpaní, mám vás opravdu rád.«

»Vstaňte,« poroučela Pavlíková tlumeným hlasem, a přísnost jejích tahů lomil úsměv.

»Zasmála bych se vám ráda; ale neposmívám se nikomu,« pravila zvučným hlasem, který se zachvěl rozčilením.

»Pane Froňku, přijdete v neděli, není-liž pravda,« pravila ihned dále, podávajíc návštěvě ruky na rozloučenou.

»Milostpaní, neodstrkujte mne,« žebronil Froněk, který nějak vypadl z úlohy, již sehrál a byl všecek poplašen.

»Přijďte v neděli,« mluvila vyhýbavě paní Froněk se nehýbal.

»Milostpaní, těšil jsem se na tuto dnešní chvilku, nic jiného jsem nechtěl, než si s vámi pohovořiti, říci vám svoje trampoty. Mám přijíti v neděli, přijdu, ale zase uteku. — Domníváte se snad, milostpaní, že mohu na vás dva klidně hleděti — to ne, jsem také chlapec do světa, a žádná by se za mne nehanbila.«

Paní Pavlíková mlčela. V tichu, které měkce se rozestřelo na ráz pokojem, bylo slyšeti tlukot pendlovek na zdi.

Froněk se zamračil, nespokojen.

»Ovšem, na světě je jen Příplata,« zvolal se zatrpklým smíchem.

»Ano, jen Příplata,« odpověděla rychle paní, »jeho přátelé jsou mi vítáni, ale jen s ním.«

Froněk se pootočil ke dveřím.

»Milostpaní, přeji vám dobré noci,« pravil studeně.

»S bohem, pane Froňku,« odpověděla Pavlíkova, a hrdlem jí zavzvonil smích, když viděla zamračenou tvář návštěvníkovu a slyšela mrzutá slova na rozchodnou.

»V neděli přijdete,« pravila, jdouc podle Froňka ke dveřím.

Froněk používaje příležitosti, kterou mu dala pokročivši podle něho, vsunul jí ruku pod paži a přilnul k ní rychlým neočekávaným pohybem.

»Milostpaní,« šeptal, »miluji vás vášnivě, dovolte mi to, není to snad hanba milovati krásnou ženu, a na vás záleží, budu-li se červenati před lidmi za svoji slabost.«

Paní Pavlíková se nevzepřela, když ji popadl za loket, a jal se chvatně šeptati.

Pootevřela ústa, chtějíc odpověděti.

Ne, pro tuto slabost se mu netřeba červenati ani před ním samým, neponížila by nikdy nikoho, pomyslila si.

Froněk jí však nedal času k pronesení myšlenek.

»Milostpaní,« lísal se ztichlým hlasem, »věřím ve vás, ve vaši krásu, kdo je tak hezký jako vy, není zlý, dovolte mi milovati vás, dovolte mi klekati před vámi jako dnes, a přísahámvá m, že moje láska dokáže, aby vám život zrůžověl, abyste ani chvilky mrzuté neměla. Vy se nudíte, Příplata je lhostejný člověk, třeba dobrák od kosti, ale on neumí nic, co žádá žena, inteligentní žena, která chce míti ohnivého něžného milence, která chce muže, aby ji kochal, hýčkal, lichotil, hladil a opakoval jí a opakoval, jak je hezká. Nejhezčí žena to chce slyšeti několikráte za den, kdežto on vám to neřekl jistě ani jednou za týden.«

»Častěji, než byste si dovedl pomysliti,« bránila paní svého milence.

Froněk chtěl popříti její tvrzení, ale hlas mu selhal. Škubl sebou a otočil hlavu ke dveřím

zatřeštiv očima. Z předu z kuchyně zaslechl známý mužský hlas. I paní Pavlíková se zarazila. Dvéře, u nichž stáli, se otevřely a v nich se objevil Příplata.

»Froňku, tys zde...« podivil se mladý muž, zastavuje se na prahu. Hlasem jeho zachvěla utajená bouře hněvu. S rozpačitého přítele přeletěl očima k paní Pavlíkové.

»Pan Froněk mne navštívil,« pravila klidně paní, »přišel slíbiti, že nás již nebude zanedbávati, a že od nás již nebude utíkati.«

»Rozumím, Froňku, zmiz, než takového přítele, raději žádného.«

»Je bláznovství, co pravíš,« propukl drsně Froněk.

Příplata přijímaje ruku, podávanou mu paní Pavlíkovou, vstoupil do pokoje.

»Chlapík, který měl dnes večer přednášeti, se odpoledne roznemohl a s přednášky sešlo,« vysvětloval paní, nevšímaje si již Froňka.

»Má úcta milostpaní, přeji dobré noci,« loučil se Froněk u dveří.

Paní Pavlíková naň pohlédla, ale neodpověděla, a Froněk vyrazil ze dveří.

»Dareba, tušil jsem, že bude znepokojovati,« pravil Příplata.

Mladá žena položila ruku na ústa milencova.

»Nebuďme soudci, i my jsme byli kdysi slabí.«

»Soudcem nebudu, ale má po přátelství, nechci míti mola v kožichu,« odpověděl drsně Příplata. Sobecky smýšlející muž neuměl prohřešku lehkomyslného přítele tak zvážiti jako svého, jako učinila paní Pavlíková.

DR. JAROSLAV KVĚT:

GRAMOFON.

Letní obrázek z pražských ulic.

Z protějších oken ulice, ve které bydlím, řítí se, přehlušuje temné hučení vzhůru jedoucí tramwaye, vřeštivý zvuk tenorového sóla z gramofonového jícnu. Přestěhoval jsem se právě a poprvé zavadil o můj sluch zpěv Lohengrinův: »Nic nechtěj se mne ptáti...«

V paměti rozsvítil tento vněm sluchový malou vzpomínku z minulosti.

Byli jsme v tercii nebo kvartě gymnasia —ckého. Bylo asi roku 80. minulého století. Znamenité objevy elektrofysiky budily obecnou pozornost, vyzouvajíce se z dětských střevíčků pouhé hračky a odvažujíce se do světa k uskutečňování velkolepých plánů technických, ovládnouti usilujících celý svět, zemi, vody, i, později, vzduch. Podnikavý jednotlivec dovedl výnosnou existenci nalézti, cestuje po větších městech, kde byly školy, s jedním takovým aparátem, jenž ve fysikálních kabinetech měšťanských a středních škol ještě se nenalezal, ježto byl příliš drahý pro ty ústavy, za to však mohl se státi zdrojem slušného denního příjmu toho, jenž, moha si jej zakoupiti, předváděti by chtěl jeho umění ve školách za malý poplatek. Učitelé příslušné vědy spatřovali v takovém představení pomůcku vyučovací, kterou se »opodstatňovaly, prohlubovaly a názorně podporovaly jejich výklady školní« a rádi viděli tedy světoběžníka, jenž jednoho dne, ovšem po vyučování, aby se »osnova vyučovací nemátla a neochuzovala«, přístroj předvésti slíbil.

Po čtvrté hodině sešli se žáci v největší třídě, kde na katedře cizinec přístroj svůj umístil a sestrojil, načež výkladem, ovšem německým, který učitel fysiky do češtiny převedl, úvod do otázky silozpytné učinil, aby konečně pokusem slova svoje dovodil. Na válec připevnila se folie staniolová, načež hrot související s blanou napjatou na velikou nálevku přiložen k válci, který pak přiveden v pohyb, otáčeje se a posunuje se pomalu na šroubovité ose ke straně jedné. Hrot vyryl ve staniolu rýhu tím způsobem, že se do nálevky mluvilo a zpívalo, načež, když znova touž cestou bral se válec po vyryté jím ve staniolu dráze, přicházela blána ve stejné, co prve, výchvěje, čímž týž (podobný) zvuk vznikal, jakým výchvěj blány a vryp do staniolu na válci prve byl způsoben. Slyšeli jsme dosti zřetelně, pokud to dovolovala nedokonalá té doby ještě technika, táž slova, stejné tóny, jak prve proneseny do ústí nálevky. Národní píseň ovšem paralysovala německý výklad kočujícího »učence«. Přístroj — tenkráte nazýván fonograf — tak nás zaujal, že jsme zapomenuli na nejsladší rozkoš krásného letního odpoledne, koupání v Orlici, na které jsme se už od rána těšili nemohouce takřka ani přečkati několik nudných odpoledních hodin.

Nevím už co všecko od budoucnosti toho přístroje výklady školské nám slibovaly. Vím dle dnešních dojmů jen tolik, že nadšení pro pokrok silozpytu, jež v nás tehdáž vzbudilo pološkolské představení, vyprchalo zásluhou gramofonu — název se jen přelomil a obě jeho složky přehodily — skoro na dobro, ba přímo přeměnilo se zásluhou zdokonalení fysikálního vynálezu v odpor, ba v nenávist. Může-li co zkaliti tichou náladu klidného letního odpoledne nedělního, jest to gramofon, jenž do omrzení opakuje Antoniinu píseň z Hoffmannových povídek nebo dokonce kuplet Mimi van der Loo z »Rozvedené paní«.

Kde jsi kolovrátku nudných procházek od rodného města k předměstí, provázených vřískavým: »Wo ist die Beneschau, da ist der Himmel blau« — hudba nebeská proti ječení gramofonu . . . Jak žehnám skoro »Modlitbám panny«, »Písni šíleného« a »Klášterním zvonkům«, jež se linuly z nitra trochu rozladěného, pravda, fortepiana slečny domácích z vyššího poschodí, jež jsem kdysi v posledních dnech před rigorosem do horoucích pekel proklínal, — byly to sbory téměř andělské proti skřekům gramofonu, jenž křičí, ba kvičí z otevřeného okna jako vrahy přepadený chodec, jehož škrtí, ba podřezávají.... Illuse jest úplná — je noc už, leč není ještě deset hodin, do kteréžto doby smí každý spoluobčan, kterému dovolily jeho prostředky zakoupiti si nebo aspoň vypůjčiti si gramofon, beztrestně ničiti nervy svých bližních. Zavírám zuřivě okna i dvéře na balkon, kterými v letním vedru aspoň o stupínek chladnější proud vzduchu navoněný kvetoucí zahrádkou mého balkonu vnikal do pokoje. Leč nic naplat. Slaběji, leč přece dosti pronikavě dere se do nitra i dvojitými, dobře zasklenými okny dotěravá melodie do omrzení známá z divadla, kolovrátku, pouliční píšťalky ševcovského učedníka, výletních kapel a odjinud. Ani dvoje záclony nezamezují přístup penetrantních zvuků těch.

Může-li co hudbu znechutiti nadobro člověku, jenž má aspoň trochu vkusu, bude to — gramofon. Opera, národní píseň — aristokratický klavír, sentimentální flétna, jímavé čelo — každý nástroj, každý rejstřík hlasový, snad i velebné varhany a harmonium od bručivého bourdonu až po hymnicky slavný voix céleste, vše zprotiví se, vymizí s povrchu země vinou gramofonu. Divadla zpustnou, ježto jich úkol — beztoho některá nehoví vkusu — zabéře gramofon, piana odstěhují se na půdu neb ončmí, aby v jejich strunách nerušeně osídla na mušky spřádal pavouk, svět stane se pustým, tvrdým a zlým, a zásluhu o to má gramofon.

Rozkošná útočiště znavených čel mysliteľů v tichých údolích a Boecklinovských interieurech přírody osamí zase nadobro — nikdo z lidnatých měst nebude tu hledati útočiště: ježto z každé hospody bude ječeti ku blankytu nebes gramofon. Předtuchu toho zažil jsem již ve své vesnici. Ordinační síně odborných lékařů pro neurologii a psychiatrii plniti budou neuropati blízcí šílenství, jež ve stav jich uvedl — gramofon. Jen sanatoria pro tyto nešťastníky budou prosta gramofonů, ale bude třeba zřizovati je na temenech uprostřed nedostupných hor nebo na parnících největších oceánů. Nevkus bude vítěziti celá století nad jemnocitem. Gramofony úžasně zlevní, zjednodušená výroba umožní snižovati jich cenu až pod hodnotu harmoniky, kterou si dnes může jen zámožnější synek venkovský pořídit, jenž má »smysl pro hudbu«. Budou sice vznikati spolky proti gramofonu, ale jejich úsilí bude vlivem davu právě tak podlamováno, jako dnes marno jest úsilí spolků proti hluku, které mají ostatně ve stanovách také boj proti gramofonům. Jen malá naděje svítá, že po dlouhých letech konečně dav přesytí se tím vynálezem, že pozná jeho dutý, falešný zvuk, vřískavý jako nářek rozpustilého kluka, jemuž soudruzi namlátili, jako jekot spráskané opilou společností prostitutky, jako vití psa postřeleného, že zprotiví se mu do omrzení poslouchané staré melodie, ježto skladatelům znechutilo se komponovati jen pro pustá srdce davu nevkusné odrhovačky a přijde, věřím, i doba, kdy poslední gramofon s dávno polámanou mechanikou bude rezavěti mezi starým železem, aby naposled vykuchaná krabice jeho stroje sloužila za hnízdo kocatům, a konečně uvržena byla do ohniště. Několik strojů po museích bude zasloužený spánek poslední sníti. Nasytí se lidé snad dosti záhy těchto nepříjemných zvuků, omrzí je neladné skřeky, jež jsou nesnesitelným pazvukem hudby, jež snad jen z nejvzdálenějších míst lze za hudbu míti, kam už jen nejstlumenější hrou dolétají.

Ale snad přece jen utrápené mozky těch, kteří nesnášejí nehudebních těch zvuků, zasluhují povšimnutí. Nesmí se týrati němá tvář, svrchovaně užitečný pokus na zvířeti, s největší šetrností prováděný, svírá už žalem soucitnou duši — smí se však mučiti člověk, jenž se neprovinil ničím jiným, nežli tím, že gramofon nepokládá za hudební nástroj, až k šílenství?

Marně se uzavírajíce těm zvukům unikají hudební lidé ze svých bytů daleko za ovrubu města, aby náhle i tu, jako vrah všudy přítomný, z nenadání, když už mní se býti v bezpečí, přepadl je týž vyšeptalý, podivně chraptivý zvuk, dorážel na ně tisícerými jehličkami citelně bodajícími, tisícerými drobnými vstřely, jež zarývají se do ucha, do mozku, do nervů, zákeřně, potutelně zaskočil je v zasněné zahrádce vesničky daleko od dráhy rozložené z oken bytu letního hosta, jehož dcerka tančí hápavě při těch zvucích po trávníku se svým nápadníkem, až uřícena padne v náruč své ne právě útloboké rodítelky.

Jen pouště jalové, hluboké pralesy, nekonečná moře budou prosta těch zvuků.

Běda, běda, běda!

V hloubi země chechtá se Lucifer, šťasten ze zla, jež způsobil, že Eva pojedla se stromu poznání. A starý Bůh smutně svěsil hlavu — marna byla oběť Vykoupení . . . lidstvo samo na sebe vymyslilo zkázu — gramofon.

* * *

Unikaje »hudebnímu nástroji« pražské ulice do veleby Balkánu a zatoulav se až do Cařihradu, slyším v Peře z nedaleké k novému mostu vedoucí ulice — gramofon, »zpívající« muezinovy monotonní modlitby jitřní. I zde. Běda!

Nobiscum peregrinatur...

FEUILLETON.

OBRÁZKY Z LONDÝNA.

IV. NEDĚLE V LONDÝNĚ.

(Dokončení.)

O neděli londýnské bylo již velmi mnoho psáno. Skutečně na nás, kteří jsme zvykli viděti právě v neděli ulice přeplněné obecenstvem, pyšnícím se svátečními úbory, otevřené obchody, přeplněné restaurace, viděti městem život prouditi ve zvýšené míře, působí londýnská neděle neobvykle.

Vyjdeme na ulici za nedělního rána a jsme překvapeni tichem, které tu vládne. Zvláště některé ulice jsou jako po vymření. Nejvíce je to patrno v City, kde ve všední dny bývá takový rušný život, že větší nelze si už mysliti. Dnes je zde lidí i vozu poměrně málo.

Angličané tráví dopoledne většinou v kostele. Zašli jsme do chrámu sv. Pavla, světoznámé obrovské kathedrály, skoro uprostřed Londýna na vyvýšeném místě postavené. Právě jsou bohoslužby — jednoduché, důstojné. Na přítomných viděti, že zachovávají svatého místa hodnou důstojnost a zbožnost. Není tu stálého přecházení a odcházení, bavení se a šuškání. Tiše sedí všichni věřící na svých slaměných židlích nebo klečí a naslouchají hlasu předčitatele bible. Hlas jeho zní prostě, vážně, ani gesty ani hlasem nepřehání. Tak jako je chrám prostý, ale velkolepý, tak dělá dojem i bohoslužba, která se zde odbývá u hrobů velkých synů anglického národa.

Zajímalo mne zajíti ke hrobu Miltonovu do kostela St. Giles ve Fore Street. Ve farnosti toho kostela v domě nyní již strženém napsal velký básník »Ztracený ráj«.

Kostel St. Giles Criplegate vystaven v pozdní gotice koncem 14. století. U jeho severních dveří, v malé zahrádce stojí prostý, vkusný pomník Miltonův, dílo Horáce Montforda. Představuje postavu básníkovu volně stojící, s kloboukem v ruce podle těla. Na podstavci je nápis: »Milton 1608—1678 buried in this church«, (pochován jest v tomto kostele) a dále citát z I. knihy Ztraceného ráje, který v překladu Jungmannovu zní:

> »Zvláště pak ty Duše . . . . . osvěťiž
> mysli temnotu, a zotav mdlobu mou,
> by lze bylo, předmětu tak velkého
> hodnou písní opatrnost a spravedlnost
> stezek Páně osvědčiti před lidem.«

Tklivé zvuky varhan zaznívaly z kostela. Vešli jsme a naslochali dojemně prostému motivu. Kněz byl u oltáře a jen málo věřících v kostelíku. S úctou patřil jsem na kamennou dlažbu, kdež deska prostá hlásá, že nedaleko pohřben Milton.

Hlavním Slavínem Britů je opatství Westminsterské. Je to velkolepá stavba, která ač směsí několika slohů — časné i pozdní gotiky a normanského slohu, z venčí dějá značný dojem. I vnitřek, třeba se nedá upříti, že je přeplněn, působí na každého. Jeden pomník a náhrobek tísní se vedle druhého. Mnohý je krásný, jiný málo vkusný. Jako čteme jména nejen v dějinách Anglie, ale celého lidstva nejslavnější: Newton, Herschel, Darwin, Gladston, Thackerey, Scott, tak jsou tu zaznamenána i jiná, která pocty té nezasloužila.

Řada rakví králů anglických a řada pomníků slavných Angličanů, jichž kosti však nejsou vždy též zde uloženy, plní kostel. Plny jsou jich lodi chrámové, jakož i četné kaple: Sv. Edmunda, Benedikta, Mikuláše atd.

Odpoledne nedělní nejlépe ztráviti v přírodě, v sadech a parcích, jichž Londýn má hojnost. Je skutečně radost pobýti v některém z nich. Ať jsme v menším St. James parku, sadech zoologické zahrady neb rozsáhlém »Hydeparku«, kde se schází a leskem nádherných úborů za saisony stkví elita anglické společnosti, všude je nám jako bychom byli uprostřed živé přírody. Všude viděti, že Angličané přírodu milují, že ji mají rádi čistou, v panenské neporušenosti. Proto obdivujeme se těm krásně upraveným sadům, té svěží zeleni travin, kráse květin a bujnosti stromoví a keřů. Zde není třeba hole hlídačovy jako u nás. Obecenstvo sadů samo šetří, vzdor velké volnosti, které pro své pohyby má. V anglických parcích nejsou trávníky obklopeny železným zábradlím ani ostnatým drátem. Volně možno choditi po palouci, odpočívati na hladce posečené trávě, na břehu rybníka, pod stínem keře nebo stromu. Neviděti tu známky ničivé, a co bývá u nás nejsmutnější, nejčastěji dětské surové ruky.

V sadech londýnských zdá se vám, že jste na louce neb v háji daleko na venkově, ani nepomyslíte, že dýcháte vzduch bez mála šesti a půl milionového města — —

V. POD ZEMÍ.

V žádném evropském městě není toho ruchu jako v Londýně. Uvažme jen, kolik lodí z celého světa denně sem přijede, kolik cestujících přivezou denně vlaky četných drah, které zde ústí. Myslím, že neuchýlím se mnoho od pravdy, když řeknu, že v Londýně zastoupeni jsou všichni národové zeměkoulc. V ulicích tísní se tisíce vozů, kočárů, automobilů, omnibusů. Všechny moderní dopravní prostředky tu vidíte. Na živějších místech, jako třeba na Strandu, jde z toho hluku člověku hlava kolem. A zatím co závratná frekvence plní ulice londýnské, proudí cílý život i pod zemí, kdež projíždějí rozličnými směry vlaky podzemních drah, tvořících velmi rozvětvenou síť pod celým Londýnem. Dráhy ty jsou dvojí: elektrická městská dráha »Metropolitan Railway« s »Me-

tropolitan District Railway«, a rovněž elektrická rourová dráha »Tube Railways«. Krátce se jim říká »Underground«.

První nevede ve velké hloubce pod městem, z části ohraničena je trať jen vysokými zdmi a nejede vlastně ani pod zemí. Stanice leží na volných místech denním světlem ozářených. Budova staniční je vystavena na ulici a k trati sestupuje se po schodech. Vlaky jezdí každých 3—10 minut. Vozy jsou pohodlné, větší než v pařížské »metro«, a mají jenom 1. a 3. třídu. Rychlost je značná. Městská dráha kruhem obklopuje celé vnitřní město. Z jejího obvodu odbočují četné větve do vzdálenějších okresů londýnských; místní vlaky některých velkých drah jsou s ní ve spojení. Celkem neliší se mnoho »Metropolitan Railway« od pařížské podzemní dráhy.

Zajímavější jsou elektrické dráhy rourové, probíhající v dlouhých velkých rourových tunelech úplně pod zemí a to ve značné hloubce od 6 až více než 55 metrů.

Ke trati rourové dráhy vede jen z části schodiště. Do větší hloubky dopravuje cestující velký, prostranný lift, který pojme značný počet osob.

Bludiště podzemních chodeb je pěkně elektricky osvětleno a dobře ventilováno. Někdy ovšem je ventilace trochu mnoho a tu pociťuje se silný průvan. Vozy jsou podobné jako u dráhy městské, jen třída je jedna. Za to však vykázány zvláštní oddíly kuřákům. Vlaky rourové dráhy jezdí stejně rychle, jako vlaky na městské dráze. Na konečné stanici, kde vystupujeme, zvedají nás zase liftem do výše a delší chodbou dostaneme se na povrch. Doprava na podzemních drahách odbývá se velmi hladce, vzdor spoustě vlaků, cestujících a značné rychlosti, s kterou se zde jezdí, bez hluku a křiku, jako automaticky.

Od časného rána až k půlnoci jezdí vlaky po celý den. Jen v neděli je doprava velmi obmezena. O obrovském ruchu v Londýně možno si udělati pojem, když uvažujeme o výsledku pokusu r. 1891 provedeného. Tenkráte zjištěn počet osob a povozů, které ve 24 hodinách vstoupí do City, i napočteno 1,121.708 osob a 92.488 vozů. To jen v City, a což teprve v celém Londýně, když v r. 1901 napočteno přes 4 a půl milionů obyvatelstva v Londýně samém a v policejním obvodu zvaném »Greater London« přes 6 a půl milionů. Od té doby ovšem zase uplynula řada let.

To jsou číslice důstojné londýnského velevěsta a hodné velkého anglického národa.

M. Reims.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PROF. DR. BOHUSLAV RAÝMAN †. Jeden z družiny českých vědců z kruhu »Akademie«, kteří v době, kdy popularisovati vědu nenáleželo k modě, horlivě a také většinou zajímavě dovedli svůj vědecký obor popularisovati, spoluzakladatel Živy (vedle prof. Mareše, jehož ztráty z redakce toho listu vážní čtenáři její podnes želí), badatel vědecký na poli chemie (o kvašení s Kruisem, o aromatických sloučeninách a cukrech), známý řadou vědeckých spisů i rozsáhle založené chemie theoretické a organické, řádný profesor lučby na české universitě, dlouholetý generální sekretář České akademie pro vědy umění a slovesnost, a delší dobu třídní sekretář II. třídy a redaktor jejího »Věstníku«, rozžehnal se v těchto dnech se světem, raněn byv mrtvicí (po delším churavění). Značná část jeho práce uložena je také v časopisech, jež redigoval. Při třetím sjezdu českých přírodovědců a lékařů svěřena mu slavnostní přednáška závěrečná, důkaz to, jaké těšil se popularitě v lůně současného světa odborného. Svého času redigoval i »Chemické listy« a vědeckou část »České Revue«. R. 1902—1903 byl děkanem filosofické fakulty české university.

Narodil se r. 1852 v Sobotce a studoval v Praze, Bonnu a Paříži, r. 1877 stal se docentem chemie na technice, r. 1890 mimořádným a r. 1897 řádným professorem chemie na české universitě. Náležel své doby k nejmocnějším osobám českého světa vědeckého. s a—.

ANDĚL. Měst. divadlo Král. Vinohradu v řadě činoher, uchystaných pro nastávající sezonu, provedlo Capusovu 3aktovou komedii »Anděl« v pěkném překladu Lothara Suchého. »Anděl« je paní Antoinette Lebellois, která po svém otci zdědila neskrotnou touhu po hře, které hoví měrou nepřípustnou, z čehož následují spory s manželem a rozvod. Vikomt Saintfol, jenž hodlá si ji vzíti, byl by touto neblahou vášní jinak příjemné a slíčné dámy přiveden do záhuby, nebýt velikého dědictví, jež mu spadne v nejvyšší čas do klína. Nežli však ke sňatku tomu dojde, sblíží se Antoinette zase se svým bývalým manželem, jenž přichází exekvovati jejího nastávajícího. Z toho ovšem, když Saintfol překvapí Antoinettu, jak ji líbá její bývalý manžel, vyplyne rozchod — Antoinette vrací se k prvému manželu, ale ježto hráti nepřestala, rozcházejí se opět. Když se nyní Antoinette vrací k Saintfolovi, chystá se tento právě ke sňatku s jinou. Mají Antoinetty oba dosti. Zvěděvše, že starý přítel rodiny Antoinettiny Leopold rozmarnou hráčku miluje, docilují toho, že Antoinetta, už už se chystající »na špatné cesty«, obstarožného Leopolda radčji si vezme. Tři čtvry hlavní úlohy (Antoinettu, Lebelloise, Saintfola a Leopolda) sehráli slečna Šiblová (nejlépe z ensemblu), p. Faltys, upomínající na Seiferta, p. Pražský, jenž má dosud trochu málo francouzských allur, a p. Havel. 3. č. divadelního listu »Foyer«, který správa týdně vydává, Capuse důkladně přecenilo. »Anděl« jest obraz některých dnešních francouzských manželstev, trochu nudné exposice a skrovného děje, který sem tam nějaká cetka stilistická neb nápadová snaží se vyšňořiti. a—e.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AP Máj
52
M3
roč.8

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY